QUAESTIONES REGULARES ET CANONICAE, IN QUIBUS VTRIUSQUE...

Manuel 1551-1619 Rodríguez, Giovanni Battista Coccini

QVÆSTIONES REGVLARES, ET CANONICÆ,

In quibus vtriusque iuris, & Priuilegiorum regularium, & Apostolicarum Constitutionum, nouæ, & veteres difficultates dispersæ, & confusæ, miro ordine scholastico per quæstiones, & articulos elucidantur, Prælatis Ecclesiasticis, & Regularibus, nec non Iudicibus cuiuscumque tribunalis, & vtriusque Iuris peritis, & quibuscumque Ecclesiasticis regularibus maximè necessaria.

Autore P. F. EMANVELE RODERICO Lusitano, sacræ Theologiæ Lectore, Prouinciæ sancti Iacobi regularis Obseruantiæ D. P. N. Francisci Diffinitore.

TOMVS TERTIVS,

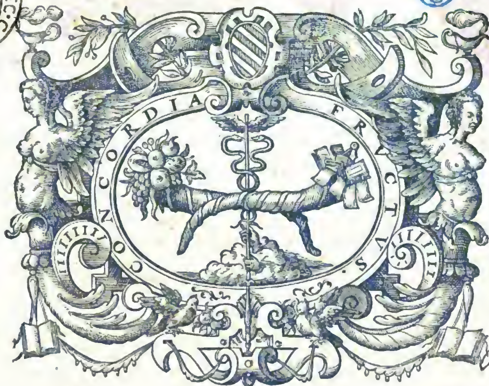
Nunc de nouo per præfatum Autorem recognitus, correctus, & additus.

His accesserunt indices tres. quorum primus decreta Concilij Tridentini declarata proponit. Secundus articulos, & dubia Quæstionum ostendit. Tertius rerum notabilium sententias insinuat.

Editio vltima prioribus longè tersior, & distinctior.

ex legato ... Caccini

ANTVERPIÆ,
Apud Petrum & Ioannem Belleros.

M. DCXVI.

Reuerendissimo, ac Sapientissimo Patri Fratri

FRANCISCO A SOSA
TOTIVS ORDINIS MINORVM
REGVLARIS OBSERVANTIÆ MINISTRO

Generali, Fr. Emanuel Rodericus eiusdem ordinis alumnus, salutem dicit.

MOs est etenim iam vsque ab heroicis ductus temporibus (Reuerendissime Pater, & familia, nobilitate, & virtutibus lucidissime) vt qui opus aliquod in manus hominum dare, & in medium quasi totius orbis theatrum ablegare architectantur, in quo diligentissimè laborarint condendo, Mecænatem, seu ad primum sibi adquirant, qui sit gestis gloriosus, meritis inclytus, apud principes validus, literis nitidus, sapientia fulgidus, cuius tutamine, & ductu aduersus maleuolorum, & obtrectantium morsus suæ existimationis, & autoritatis valeant opinatum protegere, ac præcipites furibundus deliros inimicorum impetus, & audaciam contundere. Nam cùm nihil sit tam sanctum, nihil tam sincerum, aut omnibus vndique partibus absolutum, quod non mordacium hominum dentibus impetatur, & in quod non soleant maledici sacrilego, & infecto ore debacchari, nisi se firmissimis excellentium virorum præsidiis solidassent, omnis eorum dignitas turpissimis verbis, contumeliis, probris passim deformaretur: hac ratione Philosophorum princeps, Aristoteles scilicet, plus operum suorum potentissimo Alexandro direxit, Seneca autem Neroni, Titus verò Liuius Octauiano, Plutarchúsque Traiano, & cæteri omnes veteres autores in Principum, ac Regum manus, suum opus fuerunt moliti transmittere. Si isti sapientissimi viri, Historiographíq; præstantissimi à maioribus exoptarunt protegi, vt à minoribus fuissent suscepti: Quantò magis ego sum flagitando deuinctus fauorem, téque (sapientissime pater) condendo fautorem, ac denique hunc libellum regularium canonicarúmque quæstionum offerendo? vt præsens tractatus sub alarum tuarum opacitate sit omnibus acceptabilis, ad quod comparandum nullus sese mihi dignior offerri potuit, cui hos ingenij nostri litterarios fœtus dedicandos putarem, quàm tu ipse, qui tantis nobilitatis insignibus, tot eruditionis ornamentis, tot excellentissimarum virtutum luminibus, tot postremò iustitiæ, ac prudentiæ virtutibus illustratus, & non solùm hoc fui coactus, verùm etiam nimia nostra erga te charitate, quæ vllis verbis significari minimè potest, quantáque erga nos dederis, quàm rara, quámque inusitata humanitatis, & clementiæ documenta, quanto nos affectu, studio, beneuolentia, charitate complexus fueris: quantis postremò beneficiis, quanta præmiorum, & mercedum amplitudine nostram diligentiam remuneraris, quibus nisi aliqua grati animi significatione responderemus, aut rustici, aut parum officiosi iudicaremur. Quòd si hoc ad præsens opus præstandum intellectum nostrum non impulisset, illa tamen satis magna videretur esse causa, quòd in te solo tot, tantáque cælestia patriæ, na-

tionis, originis, ſtemmatis, ſobolis, propaginis ornamenta niteſcant, quòd omnibus naturæ, & fortunæ dotibus abundes, quòd litterarum nitore, & velocitate cæteris omnibus, qui vnà tecum in eodem litterato puluere, & ſapientiæ curriculo deſudarunt, propudium, & tenebras, ac crepuſculum effuderis, quòd tam ſis morum dulcedine, vitæ religione, præclariſſimarum virtutum elegantia, & pulchritudine decoratus, vt dura etiam, atque elaborata ingenia ad tui ipſius dilectionem mirabiliter elicias, & attrahas, & eos, qui nec te vnquam conuixerunt, aut fuerunt allocuti, ac denique viderunt, ad te diligendum, colendum, ſuſcipiendum inuitos etiam, & calcitrantes pertraxeris. Quid referam de prudentia, ſine qua nec vlla quidem virtus intelligi poteſt, quam tibi ipſi (digniſſime pater) in negotiis omnibus decernendis copulaſti? quæ tua omnium calculis conſentientibus dicitur eſſe propria, qua ſapientiſſimè Religionem iſtam magnificam moderaris, & veluti validiſſimus auctor hoc fortiſſimum ſubſidium Chriſti ducem ſectans, Chriſtianorum potentiſſimum, ducémque fidei firmiſſimum, & præcipuè tu inter Seraphici huius Ordinis fratres quaſi pretioſiſſima gemma, præſtantiſſimum lincurium, præclariſſimáq; cautes eluceſcis, prouinciamque iſtam te filium habentem coruſcare facis, & nos denique, quòd fratres, & ſocij tui ſimus in Chriſti militiæ exordio in ſtudiis litterarum feliciſſimi putamur. Quid dicam de ciuitate, quæ tibi in Hiſpania contigit Toletana, tam rerum diuerſitate florentiſſima, tam varia, ac multiplici laudationis materia celebris antiquitate, aeris ſalubritate, ſoli feracitate, agrorum fertilitate, ſiue religionis ſtudio ciuium nobiliſſimorum frequentia, Hiſpaniæque Eccleſia apprimè decorata? Quid terram illam fertilem? neque aliunde tanta illi fœlicitas prouenire potuit, quòd clariſſimis Tagi muros alluentis irrigationibus fœcundior efficiatur. Quid nobiliſſimorum hominum familias? inter quas ſemper tua fulgentiſſima in omnibus extitit. Quid virtutem, & religionem tuam? quapropter ſupremum, ac magnum gradum aſcendiſti (aio magnum) ſiquidem præter ſummum Pontificem nullus te reperiri poteſt ductor maior, à quo in Eccleſia Dei ductus maior dicatur: ſiquidem præter Pontificem maximum, & te nullus eſt, qui maiori ſubſidio, vel phalangis, vel turmæ aduersùs Chriſti aduerſarios ſigna conferat, aut congrediatur, & hoc meritis profectò tuis. Quæ vt laudibus afficerem, & in altum tollerem maximo opere gauderem, vt copiam haberem. Sed ea duplici prætermitto ratione. Prima ne alterum condam codicem. Secunda, quia licèt à te cognoſcentibus tuique notionem habentibus non Rhetoriſtes, ſed dialecticus, non palpo, ſed curtus ac puſillanimis iudicabor: tamen deſidiorum linguas exhorreſcens, ſileſco, quia iuxtà Apoſtolum, ſapientibus, & inſipientibus debitores ſumus.

Accipies inquam, fronte ſerena, ac vultu ſuaui hoc munuſculum minimum, non ab exigua noſtra erga te pietate, ac beneuolentia profectum, quod tua gratia, ac patrocinio non indignum iudicabis.

Vale totius huius Ordinis lumen, & ornamentum, ac te Deus Opt. Max. iuuandis bonis omnibus, & litterarum ſtudiis prouehendis diu ſeruet incolumem.

A D

AD LECTOREM.

ILLE inquam doctissimus, ac perfectissimus vir Philosophiæ, & Logicæ princeps pater, & inuentor, Aristoteles scilicet (non inuentor inquio, quia lux Philosophiæ, & Logicæ à primo parente, vsque nunc non est totaliter extincta : ipse enim primus parens, vt perfectæ gubernationis officium posset exercere, in quo fuit positus à Deo, ab eo etiam fuit omni scientia præditus, in cuius probationem omnibus statim rebus nomina imposuit, & ipse parens suos filios, docuit, & ita ad alios vsque nunc est deriuata) sed reformator, perfectam volens diffinitionem hominis designare, quoniam eius Platonis magistri alumnitatis eius in oculis videbatur inualida : videlicet, Homo est animal bipes, sine pennis : plurimum laboris, & operæ posuit, omnesque ætatis, ingenij, & industriæ neruos contendit, & constituit in diffinitione : Homo est animal bipes, pulchrum, magni cerebri : quæ fuit bona, & hominis recta diffinitio, quoniam ipsæ particulæ per se sumptæ in quocunque reperiuntur animali: Bipes est gallina, aquila est pulchra, & magni cerebri equus; sed iunctæ in nullo istorum reperiuntur, nec reperiuntur nisi in homine. Sed quoniam diffinitio debet esse breuis, & quo est breuior est aptior, & quia Aristotelici ingenij subtilitas erat maxima, & ad prima non requieuit, quoad vsque ad exitum perfectissimè exiuit, sed antea diligentiùs, & multo accuratiùs laborauit, vt quod semel inceperat, semel & consummaret: quapropter perfectissimam, & immaculatam, quæ adhuc vsque manet, eam adinuenit, scilicet, Homo est animal rationale: profectò, etsi gentilis, & cæcus ariolari fuit visus illud, quod Christus per Lucam 14. c. ait: *Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, nónne sedens prius, computat sumptus, qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum; ne posteaquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui viderint, incipiant illudere ei, dicentes : Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare?* Quod omnes perpendentes, quod cœperunt, ad extremum perduxerunt. Quos ego etsi in ipsorum contentione minimus, profectò sectans triplicem tomum, quem fui adorsus volui perficere, & ad extremum perducere. Quocirca nihil sese mihi vtilius, atque commodius offerri potuit, quàm ista regularium, canonicarumque quæstionum tractatus (quo quidem perfectio, & tomorum diffinitio est clarior, vt latiùs tomi clarescant) quem fui perpolire aggressus, quoniam intellexi in omnium maximam vtilitatem hominum redundare posse; qui mihi sanè vtilis, ac necessarius videtur ad quælibet canonica, regulariaque discernenda, & latiùs intelligenda. In quo condendo non oscitanter, sed diligentissimè laboraui propter materiæ difficultatem, adminiculum parum nostri, & ingenij fragilitatem, salutis inualiditatem, ac tempus denique minimum, in cuius tantùm acceptilatione flagitare cogitaui, vt eum veluti proprium habeas, à deliris maleuolis defendas, ad quod si altera non esset causa, illa tamen satis videretur magna, quòd in eo sit plurimum laboris positum, quod non magis te decere posse non video, quàm vt hominem tuum proximum ames, eum, & eius opera tuearis. Accipe inquam hoc donum, quamuis in tua præsentia tenue, & indignum sentias, vt aperto propensè voluntas excipiatur: tum quòd sit vtile, tum quòd ab eo sit missum, qui sese iam pridem in tuam addixit vtilitatem, in quo profectò veterum Atheniensium consuetudinem in sacrificiis, iam acceptam adimpleo, id erat vires, & ingenium in proximi eruditionem propagare, ignorantes erudire, & latiorem viam facere, nolentes carpere, & detestari, quòd naturæ maximè congruum erat : quod enim animo lustrantes, & sequentes secundùm suam scripserunt laborantes, & auxerunt scientiam, & hac ratione quotidie ad maiorem est perfectionem perducta. Sed vt ad propositum redeam, quo finem imponam, testor me nihil ardentiùs cupisse, quàm tibi, omnibusque inseruire. Quod si vt speramus præstiteris, & expectationem, quam de tua probitate concitasti, sustinebis, & ad plura alia scripta, quæ in nostris scriniis delitescunt, maiores nobis animos, & multo alacriores efficies.

INDVLGENCIA CONCEDIDA EN FAVOR DE LAS ANIMAS DE LOS FRAYLES, DE SVS PADRES, Y DE LOS hermanos que los recogen en sus casas.

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

DE omnium salute paterna charitate soliciti, spiritualia de Thesauro Ecclesiæ, libenter erogamus, per quæ animæ fidelium defunctorum (præsertim religiosorum) Domini nostri Iesu Christi, & gloriosissimæ eius Genitricis Mariæ, ac Sanctorum omnium suffragia meritorum consequi, & illis adiutæ, ex Purgatorij pœnis ad æternitatis gloriam fœliciter valeant peruenire. Supplicationibus igitur pro parte dilectorum filiorum ministri Prouincialis, & fratrum prouinciæ sancti Gabrielis Hispaniarum, Ordinis sancti Francisci, discalciatorum nuncupatorum, nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, ac de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius autoritate confisi, concedimus, vt decedente aliquo dicti Ordinis religioso, vel alicuius religiosi parentibus, vel altero ipsorum, aut persona, quam ipsi religiosi fratrem appellant, & in quolibet loco dictæ Prouinciæ ad eorum receptaculum, & subuentionem paratam habent, ab aliquo, seu aliquibus eius conuentũs, in quo religiosi parentes, vel alter ipsorum decesserit, vel persona præfata in fratrem descripta fuerit, Missam defunctorum pro anima ipsius defuncti, quæ Deo in charitate coniuncta, ab hac luce migrauerit, celebrante, seu celebrantibus anima ipsa de Thesauro Ecclesiæ indulgentiam consequatur, ita vt Domini nostri Iesu Christi, ac Beatissimæ Virginis Mariæ, & Sanctorum omnium meritis sibi suffragantibus à Purgatorij pœnis liberetur, in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris, die xx. Iunij. M. D. XCVI. Pontificatus nostri anno quinto.

Mr. Vestrius Barbianus.

Notese, que qualquiera sacerdote religioso de las ordenes mendicantes del Conuento donde muriere algun frayle de las dichas ordenes, que dixere Missa de diffunctos, por el anima del dicho frayle, gana indulgencia para la dicha anima, y per modum suffragij *la saca de Purgatorio, y la misma Indulgencia se gana diziendo Missa de diffunctos los dichos religiosos por la anima de qualquiera de los Padres de los dichos frayles, y lo mismo es, diziendo vna Missa de diffunctos por entrambos à dos, y la misma Indulgentia se gana, diziendo los dichos frayles la dicha Missa de diffunctos, por los hermanos y hermanas que los recogen en sus casas, y tienen carta de hermandad del Prelado del Conuento, en cuyo districto està, y donde moran los religiosos que han de dezir la Missa. Y esto, attento vn priuilegio de Leon X. por virtud del qual lo concedido à vna casa particular ò à vna Prouincia particular de las dichas ordenes Mendicantes, se communica à todos los Mendicantes, como lo prueuo en el tercero Tomo de las Questiones Regulares, citando el breue de Leon X. Y aduiertase, que tambien gozan las otras Religiones no mendicantes deste indulto, si tienen de la Sede Apostolica concedida communication de los priuilegios concedidos y por conceder à las ordenes mendicantes.*

3. Tom. quæst. 10. art. 1. p. 19.

QVÆST.

CENSVRA.

HVNC tertium Canonicarum & Regularium Quæstionum Tomum Doctissimi P.F. Emanuelis Roderici ex commissione claustri Salmanticensis Academiæ, cui Regius Senatus examinandum tradiderat, iam priùs in lucem editum non inuitus euolui, diligenter perpendi, accurateque ponderaui. Absit in eo quidquam sinceritati fidei extraneum, morum probitati dissentaneum, aut rectæ rationi disparatum posse reperiri. Verùm acutissimum prodit ingenium. Pontificum priuilegia partim confusa atque dispersa, partim ætate, & temporum iniuria fermè dilapsa suis distincta locis curiosè proponit: articulatim quæque redigit, & quæ in eis suboriuntur difficultates apertè, subtiliterque definit, sacræ paginæ & vtriusque Iuris non minimam eructans cognitionem. Vnde cùm in eo non duntaxat vtilia, verùm etiam ad regularem disciplinam, & quorumcumque tribunalium regimen exactè subeundum præstet necessaria, adeò vt nihil desiderari possit, typis censeo excudendum. Dat. Salmanticæ, anno Domini M. DCII.

Doctor IOANNES YVAÑES *à Frechilla.*

CENSVRA.

TERTIVM hoc Canonicarum, & Regularium Quæstionum volumen ab eruditissimo P. F. Emanuele Roderico editum, à multis desideratum huius almæ Salmanticensis Academiæ, cui examinandum supremus commisit Senatus lubens vidi, lubens legi, libentiùs accuratè introspectum summa cum voluptate, ac vtilitate iterum iterumque relegi. In quo reconditi indultorum Thesauri ponuntur in propatulo. Romanorum Pontificum speciales Regularibus concessæ gratiæ accuratè restituuntur, necnon cuiuscumque Ecclesiasticæ dignitatis munus & officium ponderatur. Quapropter cùm nihil in eo à sacræ Romanæ Ecclesiæ decretis, aut vitæ probitate alienum reperio, & variarum materiarum veluti florilegio vernet, sententiis scateat innumeris, omnibusque canonicarum institutionum præceptis superabundet, si prælo mandetur, Reipub. in vniuersum Christianæ plurimum emolumenti euenturum promitto. Dat. Salmanticæ, in Conuent. D. Augustini. 9. August. anno MDCII.

FR. FRANCISCVS *à Corneio.*

CENSVRA.

TOMVM tertium Quæstionum Regularium R. P. F. Emanuelis Roderici, sacræ Theologiæ, & vtroque Iure meritissimi, atque eruditissimi, de mandato Reuerendissimi P. N. F. Matthæi de Burgos nunc Episcopi Pampil. dignissimi, tunc verò nostri Seraphici Ordinis Commissarij Generalis, euolui sedulò, accurateque perlegi. In eo autem non solùm nihil Catholicæ veritati aduersum, aut dissentaneum comperio: quin immò vberem eruditionem, præclaram doctrinam, atque perspicuam methodum intueor. Et vt planè quod sentio proferam, præter paucas, quas alij vel summis labiis attigerunt, quæstiones, quas ipse exornat, & auget, plerasque ab aliis hucusque minimè agitatas è latebris excitat, in artem redigit, luculenter amplificat, ac diffinit, meritò, & inuentoris, & autoris laude dignus. Quamobrem opus illud tanto ingenio, & industria elaboratum, numeris absolutum, si prodeat in publicum, cunctis qui vsi fuerint, gratissimum atque vtilissimum fore, Datum in insigni hoc Salmanticensi S. F. Conuentu Calendis Maij. MDCII.

Fr. ANDREAS DE AVILA.

Licentia

Licentia Generalis.

FRATER Franciſcus de Soſa totius Ordinis Seraphici Patris noſtri Franciſci Generalis Miniſter, ac ſeruus, doctiſſimo Patri Fr. Emanueli Rodriguez, ſacræ Theologiæ Lectori, & noſtræ ſancti Iacobi prouinciæ Definitori, ſalutem in Domino ſempiternam. Commodum & vtilitatem ex libris iampridem typis mandatis conſecutam videntes, & conſecuturam ex mandandis, præuidentes, Quæſtionum Regularium, Tomum tertium, quem tam doctè, quàm accuratè cernimus elaboratum, à doctiſſimis præſertim, cenſoria (vt aiunt) trutina penſitatum, & examinatum, Regalique præſentatum, & approbatum Conſilio, typis excudi libenter concedimus, immò & mandamus, Chriſtianæ Reipublicæ non mediocre emolumentum arbitrantes, vt quam citiſſimè volumen hoc in lucem proferatur, ne deinceps lumen hoc tam diu abſconditum quàm deſideratum (præſertim omni literatorum Concilio acclamante) lateat. **Vale.** Dat. in noſtro Conuentu Salmanticenſi, Kalendis Aprilis, anno 1602.

QVÆSTIONVM CANONICARVM ET REGVLARIVM

FRATRIS EMANVELIS RODERICI

TOMVS TERTIVS.

QVÆSTIO I.

De Matrimonio, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi possint ducere vxorem, & qua pœna puniantur matrimonium contrahentes.

RESpondeo dicendo, quod Græcis solis licuit vti coniugio contracto ante sacrum susceptum Ordinem: non autem post sacrum Ordinem contrahere, vt ex sacris *a* Canonib. euidenter colligitur, & tradit Ioannes Maior; in sacri enim Ordinis susceptione adest votum solemne implicitum castitatis, cui repugnat vxorum vsus: quod eleganter probat noster Michael à Medina in libro, quem edidit de sacrorum hominum continentia, & Petrus à Soto *b* multa circa hunc articulum adducentes. Neque hoc mirum est, cum apud barbaros, legibus, & moribus idipsum sit receptum in regione quadam palmaria in nouo Orbe inuenta & detecta, sacerdotes viuunt cælibes, & incorrupti, vt testatur Petrus *c* Martyr, & idem refert apud Essæos. Nec nubebāt Vestales apud Ethnicos, nisi cum Religioni erant inutiles, sicut commemorat Prudentius *d*. Neque his mores, vel corruptelæ aliquarum nationum, vt Moscouitarum, & Græcorum refragatur, vt docet eleganter Sigismundus Varro *e*.

a c. cum olim de cleric. coniug. c. Syra. 18 dist. Maior in 4 d. 24 qu. 2. & d. 27. q. 1.

b Sot. de inst. sacer. de matrim. lect. 6.

c Pet. Mar. in lib. de nouo orbe in 1. Decad. 1. 8. de præpar. Euāg. c. 4

d Prud. lib. 2. contra Sima.

e Varro li. de reb. Moscou.

f Conc. Tur. cap. 16.

De monachis vero illud prætereundum non est, quod in Concilio *f* Turonensi secundo sub Pelagio I. Pontifice maximo, eo tempore celebrato, quo licebat Clericis iuxta vsum Orientalis Ecclesiæ vxores habere, ita decretum est: *Si qui in monasterio conuersi sunt, nullatenus exinde habeant licentiam euagandi, neque (quod absit) nullus eorum coniugem ducere, aut extranearum mulierum familiaritatem habere. Nam si vxorem duxerit, excommunicetur, & de vxore male sociata, consortio etiam iudicis auxilio separetur, & infœlix monachus communctione fœdatus ab Ecclesia segregetur, donec reuertatur ad septa monasterij, & indicta ab Abbate, quamdiu præceptum fuerit, agat pœnitentiam*. Hæc dictum Concilium. Et certe de monacho illo, qui post solemnem religionis professionem contrahit matrimonium, hac distinctione iuris periti communiter vti solent, si publice facinus hoc perpetrauit, eo casu magis suspectus de hæresi est, & ipso facto male sentiens de votis Monasticis reputatur; videtur enim asserere id sibi licere, quod palam committere non erubescit. Aliud esse aiunt cum occulte monachus duxit vxorem, quia tunc magis præsumitur dolo peccasse quam intellectus errore. Quamobrem priori casu procedere possunt contra eum Inquisitores, posteriori vero non, argumento cuiusdam legis *g*, & eorum, quæ tradunt Iacobus Butrius, Baldus, Abbas, Felinus, Ioannes de Anania, Franciscus de Squila, Matthæus de Afflictis, & alij, quos refert Simancas ab hac opinione merito discedens, tenens indistincte, quod siue occulte, siue publice contrahat monachus matrimonium, possunt domini Inquisitores contra eum procedere, cuius fundamentum est: nam & si impudicitius ille faciat, qui palam has nuptias celebrat, non tamen suspicione magna carebit, qui easdem occulte contraxerit, quinimo plerumque fit, vt vehementer suspicione laboret, qui clanculum talia commisit: nam qui male agit, odit lucem, ne redarguantur opera eius, & (vt ait Aristoteles) *h* magis iniusti sunt hi, qui magis occulte procedunt, & sicut Socrates *i* inquit, ea, quæ occulte gerūtur, improbitatis suspicione plenissima sunt. Quod multis exemplis *k* confirmare possem, quæ alij ante nos retulerunt, præcipue doctissimus Tiraquellus *a*. Cum igitur crimen in vtroque casu idem prorsus sit, nec differentia ponatur, nisi in qualitate ambigua, non video cur tam diuersa cognitionis causa constituenda sit, & sic concludit Simancas *b*, quod cognoscere quoque poterunt Inquisitores de crimine monachi occulte matrimonium contrahentis, præsertim in his temporibus, in quibus impijssimus Lutherus palam docere non erubuit, licere monachis omnibus, etiam cum Virginibus Deo dicatis libere matrimonium contrahere. Quæ hæresis iam olim condemnata est. Vnde Inquisitores ieiunia, & orationes iniungere solent cum detrusione perpetua in aliquod monasterium religiosis matrimonium occulte contrahentibus, argumento eorum, quæ ex varijs Concilijs *c* & sacris Canonibus colligunt Doctores, & tradit Nicephorus *d*, & Simancas ait, idem dicendum in matrimonijs factis à sacerdotibus diaconis, & subdiaconis,

g l. 2. § pen. ff. de vi bon. rap. Butr. & Bal. in l. nemo C. de sum. Trin. Abbas in c. de homin. et c. le. miss. & eod. 68 li. 1. & el. c. cum quidā de iur. iur. & in c. ad abolendam de hæret. vbi An. n. Squil. de fide Cath. c. 15. Affl. in c. in. 51 col. tit. 1 q. 7. Sim. de cat. inst. tit. 4 de mat. n. 8. & 9

h Aristot. 7. Ethi.

i Socrat. li. 5. hist. Eccle.

k l. nā. 3. Arist. 7 Ethi c. 6. Socr. li. 5. tripar. li. 5. c. 34. l. vni. de raptu nupt. l. 5 ex. ff. de adminis. c. & ea Instit. de hæret.

a Tiraq. in præfat. de pœna temperanda c. 12. & li. de pœnis c. 57.

b Siman. vbi sup. nu. 10.

c Con. 2. Tur. Cano. 11. c. impudicæ. c. si quis sacro. cap. monachus. &c. & quia 27 q. 1.

d Niceph li. c. 15. cū seq. & li. 6. ca. 10 Simā. vbi su.

diaconis, de quo in secundo Tomo satis dictum est.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium contractum cum aliquo religioso sit nullum.

RESpondeo dicendo, quod priscis illis primitiuæ Ecclesiæ temporibus non tanta inerat Monasticis votis autoritas, ac hæc, quam nostri Theologi & Iurisperiti appellant, solemnitas, imo etiam nec expresse, vt verisimilius est, ac publice vota religionis emittebantur, sed ea professio ex generali omnium sensu,& consensu, ita erat religioso statui annexa, vt etiamsi voce facta non esset promissio: tamen intelligeretur cum statu suscepta eius professionis obligatio modo, quo nunc castitatis votum in sacris Ordinibus accipiendis includitur, idque ex quodam loco Basilij *e* intelligi potest, vbi ait, eos, qui se ad monachorum Ordinem addicerent, cælibatum emittere censuisse. Itaque hoc etiam tandiu seruatum est, quandiu prisca illa pietas, & verecundia satis fuit ad homines in officio continẽdos, postea tamen commodius visum est, quod etiam Basilius ibidem decernit, expressam castitatis promissionem adijcere. Et primum quidem adhuc eo modo, vt si quis rupto voto matrimonium iniret, peccaret quidem, sed tamen matrimonium ratum, validumque esset, declarant hoc veterum patrum sententiæ, Cyprianus *f* in epistola ad Pomponiũ, & Hieronymus *g* ad Demetriadem, vbi ita de monialibus loquuntur, vt si se continere non possent, quod professæ erant, eas potius ad nubendum hortetur, quod iam nec peccatum quidem fecissent accedente legitima Episcopi dispensatione, id quidem ab Epiphanio *h* quoque consuli videmus. Augustinus *i* etiam insuper quosdam aperte cõfutat, qui horũ coniugiũ esse negabant. Quod si Innocentius *k* I. Pontifex, qui horum ætate vixit, & Concilia etiam quædam huiusmodi coniugia dirimi iubent, id pœnæ cuiusdam loco constituunt, quod sine dubio poterant, vt torus separetur: non quia ipsum connubij vinculum non valuisset, id enim nusquam dicit. Atque hanc ipsam pœnam constat illo quidem tempore non ab Ecclesia generaliter receptam esse. Ita Leo I. *l* qui post Innocentium fuit annis paulo plus, quam viginti, etiamsi peccatum id esse doceat, non tamen de nuptijs rescindendis mentionem vllam fecit, & Gelasius *m*, qui anno quadringentesimo nonagesimo secundo, eandem sedem tenuit: has quidem Moniales ad propositum vnde exciderunt, adhortatur, nõ tamen compellit, neque matrimonium infirmat, quia Gregorius ipse, quo nullus ante Pontifex seuerior in hoc genere fuerat, cum crebris *n* decretis, & epistolis eos, qui coniugium contraxissent, seiungi, & in monasterium retrudi iubebat, nihil tamen dicit, quod coniugium non valuisse intelligatur, imo vero, quod valuisse existimauerit, ex eo etiam intelligitur, quod in Homilia *o* quadam narrat de Guardiana amita, quæ se se postquam vna cum duabus sororibus dedicasset, mortuis illis, oblita pudoris, ac reuerentiæ, oblita consecrationis maritum acceperat, & cum eo deinceps vixerat. Quare primus omnium, quod literis extet, Innocentius II. cum Romana Synodo Generali anno nimirum humanæ salutis millesimo centesimo trigesimo nono hoc constituit, vt religiosis omnino matrimonium interdiceret, idque ita vt si contraherent, nullam vim haberet, & Bonifacius *p* VIII. declarauit illud solum votum debere dici solemne quantum ad post contractum matrimonium derimendum, quod solemnizatum fuerit per susceptionem sacri Ordinis, aut per professionem expressam, vel tacitam factam alicui de religionibus per Sedem Apostolicam approbatis, super cuius decretalem glossa *q* ait, quod professio tacita potest contingere in eo, qui maior annis sponte & sciens assumpsit habitum, qui solet dari professis, & perseuerauit in delatione habitus ipsius per triduum, vt dicitur in alia Decretali *r*, quod ego intelligo, quando tales habitus assumpti essent ab habente potestatem recipiendi, & incorporandi religioni, vt asserunt Archidiaconus *s*, Lapus, & Francus; nam licet alia vota, quib. quis solum Deo obligatur, & quæ pendent à sola voluntate vouentis, non exigant personam recipientem; tamen in professione, vbi contrahitur reciproca obligatio, secundum quam conuersus obligatur monasterio, & monasterium conuerso ad eum alendum, opus est, quod recipiatur professio ab Abbate, vel ab alio superiore loco Abbatis, vt Innocentius *t*, Panormitanus annotauerunt. Vnde si habitus religionis recipiatur, aut propria autoritate, aut ab alio non habente potestatem, valet interim matrimonium antequam talis professio ratificetur à potestatem habente, & ita tenet Ioannes Brunelus *u*, quod matrimonium tale sic medio tempore contractum, cum tenuerit, non infirmabitur per rationem illam superuenientem. Vnde si quis profitetur religionem approbatam in manibus Prælati, qui non erat illius religionis, matrimonium per eum contractum non infirmabitur, prout tenet Imola *x*.

e Basil. Epist. 1. ad Amphil. Can 14.
f Cyp. in epist. ad Põpõ. li. 1.
g Hiero. epi. 8.
h Epiph. hære. si 61. contra Apol.
i Aug. de bono viduitatis.
k Conc. Aurel. 27. q. 1. c. viduas c. de filia.
l Epist. 5 c. 14.
m 27. q. 1. c. de viduis.
n Referuntur 27. q. 1.
o Hom. 38. in Euangel.
p ca. vnico. de voto. li. 6.
q Gl v. tacitã.
r ca. constitutionẽ de regular. l. 6. anar. in d. c. cũ speculat. ecnesi. §. 1. v placis. 1 c. 1. n. fin. de reg. li. 6. ca. eo eodem titulo.
s Archidia. La. pus, Domi & Francus n. 15 ca. 1.
t Inno. & Pa. in c. porrectũ de regula.
u Brunel de sponsa & mat. conc. 30. n. 6. num. 1.
x Imol in d. c. vnico.

ARTICVLVS III.

Vtrum per ingressum religionis soluantur sponsalia de futuro, & de præsenti.

RESpondeo dicendo, quod per ingressum religionis non soluuntur sponsalia de futuro, nisi secuta professione: esset enim in potestate sic contrahentium, ea pro arbitrio dissoluere ingrediendo, & sumendo habitum nouitiorum, & postea relinquendo illum habitum eludi ipsam sponsam, vt contra aliquos aduertit Ioannes Brunelus *y*. Quod insuper probatur: nam matrimonium ratum non soluitur per ingressum religionis, sed per ingressum cum effectu secuta professione, vt notat Glossa *z*, quam ibi sequuntur communiter Doctores. Neque obstat, quod per expectationem professionis illi, qui remanet in sæculo, est periculum de lapsu carnis: nam respondetur, quod in coniugio multi casus occurrunt, in quibus coniuges sine culpa, sed non sine causa continere coguntur, prout ait Innocentius *a* III. Papa, & sic videmus, quod plus est, quod maritum cruce signatum tenetur mulier expectare quantiscunque annis, vt patet ex iure *b*; ergo multo fortius tenetur expectare per annum ingredientem religionem, & ita hanc opinionem tenet etiam Couarruuias *c*, qui addit, quod tutius erit prius contrahere adimplendo fidem, qua promisit se ducturum eam, verbi gratia in vxorem, præcipue si fidem iuramento firmauit, & ante consummationem matrimonij contracti religionem ingreditur, sic intelligens quandam Decretalem *d*.

y Brunel. de sponf. & mat. concl. 8. in pr.
z Gl in d. ca. ex publico de conuers coniug. vbi DD.
a c quoniam frequenter. §. fin autem in fin. vt lit. non contest.
b c in præsentia. de sponsa. c ex multa. de voto.
c Cou de test. 1 p. c. 5. n. 11.
d c cõmissum. de spon.

ARTICVLVS IIII.

Quo iure matrimonium ratum, per ingressum religionis dissoluitur.

RESpondeo dicendo, certum esse in iure *e*, matrimonium ratum per professionẽ religionis in aliqua religione approbata dissolui, & licet aliqui dubitauerint, an quoad vinculum dissoluatur, vt constat ex traditis à Michaele de Medina *f*: nunc vero iam huiusmodi dubitatio sublata est à Concilio Tridentino *g* his verbis, *si quis dixerit matrimonium ratum non consummatum per solemnem professionem religionis alterius coniugis non dirimi, anathema sit.* Nunc vero quo iure, quaue ratione dirimatur explorare oportet, in qua parte variæ sunt Scholasticorum autorum (quemadmodum & in reliquis omnibus, quæ fides, religioque non præscribit) sententiæ: & inter eas duas tantum referam, quæ communiter circunferuntur. Prima est, quæ ipso iure naturali matrimonia rata, non consummata aduentu religionis euanescere docet. Est autem huius opinionis ratio,

e c ex publico. de conuer. coniug.
f Med li. 5. de sac. hom. continen c. 57.
g Trid. sess. 24 Can. 9.

tio, non imperfectio formalis, aut essentialis, matrimonialis contractus nondum consummati, vt Gratianus docebat, sed imperfectio obiectiua, quoniam scilicet religio sit multo excellentior & sublimior, à minus autem perfecto statu, rationeque viuendi ad magis perfectum, præsertim vbi nulla intercedit coniugis alterius iniuria, licet ascendere: status autem religionis, vt Diuus Paulus *b* docet, perfectior est statu coniugali: id autem quod perfectius est, non debet impediri per minus perfectum; ergo vtrumque coniugum, si citra alterius iniuriam fieri potest integrum est ad religionem se conferre. Quod vero ante copulam relicto coniuge non fiat tam atrox iniuria, quæ bono religionis non compensetur, hac ratione persuadeo: nam aut illa iniuria irrogaretur fini matrimonij, qui est prolis procreatio, aut desertæ sponsæ, non proli, quia nulla adhuc est, cum nondum præcesserit coniugalis congressus, neque vero sponsæ, quia cum maneat integra, nihil decoris, aut honoris amisit, quominus possit alteri nubere. Ita tenent aliqui *i* cum Durando, & docet Soto.

b 1. Cor. 7.

i Aliqui apud Durand. in 4. d. 27. Soto in 4. sent. d. 27. q. 1. ar. 3.

At contra hanc sententiam optime insurgit Durandus *k*, quod scilicet prædicta ratio non minus matrimonia rata non consummata, quam ipsa consummata per coitum dissoluenda suadeat. Quemadmodum enim matrimonium ratum tantummodo religionis statu minus bonum est: ita matrimonium consummatum, & actionibus iam coniugalibus implicatum, perfectione Christianæ vitæ ab eodem exceditur: ratio vero illa, quæ ab alterius partis iniuria desumitur, ex eo confunditur, quod solet frequentissime accidere, oscula, & tactus impudicos præcessisse inter sponsos per verba de præsenti, per quæ profecto nonnihil, imo multum honoris nupturis descendit: præcipue cum ex his fama coitus, licet falsa resultet, per quam ad aliud matrimonium ineundum inepta fiat sponsa.

k Duran. vbi supra, q. 2.

Secunda opinio est Scoti *l* putantis, ex sola diuina institutione per professionem religionis matrimonium opere carnali non consummatum dissolui. Quam opinionem probat, primo ex natura Christiani matrimonij, quæ est indissolubilitas ex instituto diuino, juxta illud, *Quod Deus coniunxit, homo non separet*. nam in hoc casu cum non dissoluatur per mortem naturalem alicuius ex contrahentibus, necessum est vt per eum, qui talem instituit indissolubilitatem soluatur. Secunda ratio est à Sanctorum exemplis; nam, vt ferunt Ioannes Euangelista à nuptijs à Christo ad Apostolatum vocatus est, & de Alexio Theone, quodam Machario Romano, & alijs nonnullis Ecclesiasticæ historiæ memorant relictis sponsis ad monachatum se contulisse. Et hanc sententiam ante Scotum tenuit Diuus Bonauentura *m*, sed Michael de Medina ab ea recedit. Primo, quia recurrere ad diuinum ius in hoc casu est sine solido fundamento. Nam Diuus Paulus *n* cum multa de coniugali tum infidelium, tum vero fidelium cõiugum diuortio partim propria, partim Domini autoritate tradiderit, nihil de diuortio religionis memorauit, sed postquam generali sententia ex diuino mandato decreuisset vxorem à viro non recedere, quod si dicesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari, solum Christianæ religionis gratia, non item instituti peculiaris à consorte recedendi facultatem indulget dicens. *Quod si infidelis* (inquit) *discedit, discedat; non enim seruituti subiectus est frater, aut soror in eiusmodi: in pace autem vocauit nos Deus*, atque id quidem, quando alter coniugum infidelis non consentit habitare cum fideli; quamquam id secundum non ex diuina, sed ex propria dumtaxat autoritate deriuatum ingenue fateatur, *Ceteris* (inquit) id est, fidelibus, *ego dico, non Dominus, si quis frater habet vxorem infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat eam*, &c. Argumentum vero, quod ab exemplis Sanctorum ducebatur, quantum ad eos attinet, qui post Christum ad monachatum, aut vitam eremeticam desertis sponsis diuerterunt, nihil persuadet; hoc enim Ecclesiasticorum Canonum autoritate sunt fecisse putandi. Quantum vero ad Ioannem Euangelistam pertinet, ait Michael de Medina *o*, quod nunquam ea historia sibi persuaderi potuit, quamquam illius assertor non semel Hieronymus videatur. Primo quidem quod inter Ecclesiasticos autores, qui vitas Apostolorum memoriæ prodiderunt, Eusebium dico, Abdiam, Nicephorum, Dorothæum Tyrum, &c. nihil de hoc coniugio legerat.

l Scot. in 4. d. 32.

m Bonau. in 4. d. 27. ar. 2. q. 1.

n 1. Cor. 7.

o Med. de sacro hom. contin. li. 5. n. 90.

Secundo, quoniam nuptiæ illæ celebratæ sunt in Cana Galilææ, vt idem Ioannes inquit, Ioannes vero non ex Cana, vt aliqui affirmant, erat: illud autem est prorsus intolerabile, quod quidam scribunt, Magdalenam Lazari sororem in illis nuptijs sponsam fuisse, cum hæc Hierosolymitana, ille Galilæus, hæc nobilissima, ac ditissima, ille contra ex mediocri plebe, ac demum piscator. Et certum argumentum, quod à Sanctorum gestis desumitur, non conuincit. Nam cum hi non ad religionem ab Ecclesia Romana approbatam, cuius dumtaxat professionem matrimonium ratum dirimere canones docent, sed vel ad vitam eremiticam, & singularem, vel ad aliam similem diuerterint, quo pacto huic Ecclesiasticæ doctrinæ, quæ docet ingressu religionis coniugia rata duntaxat dissolui, suffragari poterunt? Enimuero nunc Alexij vita quantumcunque sanctissima, matrimonium ratum non dirimeret, etsi horum Sanctorum conuersiones aliquid suadent, suadent profectò coniugia per quamcunque rationem religionis dissolui, quod nunc Theologi non concedunt, qui ad solas religiones ab Ecclesia Romana approbatas reduxerunt.

Quare concludit Michael de Medina, quod matrimonium ratum, & non consummatum, licet sit verum, & perfectum matrimonium, iure tantum Ecclesiastico per ingressum religionis dissoluitur, cum secundum ipsius, & doctissimorum sententiam Pontifex in matrimonio rato non consummato possit dispensare, nimirum si possit generalem condere legem, qua omnibus sponsis per verba etiam de præsenti diuertendi ad religionem facultatem tribuit, atque ea lex illa est, qua ante duos menses post celebratas per verba de præsenti nuptias, contractumque matrimonium sponsi, aut coniugis conuenire vetantur, daturque illis diuertendi ad religionem tempus.

ARTICVLVS V.

Vtrum Papa possit dispensare in voto solemni religionis, & castitatis, ita quod monacho professo de licentia summi Pontificis liceat exire à monasterio, vt vxorem ducat.

Respondeo dicendo, quod de articuli huius quæstione agunt Couarruuias *a*, Nauarrus, Mandosius, Menochius, Corduba, Andreas, Gambarus, Stephanus de Caieta, & Soto. Et pro quæstionis principalis resolutione, si credimus veriori doctorum opinioni dicendum videtur dispensatam fuisse cum Ramiro Rege Aragonum, vt relicta religione, & Episcopatu regnum susciperet, & vxorem, vt post Raphael Volaterranum *b*, & alios supra citatos refert diligentissimus historicus Hieronymus Blanques in inscriptione Regum Aragoniæ, & in Aragonensium commentarijs rerum. Et idem pariter obseruauit Cælestinus III. Pontifex maximus, qui dispensauit cum Constantia filia Rogerij Regis, vt religione deserta nuberet Henrico VI. Federici Imperatoris filio, vt memoriæ proditum est à Platina *c* & à Guillermo Benedicto, & à Rodulpho Cuperes, & à Ioanne baptista à sancto Seueriano. Scribit etiam Arnaldus *d* Albertinus, Alexandrum VI. summum Pontificem dispensasse cum

a Cou in c. 4. de 1. sta n. 11. Nau in c. non dicatis, n. 49. Mandos. de sign grat v. votis cõ nu atio. vers. an Papa possit. Menoc. li 2. præsu 16 ex nu. 258. Cord l. 1 qq. qu 24. Gamb. de off & potest leg. lib. 11 ex n 259 & l. 8 in rubrica de off. & potest. leg. in Reg ex n. 84. Steph de Caiet in c. ad limina 30. q. 1. §. 4 n. 253. So. li. 7 de iust. q. 4. ar. 2. vers de capitali, & q. 5 ar. 3. vers. an ergo. & in 4. d. 38. q. 2. ar. 2. vers. ab his ergo.

b Vola lib. de Geogra. c vlt. Bla. q. in inscript. Reg. Arag. fo 23 & in Arag. rer. comm. p. 145.

c Plat in vita Calest. III. Benedic. in c. Raynu. in vers. qui cum à'la matrimonium contrahens n. 28. Rodul in c. oportebat, 29 d. §. attentis nu 25 p. 266. Sene de pensioni q. c. 9. nu. 6.

d Arnald de agnoscendis asser. Cath. q. 27. nu. 24.

cum Cæsare Diacono Cardinali, vt vxorem duceret cum filia Ducis Valentiniani Galli.

Sed videamus, quibus rationibus hæc opinio fulciatur, pro cuius resolutione certa ab incertis segregare operæ pretium esse duxi. Et primo certum est, quod si loquamur de voto solemni continentiæ sacerdotalis, constat secundum communiter Doctores, quod ex sola Ecclesiastica institutione consona iuri diuino, & naturali, annexum est ordini sacerdotali, ac proinde per Papam potest dispensari, quod idem dicendum est de voto continentiæ ex institutione tantum Ecclesiæ alijs religionibus annexo, quales sunt Ordines militares, possunt per Papam dispensari. Hæc certa sunt. Quod autem in dubio versatur, est, vtrum loquendo de religione perfecta, & Euangelica, cuius essentia ex institutione diuina constat ex tribus votis essentialibus, quorum altero ablato, aufertur & ipsius substantia religionis. Vtrum, scilicet in hoc voto possit Papa dispensare, ita vt sic religiosus factus religione deserta possit ducere vxorem, duæ opiniones circumferuntur.

e Soto vbi su. Prima opinio est D. Thomæ, quam sequitur Soto *e*, quod Papa non possit in hoc casu dispensare.

f Scot & Richa. d. in 4 d. 38. g Caietan in q. 1. in Tur in c. 4 illo cler. 32 d 38. D. Th. in 4. d. 52. Secũda opinio communis est, quam tenent Scotus *f*, & Richardus, quod Papa potest in voto solemni continentiæ monachali, vel religionis dispensare, quam opinionem tenent communiter Doctores, & multi etiam Thomistæ, vt Caietanus *g*, Ambrosius, Catherinus, & Turrecremata, qui refert Diuum Thomam, & multos alios, id tenuisse, quod scilicet ex magna causa communi, puta, pro regni conuersione, vel pace, quæ non aliter speraretur tam commode fieri, licita esset Papæ dispensatio, vt religiosus exiens à Religione vxorem duceret. Cuius grauissimæ opinionis fundamentũ potissimum est, quia qua ratione potest Papa dispensare in voto simplici, potest etiam in solemni. Nã in simplici tripliciter dispensat secundum modum triplicẽ loquendi Doctorum. Primo, quia ex causa dispensat in iure diuino, vel naturali tollendo, vel relaxando eius obligationem de implendo vota, vel promissa Deo, & hominibus, aut secundo, quia vt tenet D. Thomas, remittit, vel tollit materiam, id est votum, vel promissionem, & eius obligationem humanam iam Deo quæsitam, & hoc secundum est materia prioris obligationis diuinæ, & naturalis de adimplendo vota, atque promissa, aut tertio, quia declarat tam hoc, quam illud ius, aut votum ex causa legitima non tenere, neque obligare, sed quocunque modo istorum potest similiter Papa facere, aut dispensare in voto solemni, in quo est etiam ipsum votum, quod est materia prioris iuris diuini, & naturalis, quia tandem habet potestatem dispensatiuã, relaxatiuam, & declaratiuam ad hoc, & ad illud ex causa legitima. Sed huic argumento respondent aduersarij negando minorem, dicendo non esse simile, quia in voto solemni vltra promissionem, quæ sola est in voto simplici, est datio, vel exhibitio actualis Deo, vel Ecclesiæ in nomine Dei, ratione cuius est iam ius Deo, & Ecclesiæ acquisitum super hominem ad tales actus, quod quidem ius sicut neque alienum tollere, neque contra ius diuinum agere, Papa derogare non potest, vt ait Soto *h*.

h Sot li 8 de iust q. 1 art 5 & q 4 art 3. & 3 3. ar. 3. At contra replicatus, quia qua ratione Papa potest ex causa reuocare, tollere, & inualidare voti simplicis obligationem humanam iam Deo acquisitam, vel ipsam promissionem, quæ est materia iuris diuini, & naturalis de implendo vota sua, eadem ratione potest iam datam Deo rem, vel obligationem hominis, & status religionis & assumptionem, quę fit in voto solemni, reuocare, vel tollere, & ex consequenti materiam iuris diuini de implendo votum solemne. Præterea potest esse votum solemne, sine datione, vel sine status assumptione, vt si Ecclesia statuat, quod votum continẽtiæ, vel religionis emissum coram tribus vel quatuor testibus sit solemne dirimens matrimonium, iam in illo voto solemni potest Papa dispensare, sicut dispensat in sacerdotali; ergo solenitas nõ stat in datione, & status mutatione, & dato, quod solemnitas voti stet in datione, & status mutatione actuali, hoc tamen non impedit, quin Papa possit dispensare, quia sicut Papa potest dispensare in paupertate, & obedientia relinquendo monachũ sub habitu suo, vel clericali, vt sunt fratres sancti Spiritus, & sub obedientia Episcopi, vel alterius Prælati, vel ipsius Papæ immediate, & in concedendo licentiam vt faciat de rebus ad libitum disponendo in vita, & in morte, vt facit cum monachis Episcopis, vel cum alijs de monachatu ad clericatum transeuntibus. Ita ergo similiter in voto solemni continentiæ potest dispensare, & soluere hominem ab obligatione, qua se religioni obligauit per simplex & solemne votum, & de religioso facere non religiosum, quamuis non possit facere, quod maneat vera, & perfecta religio, & perfectus religiosus Euangelicus sine tribus votis, nec statum Euangelicæ religionis dissoluere possit, vt bene in iure *a* habetur, nec illud faciẽdo dispensat in iure diuinõ de adimplẽdo votũ, sed in materia eius, vt dictũ e. t. a c. cum monasterium. de statu mon.

Neque obstat, quod ex datione, & status assumptione consurgat etiam obligatio diuina, contra quam Papa nõ potest, in quo stat tota difficultas. Nam ad probandum, id esse falsum nota, quod vltra communem obligationem iuris diuini, & naturalis de implendo votum tam simplex, quam solemne, in voto solemni religionis sunt quatuor. Primum est, promissio actuum religionis. Secundum, datio personæ Deo, vel Ecclesiæ, nomine Dei ad dictos actus implendos. Tertium, assumptio status religionis, per quam fit illa traditio, & acceptio in professione. Quartum est, ipsa religio perfecta, & status Euangelicus constans ex tribus votis essentialibus religioni ipsi. Et hoc quartum est de iure diuino, ita quod ex institutione diuina de essentia religionis perfectæ Euangelicæ sunt illa tria vota, & de hoc hic non agimus, vtrum esse possit perfecta religio, perfectusque religiosus Euangelicus sine tribus illis votis essentialibus cum duobus tantummodo, vel non. De tribus autem prioribus, quę constituunt votum solemne huius religionis, constat, quod sunt actiones humanæ, & illæ tres obligationes ex tribus illis actionibus consurgentes Deo acquisitæ constat etiam, quod sunt solum humanæ, scilicet obligatio ex promissione, ex datione, & ex professione, vel status illius assumptione, suntque materia generalis obligationis, vel iuris diuini, & naturalis de adimplendo votum omne tam simplex, quam solemne, & ita patet, quod ipsum votum solemne, vt tale, nihil iuris diuini habet admixtum, sicut neque votum simplex religionis, aut continentiæ, alioquin eadem ratione votum simplex religionis haberet ius diuinum admixtum, & esset indispensabile, qu a est de eadem religione, vel continentia quæ secundum contrariam opinionem, est de iure diuino, sicut & adimpletio voti cuiuscunque de iure diuino est & naturali. Vnde cũ Papa possit ex causa omnem obligationem humanam dissoluere, & in ea dispensare: consequitur quod potest omnes tres illas priores obligationes dispensando dissoluere, & maxime illam tertiam, ne sit iam homo religiosus, nec obligatus alicui religioni, aut voto, sed quod sit vxoratus, quamuis non possit facere, quod manens religiosus perfectus sit vxoratus, aut proprium habens, quia id Euangelicæ religioni repugnat stante lege posita, ita docte Corduba *b*. b Cord vbi sup pa. 115. col. 2.

Ad argumenta.

EX his, quæ dicta sunt, aliqua argumenta, quæ contra suprapositam sententiam adducuntur, soluta manent: nunc autem pro maiori claritate duo tantum proponam.

Primum argumentum est, quia qui non potest in minus, non potest in maius ei subordinatum, vel eiusdem generis, aut rationis: sed Papa non potest dispensare in matrimonio tantum rato, & non consummato, quod est minus vinculum, minusque perfectus status, quam vinculum, & status religionis, cum per ingressum religionis vinculum matrimonij rati dissoluatur; ergo à fortiori

fortiori non poterit dispensare in vinculo voti solemnis religionis. Respondetur, quod Papa potest ex causa dispensare in matrimonio rato, & non consummato, vt contra Theologos defendit Caietanus c, quem sequitur Nauartus dicens, *quod hæc opinio adeo seruatur, quod etiam ter, aut quater ad petitiones consilio suo antequam in vrbem venisset, oblatas fœlicis recordationis Paulus III. & Pius IIII. per suas dispensationes dissoluerunt quædam matrimonia omnino clandestina non dũ consummata, in remediũ animarũ alioquin probabiliter periturarum. Quod (ait) attestor, ne quis secutus Soto* d *contra Caietanum vllum scrupulum ingeratis, qui eiusmodi sanctissima gratia fruuntur, vel posthac fruentur: nam & post eum Michael à Medina, Franciscanus, vir eruditissimus, & alias purus Theologus libro quinto de sacrorum hominum continentia Caietanum, & communem est sequutus.* Hæc Nauarrus.

c Caiet in opusc. tomo tract. 28. Nauar. in man. c. 22. nu. 21.

d Soto li. 7. de iustitia.

Secundum argumentum desumitur ex quadam decretali e deliniente, quod paupertas adeo est annexa Ordini Monachali, quod in ea, sicut in continentia, nec summus Pontifex possit dispensare. Respondetur, quod in hoc casu solum prætendit Papa, quod cum Monacho Papa non possit dispensare, vt maneat Monachus perfectus in perfecta & Euangelica religione, quam professus est, & quod simul habeat proprium, aut vxorem, quia hæc omnia tria vota sunt de substantia religionis Euangelicæ, adeo quod altero ablato iam ipsa religio dissoluitur, & ipse iam religiosus illius desinit esse, cum quo stat, quod ex causa rationabili ille de religioso per dispensationem potest fieri non religiosus, aut in toto, aut in parte ab obligatione illius religionis dissolui, & illa in voto solemni ex supradictis dispensare potest.

e ca. cum monasterium de stat. monach.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Religiosi societatis Iesu possint contrahere matrimonium.

RESpondeo dicendo, quod omnes, qui in societatem admissi biennio probationis à quolibet eorum peracto tria vota essentialia, tametsi simplicia, emiserint, emittentve in futurum, inhabiles esse, antequam à societate dimittantur, ad matrimonium contrahendum contractusque huiusmodi nullos, & irritos decreuit Gregorius XIII. prout iam in primo Tomo f, est relatum, in quo aliqua diximus de huius constitutionis intelligentia: nunc autem opera pretium esse duxi aliqua vltra adijcere, vt huius rei definitio magis illucescat.

f 1. tomo. q. 1.

Et primâ facie videtur, quod Papa hoc determinare minime potuit, cum hi fratres sint adhuc sæculares, siquidem possunt habere proprium, quod repugnat statui religioso, iuxta superius dicta, & propterea videtur, quod non possunt simpliciter inhabilitari ad matrimonium: nam vt colligitur ex Syluestro g post Panormitanum, quamuis summus Pontifex possit inhabilitare sæculares, ne contrahant in tali gradu consanguinitatis, non tamen potest inhabilitare simpliciter ad hoc vt nullibi possint contrahere, quia hoc est contra Euangelium, concedens cuilibet sæculari Laico, posse nubere. Hæc ratio, vt audiui, multorum torsit ingenia: at meum ingeniolum proculdubio nunquam torsit. Procedit enim ea in sæcularibus absolute, qui nullum votum castitatis & continentiæ emiserunt, in aliqua congregatione à Papa approbata: non autem in illis, qui dum sunt sub obedientia Regulari promissa publice, in aliqua religione approbata, cuiusmodi est societas Iesu; hi enim licet postquam dimissi sunt à societate, sunt vere sæculares, antequam tamen dimittantur, religiosi sunt; reuocabiliter tamen, & cum sint religiosi, inhabilitantur ad matrimonium contrahendum, & matrimonium ab his contractum ipso iure irritatur, cum status religionis, pœnitentiæ, cuiusmodi est religio societatis, repugnet cum statu hominis coniugati; de intrinseca enim veræ religionis monachalis, & pœnitentiæ est mors ciuilis, & sic ipsius professores, mortui Mundo iudicantur, & in eodem statu permanentes, cum sint vere religiosi, proprium habere non possunt. Vnde iure optimo Summus Pontifex potuit definire, & de facto definiuit, ne ipsi in statu religionis perseuerantes contrahere possint, & eorum matrimonium iure optimo irritauit; non enim conueniunt, & in vna sede morantur, quem esse religiosum, & monachum, & priuilegijs religionis gaudere, & esse vxoratum, & rei vxoriæ indulgere: & ita Gregorius XIII. in eadem constitutione: hos, qui peractis duobus annis probationis tria vota simplicia paupertatis, castitatis, & obedientiæ emiserunt, vocat, & definit esse vere religiosos. Quod certe ex opinione Scoti a maxime confirmatur, cum teneat per votum simplex religionis, fieri traditionem respectu Dei, sicut fit per votum solemne respectu Dei, & hominum, & à fortiori hoc erit asserendum in voto simplici publice emisso in hac sacra religione approbata, in qua permittitur obedientia perpetua publice, irreuocabiliter ex parte promittentis, licet sit reuocabilis ex parte admittentis ipsam obedientiam, & sic potest dici, quod in his religiosis societatis, cum tria vota simplicia emittant, contingit inueniri quodammodo traditionem respectu Dei, & hominum, sicut inuenitur in voto solemni respectu Dei, quia ipsi se, & sua illi per votum tradiderunt respectu hominum, quia ipsis publice obedientiam promiserunt: ita quod summi Pontifices definiunt eos in Apostasiæ crimen, & excommunicationẽ ipso facto incurrere, si à societate decederẽt, aditumque illis ad professionem in ordinib. etiam mendicantibus denegarunt, irritamque, & nullam esse, ita definiuit Gregorius XIII. Kalendis Februarij, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo secundo. Motu proprio, & ex certa scientia, qui inter alia definiuit ipsos esse vere, & proprie religiosos, & octauo Kalendas Iunij, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quarto, idipsum iterum definiuit, vt ex diplomatibus eadem die relatis, ac publicatis constat, & supra late in primo b Tomo dictum est.

g Syl. v. obedientia § 5. Pan. in c. cum olim de cler. coniu.

a Scot. in 4. d. 31. q. vnic.

b Tom. q. 1.

ARTICVLVS VII.

Vtrum per professionem in religionibus militaribus emissam soluatur matrimonium ratum.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de Clericis professis in religionibus Militaribus non est dubitandum, ipsos esse vere, & proprie professos, & ideo omnia iura, quæ loquuntur de Regularibus, licet non comprehendant milites, siue Equites Commendatarios, comprehendunt tamen ipsos Clericos professos Crucem portantes, atque ideo quando Alexander VI. in Bulla Confirmationis, quæ habetur in regula sancti Iacobi, decreuit, vt imponentes manus violentas in Fratres, & Sorores, ordinis sancti Iacobi, incidunt in pœnam Canonis, *Si quis suadente*. Aliqui viri docti intelligunt hoc procedere de ipsis Clericis, & monialibus, quia vtrique sunt vere religiosi, & non de Commendatarijs, qui falluntur, vt constat ex Bulla Alexandri III. Confirmatoria huius sacræ religionis, cuius tenorem refert Licentiatus Didacus c de la Mota, religionis, sancti Iacobi alumnus, in libro, quem de hac religione nouissime edidit. Vnde ad quæstionem propositam redeundo dico, quod professio Clericorum huius ordinis dirimit sine dubio matrimonium ratum, & non consummatum, cum per professionem in religione approbata, dirimatur. At vtrum per professionem Militum in religione sancti Ioannis Baptistæ dirimatur matrimonium ratum inter Doctores maxime ventilatur, adeo quod licet doctissimus Soto, olim dixerit esse vere religiosos, tamen idem auctor alibi d asseruit, non esse inter veros religiosos connumerandos, & propterea per ingressum, & professionem huius ordinis non dissolui matrimonium ratum, non consummatum, quam opinionem ego minime

c Dida. de la Mota lib. 12. pa. 74. nu. 47.

d So. in 4. d. 27. q. 1. ar. 4.

minime tenere auderem; licet enim Papa cum ipsis possit dispensare, vt habeant vxores, sicut de facto dispensauit cum professoribus in alijs militijs; hactenus tamen cum his non dispensauit, & sic hi promittunt solemniter obedientiam, paupertatem, & absolute castitatem, & non castitatem coniugalem, quam aliorum ordinum militarium Equites profitentur. Ita tenet Nauarrus e, & per consequens, eorum professio dirimit matrimonium ratum, non consummatum, vt tenet Corduba f. De cæteris autem militibus Ordinum D. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ, nullo modo potest dubitari eorum professionem non dirimere matrimonium ratum, cum non promittant castitatem absolute, sed castitatem coniugalem, quod nihil aliud est, quam quod non debent cognoscere alias fœminas præter suas proprias, & legitimas vxores. Et quod eorum professionem dirimat matrimonium ratum, tenent Aragon g, Ouandro, Petrus de Ledesma, & Henriquez.

e Nau de redd. Eccl. [illegible]. f Cord de casib. conscient. qu. 164.

g Arag. 2.2. q. 88. ar. 11. pa. 1037 colu 1. Ouan in 4. d. 78 p. op. 30. in vlti. verb. Led. in addit. ad 3. p. q. 61. ar. 2. ad 4. pa. 541. Henr. de sacram. li. 11 c. 8. § 6.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum oblati Religionum possint contrahere matrimonium.

Respondeo dicendo, quod oblati sunt hi, qui absque religionis professione se ipsos perpetuo monasterio obtulerunt, sicut tradunt Cardinalis h, & Abbas, & sentit Lapus; est enim necessaria perpetua oblatio, vt constat ex iure i, & tradunt communiter Doctores: qui vero mutato habitu non manent in sæculo, sunt proprie personæ Ecclesiasticæ; qui autem in sæculo manent, non proprie, sed laicæ personæ Ecclesiasticæ nuncupantur, vt tradit quædam Glossa k. vbi Cardinalis, Abbas, & Doctores. Capella Tolosana: vbi Aufrerius, & Panormitanus, & Socinus tractant; an obligatus sit exemptus à iurisdictione Iudicis sæcularis, & quod oblatus, qui habitum non mutauerit, possit matrimonium contrahere, eadem Capella l Tolosana asserit, cui sententiæ libenter assentitur doctissimus Couarruuias m, opinans idipsum in quocumque oblato, qui votum castitatis non emiserit, tacite vel expresse, etiamsi habitum sæcularem mutauerit; non enim est aliquid, quod in hac specie matrimonij vinculum impediat.

h Car. in Cle. 1. de [illegible]. Ioan. Abbas in c. [illegible] de regular. Lapus alle. 129 i c. [illegible] exem. [illegible] li. 6. c. cum & [illegible] ar. 6. vlt. c. [illegible] & vti Abbas de priuil. k Gl. v. mutato habitu. Car. Abb. & Doct. in c. vt priuileg. de priuil. eg. li. 6 c. [illegible] de priu. Tolos. [illegible] Aufrer. P. [illegible] & Soc. in c. 2. de for. comp. l Cap. Tolos. [illegible] m C. [illegible] alma mater. 2. p. § 2. nu. 8

QVÆSTIO II.

De matrimonio, quo ad eius ministrum, & dispensationem in gradibus prohibitis, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum Religiosi excommunicentur, ministrantes Sacramentum matrimonij, sine licentia parochi.*

2 *Vtrum Prælati Regulares possint dispensare, in aliquibus impedimentis matrimonij dirimentibus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Religiosi excommunicentur ministrantes sacramentum matrimonij, sine licentia parochi.

Respondeo dicendo, quod in quadam Clementina a definitur, quod Religiosi, qui matrimonium solemnizare præsumpserunt non habita super his parochi licentia speciali, excommunicationis sententiam incurrunt ipso facto per sedē dumtaxat Apostolicam absoluendi. Quod intelligitur quando solemnizant matrimonia, benedictione nuptiali. Aduertendum tamen, quod Glossa b ait, quod sufficit ad excusationem Religiosi, si alienus parochianus dicat se habere licentiam a proprio sacerdote. Quod punctum satis disputat Glossa, & intendit distinguere inter forum Contentiosum, & forum Pœnitentiale, vt in foro Contentioso non credatur dicenti se habere talem licentiam; in foro autem Pœnitentiali credatur, quia non est præsumendus quis immemor suæ salutis. Et licet Ioānes de Lignano, prout refert Ioannes à Capistrano c, dicat, quod Stephanus concordat cum dicta Glossa; Ioannes tamen de Imola d dicit se habere Epistolā Stephani, tenentis contra dictam Glossam, prout refert idem Capistranus & respondet ad contraria, quod loquuntur de sacramento Pœnitentiæ, & confessionis, quod datur in occulto: Sacramentū autem matrimonij datur in publico, & ideo probationes requirūtur: pro iustificatione autem huius differentiæ, adducitur simile ex eo, quod habetur in quadam decretali e, vbi Clericus peregrinus admittitur in occulto, sed non in publico sine litteris dimissorijs celebrare. Et ideo Capistranus, ait quod in simili Religiosus non debet esse nimis credulus, argumento quarundam legum f, & ait, quod semper consuluit Religiosis, ne facile credant dicentibus se habere licentiam, nisi eis constet per legitima documenta, ne se illaqueent excommunicatione prædicta: nam si in criminalibus causis requiruntur probationes luce meridiana clariores, iuxta quandam legem g, multo magis debet requiri maior cautela ad euitandum hoc periculum maius: qui Capistranus ait contra Glossam h, quod licet non sufficiat licentia generalis data parochiano, vt à quocunq[illegible] [illegible] recipere sacramenta, sed est necessaria [illegible] vt religiosus administret hoc sacramentum [illegible] [illegible]monij: sufficit tamen in licentia generali, vt fiat mentio huius sacramenti conferendi, licet in ea non fiat mentio de religiosis.

a Cle. Religiosi. de priuil. b Gloss in d. Clem.

c Capist. in tract. de exco. quæ hab. [illegible] tom 14. tract. d Imol. ibid. e c. tua. de cler. peregr. f l. 2. ff de fal. tute. [illegible] l. 1. ff de [illegible] quæ fals. [illegible] l. [illegible] ff. de minor. h. g l. fin. C. de probat. h Gl. in d. Cl. v. speciali.

ARTICVLVS II.

Vtrum possint Regulares Prælati dispensare in impedimentis matrimonij.

Respondeo dicendo, quod Episcopi, & per consequens à fortiori, Prælati Religionum prohibentur dispensare in gradibus prohibitis, tam consanguinitatis, quam affinitatis, vt notat Syluester i: verum est tamen, quod refert Roffensis k in libello de causa matrimonij Regis Angliæ, quod Leo X. fratribus Augustini Ordinis concessit per totum orbem Christianum, quemadmodum in eius Bulla palam continetur, quod cum his, qui in primo gradu affinitatis scienter, aut ignoranter contraxerunt, modo notorium id non fuerit, neque in iudicium productum, dispensare valeant, & de nouo contrahant, & in eodem item matrimonio contracto remaneant: prole etiam legitima. Hæc Roffensis. Cuius testimonio certe credendum est propter eius maximam sanctitatem, siquidem pro fide Catholica gladijs impiorum occubuit: sed tale priuilegium non video esse in vsu, imo doctissimus Pater Vega legens sacram Theologiam in hoc Conuentu S. P. N. Frācisci Salmanticensi, asseruit se credere hoc priuilegium non fuisse vniuersaliter concessum, sed pro aliquo casu particulari tantum indultum, quo casu cessante iam ipsummet cessauerat; non enim credendum est summum Pontificem Religiosis quoad sæculares concessisse, id quod Episcopis nunquam legitur fuisse generaliter elargitum.

i Syl. v. casus [illegible] vers. d. [illegible] k Roffen. in libello pro matrimonio Regis Angliæ [illegible]

QVÆSTIO III.

De Mendicitate, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum Religiosi potentes labore manuum suarum victum quærere, possint mendicando id ipsum quærere.*

2 *Vtrum mendicitas fratrum Minorum, & Prædicatorum sit meritoria.*

3 Vtrum

3 *Vtrum fratres Minores, ex vi sua regulæ teneantur ad mendicitatem, seu ad viuendum de eleemosynis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Religiosi potentes labore manuum suarum victum quærere, possint mendicando idipsum quærere.

l Tho. opusc. 19 c. 5 & 12. q. 187. art. 3.

RESpondeo dicendo, quod D. Tho. *l* latissime disputans concludit, non teneri laborare vltra statum Regulæ, manibus: tum quia nullo præcepto naturali, neque diuino præcipitur laborare manibus, qui alias honeste sine alterius iniuria potest sustentare se, & suos, quos de præcepto alere tenetur: tum quia dicta D. Pauli, quæ contra hoc citari solent, & in effectu habent, *Non manducet, qui non laborat*, non probant, quem absolute teneri laborare manibus: sed ob causam, vt tollat otium vitiosum, & sustentet se, & suos decenter secundum statum suum sine alterius iniuria, & ita cessant illius dicta: tum quia intentio S. Augustini, qui etiam contra hoc allegatur in libro de opere Monachorum, est improbare errorem dicentium non licere Monachis manibus laborare: non autem eos obligare ad sic laborandum, si alias sine otio vano, & alterius iniuria viuere possunt: tum, quod Diuus Thomas *a* laudat paupertatem assumentes, & ex humilitate mendicare volentes, licet manibus non laborent, nec bonis renuncient: nam si bonis renunciant, id à fortiori est asserendum, etiamsi non fiant Regulares, sed remaneant homines sæculares ipsi renunciantes, quod exemplo Elisæi *b* à Diuo Ambrosio *c* relato confirmatur.

a Tho. vbi sup.
b 3. Reg. 19. c. c. Domin. 86 dist.

Ex quibus infert Nauarrus *d* non peccare illum, qui ad se in humilitatis, & patientiæ virtute, exercendum habitum pauperis suscipit, & mendicando aliquem pium locum longinquum visitat, etiamsi nullum paupertatis votum emittat, nec sua bona pauperibus dispertiat, quod ait certe, in hunc vsque diem non satis animaduertisse, imo consensisse multis reprehendentibus peregrinos alienis impensis, id est, eleemosynis mendicando peregrinantes, quos per leges *e* Cæsareas, & decreta *f* Sanctorum concludit Calderinus *g* esse puniendos, præsertim si sacris sunt initiati. Quod tamen non procedit in his, qui propter prædictam causam mendicant, quia per talem mendicitatem eorum, nihil honoris perit Clero.

d Nau. in c. ne dicatis nu 37
e l. vnica. C. de mend. val. lib. 11.
f c. diaco. 5. 93. dist.
g Cal. conf. 1. de vit. & honest. Cler.

ARTICVLVS II.

Vtrum mendicitas fratrum Minorum, & Prædicatorum sit meritoria.

RESpondeo dicendo, quod Alexander Papa declarauit, quod mendicitas fratrum Minorum, & Prędicatorum est meritoria, & quod prædicti fratres, tam ab his, quibus prædicant, quam ab alijs, possunt petere, & recipere eleemosynas. Ac quod illi possunt huiusmodi eleemosynas eisdē fratribus salubriter elargiri. Ita habetur in libro, Monumenta *h* Ordinum. Sed oportet hoc breuitate probare, vt huius diffinitionis veritas clarior fiat. Nam supererogatorie meritorium est de eleemosynis, & de mendicitate, respectu eorum, qui relictis omnibus efficiuntur mendici, propter Christum, cum apud Matthæum *i* legatur, consuluisse Christum cuidam, *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus*. Supradicti autem fratres iam omnibus distributis nihil habent, & intendunt spirituale Ecclesiæ; supererogatorie enim se humiliāt, viuendo de humiliter mendicatis, & eleemosynaliter petitis, & habitis, cum possent sine tanta abiectione, humilique verecundia, etiam sine labore manuum sibi debitum stipendium aliter petere, & recipere, & viuere sicut alij Clerici Præbendati, si Ecclesiastici fierent: ergo ex prædicta humilitate, & contemptus amore, propter Christum egere, & mendicare meritoriū, & Euangelicum consilium est. Item secundo id patet, quia ex Euangelio tales medicantes laudantur: nam vbi Latina versio habet apud Matthæum *k*, *Pauperes spiritu*, litera Græca habet, *Beati mendici*, vt ait Chrysostomus Doctor Græcus. Item tertio idem patet exemplo Christi: nam Christus fuit mendicus aliquando non viuens de labore manuum suarum corporali, vt patet in Psalm. *l* *Ego mendicus sum, & pauper*, vt ait Diuus Chrysostomus super eum, & tradit Diuus Thomas, *m*, quod non in persona Dauid, qui non fuit mendicus, sed in persona Christi, hoc dicitur. Consonat Augustinus, super illud Psalmi de Iuda Iscariote loquens, *Persequutus est hominem inopem, & mendicum*, id est, Christum. Et Hieronymus ad Nepotianum dicit, quod Christus, vt pauper cibo vescebatur alieno, quia scilicet de eleemosynaliter oblato, licet non semper ostiatim mendicato, ad humilitatis exemplum vixit, vt erat persona particularis, & sæpe id innuitur in Euangelio *n*, vbi mendicauit pullum, & asinam, & videtur mendicasse victum à mulieribus ministrantibus in via, & hospitium à Zachæo, vt exemplum cæteris daret.

h In 2. impress. fo. 16. cōc. 15.
i Matth. 19.
k Matth. 5.
l Psal. 39.
m Tho. 2. 2. q. 187. art. 4. & 5.
n Luc. 22. c. 8 & 19.

Verum est, quod vt mendicitas horum fratrum sit licita, & meritoria, oportet aliqua concurrere. Primum est, quod ipsi fratres paucis sint contenti, & velint aliquo carere, & pati penuriam, & nolint habere certum victum suum, & vestitum ordinarium, & indifferenter, & quod quando carent, non murmurent; si enim aliquid horum deficiat, mendicitas non erit meritoria, & dum eum statum aliqui sumpserunt, & resilire non possunt post professionem, illicitum est, & continuum peccatum permanere in tali voluntate culpabili, & cum tali proposito mendicare ad superfluitatem, sed tenentur deponere talem culpabilem voluntatem, & paucis, vt pauperes, debent esse contenti; stultum est, & irrationabile sua dimittere, quibus licite vti poterant, & aliena cum auiditate quærere, & cum scrupulo peccati manducare panem. Vnde Gregorius, in Pastoralibus dicit, quid eorum morte infœlicius, quibus de largitate nascitur auaritia & peccatorum seges, quasi ex virtutum senio procreantur? Item quid risu dignius, quam quærere cum auiditate maxima labores, infœlicitate, & contemptu, & mala conscientia, ea, quæ liberaliter dimissa sunt? Quid esset ridiculosius, quam sarcinam temporalium propriorum reijcere, & alienorum tam auide quærere? Certe hi sunt, qui relinquunt sua, vt stulte, & laboriose, contemptibiliter, & culpabiliter ad interitum capiant aliena, cum sic, vt ait Gregorius *o*, proprie, indiscrete distribuentes non solum ad impatientiæ murmur prorumpant, sed cogente inopia vsque ad auaritiam deuoluantur: cum hypocrisi autem, & mendacio ostiatim mendicant, signum veræ mendicitatis præ se ferentes: ad superfluitatem semper anhelantes, & dum paupertatem, quam non habent, ostendunt, quod ipsis datur, pauperibus indigentibus vsurpatur. Secunda conditio, quæ requiritur ad licite viuendum de mēdicitate, vel eleemosynis est, quod tales mendicantes recompensent aliquo modo in spiritualibus. Quod probatur: nam omnes Doctores super illud Apostoli *p*, *Qui non laborat, non manducet*, tenent illicitam esse mendicitatem, existentibus corpore sanis potentibus laborare, nisi in spiritualibus recompensent; vtpote in sermonibus, in officio diuino, orationibus, & in vita religiosa; approbatur enim mendicitas, non vt mendicantes otio vacantes, sed vt melioribus exercitijs debite occupentur, vt optime ait Diuus Thom. *q*.

o Gre. in past. 3. adm. 21.
p 2. ad Thes. 3.
q Tho. 2. 2. q. 187. art. 3. & 4. & 5.

ARTICVLVS III.

Vtrum fratres Minores, ex vi Regulæ teneantur ad mendicitatem, seu ad viuendum de eleemosynis, humiliter eas petendo, & acceptando, sine vllo iure ciuili eas petendo.

RESpondeo dicendo, quod fratres Minores, ex quo nullum ius ciuile, siue actionem, nec redditus, nec prouisiones longas, ex vi suæ Regulæ habere

 possunt,

possunt, ex vi suæ Regulæ tenentur ad mendicitatem, seu ad viuendum de eleemosynis, humiliter eas petendo. Et probatur insuper: nam tenentur ipsi fratres prouidere sibi ad vsum moderatum necessitatum suarum, modo alias licito, & non restat vllus alius modus licitus illis, nisi per viam eleemosynæ petere, aut accipere oblata, seu necessaria ad victum, & vestitum, & executionem officiorum status Minorum; ergo tenentur viuere de eleemosynis, seu de mendicitate; nam mendicare est solo titulo necessitatis, sine actione aliqua ciuili petere necessaria, ad quod tenentur dicti fratres ex vi suæ Regulæ, & sic tenent communiter omnes Scriptores super dictam regulam, & hoc constat ex declaratione Nicolai *a* III. & Clementis V. Nam quantumcunque dictis fratribus iure naturali, vel diuino, vel alio quocunque modo, aliquid debeatur pro Missis, Sermonibus, exequijs, aut pro alijs exercitijs spiritualibus, aut corporalibus, aut pro quacunque alia causa, ipsi tamen fratres non possunt id recipere, aut petere, nisi pure eleemosynaliter, sine vllo titulo iuris ciuilis ex parte ipsorum, prout resoluit doctissimus Corduba *b* superdictam Regulam. Vnde eorum fratrum mendicitas dicitur incerta, quia scilicet non habet certitudinem ciuilem, & nullum ius, neque actionem, in re, quę ipsis eleemosynaliter datur, quamuis habeant certitudinem probabilem, moralem, & sic possunt habere certas eleemosynas, quas solent aliqui domini, aut communitates ipsis facere, cum possint habere certas eleemosynas moraliter, non autem certas ciuiliter, prout idem Corduba *c* ait.

a ca exiit, qui seminat. de verb sig. li. 6. Cle. exiui de paradiso, eod. tit.

b Cord. su reg. c. 5. q 3 c 6. & q 1 & 5. & q 10.

c Cord. in d q. 10. in 4. tomo.

Ex his infertur, quod possunt dicti fratres recipere domus ab aliquibus dominis temporalibus, præbentibus omnia necessaria ad victum, & vestitum sine eo, quod ostiatim hęc petantur, pręcipue in locis, vbi etiãsi ostiatim mendicentur, minime suppeditabuntur, cum hæc omnia à dictis dominis non actione aliqua ciuili petantur, sed per viam eleemosynæ, ab ipsis quotidie cum maxima ipsorum fratrum verecundia mendicẽtur; successores enim horum dominorum, & illi ad quos pertinet hæc dare, sæpe contingit, vt sint indeuoti, & omnia murmurando tribuant, sæpe etiam contingit, vt zelent magis reformationem fratrum, quam ipsorum moderatam refectionem, fingentes, suo zelo auaritiæ misto, ipsos fratres debere esse, sicut Angelos Dei, qui ijs necessarijs ad vitam minime indigent, propter quod ego nunquam consulerem, vt in nostra religione Minorum sumantur monasteria in locis, vbi quotidianis mendicationibus à vicinis ipsorum locorum non potest sperari posse transigere vitam, cum ea quæ à dictis dominis, & eorum successoribus dantur, non valeant peti ciuiliter, sed tantum eleemosynaliter mendicando. Aliquando autem contingit, vt ipsi domini fundent vincula, aut capellas cum magnis redditibus, aut eos redditus relinquant alicui Confratriæ, aut Collegio pio, cum obligatione, vt ipsis fratribus omnia necessaria suppeditentur, quia acceptantes dicta legata cum prædicto grauamine obligantur in conscientia ipsis fratribus prouidere, ipsi tamen fratres minime id in iudicio petere possunt, cum sint incapaces cuiuscunque actionis ciuilis, possunt tamen implorare officium Iudicis, qui Iudex imploratus ex officio, non ad petitionem iuridicam ipsorum fratrum potest compellere, & supradicta administrare: iuxta ea, quæ in superioribus dicta sunt. Et fratres, ex dictis possunt recipere supradicta tantum per viam eleemosynæ, & licet sit certa, ipsa tamen tamen certitudo est moralis, non tamen ciuilis, & ipsi non sunt incapaces eleemosynæ, moraliter certæ. Vide alia circa hanc materiam in quæstione *d* de eleemosyna, in secundo Tomo.

d 2. Tomo.

QVÆSTIO IIII.

Quantum ad Missam, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum clerici sæculares possint contra voluntatem religiosorum, Missas, & exequias in ipsorum monasterijs celebrare, & econtra.*
2 *Vtrum religiosi possint dicere vnam Missam pro alia commendata.*
3 *Vtrum sacerdos relinquens Missam inceptam sit excommunicatus.*

Multa circa celebrationem Missarum dicta sunt in primo Tomo *e*: nunc autem pauca remanent dicenda per articulos infra positos diuisa.

e 1. Tom q. 43

ARTICVLVS I.

Vtrum Clerici sæculares possint contra voluntatem religiosorum Missas, & exequias in ipsorum monasterijs celebrare, & econtra.

RESpondeo dicendo, *quod Clemens V. prohibuit, ne quis in Ecclesijs fratrum Minorum, solemnia, vel pro animabus eorum, qui ad loca eorum tumulandi deferuntur, ibidem exequias celebrare, sine eorum fratrum assensu, & voluntate præsumat.* Ita habetur in libro *f*, Monumenta Ordinum.

At Leo X. in Concilio Lateranensi hoc reuocauit, statuens, quod tam Prælati Ecclesiastici, quam Presbyteri sæculares, qui vinculo excommunicationis ligati non fuerint, Missas in Ecclesijs quorumlibet fratrum, deuotionis causa celebrare volentes, celebrare possint, ipsique fratres tales celebrare volentes libenter recipere debeant. Ita habetur in Supplemento *g*.

f in 1. impr. fo. 58. & in 2 fo. 141. concess 226 & in tract. lib. ord.

g Supp fo. 25 conc. 70.

Et aduertendum, quod *Bonif. IX. concessit patribus Prædicatoribus, prohibendo, ne scilicet Prælati Ecclesiarum, aut alij, quicunque eos impediant, quo minus Missas, & alia diuina officia in Ecclesijs suis quotidie celebrare, ac oblationes in ipsis Missis, & alias ad eorum altaria prouenientes libere, & integraliter recipere, & eorum vsui iuxta ordinis dicti morem conuertere possint sub excommunicatione ipso facto in contraria facientes.* Ita habetur in eodem Ordinis Supplemento *h*.

h Supp. f. 118

ARTICVLVS II.

Vtrum Religiosi possint dicere vnam Missam, pro alia commendata.

RESpondeo dicendo, *quod Leo X. concessit, vt quando fratribus Minoribus commendantur Missæ, quæ vulgo appellantur de reuelatione de sancto Amatore, & de consolatione, cum certis candelis, vel aliæ similes, vel quod non discontinuentur, satisfaciant fratres prædicti dicendo illas Missas, ad quas magis dispositi fuerint, maxime de officio, de quo illo die recitant, & ad prædictas tali modo recommendatas nullatenus teneantur, præcipue cum videatur hoc quandam superstitionem sonare.* Ita habetur in Supplemento *a*. Occasione huius concessionis, ait Collector *b* priuilegiorum Mendicantium, quod aliqui, illam minus intelligentes arbitrati sunt prædictam facultatem extendi ad quascunque Missas, eis recommendatas, vt de Epiphania, de Natiuitate, vel plagis, seu de passione, &c. Quod tamen est omnino falsum propter multa. Primo, quia expresse litera concessionis loquitur de Missis, quæ habent aliquam superstitionem annexam, prout ibi exemplificatur, neque obstat illud quod additur *(vel aliæ consimiles.)* Quia refertur ad superstitiosas immediate exemplificatas, nec adhuc ait idem Collector, pro omnibus in concessione exemplificatis, videtur tuta dispensatio præfata, seu declaratio, quia inter illas, sunt multæ, nullam superstitionem habentes, vt Missæ Domini nostri, & Dominæ

a Supp fo. 63 conc. 289

b Coll. in com. ti. Miss 2 quo admodu. §. 13

Dominæ nostræ, seu aliæ, quæ in Missali continentur, vt de tali Dominica, de tali Apostolo, seu Apostolis, vel alijs Sanctis. Secundo etiam, quia à promissione, & obligatione licita, cuiusmodi est de alijs Missis non superstitiosis, nō potest quis, postquā obligatus est, liberari, seu dispensari absq; cōsensu eius, cui se obligauit, aut sine alia legitima causa, & ideo indubitanter tenendum videtur, quod quandocunque aliqua Missa recommendatur sine admixtione alicuius superstitionis, debet dici, prout fuit recommendata & acceptata, scilicet tam respectu officij, quam etiam loci, & temporis, & candelarum. Hæc Collector. quæ certe iuridica sunt: nam hæc concessio debet explicari iuxta decreta in Concilio Tridentino *c* decernēte, ne sacerdotes ritum, vel alias cæremonias, & preces in Missarum celebratione adhibeant, præter eas, quæ ab Ecclesia approbatæ, ac frequenti, aut laudabili vsu acceptæ sunt, ac quarundam Missarum, ac candelarum certum numerum, qui magis à superstitioso cultu, quam à vera religione inuentus est, omnino ab Ecclesia remoueant.

c Tri. sess. 22. de obseruan. & obser. in celeb. Miss.

ARTICVLVS IV.

Vtrum sacerdos relinquens Missam inceptam sit excommunicatus.

Respondeo dicendo, quod Nauarrus *d* ait, hanc quæstionem fuisse agitatam in sacro Romæ prætorio, cui ipse respondet primo, quod tales non incurrunt excommunicationem maiorem: nullus enim, qui colligit casus, in quibus incurritur excommunicatio, vllam de hoc fecit mentionem, & non est dicendum, aliquam pœnam ipso iure incurri, nisi cum id exprimitur iure: iuxta quandam Glossam *e* communiter receptam, & nullum videtur in toto corpore iuris communis tale ius inueniri. Præterea Concilium Toletanum *f*, quatenus habet, quod huiusmodi desertor officij, excommunicationis sententiam sustinebit, clarum est, quod loquitur per verba futuri temporis, quæ non important pœnam ipso iure impositam, nihil facit contra hanc opinionem.

d Nau. mis. 16. de orat.
e Gl in c. fi. de iure pa.
f cap nihil. 7. quæst. 1.

Neque etiam contra hoc obstat Decretum Macharij Papæ *g*, quatenus statuit, vt huiusmodi Clericus à sacro corpore, & sanguine Domini sit suspensus; in hoc enim decreto nullam de excommunicatione mentionem facit, sed solum de suspensione, & non ab omnibus actibus spiritualibus, sed solum à corpore, & sanguine Domini, quod non sufficit ad inducendam excommunicationem maiorem, imo neque ad excommunicationem minorem, quæ non solum priuat à communione sacramenti Eucharistiæ, sed etiam ab omni participatione passiua omnium sacramentorum iuxta quandam Decretalem *h* cum eis notatis.

g cap. nullus episcop. de consecrat. d. 1.
h c. si celebrat de Cleri. excom minist.

Nec obstat, quod excommunicatio minor videtur incurri octo, vel nouem casibus, quos refert Innocentius *i*, quorum vnus est, quando fit peccatum mortale, per quod quis à sacra communione corporis Domini excluditur, iuxta doctrinam D. Pauli *k*: nam respondetur, quod in illis, quæ numerat Innocentius, excepto vno, vel altero, non incurritur vera excommunicatio minor: prout tradit Nauarrus *l*, vnde Prælati Regulares inuenientes aliquem religiosum in hoc defectu comprehensum, & conuictum, non debent illum corrigere, vt excommunicatum. sed ipsum à celebratione Missæ per aliquod tempus iuxta mensuram delicti debent iudicare.

i Inno in c. 1. de sen excom.
k I Cor. 11. c quid est de cons dist
l Nau. in manuali c. 27. n. 25.

QVÆSTIO V.

De Monasterijs ædificandis, & destructis, in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *Vtrum fratres Minores possint habere monasteria sumptuose ædificata.*
2 *Vtrum in monasterijs sanctæ Claræ possint deputari fratres Minores pro temporalium administratione.*
3 *Vtrum monasterium, autoritate Episcopi dicatum, possit pro aliqua causa destrui: ita quod non sit vltra ibi, nec alibi.*
4 *Quibus bona monasterij destructi debeant adiudicari.*
5 *An bona quæsita in monasterio primo, à quo translatus fuit religiosus, quærere in secundo monasterio, ad quod fuit translatus.*
6 *An Moniales monasterij destructi, translatæ ad aliud eiusdem religionis, recuperent bona, quæ primo monasterio obtulerunt.*

De ædificatione monasteriorum multa diximus in superioribus *m*; nunc autem quod ad materiam monasteriorum, aliqua breuiter dicemus.

m Sup. 2. to. quæst. 49.

ARTICVLVS I.

Vtrum fratres Minores possint habere monasteria sumptuose ædificata.

Respondeo dicendo, quod non, nisi adsit rationabilis, & debita Papæ dispensatio, prout Clemens *n* V. in quadam Decretali determinat. Dixi, nisi adsit rationabilis, & debita dispensatio. Vnde fratres Minores ad tollendum omne scrupulum, eam à Leone X. obtinuerunt, qui ait.

n Cle exiuit de ver. sig. §. hinc est etiā, de verb sig.

Nos igitur attendentes, quod domorum, & aliarum rerum, tam pro diuino cultu, quam pro communi vsu vestro vobis concessarum, solum ad vsum, & non ad fructum, neque possessionem cedunt, neque ea sine speciali Sedis Apostolicæ mandato alienare possitis, atque ad eandem Sedem illa omnia, quæ de nouo nostri prædecessores fecerunt, in proprietatem dictæ sedis recipimus, pertineant, & quod ex domorum amplitudine, aut paramentorum multiplicitate, nihil magis vestris commoditatibus corporalibus adijciatis: vestris in hac parte supplicationibus inclinati autoritate Apostolica, tenore præsentium declaramus, & decernimus. Vos illorum tantum esse custodes, non possessores, & propterea illis absque vestræ professionis macula, aut violatione, cum deceat iuxta solemnitatum celebritatem, & solemnioribus officijs, decentioribus paramentis diuinam honorare Maiestatem, & ipsis cultum munificare, & alijs, quibus tam Ordo, quam fratres vtuntur communiter, vel diuisim vti, & potiri, libere, & licite posse. prout etiam fœlicis recordationis Iulius Papa II. prædecessor noster fratribus eiusdem Ordinis, & familiæ regni Angliæ ad instantiam Charissimæ in Christo filiæ nostræ modernæ Reginæ Angliæ illustris concessisse dicitur, & sic perpetuis futuris temporibus in ordine, & familia vestris ab omnibus illius fratribus teneri, & obseruari debere volumus, & mandamus, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac ipsius Ordinis statutis, etiam iuramento, siue professione firmatis, & alijs in contrarium facientibus quibuscunque. Ita habetur in Ordinis Supplemento *a*.

a Supp fo. 15 6. mess. 54.

Circa quam concessionem est notandum, quod Leo X. loquitur de domibus, ædificijs, & Ecclesijs Minorum sumptuosis, quæ in Ordine construuntur per alios, aut etiam per ipsos fratres, & in eis, in foro conscientiæ possunt inhabitare, cum Clemens *b* V. decreuerit, & præceperit sub excommunicatione, ne talia loca relinquant sine licentia Sedis Apostolicæ: ergo licite possunt in eis inhabitare, vt etiam S. Bernardinus *c* in sua epistola declarauit. Vtrum autem fratres possint procurare prædictas domus sumptuosas, in quæstione *d* de ornamentis Ecclesiasticis dicetur.

b Cle. cap. de pœnis.
c Ber in epis art. 4.
d infr. q. 9.

ARTICVLVS II.

Vtrum in monasterijs sanctæ Claræ possint deputari fratres minores pro temporalium administratione.

Respondeo dicendo, *quod Innocentius IV. statuit, quod in monasterijs Monialium, in quibus prædicti fratres Minores deputati fuerint pro seruitio Monialium, in spiritualibus duntaxat deseruiant, & Iurisdictioni, & Correctioni ministrorum suorum sicut & alij pareant, & obediant.* Ita habetur in Monumentis *e* Ordinum.

e Mon. imp. fo 200 : concess 495.

Circa quam concessionem sunt notanda illa verba (*in spiritualibus duntaxat*) per quæ satis clare innuit summus Pontifex, quod non vult fratres pro temporalibus deputari; dictio enim (duntaxat) exponitur per affirmatiuam, cui adiungitur, & negatiuam aliorum: nam vt omnes Logici docent, hæc propositio, Petrus tantū

currit,

currit, exponitur per has duas propositiones, Petrus currit, & nullus alius à Petro currit, vt omnes etiam Doctores f vtriusque iuris communiter affirmant. Vnde prædicta verba (*in spiritualibus duntaxat deseruiant*) sic sunt explicanda, in spiritualibus deseruiant, & in nullis alijs ab spiritualibus deseruiant. Vnde non possunt Prælati superiores, ipsos fratres Minores, pro temporalibus Monialium sanctæ Claræ constituere: & aduertant, quo rigore summus Pontifex Innocentius IV. hoc illis præcipiat addens prædictæ constitutioni verba sequentia, *Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostra concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum*. Quæ verba peccatum mortale denotant, in transgressione prædictæ concessionis, prout dicunt communiter Doctores.

f Doct. in c. 2. m. eccles. Sum. de caus. poss. & propri. & in l. Gallus §. & quid. si tantum ff de liber. & post.

Et licet hæc dictio taxatiua, in materia non lata non excludat casum habentem eandem rationem, prout tradunt Glossa g, vbi communiter Doctores, maxime Franciscus de Ripa, eo præsertim casu, quo verosimiliter princeps interrogatus, idem respondisset, argumento eorum, quæ tradit quædam Glossa h & latissime Tiraquellus, & Albertus de Pergamo, & tradit etiam Ortalora. In materia tamen, de qua agimus, quæ non est lata, sed stricta, iuxta præcepta Apostolica, & regulam Patris nostri Francisci, & declarationes Pontificum, prohibentia ipsis fratribus non solum ingressum, sed etiam accessum ad monasteria Monialium: dictio (duntaxat) ad casum similem minime debet extendi; & casus, de quo agimus, dissimilis multo est, & à summo Pontifice minime intentus, & à sacris Canonibus, ipsis fratribus prohibitus. Si enim pro temporalibus Monialium possint deputari, necesse erit ipsis, aliquem in iudicio conuenire, & ratiocinium ciuile, vt œconomi ipsarum Monialium, & suarum possessionũ à debitoribus petere, quod sæpesæpius, sine contractatione pecuniæ minime fieri potest, quæ à fratribus Minoribus maxime sunt aliena, vltra quod necessario debet locare possessiones ipsarum Monialium, vendere triticum, & alia, quæ ex dictis possessionibus colliguntur, quæ omnia nemo ignorat esse contra ipsorum fratrum statum, & abstractam à temporalibus professionem, vt in sacris Canonibus i, & Bullis Apostolicis expresse continetur. Et Bulla Syndicorum ipsorum fratrum hoc satis indicat. Cernentes enim summi Pontifices fratres Minores incapaces esse ad alienandum, vendendum, & distrahendum, & commutandum ea, quæ ipsis in testamento relinquuntur, statuerunt, vt nomine Sedis Apostolicæ (cuius sunt omnia, quæ ipsis fratribus liberaliter dantur) Syndicus quidam, & Procurator constituerentur, qui nomine eiusdem Sedis Apostolicæ prædicta munera ad vsum, & vtilitatem fratrum exerceret, adeo quod Prælati fratrum Minorum non possunt petere rationem ciuilem villicationis suæ, ab ipso Syndico.

g Gl & Doct. vbi R. p. in l. his solis. C de reuo. dona. h Gl & Doct in l taleq factũ §. 1 ff de pact. Tiraqu in l. si vnq. d. in pr. C de reuo. dona. Alber de Perg 2 p. n. 6 Orta de nobi 4 p c. 5. n. 13

i cap. exit de verb. sign. li. 6 & Cle. exiui.

Dices, quod ipsi fratres Minores, quando vt œconomi monasteriorũ constituuntur, nullum habent dominium, neque proprietatem, ratione cuius possimus affirmare, ipsos contra eorum arctissimam paupertatem aliquid moliri, & ideo nimirum si possint œconomi constitui.

Ad hoc respondeo, concedendo ipsos non fieri dominos, aut proprietarios, at assumunt sibi officium suo statui repugnans; si enim non repugnaret, summus Pontifex eos Syndicos, nomine ipsius Sedis Apostolicæ constitueret; cum Syndici, ratione Syndicatus nullum ius habeant proprietatis, sed nomine Sedis Apostolicæ, vt negotiorum gestores se habeant, & ideo debent maxime cauere Prælati Minorum, ne fratres suos pro temporalibus Monialium constituant, neque excusantur dicentes se habere curam ipsarum Monialium etiam pro temporalium administratione. Nam respõdeo, quod hoc debent facere per personas, ad id capaces, non autem per suos fratres, cum sint incapaces talis administrationis.

ARTICVLVS III.

Vtrum monasterium autoritate Episcopi dicatum possit pro aliqua causa destrui, ita quod non sit vltra, neque ibi, neque alibi.

RESpondeo dicendo, quod, vt tradit Petrus de Perusio k, solent Episcopi, quandoque destruere statum monasterij Monialium, vt ibi non sit amplius Ecclesia, neque monasterium, & transferunt Abbatissam, & Moniales ad aliud monasterium, ita quod ibi amplius non eligatur Abbatissa, neque Moniales recipiantur. Item, quod ibi nunquam celebrentur diuina officia. Item, quod ibi nunquam amplius sepeliatur. Item, quod ille locus desinat esse sacer, & religiosus: & illum locum ad vsum prophanum vendunt, vt prophanum, cum prius ante destructionem, esset Ecclesia, & monasterium, in quo eligebatur Abbatissa, & recipiebantur Moniales, & celebrabantur diuina per sacerdotem deputatum, & per superiorem visitabantur. Quæritur igitur, vtrum possit talis locus destrui, & ad prophanos vsus conuerti, & videtur, quod non, argumento aliquorum Canonum a dicentium, semel Deo dicata ad humanos vsus conuerti non posse.

k Perus. de monast. stat. Ec. l. in pr. n. 5

In contrarium tamen faciunt aliqui Canones b, diffinientes aliquibus ex causis loca sanctorum esse mutanda, quibus propositis, idem Petrus de Perusio distinguendo ad quæstionem in articulo positam, respondet, quod aut Episcopus hoc vult facere ex voluntate, aut ex necessitate. Primo casu non potest destruere, licet, vt melioretur, possit ad alium locum transferre, sed debet Ecclesia antiqua, si hoc fieri possit, per sacerdotem deseruiri, & sic, ait, procedunt iura pro parte negatiua allegata. Si vero ex necessitate mutentur, aut possunt manere in eodem loco, & tunc idipsum est dicendum, aut non possunt manere, & tunc destrui debent, hoc tamen semper fieri debet cum autoritate Diœcesani, vt ex sacris Canonibus c patet, & vt nulla remaneat ratio dubitandi, in contrarium allegata non obstant: loquuntur enim casu, quo Ecclesiæ, & res sacræ durante suo statu, & consecratione ad vsum prophanum reducuntur, non autem quando destruuntur, & totaliter reducuntur ad non esse Ecclesiam, vel rem sacram. Vnde illa regula vulgaris, Quod semel Deo dicata ad prophanos vsus conuerti non possunt, intelligitur, durante ipso rerum statu, non autem destructo, & penitus illo sublato.

a c. semel Deo dicatum. de reg. iur. lib. 6. cũ sit notatũ. b c. vni 10. q. 4 ca placuit, & c. ibus. de conse. d. 1. c cap. placuit.

ARTICVLVS IV.

Quibus bona monasterij destructi debeant adiudicari.

RESpondeo dicendo, quod loquendo de monasterijs, quæ habent bona in communi, illa bona acquiruntur monasterio, ad quod monasterium illi monachi sunt translati, & propter hoc dicit Ioannes Andreas d, quod si religiosus transit ad secundũ monasterium, recuperet, quod primo dedit monasterio, sed de bonis monasterij nihil habebit, & subdit ibidem, quod si monasterium in totum destruatur, quod quilibet habet partem suam, de quo, articulo sequenti dicetur. Dixi, quæ habent bona in communi: nam de monasterijs ordinis B. P. N. Francisci regularis Obseruantiæ, quorum monasteriorum bona sunt Sedis Apostolicæ, Clemens IV. concessit quod liceat fratribus ordinis Minorum cum de prioribus locis ad alia loca se transferunt, omnem ædificatorum locorum materiam posse secum asportare, prout in secundo Tomo e late diximus.

d Andr. in c. recolen. de stat. mona. e 2. Tomo q.

A R-

ARTICVLVS V.

Aliquis ingreditur monasterium, & offert se, & sua, & demum profitetur in illo monasterio, & post professionem acquirit bona ex successione parentum, & demum iste professus legitime transit ad secundum monasterium ex priuilegio Capituli, Licet, de Regularibus. Quæritur ergo, an bona acquisita primo monasterio ex persona profitentis, remaneant apud monasterium primum, an vero acquirantur secundo monasterio.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc, varias refert opiniones Petrus de Perusio *f*, & tandem tenet quod ea, quæ acquisiuit professus, dum erat in primo monasterio, remanent apud primum monasterium, & non apud secundum, argumento aliquorum iurium *g*. Quod autem postmodum quærit, scilicet, postquam transiuit ad secundum monasterium, acquirantur secundo monasterio, argumento aliquorum iurium *h*; si tamen ipse professus transeat ad secundum monasterium ad pœnitentiam agendam propter excessus, quos commisit in primo monasterio, apud ipsum primum monasterium remanebunt dicta bona, quoad proprietatem, sed quoad vsumfructum remanebunt apud secundum, vel pertinebunt monasterio, & illo monacho mortuo redibit vsusfructus ad primum monasterium, vt dicitur in iure *i*. Et nota quod quando professus vnius monasterij intrat in secundum monasterium ad pœnitentiam agendam, quicquid acquirit, postquam ibi est intrusus, acquirit secundo monasterio, vt in quadam Authentica *k* notatur, & tenet quędam Glossa communiter recepta.

f Perusio in tract. de muta. statu Eccl. c. 1 n. 2. & 3.
g 2 qu 7. c. si quis. Auth de sanct. Epis. §. fin.
h c. cum olim de priu. 23. q. 5. c. statu.
i cap. de lapsis 16. q 6. nota. in c. si quis 16 quæst. 1.
k Authen de sanct. Epis §. si Monac. Glo. in d. c. si quis.

ARTICVLVS VI.

An monialis, cuiusdam monasterij destructi, translata ad aliud eiusdem religionis monasterium, recuperet bona, quæ primo monasterio obtulerat.

RESpondeo dicendo, quod sic, secundum Hostiensem *l*, & Ioannem Andream. Et ratio est, quia illa bona non possunt remanere in dominio primi monasterij, cum sit destructum, argumento cuiusdā legis *m*, & ne illæ Moniales onerosæ sint secundo monasterio: quod adeo verum est, vt etiam hæreditatem recuperent, quæ primo monasterio, ratione Monialium professarum obuenerant, & si sit magna Monialium quantitas, & Episcopus vnam partem transferat ad aliud, & aliam partem ad aliud, vtrisque monasterijs dicta bona acquiruntur, iuxta quantitatem Monialium, quæ ipsis obuenit, ne tales Moniales sint illis onerosæ, argumento alterius legis *n*. Vnde infertur, quod si religio confirmata per Papam extinguatur, bona ipsius ad aliam religionem, ad quam eius religiosi transferuntur, debent transportari, cum res, quæ succedit in locum alterius, sapiat naturam eius, in cuius locum subrogatur, vt dicitur in iure *o*. Præterea probatur: nam subrogati tenentur ad onera, vt ait ius *p*; ergo ipsis debentur commoda iuxta regulam iuris, dicentem, quod, qui sentit commodum, debet sentire & damnum.

l Hostien. & Io. And in c recolentes. de stat Monac.
m l vilisis. ff. quando dies leg. ced.
n l. maiorem. de pactis.
o cap. Eccl. vt lite penden.
p c. 1. de cens.

QVÆSTIO VI.

De Monialibus, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Vtrum licentia data mulieri, vt cum tribus honestis fœminis possit ingredi monasterium Monialium, possit tunc ex his tribus, cum alia speciali, & distincta licentia iterum ingredi.*
2 *Vtrum licentia data alicui accedendi, ad quodaam monasterium Monialium, intelligatur data socio ab eo ad hunc accessum electo.*
3 *Vtrum tempore pestis possit dare Prælatus licentiam Monialibus, vt possint esse extra monasteria.*
4 *Vtrum moniales S. Claræ, secunda regulæ, gaudeant priuilegiis factis, Monialibus prima regula.*
5 *Vtrum Moniales S Claræ teneantur certis diebus communicare.*
6 *Vtrum Moniales teneantur dicere officium diuinum in choro.*
7 *Vtrum Moniales teneantur facere celebrare Missam conuentualem.*
8 *Vtrum tales Missæ conuentuales, sint necessario applicandæ pro viuis, & defunctis.*

Multa circa Monialium clausuram, & priuilegia, diximus in primo Tomo. Nunc autem in hac quæstione de Monialibus aliqua, quæ remanent discutienda, explicabimus. Pro quo aliquos constituam articulos.

ARTICVLVS I.

Non obstante Concilio Tridentino dedit Papa licentiam specialem cuidam fœminæ nobili, vt semel posset ingredi monasterium quoddam Monialium, ante cuius vsum, quædam nobilissima obtinuit licentiam, vt cum tribus honestis mulieribus, ipsam clausuram ingredi posset: & elegit inter alias prędictam nobilem. Quæritur, vtrum post ingressum cum ea possit ingredi iterum, cum licentia sibi specialiter concessa.

RESpondeo dicendo, quod, aut in prædictis concessionibus exprimitur causa ingressus, aut in altera tantum, & maxime in speciali concessione facta prædictæ fœminę nobili; si in vtraque, aut causa est eadem, aut omnino diuersa; si eadem, vt puta, quia in vtraque continetur, quod ingredi possit ad visitandum reliquias talis sancti, vel quid simile: dico primo, quod tunc sufficit primus ingressus cum alia fœmina nobilissima. Et probatur, quia talis ingressus est odiosus contra clausuram Monialium tantopere commendatam, & sic restringendus, vt satisfactum intelligatur indulgentiæ primæ nobili concessæ, argumento aliquarum Decretalium *a*, & sacrorum Canonum, qui concedentes accessum ad dictas Moniales dicūt, quod sit rarus, & breuis omnino loquutio; hic enim intentio impletur concedentis, impetrantis; & iura *b*, quæ probant semel esse consequutum effectum, huic opinioni fauent. Pro quo facit: nam licentia, cum qua ingressa est cum nobilissima, plus prodesse non debet, quam si sibi concessa fuisset alia specialis. Nam plus consueuit valere, quod specialiter conceditur, quam quod generaliter, vt decernunt iura *c* Canonica, & Ciuilia. At specialis non continet duplicem ingressum; ergo neque generalis debet illum virtualiter continere, quia in huiusmodi odiosis, plures literæ ab eodem impetratæ de se mentionem non facientes, aut sunt eiusdem tenoris, & datæ, & tunc vnicum habent effectum. si vero diuersi sunt tenoris, & datæ, valent primæ, & si vtrisque vti vellet, vtrisque carebit, prout dicitur in iure *d*. Quod confirmatur: nam si religiosis, & Episcopis sit specialiter indultum, quod interdicti tempore possint diuina celebrare, summissa voce, & ianuis clausis, quod generaliter omnibus conceditur, in festiuitatibus quatuor, de quibus in Capitulo, *Alma mater*, nunquid plus modo poterunt illi priuilegiati? Certe non, quia in hoc omnes sunt pares.

a c. non potest de præb. l 6. c. ord. in fine de off. ord. lib. 6. 18. q. 2.
b l. alimen §. tasil. l. Stichum. ff. de alle legat.
c l. Aduersus. de hære t c. recep m. de pri. l. item apud Lab §. hoc edict. ff. de iniuriis.
d c. ex tenore. de resc. c. duobus de rescri. lib. 6.

Secundo dico, quod si causæ concessionum sint diuersæ, sed tales, quod in eodem ingressu possunt commode expediri, vt quia in vna dicitur pro consecratione Abbatissę, in alia pro visitatione Sancti, vel vt visitet sororem, aut consanguineam, quæ visitatio debet esse breuis in locutione, ita quod ambæ possunt commode expediri in eodem ingressu, tunc sufficit vnicus ingressus, & non potest iterum ingredi virtute alterius licentiæ.

Tertio dico, quod si causæ essent omnino diuersæ, & quæ in eodem ingressu verisimiliter expediri non possint, vel ratione temporis, vel ratione facti, tunc posset bis ingredi, cum effectus ipsarum causarum nō possint eodem ingressu commode concurrere propter

concomitantiam prædictæ nobilissimæ fœminæ, & pro hoc faciunt plura iura *e*, quæ dicunt effectum vnius actionis non euacuari per alium, facit etiam quædam lex *f*, vbi legatum generale, & speciale factum non ob eandem causam, vnum alterum non tollit.

e l. vnica. quā. do ciuilis actio præiud. crimi. f l. alio. §. cū quoque ff de alim. legat.

Quarto dico, quod potest bis ingredi, si in speciali licentia limitatur certa dies, diuersa à die in generali licentia concessa, quia quod facit ratio diuersitatis, hic operatur variatio temporis, argumento cuiusdam Decretalis *g*.

g c. 1. de constitutis lib. 6.

Quinto dico, quod si, in speciali tantum licentia exprimatur causa, tunc si in eodem ingressu potest expediri id, ad quod fuit data licentia, vnico tantum ingressu gaudebit licentiata; si vero commode non potest expediri, ab alio ingressu minime priuabitur.

Dico sexto, quod si in nulla, vel saltem in non speciali, expressa est causa, vel tempus, sed simpliciter data est licentia ingrediendi, cum hæc sit materia odiosa, & restringibilis, præsumitur in tertio concedentis, vt ad primam tantum vicem referatur, argumento aliquorum iurium *h*, & hoc propter publicam vtilitatem, & honestatem Monialium, quam præsumitur concedens, quantum potest velle seruare, vt nobis sacri Canones *i* prædicant. Ex his, & alijs prædicta esse vera affirmat Albericus à Rosate *k*, nisi de intentione concedentis aliud appareret, quia tunc ei standum erit, & allegat in suam opinionem, quendam doctum fratrem Robertum Canonicum S. Mariæ in porta Rauensis, qui hanc quæstionem in simili casu disputauit.

h c. non potest. de præb. li. 6 c 2. de filijs presby. l. fideicommiss. §. si quis decem. ff de legat. 3.
i c. diffinimus 19 q 2. c lumine so c. obitū de sta Reg.
k Rosa de statu. 2. p. q. 191.

ARTICVLVS II.

Quidam Abbas Episcopo subiectus, ab eodem impetrauit licentiam simpliciter accedendi ad monasteria Monialium, quod per quoddam Episcopi statutum erat prohibitum, sub pœna excommunicationis ipso facto, & quidam Monachus ex præcepto Abbatis ipsum associauit pro autoritate monasterij eiusdem Abbatis procuranda, sine alia Episcopi licentia obtenta, certificatus de dicta constitutione, & licentia data Abbati. Quæritur, an dictus Monachus, per constitutionem sit excommunicatus.

RESpondeo dicendo, hanc quæstionem disputasse quendam Pynum de Athuncinis de Bononia Doctorem Decretorum, prout refert Albericus à Rosate *l*, & multa docte adducit; sed ego breuitate, & resolutione solita respondeo, quod non, cum gratia Domini ad familiares extendatur, vt sacri Canones *m* nos docent; licentia ergo data Abbati extenditur ad monachum, maxime, in actu de quo quæritur, vt eum associaret; indecens enim fuisset Abbatem ad monasterium accedere, sine Monacho, vt esset testis suæ honestatis. Pro quo faciunt aliqua iura *n*, & videmus in iure *o* definitum, quod si maritus paciscatur sibi de alimentis, etiam vxori debentur, licet de ea non sit expressum: idem ergo videtur dicendum de licentia concessa Abbati, quod ad monachum socium prorogetur. Item procuratio, quæ debetur Prælatis visitantibus, extenditur ad scutiferos, & serrientes, eos sociantes: ad ea autem, quæ in contrarium adducuntur, vna, & generalis responsio est, quod constitutio non est violata; nam recte intuenti, mandata Episcopi, & Abbatis non fuerunt diuersa circa monachum, imo vnum, & idem, imo cohærentia gratiæ, & licentia Abbatis transit ad Monachum, vt probatum est: videtur enim Monachus sociasse Abbatem de licentia Episcopi in isto casu, cum ipse Episcopus honestatem ipsius ingressus velle intelligatur.

l Rosa. de statu. 2. p. q. 192
m cap licet. de priu. l. 6. c. auctoris. eo. c. indicatum 89. dist.
n c. monac. de stat. mona. ca. diff. 18. qu. vit. li. 1. de epis & Cler.
o l. 2. ff de vsu & habit.

Et circa dictam constitutionem aduertendum est, quod non incurrunt pœnam ipsius, qui tantum progrediuntur ad dicta monasteria, cum in ea prohibeatur accessus, qui dicit actum perfectum termino à quo ad terminum ad quem. Quod probatur ex quadam doctrina Baldi *a* dicentis, quod si statutum pœnale diceret, quod nemo distrahat frumentum extra districtum non puniri pœna dicti statuti, qui progreditur ad distrahendum, cum delictum in via non dicatur consummatum, argumento cuiusdam legis *b*.

a Bal. in l. cū de. de donat.
b l. arboribus. §. de illo de vsufruct.

ARTICVLVS III.

In quodam Regno inualuit quædam grauis infirmitas febrium pestilentium, & malignarum, contagiosa sine corruptione aeris à tota substantia, vt dicunt medici, & huius infirmitatis multi, præsertim ex pauperibus à vita decesserunt. Inedia sterilitatis oppressi, & aliqui ex diuitibus obierunt: verum est tamen, quod multi medicamentis adhibitis, sanati sunt. Quæ infirmitas etiam ad monasteria religiosorum, & monialium apportauit, & eundem effectum in fratribus, & monialibus fuit operata. Quæritur modo, vtrum secundum ius c Concil. Trident. & constitutionum Pontificialium Pij V. & Greg. XIII. Prælatus conuentus monialium cum Episcopo eiusdem diœcesis, possint dare licentiam omnibus Monialibus sanis prædicti monasterij, vt ipsius clausura egrediantur, an solum sit danda licentia infirmis, vt curentur extra monasteria in domibus parentum, fratrum, aut consanguineorum, aut in aliqua domo decenti ad hunc effectum præparata.

c Con. Tri. ses. 25. de reg. c. 5

RESpondeo dicendo, iuxta ea, quæ late dixi in primo Tomo *d* Quæstionum Regularium, quod possint dare Prælati licentiam monialibus infirmitate epidemiæ laborantibus, quo loco declaraui duplicem esse epidemiam; quandam, quæ totam communitatem inficit, & per eam grassatur, & communiter omnes interficit. Alia est, quæ licet per totam grassetur communitatem, paucos tamen interimit. Et non solum priori epidemiæ infirmas, sed etiam posteriori detentas, licitum est exire, & egredi à clausura; prius habita licentia à superiori, & consensu ordinarij, prout disponit Conc. Trid. verum est tamen, quod non potest dari prædicta licentia moniali laboranti infirmitate febris malignæ, quæ communiter vocatur Hispanice, *Pintas*, aut *Tauardillo*. Hæc enim infirmitas, epidemia minime nuncupatur, nec maiorem partem communitatis inficit, sed vnam, & alteram monialem. At in prædicto casu non erit licitum concedere licentiam monialibus sanis ad egrediendum. Constitutiones enim Apostolicæ tantum monialibus epidemia laborantibus, aut lepra detentis ad egrediendum facultatem concedũt, & nullum verbum de sanis faciunt. Vnde quando tempore pestis conceditur monialibus sanis extra claustra egredi: hoc debet intelligi, quando est epidemia vera, quæ non solum inficit communitatem, sed inficiendo maiorem partem earum, quas tangit, interimit. Quod tunc conceditur ex mente ipsarum constitutionum: nam ipsæ concedunt, vt possint moniales exire quando adest incendium in Conuentu, & quando timetur prælium, & aduentus hostium, aut aliud probabile periculum totam communitatem concernens, vt est fluminis alicuius magnus impetus, qui inundabit conuentum. Et eodem modo concedunt egressum à clausura, dictis monialibus, quando est pestilentia ex epidemia vera, & corruptio aeris, cum tota communitas sit tunc in probabilissimo periculo constituta.

d 1. tomo qu. 49. ar. 3. & 4.

Ex quibus infertur quod, quando adest in conuentibus Monialium aliqua infirmitas contagiosa his tantum, qui accedunt ad ipsas infirmitate laborantes, & non est aliqua corruptio in aere: non potest monialibus licentia ad egrediendum præberi; tunc enim non inest communitati probabile periculum, sed illis tantum, quæ ad infirmas curandas, aut familiariter tractandum, accedunt; quæ in accedendo possunt esse cautæ, ita charitatem exercendo, vt remedij ad se præseruandum, non obliuiscantur.

Aduertant tamen Prælati, quod solent medici iurare, moniales laborare infirmitate cõtagiosa, vt ipsis licentia ad egrediendum concedatur. Intelligentes intra se, vt nimis monialibus indulgeant de infirmitate contagiosa, de membro ad membrum; non autem de persona ad personam, & ita debent dicti Prælati esse cauti, in interrogando dictos medicos, sumentes ab eis iuramen-

iuramentum, vtrum infirmitas monialium sit contagiosa de persona ad personam, ne sua cauillosa verborum simulatione, ipsis monialibus licentia in casu non permisso concedatur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum moniales sanctæ Claræ secundæ regulæ gaudeant priuilegijs factis monialibus primæ regulæ.

RESpondeo dicendo, quod moniales S. Claræ sunt in duplici differentia: quædam enim sunt primæ regulæ, quæ in aliquibus partibus Collectaneæ vocantur, & antiquitus, dominæ pauperes S. Damiani dicebantur, & hæ sunt Moniales à S. Glara primo institutæ, quarum aliqua monasteria in his Hispaniarum partibus nimis religiosa existunt. Aliæ sunt Moniales, secundæ regulæ, non quidem à S. Clara ordinatæ, sed ab Vrbano Papa IIII. quæ à plurimis Vrbanistæ appellantur, quas voluit idem Vrbanus, Moniales S. Claræ appellari. Ad primas moniales diriguntur priuilegia, quæ ante Vrbanum IIII. reperiuntur concessa, nec non alia, quę per Eugenium IIII. postea fuerunt indulta. Inter quæ, *primo concessit Eugen. IIII. dictis Monialibus primæ regulæ, vt non teneantur incedere nudis pedibus discalciatæ, sed possint deferre illa, quæ nomine calceamentorum non censentur, vtputa soccos ligneos, seu calepodia, & sandalia, atque etiam cum opportunum fuerit, calceamenta*, vt in monumentis Ordinum e continetur. *Et idem Eugenius concessit, quod Generales, & Prouinciales fratrum Minorum Obseruantiæ, habeant cum discretorum consilio, facultatem dispensandi cum præfatis Monialibus tam in cibis, quam in silentio, & quibuscunque alijs perpetuis, quæ in earum Regula continentur*, *vt in eodem libro* f *habetur. Qui idem Summus Pontifex declarauit, ac voluit, quod in nullius, præceptorum primæ regulæ, S. Claræ transgressione, præter quam eorum quatuor, quæ concernunt principalia vota (scilicet obedientiæ, paupertatis, castitatis, & clausuræ, ac super electione Abbatissæ, & eius depositione) peccatum mortale præfatæ Moniales incurrant, vt in eodem libro habetur* a. *Et Sixtus IIII. concessit, quod dictæ Moniales Collectaneæ, scilicet primæ regulæ, sanctæ Claræ possint absolui à Ministris, seu Visitatoribus, & earum Confessoribus, ab omnibus criminibus, pœnis, & censuris etiam Sedi Apostolicæ reseruatis, quoties opus fuerit, & quod ipsæ, & earum Nouitiæ possunt promereri omnes indulgentias almæ vrbis, visitando suas Ecclesias*. Ita habetur in Ordinum Monumentis b. Quæritur ergo in hoc articulo, vtrum Moniales secundæ regulæ per communicationem habeant prædicta priuilegia, & alia concessa ante Vrbanum IIII. & respondetur, *Quod Sixtus IIII. Pontifex Maximus concessit, vt sorores sanctæ Claræ, sub cura fratrum Minorum Obseruantiæ viuentes, gaudeant omnibus priuilegijs, gratijs, exemptionibus in genere, sororibus Collectaneis factis*. Ita habetur in dicto libro c, & in Supplemento, & idem concesserunt alij Romani Pontifices, vsque ad S. D. N. Clementem VIII. inclusiue. Ita vt etiam possint gaudere priuilegijs concedendis.

e in 1. imp. fo. 46. & in 2. fo. 42. cōces. 47.
f in 1. imp. fo. 47. & in 2. fo. 42. cōces. 47.
a in monu. vbi sup.
b in 2. imp. fo. 261. conc. 678.
c in 2. imp. fo. 262. conc. 677. supp. fo. 96. conc. 338.

ARTICVLVS V.

Vtrum Moniales Sanctæ Claræ teneantur certis diebus communicare.

RESpondeo dicendo, quod quanta fuerit S. Claræ deuotio erga sacrosanctum Eucharistiæ sacramẽtum, eius legenda docet, & eius pictura prædicat: eum custodiã huius sanctissimi Sacramenti in manibus habens, prudens, & sapiens Virgo depingatur. *Ideo Clemens VII. huius sanctissimæ Virginis filiab. concessit, vt existentes sub obedientia Ministri Generalis, Ordinis Minorum, possint in Ecclesia interiori, in loco decenti, habere Eucharistiã Sacramentum, sicut habent in exteriori*. Ita refertur in compendio d Mendicantium. Vnde habent præceptum regulæ, vt certis diebus communicent; sed quia aliquando propter concurrentiam solemnitatum, oportet, vt hi dies anteponantur, & postponantur. *Ideo Leo X. eis concessit, ac sororibus Conceptionis beatæ Mariæ, & tertij Ordinis, sancti Francisci, vt præcepto regulæ percipiendo sanctissimum Sacramentum satisfaciant, per aliquot dies anteponendo, vel postponendo, dum tamen illud in fraudem non faciant*. Ita habetur in supplemento e.

d com. mẽ. ti. mon. §. 29.
e Sup fo 62. conc. 161.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Moniales, & sorores teneantur officium diuinum dicere in choro.

RESpondeo dicendo, magnũm esse controuersiam, an Moniales, ratione sui status teneantur dicere officium diuinum priuatim, sicut religiosi: de quo iam in primo Tomo f disputauimus, & quod Moniales S. Claræ teneantur ad id, præsupponit Clemens VII. dicens, *quia sunt nonnullæ ex sororibus prædictis, sub cura fratrum Minorum degentes, quæ propter imperitiam nesciunt recitare officium perfecte; concessit, quod tales iudicatæ à Prælatis, vel Confessoribus earum, seu etiam earum Abbatissis, recitando officium sororum Laicarum censeantur satisfecisse obligationi de dicendo officium, quod dicere tenebantur, & idem de fratribus imperitis concessit*. Ita habetur in compendio g Mendicantium, vtcumque tamen sit de officio diuino priuatim dicendo; de officio autem diuino in choro recitando dico, quod iure communi h tenentur in communi, in choro dicere officium diuinum, sicut alij regulares, seu Religiosi, vt notant Angelus i, & Syluester. Ex regula autem, Moniales S. Claræ non obligantur specialiter, & idem dicendum est de alijs, quibus id regula obligatoria non imponit: ex statuto autem, & consuetudine videat vnaquæque religio, quid circa hoc habet respectiue.

f in 1. to. q. 42.
g Cõp. mend. tit. Mon. §. 30.
h Clem. 1. de re iu.
i Ang. ti. hora Can. § 15 & 16. Syl eodem tit. §. 10.

Aduertendum tamen, quod Leo X. quoad obligationem persoluendi officium diuinum in choro decreuit, etiam sanas Moniales præfatas non teneri semper officium huiusmodi in choro persoluere, ac exonerando conscientiam ipsarum Monialium, discretioni Abbatissarum pro tempore existentium commisit, vt quando, & quomodo, siue cum quibus sit hæc remissio, siue exemptio toleranda solerter inuigilent, & diligenter aduertant, & prudenter concedant, ne sub colore pietatis ex nimia indulgentia permittant in aliqua sororum, seu Monialium, habitum generari diuinæ offensionis. Ita habetur in Supplemento k.

k Supp fo 41. conc. 130.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Moniales teneantur facere celebrari Missam conuentualem.

RESpondeo dicendo, quod iure communi tenentur Moniales facere celebrare Missam conuentualem in suis Ecclesijs; præcipitur enim in quadam Decretali l, quod in Ecclesijs Collegiatis quotidie conuentualiter Missa celebretur de festo, aut de feria secundum quod tempori conuenit, & in alia decretali m, mandatur in virtute obedientiæ Prælatis, & Clericis, quod celebrent officium diurnum, & nocturnum, quæ decretalis videtur, quod expresse loquatur, tam de celebratione Missarum, quam de alijs horis, quia prius loquitur ibi de matutinis, & post de Missis, & post hæc omnia dicitur ibidem. *Hæc igitur, & similia, &c.* vsque ad verbum *celebrent*, virtute cuius Decretalis hanc opinionẽ tenent Angelus n, & Syluester. Nunc autem monasteria religiosorum, & religiosarum sunt Collegia, vt colligitur ex quadam Rubrica o. seu sunt Conuentus ex quo habent Prælatum seu Prælatam, vt etiam specialiter, quoad Moniales habetur in hymno ad laudes festi sanctæ Claræ, vbi habetur, *duces ad sponsum Dominum puellarum Collegia, &c.* Ergo tenentur conuentualiter Missam celebrare. Neque obstat, si aliquis dicat iura loqui tantum de Ecclesiasticis, & Clericis, non autẽ de monasterijs Monachorum aut Monacharum: nam prædicta Decretalis clare loquitur de Regularibus, vt constat ex eius tenore, & colligitur ex quadam Decretali p, vbi Panormitanus & communiter Doctores notant, quod quando aliqua constitutio

l c cum creatura de c le. & stã. inst. Rub
m cap. d. l. de cele. Mis.
n Ang. ti. Missa. 6. 13. Syl v. Miss 1. q. 2.
o Rub in d. c. cum crea
p c. eu tarde depositũ.

ſtitutio Papalis ſit reſpectu religionis, quæ poteſt conuenire Monachis, & Canonicis Regularibus, & non ſignantur, niſi aliqui eorum, ligat vtroſque vtriuſque ſexus, etiamſi diuerſa nomina habeant, quia vbi eſt eadem ratio, & idem ius debet adeſſe. Prædicta tamen de dicenda quotidie Miſſa Conuentuali in dictis monaſterijs, intelligenda ſunt ciuiliter, ſicut in alijs præceptis iuris Canonici, ſcilicet dum commode fieri poterit, & dum non aderit impedimentum, ſeu dum alia cauſa rationabiliter non obſtiterit, vbi credibile eſt legiſlatorem, ſi adeſſet, conceſſurum, vt non diceretur tunc, & tali tempore prædicta Miſſa Conuentualis, puta ſi non eſſet, niſi vna Miſſa tantum pro die feſto, in quo occurreret defunctus, pro quo eſſet tunc de *Requiem* celebranda. Ita colligitur ex his, quæ communiter notant Doctores q.

q *Doct. in d. c. cum creat.*

ARTICVLVS VIII.

Vtrum talis Miſſa Conuentualis Monialium ſit neceſſario applicanda pro viuis, & defunctis, vt nos facimus fratres Minores.

Reſpondeo dicendo, ſecundum Cordubam a, quod non tenentur ad id, ratio eſt, quia nullo iure videntur ad id obligati, non iure diuino, vt patet, neque iure humano, cum non detur illud; conſtitutio enim fratrum Minorum, quod Miſſa Conuentualis celebretur pro viuis, & defunctis, fundatur in eo, vt ſatisfiat benefactoribus ipſorum fratrum, viuentium de eleemoſynis, cum iubeant celebrari pro viuis, qui recommendantur: hæc autem ratio ceſſat in Monialibus habentibus ſuos redditus, & bona ſua, quæ ſecum afferunt ad monaſteria, de quibus viuunt; non autem viuunt de eleemoſynis, vt nos fratres Minores; ergo non tenentur, vt nos, cum ceſſet ratio legis; argumento eorum, quæ in iure b notantur. Verum eſt tamen, quod ratione alicuius redditus, aut alterius oneris tenebuntur applicare Miſſam Conuentualem pro viuis, & defunctis, quo ceſſante poterunt eam applicare pro quo voluerint. Ita Corduba dicens, quod quidam pater ſatis eruditus ita tenet, quod ego ex dictis limito, vt non procedat in Monialibus ſanctæ Claræ primæ regulæ, cum hæ de eleemoſynis viuant, neque in alijs noſtræ religionis Monialibus, quarum redditus ita ſunt exigui, vt non poſſint non recurrere ad mendicitatem; in his enim cum ceſſet ratio militans in fratribus, videtur dicendum, quod Miſſa Conuentualis pro viuis, & defunctis debet applicari, quod arbitrio Prælatorum ipſarum Monialium arbitrandum relinquo.

a *Cord. in addit. ad com. tit. Monial.*

b *l. eſt ratio, ff de lib. damnaterum.*

QVÆSTIO VII.

De mulieribus, in duos articulos diuiſa.

circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum mulieres, commorantes in domibus ſuis ad religionis habitum ſint admittendæ.*
2 *Vtrum prædictæ mulieres gaudeant priuilegijs fratrum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum mulieres commorantes in domibus ſuis ad religionis habitum ſint admittendæ.

Reſpondeo dicendo, *quod Eugenius IIII. & Martinus V. confirmauerunt literas Bonifacij VIII. inſerendo illas de verbo ad verbum, in quibus conceditur quod generali, & cuilibet Officiali & Prioribus Ordinis Eremitarum D. Auguſtini in quibuſcunque prouincijs licitum ſit quaſcunque mulieres idoneas, aliquod obſtaculum non habentes, quæ habitum regularem dicti Ordinis (ad inſtar Mantelatarum ſeu Pinzocherarum, Ordinum fratrum Minorum, & Prædicatorum) habere, ac geſtare voluerint, tam Virgines, quam matronas, ac viduas in Mantelatas recipere, & admittere, ac earum ſingulis, habitum Regularem, & regulam eiuſdem Ordinis Eremitarum exhibere, ad inſtar huiuſmodi Mantelatarum, ſeu Pinzocherarum, Ordinum fratrum Minorum, & Prædicatorum prædictorum, prout ſecundum Deum ſalutis animarum earundem, ſalubrius viſum fuerit expedire.* Ita habetur in libro Monumenta c Ordinis.

Circa quam conceſſionem notat Collector priuilegiorum, quod in Monumentis ordinis non habetur quidquam conceſſum fratribus Minoribus, aut Prædicatoribus in huiuſmodi materia, & ideo vix poterit prodeſſe aliquid hæc conceſſio, cum referatur ad priuilegia, quæ non apparent, ſed ego puto, quod hæc conceſſio fuit impetrata ad inſtar id, quod erat conceſſum Minoribus, reſpectu Tertiariarum in ſuis domibus habitantium, pro quo facit: nam iſtæ Pinzocheræ, de quibus in dictis indultis, prout aduertit Corduba d, ſunt velut Tertiariæ noſtri ordinis Minorum, viuentes in ſuis domibus particulariter, modo fecerint votum continentiæ, modo non; quæ quidem non ſunt proprie, nec vere religioſæ ſecundum ius, & in Italia dicuntur Bizochæ, in Hiſpania Beatæ, vt ait Collector e priuilegiorum Mendicantium, & aliquando dicuntur Mantelatæ, quia mantelum coloris cinerei, ſicut eſt noſter habitus Minorum, portant, vt in prædicta conceſſione innuitur, & quando tales mulieres ſunt ſub ordine Eremitarum D. Auguſtini, dicuntur aliquando Corrigiatæ, quia corrigiam illius ordinis portant; quibus Corrigiatis multa priuilegia conceduntur, & dato, quod talia priuilegia non reperiantur, hoc tamen conceſſum inuenio in Monumentis Ordinum f à Sixto IIII. fratribus Carmelitis abſolute: vnde dicta prædictorum Pontificum conceſſio, per communicationem ſaltem poteſt Mendicantibus prodeſſe. Aduertendum tamen quod in noſtro ſacro ordine Minorum de Obſeruantia, vſus iſtarum conceſſionum eſt limitatus, ita vt ſine licentia Patris Generalis, aut Commiſſarij Generalis prædictæ mulieres ad habitum Regularem minime admitti poſſent, vt patet ex conſtitutione generali Toletana g, noſtræ ſacræ religionis.

c *In 1. imp. fo. 177. conc. 412. & fol. 246. conc. 596. & conc. 597. Collec. ti. mulieres.*

d *Cor. in addit. ad comp. tit. mulieres.*

e *Collect. tit. ingreſſ. monaſteria Monialium in 2. notab. & tit. oblati fratrū §. 2.*

f *In 1. imp. fo. 96. & in 2. f. 160. conc. 426.*

g *Cōſt. Tolet. ca. 5. de modo exterius conuerſandi f. 28 ſtr. de tert. areijs.*

ARTICVLVS II.

Vtrum prædictæ mulieres gaudeant priuilegijs fratrum.

Reſpondeo dicendo, quod dictis mulieribus indulta fratrum ſunt conceſſa, vt conſtat ex priuilegijs allegatis in articulo primo, quorum tenorem in præſentiarum nolo referre, cum videam Leonem X. in Concilio Lateranenſi ſtatuiſſe, *quod præfatæ Mantelatæ, & Pinzocheræ, quorumlibet ordinum in proprijs domibus habitantes eligere valeant ſepulturam, vbi voluerint, & quod die Paſchalis tantum, Euchariſtiam, necnon Extremam vnctionem, cæteraque Eccleſiaſtica ſacramenta, Pœnitentiæ ſacramento duntaxat excepto, à proprio Sacerdote recipere, & ad onera, quæ laicis incumbunt, perferenda teneantur: ac decreuit, quod in foro ſæculari coram Iudicibus ſæcularibus conueniri poſſint.* Ita habetur in Supplemento h, ac decreuit idem Leo X. poſtea referendo præfatum ſtatutum per eum in Concilio factum, quia occaſione illius, aliquæ dubitationes exortæ fuerunt ad tollendum omne dubium. *Motu proprio, & ex certa ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, decreuit (inquam) & declarauit, quod præfatum ſtatutum minimè intelligi debeat de facientibus votum caſtitatis, ita vt mulieres virginalem vitam, ac cælibem ſolemniter vouentes, etiam in conſanguineorum, vel affinium ſuorum, vel in proprijs domibus, aut ſeorſum habitantes, omnibus priuilegijs, immunitatibus, fauoribus, gratijs, & indultis ſpiritualibus, & temporalibus Ordini, & fratribus Eremitis diui Auguſtini conceſſis, & concedendis, & quibus illi in genere quomodolibet potiuntur, & gaudent tam in vita quam in mortis articulo, etiam circa peccatorum remiſſionem, & iniunctarum pœnitentiarum relaxationem vti, potiri, & gaudere, ac participes eſſe poſſint, ac debeant. Et quod liceat eiſdem Pinzocheris, & Mantelatis perſonis, in earum etiam domibus, quoties opus fuerit,*

h *Supp. f. 16. conſ. 86.*

fuerit, Eucharistiæ, & extremæ vnctionis sacramentum administrare, ac illorum cadauera tumulanda deferre; etiam parochialium Ecclesiasticarum personarum quarundam, rectorum licentia desuper minime requisita, & contradictione qualibet non obstante, ita habetur in Supplemento a iuncta concessione Sixti IIII. de qua in Monumentis Ordinis b, sed hoc reuocatum à Pio V. prout infra in quæstione de Tertiarijs dicetur.

a Supp. f. 28. conc. 91.
b In 2. Imp. f. 249. col. 622.

QVÆSTIO VIII.

De Notarijs regularium, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1. *Vtrum prouinciales possint in suis prouinciis notarios perpetuos constituere.*
2. *Vtrum prælati religionum possint in inquisitione particulari, & generali simul esse Inquisitores & notarii, quoad processus fulminandos.*
3. *Vtrum notarius factus monachus, si partes velint resumi facere instrumenta ex protocollis suis, an cogatur illa edere.*

ARTICVLVS I.

Vtrum prouinciales possint in suis prouincijs notarios perpetuos constituere.

Respondeo dicendo, quod creare tabelliones, vel notarios soli Imperatori, vel Regi conuenit, prout in iure c est definitum; quod tamen verum est, quoties tabelliones in perpetuum creantur, secus vero quando ad tempus dumtaxat constituuntur, vt tabellionum vicem suppleant; hi enim ab inferioribus Iudicibus creari possunt, vt colligitur ex iure d, & tradunt Baldus, Felinus, & Decius cum communi. Vnde id quod in religionibus practicatur, iuridicum est: videmus enim in eis quod generales, prouinciales, & alij Prælati regulares, quibus conuenit aliquos processus fulminare, creant ad talia negotia peragenda notarios ex sua religione, quos secretarios vocant: notarios tamen perpetuos, præcipue pro causis, quæ extra religionem deciduntur, & pertractantur, constituere minime possunt, nisi ad id autoritate Apostolica adiuuentur; Vnde religioni ordinis Prædicatorum, Pius V. concessit, & indulsit super hoc, quoddam Breue Ordini fratrum Prædicatorum, vt scilicet superiores ipsius Ordinis in vnaquaque prouincia possint constituere, etiam plures sui Ordinis fratres ab eis approbatos, in Notarios publicos pro intimandis mãdatis, & rescriptis Apostolicis, publicam, vel priuatam dicti Ordinis vtilitatem concernentibus: tenor autem verborum huius priuilegij & Motus proprij, est sequens.

c Auth. de tabellion. ca. not. antẽ § si vero collat. 4. l. actuarios C. de actua. l. 12 l. 3. tit. 19. p. 3.
d c. quoniam cõtra. de probat. c. vt off. § verum, de hær. l. 6. Pal. n. 38. Fel. nu. 41. Dec. n. 9. in d. c. quoniã contra.

Nos igitur cupientes, quantum cum Deo possumus in præmissis, Ordini, & fratribus præfatis, & etiam Monialibus ipsis de opportuno remedio prouidere, & dictis incommodis, & detrimentis, expensis, & damnis eorum obuiare, neque mandata, priuilegia, gratias, concessiones, indulta, & rescripta Apostolica, in genere, vel in specie dicto Ordini, vel ipsius ordinis magistro Generali, Prouincialibus, aliisque superioribus, Prioribus, & fratribus, & eorum singulis, dictisque Monialibus, siue earundem Abbatissis, Priorissis, & earundem etiam singulis eiusdem Ordinis, siue dictum Ordinem, & illius regulam profitentibus, quomodolibet in genere, vel in specie concessa, aliaque mandata & rescripta Apostolica, publicam, vel priuatam ipsius Ordinis vtilitatem, quomodolibet concernentia, & emanata, ob id debito careant effectu, & vacua remaneant, prouidere volentes, &c. Motu proprio, non ad alicuius nobis, super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra, ac de apostolica potestatis plenitudine modernis, & pro tempore existentibus dicti Ordinis Magistro Generali, Vicariis, & Prouincialibus, tam citra, quam vltra, ac alias vbilibet constitutis. Quod in vnaquaque eorum prouincia, vnum, duos, tres, quatuor, vel quinque, aut plures eis bene visos dicti Ordini Religiosos, seu fratres, probos tamen, ac fide, & doctrina idoneos, & ab ipsis approbatos, in Notarios creare, constituere, & deputare. Qui sic creati, constituti, ac deputati sine aliquo respectu, & omni cessante recusatione, libere quoties requisiti fuerint, omnia, & singula mandata, priuilegia, concessiones, gratias, & indulta Apostolica, aliaque tam vniuersalia, quam particularia dicto Ordini, ac quibusuis illius, quæ de Obseruantia sunt, tantum locis, domibus, Conuentibus, monasterijs, & Ecclesijs tam virorum, quam mulierum, seu eiusdem Ordinis Magistro Generali, Prouincialibus, Vicarijs, Prioribus, & alijs Superioribus, fratribus, ac Abbatissis, Priorissis, Monialibus & aliis personis sub regula dictorum fratrum degentibus, & quæ sunt Obseruantiæ tantum in genere, vel in specie, & ad vniuersam, siue priuatam vtilitatem concessa, & emanata rescripta Apostolica, iisdem Regibus, Ducibus, Principibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, & Dominis, aliisque personis Ecclesiasticis, sæcularibus quibuscunque, vbi, & quoties opus fuerit, ac ad id requisiti fuerint notificare, insinuare, & intimare.

Ac eosdem iuxta mandatorum, concessionum, indultorum, priuilegiorum, & rescriptorum huiusmodi formam continentium, & tenorem monere, & requirere, aliaque omnia, & singula circa ea requisita, & opportuna facere, gerere, exercere, & exequi, ac de eisdem omnibus, & singulis, publicos, & publica, actus, & instrumenta coram testibus ad hoc requisitis conficere, & stipulari, ac in notam redigere, & exinde semel, vel pluries, prout ad id requisiti fuerint, vnum vel plures, ac plura, publicos, & publica, actus, & instrumenta, quibus eadem prorsus fides adhibeatur in iudicio, & extra, ac vbique, ac si per alios quoscunque publicos, & authenticos rogatos Notarios stipulata, confecta, & publicata, & authentica fuissent, conficere, & debitis signis, & characteribus subscribere, publicare, & authenticare, libere, & licite possint & valeant. Apostolica authoritate tenore præsentium licentiam, & facultatem impartimur, concedimus, & indulgemus, iisdemq; actis, notis, instrumentis, & scripturis, prædictos religiosos, vt præfertur, Notarios deputatos stipulatis, confectis, & vt præfertur, authenticatis plenam, & indubitatam fidem, vbique tam in iudicio, quam extra adhibere deberi, ac eosdem sic intimatos, monitos, & requisitos eis assistere, & dictari debere volumus, statuimus, & ordinamus.

Mandantes propterea in virtute sanctæ obedientiæ, & indignationis nostræ, ac suspensionis à diuinis, quoad Archiepiscopos, & Episcopos; quoad alios vero inferiores, sub maioris excommunicationis latæ sententiæ pœnis, locorum ordinariis, & aliis quibusuis personis, cuiuscunque status, gradus, Ordinis, & conditionis existentibus, & quacũq; etiam dictæ sedis autoritate, facultate, seu potestate, etiam Legati de latere, ac Cardinalibus Cardinalatus honore fulgentibus, ne ipsos Notarios, vt præfertur deputatos, & electos, siue eorum aliquem, in executione supradictorum omnium, quouis modo impediãt, seu impedire, aut perturbare audeant, vel præsumãt. Hæc Pius V.

Cuius proprij Motus data fuit Romę apud S. Petrum die vigesima prima Martij, anno millesimo quingentesimo septuagesimo primo, Pontificatus sui anno sexto.

In quo Motu proprio ponuntur sufficientissime non obstantiæ, vt videre est apud Paraselum a in libro suo priuilegiorum.

a Para. in d. l. p. 124. & seq.

Circa quam concessionem notandum est, eam dare etiam pro rescriptis particularibus aliquorum fratrũ.

Notandum est etiam, ea posse vt in aliis Ordinibus Mendicantibus, in quibus est priuilegiorum concessorum, & concedendorum mutua communicatio.

ARTICVLVS II.

Vtrum prælati religionum possint in inquisitione particulari, & generali simul esse Inquisitores & notarii, quoad processus fulminandos.

Respondeo dicendo, quod non, iuxta ea, quæ late diximus in secundo Tomo b.

b 2. Tom. q. 13 art. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum Notarius factus Monachus, si partes velint resumi facere instrumenta ex Protocolis suis, an cogatur illa edere.

Respondeo dicendo, quod si Notarius factus sit Monachus, partes volentes resumi facere instrumenta in suis Protocolis, possunt cogere eum in Iudicio, vt illa edat, iuxta notata in iure c, & potest compelli

c l. prætor ff. de edendo. vbi Angelus.

pelli coram Iudice sæculari, cuius erat Notarius, secundum Angelum, quia Iudex sæcularis est capax illius iurisdictionis, argumento eorum, quæ in iure *d*, notantur. Alij dicunt, quod conuenitur monasterium ad hanc editionem coram proprio Iudice ipsius monasterij, iuxta quandam legem *e*, vbi Bartolus dicit, quod Notarius factus Monachus non potest cogi conficere instrumẽta de nouo dicens, quod alias esset nullũ, & ideo debet abstinere, argumento aliquorum iurium *f*. vbi Bartolus: quẽ sequitur Paris de Puteo, dicẽs, quod iste est vnus casus, in quo instrumenta Notarij viui possunt reassumi per alterum, mandato Iudicis.

d l. 1 ff de iudiciis l. si quis pollea, de iudiciis. & in l. 1. de pœnis e. ff diligenti de foro comp.

e l. 1 §. si pœna de tabu exhibendis, vbi Bart.

f c. 1. ne clerici vel Monachi, Bart in l. 1. de iu. & iure. ff. Puteus in tra. de regist. instrumẽ q. 24.

QVÆSTIO IX.

De Nouitijs, quoad potestatem eos recipiendi, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Qui possint recipere Nouitios ad religionem.*
2 *Quis possit recipere Nouitias ad religionem.*

ARTICVLVS I.

Qui possint recipere Nouitios ad religionem.

Respondeo dicendo, quod Nicolaus *g* IIII. in declaratione Regulæ fratrum Minorum concessit, & statuit, licere non solum Generali, sed etiam Prouincialibus Ministris personas fugientes à sæculo in fratres recipere. Quæ tamen Prouincialium Ministrorum licentia, per Ministrum Generalem possit arctari sicut expedire videbitur, & declarauit, prout habetur in Monumentis *h* Ordinum, quod Vicarij Ministrorum Prouincialium, ex officio Vicariatus, licentiam hanc sibi nouerint interdictam, nisi per Ministros eosdem hoc ipsis Vicarijs specialiter committatur, quibus Ministris hoc posse committere Vicarijs, & alijs licentiam concessit: addit tamen idem Nicolaus dicens *i*, *Caueant tamen ipsi Prouinciales, quod hoc non indiscrete neque passim, sed considerate committant, sed illis tantum, qui fidelibus consilijs fulgeant, vt omnia discrete procedant, & quod non indifferenter omnes admittantur ad Ordinem, sed illi tantum, qui suffragantibus eis literatura, & idoneitate, vel alijs circunstantijs possint esse vtiles Ordini, sibique per vita meritum, & alijs proficere per exemplum.* Hæc Nicolaus quoad Minores. In alijs autẽ Religionibus secũdum ius cõmune possũt recipi Nouitij à Generalibus in suis Ordinib. & à Prouincialibus in suis prouincijs, cũ ipsi habeãt autoritatẽ ad incorporandũ eos in Religionibus, & prouincijs sibi cõmissis, nisi habeant ipsæ religiones, & prouinciæ, statuta legitime facta, quibus aliud ordinetur. Neque hæc facultas, prædictis patribus videtur sublata per constitutionem Sixti V. de qua in sequenti quæstione late dicemus; ea enim constitutio non adimit prædictis Patribus hanc facultatem; sed tantum eam restringit, vt non possint recipere Nouitios, nisi seruata forma in ipsa constitutione præscripta, ne ad religionem admittantur inhabiles, facinorosi, & discoli, & hi, qui sine peccato religionem ingredi minime possunt.

g Nicol. c. exijt de Parad. de verbo. sig. §. 6.

h In 1. imp f. 10. & in 2 f. 12. tract. ar. 7.

i Infra. §. 13.

ARTICVLVS II.

Quis possit recipere Nouitias ad religionem.

Respondeo dicendo, quod Nicolaus *V. statuit ne Moniales sanctæ Claræ, nisi de Prouincialis, seu visitatoris sui licentia recipere valeant aliquam ad religionem, vel professionem.* Ita habetur in libro Monumenta *k* Ordinum. Quantum vero ad alias Religiones Monialium certum est, receptionem Monialium Nouitiarum ad suos Superiores pertinere, cum habeant super ipsas iurisdictionem, & ipsis consentientibus debeant Nouitiæ, eorum subijci iurisdictioni.

k in 1. imp fo. 48 & in 2. fo. 43. cons. 44.

QVÆSTIO X.

De Nouitijs, quoad informationem faciendam secundum constitutiones Sixti V. & Gregorij XIIII. & Clementis VIII. in tredecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tredecim.

1 *Vtrum informationes pro Nouitijs recipiendis, sint facienda, examinanda, & approbanda antequam ad habitum probationis admittantur.*
2 *A quibus examinanda sint Nouitiorum informationes.*
3 *A quibus debent fieri dicta informationes.*
4 *Vtrum illegitimi possint admitti ad religionem.*
5 *Vtrum sacrilegi, incestuosi, & alij naturales, quorum merita non supplent defectum natalium, profitentes in aliqua religione sint vere professi.*
6 *Qui dicantur sacrilegi, cum quibus in hac parte sit dispensandum.*
7 *Vtrum homicida, & qui commiserunt aliquod delictum, sint ad religionem admittendi.*
8 *An qui ante delictum fecit votum clericatus, vel religionis, possit admitti ad religionem.*
9 *Vtrum debitis onustus vltra vires suarum facultatum possit recipi, & profiteri in religione.*
10 *Vtrum possint recipi ad religionem hi, qui iurauerunt quod ibunt ad partes infidelium, & hæreticorum ad prædicandum.*
11 *Vtrum obligati ad ratiocinia danda possint ingredi religionem.*
12 *Vtrum sit professio nulla, facta cum informatione falsa.*
13 *Vtrum de omnibus Nouitijs, sit facienda informatio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum informationes pro recipiendis Nouitijs sint facienda, examinanda, & approbanda, antequam ad habitum probationis admittantur.

Respondeo dicendo, quod vt constat ex constitutione Sixti V. edita Romæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo septimo, sexto Kalendas Decembris, Pontificatus sui anno tertio, videtur, quod informatio pro Nouitijs recipiendis, debet fieri, examinari, & approbari antequam sumant habitum probationis. At Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit, *Circumspecta Romani Pontificis prouidentia*, data Romæ, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo, Idus Martij, Pontificatus sui anno primo, ait, *Cæterum cum acceperimus nonnullarum religionum, & Ordinum, præsertim Monachalium monasteria ita instituta esse, vt in eis perpetua quidem filiatio constituatur, ideoque receptio Nouitiorum in vnoquoque monasterio ad Superiorem, Prælatum, & Capitulum eiusdem monasterij tantum pertineat, quæ etiam monasteria, vt plurimum inter se longè distant, nec Generalia, Prouincialia, & intermedia Capitula, nisi perraro celebrari solent: ideo statuimus, vt Superiores ipsorum monasteriorum, de consensu sui Capituli, prahabita simul cum his, de quibus in vnaquaque religione, aut monasterio, iuxta eius Constitutiones recipiendus interrogari solet, aliqua informatione super ijs, quæ in Constitutionibus Sixti V. bonæ memoriæ prædecessoris nostri continentur, ad receptionem huiusmodi, procedere valeant, dum tamen antequam ad professionem admittantur, plenaria, & commoda, prout in dictis Constitutionibus habetur, inquisitio fiat, vt postea ab ijs, à quibus examinari solent, diligenter examinetur, & approbetur, & demum in dicto Capitulo coram Superiori referatur: volentes, quod superiores predicti, cum eorum Capitulo, aut, vbi mos non fuerit celebrandi Capitula, cum tribus, aut quatuor ad id in generali congregatione per vota secreta deputatis, seruatis eorum regularibus institutis, ac supradictis omnibus, eandem in recipiendis Nouitijs habeant autoritatem, quæ per prædictas Constitutiones, Prouincialibus Capitulis est attributa.*

Circa quam constitutionem est aduertendum quod ipsa conceditur pro religionibus, in quibus sunt perpetuæ filiationes, vt sunt monasteria Ordinum Monachalium, & sic videtur asserendum, quod non extendatur ad alia monasteria aliarum religionum, in quibus non est perpetua filiatio, & in quibus non militat ratio

ratio posita in dicta constitutione, & per consequens sequitur, quod in eis debet fieri informatio antequam Nouitius ad habitum probationis recipiatur.

Secundo est notandum, quod illa informatio, quæ debet fieri virtute dictæ concessionis, ante susceptionem habitus, est summaria, ad differentiam plenariæ, quæ debet fieri ante professionem, et in hac summaria informatione vnus testis facit plenam probationem, si de facto plene disponat, secundum a Bartolum, Hippolytum, Matesylanum, et Iasonem; sed videamus, vtrum sit aliquod priuilegium, per quod in alijs religionibus Mendicantibus, et non Mendicantibus, possit Nouitius recipi ad habitum probationis, sine aliqua informatione præuia? Pro quo est notanda quædam concessio sanctissimi domini nostri Clementis VIII. facta Religiosissimo conuentui sancti Stephani Salmanticensi, Ordinis Prædicatorum, cuius tenor sequitur.

a Bart in l. 1. §. si vero n. 1. C. vbi in rem actio. Hip. singulari 413. Mates. not. 2. Iason in l. ad-m… n. 187. de iure iur.

Clemens Papa VIII, ad perpetuam rei memoriam. In his, quæ ad Religionum propagationem spectant, Autoritatis nostræ partes, libenter interponimus, prout in Domino salubriter conspicimus expedire. Alias siquidem fel. re. Sixtus Papa V. prædecessor noster, iustis tunc suadentibus rationibus ductus, sua perpetuo valitura Constitutione, quæ incipit - Cum de omnibus Ecclesiasticis Ordinibus, *sub Dat. sexto Kalend. Decembris. Pontificatus sui anno tertio emanata, inter alia statuit, & ordinauit, vt iuuenes decimum sextum ætatis suæ annum excedentes, aliquam religionem ingredi volentes, non prius ad habitum recipi, & ad professionem admitti possent, quam de eorum anteacta vita, ac morum honestate, ac de legitimis natalibus, alijsque eorum qualitatibus, tunc expressis iuridice, ita vt instrumenta desuper formanda coram testibus, & Notario ad Capitula Generalia, vel Prouincialia, in quibus per Diffinitores Capituli approbarentur, deferri deberent, constitisset, prout in eadem Constitutione latius continetur. Quæ cum difficile adimpleri posse, experientia postmodum compertum extitisset: eandem Constitutionem Sixti prædecessoris fælicis recordationis, Gregorius Papa XIIII. & prædecessor noster moderatus fuit, vt huiusmodi receptiones, & approbationes per Priores quatuor domorum fierent, ita vt, qui ad religionem admitti vellent, ad quatuor eiusdem religionis, quam elegissent, domos accederent, & ab earundem Prioribus approbationem deferrent, vt in aliqua ipsarum domorum recipi possent. Idemque Sixtus V. Ordini fratrum Minorum concessit, vt huiusmodi recipiendorum approbationes, pro quatuor fratribus ex antiquioribus eiusdem domus, in qua habitum peterent, à Diffinitoribus nominatis fieri possent, ipsique quatuor antiquiores nominati, ad inquisitionem faciendam procedere, ac ad hunc effectum testes vocare, & ab eis iuramentum recipere, coram tabellione, & alia requisita facere valerent, prout in diuersis eorundem prædecessorum literis plenius continetur, cum autem sicut pro parte dilectorum filiorum, Prioris, & Conuentus domus sancti Stephani Salmantini, Ordinis fratrum Prædicatorum nobis expositum fuit, eisdem Priori, & Conuentui per dictum Sixtum prædecessorem ad petitionem, & supplicationem bonæ memoriæ Antonij, tituli sanctorum Ioannis, & Pauli Presbyteri Cardinalis Carrafa nuncupati, viuæ vocis oraculo indultum fuerit, vt instrumenta per tabellionem coram testibus facta, super qualitatibus iuuenum, in dictum Conuentum ad habitum recipi petentium per Priorem, seu Præsidentem, ac Superiorem, Magistrum Nouitiorum, & Magistrum studentium, eiusdem domus iuridice approbari, vel reprobari deberent, cumque huiusmodi receptionis forma facilior, & commodior existat, quam alia supradicta, nihilominus hanc etiam multa incommoda pati compertum est, multosque à religionis ingressu diuersis rationibus propterea arceri, atque à proposito abduci, & ea de causa religiosorum numerum indies minui. Quod si eisdem Priori, & Conuentui licitum esset, iuuenes huiusmodi religionis habitum sibi suscipere volentes, præuio tantum ipsorum iuramento se non esse criminosos, rationibus obligatos, à quibus non possent faciliter expediri, nec furto, latrocinio, aut homicidio notatos, nec alijs impedimentis in dicta Bulla Sixti V. contentis, detineri, ad habitum admittere, postea intra tempus probationis de eisdem qualitatibus inquisitionem, & indagationem iuxta indultum Sixti V. prædictum viuæ vocis oraculo concessum facere, ex hoc profecto domus prædicta, quæ valde insignis extitit, pristino splendori, cum religiosorum propagatione, & diuini cultus augmento restitueretur, ideo nobis dictorum Prioris, & Conuentus nomine fuit humiliter supplicatum vt in præmissis opportune prouidere, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui religiosorum propagationem, & diuini cultus augmentum, quantum cum Domino possumus, libenter procuramus, singularum litterarum prædictarum tenores præsentibus pro expressis habentes, ac Priorem, ac Conuentum prædictum singulares personas, à quibusuis excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, alijsque Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis, à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodata existunt; ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, de venerabilis fratris nostri Michaelis Episcopi Albaneri, Cardinalis, Alexandrini nuncupati, Ordinis Prædicatorum Protectoris, consilio, eisdem Priori, & Conuentui, nunc & pro tempore existentibus, vt quoscunque iuuenes, etiam decimum sextum ætatis suæ annum excedentes, ad habitum in eodem Conuentu admitti petentes, recepto ab eis iuramento, quod criminosi, rationibus, vt præfertur, obligati, furto, latrocinio, aut homicidio notati, aut alijs impedimentis in dicta Bulla Sixti V. contentis, detenti non sint, recipere, ac postea per aliquem eiusdem conuentus religiosum ad hoc deputatum ad inuestigationem anteactæ illorum vitæ ac morum, & reliquorum præmissorum, absque strepitu iudiciario, sed per scrutinium secretum procedi facere, qui ad hoc deputatus processum, & informationem captam, dictis Priori, seu Præsidenti, ac Superiori, & Magistro Nouitiorum, & studentium, à quibus approbari, & reprobari possit, referre fideliter debeat, libere, & licite possint, & valeant auctoritate Apostolica, tenore præsentium concedimus, & indulgemus, decernentes præsentes literas, de nullitatis vitio aut intentionis nostræ, vel alias quopiam defectu notari, vel impugnari, aut quomodolibet infringi, suspendi, limitari, vel retractari, aut in ius, vel controuersiam reuocari nullatenus posse, sed semper validas, & efficaces existere, & fore, ac ita perpetuo in eodem Conuentu obseruari debere, sicque per quoscunque iudices Ordinarios, aut delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane, quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus præmissis, ac Apostolicis constitutionibus, & ordinationibus, ac eiusdem Conuentus, & iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia, roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegijs indultis, & literis Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis & approbatis. Quibus omnibus, & singulis eorum tenores præsentibus, pro expressis habentes, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Dat. Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris die decima Septembris, millesimo quingentesimo nonagesimo septimo, Pontificatus nostri, anno sexto.*

Magister Vestrius Barbianus.

Circa quam concessionem est notandum, *quod Iulius II. anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexto, quinto Kalendas Augusti, Pontificatus sui anno quarto, in Marimagno dato pro fratribus minimis, inter alia illis concedit, vt omnia, & singula priuilegia, indulta, gratia, facultates, ac indulgentiæ vni, aut pluribus domibus Ordinis Minorum in genere per Sixtum IIII. prædecessorem concessa, & in posterum concedenda omnibus, & singulis alijs domibus, & fratribus Ordinis Minorum, huiusmodi essent, & intelligerentur esse concessa.* Ita refert Parafellus a adducens Bullam Maris magni.

a Paraf. in li. 6. prin. fo. 27.

Videamus, quid concedat Leo X. pro Ordinibus Mendicantibus; *ipse enim die decimo Decembris, anno Domini millesimo quingentesimo decimo nono, Pontificatus sui anno quarto, in hunc modum ait* b: *Dudum per nos accepto, quod Romani Pontifices Prædecessores nostri, aliqui ad Minorum, Alij vero ad Eremitarum sancti Augustini, alij ad Beatæ Mariæ de Monte Carmelo: reliqui ad Prædicatorum Ordinum fratres, & domos iuxta ipsorum vota, deuotionis affectum gerentes illorum singulis, nonnullas gratias, concessiones, indulgentias, peccatorum remissiones, prærogatiuas, fauores, immunitates, exemptiones, facultates, priuilegia, indulta, ac dona, tam spiritualia quam temporalia per diuersas ipsorum litteras respectiue concesserunt. Nos ad singulos Ordines prædictos, singu-*

b Refert Paraf. vbi sup. n. 1.

lasque ipsorum Ordinum domos, vbi religiose viuitur indifferenter, absque acceptione personarum, deuotionis affectum aqua lance gerentes, omnes, & singulas gratias, concessiones, indulgentias, peccatorum remissiones, prærogatiuas, fauores, immunitates, exemptiones, facultates, priuilegia, indulta, tam spiritualia, quam temporalia, qualiacunque illa essent, quæ Prædicatorum, Minorum, Eremitarum sancti Augustini, Carmelitarum, Seruorum beatæ Mariæ, ac Minorum Fratrum in domibus, & illorum Ecclesiis, Oratorijs, & Ecclesias ipsas, & Oratoria pro tempore visitantibus, cuiuscunque status, aut sexus existerent, seu pro eorum manutentione, & ornatu contribuentibus, necnon domibus, & Præsidentibus, non solum Generalibus, & Prouincialibus, fratribusque, & sororibus, necnon Monialibus, & conuersis oblatis, atque vtriusque sexus personis, de Pænitentia seu tertij habitus nuncupatis, à dictis prædecessoribus, aut à nobis, ipsisque successoribus, aut alias autoritatem habentibus coniunctim, vel diuisim, in genere, vel in specie concessa fuerint, aut in posterum concedentur illa, & omnia singula, ac si nominanter exprimerentur, pro sufficienter expressis tunc habentes, singulis Ordinibus prædictis, illorumque singulis Ecclesijs, Oratorijs, & Ecclesias, ac Oratoria visitantibus, cuiuscumque status, aut sexus existerent, seu pro eorum manutentione, & ornatu contribuentibus, necnon domibus, & Conuentibus, fratribus etiam, & sororibus, vel Monialibus, conuersis quoque, & oblatis, ac vtriusque sexus personis de Pænitentia nuncupatis, & alijs singulorum ordinum prædictorum Motu proprio, & ex mera nostra scientia, & liberalitate de Apostolicæ auctoritatis plenitudine communicamus, illaque omnia, & singula inter prædictorum Ordinum personas, pariformiter communia esse, fuisse, & esse volumus, prout in singulis literis prædictis plenius continetur. Ex quibus duabus concessionibus colligitur concessa, & concedenda vni domui Ordinis mendicantium, censeri concessa omnibus domibus eorum Ordinum, & per consequens quod prædictum Indultum sanctissimi Domini Nostri Clementis VIII. concessum Conuentui sancti Stephani Ordinis Prædicatorum, est concessum omnibus Domibus Ordinum Mendicantium, & aliorum Ordinum, qui fruuntur concessis, & concedendis, Ordinibus Mendicantibus. Vnde sequitur, quod sicut Priori, & Conuentui sancti Stephani nunc, & pro tempore existentibus concessum est, vt quoscunque iuuenes, etiam decimum sextum ætatis suæ annum excedentes, ad habitum in eodem Conuentu admitti petentes recepto ab eis iuramento, quod criminosi, rationibus, vt præfertur, obligati, furto, latrocinio, aut homicidio notati, aut alijs impedimentis, in dicta Bulla Sixti V. contentis, detenti non sint, recipere, ac postea per aliquem eiusdem Conuentus Religiosum ad hoc deputatum, ad inuestigationem anteactæ illorum vitæ, ac morum, & reliquorum præmissorum, absque strepitu iudiciario, sed per scrutinium secretum procedi facere, quia ad hoc deputatus processum, & informationem captam, dictis Priori, seu Præsidenti, ac Superiori, & Magistro Nouitiorum, & studentium, à quibus approbari, & reprobari possit, referri fideliter debeat, libere, & licite possint, & valeant. Ita etiam in monasterijs aliarum religionum possint procedere Prælati eorum monasteriorum, ad receptionem Nouitiorum, cum in alijs monasterijs militet ratio, quæ militat in monasterio Sancti Stephani; omnia enim incommoda, quæ militant in dilatione recipiendi Nouitios, relata in dicto priuilegio respectu monasterij sancti Stephani; militant etiam in alijs monasterijs, imo in alijs multo maiora incommoda reperiuntur, si antequam fiat informatio, Nouitij ad habitum probationis recipi non possent: principalis enim ratio, propter quam supradictum priuilegium fuit impetratum, est, quia si fieret informatio, antequam admitterentur, multi ab ingressu religionis retraherentur, cum ad eorum parentes, amicos, & cognatos, eorum ingressus notitia interim posset peruenire, qui non quærentes, quæ sursum sunt, sed quæ super terram, feruorem iuuenum impediunt, quæ ratio magis militat extra Salmanticam, & alias vniuersitates, quam in Salmantica Academia; in Salmantica enim potest fieri dicta informatio, assumendo testes ab Scholasticis conterraneis, & per eam recipi Nouitij, antequam ad aures parentum, affinium & consanguineorum, huius facti fama euolet, cum sint multi à partibus remotis: at in alijs prouincijs, in quibus parentes, affines, & cognati inhabitant, magis potest impediri desiderium iuuenum habitum recipere volentium, si in eis antequam ad habitum reciperentur, necessario deberet præcedere informatio. Debemus ergo concludere, quod dictum priuilegium concessum Conuentui sancti Stephani per viam communicationis est concessum omnibus monasterijs religionum Mendicantium, & aliarum religionum, quæ fruuntur priuilegijs concessis, & concedendis, Ordinibus mendicantibus, & per consequens, quod eo possunt vti monasteria Ordinum Monachalium, in quibus est perpetua filiatio, & via huius priuilegij ad recipiendos Nouitios est facilior, quam alia à Gregorio XIIII. concessa Ordinibus Monachalibus: nam ex informatione semiplena, quam Gregorius XIIII. præcipit fieri, antequam Nouitios ad habitum probationis admittant, possunt multi à religionis ingressu amoueri, & à proposito abduci, & ea de causa, Religiosorum numerum in dies minui, cum ratione ipsius informationis semiplenæ, id quod debet esse occultum, necalia incommoda sequantur, possit aliquando publicari, quod per iuramentum, in occulto sumptum, ab adolescente recipiendo, minime potest contingere.

ARTICVLVS II.

A quibus examinandæ sunt Nouitiorum informationes.

RESpondeo dicendo, quod iuxta primam Constitutionem talis informatio debeat præsentari in generali, & prouinciali Capitulo, cum in dicta constitutione dicatur, quod in generali, & prouinciali Capitulo plena, et indubitata fides facta, tam Superioris Generalis, seu Prouincialis, quam Diffinitorum consensu approbata sit, antequam ad habitum Regularem sint admissi. At in secunda ipsiusmet Pontificis constitutione, data Romæ in Monte Quirinali, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo octauo, duodecimo Kalendas Nouembris, Pontificatus sui anno quinto, hoc idem Pontifex moderauit, decernens, *quod in qualibet prouincia, saltem duo, vel si fieri potuerit, tria, aut plura monasteria, seu domus Regulares deputentur, quarum, seu quorum superiores, infra annum saltem ad Inquisitionem super Nouitijs faciendam, & ad ipsos religiosos, iuxta formam præfatæ constitutionis recipiendos, & ad alia, quæ in ipsa Constitutione continentur peragenda insimul congregentur. Quod si paucitas, aut nimia distantia monasteriorum, ne id quidem patiatur, saltem tribus ex antiquioribus Patribus vnius monasterij, aut domus, eius prouinciæ, huiusmodi facultas, & autoritas per Capitulum Generale Monachorum, vel prouinciale Mendicantium, & reliquorum Regularium, eius Ordinis demandetur. Verum in his Monasterijs, domibus, & locis Regularibus, quæ aut nondum in congregationes redacta, aut alias nulli prouinciæ subiecta sunt, statuimus, vt trina Capitula Conuentualia tribus distinctis cum interuallo saltem septem dierum, vicibus celebrata, eandem in recipiendis Nouitijs per trinas huiusmodi distinctas vices, approbatis, habeant autoritatem, quæ per nostram Constitutionem Capitulis Prouincialibus est attributa.*

Postea autem sanctissimus Dominus noster Clemẽs VIII. Romæ apud diuum Petrum die decimaquarta Aprilis, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo secundo, Pontificatus sui anno primo in Bulla, quæ incipit, Altissimæ paupertati, data pro nostra religione Minorum Obseruantiæ in his Hispaniarum partibus, ordinauit, dicens in hunc modum, *Cum autem, sicut accepimus, prædicta Capitula, non nisi sexenni, vel trienni spacio celebrari soleant, animaduertentes, tanti temporis moram, posse pias profiteri volentium mentes tepefieri, & à tanto proposito adimplendo, forsan etiam abstrahi, nos ad ea remouenda, quæ religiosum eorum propositum impedire quoquomodo possunt intenti, harum serie, in Hispanijs tantum concedimus Ministro, & Com-*

& Commissario Generalibus, atque etiam Ministris Prouincialibus Ordinis fratrum Minorum de Obseruantia nuncupatorum, quod extra Capitulum, quocunque tempore possint, & valeant recipere iuuenes ad habitum de consensu quatuor Diffinitorum, vel de consensu quatuor fratrum, ex antiquioribus illius domus, in qua iuuenes sunt recipiendi.

Circa quam constitutionem est notandum illud aduerbium (*tantum*) quod est limitatiuum, & exclusiuum, sicut aduerbiū, *dumtaxat*, prout notatur in Iure *a*, & tradunt Bartolus, & Cardinalis, & sic ea non possunt vti familiæ extra Hispaniam constitutæ, prout fuit declaratum in Capitulo Generali Vallisoletano nostræ sacræ religionis, millesimo quingentesimo nonagesimo tertio.

Neque supradictis obstat Innocentium VIII. concessisse, quòd omnia indulta, gratiæ, & priuilegia concessa, & concedenda fratribus familiæ Cismontanæ, censeantur etiam concessa Vltramontanis, & è conuerso, prout habetur in libro, Monumēta Ordinum, & in Supplemento *b*. Nam respondetur, quòd communicatio priuilegiorum vtriusque familiæ, intelligitur de priuilegiis concessis absolutè ipsis familiis: non tamen de priuilegiis concessis, & concedendis, cum hac dictione restrictiua, *tantum*, Papa enim talem apponendo restrictionem, clarè videtur significare se velle familiam, cui specialiter sunt concessa, tantùm posse his frui; non autem aliam, cui minimè facta est dicta concessio, & hoc videtur sensisse dictum Capitulum Generale, diffiniens alias prouincias existentes extra Hispaniam prædicto priuilegio vti minimè posse.

a l. solutum. § si in sortem ff. de pign act. c. a. statutum. §. in nullo. de resc. rip. lib. 6. Bart. in l. 1. post prin. vers pro decla ff. si quis ius di. cen. n. n. obtemp. Clem. 1. vers nos igitur. & ibi Card de fam. Tren & p de Catho.

b In 1. impr. fol. 64. & in 2. f. l. 68 conc. ss. 135. supple. fol. 69. concess. 145.

Secundò est notandum, quòd alij ordines Mendicantes in his Hispaniarum partibus possunt frui dicta forma recipiendi Nouitios, cùm omnes ad inuicem habeant communicationem priuilegiorum concessorum, & concedendorum, prout in superioribus *a* latè est probatum.

a Sup. hac qu. art. 1.

Tertiò est notandum, quòd dicti quatuor Patres, quibus est commissa receptio Nouitiorum, non possunt ipsi soli, eos recipere, imò receptio est commissa Ministro, & Commissario Generalibus, ac etiam Ministris Prouincialibus nostri Ordinis Minorum, in Capitulo vel extra Capitulum, sicut eis secundùm eorum regulam erat iniunctū, neque hoc illis aufert prædicta Constitutio; tantùm enim addit sanctissimus Dominus noster Clemēs VIII. quòd ipsi, & qui ab eis ad hoc habent potestatem, debent hoc facere de consensu quatuor Diffinitorum, vel de cōsensu quatuor fratrum ex antiquioribus illius domus, in qua iuuenes recipiendi sunt: Minister autem, & Commissarius Generalis possunt hanc facultatē Guardianis, & præsidentibus dictarum domorum committere, cùm ipsis ea competat ex iure communi Regulæ, & ex priuilegio perpetuo, & per consequens sit delegabilis. Vnde aduertant Prælati obseruantes hunc modum recipiendi Nouitios debere congregari in vnum, cum dictis fratribus ad informationes examinandas, qui fratres debent esse ex antiquioribus, non ætate, & religione, sed dignitate, & præeminentia regulari.

Circa eandem concessionem, in quantum dicit, *Concedimus quoque, quod ipsi coram Notario, vel fratres, per eos ad hoc deputati, possint, ac debeant ad inquisitionem huiusmodi faciendam vocare testes, & ab eis recipere iuramentum.*

Notandum est, quòd Prælatus, cum quatuor dictis fratribus possunt committere facultatem alicui fratri, vt possit vocare testes, & ab eis recipere iuramentum, ad huiusmodi inquisitionem faciendam, cùm hoc sit nudum ministerium delegabile: examinare autem informationes factas, non possunt dicti Prælati, & fratres aliis committere argumento eorum, quæ in quadam Clementina *b* notantur.

b Clem. vn. de offic. dele inn in g. l. f super in iurisd.

Circa eandem concessionem ibi *possint, ac debeant*, notandum est, quòd per verbem, *possunt*, denotatur, quòd non vult Papa stringere dictos fratres, vt hac tantùm concessione vtantur in recipiendis Nouitiis; dat enim ipsis libertatem, vt possint vti forma recipiendi Nouitios, quæ ponitur in secunda cōstitutione Sixti V. Verbum autem *debeant*, inducit necessitatem, & obligationem, vt constat ex traditis in iure *c* & resolutis à Tiraquello. Vnde volentes fratres vti ista concessione, tenentur necessariò vocare testes, & ab eis recipere iuramentum, & non seruando hanc formam, incurrunt in pœnam huius constitutionis dicentis, *quod si à prædictis Superioribus dicti ordinis, ac fratribus per Superiores, vt præfertur deputatis, in præmissis contra factum fuerit, voce actiua, & passiua, necnon officiis, gradibus, honoribus, & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis, eo ipso in perpetuum priuati, & tam ad illa, quàm ad alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuò inhabiles, & incapaces, ac excommunicationis sententia innodati ipso facto existant.* Ex quibus censuris, & pœnis clarè patet, verbum, *debeant*, necessitatem importare, cùm non impleto eo, quod per verbum *debeant*, præcipitur faciendum, in tam graues pœnas incurratur.

c l. 3. §. 1 ff. quod quisque iuris, glo in l. 3. § 1. v. ostendere ff ad exhiben gl in c. proposuit. v. non debet, & ibi Pan. ex. de appel. Tiraq. in tract. Le mag § 1. glo. 15 num 2.

Circa eandem concessionem est notandum, quòd supradicti patres, debent vocare testes coram Notario, qui Notarius sufficit, quòd sit frater eiusdem ordinis ab ipsis, pro hoc ministerio deputatus; hoc enim verbum (*Notarius*) absolutè prolatum, debet iuxta materiam, de qua agitur, interpretari, iuxta ea, quæ in iure *d* notantur, & Notarij in religione deputantur à Prælatis, pro causis Regularium, fratres eiusdem Ordinis. Ita responsum est mihi à doctissimo meo Magistro Doctore Solis Iurisconsultorum primario in hac Salmanticensi Academia. Et confirmatur ex priuilegio Pij V. cuius tenorem suprà *e* retulimus.

d l. plenum §. equit. ff. de vsu. & habita.

e Su. qu. de notar.

Secundùm autem concessionem sanctissimi domini nostri Clementis VIII. factam Conuentui sancti Stephani Salmanticensis, debet religiosus ad hoc dedeputari, ab habente potestatem recipiendi Nouitios, qui deputatus processum, & informationem captam Priori, seu Præsidenti, ac Superiori, & Magistro Nouitiorum, studentium à quibus approbari, & reprobari possit, referre fideliter debeat: vt autem in aliis religionibus, hoc indulto vtatūr, non est necessarium, vt ista informatio coram dictis Patribus, à dicto deputato præsentetur, sufficit, quòd iuxta cōstitutionem Sixti V. à duobus superioribus in simul congregatis, vel iuxta concessionem sanctissimi domini nostri Clementis VIII. factam Minoribus, sufficit, quòd præsentetur coram habente autoritatem recipiendi Nouitios, & quatuor Diffinitoribus, vel quatuor ex senioribus fratribus domus, in qua Nouitius est recipiendus, non enim Minoribus monasteriis est Magister studentium, & sic necessarium est, ne receptio recipiendorum dilatione refrigescat, vt in dictis aliis monasteriis partim vtatur concessione facta Conuentui sancti Stephani, quoad sumendum iuramentum à iuuenibus recipiendis, & quoad deputandum fratrem, ad vocandum testes, & inquisitionem faciendam; & partim vtetur concessione Sixti V. quoad præsentandum dictam informationem coram duobus superioribus, in simul congregatis, & concessione sanctissimi domini nostri Clementis VIII. facta minoribus quoad præsentandum dictam informationem coram Prælato, & quatuor Desinitoribus, vel fratribus ex senioribus. Imò dico, quòd si ad petitionem iuuenum recipiendorum, autoritate Iudicis fiant informationes iuridicæ, sufficit ex mente Pontificum, quòd apud dictos patres præsententur, & ab ipsis approbentur, vel reprobentur, prout in nostra Summa confessorum satis dixi *f*.

f Summa cōfess. 280. tit. Nouitiati.

ARTICVLVS III.

De quibus debeant fieri dicta informationes.

RESpondeo dicendo, quòd Sixtus V. in sua prima constitutione, *statuit perpetuo, & ordinauit, iuuenes, aut viros adultos, maiores sexdecim annis, non aliter in aliquam religionem recipi posse, neque debere, nisi prius de eorum parentibus, patria, deq; eorū anteacta vita, & moribus diligenter inquiratur: & ex accurata informatione, & fide digna relatione compertū, & exploratum sit, eos neque aliquorum criminum, qualia sunt homicidia, furta, latrocinia, & alia similia, aut grauiora reos, vel suspectos existe-*

existere, vt propterea damnati sint, aut damnarentur, formident: neque ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauatos, vel reddendis ratiociniis ita obnoxios, vt ex huiusmodi causa, lis, vel molestia eis sit illata iam, vel timendum sit, ne inferatur: nisi denique constet ipsos, non humana aliqua ratione, sed tantum deuotione, & pietatis feruore, vitam religiosam sponte, & ex animo elegisse. Hæc Sixtus V. in dicta constitutione. Ex qua constitutione colligitur, quæ in recipiendis Nouitiis debeant necessariò inuestigari.

Primum est, quòd debet inquiri de eorum parentibus, vtrùm scilicet sint legitimi, an illegitimi, sacrilegi, & incestuosi.

Secundum, vtrùm aliquod homicidium, furtum, latrocinium, & alia similia commiserint.

Tertium, vtrum sint grauati ingenti ære alieno, supra vires facultatum suarum.

Quartum, vtrum reddendis ratiociniis sint obnoxij ita, vt ex huiusmodi causa lis, vel molestia, eis iam sit illata, vel timendum sit, ne inferatur. Quæ omnia, in articulis sequentibus sigillatim discutientur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum illegitimi possint admitti ad religionem.

RESpondeo dicendo, quòd expulsis incestuosis sacrilegis illegitimi, tantum naturales possunt ad religionem admitti, prout in sua prima constitutione Sixtus V. ordinauerat, ait enim; *quoad iuuenes vero, non ex incestu præfato, nec sacrilegio, sed ex quouis alio minùs legitimo thoro natos, spurios, vel naturales etiam, vt præfertur, vel alios legitimatos, qui ob meliorem vitæ frugem, religionem ingredi cupiunt, statuimus, & ordinamus; eos ad religionem admitti non posse, aut debere, nisi prius illorum vita, & moribus diligenter cognitis, & circunstantiis vniuersis, quæ circa idoneitatem personæ attendendæ erunt consideratis, ac de religionis zelo pietatis integritate, ac doctrina fide dignis testimoniis adeò cõmendati fuerint, adeò bonam indolem, & specimen virtutis præseferant, ac tot eis meritis suffragentur, vt defectum natalium suppleant, eorumque receptio vniuersæ religioni commodo, & vtilitati profutura videatur, &c. Siquis autem eorum aliàs quàm vt præfertur, recipiatur, professio similiter nulla sit, atque ipsi habitu priuari, & à religione eiici debeant, eorumque receptores excommunicatione, vt supra, ipso facto innodati existant.* At Greg. XIV. voluit eisdem constitutionibus non obstantibus eos, qui quouis modo illegitimè procreati fuerint, ad habitum, & professionem regularem admitti posse, quemadmodum admitti poterant, si supradicta constitutio edita non fuisset. De quo in articulo sequenti latius dicetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum sacrilegi, & incestuosi, & filij naturales illegitimi, quorum merita non supplent defectum natalium, profitentes in aliqua religione sint verè professi.

RESpondeo dicendo, quòd Sixtus V. in sua prima constitutione ordinauit, *quoad filios naturales non ex incestu, nec sacrilegio, sed ex quouis alio minus legitimo thoro natos, spurios, vel naturales, vel alios legitimatos, qui ob meliorem vitæ frugem religionem ingredi cupiunt, eos ad religionem admitti non posse, aut debere, nisi prius de illorum vita & moribus diligenter cognitis, & circunstantiis vniuersis, quæ circa idoneitatem personæ attendenda erunt, consideratis, ac de religionis zelo, pietate, integritate, ac doctrina, fide dignis testimoniis adeò commendati fuerint, & adeò bonam indolem, & specimen virtutis præseferant, ac tot merita eis suffragentur, vt defectum natalium suppleant, eorumque receptio vniuersæ religioni commodo, & vtilitati profutura videatur, &c. Siquis autem eorum aliàs, quàm vt præfertur, recipiatur, professio similiter nulla sit, atque ipsi habitu priuari, & à religione eiici debeant, eorumque receptores, excommunicatione vt suprà, ipso facto innodati existant.* Hæc Sixtus V. in sua prima constitutione: quam constitutionem moderatur Gregorius XIIII. concedendo, *vt ad habitum Regularem recipi possint incestuosi, & sacrilegi, & naturales. Ita tamen, vt cum de recipiendis quomodocumque illegitimis ad habitum, & professionem Ordinum quorumcumque agatur, ij, ad quos huiusmodi receptio spectat, præter alia, ex quibus ex dictarum Constitutionum præcepto, circa quoscunque etiam legitimos disquirere debent, diligenter vitam eorum, & mores inquirant, & ita demum recipiant, si tamen bonam indolem, & virtutis specimen præseferant, ac tot merita eis suffragentur, vt natalium suppleant defectum, eorumque receptio commodo, & vtilitati profutura videatur, & super hoc ipso ij, ad quos pertinet huiusmodi receptio, matura deliberatione habita, ita censuerint, & iudicauerint.*

Ex quibus verbis videtur colligi, quòd nõ reuocauit Gregorius XIIII. Sixti V. constitutiones, quantum ad illegitimos, nisi sub certa conditione, & forma, scilicet, quòd ipsi illegitimi tot meritis abundent, vt defectus natalium suppleatur, & quòd merita ipsorum abundẽt magis, quàm merita legitimorum: dicta enim verba, *ita tamen*, inducunt conditionem, & formam præcisam, iuxta quandam legem *a*, vbi eius Glossa, & Bartolus, Iason, & Felinus, quæ verba sunt restrictiua, vt ait Parisius *b*, adeò, quòd sunt annullatiua, actus cui apponuntur, vt tradunt Tiraquellus *c*, & Lucas de Penna, & per consequens videtur, quòd si aliquis sacrilegus, & incestuosus ad habitum Regularem recipiatur, nullis meritis supplentibus defectum suæ illegitimitatis, eius receptio erit nulla, sicut erat nulla professio filiorum naturaliũ nullis suffragantibus meritis iuxta constitutionem Sixti V. superius appositam.

At in re tam graui nolo præcipitanter me gerere: intelligo enim Gregorium XIIII. circa receptionem illegitimorũ ad religionem, tria statuisse; moderando constitutionem Sixti V. Primum, quòd omnes illegitimi ex quocunque coitu prohibito nati possint admitti ad religiones, & in eis profiteri, in quo corrigit constitutionem Sixti V. qui sacrilegos, & incestuosos inhabiles ad habitum religiosorum omnino reddebat. Secundum, quòd vt hoc fiat, debent eorum merita, ipsorum natalium supplere defectum, in quo corrigit etiam aliquo modo supradictam constitutionem, quæ cum dicta limitatione tantum naturales admittebat, & spurios, qua deficiente, & quibus meritis non stantibus, eorũ professionem irritabat. At Gregorius XIIII. decernit, quòd non solum naturales, sed etiam quicunque alij illegitimi recipiantur, si eorum merita, & virtutes examinata suppleãt defectum natalium. At non irritat professionem eorum, si dictæ virtutes, & merita non extent, neque excommunicat deputatos ad Nouitios recipiendos, si super hoc non habita matura deliberatione illegitimos ad religionem recipiãt, quod ex sequentibus probabitur. Tertium statuit, quòd filius illegitimus in religione, in qua pater, siue ante, siue post natiuitatem dicti filij professus fuerit, ipso patre viuente non admittatur: nam id expresse prohibet, quod intelligitur, etiamsi in hoc filio illegitimo merita, & virtutes inueniantur, quæ eius natiuitatis suppleant defectum. Postquam enim Gregorius XIIII. concessit, vt illegitimi recipiantur, cum dictis meritis, statim addit, dummodo filius illegitimus in religione, in qua pater, &c. & quod Gregorius XIIII. tantum voluerit obligare, fieri meritorum, & virtutum inquisitionem, & iudicium: & quòd noluerit irritare professionem, patet: nam ordinans noue, quòd nullo modo filius illegitimus in religione, in qua eius pater, admittatur, tantum dicit id se expresse prohibere, & non dicit professionem expresse irritare: si igitur valet professio huius filij, quem Gregorius XIV. etiamsi eius merita, & virtutes suffragentur, non vult admitti ad religionem: quomodo dicemus voluisse, eundem met Gregorium XIV. irritam esse professionem aliorum illegitimorum quos eorum suffragantibus meritis, & virtutibus, vult quòd ad religionem admitti possint, & in quibus non est tanta ratio, vt ad religionem admittantur.

a l. fi. vbi glo. & Bar. ca. de vind. verũ cæ-si. li. 11. Bar. in l. de iis. v. præterea. & ibi Iason colum. sen. n. 10. ff. de transact. Feli. in ca. dilecta n. 3. vers. septimum signũ de rescr.

b Paris. li. 8. nu. 6. & 7. co. 1.

c Tiraq. de retra. l. g. 6. 8. ver. autem. & retract. conuen. § 4. Luc. de Pen. in l. vnicuique cap. 5. C. de prox. sacri. scrin. li. 12.

ARTI-

ARTICVLVS VI.

Qui dicantur sacrilegi, cum quibus in hac parte sit dispensandum, vt ad religionem admitti possint.

RESpondeo dicendo, quòd in dispensando cum illegitimis, debet haberi ratio ipsius illegitimitatis; faciliùs enim cum filiis naturalibus debet dispensari, quàm cum sacrilegis, & incestuosis: sacrilegi autem sunt, vt suprà *a* latè probauimus, filij religiosorum, & religiosarum, & Clericorum ordine sacro insignitorum, qui castitatem absolutè, explicitè, aut implicitè promiserunt, voto solemni ad eam seruandam se obligando. Et licèt, prout in primo Tomo *b* defendi, filij Militum sancti Iacobi sint sacrilegi, non tamen debent censeri sacrilegi, quantum ad nostrum propositum. Nam Sixtus V. in sua prima constitutione loquens de sacrilegis ait, *vel quorum alter parens castitatem Deo vouerit, etiam Apostolica, Imperiali, vel Regia, aut quauis alia autoritate legitimati, aut natalibus restituti.* Notanda sunt enim illa verba, *Quorum alter parens castitatem Deo vouerit.* Loquitur enim secundùm ea, de filiis parentum qui castitatem absolutè Deo vouerint, non autem parentum, qui castitatem tantùm coniugalem Deo promiserunt: castitas enim coniugalis, non est castitas absolutè, sed castitas secūdùm quid; cùm solùm per tale votum oblati teneātur abstrahi ab actibus venereis cum alienis, non autem cum suis propriis vxoribus abstinere. Verum est tamen, quòd filij Commendatorum Diui Ioannis Baptistæ sacrilegi sunt dicendi, cum hi castitatem absolute promittant.

a Sup. 2. Tomo qu. 29 art. 2.
b 1. Tomo q. 14. art. 1.

ARTICVLVS VII.

Vtrum homicida, & qui commiserunt aliquod delictum sint ad religionem admittendi.

RESpondeo dicendo, quòd Sixtus V. in sua prima constitutione hoc prohibuit, & professionem illorum irritauit, qui in secunda constitutione hoc declarauit dicens, *Contra criminosos vero, quorum professio, eadem constitutione nostra irrita declaratur, ac propterea Iudicibus, ac curiis sæcularibus procedēdi facultas conceditur, tunc demū locum id habere volumus, & non aliter, cum actis publicis constiterit, ipsos Iudices, & curiam sæcularem, ante susceptionem habitus de ipso crimine, aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse.* Quæ declaratio est conformis his quæ traduntur apud vtriusque Iuris Doctores; si Laicus enim post commissum à se delictum fiat Clericus, aut religionem intret, hoc facere præsumitur in fraudem declinandi iurisdictionem Regalem, & in causa criminali puniri potest à Iudice sæculari, prout tradit Couarruuias *c*. Antonius Gabriel, Auendanus, Antonius Gomez, & Bossius. Quod intelligit *d* Syluester cum multis, quòd si antequam fieret contra illum processus, aut lata sit sentētia, fiat clericus, remanet exemptus à iurisdictione Iudicis sæcularis; secus si post præuētam causam à Iudice laico; tunc enim ab eo debet necessariò puniri: & similiter Sixtus V. in sua constitutione secunda declarauit quòd scilicet iuuenis, qui in sæculo commisit delictum, si antequam de eo cognoscat Iudex sæcularis, ingrediatur religionem, non potest iudex sæcularis de eo cognoscere. Si verò cognouit antè de delicto, siue per viam accusationis siue per viam inquisitionis, de eo ipso necessariò debeat cognoscere, cùm apud ipsum cœptum fuerit iudicium. Aduertendum tamen quòd si postquam fuerit ad Clericatus ordines promotus, eius delictum puniatur, priùs degradandus est etiam à minoribus, si crimen sit mortale, aut mutilatione dignum, vt affirmant Couarruuias *e*, Nauarr. Didacus Perez, Sylu. Tabien & Turrecremata.

Aduertendum etiam, quòd cùm in regno Aragoniæ, Clericus solùm conueniatur ob crimen circa temporalitates, prout tradit Molina *f*, si quis in eo regno, post commissum ab eo crimen, & per viam inquisitionis, aut accusationis cognitum à Iudice sæculari, ingrediatur religionem: siquidem eius non valet professio, potest circa temporalitates puniri, quas si per professionem religioni reliquit, aut aliquibus personis, ab ipsis debent auferri iuxta decretum Concilij Tridentini, irritantis earum renunciationem non secuta professione valida, & in rebus temporalibus ipsius debet puniri, si fuerit ad Clericatus ordinem promotus.

c Cou. pra. qq. q. 32. n. 4. & q. 33 n. 2. to 1. & Xuarez v. Cler in c penul n. 46. de foro comp. Aue cap 22. nu. 7. Anton. Gom. To. 3. var. cap. 10. nu. 5. Boss de foro comp. n. 1. 4.
d Syl v. iudex 1. §. 2. ver. 6.
e Co. d ca 32 Nau in c. non dicatis n. 92. Peres in li. 1. tit. 3. lib. 1. or. p. 95. Syl. vbi sup. Tabi v. iudi. num 14. Turrec in cap. nemo 12 q. 1.
f Molin. v. Cle f. 82. co. 4.

Aduertendum etiam, quòd ille, qui commisit aliquod delictum, à quo iam per sententiam diffinitiuam est liberatus totaliter, potest intrare religionem, & valet eius professio, cùm hic solum irritetur professio illius, cuius delictum est apud iudicem, vel per viam inquisitionis, vel per viam accusationis; sicut etiam irritatur solùm professio illius, qui est debitis supra vires facultatum suarum grauatus, non autem illius qui debita soluit, aut est paratus soluere, & habet, vnde soluat. Addendum est vltimò, quòd non sufficit probare, volentem intrare religionem, esse bonæ indolis, bonæ famæ, quietum, mansuetum, humilem, & pudicum: sed est necessarium quòd in speciali probetur, nullum commisisse delictum, quod in iudicium sit deductum, prout patet ex contextu constitutionis Sixti V. & probatur deinde; potest enim cōtingere, vt habeat omnia supradicta, & probetur virtutibus pollere, & casu aliquo fortuito, aliquod delictū commisisse, ratione cuius per viam inquisitionis, aut accusationis, aliquis processus coram Iudice competenti, sit contra ipsum fulminatus.

ARTICVLVS VIII.

An qui ante delictum fecit votum clericatus, vel religionis, possit modò ingredi religionem.

RESpondeo dicendo, quòd vbicunque quis fecerit votum clericatus, aut introeundi religionem ante patratum delictum, nullo modo potest à Iudice laico puniri, cùm votum hoc delicti commissi tempus præcesserit, vt concludunt Iason *g*, Cepola, Marsilius, Ioannes de Arno, Marcus Antonius Baldus, & est opinio Baldi, asseruntque supradicti doctores, hoc esse valde notabile pro euadendo aliquem à pœna mortis. *b* Cassaneus tamen testatur, se non credere, quòd opinio ista communis in actu practico admittenda sit, & eandem sententiam reprobat quoque Claudius Seysel.

Verùm opinio Baldi, & Iasonis, & sequacium est magis communis attestante Petro à Plaza *i*, & eam sequuntur omnes Criminalistæ variis in locis, & Ioannes de Anania, & in practica obseruari dicit Gerardus: quamuis Iulius Clarus dicat Gerardum hoc non dicere, qui certè decipitur; de practica enim Gerardus expresse testatur, vt meminit etiam Marcus Antonius Bard. & meminit etiam Iason. Et ait Baptista *a* in tract. communium opinionum, hunc casum euenire in facto tunc temporis, & discuti coram Iudice sæculari, & adhuc indecisum pendere; sed quod parum, post præfati opusculi impressionem relati causa reuerēdi Martini Pandulphi clerici Aquiliani, discussaque in contradictorio, cum Iudice Aquiliano, coram illustrissimo gubernatore prouinciali, suisque auditoribus, mediante eius patrocinio ob memoratam doctrinam Baldi, & communē reportauit sententiam antedictus Martinus, in sui fauorem, & consequenter obtinuit remissoriam eius, ad Iudicem Ecclesiasticum, qui commiserat homicidiū, & ob id, formata aduersus eum inquisitione, & posito in carceribus, ac illis fractis, per eum fugam arripuerat, & assumpto habitu clericali, post hæc, atque accedente eum eo, vigore prædicti homicidij, inquisitionis, & fugæ, iterum in eosdem carceres reductus, & detrusus extitit: tamen allegato votoante homicidium emisso de assumendo habitum clericalem, atque probato mediante iuramento dicti Martini, fuit remissus ad Iudicem Ecclesiasticum ordinarium.

g Iason in l. cum quadam puella nu. 12. ff. de iurisd. omni iud. Cepo cau. 9. Marsi sing. 134. Ar. sing. 26. Bart. in pract. cri cau. 2. nu 2 circ. pri. Bald. in l. 1. C. an seruus ex suo facto.
h Cas. in cons. suet. Burg. Ru. 1. §. 5. Cl in l 1. C. an seruus ex facto suo.
i Plaza in tract. de del. li. 1. c. 3. nu 3 & 5. Ana in c. ad fal. co. ff. ext. de cri. fal. Gerard. sin. 51. Bart in tract de temp. vis & con. c. 11. num. 13. Ia. vbi su.
a Bap. tom. 1. commu opin. loc. 1. tit 15. de sacerd fol. 106. part. 2. col. 2.

Sed ait, quòd Illustrissimus D. Pinarius Hispanus tunc auditor Regiæ Aputrinæ audientiæ, & postea Consiliarius sacri Regij Consilij Neapolitani, fundamentaliter penetrando hanc materiam asserebat, ex sententia Baldi, quòd siquis simpliciter fecerit votum

tum ante commissum delictum, & ante capturam, non fuit adimpletum, quia non potuit adimplere, quia statim post commissum delictum fuerit captus, tunc procederet opinio Baldi, & aliorum; si autem post commissum delictum potuerit votum adimplere, & non adimpleuit, non procedat præfata opinio, cùm hoc videatur fieri in fraudem: argumento eorum, quę Bartolus *b* docet. Denique hæc opinio procedit, quando ex variis rationibus fraus præsumi non potest, & veritas cognoscitur.

b Bart. in d. l. cum quæ. puell.

At hæc communis Bald. in practica recepta limitatur, vt non procedat, vbicunque reus efficeretur post crimen perpetratum, per eum de fratribus tertij ordinis; tunc enim non obstante huiusmodi habitu assumpto religionis tertij ordinis, & voto ante crimen commissum emisso, minimè euitaret forum Iudicis sæcularis, cæterum ab eo tanquam competente puniri potest. vt affirmant Federicus *c* de Senis Cardinalis, & alij Canonistæ communiter, & post Iasonem, & Marsilium resoluit Petrus à Plaza. Et affirmat Baptista *d* in facti contingentia, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo primo, iudicatum vidisse in Regia Apurtina audientia; quę sententia ad Senatum Regium per viam appellationis deducta, iterum fuit confirmata, quæ opinio loquitur non de religiosis tertij ordinis viuentibus in congregatione tria vota essentialia emittentibus.

c Senis cons. 97. n. 4. Plaz. vbi su. l. 1. ca. 25 sub nu 6. Canon. in ca. perpendim. de fon ex om. d Bap. vbi su.

Ad probandum autem præfatum votum, iuramento ipsius, qui fecit illud, statur secundùm præfatos autores. In omnibus enim casibus, iuramento asserentis standum est in his, quæ ab animo suo pendent, & in eius propria conscientia consistunt, vt affirmant Alciatus *e*, & Horatius Mandosius alios plures allegantes.

e Alci. de præsump reg. 3. præsump 16 n 1. Man. in addit. ad Roma. sing. 398. lit. F.

ARTICVLVS IX.

Vtrum debitis onustus vltra vires suarum facultatum, possit recipi, & profiteri in religione.

RESpondeo dicendo, quòd Sixtus V. in sua constitutione prohibuit, ne recipiantur ad religionem, ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauati, & si recipiantur, eorum receptio, & professio irrita declaratur. Ex qua determinatione cessat hodie illa magna difficultas, de qua agunt Iason *f*, & Nauarrus. an debitor, bene, vel male ingrediens religionem, post ingressum, & professionem teneatur ad soluenda debita prius contracta. Nam cum professio eius nihil valeat, clarum est, quòd potest ad solutionem debiti compelli. Notandum est primò quòd constitutio Sixti V. habet locum, etiam in eo, qui est condemnatus ad soluendam aliquam pœnam pecuniariam, & eam non soluit; hæc enim pœna est debitum, prout aliqua allegando in simili tradit Henriquez *g*.

f Ias. 1. par. in trac. an liceat grauato debitis intrare religionem Na. in cap. statuimus num. 24.

Notandum est secundò, quòd debita incerta, quia eorum dominus, cui facienda est restitutio, est incertus, non impediunt debitorem ab ingressu religionis. Constitutio enim Sixti V. debet interpretari de bonis quorum dominus facta diligenti inquisitione potest sciri, iuxta antiqua iura canonica, ad quorum tenorem est edita dicta cōstitutio. Imò hæc debita possunt conuerti in vsum monasterij, in quod debitor ingreditur, ipsi eorum æstimationem applicando. *Clemens enim IIII. concessit, vt cum aliqui assumentium habitum fratrum Minorum, fuerint obligati ad restitutionem aliquorum bonorum diuersis personis, quæ sciri, & inueniri non possunt, ministri, & custodes, & eorum vicarij, eorumque singuli in locis sibi commissis possint bona huiusmodi in pios vsus conuertere, prout secundum Deum viderint expedire.* Ita habetur in Monumentis *h* Ordinum, & tradit Nauarrus.

g Henr. l. 6. de indulг. ca. 13. n. 6. & 12. fin.

h In 1. imp. f. 58 & in 2. fol. 141. conc. 334. Nau. co. 37. n 92.

Notandum est etiam, quòd si quis promisit puellæ ducerere eam in vxorem, vt consentiret in copulam carnalem, quòd illicò fecit, & manet ob id infamata, tenetur prius huic obligationi satisfacere, quàm religionem ingrediatur; prius enim quàm transeat ad religionem, debet soluere sua debita, prout resoluit Nauarrus *i*, & ideo professio istius erit nulla, si probetur tale debitum contraxisse supra vires suarum facultatum. Nam si ipsa puella est persona infimæ qualitatis, cui modicum quid ratione dictę promissionis debetur ad eam dotādam, & ipse iuuenis habet bona ad dictam dotem constituendam, existimo professionem valere; non enim omnem debitorem inhabilitat Sixtus V. ad ingrediendum religionem, sed eum tantum, qui ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum est grauatus.

i Na. in c. ex parte 12. qu. 1. n. 8. & lib. 4 cons tit. de profes. cons. 21. p. 37 Ia. col. 1.

Notandum est quartò, quòd potest etiam ingredi debitor de consensu creditorum, & etiam eis inuitis cedendo bonis suis, & ea illis relinquendo, secundum D. Thomam *k*. quod etiam asseruit Innoc. quem Anton. & communis probat. Quæ opinio cum limitatione est intelligenda; non enim omnis cessio bonorum excusat cedentem à soluendo. non enim excusat illa, quæ fraudulenter fit, vt probat quædam lex *l* iuncto primo intellectu eius Glossæ, & late post alios à se citatos tradit Iason, imò sola illa cessio, quam quis facit ob inopiam contingētem per infortunium, & ob veram impotentiam non soluēdi debita iusta, vt egregiè de more sentit Soto *m*. At qui pollet arte, viribus, industria, vel aliquo munere, quo potest honestè lucrari ea, quæ debet, & non quærendo, aliis laboret, & ferat molestias cedit bonis, non cedit verè bonis propter veram inopiam, & impotentiam soluendi, nisi creditores vrgerent eum ad statim soluendum per iniectionem in carcerem; ergo cessio, quam debitor facit sponte, creditoribus non vrgentibus, ingrediendo monasterium, non excusat eum à peccato non soluendi debita sua, & per consequens non obstante dicta cessione si ingrediatur monasteriū, eius receptio, & professio erit nulla. Vnde Diuus Thomas non loquitur de omni debitore ingrediente; sed tantum de illo, qui cedit bonis, & facit, quòd potest ad soluenda debita, & non potest, nec poterit in futurum soluere. Qualem nos quoque concedimus iustè posse intrare religionem, & in ea profiteri, imò quemcunque alium, de quo est probabile non posse manendo in sæculo, lucrifacere soluenda: huiusmodi enim debitor, quoad forum animæ potest intrare religionem, etiam nulla cessione bonorum præmissa: modò bona fide iudicaret se non posse soluere in futurum, & relinqueret ea, quæ habet, creditoribus.

k Tho. 2. 2. q. fin. ar. 6 ad 3. Inno in Ru de obli. ad ratio. Anto. & com. in c. 1. eiusd. tit.

l l. vlt. §. vlt. ff. quæ in fra. credit. Iaso in §. item si quis in fra. n. 12. Inst de actio. & in §. f. n. 9. eod. tit.

m Sot. li 4 de iust. q. 7. art. vlt.

ARTICVLVS X.

Romæ, & in aliquibus Hispaniarum partibus sunt quædam Collegia Islandorum, in quibus est statutum, & constitutio Papalis, vt quicunque illa ingredi voluerit, teneatur iurare se, post tot annos pro defensione fidei Catholicæ in Islandiam profecturum, illamque ibi publicè, & priuatim prædicaturum. Quæritur, an qui huiusmodi iuramentum emiserit, antequam illud adimpleat, possit religionem intrare.

REspondeo dicendo, quòd pars affirmatiua contra Nauarrum *a* videtur renenda, per quandam Decretalem *b* dicentem, *reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obsequium in perpetuam noscitur religionis obseruantiam commutare*, cuius summa est, omne votum est mutabile in votum religionis, etiam autoritate propria, vt ait Panormitanus *c* communiter receptus. At Diuus Thomas ait, votum esse maius vinculum, quàm iuramentum; ergo à fortiori omne iuramentum est mutabile in votum religionis, etiam autoritate propria: huic argumento respondet Nauarrus, concedēdo omne votum regulariter esse transmutabile in votū religionis; negat tamen idem esse de iuramento, quo quis obligatur proximo; ait enim, quòd quāuis votū aliquo respectu sit maius, & excelsius, quàm iuramentū, hoc tamen respectu est firmius, & insolubilius: debita enim certa, sunt soluēda ante ingressum religionis, prout in superiori artic. diximus, à qua obligatione non videtur absoluere ingressus religionis; sicut etiam non absoluit à iuramēto ducendi vxorē, vt traditur in iure *d*, & debitū eius, qui iurauit prædicto modo, est debitū certū, & debitū iure naturæ, diuino, & humano contractū; ergo debet

a Na. l. 3. consil. tit. de reg. con 1.

b c. scripturæ de vot.

c Pan. in d. c. scripturæ.

d ex e. ex. de sum. de sponsal.

bet

bet illud priùs soluere, antequam accipiat statum, per quem amittat potentiam soluendi, quòd deinde probatur: nam licèt votum inducat veneratiorem obligationem, quàm iuramētum, eo respectu, quod obiectum principale illius, est Deus ipse; alia tamen ratione iuramentum, quòd fit homini, est fortius, & firmius, tum quia sicut votum obligat per illud diuinum *e* præceptum, *Redde Altissimo vota tua*; sic iuramentum obligat per aliud diuinum *f*, *Redde iuramenta tua Deo*, & per illud præceptum *g*, *Non assumes nomen Dei in vanum*. Sed propter hoc, quòd obligat iuramentum, non solum Deo sed etiam proximo, adeò quòd licèt Pontifices passim absoluant iusta de causa à voto, à iuramento tamen quo iurans obligatur proximo, regulariter non absoluunt, nisi de consensu eius: & hanc propositionem, scilicet, quòd iuramentum promissorium inducat fortiorem, & firmiorem obligationem; quàm votum, latissimè probat noster Medina *h*. Sed certè miror valde doctissimum, & pium Nauarrum, hanc opinionem propter hoc argumentum, & alia similia tenere, qui deberet aduertere bifariam quempiam posse aliquam rem iurare. Vno modo quādo illud pollicetur, quòd est ei vtile, cui ideo iuramentum illud interest. Alio modo quando quis alteri id iureiurando promittit, quod ad diuinum attinet honorem, vt quādo quis iurat religionem intrare, eleemosynam erogare; est enim diuisio hæc iuramentorum discretè obseruanda, vt intelligamus non omnem promissionem, quæ verbo fit homini, illi duntaxat fieri, regula enim hęc vniuersalis fallax est; quando enim quis amico pecuniam daturum se iurat, tunc iuramentum fit homini: quando verò id, quod promittitur, materia religionis est, aut pietatis, materia ipsa sua natura ostendit speciem habere voti, quod Deo fit, & sic videndum est, quo animo fiant ipsæ promissiones iuratæ; si enim fiūt homini, in gratiam ipsius hominis, humano more iuramentum purum est; si verò promissio iurata fit intuitu pietatis, & religionis, naturam iam induit voti. Hæc doctrina est doctissimi Soti *i*. Ex qua infertur, quòd iuramētum factum à dictis Islandensibus, non est iuramentum factum homini; sed est quoddam iuramentum factum Deo; materia enim ipsa iurata, est materia religionis, & pietatis, cùm iuretur pro defensione fidei Catholicæ in Islandiam proficisci, & sic sua natura ostēdit speciem veri voti, cùm fiat Deo & similia iuramenta, quæ vocantur iuramenta votiua, potest ex iusta causa Episcopus relaxare, & dispensare, prout tradit idem Soto, vnde videtur, quòd allucinatus fuerit Nauarrus; nulla enim eius argumenta habent locum in iuramēto, quòd fit Deo, cuiusmodi est iuramentum, de quo in præsentiarum, quod verè, & realiter induit rationem voti, & iuxta naturam voti debemus de illo iudicare. Vnde sicut omne votum est mutabile in votum religionis; ita etiam iuramentum, de quo in præsentiarum, erit commutabile in votum religionis.

e Psal. 49.
f Matth. 5.
g Exod. 20.
h Med. li. 5. de fac. hom. contin. ca. 23.
i Soto li. 8. de iust. q. 1. a. 9.

Sed contra hoc arguitur. ratio, quare in votum religionis omnia alia vota sunt transmutabilia, est, quia votum religionis executū, excedit aliud quodcumque votum, quia per illud transferuntur omnia, & ipse homo in obsequium Dei, vt sacri canones *k*, fatentur, aut in martyrium est eo maius, vt tradit Diuus Thomas *l*, & iuramentum præfatum videtur satis obligare ad martyrium, cùm hi iurent pro defensione fidei Catholicæ in Islandiam profecturos. Respondetur, quòd martyrium actu susceptum, est maius bonum, quàm votum religionis solemne: at non est maius bonum iuramentum, quo quis iurat pro defensione fidei transactis certis annis in Angliam, & Islandiam profecturum; licèt enim hoc iuramentum ordinetur ad martyrium, ordinatur tamen non proximè, & immediatè, tum quia non iuratur pro defensione fidei ire in Angliam, & Islandiam, martyrium subire, tum quia non iuratur statim in istas prouincias ire, sed post tot annos elapsos, & posset contingere iurantes antea mori, vel à Collegiis regredi nolendo alteri subdi, neque alimētis Collegiorum ali, & ita video in hac Salmanticensi Academia cum consilio sapientissimorum aliquos Islandenses spiritu feruentes ad religiones conuolare, & in eis recipi, & profiteri sine aliquo scrupulo, & si aliquis esset scrupulus, minimè reciperetur.

k c. si. de stat. Mona.
l Tho. 2. 2. qu. 24. art. 3.

ARTICVLVS XI.

Vtrum obligatus ad ratiocinia danda, possit ingredi religionem.

Respondeo dicendo, quòd Sixtus V. in dicta constitutione ait, quòd reddendis ratiociniis ita obnoxius, vt ex huiusmodi causa, lis, vel molestia ei iam sit illata, vel timendum sit, ne inferatur, non possit ingredi, neque profiteri in religione.

Pro cuius rei explicatione est notandum, quòd ratiocinium est redditio rationi ex administratione Reipublicæ, vel priuatæ personæ; sunt enim quædam ratiocinia publica, quibus obligantur officiales Curiæ ex administratione rerum ad Rempublicam pertinentium, de quibus in quadam lege *a*, & quædam priuata, quibus homines obligantur ex administratione rerum priuatarum, vt tutores, curatores, actores, procuratores, executores; de quibus omnibus agitur in quadam decretali *b*, & de iis omnibus loquitur prædicta constitutio, cùm omnes isti remaneant obligati ad dandum ratiocinium, si ita sunt obnoxij, vt ex huiusmodi causa, lis, vel molestia eis iam illata sit, vel timendum sit, ne inferatur, qui similiter prohibentur in iure *c*, & tradit Syluester, sacris ordinari, ne sit necessarium, creditoribus ad Ecclesiastica tribunalia pro petendis ratiociniis confugere, quod in maximum eorum cederet præiudicium.

a l. eff. C. de episc. & cler.
b cap. vni. de obl. g. ad rat.
c c. præterea. dist. 51. Sylu. ut. ratiocin.

ARTICVLVS XII.

Vtrum facta informatione de omnibus supradictis, inueniendo postea, quod aliqua eorum falsa fuerunt probata, sit professio nulla.

Respondeo dicendo, quòd Sixtus V. in dicta constitutione, quoscunque criminosos, aut de aliquo delicto accusatos, vel denunciatos, aut ære alieno, vel ratiociniis reddendis obligatos, secundùm quod explicauimus in superioribus, ad religionem perpetuò inhabiles declarauit, *& si quos eorum contra dictam constitutionem temere admiserint, tam susceptionem habitus, quam professionem, & inde secuta ex nunc prout ex tunc pari modo irritauit, & annullauit, viribusque, & effectu carere decreuit.* Ex quibus verbis colligitur, quòd si falsò probatum fuerit, eos in nullis supradictorum esse comprehēsos, professionem eorū inualidam esse, siquidem Summus Pontifex, eos non absolutè inhabilitauit ad profitendum: sed tantùm quando temere admittuntur, vt patet ex præfata constitutione ibi, *temere admittent*. Ex quibus verbis videtur colligi susceptionem habitus, & professionem illorum, qui temere tantùm admittuntur, esse nullam: non autem quando bona fide, & simplicitate animi admittuntur à Prælatis, fraudulentis informationibus deceptis. Prout infrà hoc Tomo, quæstione quinquagesima quarta, in qua de professis, post præfatam constitutionem latissimè agemus.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum de omnibus Nouitiis recipiendis, debeat fieri informatio prædictorum.

Respondeo dicendo, quòd non debet fieri informatio de minoribus sexdecim annis, in aliqua religione receptis, vt patet ex verbis dictæ constitutionis Sixti V. ibi, *Iuuenes, aut viros adultos, maiores sexdecim annorum.*

Præterea non debet fieri exacta inquisitio, quando recipiuntur ij, qui sunt de remotissimis prouinciis; ait enim Sixtus V. in secunda constit. in hunc modū: *In hi autem, qui in locu à sua patria longissimè remotis degētes, vel quorū patria ab hæreticis, vel infidelibus miserè oppressa detinetur, voluerint se diuinis obsequiis, sub regulari habitu dicare, vt in hoc quoque*

Sedis

Sedis Apostolicæ benignitas elucescat, quæ cunctos mortales, præsertim verò exteros ex longinquis religionibus ad eam assiduè confluentes, materno sinu libenter amplectitur, sancimus exteros huiusmodi, & aduenas, quamuis non liquido constet de iis omnibus, quæ in constitutione nostra requiruntur, tametsi diligentia adhibita nihil appareat, quod eos impediat, habiles esse putandos. Hæc Sixtus V.

Circa verba dictæ constitutionis, ibi, *Qui in locis à sua patria longissimè remotis degentes*, &c. qui dicatur longissimè remoti à sua patria, relinquitur arbitrio Prælatorum decidendum, cùm non determinetur in ista constitutione, iuxta ea, quæ in iure notantur *d*: quantum autem ad nostrum propositum, illam puto dici patriam longissimè remotam, ad quam saltem intra annum probationis Nouitij, difficiliter potest recurri, & informatio apportari, vt ad professionem Nouitius admittatur, & hoc attenta modò constitutione, quæ permittit cum iuramento adolescentes recipi ad religionem, dummodo ante annum probationis plena de supradictis fiat informatio, & hoc probatur; verba enim illimitata, & generalia iuxta materiam, de qua agitur, debent explicari, vt in iure notatur *e*.

d l. 1. ff. de in rr deliberãd.
e c. intelligentia de ver. sig.

Circa eandem Constitutionem, ibi, *Si diligentia adhibita*, vt autem adhibeatur diligentia, necessarium est, vt testes inquirendi de omnibus impedimentis, sigillatim quærantur, & non sufficit ipsos dicere, nescire esse comprehensos in dicta constitutione; sed necessarium est dicere, non esse comprehensos in hoc impedimento, neque in hoc, & hoc, sic de aliis.

Præterea non debet fieri informatio de his religiosis, qui ex sua natiua religione ad alias se transferunt, vt in eis profiteantur, quod patet ex dicta constitutione, ibi, *sed ad euitandum legum, & iudiciorum seueritatem, quia tutò in sæculo viuere non possunt*. Ex quibus verbis clarè colligitur, quod vult Summus Pontifex, vt tantùm fiat informatio de his, qui à sæculo ad religionem confugiunt: non autem de his, qui ab vna religione ad aliam deuotionis causa aduolant: denique non debet fieri informatio de Nouitiis monialium, cùm Sixtus V. & Gregorius XIV. & Clemens VIII. tantùm de Nouitiis monasteriorum virorum loquantur, vt patet ex tenore bullarum. Hæc enim lex cùm sit pœnalis, & exorbitans non debet intelligi, nisi in casibus in ea expressis.

QVÆSTIO XI.

De Nouitiis, quoad qualitatem generis inquirendam, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum valeant statuta expellentia Christianos nouos, à receptione habitus regularis.*
2 *Vtrum valeat statutum, quòd horum professio sit nulla, si non est à Sede Apostolica confirmatum.*
3 *Vtrum supradicti possint aliquo modo fieri professi.*
4 *Vtrum in ordine Minorum de Obseruantia possint profiteri, qui descendunt ex Iudæis, & Saracenis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum valeant statuta expellentia Christianos nouos à receptione habitus Regularis.

RESpondeo dicendo, quòd propriè loquẽdo Christiani noui non sunt illi, qui descendunt à Iudæis, aut Mauris ad fidem conuersis, sed sunt Neophyti, de quibus inquit Innocentius Papa I. *a* miserum est enim fieri magistrum, qui necdum didicit esse discipulus, & hac autoritate, & aliis fundatur Couarruuias *b*, Simancas, & alij, quos refert Pelaez, hos dici propriè Christianos nouos: & probatur; nam hoc vocabulum deriuatur à *neo*, quod est nouum, & *phytos* quod est fides, quasi nouus in fide, secundùm Albertinum *c* plura dicentem; qui ad officia publica potest statui, quòd non promoueantur; illi autem, qui descendunt ab antiquis Iudæis, qui fidem receperunt, ad officia publica admittuntur, secundùm Auendannum *d*, Otalorã, Alphonsum de Heredia, & Olanum: vtrùm autem sit statutum sanctum excludens descendẽtes à dicto genere à Collegiis, & confraternitatibus, & à religionibus, controuertitur *e*; Otalora, & Simancas, affirmant esse iustum; Didacus autem Perez de validitate similium statutorum dubitat. Nauarrus *f* autem, ait dictum statutum esse nullum, nisi autoritate Apostolica fiat; nullum enim capitulum generale alicuius religionis autoritate ordinaria potest statuere ne recipiantur ad suum ordinem, qui descendunt ex infidelibus, si fuerint ipsi fideles, ita quòd eorum professio non valeat. Nam nullus inferior à Papa potest contra ius Canonicum statuere, prout in iure ordinatur, & præfatum statutum videtur esse contra ius commune Canonicum: cùm iure communi Canonico, omnes Christiani regulariter sint apti ad intrandam, & profitendam religionem à Sede Apostolica approbatam, si ei non obest aliquod impedimentum Canonicum; & descensus ab infidelibus non est impedimentum ad intrandam, & profitendam religionem: nullo enim iure cauetur id, imò iure ipso diuino, vnde hauritur ius Canonicum; expressè id videtur concedi, cùm secundùm ipsum nulla sit distinctio Iudæi, & Græci. Et confirmatur. nam Alexander III. *h* declarauit non debuisse quem à Canonicatu repelli, eò quòd fuisset Iudæus, cùm sit iam Christianus, imò, vt ibi ait Glossa, & Doctores, commendari potiùs debuit, & laudari. Verum est tamen, quòd propter aliquas rationes autoritate Papæ licitè potest fieri tale statutum, prout defendit doctissimus Corduba *i*. Dixi in conclusione, ita quòd eorum professio sit nulla: nam statutum factum, per quod expellantur à religione, descendentes à Iudæis, & Sarracenis, iustis id causis suadentibus, & non odio generis, iustum à sapientissimis iudicatur, etiamsi non fiat autoritate Apostolica, dummodo eorum professio valeat, si de facto fiat, prout nos in primo *k* Tomo allegando Caietanum latiùs diximus.

a Inno. Epist. 22. ad Anol.
b Cou in Cle. si furios. 1. p. § 2. n. 7. Pelaez de Maio. Hisp. 1. p. q. 1. num. 12.
c Alber. de iure patron. l. 2. p. q. 7. prin.
art. 14. per totum
d Auenda. in d. ff. v. In tit. Otal. de nobilit. 2. par. 3. p. princ. ca. 7. n. 77 Heredia in li. dechado de Iuezes. in q. ʃ el Iudio puede ʃer iuez. Olan. in antinom. l. à num. 73. & 74.
e Otal. vbi su. n. 16. Sima de inst. cath. tit. 47. n. 84. Perez in l. 9. tit. 1. l. 1. ordi. col. 45. in medio, & in l. 1. t. 1. li. 4. co. 1316.
f Nau l. 3 cõsil. tit. de reg. cons. 26. nu. 4. & 5.
g c. quod super his. de maiori. & obedient.
h Alex c. cum te. de rescript. vbi Glos. & Do.
i Cord. l. 2. q.
k 1. to. q. 14

ARTICVLVS II.

Vtrum prædictum statutum expellens à religione descendentes ab infidelibus, & eorum annullans professionem, sufficit, quod fiat in Capitulo Generali habente licentiam à Sede Apostolica specialiter, vt in eo statuta edantur.

RESpondeo dicendo, quòd non: licentia enim Papalis, ad efficienda statuta, & confirmatio ipsorum ab ipso Papa intelligitur, quatenus ipsa statuta sunt licita, & honesta, & non sunt contra ius commune, neque contra sacros Canones; huiusmodi autem statutum, est contra sacros Canones, vt probatum est in articulo superiori, & confirmatur; nam sicut in concessione generali non veniunt ea, quæ si specialiter peterentur, non concederentur: ita in confirmatione generali non censentur concessa ea, quæ si specialiter peterentur non confirmarẽtur. Ex his infertur primò quòd qui hactenus recepti sunt contra prædictum statutum, non sunt reiiciendi post eorum professionem, ob id solum, quòd contra prædictum statutum fuerunt recepti, & professi, quia ex nihilo nihil fit, vt ait Philosophus, & vt Perusinus adiicit, in nihilum nihil potest reuerti, & vt Iurisconsulti aiunt *l*, quod nullum est, rumpi non potest, neque desponsalia nulla, possunt dissolui; priuatio enim præsupponit habitũ, vt dicitur in iure *m*, & consequẽter, quod nullũ est, nullũ effectũ potest producere, cui consequẽs est, quòd cum dictum statutũ sit nullum, nullũ potest gignere fructũ, & consequẽter nec rescindere, neq; annihilare potest professionem, alioquin legitimam. Verum tamen est, quòd quamuis nulli possint eiici propterea solũ, quòd sint professi contra prædictum statutum: possunt tamen eiici aliqui eorũ, propterea quòd non interuenit consensus legitimus ex parte recipientium, quia scilicet professio facta fuit sine consensu legitimo, cùm sit facta

l in Rubr. de iniu rup. irrito. que fa. test.
m l. decem. ff. de verb. oblig.

facta per consensum conditionalem, si non descendissent ex infidelibus, & dispositio conditionalis non existente conditione nihil operatur, iuxta ea, quæ in iure notantur *n*, adeò hoc est verum, quòd neque in foro conscientiæ dicti fratres sic professi, possunt haberi pro professis, cum consensus non fuerit legitimus ex parte recipientium, eo quòd fuerit præstitus sub conditione falsa, & ita licet eis, quoad forum conscientiæ tantum, exire ab ordine, sine dispensatione, cum quoad illud forum non sint ligati, ex notatis in quodam Canone *o*. Et pro securitate suarum conscientiarum tenentur supplicare Prælato ordinis sui, qui sit Iudex competens eorum, humiliter, vt declaret professionem eorum non valere. Et ita non debent manere in monasterio, agendo actus professorum, grauando monasterium alimentis. Aduertant tamen quòd debet requirere, vt id fiat vocatis prius ad hoc iudicibus, & coram notario monasterij, & toto Conuentu, vel aliquibus testibus, & detur eis instrumentum in quo contineatur, quòd ipsi ob tales, vel tales causas non sunt verè professi, & sententia declaratoria idipsum declaretur, quibus peractis, debent exutis vestibus regularibus in nomine Domini dimitti; illorum enim professio neque vt tacita valeat, quia in contractibus par virtus est expressi, & taciti, vt in iure probatur *a*, & qua ratione consensus expressus annullat professionem expressam, debet etiam annullare tacitam; imò à fortiori magis argumento cuiusdam legis *b*, quia qui tacitè consentit, potius fictè, quàm vere cōsentire censetur, vt rectè, post alios docet Decius *c*.

Nec prædictis obstat, quòd prædicti malè professi, interuenerunt actibus professorum: nam durante impedimento, seu ignorantia; tales actus non faciunt professum per singulare dictum Caietani *d*, quod approbat Nauarrus.

Nec obstat, quod acceperunt à Prælatis literas dimissorias ad ordines recipiendos: nam ignorantes Prelati inualiditatem talis professionis, eas concesserunt, prout idem Nauarrus *e* affirmat.

Nec supradicta professio talium, est valida per gestationem habitus per annum, & amplius factam. Cum idem defectus concessus, interueniat post professionem factam, qui interueniebat antè, tempore scilicet, quo ipsa facta fuit. Denique concludendo dico, quod inter profitentem religionem, & inter professionem admittentem, contrahitur obligatio reciproca, qua profitens obligatur religioni ad præstanda, quæ promittit secundum regulam, & religio ad præstandum ei, quæ debet, & ita requiritur vtriusque partis consensus, & professio nulliter facta non censetur ratificari per consensum profitentis neque per admissionem ad actus, solis professis conuenientes, nisi approbent illam, scientes non valere ad hoc, vt de non valida faciāt validam, prout cum Cardinali resoluit idem Nauarrus *f*.

n ca. si proce. de rescri. li. 6 & c. pres. 2. de appel. extra.
o ca. homines ante . 12 q. 5.
a l. cum mil. §. si cert. per c. l. si int. ex. pressi. ff. de reg. iur.
b l. 1. §. 6. ... ff. de ... c Dec. in ... l. cum quid.
d Caiet. 2. 2. q. 189. art. 5. ... 12 n. 71. & ... num. 71. & 72.
e Nau. l. 3. cōsil. c. nu. 15. tit. de re. ... lata. num. 15.
f Nau. vbi su.

ARTICVLVS III.

Vtrum supradicti possint aliquo modo fieri professi.

RÉspondeo dicēdo, quòd possunt tam tacitè, quàm expressè profiteri, si de nouo recipiantur, & integrum annum continuum probationis peragant: cùm non solùm eorum professio fuerit nulla; sed etiam receptio ad habitum: vel possunt permanere in monasterio post annum de consensu recipientium, & receptorum, aliquantulum antequam profiteātur, quo casu erunt taciti professi, non quidem, vt censeantur professi à tempore, quo primam fecerūt professionem, sed à tempore, quo fecerūt nouam professionem. Et posset sua Sanctitas, si suæ benignitati placeret de consensu recipientium, & receptorum, annum nouitiatus habere pro legitimè completo contra Concilium *g* Tridentinum, & etiam eorum professionem de vtriusque partis cōsensu habere pro rata ad hoc vt ipsi posthac gaudeant honoribus, & præeminentiis, quibus gaudere debent à tempore, quo fuerunt primò professi, & hoc ad tollendum scandalum, & inquietudinem, quæ orirentur ex magna mutatione, est remedium valde commodum, & amplectendum, & à D. Papa supplicandum, ita Nauarrus *h*.

g Conc. ses. 25. de reg. cap. 15.
h Nau. li. 3. consi. tit. de regu. consi. 6. num. 13. & 20.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in ordine Minorum de Obseruantia possint profiteri, qui descendunt ex Iudæis, aut Sarracenis.

RÉspondeo dicendo, quòd in ordine Minorum de Obseruantia, non possunt recipi, qui descendunt ex genere Iudæorum, Sarracenorum, aut hæreticorum, quorum corpora, aut statuæ, siue ex parte patris, siue ex parte matris vsq; ad quartā generationē inclusiuē cōcremata sunt, adeò quòd eorū professio est inualida, & nulla: quod similiter iudicandū est de his qui fidē susceperunt nouiter, prout constat ex Bulla Pauli IIII. relata in primo Tomo *i*, ex cuius loci resolutione constat eos, qui ex Iudæis, Saracenis, aut hæreticis descendunt intra quartam generationem, quorum corpora, siue statuę non fuerunt igni tradita, posse recipi, & profiteri in dicta religione, cùm eorum professio ex dicta Bulla non annulletur, nec eorū receptio prohibeatur, vt ego latius in nostra Summa *k* confessorū explicaui, & in primo Tomo satis dixi. Quod cōfirmatur ex Bulla Greg. XIII. pro Minimis data, cuius tenor sequitur.

i 1 tom. q. 1. art. 4. & 5.
k 1 tom. cap. 14.

Gregorius Papa XIII. ad perpetuam rei memoriam, muneris nostri esse putamus sedulo, ac diligēter omnia curare, quæ religionum conseruationi, earumque professorum quieti, ac tranquillitati conferant, illaque in primis curam suscipere, vt iis, quæ materiam scandali præbere possunt, quamprimum via præcludatur. Cum itaque, sicut nuper accepimus, statutis in Capitulo Generali ordinis Minorum Sancti Francisci de Paula editis, caueatur, vt nullus de genere Iudæorum, aut Mahumetorum, in eum ordinem recipiatur, ac vt Nouitius tam ad habitum, quàm ad professionem admittendus interrogetur à Prælato, an ex huiusmodi genere descendat, qui si negatiuè responderit recipiatur: præmissa etiam prius potestatione quòd quotiescunque postea inuentum fuerit, cum ex tali genere originem ducere, professio ab eo facta erit nulla ex parte religionis, quod non mediocrè dicti ordinis tranquillitati, & multis, qui ex huiusmodi genere originem ducunt, perturbationem attulit. Nos qui desideranter in votis gerimus, vt præfatus Ordo nostris prosperetur temporibus, & materia scandali penitus succisa, radicitusque euulsa longius propellatur, postquam præfatorum qui ex genere Iudæorum, & Mahumetorum originem trahunt, & scientes, vel ignorantes, se ex huiusmodi genere oriundos esse, professionem in dicto ordine emiserunt, statui, & quieti, nuper cum de eorum professionis validitate, & statu consulti essemus, viuæ vocis oraculo sufficienter satis, superque prouidemus, attendentes leges & statuta, non ideo debere fieri, vt per ea scandala gignantur, & publica præsertim animarum tranquillitas perturbetur, aut commoueatur: sed potius ad ea tollenda, & ipsam communem quietem augendam, ac propterea statuta prædicta, quod ad ea tantum, in quibus præsentibus nostris literis aduersantur, Apostolica autoritate, tenore præsentium, abrogantes, & abolentes, & ex nunc in posterum nullius roboris, vel momenti fore decernentes, Motu proprio, & ex certa nostra scientia volumus, statuimus, & ordinamus, vt de cætero in Nouitiis recipiendis, ad ordinem præfatum S. Francisci de Paula, fiat inquisitio de moribus, & vita eorum, & de progenitorum suorum defectu, volentes, quòd iis qui ex Iudæorum, vel Mahumetanorum genere descendunt, cum post susceptum ab eis Baptisma Græci, & Iudæi distinctio esse non debeat; nullatenus defectus generis huiusmodi quo minus in ordinem prædictum recipiatur, & ad consequendas in dicto ordine dignitates, gradus, & officia religionis nocere possit, vel debeat. Quantum vero attinet ad filios, & descendentes hæreticorum, præcipimus, vt descendentes talium conuersorum, & Ecclesiæ vnitati restitutorum, pariter minimè circa præmissa quicquam obstet: quo vero ad illos, qui ex Iudæis, ex eo, quod post Baptismum ab eis susceptum iterum à fide catholica recesserūt, per sententiam in foro Ecclesiastico latam damnatis Mahumetanis, item & hæreticis similiter damnatis viuis, vel defunctis, vel quorum ossa, vel statuæ combustæ sunt, originem ducunt per lineam paternam, vel maternam vsque ad quartam generationem inclusiuè, in ordinem ipsum recipi, & admitti non posse, & idem in his professoribus eiusdem ordinis, qui ad sacros etiam presbyteratus ordines admittuntur, seruari decernimus, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac primariis, & quibusuis aliis

dicti ordinis in Generalibus, vel Prouincialibus capitulis editis, tam generaliter de vniuerso ordine, quam specialiter de singulis eiusdem ordinis domibus, vel conuentibus, seu monasteriis disponentibus iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, & consuetudinibus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, vt præsentium transumptis, etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, munitis, eadem fides vbique adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si forent exhibita, vel ostensa. Datum Romæ apud S. Marcum sub annulo Piscatoris, die primo Augusti, 1583. Pont. nostri anno 12.

a 1. p. pa. 140. Hoc priuilegium desumpsi ex libro a quodam impresso Florentiæ, autore Baptista Confetrio protonotario Apostolico, sacræ Theologiæ, & Iuris Canonici Doctore, qui liber intitulatur, *Collectio priuilegiorum sacrorum ordinum fratrum Mendicantium, & non Mendicantium*. In quo libro in secunda parte, quædam eiusdem autoris scholia proponuntur, quæ tanti, & tam docti viri à religiosis summopere sunt desideranda, & summa diligentia videnda, & aduertant, quòd omnia priuilegia ab ipso in eo libro collocata sub sigillo authentico sunt preposita.

Ex qua constitutione elicitur, quòd ij qui ex Iudæorum, & Mahumetanorum genere descendunt, cùm post susceptum ab eis Baptismum, Græci, & Iudæi distinctio esse non debeat, nullatenus defectus generis huiusmodi, quo minùs in ordinem prædictum recipiantur, & ad consequendas in dicto ordine dignitates, gradus, & officia religionis nocere possit, vel debeat.

Notandum est etiam, quòd quantùm attinet ad filios, & descendentes hæreticorum, declaratur, vt filiis, & descendentibus talium conuersorum, & Ecclesiæ vnitati restitutorum, pariter minimè circa præmissa quidquam obstet. Notandum est etiam, quòd geniti ex Iudæis, si post Baptismum ab eis susceptum, iterum à fide catholica recesserint, & de eo per sententiam latam in foro Ecclesiastico damnati fuerint, ac etiam illi, qui ex Mahumetanis similiter damnatis viuis, vel defunctis, vel quorũ ossa, vel statuæ combustæ fuerint, originem ducũt, per lineam paternam, vel maternam vsq; ad quartam generationem inclusiuè, in ordinem præfatum recipi, & admitti prohibentur. Et est aduertendũ, quòd in hoc notabili loquitur Gregorius XIII. de descendentibus à prędictis damnatis ad ignem, propter ipsorum in perfidia contumaciam: nam si huiusmodi vnitati Ecclesiæ restituerentur, per eorum conuersionem, vt patet ex suprà proximo notabili, descendentes ab eis minimè tali pœna plecterentur. Aduertendum denique, quòd descendentes ab ipsis damnatis, prohibentur recipi & admitti in præfata Minorum religione, & eorum professio irritatur. Quod patet ex his, quæ statim adduntur in dicta constitutione ibi. *Et idem in his professoribus ordinis, qui ad sacros etiam presbyteratus ordines admissi sunt, seruari debet*. In quibus verbis vult dicere summus Pontifex, quòd professi in ordine dicto, si ex his damnatis conuincantur originem trahere intra quartam generationem, expellantur, vt non professi, à dicta religione, etiamsi in ea presbyteratus ordines fuerint consecuti.

QVÆSTIO XII.

De ætate recipiendorum ad religionem, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum pueri sint ad religionem recipiendi.*
2 *Vtrum Prælati possint admittere ad religionem puellas, minores duodecim annorum.*
3 *Vtrum senes sint admittendi ad religionem.*

ARTICVLVS I.

Vtrum pueri sint ad religionem recipiendi.

Respondeo dicendo, quòd apud nos fratres Minores, fuit dubitatum: nam cùm in nostra regula præcipiatur, quòd finito anno probationis, statim admittantur ad professionem, aliqui eiusdem Regulę expositores aiebant, quòd ille, qui non attingit decimum quintum annum, minimè in nostra religione potest admitti ad habitum Regularem, cùm finito anno probationis non possit statim facere professionem, propterea, quòd non habet decimum sextum annum ætatis completum, requisitum à iure ad profitendum, & quòd non solum hæc est opinio Doctorum, sed determinatio Sedis Apostolicę; nam constitutio Martini V. prohibet aliquem recipi, nisi decimum quartum annum compleuerit, quod tempus sufficiebat iure antiquo ad profitendum: imò ordinationes generales nostræ sacræ Religionis, autoritate Apostolica Eugenij IIII. editæ anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo, dicunt nullum in familia recipiendum, nisi decimum sextum annum attigerit, vt constat ex traditis à Serena Conscientia b. b Seren. Consc. qu. 17.

Sed iam hoc non est in praxi; nullus enim est canon receptus, neque est aliquod præceptum Regulæ, quod determinet ætatem recipiendorum, ad religionem. Neque obstat argumentum in contrarium adductum. Respondetur enim, quòd secundùm ius, causis id iustis suadentibus potest differri Nouitiorum professio, prout infrà c dicemus, & verba Regulę fratrum Minorum, dato, quòd iubeant statim finito anno probationis debere ad professionem admitti, debent intelligi, nisi iusta, & rationabilis causa dilationem postulet: imò aliqui doctissimi viri ad bonum religionũ regimen spectare credunt, dare pueris habitum probationis, antequam in vitiis enutriantur, & in eis emittant radices: si deuotione, & spiritu probati ipsum petant, & huius opinionis est D. Thomas d, qui cùm esset puer quinque annorum, vt in lectionibus eius festi narratur, eius parẽtes monachis diui Benedicti tradiderunt, & refert D. Gregorius Romanos Nobiles, & suos filios infantia educandos tradere religioni S. Benedicti, pro quo faciunt tradita à Iurisconsulto Vlpiano e dicente, quòd serui nouiores sunt maioris æstimationis, quàm veterani. Cum nouiores faciliùs iuxta voluntatem dominorum suorum reformentur, quàm veterani; super quem locum notat Salicetus meliùs esse matrimonium cum virgine celebrare, quàm cum vidua: cum maritus adolescentulam faciliùs possit facere conformem suæ voluntati, quàm viduam, in Mundo enutritam, & iuxta voluntatem prioris mariti educatam: *nam semel imbuta recens seruabit odorem testa diu*. Ex quibus videtur dicendum, quòd faciliùs debet dari habitus probationis iuueni laico in Mundo enutrito, quam religioso documentis regularibus in alia religione educato, de quo infrà a latius dicemus. Alij autem contrariæ sunt opinionis, inter quos est Nauarrus b doctissimus. Cuius verba hic referam; ait enim esse quidem bonum adolescentibus, & parum doctis, qui postea maiores, & doctiores effecti prodesse possunt, vt assumantur in canonicos, vel monachos, iuxta illud Threnorum c, *Bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentia sua*. per quod, & alia id concludit diuus Thomas d. Sed melius est Ecclesiæ, vt assumãtur viri maioribus probati, & prudentia, literisque ornati, tum quia ex illorũ frequenti casu solẽt aliqui scandalizari, & horum bono exemplo ædificari: tum quia eorum industria, & doctrina statim incipit Ecclesia iuuari, cum tamen illorum prudentia, & ignorãtia sit ab Ecclesia iuuanda. Hæc Nauarrus, & his temporibus cum puerorum magis creuerit malitia, & loquacitas, quàm in tẽpore D. Thom. hęc opinio à probatis, & expertis in religione viris magis recepta est.

c Infrà hoc to. qu. 19.
d Tho. 2. 2. q. 189. artic. 5.
e Vlp. l. praecipimus. ff. de edili. edict.
a Infr. hoc 3. tom.
b Nau. consul. 1am. nu. 38.
c Thren. 3. ca.
d Tho. vbi su.

Et aduertendum, quòd is, qui ingreditur religionem ante decimum quartum annum completum, potest extrahi à parentibus, vel tutoribus, vt in iure e determinatur, & tradit Serena Conscientia. In Concilio enim Triburiensi ordinatum fuit, si puella ante duodecimum annum ætatis, sponte sua sacrum sibi velamen assumpserit, possunt statim parentes eius, vel tutores id factum irritum facere, si voluerint: at si diem, & annum dissimulando consenserint, vlterius, neque ipsi, neque ipsa mutari poterunt; si verò in for-

e c. 1. de reg. c. si quis ante ann. Glo. ser. mon. d. c. de regul. c. pu. lla 20. qu. 2.

fortiori ætate adoleſcentula, vel adoleſcens ſeruire Deo elegerint, non eſt poteſtas parentibus prohibendi, & Gloſſa in verbo fortiori explicat, id eſt, poſt annos pubertatis, quaſi dicat, quod impuberes poſſunt à parentibus, vel tutoribus reuocari, & impubes maſculus dicitur, qui non compleuerit decimum quartum annum, fœmina autem quæ non compleuerit duodecimum, vt patet ex iure *f*. & hanc opinionem tenet Bartholomæus *g* de Piſa ſuper Regulam fratrum Minorum, dicens, quod non ſufficit, vt ſit pubes, quod attingat decimum quartum annum, ſed oportet, quod compleuerit, quod probat ex aliquibus Decretalibus *h*. Vnde in concilio Tridentino *i* eſt diffinitum, quod puella, quæ habitum Regularem ſuſcipere voluerit, maior duodecim annis ſit, & non ante eum ſuſcipiat, & hoc ideo, quia parentes eius, vel curatores poſſunt eam à monaſterio extrahere, de quo ſtatim dicemus.

f l. ſi. C quando tutor, vel curator. §. 1. Inſtit. quibus mod. ſiniat. tutel.
g Piſa ſu. reg. cap. 2.
h ca. ad noſt. cum alij. Glo. & in c. ſignificauit de regula.
i Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 17.

ARTICVLVS II.

An poſſint Prælati, puellas duodecim annis minores admittere ad religionem.

RESpondeo dicendo, quod multis quidem viris doctis olim placuit non poſſe ad habitum religionis aſſumi, puellam quæ eſſet minor duodecim annis, motis Decreto Concilij Tridentini *k*, in quo videtur interdici, ne huiuſmodi puellæ ad habitum religionis recipiantur, imo huius ſententiæ fuerunt omnes Patres Conciliarij, & viri docti, qui ad concilium Toletanum conuenerunt, celebratum ſub domino Gaſpare à Chiroga præſule Toletano, & S. Romanæ Eccleſiæ Cardinali, anno Domini milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſecundo, die octauo Septembris, prout legi in doctiſſimo quodam Enchiridione manuſcripto, quod nobis reliquit doctiſſimus Pater Frater Frāciſcus de Bobadilla, prouinciæ Caſtellæ, noſtræ ſacræ religionis olim Miniſter Prouincialis, qui vtinā à ſæculo non diſcederet, antequam illud typis mandaret.

k Trid. ſeſ. 25. de reg. c. 17.

At oppoſitam ſententiam defendit noſter Medina *l* eiuſdem prouinciæ Pater doctiſſimus, aſſerens in prædicto Decreto concilij non prohiberi, ne puellæ duodecim annis Minores poſſint ad habitum religionis aſſumi, & hæc ſententia eſt vere tenenda, quippe quæ eſt iam in praxi in omnibus religionibus: nam vt ait idem Medina, re vera in eo Decreto nihil aliud diſponitur, niſi quod puella minor duodecim annis non recipiat habitum religionis, antequam Epiſcopus eius voluntatem explorauerit, quæ nimirum diſpoſitio non eſt in vſu recepta. Nam puellæ quæ ſuſcipiunt religionis habitum, ſiue ſint minores, ſiue maiores duodecim annis, ſemel tantum ante profeſſionem examinantur ab epiſcopis, & nunquam ante ſuſceptum habitum; ſed hæc explicatio mihi non placet: duo enim præcepta diſtincta ponit concilium Tridentinum. Primum, quod puella non recipiat habitum regularem, niſi ſit maior duodecim annorum. Secundum, quod iſta maior duodecim annorum, antequam eum ſuſcipiat, examinetur ab Epiſcopo. Vnde dicendum eſt, Concilium Tridentinum nihil aliud diſponere, quam id, quod iura antiqua relata in articulo ſuperiori diſponebant, ſcilicet, quod puellæ minores duodecim annis non recipiantur ad religionem, quia parentes, vel curatores earum poſſunt ſupradictam receptionem reuocare. Ex quibus infertur, quod conſentientibus parentibus, aut curatoribus non ſit contra Concilium, ſi ante dictam ætatem recipiātur, ad hunc modum debet intelligi ordinatio Toletana facta pro Monialibus ſubditis ordini Minorum, in quātum prohibet dictas puellas minores duodecim annorum recipi poſſe, & aduerte, quod concilium prohibet puellas iſtas minores recipi ad habitum Regularem; non autem ad habitum materialem quem portant puellæ deuotionis cauſa in domibus Parentum exiſtentes, & ſic non vt nouitiæ, ſed educationis cauſa ingreſſæ, poſſunt habitu veſtiri.

l Med. de ſacro. hom. contin. l. 4 cōtro. 9. c. 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſenes ſint ad religionem admittendi.

RESpondeo dicendo, quod ſenex præſumitur ægrotus, quia ſenectus ipſa morbus eſt, vt colligitur ex iure *m*, vbi tradit Abbas inferens, quod ſtatutum diſponens aliquid in caſu infirmitatis, habet locum in caſu ſenectutis, & facit quidam textus *n*, in quo infirma ætas dicitur ſeniorum, vel puerorum, imo non ſolum ſenex cenſetur ægrotare, ſed ſemper etiam eſſe in morte, vt traditur in iure *o*, & notant recentiores, & aduertunt Gomezius, & Cataldinus, & licet ſenectus proprie loquendo non ſit morbus, at probata ſenectute, reſultat præſumptio iuris, quod ſit ægritudo, quod intelligo in his, qui prouectioris ſunt ætatis, puta, qui ſeptuageſimum annum attigerint, prout in ſimili tradit Abbas *p*, & explicat Alciatus.

m c. magna. in fin. vbi Ab. col. 2 de voto.
n l ciuitatib. ff. de leg. 1.
o l. ſi quis ff. de ſide. commiſ liber. ruct. inl. ſen. C. qui teſtam facere poſſ. Gom. in reg. cancel de infir reſi. q. 7. Cata. de ſyndic. conc. l. Baſil. col. 3.
p Abb. in ca. quoniam frequēter. §. 1. vt lite non cō teſt. Alcia. de præſump. reg. 2. q. 53. n. 3.

Ex quibus infertur, quod ſicut ægrotus non debet recipi à religione, cum aſperitates eius minime poſſit experiri, & ſubleuare, ita etiam ſenex minime ad religionem eſt recipiendus, cum propter eius imbecillitatem, & continuam infirmitatem non poſſit ea, in quibus Nouitij ſunt probandi, opere complere. Quod confirmatur: nam admiſſi ad religionem debent Deo ſeruire in ea, corpore, & ſpiritu, id eſt, actibus exterioribus monaſticis, & interioribus intellectus, & voluntatis, vt vere ſint membra corporis viſibilis, cuiuſmodi eſt religio; at ſenex licet intellectu, & voluntate poſſit Deo ſeruire; in actibus tamen exterioribus monaſticis, difficiliter poteſt ſe exercere, imo neceſſe eſt, vt ab alijs fratribus tanquam veteranus miles in religione ſeruiatur, & ſicut abſurdum eſt, quem fieri magiſtrum, antequam ſit diſcipulus; ità etiam videtur abſurdum, quod prius quis in religione veterani militis habeat priuilegia, quam ſit, vt ita dicam, in religione profeſſus. Quod confirmatur ex multis priuilegijs ſenectutis, congeſtis à Tiraquello *a*, & à Iacobo Portio, & Caſſaneo. Et non poteſt negari, quod recipientes ad religionem ſenes, recipiunt quoſdam homines priuilegiatos, qui ſine priuilegijs vitam tranſigere minime valeant: nam cum eis diſpenſatur, antequam in religione profiteantur: adeo hoc eſt verum, vt etiamſi ſecundum ſuſpicionem iuris, hi tantum dicantur ſenes, qui ſeptuageſimum annum compleuerint, & hi tales priuilegientur, quoad ieiunia: at reſpectu admiſſionis ad religionem, eos etiam cenſeo eſſe ſenes, & infirmos, qui quinquageſimum annum attigerint. Quod in hunc modum probo: nam ſi bene veſtiti, & melius calceati in mollibus ſtratis, et lectis dormientes, delicijs affluentes, & quotidie ſplendide epulantes, à iure, vt ſenes diſpenſantur, ſi ſeptuageſimum annum attigerint, in religione, vbi pauper eſt veſtitus, & pauperiora calceamenta, & camiſijs non vtuntur fratres, & in duris lectis dormiunt, & ad matutinum, & ad alias horas Canonicas noctu, diuque aſſurgunt, male epulantur, & nutrimentis paruæ ſubſtantiæ aluntur, ſenex certe erit iudicandus, etiam ille, qui quinquageſimum annum attigerit, vt eum exemptum à rigore Monaſtico iudicemus. Verum eſt tamen, quod diſpenſatiue poſſunt aliqui ſenes ad religionem admitti, ad ædificationem cleri, & populi, & vt adoleſcentes prouectæ ætatis confundantur, fortitudinem ſuam ad Deū non cuſtodientes, videntes ſenes ſuam imbecillitatem Deo conſecrantes.

a Tira. de primogenijs. in præfat. à n. 79 & à nu. 112. Per conc. 27. Caſ in ca. tal glo. ... 11. ... 17

Aduertendum tamen eſt maxime ad id, quod ſcriptum nobis reliquit Diuus Bonauentura *b*; ait enim cum multitudo ſit ſæpe occaſio confuſionis, eo quod regi non poſſit, cur multiplicatis numerum in recipiendo inutiles, & oneratis vos ipſos et alios? Reſpondeo, inutiles omnino ſcienter non recipimus; ſed præter ſpem noſtram aliquoties ſic contingit, quatuor enim de cauſis ſolemus recipere ſuperuenientes: vna eſt compaſſio perditionis eorum, qui vix extra ordinem in ſæculo ſaluarentur, ſicut qui de igne, vel aqua peri-

b Bo. ſu. re. fr. Minor. q. 15.

periclitantem rapit, vel de alio discrimine. Secunda propter professum ordinis, quia ex scientia, et industria, morum honestate, et reuerentia quorundam præsumitur. Tertia propter aliorum ædificationem, vt multi de talium conuersatione, qui aliquo modo sunt famosi in sæculo, emendentur, et eorum incitentur exemplo. Quarta propter precum instantiam, quam ipsi faciunt pro se, & alij pro eis, nimia importunitate obtinent aliquos recipi, quibus denegari non potest; sicut autem agricola sæpe seminat, & plantat, in spe, quod omnia conualescant, quod plerumque in aliquibus non inueniat; ita contingit in religiosis ad ordinem receptis, Lucæ 2. ca. *aliud cecidit secus viam*, &c. seminat plures sulcos, vt si aliqua pereant, alia pro illis conualescant; si tamen omnes conualescerent, seges copiosior prouenirct. Hæc D. Bonauentura. Ex quibus excusantur Prælati, aliquos senes prouectæ ætatis, & aliquos pueros ad religionem recipientes.

QVÆSTIO XIII.

De receptione Nouitiorum, qui vxoribus, aut parentibus sunt obligati, in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum vxoratus possit intrare religionem sine licentia vxoris.*
2 *Vtrum vxor dando licentiam marito intrandi religionem, videatur vouere continentiam.*
3 *Vtrum maritus per vxorem reuocatus, teneatur post mortem vxoris redire ad religionem.*
4 *Vtrum compellenda sit facere professionem intra duos menses sponsa, quæ ante consummationem matrimonij ingressa est religionem.*
5 *Vtrum relinquentes parentes in egestate constitutos, sint ad religionem admittendi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum vxoratus possit intrare religionem sine licentia vxoris.

Respondeo dicendo, quod, si maritus sine licentia vxoris religionem ingrediatur, potest eum vxor reuocare, nisi vir obijciat, et probet adulterium. Item potest reuocare, si vi, vel metu consentiat, et si sponte consentit, et si anus vxor, non potest eum reuocare, etiam si ipsa non promittat castitatem; si vero vxor, quæ consentit, sit iuuenis, neque castitatem promittat, potest Episcopus illum compellere ad habitandum cum ea: si tamen castitatem promisit, potest ipse religionem intrare, quod ex varijs locis sacrorum Canonum *c* deprehenditur; huic tamen, qui sine licentia vxoris, se, et sua tradidit monasterio, si reuocetur, sunt bona quæ dedit, restituenda; ita quædam glossa, quam probant Archidiaconus *d*, et Gregorius Lopez.

c c. Agathosa. & c. si quis cõiug. 17 q 2. c quidã. & c. placet. de conuer. coniug. c. consuluit. eod. tit.

d Glo. in c sin. 17. q 2 vbi Arc. Gregor. Lop. in l. 1. ti. 7. p. 4. 1. v. teme a viuir con ella.

ARTICVLVS II.

Vtrum vxor dando licentiam marito intrandi religionem videatur vouere continentiam.

Respondeo dicendo, quod mulier, simpliciter dando licentiam marito intrandi religionem, non videtur ipsa tacite continentiam vouere. Ita probatur in iure Canonico, & Regio; Abbas *e* tamen hoc intelligit in muliere inscia, & non certificata; nam si fuisset de hoc conscia, & certificata dando licentiam, videtur vouere continentiam, vt ait quædam Glossa *f*, cum alias non teneret irreuocabiliter ingressus mariti, & sic ait Gregorius Lopez *g*, quod iste est specialis casus, in quo mulier excusatur ignorantia iuris, & si vxor vouisset ait Hostiensis *h*, quod non posset repetere virum exeuntem intra annum probationis; quod tamen ait Gregorius Lopez *i* non videri posse procedere, quia licentia, & promissio continentiæ videtur facta ob causam religionis mariti, qua nunc sequuta, cessat votum continentiæ vxoris, tanquam causa non secuta, & quia videtur votum habere talem conditionem, si vir irreuocabiliter ingrediatur, & professionem faciat tacite, vel expresse: de tali enim ingressu irreuocabili, iura de hoc verba facientia, debent intelligi, & in lege regni *a* hoc satis innuitur, quæ tantum facit mentionem de licentia, & non de voto continentiæ.

e c. 1. de conuers. cõi. l. 12. ti. 7 par. 1. Abb. in d. c.
f Glos. in c. Agathosa. 17. q. 2.
g Greg. in d c.
h Hostien. in sum de cõuer. coniu. § quali ad fin.
i Gre. vbi s. v. saliesse de la orden.
a d. l. 12.

ARTICVLVS III.

Vtrum maritus per vxorem reuocatus teneatur post mortem vxoris redire ad religionem.

Respondeo dicendo, quod maritus sine licentia vxoris religionem ingrediens, & ab ea reuocatus, post mortem naturalem ipsius, debet redire ad religionem, neque debet iterum matrimonium contrahere; tenebit tamen matrimonium, si contrahat, licet contrahendo peccet, & tunc non compellitur ad regressum, at si non contraxit matrimonium, peccat non redeundo. Item viro sine vxoris consensu religionem ingrediente, potest ipsa ingredi etiam viro contradicente, si tamen ante ingressum vxoris, ipse exiuit de monasterio, & cohabitauit cum vxore, non potest ipsa religionem viro inuito ingredi, vt in iure *b* est diffinitum. Quod autem valeat matrimonium, tenet Glossa *c*, quam sequuntur Hostiensis, & Abbas, & in lege partitarum approbatur.

Quid si vxor dedit licentiam ingrediendi viro, & vouit continentiam expresse, vel tacite, quia tamen ipsa erat iuuenis, & non intrauit religionem, vir de monasterio fuit deductus, iuxta terminum iuris *d*, an tunc si vxore mortua, vir cum alia contrahat, teneat matrimonium? dic, quod non, prout in iure determinatur, & tradit Hostiensis *e* ponens rationem diuersitatis inter vnum casum, & alterum; in primo enim non tenuit professio, quia defuit consensus vxoris: in hoc autem sic, sed propter suspicionem vxoris iuuenis de continentia suspectæ de monasterio educitur, & hanc rationem etiam approbat Gregorius Lopez *f*.

b c. placet de conuers. coniu.
c quidam eodem tit. l. 12. ti. 7 p 1.
c Glo in d c. quidam Host. in sum eodem t. § si eo. penult. vers. sed quid si reuocatur. Abb in d. c. quidam d l. 12 par.
d c. 1 de cõuer. coniug. c. a qui vxorẽ 33 q 5 c 2. ex parte el 2. de conuer. coniug. Host. vbi su. vers sed quid si quis
f Lop. in d. l. 12.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum compellenda sit facere professionem intra duos menses sponsa, quæ ante consummationem matrimonij, ingressa est religionem.

Respondeo dicendo, quod si sponsa duodecim annorum ætatis post matrimonium ratum intret sponso inuito religionem, ait Menochius *g*, quod sit compellenda, etiam nunc post Concilium Tridentinum, vt intra duos menses profiteatur, & ita suo patrocinio defenderunt post Concilium Tridentinum, quidam Salmanticẽsis Academiæ Primarij Doctores Magistri mei, Doctor Vera, Maya, & Solis, et probabile sentit, non audens ab hoc recedere Nauarrus *h*, Marcus Antonius Cuquus, et alij. Et confirmatur: nam Concilium Tridentinum *i*, in casu particulari admittit professionem post sex menses, limitans generalem legem eiusdem Concilij, diffinientis *k*, neminem admitti ad professionem, nisi anno probationis completo, et sic dicunt in proposito, ipsum Concilium Tridentinum esse limitandum per legem *l* specialem antiquiorem, vbi secundum quosdam Doctores videtur statui, vt ante impletum annum probationis, professio fiat ob particularem rationem, ne fiat præiudicium tertio, seu sponso, si cogatur diu expectare, vt post annum probationis, aut quadriennij, ita vt sponsa impleat ætatem sexdecim annorum, et profiteatur, et confirmatur: nam ratio, et Decretum Concilij Tridentini militat in nouitijs, qui sponte profitentur, et non in his, qui iure compelluntur profiteri, quare correctio iurium nisi exprimatur, cum sit res odiosa, non est admittenda, cum iniuria tertij, et præiudicio sponsi. Ita dicunt prædicti Patres. Contrarium nihilominus

g Men. de ar. b 4 cẽt. 2. casu 333.
h Nau. li. 4. cõsil. titul. de spon. consi. 40. Cuq in Mat. inst. li. 2. c. 1. p 52.
i Tri. ses 25. de reg c 21.
k d ses. 25. c. 15.
l c. ex publico. de conuer cõiug.

nus est dicendum: nam ex plano sensu Decreti negatiui Concilij Tridentini *m*, et ex generali prohibitione, constat non valere professionem supradictæ puellæ ante impletum annum Nouitiatus, ætatemque annorum sexdecim, et ita in quadam lite fuit pronunciatum à Iudice Ecclesiastico, et in Cancellaria Regia comprobatum, consultis super hoc plurimis Theologis, et Iurisperitis, prout refert Henriquez *n*, hanc tenens opinionem, quam etiam tenet Palacius.

m Trid. d. c. 15

n Henr. 2. to. li. 12. de impedi. matr. ca. 5 nu 8 lit. F. Palac. in 4. d. 27. qu. 2. p. 582. ad fi.

Neque per hoc fit iniuria sponso, qui tanto tempore cælebs cogitur expectare, quia ipsa vtitur fauore iuris indulto: non solum in bonum Nouitiorum, sed ipsius etiam Religionis, vt mature integro Nouitiatus anno, et continuo probetur constantia puellæ. Neque obstat decretalis *o*, pro contraria parte allegata: nam eius sensus est, non compelli fœminam intra duos primos menses sponsalium ad consummandum matrimonium, quia potest tunc deliberare, an sibi expediat transire potius ad religionem, et quia, quod quis non optat dilatatum, neque diligit, id facile contemnit; si tamen de vno monasterio, aut religione intra tempus Nouitiatus transeat in aliud, atque aliud, compelli debet ob suspicionem fraudis, vt intra annum, aut profiteatur in vno, aut redeat ad sponsum, et matrimonium consummet; prout tenet Paludanus *p*. vnde concludendo dico, quod vbi lex prohibitiua Concilij Tridentini non distinguit, nec nos distinguere debemus, vt generaliter probat Duennas *q*; et sic quamuis dicta Decretalis indulgeret fieri professionem intra duos menses Nouitiatus. Derogatur tamen per Decretum negatiuum Concilij Tridentini; lex enim Concilij, cum sit generalis prohibitiua, cēsetur includere clausulam derogatoriam, vt probat Duennas *r*, et de facto includit: Nam in eadem sessione *s* derogantur omnia priuilegia, et Decreta Canonica obstantia diffinitis in dicta sessione.

o d cap. ex publico.

p Palu. in 4. d. 27. q. 3. a. 2.

q Duen. reg. 133.

r Duen. reg. 144. ampl. 4.

s d sessi 25. cap. 22.

ARTICVLVS V.

Vtrum relinquentes parentes in egestate constitutos, sint ad religionem admittendi.

RESpondeo dicendo, quod vt fundamentaliter in resolutione huius difficultatis procedamus, oportet videre, qua obligatione filij suos parentes alere teneantur. Et Bartolus *t* tenet, ad id obligatione iuris naturalis minime astringi; parentes tamen filios iure naturali suppeditare alimenta compelli: ex quo infert maiore obligatione, quantum ad hoc, teneri parentes erga filios, quàm filij erga suos parentes. Hæc doctrina ita displicuit doctissimo Castro *u*, vt esse grauem errorem ausus sit affirmare: at Bartolum defendit Sarmiento *x*: nam licèt filius iure naturali teneatur parentes suos alere, hoc tamen procedit loquendo de iure naturali secundario, quod alio nomine, ius Gentium appellatur, quod natura humana docet omnes homines, mediante discursu naturali; non tamen loquendo de iure naturali primario, quod natura omnia animalia docuit, vt creare filios, & ipsos educare, & alimenta præstare; hoc enim omnibus animalibus, etiam irrationalibus est commune: illud autem naturæ hominum peculiare, sicut naturæ hominum est peculiare, cultus diuinus, & obedientia Superioris, vt ex quibusdam legibus *a* colligitur.

t Bart. in l si quis. à libe. ris § parens. ff. de libe. agnos.

u Cast. de iust. leg. pu. li. 1. cap. 26.

x Sar. de red. Eccl. 3. p. c. 4. num. 7.

a l. 1. in fi. cū l. seruus. & l. omnes populi. ff. de iust. & iu. l. 2. tit. 1. p. 2.

Ex quibus potest negari, imò omnes Theologi id expresse fatentur, vt ex D. Thoma *b* colligitur satis, quòd minori obligatione tenentur filij alere parentes, quàm è contra parentes filios; obligatio enim parētum communis est omnibus animalibus: obligatio autem filiorum communis est tantùm hominibus, qui ductu ducuntur rationis, & sic ait Diuus Thomas *c*, quòd obligatio patris est per se, obligatio autem filiorum, est per accidens, quod satis innuit Apostolus *d* dicens, *Neque debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filiis*, & in ordine successionum, hoc maximè manifestatur; si enim filij moriuntur, parentibus superstitibus, & reliquunt filios, filij parentibus in successione præferuntur, cùm pater sit principium filiorum; quos vt principium conseruare tenetur. Hoc fundamento præiacto ad resoluendum id quod proponitur in titulo quæstionis, notandum est D. Thomam *e* hanc proponere quæstionem, & duas circa eam opiniones referre. Prima est, quod bene potest filius religionem introire, relinquendo parentes maxima egestate oppressos; Deus enim Opt. Max. qui pluit super iustos, & peccatores, eos sustentabit: at contrariam opinionem tenet D. Thomas *f*, quem post alios sequūtur Angelus, & Syluester, scilicet quod ille, qui in sæculo habet parentes, qui sine eo non possunt sustētari, peccat contra quartum præceptum Decalogi, religionem intrando: quæ doctrina confirmatur ex dictis à Christo Domino apud Matthæum *g*; vnde resoluendo dico primo, quod si parentes non habent necessitatem maximam, potest filius ipse ingredi religionem, etiam ipsis parentibus contradicentibus, vt optimè probat D. Thomas.

b Tho. 2. 2. q 26. art. 9.

c Tho. 2. 2. q. 189. art. 6.

d 1. ad Cor. 12.

e Tho. 2. 2 q. 101. art. 4. ad 1.

f Tho. vbi s. & q 189 art. 6. Ang. v. relig. n. 11. Syl. v. religi. 2. qu. 7.

g Mat. 15. c.

Secundò dico, quòd si parentes habent maximam filij necessitatem, non potest filius intrare religionem, relinquendo ipsos in ea necessitate, sine aliquo remedio, quod ex quodam Canone *h* probatur dicente, *Si qui filij parentes maximè fideles deseruerint occasione Dei cultus, hoc iustum esse iudicantes, & non potius debitum honorem parentibus reddiderint, vt in hoc ipsum in eu venerentur, quod fideles sunt, anathema sint.*

h c. si qui filij d. 30.

Tertiò dico, quòd si filius existente magna parentum necessitate votum religionis emiserit, tale votum, tali necessitate existente minimè obligabit, cùm tale sit factum in præiudicium ipsorum parentum, & sic contra bonos mores, imò si post factum votum necessitas, & paupertas magna suorum parentum superuenerit, cessat obligatio adimplendi tale votum, cùm obligatio filij ad patrem sit prima, & ipsi suo voto minimè possit præiudicare, & quia tale votum sit cum tali cōditione implicita & virtuali, scilicet nisi res venerit ad casum, à quo incipere non possit: vt autem necessitas parentum liberet filium à voto religionis, non est necessarium, vt sit extrema, neque sufficit, vt sit qualis qualis, sed debet esse vrgens, velut si ingresso filio religionem, eius parentes ad eum statum necessariò peruenire deberent, in quo ipsis, aut seruire, aut mendicare sit necessarium.

Quartò dico, quòd si de facto filius ingrediatur religionem, & in ea profiteatur relictis parētibus in maxima, & extrema necessitate, licèt peccet mortaliter profitendo, professio tamen est valida, cùm nullum sit ius, ipsam professionem, impediens. Ita tenet Nauarrus *i*.

i Na. li. 3. cons. tit. de Re. cons. 26.

Neque obstat constitutio Sixti V. irritans professionem illorum, qui obnoxij debitis super vires facultatum suarum professi sunt. Nam dicta constitutio non loquitur de grauatis hoc debito naturali erga parentes, sed de grauatis debito ciuili propter retentionem æris alieni supra vires facultatum suarum, vt clare patet ex litera dictæ Cōstitutionis, & euidētiùs ex proœmio ibi, *Cæterum quoniam se vitia ingerunt, & se esse virtutes mentiuntur, ac multi decoctores, post lapidatam rem familiarem, contractam ingentem vim æris alieni, aut interuersam alienam pecuniam, eorum fidei creditam, &c.* Ecce vides quomodo Summus Pontifex loquitur de iis, qui grauati sunt debitis Ciuilibus; filij igitur licèt parentibus obligati sint subuenire, cùm ipsi sese de facto per votum solemne religionis astrinxerint, hæc secunda obligatio primæ debet præferri, cùm in hac secunda, cum obligatione, simul traditio interuenerit, argumēto eorum, quæ in iure *k* notantur, ex quo summat Baldus dicens, quòd ille est potior in dominio, cuius res priùs traditur, licet alius in titulo præuenerit. vtrùm autem filius propter necessitatem parentum possit à monasterio egredi, latè in superioribus *l* dictum est.

k l. quotiens C. de rei vendi. ib. Bal.

l Su. 2. to. 30.

QVÆSTIO XIIII.

De libertate Nouitiorum, ad ingrediēdum religionem, & de eorum educatione, in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *Vtrum Nouitij admittendi, sint de spiritu probandi.*
2 *Vtrum sit laudabile inducere iuuenes ad vouendum religionis ingressum.*
3 *Vtrum cogens adolescentes ad ingrediendum religionem, incidat in aliquam censuram.*
4 *Ad quid teneantur extrahentes aliquem à religione.*
5 *In quibus monasteriis, & domibus sunt Nouitij educandi.*
6 *Quo habitu Nouitii sunt induendi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Nouitij admittendi, sint de spiritu probandi.

Respondeo dicendo, Caietanum *m* affirmare Nouitios esse examinandos antequam ad habitum regularem admittantur, & in Concilio Coloniēsi *n* sub Hermano V. Archiepisc. dicitur, quòd qui ingreditur monasteriū alio affectu, quàm simplici amore ductus, non Dei filius, & monachus, sed planè mercenarius est; & Laurentius *o* Iustianus nos sapienter erudit, qua methodo noui, & veteris Testamenti admonitionibus doceantur, qui sæculo renunciare volunt, vt prudenter præmeditentur statuś loci, personarumque conditiones, cum quibus Deo commilitaturi sunt, ne à dæmoniis circumueniātur, qui variis, innumerisque artibus Christi seruos tentant, & oppugnant; qui enim hac præmeditatione præterita religionē sunt ingressi, grauiter, ignominioseque ceciderunt; quotidianis enim erudimur exemplis, vt quoties ardui quidpiam agressuri sumus, diligenti priùs examinatione perscrutemur, quid sit opportunum ad id perficiendum, siquidem apud Exodum *p*, diuinum oraculum legimus, Dominum per Moysen Hebræis præcepisse, vt non solum ipsi cum vxoribus, & liberis ab Ægypto descēderent, sed etiam secum deferrent oues, boues & quidquid diuino cultui, aut proprio vsui necessarium esset. Dominus quoque in Euangelio *a* iussit, vt siquis turrim ædificare decreuerit, prius apud se ædificiorum sumptus recogitet, ne forte deficientibus pecuniis imperfectum relinquatur opus, fiatque ipse cunctis prætereuntibus ridiculus: eodem etiam consilio ducuntur mercatores, qui maria transfretantes ad nundinas proficiscuntur; sic nimirum matura consideratione cuncta præuideant, qui religionem arripiunt, animi sui constantiam, fiduciam, corporis valetudinem, status congruētiam, personarum qualitatem, internam vocationem, & operis scopum exactè discutientes, ne his neglectis cum rubore ab incepto proposito aliquando resiliant, receptuique canant; non enim in hoc inflictu bellum arripitur cum hominibus tantum, qui interdum prece placantur, vel pretio adiguntur, aut certe fuga declinantur, sed aduersus principatus, & potestates, Rectoresque tenebrarum, qui quidem sunt malitia pleni, nocendi auiditate accensi, pugnandi assiduitate, & tentandi caliditate pollentes: insidiantur denique operibus nostris, vt eorum mercedem diripiāt, quamuis verò tam in ipso vocationis initio, quàm in progressu, & fine, virtus prænecessaria sit, ob id tamen seruus Dei religionem affectans perterrendus non est; Deus enim suis athletis præstò est, suamque opem confert: mulieres enim illæ sanctæ dixerunt. Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumēti? qua consideratione non sunt perterritæ ad monumētum ire, ad quod accedentes, inuenerunt ab Angelis Dei lapidem reuolutum, vt Lucas *b* refert: vide circa hoc, quid dicat Basilius *c* Magnus.

m Caiet. 2. 2. qu. 186 a. 10. ad 1.
n Con. Colon. tit. de vita & hon. Mo. c. 4.
o Lau. li. de disci & per. Mo conu. c. 3.
p Exod. 11.
a Luc. ca. 14.
b Luc. cap. 24
c Basil. inter. reg. 10.

ARTICVLVS II.

Vtrum sit laudabile inducere iuuenes ad vouendum religionis ingressum.

Respondeo dicendo, ex Domino Caietano *d*, asserente, quod quamuis sit laudabile inducere quēquam ad religionem reformatam, non laudo tamen inducentem ad vouendum religionis ingressum: quia quod inductione alterius fit votum, non omnino sponte fit, & sic non adeo libere fieri videtur; testatur autem magistra rerum experientia, quod minus læte tota vita agitur, cum recolit se quis non sponte, non ex proprio affectu, sed aliena inductione maritum talem acceptasse: quantò magis vitam in carne, præter carnem agere in paupertate; oportet etiam vt ante ingressum ad hoc eueniat, vt non coactè aut illectus, sed spontaneus, non respectu inducentis, sed ob Christi imitationem, & fugam, sæculi intendat religionem ingredi; agitur enim de dispositione vitæ totius suæ, quam nisi sponte quis arripiat, periculum est, aut quòd retrocedat, aut in malam vitam religiosus etiam declinet, quod ex dictis in sequenti articulo patebit.

d Caiet. 2. 2. q. 186. art. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum cogens adolescentes ad ingrediendam religionem incidat in aliquam censuram.

Respondeo dicēdo, quòd licèt, qui cogit fœminam ingredi religionem, etiamsi sit pater, aut Magistratus, incidat in excommunicationem, vt determinat Concilium Tridentinum *e*, & tradit Nauarrus, non tamen cogit virum, quia lex ad frequentiora respicit, iuxta quandam legem *f*, & vir non tam facilè cogitur: quod intelligitur quādo sine causa impedit fœminam à voto, aut religionis ingressu, vt Concilium *g* Tridentinum, ius antiquum innouans, determinat', secus si ex causa pater indigens impediat, aut quia defectu dotis, & salutis, aut qualitatis, videtur minus idonea, vt tenent Diuus Thomas *h*, Maiolus, & Nauarrus; peccant tamen cogentes adolescentes intrare religionem, cum maxima deliberatione sit hic status assumendus, adeò quod pro foro exteriori, quidam requirunt triduū deliberationis, vt votum validum censeatur, nec ligare si incontinenti, id est intra triduum, ipse corrigat suum votum, vt constat ex latè traditis à Panormitano *i*, Duennas, & Tiraquello, & ad professionem implicitam cum gestatione habitus professorum, quidam vltra annum requirunt triduum, vt maior sit deliberatio: at reuera pro foro consciētiæ, id triduum non requiritur, vt tradit Nauarrus *k*. Vnde quia aliqui sæpe sæpius persuasionibus inducti, ad religionem trahuntur, magis coactè, quàm voluntariè sacrificantes, quando aliquis adolescens nobilis, & diues ingreditur religionem, & est suspicio de morali quadam violentia per importunas preces, aut de fraude sub specie pietatis, datur prouisio in Senatu Regio, vt Nouitius in domo alicuius tutus, aut in ipso templo constituatur per triduum, & exploretur eius voluntas, an liberè, & scienter velit in monasterio perseuerare. Vnde Eugenius IIII. *probibuit, ne aliqui, cuiusspiam status, gradus, vel conditionis existant, personas, quæ de iure communi religionem ingredi non prohibentur, ex sæculo fugientes, & ad conuersationem congregationis S. Benedicti venire cupientes verberibus, aut violentiis quibuscunque impedire, vel prohibere, aut à monasteriis, & locis dictæ congregationis, iniuriam aliquam, ingredi volentibus, aut recipientibus irrogando, seu eos molestando, huiusmodi personas euellere, aut extrahere audeant, vel præsumāt; contrarium vero facientes ipso facto sentētiam excōmunicationis incurrant, dum tamen cum hoc præsens statutum fuerit eis ad notitiam deductum, non destiterint à prædictis, à qua non possint, præterquam in mortis articulo nisi per Sedem Apostolicam beneficium absolutionis obtinere.* Ita refertur in compendio *l* Mendicantium. Quoad fœminas verò ex

e Sess. 25.
f l. nā ad ea ff. de legibus.
g Con vbi su. ca. puella 20. qu. 2. c. si. 32. qu 1.
h Tho 2. 2. q. 101. art. 4 & qu. 189 a. 6. ad 3.
i Pan. in c. literarum de vot. idem in c. ad nostram nu. 4 de reg. Duen reg. 29. ampl. 2. Tira. de pœ cau. 1. num. 14.
k Na. in cap statuimus. n. 72. & 74. ad finem.
l Ti. Nouitii § 28 tra... Parafelus en fa... fol 41 pag.

Dece-

m Sess. 25. de reg. 18.
Decreto Conc. Trid. m, hi qui cogũt mulieres ad ingrediendum monasterium, vel ad suspiciẽdum habitum, vel ad professionem emittendam, quique S. Virginem, & aliam mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquomodo sine iusta causa impedierint, anathematizati sint. Verum est tamen, quòd licèt cogant, & consulant, effectu non sequuto non remanent excommunicati, vt defendit Nauarrus n.

n Na. li. 5. consil. tit. de sen. excom. c. nu. 56.

ARTICVLVS IIII.

Ad quid teneantur extrahentes aliquem à religione.

RESpondeo dicendo, quòd secundùm aliquos, qui reuocat professum à religione, tenetur illum reducere, & si non potest, tenetur alium, æquè idoneum procurare, & si non potest, tenetur ipsemet intrare, si est persona idonea, & habilis, & si non, putà, quia vxoratus, aut senex, aut infirmus, tenetur pro posse alio modo satisfacere religioni, & illi, quem reuocauit, putà, orando, pro eo, vt intret: at Soto o de hac quæstione agens, dicit primò, quòd siquis alium vi, vel metu, vel fraude retraxerit, seu extraxerit à vita monastica, vtpote dicẽdo non esse bonam illi, quia contra iustitiam fecit, inuoluntarium hominem peruertendo, tenetur detecta fraude veritatem docere, & vim amouere, vt liberè possit redire, teneturque forsan propter iniuriam illatam procurare, vt iterum in Conuentu recipiatur; si tamen non redit, nullum superest restituendi ligamen, neque Cõuentui tenetur satisfacere, etiamsi iniquissimo animo professos persuaserit exire, neque argumentum, quod à serui similitudine deducitur, prorsus in contrariũ cogit; etenim quidquid de seruo sit, de quo idem iudicium erit in consciẽtia, quod secundum leges ciuiles fuerit, non tamen eadem apparet ratio de monacho; mancipii enim dominus in suam propriam vtilitatem, vel vt equum suum possidet: de monacho autem non sic est sentiendum; nam qui se diuino obsequio mancipারunt, & sunt astricti religionis voto, non tamen possidentur, vt serui, ob Prælatorum temporale commodum, sed ob suum ipsorum spirituale: quare seruitus monachorum libertate plena est, qua licèt monachus abutatur, habitum relinquens, tantum obligatur legi obedientiæ redire, vt dignus efficiatur Regno cœlorum, & ideo si sua sponte exierit, nulla inde nascitur ciuilis obligatio ad restitutionem, adeò quòd etiamsi aliquis Conuentum aliquem, aut religionem, persona aliqua expoliauit, quæ religioni erat frugi, non audet Soto affirmare, ad aliquam teneri restitutionem, de consilio tamen peregriè faciet, sicut fecit Raymundus celeberrimus Generalis ordinis Prædicatorum, qui per suum ingressum damnum compensauit, quod religioni dedit auertendo alium ab eius instituto. Neque enim, ait Soto, qui iuuenem vel impedierit, vel abduxerit, vel vi à monasterio expulerit, etiam illum, qui fuerat professus, tenetur de iustitia alium ipsius loco subrogare, neque ipse intrare; consilium enim religionis, nemo nisi cum omni libertate sequi tenetur; est enim religio, qua homo se abdicat propriè in libertatem: nullo ergo, aut metu, aut commissione delicti potest quis in religionem obtrudi, etiamsi quis monachos plurimos retraheret, peruerteret; si enim contrarium daremus, sequeretur, quòd qui professum monasterio demit, profiteri cogatur, quod esset contra sacros Canones, patet, cùm ipsi annum probationis concedant, quo quis experiatur, vtrùm tale institutum sit accommodum, & liberè permaneat, aut recedat. Ex quo patet, ad quid teneatur, qui aliquem à religione intranda auocauit, & ad quid etiam teneatur extrahens Nouitium ante professionem à religione. Et per hoc respondetur proposito in titulo articuli, cum quibus concordat doctissimus Nauarrus a.

o Soto li. 4. de iusti. q. 6. a. 3.

a Nau. c. 14. nu. 32. in ma.

ARTICVLVS V.

In quibus monasteriis, & domibus sint Nouitij educandi.

RESpondeo dicendo, secundùm Caietanum b, quòd in illis locis expedit pueros nutriendos in religione dari, in quibus optandum est, vt similes fiant illis, quorũ consortio committuntur; idcirco statuẽdum esset, vt nullus puer nullaque puella possit religioni tradi, nisi vbi vere viuitur regulariter: sic enim aut extinguerẽtur regulariter viuẽtes relaxatè, aut reformarẽtur, vexatione dante intellectum. Duo enim incommoda ex nutritione & educatione Nouitiorum, in monasteriis relaxatis oriũtur. Primũ quidem, quòd qui in prauis moribus consenuerũt, iuniores sua vitiorũ scabie corrumpent. Alterum est, quòd iuuenes, postquam prauas, corruptasque cõsuetudines semel imbiberint, aduersus regularem, reformatamque Obseruantiam acerrimos se præstabũt propugnatores; peruersi enim difficilè corriguntur. Vnde ait Caiet. c Nemini licet absque peccati mortalis nota, aliquem inducere ad religionem in monasteriis vel conuentibus vitæ communis; inducitur enim ad vitam reprehensibilem, eo quòd vita illa conuentualium à regulari exorbitet. Quod quidem eo fit manifestius, quòd continuus bonorum Prælatorum conatus ad illorum reformationem contendit. Vnde vituperabile est, non solùm inducere, sed etiam ingredi, & recipere ad vitam irregularem personas vtriusque sexus, quamuis Ecclesia toleret hoc permissiuè: nam Ecclesia non approbat huiusmodi regularem vitam, sed ad euitanda maiora mala permittit eam, atque tolerat, sicut & alia turpia mala. Quam rem ipsemet D. Thomas d perspicue explicuit, dicens laudabile esse, & admodum meritorium ad aliam religionem aliquos inducere, in qua viuitur ita exemplariter, vt habeat inductus occasionem proficiendi: nam si tepide maiores viuunt, & inter minores multa est relaxatio, non paruum imminet inducto periculum scandali, cum ingressus inuenit intus tantam remissionem, & imperfectionem, & retrocedit, fiuntque nouissima illius hominis peiora prioribus, vt apud Lucam e Dominus. Quod quidem verũ putat Nauarrus f, quãdo ipsa religio esset relaxata, quoad essentialia vota, non autem quoad alias accidentarias obseruationes, quæ sunt iam sublatæ, vel mitigatæ Apostolicis priuilegiis veris, vel tempore immemoriali præscriptis, vel ex licentia tacita, vel expressa proprij Prælati, ad hoc facultatem habentis, vel ex consuetudine, quæ licet non sit immemorialis, est tamen adeò rationabilis, & tot annorum, adeòque vetus, & antiqua, quæ ad ita emolliendas prædictas obseruationes sufficeret. His sic prælibatis dico, quòd in his religionibus debent Nouitij admitti, in magis eiusdem Ordinis reformatis monasteriis, & in quibus magis exemplariter viuitur, vt ipsi Nouitij semel imbuti reformatione, & vita regulari, odorem seruent tota die: nam ait Hugo g, multi ex modernis Nouitiis, si quid imperfectionis inueniunt, id assumunt, idque ad alios cum propriorum defectuum adiectione mittunt; sic ordo in declinantium declinatione, remissione declinat, nisi bonis sanctorum fratrum, & maximè præsidentium exemplis, doctrinis, & correctionibus sustentetur. Hæc Hugo. Et Bernardus h in Epistola quadam, ait, hos Nouitios religionem ingredientes stultos fieri, vt sint sapientes, quia nouitium prudentem incipientem sapientem in cella diu posse consistere, in congregatione durare impossibile est. Debet secundũ eum sua obedientia esse indiscretus, id est quòd non discernat, quid, vel quare præcipiatur, sed in hoc tantum niti, vt fideliter, & humiliter fiat, quòd à maiori præcipitur; qui autem sic se habere debent, ablactati, à lacte auulsi, ab vberibus mundi esse debent; & nutriti inter sanctos, & exemplares religiosos, vt ipsos doceat Dominus scientiam, & intelligere faciat auditum. Hæc Bernardus.

b Ca. 2. 2. q. 189 art. 5.

c Caie. vbi su. a. 9 ad 2. arg.

d Tho. in d. artic. 9.

e Luc. 11.

f Na in ma. cap. 11. n. 50.

g Hug. super reg. frat. Mino. c 6. iuxta finem.

h Bernard. in epi. ad fratres de Mõte. to 7.

ARTICVLVS VI.

Quo habitu Nouitij sint induendi.

RESpondeo dicendo, quòd pro nostra religione ordinis Minorum, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo, Pontificatus Pauli II. anno septimo, fuit celebratum Capitulum Generale in Conuentu Palençuelæ in prouincia Castellæ, in quo sic fuit ordinatum.

Vlterius cum secundum declarationem D. Clementis V. omnia spectantia ad formam habitus tam nouitiorum, quàm professorum æquipolleant præcepto, statuit, & vult reuerendus Pater vicarius Generalis, cum Capitulo vniuerso, vt de cætero in omnibus prouinciis, habitus nouitiorum patenter sit distinctus ab habitu professorum: ita vt diffutura Caputij non sufficiat, sed vel oportet Caparonē iuxta regulam, vel aliam peciam panni ante pectus, nisi quoad aliquas personas notabiles, recipientibus aliud secundum Deum aliquando videatur.

a Tract. fol. 140 pag. 1.

Ita refertur in Monumentis *a* Ordinum: in aliis autem religionibus, iuxta earum constitutiones, & laudabiles consuetudines sunt nouitij induendi.

Circa illa verba nostræ constitutionis ibi, *ita quod diffutura Caputij non sufficiat*, est aduertendum, quòd hæc verba à Patribus illis antiquis fuerunt posita, quia diffutura Caputij, non est habitus nouitiorum, contra aliquos ignorantes, asserentes esse habitum nouitiorum: inde inferentes, quod fratres minores professi, portantes habitum cū diffutura Caputij peccant mortaliter, cum portent habitum non professorum, sed nouitiorum, qui euidenter falluntur, cum totum Capitulum generale in exordio Obseruantiæ, quo tempore maxime obseruantiæ eiusdem rigor vigebat, iudicauerit hunc esse habitum professorum.

Secundo sunt notanda illa verba, ibi, *nisi quoad aliquas personas notabiles*, quod personæ notabiles, presbyteri communiter reputantur: extendere autem hoc ad notabiles nisi sint filij aliquorum illustrium, titulum habentium existimo non conuenire, cùm vnusquisque nobilis reputetur, & si vni daretur, omnes nobilitatem allegarēt. Vtrum autem annus probationis possit computari sine eo, quòd nouitius habitu regulari probationis incedat, in sequenti quæstione disputabitur.

QVÆSTIO XV.

De Nouitijs, quoad annum probationis, in duodecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *Vtrum requiratur in omnibus religionibus integer annus probationis.*
2 *Quare ius statuit vt esset integer annus probationis.*
3 *Vtrum valeat professio nouitij non habentis decimum sextum annum completum, cuius malitia supplet ætatem.*
4 *Vtrum dies termini anni probationis, debent computari in termino, ita vt in ipso die termini, possit fieri professio.*
5 *Vtrum in anno bissexto, duo dies debeant computari in vno, ad effectum complendi annum probationis.*
6 *Vtrum nouitij in aliquo casu possint facere professionem, non finito anno probationis.*
7 *Vtrum possit nouitius renunciare anno probationis.*
8 *An annus probationis debeat esse continuus.*
9 *Vtrum sit de substantia anni probationis, quod nouitius deferat habitum regularem.*
10 *Vtrum sufficiat, quod habitus regularis deferatur à nouitio partim in monasterio, partim extra monasterium.*
11 *Vtrum regularis transiens in aliam religionem, teneatur habere annum probationis continuum.*
12 *Vtrum Prælati incidant in aliquam censuram, recipientes nouitium ad professionem, ante annum probationis elapsum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum requiratur in omnibus religionibus annus integer probationis.

RESpondeo dicendo, quòd secūdùm *b* iura antiqua, masculus cōpleto, non autē incepto anno quarto decimo; mulier cōpleto anno duodecimo, ad professionem admittebātur *c*. Et secundū iura antiqua *d* regulariter professio non poterat dari, nisi cōpleto anno integro probationis: attamē, quia tēpus dabatur in fauorem nouitij, vt experiretur regulæ austeritatem, & mores monastrij, vt dicitur in iure *e*, ideo conueniente Prælato cum suo Conuentu, quoad nos mendicantes, & interueniente voluntate nouitij poterat secundum idem ius *f* antiquū ante annū profiteri, & tenebat professio, licèt male procederent Prælati, hoc fine causa rationabili facientes: imò decreuit Bonifacius VIII. pro non mendicātibus, quòd professio expressa, vel tacita licitè poterat fieri intra annum, sed expresse emissa, etiam sæculari habitu non mutato, illi religioni præcise se obligat profitens, quam professus est; tacitè verò facta intra annum probationis per susceptionem habitus, qui profitentibus datur, non illi specialiter, cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligabat, prout aliqui tenebant. At cum professio, sicut votum solemne, subiiciatur ordinationi Ecclesiæ, ratione solemnitatis, prout ait D. Thom. *g*, ideo in Concilio *h* Tridentino nouissimè est ordinatum, vt in vnaquaque religione tam virorum, quàm mulierum, professio non fiat ante decimum sextum annum expletum, nec qui minori tempore, quàm per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad probationem admittatur: professio autem antea facta, sit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicuius regulæ, aut religionis, vel ordinis obseruationem, aut ad alios quoscunque effectus. Hęc Concilium.

b c. 1. de reg. lib 6. gl 2 0 q. 1. in ca. 1. Cit. eos. de reg.
c c. non solum &c. constitutionem. de reg. li. 6.
d cap ad apostolicam. de reg.
e d. cap ad apostolicam.
f d. ca. constitutionem.
g D Tho. 2. 2. qu. vlt.
h Sess. 25 de reg. cap. 15.

ARTICVLVS II.

Quare ius statuit, vt integer annus probationis, & non sex menses, aut quatuor decim assignentur.

RESpondeo dicendo, quòd similibus quæstionibus interrogari solitis possumus respondere, cum doctrina cuiusdam *i* glossæ, & omnium doctorum, quos refert, & sequitur Tiraquellus, quòd non omnium possumus dare rationem, & sic in proposito non obligamur dare rationem: quare hoc tempus fuerit assignatum, & non aliud maius aut minus; sicut non potest dari ratio, quare magis præscriptioni fuit determinatum spatium decem annorum, quàm duodecim. Atlicèt ad id non astringamur, in nostro tamen casu ratio est in promptu. Terminus enim anni est conuenientior, & opportunior negotiis humanis, quam alius; hic enim terminus comprehendit omnes menses, & omnem temporis diuersitatem, in quo potest nouitius, frigus, calorem, æstatem, & hyemem, & omnes temporis mutationes experiri: cum in hoc temporis spatio omnes eueniant, qua ratione ius sæpe sæpius pro differentibus negotiis peragendis, annum constituit integrum, iuxta ea, quæ latè congerit Tiraquellus *k*. Et sanctissimi patres, prout refert Innocentius *l*, vnius anni spatiū pro probatione nouitiorū statuerunt, tum in fauorem nouitiorum, vt scilicet, probent, & experiantur vtrum possint difficultates, & asperitates religionis portare, tum in fauorem religionis, vt per conuersationem annuam nouitiorum, eorum mores, & inclinationes, fratres cognoscant, & videant an ad religionem sint idonei.

i Gl. & DD. in l. non omnium ff de leg. & l. 1 § initium ff de possu. Tiraqu. de præscrip. 1. gl. 4. in prin.
k Tiraquel. de retrait. lina. §. 8. g. 3. n. 6. & 7.
l cap. ad apostol. de reg.

Et aduertendum, quòd *a* Concilium Tridentinum ordinat, vt non detur professio, nisi prædicto anno probationis completo. Nec obstat, quòd nouitius habitum susceperit ante decimumsextum annum completum, ante

a Conc Trid. se. 25. de re. c 15.

ante quem vetat Concilium professionem fieri: nam respondetur, quòd Concilium non vetat habitum suscipi ante illos completos annos, nec disponit annum probationis impleri non posse ante dictum spatium, & ita hodie annus probationis incipere potest, imò & perfici ante decimum sextum annum completum, & virtute illius probationis fieri professio, expleto sextodecimo anno. Ita Nauar. *b*

b Na. li 3. cōs tit. de reg. cons. 30.

Aduertendum etiam, quòd licentia, vt aliquis simul sumat habitum, & professionem emittat, vt in Abbatem eligi possit, non conceditur: ante enim quam quis sit discipulus non potest esse Magister, vt dicit quædam decretalis *c*, & pro hoc est decisio Putei, & tradit Quintilianus Mandosius.

c l. offi. in 6. de elect. dec. Putei 262. Mando. de sign fo. 102. co. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum valeat professio nouitij non habentis decimum sextum annum completum, cuius malitia supplet ætatem.

RESpondeo dicendo, quòd professio expressa, vel tacita ante hanc ætatem est nulla, & inualida, vt ex Conc. *d* Trident. colligitur, cuius decretum non solum in expressa, sed etiam in tacita professione locum habet. Quod non distinguit, an ante illam ætatem quis sit doli capax, vel non, licet aliàs doli capax obligetur, vt dicitur in iure *e*, vt ita etiam obligetur Deo, iuxta notata per quandam glossam *f*: nam contrarium in nostro casu est dicendum, vt per Hostiensem *g*, & Geminianum dicentes, quòd malitia non simplet ætatem, vbi à iure certus numerus, & determinatus annorum requiritur, licèt aliàs regulare sit, malitiam supplere ætatem, vt colligitur ex iure *h*, & tradit Mandosius.

d Con. Tri. ss. 25. de re. cap. 15.
e c puertis, de d l. & pueru.
f Glos. fi in fin ss ca. pu. stul. tit. de reg.
g Host in d. c. postulasti. Gemin in cōs. 4. in causa e ma-
h l 2. & 3. C. si minor se maio dixerit. cap. de illis 2. & cap. fin. de despon. impu. Mando. in reg. Can. q. 1a n. 13. & 14. co. 1.

ARTICVLVS IV.

Vtrum dies termini anni probationis debeat computari in termino, ita, vt in ipso die termini possit fieri professio.

RESpondeo dicendo, quòd Quintilianus Mandosius *i* disputat aliam similem quæstionem; quærit enim, an dies, qua fit resignatio beneficij, vel præstatur consensus infirmi, iuxta tenorem regulæ Cancellariæ, debeat computari in termino viginti dierum, vt videlicet currat de momento in momentum; an verò eo non computato, incipiat terminus viginti dierum à sequenti die numerari. Quam quæstionem ait in Rota fuisse propositam, & non decisam, & refert duas contrarias opiniones. Attamen concludit, quòd quando resultant odium, & pœna, computando diem termini in termino, tūc non fiat talis computatio: at verò quando non computādo diem ipsam in termino, odium seu pœna non resultaret, tunc dies ille computabitur, & fiet computatio de momento in momentum. Hanc distinctionem ponit Archidiaconus, quem refert Geminianus *k*, & post alios multos esse sequendam concludunt Tiraquellus, & Mandosius, affirmantes esse verissimam, & æquitatem summam continere, quam domini de Rota sequi semper consueuerunt. Et quando occurrit casus: dies termini an, & quando computetur in termino, videre poteris apud Ægidium Bossium *l*, Cassaneum, & Florerium.

i Man in reg. 16. Ca. q. 18.

k Gemin. in c. statutum. de præben. li. 6. & c. 3. v. si vero non potest apparere. Tira. de vtroq. retra. §. 1. glos. 1. nu 66. Man. vbi su iuxta fin.
l Bos in pra. crim. tit. quomodo proced. per acc. in del. nu. 26. ver. & quando simi. liter datur dilatio mensis. Cas in cōsuet. Burg. Ru 1. §. 8 nu. 10. Flo. in pra. 1. p. 2. p. v. accusant. nu 5.
m l. eum qui Kal. planè, ff. de verb oblig.

Sed videamus vtrum in casu proposito, debeat fieri computatio de momēto in momentum, an cōtra. Pro quo videndū est, an ex tali cōputatione fauor, aut odiū oriatur, & quòd oriatur odium, videtur: nam sequitur ipsum nouitium obligari religioni per professionem: obligatio autem odium præsefert. Et sic dicitur in quadam lege *m*, quòd obligans se die Kalend. de soluendis, &c. illa dies obligationis in quam Kalendæ incidunt, non computatur. Pro contraria verò parte facit, quòd in nostro casu agitur de fauore, quod probatur: nam licet obligatio absolutè significet odium: at obligari religioni non videtur, nisi fauor, propter maximas immunitates, & priuilegia quibus ipse nouitius, eo ipso quòd professus est, fit particeps, & posset accidere, quòd si non fieret computatio de momento in momentum, ipse nouitius in die illo termini posset mori ante professionem, & priuaretur suffragiis debitis professis, & monasterium perderet hæreditatem, quæ sibi si professus moreretur, obueniret. Et pro hoc facit dictum Panormitani *n*, dicentis, quòd in fauorabilibus, si contingat bissextus, duo dies computantur pro vno, & omnes concedunt, quòd anno probationis cadēte in bissexto, duo dies reputantur pro vno, prout articulo sequēti dicetur. Et cōfirmatur; nam in multis casibus, ius *o* ciuile etiam facit cōputationē de momēto in momentū in fauorabilibus, licēt aliquibus odiosā sint; puberes enim possunt facere testamētum, & satis est quod compleuerint annos quatuordecim, licèt non excesserint, adeò quòd dies vltimus quatuordecim annorū inceptus, habetur pro cōpleto, licèt ex tali factione testamēti aliquibus damnum inferatur: similiter in proposito, licet ex professione in vlt. die termini anni probationis, aliquibus iniuria irrogetur per hæreditatē monasterio delatā, debet in fauorē profitētis, & monasterij, dies termini cōputari in termino, ita vt fiat computatio de momento in momentum. Quod maximè comprobatur ex decisione Iurisconsulti Vlpiani *p*, qui ait in vsucapionibus non à momento ad momentum, sed totum ad postremum diem computamus, idcoque qui hora sexta diei Kalendarum Ianuariarum possidere cœpit, hora sexta diei pridie Kalendas Ianuarias implet vsucapionem. Ex quo loco sequens conficio argumentum, si in vsucapionibus, quæ sunt odiosæ, non fit computatio de momento ad momentum, vt tempus præscriptionis finiri dicatur, sed sufficit, quod dies sit cœptus, vt habeatur pro completo, vt ex dictis legibus summat Paulus de Castro. quomodo ad professionem faciendam, vt annus probationis finiri dicatur, non debemus esse contenti, quod fiat computatio de momento in momentum, sed debemus desiderare alium diem expectari, vt professio legitimè possit dari. Et hāc opinionem his non adductis tenet Henriquez *q* allegans Palatium.

n Pa. in cap. quaeren. de ver. sig.
o l. qua ætat. ff qui testa. facere pos.
p l. in vsucapioni eum l. seq. ff. de vsufruct.
q Henr. 1. to. li 13. de excom c 40. n. 3. Pala in 4.

Nec contra hoc obstat quidam Canon *r*: nam respondetur quod loquitur in casu dissimili, in quo pater ipsius puellæ minoris duodecim annorū potest reclamare, ad quod ipsi patri datur annus, & dies. Et certè si Concilium vellet, vt vnus dies vltra expectaretur, id vtique exprimeret, sicut in dicto Canone est expressum loquente de patre volente filium impuberem à monasterio reuocare.

d. 38. qu. 1. p. 83.
r ca. puella 20. q. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrum in anno bissexto duo dies debeant computari pro vno ad effectum implendi annum probationis.

RESpondeo dicendo, quod in anno bissexto secundū ius *s*, duo dies debent pro vno reputari, & sic quoad annum probationis debet etiam computari pro vno. Et ratio est: nam cùm hæc materia sit politica & ciuilis clarum est, quod de ea politicè & ciuiliter loqui debemus. Ex quo sequitur, quod annus probationis, non debet esse annus solaris, & naturalis, qui necessario trecentos sexaginta quinque dies, & sex horas continet, sed debet esse annus à republica, vt talis declaratus. Pro cuius rei explicatione est notandū, quod varia fuit apud plerasque gentes olim annorum ratio, vt nobis scriptum reliquerunt, Plinius *a*, Macrobius, Alexander ab Alexādro, & alij, quos refert diligētissimus Tiraquell. Annus vero Romanorū, quo modo vtimur dubio procul constat duodecim mensibus, quo vsā est Respublica Romanorum ab Imperio Iulij Cæsaris, qui imitatus Ægyptios ad certum dierum numerum solis redegit annum, intercalario antiquo mense sublato, vt vnus dies quarto quoque anno intercalaretur, qui & hodie quoque intercalatur propter vniuscuiusque anni quadrantem, qui ad perfectum solis cursum post

s l. cum bissex. ff de verb sig.
a Pli. li 7. ca. 48. Macro. li. 1. c. 8 Alex. li. 3. die genial. c. 24. Tira. l. si vnquam retract §. 1. glo 10.

CCCLXV.

ARTICVLVS VI.

Quo habitu Nouitij sint induendi.

RESpondeo dicendo, quòd pro nostra religione ordinis Minorum, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo, Pontificatus Pauli II. anno septimo, fuit celebratum Capitulum Generale in Conuentu Palençuelæ in prouincia Castellæ, in quo sic fuit ordinatum,

Vlterius cum secundum declarationem D. Clementis V. omnia spectantia ad formam habitus tam nouitiorum, quàm professorum æquipolleant præcepto, statuit, & vult reuerendus Pater vicarius Generalis, cum Capitulo vniuerso, vt de cætero in omnibus prouinciis, habitus nouitiorum patenter sit distinctus ab habitu professorum: ita vt diffutura Caputij non sufficiat, sed vel oportet Caparonē iuxta regulam, vel aliam peciam panni ante pectus, nisi quoad aliquas personas notabiles, recipientibus aliud secundum Deum aliquando videatur.

Ita refertur in Monumentis *a* Ordinum: in aliis autem religionibus, iuxta earum constitutiones, & laudabiles consuetudines sunt nouitij induendi.

a Tract. fol. 240 pag. 1.

Circa illa verba nostræ constitutionis ibi, *ita quod diffutura Caputij non sufficiat*, est aduertendum, quòd hæc verba à Patribus illis antiquis fuerunt posita, quia diffutura Caputij, non est habitus nouitiorum, contra aliquos ignorantes, asserentes esse habitum nouitiorum: inde inferentes, quod fratres minores professi, portantes habitum cū diffutura Caputij peccant mortaliter, cum portent habitum non professorum, sed nouitiorum, qui euidenter falluntur, cum totum Capitulum generale in exordio Obseruantiæ, quo tempore maxime obseruantiæ eiusdem rigor vigebat, iudicauerit hunc esse habitum professorum.

Secundo sunt notanda illa verba, ibi, *nisi quoad aliquas personas notabiles*, quod personæ notabiles, presbyteri communiter reputantur: extendere autem hoc ad notabiles nisi sint filij aliquorum illustrium, titulum habentium existimo non conuenire, cùm vnusquisque nobilis reputetur, & si vni daretur, omnes nobilitatem allegarēt. Vtrum autem annus probationis possit computari sine eo, quòd nouitius habitu regulari probationis incedat, in sequenti quæstione disputabitur.

QVÆSTIO XV.

De Nouitijs, quoad annum probationis, in duodecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *Vtrum requiratur in omnibus religionibus integer annus probationis.*
2 *Quare ius statuit vt esset integer annus probationis.*
3 *Vtrum valeat professio nouitij non habentis decimum sextum annum completum, cuius malitia supplet ætatem.*
4 *Vtrum dies termini anni probationis, debeat computari in termino, ita vt in ipso die termini, possit fieri professio.*
5 *Vtrum in anno bissexto, duo dies debeant computari in vno, ad effectum implendi annum probationis.*
6 *Vtrum nouitij in aliquo casu possint facere professionem, non finito anno probationis.*
7 *Vtrum possit nouitius renunciare anno probationis.*
8 *An annus probationis debeat esse continuus.*
9 *Vtrum sit de substantia anni probationis, quod nouitius deferat habitum regularem.*
10 *Vtrum sufficiat, quod habitus regularis deferatur à nouitio partim in monasterio, partim extra monasterium.*
11 *Vtrum regularis transiens in aliam religionem, teneatur habere annum probationis continuum.*
12 *Vtrum Prælati incidant in aliquam censuram, recipientes nouitium ad professionem, ante annum probationis elapsum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum requiratur in omnibus religionibus annus integer probationis.

RESpondeo dicendo, quòd secūdùm *b* iura antiqua, masculus cōpleto, non autē incepto anno quarto decimo; mulier cōpleto anno duodecimo, ad professionem admittebātur *c*. Et secundū iura antiqua *d* regulariter professio non poterat dari, nisi cōpleto anno integro probationis: attamē, quia tēpus dabatur in fauorem nouitij, vt experiretur regulæ austeritatem, & mores monastrij, vt dicitur in iure *e*, ideo conueniente Prælato cum suo Conuentu, quoad nos mendicantes, & interueniente voluntate nouitij poterat secundum idem ius *f* antiquū ante annū profiteri, & tenebat professio, licet male procederent Prælati, hoc sine causa rationabili facientes: imò decreuit Bonifacius VIII. pro non mendicātibus, quòd professio expressa, vel tacita licitè poterat fieri intra annum, sed expresse emissa, etiam sæculari habitu non mutato, illi religioni præcise se obligat profitens, quam professus est; tacitè verò facta intra annum probationis per susceptionem habitus, qui profitentibus datur, non illi specialiter, cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligabat, prout aliqui tenebant. At cum professio, sicut votum solemne, subiiciatur ordinationi Ecclesiæ, ratione solemnitatis, prout ait D. Thom. *g*, ideo in Concilio *h* Tridentino nouissimè est ordinatum, vt in vnaquaque religione tam virorum, quàm mulierum, professio non fiat ante decimum sextum annum expletum, nec qui minori tempore, quàm per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad probationem admittatur: professio autem antea facta, sit nulla, nullamque indueat obligationem ad alicuius regulæ, aut religionis, vel ordinis obseruationem, aut ad alios quoscuuque effectus. Hęc Concilium.

b c. 1. de reg. lib 6. gl. 20 q. 1. in ca. 1. C. cit. tot. de reg.
c c. non solum &c. constitutionem. de reg. lo. 6.
d cap ad apostolicam. de reg.
e d. cap ad apostolicam.
f d. ca. constitutionem.
g D Tho. 2. 2. qu. vlt.
h Ses. 25 de reg. cap. 15.

ARTICVLVS II.

Quare ius statuit, vt integer annus probationis, & non sex menses, aut quatuordecim assignarentur.

RESpondeo dicendo, quòd similibus quæstionibus interrogari solitis possumus respondere, cum doctrina cuiusdam *i* glossæ, & omnium doctorum, quos refert, & sequitur Tiraquellus, quòd non omnium possumus dare rationem, & sic in proposito non obligamur dare rationem: quare hoc tempus fuerit assignatum, & non aliud maius aut minus; sicut non potest dari ratio, quare magis præscriptioni fuit determinatum spatium decem annorum, quàm duodecim. At licèt ad id non astringamur, in nostro tamen casu ratio est in promptu. Terminus enim anni est conuenientior, & opportunior negotiis humanis, quam alius; hic enim terminus comprehendit omnes menses, & omnem temporis diuersitatem, in quo potest nouitius, frigus, calorem, æstatem, & hyemem, & omnes temporis mutationes experiri: cum in hoc temporis spatio omnes eueniant, qua ratione ius sæpe sæpius pro differentibus negotiis peragendis, annum constituit integrum, iuxta ea, quæ latè congerit Tiraquellus *k*. Et sanctissimi patres, prout refert Innocentius *l*, vnius anni spatiū pro probatione nouitiorū statuerunt, tum in fauorem nouitiorum, vt scilicet, probent, & experiantur vtrum possint difficultates, & asperitates religionis portare, tum in fauorem religionis, vt per conuersationem annuam nouitiorum, eorum mores, & inclinationes, fratres cognoscant, & videant an ad religionem sint idonei.

i Gl. & DD. in l. non omnium ff de leg. li. 1 § initium ff de postu. Tiraqu. de præscrip. t. gl. 4. in prin.
k Tiraquel. de retract. lina. §. 8. g. 3. n. 6. & 7.
l cap. ad apostol. de reg.

Et aduertendum, quòd *a* Concilium Tridentinum ordinat, vt non detur professio, nisi prædicto anno probationis completo. Nec obstat, quòd nouitius habitum susceperit ante decimumsextum annum completum, ante

a Conc. Trid. ses. 25. de re. c. 15.

ante quem vetat Concilium professionem fieri: nam respondetur, quòd Concilium non vetat habitum suscipi ante illos completos annos, nec disponit annum probationis impleri non posse ante dictum spatium, & ita hodie annus probationis incipere potest, imò & perfici ante decimum sextum annum completum, & virtute illius probationis fieri professio, expleto sextodecimo anno. Ita Nauar. *b*

Aduertendum etiam, quòd licentia, vt aliquis simul sumat habitum, & professionem emittat, vt in Abbatem eligi possit, non conceditur: ante enim quam quis sit discipulus non potest esse Magister, vt dicit quædam decretalis *c*, & pro hoc est decisio Putei, & tradit Quintilianus Mandosius.

b Na. li 3. cons. tit. de reg. cons. 30.

c l. off. in fi. de elect. decis. Putei 262. Mand. de sign fo. 102. co. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum valeat professio nouitij non habentis decimum sextum annum completum, cuius malitia supplet ætatem.

Respondeo dicendo, quòd professio expressa, vel tacita ante hanc ætatem est nulla, & inualida, vt ex Conc. *d* Trident. colligitur, cuius decretum non solum in expressa, sed etiam in tacita professione locum habet. Quod non distinguit, an ante illam ætatem quis sit doli capax, vel non, licèt aliàs doli capax obligetur, vt dicitur in iure *e*, vt ita etiam obligetur Deo, iuxta notata per quandam glossam *f*: nam contrarium in nostro casu est dicendum, vt per Hostiensem *g*, & Geminianum dicentes, quòd malitia non simplet ætatem, vbi à iure certus numerus, & determinatus annorum requiritur, licèt aliàs regulare sit, malitiam supplere ætatem, vt colligitur ex iure *h*, & tradit Mandosius.

d Con. Tri. ss. 25. de re. cap. 15.

e c. pueris, de d. & puero. f Glos. fi. in. fin. in ca. professi. tit. de reg. g Host. in d. c. postulasti. Gemin. in c. fin. 4. in causa.

h l. 2. & 3. C. si minor se maio. dixerit. cap. de illis 2. & cap. fin. de despon. impub. Mand. in reg. Can. q. 14. n. 13. & 14. 32. 1.

ARTICVLVS IV.

Vtrum dies termini anni probationis debeat computari in termino, ita, vt in ipso die termini posit fieri professio.

Respondeo dicendo, quòd Quintilianus Mandosius *i* disputat aliam similem quæstionem; quærit enim, an dies, qua fit resignatio beneficij, vel præstatur consensus infirmi, iuxta tenorem regulæ Cancellariæ, debeat computari in termino viginti dierum, vt videlicet currat de momento in momentum; an verò eo non computato, incipiat terminus viginti dierum à sequenti die numerari. Quam quæstionem ait in Rota fuisse propositam, & non decisam, & refert duas contrarias opiniones. Attamen concludit, quòd quando resultant odium, & pœna, computando diem termini in termino, tūc non fiat talis computatio: at verò quando non computādo diem ipsam in termino, odium seu pœna non resultaret, tunc dies ille computabitur, & fiet computatio de momento in momentum. Hanc distinctionem ponit Archidiaconus, quem refert Geminianus *k*, & post alios multos esse sequendam concludunt Tiraquellus, & Mandosius, affirmantes esse verissimam, & æquitatem summam continere, quam domini de Rota sequi semper consueuerunt. Et quando occurrit casus: dies termini an, & quando computetur in termino, videre poteris apud Ægidium Bossium *l*, Cassaneum, & Florerium.

i Man. in reg. 16. Cā. q. 18.

k Gemin. in c. statutum. de praeben. li. 6. c. 3. v. si vero non possit apparere. Tira. 1 de vtroq. retra. §. 1. glos. 1. nu 66. Man. vbi su. in vlt. fin.

l Bos. in pra. crim. tit. quomodo proced. per att. in del. nu. 26. ver. & quando similiter datur dilatio mensis. Cas in consuet. Burg. Ru 2. §. 8 nu. 10. Flo. in pra. 1. p. 2. p. v. accusans. nu 5.

Sed videamus vtrum in casu proposito, debeat fieri computatio de momēto in momentum, an cōtra. Pro quo videndū est, an ex tali cōputatione fauor, aut odiū oriatur, & quòd oriatur odium, videtur: nam sequitur ipsum nouitium obligari religioni per professionem: obligatio autem odium præsefert. Et sic dicitur in quadam lege *m*, quòd obligans se die Kalend. de soluendis, & c. illa dies obligationis in quam Kalendæ incidunt, non computatur. Pro contraria verò parte facit, quòd in nostro casu agitur de fauore, quod probatur: nam licèt obligatio absolutè significet odium: at obligari religioni non videtur, nisi fauor, propter maximas immunitates, & priuilegia quibus ipse nouitius, eo ipso quòd professus est, fit particeps, & posset accidere, quòd si non fieret computatio de momento in momentum, ipse nouitius in die illo termini posset mori ante professionem, & priuaretur suffragiis debitis professis, & monasterium perderet hæreditatem, quæ sibi si professus moreretur, obueniret. Et pro hoc facit dictum Panormitani *n*, dicentis, quòd in fauorabilibus, si contingat bissextus, duo dies computantur pro vno, & omnes concedunt, quòd anno probationis cadēte in bissexto, duo dies reputantur pro vno, prout articulo sequēti dicetur. Et cōfirmatur; nam in multis casibus, ius *o* ciuile etiam facit cōputationē de momēto in momentū in fauorabilibus, licèt aliquibus odiosa sint; puberes enim possunt facere testamētum, & satis est quod compleuerint annos quatuordecim, licèt non excesserint, adeò quòd dies vltimus quatuordecim annorū inceptus, habetur pro cōpleto, licèt ex tali factione testamēti aliquibus damnum inferatur: similiter in proposito, licet ex professione in vlt. die termini anni probationis, aliquibus iniuria irrogetur per hæreditatē monasterio delatā, debet in fauorē profitētis, & monasterij, dies termini cōputari in termino, ita vt fiat computatio de momento in momentum. Quod maximè comprobatur ex decisione Iurisconsulti Vlpiani *p*, qui ait in vsucapionibus non à momento ad momentum, sed totum ad postremum diem computamus, ideoque qui hora sexta diei Kalendarum Ianuariarum possidere cœpit, hora sexta diei pridie Kalendas Ianuarias implet vsucapionem. Ex quo loco sequens conficio argumentum, si in vsucapionibus, quæ sunt odiosæ, non fit computatio de momento ad momentum, vt tempus præscriptionis finiri dicatur, sed sufficit, quod dies sit cœptus, vt habeatur pro completo, vt ex dictis legibus summat Paulus de Castro. quomodo ad professionem faciendam, vt annus probationis finiri dicatur, non debemus esse contenti, quod fiat computatio de momento in momentum, sed debemus desiderare alium diem expectari, vt professio legitime possit dari. Et hāc opinionem his non adductis tenet Henriquez *q* allegans Palatium.

m l. cum qui Kal. planè. ff. de verb oblig.

n Pa. in cap. quaren. de ver. sig.

o l. qua ætat. ff qui testa. facere pos.

p l. in vsucap. boni eum l. seq. ff. de vsur. fruct.

q Henr. 2. to. li 11. de excom c 40. n. 2. Pala in 4.

Nec contra hoc obstat quidam Canon *r*: nam respondetur quod loquitur in casu dissimili, in quo pater ipsius puellæ minoris duodecim annorū potest reclamare, ad quod ipsi patri datur annus, & dies. Et certè si Concilium vellet, vt vnus dies vltra expectaretur, id vtique exprimeret, sicut in dicto Canone est expressum loquente de patre volente filium impuberem à monasterio reuocare.

r d. 18. qu. 1. pa. & 23. r ca. puella 20. qu. 2.

ARTICVLVS V.

Vtrum in Anno bissexto duo dies debeant computari pro vno ad effectum implendi annum probationis.

Respondeo dicendo, quod in anno bissexto secundū ius *f*, duo dies debent pro vno reputari, & sic quoad annum probationis debēt etiam computari pro vno. Et ratio est: nam cùm hæc materia sit politica & ciuilis clarum est, quod de ea politicè & ciuiliter loqui debemus. Ex quo sequitur, quod annus probationis, non debet esse annus solaris, & naturalis, qui necessario trecentos sexaginta quinque dies, & sex horas continet, sed debet esse annus à republica, vt talis declaratus. Pro cuius rei explicatione est notandū, quod varia fuit apud plerasque gentes olim annorum ratio, vt nobis scriptum reliquerunt, Plinius *a*, Macrobius, Alexander ab Alexādro, & alij, quos refert diligētissimus Tiraquell. Annus vero Romanorū, quo modo vtimur dubio procul constat duodecim mensibus, quo vsā est Respublica Romanorum ab Imperio Iulij Cæsaris, qui imitatus Ægyptios ad certum dierum numerum solis redegit annum, intercalario antiquo mense sublato, vt vnus dies quarto quoque anno intercalaretur, qui & hodie quoque intercalatur propter vniuscuiusque anni quadrantem, qui ad perfectum solis cursum post

f l. cum bissex. ff. de verb. sig.

a Pli. li 7. cap. 48. Macro. li. 1. c. 8 Alex. li. 3. dic genial. c. 24. Tira l. si vnquam. retract. §. 1. glo 10.

CCCLXV.

CCCLXV. dies deerat, auctoribus Macrobio, Plinio, & Plutarcho. Priùs enim Romulus ex decem mensibus constituerat annum solarem. Numa verò ex duodecim, sed ratione quadam adeò confusa, vt necesse fuerit eam à Iulio Cæsare immutari, itaque anno solari vsa est semper Romana Ecclesia. Apud Hebræos verò hic annus solaris erat in vsu, diuersa tamen mensium obseruatione: siquidem duodecim lunationes apud eos, simul additis vndecim diebus, faciunt annum solarem, de quo latè per Couarruuias *b*, & Petrum Martinez.

b Co. l. 4. va. c. 18. Mart. li. 9. hyp. 36.

Secundò est notandum, quòd quantum ad negotia, & commercia humana, ille annus debet iudicari, qui à Republica à certo die vnius mensis vsque ad eundem diem sequentis anni, siue annus sit bissextus, siue non, licet annus solaris semper sit vnus, & hic annus ciuilis, & politicus sufficit ad hoc, vt sit perfectus annus probationis.

Ex qua resolutione, colligitur resolutio ad quandam dubitationem, quæ exorta fuit ab anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo secundo, cui Gregorij XIII. autoritate dempti sunt decem dies: à quinto enim die Octobris vsque ad decimum sextum diem eiusdem mensis, sunt sublati, propter quod fuit dubitatum, vtrùm in ordinibus sacris initiandis ille annus deberet vt integer reputari, vt sacris initiandis reputarentur habere ætatem à sacris canonibus requisitam: an verò illi decem dies deberent superaddi. Ad quod respõdetur nullam esse necessitatem expectandi complementum illorum decem dierum; licèt enim ille annus millesimus quingentesimus octuagesimus secundus non fuerit perfectus solaris, fuit tamen perfectus ciuiliter, & politice, & in omnibus commerciis, vt talis receptus, & de his annis loquuntur decreta Canonica, certos annos ad negotia aliqua requirentia.

Eadem autem distinctio, quę versatur inter annũ solarem, & politicum, versatur etiam inter diem naturalem, & ciuilem; quidam enim est dies ciuilis, quidam verò naturalis. Dies naturalis est ille, qui incipit à primo manè vsque ad noctem; hoc enim nomen fuit illi à Domino impositum, vt ex Genes. *c* patet, & de hoc die loquitur D. Gregorius dicens, vt cùm dies abscesserit, noctemque sol reduxerit; dies politicus est dies viginti quatuor horarum, quem aliqui ignorantes, diem naturalem appellant; hunc autem diem politicum instituit Respublica, & Ecclesia ad suum regimen. Vnde indistinctis prouinciis incipit hic dies à distinctis horis; quidam enim ipsum à media nocte, vsque ad aliam mediam noctem enumerant; alij à meridie, alij à primo mane, alij ab occasu solis, qua vltima computatione vtuntur Atheniẽses, prout refert Accursius *d*. nos consuetudinem antiquam Romanorum sectãtes, hunc diem à media nocte initiamus, vsque ad aliam mediam noctem complendum, & sic *e* Iurisconsulti contractum noctu factum non improbant, cùm die politico fiat, nec in religionibus professio noctu facta, irrita iudicatur.

c Genes. 1.

d Accurs. in l. more Romano ff. de feriis.

e l. non minorem. de trãsa.

Ex quibus infertur, quòd si Prælati præcipiant religiosis, vt intra duos dies naturales aliquid faciant, sub pœna excommunicationis ipso facto, non incidunt in prędictam pœnam hoc non facientes intra quadraginta horas ab hora intimationis, cum in aliis quatuor horis possit ab eis fieri; Prælati enim, & vulgus vocabula confundunt, dies politicos, naturales appellando; verum est tamen, quòd secundum subiectam materiam, appellatione diei, aliquando non veniet dies politicus; sed tantum naturalis, qui incipit à primo mane vsque ad noctem, velut si Prælati præcipiant subditis, vt intra vnum diem naturalem opus faciãt, quod de die, & non de nocte fieri necesse est, vt erit opus extra monasterium peragendum, extra quod noctu non possunt regulares existere; hoc enim præceptum ad diem tantum naturalem, & non politicum est restringendum.

ARTICVLVS VI.

Vtrum nouitij in aliquo casu possint facere professionem non finito anno probationis.

RESpondeo dicendo, quòd circa hoc habemus quoddam breue Pij V. cuius tenorem refert Parasellus, & in præsentiarum refero.

Pius V. ad perpetuam rei memoriam. Summi Sacerdotij cura, meritis licet imparibus, nobis ex alto commissa, requirit, vt votis illis, per quæ animarum Christi fidelium, præsertim Sanctimonialium virtutum, Domino sub suaui religionis iugo, virgineaque perpetua castitatis laureola famulãtium saluti spiritualique consolationi consulitur, libenter annuamus, illaue fauoribus prosequamur opportunis. Sanè exhibita nobis nuper pro parte dilectarum in Christo filiarum Monialium ordinis S. Dominici fratrum Prædicatorum præparatarum petitio continebat, Quod quoniam aliquando accidit vt illæ durante tempore probationis illarum ad emittendam professionem regularem, & ante illius emissionem ab hac vita migrant, & in dicto tempore probationis obstantibus constitutionibus, siue statutis, & ordinationibus dicti ordinis non valẽtes dictã professionem emittere, carent cælesti merito, quo ex dono, & benignitate Sedis Apostolicæ, cæteræ dicti ordinis Moniales professæ in dicta professione, & regula decedentes gaudent.

Quare nobis humiliter supplicari fecerunt, vt sibi in præmissis opportunè prouidere de benig. Ap. dignaremur.

Nos igitur (qui salutem animarum dictarum Monialium nouitiarum, etiam ante professionis emissionem, & durante tempore probationis earundem decedentium, sincero desideramus affectu) ipsasque Moniales, nouitias, & earum singulas, à quibusuis excommunicationis, suspensionis, interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodata existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutas fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati, eiusdem Monialibus nouitiis, nunc, & pro tempore existentibus, & earum singulis, vt quando, & quoties aliqua ex iis nondum professa, de alicuius medici consilio ab hoc sæculo transitura conspicitur, ipsa pro consolatione animæ suæ professionem prædictã ante tempus requisitum (quatenus tamen in ætate legitima constituta sit) ad illam emittendam in manibus Abbatissæ, seu Priorissæ, vel alterius superioris Nouitiarum ipsius monasterij seu domus, ita tamen, quod ipsa Moniales nouitiæ, sic decedentes indulgentiam, & alias gratias, quas Moniales verè professæ decedentes consequuntur, consequi possint, emittere in articulo mortis liberè, & licitè valeant, Apostolica autoritate, tenore præsentium perpetuo concedimus, & indulgemus. Necnon eisdem Monialibus Nouitiis, ita tunc professis decedentibus plenariam peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem in forma iubilei misericorditer in Domino eisdem autoritate, & tenore elargimur.

Ac concessionem, indultum, & elargitionem huius, ac præsentes literas sub quibusuis similium, vel dissimilium indulgentiarum, & gratiarum suspensionibus, reuocationibus, & limitationibus, etiam in fauorem quorumcunque factis, & faciendis, nullatenus comprehensas, sed semper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum, & validissimum statum restitutas, repositas, & de nouo concessas existere, ipsisque Monialibus, & professionem emittentibus suffragari posse: & sic per quoscunque Iudices, & commissarios quauis autoritate fungentes, etiam S. R. E. Cardinales, & sacri Palatij Apostolici causarum auditores, sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & autoritate iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secus super his, à quoquam, quauis autoritate scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus.

Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac monasterij, seu domus, & ordinis huiusmodi, etiam iuramento, confirmatione Apostolica vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, Priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis, illis, eorumque Superioribus, & personis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis in contrarium quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, & singulis illorum tenore, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata, inserti forent præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris,

hac

hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die 23. Augusti, 1570. Pontificatus nostri anno quinto.

a Fol. 245 in nova impr.

Hoc priuilegium desumpsi ex libro *a* Reuerendissimi Parasseli, in quo aliqua priuilegia notabilia congessit.

Ex qua concessione colligitur, quod nouitiæ habentes legitimam ætatem ad profitendum, si contingat in articulo mortis constitui, possunt profiteri, etiam non finito adhuc anno probationis.

Pro explicatione autem huius concessionis est primo notandum, quod ipsa videtur reuocata per Gregorium XIII. in sua constitutione, quæ incipit, *In tanta negotiorum mole*, cuius tenorem refert Nauar. *b* in qua reuocauit quicquid concessit Pius V. super statu, & regimine sanctimonialium contra ius, & decreta Conc. Trid. sed potest dici, quod non est reuocata, quoad forum conscientiæ: prout *c* enim in 1. Tomo probauimus, à Pio V. fuerunt reualidata in foro conscientiæ omnia priuilegia, quæ erant contra decreta Côc. Trid. per prædecessores suos concessa, prout in primo Tomo probauimus; & sic videtur, quod per semetipsum concessa, & concedenda contra supradicta decreta voluerit semper in foro conscientiæ ad minus obseruari. Et Gregorius XIII. vt dictû est in primo Tomo *d* supra allegato, in sua constitutione tantum reuocauit ea, quæ Pius concesserat contra supradicta decreta, nolens ea aliquam vim in foro exteriori habere. Potest etiam dici, quod Gregorius XIII. tantum reuocauit ea, quæ concesserat Pius V. super statu, & regimine monialium; non autem super professione in articulo mortis emittenda, cum hoc neque ad statum, nec ad regimen pertineat monialium, siquidem supponitur ipsam monialem, statim ab statu huius sæculi, & ab eius regimine decessuram.

b Na. in summa manual.

c 1. to q. 8. ar. 9.

d 1. to. q. 8. ar. 9.

Secundo notâdum est, quod virtute huius breuis, & concessionis ipsi nouitiæ, sic professæ non potest succedere monasterium, in præiudicium venientium ab intestato; cum tantum concedat hoc summus Pontifex propter consolationem spiritualem ipsarum Monialium, & nouitiarum, vt patet ex verbis huius concessionis, ibi, *carent merito cœlesti, quo dicti ordinis professæ, &c.* & ibi, *pro consolatione animæ suæ*, & ibi, *sic decedentes indulgentiam, & alias gratias, quas Moniales vere professæ*, & ibi, *plenam suorum peccatorum indulgentiam in forma iubilei*. Et nunquam summus Pontifex suis priuilegijs intendit derogare iuri quæsito alterius, prout nos in primo Tomo *e* diximus, nisi hoc expresserit, & in hac bulla nullum apponitur verbum, ex quo colligatur velle summum Pontificem iuri venientium ab intestato, præiudicare. Præterea si hoc priuilegium tantum in foro conscientiæ locum habet, quicquid virtute ipsius fit, tantum in foro conscientiæ valebit, & sic cum professio virtute eius tantum in foro conscientiæ valeat, virtute ipsius nihil in iudicio exteriori peti potest. Verùm est tamen, quod si nouitia ex ea infirmitate non decesserit, si postea anno probationis completo professionem emittat, primam ratificando succedet monasterium, secundum ea quæ supra *f* late diximus.

e 10. q. 6. ar. 8.

f Sup. 2. to q. 77. art. vlt.

ARTICVLVS VII.

Vtrum possit nouitius renuntiare anno probationis, & sine eo completo profiteri.

Respondeo dicendo, quod licet forte disputando possit pars affirmatiua teneri; at pars negatiua in iudicando, & consulendo est amplectenda. Primo, quia in Concilio *g* Tridentino parificantur professio ante decimum sextum annum facta, & facta ante diem anni probationis; at nemo audebit dicere professionem ante decimum sextum annum factam de consensu nouitij, & monasterij valere; ergo neque debemus dicere professionem factam ante finem anni probationis de cõsensu nouitij valere, cùm de parificatis idem, secundùm ius *h*, debet iudicari. Secundò probatur: nam mens, & ratio, sunt anima legis, vt dicitur in quadam regula *i* iuris, nec debemus putare, ait Hieronymus *k*, Euangelium esse in verbis scripturam, sed in sensu, quibus concordat Imperator in quadam lege *l*: at mens, & ratio, qua moti sunt sacri Concilij patres, ad constituẽdum dictum decretũ, videtur fuisse ne illo anno nouitij renũciare possẽt. Tertiò, quia verba legis ita interpretanda sunt, vt ipsa non frustrentur, & otiosa reddãtur, iuxta tradita in iure *m*: at interpretari prædictum decretũ, vt limitetur per aliud decretum *n*, expresse habẽs, annum probationis inductum esse in fauorẽ tam monasterij, quàm nouitij, & quòd de cõsensu vtriusq; partis illi fauori renũciari possit, est illud frustrare, & nihil, aut certe parum induceret noui: nam etiam ante illum professio facta sine vtriusque partis consensu, scilicet monasterij, & nouitij erat nulla. Quarto, nam prædictum decretum concilij Tridentini exæquat in hoc religiones mendicantes, & non mendicantes, vt palam colligitur ex eius contextu: at professio facta apud Mendicantes de consensu vtriusque partis ante finem anni probationis est nulla, aut certe non facit verum religiosum, sed tantũ in genere obligat religioni, per quod non fit profitens vere religiosus, sed obnoxius, vt fiat religiosus, iuxta quandam decretalem *o*, vbi communis omnium doctorum.

g Con. Trid. ses. 25. de reg. cap. 15.

h l. 5. ff mandat. c. licet ex decim.

i cap. fi. de reg. iur.

k Hieron in epist. ad Gal.

l c. 2. c. Marchi 1. q. 1. l. non dubiũ. C. de legib.

m c. in his de priuil. si cum tas. de fon. excom. in 6.

n c. ad apostolicam. de reg.

o d. c. ad apostolicam.

Denique probatur prædicta conclusio: nemo enim iuri publico potest renunciare, vt dicitur in iure *p*. & experientia, quæ est rerum magistra, docuit sanctos Patres præfati concilij, quod licet renunciatio, prædicti anni tempore, quo factum fuit dictum decretum capituli *ad apostolicam*, solum videbatur præiudicare iuri priuato, tempore tamen dicti concilij, & nostro clare cœpit præiudicare tam iuri publico, quam priuato, & ita in vtilitatem publicam vetuit concilium huiusmodi professiones ante annum fieri; nam iam passim in aliquibus religionibus intra vnam, vel alteram hebdomadam cœperunt fieri professiones, vt ad dignitates, & beneficia promouerentur, & fierent prius magistri, quam discipuli, cum in magistrum assumi non debeat, qui non nouit esse discipulus, cum magno damno, & dedecore publico ipsarum religionum, quæ sunt magna pars Reipublicæ christianæ, in qua ius publicum consistit, argumento cuiusdam legis *a*, & consequenter nemo auctoritate propria potest illi iuri renunciare, & per hæc, & alia hanc partem defendit Nauarrus *b*.

p c. in dilig. ti. de for. cõp.

a l. 6 huius ff de iust. & iur.

b Na. li. 3. consi. tit. de reg. co. fol. 33.

ARTICVLVS VIII.

An annus probationis debeat esse continuus.

Respondeo dicendo, quod Panormitanus *c* tenuit disputatione sufficere, quod sit interpolatus, quod ante ipsum videtur tenuisse quædam glossa *d*, sed oppositum est verius, & communiter tenetur, scilicet, quod oportet annum esse continuum, eo modo, quo solent austeritates in religione continuari. Et hoc Panormitanus, putat verius, cum hic annus sit statutus ad experiendum austeritates, quæ maxime in continuatione consistunt; sicut patet in eo, qui difficultatur ieiunare quadraginta dies, facile ieiunaret eos, si inter diẽ, & diem alium, diem refectionis interponeret. Tũ quia decretalis dicendo *e* infinite, austeritates omnes vniuersaliter comprehendit; in casu autem nostro, possibiliter quis non experiretur omnes, puta quadragesimales, si egrederetur tempore Quadragesimæ, & idem in aduentu, & hyeme, vel æstate. Tum, quia cum iura loquuntur de annuali spatio, vel de alio tempore, de continuo sunt intelligenda, vt notat quædam glossa *f*, quia regulariter omne tempus debet esse continuum. Et hanc opinionem tenet Bartolus *g* per textum ibi, vbi sermus dicitur veteranus, qui anno continuo seruiuit;

c Panor. in c. ad apostolicã. de reg. ar.

d Glo. in reg. cum quid de reg. ar. li. 6.

e d. c. ad apost.

f Gl. super ve. ff de va tempor. præsc.

g Bar. in l. in sur. ma. ff de public.

seruiuit; nouitius autem, qui non seruiuit anno continuo, & ita tenet post Lapum, & Alexandrũ Rebuffus *b*, & confirmatur; nam qui seruit duobus diebus non dicitur seruire vno die, vt dicitur in quadam lege *i*, & plura conseruata non sunt proprie vnum, vt dicitur in alia lege *k*, vbi Bartolus, & communiter scribentes. Et ita hanc opinionem fuisse decisam in sacro pœnitentiario, testatur Nauarrus *l*. Hæc sunt de iure communi, videamus nunc vtrum secundum priuilegia religionibus concessa, aliud sit dicendum.

h Rebuf. conf 68. p. 120. col. 2.
i l. 2 ff. de ope. libert.
k l. vbi ff. de verb. oblig.
l Nauar. li. 3. cōs. ti de reg. conf 37.

Pro quo est aduertendum, quod Iulius II. statuit, quod cum aliqui fratres in ordine Minorum annum probationis inceperint, sed postea ad eundem ordinem redierint, tempus prioris receptionis habitus, cum tempore posterioris sibi computari, vel non computari posit, iuxta determinationem suorum superiorum, ita habetur in Ordinum Monumentis *m*. Quod priuilegium non existimo esse reuocatum per Concilium Tridentinum *n*; in eo enim tantum definitur, quod annus debeat esse integer; non autem ibi definitur, quod debeat esse continuus, sed hoc relinquit sub opinione, sicut antea erat: vnde illi, qui in nostra religione Minorum de Obseruantia fecerunt professionem post annum integrum probationis, discretum tamen, & non continuum, ante constitutiones generales Toletanas apud viros graues nostræ sacræ religionis iudicati sunt professi, sicut præsente me in facti contingentia iudicatum fuit, in illustri conuentu S. B. P. N. Francisci Salmanticensi, cum consilio P. F. Francisci de Alderete, & P. F. Ferdinandi de Campo, & P. F. Andreæ de Auila prouinciæ S. Iacobi olim prouincialis, & cum consilio P. F. Ioannis de Fada Magistri mei, & P. Fratris Francisci de Herrera dictæ prouinciæ patris, cuius scripta, & libri satis clamant, hos esse in sacra Theologia patres peritissimos, & cum consilio doctissimi doctoris Gabrielis Henriquez Iurisconsultorum primarij, quem ego super hoc casu consului, & in dicta consultatione allegatum fuit concilium Trident. ita non solum consuluisse: sed etiam in praxi admisisse Patres fratrem Ioannem Ramirez olim dictæ prouinciæ, prouincialem, qui ex parte Regis Philippi II. fuit ad Concilium Tridentinum missus, & Fratrem Gasparem de Vzeda, qui in sacra Theologia speculatiua, & morali viri satis consummati fuerunt. Dixi ante constitutiones generales Toletanas: nam post eas dubium est, vtrum professio post annum discretum probationis impletum valeat. Dicitur enim in eis quod ad maiorem Concilij obseruationem nouitij permaneant per annum continuum in probatione, & sic videtur Capitulum generale auferre à Prælatis vsum prædicti priuilegij, sed quidam in nostra religione Pater satis bene meritus; et doctus dicebat, quod in eo Capitulo non fuit ablatus vsus prædicti priuilegij, tum quia in dicta constitutione non fit vlla mentio de prædicta ademptione vsus, tum etiam, quia quamuis aperte diceretur in ea, vt prælati non vterentur prædicta gratia, adhuc etiam iusta existente causa potuissent dispẽsare, quia in dictis constitutionibus dicitur, quod cum causa vrgens euenerit, prouinciales possint dispensare, cum discretis Conuentus, in quo morari contigerit, cum his nouitijs in supra memoratis conditionibus à religione constitutis. Nec obstat quod conditio de continuitate anni non est de supra memoratis conditionibus; sed potius de sequentibus, vt patet ex contextu, et serie dictarum cõstitutionum, quia respondetur, quod quamuis prædicta constitutio secundum ordinem literæ non est de supra memoratis, secundum ordinem intentionis est de illis, quia in quantum tollit vsum prædicti priuilegij est constitutio facta à nostra religione, et cum mens Capituli Generalis sit, vt prouinciales possint dispensare in conditionibus factis à nostra religione circa ipsos nouitios, inde sequitur quod licet expresse in dictis ordinationibus tolleretur vsus prædicti priuilegij, quod potuissent prouinciales dispensare iusta occurrente causa, tum etiam, quia intentio dictæ constitutionis de anni continuitate, non fuit tollere vsum prædicti priuilegij iusta causa occurrente, sed fuit, statuere quod iura decernunt, secundum mentem doctorum, vt dictum est, et ideo constitutiones prædictæ Toletanæ, expresse volunt vt Prælati vtantur suis priuilegijs obtentis contra leges Apostolicas ordinarias, vt expresse constat ex ipsis constitutionibus *o*, ex quibus omnibus patet, quod professio facta ex dispensatione prouincialium, contra constitutionem de anni continuitate in nostra sacra religione Minorum de Obseruantia, erit valida, et in tali casu factum tenebit. Consulerem tamen, vt hæ dispensationes raro, aut nunquam fierent, nisi talis occurrat necessitas; quæ nulla possit tergiuersatione negari. Hæc prædictus vir. Quæ omnia mihi probatissima sunt, sed à tali vsu censeo abstinendum omnino, nec nisi vrgenti necessitate ego eum admitterem, cum postea professus per talem dispensationem possit reclamare in iudicio comparendo, vt eius professio irrita iudicetur: sicut ego audiui apud Matritium quendam religiosum, coram Vicario Generali reclamasse, eo quod intra annum probationis, extra monasterium in quadam infirmaria eius, pro fratribus eiusdem monasterij curandis deputata, per aliquot dies infirmus vt medicaretur steterit. Cum quo ego simul ægritudine oppressus curatus fui; dicebat enim eius annum non fuisse continuum, prout sacri Canones determinant. Et à fortiori, dispensatus poterit reclamare allegando nullam ad dispensandum causam interuenisse. Nec patres religionis tales debent admittere professiones, cum mutato spiritu professorum, lites verisimiliter possint timeri.

m In 2 impr. f. 227. conces. 283.
n Conc. Trid. s 25. de reg. c. 15.
o 1. de appro. nouitio.
o cap. 8 tit. de disp. harum const.

Aduertendum tamen, quod in alijs religionibus, in quibus non est facta similis constitutio, possunt Prælati admittere ad professionem eos, qui annum discretum probationis peregerunt, cum priuilegium Iulij II. non sit (vt probatum est) à Concilio sublatum. Quod verum est, si dictæ religiones priuilegijs mendicantium fruuntur, prout quasi omnes fruuntur.

ARTICVLVS IX.

Vtrum sit de substantia anni probationis, quod deferatur habitus regularis.

RESpondeo dicendo, quod in quadam lege *a* partitarum hæc quæstio determinatur in hunc modum: *Otro si el que entra en orden en algun monasterio deue vestir el habito de aquel orden, ca de otra manera no podria bien prouar la aspereza de la orden, porque vna gran parte de la graueza de la regla es en las vestiduras.* Circa quam legem aduertit ibi Gregorius Lopez esse conformem cuidam decretali *b*, vbi Abbas dicit, quod est de substantia vt quis probet regulam in habitu regulari nouitiorum. Et quantum ad nostram religionem fratrum minorum de substantia est, vt nouitius probet regulam in habitu regulari, cum in ea præcipiatur, vt certo habitu nouitij induantur.

a l. 3. tit. 7. p. 1. iuxta fal.
b c. super eo cum gl. in. de reg.

ARTICVLVS X.

Vtrum in anno probationis ad profitendum sufficiat, quod deferatur habitus religionis partim in monasterio, partim extra.

RESpondeo dicendo, partem affirmatiuam videri veriorem, tum quia supponitur, quod prædictus nouitius detulerit habitum susceptum per totum annum, partim intra monasterium, partim extra, manens semper sub obedientia sui superioris, & cum eius licentia, iusta de causa data, & faciens eius præcepta, & mandata, & videtur sufficiens ad implendum suum annum nouitiatus. Tum quia nullo iure cauetur, quod nouitius debeat manere semper & continuo toto anno intra monasterium, & quod patrum sanctionibus non est statutum, superstitiosa inuentione non est præsumendum, argumento cuiusdam *c* Canonis. Tum, quia Abbas antiquus, quẽ refert Abbas *d* iunior, siue

c c. consuluisti. 1 q. [illegible]
d Abb. [illegible] [illegible] defet ex [illegible] anno [illegible] relig [illegible] de [illegible]

siue Pauormitanus, dixit, quòd religiosus manens extra monasterium sub obedientia superioris, & cum eius licentia videtur residere intra illud, prout late tradit Nauarrus *e*, allegando Syluestrum, idem cum communiter tenentem. Tum etiam, quia etiamsi prædictus Abbas, nec aliquis alius id dixisset, ita tamen dicendum erat, alioquin sequeretur, quòd omnes nouitij, qui intra annum exeunt monasteria de licentia suorum superiorum, in quibus ceperunt habitum, vt peregrinarentur in stationes, vel alia loca pia, vel viserent suos parentes, aut cognatos ægrotantes, vel vt medicarentur, vel vt testificarentur, vel recrearentur, vel alia iusta de causa non complerent annos suorum nouitiatuum. Tum, quia alias sequeretur, quòd errant Reges, & Principes omnes, qui sunt generales religionum militarium, qui frequenter post datum habitum suarum religionum suis militibus nouitiis, statim, aut certè post duos menses, vel tres mittunt ad defendenda aliquot oppida munita, vel ad ipsamet bella, vt in eis compleant nouitiatuum annos.

e Nau in cap. Statuimus 19. qu. 3. nu. 74. Syl v. religio. 3. qu. 19. vers. 3.

Tum, quia hoc videtur satis probari in quadam decretali *f*, cum eis annotatis, quòd scilicet annus nouitiatus extra monasterium de licentia superioris iusta de causa agi, & compleri potest, tum etiam, quia consuetudo, optima legum interpres habet, quòd Prælati religionum, etiam non militarium, cùm datur habitus suorum ordinum aliquibus viris insigniter eruditis, vel in exercendis artibus mechanicis, aut aliis valde expertis, mittunt eos intra annum nouitiatus ad disputationes, & ad alia negotia peragenda, & ad instruendos alios ignorantiores, qui operantur in villis monasteriorũ, ad aliquot dies, hebdomadas, vel mẽses, neq; propterea cogunt eos ad inchoandũ nouos annos nouitiatuum, tum quia frequenter, longè asperiorem, & duriorem vitam ducant extra monasterium, quàm ducerent intra illud, & probant magis duritiem obedientiæ in eundo, & redeundo, & laborando, & malè edendo, quàm hi qui intra monasterium sub vmbra obediunt bene edendo. Et confirmatur; non enim est necessarium, vt nouitius probet, & experiatur omnes austeritates monasterij in indiuiduo, siue in specie, sed sufficit, quòd experiatur austeritatem in genere per totum vnum annum, degendo sub obedientia Prælati; si enim nouitius statim post susceptum habitum inciperet ægrotare, & maneret æger quatuor, aut sex, vel decem menses intra monasterium sub obedientia, posset in fine anni profiteri, secundùm mentem doctorum, quorum nemo dicit, nec vt puto auderet dicere contrarium; ergo non est absque vlla lege dicendum, quòd teneatur experiri omnes austeritates in specie, imò minimè gentium possunt eas expiriri nouitij nostræ sacræ religionis Minorum. Cuius præceptum est non posse fratres professos in ea equitare, quod rigorosum præceptum non possunt nouitij in anno nouitiatus experiri, & multis allegatis, hanc partem defendit doctissimus Nauarrus *g*.

f c. beneficia vestra, qui clerici, vel vouent. matr. contr. pos.

g Nau cap. 3. consil. tit. de reg. cons. 42.

Aduertendum tamen, quòd semper dixi, si talis nouitius egrediatur, & sit extra monasterium, cum licentia sui Prælati, & cum habitu: nam si sine licentia, & sine habitu egrediatur, & postea reuertatur, talis annus dicitur interpolatus, & est insufficiens secundùm ius commune ad professionem, licet secundùm concessionem Julij II. suprà in octauo articulo relatam sufficiens videatur. Nec suprà dictis obstat ordinatio Toletana generalis pro ordine Minorum de Obseruantia facta: vbi dicitur, quòd, licet nouitius exeat cum habitu, minimè tempus nouitiatus ante exitum completum ipsi computetur. Nam respondetur, quòd dicta ordinatio intelligenda est, quòd exiit cum habitu, sine licẽtia Prælati, iuxta superius notata: non autem quando exiit cum habitu, & licentia Prælati. Vel dic, quòd si de licentia Prælati cum habitu egrediatur, annus erit continuus, & non discretus, & facta professio valebit; non enim ordinatio generalis potest statuere, vt peracto anno continuo, probationis professio facta, sit nulla; hoc enim esset aliquod contra ius commune determinare, ad quod potestas constitutionis generalis non se extendit, iuxta tradita à Nauarro *h*. Ex quo infertur, quòd ordinatio prædicta solum impedit fieri professionem, quando sine habitu, & sine licentia, & causa egreditur nouitius extra monasterium: non tamen irritat professionem si fiat; irritare enim hanc professionem solus Papa potest, & capitulum Generale minimè, neque obstat, quòd sit confirmatum à Papa; Papa enim confirmat statuta quatenus non sunt contra ius, & sacros Canones, prout notat Nauarrus *a* in simili casu.

h Nau. vbi sup. cons. 5 n 4.

a Nau. vbi s.

Aduertendum est etiam, quòd Prouinciales possunt dare huiusmodi licentiam ad exeundum, & etiam Prælati monasteriorum in quibus sunt nouitij, cum consilio Discretorum ipsorum monasteriorum, quando ad Prouinciales non facilè recurri potest, & necessitas vrget, cùm Guardiani, & Prælati conuentuales pro similibus necessitatibus habeant ad dandas similes licentias, facultatem. Quod secundùm constitutiones generales, aut prouinciales vniuscuiusque religionis est practicandum.

Aduertendum denique, quòd supradicta minimè consulerem practicanda in nouitiis monialium; licèt enim propter aliquam infirmitatem cum licentia superiorum, & cum habitu egrediantur ad domos parentum, vt in ipsis medicẽtur, non debet ipsis computari tempus, quod ante prædictum egressum in monasterio fuerunt. Et ratio horum est: nam ipsæ moniales, aut ratione voti, aut ratione præcepti ad seruandam perpetuam clausuram astringuntur, prout in primo Tomo *b* latè diximus, & non propter quamcunque infirmitatem conceditur ipsis ad egrediendum licentia, prout in eodem loco probauimus. Quem rigorem non experiuntur non potentes se continere, ita vt saltem intra annum probationis non egrediantur. Verum est tamen, quòd si peracto anno probationis, aliqua cum licentia superioris egrediatur, dùm dos constituitur, & procuratur, vt grauis eius infirmitas curetur, si postea reuertatur, potest statim ad professionem admitti, cùm per integrum annum continuum in probatione steterit.

b 1. to q 42.

Nec obstat Concilium Tridentinum *c* definiens finito anno probationis statim nouitios ad professionem fore admittendos, aut expellendos: nam respondetur, quòd Concilium loquitur de nouitiis in monasteriis virorum educatis, non autem de nouitiis, monialium, vt ex eius litera satis patet ibi, *Nouitios, quos habiles inuenerint*, & probatur ex verbis eiusdem decreti, ibi, *Nouitij, vel Nouitia*, in quibus facit Concilium differentiam inter nouitios, & nouitias, nullam de fœminis nouitiis in prioribus verbis mentionem faciendo.

c Ses. 25. de reg. cap. 16.

ARTICVLVS XI.

Vtrum regularis ad aliam transiens religionem in ea teneatur habere annum probationis continuum.

RESpõdeo dicendo, quòd prima facie videtur non teneri profiteri, cùm in omni religione tria vota essentialia voueantur, scilicet castitatis, paupertatis, & obedientiæ; & ita qui profitetur vnam religionem approbatam, videtur profiteri omnia essentialia cuiuscunque religionis, & cum nihil frustra sit faciendum, iuxta quandam *d* decretalem, non videtur reiterandus annus probationis, neque professio. At contrarium est dicendum, quia frequenter monasterium secundum, est arctioris obseruantiæ, ad quam professio prioris monasterij non extenditur, & nisi profiteretur nouè in secundo, nullo iure ad illam obseruantiam obligaretur. & ita omnes religiosi eius, non obligarentur omni disciplina, quod abhorrent iura *e*, per quæ ita tenet Nauarrus *f*. Et licèt Leo X. *g* cõcesserit, vt trãslatus de vna religione ad alteram possit facere professionem ante annum probationis expletum de consilio discretorum monasterij, in quo facit professionem; hoc tamen priuilegium non video in religionibus practicari, & ita per non vsum, ad minus est sublatum.

d c. si Pater. de priuil. li. 6.

e ca. vestil de sta mon. c. in nouo 16. q 7.

f Nau. li. 3. consi ti. de regul cons. 3.

g Hab tur in suppl fol 49. concess. 295.

ARTICVLVS XII.

Vtrum Prælati incidant in aliquam censuram, recipientes Nouitium ad professionem ante annum probationis elapsum.

RESPONDEO dicendo, quòd *Innocentius IIII. hoc prohibuit, vt habetur in Monumentis Ordinum. Et Alexand. IIII. fratribus Minoribus, & Prædicatoribus in virtute obedientiæ, & sub excommunicationis pœna districtè inhibuit, ne ante annum probationis elapsum, quemquam ad professionem sui ordinis, seu renunciationem sæculo faciendam recipere, neque constitutum intra huiusmodi annum aliquatenus impedire, quo minus infra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit, transeat. vel nisi maior quatuordecim annis existens professus sit tacitè, vel expressè, aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare, quod tamen non præsumitur, nisi clara probatione, & competentibus inditiis ostendatur, omnino ad sæculum redeat, sicut de voluntate processerit, præsumant. Et quod si forte contra huiusmodi prohibitionem, quemquam recipere præsumpserint, decreuit, eum, qui, taliter receptus fuerit, nullatenus dicto ordini alligatum, ipsosque fratres ad receptionem quorumlibet ad professionem eiusdem ordinis fore ipso iure suspensos, & insuper pœnæ subiiciendos, quæ fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi grauioribus consueuerunt.* Ita habetur in iure *b*, & refert Nauarrus.

In 2. impr. fol. 102. con. 228.

b ca. non solum de reg. lib. 6.

Nau. c. 27. n. 157. § 12.

i Ses. 25. de reg. cap. 15.

Circa quam constitutionem ibi, nisi maior quatuordecim annis, aduerte, quòd hæc verba secundùm, Concilium Tridentinum *i* sunt mutanda, loco quorum dici debet, nisi maior sextodecimo anno existens.

Circa eandem constitutionem ibi, *aut euidenter constet illũ vitã voluisse mutare*, nota quòd licet nouitius intra annum probationis libere, & sine licẽtia petita ab aliquo possit à religione retrocedere, prout notat Panormitanus *k*, per textum ibi, nec tenetur soluere expensas factas sibi à monasterio, nec incurrat aliquam inhabilitationem ad ordines, vel beneficia Ecclesiastica, vel sæcularia, prout allegãdo aliqua iura tradit Syluester *l*, hoc tamen per multa iura limitatur, nisi appareat euidenter eum voluisse absolute vitam mutare. Vnde volunt aliqui *m*, quòd is qui religionem intrauit animo perseuerandi, teneatur religioni in genere, etiam alio voto non facto; quorum quidam dicunt, quòd est verè religiosus, ita quòd si contrahat matrimonium, nullum est, quia illud votum dicunt esse solemnizatum per habitus susceptionem, quam opinionem improbat Syluester *n*, quia votum non solemnizatur, quoad dirimendum matrimonium, nisi per susceptionem ordinis sacri, vel professionem tacitam, aut expressam, vt patet in iure *o*. At hic non suscipit ordinem sacrum, neque est expressè, vel tacitè professus. Cùm professio tacita, vel expressa non possit alicui dari sine consensu monasterij, quia est quasi quidam contractus, ex quo reciproca oritur obligatio, quæ ex parte vnius tantum non potest proficisci, vt in quadam lege *p* satis innuitur, imò nec supradictus remanet obligatus religioni in genere, cùm non obligetur proprio voto: propositum enim non est votum, nisi sequatur promissio, quod vbiq; innuit diuina Scriptura *q*, in qua dicitur; *Fac ut sicut promisisti Domino, si quid vouisti Domino, non tardabis reddere, displicet enim ei infidelis, & stulta promissio.* Et idipsum innuunt & leges Ciuiles, secundùm quas votum ex pollicitatione causatur. Nec talis obligatur præcepto superioris, vt concludunt omnes Canonistæ, neque præcepto Ecclesiæ quia hoc nullibi reperitur.

k Pan. in ca. stat. de reg.

l Syl. in. relig 5. num. 8.

m Innoc. cap consulti de regul. Syl. vbi su.

n Syl. vbi su.

o ca. vnic. de vot. li. 6.

p l. in omnib. ff. de act. & oblig.

q Deu. 23. & Eccles. 5.

r ll. 2. ff. de pollic.

Sed restat respondere verbis suprapositis ibi, *aut euidenter constet illum vitam voluisse mutare.* Respondetur enim, quòd hic loquitur decretalis de proposito mutandi vitam, vt erat oblatio professionis, quia in religionis ingressu multi petebat profiteri, licet professio subitò nõ admitteretur, sicut olim poterant in omnibus religionibus non mendicãtibus, & hi erant obligati religioni in genere, at non erãt vere professi. At modò post Concilium Tridentinum *b*, etiamsi petant statim profiteri, cùm ante annum probationis expletum non possint professionem emittere, etiam non remanent obligati religioni in genere, prout ego in nostra summa confessorum, cum Doctoribus communiter teneo.

b Conc. Trid. vbi sup.

Circa suspensionem in dicta constitutione propositam notandum, quòd prouinciales in ea possunt dispensare, cùm non sit Papæ, neque Sedi Apostolicæ reseruata eius dispensatio, iuxta ea, quæ latè in primo Tomo *c* probaui.

c 1. to. q. 2. ...

QVÆSTIO XVI.

De Nouitijs, quoad eorum bonorum dispositionem, in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *Vtrum ingrediens religionem possit testari.*
2 *An testamentum factum ante ingressum per professionem annulletur.*
3 *Vtrum testamentum factum ante professionem possit post ipsam mutare.*
4 *Vtrum vsusfructus bonorum filij professi in religione, pertineat ad monasterium, an ad patrem.*
5 *Vtrum legatum in singulis annis relictum alicui ingresso monasterium fratrum Minorum de Obseruantia, possit ante professionem ... legari.*
6 *Vtrum qui vult ingredi religionem fratrum Minorum, teneatur sua bona pauperibus distribuere.*

Multa iam in secundo Tomo *d*, circa Nouitiorum renunciationes, dicta sunt; nunc aliqua, pro complemento materiæ, hic sunt proponenda, & discutienda.

d 2. to. q. 47.

ARTICVLVS I.

Vtrum ingrediens religionem possit testari.

RESPONDEO dicendo, quòd ante ingressum religionis cuilibet est libera facultas testandi, vt ex multis iuribus *e* tenet Abbas communiter receptus. Et tradit Gutierrez, nec Concilium Tridentinum *f* hoc reuocat; non enim annullat renunciationes ante ingressum religionis factas, & dato quòd eas annullet, non annullat testamentum, neque donationes causa mortis factas, ante ingressum religionis, nec post ingressum, etiamsi fiant ante duos menses proximos professioni, prout nos iam in secundo Tomo *g* explicauimus. Nec verba Concilij, ibi, nulla quoque renunciatio, nec obligatio, possunt adaptari ad testamẽtum; habetur enim in quadam lege *h*, quòd verba, contraxerunt, gesserunt, non pertinent ad testamentum, nec ad testandi ius, & clarum est, quod ista nomina renunciatio, & obligatio includuntur sub illis verbis, contraxerunt, gesserunt; ipsa enim sonant contractum. Nec valet dicere, quod de contractibus ad testamentum valet argumentum, vt ex aliquibus iuribus *i* colligitur, & tradit Euerardus in suis locis: nam respondetur dictum argumentum procedere, quando est in omnibus eadem ratio, vt videri potest in multis casibus, quos refert Alciatus *k*: at in nostro casu non est eadẽ ratio cum testamentũ possit reuocari ante professionẽ, quia ante mortem naturalẽ, aut ciuilem non cõfirmatur. At renunciatio, aut obligatio inter viuos irreuocabilis est, ex qua irreuocabilitate potest inuitus, & coactus renuncians, videns se bonis irreuocabiliter destitutum, profiteri, vt in secundo Tomo *l* abunde probauimus. Nec appellatione contractus, proprie venit testamentum, vt tradit Decius *m*. Et certe si Concilium vellet, suum decretum in testamento locum habere, id vtique patres Concilij minime subticerent, scientes inter testamentum, & renunciationem, aut obligationem magnam in iure versari differentiam.

Nec

n l. 19. ti. 1. p. 6. in princip. Nec supradictis obstat, quædam lex n Partitarum, ibi enim non disponitur, quod religionem ingrediēs non possit testari, sed quòd professus in monasterio id efficere minime possit, prout ibi aduertit Gregorius Lopez.

ARTICVLVS II.

Dato quod testamentum potest fieri ante ingressum religionis, quæritur, an per professionem annulletur.

RÉspondeo dicendo, quòd circa hanc quæstionem videntur doctores variare, inter quos sunt Antonius de Butrio o, & Abbas, qui omnino Antonio non adhæret. Et in hac controuersia verior, & communior opinio est Bartoli p, dicentis testamentum factum ab eo qui religionis professionem, & ingressum minimè cogitabat, professione secuta rumpi solùm quoad legitimam portionem monasterio competentem. Hanc opinionem sequitur Couarruuias q, & dicit communem Didacus Perez, quos sequitur Durante. Quod est intelligendum, quando monasterio non fuit relicta legitima portio; si verò relinquatur, manebit testamentum firmum, eo quòd cessat iusta causa quærelandi, & in hoc omnes concludunt, vt constat ex traditis à Nauarro r & Caldas.

Sed si de monasterio cogitauit, & nihil monasterio reliquit, non rumpitur ipsum testamentum. Ita tenet Bartolus s, quod dicit communiter approbatum Ripa, & vt verius amplectitur Iulius Clarus, qui addit, quòd casu, quo non cogitauit de monasterio ante ipsius religionis ingressum, rumpitur testamentum per professionem, dummodo testator in ipso religionis ingressu, non solùm se ipsum, sed etiam omnia sua expressè monasterio dedicauit, non verò tacitè dedicauit: nam per hanc tacitam dedicationem non videtur priorem expressam voluntatem mutasse. Et addit Molina t, quòd Bartoli opinio iudicaretur amplectenda, ex ipsiusmet religiosi confessione, iuramento firmata, intenderitne, an non reuocare antiquum testamentum, illique esse standum, saltem in foro conscientiæ.

Et aduertendum, quòd si ingressus monasterium, habeat liberos legitimos, legitima debita monasterio erit quintum; nam reliquum est filiorum, vt in legibus a regni probatur, vltra quam partem filij, per parentes grauari non possunt, neque etiam in tertio, & quamuis per aliam legem b liceat meliorationem inter filios facere, & monasterium habeatur loco filij, secundùm quod videtur, dicendum, quod ipsi potest fieri melioratio; contrarium tamen est asserendum: nam dictæ leges locum habent in filiis veris; non autem in filiis fictis, vt satis abundè notauit Tiraquellus c.

o Butri. in c. in pres. n. 30. de probat. & ibi Abb. n. 62. p Bar. n Auth. si qua mulier n. 52. de sacrosan. Eccl. q Cou. in c 2. de testa. n. 5. Perez in l. 1. tit. 2. l. 5. ord. pag. 67 Durante de art. testandi ti. 3. cap. 9. r Nau. in cap. non dicatis n. 81 & 83. Caldas de nom. ina. emph. qu 6. nu. 20. & 16. s Bart. vbi sup. n. 8. Ripa in l. si vnquā q. 55. nu. 84. C. de reuo. dona. Clarus li 3. recept. sent. § testa. qu. 28. nu. 6. t Molin 2. tract. 2. disp. 139 concl. 753. a l 12. ti. 6. li. 5. nou. cop. b 8. ti 8. eod li. b l. 2 tit. 6. lib. recop. c Tiraq. in l. si vnquam C. de reuoc. donat. fol. 333. n. 43. & 44.

ARTICVLVS III.

Vtrum testamentum factum ante professionem possit post ipsam mutari.

RÉspondeo dicendo, quod testamentum factum à Nouitio ante professionem, postea mutari, aut reuocari non potest; siquidem professus testari non potest, etiamsi professus fuerit religionem, quæ communia bona habere possit, ita probatur in iure d, & notant Abbas, & alij relati à Couarruuias, qui multos allegat contra Bartolum; adeo, quod licet reuocatio testamenti fiat in fauorem monasterij, ea minimè valebit, neque iure subsistet, vt ipsemet Couarruuias resoluit.

d l. 2. de test. Auth. de monachis. §. illud. Abb. in c. in pres. n. 61. de prob. Cou. in d c 2. n. 9.

ARTICVLVS IV.

Quidam habens aliquorum bonorum proprietatem, quorum pater habet vsumfructum, quæritur vtrum per professionem remaneat apud patrem vsusfructus, an transeat ad monasterium, & casu quo possit facere testamentum, vt potest: si ingrediatur religionem fratrum Minorum de Obseruantia, vtrum possit disponere non solum de proprietate prædictorum bonorum, sed etiam de vsufructu, an vero solum possit disponere, de proprietate, & nihil de vsufructu agere competente parte, pro tota vita sua.

RÉspondeo dicendo, quod si ingrediens religionem non faciat testamentum, certum est, quod monasterio solum competit, quod erat dicti filij, & sic ipsum monasterium solùm debet habere proprietatem: vsusfructus autem apud patrem remanebit, quia per professionem non extinguitur vsusfructus vsufructuarij, secundum Nauarrum e. & latiùs Anton. Gomez, & Couarruuias, post quandam Glossam communiter receptam. Si tamen ingrediens religionem testamentum facit, videtur, quod possit disponere, non solum de proprietate, sed etiam de vsufructu, saltem de illo, quod remanet ablata legitima, quæ ipsi patri debetur, quæ est tertium. Lex enim Tauri concedit licentiam filio, vt possit facere testamentum, ac si non esset in potestate patris, ex quo consequi videtur, quod possit disponere de dicto vsufructu, qui ipsi pertineret, si in potestate patris non esset per hanc, & alias rationes: hanc partem defendit Antonius Gomez f. Cui opinioni ego non possum adhærere: licet enim prędicta Lex g Tauri concedat facultatem filio, vt possit testari; non tamen concedit ipsi facultatem vt possit testari de rebus alienis: vsus autem fructus res est aliena, cum sit patris pro vita ipsius, vt resoluit Molina h, & sic per prædictam licentiam, non potest filius in aliquo præiudicare paterno iuri quæsito vsusfructus retinendi: poterit tamen filius relinquendo patri proprietatem vltra legitimam ipsi debitam, patri imponere grauamen, cum ei aliquod bonum proprium relinquat, de quo libere poterat disponere, ratione cuius ei grauamen aliquod imponere potest. Et hic est casus notabilis secundum quem potest filius non habens aliquid de præsenti quoad vsumfructum mandare, vt fiat aliqua eleemosyna de præsenti, aut facere aliquod legatum per viam fideicommissi.

e Nau. in cap. non dicatis n. 35. Anto. Gom in l. 6. tau cap. 11. Cou. in c 2. n. 8. de test. Gl. in l. 2 C. de bon. mater. f Ant Go. vbi su. nu. 13. & 14. g l. Tauri h Mol. de primo. l. 9. n. 22. cum seq.

ARTICVLVS V.

Vtrum legatum in singulos annos relictum, alicui ingresso in monasterium fratrum Minorum de Obseruantia possit ante professionem alteri legari.

RÉspondeo dicendo, quod resolutio huius quæstionis videtur pendere ex resolutione alterius, vtrum scilicet legatum in singulos annos expiret morte ciuili ipsius legatarij religionem profitentis, & videtur quod non: nam vsusfructus non extinguitur professione vsufructuarij, etiamsi faciat eam in religione bonorum capaci: necessaria est enim mors naturalis, vt ait quædam Glossa i notabilis secuta à Doctoribus communiter, quos refert, & sequitur Couarruuias, Antonius Gomez, Pinelus, & Speculum testamentorum. Ex quo videtur, quod sicut vsusfructus non finitur professione, etiam in religione bonorum in communi incapace, & potest alicui ante professionem legari pro tota vita ipsius profitentis, ita etiam legatum in singulos annos non finiatur professione, & per consequens possit alicui ante professionem legari. At contrarium existimo tenendum esse in legato in singulos annos pro alimentis relicto, ipsi ingresso religionem; hic enim si profiteatur in religione fratrum Minorum de Obseruantia, non potest ante professionem de tali legato disponere, nisi pro illo tantum anno in quo facit professionem; differentia maxima enim est inter

i Glos. magna ad fi. in Auth. ingre. C. de sacrosa. Eccl. Cou. in ca 2. nu 8 de t. st. Gom. in l. 49. tau. nu. 8. Pin. in l. 1. p. 1. C. de bo. matern. Specul. test. Glos. 12. n. 2.

vſumfructum, & legatum in ſingulos annos; vſusfructus enim cedit dies ſtatim quod alicui competit, & ideo ad eius hæredes tranſmittitur: eſt enim quoddam ius purè, & abſolutè ipſi vſufructuario competens, & iam quæſitum: at annua legata pro alimentis, non eſt vnum purum legatum, ſed eſt vnum purum primi anni, & de hoc ante profeſsionem poteſt nouitius diſponere, & reliquorum annorum ſunt plura legata conditionalia. Quorum ante profeſsionem non cedit dies, nec in ipſis abſolutè, & purè habebat ingreſſus ius quæſitum, vt de eis poſsit diſponere, vide, quid dicat Paulus *k* Iuriſconſultus: *Si in ſingulos annos alicui legatum ſit. Sabinus (cuius ſententia vera eſt) plura legata eſſe ait, & primi anni purum, ſequentium conditionale; videri enim hanc ineſſe conditionem, ſi viuat, & ideo mortuo eo ad hæredem legatum non tranſire.* Hæc Paulus. Et clariùs hanc veritatem nobis proponit Caius *l* Iuriſconſultus, dicens *in ſingulos annos relictum legatum ſimile eſt vſuſfructui, cùm morte finiatur, ſane capitis diminutione non finitur, cum vſuſfructus finiatur.* Super quā legē Gloſ. in verbo *non finitur*, dicit, non finitur ſcilicet, in ſingulos annos relictū, quia legatū ſequētis anni, eſt aliud legatū, & ſic iſtud habebit legatarius; plura enim ſunt legata, & ſic in capite cuiuſlibet anni inſpicitur, an ſit capax, vel non; ſed ſecus eſt in vſufructu, cum legatum eſt ſimplex, & non in ſingulos annos. Denique nemo poteſt legare, niſi illud quod eſt ſuum, aut habet ad illud ius: at legatarius in ſingulos annos non habet ius purè, & abſolutè, niſi ad legatum ſequentis anni; ergo legatum tantum ſequentis anni poterit legari alteri antequam ad profeſsionem admittatur. Legata autem aliorum annorum, poſt primum annum in quo profeſsionem emittit, minimè poterit alteri legare, cùm dies illorum legatorum non ceſſerit, & quando cedit, ipſe legatarius iam factus eſt in communi, & in particulari talium legatorum incapax, neque in communi, neque in particulari talia legata ſunt ſua, vt ea aliis poſsit dare, donare, aut relinquere.

k l. in ſingulos, ff. de an. legat.

l l. in ſing. ff. de ann. legat.

Aduertendum tamen, quòd amplius eſt in hoc legato, quàm in vſufructu: nam in ingreſſu cuiuſlibet anni, ſi deceſſerit legatarius, eius anni legatum hæredi ſuo poteſt relinquere: at vſufructuarius, etiamſi maturis fructibus, nondum tamen perceptis deceſſerit, hæredi ſuo eos non poteſt relinquere, ita Iuriſconſultus Caius *a*.

a d. l. in ſingu. ann.

Aduertendum etiam, quòd ſemper locutus ſum de nouitio volenti profiteri in ordine fratrum Minorum regularis Obſeruantiæ; nam ſi velit profiteri in aliis religionibus capacibus bonorum in communi, poteſt ipſe ipſos annuos redditus legare: nam licet dies illorum non ceſſerit, cedet tamen in poſterum poſt profeſsionem: licet enim ipſe ſit incapax talis legati, monaſterium tamen in quo profeſsionem emiſit, eſt capax huiuſmodi legati, & reſpectu monaſterij poteſt cedere dies. Legatum enim alimenti annui relictum cuidam Catharinæ pro ipſa & vna famula, ait Marianus *b*, quòd debetur monaſterio durante vita ſua, quoad partem ſuam, licet non quoad famulam, quia per ingreſſum perdit facultatem habendi eam, cum qua opinione tranſit *c* Nauarrus, quæ opinio in eo quod pertinet ad famulam, moderanda eſt, vt procedat, ſi dicta Catharina ingrediatur monaſterium, in quo non conceditur Monialibus habere famulas, ſecus in monaſteriis, in quibus ipſis facultas ad eas habendas indulgetur: nam ſi dictæ Catharinæ hoc priuilegium concedatur, ego non video, quare famula eius dicto legato annuo priuetur, & ſi quinque monialibus vna famula datur, reſpectu Catharinæ, dabitur famulæ, ex legato annuo proportionabiliter, ſicut reſpectu aliarum quatuor ei ſalarium ſuppeditatur. Nec puto improbabile, quòd ex dicto legato annuo debetur monaſterio aliquid pro ſeruitricibus, quæ omnibus monialibus dicti monaſterij inſeruiunt, ſine quibus ipſis monialibus non commodè prouidetur.

b Marian. in 2. par. conſi. 10. in 6. qu. ver. verum.

c Nau. in 2. commen. de reg. 1. 38.

Ex ſupradictis infertur, quòd ſi ipſi annui redditus, non legentur pro alimentis in ſingulos annos, ſed ideo in plures penſiones diuiſit eos teſtator exonerandi hæredis gratia, cùm in hoc caſu vnum ſit legatum, & eius dies iam cedat, bene poterit dictus nouitius ante profeſsionem de eo diſponere, tanquam de re ſibi debita & relicta purè, quod expreſſe colligitur ex verbis Iuriſconſulti Martiani *d*. Ait enim, *Si vero non pro alimentis legauit, ſed in plures penſiones diuiſit exonerandi hæredis gratia, hoc caſu, ait omnium annorum vnum eſſe legatum, & intra decennium decedentem legatarium, etiam futurorum annorum legatum ad hæredem ſuum tranſmittere, quæ ſententia vera eſt.* Hæc Martianus.

d Si cum pr. ae. h. ff. quando dies leg. cedat.

ARTICVLVS VI.

Vtrum qui vult ingredi religionem fratrum Minorum, teneatur ſua bona pauperibus diſtribuere.

Reſpondeo dicendo, quòd aliqui regulam fratrum Minorum explicantes tenent, quod obligantur nouitij volentes in ſacra hac religione profiteri, ex vi regulæ diſtribuere ſua bona pro operibus piis, & non amore ſanguinis, aut vano tantùm moti, vt patet ex traditis à Corduba *e*. At ego in ea ſum opinione, vt exiſtimem nouitios, non arctiori vinculo teneri bona ſua diſtribuere, & dare pauperibus quàm alij Chriſtiani. Quod primo probo ex communi practica, & nullum video Apoſtolicum præceptum quo ipſi ad hoc ſpecialiter obligentur, imo ait Ianſenius *f* in concordia Euangeliſtarum, quod non legitur de Apoſtolis reliquiſſe bona ſua pauperibus, ſed tantum ea reliquiſſe, & Dominum fuiſſe ſecutos. Quod patet conſiderando ſubſtantiam religionis ſolùm conſiſtere in non habendo aliquid proprium, & Deo ſoli vacare, quod poteſt fieri, ſiue bona relinquantur pauperibus, ſiue non; licèt relinquere pauperibus ſit maximè meritorium. Et hoc confirmatur ex verbis *g* Euangelij ibi, *Vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & ſequere me.* Hæc enim verba conſilium tantum, non præceptum important, vt omnes communiter intelligunt. Et iuxta hoc ſunt intelligenda, quæ dicuntur in regula fratrum Minorum, cùm enim verba ipſius ſint verba Euangelica ſuperiùs allegata, iuxta eorum tenorem debent ipſa interpretari.

e Cord. ſu. reg. fra. Mi. cap. 2. qu. 8.

f Ianſen.

g Matt. 2. c?

Nec prædictis obſtant verba quædam D. Auguſtini dicentis, quod poſſunt religioſi petere eleemoſynam, cum omnia propter Deum pauperibus reliquerint. Nam reſpondetur, quod etiamſi ſit ſufficiens cauſa ad petendum eleemoſynam, omnia propria in pauperes erogaſſe; non tamen ſequitur ex hoc omnes religionem profitentes ad omnia pauperibus dandum eſſe aſtrictos, neque quòd non poteſt petere eleemoſynam ille, qui omnia ſua conſanguineis donauit; alio enim titulo, ſcilicet, quia miniſtrat Deo, & altari, poteſt ad menſam Domini eleemoſynaliter petendo, recurrere, prout in quæſtione de mendicitate *b* late diximus.

h Supr. hoc to. qu. 2.

QVÆSTIO XVII.

De Nouitijs, quoad eorum profeſſionem, in viginti articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur viginti.

1 *Quotuplex ſit profeſſio.*
2 *Vtrum ſit tacitè profeſſus ſacerdos cui ob honorem ſacerdotij datur habitus profeſſorum, ſi per annum, & tres dies videntibus Prælatis illum deferat.*
3 *Vtrum ad tacitam profeſſionem requiratur conſenſus profitentis, & monaſterij, an ſolum ſuffi. iat conſenſus profitentis, quando expreſſa à principio fuit nulla.*
4 *Vtrum ſit tacitè profeſſa Monialis, quæ ab Epiſcopo recepit velum virginitatis, & virginitatem expreſſe promiſit.*
5 *Vtrum profeſſio data ante annum probationis completum ſit nulla.*
6 *Vtrum vel. ... profeſſio emiſſa, cum tali conditione, vt ſibi liceat bona retinere, ſit nulla.*
7 *Vtrum ad profeſſionem poſſit quis recipi ſine conſenſu Conuentus.*

8 *Vtrum*

8 *Vtrum monachus professus in vna religione teneatur in alia, ad quam transfertur, profiteri.*
9 *Vtrum professio facta à laborante morbo Gallico, vel alia infirmitate contagiosa, sit nulla.*
10 *Vtrum finito anno probationis possit professio dilatari.*
11 *Vtrum professio regularis facta in manu Episcopi valeat.*
12 *Vtrum professio, quæ non fuit facta in manu superioris, sufficit, vt à superiori ratificetur.*
13 *Vtrum professio possit fieri per procuratorem.*
14 *Vtrum professio facta ab excommunicato valeat.*
15 *Vtrum professio mente facta ratificetur, si per longum tempus faciat professus actus professorum.*
16 *Vtrum post quinquennium possit nulliter professus reclamare.*
17 *Vtrum professi nulliter possint, post quinquennium, sine habitu reclamare.*
18 *Vtrum illa sit professa, quæ primo confessa est fecisse professionem, & postea id negauit.*
19 *Vtrum cogens nouitium ad profitendum sit excommunicatus.*
20 *Vtrum in ordine Minorum valeat professio facta ante decimum octauum annum completum.*

ARTICVLVS I.

Quotuplex sit professio.

RESpondeo dicendo, quòd duplex est professio, quædam expressa, alia verò tacita: expressa est, quæ post annum probationis fit in aliqua religione à Sede Apostolica approbata secundùm aliquam determinatam regulam in manu Prælati promittendo tria vota essentialia, & viuere secundùm regulam. Tacita est, quæ non verbo tenus, sed actibus fit, ad quam, vt resoluit Nauarrus *a*, tria requiruntur.

Primum est, quòd nouitius deferat indistinctum habitum ab habitu professorum, vt in iure *b* determinatur.

Secundum, quòd deferat eum in monasterio, & in congregatione, vt tradit Glossa *c* communiter recepta per Doctores, & Panormitanum, Hostiensem, & Francum. Sed aduerte, quòd ille, qui defert habitum extra monasterium de licentia, obedientia, & mandato superioris, censetur deferre illum intra monasterium, prout suprà *d* iam latè probauimus, nisi superior concederet licentiam deferendi habitum sui ordinis, causa deuotionis, vel honoris ea mente tantum, quòd gestatio illius non prodesset ei ad professionem tacitam, vel expressam; tunc enim non censetur profiteri, neque annum nouitiatus implere, quia actus agentium non operatur vltra eorum intentionem, vt dicitur in iure *e*, & ita tenet Nauarrus.

Tertium, quòd deferat illum in monasterio, per annum continuum, adeò, quòd licèt deferat per quatuor menses continuos, si postea exiret, & iterum reuertatur, & deferret per octo, vel plures menses, & exiret iterum ante annum continuum completum, non censetur professus, vt ex iure *f* colligitur.

Quartum est, quòd nouitius gestans præfatum habitum, sciat per talem actum fieri professionem, prout ex multis determinat Nauarrus *g*. nam si gestat illum putans esse professum, non est iudicandus professus, per gestationem habitus, & alios actus, nisi sciens, & prudēs non esse professum, voluisset facere per tales actus, & alios similes tacitam professionem, prout determinat Caietanus *h*.

Quintum, quòd deferat habitum supradictū scientibus, & consentientibus his, quorum est incorporare religioni, quia sicut expressa professio non inducitur, quocunque voto, vel causa, nisi fiat in manibus Prælati potentis recipere, & incorporare religioni, secundum Geminianum *i*, vel in manibus alterius habētis mandatum, vel recipientis, nomine eius secuta ratihabitione, ita & tacita professio fieri non potest, sine eius scientia, & assensu, prout post Hostiensem, & Panormitanum tenet Syluester *k*.

Nec hæc tacita professio per Concilium *l* est sublata, prout affirmat Nauarrus *m*. Nec obstat, quòd prædictum Concilium Tridentinum præcipiat, quòd finito anno probationis, statim admittatur ad professionem aut expellatur. Ex quibus verbis videtur colligi Concilium tollere tacitam professionem; & ideo ne ipsa allegetur præcipere, vt statim expellatur. Nam respondetur, quòd Concilium tantùm præcepit, quòd hi expellantur, & non addit, quòd si permanserint non sint tacitè professi, & casus omissus remanet in dispositione iuris communis, vt dicitur in iure *n*.

a Nau. l. 3. consil. tit. de reg. cons. 41.
b ca 1. § qui vero. de reg. li. 6.
c Gl. in Cle. 1. v. aliqua. de reg. Doct. & Panor. ibi Host. in c. ut si Cler. de reg. Francus in c. 1. § si. de reg. lib 6.
d Sup. q. 17.
e c. cum ad præbend. l. non omnis. ff. de reb. cred. Na. vbi sup.
f ca. 1. de reg. li. 6.
g Nau. vbi sup. consil. 35. n. 4.
h Caiet. 2. 2. qu. 189 art. 1. 2.
i Gemin in c. consl. de reg. l. 6. & in cap. vnico. de voto li. 6.
k Syl. v relig. 3. num. 10.
l Conc. Trid. sess. 25. de reg. ca 15 & 16.
m Nauar. li. 3. Consil. tit. de reg. consil. 35 num. 5.
n c. susceptum de rescr. li. 6.

ARTICVLVS II.

Vtrum sit tacitè professus sacerdos, cui ob honorem sacerdotij datur habitus professorum, si per annum, & tres dies videntibus Prælatis illum deferat.

RESpondeo dicendo, quòd in nostra sacra religione Minorum datur sacerdotibus, eam ingredientibus habitus, similis, & indistinctus ab habitu professorum. Et quæritur modò vtrum dictus sacerdos manens in religione per annum, & tres dies, sit tacitè professus. Et videtur quòd sic, neq; obstat si dicatur, quòd huic sacerdoti nouitio datur habitus cum capillo insuto, ab ipso habitu, datur etiam habitus non benedictus: at professo datur habitus benedictus, cum capillo ipsi habitui suto: nam licet qualibet istarum differentiarum attento iure *o* antiquo sufficeret, ad non inducendam tacitam professionem: at secundùm aliud *p* ius nouum, si differentia habitus non est patens, non impedit tacitam professionem, & videtur non esse dictam differentiam patentem, & per consequens, quod hi sint tacitè professi, si in religione per annum, & tres dies, cum habitu regulari vestiti permaneant, iuxta ea quæ Doctores *q* communiter resoluunt. Quod procedit, si concurrunt conditiones ad tacitam professionem requisitæ, de quibus in articulo superiori diximus.

Nec his obstat Concilium Tridentinum *r* decernens, quod finito anno probationis statim expellantur, per quod videtur, quod contra sacros canones retinent post annum prædictum habitum, & quod ex illegitima detentione habitus regularis non inducatur professio tacita, sicut non inducitur ex materiali receptione, & detentione ipsius. Nam respondetur, quod Concilium id quidem præcipit, sed non prohibet, vt inducatur tacita professio ex ipsa habitus retentione; & præterea, non omnis detentio habitus prohibita à iure, operatur, vt non inducatur tacita professio, sed illa tantùm, quæ est nulla & irrita ab ipso iure. Prohibitum enim erat iure antiquo communi, recipi ad religionem illum, cuius delictum per viam inquisitionis, aut denunciationis, aut accusationis, erat deductum in iudicium, & similiter illos, qui erant debitis grauati, supra vires facultatum suarum, prout in superioribus *s* satis dictum est: at si profitebantur, eorum professio valebat, quia receptio, & detentio habitus, licet esset prohibita, professio tamen non irrita iudicabatur, & ideo Sixtus V. in sua constitutione, non solùm istorum irritat professionem, sed etiam habitus susceptionem.

o c. 1. §. districtius, de reg. li. 6.
p Clem. vni. de reg.
q Doct. in ca. statuimus, & cap. super eo. de reg.
r Sess. 25. de reg. cap. 16.
s Sup. q. 10.

ARTICVLVS III.

Vtrum ad tacitam professionem requiratur consensus profitentis, & monasterij, an solum sufficiat consensus profitentis, quando expressa professio à principio fuit nulla.

RESpondeo dicendo, necessario videri tenendum quod requiritur consensus vtriusque partis; si enim noua est professio, nouum vtriusque partis requirit consensum. Pro contraria tamen facit, quod nemo vnquam sic dixit. Hoc dubium tangit Nauar. *a* et respondet dicens, satis videri sufficere, vt ipsemet eam ratificet, et monasterium permaneat in eo consensu, quo eius professioni nulli consensit, argumento cuiusdam decretalis *b*, in qua matrimonium metu contractum, fit validum, si cessante metu consensit: ratum

a Nau. li. 3. consil. de reg. cons. 45.
b cap. tua. de spons.

ratum habeat, illum saltem, at hæc decretalis, nihil ad propositum: nam vbi, vtraque pars verè, & sine dubitatione concessit cohabitando; nos verò quærimus quid iuris, quando vna pars tantum tacitè consentit; alia verò non, quia fortè ignorabat defectum, & nullitatem, quam si sciret forte, non consentiret de nouo: in hoc igitur graui dubio, tres casus sunt distinguendi, vt distinctione fiat patens resolutio.

Aut enim nullitas professionis oritur ex inutili consensu vtriusque partis, vel quia neutra pars consensit, vt quando ante finitum annum probationis, quis professus est, vel siquis nunquam professus est, & in hoc casu, ad tacitam professionem requiritur vtriusque partis consensus saltem tacitus, tam conuentus, quam religiosi tacitè profitentis, & ratio est plana, & necessaria, quia scilicet, sine consensu vtriusque partis nulla potest dari professio.

Aut nullitas professionis procedit ex inutili consensu profitentis, & tunc sufficit, quòd ille de nouo consentiat tacitè, vel expresse, neque requiritur nouus consensus Conuentus: nam primus consensus censetur continuari, cùm fuerit legitimè factus, & ideo accedente consensu legitimo profitentis, fit legitima, & valida professio. Exemplo hoc illustratur, si quis in minori ætate admissus fuit ad professionem, adueniente legitima ætate sufficit, quòd ipse solùm ratam habeat professionem tacitè, vel expresse, sine alia noua Conuentus ratihabitione. Et non est noua hæc doctrina, siquidem videmus, ad essentiam matrimonij, quòd vtriusque contrahentium accedat legitimus consensus: at non est necessarium, quòd hi duo consensus simul concurrant, vt patet in matrimonio facto per procuratorem, in quo consensus vnius partis multis diebus antè, fit præstitus, quàm consensus alterius partis, & ille prior consensus semper perseuerat, nisi per contrariam voluntatem mutetur, vt constat ex traditis à Couarruuias *c*, & Nauarro.

c Cou. in 4. p. cap. 4. § 7. Nau. in man. cap. 8. nu. 8.

Aut nullitas professionis oritur ex inutili consensu Conuentus, & in hoc casu accedente legitimo consensu Conuentus, sine noua ratihabitione profitentis fit legitima professio. Exemplum est in eo, qui profitetur illegitime, qua scilicet, non consensit maior pars, vt talis professio daretur, sufficit, quod postea conuentus ratam habeat huiusmodi professionem, etiamsi nouus ipsius profitentis consensus non intercedebat.

Et notandum, quòd professio nulla de nouo ratificata, incipit esse valida, à tempore ratificationis, & non antè, argumento cuiusdam decretalis *d*. Verum est, quòd si bona fide, quis se putauit esse professum, & superueniente mala fide ratificauit suam professionem, meritò debet gaudere loco, quem ab initio consensu Conuentus quis accepit, argumento multorum, quæ de effectibus bonæ fidei, & de euitatione scandali, & de modicitate rei adduci possunt, ita Nauarrus *e*.

d cap. veniens in uncl. Gl. 2. de eo qui duxit matr. quam pollu.

e Naua. li. 1. consi. tit. de reg. cons. 40.

ARTICVLVS IV.

Quædam Monialis in quadam religione ante legitimam ætatem fecit professionem, & ætate legitima completa recepit ab Episcopo velum, in manibus eius virginitatem expressè promittens, quæritur vtrum sit tacitè professa.

RESpondeo dicendo, quòd vt quæstio prout decet explicetur, & veritas eius resolutionis patefiat, oportet aliqua dicta proponere.

Primum dictum est, quòd professio expressa huius monialis, fuit nulla, siquidem ante legitimam ætatem ad profitendum fuit emissa, cùm, vt supponitur, non habuerit tunc decimum sextum annum completum à Concilio Tridentino *f* requisitum.

f Conc. Trid. sess. 25. de reg. cap. 15.

Secundum dictum, quòd actus, quos postea fecit, licèt essent actus professorum, non inducebant professionem tacitam, si ipsa post professionem inualidam nesciens illius nullitatem, in monasterio perseuerauit, hos actus peragendo: nam ignorando talem nullitatem, etiamsi plurimos faceret actus professarum, non censetur ratificare professionem, iuxta ea quæ in articulo primo huius quæstionis satis diximus.

Tertium dictum, per verba dicta ab Episcopo, velum dante, scilicet, *vultis in sancta virginitate perseuerare*, iunctis aliis ipsarum monialiũ, scilicet *volumus*. Et per alia eiusdem Episcopi, velum dantis, scilicet, *promittis, te virginitatem seruare*, iunctis aliis dictæ Monialis, *promitto*, non est professa solemniter ipsa monialis; ad hoc enim, vt fiat professio solemnis, debet fieri non solùm voti virginitatis, sed etiam voti obedientiæ, & paupertatis, aut obedientiæ, secundum aliquam regulam à Sede Apostolica approbatam, vt tradunt communiter Doctores *g*, & in nostro casu, solum factum fuit votum virginitatis, præterea votum virginitatis non est de essentia religionis, sed votum castitatis. Votum enim virginitatis præsupponet in emittente integritatem virginitatis, & multi religiosi, & religiosæ profitentur, ista integritate carentes, vt quando, vidui, aut viduæ religionem ingrediuntur, & hi sunt essentialiter, & verè religiosi, vnde viduis professis, non datur velum virginitatis, consecrationis virginum, nec Episcopus in eo potest dispẽsare, prout in iure *h* definitur, datur tamen eis velum viduarum, quod vocatur velum continentiæ & obseruationis, de quo in sacris Canonibus *i* habetur, vnde ordinauit Leo *k* Papa, vt fœminis, quæ non sunt virgines, minimè velum virginum præbeatur; nec ipsæ ipsum recipere possunt. Et hæc est sententia diui Hieronymi, vt in alio Canone *l* refertur. Propter quod ordinatum fuit in pontificali, vt volentes recipere velum virginitatis interrogentur, si velint perseuarare in virginitatis pudore, & ordinatum est, vt velum huiusmodi recipientes ipsam virginitatem expresse promittant. Ex quibus colligitur, quòd per dicta verba solùm fuit promissa virginitas concernens velo suscipiendo, & quod per talem promissionem noluit dicta monialis expressam emittere professionem, cùm iam ab ea fuerit facta. Secundò colligitur, quòd si hoc votum est validum, solum erit simplex votum virginitatis. Dixi, si est validum, de validitate enim eius in sequenti dicto disputabitur.

g in cap. vnic. de vot. lib. 6.

h cap. deuotis 20. qu. 1.

i c. viduas. 27. qu. 1.

k 32. q. 5. ca. illa autem famula.

l 15. q. 1. cap. si quis nõ ita.

Quartum dictum, attento quòd dicta promissio virginitatis fuit facta in ordine ad velum recipiendum, & velum recipiebatur in ordine ad professionem iam factam, existente professione nulla, etiam veli receptio erit nulla, & per consequens votum virginitatis in ordine ad ipsam veli receptionem. Quod probatur: nam votum virginitatis in ordine ad velum virgineũ, non poterat emitti; nõ enim omnes virgines illud recipiũt & recipere possunt, sed solũ illæ, quæ sunt verè religiosæ professæ: supradicta autem monialis, non fuit verè professa. Quod confirmatur: nam in votis, quando non constat de actuali mente vouentis, quæ dat regulam, & vim voto, intentio virtualis est attendenda, argumento cuiusdam legis *a*; sed intentio vouentis fuit promittere virginitatem in ordine ad velum, quod putabat iure posse suscipere, quæ non reciperet, neque emitteret votum virginitatis, si sciret se non posse tale velum iure recipere, neque eius professionem esse inualidam, & confirmatur: nam actus agentium, non operantur vltra eorum intentionem, prout dicitur in iure *b*.

a l. in conditionibus. ff. de condit. & demonst.

b l. non omnis ff. si cer. petat. c. ad audientiam, de decimis.

Nec obstat, quòd ipsa actualiter, & absolutè promisit virginitatem: nam respõdetur, quod, vt ait Isidorus *c*, Euangelium non tantum est in verbis, quantum in sensu, neque tantum in foliis, quantum in radice rationis, & vt ait Hilarius *d* intelligentia dictorum, ex causis est assumenda dicendi, quia non res sermoni, sed sermo rei debet esse subiectus, & similiter in proposito, cum votum virginitatis in ordine ad velum suscipiendum fuerit emissum, recipiendo velum contra ius, quia verè nõ erat professa, videtur, quod promisso talis virginitatis, nihil operatur, cùm intentio recipientis velum fuerit promittere, cum conditione virtuali, videlicet, si verè erat professa. Confirmatur hoc; non enim valet obligatio cuius causa principalis non est vera, si ei qui promisit, non erat animus, se obligandi, ab ore

c Isid. in Epi. ad Valer.

d Hilar. li. 4. de Trin.

ea,

ea, vt tradit Nauarrus *e*, post Syluestrum, & certum est, vt supponitur, quòd dicta monialis, non emitteret dictum votum virginitatis, si sciret eius professionem fuisse inualidam.

e Na in man. c. 18 n. 9 Syl. v. pact. qu. 4.

Quintum dictum est, quod attento, quod professio est nulla, & non fuit aliquo actu ratificata, & reualidata, per quam secundum ius professio tacita inducitur, ista monialis potest reclamare, si nondum fuit elapsum quinquennium, quod ad reclamandum, Concilium Tridentinum *f* concedit.

f Conc. Trid. sess. 25. de reg. cap. 19.

Sextum dictũ est, quod declarata professionis nullitate, hæc monialis, cum sentẽtia declaratoria prædictæ nullitatis potest licitè nubere, quia sicut ex nihilo, nihil fit: ita nihil, nihil facit, vt dicitur in iure *g*. At cum secundum Apostolum multa liceant, quæ fieri non expedit, cum professio fuerit publicè facta, & votum virginitatis, cum prædicta solemnitate fuerit publicè emissum, & aliqui possunt affirmare prædictum votum esse validum: consulo, vt petatur à domino Papa prædicti voti dispensatio, qui pro sua benignitate, causis id suadentibus dispensabit, & secundum prædicta puto intelligenda tradita à Nauarro *h*.

g l. eius qui in prouin. ff. de reb. cred. l. si seruum §. 1. ff. de act. emp.

h Nau. li. 3. cons. tit. de reg. cons. 25. num. 4.

ARTICVLVS V.

Vtrum professio data ante annum completum probationis sit nulla, ipso iure.

RESpondeo dicendo, quod licèt hæc quæstio sit satis disputabilis, si apices iuris considerentur: at attento Concil. Trident. *i* clarum est, quod professio ipso iure nulla sit, nec est necessarium, vt sententia declaratoria, eius nullitas declaretur: verba enim Concilij, ibi, sit nulla, satis indicant nullitatem ipso iure, vbicunque apponantur, vt aduertit Glossa *k* quædam, & tradit late Tiraquellus. Probatur deinde; tempus enim ad aliquem actum, pars formæ est, eiusdem actus, et deficiente forma, actus nullus ipso iure iudicatur, cum ipsa det esse, vt docent Philosophi, & tenet quædam Glossa *l* communiter recepta, & quòd tempus signatum ad actum, sit pars formæ ipsiusmet actus, tenet alia Glossa *m*, vbi Bartolus, & doctores, & tradit Tiraquellus.

i Sess. 25. cap. 15.

k Gl. in c. in not. v. nullam esse de elect. Tira. v. riuer num. 242.

l Gl. in c. cum dil. v. vitreitã. ex. de rescr.

m Glo. in l. 1. C. de pre. imper. offer. vbi Bal. Ias. c. retract. lignag. §. 4. Glos. 4. num. 3.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religionis professio emissa cum tali conditione, vt sibi liceat bona retinere, sit nulla.

RESpondeo dicendo, quòd Panormitanus *n* ait, quòd licèt in regula monachorum, vel religiosorum ponatur certa forma, circa professionis actum, valet tamen professio, per quæcunque verba facta, non seruata forma regulę, cùm enim obligatio dirigatur in Deum; defectus formæ non debet vitiare actum, sicut dicimus in absolutione ab excommunicatione, nec requiritur aliqua scriptura; sine scriptura enim potest fieri professio. At licèt non requiratur certa forma, professio tamen videtur, quòd non potest emitti sub conditione contraria ipsi religioni, & ita videtur, quòd non possit fieri sub conditione, vt ipsi professo liceat bona retinere. Quod dubium, secutus Imolam, & alios, resoluit Gregorius Lopez *o* dicens, quòd licèt talis conditio sit accepta à Prælatis, professio manet; & conditio contraria, tanquam impossibilis impossibilitate iuris reiicitur. At Couarruuias *p* hanc disputans quæstionem distinctione vtitur; ait enim, quòd aut profitens hac conditione professionem emisit, vt sibi liceret bona libere acquirere, & vt propria sibi retinere, etiam inuito Prælato, tunc professio est irrita, quia est contra religionis substantiam, cum prædicta conditione apposita, minime paupertatem profiteatur, aut profitetur sub conditione, vt sibi liceat possidere quandam domum vti propriam, cum bonis iam acquisitis, & tunc valet professio, reiecta conditione, argumento cuiusdam decretalis *q*, & ita conciliat Couarruuias contrarietatem, quæ super hoc puncto à Doctoribus adducitur. Et hanc opinionem sequitur essentialiter Salzedo *r*, dicens, si religiosus in professione regulæ paciscatur, quòd liceat sibi habere bona aliqua pro suis necessitatibus, professio valet, quia in tali pacto intelligitur habere illa bona tanquam obedientiarius secundùm Abbatem *s*, & Iasonem. Quod videtur tenendum, quamuis Antonius Robertus *t* hanc conclusionem impugnet, cuius sententia tunc procedet quando profitens, sic ea bona retinet, & sibi reseruat, vt intendat ad nutum Abbatis, non posse amoueri; si verò profitens in professione paciscatur expresse, quòd sibi liceat retinere proprietatem aliquorum bonorum, & ea de nouo acquirere, tale pactũ vitiat ingressum, vt tenet quædam Glossa *u*, quam dicit præter alios communiter receptam Alciatus, & dicit ab ea non recedendum Viues, & pro ea etiam concludit Ioannes Gracian.

n Pan. in cap. porrectum. de reg.

o Greg. in l. 1. tit. 7. part. 1. Gl. 2. Imo. cap. cum M. Ferrarien. de const.

p Coua. in 4 par. 2. c. 3. §. 1. num. 18.

q ca. fin. qui Cle. vel vouent.

r Salzed. in addit. ad reg. 521. Bernar. Diaz. Leng.

s Abb. in c. in singulis qui Cler. vel. vou. Iason in Aut. ingress. ac fuer. §. n. Eccl. num. 33.

t Robert. in l. non solum §. morte. ff. de nou. oper. nũc.

u Gl. in ca. 2. de stat. mona. & in c. cũ ad monast. eo tit. Alciat. in l. 1. §. sed si mihi num. 19. ff. de verb. oblig. Viues tom. opin. 1. to. fo. 165. nu. 12. Grac. reg. 320. num. 2.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ad professionem possit quis recipi sine consensu Conuentus.

RESpondeo dicendo, quod communis obseruantia omnium religionum habet, vt Prælati immediati Conuentuum particularium, in quibus nouitij suum nouitiatus annum peragunt, cum maioris partis ipsorum suorum subditorum consensu recipiant monachos nouitios ad professionem. Quod iuri conforme esse videtur, iuxta Glossam *a* quandam communiter receptam, super quam dicit monachus, quòd iure communi, creatio monachorum pertinet ad Abbatem, & Conuentum, quam sequuntur Philippus Probus, & Lapus dicens, quòd per hoc creatio monialium pertinet ad Abbatissam, & Conuentum, vbi nouitiæ creantur, adeò quòd Episcopus, etiamsi sit superior earum, non potest creare, nec præcipere Abbatissæ, & Conuentui, vt recipiant aliquam monialem, in tantũ, quòd possunt appellare ab hoc mandato, & idipsum tenet Calderinus *b*, allegando ad id prædictum Ioannem Monachum, & idem tenet Turrecremata. Et probatur: nam Panormitanus *c* tenet, quòd hanc creationem debet facere superior, cum consilio Conuentus, & quando datur alicui potestas limitando eam à principio, exercere eam debet cum limitatione, vt tenet ipsemet Panormitanus *d*, quem sequitur Felinus. Præterea Bartolus *e* communiter receptus tenet, quòd non solùm est requirendum consilium, sed etiam sequendum illud, quando est requirendum ab alio tanquam à collega, et participe officij, vt in casu posito lex dat potestatem creandi Prælato cum consensu. (Quod est amplius) Conuentus tanquam cum collega, et participe officij, ęqualis est in expediendis omnibus præcipuis, secundum omnes. Ex his videtur necessariò tenendum, quod creatio monachorum iure communi spectat ad Prælatum, et Conuentum, et quod non potest alter, sine alterius consensu monachum creare saltem ad obligandum monasterium ad illum retinendum, et alendum, ita Nauarrus *f* in quodam consilio, qui in alio cons. *g* tenet, quod generales ordinum non possunt recipere ad professionem nouitium, sine consensu maioris partis Conuentus, in quo ipse nouitius est educatus, quibus addo quod dicta professio non erit nulla ipso iure, sed declarabitur nulla, si constiterit, iustè maiorem partem Conuentus, tali professioni minimè consensisse. Cum professio in quacunque religione includat quandam recipro-

a Glos. in c. fi. de reg. li. 6. vbi Monach. Prob. & Lapus alleg. 32.

b Cald. cons. 16. tit. de reg. Monac. con. 3. de st. excom. Turrecrem. in ca. fi. 6 q. 7.

c Pan. in c. cum. Eccl. vniuer. de elec.

d Pan. & Fel. in cap. ex parte de consuet. num. 5.

e Bart. in l. 11. §. plures num. 7. de exer. act.

f Nau. li. 1. consil. tit. de consil. conf. 0.

g Id in li. 3. consil. tit. de reg. con. 26.

cam obligationem, qua professus, & Conuentus simul obligantur, & in hoc casu Conuentus minime fuit obligatus, quod ex quadam decretali *b* iuncta sua Glossa manifestatur.

b c. vlt. iūcta Gl. de reg.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum monachus vnam religionem approbatam legitimè professus transiens legitimè ad aliam, teneatur in ea de nouo profiteri.

RESpondeo dicendo, quòd sic, quia frequenter monasterium secundum, est arctioris obseruantiæ, ad quam professio prioris monasterij non extenditur, & nisi profiteretur nouè in secunda, nullo iure ad illius obseruantiam obligaretur, & per consequens omnes religiosi eius, non obligarentur ad eandem disciplinam, contra ea, quæ in iure *i* determinantur, & probatur noua, & efficaci ratione: nam ipse religiosus, iam erat sub iurisdictione Prælatorum prædicti monasterij, quæ iurisdictio, & ius quæsitum non potest à dictis Prælatis, priuata autoritate auferri. Sed autoritate alterius superioris, scilicet Papæ, & summus Pontifex concedit religiosis, vt possint transire ad aliam religionem, & se submittere iurisdictioni, & potestati Prælatorum eiusdem, dum habitum suscipiant, & in ea secundùm sacros Canones profiteantur, & eiusdem religionis per nouam professionem monachi fiant.

i cap. recol de stat. monach. c. in noua 16. qu. 7.

Nec obstat Concilium Federici, quatenus videtur affirmare, quòd monachus vnius religionis, electus in Prælatum alterius non tenetur ad profitendum secundam, pro quo facit, quòd in translatione ad Abbatiam alterius monasterij, & ordinis, nulla fit mentio de repetitione professionis in secundo monasterio, vt patet in iure *k*. Et in quadam decretali *l*. in qua agitur de confirmandis omnibus electis, non fit vlla mentio de huiusmodi professionis repetitione in promoto ad secundam Ecclesiam. Nam respōdet Nauar. *m* quòd magna est ratio diuersitatis, inter eum, qui transfertur ad hoc, vt sit Abbas, & eum, qui transfertur ad hoc, vt sit monachus & non persistens in hac solutione, negat Concilium Federici, dicens quòd siue transferatur, vt sit monachus, siue vt sit Abbas, tenetur reiterare professionem, & non obstat, quòd in dictis decretalibus nulla fiat mentio de professionis reiteratione: nam respondetur, quòd id vtique supponitur, cùm sit dissonum diuersæ religionis viros in vnum congregari, iuxta ea, quæ late dicta sunt in secundo Tomo *n*.

k c. sicut tuis. de sim. c. cum venerab de conf.
l ca. nihil. de elect.
m Nau li. 3. conf. tit de reg. conf. 3.
n 2. to. q. 52. art. 7. 8. & 9.

ARTICVLVS IX.

Vtrum professio facta à laborante morbo Gallico, vel alia infirmitate contagiosa, sit nulla.

RESpondeo dicendo, professionem prædictam non valere, si religio habet statutum Papale, vel suum à Papa confirmatum, quod annihilet professionem factam prædicto modo; si verò non habet tale statutum solo iure communi attento, non videtur nulla, quia ægritudo, etiam mortifera non videtur annullare professionem: nam collatio facta regulariter criminoso, valet, pront dicitur in iure *o*.

o cap. postu. de rescrip.

Neque obstat, quòd professio facta, sine consensu Conuentus non valet, vt dicitur in iure *p*, & si Conuentus sciuisset profitentem illo morbo laborare, non consensisset professioni: nam respondetur, quòd non consensisset professioni, at postquam consensit, valet ipsa professio, siquidem omnia requisita, ad validitatem professionis interuenerunt. Quod exemplo declaratur, & probatur; Petrus enim v. g. si sciuisset Mariam esse pauperem, non sumeret eam sibi in vxorem, cùm putans esse diuitem, seductus consensum præstiterit, & nihilominus valet matrimonium, si consensus aliàs legitimè fuit præstitus, vt definitur in quadam lege *q* partitarum, vbi Gregorius Lopez, & tenent Nauarrus, & Couarruuias.

p c. vlt iūcta Glos. de reg.
q l. 10. tit. 2. part. 4. vbi Greg. Nau. in cap. 22. n. 32. Led. in 24 q. 53 ar. 1. Cou. de sponsal. 2. par.

Verum est tamen prout tenet Nauarrus *r* in quodam consilio, quod probaliter dici potest, quòd superior possit iudicialiter procedere contra professum ad castigandum eum ob peccatum mortale, quod commisit negando defectum, quem sub pœna talis peccati tenebatur in ingressu confiteri, & in pœnam peccati expellere eum à religione, & priuare habitu, sicut posset pro alio peccato mortali, talem culpam merenti. Sed hæc opinio mihi videtur non tenenda; non enim pro huiusmodi peccato conceditur iure, & constitutionibus Apostolicis expellere aliquem à religione, & habitu spoliare, prout in primo Tomo *a* diximus, & in secundo *b* etiam probauimus.

r Nau li 2. consil tit. de reg conf. 21. pa. 245.
a 1. to q. 10.
b 2. to. q 50.

Aduertendum tamen, quòd Leo X. *Concessit Generalibus, & Prouincialibus ordinis fratrum Minorum, vt fratres eiusdem Ordinis, etiam professos, qui grauissimis, & scandalosis delictis notati, & diffamati fuerint; quæ fraudulenter, & dolose in eorum receptione, & professionis emissione (monitione super his per prædictos Prælatos præmissa) tacuerunt, non obstante, quod iam recepti sunt, & professionem emiserint, ne morbida, & infecta pecus ouile Domini corrumpat, & vt aliis cedat in exemplum, à domibus, & Conuentibus dicti ordinis expellere, & remouere libere, & licitè possint, & valeant, prout conscientiis prædictorum Minorum, (quas super hoc onerat) visum fuerit iustum, & honestum,* ita habetur in Ordinis Supplemento *c*.

Circa quam concessionem sunt notanda illa verba, *notati, & diffamati fuerint*. Nam etiamsi talia delicta non fuerint deducta in iudicium, per viam accusationis, denunciationis, aut inquisitionis, possunt Prælati probata prædicta infamia, & vehementi suspicione, eos à religione expellere; nam si per viam denunciationis, aut accusationis delicta eorum erant deducta in iudicium, clarum est, quòd possunt ipsi Prælati eos à religione expellere, secundùm constitutionem Sixti V. de qua in superioribus *d* late diximus. Imò et secundùm ius commune, prout in dicto loco tetigimus.

c fol. 19. conce. 6.
d Sup. hoc to qu. 10.

ARTICVLVS X.

An liceat superiori alicuius monasterij, & suo Conuentui. & Capitulo concedere dilationem ad profitendum, Nouitio post annum probationis probato, & pro idoneo recepto.

RESpondeo dicendo, quòd sic, si ad id iusta aliqua causa interueniat, tum quia à iure antiquo non videtur recedendum, nisi quatenus per nouum expresse reuocatur, vt in quadam lege *e* definitur, et ante Concilium Tridentinum, hoc licebat, et erat in vsu, et consuetudine; ergo et nunc licet, quia per illud non videtur statutum contrarium. Tum quia Concilium Tridentinum *f* non disponit quòd superiores statim finito anno nouitiatus cogant Nouitios habitos pro idoneis ad profitendum, sed solùm quòd admittant eos, aut reiiciant, & cogere ad profitendum non est admittere ad professionem, vel reiicere, & à diuersis non fit illatio, pront dicitur in iure *g*. Præterea annus nouitiatus, & admissio, & reiectio sunt in fauorem recipientium, & recepti, & ideo statuta non sunt contra consensum vtrumq; retorquenda, iuxta quandam iuris regulam *h*. Et pater Parassel. *i* ait quòd relatione per sanctissimam congregationem Concilij Pio V. facta, sanctitas sua dixit, *Decretum dicti Concilij procedere tantum in illis nouitiis, quos superiores, lapso tempore nouitiatus habiles inuenerint, non in his, quos inhabiles inuenerint, vt sunt illi, qui non bene adhuc didicerunt, & ideo, quod attinet ad istos, Sanctitas sua concessit, quod superiores possint prolongare illorum professionem, dummodo habeant spem probabilem, quòd ipsi sientur habiles intra sex menses.* Ita ait Parasselus quod ipsi consulenti Neapoli octauo die Nouembris anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, responderunt illustrissimi Cardinales, interpretes Concilij. Quæ responsio procedit in iuuenibus Nouitiis, secus in fœminis nouitiis, prout supra *k* probauimus, in his enim diutius propter alias causas potest expectari.

e l. prec. C. de appell.
f Cōc. ses 25. de reg. ca 16.
g l. Papin. ff. de min.
h Reg. quod ob gratiā. de reg. iur. li. 6.
i Para in l. 6. princ f. 130. pag. 2.
k Sup. quest. prox. art. 10.

ARTICVLVS XI.

Vtrum professio regularis facta in manibus alicuius Episcopi valeat.

RESpondeo dicendo, quòd non:nam professio valida non potest fieri, sine autoritate superioris potentis incorporare profitentem religioni, & Episcopus nullatenus potest incorporare quenquam religioni à sua exemptæ iurisdictione, vt palàm est, quia extra territorium suum ius diceret, contra ea, quæ in iure *l* determinantur. Vnde non est audiendus Innocētius *m* tenens, quòd potest quis fieri monachus faciendo professionem alicuius regulæ approbatæ in manibus Episcopi, argumento cuiusdam Canonis *n* ab ipso male intellecti, qui loquitur in casu satis dissimili; non enim loquitur de professione, sed de separatione viri, & vxoris à Iudice faciēda, & dato quòd de professione loquatur, est intelligendus de Episcopo, cui monasterium, in quo talis nouitius profitetur, est subiectum, vt iure *o* communi antiquo omnia Episcopo subiiciebantur.

l l. fi. ff. de iurisd. omn. iudi. ca. 2. de const. li. 6.
m Inno. in c. porrectum. de reg.
n cap. si qua virgo qu. 1.
o ca. Abbates & c. Abbati. 18. qu. 2.

ARTICVLVS XII.

Vtrum professio facta, non in manu superioris, sufficit quod postea à superiori ratificetur.

RESpondeo dicendo, quòd sic, ex his, quæ de tacita professione supra hac quæstione *p* diximus, sed pro maiori explicatione, respondeo quòd si quis frater recepit aliquem ad professionem, non habens ad id mandatū à superiori, sufficit ad validitatem ipsius ratihabitio ipsius superioris, prout tenet Cardinalis *q*, quod ipsum tenet Astensis referens, pro eadem opinione Inocentium dicentem, quod de mandato Abbatis sæcularis Clericus, vel laicus sufficit, vt recipiat professionem, & idem est etiam si sine eius mandato, si tamen nomine eius facit, & postea ratum habeat; verum est tamen quòd, antequam ratificet, non erit votum solemne, neque matrimonium contractum dirimet. Et per prædicta soluitur quæstio de quodam religioso, qui induxit certos iuuenes ad religionem, non habens licentiam recipiendi fratres ad ordinem, nunquid prædicti sint reiiciendi à superiore, vel ab alio, qui eius habet autoritatem; an verò sufficiat ratihabitio superioris? & dicendum videtur à simili, quòd sufficiat ratihabitio; at receptio habitus, ad hoc vt incipiat annus probationis, debet currere à tempore ratihabitionis, non verò à tempore receptionis habitus, cùm vt annus probationis sit legitimus, & Canonicus, debeat incipere à legitima habitus receptione: legitima autem habitus susceptio contingit, quando Nouitius à superiori, eo induitur.

p Sup. hac q. art. 3.
q Card. in c. insinuante. qui Cler. vel monachi. Ast. li. 1. tit 20 Inno. in ca. porrectum. ex de reg.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum professio possit fieri per procuratorem.

RESpondeo dicendo, quòd professio potest fieri per procuratorem: nam quilibet actus potest per procuratorem peragi, nisi sit à iure expresse prohibitus, vt in quadam lege *r* definitur; sed hoc nullibi specialiter prohibetur. Quod confirmatur ex quadam Glossa *s* multos casus excipiente, qui per procuratorem fieri non possunt, inter quos, actus professionis minimè reperitur: confirmatur deinde; nam actus matrimonij de sui natura est indissolubilis, & etiam hodie post Concilium Tridentinum per procuratorem fieri potest, vt in nostra summa confessorum satis diximus. Notandum tamen, quòd sicut ad matrimonium non sufficit, quòd quis habeat vniuersale mandatum, vt scilicet possit nomine alterius contrahere, sed est necessarium speciale mandatum ad contrahendum, prout in iure *a* definitur; ita ad professionem emittendam pro alio necessarium est, vt specialiter ad hoc procurator deputetur. Et sicut ad hoc, vt matrimonium per procuratorem factum, sit validum, necessariò debet id fieri per procuratorem, ad hoc specialiter deputatum, qui ad id non potest alium substituere, vt in eodem iure *b* continetur. Ita ad profitendum non potest procurator alium substituere procuratorem. Et sicut si reuocetur procurator, non valet matrimonium, per eum contractum, etiamsi talis reuocationis fuerit ignarus, ita non valebit professio facta per procuratorem reuocatum, etiam si talis reuocationis notitiam non habeat.

r l. 1. § vsus ff. de curat.
s Glo. in c. ad agendum de procur. li. 6.
a c. fin. de procurat. li. 6.
b d. cap. fin.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum professio facta ab excommunicato valeat.

RESpondeo dicēdo, quod professio facta ab excommunicato valet; ita Abbas *c*, Innocentius, & Felinus tenent, & quam plurimos id sentientes citat Rebuffus *d*. Nec peccabunt eum recipientes, si excommunicationis inscij eum receperunt; secus si scientes, vt post alios tenet Marianus Socinus *e*, quāuis nonnulli contrarium sentiant, quorum sententia mihi non probatur. Excipitur tamen, vbi per rescriptum Papæ ad professionem receptus est: tunc enim profesſio facta virtute prædicti rescripti est inualida, vt dixit Calderinus *f*, quem sequuntur Geminianus, Felinus & Marianus Socinus. Ex quo enim secundùm ius, rescriptum nullum est, receptio, atque professio virtute eiusdem rescripti erit nulla, argumento regulæ, accessorium sequitur naturam principalis. Verum est tamen, quod si in rescripto, vt solet communiter fieri, absoluatur impetrans, ab omni censura ad effectum recipiendi professionem, professio, sine dubio erit valida, cùm fuerit validum rescriptum.

c Abb. in cap. cum illorum. de sent. excom. nu. 4. ver. 5. nota. vbi Innoc. & prælatis. Fel. nu 5. ver. Nota
d Rebu. in c. p ffu. not. 50. n 16 de Cle. excom. min.
e Soc in c. facris n. 118 de sent excomm.
f Cald. & Gem. in c. 1. nu 16. de rescr. ips li. 6. Fel. in d. cap. cum illorum n. 5 Soc. in d. cap. sacris. n. 174.

ARTICVLVS XV.

An professione metu facta, gestando habitum longo tempore, & fructus prioratus sue religionis percipiendo, transigendo vitam cum fratribus, & se fratrem, vt professum nominando: ratam habuerit ipse professus professionem.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæstio difficultatem habet: nam dissensus in consensum transire potest, & quod displicuit postea potest placere, iuxta quandam Decretalem *g*. At in nostro casu contrarium est dicendum: nam professio, vt dicitur in iure *h*, rata duobus modis habetur, primo expresse, secundo tacitè: expresse non habet ratum ille, qui semper protestatus fuit se nolle esse monachum, & nec tacitè quidem illam ratificauit, siquidem contrarium expressè fuit protestatus: in certis enim non est opus coniecturis, iuxta quandam legem *i*, & à certis pro incertis recedendum non est, vt in quodam Canone *k* habetur, vnde postquam expressa fuit protestatio, se nolle fieri monachum, non est recurrendum ad coniecturas, an habuerit professionem ratam tacitè, si ipse profitens declarauit pluries, se nolle profiteri, & velle exire à religione.

Nec obstat, quòd per duos, & vltra annos gestauit habitum, & fructus beneficij regularis perceperit, & cum fratribus vitam transegerit, ac se fratrem nominauerit: nam respondetur, quòd hæc signa fortè professionis essent, si non affuisset aliqua, vel vna tantùm protestatio; sed supponitur in casu, quòd multæ interuenerunt protestationes, quæ tollunt hanc tacitam professionem, & dum quis protestatus est, tempore professionis, se nolle in religione remanere, poterit etiam post annum exire, & si voluerit remanere, adhuc annum habebit, teste Vincentio, quem referunt *l* Doctor. Calderinus, & Barbatia. Præterea ad tacitam professionem inducendam per gestationem habitus requiritur, quòd voluntariè accipiatur, vt in Iure

g cap. 1. de rescr. lib. 6.
h cap. 1. de reg. li. 6.
i l. continuus § cum ita. de verb. oblig.
k cap. 1. dist. 30. qu. vlt.
l Doct. in c. ex parte de regu. Cald. c. cons. 1 quod metus causa. Barbat. cons. 20 vo. 1.

Iure m definitur, quòd in nostro casu non contingit n. Vnde Decretalis, quæ præcipit, vt intra triduum egrediatur, si noluerit profiteri, intelligitur de eo, qui voluntariè est ingressus. Nec obstat, quòd citiùs debuit egredi, & non expectare duos annos: nam sicut confestim intelligit Vlpianus o Iurisconsultus, vbi primum potest fieri, secundum qualitatem negotij peragendi; ita hic tres dies debent explicari si ingressus possit egredi: at in nostro casu non potuit egredi propter vim, qua semper minabatur. Per hæc, & alia hanc partem defendit Rebussus p.

Verum tamen est, quòd si metus fuit leuis non irritat professionem: modica enim coactio, non excludit actum, vt dicitur in quadam decretali q. Erit autem iustus metus irritans professionem, si pater professi iurauit filium suum debere esse monachum, siue velit, siue nolit, alioquin ipsum in carcerem mitti faceret, & pater esset homo asperus, filius verò tenellus, qui nódum compleuerit decimum septimum annum, & tunc leuior metus sufficiet argumẽto eorum, quæ in iure r notantur, & tradit Barbatia. Et erit etiam iustus metus, quando pater, & mater à pueritia suaserunt filio, vt monachus fieret, & mandauerunt famulis, & ancillis, vt eum verberarẽt, si monachum se esse nolle diceret.

m cap. 1. quid met. causa. n cap. ad nostram, de reg. o l. 1. § confestim ad Trebell. ff. p Rebuf. consil 69 p. 125. co. 1. q cap. si quis Clerici, vel vou. r l. vniuers. vers vel tenere statis. ff. de qu. Barbat. consi 63 n 7. vol. 1.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum post quinquennium possit nulliter professus reclamare.

Respondeo dicendo, quòd Conc. Trid. s quinquennium dat nulliter professo ad reclamandum, quo elapso nullatenus ad allegandam quamcunque causam admittatur. Quòd decretum primò est intelligendum, vt hic nulliter professus non possit admitti ad allegandum quamcunque causam professionem annullantem, non tamen est excludendus, si allegauerit causas, quare intra quinquennium non potuit reclamare. Nec obstant verba ipsius Concilij, ibi, *Quamcunque causam*, quibus videtur significari, quòd repellitur generaliter ab omnibus causis, quæ litem mouere possunt; nam respondetur, quòd illa verba generalia restringuntur per narrationem, & præfationem capituli ibi. *Quicunque regularis prætendat se per vim, & metum ingressum esse religionem, &c.* Et sic non obstante, quòd elapsum sit quinquennium, non est repellendus supradictus, vt non alleget causas, quibus illo tempore non potuit reclamare: nam licet dicat, quòd intra quinquennium debet reclamare, hoc intelligitur si commode fieri potest, iuxta superius notata.

Secundò est notandum, quòd in hoc decreto, elapso dicto quinquennio professio nulla à principio, si voluntate non ratificatur, non fiet rata. & valida: nam non potest Papa efficere, vt consensus coactus durante coactione sit liber, & spontaneus, qualis requiritur ad professionem, iuxta tradita in iure a; sed quod voluit dicere Concilium, est vt hic in foro exteriori pro professo habeatur, & in eodem foro si noluerit permanere in monasterio, & extra claustra egrediatur, pro apostata habeatur. Quod patet ex verbis Concilij ibi, *nullatenus ad allegandum quamcunque causam admittatur*. Vnde in foro conscientiæ etiam elapso dicto quinquennio ego non condemnarem vt apostatam, eum qui nollet redire ad religionem, si non cogeretur ad redeundum, pro quo facit id quod notat Nauarrus b dicens, quod metus, vel impotentia reclamandi plusquam quinquennio durauerit, poterit post illud, ipso iure, vel per viam restitutionis audiri, nec si suscipiat ordines sacros durãte metu, vel iusto impedimento reclamandi, sufficit ad præsumendum tacitè professum, tum quia nullo iure id cauetur, tum, quia susceptio ordinis est res separata à professione, & à separatis non fit illatio, vt dicitur in iure c, tum quia solus actus professi proprius, qualis est præstatio suffragij in capitulo, & gestatio habitus professorum, non sufficit ad illud, qui tamen est proprior professioni, quàm ordinum susceptio; ergo neque hæc sufficit, argumento eorum, quæ in iure d notantur.

s Conc. Trid. sess. 25 de reg. cap. 19. a c. 1. de reg. b Nau. in ca. statuimus. n 71. & 72. c l. Papin. ff. de minor. d cap. cum in cunctis. de elect. Aut. multo magis de sacrosanct. Eccles.

+ [handwritten marginal note, illegible]

ARTICVLVS XVII.

Vtrum professi nulliter, post quinquennium possint sine habitu reclamare.

Respondeo dicendo, cum doctissimo Nauarro e, quòd ex Concilio Tridentino aliqua colliguntur, ob quorum ignorantiam multi aliàs docti malè consuluerunt multis regularibus, vt clam fugerent à monasteriis, & carceribus, etiam habitu dimisso, ne in via caperentur, ad reclamandum de nullitate professionum suarum, nulla alia facta diligentia in vrbem venirent. Concilium enim statuit primò ne quis ante reclamationem habitum dimittat. Secũdo ne sine licentia ob id à monasterio, etiam cum habitu exeat. Tertio, quod causas nullitatis coram superiore & ordinario ante deducat. Quarto, quod si antea dimiserit habitum, nullatenus ad allegandum vllam causam admittatur. Quinto, quod ad monasterium redire cogatur. Sexto, quod tanquam apostata puniatur. Septimo, quod interim nullo priuilegio iuuetur.

Super quibus ait Nauarrus f primo quidem ea non ligare, in foro conscientiæ saltem ad mortale, præter quartum, & septimum; putat enim cessante scandalo, & præiudicio alterius coram Deo, ei qui scit, vel iuste credit suam professionem coram sua diuina maiestate non valere, posse ante reclamationem relinquere habitum, & fugere de carcere, & non deducere causas nullitatis coram ordinario & superiore, & non redire ad monasterium, & non teneri ad pœnam apostatæ: secundo, quod etiam quoad forum conscientiæ limitanda sunt, non procedere in eo, qui iustam causam ea omittendi haberet, vt qui non posset habere licentiam eundi ad reclamandum, nec ire nisi dimisso habitu vel non permittitur causas vllas proponere coram Prælato, vel ordinario. Quartum enim ait Nauarrus, ex bono, & æquo ita intelligo, vt significet neminem non portantem habitum religionis cùm audiendus est, audiri debere; sed eum qui temere dimisit, eo resumpto audiri posse, iniquum enim, & inhumanum videtur negare perpetuo audientiam ei, qui iustam habet causam reclamandi, eo solo, quod ad id faciẽdum dimisisset etiam temere habitum, cùm id esset cogere liberũ hominem per totam vitam seruire religioni, cui nullatenus obligatur, nec forte est capax illius propter defectum cuiuspiam in eo requisiti, contra leges vetantes liberi hominis venditionem, & obligationem perpetuam ad manẽdum alicubi, vel ab subeundum onus nimis onerans libertatem, & rationem naturalem, qua illæ vtuntur, ita Nauarrus, aliquibus iuribus, & autoritatibus supradicta confirmans.

Ex quibus infertur, quod licet Minori videtur illud quinquennium non currere, pro quo facit conclusio, quam in hac materia posuit Baldus g, dicens, quod Minori non currit hodie præscriptio decem, vel viginti annorum, vel minoris temporis; at ex dictis currit præscriptio quinquennij cum spe restitutionis, eo quod læsus videatur in ipso lapsu temporis, vim, aut metũ patiens, & hanc opinionem tenet Menochius h. Quod confirmatur: nam læsus in causis spiritualibus restituitur, vt tenent quædam glossæ i, communiter receptæ, quas sequitur Petrus de Ancharrano, & Francus, & probat quædam decretalis, vbi id notat Nauarrus, & tenet Couarruuias k.

+ Aduertendum tamen, quod professi nulliter, quia non fuit in eorum informatione seruata forma præscripta à Sixto V. possunt etiam post quinquennium reclamare, cum eorum professio annulletur, propter bonum commune religionis, & sic Sixtus V. in sua secunda constitutione moderatoria, & declaratoria primæ, ait, *Sed cum eadem ratio vigeat in tacita professione emittenda, quæ militat in expressa, statuimus, quod in quibusuis ordinibus, & religionibus, nec etiam tacita professio quorumcum que reli-*

e Na. in c. statuimus. nu. 7. f Nau. vbi su. g Bal. de pras. n 8. tracta 1. pag. 6 p prima. casu 22. nu. 39. fol. 65. h Meno. de restit. 1. p §. 10. nu 45. v. 3. pondero. i Glo. in l. ait prætor. §. de minor. in gl. 2. & in cap. ex parte, de rest. spoliat. Ancharan. in ca. si annum nu. 2. in fi. de indic. lib. 6. vbi Francus n. 6. k ca. accepta. de rest. spoli. vbi Na. Con. lib. 1 var. ca. 5. n. 5. col. sej.

religiosorum induci possit, nec inducta intelligatur, nisi in receptione, forma constitutionis seruata fuerit, & hæc Sixtus V. quib. verbis clarè definit, quòd allegatio quinquennij non admittatur, siquidem talis allegatio saltem in foro exteriori inducit tacitam professionem, & ita in Senatu regali fuisse iudicatum accepi à doctissimo præceptore meo Assensio Lopez.

ARTICVLVS XVIII.

Puella in monasterio educata animo, vt posset quandocunque vellet ab eo exire, & postea monialis persuasio Abbatissa facta, qua confessa fuit coram ordinario se esse professam, postea tamen à monasterio educta per commissarium ad id legitime deputatum, respondet se nunquam proposuisse fieri monialem. Quæritur an prima confessio præualeat posteriori confessioni.

RESpondeo dicendo, quòd præsupposito eo quod videtur verosimile, quòd prædicta puella cùm exiit reclamauit coram iudice, & cum iuramento, vel saltem postea coram commissario id fecerit, videtur standum esse posteriori cõfessioni, & non priori, attento, quòd prior sine iuramento fuit facta, & secunda cùm eo, & iuramentum est tortura quædam spiritualis, prout in hoc ipso proposito ait Panormitanus *l*, & confessioni posteriori factæ per torturam est standum, vt dicitur in iure *m*, attento item, quòd prior confessio facta fuit timore reuerentiali Abbatissæ præsentis, cupientis illam habere monialem, & succedere in bonis eius, quæ excusat in his, quæ sunt libertati valde grauia, adeò quòd glossa *a* quædam dixit, quòd timor reuerentialis efficit ne valeat professio, quoad forum interius, quam opinionem etiam sequitur Nauarrus. Attento etiam, quòd confessio mulierum in his, quæ pertinent ad matrimonium spirituale, vel carnale, debet fieri in loco libero, & plenæ libertatis, ad hoc, vt sibi præiudicet, iuxta quandam glossam *b*, & confessio secunda fuit facta in loco libero; confessio autem prior non fuit facta in loco libero, & licet ipsa ob prædictum timorem non fuerit protestata; pater tamen eius fuit protestatus, quod multum ad hoc facit, argumento eorum, quæ in iure *c* notantur.

Nec his obstat, quod traditur in quadã lege *d*, transscripta in quadam decretali, ibi, nimis indignum est, vt quisquis, quod sua voce dilucidè protestatus est, in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. Quod cõfirmatur ex quadam Bartoli *e* doctrina, quam multi cum Panormitano sequuntur, qui tenet primum dictum etiam extra iudiciale testis, præferendũ esse dicto posteriori, etiam iurato; nam huic argumento respondet Nauarrus *f*, quòd licet regulariter confessio prima præualeat posteriori, cæteris paribus: fallit tamen quando posterior est per tormẽta extorta, & cùm prima est facta saltem metu reuerentiali, vel in loco non libero, & cum sunt aliquæ coniecturæ, quæ minuunt posteriorem contra priorem.

l Pan. in cap. per tuas. nu. 11. de proba. m l. si postu latauerit §. fed & si reguenerint. ff. de adulteriis. a Gl. in cap. praf. nu. 20. qu. 1. Nau. in man. c. 22. nu. 51. b ca. cum locum de sponsa. c ca. 1. de his quæ vi met. c. l. 5. d. reg. cap. 17. d. generaliter C. de non num. pec. e per tuam de probat. e Bar. in l. eos ff. ad leg. Corn. de fals. Panor. consi. 51. par. 1. f Na. l. 2. consil. tit. de confessi. consi. 1.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum cogens nouitium ad profitendum, sit excommunicatus.

RESpondeo dicendo, quòd Concilium *g* Tridentinum anathemati subiicit omnes, & singulas personas cuiuscunque qualitatis, vel conditionis fuerint, tam clericos, quàm laicos, sæculares, vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgentes, si quomodocunque coegerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcunque mulierem, præterquam in casibus à iure expressis, ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscunque religionis, vel ad emittẽdam professionem, quique consilium, auxilium, aut fauorem dederint; quique scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere quoquomodo eidem actui, vel præsentiam, vel consensum, vel autoritatem interposuerint. Circa cuius decreti verba, ibi, ad *ingrediendum monasterium, vel ad habitum suscipiendum cuiuscunque religionis*, est notandum, quod repetitio dictionis in eadem dispositione facta, significat id esse cum mysterio factum, iuxta glossam *h* memorabilem, & sic videtur, quòd etiam sint excommunicati cogentes aliquam puellam minorem ingredi monasterium, non causa accipiendi habitum, nec faciendi professionem, sed vt maneret ibi honestè vsque ad ætatem nubendi. Quod confirmat Nauarrus *i*, ex eo, quòd Concilium non abs re potuit considerare, quòd qui cogit intrare aliquam in aliquod monasterium, vt ibi educetur, indirectè videtur cogere, vt cùm tempus fuerit, accipiat habitum, & faciat professionem precibus, aut blanditiis Monialium, aut minis eiusdem, qui coegit intrare, aut verecundia, & timore maledicorum, & ideo voluerit hanc viam indirectam cogendi præcludere, & legislatorum est, non solùm vias directas, sed etiam indirectas prohibere; nam vt dicitur in iure *k*, cùm quid vna via prohibetur, non debet altera concedi, & ita tenet Nauarrus, quòd per hæc videtur hæc pars literæ, & menti illius capituli, & vsui intromittendi puellas ad educandum eas in monasterio germanior, & tutior, atque adeò tenenda.

g Con. Tri. ses. 25. de reg. ca. 18.

h Gl. in cle. 1. de iure patro. v. diœcesanis.

i Nau. li. 3. cõs. ti. de sententia excom. consi. 56. num. 3.

k ca. cũ quid. de re. iur. l. 6.

Sed ego in summa *l* Confessorum de hac opinione Nauarri dubitaui, & modò etiam dubito. Durum enim videtur dictu, quòd pater, qui male sentit de libertate naturali puellæ filiæ suæ, non possit, mortua eius vxore, matre dictæ puellæ, cogere ipsam, vt educationis gratia monasterium ingrediatur, vt ibi taliter educetur, quòd naturalis eius inclinatio, gratia præueniente, & subsequente reformetur, & à timore nocturno, & ab incursu, & dæmonio meridiano, & à laqueis in sæculo venantiũ liberetur, non prætendens, vt ipsa ad suscipiendum habitum regularem, & ad emittendam professionem cogatur, præsertim si ipse longè proficiscatur, & illic aliquibus annis debet immorari, quibus ipsa puella destituta à patre, & matre libertate maiori gaudebit, & eius honestas naufragium verisimiliter patietur.

l 1. tomo. ca.

Ad argumenta autem Nauarri respondeo, cum doctrina eiusdem *m*, qui explicans extrauagantem Pii V. prohibentem fœminis ingredi in monasteria ac domos virorum, in hanc prorumpit sententiam dicens: *Aduerte primo, quod coniunctiones istæ copulatiuæ (ac) & (&) posita inter verba monasteria, & domus, non sumuntur in significatu proprio, secundum quem ponuntur inter verba diuersa significantia diuersa, iuxta glossam memorabilem in Rubrica de iuris, & facti ignorantia, & glossam in capitulo querelam, de simonia, sed accipiuntur impropriè pro (seu) vel (siue) quæ ponuntur inter diuersa verba, idem significantia, iuxta Panormitanum in repetitione capituli inter cætera, de rescriptis*. Hæc Nauarrus, ex quibus concludo, quòd repetitio dictionis, *vel*, posita inter verba ingrediendum & habitum suscipiendum et professionem emittendam, non ponuntur inter verba diuersa significantia; licet enim sint diuersa verba, idem tamen significant; in proposito enim idem significant verbum, *ingrediendum*, et verbum, *habitum suscipiendum*, et verba, *professionem emittendam*. Debet enim intelligi verbum, *ingrediendum*, de ingressu ad suscipiendum habitum regularem, et ad professionem emittendum, et sic dictionis vel, repetitio inter dicta verba, nihil aliud designat, quàm poni inter multa verba diuersa, idem tamen significantia, sicut contingit in repetitione dictionis *seu*, vel *siue*.

m Na. comen. 4. ante n. 62.

ARTI-

ARTICVLVS XX.

In ordine Minorum ordinatum est, prout patet ex eorum regula confirmata per Sedem Apostolicam, quod qui decimum octauum annum non attigerit, ad religionem minimè admittatur, quaritur vtrum in dicto ordine professi post Concilium Tridentinum cum decimo sexto tantum ætatis anno completo sint vere professi.

a Na. li. cons. consil. 41. RESpondeo dicendo, quòd Nauarrus a circa hoc aliqua dubia proponit, quorum principale est dubium tituli quæstionis, & ait quæstionem esse satis difficilem; sed quia dependet ex intellectu præfatæ legis in regula Minorum contentæ, ait non videri satis tutè posse resolui, nisi lecta illa, & rectè intellecta; quia inutile est, nisi tota lege perspecta, aliqua eius parte proposita iudicare, vel respondere; fieri enim potest, vt fieri prohibeat, professionem tamen factam non irritet, & quod prohibeat, & irritet, quod etiam perspecta tota lege, non erit omnino facile iudicare, ob multa, quæ in vtramque partem afferri possunt. Hæc Nauarrus. Sed certè non adeò difficilem putaret Nauarrus hanc quæstionem, si legem præfatæ regulæ legeret, & videret; lecta enim, & considerata constat noluisse B. Franciscum de Paula in sua regula irritare professionem fratrum ante decimū octauum annum emissam, sed tantùm professionem fieri prohibuisse.

a c. 2 eiusd. re. Hoc assertum primò probatur ex verbis eiusdem a regulæ, quæ sic se habet: *Ad hunc ordinem Minimorum, quadragesimalis vita zelo, & maioris pœnitentiæ intuitu migrare cupientes, per eiusdem ordinis generalem correctorem, vel per vigiles, aut prouinciales, aut per aliquos idoneos fratres ab eis substitutos accipiantur in fratres, si requisitis conditionibus apti existāt, & ad minus decimum octauum annum attingant.* Hæc præfata regula, in qua solum video prohiberi, quòd fratres non recipiantur ad professionem nisi decimum octauum annum attingant, & non irritatur talium professio, dummodo ætatem à iure requisitam habeant, quæ secundum ius b antiquum erat ętas quatuordecim annorum: secundùm verò ius nouum Concilij Tridentini requiritur decimus sextus annus completus. Quod autem non irritetur, probatur, quia legum correctio in dubio non est præsumenda, & non est credendum præfatam regulam ius voluisse reuocare in re tam graui, siquidem per verba expressa, irritantia actum, non eam cassauit.

b c. non solū. c. ad apostolo de reg. Conc Trid. sess. 25. de reg. cap. 15.

c Ca. correcto. fol. 44. pa. 2. Probatur secundò ex quodam capite correctorij c eiusdem regulæ, vbi dicitur, *Siquis offendens contra formam descriptam in secundo capite regulæ huius ordinis, aliquem scienter ad hunc ordinem acceperit, absque sibi data super commissione, vel ante tempus præfixum in eodem capite secūdo, tribus continuis diebus comedat panem, & aquam duntaxat.* In quibus verbis non dicit correctorium, professionem esse nullam, si ante tempus præfatum decimi octaui anni fuerit emissa, imò ex eius contextu colligitur euidenter esse validam; si enim per præfatam regulam professio irritaretur, recipiens ad eam ante præfatum tempus alia maiori pœna puniretur, sicut semper contra transgressores legum irritantium actum in re graui, grauiores pœnæ proponuntur.

Secundò probatur, ex eo quòd dicitur infra eodem capite ibi, *quicumque verò recepti fuerint contra supradictam formam, approbandi reseruentur correctori generali, & ibi postmodum approbētur, & eorū receptio acceptetur, & confirmetur.* Ex quibus verbis colligitur, quòd generalis, & alij patres possunt approbare professionem fratrum, qui ante decimum octauum inceptū fuerint professi. Quod minimè præfati patres efficere potuissent, si prædictorum receptio, & professio esset irrita, & nulla, & ad eam ratificandam esset tempus duodecim annorum expectandum.

Probatur deinde ex præfatis verbis ibi, acceptetur, & confirmetur; non enim ait correctorium, quod ratificetur: ratificare enim est inualidum, & irritum, ratum facere; acceptare autem, & confirmare, est illius, quod de se valet confirmationem à superiore accipere.

Nec contra hoc obstat constitutio generalis (si qua facta fuit in præfato ordine) quæ declarauit huiusmodi professiones factas ante decimum octauum annum esse nullas. Respondeo enim omnia capitula generalia esse inferiora Papa, & non posse aliquid statuere contra ius definiens antiquius, quatuordecim annos tantùm sufficere ad hoc vt viri ad religionem, & professionem admittantur, nec contra ius nouum Concilij Tridentini decimum sextum annum completum desiderans. Nec obstat præfatum statutum esse auctoritate Papæ factum, dando Papa facultatem Prælatis, vt faciant statuta. Papa enim confirmat præfata, & similia statuta, quatenus sunt licita, & honesta, & non sunt contra sacros Canones, & sic ad nulla capitula generalia, etiam auctoritate Papæ facta, pertinet potestas irritandi professionem alicuius, aliàs habilis secundùm ius ad profitendum, prout doctissimè concludit Nauarrus d. Quod à fortiori procedit si prædictum capitulum generale fuit factum post Concilium Tridentinum, definiens sufficere in quacunque religione annum decimum sextum completum ad profitendum; nam plenitudo potestatis, quam habet Papa supra ius, difficiliùs extenditur ad constitutiones Concilij, quàm ad alias, prout dicitur in iure e, ibi, *durum nimis existeret contra tam solemne Concilium, &c.* Vnde dixit Baldus f, quòd etiamsi Papa diceret, *non obstante quacunque lege*, non tollit legem Concilij, sed ad ipsius correctionem specialis requiritur derogatio, quam doctrinam commendat Felinus g.

d Nau. li. 3. cons. tit. de reg. cons. 5. num. 8.

e c. post trāslationem. de renunc.

f Bal. in l. humanū 3. not. C de legibus.

g Felin. in ca. canon statuta. num. 18. de const.

Nec obstat, quòd in præfato capitulo generali interfuerint viri doctissimi, & grauissimi, & non est credendum huiusmodi viros sine solido fundamento tale statutum edidisse. Respondetur enim potuisse dictos viros errare, vel maiorem partem eorum, circa intellectum regulæ ipsorum, etiam absque peccato, quia error circa iuris humani intellectum non est semper culpabilis, iuxta quandam Glossam h, ab omnibus communiter receptam.

h Gl. in c. 1. v. de catero. de postu. prælat.

Nec obstat Concilium i Tridentinum, quod innuit nolle præfatam regulam in dicto capite secundo derogare, prout à parte affirmatiua adducitur, vt patet ex eius verbis, ibi *si qui vero regulares, tam viri, quā mulieres sunt, qui sub arctiori regula, &c.* in præfatis enim verbis concedo noluisse Conciliū, derogare præfato statuto regulæ Minorum, in dicto capite secundo, & sic vult Concilium, vt in præfato ordine non recipiantur ad professionem, nisi decimum octauum annum attingētes, sicut in præfato statuto cauetur, sed non vult, quod in decimo sexto anno ætatis completo professionem emittentes, non sint professi, siquidem, prout explicatum est in superioribus, præfatum statutum, licet prohibeat non dari professionem huiusmodi, non tamen eam irritat, nec inualidat.

i Conc. Trid. sess. 25. de reg. cap. 22.

Ex quibus infertur, quòd licet Concilium k Tridentinum determinet, vt habentes decimum sextum ætatis annum completum finito anno probationis statim admittantur ad professionem, aut reijciantur ab ordine, hoc tamen fallit in præfato ordine Minorum, in quo habētes decimum sextum annum completum, finito anno probationis non possunt statim ad professionem admitti, sed debet eorum professio dilatari, vsque quo decimum octauum annum attingant, prout in dicto capitulo secundo præcipitur; contrauenientes autem pœna apposita in correctorio afficientur, & hoc noluit præfatum Concilium Tridentinum in relatis verbis immutare.

k Sess. 25. de reg. cap. 16

QVÆ-

QVÆSTIO XVIII.

De Nouitijs, quoad indulgentias, & absolutiones plenarias tempore nouitiatus & tempore professionis lucrandas.

DE hac quæstione nihil in præsentiarum dicam, cùm suprà in secundo Tomo in quæstionibus *l* de indulgentiis multa dixerim, & in primo Tomo in quæstione *m* de Abbatibus quantum ad potestatem absoluendi aliqua adduxerim.

l Tom. 2. to. qu.
m 1. to. q. 20.

QVÆSTIO XIX.

De obedientia, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Quid, & quotuplex sit obedientia.*
2 *Vtrum subditus teneatur in omnibus actibus interioribus, superioribus obedire.*
3 *Vtrum in omnibus pertinentibus ad actus interiores, teneatur subditus Prælato suo obedire.*
4 *Vtrum Prælato teneatur subditus obedire in re licita, cum dubio an id Prælatus præcipere possit.*
5 *Vtrum peccet mortaliter, is qui ad præceptum superioris facit, id quod dubitat esse mortale; certus tamen, quod id non agendo non peccabit.*
6 *Vtrum quis teneatur obedire superiori, quando dubitat se peccare obediendo, & se etiam peccare non obediendo.*
7 *Vtrum Prælati regulares possint in Hispaniis præcipere subditis, vt ad Indos pro conuersione infidelium proficiscantur.*
8 *Vtrum religiosi præcepto obedientiæ teneantur acceptare Episcopatum.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit obedientia.

RESpondeo dicendo, quòd non inconuenit in vno materiali obiecto concurrere duas speciales rationes, ad quas duæ speciales virtutes ordinantur, sicut miles defendendo castrum Regis implet opus fortitudinis, non refugiens mortis periculum propter bonum, & opus iustitiæ, debitum seruitium domino suo reddens. Obedientia igitur est duplex. Primò enim sumitur largo modo, pro executione cuiuscunque, quod potest cadere sub præcepto ex quacunque intentione, & sic est quædam virtus generalis, alio modo sumitur propriè secundùm quod respicit intentionem formalem, rationemque præcepti, & sic est virtus speciale, id est habens formale obiectum speciale, id est præceptum expressum, vel tacitum, cuiusmodi est voluntas superioris nota, & secúdùm diuum Thomam *a*, communiter receptum potest sic definiri, Obedientia est virtus moralis promptam reddens voluntatem ad implendum voluntatem præcipientis.

a D. Tho. 2. 2. q. 104. art. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum subditus suis superioribus teneatur in omnibus actibus interioribus obedire.

RESpondeo dicendo, quòd secundùm diuum Thomam *b*, in pertinentibus ad interiorem motum voluntatis, non tenetur homo homini obedire, nisi per accidens, quatenus, scilicet, interior motus colligitur ex exteriori; sicut enim Ecclesia non potest iudicare de interioribus motibus voluntatis, ita non potest præcipere hos interiores motus. Ait enim diuus Thomas *c*, de his potest homo legem facere, de quibus potest iudicare, iudicium autem hominis non potest esse de interioribus motibus, qui latent per se in conceptu animæ; sed solùm de exterioribus actibus, qui apparent: & tamen ad perfectionem virtutis requiritur, quòd in vtrisque actibus homo rectus existat: & ideo lex humana non potuit cohibere, & ordinare sufficienter interiores actus, sed necessarium fuit, quòd ad hoc superueniret lex diuina. Hæc D. Thomas. vnde secundùm D. Thomam, bene possunt Prælati regulares legem ponere actibus interioribus subditorum, quatenus ipsi actus interiores subsunt actibus exterioribus: vnde in quadam clemētina *d* prohibetur monachis accessus ad curiam principis animo offendendi. In qua non prohibetur animus offendendi, cùm sit actus interior, sed prohibetur animus offendendi, vt colligatur tali accessui, ita quòd talem accessum prohibet sub tali pœna, non cuilibet, sed habenti animum nocendi: vnde rectè Prælati regulares possunt subditis sub obedientia præcipere, vt quas celebrant Missas pro eorum offerant intentione. In tali enim præcepto non imponitur subditis interior tantùm animi motus, scilicet, applicatio medij valoris Missæ; sed præcipitur ipse interior animi motus, vt colligatur actui exteriori Missæ, & subditi in hoc Prælatis non obedientes, mortaliter peccabunt, cum in re graui obedientia frangatur.

b D. Tho. 2. 2. qu. 104.
c D. Tho. 1. 2. q. 91. art. 4.
d Cle. 1. de sta. monach.

ARTICVLVS III.

Vtrum in omnibus pertinentibus ad actus exteriores, teneatur subditus Prælato suo obedire.

RESpondeo dicendo, quod vt huic quæstioni plenè satisfiat, notandum est duplicem esse superioritatem, prima est spiritualis, secunda temporalis, quæ temporalis diuiditur in politicam, quæ versatur circa regimen Reipublicæ; alia vero est temporalis œconomica, quæ ad regimen propriæ domus, vel familiæ pertinet. Et obedientia limitatur secundum gradum superioritatis, ita quod superiori obediendum est à subditis, in his in quibus habent superioritatem. Igitur superioribus spiritualibus, puta Papæ, Episcopo & aliis Prælatis Ecclesiasticis, & regularibus obediendum est in spiritualibus necessariis, vel pertinentibus ad salutem, quæ spopondimus in Baptismo, secundum diuum Thomam *e*, superioribus vero politicis, id est Principibus, in temporalibus spectantibus ad Rempublicam; superiori vero œconomico, id est patri in pertinentibus ad dispositionem rei familiaris. Hæc omnia colliguntur ex his, quæ traduntur à Doctoribus *f* communiter. Vnde cum Prælati regulares habeant omnes supradictos superioritatis gradus, tenentur subditi, & subditæ in omnibus his obedire, quibus si non obediant ex contemptu, & scienter, & sine causa rationabili, in re alicuius importantiæ, arbitrio boni viri est mortale peccatum, quia contra iustitiam, cuius obedientia est pars; quod tamen secundum D. Thom. *g* fallit si præciperetur aliquid contra præceptum Dei, sine in dispendium salutis, aut contra præceptum superioris, id præcipientis, vel in his, quæ ad eorum superioritatem non pertinent, in quibus obedire non est necessarium, nisi ratione scandali. Nec etiam tenetur subditus obedire Prælato præcipienti aliquid quod ad regularem obseruantiam non pertinet, vt ait diuus Thomas *h*. declaratur hoc exemplo: Corrigit subditus fraternaliter Prælatum, quia contra eum aliqua, digna correctione audiuit, præcipit Prælatus subdito, vt eum à quo hæc audiuit manifestet, non tenetur subditus ipsi Prælato obedire, hoc enim reuelari Prælato, non pertinet ad obseruantiam regularem, imo contra legem diuinā hoc reuelando faciet, si ipsi, tanquam secretum naturale fuit communicatum, aut si ex tali reuelatione aliquod præiudiciū ipsi potest euenire. Et si ipse Prælatus, instando iterū atq; iterū, id præceperit, & alius eius subditus, vocibus communitatem conturbans, dixerit contra Prælatum, se non posse tale præceptum imponere, poterit Prælatus, ipsi per obedientiam silentium im-

e D. Tho. in 2. d. 44.
f Do. in clem. quia. de ma. & obed. & inc. fratn. 11 9. qu. 3. & c. cap. si Demi. 2. q. 3.
g D. Tho. vbi supra.
h D. Tho. 2. 2. qu. 104. ar. 5.

imponere, quia ad obseruantiam regularem maximè spectat, ne communitas vocibus contra Prælatum, conturbetur, dixi, *vocibus communitatem conturbans*, nam si secretò humilitate debita Prælatum correxerit, vt vexationem consubditi sui redimat, non peccabit mortaliter, licèt iterum, atque iterum, vt sileat præcipiatur.

Pro explicatione autem prædictorum nota, quòd inobedientia, contraria obedientiæ, duobus modis sumitur, primò formaliter, quando verbi gratia, subditus non vult obedire suo Prælato solum, quia vult illi subiectionem præstare. Et hoc est peccatum mortale, tam in rebus leuibus, quàm in arduis, prout tenent Caietanus *a*, & Nauarrus cum communi. Hæc enim inobedientia includit quendam manifestum Prælati præcipientis contemptum, quod semper peccatum est mortale, iuxta illud, *qui vos spernit, me spernit*. Alia est inobedientia materialis, quæ contingit quando subditus obedientiæ præceptum non exequitur ira, molestia, ignauia, tristitia, aut alia simili causa conturbatus: non verò ex eo, quòd nolit subiici Prælato aut eius iusto præcepto, & tunc erit hæc inobedientia peccatum mortale, quando quod præcipitur fuerit aliquid arduum, & graue; si enim fuerit leue, tantum erit peccatum veniale, vt idemmet Caietanus *b* affirmat. Vtrum autem Prælati possint præcipere subditis, vt in tempore pestis administrent infirmis epidemia laborantibus necessaria, eis seruiendo, quæstio grauis est, de qua in quæstione de peste intrà late dicemus.

a Caiet. v. inobedien. Nau. cap. 23. n. 35.

b Caiet. vbi su.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Ecclesiæ, siue Prælato teneatur subditus obedire, quando certum est esse licitum, id quod præcipitur; dubium verò, an Prælatus ille vel Ecclesia, id ipsi præcipere possit.

RESpondeo dicendo primò, quòd vtique tenemur tunc obedire, nisi inde nobis, vel alteri periculum, aut notabile præiudicium spirituale, aut temporale in persona, rebus, vel honore immineat. Exempli gratia, Prælatus mihi præcipit studere, aut comedere carnes die quo ex deuotione volebam ieiunare, cùm non sit alias dies ieiunij obligatorius, quod constat esse licitum; tamen ego dubito vtrùm Prælatus habeat ius ad id præcipiendum, & vtrùm ego illi tenear obedire. In hoc qualicunque dubio, illud sit practicum, aut speculatiuum rationabile, aut irrationabile dico, quòd tenemur obedire, nisi inde periculum aut præiudicium immineat.

Prima pars propositionis probatur: nam propter dubium subditi, superior non perdit ius suum, quod aliàs habet super ea re. Nũc autem si subditus non dubitaret, teneretur obedire; ergo etiam si dubitet, præsertim quia cùm obedientia sit perfectissima virtus, non tenetur Prælatus reddere rationem omnium suorum præceptorum, maximè vbi constat, id quod præcipitur esse licitum subdito, & non constat prælatum iniustè præcipere, tum quia non expedit subditis omnia scire, tum quia Respublica, & ordo Hierarchicus salusque communis deperiret, si standum esset sensui subditorum, si omnibus etiam de omnibus à Prælatis ratio reddenda esset. Probatur deinde, quia æger tenetur obedire medico corporali, tam in his, quæ secundum iudicium medici sunt necessaria ad salutem consequendam, quàm etiam in his, quæ apud Doctores sub dubio cadunt an sint necessaria, dummodo constet ea infirmo nocere non posse: ergo similiter obediendum est spirituali medico, id est superiori, non solùm in his, quæ scimus necessaria esse od regimen ciuile, vel spirituale: sed etiam in dubiis supradictis. Consequentia patet ex hoc, quòd non minus tenetur quisque obseruare debitum regimen ciuile, vel spirituale ad salutem spiritualem, quam æger ad sanitatem corporalem: antecedens autem inde liquet, quò iure naturali tenetur quisque efficaciter procurare, vt commode possit suam vitam conseruare, quod non potest effici sine executione eorum quæ scit aut dubitat esse necessaria, quantũ commodè potest. Nec prædictis obstat: nam si dubium est, an hoc cadat sub potestate superioris, ad id præcipiendum; ergo etiam dubium est, an id cadat sub obedientia inferioris, aut sub obligatione subditi ad obediendũ, quia hæc sunt correlatiua, quæ eodem modo se habent, & altero posito, ponitur & alterum. Nam respondetur, quòd correlatiua solum se habent eodem modo, quoad esse & non esse; non tamen quoad modũ & conditionem essendi. Stat enim Prælatũ culpabiliter præcipere, & subditum laudabiliter obedire, ita in proposito stat dubium de potestate Prælati præcipientis, cum certitudine obligationis obediendi in subdito, vnde nunquam dictum est quòd quando est dubium, quòd tale quid cadit sub obedientia, tunc certum est, quòd est obediendum, sed quòd quando est dubium an Prælatus id possit præcipere, tunc certum est, quòd est obediendum, aut quòd cadit sub obedientia, & in hoc nulla est contradictio; valde enim differt hoc ab alio, ita respondet Corduba. *c*.

c Cord lib. 3. q. de conscient. qu. 6.

Dixi in conclusione nisi inde nobis, vel alteri periculum spirituale, vel temporale in persona, rebus, honore immineat: tunc enim in tali dubio non est obediendum, quousque de illo subditus sufficienter edoctus sit vel de absentia talis periculi, vel præiudicij: & ratio huius est, quia nullus se potest alicui superiori obligare, neque ei obedire tenetur in præiudicium tertij, neque cum periculo spirituali cuiuscunque, etiam sui ipsius. Nec regulariter ius diuinum, vel humanum, neque ipse homo per votum obedientiæ intendit obligare, vel obligari ad valde difficilia, vltra communem aliorum sui status obligationem, nisi specialiter aliquo iure, vel voto aliqui ad ea obligentur. Quod dico propter aliquos religiosos, præcipue fratres Minores, qui ex vi voti regulæ suæ, etiam in multis difficillimis Prælatis suis obedire tenentur, neque in hoc præiudicium allegare possunt contra Prælatum vtentem iure suo; regulariter autem in valde difficilibus nullus obedire tenetur, etiamsi in se aliàs licita sint, putà ieiunare quotidie in pane & aqua, sine vlla alia causa rationabili, ad id videlicet, nisi in vim pœnitentiæ pro aliqua graui culpa. Et supradicta sunt vera, quamuis superior sit in possessione subditorum absolutè, prout ait Soto *d*. Insuper probatur, quia dubitantes aliquem esse excommunicatum, de quo constabat fuisse nominatim excommunicatum, tenemur illum euitare donec per literas, vel aliàs constet esse absolutum, prout in iure *e* habetur. quod etiam antequam constet illum aliquando fuisse excommunicatum in dubio vitandum sit, constat ex hoc, quia si publica fama est aliquem verberasse clericum, tunc neque Episcopus, neque alius debet illi communicare donec ad arbitrium Episcopi se purgauerit, vel ad cautelam fuerit absolutus, vt habetur in iure *a*, & determinat Panormitanus; cõstat autem tunc famam non facere plenam probationem, neque certitudinem, ergo in tali dubio tenemur obediendo legi, illum excommunicatum euitare. Quod tamen intelligitur, dummodo prædicta vitatio fieri possit sine eius, aut alterius præiudicio in casu præfati dubij, prout ex sententia Innocentij aduertit Corduba *b*.

d Sot. de rat. d[illegible] memb. [illegible] qu. 3. [illegible]

e ca. sicut nobis. de sen. exc.

a ca. cum desideres. vbi Panor de sen. excom.

b Cor vbi su.

Ex his sequitur, quòd quando Prælatus mihi præcepit reuelare secretum crimen proximi, iam sufficienter emendati, nec ex hoc crimine imminet iam periculum alicui, ego autem dubito probabiliter, quòd ille Prælatus id præcipere possit, putà quia dubitat, aut credit quòd non habet alios testes ad illum iudicialiter puniendum, & huiusmodi, vt id iure præcipere possit, tum, quia inde periculum honoris illius imminet, non teneor obedire reuelando, etiam si sub excommunicatione latæ sententiæ id præcipiat, nisi ipse Prælatus me sufficienter certificet, vel nisi constet, vel constare mihi debeat de prædicto dubio, vt sciam quomodo id præcipere potest, quia scilicet, habet alios testes, aut quia me legitime, & non maligne, neque contra ius in testem adductum cogit testimonium ferre veritati, aut

quia

quia nisi reueletur, imminet damnum, vel periculum maius alicui. ita Corduba *c*.

c Cor. vbi su.

ARTICVLVS V.

Vtrum peccet mortaliter is, qui ad præceptum superioris agit, quod scit, vel valde dubitat esse mortale, si certus est, quod id non agendo, aut non obediendo non peccabit.

RESpondeo dicendo, quòd vt huius articuli dubitatio clarius pateat, exemplum est apponendum, putà si in religione fratrum Minorum regularis Obseruantiæ Prælatus subdito præcipiat accipere pecuniam in casu, quo rationabiliter subditus dubitat se peccare mortaliter sic accipiendo, quia verbi gratia, in eo Prælatus ille dispensare non potest, & videtur, quod peccet. Quod primò probatur, quia ad nullius hominis præceptum licet alicui se exponere periculo, aut dubio peccati mortalis sine causa rationabili vrgente; sed in casu præsenti subditus exponit se tali periculo, si obediat sine causa vrgente, cum certus sit, se non peccare obediendo. Quod confirmatur ex illo Pauli *d*, *omne quod non est ex fide, peccatum est*. Dixi, quia in eo Prælatus dispensare non potest; nam si Prælatus dispensare potest, tenetur vtique subditus obedire credens Prælatum in eo casu suam dispensatiuam interponere autoritatem. Dixi, quòd sine causa vrgente non licet tali periculo se exponere: nam si aliunde vrget causa rationabilis, putà æquale, aut maius periculum mortale, si non obediat, iam non esset peccatum mortale, illi æquali, aut minori periculo se exponere, quod probatur ex his quæ late. & doctissime more solito tradit Corduba *e* dicens, quòd quando quis æque, aut valde dubitat de vtraque parte, quòd scilicet, est sibi licitum agere, & omittere tale quid, ita quòd quocunque se vertat, est ei probabile dubium de peccato, modò sit dubium absolutum, modò respectiuum, tunc, quod certius, & grauius est, vel apparet malum imminens cæteris paribus euitandum est, & oppositum eligendum, alioquin sine causa rationabili homo exponeret se periculo maioris mali, siue detrimenti spiritualis, quod est contra rectam rationem, & charitatem. Et hæc est expressa doctrina Aristotelis *f*, & in sacris Canonibus approbata, quod in sequenti articulo clarius explanabitur.

d ad Ro. 14.
e Cor. li. 2. qq q 2 art. 2. proposit.
f Aristo. problem. 12. & 15 p 29. & 2. ethic. c. 9. ca duo mala. e. nerui. d. 13.

ARTICVLVS VI.

Vtrum quis teneatur obedire superiori, quando dubitat de vtraque parte contradictionis, videlicet quando dubitat se peccare obediendo, & se etiam peccare non obediendo.

RESpondeo dicendo, quòd subditus regulariter tenetur obedire, formando conscientiam, quòd sic obediendo non peccat, idque est verum cæteris paribus, videlicet stante vtrinque æqua probabilitate simul, & æqua, vel quasi æquali grauitate periculi, vel peccati in cuius alterum necessario incidendū est, hæc propositio est receptior, quàm contraria, & eam tenet expresse diuus Bonauentura *g*, D. Thomas, Gofredo, Raymundus & alij plures, vt etiam refert Syluester, & Angelus, quòd scilicet, quoties subditus facta sufficienti inquisitione certificari non potest, tenetur obedire, & formata bona conscientia obediendo excusatur per ignorantiam inuincibilem. Et probatur insuper: nam qui se exponit maiori periculo peccati mortalis peccat mortaliter, sed qui in prædicto dubio, in quo de mortali non constat, iudicio, & præcepto superioris, exponit se maiori periculo, quā si non obediret regulariter loquendo cæteris paribus: consequentia patet cum maiore, cum ex duobus malis minus sit eligendum; minor autem in qua est difficultas, & opinionum varietas, probatur: nam in dubiis subditi tenentur stare sententiis, & præceptis superiorum, dummodo non constet valde probabiliter eos errare, ex ignorantia, temeritate, aut passione, vel malitia: quod inde patet, quia propter dubium subditi, Prælatus non perdit ius suæ superioritatis ad præcipiendum, sicut ante illud dubium habebat, alioquin potestas superiorum penderet ab ignorantia, vel capitoso sensu, aut ex alia dispositione etiam culpabili subditorum: sed si subditus non dubitaret, sed sentiret cum ipso Prælato, certè teneretur ei obedire; ergo & dubitans tenetur in eadem similiter obedire. Probatur deinde ex quodam oraculo *h* diuino, vbi dicitur, *si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, &c. venies ad sacerdotes Leuitici generis, & ad Iudicem, qui fuerit in illo tempore, quæresque ab eis, qui iudicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quæcunque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint iuxta legem eius; sequerisque sententiam eorum, non declinabis ad dexteram, neque ad sinistram*. Et sic dicitur in quadam decretali *i*, quod definitionibus Ecclesiæ in dubiis standum est, & ita hanc partem tenet Gerson *k*. Et quoad nos fratres Minores habetur decretum autoritate Apostolica, cuiusdam capituli generalis, vt patet in epistola *l* S. Bernardi hoc modo, *Item declaratur, quod in omnibus dubiis, quæ non possunt indubitanter declarari, subditi tenentur stare iudicio superiorum, & obedire m.* Habemus etiam circa hos quoddam Leonis X. indultum, *quo concessit, & commisit de plenitudine suæ potestatis, quod in dubiis, & scrupulis conscientiam subditorum tangentibus minister generalis, vel prouincialis, & custodes cum consilio aliquorum patrum, si res magnæ importantiæ fuerint, possint autoritate sua sanctitatis determinare in huiusmodi, ac eorum determinationi subditi, cum secura conscientia debeant, & possint stare.*

g D. Bona. in 2 d 39. ar. 1 qu 3. D Tho. & Pal. in 4. d 19 qu 4. Syl v. consequen & v. obed. qu. 2.
h Deut. 17.
i ca maiores. de baptis & eius effec
k Ger. lect. 4. de vita spiri. Corol. 8.
l Art. 7.
m Sup fo. 59.

Dixi, idque regulariter est verum, cæteris paribus, quia si id, quod præcipitur, constat probabiliter esse grauius malum, aut valde scandalosum, siue nociuum proximo, aut reipublicæ, quod probabiliter imminet ex tali obedientia; inobedientia quoque probabiliter, imo etiamsi probabilius videatur esse malum, sed non tam graue: tunc cauendum est illud grauius malum, & non est obediendum; eligenda enim est inobedientia, quæ aliquando probabilius videtur esse venialis, vt euitetur, quod minus probabiliter apparet esse mortale peccatum, si obediatur. Ita resoluit Corduba *a*.

a Cord lib. 3. q1 q 6.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Prælati regulares possint in Hispania præcipere subditis, vt ad Indos pro conuersione infidelium proficiscantur.

RESpondeo dicendo videri, quod religiosi particulares non tenentur transnatare mare ad remotos Indos conuertendos, quamuis subsit spes eorum conuersionis, nam cura conuersionis orbis magis principaliter spectat ad Papam, cæterosque Prælatos succedentes Apostolis, id est Episcopos, quibus præcipue incumbit munus prædicandi Euangelium adeo hoc est verum, vt teneat Soto *b*, quod quia subditum religiosum, extorrem à suo regno naturali, vbi suscepit habitum tam longum mare transnatare, & inter gentes barbaras commorari, res molestissima est nimis, & difficilis. & non magno periculo, etiam spirituali vacans: ideo ad huiusmodi iter capessendum, non possunt subditi obligari, quod probatur: nam si Prælatus mihi præciperet longum iter, aut rem difficilem, dubiumque esset mihi ius præcipiendi, non tenerer statim parere. Quod confirmatur ex doctrina D. *c* Thomæ, elicita ex quodam Canone *d*, ex quo colligitur, quod ingenuus, qui ignoranter contraxit cum serua, in dubio, an sit serua etiam ad præceptum Ecclesiæ; non tenetur ei reddere debitum. Quia si affectu maritali datur, quia aliter debitum non potest dari licite, præiudicium sibi parat, eo quòd inuitus

b Sot de tegē. sec. memb q. qu. 2. c. ar. 1.
c D. Tho in 4. d 36.
d 29. qu. 2. si quis ingenuus.

uitus consummat matrimonium cum serua. ecce quomodo nemo constringitur parere in re dubia, cum graui suo detrimento, quamuis opus, quòd præcipitur, sit tutum. Et ita hanc nostram sententiam, ait frater Ludouicus *e* Lopez; confirmat vsus vsque huc in religione Prædicatorum, vbi nullus hactenus (quem ipse sciat) missus est ad Indos præcepto astrictus, nisi priùs consentiat, & in nostra religione Minorum id vtique video seruari, & sic in constitutione generali Toletana *f* dicitur in hunc modum:

e Lud. c. 6. de obligat. erga proxim. pag. 149.

f Ord. Tole. fol. 82. pa. 2.

Et cum secundum regulam non sint cogendi fratres, vt vadant ad commorandum inter infideles, præcipitur vt nullus frater cogatur ad Indos ire, &c. Confirmat quoque hanc sententiam nouus modus vouendi, deuotæ Societatis Iesu fratrum, qui has siue similes longinquas peregrinationes, valdeque difficiles sibi iniungendas à Prælatis subituros profitentur, nec refutaturos eas, quasi insinuantes per hoc, quòd si eas non specialiter vouissent, quasi nimis difficiles, eas recusare potuissent.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum religiosi præcepto obedientiæ, teneantur acceptare Episcopatum, & curam animarum suscipere.

RESpondeo dicendo, quòd licèt pro vtraque parte multa adduci possint; Prælati tamen non possunt per obedientiam indicere suis subditis regularibus, vt acceptent Episcopatum: est enim commune axioma D. Bernardi, quòd votum meum non adaugeat Prælatus, & in promotione ad Episcopatum, valde augetur votum religiosorum, cùm ad altioris obligationem perfectionis promoueantur, & extra ordinem religiosus inuitus trahatur, quod ex dictis in secundo *g* Tomo suprà clariùs patebit, vbi probauimus quomodo liceat religiosis desiderare Episcopatum. Verum est tamen, quòd præfati religiosi possunt compelli transnatare ad Indos, & acceptare Episcopatum si à summo Pontifice præcipiantur. Cùm summo Pontifici incumbat cura vniuersalis boni communis.

g 2. To. c. 51.

QVÆSTIO XX.

De oblationibus, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum Episcopi possint sibi, aut suis clericis applicare, quæ religiosis in suis Ecclesiis offeruntur.*
2 *Vtrum conducentius sit, & ad diuinum cultum accommodatius, bona ad conficienda, celebrandaque diuina sacrificia, & oblationes elargiri, vel potius in egenorum subsidia, illa diuidere.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Episcopi possint sibi, aut suis clericis applicare, quæ religiosis in suis Ecclesiis offeruntur.

RESpondeo dicendo, quòd Episcopi, & alij Ecclesiarum Prælati non possunt clericis suis applicare, nec sibi oblationes, quæ fiũt religiosis in suis Ecclesiis regularibus, ita tenet Panormit. *h.* Et *Bonifacius IX. concessit fratribus ordinis Prædicatorum, prohibendo, ne scilicet Prælati Ecclesiarum, aut alij quicunque, eos impediant quominus Missas, & alia diuina officia in Ecclesiis suis quotidie celebrare, ac oblationes in Missis ipsis, & alias ad eorum altaria prouenientes libere, & integraliter recipere, & eorum vsum iuxta morem dicti ordinis conuertere possint sub excommunicatione, ipso facto in contrarium facientes.* Ita habetur in Ordinis Supplemento *i.*

h Panor. in c. 1 de stat. monach.

i Supp. f. 118. concess. 137.

ARTICVLVS II.

Vtrum conducentius sit, & ad diuinum cultum accommodatius, bona ad conficienda, celebrandaque diuina sacrificia, & oblationes elargiri, vel potius in egenorum subsidia illa diuidere.

RESpondeo dicendo, quòd vt hæc difficultas magis pateat, est aduertendum, quòd vniuscuiusque virtutis opus è duobus præcipuè inter alia æstimari potest, quantum ad suam perfectionem scilicet, ex obiecto à quo suam speciem sortitur, & ex necessitate, cui charitas semper succurrere satagit, si ad primam duntaxat rationem respiciamus, certum est sacras oblationes, atque sacrificia reliquis eleemosynis longè præstare. Est enim religio, quæ Dei reuerentiam pro obiecto habet non modò misericordia, verùm & vniuersis aliis moralibus, vtpote quæ non nisi erga proximos versatur, excellentior virtus, vt docet D. Thomas *a.* Et secundùm istam rationem Christus apud Matthæum *b,* officium, & causam Magdalenæ, quæ ipsum dispendio pretiosissimi vnguenti vnxerat, aduersus indignantes discipulos, qui opus misericordiæ pluris faciebant, defendit, dicens, *Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me. Nam semper pauperes habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis; mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum ad sepeliendum me fecit.* Quasi diceret, Quare mulieri huic iniustè exhibetis negotium, quare aduersus illam sine causa vestrum quidam indignantur, & obmurmurant? Opus enim in reuerẽtiam ipsius Dei exhibitum religione sua anteferendum est misericordię, de qua vos loquimini. Non condemnat Dominus misericordiam in pauperes, quin potius illam maximè commendat dicens, *pauperes semper habebitis vobiscum*, sed quod facit, est ostendere, quòd actus ille religionis, quo non solùm diuinitatis maiestatem, atque immortalitatem pretioso illo, incorruptibilique vnguento confessa est, sed etiam incorruptionem humanitatis præsignauit, longè præstantius esse quacunque eleemosyna. Si autem consideremus operis perfectionem ex necessitate, sic etiam est certissimum quòd necessitatis pondus, vnde virtus, & præcipuè misericordia, incrementa suscipit, aliquando potest efficere, vt ad diuinum cultum sit multò conferentius, atque optatius opem ferre miseris, quàm oblationes, & sacrificia facere. Et ratio est: nam sacrificia, & oblationes non in Dei vtilitatem, qui bonorum nostrorum non eget, sed in eius duntaxat honorem, & gloriam, & ad nostram deuotionem exercitandam celebrantur, & offeruntur: tanta est autem Deo hominum cura, vt eorum vtilitatem sæpe sæpius pluris ad sui charitatem, ac subinde gloriam æstimet, quàm reliqua sacrificia. His & aliis tenet hanc partem Arago. *c* qui addit ideo hanc latè probasse partem, quia sunt multi, qui falsò existimant maius se obsequium Deo præstare, maximè cùm ab hac luce recedunt, si omnia bona sua in amplissimum Missarum numerum, & capellanias expendant, quàm si illa pauperibus distribuerint. Cùm tamen verum sit, quod quamuis in Ecclesiæ ortu illa essent valde necessaria, & vbi modò desunt sint etiam consulenda, tamen vbi diuinus cultus satis est celebris, multò erit consultius egenorum calamitates leuare: ideo Christus Dominus in Euangelio, crebrius nos huius misericordiæ admonitos esse voluit, quàm vt eleemosynas in sacrificia conuerteremus. Imò apud Matthæum *d,* obiurgans Pharisæos, quia hoc ita non intellexerint, dixit illis, *Euntes discite quid est, misericordiam volo, & non sacrificium.* Vnde religiosi pensatis circunstantiis loci, & temporis, & necessitatum videant quid circa hoc debeant consulti respondere, qui aduertere debent, prout ait D. Thomas *e,* quòd monachi siue alij religiosi possunt oblationes recipere tripliciter, vno modo sicut pauperes per dispensationem sacerdotum, vel ordinationem Ecclesiæ, alio modo si sint ministri altaris; tunc enim possunt accipere oblationes sponte oblatas. Tertio

a D. Tho. 2. 2. q. 81. ar. 6.

b Matth. 26.

c Arag. 2. 2. 86. art. 3.

d Matth. 9

e Tho. 2. 2. q. 86. art. 2.

tiò modo, si parochiæ sint eorum, & tunc ex debito possunt accipere oblationes, tanquam Ecclesiæ rectores.

Vide circa hanc materiam oblationum in primo Tomo *f*.

f 1. To qu. 39.

QVÆSTIO XXI.

De Oblatis, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1. *Vtrum Oblati sint verè Religiosi.*
2. *Vtrum Oblati possint transire ad arctiorem religionem petita licentia, & non obtenta.*
3. *Vtrum Oblati religionum possint absolui ab eorum Prælatis, an ab Episcopis.*
4. *Vtrum Conuersi, & Oblati Ecclesiarum sæcularium, & regularium gaudeant priuilegio Canonis*, siquis suadente.

ARTICVLVS I.

Vtrum Oblati sint verè Religiosi.

RESpondeo dicendo, quòd monachus conuersus, vel oblatus etiam plenè, & perpetuò valde differunt, vt colligitur ex multis decretalibus *g*, & tradit Dominicus Francus; monachus enim, & monacha dicuntur, qui, vel quæ profitetur regulam post susceptum habitum regularem, vt seruiat in choro; conuersus verò, qui suscipit habitum religionis, & profitetur regulam, vt seruiat extra chorum: oblatus verò qui se, & sua perpetuò donat, sed non profitetur, neque suscipit habitum ordinis, quod satis exprimit Panormitanus *h*, & paulò clariùs Felinus iunctis, quæ dicit Calderinus ab eodem relatus, quatenus relatis multis modis se offerendi monasterio concludit, quòd ex nulla obligatione efficitur quis monachus professus, nisi præstet obedientiam monachalem. Quod etiam dixerat Innocentius *i*, ac oblati, & oblatæ non suscipiunt habitum monachalem, neque promittunt obedientiam monachalem secundum regulam à Sede Apostolica approbatam, vt regula religionis, & sic non sunt religiosi, vel religiosæ. Dixi nisi præstent obedientiam monachalem; non enim per omnem obedientiam quis efficitur regularis, quia etiam Canonici sæculares præstant obedientiam, iuxta quandam decretalem *k*, & omnes etiam principes dant Episcopis obediëtiam, vt in alia dicitur decretali *l*, & etiam regna omnia sæcularia suis regibus præstant obedientiam, vt D. Petrus *m*, & D. Paulus *n* asserunt, & Imperator Papæ, vt dicitur in quadam Clementina *o*. Nec propter hoc efficiuntur regulares, & monachi: & ita bene dicit Innocentius, ibi receptus ab omnibus, quòd non fit quis religiosus per omnem obedientiam, sed per monachalem tantùm, hoc est per illam quæ fit alicui potenti recipere professionem regularem seruandi regulam aliquam alicuius religionis approbatæ à Sede Apostolica, quæ non sunt nisi quatuor aut quinque, vt inter alios testatur D. Antoninus *p*.

g Cl. 1. de decim. ibi & gl. & vt lex continétia & glo. 17. q. 1. Fráeus in ca. cum ex eo. §. 1. de elect. lib. 6.

h Pan. in ca. non est de reg. & in ca. tuas de testi. Dec. in c. Eccl. not. 6. de cōst. Fel. in ca. in præsentia n. 4. de prob.

i Innoc. in ca. consuluit qu. cler. vel vou.

k ca. si qui de maior. & obedient.

l cap. omnes, ead. tit.

m 1. Can. 2. cap.

n Ad Ro. 13.

o Cl. 1. de iureiuran.

p Anto. 3. p. t. 1. §. 3 tit. 16.

Ex his infertur, quòd siquis dixerit, Ego me dono, & offero in oblatum monasterio Sancti Benedicti vouendo obedientiam, paupertatem, & castitatem Deo, eiusque Abbati, non tamen profiteor regulam ordinis, nec me obligo ad cæremonias, & obseruantias eius: non est religiosus, præsertim si dictam professionem fecit non mutato habitu, neque accepto habitu regulari, excepto scapulari paruo in signú oblationis. Ita Nauar. in quodam consilio *q*, qui ait, quòd non meminit illum textú, neque glossam, neq; aliquem ordinarium autorem, qui de oblato monacho tria essentialia vota emittente loquatur. Syluester *r* autem significat Panormitanum talem appellare plenè oblatum. Denique probat Nauarrus talem non esse professum religiosum, quia actus agentium non operantur vltra intentionem eorum, vt dicitur in iure *a*. Et ex verbis in prædicta oblatione factis videtur colligi eum, qui dixit illa verba non habuisse animum se faciendi monachum, neque profitendi regulam, neque obseruantias eius.

q Na. li. 3 consil. 11. de reg. consi. 49.

r Syl. v. oblat.

a l. non omnis. ff. de reb. credit. & ca. j. n. de præbend.

Nec obstat, quòd emisit tria vota essentialia in manu Prælati potentis eum aggregare religioni approbatæ à Sede Apostolica. Nam respondetur ex supradictis, quòd hoc non sufficit, cùm sit necessarium, quòd illa promittentur secundùm obedientiam regularem & habitum regularem recipiendo. Præterea constat ex relatione in principio apposita hunc non habuisse animum faciendi se monachum. Quantum autem ad oblatos ordinis S. Benedicti vide, quæ habes infrà in quæstione prima de voto.

ARTICVLVS II.

Vtrum oblati in aliqua religione possint transire ad arctiorem religionem petita licentia, & non obtenta, iuxta capit. Licet, de regularibus.

RESpondeo dicendo, quòd secundùm aliquos isti non possunt transire ad arctiorem religionem, & ita tenuit Glossa *b*, quam dicit singularem Abbas *c*: oblati enim & conuersi astringũtur monasterio. Quod Abbas dicit singulariter notandum, & tradit Ioannes Lupus *d*.

Sed aduertit Gregorius *e* Lopez, quòd Glossa illa loquitur de conuersis, & oblatis Ecclesiæ sæculari, non regulari monasterio, & ita refert Archidiaconus *f* alios voluisse, quod isti possint transire ad religionem arctiorem, & ita magis inclinat in hanc partem, quam ego existimo sequendam: nam licet conuersi, & oblati, operibus seruilibus deputentur, non tamen ipsi sunt serui, & similiter, non ita donant se, et sunt oblati, vt monasterij efficiantur serui, ita vt non possint ad perfectiorem frugem anhelare.

b Glo. in cap. lex continentiæ. 17 qu. 1.

c Abb. in cap. non est de regul. in 3. not.

d Lup. de lib. Eccles. 3. p. q. fin. 8. & 9.

e Greg. in l. 9. tit. 7. par. 1. v. religios.

f Archid. in d. cap. non est.

ARTICVLVS III.

Vtrum oblati monasteriorum possint absolui ab eorum Prælatis, an ab Episcopis.

RESpondeo dicendo, quod conuersi, et oblati quarumcunque religionum possunt à Prælatis illarum religionum absolui, argumento aliquarum decretalium, *g*: nam et tales conuersi, et oblati sunt priuilegiati sicut Ecclesiasticæ personæ. *Et Sixtus IIII. concessit quod oblati, & oblatæ ordinum fratrum Carmelitarum gaudeant priuilegiis, & gratiis dicti ordinis, sicut gaudere possunt mulieres Mantellatæ, & Pinzocheræ sub dicto ordine viuentes (quæ sunt velut tertiarij ordinis Minorum) quibus concessum est posse gaudere omnibus priuilegiis fratrum*. Ita habetur in libro Monumenta *h* ordinum. *Et idem Sixtus IIII. concessit oblatis fratrum ordinis Eremitarum S. Augustini omnia, & singula priuilegia, & indulta concessa fratribus, & sororibus de pœnitentia, ac Mantellatis, & Pinzocheris sub dicto regimine degentibus, & decreuit in eis locum habere, perinde ac si pro eisdem oblatis personis, & circa illas emanassent*. Ita habetur in eodem libro *i*, et quantum ad casum articuli quæstionis, est quædam expressa concessio Eugenij IIII. prout habetur in Monumentis *k* ordinum expresse hoc concedens.

g c. cum illorum & cap. monachi de sen. excom.

h In 1. imp. fol. 97. & in 2. fol. 186. conc. 427.

i In 1. imp. fol. 249 & in. col. 642.

k In 1. imp. fol. 61. & in 2. fol. 64. conc. 85.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conuersi, & oblati Ecclesiarum sæcularium, & regularium gaudeant priuilegio canonis, si quis suadente.

RESpondeo dicendo, quod hanc quæstionem mouet quædam Glossa *l*, et ait non videri illis tale priuilegiú concessum, cõcludit tamen, quod ex eo quo tradidere se, et sua diuino obsequio, sunt in Ecclesia sæcu-

l Gl. in c. ... est dict. ... sent. excom.

sæculari, siue regulari iam cēsentur Ecclesiasticæ personæ, & ex toto translati sunt in formam Ecclesiæ, vnde habent immunitatem Ecclesiasticam, & decretū *m* dicit, quòd tantùm sunt duo genera Christianorum: vnum, quod dedicatum est diuino obsequio, vt clerici, & conuersi, aliud sunt laici. Quidam tamen volunt dicere contrarium. Sed nos benigniorem partem sequentes sequimur partem affirmatiuam, vt eorum gaudeant priuilegio, quorum vitam, & religionem assumunt: nam licet canon *n si quis suadente*, solùm disponat de clerico, & monacho; at alij canones *o* ipsum extendunt ad conuersos religionum. Glossa autem prædicta per identitatem rationis dicit idem de conuersis, & oblatis Ecclesiarum sæculariū, & idem tenēt Ioannes *p*, & Vincētius. At quia hæc opinio aliquas patitur difficultates, ad distinctionem Hostiensis *q* recurrere oportet, vt clariùs ipsa elucescat; ait enim, quòd quando conuersus remanet in domo sua, non gaudet prædicta immunitate; & sic dicit intelligenda esse aliqua iura *r* de hac materia loquentia; si autem sit conuersus tradens se, & sua & tonsuratus incedēs, Canonicas horas audiens, & honestè viuens, & similia, tunc gaudebit immunitate. Imò capistranus *s* aliter procedit dicens distinguendum esse inter conuersos, & confratres; conuersi enim propriè appellari solent hi, qui se suaque diuinis dedicant obsequiis, perpetuis temporibus obligando, & tales ait gaudere prædicta immunitate. Et de prædictis, etiam facit distinctionem; aliqui enim ex his recipiunt habitum illorum, cum quibus conuersantur, & ad quorum vitam, & regulam conuertuntur, & professionem faciunt, obedientiam, paupertatem, & castitatem, siue continentiam promittentes, & de his nulla est dubitatio, quòd gaudeant dicto priuilegio, siquidem gaudent priuilegio regulari. Aliqui tamen prædictam professionem non emittunt, sed solùm se voluntariè obligant ad prædicta; viuunt tamen honestè habitum deferentes alicui de religionibus approbatis quomodolibet iam concessum; & dato, quòd vxores habeant, seruant ordinem coniugalem viuentes sub cura, & obedientia Prælatorum illarum religionum, in quibus se, & sua diuinis obsequiis dicarunt, & de talibus etiam non est dubium, quòd gaudeant priuilegio prædicto clericali sicut acolyti, & clerici coniugati non bigami. Alij dicuntur oblati qui sunt confratres, qui faciunt aliquas honestas congregationes in aliqua Ecclesia, & ibi saltem semel in mense disciplinam assumunt, & hi non sunt personæ Ecclesiæ, cùm neque mutent habitum, neque statum, sed in habitu sæculari perseuerent, de quibus ait quendam canonem *t* esse intelligendum. Circa oblatos vide plura in quæstione *u* de familiaribus fratrum, & in tabula, verbo Oblati, & verbo Donati.

m c. duo sunt 12. q. 1.

n 17. q. 4.
o cap. paroc. ca. ex tenore. de sent. excom.
p Ioa. & Vincent. in d. ca. dilecta. de maio. & obed.
q Host in ca. non est dubiū. de sent. excom.
r cap. vt lex continentia 27. q. 1. c. 4. § de confratribus & c. quidam de prim
s Capistr. de excom. § 13. est de conuersis.

t 23. q. 4. cap. displicet.
u 1. tom. q. 68.

QVÆSTIO XXII.

De oraculis viuæ vocis, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

ARTICVLVS I.

Vtrum oraculum viuæ vocis sine scriptura valeat.

RESpondeo dicendo, quòd gratia solo viuæ vocis oraculo absque scriptura quoad se perfecta est, & ex ea statim acquiritur ius impetranti, prout allegando aliqua iura *a* copiosè definierunt Archidiaconus, & Ioannes Andreas, & ita tenet Baldus *b*, dicens, quòd cum Papa viuæ vocis oraculo aliquem pronunciet Episcopum alicuius loci, ille statim erit Episcopus, etiam antequam literæ sint formatæ, quia scriptura non requiritur ad essentiam, seu approbationem gratiæ. Vnde infert, quòd si interim Papa moreretur, gratia non expirat, sed quòd debet expediri per successorem faciendo mentionem, de gratia prædecessoris, & idem sequitur Antonius *c* Peregrinus, & tradit Gigas, & Carolus Tapia.

a ca. si proprie. de rescr. lib 6. c. fi. de concess. præb. li 6 ca. constitutionis 25. qu. 2. Archid. & Ioan. And. in prœm. sext.

b Bald in l. si qua per. nu. 4. C de episc. & cl. ri. & in l. humanum. in fin. C de leg. idem in l fal. sum. C. de fur.

c Peregri. de iur. fisc. li 5. ti 3. n 12 & 13. Gigas de pensio. qu 54. Carol. in c 1. de const prin. nu. 13 & 14.

ARTICVLVS II.

Vtrum possint regulares vti viuæ vocis oraculis, prout in libris ordinum continentur.

RESpondeo dicendo, *quod L[...] cessit quod fratres Minores regularis Obseruantiæ, sec[...] scientia possint vti omnibus concessis à Sede Apostolica, & Roma[...] Pontificibus, sine per bullas, aut breuia, aut viuæ vocis oracula, prout in libris ordinum reperiuntur, ac si omnia specifice fuissent tunc expressa. Et pro maiori conscientiarum securitate omnia de nouo concessit.* Ita habetur in Supplemento *d* ordinis. Qui summus Pontifex etiam concessit, vt in eodem libro *e* refertur, *quod non sint minoris efficaciæ, & valoris viuæ vocis oracula, quàm si per bullam, aut breue ad perpetuam rei memoriam essent concessa. Et hoc in foro conscientiæ tantum.*

d Suppl fol. 58 cō. ef. 161.
e Supp. f. 58. conces. 161.

ARTICVLVS III.

Vtrum Prælati regulares possint moderari vsum viuæ vocis oraculorum.

RESpondeo dicendo, *quod Leo X. informatus quod sunt nonnulla viuæ vocis oracula concessa ordini fratrum Minorum, quorum aliqua aliquibus temporibus fuerunt vtilia, sed fortè præsentibus non sunt, nec futuris erunt: ac præterea aliqua sunt in aliquibus locis necessaria, & aliqua non: concessit, vt non solum generalis in suo generali capitulo: sed etiā quilibet prouincialis in suo prouinciali capitulo de consensu eiusdem capituli, vel maioris partis declarare possit, & valeat, vtrum ab vsu alicuius concessionis, viuæ vocis oraculo facta abstineri debeat, post quam quidem declarationem tam fratres; quàm moniales (ac si concessio huiusmodi per suam sanctitatem suspensa, vel reuocata fuisset) concessione eadem in posterum non vtantur.* Ita habetur in Supplemento *f*, vide circa hoc quæ dicta sunt in primo Tomo *g*.

f Suppl f. 94. con ef 296.
g 1. tom q. 9. art. 2.

QVÆSTIO XXIII.

De ordinibus sacris, quantum ad personas ordinandas, in quatuordecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuordecim.

13 *Vtrum*

13 *Vtrum subdiaconus electus à religione possit cum licentia Episcopi ad alios ordines sacros promoueri.*

14 *Vtrum ordinatus ante legitimam ætatem possit perueniendo ad eam sine aliqua dispensatione, statim ipsum ordinem solemniter exercere.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit ordo sacer.

R
Espondeo dicendo, quòd ordo est sacramentum, quo potestas spiritualis significatur, & traditur in ordine ad sacrosanctum Christi corpus consecrandum; ita definit *b* Magister sententiarum. Pro cuius definitionis explicatione est notandum, quòd ordo sumitur propriè, & sic est sacramentum imprimens characterem, & largè, & sic non est sacramentum sed deputatio quædam ad diuinum cultum, vt prima tonsura, vel ad aliquod officium, vt Episcopatus. Et ordines secundùm D. Thom. & alios Theologos sunt septem propriè, quatuor, scilicet, Minores qui non dicuntur sacri ratione materiæ, quia non habent actum circa materiam sacram, putà calicem, vel Eucharistiam, licèt sint sacri secundùm se, cùm sint sacramenta. Quorum primus incipiendo ab infimis est Exorcistatus, secundus Lectoratus, sub quo continentur Psalmistatus, et Cantoratus, tertius Ostiariatus, et quartus Acolytatus, et tres maiores, seu sacri ratione materiæ scilicet Subdiaconatus, Diaconatus et Presbyteratus, quorum sufficientia numerus, et ordo sumitur secundùm septem respectus ad Eucharistiam, vt tradunt D. Thom. *i* et Soto, post alios. Sed quantum ad nostrum propositum attinet, tantum de tribus ordinibus sacris in præsentiarum nobis erit sermo præcipuè, de Minoribus tamen aliqua dicam.

b Magist. in 3. d. 24.

i D. Thom in 4. d. 24. vbi. Soto qu. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum Prælati regulares possint ordines minores conferre.

R
Espondeo dicendo, quòd secundum Archidiaconum *a*, et Petrum de Palude, Episcopi, vel Abbates, et omnes Presbyteri cardinales possunt conferre ordines minores omnes. Et idem possunt Abbates exempti, et mitrati etiam, quoad laicos in quos habent Ecclesiasticã iurisdictionẽ, prout post alios tradit Sylnester *b*. Et Abbas Cistercij, ac quatnor primi coabbates eius intra sua monasteria, personis eiusdem religionis omnes ordines conferre valent, vt patet ex concessione Innocentij Papæ VIII. expedita anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo octuagesimo nono, ad petitionem Ioannis Abbatis Cistertij. Circa hoc antem est decretum *c* Concilij Tridentini, in hunc modum, *Abbatibus, aut aliis, quibuscunque quantumuis exemptis, non liceat in posterum intra fines alicuius diœcesis consistentibus, etiamsi nullius diœcesis, vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores ordines conferre. Non obstamibus, quibuscunque priuilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus, etiam immemorialibus.* Et hoc conforme est iuri *d* antiquo, quo poterat Abbas, tres ordines minores, scilicet Tonsuram, Ostiariatum, et Lectoratum, in suo monasterio tantum conferre, dummodo sit sacerdos, et manus imposita sit ei, secundum ordinem perficiendorum, hoc ipsum poterat Abbas, seu electus in Abbatem, si Episcopus differat cum benedicere, ex decretis in sacris canonibus *e*, non tamen est licitum Abbatibus, aliis, quam monasteriorum suorum conuersis, et qui ad illa conuolauerit, scilicet, vt ibi conuertantur, et fiant monachi, in quos Ecclesiasticam, et quasi Episcopalem iurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram, nisi eis competat ex priuilegio Apostolico, vt in quadam decretali *f* definitur, vbi Glossa *g* ait, quòd possunt, etiam tales Abbates conferre, etiam superiores ordines vsque ad Lectoratum inclusiuè. Et iuxta hæc, est intelligendum decretum Concilij Tridentini.

a Arch. in c. vnico Epis. de temp. ord. l. 6.

b Syl. v. ordo 3. §. 2.

c Sess. 21. de reformat. prælat. cap. 10.

d c. cum contingat de ætat. & qualit. quoniam. 69. dist.

e c. 1. de suppl. negl. prælat.

f ca. Abba. de priuil. lib. 6.
g Glos. v. tonsuram.

Circa hoc aduertendum est primò, quòd si inuitatus fuerit Abbas ab alio Abbate ordinare monachos alterius monasterij, poterit eos ordinibus minoribus insignire, prout tenet Baptista *h* de Salis, alios allegans, quod intelligit Hostiensis, si monasterium aliud, ad quod inuitatur, sit exemptum, et quòd si Abbas ordinet monachos alterius monasterij, non inuitatus, characterem imprimat, argumento cuiusdam canonis *i*, licèt executionem non conferat secundum Archidiaconum *k*.

h Bap. de Salis. v. Abbas in princ.

i 7. qu. 2. cap. Lugdunensis.

k Archid. in c. quoniam 69. dist.

Sed contra hoc adest nobis decretum Concilij Tridentini superius allegatum, ibi, *Cuicunque, qui regularis subditus sibi non sit.* Quibus verbis innuitur, quòd non potest dictus Abbas ordinare regulares, non suos subditos, etiamsi ab Abbate eorum ad id inuitetur, nec valet dicere, quòd Concilium debet limitari, vt intelligatur, nisi ab alio Abbate inuitetur suos subditos ordinare: nam etiam possemus dicere, quòd posset ordinare sæculares, si ab eorum Episcopo inuitetur, quod nec ius, neque consuetudo, vt credo, admittit.

Notandum est secundò, quòd modò non potest Abbas ordinare nouitios, & eos, qui ad eius monasterium conuolauerint, vt ibi conuertantur, & fiant monachi: licet enim hoc in quadam decretali *l* concedatur ipsi, aduertit tamen Glossa *m* ibi, quòd datur consilium, quòd hoc non fiat intra annum probationis, quia certum est, quòd postea exire posset, & transferri, quæ præcauenda est, argumento alterius decretalis *n*, & attento dicto decreto Concilij Trident. ibi, *Qui regularis subditus sibi non sit*, iam videtur id reuocatum, cum nouitij non sint proprij subditi regulis Abbatum, & ipsis solum concedatur licentia ad initiandos suos subditos regulares, & ita ex quadam constitutione Pij V. hoc tradit Nauar. *o*

l d. c. Abbas.
m Glo. v. conuolauerint.

n c. 1. de ser. non ord.

o Nau. c. 27. num. 158.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi Societatis possint ordinari, sine titulo beneficij, aut patrimonij.

R
Espondeo dicendo, quòd *p* Concilium Tridentinum antiquorum canonum decreta innouans ordinauit, vt nullus ordinetur, nisi ad titulum beneficij, aut patrimonij. Et Sixtus V. Pontifex maximus, in quadam eius constitutione, de qua inferius erit nobis sermo, ordinauit, vt nullus ordinetur, nisi cum sufficienti patrimonio, aut beneficio, quam constitutionem quantum ad hoc ego in fine libri explicationis *q* Cruciatæ intellexi, non loqui de regularibus, sed tantum de clericis regularibus. Ius enim *r* Canonicum, quod in hoc non reuocauit Sixtus V. ordinans, vt nullus, sine titulo beneficij, aut patromonij ordinetur, non extenditur ad regulares, vt aduertit Nauarrus *s*, & D. Antoninus *t* tradens, quòd nullus ordinetur, sine titulo beneficij, aut patrimonij, ait, *regularibus autem est pro titulo sporta, mendicantibus præcipuè.* Sed cum religiosi Societatis, post biennium emittentes tria vota simplicia, sint religiosi reuocabiliter, & possint ab ipsa Societate dimitti, quidam dubitauerunt, vtrum subditi iure communi comprehenderentur. Ita quòd necessariò debeant ordinari ad titulum beneficij, aut patrimonij, sicut alij clerici sæculares. Siquidem potest eò res venire, vt dimittantur à Societate, & remaneant sicut remanent in sæculo, vt alij clerici sæculares. Quod autem non comprehendantur, primò probatur: nam in mandato generali venit illud, quod dominus consuetus erat facere, vt dicitur in quadam lege *u*, & multa congerens tradit Decius, & si respiciantur omnia rescripta, & omnes literæ Apostolicæ Societati concessæ, apparebit, quòd Sedes Apostolica, in eadem Societate existentes religiosos, & regulares nuncupauit, eosque pro religiosis, & regularibus, habuit, & habet.

p Conc. sess. 21. cap. 2. de reform.

q fo. 139. p. 2.

r c. per. de sim.

s Nau. ca. 27. num. 158.
t D. Ant. 3. p. t. 4. de tem. & loco ordinationis tradit Panorm. sum. regul. beneficia. n. 6. in praxi beneficij.

u l. ... ff. de reg. iuri. Decius cons. 44. ... num. 9.

Secundò probatur, à coniunctione duorum statutorum valet argumentum, vt in *x* iure probatur, sed in alio decreto *y* Concilij, existẽtes in collegio Societatis

x l. gall. § ille casus, ... ff. de lib. & post. ... de succ. ab int. ff.

y Conc. Trid. ses. 23. de regul. cap. 18.

clerici regulares nuncupantur, quod decretum cum sit collocatum, et situatum, sub sessione vigesima quinta de regularibus, ab eo titulo, et rubrica licitum est arguere, prout tradunt Doctores, quos referunt Romanus z et Alexand. Cum ergo in alio decreto Concilij regulares nuncupentur, et sub titulo de regularibus collocentur, non est dicendum Concilium ordinans, vt nullus sæcularis sine titulo beneficij aut patrimonij ordinetur, extendi ad clericos Societatis, qui ab eodem Concilio regulares reputantur. Quod confirmatur ex his, quæ latè diximus in primo Tomo a, probantes hos patres esse, verè religiosos.

z Rom. conc. 22. tes in mácip n 6. Alexand. cons. 1. co 2. volum. 4. & cōs 89. co. 2 ad fi. vers. pro hac etiam adducitur. volu. 6.
a 1. tomo qu. 1. art. 6.

Vltimo probatur ex ratione proœmiali dicti Concilij, quæ indicat causam finalem, et ratio est, ne promouendi ad sacros ordines mendicare cogantur. Hæc enim ratio cessat in religiosis Societatis, tria vota emittentibus in dicta religione, quia amplius ab ea discedere non poterunt: ergo, nec iuxta rationem Concilij Trid. mendicabunt, sed in religione permanebunt victum, et vestitum consuetum habentes, ac iuxta decreta, et constitutiones dictæ religionis.

Neque obstat, si fortè replicetur, quod emissis tribus votis præmissis posset generalis Præpositus, in Societate existentem propter aliquas iustas causas expellere, iuxta constitutionem Societatis satis diuersam à constitutionibus aliarum religionum. Respondetur enim iuxta iuris a regulas malos euentus, non esse in consideratione, cum eueniant per accidens. Et vt omnis ratio dubitandi tollatur, *à Gregorio XIII. concessum est, quod qui tria vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ in Societate emiserunt, de licentia Præpositi generalis possunt promoueri ad sacros ordines, etiam ante solemnem professionem emissam, si modo sint ætate, moribus, & doctrina idonei, non obstante constitutione Pij V. quæ decretum Concilij Tridentini sessione vigesima prima capite secundo ad religiosos non professos extendit.* Ita refertur in Compendio b Societatis.

a l. inter stipulam. §. sacram. ff. de ver. oblig.
b Compen. soci. l. ord. §. 1.

ARTICVLVS IV.

Vtrum regulares vna die possint recipere omnes sacros ordines.

Respondeo dicendo, quòd *Eugenius IIII. concessit, vt singuli monachi præsentes, & futuri S. Benedicti ad id idoneos, quos prior sui monasterij ad hoc elegerit, sine nominauerit semel dumtaxat, anno quolibet omnes etiam sacros ordines, vna & eadem die, etiam extra tempora à iure statuta, à quibusuis catholicis, Antistitibus gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ, habentibus (cuiusuis super hoc licentia minimè requisita) suscipere, dictique Antistites, eisdem monachis ordines huiusmodi, tunc conferre possint.* Ita habetur in Compendio c Mendicantium.

c comp. mēd. tit. ordines sacri. §. 8.

Circa quam cōcessionem aliqua sunt notanda, quod ibi vna, & eadem die vult concedere summus Pōtifex, vt ordines sacri possint recipi à prædictis monachis. Quod est concessum contra ius d, definiens, quòd qui eodem die, duos ordines sacros suscipit, non solum peccat, sed est etiam posteriore suspensus, in quo solus Papa dispensat, & sic dispensauit cum prædictis regularibus, & dispensatum est cum diuo Epiphanio, qui vno die creatus est, diaconus, presbyter, & simul Episcopus, vt refert Metaphrast. in vita eius. Quod priuilegium regularibus est sublatum per Concilium Tridentinum definiens, quòd duo sacri ordines non eodem die, etiam regularibus conferantur priuilegiis, & indultis, quibusuis concessis, non obstantibus quibuscunque, de quo videndus est Ioannes Maiolus e, & Nauarrus. Non tamen peccat, neque est suspensus, qui quatuor minores ordines eodem die suscipit, secundùm quandam Gloss. f communiter receptam. Quod ait Nauarrus etiam post Concil. Trident. procedere potest, in eo, cum quo Episcopus dispensaret, vt non seruatis temporum interstitiis posset accipere, quin, ait, videtur quòd posset accipere illos, & subdiaconatum eodem die, vbi est talis consuetudo, quæ valet secundum D. Antoninum g. Concilium enim huiusmodi consuetudinem non tollit. Sic dixi in explicatione Cruciatæ, quòd constitutio Sixti V. hoc minimè prohibuerat, cum solum intenderit summus Pontifex seruari Concilium Tridentinum, & Concilium, vt patet ex dictis, minimè hoc prohibuerit.

d c. dilect. ad munct. Glos de temp. ordinan. & cap. liceat.
e Maiol. de irregul. l 4. cap 9. Nau c. 25. n. 7. & c. 27. n. 241.
f Glos in c de eo. de tempo. ordin. & c. 2. de eo qui furt. ordin.
g Anto. 3. p. tit 14. c. 16. §. 16.

Circa eandem concessionem, ibi, *extra tempora*, nota, quòd hoc est magnum priuilegium, de quo articulo sequenti disputabitur.

ARTICVLVS V.

Vtrum Episcopi possint regulares ordinare ordinibus, extra tempora.

Respondeo dicendo, quòd secundum extrauagantes b Pij II. suspēduntur hi, qui sine legitima facultate, & ætate, vel extra tempus legitimum ordinem sacrum accipere præsumpserint, & facit irregularem ordine vtentem. At in priuilegio, superiori articulo relato, monachis sancti Benedicti, & illis, qui eorum fruuntur priuilegiis, conceditur, vt extra tempora possint ordinari. Et Alexander VI. concessit, *quod Prior generalis ordinis S. Hieron. & singuli Priores eiusdem ordinis præsentes, & futuri possint eligere, quemcunque Episcopum Catholicum communionem Sedis Apostolicæ habentem, qui personas singulorum monasteriorum, huiusmodi ad id idoneas, ad omnes, etiam sacros, & presbyteratus ordines etiam extra tempora à iure statuta, tribus diebus Dominicis, siue festiuis duplicibus successiue promouere possit, diœcesanorum licentia super hoc requisita.* Ita refertur in Compendio i Mendicantium.

b Extraua. ex sacrorum.
i Comp mēd. tit. ordin sacri §. fin.

Ex quibus infertur, quòd religiosi Mendicantes, & alij qui hoc fruuntur priuilegio, possunt extra tempora, ordinibus sacris initiari. Nec contra hoc obstat k Concilium Tridentinum, in quo dicitur, *ordinationes sacrorum ordinū, statutis à iure temporibus celebrent*. Nam dictum Concilium, quantum ad hoc non reuocat priuilegia regularium. Quod ex eodemmet loco Concilij manifestatur. Cum enim in eo etiam definiatur, vt vnusquisque à proprio Episcopo ordinetur, priuilegia in contrarium reuocantur. Quæ non reuocat Conciliū, respectu primæ ordinationis, ibi, *statutis à iure temporibus celebrent*. Quod deinde probatur: nam in omnibus capitulis, in quibus aliquid executioni præcipitur mandari à præfato Concilio, apponitur clausula, non obstantibus quibuscunque, vel alia similis: at in dicto loco, in quo dicitur Episcopis, quòd *ordinationes sacrorum ordinum statutis à iure temporibus celebrent*, non ponitur dicta clausula.

k Sess. 23. de reform. c. 8.

Nec contra hoc obstat aliud decretum l eiusdem Concilij, in quo dicitur, *hæc omnia, & singula in superioribus decretis contenta obseruari Synodus præcipit, &c. non obstantibus, &c.* In quo loco videtur Concilium reuocare omnia priuilegia concessa regularibus cōtraria decretis eiusdem Concilij. Nam respondeo, quòd in dicto decreto solum reuocantur priuilegia, quæ sunt contraria decretis sessionis vigesimæ quintæ, de regularibus, non autem decreta definita in aliis sessionibus; si enim vellent patres Concilij, in vno particulari capitulo reuocare omnia priuilegia regularium, quæ sunt contra diffinita in Concilio præfato, in vltimo capitulo sessionis vigesimæ quintæ de reformatione, efficerent, cum ea sit vltima sessio m, & in ea aliqua concernentia regulares definiantur, priuilegiis, in contrarium reuocatis.

l Sess. 25. de regul cap 22.
m Sess. 25. de reform ca. 6. & cap. 13.

Nec supradictis obstat, quod Gregorius XIII. & Sixtus V. religionum priuilegia confirmauerint, dummodo non sint contraria decretis Concilij Trident. Ex quo videtur colligi velle supradictos sanctissimos patres reuocare priuilegia regularium, quæ sunt contra Concilium, siquidem ea noluerūt confirmare. Respondetur enim quòd in reuocatione priuilegiorum, non valet argumentum à contrario sensu, cum reuocatio sit stricti iuris, & sic non sequitur, confirmant priuilegia, quæ non sunt contra Concilium Tri-

Tridentinum; ergo reuocant priuilegia ipsi contraria: solum enim sequitur, quòd ea relinquunt in vi, quam habent, & per consequens hoc priuilegium, de quo nobis est sermo, relinquitur, vt valeat, nisi per aliam constitutionem, aut non vsum sit reuocatum. Quod ex superioribus constat, non esse per Concilium Tridentinum abrogatum.

Nec supradictis obstat constitutio Sixti V. contra malè promotos, in qua sub grauibus pœnis præcipitur, vt nemo extra tempora ordinetur. Prædicta enim constitutio, non est contra nos. Pro cuius rei explicatione est notandum, quòd verba proœmij alicuius constitutionis denotant causam finalem, & iuxta ea debent regulari, & explicari definita in tali constitutione, prout notatur in quadam lege *a*, super quam Bartolus ait eam meliùs probare, quàm quancunque aliam, & tradit ibi etiam Imola, ex verbis enim proœmij colligitur mens disponentis, secundū Panormitanum *b*, sicut ex præfationibus probatur intentio contrahētium, iuxta quasdam leges *c*. Vnde necesse est, vt indagemus mentem Sixti V. in dicta cōstitutione, quæ ex proœmio eius satis elicitur. Quæ colligitur ex verbis eius, ibi, *Ne nimia simplicitate, & imperitia, malitiave, aut fraude, &c.* & ibi, *Siue aliàs minus ritè, vel etiam temere, se ingerāt*. Ex quibus verbis colligitur, quòd solùm prætendit summus Pontifex, punire cum pœnis ibi appositis illos, qui temere extra tempora ordinantur, & ordinant contra decreta Sedis Apostolicæ, sine aliqua eiusdem sedis facultate. Quod in religiosis non contingit, cùm eorum priuilegium, quo possunt extra tempora ordinari, non sit reuocatum, prout suprà est probatum, & sic non peccant, si virtute eius ordinentur. Quod ex dicta constitutione insuper probatur, cum prohibeat, extra tempora ordinari, sine dispensatione, & indulto Apostolico, vnde non obstant verba generalia posita in fine dictæ constitutionis, ibi, *non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac in Concilijs etiam generalibus editis, cæterisque contrarijs quibuscunque*. Hæc enim verba debent intelligi de priuilegiis in Conciliis reuocatis: at hoc priuilegium non video in Concilio expresse infirmari, vt sæpe dictum est.

a l. fin. ff. de hæred. instit. vbi Bart n. 8. Im. num 4.
b Pan in cap. a lus·fos n. 2. de immun. eccl.
c l. Titia §. idem respondit. ff. de ver. obl. & l. item quia. §. fin. ff. de pact.

Et vt omnis ambiguitas tollatur, *Pro religiosis Societatis præcipitur, & interdicitur à Gregorio XIII. Episcopis, & aliis Antistitibus ne à religiosis Societatis promouendis, qui licentiam à Præposito generali Societatis, pro tempore existente, vel ab eo delegatis habuerint, quædam requirant, vel exigant in literis Apostolicis proximè citandis contenta, sed ipsos etiam absque vlla functione in ipsis ordinibus, aut obseruatione interstitiorum, ad illos suscipiendos, aut inquisitione de cantu, officiis, & ceremoniis Ecclesiasticis, idoneitate, proprij ordinarij licentia, & aliis, in alios requisitis ad minores, ac etiam extra tempora à iure statuta tribus Dominicis, vel aliis festis diebus, etiam continuis ad sacros etiam presbyteratus ordines promoueant, ac si illi omnibus requisitis essent præditi*. Ita habetur in Compēdio *d* priuilegiorum Societatis, in quo refertur Gregorium XIII. prohibuisse huius gratiæ communicationem, etiam his, qui sua priuilegia cum Societate participant, aut participare potuerunt. Quæ prohibitio non impedit, quò minùs alij posteriores Pontifices possint hanc concessionem, per viam communicationis aliis religionibus facere, prout in primo Tomo *e* latè probaui, in quo loco dixi quibusdam religionibus, præcipuè mendicantibus, hoc & alia similia indulta esse.

d Comp. for. ti. ordin. § 3.
e 1. tom. qu. 55. art. 17.

Præterea, quoad nos fratres Minores, & eos, qui nostrorum fruuntur priuilegiis concessis, & concedendis, iam de hoc nulla potest esse dubitatio, cum S. D. N. Papa Clemēs VIII. priuilegia fratrum Minorum confirmauerit, & ex certa scientia, motu proprio, & de plenitudine potestatis. Quæ confirmatio, non solum confirmat, sed etiam innouat concessiones, & indulta à Sede Apostolica reuocata, prout in secundo Tomo *f* probauimus, & per consequens licèt præfatum priuilegium concessum Benedictinis sit à Sixto V. in sua constitutione reuocatum, à S. D. N. Clemente VIII. per suam confirmationem est reualidatum, & innouatum.

f 2. tom. qu. 33. art. 4.

Notandum denique est, quòd in præfato Benedictinorum priuilegio conceditur Episcopis, vt possint extra tempora ordinare monachos diebus Dominicis, siue festiuis duplicibus, vnde non potuerunt ordinare vel in feriis, neque in sanctis semiduplicibus, & simplicibus, vt clarè patet ex tenore priuilegij; ad minores tamen ordines possunt domini Episcopi promouere habiles in diebus Dominicis, & in diebus festiuis, & S. D. N. Papa Clemens VIII. festiuos dies, quoad hoc, etiam in quibus semiduplex recitatur, esse censendos declarauit, quam declarationem accepi ab Illustrissimo domino Petro Iunco de Posadā cathedralis Salmanticensis Episcopo dignissimo, qui mihi ostendit epistolam Illustrissimi domini Ioannis de sancto Clemente Archiepiscopi Compostellani, ad se missam, in qua ipsum dominum Episcopum de præfatā declaratione fecit certiorem.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religiosi possint ordinari ante legitimam ætatem.

Respondeo dicendo, quòd vt constat ex extrauaganti, in superiori articulo relata, ille qui antè legitimam ætatem ordinatur, remanet suspensus. Pro quo est notandum, quod Clemens V. *g* ordinauit iuribus antiquis inhærendo, vt alio non obstante impedimento canonico possit, quis liberè, in decimo octauo ad subdiaconatus, in vigesimo ad diaconatus, & in vigesimo quinto ætatis suæ anno, ad presbyteratus, ordines promoueri.

g Clem generalem. de æta. & qualit.

Et Innocentius VIII. dispensauit cum toto ordine fratrum Minorum, quod postquam fratres huiusmodi attigerint vigesimum tertium ætatis annum, dum tamen sufficientes sint, possint promoueri ad sacerdotium, & Missas celebrare, non obstante iure, cæterisque in contrarium facientibus. Ita habetur in Monumentis *h* Ordinum, & in Supplemento.

Et idem Innocentius concessit postea, *quod generales, & prouinciales possint dispensare cum fratribus suis in vigesimo secundo anno completo*, quoad sacerdotium, ita habetur in præfatis libris *i*.

At Concilium Tridentinum *k* ordinauit, *vt nullus in posterum ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum, ad diaconatus ante vigesimum tertium, ad presbyteratus autem vigesimum quintum ætatis suæ annum promoueatur*. Hæc Concilium.

h In 1. imp fol. 64 & in 2. fo 69. concess. 147 & in supple fo 99. concess. 270.
i In 1. imp fo 65. & 69. n 2. imp con. fo. 158 & in su. fol. 99. conc. 356.
k Conc. Tri. sess. 23. de reformat. prael. cap. 12.

Et licet post prædictum decretum summus Pontifex concesserit alicui religioni, vt ante vigesimum quintum annum, possint eius religiosi ad presbyteratus ordinem ascendere, hoc tamen per constitutionem Sixti V. contra malè promotos est reuocatum, cùm in ea præcipiatur obseruari Concilium Tridentinum, vt constat ex eius verbis, ibi, *Aut ante ætatem per sacri generalis Concilij Trident. decreta prima tonsura, aut cuique ordini præscriptam*, & ibi, *Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac in Conciliis, etiam generalibus editis, cæterisque contrariis quibuscunque*. Quam Sixti V. constitutionem moderatus S. D. N. Clemens VIII. Romæ apud D. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, pridie kal. Martij, P. S. anno V. eam ad terminos sacrorum canonum, ac constitutiones re. me. Pij Papæ II. & decretorum sacri Tridentini Concilij restrinxit, & reduxit.

Nec in foro conscientiæ possunt regulares minores ante legitimam ætatem Concilij Tridentini ordinari, vigore cuiusdam declarationis Pij V. qua declarauit, quòd possumus vti in foro conscientiæ omnibus gratiis per antecessores Pij V. Minoribus concessis, etiam quoad illas ex eis, quæ sunt restrictæ, seu derogatæ, per Concilium Tridentinum, prout eisdem minoribus concessit Pius V. viuæ vocis oraculo, die XIII. Martij, anno millesimo quingentesimo sexa-

l Compe. Soci. Conc. Trid. §. 3.

sexagesimo sexto. Ita refertur in Compendio *l* Societatis, ex quo viuæ vocis oraculo videtur, quòd regulares Minores, & hi, qui eorum fruuntur priuilegijs, & viuæ vocis oraculis, possint ordinari in foro conscientiæ, sine peccato, & sine timore alicuius suspensionis ordine sacro presbyteratus, in vigesimo secundo anno completo. At qui talem opinionem, vt probabilem imaginantur, non sunt in constitutionibus Apostolicis versati. Si enim aduerterēt, quòd pōst Piū V. & Sixt⁹ V. & S. D. N. Clemens VIII. in prædictis cōstitutionibus ordinauerunt, quòd quantùm ad hoc Conc. Trident. decretum obseruaretur, *non obstantibus quibuscunque*, clarè intelligerent, per hæc verba, *non obstantibus quibuscunque*, voluisse prædictos summos Pontifices prædictum viuæ vocis oraculum, quoad hoc, locum minime habere, & sic in foro conscientiæ, ante legitimam ætatem regulares virtute priuilegij Innocentij VIII. minime posse ordinari.

ARTICVLVS VII.

Vtrum anni, qui requiruntur à Concilio Tridentino ad sacros ordines recipiendos, sufficiat quod sint incepti.

Respondeo dicendo disputari à Doctoribus, quomodo cognoscetur, si annus debeat esse completus, aut inchoatus, quando dubitatur de mente statuentis, vel disponentis, & dicendum est secundùm quandam Glossam *a*, communiter receptam, quòd si annus significatur in ablatiuo, cum præpositione, vt ibi dicitur in anno decimo octauo, quoad subdiaconatum, vigesimo quoad diaconatum, 25. quoad sacerdotium, sufficit inchoatio; si verò in genitiuo, vt triginta annorum, requiritur complementum, sed Bartol. *b* melius quàm cæteri rem istam distinguit dicens, quando ætas profertur in genitiuo, requiritur, quòd sit completa: in ablatiuo autem cum præpositione in sufficit quòd sit inchoata: sine præpositione requiritur, quòd sit completa, vt in quadā decretali *c* insinuatur: in accusatiuo autem cum verbo significante rem perfectam, vt præpositio, per, vel cum futuro coniunctiui requiritur completa, vt in quadam lege *d* notatur, sine tali autem verbo, si de fauore agatur, sufficit inchoasse, si de odio, requiritur complementum, vt in alia lege *e* etiam notatur: in accusatiuo autem cum præpositione ad, sufficit inchoasse, vt colligitur ex alia lege *f*. in nostro casu sufficit, ad subdiaconatum vigesimum secundum annum inceptum, & ad diaconatum, vigesimum tertium annum inceptum, & ad presbyteratum, vigesimum quintum annum inceptum. Tum quia sic in hac materia interpretatum fuit ius antiquum dictæ Clementinæ *g*. tum quia hic agimus de fauore, tum quia id satis significant verba Concilij, ibi, *ante vigesimum secundum*, & ibi, *ante vigesimum tertium*, & ibi, *ante vigesimum quintum*. Quod tantum præcepit, vt ante prædictum tempus indiffinite, nemo ad sacros ordines promoueatur.

a Glos. in clem. si. ora. bm de ætat. & quali.
b Bart. in l. si eam ff de leg.
c Clem. 1. de sequest. poss.
d l. non putabam l. ... non ff de condit. & demon.
e l. ad rem ... ff de mu... & hono... rib.
f l. qui filium ff ad Trebe.
g d. Clem. generalē.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum regulares remaneant suspensi ipso facto, si recipiant ordines sacros extra tempora, siue ante ætatem legitimam, siue sine literis dimissoriis.

Respondeo dicendo, quòd Pius II. in extrauaganti, ex sacrorum, ordinauit, quòd omnes clerici recipientes ordines sacros extra tempora, vel ante legitimam ætatem, vel sine literis dimissoriis, sint suspensi ipso facto. At cum Pius II. de clericis loquatur, videtur eius decisionem ad regulares minime extendendam; à diuersis enim non fit illatio, Clerici autem, & monachi diuersa sunt, iuxta quandam tituli Rubricam *h*: vnde constitutio loquens de clericis regularibus, clericos sæculares minime comprehendit, vt dicitur in quadam Clementina, iuncta sua Glossa *i*. His tamen non obstantibus videtur, quòd tam monachos, quàm Clericos comprehendat. Videmus enim in similibus casibus ipsos comprehendi, vt ex aliquibus titulis *k* patet. Concludendum igitur est, quòd cùm terminus iste, clericus, sit nomen vniuocum, id est nomine, & definitione conueniens, videtur comprehendere clericos, tam sæculares, quàm regulares, quibus omnibus nomen, & definitio clericorum, competit, cùm omnes sint vocati in sortem Domini. Et certè, licèt, quantùm ad aliqua, maxima sit differentia inter clericos, & monachos, quando agitur de materia, quæ tantùm concernit clericos, vel tantùm concernit regulares, & materia, de qua agitur, æquè respicit clericum sæcularem, sicut respicit clericum regularem. Præterea Pius II. faciendo mentionem de clericis, prohibendo ipsos ad sacros ordines promoueri, non intendit, nec vult per hoc, quòd eius constitutio ad clericos, & non ad religiosos pertineat, sed facit mentionem de clericis, quia nullus qui non sit clericus, pōtest ad sacros ordines promoueri. Et in sua constitutione, sub pœna suspensionis ipso facto prohibet, ante legitimam ætatem, ad sacros ordines promoueri. Et per hoc cessat quæstio, circa hoc ventilata, per Quintilianum Mandosium *l*. Et vt omnis ratio dubitandi procul pellatur, Sixtus V. in sua constitutione, contra male promotos de Pij II. cōstitutione mentionem faciens, eam ad regulares extendi satis declarat, vt constat ex eius verbis ibi, *Quemcunque sæcularem, vel cuiusuis ordinis aut militiæ regularem*, & ibi, *ac etiamsi ipsi clerici regulares fuerint actiua, & passiua voce, &c.*

h Rubric. ne cler. vel monach.
i Clem. cum Glos. v. relig. de re. eccl. non alienand.
k c. 1. de vit. & honest cle. & in 10. o hoc ti. de cohabit. cler. & mul.
l Mand. reg. 24. cancel. de male promotis qu. 2.

Nec supra dictis obstat id, quòd quidā vir doctissimus existimauit, scilicet, quòd Sixtus V. in sua cōstitutione non prohibet regularibus ordinari, iuxta tenorem suorum antiquorum priuilegiorum, sed tantum clericos sæculares prohibet sacris initiari ante legitimam ætatem à Concilio Tridentino præfixam. Et hoc dicit patere ex dicta constitutione, ibi, *aut quoad sæculares, sine titulo sufficienti beneficij, vel patrimonij, aut ante ætatem per sacri generalis Concilij Tridentini decreta*. Nam respondetur, etiam prohibere regulares ante legitimam prædictam ætatem promoueri. Quod, vt explicemus tenorem dictæ constitutionis, in medium adducere decreui; ait enim, *Præsenti constitutione, perpetuo statuimus, & ordinamus, vt si in posterum Antistes aliqua Episcopali, Archiepiscopali, Primatiali vel etiam Patriarchali dignitate præfulgens, aut Abbas, ad primam tonsuram, minoresque ordines suis subditis conferendos à sede Apostolica autoritatem habens quemcunque sæcularem, vel cuiusuis ordinis, aut militiæ regularem ex aliquo crimine, vitio, aut defectu, seu alias inhabilem, vel irregularem existentem, vel extra tempora à iure statuta, vel absque veris dimissoriis sui ordinarij literis aut per falsum, aut furtiue, aut quoad sæculares, sine titulo sufficienti beneficij, vel patrimonij, aut ante ætatem, per sacri generalis Tridentini Concilij decreta, prima tonsura, aut cuique ordini præscriptam, aut non seruatis temporum interstitiis, ita vt aliquis vno die seu continuatis diebus ad plures ordines sacros, vel post vnum ordinem susceptum sine causa rationabili, ante tempus ab eodem Concil. Trid. præfixum elabatur, ad alium ordinem promoueatur, sine dispensatione, aut indulto Apostolico, clericali charactere non legitime insigniuerit, à collatione quorumcunque ordinum eo ipso sit suspensus, &c.* Ille autem doct. vir dicebat, quòd omnia, quæ sequuntur in dicta constitutione, ab illis verbis, ibi, *aut quoad sæculares, sine titulo sufficientis beneficij, &c.* ad clericos sæculares esse referenda, non autem ad regulares. Vnde cùm statim sequatur, *aut ante ætatem, per sacri generalis Concilij, &c.* ad sæculares tantùm esse referenda aiebat. Ego autem in alia sum sententia, vt existimem ad regulares esse etiam protrahenda. Et illa verba, aut quoad sæculares, tantum limitari ad illos, qui sine titulo beneficij, aut sufficientis patrimonij, non possunt ordinari, cuiusmodi sunt sæculares, prout in superioribus *a* dictum est, non autem quoad illos limitari, quæ statim in dicta constitutione sequuntur, primò, quia statim sequitur, *aut ætatem, per sacri generalis Conc. Triden. decreta, &c.* decretum enim Concilij Tridentini, prohibens ordinari ante ætatem ab eo præfixam, loquitur non solum de sæcularibus, sed etiam de regularibus, vt est communis omnium con-

a Sup. hac q. art. 2.

conceptio. probatur etiam: nam si hoc esset verum tantum ad sæculares, etiam referrentur alia verba, quę statim sequūtur, *aut seruatis temporum interstitiis*, quod non est dicendum, cùm ea verba secundùm mentem omnium, Concilium Trid. *b* ad regulares etiam extendat, ita vt ipsi non seruatis temporum interstitiis minimè possint ordinari, item, & alia verba *c*, *ita vt aliquem vno die, vel continuatis diebus ad plures ordines sacros, &c.* ad sæculares tantùm referrentur, quod non est asserēdum, cum ea, vt patet ex eodem Concilio Tridentino, ad regulares etiam referantur, vt patet ex eodem Concilio, ibi, duo sacri ordines, non eodem die, etiam regularibus conferantur. Præsertim quia dicta constitutio Sixti V. fuit facta, & edita, vt sacri Canones, & decreta Concilij Tridēt. circa ordinationes inuiolabiliter obseruarētur, vt patet ex eius verbis, ibi, *alias qualitates in sacris ordinationibus requisitas, per sacros canones, vel Apostolicas constitutiones, aut generalium conciliorum decreta salubriter instituta fuerunt inuiolata, obseruentur.* Dicendum igitur est, quòd solum illa verba, ibi, *aut quoad sæculares, sine titulo sufficientis beneficij, aut patrimonij*, ad sæculares tantum referuntur, non autem sequentia, cum secundum sacros canones, & Concilium Tridentinum titulus patrimonij, aut beneficij pro sæcularibus tantum initiandis requiratur, vt dictum est supra *d*: sequentia autem verba regulares, & sæculares amplecti, cum secundum eosdem sacros canones, & secreta Concil. Trid. quæ vult Sixtus V. inuiolabiliter obseruari, nullus, siue sæcularis, siue regularis possit non seruatis temporū interstitiis ordinari, nec vno die sacros duos ordines recipere. Et quòd ista explicatio sit amplectenda, patet ex eiusdemmet constitutionis contextu, ibi, *aut Abbas ad primam tonsuram, minoresque ordines suis subditis conferendos à Sede Apostolica autoritatem habens.* Quæ verba solum ad subditos Abbatum sunt referenda præcise, ita vt ad sæculares minimè extendatur: vt patet ex dictis in superioribus *e*. Vnde verba, quæ statim consequuntur, ibi, *quemcunque sæcularem, aut cuiusuis ordinis, aut militiæ regularem*, necessariò sunt referēda ad Episcopos, Archiepis. Primates, vel Patriarchas ordinatores, vnde in simili dicēdum est quòd sicut ista verba, *aut Abbas ad primam tonsurā, &c.* præcise ab subditos dicti Abbatis referuntur, non autem ad sæculares, de quibus statim sequitur. Ita etiam est dicendum, quòd illa verba, *aut quoad sæculares, sine titulo sufficientis beneficij, aut patrimonij*, præcise ad sæculares tantum referantur, non autem sequentia verba ad ipsos tantum sæculares restringantur, sed etiam ad regulares pertinere.

b Con. Trid. ses. 23. ca. 13.
c d. cap. 13.
d Sup. hac q. art. 3.
e Sup. hac q. art. 2.

ARTICVLVS IX.

Vtrum teneantur regulares ordinandi, præsentare literas commendatitias Episcoporum, an sufficiant literæ commendatitiæ suorum Prælatorum.

Circa hunc articulum, vide, quæ habes in primo Tomo *f*.

f 1. tom. q. 18. art. 5. & 6.

ARTICVLVS X.

Vtrum Prælatus regularis habens potestatem ad dispensandum cum subdito ad omnes ordines, concedendo licentiam ad quatuor ordines minores, & ad subdiaconatū dispensando, videatur ad omnes sacros ordines dispensare.

Respondeo dicendo, quòd sic, quia probabiliter potest credi, quòd dictus Prælatus fecit dictum subditum habilem ad omnes simul, si Papa ei commisit potestatem id faciendi, quoniam non est verosimile, quòd Prælatus particulatim eum habilitabat, nunc ad hunc ordinem, nunc ad alium; non enim erat boni, & prudentis Prælati, id facere, cum periculo, quòd ipso mortuo oporteret iterum refugere ad Papam, & communis stylus commissariorum ad habilitandum quem ad omnes ordines, est, vt vnico actu id faciant, & non est præsumendum, quid stultum, & malum de bono Prælato, vt dicitur in iure *g*, & quæ communiter accedunt sunt regulariter credenda, vt etiam in iure *h*, probatur, & insolita non sunt credenda, ita resoluit Nauarrus *i*.

g c. 1. de presum. in ord. facto. h l. si pro. C. de prob. ... i Nau. in ... de ætat. & qual. ... 1.

ARTICVLVS XI.

Vtrum ille, qui ante legitimam ætatem, aut extra tempora, aut sine literis veris dimissoriis, bona fide fuit ordinibus sacris insignitus, remaneat suspensus.

Respondeo dicendo, quòd non, ita Nauar. *k* Pontificia enim constitutio Pij II. contra præsumentes apponit dictam suspensionem: verbum autem præsumere dolum designat, & per consequens bonam fidem, & probabilem ignorantiam excludit, ex sententia Cardinalis *l*, quem sequitur Nauarr. *m*. Qui ex hac doctrina, hanc tenet opinionem. Ex qua resolutione huius doctissimi viri, scilicet Nauar. infero aliqua consilia in eius libro consiliorum reponi, quæ existimo, non esse eius, sed alterius non tam grauis, & docti autoris, cum multum, & patēter dissent à doctrina eius ab omnibus scita, & ab ipsomet sæpius repetita. Quærit enim ipse in quodam consilio *n*, de quodam monacho, qui cum nondum haberet viginti quatuor annos completos, & deessent ei quadraginta dies, iussus à Prælato dicente, parum, pro nihilo habendum, assumpsit presbyterium, an per susceptionem illius fuerit suspensus, & celebrando contra suspensionem sit factus irregularis. Et respondet, quòd sic, quia licet dies cœptus habeatur pro completo regulariter, vt dicitur in iure *o*, annus tamen cœptus non habetur regulariter pro completo vt ibidem annotatur: ordo autem presbyteratus requirit viginti quatuor annos completos, quia oportet, vt attingat 25. annum, vt probatum est in superioribus *p*. vbi diximus requiri, vt ordinandus ad presbyterium sit cōstitutus in vigesimo quinto anno, in quo non esset, etiamsi esset constitutus in vltimo die 24. anni. Hæc Nauarrus, quæ cum doctrina eiusdem in principio articuli resoluta minimè cohærent. Dixerat enim, quòd qui bona fide, & probabili ignorantia ductus ordinatus est ante legitimam ætatem, non incurrit suspensionem, & hic monachus ordinatus ante legitimam ætatem iussus à suo Prælato dicente parum, pro nihilo habendum, assumpsit presbyterium bona fide, & probabili ignorantia ductus, vt patet, cum de Prælati scientia sit præsumendum; ergo non remansit suspensus, neque celebrando incurrit irregularitatem.

k Nau. in ca. accepta oppos. 8. num. 32.
l Cardin. in clem. 1. q. 28. de priuil. Na. c. 27. n. 155.
m Na. li. consi. in adue. ad ... de temp. ordi. cons. 30. fol. 642.
n Na. li. 1. cōs. 1. t. de ætat. & qual. consi. 6.
o l. qua ætat. ff. de ... test. ... de ... & qu. lit.
p Sup. hac q. art. 6.

ARTICVLVS XII.

Quidam regularis ante legitimam ætatem sacros ordines suscepit, & statione, & sessione inter sacerdotes vsus est, electionibusque, & aliis actibus solum in sacris, & sacerdotio constitutis deputatis interfuit, dubitatur, an sit suspensus, & factus irregularis.

Respondeo dicendo, primò certum esse incurrisse in pœnam suspensionis ipso iure, cum fuerit ordinatus ante legitimam ætatem, iuxta extrauagantem Pij II. quæ incipit, *cum ex sacrorum*, & sic non posse absque magna diuinæ maiestatis offensa irregularitate incurrenda Missam, vel Euangelium, & Epistolam solemniter cantare, quia hi actus sunt specialiter deputati ordinibus, quos suscepit.

Secundo dico, quòd propter alios actus in casu propositos, scilicet stationem, sessionem inter sacerdotes, & electionem actiuam ad solos sacerdotes pertinentem, & electionem passiuam ad eosdem solos pertinentem, non incurrere irregularitatem videtur, quoniam ordinatus, qui est excōmunicatus, vel suspensus, solum incurrit illam exercendo actus specialiter deputatos, ordinis actui, vt aiunt Innocentius *a*, & Panorm. recepti, vt cum sacerdos missat, diaconus cantat Euan-

a Inno. & Panor. in c. 1. de excess. prælat.

Euangelium, vel subdiaconus Epistolam in apparatu solemni, non autem qui solum cantaret responsoria, vel Psalmos, vel cantaret præfata sine apparatu solemni, vel faceret alia diuina officia, quæ etiam à laicis canuntur, & fiunt aut fieri possunt.

Nec obstat, quod licet præfati actus iure communi, non sint deputati certi ordinis, sunt tamen iure particulari constitutionum religionum aliquarum, & doctores, dicentes incurrere irregularitatem ordinatos exercentes ordines suos, generaliter loquuntur de exercentibus actus deputatos suis ordinibus, & præsupponitur in casu actus esse deputatos ordini sacerdotali: nam respondetur, quod licet sint actus deputati ordini sacerdotali, per statuta ordinis, non tamen sunt diuina officia, & secundum mentem doctorum duo requiruntur ad hoc, vt ordinatus excommunicatus, vel suspensus incurrat irregularitatem; alterum est, vt sit officium diuinum, vt resoluit Nauarrus *b*, & alterum, vt sit deputatum alicui ordini certo, & prædicti tres actus non sunt officia diuina.

Dico tertiò, quòd prædictus suspensus debet arceri à præfatis tribus actibus: nam licet exercendo illos, non incurrat irregularitatem, peccat tamen, sicut suspensus eligendo, vel permittendo vt eligatur, non incurrit quidem irregularitatem, vt ait Panormitanus *c*, sed peccat secundùm omnes, quia facit actum sibi prohibitum, argumento eorum, quæ in iure *d* notantur. Tum quia ordinatus suspensus, & excommunicatus licèt gaudeat priuilegio Canonis, & fori, vt sacri Canones *e* determinant, non tamen gaudet priuilegiis aliis honoris, & vtilitatis conuenientibus ei ratione ordinis, putà, vt sit capax collationis beneficiorum sæcularium, vel regularium, & dignitatis, & honorum, vt dicitur in iure *f*. Vnde Gloss. *g* quædam memorabilis ait, præbendam sacerdotalem, id est quæ sacerdotium actu requirit in eo, cui est conferenda, non esse dãdam ei, qui factus est sacerdos ante legitimã ætatem, tum quia interdicendus est ei ordinis vsus secundùm sacros Canones *h*, tum quia non debet ex delicto suo assequi, quod sine illo non fuisset assecutus, vt dicunt iura *i* vulgaria. Ita resoluit Nauar. *k*, cuius glossæ doctrinam ego intelligerem, nisi taliter suspensus intra annum dispensationem eius obtinere valeret, cùm secundùm ius *l* his possit conferri præbenda requirens ordinem sacerdotalem, qui inter annum præfato ordine possit insigniri.

b Na in man. c. 27. n. 244

c Pan. vbi s.

d c. cũ inter R. de elect.

e c. si quis suadente 17. q. 4. c aduersus & ca. inter alia. de imm. eccl. sc. 2. & c. si celebr. de cler. excõ. minist.

g c si uero a. tate. de præben. li. 6

h ca. vel non est comp. de de tẽp. ordin.

i c. Sedes Ap. de rescr. l itaque fur. ff de furt.

k Nau. li. 1. cons. tit. de ætat. & qualit. cons. 7.

l Clem. vt hi qui de ætat. & qual. t.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum subdiaconus eiectus à religione possit cum licentia Episcopi ad alios ordines sacros promoueri.

RESpondeo dicendo, quòd si fuit eiectus ab ordine ob aliquod delictum inducens irregularitatem, à qua non posset Episcopus absoluere, oporteret quòd pro dispensatione recurrat ad Papam, si antequam eiiceretur non fuisset cum illo super ea per ordinis priuilegia dispensatum, quia regulariter omnis irregularitatis dispensatio est Papæ reseruata, vt in iure dicitur *m*, licet ferè omnes ordines, & religiones habeant priuilegia, per quæ superiores earum possunt dispensare cum subditis suis super omnibus irregularitatibus, excepta illa, quæ prouenit ex homicidio voluntario, & mutilationes & bigamia, ita Nauarrus *n*. vnde aduertant Prælati regulares, quòd eiiciendo hos miseros à religione, cum ipsis dispensent, in omni irregularitate, iuxta tenorem suorum priuilegiorum, vt in tam rigorosa eorum eiectionis sententia benignitas, & humanitas Prælatorum appareat & resplendeat, & istorum miseranda sors eorum misericordia subleuetur, de qua dispensatione debent facere mentionem in literis eiectionis datis ipsis eiectis, vt ita possint ad superiores ordines ascendere, & non teneantur recurrere ad Papam, nec ad Episcopos, qui eos recipiãt, vt cum ipsis dispensent in irregularitatibus, in quibus de iure possunt dispensare, qui si habent patrimonium sufficiens ad honeste viuendum, & sunt idonei ætate, & literatura, & moribus, ad sacerdotium, possunt ipsos presbyterio ordinare, facta eis priùs fide de aliis ordinibus rite in religione susceptis, de quo in prædictis literis fieri certificatio debet, sub sigillo authentico religionum, à quibus sunt iustissime eiecti.

m cap. 1. de re iu. lic. lib. 6. cum annot.

n Nau. li. 1. cons. tit. de ætat. & quali. ord. consil. 9.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum ordinatus ante legitimam ætatem possit perueniendo ad eam, sine aliqua dispensatione, statim ipsum ordinem solemniter exercere.

RESpondeo dicendo, quòd cum per constitutionem Pij II. in superioribus allegatam, cuius meminerunt Couar. *o* & Soto, & Nauar. ordinatus ante legitimam ætatem remaneat ipso iure suspensus, si temerè ordines recepit, necessarium est, vt priùs, quam ordines exerceat, ab suspensione supradicta absoluatur. Nec etiam si attingat ætatem per sacros Canones, & Conc. Trid. requisitam ad eos recipiendos potest in illis solemniter administrare; per suspensionem enim supradictam, non solum impeditur administrare in susceptis, sed etiam in suscipiendis ordinibus; suspendit enim totaliter, & absolutè ab executione omnis ordinis sacri, prout dicunt Doctores, de hac materia loquentes.

Dixi, si temere ordines suscepit: nam si bona fide, & probabili ignorantia ductus eos suscepit, non incurrit dictam suspensionem, prout suprà *a* est resolutum, & celebrando, eadem ignorantia perseuerante, non incurrit irregularitatem. Imò etiamsi postea antequam legitimam ingrediatur ætatem, ad prædictos ordines suscipiendos, celebrauerit, toties quoties sacra fecerit sciens se ætatem legitimam non habere, peccat mortaliter, non tamen incurrit irregularitatem, siquidem à principio non fuit suspensus ipso facto, nec suspensio ipso facto adueniente mala fide potuit aduenire, sed iudex potest ipsum suspendere, vt cum Syluestro resoluit Marcus Antonius Cuquus *b*. Vnde quãdo Nauarrus *c* in quodam consilio ait, quòd iste potest absque peccato celebrare, debet explicari durante bona fide ipsius. Et quando Medina *d* in summa ait, quòd absolutus ab hac suspensione non potest celebrare, antequam vigesimum quintum annum attingat, debet intelligi, quòd non potest sine peccato celebrare, at celebrando, non incurrit irregularitatem, cum iam, vt supponitur, sit à suspensione liberatus.

o Cou in Cle. si furiosus 1. par. §. 1. n 4. Sot. in 4. d. 25. q. 1. nu. 3. Nau. in man. cap. 25. nu. 6. const. Pij 5. habet. in cõst. Ponti. consti. 26. pag. 79.

a Sup. hac qu. art. 11.

b Cuquus lib. 4. maior. n. 8. tit. 12. n. 18.

c Na in addi. ad li. 1. cons. tit de tempo. ord. cons. 50.

d Med. in f. 41.

QVÆSTIO XXIIII.

De ordinibus quoad Episcopos, & habentes potestatem eos conferendi, in septem articulos diuisa.

Circa quam quæruntur septem.

1 *Vtrum religiosi necessario debeant ordinari ab Episcopo, in cuius diœcesi commorantur.*

2 *Vtrum Episcopi possint ordinare regulares in suis monasteriis sine licentia Episcoporum, in quorum diœcesi monasteria sita sunt.*

3 *Vtrum Episcopi possint ordinare religiosos non seruatis temporum interstitiis.*

4 *Quæ causa ad dispensandum in interstitiis requirantur*

5 *Vtrum Episcopus dispensare possit, vt duo sacri ordines eodem die religiosis conferantur.*

6 *Vtrum Episcopus possit sine vrgenti causa dispensare in interstitio vnius anni, qui requiritur, vt quis possit ascendere à diaconatu ad presbyteratum*

7 *Quæ necessitas, & vtilitas requiratur, ad dispensandum in supradictis.*

ARTI-

ARTICVLVS I.

Vtrum religiosi necessario debeant ordinari ab Episcopo, in cuius diœcesi commorantur.

RESpondeo dicendo, quod *Clemens IIII. concessit licentiam, & facultatem liberam ad hoc vt fratres Minores promoueri possint ad ordines sacros per quoscunque Catholicos Episcopos communionem, & gratiam Sedis Apostolicæ habentes. Et hoc absque aliquo examine per huiusmodi Episcopos faciendo, & absque omni promissione, aut obligatione ipsorum ordinandorum fratrum.* Ita habetur in Monumentis *e* Ordinum, & in Supplemento.

e In 1. imp. fo. 56. & in 2. fo. 140. conc. 312. & in Su. fo. 96. cle. 321

Circa quam concessionem, aliqua sunt aduertenda; primum est, quod religiosi possint à quocunque Catholico Episcopo ordinari. Nec hoc est reuocatum per Conc. Trid. *f* definiens, quod ordinari non possunt, nisi à proprio Episcopo; hoc enim decretum non intelligitur de regularibus, qui à quocunque Catholico Episcopo possunt ordinari, prout declarauit Pius V. & testatur Parassel. *g* Non possunt tamen ipsi Episcopi eos ordinare sine literis, & licentia suorum Prælatorum. Qui Episcopi ordinantes non tenentur adhibere diligentiam super testificationem eorum, quæ in prædictis literis de his, quæ de regularibus ordinandis affirmant eorum Prelati; declarauit enim Sixtus V. prout refert Capuccin. *h* in additionibus ad Compendium Mendicantium, suam mentem esse ordinarios, cum suis subditis dimissorias petentibus, teneri adhibere debitam diligentiam super omnibus requisitis, circa ordinandos, iuxta Conc. Tri. & sacros canones, & si eam ipsos habere constiterit, in eisdem dimissorijs in conscientia sua de eisdem facere certificationem, & tunc cum tales dimissorias habentibus, non opus esse Episcopum ordinantem nouam facere diligentiã super dictis requisitis, nisi in examine super idoneitate, & literatura. Quod ipsum in primo Tomo *i* habere etiam locum in regularibus ordinandis diximus.

f Con. Tri ses. 23. resi. prela. ca. 8.
g Para. f. 910
h Capuc. in addi. ad tit. ord. sacr. p. 283. lit. O.
i 1. tom. q. 18. ar. 6.
k d. ses. 23. c. 8

Nec his obstat aliud eiusdem Concilij *k* decretum definiens, quod vnusquisque à proprio Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoueri petat, nullatenus id ei, etiã cuiusuis generalis, aut specialis rescripti, vel priuilegij prætextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi eius probitas, ac mores ordinarij sui testimonio commendentur: nam ex eo colligi videtur, quod cum Prælati regularium sint in concedendis dimissorijs, suis subditis, veri ordinarij, sufficit, quod eorum mores, & probitas in dictis literis commendentur, & sic non est necessaria Episcoporum examinatio: nam respondetur, quod dictum decretum loquitur de examine morum, & probitatis ordinandorum, quæ sufficit, vt in dictis literis commendentur: at non loquitur de examine idoneitatis, & literaturæ, quod ab ipsis Episcopis in alio decreto *l* Concilij præcipitur diligentissime fieri.

l Con. Tri ses. 231. vbi s. c. 15.

ARTICVLVS II.

Vtrum Episcopi possint ordinare regulares in suis monasterijs sine licentia Episcoporum, in quorum diœcesibus monasteria sita sunt.

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus IIII. concessit, quod quilibet Episcopus Catholicus possit celebrare ordines sacros temporibus ad hoc ab Ecclesia deputatis in locis fratrum Minorum de Obseruantia pro fratribus prædictis duntaxat*, ita habetur in libro Monumenta *m* Ordinum. *Et Leo X. ampliando hanc Sixti IIII. concessionem indulsit, quod quilibet Catholicus Episcopus, possit in locis, & personis fratrum exercere omnes actus Episcopales.* At hæc priuilegia sunt abrogata, per Conc. *n* Tri. dicens quod nulli Episcopo liceat cuiusuis priuilegij prætextu Pontificalia in alterius diœcesi exercere, nisi de ordinarij expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tantum. Circa quæ vltima verba insurgit dubitatio vtrum in Conuentu, v.g. Salmanticensi possit quilibet Catholicus Episcopus ordinare, non solum fratres eiusdem monasterij, sed etiã alterius monasterij diuersæ diœcesis, si ad ordinandum licentia, ab domino Episcopo Salmantino concedatur. Et respondetur, quod sic, si de eorum idoneitate, probabilitate, & facultate ad ordines recipiendos constet ipsi Episcopo ordinatori: verba enim supradicta Concilij, ibi, *& in personas eidem ordinario subiectas*, tantum debent sic interpretari, vt intelligatur ipsum Catholicum Episcopum non posse ordinare eos, qui dicto Salmantino Episcopo non sunt subiecti, nisi à suis ordinarijs literas dimissorias ad ordines recipiendos ante Episcopum ordinatorem præsentent: prædicti autem fratres alterius monasterij supponitur, quod literas commendatitias, siue dimissorias, ab eorum Prælatis adducunt, & vt omnis ambiguitas tollatur, Prælati debent concedere dimissorias, vt à quocunque Catholico Episcopo, intra certas diœceses possint ordinari.

m In 1. imp. f. 63. & in 2 f. 67. cõcef. 106
n Con Tri ses 9. de res ca 5

ARTICVLVS III.

Vtrum Episcopi possint ordinare religiosos non seruatis temporum interstitijs.

RESpondeo dicendo, quod in Concilio Tridentino *a* dicitur, quod ordinandi ordinibus minoribus per temporum interstitia ordinentur; hi vero non nisi post annum à susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros ordines promoueantur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas iudicio Episcopi aliud exposcat. Et in alio decreto *b* dicitur, Promoti ad subdiaconatus ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur. Et in alio decreto *c* dicitur, Qui pie, & fideliter in ministerijs antea actis se gesserint, & ad presbyteratus ordinem assumuntur, bonum habeant testimonium, & hi sint, qui non modo in diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob Ecclesiæ vtilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videatur. Quæ decreta etiam cum regularibus ordinandis loquuntur, quod ex constitutione Sixti V. contra male promotos satis patet, prout supra probatum est: dubium autem est cum scilicet in interstitijs dispensare conueniat? ad quod respondi in explicatione *d* Cruciatæ. Et est sciendum, quod licet super hoc aliqui, cum quibus illud contuli, variæ fuerint opinionis, ego tamen arbitror ad Episcopum ordinantem pertinere, non vero ad Prælatos ordinum cum suis subditis huiusmodi dispensationem, cum verba Concilij *e* sint expressa, ibi, *nisi aliud Episcopo expedire magis videatur*, & paulo post loquendo de ordinibus maioribus, ibi, *iudicio Episcopi*, imo potest dici, quod licet Concilium, non illo verbo *Episcopi*, vsum fuisset, sed verbo *ordinarij*, adhuc tamen de Episcopo intelligi oporteret. Nam quiuis Prælati religionum, vt sunt generales, & prouinciales, habent iurisdictionẽ ordinariam, & in absoluendo, & in dispensando, cum suis subditis sint Ordinarij: quando tamen decretum aliquod sacrorum Canonum, vel Bullæ, aut motus proprij absolutionem, vel dispensationem alicuius casus, committunt Ordinario absolute, tunc quidem de Episcopo intelligitur, quia cum hoc verbum *ordinarius*, & de Episcopo, & de Prælato religionum, qui quasi episcopalem habent iurisdictionem, possit intelligi in dubio, quando aliud non apparet, debet sumi in potiori significatu, secundum regulam dicentem, quod analogum per se sumptum sumitur pro potiori significatu. Et hoc euidentissima alia ratione comprobari potest, quia quando in Bullis datur facultas eligendi sibi confessorem per Ordinarium approbatum, tunc clarè constat quod per Ordinarium intelligitur Episcopus, & non Prælati religionum, & hoc constat etiam, ex late traditis à Doctoribus super rubricam tituli *de officio Ordinarij*.

a Con. Tri ses. 23. de resid. Prælat. ca. 11
b d. ses. 23. ca. 13.
c d. s. s. c. 14.
d Explicatio Cruciatæ in fin.
e d. cap. 11.

Quando vero Episcopus non potest suos subditos ordina-

ordinare, dantur dimissoriæ literæ ab ipso Episcopo continentes excusationes, ob quas ipse non potest ordines conferre, prout dicitur in iure f; consuetudine tamen in multis prouincijs receptum est, vt nulla causa assignetur, quam consuetudinem validam esse scribit Rebuf. g qui Episcopus mittens suos subditos, cum debitis literis dimissorijs, ad alium antistitem ordinandum, ad ipsum absque dubio pertinet dispensare, & non ad illum, qui debet ordinare, quia cum dicatur in eodem Concilio h, quod nullus debet ordinari, qui in iudicio sui Episcopi non sit vtilis, aut necessarius suæ Ecclesiæ. Clarum videtur esse, quod nullus alius Episcopus debet congruentius dispensare, nisi ille, qui necessitatem, & vtilitatem Ecclesiæ, vbi ille residere debet, scit, & cognoscit, quod nullus alius Episcopus melius præsumitur cognoscere. Quod deinde ex alio loco Concilij i colligitur, quod definiens, vt nullus ordinetur, nisi interstitijs peractis, addit, *nisi aliud Episcopo videatur*. Etsi Concilium vellet dicere, quod Episcopus ordinans debet dispensare, idipsum clare exprimeret; quando enim ius committit dispensationem casus alicuius Episcopo absolute, intelligitur loqui de Episcopo ouis, cum qua debet fieri dispensatio, vt ex multis locis Conciliorum generalium, & iuris Canonici colligitur, vnde in supra allegato Concilio k statuente, vt nullus ordinibus minoribus initietur, nisi interstitijs peractis, additur, vt concurrat ius, quantum sit huius disciplinæ pondus, possint discedere, atque in vnoquoque munere iuxta præceptum Episcopi se exerceant, loquitur de proprio ordinandi Episcopo; hic enim iubet, & prædictum exercitium præcipit. Et consequenter in eodem Concilio l dicitur, cur Episcopus, vt hi saltem diebus dominicis, & festis solemnibus, si ante curam habuerint animarum, tam frequenter, vt suo muneri satisfaciant, Missas celebrent, cum promotis per saltum; si non ministrauerint, Episcopus ex legitima causa potest dispensare, in quibus omnibus locis clare loquitur Concilium de proprio ouis Episcopo, & non dicit quod curet proprius Episcopus, & non dicit quod proprius Episcopus possit dispensare, sed absolute nominat Episcopum. Dicendo enim absolute Episcopum, proprium ouis designat, sicut videmus designare idemmet Concilium m, quando definit neminem posse audire confessiones secularium, nisi ab Episcopo per examen, &c. fuerit approbatus. Vnde quando Episcopi concedunt dimissorias suis subditis, vt ab alio Episcopo possint ordinari, sufficit, quod fidem faciant, quod cum ipsis ex iusta causa in interstitijs dispensant, vt Episcopus ordinator circa interstitia, nihil aliud requirat; intelligere enim debet necessitati, & vtilitati Ecclesiæ, ita conuenire.

Quando vero Abbates regulares suos subditos de ordinibus Minoribus per se ordinauerint iuxta concessam sibi facultatem, de qua infra dicemus, poterunt vtique sine dubio in interstitijs dispensare.

Ex dictis infertur ad Episcopos, seu dictos Abbates ordinantes competere in interstitijs dispensare, non autem ad Prælatos regulares cum suis subditis regularibus. Vnde debent ipsi Prælati, quando in illis iudicauerint dispensandum expedire, dominos Episcopos in literis dimissorijs exorare, vt in interstitijs, cum talis & tali dispesare dignetur absque eo, quod in alicuius particularis causæ assignationem descendant, illudque sane reuerendissimi Episcopi sufficere sine alia vtilitatis, & necessitatis Ecclesiæ inquisitione deberent iudicare, sicque Parasceus n à sacra congregatione Cardinalium fuisse responsum, anno millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, testatur in suo priuilegio. libr. vt videlicet, *Prælati regulares non possunt dispensare in interstitijs in literis dimissorijs, quibus mittunt suos subditos ad ordines suscipiendos*, & per consequens tenemur fateri debere rogare dominos Episcopos, vt hanc gratiam suis subditis impartiantur.

f c. 1. de temp. ord. lib. 6.
g Rebuf. de prax. tit. f. de literis dimissorijs nu. 18.
h Conc. sess. 23. cap. 16.
i d. sess. ca. 13. & 14.
k d. c. 13.
l d. sess. c. 14.
m d. sess. c. 15
n Paras. fol. 115.

ARTICVLVS IIII.

Quæ causa ad dispensandum in interstitijs requirantur.

Respondeo dicendo, primo quod ad recipiendos ordines minores, quæcumque causa sufficit, etiamsi non sit vrgens, Concilium enim Trident. o definiens quod nemo ad ordines minores promoueatur, addit tantum nisi aliud Episcopo videatur magis expedire, & statim ait, quod nemo ad subdiaconatum ascendat, nisi post annum à susceptione postremi gradus minorum ordinum, nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas iudicio Episcopi, aliud exposcat. Ex quibus locis colligitur, quod maior causa debet adesse ad dispensandum in interstitio vnius anni, vt ad subdiaconatum ascendatur, quam ad dispensandum in interstitio, quod debet haberi, vt ascendatur ab vno gradu minorum ordinum ad alium gradum; sed ad recipiendum subdiaconatum, non completo interstitio sufficit necessitas, aut vtilitas Ecclesiæ; ergo ad dispensandum in minoribus recipiendis ordinibus, quæcunque causa debet iudicari sufficiens, cum Concilium ad dispensandum in interstitijs ordinum minorum, nec necessitatem, neque vtilitatem Ecclesiæ requirat, sed solum hoc iudicio Episcopi remittat, dicens; nisi aliud Episcopo videatur.

Et hoc confirmatur: nam interstitium vnius gradus ordinum minorum ad alium gradum non debet esse annum, nec Concilium ad hos annum requirit, sed tantum hoc iudicio Episcoporum relinquit, quod magnum iudicium est ad affirmandum quamcumque causam ad dispensandum sufficientem debere iudicari.

Et est aduertendum, quod sine vlla dispensatione in Episcopatibus, in quibus erat consuetudo antiqua ante Conc. Trid. dandi omnes ordines minores, simul cum subdiaconatu possunt nunc post Concilium, sine vlla dispensatione conferri in Dominicis, aut diebus festiuis, prout quæstione supra proxima est declaratum. Concilium enim licet deroget priuilegia, non tamen derogat consuetudines prout aduertit Nauar. a & confirmatur ex doctrina, quam simili casu adducit Armilla, & argumento cuiusdam decretalis comprobatur. Nec obstat, quod constitutio Sixti V. edita contra male promotos præcipiat obseruari Conc. Tri. quoad interstitia, non obstantibus quibuscumque: nam respondetur, quod Sixtus V. in dicta constitutione, nihil aliud prætendit, nisi quod Concilium supradictum circa hoc obseruetur, quod vt dictum est, non reuocat consuetudines.

Denique aduertendum est, quod quando aliquis vult transire a subdiaconatu ad diaconatum, non seruatis dictis interstitijs, non desiderat Concilium b vt vtilitas, aut necessitas Ecclesiæ interueniat, sed tantum iudicio Episcopi relinquit. At vt à diaconatu, ad presbyteratum ascendat, petit Concilium c Ecclesiæ vtilitatem, ac necessitatem, prout infra in articulo sexto explicabitur.

o Conc. Trid. sess. 23. ca. 11.
a Nau. in man. c. 25. n. 71. Armil. u. ordo. §. 6. c. quod translationem ex. de temper.
b Sess. 23. ca. 13.
c Sess. ca. 14.

ARTICVLVS V.

Vtrum Episcopus dispensare possit, vt duo sacri ordines eodem die conferantur.

Respondeo dicendo, quod duos sacros ordines non potest Episcopus, eodem die conferre, etiamsi ad id efficiendum causa grauissima intercedat; necesse est enim, vt ad Papam recurratur aut ad alium qui ad eos dandos, vna die habuerit autoritatem. Quod ex Concilio Trid. d probatur, in quo dicitur, quod duo sacri ordines, non eodem die etiam regularibus concedantur. Quod probatur, etiam ex quadam decretali e, qua dicitur, quod quidam Archiepiscopus non potuit dispensare cum quodam in Episcopum electo, vt vno die duos ordines sacros recipere valeret.

d Conc. sess. 23. c. 13.
e c. dilect. filius. ex. de temp. ordin.

valeret. Et notat Innocentius, & Hostiensis, & tradit Sylu. *f* & regula est communis, quod nunquam ius nouum derogat antiquum, nisi id expresse dicat, vnde cum secundum ius antiquum Episcopus etiam vrgenti causa interueniente (prout erat ordinare Episcopum) ad id facultatem minime habuerit, non debemus dicere Concilium diuersam indulgere facultatem, præsertim, cum ex eomet Concilio constet contrarium.

f Sylu. tit. ordo. 2. §. 7.

Sed contra hoc videtur obstare constitutio Sixti V. contra male promotos, graues pœnas imponens contra Prælatum, qui ordinauit non seruatis temporum interstitijs, ita vt aliquis vnico die, seu continuatis diebus ad plures sacros ordines, vel post vnum ordinem susceptum, sine causa rationabili antequam tempus ab eodem Concil. Trid. præfixum elabatur, ex quo loco à contrario sensu videtur colligi, quod qui duos sacros ordines, eodem die contulerit causa rationabili, & vrgente id suadente, non incurret in pœnas iuris, & ipsius constitutionis. Sed respondetur, quod dicta Sixti V. constitutio fuit data, vt melius ius Canonicum antiquum, & Conc. Trid. obseruentur, vt constat clare ex ipsamet constitutione. Vnde innuens in ea Sixtus V. quod cõcurrente causa rationabili potest Episcopus dictos sacros ordines eodem die conferre. Hoc debet intelligi ad effectum non incurrendi pœnas contra ordinatorem Episcopum in dicta constitutione appositas, at non ad effectum euadendi pœnas in iure antiquo appositas. Quod ius commune contra præsumentes pœnam suspensionis apponit ipso facto, contra negligentes pœnam priuationis apponendæ. Secundo potest responderi, quod prædicta verba, sine causa rationabili debent intelligi iuxta terminos prædicti Concilij. Quod non admittit causam rationabilem, ad dispensandum, vt duo ordines sacri eodem die conferantur, imo hoc expresse prohibet absolute; solum enim admittit in dispensatione interstitiorum inter vnum ordinem & alid, & regula communis est vtriusque iuris Doctorum, quod clausulæ, quarumcumque constitutionum, debent intelligi, & explicari iuxta limites, & terminos decretorum, à quibus fuerunt originatæ, vt notatur in iure *g*, & sentit quædam Glossa, quam dicit singularem Cardinalis, & vt communiter receptam eam allegat Nauarrus.

g Auth. constitutio. quæ innot. ver in illa colla. 3. Gloss & ibi Card opposit. 3. & in Cle. statutũ in v. consuet. de elect. Nau de dat. & promi. nota 3 n. 6. infra.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Episcopus possit sine vrgenti causa dispensare in interstitio vnius anni, qui requiritur vt quis possit ascendere à diaconatu ad presbyteratum

RElpondeo dicendo, quòd in hoc interstitio non potest Episcopus dispensare, nisi necessitas simul, & vtilitas Ecclesiæ concurrat, quia licet Concilium Tridentinum *h* dicat quod possit Episcopus dispensare in interstitio vnius anni, qui requiritur ad ascendendum ab vltimo gradu ordinum minorum ad subdiaconatum, nisi necessitas, aut vtilitas Ecclesiæ aliud exposcat, & disiunctiua vtatur; non vtitur tamen disiunctiua, quando agit de dispensatione interstitij à diaconatu ad presbyteratum, sed coniunctiua, dicens nisi ob Ecclesiæ vtilitatem, ac necessitatem: denique Concilium vult, vt in hoc ascensu vtilitas, & necessitas Ecclesiæ, simul interueniat. Quod ratio postulat, & ius Canonicum proclamat: nã si ad dispensandũ in interstitijs vltimis gradus minorum ordinum ad subdiaconatum; cuius ministerium respectu ministerij presbyteratus est multo minus, requirit Concilium necessitatem, aut vtilitatem Ecclesiæ, consequens est, vt ad ascendẽdum, ad presbyteratum, cuius ministerium Angelis non fuit deputatum, & excedit in multis ministerium subdiaconatus, vtilitas simul & necessitas Ecclesiæ exigatur. Quod comprobatur, & confirmatur ex verbis positis, in quadam decretali *i*, quæ ait; *Cum sit ars artium regimen animarum, districte præcipimus, vt Episcopi promouendos in sacerdotes diligenter instruant, & informent, vel per se ipsos, vel per alios idoneos viros super diuinis officijs, Ecclesiasticisque sacramentis, qualiter ea rite valeant celebrare. Quoniam si de cætero rudes, & ignaros ordinare præsumpserint (quod quidem facile poterit deprehendi) ordinatores, & ordinatos vltioni graui decernimus subiacere: sanctius enim est (maxime in ordinatione sacerdotum) paucos bonos, quam multos malos habere ministros, quia si cæcus cæcum ducit, ambo in foueam cadent*. Quæ verba ibi, *maxime in ordinatione Sacerdotum*, denotant in ordinatione Sacerdotum plura deberi considerari, quam in ordinatione Diaconatus, aut Subdiaconatus; hæ enim dictiones maxime, præcipue, & præsertim, casum implicant, in quo maior ratio militat, vt omnes circumstantiæ videantur.

h Conci. sess. 23. c. 14.

i ca. cum sit ars artium. de ætat. & quali. præfici.

ARTICVLVS VII.

Quæ necessitas, & vtilitas sufficiens dicatur ad dispensandum in supradictis.

REspondeo dicendo, quod Sylnester *a* loquens in casu differenti dicit, quod tunc Ecclesiæ vtilitas prouenit ex ordinatione alicuius, quando indiget ministro, & non sunt alij idonei præter illum, & tunc est necessitas, quando alium non habet. At Syluester loquitur in casu satis dissimili, quando Episcopus vult aliquem compellere ad ordines suscipiendos, & tunc verum est, quod non potest ipsum compellere, nisi adsit prædicta vtilitas, vel necessitas: at in nostro casu, in quo de tali compulsione minime agitur, non ita stricte dictam vtilitatem, & necessitatem debemus considerare. Imo *b* D. Antoninus de dicta compulsione verba faciens, ait quod tunc necessitas Ecclesiæ eueniet, quando non adsunt alij, qui ordinari possunt, & velint, & Ecclesia indiget ministris ad diuina officia peragenda, & ad alia munera subeunda. Et tunc vtilitas aderit, quando licet adsint alij idonei, Ecclesia tamen pluribus opus habet, vt melius seruiatur. Vnde resolutiue existimo, quod tunc erit vtilitas Ecclesiæ quando sunt pauci idonei ministri, & tunc aderit necessitas, quando non solum sunt pauci Ecclesiæ ministri, sed etiam quando deficiũt idonei, & non idonei. Quæ necessitas, & vtilitas moraliter debent considerari, ita, vt in puncto indiuisibili minime consistant, sed recipere debent eam latitudinem, quæ in alijs rebus moralibus secundum arbitrium boni viri attendi debet; ea enim, quæ præfixam aliquam determinationem à lege non habent, arbitrio boni viri relinquuntur, iuxta ea quæ in iure *c* notantur. Et vt domini Episcopi hoc arbitrium recte & legitime exequantur, vltra alia debent aduertere, quod sæpe sæpius idonei & non idonei ministri occupationibus, & negotijs implicati legitimis, & infirmitatibus detenti non resident in Ecclesijs, & tunc paucitas ministrorum efficit, vt Ecclesiæ non ita commode seruiantur. Ex quibus infertur, quod Prælati regulares considerando suorum monasteriorum penuriam ministrorum ad ipsorum onera subeunda, ita vt commode omnibus ministerijs diuini cultus satisfaciant, possunt, & debent prædictam necessitatem, & vtilitatem pensare, vt à dominis Episcopis, vt decet, humiliter huiusmodi interstitiorum dispensationes petant, & consequantur. Quod ipsorum iudicio, & arbitrio relinquitur, cum ipsi vt patres monasteriorum sciant, & experientia cognoscant, vtrum sit vtile, & necesse suos subditos sacris initiari.

a Syl. tit. ordo 3. parag. 10. in fin.

b Anton 3 p. tit. 14. de tem. Ordo ord. parag. 18.

c l. 1. C. de Iu. deliberan.

QVÆSTIO XXV.

De ornamentis Ecclesiasticis, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum fratres Minores possint paramenta Ecclesiastica sumptuosa habere.*

2 *Vtrum fratres Minores possint ornamenta sumptuosa procurare.*

ARTI-

ARTICVLVS I.

Vtrum fratres Minores possint paramenta Ecclesiastica sumptuosa habere.

RESpondeo dicendo, quod Clemens V. in declaratione Regulæ fratrum Minorum. quæ incipit, *Exiuit de paradiso, &c. voluit & mandauit fratribus prædictis, ne habeant nisi paramenta, & vasa Ecclesiastica decentia in numero, & magnitudine sufficientia competente, quia superfluitas, aut nimia pretiositas, vel quæcunque curiositas in his, seu alijs quibuscunque non potest ipsorum professioni, seu statui conuenire.* Ita habetur in libro Monumentad Ordinum. Et Calixtus III. *remisit omnem excessum in paramentis factum vsque in illum diem, & suspirans dixit, quod prouideretur, ne in futurum tales excessus fierent.* Ita habetur in eodem libro e.

d In 1 imp. fo. 15. in tract. 3 & in 2 fo. 16 tract. 2.

e In 1. imp. fo. 62. & in 2. fo. 65. conces 89

At Sixtus IIII. *Concessit, quod prædicti fratres Minores possint tuta conscientia tenere, & recipere paramenta argentea, aurea, & alia ad diuinum cultum pertinentia, & habere campanas magnas, & diuersas, sed hoc quando Capitulo Prouinciali visum fuerit posse sine scandalo fieri.* Ita habetur in dicto libro f, & in Supplemento.

f In 1. imp. fo 63. & 2. f 67 conces 103 & in Supp. fo. 120. conc. 374

Sed *Leo X. declarauit, & decreuit, quod fratres Minores sunt tantum custodes, & non possessores paramentorum, & ornamentorum, ac vasorum, quæ ad ministerium sacramenti altaris habent, & propterea illis absque suæ professionis macula, aut violatione vti, & posse libere, & licite posse, cum deceat iuxta solennitatum celebritatem decentioribus paramentis diuinam honorare maiestatem.* Ita habetur in Supplemento g.

g Suppl. fo. 25 conc. f. 54.

Circa concessionem Sixti IIII. notat Collector h conformiter ad speculum fratrum Minorum, & circa concessionem Leonis X. cauendum esse ab illis quoad habendum pretiosa, & sumptuosa in cultu diuino, quia ait, sunt subreptitiæ ex falsa causa habitæ, & quia contra declarationes. At doctissimus Corduba i modestius loquitur, dicens, quod aliud est iudicium habendum quoad fratres vtentes prædictis rebus pretiosis secundum prædicta priuilegia, & aliud quoad procurantes prædicta pretiosa, aut superflua. Nam primo quoad ipsos fratres vtentes dicit primo, quod omnes fratres possunt licite recipere, & tenere paramenta, & contenta in priuilegijs Sixti IIII. cum limitationibus ibi positis, quia sic limitare videtur prædicta dispensatio ad tollendum scandalum, vel turbationem personarum probabiliter imminentem, & vt deuotioni talium personarum ad Dei honorem condescendatur, & dummodo fratres non dent causam prædictis, vt ibi dicitur, neque teneantur fratres esse valde soliciti ad informandum tales personas, vel ad multum dissuadendum eis, sed sufficit, quod non prouocent eos ad id, & quod non fingant scandalum, vbi non est, vt ibi innuitur, & certe temerarium, ait Cordub. videtur dicere, quod cum his limitationibus non sit licitum vti tali dispensatione, quam totum Capitulum generale Aquilæ, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo acceptauit, & posuit inter alias recollectiones ipsius Capituli, vt ibi habetur. Et consequenter ait Cordu. quod omnes fratres possunt licite vti domibus, & ædificijs sumptuosis, & ibi morari, & paramentis, vasisque Ecclesiasticis pretiosis valde, & multiplicibus vti, & alijs quibuscunque, quibus fratres vtuntur communiter vel diuisim, vtpote cellis, & officinis, libris, & alijs vtensilibus domorum nostrarum, secundum prædictum priuilegium Leonis X. quia videtur rationabile, & habere causam rationabilem aliqualiter, vt in dicto priuilegio ponitur, quia scilicet talium rerum sumus nos fratres Minores custodes tantum, & ex ipsarum vsu nihil magis adijcitur nostris commoditatibus particularibus quoad victum, & vestitum, & propter honorem cultus diuini, & vt similiter deuotioni domini earum rerum, scilicet, deuotioni domini Papæ, qui est dominus talium rerum alio domino non existente, videtur, quod licite talibus rebus vtamur, sicut de concessione Sixti IIII. dictum est, maxime, quia ex quo ipse Leo X. non solum dispensando concedit, sed etiam declarat, & decernit esse licitum talibus vti, & insuper vult, mandatque sic fieri, certe videtur tacite decernere, talem concessionem seu dispensationem eiusque causam esse rationabilem, & licitam nobis, ideo tanquam talis habenda est in vtroque foro, cum de opposito non constet manifeste, vt est communis practica, & regula Doctorum vtriusque iuris, & nos humiliter, & sincere sic stantes prædictæ Papali declarationi, atque decreto sumus omnino tuti in foro conscientiæ. Neque est dicendum Papam non fuisse debite informatum, de obligatione Minorum: constat enim quod fuit sufficienter instructus, vt expresse patet in relatione ipsius priuilegij, & dato, quod ei non fieret tam extensa relatio seu informatio prædictæ obligationis, ipse tamen censetur habere in pectore suo omnia iura communia, cuiusmodi est regulæ Minorum obligatio, quoad hoc, de qua habetur in declarationibus insertis in corpore iuris; ergo licite possumus vti prædictis rebus secundum priuilegia præfata, vt dictum est.

h Collect. in cōp. mend. ti. ornamē. & &c. specul. fratr. min. fo. 6.

i Cor. in addi. ad dictū cōp.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres Minores possint ornamenta sumptuosa procurare.

RESpondeo dicendo, quod illicite contra statum professionis Minorum talia ornamenta sumptuosa fratres Minores procurant, quia in dictis priuilegijs non conceditur talibus, quod possint ea procurare vllo modo, vt patet ibidem, imo, & in concessione Sixti IIII. id eis specialiter prohibetur, seu limitatur, vt ex eius tenore in articulo superiori allegato satis patet: postquam autem semel habita seu facta sunt in ordine culpabiliter, seu inculpabiliter procurata per ipsos fratres seu alios, tunc licitum est talibus vti, vt dictum est: nam vsus tantum eorum est cōcessus, acquisitio autem seu ædificatio sumptuosa ædificiorum, & ornamentorum multorum in numero, & pretiositate, seu causalis procuratio talium sumptuosorum, aut pretiosorum prohibita, & illicita nobis est, ex regula seu declarationibus, & nullo modo est nobis concessa per prædicta priuilegia, sed potius exclusa, vt patet ex dictis, ita Corduba *, & omnes regulæ Minorum expositores.

* Cor. in addit. ad comp. ornamenta.

QVÆSTIO XXVI.

De pactis, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum Prælatus successor teneatur ex contractu prædecessoris.*
2 *Vtrum fideiussores in solidum obligati cum monacho sine licentia sui Prælati in fauorem ipsius monachi in solidum obligentur, licet ei legatio quoad monachum non teneat.*
3 *Vtrum quando contractus fuit initus cum monacho, possit eidem solui.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Prælatus successor teneatur ex contractu prædecessoris.

RESpondeo dicendo, quod pactum vel pactio à paciscor, est duorum pluriumve in idem placitum, seu consensus, scilicet, ad aliquid faciendum seu dandum, vt dicit quidam textus a, vnde contractus generali nomine pactum dicitur, sed tamen cum habeamus specificum nomen, eo nominamus contractum, vt dicendo venditio, locatio, & similia: cum vero non habemus, generali nomine pactum appellamus, in his libris de aliquibus contractibus specialiter, & specifice disputamus per aliquas quæstiones, sed in hac quæstione de pactis titulum proposuimus proponendum, & quoad regulares, duos tantum articulos proponimus. Primus

a l. 1. ff. de pact.

Primus est, vtrum Prælatus successor ex prædecessoris contractu teneatur, & respondetur, quod sic, vt probatur in iure *b*, tradunt Abbas, Baldus, Cardinalis, & Decius. Et summus Pontifex in tanta dignitate constitutus seruat contractum sui prædecessoris, vt tenent Cinus *c*, Baldus, & Paulus de Castro, Romanus, Oldradus, Iason, & Ruinus, & saltem ex vrbanitate, & clementia, & æquitate mandat dominus Papa, vt adimpleantur ea, ad quæ prædecessor se obligauerat, prout in sacris Canonibus *d* notatur, & tradit Abbas.

b c. d le.3. sly & ibi Abbas n. 2. de for. compet. idem Abbas, Ba. & Card. in c. 1. & ibi Dec. 2. not de proba. idem Cardin. c8, il. 147. co. 2

c Cin in l. digna vox. & ibi Baldus & Cast. ff. C de legib. Roman. consil. 116. c. 2. Oldr. consi. 94 in fi. Ias. consi. 1. col. 2. nu 2. dub. 1.

d c. quia lodanes. 12. q. 5. c. vlt. 16 q 6. c. literis. iancta gl. vltim in prin. vbi Abbas in vlt notab de rescr.

ARTICVLVS II.

Vtrum fideiussores in solidum obligati cum monacho sine licentia sui Prælati in fauorem ipsius monachi cum iuramento obligentur, licet obligatio quoad monachum non teneat.

RESpondeo dicendo, videri, quod isti fideiussores gaudere debent beneficio fideiussionis, ita, quod si is, qui est principalis, pro quo se obligarunt, non tenetur, ita neque ipsi fideiussores, qui sunt accessorij; teneantur, cum accessorium regulariter sequatur naturam principalis, non econtra, vt est tritissima iuris regula *e*. Hoc tamen non obstante contrarium fuit decisum in Rota Placentina in contractu cuiusdam minoris, in quo quidam fideiussores se similiter obligauerunt, prout refert Quintilianus Mandosius *f*, voluerunt enim domini auditores illius Rotæ proposito dubio, quod fideiussores tenerentur tum propter iuramentum, quod confirmat contractum, iuxta notata per Alexandrum *g*, & quia quando accidit obligationem iuramento vallari, si non valet obligatio, vt agitur, valet vt melius valere potest, iuxta quendam textum *h*, & tradit Hippolytus de Marsilijs, tum etiam, quia his supponitur obligatio fideiussoris, vt passim hodie fieri solet, videlicet, quod se obligauerunt principaliter, ac vt principales, & in solidum, quo casu omnes etiam fideiussores principales sunt iudicandi, ita Alexander *i*, & Iason, & Gualdinus.

e c. accessorium cum simil. bus de reg. iur. lib. 6.

f Mando de etat minor. q. 133.

g Alex consi. 32. pen. colu. versi. 3. principaliter vol. 4.

h l. cum pater. § fin. ff de le. 2. Mars. super Rubr. de fideiuss.

i Alex consil. 38 colu. pen. vol. 4. Ias cõsil. 58 lib. 3. Guald. caut. 30. n. 2. ti de leg.

ARTICVLVS III.

Vtrum si fuit contractus initus cum aliquo monacho, vel religioso, an eidem possit solui quod ratione contractus debetur.

RESpondeo dicendo, hoc dubium fuisse ventilatum in Capella Tholosana, & tandem fuisse resolutum, vt patet ex decisione *k* eiusdem Capellæ, quod sic, si quando fuit factum, non interuenit factum Abbatis, vel alicuius superioris, argumento cuiusdam legis *l*: si vero in tali contractu interuenerit factum ipsius Prælati, tunc monacho, & religioso solui non poterit, & ita intelligit Bartolus *a* aliam legem. Et ideo ait idem Bartolus *b*, quod si monachus mutuat, vel deponit pecuniam, & ei restituatur sine licentia Abbatis, debitor, vel depositarius liberatur, cuius sententiam sequuntur Baldus, & Salicetus. Et idem Bartolus ait in procuratore idipsum esse dicendum: nam si quis pecuniam mutuo accepisset à procuratore, vel cum eo aliter contraxisset, nullo actu domini interueniente, posset procuratori soluere, argumento cuiusdam legis *c*; sed quando interuenit actus domini, puta quia actionem iam quæsitam deduxit in iudicium, & fecit reum condemnari, non potest procuratori solui, vt in alia lege *d* innuitur.

k Quæ. 122.

l l. quod seruus ff. de solu.

a l. eum qui. § quæ sibi ff. de verb. oblig. vbi Bartol.

b Bart. in l. si vnus 1. respõ. ff. de pact. & in l si filius. C ed.d. vbi Bald. & Salic. idem Barto. in d. l. § quæ sibi.

c d. l quod seruus.

d l. hoc iure. ff. de solutio.

QVÆSTIO XXVII.

De parentibus; in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

ARTICVLVS I.

Vtrum filij monachi propter penuriam parentum possint à religione regredi.

RESpondeo dicendo, iuxta ea quæ in secundo Tomo *e* late habes.

e 2. to q. 57. art. 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum pro parentibus religiosorum aliqua indulgentia concedatur.

RESpondeo dicendo, quod *Calixtus III. concessit indulgentiam plenariam pro patribus matribusque fratrum Minorum præsentium, & futurorum, & etiam defunctorum, in Purgatorio existentium*. Ita habetur in Monumentis *f* Ordinum, & in Supplemento. Circa quam concessionem est notandum, quod hæc indulgentia conceditur pro parentibus dictorum fratrum, tam viuis, quam defunctis. Viui autem possunt lucrari illam in vita complacentes de filiorum monachatu propter Deum, quem relictis parentibus, & omnibus in religionis statu quærere proposuerunt, & vt eam consequantur debent facere omnia, quæ ad eius consequutionem requiruntur; debent enim totis viribus procurare esse in gratia. Mortui autem in Purgatorio existentes eam per modum suffragij consequuntur. Quod quomodo sit intelligendum, in secundo Tomo *g* satis explicauimus.

f In 2. imp. fol. 65. cõcess. 90. & in supplem fo 101. concess. 397.

g 2. to q 93.

QVÆSTIO XXVIII.

De parochianis, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

ARTICVLVS I.

An religiosi possint admittere ad diuina parochianos contra voluntatem parochi.

RESpondeo dicendo, quod parochia, à qua & parochianus dicitur, tripliciter sumitur, aliquando, scilicet, improprie pro tota aliqua diœcesi, vt in sacris Canonibus *h* notatur, aliquando proprie, & est locus, in quo degit populus alicui Ecclesiæ baptismali deputatus, certis finibus limitatus, secũdum Godofredum *i*. Tertio sumitur pro tali Ecclesia cui ius parochiale dicitur competere, quod iuridice loquendo consistit in multis. Primo vt in ea diebus festis populus audiat Missam, de quo iam in primo Tomo *k* late diximus; nunc autem dico, quod non possunt parochi nec Episcopi compellere parochianos, vt in suis parochijs

h c. 1. de rapt. c. super eo de paroch c. 2. § pen de offic. archid

i God. fr in summa eo. tit.

k 1. to. q. 43.

parochijs Missas audiant, vt concessit Alexander IIII. prout habetur in Monumentis l ordinum. Et ait Syluester m, quod quãdo in priuilegijs Prædicatorum, & Minorum dicitur, saluo iure parochiali, intelligitur solum quoad oblationes, decimas, & primitias, prout declarauit Gregorius IX. Et Sixtus IIII. declarauit, quod parochialium Ecclesiarum præiudicium, quod debent fratres Carmelitæ, & fratres Minores, & alij Mendicantes per communicationem euitare, celebrando, & prædicando in domibus suis, ac etiam in plateis communibus, intelligendum est solum de decimis, & primitijs, quæ à laicis solent clericis exhiberi, ita habetur in Monumentis n.

l In 2. impr. fol. 102. concess. 114. & 115.
m Syl. tit parochi. nu. 1.
n In 1. impr. fol. 101. & in 2. impr. fo. 85 concess. 465.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosi possint cum cruce intrare parochias, quando corpora defunctorum eligunt sepulturam in suis domibus.

RESpondeo dicendo, *quod Leo X. in Concilio Lateranensi statuit quod nulli religiosorum parochias cum cruce, ad leuanda corpora eorum, qui apud Ecclesias domorum, vel locorum eorundem religiosorum suam elegerunt sepulturam, intrare possint, nisi prius præmonito, & requisito ac recusante parochiano presbytero. Et tunc sine eius, aut ordinarij præiudicio, nisi eisdem fratribus super hoc antiqua consuetudo, quæ sit in viridi obseruantia, & cum pacifica possessione, suffragetur,* ita habetur in Supplemento o.

o Sup. fol. 26 concess. 76.

Notandum est primo circa hanc concessionem, quod illud verbum *parochias*, sumitur in præsentiarum, non pro Ecclesia parochiali; non enim est necessarium, quod corpora defunctorum antequam leuentur ad Ecclesias fratrum, vbi sepeliuntur, deferantur ad suas parochiales Ecclesias, & sic tale quid in praxi minime versatur, cum nullum ius hoc fieri præcipiat. Est igitur parochia in hac concessione sumenda secundum suum proprium significatum, de quo in articulo superiori, scilicet, vt significat locum in quo degit populus alicui Ecclesiæ baptismali deputatum, & certis finibus limitatum, per quem vult summus Pontifex, vt religiosi deferant corpora defunctorum, quæ in suis Ecclesijs sepeliuntur cum cruce monasteriorum, sed vt hoc possint facere, debent præmonere, & requirere parochianum presbyterum, cuius recusatione non obstante possint religiosi cum cruce suam parochiam intrare, sine tamen eius, & ordinarij præiudicio. Quod præiudicium quantum ad præsentis articuli quæstionem, non solum consistit in decimis, & primitijs, de quibus in superiori articulo, sed etiam quoad quartam funeralem quæ præcipitur à sacris Canonibus, fieri à religiosis, prout in primo Tomo p, est ample dictum. Circa eandem concessionem, ibi, *super hoc antiqua consuetudo*, notandum est, quod sufficit consuetudo quadraginta annorum, qua res, & iura Ecclesiæ præscribuntur, prout dictum est in primo q Tomo, & dicetur infra hoc Tomo in quæstione de præscriptione.

p 1. to. q. 39.
q 1. to. q. 139.

Circa eandem concessionem, ibi, *quæ sit in viridi obseruantia*, nota, quod licet contra iura monasteriorum non possit allegari nisi consuetudo quadraginta annorum, prout in eodem primo b Tomo dictum est, in hoc tamen casu innuit per dicta verba summus Pontifex, quod potest allegari prædictam consuetudinem antiquam non esse in viridi obseruantia.

b 1. to. q. 39.

ARTICVLVS III.

Vtrum Episcopus possit præficere monachum in parochum.

RESpondeo dicendo, quod Episcopus potest præficere monachum de licentia Abbatis Ecclesiæ parochiali sæculari, prout tradit Couarr. c & tenent Syluester, & Turrecremata, imo potest compellere, nisi sit exemptus, prout tenet Syluester d, allegando quandam decretalem. Aliqua circa materiam huius articuli vide in primo Tomo e, in quæstione de beneficijs.

c Cou. de testa. § 3 nu. 2. Syl. v. religio. 7 § 3. & 9. Turrecr. d. 18 cap. 1.
d Syl. d. § 3 c. quorundã. §. fin. de elect. li. 6.
e 1. tom. q. 33 & 34.

QVÆSTIO XXIX.

De paupertate, in quatuordecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuordecim.

1 *Quid sit paupertas.*
2 *Quotuplex sit paupertas.*
3 *Quæ paupertas requiratur ad constituendum religiosum.*
4 *Vtrum religiosi possint habere aliquid.*
5 *Quibus acquirat monachus.*
6 *Vtrum summus Pontifex possit dispensare in aliquo casu cum religioso, vt habeat proprium.*
7 *Vtrum Commendatarij militiarum, qui possunt ducere vxorem, possint habere proprium.*
8 *An Generalis eremitarum diui Augustini de consensu prioris, & conuentus possit concedere religioso Ecclesiam sibi vnitam cum quodam horto ad eius vitam, vt soluat quosdam redditus, &c.*
9 *Vtrum prædicta concessio possit reuocari.*
10 *Vtrum regulares possint habere peculium de licentia superioris.*
11 *Vtrum Prælatus possit concedere subdito facultatem expendendi bona, quorum vsum habet in quoscunque vsus.*
12 *Vtrum Moniales possint licite reseruare redditus vitalitios.*
13 *Vtrum peccet contra votum paupertatis subditus, qui pro prædicationibus, aut Missis recipit aliquod stipendium contra constitutionem ipsius ordinis.*
14 *Vtrum Moniales primæ regulæ S. Claræ possint post Concilium Tridentinum habere possessiones, & immobilia.*

ARTICVLVS I.

Quid sit paupertas.

RESpondeo dicendo, quod cum quæstio quid nominis præcedat quæstionem quid rei, idcirco à definitione quid nominis exordiri oportet. Et est sciendum, quod paupertas nihil aliud significat quam paruam partem, exiguum patrimonium, & modicas facultates: dicta est enim à Græco πενία, id est pauca pecunia, id est à paruo lare, teste Varrone f, eo quod qui modicum in facultatibus habent, pauperes nuncupantur, quasi parum potentes, ita Archidiaconus g, & Paulus Castrensis. Hinc Cicero, h *Marcus Manlius*, inquit, *Fratrum nostrorum memoria pauper tandem fuit; habuit enim ædiculas in Carinis, & fundum in Labicano.* Et in Tusculanis i ait, *vt de paupertate nonnunquam, cuius onus disputando leuamus, docentes quam parua, & quam pauca sint, quæ natura desiderat.* Hinc Valerius k Maximus loquens de paupertate ait, *non attinet vlteriore disputatione Valerij Publicolæ paupertatem scrutari, abunde cum patet quid viuus possederit, cui mortuo lectus funebris, & rogus defuit.*

f Varro li. 4. de lin. Lat.
g Arch. in c. nouit. 1. d. P. Castr. in l. id quod pauperibus C. de episcop. & cler.
h Cicer. Paradox. 6.
i 3. Tuscul.
k Val. li. 4. de paupert.

Sed deueniendo ad definitionem quid rei posset quispiam forte quærere quomodo posset paupertas definiri, cum apud Philosophum l cautum sit definitionem soli enti positiuo, non autem priuatiuo competere posse: nam cum in definitione ipsa ponatur quidditas, & essentia rei definitæ, & entis priuatiui nulla sit quidditas, ens priuatiuum definiri non potest, vt etiam ait Baldus m; vnde cum paupertas sit ens priuatiuum, quoniam hi qui facultatibus, & fortunæ bonis priuati sunt, pauperes dicuntur, sequitur quod eius definitio haberi non potest. Sed huic obiectioni ex doctrina Iurisconsultorum faciliter respondetur negando paupertatem esse ens priuatiuum proprie, & simpliciter: nam etsi negari non possit eos pauperes esse, qui diuitijs denudati sunt, non tamen infertur ex eo, quod paupertas proprie, & simpliciter sit ens priuatiuum. Quapropter dicendum est, quod sicut seruitus, quæ secundum ius n est priuatio libertatis, & nihilominus definiri potest, & de facto definitur à Iustiniano o, & à Iurisconsultis, sic paupertas non dicitur ens priuatiuum simpliciter, sed respectu diuitiarum, & bonorum, ideoque definiri potest. Et omissa definitione Platonis

l Arist. 3. & 4 Phys.
m Bal. in Rubr. C. qui admitti. c. 1.
n §. ius autem gentium. Inst. de iur. natur. & Inst. de libert. in princ.
o §. seruitus Inst. de iure person. l. libertas. §. seruus ff de stat. hom.

p Plato lib. 5. legum.

Platonis p, dicentis paupertatem esse non possessionis decrementum sed insatiabilitatis augmentum, videtur definienda in hunc modum: Paupertas est rei ad recte viuendum pertinens necessitas. Quam quidem definitionem comprobo, quoniam is, qui habet vnde alimenta percipiat, nisi tamen abunde ad bene beateque viuendum habeat, pauper nuncupatur. Et ita dixerunt Archidiaconus q, & Paulus Castrensis pauperes esse parum potentes. Et hinc est, quod puella, cui non desunt ad victum necessaria, si nobilis est, & secundum eius conditionem, & qualitatem ex paucitate dotis, & patrimonij æquali viro viuere non potest, pauper appellatur: ita tenent Baldus r, & Decius: ex qualitate namque personarum pauperes appellantur.

q Archid. & Castrens. vbi supra.

r Bald in l. si quis ad declinandum. C. de episc. & cler. Decius in ca. caeterum. nu. 74. ex. de iud.

Quòd autem prædicta definitio sit quidditatiua, probatur, quia constat genere, & differentia. Genus est necessitas; illud enim verbum plures sub se comprehendit, & ad quã plura, quorum indigemus, referri potest, vt ad necessitatem famis, ad necessitatem soluendi creditoribus, & demum ad quarumcunque rerum necessitatem. Differentiam autem constituunt illa verba rei ad rectè viuendum, quæ quidem ponuntur ad exclusionem egestatis, & mendicitatis, quæ dicitur quando alicui ad victum necessaria desunt, vt est quædam glossa s notabilis. Hinc Virgilius t ait.

s Gloss in cap. maritum in v. poss. ff. solut. mat.

t Virgilius Aeneid. 6.

Et Metus, & malesuada Fames, ac turpis Egestas.

Et declarat ibi Commentarius, quod egestas dicitur turpis, quia macie deturpat faciem, & necessitate sordium relinquit victum, & vestitum. Cæterum aduertendum est, quod communis vsus loquendi eam differentiam inter paupertatem, egestatem, atq; inopiam minime seruat. Quinimo sæpenumero alteram pro altera ponit, & eis promiscue vtitur, vt videri potest in quadam lege u, & tradit Beninccacius x.

u l. si quis ad declinãdum, ver quoniam pauperior. C. de episcop. & cleric.

x Beninc. de paupert. & eius priu q. 1. num. 44.

ARTICVLVS II.

Quotuplex sit paupertas.

RESpondeo dicendo, quod visa paupertatis definitione ad eius species deueniri oportet. Pro quo notandum est, quod Theologi triplicẽ speciem paupertatis excogitauerunt. Quidam enim dicuntur pauperes spiritu, qui licet diuitiis, & temporalibus bonis abundent, non tamen confidunt in eis, nec alia concupiscunt, sed propriis facultatibus contenti Deum laudant, à quo ea habere cognoscunt, de quibus loquitur Scriptura a dicens, *Beati pauperes spiritu*, de qua agit Archidiaconus b. Et istorum pauperum septem singulares veteris Testamenti partes enumerat Verrat c Ferr. Alij dicuntur pauperes corpore tantum, qui temporalibus bonis non abundant, ea tamen valde cupiunt, & affectant, de quibus iura d multa loquuntur. Alij dicuntur pauperes corpore, & spiritu, vt hi qui nec bona temporalia possident, neque ea modo aliquo concupiscunt, quinimo relictis omnibus Christum Dominum nostrum sequuntur, de quibus apud Matthæum e dicitur, *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.*

a Matth 5.

b Archid. in c iam vero. 23. quæst. 6.

c Verrat in enarrat super serm Domini in monte lib. 1. cap. 2.

d l. si quis ad declinãdum. C. de episc. & cler. l. si procurator. § si ignorantes. ff. mandat.

e Matth. 19.

f D. Tho 2. 2. q. 186 art. 3.

Alij duas tantum species paupertatis excogitant, aliam voluntariam, aliam necessariam vocantes. Idque ex mente D. Thomæ f fuisse dicunt. Quod neque Phauor. Philosophus inficiatus est, dicens paupertatẽ aliam animi, aliam fortunæ culpa contingere, quasi voluerit paupertatem animi voluntariam dici ex eo, quia ab animo voluntas oriri soleat, & paupertatem fortunæ necessariam esse, quia inuiti fortunæ cedere tenemur, iuxta illud Ouidij,

Nempe dat, & quocumque libet fortuna rapit.

Quamobrem fortuitos casus dicere solemus eos quos hominis prouidentia reparare non potest, & à quibus plerumque mortales excusantur, vt patet ex aliquibus iuribus g.

g l. 2. §. si eo tempore. ff de administr. rer. ad ciuit. pert. l. quae fortuitis C. de pign. actio.

Voluntaria autem paupertas est illa, quæ ab ipsorum profitentium voluntate proficiscitur, vt potest videri in his, qui ordinis Minorum regulam amplectuntur, paupertatem vouentes, obseruantiamque regulæ pollicentes, de quibus plura Decreta h Canonica verba faciunt, & de religiosis vniuersaliter multa in iure i Canonico tractata videmus. Et de hac parte dicunt sancti loqui Matthæum k dicentem, *beati pauperes spiritu*, id est, voluntatem hanc beatissimam appellat Ioannes Faber l. Et hanc secutus fuit Christus Dominus. Et post eum eius vestigia sequentes Apostoli. Et hanc sequuntur religiosi, prout articulo sequenti dicetur.

h c exiit. de verb sign li. 6. cap exuit. de verb signific.

i in tit. de regul. & in tit. de relig. domibus.

k Matth. 5.

l Faber in §. 3. inst quib. mod. non lic.

ARTICVLVS III.

Quæ paupertas requiratur ad constituendum religiosum.

RESpondeo dicendo, quod ad constituendum religiosum non sufficit votum non tenendi, aut acquirendi aliquid iniuste, quod est præceptum contentum implicite in septimo præcepto Decalogi, & explicite in decimo præcepto, & habetur in m sacra Scriptura. Nec est votum carentiæ voluntatis habendi, vel retinendi aliquid, etiam iuste, nisi quatenus est instrumentum virtutis, & hæc est de consilio, iuxta illud n, *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* Est igitur votum, quo quis profitetur nihil habere, neque habere posse: requiritur enim, quod exuat veterem hominem, & induat nouum, profitendo paupertatem exteriorem, qua renunciet omnem rationem tam iustam quam iniustam quærendi, & habendi pecuniam, & aliquam quamcunque rem, vt in iure o probatur, & tradit D. Thomas communiter receptus. Insuper requiritur, quod ista paupertas promittatur per votum solemne factum in religione approbata, in manibus Prælati potentis aliquem ad religionem admittere secundum regulam ipsius religionis à Sede Apostolica approbatam, vt in iure p est definitum.

m Exod 20. relata a gl in c quid in omnibus 32 q. 7.

n Matth 19.

o ca. cui portio 12. q. 1. & c ad monasterium §. fin de stat monach. D. Th. 22. q. 186 ar. 6.

p c. 1 de vot. lib. 6 clem. 1. de regul.

ARTICVLVS IV.

Vtrum religiosi possint habere aliquid.

RESpondeo dicendo, quod nullus regularis, etiam Canonicus regularis, potest habere vllum dominium, vel aliud ius in pecunia, vel in re æstimabili ea, nec possessionem eius sibi. Dixi, etiam Canonicus regularis, quia licet Canonici regulares laxiori regulæ, quam monachi seruiant quoad aliqua, vt dicitur in iure q, quoad hoc tamen in iure r exequantur. Dixi, dominium, quia bene potest habere iurisdictionem, qualem habẽt Abbates professi, & alij beneficiarij à iure s concessam. Dixi, vel aliud ius, ad includendum vsumfructum, vsum, seruitutem, vel actionem, quia nihil tale regularis habere potest, vt Canones t sacri determinant, in quibus doctissimus Nauarrus. Dixi, neque possessionem, quia etiam illa est ius, licet possit habere detentionem facti naturalem, vt habet seruus in vestibus, & in aliis quæ tenet, vt est in iure u ciuili determinatum. Dixi, sibi, siue nomine suo, quia bene potest alteri acquirere, vt statim dicemus. Dixi, in bonis pecuniariis, quia in aliis tam internis quam externis potest habere, vt omnes iusti habent fidem, spem, & charitatem, &c. in externis item potest habere, vt in iuribus Ecclesiasticis, puta titulo, beneficio, regulari vel sæculari, Episcopatus, Abbatiæ, prioratus, vel Commendæ, quorum dominium & proprietas perinde pertinet ad eos, sicut dominium, & proprietas titulorum, beneficiorũ ad clericos sæculares, vnde perinde possunt agere, & agunt nomine suo super proprietate vel possessione suorum titulorum, ac illi, idque suo nomine, & non nomine sui Prælati, vel monasterij, imò frequenter contra illud, vt dicitur in iure x.

q c quod Dei timorem de stat monach.

r c monasteri. c super hoc de stat monach.

s c odore ad refcri clemen. 1. de supplend. negl prælat

t c cum per. io 12. q. 1 vbi Nau nu. 2. & 3.

u l sispu. ista, habere licet. §. hoc quoque de verb. oblig.

x c cum dilecta de rescr c. de monachis c auaritiæ. c. nisi. de prab.

ARTICV-

ARTICVLVS V.

Quibus acquirat monachus.

RESpondeo dicendo, quod quicquid acquirit regularis acquirit quoad dominium soli Deo, & Domino nostro Iesu Christo, prout ait Innocentius y communiter receptus per citatos à Decio: ius autem supremum, & generale administrandi acquirit Papæ, & vniuersali Ecclesiæ; particulare vero illi ordini, & monasterio, cuius est ipse, si sit capax iuris administrandi, alioquin etiam remaneret apud Papam, & sola detentio & vsus, & administratio facti penes ordines, & monasteria, quibus acquireretur ius particulare administrandi, si illius essent capacia, per quod subtiliter declaratur quædam Nicolai III. z decretalis definiens multa circa paupertatem promissam seruari à fratribus Minoribus. In ea enim summus Pontifex non inducit ius nouum, sed antiquum exponit, quatenus decernit dominium rerum donatarum, & relictarum fratribus Minoribus incapacibus dominij in speciali, & in communi non quæri eis, sed remanere apud donantes si sibi reseruarunt, & si non reseruauerunt, ad Sedem Apostolicam, & Romanum Pontificem transire, & solum vsum, & administrationem facti cum moderatione ibi posita eis permitti, circa quam Nicolai III. decretalem; in quantum ibi agit de dominio rerum donatarum, vel relictarum, quod scilicet, pertinet ad Papam, est intelligendum per dominium ius administrandi supremum, quia verum dominium ipsi soli Deo competit, sicut & dominium omnium aliorum bonorum donatorum, & relictorũ Ecclesiis, & ordinibus, & monasteriis capacibus dominij, & iuris administrandi quæritur soli Deo Domino nostro Iesu Christo, & solum ius supremum administrandi Papæ, *subalternum* vero Ecclesiis parochialibus ad vsũ earum, & ministrorum secundum Canones exercendum. Ita quod verbum *dominium*, vel *proprietas*, positum in aliquo textu, vel dispositione, per quam Ecclesiæ, vel Prælati, vel beneficiarij dicuntur suorum sibi donatorum, vel relictorum domini, debet interpretari pro iure administrandi per Canones concesso. Et ita illa receptissima sententia Innoc. approbata per Nicolaum III. a quod quidquid acquirit religiosus, acquirit suo ordini vel monasterio, debet intelligi de monasterio, & ordine dominij, & iuris administrandi capacis, & non de domino vero, quod in omnibus bonis Ecclesiasticis quæritur Deo, cum hac differentia, quod ius administrandi particulare quæritur sæcularibus, & ordinibus capacibus ipsis secundum Canones exercendum; incapacibus vero soli Papæ, quamuis vsus, & administratio facti concedatur eis cum moderatione, vt nobis Franciscanis regularis Obseruantiæ conceditur per Nicolaum b III.

y c. cũ super. de causa poss. & p. Dec. in ca. constitutus de rescrip. Nau. de red. eccl. monit. 40. q. 1

z ca. exiit. §. porro, & § ad hæc § præterea. de ver. sig.

a d. §. porro.

b dict. parag. porro.

ARTICVLVS VI.

Vtrum summus Pontifex possit dispensare in aliquo casu cum religioso, vt habeat proprium stricto modo sumptum quoad dominium, & proprietatem sicut cæteri sæculares.

RESpondeo dicendo, prout tradit doctissimus Nauarrus c, quod non etiam in casu in quo Papa dispenset cum religioso, vt nubat licite, & ratio est, quia dari potest causa & necessitas, cui succurri non possit, nisi religiosus fiat verus maritus, prout iam diximus supra hoc Tomo d: at nullo modo potest dari necessitas, cui non possit succurri per solam bonorum temporalium administrationem, & sic ex defectu causæ non potest Papa dispensare in voto paupertatis. Quod confirmatur: nam maxima causa est necessaria ad dispẽsandum in voto solemni castitatis, quæ quia vix accidit, ideo nonnisi bis aut ter per Martinum V. & Eug. IV. super hoc legitur dispẽsatum, prout affirmat Corduba e. Verum est tamen quando dispensat cum monacho in voto solemni castitatis, vt possit ducere vxorem, non dispensat cum eo, vt maneat monachus perfectus in perfecta, & Euangelica religione, quam professus est, & quod simul habeat vxorem, quia votum castitatis est de substantia religionis Euangelicæ; adeo quod altero ablato, iam ipsa religio dissoluitur, & ipse iam religiosus illius desinit esse, & sic ex causa ille de religioso per dispensationem potest fieri non religiosus, & factus non religiosus vxorem habens potest habere proprium: nam dispensando Papa cum monacho, vt succedat in regno, & possit ducere vxorem, causa quæ militat ad dispensandum cum eo, vt possit vxorem ducere militat, vt possit habere regnum, & proprium; non enim potest habere vxorem, & liberos sine eo, quod ipsi concedatur proprium habere, quod ex dicendis articulo sequenti apparebit.

c Nau. in ca. non dicatis 10. q. 1. n. 17.

d 3. To. q. 1.

e Cord. lib. 1. q. q. 14. in 14. n. m.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Commendatarij ordinum militarium, cum quibus est dispensatum, vt possint vxores ducere, possint similiter dispensatiue habere proprium.

RESpondeo dicendo, quod Nauarrus f ait Commendatarios coniugatos, (quales sunt in regno Castellæ D. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ; in Lusitania vero Commendatarij Christi D. Iacobi, & Auis etiam prout hodie viuunt, & profitentur) non habere dominium rerum, etiam patrimonialium, aut quæ sua industria acquisierunt, sed pertinet ad militares religiones, quarum sunt Commendatarij professi. Hinc vlterius affirmat secluso priuilegio, licet inter liberos distribuere possint portionem legitimæ, quæ illos contigit, modo ea bona acquisita fuerint ante professionem, non tamen posse iuxta quãdam Authenticam g distribuere inter liberos ea bona, quæ post professionẽ pertinere ad eos cœperint, ac proinde neque de illis posse instituere maioricatum, aut testari. Et ducitur hoc argumento eo quod sint religiosi, ac proinde pauperes, nullius rei dominium habentes: refert etiam motum proprium Pij V. quo Commendatariis omnibus aufert priuilegia testandi facultatesque concessas. Quare vult eos hodie etiamsi liberos habeant non aliter testari posse, neq; alia bona eis posse relinquere, quam alij religiosi.

f Naua. in c. non dicatis n. 88. & in c. si. 16. q. 1. in 3. q. n. 31. monit. 12. & 13.

g Authen. si qua mulier. C. de sacrosã. Eccl.

Hanc opinionem affirmat Molina h esse rigidam admodum, & improbabilem sententiam, vt bene ait alter Molina i, ita enim sunt religiosi, vt tamen perfecte & integre non sint sicut religiosi in claustro viuentes, cum & castitatis votum quidam eorum omnino habeant dispensatũ, nempe Commendatarij Christi in regno Lusitano, qui neque cõiugalem castitatem vouent. Cæteri vero magna ex parte eo quod solũ vouent castitatem coniugalem similiter paupertatem, obedientiam totamque regulam ita habent dispensatam, vt coniugatis degentibus in sæculo extra monasterij claustra alentibus liberos, splendidamque, prout eos decet, familiam accommodata sint. Contrariumque eo ipso, quo hæc omnia illis permittuntur, esse omnino irrationabile, moraliterque seruatu impossibile. Nec vero ait Molina k, ita cum Commendatariis, qui hodie viuunt est in voto castitatis, & cæteris dispensatũ, quasi prius se astrinxerint ad integram castitatem, paupertatem, & obedientiam, qualem qui erant à principio institutionis huiusmodi ordinum profitebantur, & per dispensationem liceant eis quæ illis alias tunc non licebant; sed quia concessum est eiusmodi ordinibus non aliam castitatem, paupertatem, & obedientiam in eis profiteri quã consuetam hodie ab eisdem seruari. Et quamuis quoad obedientiam, & paupertatem forma professionis nonnullorum horum ordinum aliquid plus præseferat quam à multis annis seruetur, nõ plus tamẽ à superioribus hodie exigitur quam quod seruari est consuetũ, vsusq; & consuetudo tot annorũ obtinuisse præscripsisseq; videtur, vt non aliter illa obligent promittiue intelligantur quã consuetudine à tot annis seruari consueuerũt, præsertim cum multi eorum, aut fere omnes nequaquam profiterentur

h Mol. 2. 2. tract. 2. disp. 14. c. 772. i Moli lib. 1. de primogen. Hispan. c. 9. n. 69.

k Molin. 2. 2. vbi sup.

terentur si ad aliam vitæ rationem quam hodie seruari consuetam tenerentur, maxime illi qui ob habitum honoris gratia cum exigua admodum aut nulla pensione à Rege soluenda profitentur. Itaque hodie commendæ, & habitus præmia militum effecta sunt cum admodum modico religionis onere. Ex dictis arbitratur Molina l, quod Commendatarij, de quibus est sermo, dominium habent bonorum patrimonialium, necnon eorum quæ sua industria acquirunt, posseque de his omnibus non secus testari instituereque maioratus ac cæteri sæculares, quin & fructum commendatarum eo ipso, quod eos percipiunt, possessionemque eorum acquirunt, vt priuilegiis, consuetudine antiqua à multis annis facere consueuerunt. Confirmarique hoc potest praxi regni Lusitani, quoniam à multis annis non gaudent priuilegio fori quoad hæc omnia, quasi dominium eorum ad ipsos, non vero ad monasterium pertineat, eaque de causa respondere coguntur coram iudice sæculari, solumque in criminalibus, aut cum agitur de bonis commendæ, antequam fructus ab eis percipiantur, aut de bonis, conseruatur eis priuilegium fori, respondentque coram proprio iudice ordinis.

l Molin. 2. 2. vbi sup.

Ad constitutionem Pij V. respondet Molina non esse intelligendum de his Commendatariis coniugatis, de quibus loquimur, qui, prout postulat eorum status, antiqua consuetudine dominium habent suorum bonorum, potestatemque omnino testandi. Imo addit, quod forte summus Pontifex non posset ab eis auferre potestatem testandi de rebus patrimonialibus, & sua industria acquisitis, cum numquam sua professione intenderint abdicare à se dominium horum bonorum, & transferre illud in monasterium, idque habet vsus, & consuetudo, neque pro emolumento habitus pensionis aut commendæ id efficerent. Intelligendum igitur erit in Commendatariis D. Ioannis, & in aliis aliorum regnorum tam virorum quam mulierum, quos constat dominos non esse suorum bonorum, vique suæ professionis testari non posse secluso priuilegio Sedis Apostolicæ.

Et vltra Molinam addendum est, quod Pius V. non reuocauit simpliciter potestatem testandi, sed eam tantum, quæ dimanabat à priuilegiis Apostolicis, quare facultas testandi, quam prædicti milites habent ex consuetudine, & ratione suarum constitutionum, non fuit à Pio V. ablata, vt constat ex prædicta Bulla, quæ incipit *Romani*, quare sicut magister ordinis potest dispensare in aliis Obseruantiis regularibus cum Commendatariis, ita videtur, quod post motum proprium Pij V. poterant dispensare in factione testamenti. At pro maiori conscientiæ securitate optime impetrata à Gregorio XIII. facultas ad testandum, vt patet ex eius Bulla, cuius tenorem infra in quæstione de testamentis ponemus.

ARTICVLVS VIII.

An Generalis Eremitarum diui Augustini de consensu Prioris, & Conuentus diui Augustini concedere possit Ecclesiam sibi vnitam cum quodam horto, & aliis ad eam pertinentibus cuidam monacho sui ordinis ad vitam eius, ea lege, vt soluat certos annuos redditus, & regeret, & melioraret, siue redderet meliora omnia ad Ecclesiam pertinentia, & celebraret quasdam Missas, & faceret quadam alia pia.

RESpondeo dicendo, quod in quodam decreto a, quod est pars regulæ D. Augustin. dicitur monachum nihil debere habere, possidere, dare, vel accipere, sine consensu superioris, in quo clare significat à contratio sensu posse accipere de licentia superioris, & sic videtur dictam concessionẽ esse validam, & in quadam decretali b permittitur religioso habere peculium de superioris licentia pro sibi iniuncta administratione, facit etiam pro hac parte decisio Ioannis Andreæ c, quæ tenet valere statutum saltem cum causa factum, vt monasterium solum det victum Monialibus, & pro vestitu habeant quæ labore manuum suarum lucrantur: per quod Panormitanus d ait satis licitam esse constitutionem vel consuetudinem, qua religiosis certum quid annuum pro annuo vestitu traditur, quod etiam tenet Decius e. Vnde videndum, & inquirendum est an dictus Generalis in hoc casu, iusta interueniente causa prædictam fecerit facultatem; si enim iusta ad hoc causa accessit, non est eius concessio secundum sacros Canones, iuxta superius allegata, condemnanda.

a cap. non dicatis. 12. q. 1.
b ca. 2. de stat. monach.
c Ioan. Andr. in mercu. ial. reg. non est oblig. de reg. iu. lib. 6.
d Panor. in c. cum ad monasterium de stat. monach.
e Dec. in ca. ederetinu 5. de rescript.

Nec his obstat Conc. f Trid. definiens non licere regularibus possidere bona mobilia, & immobilia, etiam nomine conuentus: hoc enim est intelligendum secundum tradita in iure g, communiter à Doctoribus explicata, dummodo licentia Prælati superioris non interueniat; licentia enim interueniente clarum est huiusmodi administrationem monacho non esse interdictam. Quod etiam satis innuunt verba dicti Concilij ibi, *Sed statim ea superioribus tradantur conuentuique incorporentur*, quæ verba significant tantum prohiberi in prædicto decreto regularibus bona aliqua tanquam propria possidere sine licentia superiorum.

f Sess. 25 de reg. c. 2.
g d. c. non dicatis.

Nec obstat, quod ratione huius concessionis debet hic monachus esse extra monasterium. Respondetur enim, quod esse extra monasterium non derogat statui regulari. In quadam enim decretali h habetur fæminam posse fieri vere religiosam vouendo regulam in monasterio virorum, non intrando illud, & manendo in domo quæ sua erat ante professionem, & certe valet professio facta cum pacto, vt viuat vouens extra monasterium cum bonis, quæ ante professionem erant sua, sustentando se de illis, prout iam in superioribus i est resolutum, & infra k dicetur.

h cap. insinuante 1. qui clerici, vel vouent.
i Sup. hoc tomo q.
k inf. hoc tomo q.

ARTICVLVS IX.

Vtrum prædicta concessio possit reuocari.

RESpondeo dicendo præfatam concessionem posse per concedentes reuocari: dicitur enim in iure l, quod nulli religioso committatur aliqua obedientia perpetuo possidentia, tanquam in sua sibi vita locetur: sed cum oportuerit amoueri, sine contradictione qualibet reuocetur, per quod determinat ibi Panormitanus communiter receptus, quod Abbas, & conuentus non possunt facere statutum per quod ligetur successor, & quod Abbas non ligatur ex suo statuto, licet cum conuentu illud fecerit quominus possit contrauenire: nam monachi non possunt resistere illi cum debeant obedire, & eorum velle dependeat à voluntate Abbatis, prout in iure m habetur, adeo quod tenet Ioannes Andreas n, quod etiamsi Abbas iurauerit seruare statutum, nihilominus reuocatio tenet, licet incidat in periurium, per quod Panormitanus o tenet, quod si Abbas concedat Priori obedientiario, seu mandatario, vt ad vitam teneat prioratum seu administrationem sibi concessam, potest nihilominus reuocare, quia non potest Abbas sibi imponere legem, nec venire contra dispositionem iuris p, quia labefactaretur vis voti obedientiæ, quod est vnum de substantialibus regulæ.

l cap. cum ad monasteriũ. § tales de stat. monach.
m cap. si religiosus de elect. lib 6.
n Andr. in c. non est obligatorium. de reg. iur lib 6.
o Panor. in d. c. cum ad monasterium n. 11.
p d. parag. tales.

Verum est tamen, quod licet huiusmodi reuocatio de rigore iuris facta valeret, non tamen debet fieri sine iusta causa, & concedentes, siue successores eorum, qui eam fecerint, grauiter peccarent ea firma ratione: nam sicut dominus obligari potest seruo naturali obligatione descendente à pacto, vel contractu, prout dicitur in iure q, ita etiã Prælatus potest obligari monacho, & in præfato iure tradunt scribentes, & tenet Panormitanus r, quem refert, & sequitur Nauarrus. Et sic potest dictus monachus opponere querelam Prælato sine iusta causa istam concessionem reuocanti, prout dicit idem Nauarrus s.

q l. naturaliter l. si id quod ff. d. cõdict. indebit.
r Panor. consil. 104. 1. volum. consil.
s Naua. in c. non dicatis. num 41.
t Nauar. vbi sup nu 98.

Ex quibus infertur, quod non possunt Prælati regulares amouere Prælatos conuentuales à prælationibus quas ipsi assignauerint, si causa ad talem amotionem faciendam legitimam non interuenerit, & ita in nostra religione iuste, & iuridice est ordinatum, vt Prouinciales, licet possint suspendere Guardianos iusta id causa postu-

ſa poſtulante, non poſſunt tamen eos omnino à guardianatu priuare, niſi cauſa priuationis ad definitorium deferatur, & conſilio patrum definitorij legitima, & iuſta cenſeatur. Imo dico quod licet ſecundum noſtræ religionis ordinationes Guardiani omnes in congregatione intermedia ſuos guardianatus renuncient, non poſſunt Prouinciales, & Definitores eos à prælatione amouere in partibus, vbi licet renuncient, non admittitur eorum renunciatio, & continuantur, niſi iuſta ad id cauſa accedat: bonis enim Prælatis iniuria irrogatur, ſi quod cum aliis bonis vtitur, cum illis minime practicatur.

ARTICVLVS X.

Vtrum regulares poſſint habere peculium de licentia ſuperioris.

RESpondeo dicendo, quod religioſi poſſunt habere peculium de licentia ſuperioris, prout definitum eſt in iure *a*.

a c non dicatis 12 q 1.
b Seſ. 25. de reg. ca 2.

Sed contra adeſt Concilium *b* Tridentinum, vbi dicitur, nec deinceps liceat ſuperioribus bona ſtabilia alicui regulari concedere, etiam ad vſumfructum, vel vſum, vel adminiſtrationem. Pro explicatione eſt notandum, quod proprium in hac materia eſt duplicis generis. Alterum eſt proprium quoad verum dominium, & veram proprietatem, qualem habent homines ſæculares, ſibi id iure *c* permittente. Alterum, quod eſt proprium alicuius quoad Eccleſiaſticam, & liberam adminiſtrationem, qualem habent beneficiarij Eccleſiaſtici, & alio nomine dicitur peculium, de quo in titulo de peculio clericorum.

c ca. quo iure 8. d. totus tit. de acq. rer. dominio.

Secundo nota quod hoc proprium ſecundi generis, quod alio nomine dicitur peculium, eſt triplicis ſpeciei. Primæ ſpeciei, quod conceditur ad miniſtrandum in vtilitatem, & damnum concedentis tantum, quale eſt, quod conceditur officialibus monaſterij & obedientiariis, quibus committuntur aliquæ villæ, vel domus adminiſtrandæ nomine monaſterij reuocabiles ad nutum ſuperioris. Secundæ ſpeciei peculium eſt quod conceditur in vtilitatem, & damnum recipientis ſine vlla penſione, & onere, vel ita vt certam ſoluat penſionem, aut aliquod onus expleat, & reliquum commodi, vel damni ei cedat ad diſponendum de eo in ſuos honeſtos, & pios vſus tantum, qualis ſpeciei peculium habent beneficiarij, & multi iam ſenes, vel infirmi benemeriti de religione, quibus aliquæ domus ſalubriores concedi ſolent ad nutum remouibiles. Tertiæ ſpeciei peculium eſt, quod conceditur in commodum, & damnum accipientis pro facultate diſponendi pro libito in quoſcumque vſus, etiam prophanos, vt poteſt ſæcularis de ſuo vere proprio, & de hoc agitur in dicto decreto Concil. Trid. Vnde quando Concilium dicit, quod nulli regulari liceat habere bona mobilia, & immobilia, intelligendum eſt de proprio primi generis cuiuſcunque iuris pecuniarij, & etiam de ſimplici vſu quoad ius adminiſtrandi nomine ſuo, & etiam quoad vtendum eo etiam vſu facti ſine extrema neceſſitate ſui, vel alterius, & ſine iuſta licentia Prælati: nos autem loquimur in caſu, quo regulares habent nomine alieno de licentia iuſta, expreſſa vel tacita Prælati. Vnde dictum decretum Concilij quod probibet ſuperioribus concedere bona ſtabilia alicui regulari, etiam ad vſumfructum, vel vſum, vel adminiſtrationem, aut commendam, nihil noui iuris videtur inducere, ſed ſolum videtur continere declarationem alterius antiquæ decretalis *d*. Sed, vt ſupradicta vniuerſaliter dicta clariora fiant, ad ſingularia deueniendum cenſui, per concluſiones hanc materiam reſoluendo.

d cap. cum ad monaſterium. de ſtat. reg.

Prima concluſio, procuratores ſeu œconomi, & quotquot alij bona conuentus adminiſtrant, ſi in alios vſus quam à ſuperioribus deputata ſunt, ea expendãt, peccant mortaliter, & ſunt in ſtatu damnationis, ac proinde quandiu non reſipiſcunt, à confeſſariis abſolui neque debent, nec poſſunt. Hęc concluſio eſt in moralibus euidens. Et eſt D. Thomæ *e*, & cuiuſdam gloſſæ, quam ſequuntur Sarmiento, & Ioan. Gerſ. Et patet, quia ſolum reſpectu eorum, vſus qui in bonum monaſterij ordinatur, deſtinatam à ſuperioribus habent rerum adminiſtrationem; ergo in cæteros vſus, in quos ſibi facultas conceſſa non eſt, non magis poſſunt expendere quam poſſunt cæteri religioſi: at cæteri ſi de bonis communitatis quidquam attrectent, aut expendant, peccant mortaliter, vt omnes fatentur: ergo, & illi. Et eſt notandum, quod licet omnia bona monaſterij ſint omnibus communia, non tamen ita, vt ſinguli ſint domini aliquantarum partium, qualiter eſt fundus communis pluribus hæredibus æqualiter inſtitutis, vel emptoribus æqualiter pretium conferentibus: nam ſi ita eſſent proprietarij eſſent iudicandi, ſed ſunt communia, vt ſingulis quod opus fuerit, applicetur ab eo, qui habet autoritatem illa adminiſtrandi. Porro ſi hanc autoritatem penes œconomos reſidere quis dixerit, attendat verba Conc. Trid. *f* vbi præcipitur, vt adminiſtratio bonorum monaſterij ad ſolos Officiales eorundem ad nutum ſuperiorum amouibiles pertineat. Ex quibus aperte ſequitur quam conſiderate ac diligenter intendere procuratores debeant ſui Muneris executioni, & bonorum monaſterij adminiſtrationi: nam quoties citra expreſſam Prælati licentiam, aut rationabiliter præſumptam notabilem aliquem ſumptum faciunt de bonis conuentus, peccant moraliter, & quamdiu ad meliorem mentem non redeunt, vt firmiter ſtatuant ſecus facturos ſe deinceps, ſunt in ſtatu peccati mortalis, ac proinde abſoluendi à confeſſariis minime ſunt. Ex quo rurſus fit non ſolum in profanos vſus, ſed etiam alias licitos, vt tunicam, chlamydem, calceos, aut quæuis alia vtenſilia, & ſupellectilia emere, aut ſibi, aut aliis fratribus ſine licentia expreſſa, aut præſumpta Prælati eſſe ſibi penitus illicitos, & malos mortaliter.

e D. Tho. 2. 2. q 32. ar. 8 gl. in cle. 2. § ſed & talu. de vi. & honeſt. Sarmien in 1. p. ſui defenſorij monaſt. 18. Gerſ. alp. ab. 34.

f Seſ. 25. de reg cap. 2.

Secunda concluſio, licet Prælatus ſit, apud quem præcipue cura, & adminiſtratio bonorum conuentus temporalium non minus quam ſpiritualium reſidet, non tamen poteſt ad libitum ea in quoſuis vſus expendere ex iure Canonico *g*, ſatis patet prima pars: ſecunda autem pars probatur, quia Prælatus non eſt dominus, ſed adminiſtrator, vt in iure *h* dicitur: ergo tenetur in eos tantum vſus diſtribuere, in quos deſtinata ſunt, prout probat Nauar. *i* quod ſi in profanos vel innutiles vſus diſpenſet, non eſt dubium quin peccet mortaliter, per hoc tamen minime tollit, quin vbi conſuetudo inoleuerit donare aliqua, poteſt ea dare: de quo in ſecundo Tomo in quæſt. *k* de donationibus aliqua diximus.

g c. nullã. 12. q 2 c. edoceri. de reſcr. d. ſeſ. 25 cap. 2.
h c fraternitati de don.
i Nau. in d. c. nullam 12 q. 2 num 6.
k 2. to. q. 57.

Tertia concluſio, religioſus etiam ex iis, quæ ſibi deputata ſunt ad proprios vſus, ſi ſine licentia Prælati diſpenſet rem notabilis quantitatis tam intra, quam extra monaſterium peccat mortaliter, & agit contra votum paupertatis, ita D. Antoninus *l*, Syluester, & Nauarrus. Et probatur: nam *vſuarius* nequit de rebus tantum ad vſum proprium conceſſis in alios vſus diſponere, vt patet ex iure *m*; ſed ſic eſt, quod religioſus ſolum eſt vſuarius eorum bonorum, quæ ſibi deſtinata ſunt, ergo non poteſt in omnem vſum ea expendere, vnde recte ait Soto *n*, quod ſicut cum aliquis aliquos conuiuio excipit, non facit eos dominos eſculentorum, & poculentorum, quibus menſa ſtruitur, quia neque illis facit copiam, vt illa ad alios tranſmittant, aut in proprias domus portent, ſed vt ſedentes veſcantur illis, ita monaſterium facultatem facit monachis edendi, veſtiendi, &c. non tamen ea bona in alios vſus expendendi. Verum eſt tamen, quod eſt licitum religioſo peregrinanti vel exiſtenti ſtudio extra clauſtra facere eleemoſynam moderatam ex his quæ ſibi in propriam ſuſtentationem ſunt aſſignata, vt poſt alios tenent Syluest. *a*, Ioan. Tabien. & Nauarrus. Et addit Turrecremata *b*, ex Hugone ſuper regulam diui Auguſtini, quod religioſus exiſtens extra clauſtra poteſt emere, vendere, &c. non tamen ſi intra clauſtrum extiterit, etiamſi illud, quod vult expendere, ipſe ſibi ſubtraxerit de his, quæ poterat honeſte conſumere. Aduertendum tamen, quod vt regularis poſſit etiam extra clauſtra exiſtens vendere, debet habere contrahendo intentionem quærendi monaſterio

l Ant. 3 p. ti. 16. §. 11 col. 6. & 1. Syl v. rel. 6 q 7. par tic. 2. Nau. in c. non dicatis 12 q. 1. n. 44.
m Tit. Inſt de vſu. & habit.
n Soto li 4. de iuſt q. 1. ar. 1 col 8.
a Sylu v. eleemoſyna. qu. 5. Tabien nu 8. Nauar. vbi ſu. nu. 4.
b Turr. in d. c. non dicatis num 6.

nasterio

nasterio suo, aut ordini, eo legitimo modo, quo iure humano. & diuino licet, quia volens hoc, vult consequenter & illud, argumento c eorum quæ in iure notantur, & ita tenet Nauarrus d.

c l. illud ff de acq. hered. c. præterea. de of. deleg.
d Na in c. cui portio, nu. 23. in 1. commēt. de reg.

Quarta conclusio magnopere consideranda, & præ oculis habenda, non potest religiosus bona sibi à Prælato deputata ad certos vsus expendere in alios, in quos licentiam Prælati non habet, vt si in religione vbi habet frater aliquas pecunias in deposito, & postulet licentiam à Prælato ad emendos libros Theologiæ, si loco horum emat libros profanos, ad quos emendos verosimiliter existimat facultatem sibi à Prælato non faciendam, peccat mortaliter contra votum paupertatis. Ex quibus infertur, quod fratres Minores regularis Obseruantiæ (de quorum altissima paupertate dicemus infra quæstione sequenti) si ea quæ ipsis conceduntur, habere ad certas necessitates præsentes, vel eminentes expendant in alios vsus, ad quos verosimiliter existimant facultatem à Prælato non faciendam, peccant mortaliter contra votum paupertatis ab eis promissum. Nec obstat si dicatur quod diuersus est status Minorum ab aliis religionibus, quæ habent bona in communi: bona enim illarum religionum sunt Sedis Apostolicæ per Prælatos regulares dispensanda, & ideo peccant mortaliter contra voluntatem ipsorum pecuniam expendendo. At pecunia quæ conceditur fratribus Minoribus ad suas necessitates præsentes, aut eminentes subleuandas, non est Sedis Apostolicæ, sed dantis, & ita semper antequam expendatur, dominium talis pecuniæ est apud dantem e, & ideo nimirum si religiosus Minorita possit eam conuertere ex expressa aut præsumpta voluntate dantis in emptionem gallinarum, aut aliarum rerum pretiosarum eorum statui repugnantium. Nam huic obiectioni mihi satis ridiculæ respondeo, quod vt frater Minor possit prædictam pecuniam licite conuertere in aliquam rem, duplex licentia requiritur. Prima ipsius dantis, secunda Prælati, & licet adsit voluntas dantis volentis talem pecuniam in emptionem rerum pretiosissimarum, & profanarum pro libito consumi, deest tamen voluntas Prælati minime id concedentis, de quo verosimiliter existimatur facultatem ad huiusmodi minime concessurum. Et per consequens tali voluntate, & licentia deficiente, ego non possum dictos fratres Minores in hoc casu à peccato mortali liberare. Nec eos melioris conditionis efficere debemus quam alios habentes bona in communi, qui Deo Opt. Max. arctissimam paupertatem Minorum minime promiserunt. Et certe si fratres Minores in conuersione pecuniæ in aliquam rem tantum ad voluntatem dantis recurrere tenerentur, possent, iure optimo iuxta voluntatem expressam ipsiusmet dantis emere habitum nimis pretiosum à fratrum Minorum habitu distinctum nimis, quod esse contra regulam fratrum Minorum, nemo est qui ignoret. Dicendum est igitur pecuniam oblatam fratribus Minoribus apud dantem quoad dominium, & proprietatem remanere, vsum tamen ipsius pecuniæ iuxta voluntatem ipsius dantis regulatam cum voluntate Prælati in necessitates prædictorum fratrum esse conuertendum, vt contra votum paupertatis altissimæ promissæ aliquod sinistrum minime committatur. Et Prælati licentiam ad prædicta regulatam eum suo statu concedere tenentur, vt infra articulo vndecimo dicetur. Supradicta modo confirmantur post capitulum fratrum Minorum generale celebratum Romæ, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo, in quo iuxta constitutionem Martini V. & Pauli IV. pecunia oblata dictis fratribus non apud dantem remanet, sed in Sedem Apostolicam transit, & per consequens non potest consumi sine licentia Prælatorum.

e ca. exiit. de verb. sig. li. 6.

Quinta conclusio, retinere aliquid notabile cum animo illud occultandi Prælato, cuiuscunque generis illud sit, aperte est peccatum mortale. Ita definitur in iure, & tradunt post alios Turrecrem. f & Nauarrus. Est verumtamen considerandum, quod duplici ratione potest religiosus rem aliquam suo occultare Prælato, primo ne illa spolietur, secundo ne forte reprehendatur, quia sine eius consensu suscepit, & qui rem occultat Prælato, quia iure, & merito sibi eam auferendam à Prælato existimat, peccat contra votum & est proprietarius, ac proinde peccat mortaliter; si vero ea intentione occultet, quia existimat non quidem se re illa spoliandum, sed solum reprehendendum, quia inconsulto Prælato eam possidet, tunc eum ad peccatum mortale minime condemnarem, si in præparatione animi est paratus eam Prælato tradere, & minime retinere, si intelligeret eum ipsi minime concessurum. Hinc certam licet constituere regulam pro scrutiniis, seu visitationibus cellarum: nam proculdubio si quando Prælatus visitat cellam religiosi, nempe ad inquirendum, & perscrutandum quid in cellis singuli habeant, si aliquis fratrum occultet verbi gratia profanas aliquas vestes, picturas, imagines, gemmas, libros, quæ omnia iuxta ipsius fratris conditionem, & dignitatem Prælatus ægre, & moleste laturus est, vt habeat, & ea ab illo sublaturus creditur, minime dubium est quin talis occultans peccet mortaliter, nisi materia sit parua, ac modica.

f Turr. in c. nõ dicatis. art. 5 Nau ibi.

Sexta conclusio, recipere vel acquirere ab aliis aliquid notabile sine superioris licentia peccatum mortale est religioso, ita Nauarrus g, & probatur ex iure canonico, vbi dicitur si quidpiam fuerit religioso specialiter destinatum, non præsumat illud accipere. Et Conc. Trid. postquam decreuit, vt nulli regulari liceat aliquid, vt proprium possidere, addit, sed statim ea superiori tradantur, conuentuique incorporentur. Quod etiam in quadam partitarum lege h statuitur. Hoc autem intelligitur quando res absolute, & simpliciter fuit data religioso. Nam tunc tanquam incapaci data acquirit statim monasterio, & debet statim superiori tradi, & monasterio incorporari, sed si ipsi religioso detur sub conditione, quod eam habeat independenter à Prælato non intendens dans aliter eam à se abdicare, tunc peccat mortaliter subditus eam recipiendo, & ei qui debet, tenetur eam statim restituere, vt post alios notat Syluester i.

g Na. in c. nõ dicatis n. 16. c. cum ad monasterium de stat. monach. sess. 25. de reg. cap. 3.
h l. 17. tit. 7. part. 1.
i Syl. v relig. 6. q. 7 pa. c. 2.

Septima conclusio, non peccat mortaliter monachus qui rem etiam mediocris valoris suscipit ab extraneis, aut tradit alteri fratri, aut commutat cum alio siue domestico, siue extraneo, cum per huiusmodi actiones non præiudicetur in aliquo monasterio, & compertum habeat, si à Prælato facultatem postulasset ad eas actiones sibi minime denegandam. Quod vt procedat triplici limitatione debet moderari. Prima est, quod subditus promptum, & expositum habeat animum non occultandi, sed potius resignandi in manus Prælati talia bona accepta retenta, permutata, &c. quoties Prælatus exegerit, aut quoties fecerit cellarum scrutinium. Secunda, quod per Prælatum aut constitutiones talis religionis non sit in virtute obedientiæ aut cum simili rigore interdicta talis acceptio, retentio, aut permutatio. Tertia, quod exploratum, & compertum habeat subditus consentire saltem interpretatiue Prælatum in eas res, ita vt si ab ipso peteretur licentia eam expresse daret, quamuis modus clandestine faciendi sibi displiceat, prout infra articulo vndecimo dicetur.

Quæ autem dicatur notabilis quantitas ad hoc, vt peccet mortaliter subditus retinendo, aut expendendo sine licentia Prælati, restat explicandum, pro quo sit.

Octaua conclusio, licet D. Antonius a teneat etiam paruam quantitatem, quam non est paratus subditus in manibus Prælati resignare ad requisitionem ipsius Prælati esse peccatum mortale recipere, vel retinere. Et quamuis Gerson b affirmet, quod etiam cultellum, aut filum, aut acum, sine licentia generali vel speciali dans, vel accipiens peccat mortaliter. Hoc tamen mihi rigidum admodum videtur, ne dicam falsum, propter reuerentiam tantorum patrum; nam materiæ paruitas in quocumq; genere excusat à mortali,

a Antõ. 3. p. tit. 16. c. 1. §. 11.
b Gers. alphabet 34. lit. 6. dub. 3.

tali. Corduba c secutus Nauarrum quantitatem vnius argentei dicit esse notabilem ad hoc, vt qui illam furatur peccet mortaliter. Couarruuias d dicit surreptionem vnius gallinæ esse furtum notabile, & mortale, qua ratione Iustinianus e dat actionem furti contra furem gallinam surripientem. Aduertendum tamen ad id quod Nauarrus f ait in quodam consilio facto pro ordine Carthusiensi, ait enim:

c Cor. de casib q. 109. punct. 2. Nau. in comm. de fur & rapin. in repetit. c. fi. 14. q. 6. num. 11 & 12.
d Coua lib. 1. variar. c. 3. n. 12.
e §. gallinarum de rer. diuis.
f Nau lib. 3. consi ti. de regu consi. 75. n. 18. & 19.

Nunc autem, quia ab eo tempore in hoc vsque multum abundauit pecunia numerata in bona parte Europæ, facile consentirem opinioni, in quam tu quoque vir doctissime inclinas, nempe neque furtum, neque appropriationem minoris quantitatis quam trium solidorum, siue quartarum Regalis vel Iulij esse mortiferum. Quin & augerem vsque ad vnum Iulium vel Regalem, nisi quoddam statutum vestrum expresse haberet appropriationem vltra valorem trium solidorum esse dignam excõmunicatione, & consequenter mortiferam: quamuis responderi posset tam istud statutum quam aliud præfatum de priuante sepultura ob appropriationem valoris vnius solidi fuisse quidem iusta tempore quo, facta fuerunt, non autem adeo hoc nostro, quo multum valuit pecunia numerata, & forte iuste æstimari posset. Quod credo non facile persuasum iri ordini vestro paupertatis voti quam obseruantissimo. Hæc Nauarrus in dicto loco.

Sed certe ad peccatum mortale in religione reseruatum non condemnarem religiosum retinentem quantitatem vnius regalis, quam quantitatem non est paratus dare ad requisitionem Prælati, tum quia multum his temporibus abundat pecunia numerata, tum quia pœna, quæ correspondet peccato mortali, est æterna, quæ pro tam parua quantitate minime videtur irroganda, & ita vt nimis dura opinio reiicitur à viris grauibus, autore Nauarra g dicente, quod etiam quoad duos argenteos plane reiicitur, putans sequendo Sotum h, & alios quatuor regalium numerum non esse peccati mortalis materiam, vel si est, hac minorem nullum esse siue à diuite, siue à communi persona offerantur, secus si à paupere, à qua sententia non recedit Aragon i.

g Nau in 1. tom lib. 3. de resti ca. 1 nu. 36 & 37.
h Sot. lib. 5. de iust. q. 3. art. 3. ad 3.
i Arag. 2. 2. q. 69 art fin. iuxta finem

Nec obstat illud, quod ex Iustiniano est adductum: nam, vt colligitur ex Angelo k, ibi datur actio, & pœna, quia præsumitur maiori voluntate furandi fieri. At melius respondet Soto, quod ibi non dicitur, vt vnius gallinæ furtum puniatur, sed gallinarũ, & anserum, & ita si duæ gallinæ, aut tres essent, vt ex dicto loco constat, merito punirentur, sicut de peccato mortali. Et ait Nauarrus l, quod, vt sibi videtur, ibi solum dicitur, quod si gallinæ, anseres turbati euolauerint, & alius animo lucrandi ea detinet, furtum committit. Quod quidem verissimum est. Itaque ibi non dicitur, quod puniatur, vel detur actio furti, vel de dolo, sed declaratur naturam furti esse alienum retinere animo lucrandi, idest sibi retinendi, seruata tamen ratione debitæ quantitatis. Vnde ridiculum esset, & crudele aliquem publice flagellare aut punire ob quatuor argenteos, vel ob gallinam tantum. Ex dictis sequitur quomodo nos regulares regere debemus in qualificatione furti, aut rei retentæ contra voluntatem Prælati vt eam retinentem, vt proprietarium pœnis proprietarij subiectum condemnemus.

k Ang. in d. §. gallinarũ.
l Nauar. vbi sup. nu 38.

Aduertere tamen debent regulares, quod si res retentæ contra voluntatem Prẽlati tales sint, quæ ad priuatorum religiosorum vsum sunt necessariæ, vt cibariæ medicinæ, vestes, &c. & sua necessitate proposita adhuc superior nollet concedere, possunt regulares sine peccato, & restitutione accipere. cuius dicti ratio est, quia superior debet, & tenetur dare; ad hoc enim sunt bona illa constituta, vt necessaria subditis ministrentur, vnde superior non est dominus eorum bonorum, sed dispensator; & sic inique agit non dispensando fideliter, & prudenter, cum fidelem seruum, & prudentem velit dominus super suam familiam constituere. Hæc autem locum non habent in necessitate extrema vel graui, in quibus absque omni voti paupertatis præiudicio accipere potest subditus sibi necessaria. Nec hoc est actum dominij aut proprietatis admittere, cum non ex iustitia, sed ex charitate religionisque institutis debita res sit, sed vsum rerum necessariarum habere, quod voto non repugnat, ita Petrus à Nauarra m.

m Naua vbi su. n. 181.

Ex quibus infertur quid Prælatis regularibus agendum oporteat circa subditorum prouisiones; si enim in ipsorum necessitatibus succurrendis miseri se exhibeant, ea miseria in ipsorum damnum, & detrimentum conuertetur; subditi enim pauperes deficiente victu, & vestitu ad surripiendas res suæ communitatis prouocabuntur, & loco minimæ quantitatis ipsis secundum regularia instituta dispensandæ, magnam aliquam quantitatem furabuntur suis necessitatibus aliquando non debite, & ordinate succurrendo, quo fiet, vt penuria, & parcitas Prælatorum ad aliquid lucrandum, sit occasio ad perdendum, & ipsi monasterio maius damnum inferendum.

Et est aduertendum vltimo, id quod aduertit Mendoça n, dicens saluo meliori iudicio, quod non videtur sibi peccare mortaliter qui quantitatem duorum argenteorum recipit, aut expendit, & consumit, &c. inconsulto Prælato, imo etiam palàm dicente Prælato ne eos expendat, & ratio est, quia quantumuis neget licentiam, & palam dicat ne id fiat, adhuc subditus in re tam paruæ quantitatis censetur operari cum licentia rationabiliter præsumpta: nam licet Prælatus eam neget, non tamen rationabiliter, sed prorsus irrationabiliter negat. Longe enim irrationabile, & durum videtur quod Prælatus habere velit religiosum tãquam seruum, & vile mancipium, cum aliter omnino se res habeat. Certe si maritus nullo modo permitteret, imo omnino prohiberet vxori facere eleemosynas, etiam paruas, non peccaret illa contra faciendo in parua quantitate. Quia cum maritus rationabiliter debeat talem licentiam vxori concedere, si eam negat, irrationabiliter negat, ac proinde nihil curandum est de eius negatione, & nolitione, quæ est communis Theologorum sententia, cum de eleemosyna disputant.

n Mendo. in quodlib. q. 8. de pauper. religioso. p. 571.

Sed hæc sententia mihi omnino non placet, tum quia Prælato licentiam negante, ad prædictos duos argenteos consumendos non est credendum id irrationabiliter negare, cum pro Prælato sit semper iudicãdum, & si subditis huiusmodi iudicium in his committeretur, obedientia simul cum paupertate corrueret. Quod à religiosorum statu maxime debet esse alienum, qui propter Deum omnia reliquerunt, & voluntatem propriam abnegarunt. Nec argumentum de vxore respectu mariti vrget contra nos, cum vxor paupertatem minime vouerit, & licet sit sub potestate viri, non tamẽ est, vt serua, & ancilla, sed data vt socia, cum oportuerit hominem non esse solum, & fecerit Deus adiutorium simile sibi. Nec in hoc facimus religiosum seruum, sed facimus eum subditum, paupertatis sanctissimæ sectatorem, qui propter Deum hæc, & omnia debet pati, quia licet vim quandam à Prælatis patiatur, considerare debet, quod etiam iuri appellationis renunciat, & ob exercitium propriæ mortificationis prohibetur fugere ad alium superiorem.

ARTICVLVS XI.

Vtrum Prælatus possit concedere subdito facultatem expendendi bona, quorum vsum habet in quoscunque vsus.

RESpondeo dicendo, quod non potest Prælatus concedere licentiam subdito, vt in quosuis vsus illa, aut alia quæcumque bona possit expendere, ita Nauarrus a secutus Cardinalem, dicentem non solum peccare Prælatum talem licentiam concedendo, sed & subditum ea vtendo, & hanc opinionem tenet Syluester b. Et certe eadem ratione copiam subdito facere nequit, vt penes se retineat, aut in cubili suo habeat plurima, ac pretiosa bona, quæ neque necessaria sunt, neque statui religiosorum decentia. Quod oculatissi-

a Nau. in cõ. non dicatis. nu 63.
b Syl. §. 4. 7. § 7.

me

me dispicere Prælati debent attentis circunstantiis personarum, consuetudinis, temporis, & loci. Et addit Nauarrus c, etiam Prælatum & Capitulum simul non posse facere religioso facultatem huiusmodi, vt verbigratia expendat pecunias in ludos, luxus, & similia. Et quantumuis det, non ideo subditus excusatur à mortali, si in notabili quantitate vtatur prædicta licentia. Est etiam summopere considerandum dupliciter posse Prælatum hanc licentiam dare subdito aut expresse, aut tacite. Verum in tacita licentia debet aduerti, quod dupliciter potest contingere. Primo cum Prælatus videns subditum retinere, seu expendere, aut recipere aliquid non prohibet, quæ potest dici taciturnitas permissiua, & Turrecr. d post Alexandrum negat hanc licentiam sufficere. Altera est taciturnitas, cum consensu approbatiuo, quæ non est pura permissio, sed permissio approbatoria, quam post Glossam quandam ait Nauar. omnino sufficere.

c Nau. vbi sup. nu. 55. Corol. 12.

d Turrecr. in c. non dicatis. art. 8.

Denique aduertendum est, non esse regulam vndequaque certam quam tradit Gerson e, quod tunc dicitur subditus facere aliquid, sine licentia Prælati, quando probabiliter credit, quod si Prælatus sciret se hoc facere, ægre ferret. Hæc inquam, non semper est vera, potest enim contingere, vt displicentia illa Prælati, non tam proueniat ex re accepta, aut expensa aut retenta, quam ex modo clandestino eam retinendi, aut expendendi. Et sic optime distinxit Caietanus f dupliciter posse esse inuitum dominum alicuius rei à quo res surripitur, vel quantum ad ipsam rem, quæ sibi accipitur, vel solum quantum ad modum, quia scilicet, sibi displicet, quod aliter accipiatur, per quod ait Caietanus, multæ acceptiones modestæ filiorum, & monachorum possunt excusari à mortali, dum præ verecundia, aut alio respectu accipiunt rem aliquam inconsultis maioribus, aut inuitis, non quoad rem acceptam, sed quoad modum accipiendi. Quod docte suo more tractat Nauarrus g.

e Gers. Alph. 34.

f Caietan. in sum. v. furtũ.

g Nau. vbi sup. nu. 52.

ARTICVLVS XII.

Vtrum moniales possint licite retinere redditus vitalitios.

RESpondeo dicendo, licite fieri posse, quod in monasterio sanctimonialium de paruis redditibus vitalitiis est consuetum, non obstante dispositione Concilij h Tridentini, definientis, Ne deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere, etiam ad vsumfructum, vel vsum, administrationem, aut commendam, quia ipsis monialibus priuatis committitur, vt audio, vsusfructus, vel administratio, neque eis pecunia datur ad determinatos vsus, sed administratio, & possessio est penes quandam religiosam, quæ depositaria, vel bolsera vocatur, à superiore designata, & illi manifestantur necessitates, & causa, ad quam pecunia exigitur, quod potius est iuxta prædictum Concilium; ait enim statim, administratio autem bonorum monasteriorum, seu conuentuum ad solos officiales eorundem ad nutum superiorum amouibiles pertineat. Nec refert, quod Concilium loquatur, de bonis monasteriorum: nam hæc bona monasterij sunt, quoad proprietatem, & vsumfructum, & ei incorporata, vt docet Cordubai, quamuis sint designata ad certas necessitates, & pias causas particulariũ monialium, sicut alia bona eiusdem monasterij esse solent ad necessitates communes, imo etiam particulares monialium, sicut apud curam infirmarum gerentem.

h Conc. Trid. sess. 25. de regul. c. 2.

i Cord. de casib. q. 54 §. lo. 3. fol. 147.

Sed si prædicti redditus, imo quodcunque aliud temporale bonum, præter ea quæ à monasterio ministrantur, à religiosis irreuocabiliter possideantur, etiamsi scienter, & voluntate superioris obtineant, faciunt contra votum paupertatis, & illicite superior concedit & inferior retinet. Ita sane docuerunt vtriusque iuris Doctores. Et ratio est plana, quia hoc est habere proprietatem, & liberum rerum dominium, quo voto paupertatis liberæ maioris perfectionis causa à se abdicarunt. Quod ex dictis in quadam decretali k maxime comprobatur.

k ca. cum ad monaster de stat. monach.

Vnde infero, quod religiosa, aut religiosus, qui dicta bona ita possident vt non sint animo paratæ ea ad superioris nutum relinquere, peccant manifeste contra votum paupertatis, & tenentur ea restituere, & à se omnino abdicare.

Secundo infero, quod qui dicit se animo esse paratum ad iussum superioris relinquere, tamen fundendo querelas, & mutationes, & huiusmodi, non est tuta conscientia, non modo ob scandalum, sed ob votum paupertatis, cum constet licẽtiam illam esse coactam, magisque permissionem esse dicendam, sicut alia mala permittuntur, ne maiora eueniant.

Nec existimo esse tutum, quod prædicti redditus possideantur autoritate Prælatorum à prædictis religiosis particularibus. Quod ex Concilio Tridentino probat Petrus à Nauarra l. Ait enim Concilium, nec liceat superiori stabilia bona alicui regulari concedere, etiam ad vsumfructum, vel vsum, vel commendam. Administratio autem horum bonorum, ad solos Officiales pertineat. In hoc enim decreto prohibetur regularibus Prælatis etiam administrationem, vsumfructum, vel vsum posse concedere; non ergo solum negat Concilium regularibus proprietatem, vt aliqui explicare conantur. Id enim iure naturali, & voto paupertatis (etiam Papa dispensante) est prohibitum; prohibet igitur Concilium vsumfructum, administrationem, & commendam, quæ alias ex Papæ concessione, vel superiorum licita erat. Volens autem Concilium, in hoc reformare prædictas licentias, ac libertates, quæ malorum, non bonorum semina sunt: ideo prædictam edidit constitutionem, quæ quidem maxime necessaria fuit in Christiana Republica, & ad ædificationem debitam, quam ex se dare regulares debent sæcularibus, & ad propriam eorum perfectionem, & disciplinam retinendam, iurique valde consentanea est censenda; si enim alia ratione, & causa Prælatus huiusmodi bona concedere potest, ea certe duntaxat esse potest ad pios vsus, & honestos, siue suarum necessitatum, tam victus, quam vestitus, in quarum subsidium illi redditus permissi, ac constituti esse videntur. Quæ certe non nego solent esse, vel extremæ, vel graues, siue vt aliqua indigna sua religione euitent his redditibus vel bonis, & fortasse, non modo indigna, vt verbi gratia manibus laborando, & vendendo cibaria, vt sibi succurrant, vel diuinis officiis, & laudibus subtrahendo, quibus vacari oportebat, sed etiam, quandoque grauia peccata, dum contra sacram honestatem, & pudicitiam à diuitibus necessaria extorquent viis non bonis, siue tandem alia quauis ratione in pios vsus erogando.

l Nau. lib. 3. de restit. cap. 1. num. 159.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum peccet contra votum paupertatis subditus, qui pro prædicationibus, aut Missis recepit aliquod stipendium contra constitutionem ipsius ordinis.

RESpondeo dicendo, alicui fortasse videri posset non esse peccatum mortale, supposito, quod in dicta communitate, constitutiones non obligent ad peccatum; si enim obligarent, planum esset peccatum; si igitur in dicta communitate nulla regula obligat ad culpam, videtur quod nisi specialiter alicui, sub excommunicatione, vel virtute sanctæ obedientiæ prohibeatur, non erit peccatum mortale.

At Petrus à Nauarra a existimat esse peccatum mortale; fit enim contra votum paupertatis. Ex quo enim vouit paupertatẽ, non est capax dominij: at actus est dominij disponere de dicta pecunia, siue habeat apud se, siue apud alium. Dices saltem licere, si ita contraheret, faciam centũ sacra, vt centum argenteos des certæ personæ pauperi, vel consanguineo. Sed respondetur idem in hoc casu esse dicendũ: est enim virtuale, quoddam dominium, & pecuniariũ dispensatio.

a Nau. lib. 3. de restit. c. 1. nu. 170. cum seq.

Quando ex pacto talia ſacrificia efficio, iam non gratis, ſed ſtipendio facio, & ita eſt actus recipiendi pecuniam; rurſus, cum alter illam pecuniam illi tertio tribuit nomine meo, tantundem eſt ac ſi ego tribuerem, & ita iam haberem rerum familiarium diſpenſationem. Licet enim nomine videatur eleemoſyna, tamen re vera contractus eſt iuridicus iuſtitiæ commutatiuæ dati, & accepti, ſi tamen alter centum argenteos libere daret ſecluſo pacto, ego gratificandi gratia centum ſacra promitterem, ſine dependentia vnius promiſſionis ab altera, licitum eſſet.

b *Nauar vbi ſup. nu. 171.*

Quod adeo verum putat Petrus à Nauarra *b*, vt etiamſi talis regularis licentiam habeat, ad aliqua retinenda, & diſpenſanda, vt ſi cauſa infirmitatis reſideat in aliquo oppido, vel alia iuſta de cauſa de ſuperiorum licentia, habeatque à ſuperiore pecuniam, & facultatem, aliquid recipiendi, & diſpenſandi pro rebus piis, ſibique neceſſariis, peccaret mortaliter ſtipendium promiſſis recipiendo, & retinendo, cuius præcipua ratio eſt, quia hoc efficitur contra votum paupertatis: non enim ſolum ad paupertatis rationem pertinet, quod non habeas pecuniam, ſed etiam quod hoc vel illo modo non acquiras, etiamſi poſſes habere. Qui enim hoc modo acquirit; ius acquirit ex illo contractu, adeo vt alter illi obligetur ad dandum. Neque excuſat, ſi dicas eſſe eleemoſynam; licet enim nomine ſit eleemoſyna, verum tamen eſt ſtipendium, quod alter ſoluere obligatur directe, vel indirecte: pertinet igitur ad votum paupertatis non modo, vt non accipias, vel retineas pecuniam, ſed etiam, vt non habeas ius ad pecuniam ex contractu, vel pacto à te inito. Cum igitur paupertatis hic modus genuſque ſit, & expreſſe traditus, & commendatus ab ipſis conſtitutionibus, in quantum paupertatis eſt, ſequitur plane, quod dum vouiſti paupertatem iuxta tenorem conſtitutionum eiuſdem communitatis, eodem actu vouiſti non modo à pecunia accipienda, ſed ab hoc genere accipiendi abſtinere. Vnde non eo ipſo, quod ſuperior tecum diſpenſat, vt habeas pecuniam iuſtis de cauſis, cenſendum eſt diſpenſare in modo acquirendi, qui contrarius eſt, non ſolum obedientiæ, ſed etiam latitudini voti paupertatis eiuſdem religionis.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum moniales primæ regulæ ſanctæ Claræ poſt Concilium Tridentinum poſſint habere poſſeſſiones, & immobilia.

RESpondeo dicendo, quod Moniales ſanctæ Claræ ſunt in duplici differentia; quædam enim ſunt primæ regulæ, quæ vocantur collectaneæ. Aliæ ſunt ſecundæ regulæ, quæ vrbanæ nuncupantur. Pro cuius rei explicatione eſt ſciendum, quod in prima *c* regula S. Claræ ipſis monialibus præcipiebatur, ne poſſint habere aliquid, etiam in communi. Dicitur enim, ibi, *Ego frater Franciſcus Paruulus volo ſequi vitam, & paupertatem altiſſimi Domini Ieſu Chriſti, & eius ſanctiſſimæ matris, & perſeuerare in ea vſque in finem. Et ego rogo vos omnes dominas meas, & conſilium do vobis, vt in iſta ſanctiſſima vita, & paupertate ſemper viuatis. Et cuſtodite vos multum ne doctrina, vel conſilio alicuius ab ipſa in perpetuum vllatenus recedatis. Et ſic ſemper ſolicita fui vna cum ſororibus meis ſanctam paupertatem, quam Domino meo, & B. Franciſco promiſimus, cuſtodire; ſic teneantur Abbatiſſæ, quæ in officio mihi ſuccedent, & omnes ſorores, vſque in finem inuiolabiliter obſeruare, videlicet de non recipiendo, ſeu habendo poſſeſſionem, vel proprietatem per ſe, vel per interpoſitam perſonam, ſeu etiam aliquid, quod rationabiliter proprietas dici poſſit, niſi quantum terræ pro honeſtate, & remotione monaſterij neceſſitas requirit, & illa terra non laboretur niſi pro horto ad neceſſitatem ipſarum.* Et alibi *d*, *ſorores nihil approprient ſibi, nec domum, nec locum, neque aliquam rem, ſed tanquam peregrinæ, & aduenæ in hoc ſæculo in paupertate, & humilitate Domino famulantes mittant pro eleemoſyna confidenter. Nec oportet eas verecundari, quia demque ſe fecit pro nobis pauperem in hoc mundo.* Hæc in regula ſanctæ Claræ prima, quæ fuit ab Eugenio IV. mitigata, prout habetur in Monumentis *a* Ordinum. *Ait enim, quod cum in regula prima ſanctæ Claræ contineantur centum & tria præcepta regularia, in quorum tranſgreſſione Moniales, ſiue ſorores profeſſæ peccatum mortale incurrunt, idque nimis durum, & ſcrupuloſum videamus, autoritate, & tenore præſentium declaramus, & volumus, quod in nullius prædictorum tranſgreſſione præterquam eorum quatuor quæ concernunt principaliora vota obedientiæ ſcilicet paupertatis, & caſtitatis, & clauſuræ, & ſuper electione Abbatiſſæ, & diſpoſitione peccatum mortale incurrant.* Et vt omnis tolleretur ambiguitas, Vrbanus *b* Papa aliam edidit regulam, quæ vocatur ſecunda regula ſanctæ Claræ *c*. In qua dicit, *Vt autem bene, & iucunde habitetis in vnum, ne ſub prædictarum obſeruantiarum differentiis, à modo viuendi videamini differentes, ſed habitetis in domo Domini, cum conſenſu, regulam, ſiue formam viuendi præſentibus annotatam vobis, & his, qui vobis ſucceſſerint de eorum patrum conſilio, præſentium tenore concedimus, & etiam confirmamus, in ſingulis monaſteriis veſtri ordinis perpetuis temporibus obſeruandam.* Et inter alia huius ſecundæ regulæ, hoc in ea annotatur, *pro redditibus, & poſſeſſionibus monaſterij modo debito pertractandis procurator vnus prudens pariter, & fidelis in ſingulis monaſteriis veſtri ordinis habeatur.*

c *Reg. 1. c. 6.*

d *Reg. 1. c. 8.*

a *In 2. impr. fol. 42. cõceſ. 47.*

b *In monumentis 2 fo. 293*

c *Rub. 21.*

Ex qua ſecunda regula ſanctæ Claræ colligitur Vrbanum Pontificem præfatis monialibus conceſſiſſe, vt habere poſſent redditus, & poſſeſſiones, non tamen facultatem abſtuliſſe, vt quæ vellent primam regulam obſeruare, idque opere complere valerent, vnde autoritate Apoſtolica, in Italia, & in Hiſpaniarum partibus aliqua ſunt monaſteria in quibus ſatis regulariter viuitur, & regula prima ſanctæ Claræ obſeruatur nullos habentia redditus, & poſſeſſiones, in quibus moniales, ex quotidianis eleemoſynis ſuſtentantur. His ſic prælibatis, vt ad id, quod in principio quæſtionis diſputandum propoſuimus, deueniamus, dubitatur modo, vtrum poſt *d* Concilium Tridentinum poſſint prædictæ moniales, primæ regulæ ſanctæ Claræ habere redditus, & poſſeſſiones, non obſtante earum regula, & conſtitutionibus. *Ait enim, concedit S. Synodus omnibus monaſteriis, & domibus, tam virorum, quam mulierum Mendicantium, exceptis domibus ſancti Franciſci Capuccinorum, & eorum, qui Minores de Obſeruantia nuncupantur, etiam quibus ex conſtitutionibus ſuis erat prohibitum, aut priuilegio Apoſtolico non erat conceſſum, vt deinceps bona immobilia eis poſſidere liceat.* Hæc Concilium. Et quendam virum ſatis doctum audiui tenuiſſe, per hoc decretum non eſſe conceſſum monaſteriis præfatis primæ regulæ ſanctæ Claræ, poſſe habere poſſeſſiones, & bona immobilia, cum in eo decreto ſolum dicatur monaſteria, quibus ex conſtitutionibus ſuis erat prohibitum eas habere, poſſint poſthac prædicta bona poſſidere, non autem (aiebat) loquitur Concilium, de his quibus, *ex vi ſuæ regulæ*, & profeſſionis erat prohibitum prædicta habere, ſicut monaſteriis primæ regulæ ſanctæ Claræ prohibebatur, prout in ſuperioribus retulimus. Si enim de his monaſteriis verba facere vellet, diceret, vtique, ex conſtitutionibus ſuis, & ex regula, ſi quidem in eodem Concilio, & ſeſſione, capite vigeſimo ſecundo, ibi, *ſub quacumque regula, vel conſtitutionibus*, & ibi, *necnon conſtitutionibus, & regulis*, conſtitutiones, vt quid diuerſum à regula, deſignantur. At ego in ea ſum opinione, vt regulam à conſtitutionibus minime differre exiſtimem, cum regula non obliget, niſi ratione præcepti in ea appoſiti: quod idipſum de conſtitutionibus eſt dicendum, vt ſcilicet non obligent, niſi ratione præcepti. Vnde diuus Thomas *e* loquendo de conſtitutionibus ordinis Prædicatorum ait, quod Prædicatores tenentur ſeruare omnia, quæ ſunt in regula in conſtitutionibus, prout ſunt in eis, id eſt præcepta, vt præcepta, & conſilia, vt conſilia, & ſic præfata Concilij Tridentini verba ibi, etiam quibus ex conſtitutionibus ſufficiunt, vt etiam per ipſummet Concilium cenſeatur diſpenſatum cum his, qui ex vi regulæ habere redditus, & poſſeſſiones prohibentur.

d *Conc. Trid. ſeſſ. 25 de regul. cap. 3.*

e *D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 9. ad 1.*

Nec obſtat conſideratio ſuperius appoſita ex alio decreto Concilij elicita: nam copulatiua, appoſita inter

ter nomen regula,& nomen constitutionibus,non sumitur secundum significatum proprium, secundum quem ponitur inter verba diuersa,significantia diuersa, iuxta quasdam memorabiles Glosas *f*, sed accipitur proprie pro, seu, vel siue, quæ ponuntur inter diuersa verba idem significantia, iuxta Panormitanum *g* communiter receptum, quod patet ex eodem decreto, ibi, *Sub quacumque regula, vel constitutionibus.* & infra ibi,*constitutionibus, & regula*, in quibus pro eodem accepit Conciliũ coniunctionẽ,& disiunctionem,vel.

f Glossa in Rub. de in & fact. signo & in c. querelā. de simon.
g Panor. in c. inter coeter. de rescr.

Denique miror, quod doctus alias vir tam fragili argumento in re tam graui contrariam opinionem tenere tentauerit, cum ipsius fragile argumentum ex eodemmet Concilio Tridentino, conuincatur esse satis fragile, & nullius momenti; in capite enim finali eiusdem sessionis præcipitur regularibus,vt omnia in ea sessione ordinata executioni mandentur, non obstantibus eorum omnium, & singulorum priuilegiis, sub quibuscumque formulis verborum conceptis, ac Maremagnum appellatis, etiam in fundatione obtentis,necnon constitutionibus, & regulis etiam iuratis. Vides quomodo prædictum decretum concedat, vt omnia monasteria virorum,vel mulierum possint habere redditus,& possessiones, non obstantibus constitutionibus, & regulis,quod voluit prædictum decretũ tertiũ eiusdem sessionis significare in præfatis verbis, ex constitutionibus suis; regula enim suas particulares includit constitutiones, ista enim est constitutio de silentio seruando,alia de modo cõuersandi, alia de ieiunio,& alia de clausura,alia quod nõ possunt monasteria possidere bona immobilia,prout in regula Patris nostri Frãcisci, & in regula prima S. Claræ præcipitur, vnde Concilium concedens, habere bona immobilia monasteriis virorum, & mulierum, etiamsi ex constitutionibus suis,aut ex priuilegio Apostolico illis esset prohibitum in ea concessione, ex dictis monasteria Capuccinorum patris nostri Frãcisci,& de Obseruantia continebantur, cum ex constitutionibus regulæ id ipsis esset vetitum, nisi specialiter exciperentur.

Probatur deinde nostra sententia: nam Concilium excepit monasteria Capuccinorum, & fratrum de Obseruantia; ergo regula generalis præfati decreti habet locum etiam in monasteriis, quibus secundum regulam habere proprium in communi est vetitum: nam secundum iuris dispositionem exceptio fit de contentis sub regula, cum in exceptione seruanda sit decisio contraria regulæ,& perdat regula in exceptionibus suum officium, vt notatur in iure *h*, & tradunt Dynus,Glossa,& doctores communiter.

h L. 1. de reg. iur. Dynus, Glossa & omnes in rub. de reg. iur.

Nec obstat si dicas exceptionem vtilem esse ad maiorem ipsius regulæ declarationem, & expressionem, licet regula ipsa exceptum casum minime comprehendat,vt colligitur ex iure *i*. Vnde videtur, quod exceptio monasteriorum Capuccinorum B. P. N. Francisci,& de Obseruantia fuit facta, non quia regula generalis Concilij concedens monasteriis virorum, vel mulierum, etiam Mendicantibus, posse habere possessiones, præfata monasteria Capuccinorum, & de Obseruantia comprehenderet, cum ex vi regulæ habere eas sit prohibitum,sed vt omnis dubietas de medio tolleretur, fuerunt præfata monasteria excepta.

i L. quæ dubit. ff. de reg. iur.

Nam respondetur prædictam exceptionem in hoc decreto non fuisse appositam, tantum ad tollendum dubitationem,sed quia regula generalis præfati decreti ea etiam comprehendebat; præfatum enim ipsius Conc. decretũ de monasteriis,& domibus,tam virorũ, quam mulierum Mendicantium loquebatur,etiam de his,quibus ex constitutionibus,aut ex priuilegio Apostolico erat prohibitum habere bona immobilia, & constat monasteria horum fratrum, secundum regulæ constitutiones esse huiusmodi: ergo præfata monasteria,sub regula communi includebantur; nam lex *k* generaliter loquens generaliter debet intelligi, nisi aliud ex verbis,aut mente legis constet,at non constat contrarium; ergo fuit necessarium ea excipere, alioquin comprehenderentur.

k L. de pretiis ff. de pub. in rem actio. & solet. § fin. maior. & ibid.

Sed contra prædicta potest argui, ex alio eiusdem Concilij *b* Tridentini decreto,in quo præcipitur,quod omnes regulares, tam viri, quam mulieres ad regulam,quam professi sunt,præscriptum,vitam instituant & componant,ex quo decreto videtur dicẽdum, quod de mente Concilij, non possunt monasteria habere bona immobilia,contra regulam,quæ in ipsis profitetur;sed respondetur,quod mens Concilij non fuit decernere, vt status religionum reducantur ad primam omnimodo formam; præsertim, si talis forma sit iure communi, vel autoritate Papæ declarata, vel mutata, sed solum ad ea,quæ habet, vt tria vota essentialia serventur, prout aduertit Nauarrus *c*, & in decreto tertio eiusdem sessionis, in quo conceditur monasteriis habere bona immobilia autoritate Apostolica fit hæc declaratio,& in nihilo votis essentialibus religionum præiudicatur; paupertas enim in communi, non in particulari est religioni essentialis.

b Conc. Trid. sess. 25. de reg. c. 3.
c Nau. 3. tom. de reg. c. 24.

Denique hanc fuisse mentem Concilij, quod scilicet omnia monasteria,tam virorum quam mulierum possint habere possessiones, etiamsi eorum regula id prohiberet, mihi affirmauit Illustrissimus dominus Greg. de Tayde Episc. Vicensis Capellanus maior suæ Maiestatis, qui præfato Concilio interfuit, & manu propria præfatũ tertiũ decretũ scripsit,qui me certiorem fecit particulariter propter moniales primæ regulæ S. Claræ fuisse editam, & quoddam mysterium tanquam testis oculatus indicauit mihi eiusdem decreti in quo primo loco excipiuntur monasteria Capuccinorum B. P. N. Francisci. Deinde, secundo loco monasteria de Obseruantia fratrum,cum primo loco monasteria Obseruantiæ, quia antiquiora,quam monasteria Capuccinorum essent, excipienda,quod ideo euenit,quia postquam præfatum decretũ fuit factum, aberat P. F. Franciscus à Samora, tunc generalis Obseruantiæ; & ideo non petiit à Concilio, vt monasteriorum, de Obseruantia fieret exceptio,aderat autem P. F. Thomas ciuitatis de Castello generalis Capuccinorum, ad cuius aures peruenit hoc generale decretum,& ideo primo de monasteriis Capuccinorum,petiit fieri exceptionem, prout facta est, quod scientes Patres graues Obseruantiæ in Concilio existentes,scilicet P. F. Ioan. Ramirez Hispanus minister Prouincialis prouinciæ S. Iacobi, & P. F. Michael de Medina Hispanus sanctæ Theologiæ doctor, & P. F. Franciscus Orantes Lector Vallisoleti, pro reuerendissimo Episcopo Valentino, qui postea fuit Episcopus Ouetensis,& P. F. Ioannes Lobera Lector Theologiæ Salmanticæ, missis in societatem Prouincialis prouinciæ D. Iacobi superius memorati,qui vt audierunt recursum generalis Capuccinorum, statim zelo obseruantiæ idipsum à patribus Concilij petierunt,& de facto vt monasteriorum fratrum de Obseruantia fieret similiter exceptio, consecuti sunt, & hac ratione, licet congregatio Obseruantiæ antiquior esset, quam congregatio Capuccinorum, primo facta est exceptio monasteriorum Capuccinorum, cum in præfata supplicatione patres Obseruantiæ præueniret. Ex quibus infertur, quod cum in prædicto decreto, non excipiantur moniales sanctæ Claræ primæ regulæ, remanent in dispositione iuris communis præfati decreti,& sic iure optimo possunt modo post Concilium Tridentinum habere possessiones,& immobilia. Propter quas, vt mihi affirmauit præfatus Illustrissimus dominus præsul Georgius de Tayde hoc in eo decreto fuit definitum, quia scilicet in partibus vltramontanis, tanta erant paupertate concussæ, vt earum paupertas eas ab otio,& contemplatione diuinorum officiorum retraheret, prout testimoniis fide dignis, apud patres Concilij fuit relatum. Quod summa ratione ita fuit ordinatum; sicut enim alma mater Ecclesia plerumque nonnulla rationabiliter ordinat, & consulte quæ suadente subiectorum vtilitate postmodum consultius, & rationabilius, reuocat, in melius que commutat, prout asserit Bonifacius *d* VIII. & Innocentius III. *e* in Concilio generali; ait etiam, non

d c. alma mater de sent. ex comm. lib. 6.
e c. non debet de consang. & affinit.

 debet

debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur humana, præsertim, cum vrgens necessitas, vel euidens vtilitas exposcit, quoniam ipse Deus ex his, quæ in veteri Testamento statuerat, nonnulla mutauit in nouo. Ita patres Concilij Tridentini varietate temporum considerata constitutiones regulares immutauerunt, iudicantes necessitati, & euidenti vtilitati ita prouisum iri. Quamuis enim omnimoda mendicitas, nempe, vt neque priuatim, neque in communi aliquid possideatur, ex genere suo habeat plus dignitatis, & meriti apud Deum, quam in communi possessio: nam religionis institutio est illam amplecti disciplinam, per quam ad perfectionem charitatis expeditius ascendatur, cum dicat Augustinus nutrimentum charitatis est diminutio cupiditatis, & sic mendicitas apud diuum Paulum commendatur. Quamuis, inquam, mendicitas omnimoda præferenda sit, potest tamen ratione finis, aliarumque circumstantiarum, pro loco, & tempore condecentius esse ea in communi possidere quæ monachorum victui necessaria, prout asserit D. Thomas f. Quod primo probatur: nam charitas in paupertate, ea tantum ratione consistit, quod rerum amorem, & solicitudinem præscindat, quæ si non præscindat, imo augeat, tum in religionibus taliter est disponenda, vt ad perfectionem charitatis fiat ascensus, cum religiones hunc habeant scopum, vt in dies religiosi in charitate radicati proficiant in via cum eiusdem charitatis augmento. Illa autem monachorum, & religiosorum diuagatio, quæ ad victum quærendum necessaria est, non secum permittit otium, quod ad eiusmodi spiritualia munia exercenda operæpretium est.

f D. Thom. vbi sup.

Secundo probatur: nam ex temporum inclementia alia potest oriri commoditas eiusmodi possessionis in communi, nępe, quod postquam charitas refrixit, Mendicantes molesti sunt populo, & onerosi, qua ratione religio vilescere in eius oculis incipit. Præterea nimia egestas cogere mendicos assolet, aliqua negotia cum secularibus tractare, & aliquibus quandoque improbitatibus victum extorquere, quæ eorum instituta obscurant, prout alia adducendo multis doctissimus Sotus g comprobat.

g Sot lib. 7 de iust q. 5. art. 5

Pro quorum confirmatione faciunt ea, quæ nobis scripta reliquit Caietanus h; ait enim, quod ratio maioris solicitudinis regularium in viuendo, his temporibus est triplex, prima est multitudo promiscua quodammodo eorum, qui ad huiusmodi religiones recipiuntur; non enim deberent omnes ad harum religionum professionem recipi, sed soli idonei ad officium prædicandi, & confessiones audiendi, & ministri eorum necessarij; melius enim esset paucissimos habere in conuentu ad officium diuinum, & Missas celebrandum, quam in tot ministris vices magnarum Ecclesiarum surripere in Missis, & diuinis officiis, non sine vilitate diuini cultus, quoad ministros, & populum, dum tot sunt Missæ, quot auditores spectati, & huiusmodi, & culpa extenditur, dum hæc laudatur. Secunda, nimius sumptus: nam quod triginta religiosi hodie exigunt, paulo ante pro centum forte sufficiebat. Nunc si deesset pitantia conuentui error maximus esset, olim sat erat quandoque habere illam, imo legitur beatum Dominicum procuratorem conuentus Bononiensis arguisse, quod destrueret ei fratres, quia sæpe dabat eis pitantiam, & tamen quantum ex illa lectione memini, non dabat forte bis in hebdomada pitantiam procurator ille; olim vestes veteres, & laceræ, resarcitæ tamen, in vsu erant, modo consumitur ærarium magnum in vestibus. Taceo de fabricis sumptuosis, quæ à Mendicantibus fiunt. Et breuiter expensæ modernæ, tantum distant ab antiquis, vt non sit mirum, si multa opus sit solicitudine. Tertia est vitæ imperfectio, quia religiosi deficimus in vitæ perfectione, quo fit, vt Prælatis solicitudo sit consolatos fratres conseruandi in victu, &c. & sæculares non videntes perfectionem, quæ in talibus exigitur non dant largiter, & Deus principalis distributor iustissime subtrahit eleemosynas male meritis, de sua professione. Hæc Caietanus. Vnde cum proh dolor! his temporibus hæ tres Caietani rationes inueniantur, nimirum, si Concilium Tridentinum, etiam pro Capuccinis Patris nostri Francisci, & pro fratribus de Obseruantia supra appositum tentauerit proponere decretum, quod ad eos etiam extenderetur, nisi iustissimis ad hoc suadentibus causis à regula generali prædicti decreti exciperentur. Et cum moniales primæ regulæ sanctæ Claræ, non excipiantur, clarum est earum monasteria, sub dicti decreti generalitate comprehendi, & per consequens illis concessum est modo posidere immobilia. Quæ si nolint tali se concessioni conformari, laudandæ sunt, dummodo solitudo mendicandi eas ab otio diuinorum non retrahat, dummodo etiam paupertatem, etiam in communi prædicantes in his, quæ pertinent ad necessaria vitæ, & in aliis, vt habentes ditissimos redditus, & possessiones, non viuant, & conuersentur.

h Caiet. super D. Tho. vbi su

QVÆSTIO XXX.

De paupertate, quoad fratres Minores regularis Obseruantiæ, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum paupertas fratrum Minorum sit meritoria.*
2 *Quæ sit in nostra religione Minorum pœna proprietarij.*
3 *An vniuersaliter sit licitum fratribus Minoribus bursarium itinerando secum ducere.*
4 *Vtrum cum fratribus Minoribus conuentualibus sit recte dispensatum, vt possint habere proprium in communi.*

Multa circa hanc quæstionem essent dicenda, si apud regulares huius sacri, & Apostolici instituti, non essent tot regulæ expositores, qui hanc paupertatis materiam exacte, & erudite declarant, ad quos nos fratres Minores recurrimus, cum aliqua emergit difficultas: nunc autem tantum quatuor articulos proponam in hac quæstione. Aduertat tamen lector in his tractatibus a aliqua, circa nostrum Minorum institutum exacte peragi.

a 1. tomo qu. 37. & 2. to q. 78. & sup q. præced. art. 10 conc. 4.

ARTICVLVS I.

Vtrum paupertas fratrum Minorum sit meritoria.

Respondeo dicendo, quod Nicolaus III. & Clemens b V. in declaratione regulæ fratrum Minorum regularis Obseruantię determinauerunt, quod paupertas prædictorum fratrum Minorum, quæ abdicat proprietatem omnium rerum, tam in particulari, quam etiam in communi propter Deum est meritoria, & sancta, quam Christus viam perfectionis ostendens verbo docuit, & exemplo firmauit. Et circa hoc dicit ibi multa notabilia. Et Alexander VI. approbauit, & perpetuæ firmitatis robur obtinere voluit literas Martini IV. & Martini V. Eugenij IV. Calixti III. ac Sixti IV. necnon Pauli II. Romanorum Pontificum, per quas literas huiusmodi Pontifices professoribus ordinis Minorum concesserunt, quod vsum bonorum eis, & dicto ordini relictorum (proprietate, seu dominio, eorumdem bonorum, apud Romanam Ecclesiam remanente) cum puritate suæ regulæ percipere, & habere possint, ita habetur in Supplemento c. Quæ approbatio confert ad reualidationem decretalis Nicolai III. & ad derogationem extrauagantium Ioannis XXII. & sic in Capitulo generali Mclenensi declaratum est, quod Papa Ioannes XII. reuocauit ante mortem suam, quidquid dixerat, vel fecerat contrarium Ecclesiæ, & determinationi Romano-

b c exiit. de verb sig lib. 6 clem exiuit. de parad. de ver sig. habetur in mon. ord. fo. 5. tra. 2 & fo. 7. ar. 1. in 2. impres.

c Supp. fo 75. confes. 225.

Romanorum Pontificum, circa hoc. Quare constitutiones, quas fecerat contra declarationes Nicolai III. & Clementis V. nullius sunt roboris, vt in Monumentis Ordinum *d* refertur. Quod Capitulum generale declarauit, quod duplex est ius vtendi, id est licite vti, & sic vtimur fratres Minores: aliud est ius vtendi, id est dominium rei habere, vel autoritatem exigendi immediate habere, & isto modo non habemus alicuius rei ius vtendi, nec habere possumus, vt in eodem libro *e* refertur.

d In 1. impr. fo. 227 tra. 3. & in 2. f. 149 tract. 2.

e In 1. impr. f. 228. tra. 2. & in 2. fo. 247. tract. 2.

ARTICVLVS II.

Quæ sit in nostra religione Minorum pœna proprietarij.

RESpondeo dicendo, quod in Capitulo generali Burgensi fuit declaratum, quod proprietarij pœna, quæ aliquando ponitur in constitutionibus est pœna priuationis actuum legitimorum, & canonicæ sepulturæ: at pro laicis, priuatio vocis actiuæ & passiuæ, ac visitationum in iudicio. Ita habetur in monumentis *f* Ordinum, circa quam constitutionem, multa dicenda veniunt circa negationem sepulturæ Ecclesiasticæ, pro fratribus proprietariis, de quo vide infra hoc Tomo, in quæstione de sepulturis. Quis autem dicatur proprietarius ad prædictas pœnas inferendas, ex his, quæ diximus in quæstione præcedenti *g*, satis patebit, & circa hoc constitutiones religionum sunt consulendæ, nec est proprietarius, qui de licentia sui Prælati habet multa superflua, paratus ea resignare, vt tenet Syluester *h*, quem sequitur Ioannes Trullus.

f In 1. impr. fo. 223. tr. 3. & f. 244. tr. 2.

g q. præced. ar. 10.

h Sylu. religio. q. 7. Trull. de canon. reg. c. 7. n. 13.

ARTICVLVS III.

An vniuersaliter sit illicitum fratribus Minoribus regularis Obseruantiæ Bursarium in via ducere.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæstio magnam requirit disputationem, quam relinquere decreui decidendam in hoc Tomo, cum expositores regulæ nostræ eam exponant, & resoluant, præcipue doctissimus Corduba *a*, ad quam & ad alios regulæ expositores me remitto.

a Cord. sup. reg. c. 4. q. 13.

ARTICVLVS IV.

Vtrum cum fratribus Minoribus Conuentualibus sit recte dispensatum, vt possint habere proprium in communi.

RESpondeo dicendo, prout in primo Tomo *b* late diximus, quod fratres conuentuales in ordine Minorum dicuntur communiter claustrales simul, & conuentuales, cuius nominis originem ibi explicauimus: nunc autem originalius huius nominis natiuitatem indagantes, inuenimus hoc nomen ad petitionem fratrum Minorum fuisse ipsis impositum ab Innocentio IV. Papa, vt ex eius Bulla patet, cuius tenor, in hunc modum se habet:

b t. 10. q. 4.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis fratrum Minorum salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum tanquam veri, & fideles Christi ministri elegeritis vobis in domo Domini mansiones, dignum esse credimus vt habitacula vestra inter alias honorabiles congregationes fidelium statuamus. Hinc est igitur, quod vestris supplicationibus inclinati præsentium autoritate decernimus, vt Ecclesiæ vestræ omnes, vbi conuentus existunt, conuentuales vocentur, concedentes vobis nihilominus licentiam, vt in ipsis Ecclesiis ad opus fratrum vestrorum habere libere cœmeteria valeatis. Nulli ergo hominum liceat, hanc paginam nostræ concessionis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Lugduni Non. Aprilis, Pontificatus nostri, anno VI.

Ex hac Bulla, ait Petrus Rodulphus *c*, conuincitur, & prosternitur error, & temeritas Seraphini *d* Regij, qui in suo libello centum casuum abutitur nomine conuentualium contra declarationem Innocentij IV. Pontificis maximi. Qui bona possident in communi, ex dispensatione Apostolica, de cuius dispensationis iustificatione quæritur in titulo quæstionis.

c Rod. lib. 2. hist. religion. Francisc. l. 149 p. 2.

d Reg. cas. 7.

Pro cuius rei explicatione est notandum quod anno Domini 1495. fuit Parisiis quidam Frater Ioannes cognomento Perrinus ex Nouo Castro, qui compilauit quæstionem, in qua rationibus, & autoritatibus nonnullis nititur ostendere, regulam non seruantes commode obseruare spiritualiter, hoc est ad literam, sine aliqua Glossa, & limitatione, minime esse tutos apud Deum, & in conscientia. Fundamentum huius viri est, quia intentio D. Francisci fuit instituere ordinem in altissima paupertate, quam suis posteris iure hæreditario reliquit, cum paupertas sit regina omnium virtutum: Thesaurus enim monachorum, nihil aliud esse videtur præter voluntariam paupertatem. Ex quibus Perrinus duo infert, primo quidem, quod habere prædia, & annuales redditus, quæ inter bona immobilia computantur est contra paupertatem regulę. Nam vbi proprietas, ibi singularitas, vbi singularitas, ibi angulus, vbi angulus, ibi sordes, vbi sordes, ibi non habitat Spiritus munditiæ, & puritatis amator perpetuus Christus Iesus. Ex hoc pendet secundum eius dictum, videlicet priuilegia derogare puritati regulæ, & dispensationem, sine causa iusta esse nullam, quin potius dispensanti, & dispensato maximum detrimentum afferre. Huc vsque Perrinus.

Sed supradictus Perrinus debuit aduertere quod quando summi Pontifices aliquam faciunt super huiusmodi rebus dispensationem, in dubio credendum est causas talis dispensationis esse satis iustificatas. Vnde anno Domini 1258. Alexander IV. Pontificis Gregor. IX. nepos rigorem regulæ Minorum in multis misericorditer temperauit, Pontificatus sui anno quinto. Quod fecerunt quoque multi alij summi Pontifices velut prædicti ordinis veri patres, vt Innocentius IV. Viderunt enim Franciscanam familiam late multiplicatam, & quod prima rerum facies sensim quodam laxiori vitæ genere pro temporum volubilitate, hominumque varietate, longe immutari cœpit. Cui sane veluti morbo nullum opportunum medicamen pro temporum conditione adhiberi potest, impossibileque esse videtur, vt in exiguis paruisque redditibus conuentuum obseruantia regulæ seruari queat. Quod etiam nostris temporibus sanctissime considerauit Pius V. qui paterne tentauit deducere conuentuales, ad priorem regulæ rationem, fragilitatem, atque obseruantiam: nouit tamen indigentiam, & penuriam religionis, neque in minori numero, quam duodecim fratrum posse fieri obseruantiam, vt patet per motum eius proprium, cuius initium est, *Pius Episcopus, illa nos cura*; vnde fatendum est Perrino multa esse in ordine, quæ non sunt de ordine, & indigent correctione: fatendum est etiam, quod venenum charitatis est terrena cupiditas, & vt ait Gregorius Magnus, tanto quisque à superno amore disiungitur, quanto magis infimis delectatur, & quod diuitiæ, si attrectentur, veluti spinæ confodiunt, & exulcerant animam, imponuntque vincula, & compedes pedibus conscientiæ, & quod hæc duo pronomina, meum, & tuum, fulcitant facies inuidiæ, rixas discordiæ, & lites, & in hoc præcipuum fuit beati Francisci studium, vt à sua relegaret regula loculos, & illicitam omnem conquisitionem, atque superfluorum prouisionem, & paupertatem, induxit virtutem illam cœlestem, per quam terrena omnia calcantur, in eaq; paupertate, quam sibi inclytus pater in sponsam accepit, fundauit regulam suam, sicut canit Thomas de Capua in hymno ab eo edito, *In paupertatis prædio Minorum plantans vineam.* fatendum est etiam Perrino, quod habere redditus annales, & prædia est contra puritatem regulæ. Sed dico, quod aliquid recipi potest in proprietatem, & vsum, aliquid in proprietatem, & non vsum, aliquid in vsum, non in proprietatem, re-

debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur humana, præsertim, cum vrgens necessitas, vel euidens vtilitas exposcit, quoniam ipse Deus ex his, quæ in veteri Testamento statuerat, nonnulla mutauit in nouo. Ita patres Concilij Tridentini varietate temporum considerata constitutiones regulares immutauerunt, iudicantes necessitati, & euidenti vtilitati ita prouisum iri. Quamuis enim omnimoda mendicitas, nempe, vt neque priuatim, neque in communi aliquid possideatur, ex genere suo habeat plus dignitatis, & meriti apud Deum, quam in communi possessio: nam religionis institutio est illam amplecti disciplinam, per quam ad perfectionem charitatis expeditius ascendatur, cum dicat Augustinus nutrimentum charitatis est diminutio cupiditatis, & sic mendicitas apud diuum Paulum commendatur. Quamuis, inquam, mendicitas omnimoda præferenda sit, potest tamen ratione finis, aliarumque circumstantiarum, pro loco, & tempore condecentius esse ea in communi possidere quæ monachorum victui necessaria, prout asserit D. Thomas *f*. Quod primo probatur: nam charitas in paupertate, ea tantum ratione consistit, quod rerum amorem, & solicitudinem præscindat, quæ si non præscindat, imo augeat, tum in religionibus taliter est disponenda, vt ad perfectionem charitatis fiat ascensus, cum religiones hunc habeant scopum, vt in dies religiosi in charitate radicati proficiant in via cum eiusdem charitatis augmento. Illa autem monachorum, & religiosorum diuagatio, quæ ad victum quærendum necessaria est, non secum permittit otium, quod ad eiusmodi spiritualia munia exercenda operæpretium est.

f D. Thom. vbi sup.

Secundo probatur: nam ex temporum inclementia alia potest oriri commoditas eiusmodi possessionis in communi, nēpe, quod postquam charitas refrixit, Mendicantes molesti sunt populo, & onerosi, qua ratione religio vilescere in eius oculis incipit. Præterea nimia egestas cogere mendicos assolet, aliqua negotia cum secularibus tractare, & aliquibus quandoque improbitatibus victum extorquere, quæ eorum instituta obscurant, prout alia adducendo multis doctissimus Sotus *g* comprobat.

g Sot lib. 7 de iust. q. 5. art. 5.

Pro quorum confirmatione faciunt ea, quæ nobis scripta reliquit Caietanus *h*; ait enim, quod ratio maioris solicitudinis regularium in viuendo, his temporibus est triplex, prima est multitudo promiscua quodammodo eorum, qui ad huiusmodi religiones recipiuntur; non enim deberent omnes ad harum religionum professionem recipi, sed soli idonei ad officium prædicandi, & confessiones audiendi, & ministri eorum necessarij; melius enim esset paucissimos habere in conuentu ad officium diuinum, & Missas celebrandum, quam in tot ministris vices magnarum Ecclesiarum surripere in Missis, & diuinis officiis, non sine vilitate diuini cultus, quoad ministros, & populum, dum tot sunt Missæ, quot auditores spectati, & huiusmodi, & culpa extenditur, dum hæc laudatur. Secunda, nimius sumptus: nam quod triginta religiosi hodie exigunt, paulo ante pro centum forte sufficiebat. Nunc si deesset pitantia conuentui error maximus esset, olim sat erat quandoque habere illam, imo legitur beatum Dominicum procuratorem conuentus Bononiensis arguisse, quod destrueret ei fratres, quia sæpe dabat eis pitantiam, & tamen quantum ex illa lectione memini, non dabat forte bis in hebdomada pitantiam procurator ille; olim vestes veteres, & laceræ, resarcitæ tamen, in vsu erant, modo consumitur ærarium magnum in vestibus. Taceo de fabricis sumptuosis, quæ à Mendicantibus fiunt. Et breuiter expensæ modernæ, tantum distant ab antiquis, vt non sit mirum, si multa opus sit solicitudine. Tertia est vitæ imperfectio, quia religiosi deficimus in vitæ perfectione, quo fit, vt Prælatis solicitudo sit consolatos fratres conseruandi in victu, &c. & sæculares non videntes perfectionem, quæ in talibus exigitur non dant largiter, & Deus principalis distributor iustissime subtrahit eleemosynas male meritis, de sua professione. Hæc Caietanus. Vnde cum proh dolor! his temporibus hæ tres Caietani rationes inueniantur, nimirum, si Concilium Tridentinum, etiam pro Capuccinis Patris nostri Francisci, & pro fratribus de Obseruantia supra appositum tentauerit proponere decretum, quod ad eos etiam extenderetur, nisi iustissimis ad hoc suadentibus causis à regula generali prædicti decreti exciperentur. Et cum monialesprimæ regulæ sanctæ Claræ, non excipiantur, clarum est earum monasteria, sub dicti decreti generalitate comprehendi, & per consequens illis concessum est modo possidere immobilia. Quæ si nolint tali se concessioni conformari, laudandæ sunt, dummodo solitudo mendicandi eas ab otio diuinorum non retrahat, dummodo etiam paupertatem, etiam in communi prædicantes in his, quæ pertinent ad necessaria vitæ, & in aliis, vt habentes ditissimos redditus, & possessiones, non viuant, & conuersentur.

h Caiet. super D. Tho. vbi su.

QVÆSTIO XXX.

De paupertate, quoad fratres Minores regularis Obseruantiæ, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum paupertas fratrum Minorum sit meritoria.*
2 *Quæ sit in nostra religione Minorum pœna proprietarij.*
3 *An vniuersaliter sit licitum fratribus Minoribus bursarium itinerando secum ducere.*
4 *Vtrum cum fratribus Minoribus conuentualibus sit recte dispensatum, vt possint habere proprium in communi.*

Multa circa hanc quæstionem essent dicenda, si apud regulares huius sacri, & Apostolici instituti, non essent tot regulæ expositores, qui hanc paupertatis materiam exacte, & erudite declarant, ad quos nos fratres Minores recurrimus, cum aliqua emergit difficultas: nunc autem tantum quatuor articulos proponam in hac quæstione. Aduertat tamen lector in his tractatibus *a* aliqua, circa nostrum Minorum institutum exacte peragi.

a 1. tomo qu. 27. & 2. to q. 78. & sup q. praeced. art. 10 conc. 4.

ARTICVLVS I.

Vtrum paupertas fratrum Minorum sit meritoria.

Respondeo dicendo, quod Nicolaus III. & Clemens *b* V. in declaratione regulæ fratrum Minorum regularis Obseruantiæ determinauerunt, quod paupertas prædictorum fratrum Minorum, quæ abdicat proprietatem omnium rerum, tam in particulari, quam etiam in communi propter Deum est meritoria, & sancta, quam Christus viam perfectionis ostendens verbo docuit, & exemplo firmauit. Et circa hoc dicit ibi multa notabilia. Et Alexander VI. approbauit, & perpetuæ firmitatis robur obtinere voluit literas Martini IV. & Martini V. Eugenij IV. Calixti III. ac Sixti IV. necnon Pauli II. Romanorum Pontificum, per quas literas huiusmodi Pontifices professoribus ordinis Minorum concesserunt, quod vsum bonorum eis, & dicto ordini relictorum (proprietate, seu dominio, eorumdem bonorum, apud Romanam Ecclesiam remanente) cum puritate suæ regulæ percipere, & habere possint, ita habetur in Supplemento *c*. Quæ approbatio confert ad reualidationem decretalis Nicolai III. & ad derogationem extrauagantium Ioannis XXII. & sic in Capitulo generali Miclenensi declaratum est, quod Papa Ioannes XII. reuocauit ante mortem suam, quidquid dixerat, vel fecerat contrarium Ecclesiæ, & determinationi Romano-

b c exiit. de verb sig lib. 6 clem exiuit. de parad. de ver. sig. habetur in mon. ord. fo. 5. tra. 2 & fo. 7. ar. 1. in 2. im. pres.

c Supp. fo 75. concess. 225.

Romanorum Pontificum, circa hoc. Quare constitutiones, quas fecerat contra declarationes Nicolai III. & Clementis V. nullius sunt roboris, vt in Monumentis Ordinum *d* refertur. Quod Capitulum generale declarauit, quod duplex est ius vtendi, id est licite vti, & sic vtimur fratres Minores: aliud est ius vtendi, id est dominium rei habere, vel autoritatem exigendi immediate habere, & isto modo non habemus alicuius rei ius vtendi, nec habere possumus, vt in eodem libro *e* refertur.

d In 1. impr. fo. 227 tra. 3. & in 2. f. 249 tract. 2.

e In 1. impr. f. 228. tra. 2. & in 2. fo. 247. tract. 2.

ARTICVLVS II.

Quæ sit in nostra religione Minorum pœna proprietarij.

RESpondeo dicendo, quod in Capitulo generali Burgensi fuit declaratum, quod proprietarij pœna, quæ aliquando ponitur in constitutionibus est pœna priuationis actuum legitimorum, & canonicæ sepulturæ: at pro laicis, priuatio vocis actiuæ & passiuæ, ac visitationum in iudicio. Ita habetur in monumentis *f* Ordinum, circa quam constitutionem, multa dicenda veniunt circa negationem sepulturæ Ecclesiasticæ, pro fratribus proprietariis, de quo vide infra hoc Tomo, in quæstione de sepulturis. Quis autem dicatur proprietarius ad prædictas pœnas inferendas, ex his, quæ diximus in quæstione præcedenti *g*, satis patebit, & circa hoc constitutiones religionum sunt consulendæ, nec est proprietarius, qui de licentia sui Prælati habet multa superflua, paratus ea resignare, vt tenet Syluester *h*, quem sequitur Ioannes Trullus.

f In 1. impr. fo. 223. tr. 3. & f. 244. tr. 2.

g q. præced. ar. 10.

h Sylu. relig. ii. q. 7 Trull. de canon. reg. c. 7. n. 13.

ARTICVLVS III.

An vniuersaliter sit illicitum fratribus Minoribus regularis Obseruantiæ Bursarium in via ducere.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæstio magnam requirit disputationem, quam relinquere decreui decidendam in hoc Tomo, cum expositores regulæ nostræ eam exponant, & resoluant, præcipue doctissimus Corduba *a*, ad quam & ad alios regulæ expositores me remitto.

a Cord. sup. reg. c. 4. q. 13.

ARTICVLVS IV.

Vtrum cum fratribus Minoribus Conuentualibus sit recte dispensatum, vt possint habere proprium in communi.

RESpondeo dicendo, prout in primo Tomo *b* late diximus, quod fratres conuentuales in ordine Minorum dicuntur communiter claustrales simul, & conuentuales, cuius nominis originem ibi explicauimus: nunc autem originalius huius nominis natiuitatem indagantes, inuenimus hoc nomen ad petitionem fratrum Minorum fuisse ipsis impositum ab Innocentio IV. Papa, vt ex eius Bulla patet, cuius tenor, in hunc modum se habet:

b 1. to. q. 4.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis fratrum Minorum salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum tanquam veri, & fideles Christi ministri elegeritis vobis in domo Domini mansiones, dignum esse credimus vt habitacula vestra inter alias honorabiles congregationes fidelium statuamus. Hinc est igitur, quod vestris supplicationibus inclinati præsentium autoritate decernimus, vt Ecclesiæ vestræ omnes, vbi conuentus existunt, conuentuales vocentur: concedentes vobis nihilominus licentiam, vt in ipsis Ecclesiis ad opus fratrum vestrorum habere libere cœmeteria valeatis. Nulli ergo hominum liceat, hanc paginam nostræ concessionis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Lugduni Non. Aprilis, Pontificatus nostri, anno VI.

Ex hac Bulla, ait Petrus Rodulphus *c*, conuincitur, & prosternitur error, & temeritas Seraphini *d* Regij, qui in suo libello centum casuum abutitur nomine conuentualium contra declarationem Innocentij IV. Pontificis maximi. Qui bona possident in communi, ex dispensatione Apostolica, de cuius dispensationis iustificatione quæritur in titulo quæstionis.

c Rod. lib. 2. hist. religion. Franc. f. l. 149 p. 2.

d Reg. cas. 7.

Pro cuius rei explicatione est notandum quod anno Domini 1495. fuit Parisiis quidam Frater Ioannes cognomento Perrinus ex Nouo Castro, hic compilauit quæstionem, in qua rationibus, & autoritatibus nonnullis nititur ostendere, regulam non valere commode obseruare spiritualiter, hoc est ad literam, sine aliqua Glossa, & limitatione, minime esse tutos apud Deum, & in conscientia. Fundamentum huius viri est, quia intentio D. Francisci fuit instituere ordinem in altissima paupertate, quam suis posteris iure hæreditario reliquit, cum paupertas sit regina omnium virtutum: Thesaurus enim monachorum, nihil aliud esse videtur præter voluntariam paupertatem. Ex quibus Perrinus duo infert, primo quidem, quod habere prædia, & annuales redditus, quæ inter bona immobilia computantur est contra paupertatem regulę. Nam vbi proprietas, ibi singularitas, vbi singularitas, ibi angulus, vbi angulus, ibi sordes, vbi sordes, ibi non habitat spiritus munditiæ, & puritatis amator perpetuus Christus Iesus. Ex hoc pendet secundum eius dictum, videlicet priuilegia derogare puritati regulæ, & dispensationem, sine causa iusta esse nullam, quin potius dispensanti, & dispensato maximum detrimentum afferre. Huc vsque Perrinus.

Sed supradictus Perrinus debuit aduertere quod quando summi Pontifices aliquam faciunt super huiusmodi rebus dispensationem, in dubio credendum est causas talis dispensationis esse satis iustificatas. Vnde anno Domini 1258. Alexander IV. Pontificis Gregor. IX. nepos rigorem regulæ Minorum in multis misericorditer temperauit, Pontificatus sui anno quinto. Quod fecerunt quoque multi alij summi Pontifices velut prædicti ordinis veri patres, vt Innocentius IV. Viderunt enim Franciscanam familiam late multiplicatam, & quod prima rerum facies sensim quodam laxiori vitæ genere pro temporum volubilitate, hominumque varietate, longe immutari cœpit. Cui sane veluti morbo nullum opportunum medicamen pro temporum conditione adhiberi potest, impossibileque esse videtur, vt in exiguis paruisque redditibus conuentuum obseruantia regulæ seruari queat. Quod etiam nostris temporibus sanctissime considerauit Pius V. qui paterne tentauit deducere conuentuales, ad priorem regulæ rationem, fragilitatem, atque obseruantiam: nouit tamen indigentiam, & penuriam religionis, neque in minori numero, quam duodecim fratrum posse fieri obseruantiam, vt patet per motum eius proprium, cuius initium est, *Pius Episcopus, illa nos cura*; vnde fatendum est Perrino multa esse in ordine, quæ non sunt de ordine, & indigent correctione: fatendum est etiam, quod venenum charitatis est terrena cupiditas, & vt ait Gregorius Magnus, tanto quisque à superno amore disiungitur, quanto magis in infimis delectatur, & quod diuitiæ, si attrectentur, veluti spinæ confodiunt, & exulcerant animam, imponuntque vincula, & compedes pedibus conscientiæ, & quod hæc duo pronomina, meum, & tuum, suscitant facies inuidiæ, rixas discordiæ, & lites, & in hoc præcipitum fuit beati Francisci studium, vt à sua relegaret regula loculos, & illicitam omnem conquisitionem, atque superfluorum prouisionem, & paupertatem, induxit virtutem illam cœlestem, per quam terrena omnia calcantur, in eaq; paupertate, quam sibi inclytus pater in sponsam accepit, fundauit regulam suam, sicut canit Thomas de Capua in hymno ab eo edito, *In paupertatis prædio Minorum plantans vineam*. fatendum est etiam Perrino, quod habere redditus annales, & prædia est contra puritatem regulæ. Sed dico, quod aliquid recipi potest in proprietatem, & vsum, aliquid in proprietatem, & non vsum, aliquid in vsum, non in proprietatem, re-

ceptio rei in proprietatem prohibetur fratri Minori, & quia ad hoc, quod teneat donatio non solum requirit liberam voluntatem in dante, & in recipiente, sed non prohibitionem legis, vel superioris, inde est, quod quamuis aliquis sit dominus pecuniarum suarum, non potest eas donare fratri Minori, cum receptio rei in proprietatem ipsi secundum suam regulam prohibeatur. Secundo receptio quarundam rerum ad vsum conceditur [illegible] Minori, vt vestium, & librorum. Conceduntur etiam [illegible] fratribus breuiaria, & missalia ad celebrandum [illegible] officia, & lectoribus, & prædicatoribus conceduntur libri. Quod non prohibet regula, prout explicant quatuor magistri, & declarat diuus Bonauentura in expositione illorum verborum, *nolite cogitare de crastino.* Et si fratres nihil penitus recipiebant, in principio exorientis religionis, in illo recenti feruore diligebantur ab omnibus, vt perspicue cernimus inter initia cuiuscumque ordinis; sed temporum successiones declarant, quod refrixit multorum charitas, & murem (vt in prouerbio est) missum esse in peram. Tertio, receptio pecuniæ, & denariorum, quoad proprietatem & vsum, & affectum prohibetur fratribus Minoribus per se, & per interpositam personam. Dicit Perrinus priuilegia conuentualium derogare in primo, & in hoc puritati regulæ. Cui respondetur derogare sane, si surreptitia essent: at non sunt surreptitia, cum in eis causa vera talium indultorum proponatur, multa sua sponte summi Pontifices illis concesserunt, vt patet per Bullas Apostolicas. & quod magis est, Sixtus huius nominis IIII. summus Pontifex, qui ex conuentualibus Minorum ad supremum Pontificis apicem assumptus est, nouit veritatem, vidit & expertus est, & tantum abest, quod fuerit supplicatum à fratribus, vt ipse motu proprio, cum fratribus conuentualibus dispensauerit. Quæ & approbauit Paulus III. Pontifex maximus, & habetur Diploma Viterbij, in sacrario Ecclesiæ sancti Patris nostri Francisci, prout refert Rodophus a, & vltra concedit, quod conuentuales possint succedere in temporalibus bonis, in quibus de iure succederent, si in sæculo mansissent, legata pia, & eleemosynas recipere, tenere, & habere, & in proprios vsus conuertere, vt possint sibi suffragari, de licentia tamen superioris sui.

a Rod. Iphus vbi su.

Vnde his stantibus error est dicere eos, qui diui Francisci regulam iuxta Ecclesiæ interpretationem, per summos Pontifices factam obseruant in statu esse damnationis: nam ex hoc Ecclesiam errare (quod absit) sequeretur in his, quæ ad animæ salutem spectant. Imo dicebat Nauarrus b quod mallet esse conuentualis seruando regulam beati Francisci relaxatam Apostolica auctoritate, quam frater de Obseruantia non seruando illam integram, quam integram vouent obseruantes, iuxta declarationem Nicolai III. & Concilij Viennensis. Ex quibus infertur, cum præfatis conuentualibus esse à Sede Apostolica sanctissime dispensatum. Iuxta quam dispensationem, non vouent regulam fratrum Minorum absolute, sicut vouent fratres de Obseruantia, sed verba professionis eorum sunt ista:

b Nau. in c. 8 mo. 4 de reg. n. 17.

Ego F. N. voueo, & promitto Deo omnipotenti, & beatæ Mariæ semper Virgini, Beato Francisco, & omnibus sanctis & tibi pater toto tempore vitæ meæ seruare regulam fratrum Minorum, per dominum Papam Honorium confirmatam, & à pluribus Pontificibus declaratam, præsertim secundum determinationem Martini IV. & V. & Clementis II. Eugenij IV. Sixti quoque IV. & Alexandri VI. viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate.

Et hoc modo professi sunt & perseuerauerunt viri doctissimi & præclarissimi, qui & ad Apostolicum dignitatis apicem ascenderunt, quorum statum non debuit Perrinus condemnare, neque alij reformati contra ipsum verba proferre, non credentes se tot patribus prudentiores, quos Deus ad tam eminentem statum conuocauit. Solum enim ipsis reformatis licet dolere, quod forte multi eorum, & etiam familiæ Obseruantiæ non seruant, neque satagunt integre seruare suam regulam, & lugere, quod multi claustrales & conuentuales laxius seruent illam, quam à Sede Apostolica fuerit laxata, percupientes, vt omnes legem suam intelligant, & ad amussim adimplere conentur, & nullus illorum declarationem, & relaxationem Apostolicam autoritate priuata dilatet. Hoc enim munus reformatorum est illorum, quorum professio instrumentis reformatioribus ad charitatem tendit, & non murmurare, & iudicare, cum Dominus prohibeat ante tempus iudicare.

QVÆSTIO XXXI.

De peste, in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Quid sit pestis.*
2 *Quomodo Prælati in peste se habere debeant.*
3 *Vtrum religiosi tempore pestis possint fugere.*
4 *Vtrum Prælati mendicantes possint compellere suos subditos ad seruiendum infirmis peste laborantibus extra monasterium.*
5 *Quomodo Prælatus se debeat habere in sua obedientia imponenda.*

ARTICVLVS I.

Quid sit pestis.

Respondeo dicendo, quod pestis est idem, quod epidemia, de cuius definitione multa diximus, in primo Tomo c, in quo loco probauimus, quod in tempore pestis possunt Moniales à clausura exire, quibus addendum, quod vt exeant necessarium est, quod ipsa pestis sit vera, & probata; sicut enim tempore incendij, aut aquæductus, qui inundat monasterium, licitum est ipsis exire, ita etiam tempore pestis, quãdo aër est corruptus, & n ulti inficiuntur, & moriuntur, licitum est ipsis propter ineuitabile alias periculum à clausura exire.

c t. to. q. 47.

ARTICVLVS II.

Quomodo Guardiani in tempore pestis debeant se habere quoad se.

Respondeo dicendo, quod Guardiani, & Priores, cum comparentur curatis, tenentur emere, & sibi præparare antidota præseruantia, & remedia, quæ à pharmacopolis conficiuntur ad euitandum infectionem, seu communionem pestis, & ipsis tenentur vti, quibus habitis tenentur ministrare actualiter infectis sacramenta confessionis Eucharistiæ, & extremæ vnctionis, vel saltem sacramentum pœnitentiæ. Quod autem teneantur sibi præparare antidota, patet, quoniam obligantur sub peccato mortali adhibere remedia proportionata ad finem officij sui, videlicet ad curationem animarum sibi commissarum necessaria, & conuenientia, tenentur item ad remouendum impedimenta contraria, quæ vel retardant, vel præpediunt positiue, vel priuatiue executionem dicti finis. Tenentur tertio, non se constituere in statu, in quo, vel non possint, vel difficiliter possint exequi suum finem, alias sua culpa & negligentia deficerent sibi ipsis, & partibus sui officij; sicut enim militi incumbit necessario defensiua arma apud se habere, & corporali medico similiter præseruatiua, nec ille à præliãdo, nec iste à medendo legitime excusatur, coram domino, si ob illorum carentiam recuset alter mederi, alter præliari, sic & Guardiano, & Priori, cum sint curati, accidit, vt in simili tenet Bañes d.

d Bañes 2. 2. q. 26. ar. 5 & latius q. 22. art. 7 dub. vl. & q. 3[illegible] ar. 3 conc. 4. in ea. rel.

Quod autem his remediis præseruatiuis vti teneantur patet: timor enim cadens in constantem virum, nullo modo excusaret illum, si consulto præseruatiua talia

talia relinqueret, imo in vitium pusillanimitatis incurreret; cum recusarent exequi operationem, sibi proportionatam, & recusarent in id tendere, quod alias sibi debitum, & potentiæ suæ commensuratum est, quod ex doctrina diui Thomæ *a* satis patet. Ponere enim pro omnibus animam suam, quod est actus pastoralis officij, in tantum habet periculum vitæ annexum, vt omnis rectitudo illius continuatur ex periculo vitæ, sicut & cæteri actus fortitudinis, qui si discrimen vitæ effugerent, in vitium inciderent, vt subtiliter disserit Caietanus *b*.

a D.Th. 2.2. q.123. ar.1.

b Caiet. quodlibet. 3 tract. qq. vn. in sol. ad 2.

Dixi aut saltem sacramentum pœnitentiæ: nam quamuis morientibus debeant reliqua etiam duo exhiberi, quando tamen non possunt singulis illa tria ministrare, semper primo loco sacramentum pœnitentiæ singulis est ministrandum, tanquam magis necessarium adultis.

Ex his infertur, quod cum Guardiani de iure naturali, & diuino teneantur remouere omnia impedimenta, quibus ipsi possunt impediri à curandis corporaliter, & spiritualiter subditis sibi commissis non bene facturos, si se exerceant personaliter in administrandis sacramentis ciuitatis infirmis epidemia laborantibus, tum quia excommunicatione cum sæcularibus infirmis potest ipsis aliquod contagium huius infirmitatis euenire, quod toti suæ communitati maxime noceret, tum etiã, quia ex huiusmodi communicatione ipsi possent infirmari, & deficere in his ad quę de iure diuino obligantur propter ea, quæ tantum supererogatoria censentur. Cuiusmodi est administrare sacramentum epidemiæ infirmis non suis subditis.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi tempore pestis possint fugere.

RESpondeo dicendo primo, quod non solum licet, sed est valde honestum vitam propriam negligere pro amici vita tuenda, & pro infirmis huiusmodi curandis, quæ sententia adeo est vera, vt non indigeat probatione, & est sententia D.Thomæ *c*, & communis dicentis, quod Pilades fecit optime & honestissime, cum mori voluit pro amico suo Oreste. Item D. August. *d* illud affirmat, & omnium apertissime Lactantius *e* Firmianus. Et est expressa sententia Aristotelis *f*. Et hoc probatur testimonijs sacræ Scripturæ; apud Ioannem *g* enim ait Christus Dominus, *maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis*. Ex quo loco sic arguitur, si hoc non esset licitum, Christus non adduxisset illud ad confirmationem sui facti, id est mortis, quam appetijt pro nobis. Et confirmatur, quia si hoc non licet, ideo esset, quia vnicuique vita propria est magis bona, quam vita alterius; sed vita corporalis Christi, erat maius bonum, quam spiritualis reliquorum hominum: ergo Christo non licuit pro hominibus mori, sed Christo licuit mori etiam pro inimicis; ergo nobis similiter licebit mori pro amicis. Ex quibus, & alijs, quæ in præsentiarum adduci possent, colligitur licitum, & honestum esse ponere se periculo mortis pro vita corporali proximi curanda.

c D.Th. in 3. sent. dist. 24. q.2. a.5. ad 3.

d Aug. li. de amicit.

e Lact. li. 54. diuin. insti. c. 38

f Arist. lib. 9. eth. c. 9.

g Ioan. 14.

Dico secundo, quod licet sit honestum, & laudabile exponere vitam propriam pro vita proximorum, non tamen sunt omnes religiosi obligati ad non fugiendum mortem & periculum in tempore pestis, pro salute proximorum: nam religiosi, qui vitæ contemplatiuæ incumbunt, quique pro obiecto non habent opera misericordiæ spiritualia, vel corporalia, erga populum exercere, vt Carthusiani, Camaldulenses, & cæteri monasticæ vitæ professores, Eremitæ, Iesuati, Canonici Regulares, Teatini, & alij huiusmodi possunt fugere à loco pestis sine scrupulo, nec infectis laicis, extra monasteria degentibus tenentur in spiritualib. subuenire. Hæc conclusio est Caietani *h*, quam sequitur Bannes, qui omnes dicunt esse opus supererogationis, & huius opinionis est Armil. *i* probatur conclusio, quia cum non sint curati, non tenentur ex officio, neque ex professione, & instituto obligantur ad hæc munera præstanda; ergo nullo modo tenentur permanere, quia nemo obligatur ad opera supererogatoria, nisi in casu extremæ necessitatis, quocirca licite possunt fugere, & seruare vitam, quod si illorum Prælati id illis præciperent, puto non teneri obedire, quoniam licet id, quod præcipitur, sit actus virtutis, & licita sit talis obedientia, in se, non tamen est necessaria, cum non sit secundum regularem Obseruantiam ipsorum, nec sit de contentis in regula statutis, seu constitutionibus ipsorum, neque concernat commune bonum ordinis, seu religionis, quam profitentur.

h Caie. 2.2 q. 26. a.3. Bannes 2.2. q.33 ar.3.

i Armill. v. Epis. n.6.

Dixi, extra monasterium: nam si pestis esset inter monachos, seu in conuentu, aut monasterio, deberent obedire, sub peccato mortali, Prælato præcipienti, vt infectis monachis ministrarent, tam temporalia, quam spiritualia, etiam cum periculo vitæ, vt optime probat Caietanus *k*, optima ratione, quoniam superior homo potest præcipere omnes exteriores actus necessarios ad commune bonum illud, cuius curam habet, ad quod subditos habet, & subditi tenentur obedire, non obstante quocunque vitæ periculo annexo. Vnde Prælatus potest præcipere subditis religiosis ea quæ sunt ad mutua obsequia, inter quæ non infimum locum tenet cura infirmorum, ideo tenetur subditus obedire, ad seruiendum ægris, etiam infectis epidemiæ morbo, quoniam hoc periculum vitæ comitanter se habet ad opus, quod per se præcipitur, scilicet seruitium infirmorum. Hæc Caietanus. alias neque Rex posset præcipere militi, vt præliaretur, vel defenderet ciuitatem, cum ibi sit periculum mortis concomitans. Et confirmatur: nam præceptum fortitudinis eneruaretur, vt optime habet D.Thomas *l* dicens, fortis bene se habet, circa pericula cuiuscunque mortis, præsertim, quia cuiuscunque mortis homo potest periculum subire propter virtutem, puta cum aliquis refugit, amico infirmanti obsequi propter timorem infectionis, vel cum non refugit itinerari, ad aliquod pium negotium prosequendum propter timorem naufragij, vel latronum. Hæc D.Thomas *m*, & Caietanus, quod idem habent Tabie. *n* & Viguerius. Præterea, quando quis obligatur ad aliquid faciendum, ex debito legali potest homo à Iudice, & superiori cogi ad illud implendum, vt dicunt D.Thomas *o*, & Caietanus, sed monachi, ad hæc seruitia præstanda, implicite saltem ex lege regulæ tenentur, vt inquit D.Bernardus *p*, & D. Thomas in terminis hoc dicit, ergo. Denique, si religiosi ad hoc non tenerentur, scilicet mutuo sibi succurrere in huiusmodi casu pestiferæ infectionis, profecto monasticæ Reipublicæ, & statui religioso minus recte prouisum esset, quod non est asserendum, cum sint inuicem membra, & cum vitæ periculo debeat alter alterius in hoc onera portare. Et de religiosis nostri ordinis fratrum Minorum minime licet dubitare, cum in eorum regula *q* contineatur, & ipsis præcipiatur, vt ministrent fratribus infirmis sicut vellent sibi seruire.

k Caietan. in suis opusc. to. 3. tr.9 q vn.

l D.Tho. 2.2. q.123. ar.5.

m D.Tho. vbi s. vbi Caiet.

n Tabien. v. fortit. Viguerius ti. de fortitud.

o D.Thom. & Caiet. 2.2. q. 118. ar. 4. & q.80.

p Bernard. in lib. de dis. & præcep. D.Th. in quodl. b.1. q 18 ar. 5.

q Reg. frat. Min. c.

Dico tertio, quod religiosi, qui particulari voto se obstrinxerunt administrandis infirmis tempore pestis debent ex iustitia legali, non solum ex debito charitatis non fugere, & infirmis administrare. Hoc dictum est clarum; multa enim, quæ sunt de consilio, & de perfectione charitatis, possunt cadere sub voto, quo facto vouentes debent illud exequi ex iustitia, & debito legis, seu regulæ, sic professæ, vt habet D. Thomas *a*, huiusmodi sunt fratres congregationis ministrorum infirmorum tempore Sixti V. erectæ, fratres hospitalarij, vt congregationis Ioannes de Dios, vulgo nuncupati fratres sancti Spiritus de Saxia in vrbe, & alij huiusmodi. Hi enim ex debito professionis suæ, & ex fine voto comprobato perspicuum est teneri ad huiusmodi ministerium. Quemadmodum etiamsi beneficium aliquod Ecclesiasticum erectum, & institutum esset, cum hoc onere, vt qui illud obtineret, præfata munera ex iustitia subire deberet. Quo autem vtiliter, & ordinate

a D.Thom. opus. 18. c. 15 in prinic.

tale ministerium adimpleant, debent præuia licentia suorum rectorum negotium Episcopo conferre, & ab eo regulam & methodum ministrandi recipere.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Prælati Mendicantes possint compellere suos subditos ad seruiendum infirmis peste laborantibus, extra monasterium.

RΕspondeo dicendo videri, quod regulares, seu religiosi, qui vitæ actiuæ incumbunt, & populis Christianis, seu Ecclesiæ Dei, & Episcopis profitentur, se ad salutem animarum coadiutores, quando arbitrio Episcopi, vel euidentia facti parochi non supplent, neque satis numero sunt ad ministrandum in tectis, tenentur, sub peccato mortali manere in loco pestifero, neque licite possunt aufugere. Explico dictum, in magnis ciuitatibus, vbi numerosa est populorum multitudo, non possunt profecto quinque, vel sex parochi, qui in illa ciuitate erunt, morbidorum necessitatibus eodem tempore satisfacere, vt experientia sæpe docuit, tunc videtur, quod fratres Mendicantes, & potissimum ordinis Prædicatorum, tenentur ministrando supplere, vt habetur ex diuo Thoma *b*, quem sequitur Bannes. Imo illis, quibus incumbit ex officio deficientibus, vel, vt dictum est, commode huiusmodi infirmitatibus satisfacere non valentibus, possunt, & debent ab Episcopis locorum vocari, & à Romano Pontifice deputari, & mitti per diuersa loca, & diœceses ad adiuuanda pericula animarum infectorum, & tenentur sub peccato mortali accedere, & præpositus locorum tenetur his præcipere. Et probatur: nam ordines Mendicantes ad salutem animarum præcipue sunt instituti, & destinatus eorum finis est, per prædicationes, confessiones, & alia pia opera saluti animarum incumbere; ergo si id recusarent, agerent contra finem destinatum, & in eorum constitutionibus contentum, & expresse promissum. Cum enim ex eorum instituto, pro obiecto habent circa fidelium animarum salutem versari, ijs operibus misericordiæ exhibitis subuenire, proculdubio, si fugerent, vel recusarent tempore pestiferæ infectionis opera præfata actualiter exercere, deuiarent à fine proprio, ab instituto, & scopo sui ordinis, quod sine culpa peccati mortalis effici non potest; huius enim finis non est ad libitum, seu voluntarium quid, aut ad vtrumlibet, ita quod possint illud velle, aut non velle, sed quid necessarium, & determinatum, ac proprio instituto huiusmodi religiosis propositum acceptatum, ac voto, & professione implicite, vel explicite comprobatum. Hæc est doctrina D. Thomæ *c* dicentis, *Conuenientissimum est ad prædicandum, ad confessiones audiendum, & ad alia huiusmodi, quæ pertinent ad salutem animarum, aliquam religionem institui procurando vtilitatem proximorum, per ea, quæ pertinent ad spiritualem animæ salutem*. Et alibi *d*, *Subuenire Prælatis in tali ministerio est huiusmodi religionis proprium*, & loquitur etiam de ministerio audiendæ confessionis. Et alibi *e* ait *quod non solum Curati, sed etiam Religiosi & quicunque alij minoris ordinis, qui Episcopis in eorum seruitio subseruiunt, formam septuaginta discipulorum tenentes, obligentur saluti animarum incumbere. Opportunum autem fuit, vt præter ordinarios Prælatos alij assumerentur ad huiusmodi officia propter multitudinem fidelis populi, & ob difficultates inueniendi sufficientes personas distribuendas singulis plebibus*. Et alibi ait idem Angelicus *f* Doctor, *quod religiosi possunt circa Ecclesiastica officia occupari, ex commissione Prælatorum, & præcipue illi, quorum religiones ad hoc sunt specialiter institutæ, quæ sane sunt ordines Mendicantium, & similia*. Ita D. Thomas etiam in opusculis *g*, dicens; Manifestum est autem huius instituti vinculum, & rationem, præsertim in religione Prædicatorum, & tradunt Caiet. *h* & Bannes.

b D. Tho. 2. 2 q. 186. a. 2. & 9. & qu. 188 ar 4 ad 2 & ar. 5. & in opusc. 19. c. 4. Bannes 2. 2. q 33 a. 3. dub. 3

c D. Th. 2. 2. q. 188. ar. 2.

d D. Tho in di. ar. 4. ad 2.

e Ind ar. 4. in fin. ad 5.

f D. Th. 2. 2. q 187 a. 1. ad 3.

g Opusc. 18. c. 16. in fin & c. 14.

h Caiet. sup. d. ar. 4 & Bannes vbi s.

Quod insuper ostenditur ex eo, quod huiusmodi religiones sunt vere institutæ, à Romano Pontifice approbatæ in supplementum multitudinis fidelis populi, vt ait Caiet. *i* dicens quod male de facto consultum esset populo Christiano, sine tali supplemento, quod Deus dedit. Igitur cum huiusmodi religiosi sint ex proprio instituto, coadiutores in spiritualibus animarum, & in ciuitatibus, & locis tempore pestis Curati ordinarij, propter currẽtem morbum satisfacere patientibus non possint, relinquitur quod necessario illi supplere debeant, & consequenter, non posse discedere, cum hic casus sit iudicandus grauis necessitatis. Et confirmatur, quia ob multitudinem infectorum sacerdos sæcularis nõ curatus tenetur; ergo multo magis regulares qui ex instituto ad subueniendum animabus obligãtur.

i Caiet. vbi suan sol ad 3.

Præterea probatur nostrum intentum, tempore hæresis tenẽtur, sub peccato mortali religiosi, qui ex instituto habent prædicare, & studere, etiam cum periculo mortis, quando quis ab infidelib. seducitur, non discedere ab eo loco, sed debet manere, docere & prædicare, vt populus à seductione liberetur. Iuxta D. Thomam *k*; ergo etiam ad confessiones audiendas tempore pestis in casu, quo Curati non sufficiant.

k D. Th. opusc. 18. c. 14.

Denique discessus religiosorum tempore pestis, nequit esse, sine maximo scandalo vniuersæ ciuitatis, cum in ea redditus, prouentus, & eleemosynas acceperint, & quamuis ratio scandali, ab extrinseco, & per accidens rationem culpæ inducat, non effugit sæpe labem peccati mortalis, præsertim in casu nostro, cum sit publicus, & grauis necessitatis. Hanc opinionem his, & alijs defendit Rutilius Benzonius *l*, Episcopus Lauretanus. Qui doctissimum his temporibus edidit commentarium, in quo hæc, & alia scitu digna docte resoluit.

l Benzo. de fuga l. 1 di. p. 1. q. 1. à pa 12

Quod ego confirmo ex his quæ Clemens *m* V. in Concilio Viennensi Ecclesiarum Prælatis præcipit, circa fratres ordinum Prædicatorum, & Minorum; ait enim districte præcipiendo, *Mandamus, quatenus pro diuina, & Apostolicæ sedis reuerentia prædictos ordines, & professores eorum habentes affectu beneuolo, commendatos fratribus ipsis, non se difficiles, graues, duros, aut asperos, sed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, atque munificentia liberales, se studeant exhibere, sic eos in prædicationis officio, & propositionis verbi Dei, ac in omnibus alijs prædictis, tanquam cooperatores eorum idoneos, & laborum suorum participes prompta benignitate recipiant*. Ex quibus verbis colligunt communiter Doctores professores ordinum prædicatorum, & Minorum, esse coadiutores Curatorum à Sede Apostolica deputatos, adeo quod asserit Marcus Antonius Cuquus *n*, ipsos respectu confessionum sæcularium iurisdictionem habere à iure priuilegio perpetuo ordinariam, de quo in additionibus ad summam, & cruciatam late egi. Vnde si sunt coadiutores, officium coadiutorum debent exercere, quod petit, vt saltem deficientibus Curatis proprijs ipsi, vt coadiutores eorum suppleant defectum. At cum hæc opinio aliquibus noua videatur, & sit ad ædificationem religionum, & ad soluendas animas satis necessaria, argumenta, quæ contra eam adducuntur, proposui in medium afferre, vt ex eorum solutione veritas magis illucescat.

m Clem. dudum de sepul.

n Cuquus.

Ad Argumenta.

PRimo arguitur; Religiosus non tenetur omnia consilia, ad perfectionẽ charitatis ducentia implere, sed illa quę determinata sunt & taxata, secundum regulam quam professus est, cætera etsi in præparatione animi sint, in præcepto non cogitur adimplere, nisi quando necessitas requirit, iuxta doctrinam diui Thomæ *a*. Respondetur quod religiosus non tenetur, ad omnia exercitia, quibus ad perfectionem peruenitur, sed ad illa, quæ determinate sunt ei taxata, secundum regulam, quam professus est, ita *b* diuus Thomas, & etiam ad illa, quæ ex proprio instituto, illius religionis censentur, vt idem Angelicus Doctor *c* docet, & cum institutum religiosorum Mendicantium huiusmodi sit, vt Prælatis in ministerio animarum, subuenire & coadiuuare debeant, præsertim, quando sine eorum auxilio, multitudini, non nisi difficulter succurri potest, ideo dicimus tunc esse obligatos non fugere.

a D. Tho. 2. 2. q. 186. a. 2. & in 4 d. 1. q 2 ar. 6. q. 2. ad 3.

b D. Th. 2. 2. ar. 2. in corp. ar.

c D. Tho. vbi su. q. 188. ar. 4. ad 2.

Secundo

Secundo arguitur. Cum tria ad perfectionem fraternæ dilectionis faciant, inimicorum dilectio, expositio animæ suæ pro fratribus ad pericula mortis, ordinatio totalis vitæ suæ in vtilitatem proximorum, & hęc tria sint propria status Episcopalis, vt ait diuus Th. *d* sequitur, quod ad hæc religiosi non tenentur. Quod confirmatur, ex eodem diuo Thom. *e*, dicente; obligantur enim religiosi ad hoc quod temporalia deserant, quod castimoniam seruent, & quod sub obedientia viuant, quibus multò est amplius, & difficilius, pro salute animarum vitam ponere, ad quod, vt dictum est, Episcopi obligantur. Vnde manifestum est grauiorem esse Episcopalem obligationem obligatione religionis. Respondetur verum esse essentialiter huiusmodi exercitium spectare ad statum Episcopalem, quæ secundario, & minus principaliter pertinere quoque potest ad statum illarum religionum, quæ ad salutem animarum institutæ sunt, & hoc in casu, quo curati primo obligati supplere non possint. Quemadmodum, quamuis prædicatio verbi Dei sit proprium Episcoporum, vt dicitur in Concilio Tridentino *f*, non tamen repugnat, etiam ex proprio instituto, ex commissione tamen, vel delegatione Sedis Apostolicæ, vel Episcoporum religiosis conuenire: bene autem dicit Caietanus *g*, quod proprius actus fratrum Prædicatorum, & cæterorum non est prædicare, sed subuenire Prælatis, hoc est Episcopis in prædicationibus actu, ita quod non conuenit eis prædicare, nisi ministerialiter, sic dicimus, quod quamuis huiusmodi exercitia ex officio primo competant Episcopis, & Curatis, subuenire tamen Prælatis in illis etiam ex instituto ministerialiter competeret huiusmodi religiosis, ex quo capite nascitur eorum obligatio.

d D. Th. opu. 18. ar. 16.
e D. Tho. opu. 1. q. 18 c. 17.
f Con. Tri. ses. 5. c. 2. & ses. 24 c. 4.
g Caiet. 2. 2. q. 188.

Tertio arguitur. Ponere animam, id est, vitam, pro proximo, est opus supererogationis & de consilio, præterquam in extrema necessitate, ergo extra illam religiosi nō tenentur. Respondetur negando antecedēs, cum sit opus illis debitum, vt ex diuo Thoma *h* colligitur, scribente hæc verba: *Quod vero duodecimo proponitur, quod nullum sacrificium est Deo magis acceptum quam zelus animarum; sed animarum zelus est ordinate habendus, vt primo homo zelum animæ suæ habeat eam ab omni affectione terrena absoluendo, secundum illud Sapientis* i. *Miserere animæ tuæ placens Deo, vt patet, per Augustinum* k; *sic ergo si aliquis post contemptum terrenorum, & sui ipsius in hoc procedat vlterius, vt etiam aliarum animarum zelum habeat, erit perfectius sacrificium, sed tunc perfectissimum est, quando ad zelum animarum habendum voto, seu professione obligantur, sicut Episcopus & religiosi, ad hoc per votum obligati.* Ex quibus patet, quod huiusmodi religiosis hæc vota non sunt supererogationis, quod etiam clarius docuit idem Angelicus Doctor *l*, dicens, *quod perfectionis statuta magis habent, ne religiosi, qui ex voto sui ordinis obligantur ad hoc, quod Episcopis subministrent in his quæ ad curam animarum pertinent prædicando, & audiendo confessiones.*

h D. Thomas in quodl. 18. a. 3.
i Eccles. 30.
k Aug. 21. de ciuit. Dei.
l D. Tho. in quodl. 18. c. 3.

Quarto arguitur ex autoritate Caietani *m*, quem sequitur Bannes, & omnes dicentes posse religiosos tunc temporis fugere. Respondetur, quod neque Caietanus, neque Bannes, loquuntur in casu nostræ conclusionis, hoc est dum pestis serpit, & grassatur in ciuitate, in qua ob multitudinem infirmorum ordinarij parochi supplere nequeunt, vel probabile est eos supplere non posse: nam in hoc casu cum sit casus grauis necessitatis, nullus meo iudicio, si recta ratione ducatur, negabit eos non teneri ad coadiuuandum, alias sibi contradicerent. Bannes enim *n* alibi scribit, quod ordo Mendicantium, & præcipue Prædicatorum, cum præcipue sint instituti, & destinati ad salutem animarum, & eorum finis sit procurare fidelium salutem, quod Prælati dictarum religionum tenentur, sub præcepto facere, vt huiusmodi religiosi se exerceant in his operibus misericordiæ doctrinæ prædicatione, & confessione, & alijs huiusmodi. Et statim dicit subditos peccare, nisi habeant in præparatione animi obedire Prælatis, quando prædicta munera, & officia illis iniuncta fuerint. Hæc Bannes. fuga autem in tempore necessitatis, vt ponimus, non est medium, proportionatum ad talem finem. Caietanus *o* autem videtur sibi contradicere, quandoquidem scripserit doctrinam, dicens, quod Prælatus potest præcipere religiosis ista obsequia, & tenentur obedire, non minus quam sæcularis miles, suo Principi præcipienti, vt prælietur, addens hæc præcepta Prælati non esse supererogationis, sed necessitatis, respectu eorum, quorum salutem procurare debent. Atque huiusmodi religiosi, ex instituto tenentur populis Christianis auxilia spiritualia ministrare, vt sæpe ipsemet docet. Vnde concludimus, quod quando huiusmodi contagium vniuersale, seu generale Iurisperitorum in ciuitate timetur, & quando vel ex facti euidentia, vel ex Episcopi monitu, illis significatur proprios, & ordinarios curatos non posse competenter satisfacere indigentijs spiritualibus proximorum huiusmodi religiosos, non ex debito charitatis, & de congruo, sed ex debito eorum instituti teneri permanere, & non fugere. Præpositoque præcipienti, vt in festis existentibus in graui necessitate spirituali sacramentum confessionis ministrent, teneri obedire; multa sunt enim, vt ait D. Thomas *p*, multitudini necessaria, ad quæ implenda vnus non sufficit, sed impletur à multitudine, dum vnus hoc, alius illud facit. Hæc pro hac pia opinione adducta sint, quæ ad eam comprobandam sufficiunt: meminerint tamen domini Episcopi, quod præcipuum fundamentum pro parte defensata adductum est esse ipsos religiosos ordinis Prædicatorum, & Minorum Curatorum coadiutores à Sede Apostolica destinatos, propter quod summi Pontifices ipsis iurisdictionem immediate contulerunt ad audiendas confessiones sæcularium, ita quod domini Episcopi tantum nudum ministerium eos approbandi habeant, & iurisdictionem illis à Sede Apostolica datam post prædictam primam approbationem perpetuo obtineant, prout in primo Tomo *a* late tradidimus. Vnde si fratres ordinum Prædicatorum, & Minorum, eorum priuilegia in iure communi inserta, & per Concilium Tridentinum minime abrogata voluerint quotannis ad audiendas sæcularium confessiones examinare, & de nouo approbare, & reprobare indifferenter, sciant domini Episcopi, quod eos, vt coadiutores datos à Sede Apostolica non tractant, & per consequens videtur eorum Prælatos videri non esse obligatos ad imponendam obedientiam suis subditis in his necessitatibus. Quod ego ex dictis probabilissimum existimo.

m Caiet. 2. 2. q. 16. a. 5. Bannes 2. 2 q. 15. dub 4. conc. 4.
n Bannes vbi su ar. 3. du. 3. anno. 2. conc.
o Caiet. opu. 3. to tra. 9 q. vn.
p D. Tho. 2. 2. q. 151. ar. 2. p. 2.
a 1. to q. 59. ar. 6. & 7.

ARTICVLVS V.

Quomodo Prælatus debeat se habere in hac obedientia imponenda.

RESpondeo dicendo, quod in hoc practicando superiori vel Prælato, prudentia opus erit, ne singulis indifferenter huiusmodi obedientiam imponat, ne vel valde infirmos, vel egregiæ conditionis viros, qui alias regularis Reipublicæ perutiles vel necessarij sunt, sine delectu ad hoc munus exponat; non enim recte faceret Prouincialis si per obedientiam præciperet Guardiano, vt cum periculo vitæ suæ inuiseret infirmum pestilentia infectum, stantibus alijs, qui hoc munus possent recte facere: nam vita corporalis Prælati multo pretiosior est, & maius bonum quam vita subditi particularis. Cum enim Dauid *b*, distributo populo per centurias vellet egredi ad præliandum, dicens, Egrediar ego vobiscum: respondit populus, Non exibis; siue enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit, siue pars à nobis ceciderit, de nobis non satis curabunt, quia tu solus vnus pro millibus computaris: melius est igitur, vt sis nobis in vrbe præsidio. Qua in re videtur labi Nauarrus *c*, dicens quod Prælatus tenetur inuisere infirmum pestilentia. Quod ego intelligo verum, quando non adsunt alij, qui possunt id efficere, & se offerant ad illud; non enim debent

b 2. Reg. 18.
c Na. in manual ca. 24. nu. 10. in fine.

debent consentire subditi, vt eorum Guardianus, aut Prælatus id efficiat, ne caput communitatis pro aliorum vita corporali periculo vitæ se exponat, & manente in tali necessitate conuentu sine suo capite, & Prælato, corruat eius regimen, & medicinæ, & necessaria infirmis fratribus deficiant.

Vnde non laudo Prælatum qui cum grassatur epidemia in populo, ipse ante alios ad inuisendos infirmos, & eos in corporalibus, & spiritualibus curandos egreditur; licet enim hoc sit opus charitatis, non tamen est charitas bene ordinata: ipse enim pro suis subditis est constitutus, & tenetur remouere omnia impedimenta, quæ eorum salutem corporalem, & spiritualem impedire possunt. Et huiusmodi egressus verisimiliter, & frequenter est causa contagij pestilentialis. Quod contagium si Prælatum occupauerit, quid facient oues balantes infirmæ sine pastore inter intemperiem aeris commorantes. Hæc pastores animo reuoluant spiritu non probato deficientes sint causa, vt eorum subditi in salute corporali deficiant, considerent, quod ipsi condemnarent Curatum, qui ad oppidum vicinum peste affectum pergeret, vt eius infirmis corporaliter, & spiritualiter mederetur, cum ex tali facto in manifesto periculo se exponeret, quod esset causa, vt suis ouibus in similibus infirmitatibus, & necessitatibus succumberet.

QVÆSTIO XXXII.

De Prædicatoribus Euangelicis, in tredecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tredecim.

1 *Quale, & quantum sit prædicationis munus, & non prædicandum sine facultate superiorum.*
2 *Vtrum liceat prædicando detrahere Ecclesiæ Prælato.*
3 *An possit prædicari in occulto.*
4 *Vtrum liceat prædicatoribus euntibus ad infideles ad prædicandum associari militibus contra ipsos infideles dimicantibus.*
5 *Vtrum Religiosi possint prædicare in Ecclesiis suis, & in parochialibus contradicentibus Episcopis, & parochis.*
6 *Vtrum Prædicatores semel approbati ab Episcopo teneantur iterum coram eodem Episcopo, aut eius successoribus præsentari, eorum prædicandi licentia suspensa, aut reuocata.*
7 *Vtrum Prælati Ecclesiarum incurrant aliquam censuram impedientes separatim audientes prædicationes regularium.*
8 *Vtrum Episcopi possint procedere contra Regulares errores prædicantes.*
9 *Vtrum regulares extra claustra, & obedientiam suorum Prælatorum possint ad prædicationem admitti.*
10 *Vtrum regulares prædicantes miracula, aut reuelationes non authenticas, possint puniri ab Episcopo.*
11 *Vtrum quæstores eleemosynarum possint prohiberi prædicare ab Episcopis.*
12 *Vtrum prædicatoribus regularibus aliqua priuilegia circa diuinum officium concedantur.*
13 *Vtrum prædicatoribus regularibus aliquod priuilegium circa ieiunia concedatur.*

ARTICVLVS I.

Quale, & quantum sit prædicationis munus, & non prædicandum sine facultate superioru.

RESpondeo dicendo, quod quale & quantum sit prędicationis munus, & quales sint prædicatores, dico, quod oportet eos à profanorum autorũ, & poetarũ fabulis, & auctoritatibus citandis abstinere, vt docet Concilium Senonense *d*, & Concilium Treuerense *e*, quæ nunc leguntur in volumine Conciliorum Surianæ editionis. Et tanta res est, vt non sit prædicandum sine facultate superiorum stantium in loco Dei, à quo debent Prædicatores ad prædicandum licentiam obtinere, quomodo enim prædicabunt, nisi mittantur? Vnde, quod nulli sine facultate superiorum liceat prędicare, iam olim sancitum fuit multis Conciliorum decretis. Quod expressius innouat Innocentius III. in Concilio *f* Lateranensi, & Concilium *g* Lateranense

d Con. Senõ c. 35. & c. 30.
e Con. Treue. in c. nisi.
f Conc. Late. c. 3. § qu a vero nonnulli
g Conc. Lat. sess. 11.

sub Leone X. & multa tradit Brucardus *h*, tradunt Castro, Repertorium Inquisitorum, Simancas, eleganter, & copiose Conradus Brunus, & Augustinus de Ancona. Et nouissime Concilium *a* Tridentinum id in multis decretis commendat, & determinat. Ait enim, *Regulares vero cuiuscumque ordinis, nisi à suis superioribus de vita, moribus, scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia etiam in Ecclesijs suorum ordinum prædicare non possint, cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant; in Ecclesijs vero, quæ suorum ordinum non sunt, vltra licentiam suorum superiorum, etiam Episcopi licentiã habere teneantur, sine qua in ipsis Ecclesijs non suorum ordinum nullo modo prædicare possint: ipsam autem licentiam gratis Episcopi concedant.* Hæc Concilium *b*. Quod idem Concilium *c* Tridentinum determinat, vt nullus sæcularis, aut regularis, etiam in Ecclesijs suorum ordinum, contradicente Episcopo prædicare præsumat. Quod patres nostri ordinis congregati in Capitulo generali Toletano *d*, vt constat ex eorum decreto intellexerunt iuxta terminos Concilij *e* Viennensis esse declarandum, scilicet quando Episcopus vult prędicare, &c. dicitur enim ibi loquẽdo de fratribus Prædicatoribus & Minoribus, vt dictorum ordinũ fratres in Ecclesijs, & locis eorum, ac in plateis cõmunibus libere valeãt clero, & populo prædicare, ac proponere verbum Dei, hora illa duntaxat excepta, in qua locorum Prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solemniter prædicari, in qua prædicare cessabunt, præterquam si aliud de Prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. Et quod Concilium hoc modo sit necessario intelligendum, probatur, quia alias sibi ipsi contradiceret; dixerat enim, quod in Ecclesijs suorum ordinũ possent regulares prædicare sumpta ab eis tantum benedictione, sine alia ipsorum licentia speciali, vt patet ex eius contextu: ergo contradicente Episcopo petita dicta benedictione possunt dicti regulares in Ecclesijs suorum ordinum prædicare, secundum ipsummet Concilium: vnde prædictum decretum debet intelligi in casu excepto in dicto Concilio Viennensi, quando, scilicet, Episcopus prædicat, aut vult coram se prædicari, vt sic correctio legum euitetur. Et aduertendum quod parochus potest concedere licentiam viro docto aut regulari docto, & noto, vt duobus aut tribus vicibus in sua parochia, & Ecclesia concionetur, prout tenet Henriquez *f*, affirmans hanc esse opinionem aliquorum Doctorum, & Magistrorum, cum quibus ipsemet consulit, quod scilicet, possit parochus hanc licentiam concedere, etiamsi dicta persona non sit ad prædicandum ab ordinario ipsius parochi approbata. Et ante dictos patres hanc opinionem tenuit Innocentius *g* dicens, quod si persona prædicare volens sit notabilis, sicut Magister in Theologia, vel alius competens, & idoneus Prædicator, vt per suum Episcopum approbatus, & definitus ad curam animarum, vt sunt Ecclesiarum Prælati, vel alij, quibus prædicare generaliter, vel specialiter sit concessum, quilibet Curatus hanc autoritatem dare poterit. Quod intelligit Hostiensis causaliter, & in transitu, & ita tenet Penna *h*. Et aduertendum, quod prædicatores Societatis semel ab vno Episcopo approbati possunt prædicare itinerantes in locis vbi voluerint, non contradicente parocho, vt teste patre Henriquez *i*, concessit Gregorius XIII. nisi Episcopus proprius adsit, & huius concessionis sunt participes Mendicantes, & alij qui Societatis fruuntur priuilegijs.

h Brucar li. 1 decreto c. 97. & 98 & 99. Castr de iust. hæret. c. 2 & 3. Repert. ver. prædicare. Simanc. de inst. cath. tit. 19. Bru. li. 6 de hæret. ca. 4. Aug. de potes. eccle. q. 64.
a Conc. ses. de refor. ca. 2 §. siquis vero & seq & ses. 24. de refor. c. 4.
b Conc. in d. § siq. vero.
c in d. ca. 4.
d Ordin. Tolet. fo. 10.
e cap. dudum de sepul.
f Hen. li. 7 de indul. ca 16. iuxta fin.
g Inno. in ca. cum ab eccles. de offi. ordin.
h Pen. in directo. inqu. fi. p. 17. n. 3 in impres. Venet.
i Hen. vbi su.

ARTICVLVS II.

Vtrum liceat prædicando detrahere Ecclesiæ Prælato.

RESpondeo dicendo, quod Clemens *k* V. in Concilio Viennensi, inquit, *Religiosis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub maledictionis æternæ interminatione districtius inhibemus, ne in sermonibus suis Ecclesiarum Prælatis detrahant.* Et patres

k Cle. § 1. de priuil.

l Con. Senon. in decre. morũ ca. 35. & 36.

patres Concilij Senonensis *l*, aiunt nonnulli Prædicatores beneuolentiam vulgi captantes, administratoribus tam Ecclesiasticis quam sæcularibus detrahunt, subditos suis moribus rebelles, & inobedientes reddunt. Et post aliqua, ait, si Prælatis Ecclesiæ, & Principibus detraxerint, ac populum ab obedientia superiorum retraxerint, nos volumus tales, & tam ineptos concionatores ab officio prædicationis suspendi, & à suis superioribus pro more, & censura excessus acriter puniri.

m Conc. Lat. ses. 11.

In Concilio quoque Lateranensi *m*, sub Leone X. hæc post alia patres decreuerunt dicentes, *Inhibemus omnibus, & singulis clericis sæcularibus, vel regularibus, cæterisque cuiuscunque status, gradus, & ordinis existant, qui onus prædicationis assument, ne de cætero in sermonibus suis futura ex literis sacris constanter prædicent, sed ex diuinæ vocis præcepto Euangelium omni creaturæ cum vitiorum detestatione, & virtutum commendatione declarent, & pacem ad dilectionem mutuam à Redemptore nostro tantopere commendatam vbique fouentes, non scindant vestem inconsutilem Christi, sed ab Episcoporum, & Prælatorum, ac aliorũ superiorum, eorumque status scandalosa detractione, quos coram vulgo, & laicis non modo incaute, sed etiam intemperanter reprehendunt, & mordent, & ab eis male gestorum expressis quandoque nominibus aperta, & manifesta redargutione abstineant: denique constitutionem fœlicis recordationis Clementis Papæ V. quam tenore præsentium innouamus, & approbamus, inuiolabiliter ab eis obseruari debere decernimus.*

n Gl. in v. detrahũt. in cle. relig. § quibus de pri. & excess. prælat. 16 p. 1. cap. si clericus.

Et aduertendum, quod glossa *n* quædam allegat quãdam D. Hieronymi sententiam ad Rusticum dicentis, non est humilitatis meæ atque mensuræ de ministris Ecclesiarum sinistrum quippiam dicere, habeant illi ordinem suum, & gradum. Et Tullius in inuectiua contra Sallustium in fine sic dicit, sæpe vidi grauius offendere animos auditorum eos qui aliena vitia aperte dixerunt, quam eos, qui commiserunt. Intelligo autem

o Gl. in d. ver. detrahunt.

hanc literam, dicit prædicta Glossa *o*, cum nominatim detrahunt, vel per circumlocutionem quæ vicem habeat proprij nominis, alias in genere bene liceret Prædicatoribus tangere vitia Prælatorũ: licet enim in gene-

p C. a. sacerdos de offi. ordin. Matth. 23.

re, quod non licet in specie, vt dicitur in iure *p*, & ex sacris literis satis patet, dicente Domino, *super cathedram Moysi sederunt scribæ*, &c. eorum opera nolite facere. Caueant tamen, vt etiam in generali locutione linguam refrænent, quia qui inordinate loquitur, sentiet male, vt dicitur in quodam Canone *q*.

q c. sit rector. 43. dist.

ARTICVLVS III.

An possit prædicari in occulto.

a Ioan. 18.

RΕspondeo dicendo, videri non posse in occulto prædicari. Christus enim, & sui ministri palam locuti sunt. Et sic dicebat ipse *a* Redemptor, & Doctor noster, *Ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in synagogis, & in templo, quo omnes Iudæi conueniunt, & in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas: interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis, ecce ipsi sciunt quid dixerim ego.* Pondera obsecro, ait

b Ani. in tra. de ann. ciuil. & pasto. cap. 29. num. 23.

Michael de Aninyon *b*, quanta exaggeratione verborum profitetur, & contestatur se palam, & non in occulto locutum. Magos etiam quærentes Regem Iudæorum in Iudæa rem sane duram auditui Herodis Regis non ad vicos secretos, neque statim ad eandem Bethlehem, sed ad Hierusalem metropolim Iudæorum, qualis est apud nos Roma, cœlorum stella perduxit, vt ibi prius per principes Iudæorum inquisitio Magorum

c Matth. 2. d Act. 26.

examinaretur, vt apud Matthæum *c* legimus accessisse. Et Paulus *d* ad Agrippam purgans se dicebat, latere nihil horum arbitror; nec enim in angulo quidquam horum gestum est. Et ideo sanctissimus Gregorius Papa XIII. prout refert dictus Michael de Aninyon, merito præcepit, vt etiam confessiones sacramentales, quæ plus omnibus secretum expostulant, non in latibulis audirentur, sed in publico solo verborum secreto reseruato, & sigillo confessionis, vt scilicet sacerdos, & pœnitens videantur, & non audiantur. Quo viso, & Euangelio idipsum prædicante, nescio qua lingua possit aliquis laudare prædicatores in terris infidelium occulte prædicantes, & in publico propter metum infidelium parum, aut nihil loquentes: & nescio quo vultu possint vituperare prædicatores, qui palam locuti sunt, non erubescentes, neque timentes prædicare Euangelium in templo, & in plateis, imitantes Christum Dominum, & Apostolos, qui palam de Christo sunt loquuti, scientes virtutem Dei esse in Euangelio, ipsumque comparari grano sinapis, quod in occulto, & non attritum minimum est, sed in publico, & attritum maximam acrimoniam præ se fert, & ad multa est valde vtile. Quod videmus tempore martyrum in primitiua Ecclesia contigisse, in quo ipsi propter prædicationem publicam Euangelij, vt grana tritici in terra ceciderunt, & mortui propter fidem multum fructum attulerunt. Et ista est prædicatio Euangelij, qua ab incunabilis vsa est Ecclesia, quæ in proponendo, & docendo ea quæ pertinent ad fidem & bonos mores, est columna, & fundamentum veritatis. Vnde precor omnes dominos Episcopos ne verbum Dei in cubilibus secretis consentiant etiam à viris Catholicis, & probatis in literis, & virtute, prædicari, ne ex tali occulta Catholicorum prædicatione aliquis non ita Catholicus sumat occasionem ad prædicandum ea, quæ non sanam doctrinam præ se ferant, præcipiant in Ecclesijs publice verbum Dei proponi, ne aliquis transfigurans se in Angelum lucis occulte prædicando diuidat Christum, & superseminet zizaniam.

ARTICVLVS IV.

Vtrum liceat Prædicatoribus Euangelicis euntibus ad infideles ad prædicandum, associari militibus Christianis contra ipsos infideles dimicantibus.

e Mascar. de Sussan. in tra. de Iud. & alijs infidel. lib. c. 14 qui tra. hab. t. into 14. in ac. diuers. doctor. in 1. par.

RΕspondeo dicendo, quod quidam Mascardus *e* de Sussanis in virtute tangit hanc quæstionem. Quærit enim ibi, vtrum bella mota per Christianos contra Barbaros, quos Indos vocamus, fuerint licita & de eorum coactione ad fidem Catholicam, qui resoluit bella licita esse, & iuste ad fidem Catholicam potuisse, & posse compelli. Quod probat primo; constat enim gentes illas fore natura barbaras, & absque aliqua prudentia, & barbaricis vitijs contaminatas, vt legere est in historia de illis exarata, vnde potuerunt armis cogi, & id bellum contra tales est iustum iure naturæ. Ait enim

f Arist. 1. politic. c. 3. & 5.

Aristoteles *f*. Et qui neque natura ingenuos habent animos, vt verborum doctrina duci queant, necesse est, quasi belluas quasdam sub iugo ponere, & legum austeritate coercendos fore, vt ait idem philosophus *g*. Et

g Ari. 10. ethi.

per hunc modum coacti recta operantes virtutum actibus assuefaciendo tandem in bonos viros euadunt, vt

h Ari. 2. ethi.

ipsemet Aristoteles *h* ait, ex eo enim quod multoties agitur secundum rationem imprimitur forma rationis in vi appetitiua, quæ impressio nihil aliud est, quam virtus moralis. Ad quæ comprobanda aliquos Canones *i* allegat, vbi Archidiaconus, & congerit aliqua

i ca. schisma. 23 q. 6. & c. quis nos. vbi Archi. Andr. in c. 2. de hæ re. lib. 6.

Ioannes Andreas: alijs autem hanc comprobat partem, quibus omnibus respondet Episcopus Chiapensis in quodam libello, quem composuit contra quendam doctorem Sepulueda, qui supra positam opinionem his & alijs fundamentis nisus est in his Hispaniarum partibus defendere, contra quem zelo fidei inflammatus comitatus à quibusdam doctissimis familiæ Dominicanæ alumnis titionem fumigantem in ore portantibus coram maiestate Imperatoris Caroli V. obtinuit dictus Episcopus Chiapensis etiam Dominicanus, ipsumque Sepuluedam titione fugauit, cuius doctissimi & zelosissimi viri rationes nolo impræsentiarum referre: esset enim necessarium volumen integrum imprimi, vt omnia quæ dici, & dici possunt, in medium proponerentur.

Sed non possum subtacere quoddam argumentum, quod à dicto domino Episcopo Chiapensi refertur. Quod est huiusmodi: nam Christus, Dominus, & Apostoli non potentia armorum, sed pijs suasionibus, & Angelicis

Angelicis prædicationibus militabant, quorum exemplum, & Hispani in Indijs sequi debuissent, mittendo prius ad eos Prædicatores Euangelicos, vt factum est in primitiua Ecclesia: nam ad fidem nemo per vim est compellendus, quia voluntarius tantum admittitur, vt sacra Scriptura nos docet, & multa decreta *k* sanctorum Patrum nobis prædicant.

k 45. dist. c. de Iudæis, c. ad fidem 23. q. 5 ca maiores § item quæritur de bapt. & eius c. sicut vbi per omnes de iud.

Huic fortissimo argumento respondet prædictus autor Mascardus, quod ad fidem nemo compellendus est per vim, quia voluntarius tantum admittitur, & sic dicti Indi non fuerunt ad fidem per vim coacti, sed mota bella contra eos vt fidem Christi & eius propagationem, & prædicationem non impedirent, & admitterent, qui eos in fide pie instruerent, & sponte postea credentes se conuerterent, vt contingit eis, qui agminatim ad Baptismum conuolasse feruntur: nam constat etiam ante tempora Constantini, fidem prædicari noluisse sine mortis pœna, & secundum id quod tradit diuus Thomas *a*, frequenter, inquit, Christi fideles contra infideles bellum mouent, non quidem vt eos ad credendum cogant, sed vt compellant ne fidem impediant, quam partem validissimis fundamentis amplexatur Ioannes Genesius *b*, & confirmatur: nam potestas ipsorum infidelium non est à Deo, cum sint contra ipsum, de quibus dicitur apud *c* Oseam, ipsi regnauerunt, & non ex me. Et confirmatur deinde: nam posset Papa sic baptizatos eximere à iure & obedientia principis pagani impedientis Christianismum, sicut potest vxorem conuersam eximere à potestate viri pagani, prout tenent diuus Thomas *d*, & doctores communiter cum Bellarmino. Ex quibus colligitur secundum prædictam sententiam Prædicatores Euangelij in partibus infidelium peragrantes iuste posse associari militibus ne Euangelij prædicatio impediatur, & ad defendendum baptizatos à manibus infidelium, & si opus fuerit ad eos eximendos à potestate Principis pagani, qui eos iurisdictioni diaboli iterum tradere conatur, vt sic alij pagani hoc auxilio & fauore allecti in fide instruantur, & Baptismi ianuam ingrediantur.

a Diuus Tho. 2. 2 q. 10. a. 8

b Genes. in Apo ad Epi. Segouiensem.

c Osea 7.

d D. Tho. in addi. q. 54. (?) d. in 4. d. 37. Bellar li. 5 Roman. Pon. c. 7

Quibus respondeo, quod hoc à viris doctis speculatiue concedi potest: at quantum ad practicam maximas meo iudicio patitur difficultates, tum quia ipsi milites associando prædictos religiosos magis impediunt prædicationem Euangelij, & conuersionem infidelium, quam fouent: sunt enim publici fures, blasphemi, lupi rapaces, qui quærentes diuitias, & bona ipsorum infidelium per extorsionem, & violentias, quæ proh dolor magis debent fieri, quam scribi, & sunt causa vt verbum Dei apud gentes illas blasphemetur, & Prædicatores sancti Euangelij vt socij talium, vt tales ab infidelibus reputentur, quorum vita cum ab ipsis cõtemnatur, necessarium est vt etiam doctrina similiter spernatur. Tum quia licet maiestas regalis catholica, & suum consilium regale Indiarum præscribant in Hispanijs modum, & normam satis catholicam quomodo milites se debeant habere in auxiliando & fouendo fideles ad fidem conuersos ne ab infidelibus opprimantur, vim vi tollendo, quod de iure naturali omnibus est concessum, & præcipue hoc debeat habere locum in negotio propagationis fidei, pro cuius fauore multa in sacris Canonibus priuilegia, & concessiones sunt indulta: licet, inquam, hic modus catholicus ipsis militibus præscribatur, ipsi tamen, vt scimus, excedunt auaritia moti & ferocitate nimia ducti, ita vt conuersio sit violenta, quod ex fide dignis, qui ab illis partibus ad has Hispaniarum veniunt, scitur, quorum aliqui super contritione illarum gentium plorant, dicentes prædictos milites inuenientes spolia multa manibus plaudere.

At cõtrariæ partis in superioribus probatæ assertores his omnibus in hunc modum satisfacere nituntur, dicentes, quod ea, quæ sunt per accidens, non veniunt in considerationem, sed tantum ea quæ sunt per se: associare autem milites Christianos Prædicatores Euangelicos prætendentes tantum Euangelium libere prædicari, & impedimenta remouere intentantes, quando aliter suauiter non potest prædicari ex sua natura, & per se bonum est, vt probatum est in superioribus: ipsos autem milites fideles in ipsa expugnatione, & remotione prædictorum impedimentorum rapinis, furtis, adulterijs, stupris, & alijs facinoribus insistere, quærendo hæc & non animas, est quid accidentarium, minime à Rege catholico intentum, imo est quid ab eo specialiter prohibitum, vt patet ex eius Christianissima instructione iuxta placita Apostolica facta & edita, & ideo hæc non debent venire in considerationem, vt per ea prædictum bonum substantiale deseratur, nec prædicta mala potest Ecclesia euitare sine dispendio professionis fidei, prout nunc videmus in ipsis Indis, & quandoque Ecclesia tolerat minus malum, vt maius malum euitetur, vt in iure *e* notatur, & tolerat quandoque minus malum sub dissimulatione causa maioris mali euitandi, & talis tolerantia vocatur concessio impunitatis & comparatiue permissio, quando permittit vnum malum, vt maius euitetur, vt declarat quædam glossa *f*, & ibi Dominicus declarans quid sit ista permissio comparatiua.

e c. in præsenti. ex. de sponsal. Archid. consi. 142. co. 1.

f glos. in c. dominus iure venia, & ibi Domi. dist. 4 & glos. v. priori.

At supradictis respondeo quod in nostro casu permittuntur, si bene perpenditur, prædicta mala, & militum insulta propter bonum fidei, vt ita eius fiat propagatio, & quod in se improbum est, non potest iure permitti propter aliquod bonum, vt dicitur in iure *g*, & tradunt Hostiensis, Ioannes Andreas, & Abbas: nam quamuis malum minus tolerari possit propter maius malum euitandum, vt dicitur in iure *h*, vbi Augustinus consuluit minus peccatum, vt euitetur maius, tamen quod in se malum est, ipsa natura non potest iure permitti, vt dicit quædam decretalis *i*, super quam Abbas concludit quod etiam ex dispensatione permitti non potest. Nemo autem est qui ignoret furta, latrocinia, homicidia, blasphemias, & alia facinora, quæ à dictis militibus committuntur, esse in se mala, & impedire conuersionem infidelium tanquam media aliena à fide suscipienda, cum corde credatur ad iustitiam.

g c. super eo de vsu. c. cum magno. ne cleri, vel monac. vbi Hostiens. Andr. & Abbas.

h c. quod si vero. 33. q. 2.

i d. c. super eo. & in d. c. cum magno, vbi Abb.

Nec obstat illud quod obijcitur, scilicet, quod tantum prædicatio Euangelij prætenditur, ad quod consequendum vtuntur militibus, non ad offendendum, sed defendendum; & si offendunt; hoc non prætenditur ab ipsis. Nam respondeo, quod licet ab ipsis non prætendatur, satis est, vt alia via gradiantur, quod non obstante eorum prohibitione ita communiter fieri sciantur. Et addendum, quod malum per accidens non est permittendum etiam ad euitandum aliud maius malum, quando aliter illud maius malum potest impediri, vnde cum gens illa insularum possit bono exemplo Christianorum adiuta ad fidem conuerti, non est necesse, vt ad arma pro eius conuersione recurramus, & proh dolor, quia si resistentia prædicationi in ipsis inuenitur, hoc aliquando ex insultis Christianorum euenit, cum ipsa vt plurimum esset gens pacifica, prout patet ex Bulla Alexandri VI. data Regibus Catholicis. Ibi, *inuenerunt Nuntij vestri certas insulas & terras firmas, in quibus quamplurimæ gentes pacifice inhabitant*, &c. & statim addit, *Hortamur vos quam plurimum in Domino & per sacri lauacri susceptionem, qua mandatis Apostolicis obligati estis, & viscera Domini nostri Iesu Christi attente requirimus, vt cum expeditione huiusmodi in insulis & terris degentes ad Christianam religionem suscipiendum inducere velitis & debeatis*. Et infra ait, *insuper mandamus vobis in virtute sanctæ obedientiæ, sicut etiam pollicemini: & non dubitamus pro vestra maxima deuotione, & regia magnanimitate vos esse facturos ad terras firmas prædictas viros probos Deum timentes, peritos ad instruendum incolas, & habitatores præfatos in fide catholica & bonis moribus imbuendum destinare debeatis, omnem debitam diligentiam in præmissis adhibentes*. Quæ verba valde condemnant insulta superius allegata.

ARTI-

ARTICVLVS V.

Vtrum Religiosi possint prædicare in Ecclesijs suis, & in parochialibus contradicentibus Episcopo, & parochis.

RESpondeo dicendo, quod *Gregorius IX. præcipit omnibus Ecclesiarum Prælatis, vt fratres ordinis Minorum ad officium prædicandi (ad quod dicit quod sunt professione sui ordinis deputati) benigne recipiāt, & vt admoneant populos eis cōmissos, quatenus ex ore prædictorum fratrum, vbi Dei semen deuote suscipiant, ac etiam quod in necessitatibus huiusmodi fratrum liberales existant*, ita habetur in libro Monumenta a ordinum.

a In 1. impr. fo. 25. & in 2 fol. 109. conc. 33.

Et Benedictus XI. statuit quod fratres ordinis Prædicatorum & Minorum, qui ad prædicandum deputati sunt, possunt in Ecclesijs & locis suis, ac in plateis communibus seu publicis libere (absque diœcesanorum & aliorum Prælatorum petita licentia) clero & populo prædicare, eisque proponere verbum Dei. Voluit tamen quod prædicti fratres caueant omnino ne illa hora, in qua diœcesani prædicauerint, vel coram se prædicare fecerint, prædicent ipsi fratres, nisi forsan hoc facerent de voluntate diœcesanorum ipsorum, aut in studijs generalibus, diebus illis dumtaxat, quibus sermones ad clerum fieri solent solemniter siue in funeribus mortuorum, siue in eorundem fratrum festis specialibus seu peculiaribus, quia in prædictis quatuor casibus occurrere poterunt in prædicationibus cum diœcesanis, ita habetur in libro b superius allegato.

b In 1. impr. fol. 126. & in 2 fo. 203. con. 300.

Circa quam concessionem, ibi, *in Ecclesijs & locis suis*, est aduertendum, quod hoc est limitatum per Concilium Tridentinum c, vt scilicet teneantur petere benedictionem à dominis Episcopis. Pro quo est notandum, quod per decretum Pij V. in Ecclesijs nostris poteramus prædicare sine benedictione Ordinarij, vt habetur in constitutione, *& si Mendicantium ordines*, data anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, sed quia constitutio illa fuit postea per Gregorium XIII. ad terminos iuris communis, & sacrorum Concilij Tridentini Canonum redacta, ideo nunc hanc benedictionem petere tenemur.

c Sess. 5. §. 2.

Circa eandem concessionem ibi, *ac in plateis communibus*, aduertendum est primo, quod *Sixtus IIII. concessit fratribus Carmelitanis, vt possint libere prædicare populis in locis publicis, absque tamen parochialium Ecclesiarum iuris præiudicio, & declarauit quod huiusmodi iuris præiudicium, intelligatur de decimis & primitijs duntaxat, quæ à laicis solent clericis exhiberi.* Ita habetur in libro Monumenta d ordinum. Et vult dicere summus Pontifex, quod dummodo Ecclesijs parochialibus non sequatur præiudicium, quoad exactionem decimarum, & primatiarum possint prædicti fratres prædicare libere in quibuscumque locis publicis.

d In 1 Imp. f. 112. & in 2. fol. 185. conc. 465.

Aduertendum secundo, quod in plateis communibus non possunt religiosi prædicare contradicente Episcopo. Cum Concilium e Tridentinum definiat, quod nullus sæcularis, aut regularis, etiam in Ecclesijs suorum ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat. Quod explicandum est iuxta constitutionem Bonifacij VIII. & f Clementis V. qui aiunt, Statuimus & ordinamus, vt Prædicatorum, & Minorum ordinum fratres in Ecclesijs, & locis eorum, ac in plateis communibus libere valeant clero, & populo prædicare, ac proponere verbum Dei, hora illa duntaxat excepta, in qua locorum Prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solemniter prædicare, in qua prædicare cessabunt, præterquam si aliud de Prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. In studijs autem generalibus vbi sermones ad clerum ex more fieri solent diebus illis, quibus prædicari solemniter consueuit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus, siue peculiaribus eorundem fratrum; possint ijdem fratres, & liceat eis libere prædicare, nisi forte illa hora, qua solet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponere, Episcopus, vel Prælatus superior clerum ad se generaliter conuocaret: ac ex aliqua ratione, vel causa vrgenti clerum ipsum duceret congregandum; in Ecclesijs autem parochialibus fratres illi nullatenus audeant, vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, nisi fratres prædicti à parochialibus sacerdotibus inuitati fuerint, vel vocati, & de ipsorum beneplacito & assensu seu petita licentia fuerint & obtenta, nisi Episcopus, vel Prælatus superior eosdem fratres prædicare mandaret. Ex quibus patet quomodo Clemens V. reuocauerit Benedicti X. constitutionem quoad exceptionem factam in illis verbis, ibi, *diebus illis dumtaxat*, & apparet quibus limitationibus possint hodie regulares officium prædicationis exercere. Et aduertendum, quod regulares non possunt approbari ab ordinario ad prædicandum, nisi à suis superioribus prius approbentur, & ab eis vt idonei præsententur, prout ordinauit g Leo X. & Concilium Lateranense & Tridentinum.

e Sess 24. de refor. ca. 4.

f Clem. dudū de sepult.

g sup. fo. 127. conc. 565. I a. ult. Sess. 11. ac modo prædic. Cōc. Tr d sess. 5 cap. 2. §. si quis vero.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Prædicatores approbati semel ab Episcopo teneantur iterum coram eodem Episcopo, aut eius successoribus præsentari, eorum prima licentia suspensa, aut reuocata.

RESpondeo, dicendo, quod licet confessarij sæcularium in ordine Prædicatorum, & minorum semel ab vno ordinario approbati, nec ante ipsum, nec ante eius successores in eadem diœcesi teneātur iterū præsentari; Prædicatores tamē harū sacrarum religionum hoc non gaudent priuilegio. Ratio enim quare confessarij eo fruūtur indulto est, quia à domino Papa habent iurisdictionem, quam ab eis non vult Papa pro libito ordinariorum auferri, prout in primo Tomo h late diximus. At Prædicatores ad prædicandum non recipiunt iurisdictionem, sed tantum quandam approbationem, quam summi Pontifices semper voluerunt ab Episcopis mendicari, & pro libito reuocari, cum munus prædicandi apud ipsos principaliter resideat, vt sacri Canones significant, & Concilium Tridentinum i nos docet. *Quapropter Gregorius XIII. concessit Societati Iesu, quod huius sacræ religionis confessarij, ac prædicatores ab aliquo ordinario semel approbati, & à suis superioribus ad huiusmodi munera deputati quandocunque siue mari, siue terra iter faciunt, possunt, non repugnantibus tamen curatis parochialium Ecclesiarum verbum Dei prædicare, & quorumcunque Christi fidelium confessiones audire, dummodo id non faciant in oppidis, aut locis, in quibus ordinarij existunt, nisi eorum licentia desuper obtenta.* Ita habetur in compendio Societatis k. Quo priuilegio fruuntur Prædicatores ordinum Mendicantium, & alij qui cum ipsis communicant in priuilegijs concessis, & concedendis.

h 1. To. q. 46.

i Sess. 5. cap. 2. sess. 24. de refor c. 4.

k comp. soc. tit. confes. §. 2

ARTICVLVS VII.

Vtrum Prælati Ecclesiarum incurrant aliquam censuram, impedientes ne parochiani audiant prædicationes Regularium.

RESpondeo dicendo, quod *Bonifacius IX. prohibuit sub excommunicatione ipso facto in quoscunque contra facientes ne Prælati Ecclesiarum, aut alij quicunque populum, aut parochianos suos retrahere præsumant; quo minus accedant ad audiendas prædicationes fratrum Prædicatorum, quoties & quomodo voluerint*: ita habetur in Supplemento a, & tradit Cordubâ in additionibus ad Compendium.

a Sup fo. 185 cōc. 465 Cor. in add. ad cōp. tit. prædicato.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Episcopi possint procedere contra Regulares errores prædicantes.

RESpondeo dicendo, quod *Leo X. mandauit omnibus clericis, tam sæcularibus, quam cuiuscumque, etiam Mendicantium ordinum regularibus, qui onus prædicationis sustinent, quique in futurum sustinebunt, vt Euangelicam veritatem, & sacram Scriptu-*

Scripturam iuxta declarationem, interpretationem, & ampliationem doctorum, quos Ecclesia, vel vsus diuturnus approbauit, legendosque hactenus recipit, prædicent, & explanent, nec quicquam eis proprio sensu contrarium, ac dissonum adijciant, sed illis semper insistant quæ ab ipsis sacræ Scripturæ verbis, rite ac sane, & præfatorum doctorum interpretationibus intellectu non discordant. Tempus quoque præfixum futurorum malorum, vel Antichristi aduentum, aut certum diem Iudicij prædicare, vel asserere nequaquam præsumant: cum veritas dicat non esse nostrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate, quod vlterius prosequitur præfatus Leo X. prout continetur in Supplemento *b*. Quo sanctissime fuit ordinatum ne Prædicatores à doctrina Catholica deuiantes, tanquam inimicus homo, superseminent zizaniam, & illi, qui constituti sunt in populo ad ædificationem, fiant in ruinam, & in scandalum. Propter quod Conc. Trid. *c* determinauit dicens: *Si vero, quod absit, Prædicator errores, aut scandala disseminauerit in populum, etiamsi in monasterio sui, vel alterius ordinis prædicet; Episcopus ei prædicationem interdicat. Quod si hæreses prædicauerit contra eum secundum iuris dispositionem & loci consuetudinem procedat, etiamsi Prædicator ipse generali, vel speciali priuilegio exemptum se esse prætenderet, quo casu Episcopus autoritate Apostolica, & tanquam Sedis Apostolicæ delegatus procedat. Curent autem Episcopi ne quis Prædicator, vel ex falsis informationibus, vel alias calumniose vexetur, iustamve de eis conquerendi occasionem habeat*. Hæc Concilium.

b Sup 127. co. ej. 566. & 567.

c Con Tri ses. 5 c 2 § si vero quod absit.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Regulares extra claustra, & obedientiam suorum Prælatorum viuentes, possint ad prædicandum admitti.

RESpondeo dicendo, quod Concilium *d* Tridentinum ordinauit dicens, *Caueant præterea Episcopi, ne aliquem, vel eorum, qui cum sint nomine regulares, extra claustra tamen, & obedientiam religionum suarum viuunt, vel presbyterorum sæcularium, nisi ipsis noti sint, & moribus atque doctrina probati, etiam quorumlibet priuilegiorum prætextu in sua ciuitate, vel diœcesi prædicare permittant, donec ab ipsis Episcopis super ea re sancta sedes Apostolica consulatur, à qua priuilegia huiusmodi, nisi tacita veritate, & expresso mandato ab indignis extorqueri verisimile non est: extra claustra autem viuere censendi non sunt, qui pro aliquibus negotijs exercendis de licentia suorum Prælatorum extra monasteria viuunt. Et Clemens IIII. prohibuit ne fratres, quos ab ordine Minorum, pro suis culpis, expelli contigerit, vel egressi fuerint, proprio motu præsumant prædicare, &c. nisi ad aliam ordinem, in quo licite exercetur huiusmodi officium, de licentia Sedis Apostolicæ, vel ministrorum ordinis præfati transierint*. Ita habetur in Monumentis ordinum *e*; in quo libro & quoad Carmelitas *f*, & quoad Prædicatores *g*, idipsum inuenietur concessum. Et ita poterunt domini Episcopi hos eiectos à prædicando impedire, imo castigare, si eos sciuerint prædicare, cum à domino Papa ministerium prædicationis exercere sint prohibiti.

d ses. 5 c. 2 §. caueant præterea.

e In 1. impr. fo. 54. & in 2 fo 141. conc. 331.

f in 1 impr. fo. 103. & in 2 fo. 186. conc 472.

g In 2. imp. fo 238. conc. 557.

ARTICVLVS X.

Vtrum possint puniri ab Episcopis Regulares reuelationes, aut miracula non authentica prædicantes.

RESpondeo dicendo, quod *Leo X. in Concilio Lateranensi vltimo statuit, vt si quibusdam Dominus futura quædam in Dei Ecclesia inspiratione quapiam reuelauerit, quoniam rei magni momenti est, eo quod non de facili credendum sit omni spiritui, sed sint probandi spiritus (teste Apostolo) an ex Deo proueniant, tales assertæ inspirationes antequam publicentur, aut populo prædicentur, Apostolicæ Sedis examini subdantur. Quod si sine moræ periculo id fieri non valeret, aut vrgens necessitas aliud suaderet, tunc eodem ordine seruato, ordinario loci notificentur, vt ille adhibitis secum tribus, aut quatuor doctis & grauibus viris, & in eiusmodi negotio exercitatis diligenter examinato, quando id expedire viderint (super quo eorum conscientias onerat) licentiam concedere possint.*

Et si qui in huiusmodi prædicationibus miracula falsa aut incerta, vel prophetias, quæ ex sacra scriptura non constant, seu Episcopis, aut eorum superioribus præfatis detrahere ausi fuerint, vltra pœnas contra tales à iure statutas excommunicationis etiam sententiã, à qua nonnisi à Romano Pontifice (præterquam in mortis articulo constituti) absolui possint, eos incurrere voluit. Et vt eorum exemplo alij attentare similia minime audeant, eis prædicationis etiam officium interdictum esse perpetuo decreuit. ita habetur in ordinis Supplemento *h*.

h Fo 127. conc. 569. & 570.

ARTICVLVS XI.

Vtrum quæstores eleemosynarum possint prohiberi prædicare ab Episcopis.

RESpondeo dicendo, quod Concilium *i* Tridentinum sequens vestigia Concilij Lateranensis, sub Innocentio III. ordinauit, quod quæstores eleemosynarij, qui etiam quæstuarij vulgo dicuntur, cuiuscunque cõditionis existant, nullo modo, neque per se, nec per alium prædicare præsumant. Et contrafacientes ab Episcopis, & Ordinarijs locorum, priuilegijs quibuscunque nonobstantibus, opportunis remedijs omnino arceantur. Quod decretum vtrum extendatur ad regulares quæstuantes, & prædicantes, dictum est late in secundo *k* Tomo.

i Con. Tri ses. 5. ca. 2. in fin. Con. Lat. c. 62. c. cū ex eo. de pœni. & remi.

k 2. to. q. 57.

ARTICVLVS XII.

Vtrum Prædicatoribus regularibus aliqua priuilegia circa diuinum officium concedantur.

RESpondeo dicendo, quod *Leo X. concessit, quod Prædicatores verbi Dei & confessores ordinis Minorum de Obseruantia, quando actu prædicant, v. puta in Aduentu, & Quadragesima, possint officium feriale anticipare, & festa illis diebus reseruare, quibus illas amplius laborare necesse est, non tamen in fraudem diuini officij, sed vt liberius valeant studio vacare, & consolationi spirituali fidelium populorum incumbere*. Ita habetur in Ordinis Supplemento *a*.

a Sup fol. 91. conc. 263.

Sed contra hoc videtur obstare constitutio Pij V. apposita in principio Breuiarij, in qua iubetur etiam regularibus (exceptis quibusdam, de quibus ibi) vt officium diuinum iuxta Breuiarium autoritate Conc. Triden. editum persoluant. Et ait, neminemque ex ijs, quibus hoc dicendi psallendique munus necessario impositum est, nisi hac sola formula satisfacere posse. Et videtur quod is, qui anticipat officium feriale recitando ipsum in die, quod debet die festo recitare, vt festum in alium diem recitandum transferatur, non seruet formulam prædicti Breuiarij, & per consequens non satisfacit. At respondetur, quod in hac translatione, & anticipatione dicta formula non videtur mutari; formula enim, quæ mutari prohibetur est, vt non recitetur secundum alia Breuiaria antiqua à dicta constitutione omnino abolita, in quorum aliquo semper de officio trium lectionum agebatur: in hoc autem casu non immutatur forma Breuiarij, sed officium secundum eius formam in vno die recitandum in alium diem transfertur, vt studio & consolationi spirituali fidelium sit expeditior Prædicator. Aliter etiam potest responderi, quod licet in dicta constitutione seruare formulam dicti Breuiarij iubeatur, si tamen ex aliqua causa particulari iusta aliquid innouetur, non propterea recitans transgressioni præfati præcepti erit obnoxius, sicut videmus in Concil. Tridentino *b*, præcipue si sacrum fiat in altari portatili, quo nõ obstante potest hodie necessitate id petenti, sine aliquo priuilegio Apostolico, in eo Missa celebrari, prout aduertit doctissimus Nauarrus *c*, & ita tenet Medina *d*, in summa sua, post Concilium Tridentinum, & ita quod huiusmodi officij translatio potest fieri à Prædicatoribus.

b Con. ses. 24 de obser. & vitand. in celeb miss.

c Na. in man. c. 25. n. 82.

d Med. in sua instr.

ARTI-

ARTICVLVS XIII.

Vtrum Prædicatoribus regularibus, aliquod priuilegium circa ieiunia concedatur.

RESpondeo dicendo, quod Leo X. concessit, quod *fratres Minores Prædicatores actu prædicantes possint, sine scrupulo, & seruato ieiunio anticipare, & retardare horas comestionis, & serotinæ collationis iuxta suam consolationem*. Ita refertur, in Supplemento *e*. Circa quam concessionem est notandum, quod hæc concessio, vt aliquod contineat priuilegium, debet intelligi, quando ipsi Prædicatores ea vtuntur tantum propter suam consolationem, non vrgente aliqua necessitate, quod satis indicant verba dictæ concessionis, ibi, *iuxta suam consolationem*. nam si actu prædicantes impediuntur ab studio, & prædicatione non retardando horas comestionis, & serotinæ collationis, non est concessio aliqua necessaria, vt ea possint anticipare, aut retardare; cum enim in eo casu à ieiunio excusentur, iuxta ea quæ post Caietanum, & communem tradit Nauarrus *f*, à fortiori excusabuntur ab hora ieiunij, & collationis obseruatione. In his tamen parce Prædicatores se gerere oportet: cum enim ipsi, præcipue regulares, debeant prædicare, non quasi aerem verberantes, sed castigantes corpus suum & in seruitutem redigentes, ne cum alijs prædicauerint ipsi reprobi efficiantur, obseruationibus Ecclesiasticis, ita debent esse accincti, vt vltra id, quod ipsis secundum ius est obligatorium, aliquid amplius supererogatorium superaddant. Ait enim Nauarrus *g*, quod quando occurrit necessitas habendi prælectionem in concursu publico, vel conclusionum defensione, quæ recte faceret plurimum Reipublicæ, vel priuatæ interesset, & eorum studium, & precum recitatio se non compaterentur, non obligat ipsarum precum recitatio, sed addit, Quanquam nos, gratia Deo, ad hunc vsque diem, nunquam earum recitationem ante, vel post huiusmodi actus omisimus, etsi frequenter nobis occurrerent. Nec ob geminas in die lectiones, quas multis annis Tholosæ, & Cathurci primum, deinde Salmanticæ, & Conimbricæ habuimus, nec ob quaternas toto vno anno in Gallia singulis diebus, etiam festis, exceptis Virginis matris, Dominicis, & Apostolorum habitas. Nec facile consuleremus alteri, qui recitando partem ante signatum concionandi vel prælegendi punctum, & partem post concionem vel lectionem, & partem inter studendum, satisfacere potest, attento quod sine ope diuina nihil, & cum ea omnia fieri possunt, iuxta illud Pauli, *omnia possum in eo qui me confortat Christus* h. Hæc Nauarr. Quæ in medium adduxi, vt regulares Prædicatores, hoc tanti viri exemplum præ se ferant; non enim ipsum nobis scriptum reliquit, nisi vt eius vestigia in hoc sequamur.

e Sup fol. 93. conc. 181.

f Na. in man. c. 21. n. 16.

g Na. c. 25. n. 101.

h Ad Phil. 4.

QVÆSTIO XXXIII.

De permutationibus, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum Monachi inter se possint facere permutationes.*
2 *Vtrum Regulares prohibiti vendere res monasterij possint eas permutare.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi inter se possint facere permutationes.

RESpondeo dicendo, quod articulus quæstionis petit, an Monachi diuersis in cœnobijs professi possint inter se quæ suis à monasterijs obtinent, monachatus iure in id, saltem suorum Abbatum autoritate, permissione, & venia habita permutare, siue ipsi hisce in cœnobijs ea monachatus iura habeant, quibus in cœnobijs certus præscriptusque & definitus sodalium monachorum est numerus, atque ita præfinitus, vt abeunte vno è viuisque excedente monachatus induatur vocatio, sitque alter quidam in illius locum vacuum ex præscripto præfinitoque sufficiendus, siue cœnobia sint alterius generis, vbi non sit præscripta eadem numero obseruatio, eademque disciplina. Hanc quæstionem excitat Christophorus Rusfiniacius *a*, qui in ea expedienda ait nolle afferre variam doctorum nostrorum concertationem, imo ea prætermissa concludit rem ex ratione magis probata, affirmans monachos pro iure monachatus, & quidem cum suorum antistitum venia, in nullam permutationis vltro citroque faciendæ pactionem regulariter conuenire posse. Et hanc opinionem tenent Collector *b*, & Ægidius de Bellamera. Quia cum sese primum cœnobio addixere, idque ex voto, vt ibi solitariæ vitæ mancipati soli Deo, soli religioni, soli sacro cultui darent operam, neque curarent opes, neque alia rerum mortalium commoda, vt dicitur in iure *c*, æquum est ipsos in ea voti sententia, ad extremum vsque permanere, neque ad vllam nunquam lautiorem humanam fortunam aspirare, sed vt pauperes relictis mundanarum diuitiarum cupiditatibus malis, huc venire, iuxta quandam decretalem *d*; ita pauperes quoque, sine cupiditate maioris humani boni ibi patienter perseuerare; quid enim tunc peius, quam propter affectationem caducæ rei constantiam in re tam honesta & pia non retinere. Quod si, vt plerumque fit, religioso, & simplici animo, quidam horum à monasterio, cui se primum dedidere, in aliud monasterium propter quandam, quam malint duriorem, ac seueriorem fortassis quotidianæ vitæ consuetudinem aliamque causam piam migrare volunt, migrent quidem, sed ita faciant religiosa & simplici via, iuxta sacros *e* Canones, neque illum permutationes, commercium, neque spem, etiam consequendi, vel occasionē arripiendi in alio monasterio opimioris boni opulentiorisque beneficij, huic tam diuinæ, piæque rei admisceant; neque enim patitur æqui iustique ratio, vt hoc animo migrantes adipiscendi, scilicet ex causa permutationis alio in cœnobio beneficij, vllū ex dicta causa alio in cœnobio adipisci valeant beneficium; argumento eorum, quæ in iure esse *f* notantur; neque tamen id ita ad viuum resecari vult eadem legum ratio, quin hisce in rebus excipiatur Romani Pontificis potestas, nihil enim vetat eum in hac specie in sacerdotibus diuersi generis, per commutationes monachorum, & cœnobiorum, & pristinæ viuendi normæ immutationem aliamve causam migrationes recipere, atque admittere, prout ait Bellamera *g*.

a Ruf. in tra. de bene. c. 36. n. 9.

b Coll. c. cum olim q. 2. & sup. c. ex l. ita 17 q. de resti. per Bellam. in tra. permuta.

c c. licet de reg.

d ca. quæ. de stat reg.

e ca. licet de reg.

f c. cum sing. de preb. li. 6.

g Bella. decis. 11 de permut. benef. 2 pa q. 11.

ARTICVLVS II.

Vtrum regulares prohibiti vendere res monasterij possint eas permutare.

RESpondeo dicendo, quod cum in statutis nomine emptionis veniat permutatio, prout tradunt communiter Doctores *h*, pro quo facit quædam expressa decretalis, non dubito, quin regulares vendere prohibentes, permutare etiam prohibeantur, præcipue cum in permutatione dominium transferatur, sicut in venditione contingit.

Aduertendum tamen, quod si quis per istum contractum permutationis, vel alium dat fundum monasterio, sub pacto, quod alatur in vita, quod etiamsi fundus pereat casu fortuito, nihilominus habebit alimenta, quia proprietas fundi transiuit in ipsum monasterium, & sic damnum cedit ipsi, & non alteri, quod expresse voluit Cynus, & tenet Syluester *i*.

h DD. in l. de quibus ff de leg. & ca. 1. de his quæ fiunt à prælat. ver. vendere vel permutare.

i Syl. v. permuta. in pn.

QVÆSTIO XXXIIII.

De Prælatis, in vndecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur vndecim.

1 *Vtrum Prælati sint necessarij.*
2 *Vtrum senes sint eligendi in Generales & Prouinciales.*
3 *Vtrum literati sint anteponendi in electione Generalium aut Prouincialium.*
4 *Vtrum Secretarij Generalium, aut Prouincialium debeant esse literati.*
5 *Quem finem debent habere præ oculis Prælati in gubernando.*
6 *Vtrum Prælati ad gubernandum debeant necessario habere fortitudinem.*
7 *Vtrum in Prælatis pietas & misericordia sit necessaria.*
8 *Quomodo Prælati à maioribus & donis accipiendis se debent abstinere.*
9 *Vtrum Prælati teneantur expurgare congregationem ipsis commissam à peccatis.*
10 *Vtrum Prælati præ cæteris iuuenes coercere teneantur.*
11 *Vtrum reges Hispaniarum habeant iurisdictionem super professos ordinum militarium.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Prælati sint necessarij.

RESpondeo dicendo, Philosophum k in libro suæ Reipublicæ affirmare tres species regiminis in Republica fuisse, quæ bonum commune concernebant, & alias tres contrarias, quæ bonum priuatum & particulare attendebant, quam doctrinam referunt Patricius l, Sermenatus, Simancas, Conradus, Oroscus, Bartholomæus Philippus, Bodinus, & Azeuedo, sed de tribus concernentibus vtilitatem publicam nobis in præsentiarum est agendum, quarum primam vocauit Philosophus Aristocratiam, quæ est gubernatio sapientium, & potentium in libertate, sicut hodie gubernatur Respublica Veneciana, quæ regiminis species propter malam hominum inclinationem facili negotio in monopodium ambitionem, & prætensionem deuoluitur, quæ à Græcis Oligarchia appellatur; alia est politica species regiminis, quæ est gubernatio multorum, qua dominatio Geneuæ regitur, & hoc populare regimen facile in nimiam licentiam & libertatem deijciendo maiores, & attendendo ad bonum priuatum conuertitur; quæ regiminis species græce Democratia dicitur: alia est species, quæ vocatur Monarchia, quæ est vnius tantum gubernatio, quod nomen Monarchia deriuatur à *Monos*, quod græce significat vnus, & ab *Archos*, quod græce significat principem. Vnde Monarchia idem significat, quod vnum principatum ab vno principe: qui gubernandi status ex tyrannide nonnullum patitur periculum. Omnibus istis gubernationibus vsi sunt Græci, & Romani, & inter eas tanto excellentior est vltima alijs duabus, quanto magis ad principium numeri, quod est vnitas, reducitur, cum ad vnum caput, & vnum principem deuoluatur; licet enim ex tyrannide aliquod periculum possint pati: in hac tamen vita miserijs plena non potest dari alius gubernandi modus accommodatior, & sic ipsum nimis approbauerunt Augustinus a, & diuus Thomas, quod ipsum approbauerunt Iurisconsulti b, & quædam lex partitarum, quod etiam ipsum approbauerunt Canonistæ c, & late Cassaneus, Bodinus, & Nauarrus post Abbatem: & Legistæ, Bartolus scilicet, & Aulles, Gregorius Lopez, & alij superius allegati: quod ipsum approbauerunt Fenestella d, Patricius, Petrus Gregorius, & Frater Marcus Antonius, in sua Microcosmia, cuius regiminis excellentia sequenti ratione maxime comprobatur; omne enim illud, quod habet similitudinem cum diuinis, & ad diuina magis accedit, maioris perfectionis est: vnde cum reges per Deum regant, & sit Deus vnus in substantia & natura, sequitur euidenter, quod regimen magis accedens ad illam vnitatem & supremum caput, eminentius debet reputari: vnde dicit diuus Paulus e & refertur in iure Canonico, & explicat Molineus, quod omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: *non est enim potestas nisi à Deo, quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt.* Quod etiam comprobatur; videmus enim omnia corporis membra, vni capiti subiacere: non enim licet à capite membra recedere, vt dicitur in iure f. videmus etiam aliquos animales, vt apes g, ab vno gubernari, grues etiam ab vno gubernantur, vnde ait D. Hiero. h grues vnam sequuntur, Imperator vnus iudex vnius prouinciæ. Roma duos fratres simul Reges habere non potuit, & parricidio dedicatur. In naui vnus gubernator, in domo vnus dominus, in quouis grandi exercitu vnius signum expectatur: videmus etiam Rempub. Romanam per Reges, per Consules, per Populum, & per Imperatores fuisse gubernatam, & nunquam ad subijciendum sibi vniuersum potuit peruenire, nisi postquam ad regimen Monarchicum tempore Cæsaris Augusti fuit reducta, prout tradunt Rodericus Suarez i, & Couarruuias, & refert Berosus k, & eius commentator Ioannes de Viterbo, quod Nembrot filius Chus, & Nepos Cam, cum esset fortior cunctis alijs hominibus protunc existentibus, fuit primus qui post diluuium reduxit homines ad obedientiam vnius Regis, & dominium regni & dominationis mundi sibi vsurpauit fundando Babylonis oblationem, prout etiam innuitur in libro Genesis l, & tradunt Boccaf. & Gardiola. Ex quo colligitur ab initio mundi post diluuium hoc monarchicum regimen habuisse initium & inter omnia regimina principatum tenere, quo Ecclesia Dei regitur & religiones gubernantur, cum vnaquæque vno generali Prælato gubernentur, & omnium subditorum diuersæ voluntatis illi subijciantur.

k Aristo. Polit. li. 3. c. 10. & 6 Ethic. c. 10.
l Patri. lib. de Repu. t. 1. & ti. 4. Sermo. in rapsodia c. 5. Simancas de R. p. li. 2. ca. 3 & 5. n. 22. Conra. in templo iudic. li. 1. ca. 1. § 2. ver. tyrannis exceptio fo. 19. Orosc. in l. 2. n. 11 co. 107. ff. de orig. iur. Bart. Phil. de consilijs discursu 18 § 1 & sequent. Bodi. de repu lib. 2. cap. 1. Aze. in rubr. n. 114. ti. 2. l. recop. lat.
a Aug. l. 5. de Ciuit. D. Tho. de regi. princ. puni. l. 2. c. 2
b l. 2. §. nouissime ff. de orig. iur. vbi Iason l. 7. ti. 1. par. 2.
c Canonist. in extrau. vnam sanctã de maior. & obe. Cassaneus de gl. mundi 12 p. consider. 45 in prin. c. Bodi. vbi supra lib 4. c. 1. Nauar. in c. nouit. n. 15 ac iusti legistæ in l. 1. ff. de a. q. r. p. & Bar. in tra. de regim. ciuitatum Greg. in d. l. 7. ver. vna. essen vno.
d Fenestel. de Mag. & a ver. bu Rom. Patr. d. li. 1. ti. 1. Petr. Greg. de syntag. iur. tom. 3. li. 47. ca. 15. n. 24. Mar. Anton. p. 1. dial. 5. p. 42. col. 2.
e Pau. ad Roma. 13 cap. omnis anima. de censi lib. 6 Moli. in addi. magna ad Alex. consil. 8 vol. 1.
f ca. cum non liceat. de præscriptionibus.
g cap. in apibus 7. q. 1.
h Hiero. epi. 4.
i Suarez. in l. quoniam in prior. in declarat. legis regni limit. 11 Co. de inoffi. test. Cou. pract. quæst. c. 1. n. 5 pa. 7.
k Beros. li. de flor. Chal.
l Genes. c. 10. Bocafius c. 4. de lactantias. Cardiol. de nobilitate c. 3 fol. 4.

ARTICVLVS II.

Vtrum senes sint eligendi in Generales & Prouinciales.

RESpondeo dicendo, celebratissimum quoddam dictum Sylui referri in historia m Boemiæ, quod habet in hunc modum, agrum colere, gregem pascere, nauim regere, texere, suere, ædificare, multi se ignorare fatentur, magistratum in vrbibus regere, & se Regem gerere, gentibus ac nationibus imperare, quod difficillimum, nemo sibi à natura negatum dicit, quod certe experientia nos docet; videmus enim iuuenes ambitione motos desiderare, & totis viribus procurare prælationes, quorum munus maturitatem consilij exposcit, quæ maturitas in senibus reperitur, ait enim diuus Hieronymus, senectus nos ab imprudentissimis dominis liberat, voluptatibus gulæ imponit modum, libidinis frangit impetus, auget sapientiam, dat maturiora consilia. Quod voluit dicere n Sapiens, asserens corona dignitatis senectus, quæ reperietur in vijs iustitiæ, & Plato in sua Republica docuit non iuuenem o, sed senem iudicem bonum esse oportere, qui sero quale quid iustitia sit, didicerit, tanquam qui non propriam in animo suo eam senserit, sed alienam in alijs animis longo tempore nouerit: atque idcirco cuiusmodi sit malum discernat, scientia potius quam propria experientia iudicans generosissimus certe iudex huiusmodi esse videatur, & Cassiodorus p ait ætate maturi melius sapere iudicantur, quia senescentibus membris, & corporalibus sensibus emolitis proxima parte in consilium transeunt, vbi dum mens amplius occupatur, robustior virtute adnationis efficitur. Et Auerroes q asserit Reipublicæ gubernacula senioribus debentur, qui præter quod scientias speculatiuas adepti sunt, obtinent præterea experimentum longo tempore acquisitum:

m Histor. Boem. c. 6.
n Prou. 16.
o Plato lib. 3 de repu.
p Cass. li. 6. de anima.
q Auerro. in lib. Platon. de Repu. tra. 1.

tum: & Claudius r ait, quanquam in deligendo iudice nullius rei æque sit habenda ratio atque sapientiæ, & integritatis, conuenire tamen videtur, vt natu grandes ei muneri præficiantur: nam & senibus plus adesse ex vsu rerũ prudentia solet, & affectus sunt moderatiores, tum etiam relucet quidam in senibus vultus obseruandæ maturitatis, quod illi plurimum apud populum autoritatis conciliat, denique semper omnibus visum est satis periculosum ad magistratus & prælationes iuuenes promouere; vehementia enim passionum ipsos ad gubernandum reddit inhabiles, cum odio aut ira, aut ambitione aut alijs defectibus ætatis teneritudine annexis ducantur, & à subditis eorum mandata licet sint optima, & salubria, & opportuna, vt à iuuenibus edita contemnantur, considerantes subditi illud Ari. s ex iuuene Rege recta oriri ad virtutem difficile est, nisi sit legibus nutritus. Quod Oldradus, t Baldus, Antonius Corsetus, Conradus & Puteus tradiderunt. Et non solum Græci, sed etiam Romani, Lacedæmonij, Carthagienses, Persæ, Hebræi, & alij per suas leges & consuetudines approbatas iuuenes ab officijs publicis repellebant, senes autem admittebant, vt constat ex traditis per Tiraquellum u, Azeuedo, Burgos de Paz, Simancas, Rebuffum, & Petrum Gregorium, pro quo optime facit infortunium, quod ex consilio iuuenum accidit Regi Roboam, prout in libro x Regum continetur, & in Paralipomenon, & Aristoteles y recte dixit iuuenes ad gubernandum esse inhabiles, cum in his iudicium, & discretio incipiat habere vigorem & fortitudinem. Et Cicero in Catone maiore ait maximas respublicas, per adolescentes labefactatas esse, & Romanam Rempublicam tria euertisse, scilicet amorem priuati commodi, occultum odium, iuuenile Consilium. Temeritas est florentis ætatis, prudentia senectutis. Et diuus Augustinus z ait, regnum Romanorum tam diu perseuerauit, quamdiu sapientes regere permiserunt; sed dum iuuenes inexpertes elegerunt, tanquam iustitiæ ignorantes acceptatores personarum facti sunt, & iustitiam perdentes dominium orbis terrarum amiserunt. Et ita Hieronymus ad Augustinum ait, *bos lapsus fortius figit pedē*, & in prouerbijs dicitur, *senex vulpes nõ apprehenditur laqueo*. Et Ouidius a dicit, *seru venit vsus ab annis*.

Et idem ait b,

Iura senes norint, & quid liceatque, nefasque,
Fasque sit inquirant, legumque examina seruent.
-- Tenero tractari pectore nequit
Publica maiestas.

Et idem a,

Nec si post annos potuit tunc curia ferot.
Nomen & ætatis mite senatus habet.
Iura dabat populo senior, finitaque certis
Legibus est ætas vnde petatur honos.

Et Tibullus b,

Venturam melius præsagit nauita mortem.
Vulneribus didicit miles habere metum.

Ex his omnibus satis constat viros senes experientia dotatos ad gubernandum fore assumendos, sicut olim eligebantur in Senatores quibus corpus annis infirmum, ingenium sapientia validum erat, vt refert Salustius in Catilina. Et Seneca c ait, plus valet vmbra senis, quam ensis & loquentia diuitis. Sed licet prædicta vera sint, aduertendum tamen quod non debent ita prouecti ætate ad gubernandum destinari, qui non possint pondus diei, & æstus portare, & super gregem die & nocte sicut speculatores vigilare. Ita vt propter eorum continuas infirmitates in necessarijs suo muneri exercendo deficiant. Vidi enim ego aliquando in religione aliquos eligi in superiores Prælatos, qui in senectute grauati suam religionem & monasteria visitare non poterant eligendo, & prouidendo suo nomine Commissarios qui eidem muneri incumberent; animi enim robur necessarius est ei qui sessurus est iudex, vt ait d Menchaca. Vnde iure e stabilitum est ne hominibus, maxime senibus, officia conferantur, quod & tradũt quædam glossa, & Didacus f Perez post

r Clau de officio iudic. li. 1
s Arist. l. 3. eth
t Oldrad con sil. 52. Bal. in l. cum antiquioribus col. pen. ca. de iur. deli. Corsetus in tra. de potest. Reg. 5. par. q. 86. Cõrad in tempo. iudic. li. 1. ca. 2. de Reges 1 nu. 17 fol 99 Put. de syndic. tit. de Regum excess. ca. 2. n. 21. nu. 83
u Tiraque. de primo. in præfat. n. 161. cũ seqq. Azeu in l. 6 tit. 3 n. 10 in fi. lib. 3. recop. l. Paz in l. 2. Tau nu. 54. Siman de Repu. c. 7. Rebuf. de pacif. possess. 4. limi. Greg. syntag. iur. 1. p. li. 47. c. 25. n. 12. & latius ibi. c. 9 n. 16. cũ seqq.
x 3. Reg. 12. Paralip. 8. 10
y Arist. li. 5. polit. c. 8.
z Augusti. ad fratres sermo. 14.
a Ouid. 6. metamor.
b 9. metam.
a L. 5 fasto.
b Tibul. li. 3. eleg. 9.
c Senec. Epist. 90.
d Menc. li. 1 contro. illustr. c. 44. n. 13.
e l. 1. §. quin ita & l. ven in pr. ff. de vacat. mun. & in c. Fla. 8. dist.
f Glos. in c. 1. v. senex d. re nun. Perez in prox. tit. 3. li 2. ord. in 142 v. vicio. f. gu in docis in 1 par. 1 c. 4. nu. in fol. 22.

Archidiaconum & Segura. Et diuus Chrysostomus g numerat vitia quæ proprie senectuti insunt, scilicet segnities quædam ac tarditas, obliuio profunda, obtusus sensus, iracundia atque pusillanimitas. Et Archidiaconus h loquens de his ait, propter nimiam ætatem delirant, & præ vetustate deficiunt. Et Ludouicus Viues i aiebat, prout refert Simancas, Quemadmodum in infantia non vtitur ratio suis organis, quia nondum sunt apta: sic neque in decrepita senecta, quia iam desierunt esse apta, magno scilicet vsu detrita & corrupta, & senes decrepiti bis pueri sunt.

Et licet verum sit secundum historias antiquas, quod Masinissa fidelis Romanorum amicus nonaginta annorum ascendebat equum, & contra Carthaginenses præliabatur, & quod Socrates in eadem ætate scripserit, & quod Argantonius à quadraginta vsque ad octuaginta inclusiue suam patriam rexit & gubernauit. Et quod diuus Hieronymus, & diuus Augustinus in vltimis suæ senectutis diebus scripserunt volumina non pauca, in quibus de lege Euangelica mirabiliter disputarunt; attamen hoc est rarum, quod in consequentiam minime est trahendum. Vnde ego existimo ad præfata munera exercenda homines mediæ ætatis, qui quinquagesimum annum attingant, esse assumendos, cum huiusmodi ætate pollentes experientiam agendorum habeant, & ipsis viribus corporalibus necessarijs ad gubernandum in ea ætate sint dotati. Et sic dominus Rex Philippus II. cuidam Capitulo nostræ sacræ religionis scripsit, vt non eligerent Prouincialem, qui Præfatam ætatem non haberet, cui sententiæ adhæret Plato k, dicens, Custos legum non plusquam annos viginti quinque habeat magistratum, nec pauciores natus quã quinquaginta eum gerat. Et Aristoteles l ait, mens & intellectus plerisque maxime viget circa quinquagesimum annum. Et Philostratus m dicit, Claudius annos natus quinquaginta imperium est adeptus, quo tempore in hominibus vigere maxime solet ingenium. Et Heraclides in politica refert dicens, lex erat apud Chalcidenses, ne quis annos natus infra quinquaginta, vel magistratum gereret, vel legationem obiret.

Vnum tamen aduertendum, quod sicut malitia supplet ætatem, ita etiam virtutem ipsam supplere necesse est: ait Valerius n Maximus eum honori non intempestiuum videri qui iam virtute maturus est; in tali enim non debemus senectutem annorum numero computare; cani enim sunt sensus hominis, & vita immaculata est venerabilis senectus. Et ita aliqui possunt ante præfatam ætatem ad præfatas dignitates promoueri, si in ipsis vita immaculata inueniatur, sicut etiam cum eisdem potest in ætate dispensari propter sanguinis nobilitatem, cum dicat o Ouidius, *Cæsaribus virtus contigit ante diem*. Sola enim nobilitas supplet ætatis defectum, vt dicitur in quadam decretali p, ibi circa nobiles & literatas personas, quæ maioribus sunt beneficijs honorandæ, poterit, cum ratio postulat, dispensari, quod post alios tradit q Heredia. Quod forte mouit Gregor. Lopez ad affirmandum iuuenem solum viginti annos habentem posse creari Ciuitatis correctorem, non obstante quod in iure maior ætas ad hoc officium exigatur.

ARTICVLVS III.

Vtrum literati sint anteponendi illiteratis in electione Generalium, aut Prouincialium.

RESpondeo dicendo, titulum quæstionis esse clarum, certum enim est literatos illiteratis esse præferendos ad regimen. At quod maxime dubitatum est an illiteratus astutus & sagax sit præferendus literato, de cuius astutia, & sagacitate non ita constat; & quod sit præferẽdus facit, quia homines illiterati magis astuti, & sagaces esse solent, quam literati & docti, vt multis probat Bartholomæus Philippus r, et ad gubernandum astutia

g Chryso. in ep. ad Tit. Homi. 4.
h Archi. in c. tanta 86 dis.
i Viues li. 2. de anima. Siman. de Rep. lib. 7. c. 8. n. 28.
k Plato lib. 6 de legib.
l Aristo. 7. polit. c. 16.
m Phil. 5. de vita Apo. c. 9.
n Va. Maxi lib. 3.
o Oui. li. 1. de arte aman.
p cap. multa de præb.
q Hered. de in. 1. 9 fo. 36.
r Bar. Philip. in t. a d. consul. &c. 9 fo. 60. 5. 1

astutia & sagacitas perquam necessaria est; omnes enim qui cum superioribus & Prelatis huiusmodi aliquod negotium habent peragendum ipsos decipere intendunt, prout dicebat Imperator Diocletianus, vt refert Flauius Vopiscus in vita Aureliani Imperatoris, dicens nihil esse difficilius, quam bene imperare; colligunt enim se quatuor vel quinque, atque vnum consilium ad decipiendum Imperatorem capiunt. Et confirmatur: nam secundum Quintilianum, & Plinium *f* plus si separas, vsus sine doctrina, quam citra vsum doctrina valet; plurimi enim literati sunt confusi, & non plene in dandis sententijs, & in expediendis negotijs resoluti; contingit enim ipsis ex multa sciētia adepta suspensione & perplexitate detineri, ita vt non ea facilitate, & agilitate negotia expediant, qua ratione boni regiminis oportet experiri. Quod confirmatur ex ijs quæ tradit Tucidides *t* dicens, Plane intelligimus vtiliorem esse imperitiam cum modestia, quam peritiam cum immodestia, ac tardioris ingenij homines adminstrare commodius plerumque ciuitates, quam solertiores: nam isti tum legibus sapientiores videri, tum semper excellere dicendo, in consultatione Reipublicæ volunt, vnde in multas calamitates incidunt: illi sua peritia diffidentes, non abnuunt, se legibus esse inferiores, & cum inualidiores sint, quam vt bene dicentis orationem refellant, potius ex æquo sunt iudices, quam concertatores, ideoque eis plerumque feliciter cedit.

f Quinti. l. 1. cap. 6.

t l. 3. in oratione Cle.

At pro contraria parte facit quod literati sint necessario admittendi; gubernandi enim munus inter omnes artes viuendi & regendi ars amplior, & superior est, prout multis comprobat diuus Thomas *a*; & diuus Chrysostomus *b* ait, etenim imperare ars est, & non solum dignitas, imo ars est artium omnium summa: & in Concilio Tridentino *c* definitur, quod nullus ad Episcopale munus possit assumi, nisi ante in vniuersitate studiorum Magister siue Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel iure canonico merito sit promotus, aut publico alicuius Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur. Quod si religiosus fuerit, à superioribus suæ religionis similem fidem habeat: intellexerunt enim SS. Patres non posse Episcopale munus recte peragi nisi ab homine literato, cum gubernatio præsertim animarum summa omnium ars à sacris doctoribus reputetur; regere enim homines summa scientia est, quam Salomon *d* ingrediens regnum à Domino postulauit, dicens, *Nunc igitur Domine Deus tu constituisti seruum tuum Regem pro Dauid patre meo; ego vero puer sum paruus ignorans egredi & introire, &c. Da igitur seruo tuo cor audiens ad iudicandum populum tuum, & vt discernat inter bonum & malum; quis enim populum tuum tam praecellentem iudicare posset?* & dixit Dominus ad eum. *Quandoquidem postulasti rem talem, & non postulasti dies multos, neque petijsti tibi diuitias, neque petijsti animam hostium tuorum: sed postulasti tibi, vt intelligeres, & audire posses iudicium: en ego feci iuxta verba tua, en ego dedi tibi cor sapiens & intelligens*. Et sic apud Machabæos refertur Mathathiam populo Israelitico Simonem filium eius principem constituisse (quia sapiens) in hunc modum, Ecce Simon frater vester, scio quod vir consilij sit, ipsum audite semper, & ipse erit vobis pater. Quod confirmatur; superiores enim præfati sunt iudices in causis regularibus qui non possunt nisi secundum leges iudicare; iudex enim dictus est, quasi ius dicens populo, prout dicitur in iure *e*, & tradunt Marantha & Oroscius, vnde dicitur in quadam lege *f* turpe esse Patritio, & nobili viro causas exoranti ius, in quo versatur ignorare.

a Tho li. 1. de reg. princ. c. 3.

b Chrys. sto. in poste. epist. ad Corint. ser. 5.

c Con. Tri. ses. 22. de ref. c. 2.

d Sap. 9 & Par. 2. c. 1. & 3. Reg. 3.

e l. 1. ff de iu. & omnium in l. ca. f. rub. de ve. b. sign. Maran. de or. iud. 2. p. n. 14. Oros. in rubr. ff de iust. et iu. a cl. 497 n. 1. & 2. & in l. 1 ff de iur. & l. om. iud. caps 526 n. 1.

f l 2. §. 2. Serui ... ff de ori. iuris.

Pro resolutione autem dico primo ad munus Generalatus, & Prouincialatus peragendum non esse necessarium præferendum Theologum Canonistæ & Iurisperito: licet enim ad munus Episcopale Theologus Iurisperito præferatur, prout tradunt Theologi grauissimi, hoc euenit, quia præcipuum Episcoporum munus est prædicare, vt traditur in Concilio Tridentino *g*: at munus Generalatus, & Prouincialatus non ordinatur principaliter ad prædicandum, sed ad subditos in officio continendum, eos in obseruantia regulari regimine politico gubernando, & in spiritualibus super omnia prouidendo. Quæ munera per sacrorum Canonum scientiam cum experientia causarum regularium aptissime exercentur.

g Conc. Trid. ses. 5. de re. c. 2.

Secundo dico nemini esse dubium Generales, & Prouinciales ad gubernādum sciētiam debere habere, cum Regius Psalmista *b* dicat, *Erudimini qui iudicatis terram*: at vbi quidam concurrunt nimis literati, cum alijs non tanta scientia pollentibus, sed astutia, & sagacitate præstantioribus, præferendi erunt huiusmodi minus literati, quod in argumentis pro ista parte adductis comprobatur; non enim ea argumenta innuunt, vt sagaces, & astuti ignari ad prædicta munera promoueantur, cum certum sit omnes quæ sciunt facile, optime suauissimeque operari, vt Xenophon *i* affirmat: scientia ergo opus est, quæ cum sagacitate, & astutia sociata ad gubernandum omnino desideretur; sagacitas autem, & astutia sæpe sæpius experientia comparatur, & quando homines à natura sunt astuti, & sagaces, experientia sagaciores euadunt.

b Psal. 2.

i Xenoph. li. 2. d. f. & de dict. & fact. Socr.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Secretarij Generalium, ac Prouincialium debeant esse literati.

RESpondeo dicendo, quod cum negotijs grauibus, & difficillimis Generales & Prouinciales sæpe sæpius implicentur, necessum est, vt continuo patribus grauibus & doctissimis socientur; ait enim Plato *k* hoc ex profunda mente Euripidem cecinisse, sapientes esse, qui cum sapientibus conuersantur: at quia propter religionum paupertatē non possunt semper apud se prædictos patres habere, necessarium est, vt Secretarij, sine quibus minime esse possunt, sapientissimi sint, & in causis regularium maxime versari, vt cum ipsis præfata negotia communicata facilius & suauius expediantur: nam ait Bartolus *l*, & tradit Euerardus, cum qui coadiutorem sibi ad gubernandum assumit, ita debere se habere, vt ipse coadiutor sit ei in scientia, prudentia, & virtute æqualis, & facit lex *m* quædam partitæ, quæ loquens cum gubernatoribus, in hæc prorumpit verba: *E para se fazer esto bien assi como conuiene, deue auer consigo omes sabidores de fuero e de derecho, que la ayuden a librar los pleytos, e conquien aya consejo sobre las cosas dudosas*. Et in alia nouæ recopilationis lege *n* non per verbum tantum, debet, sed per verbum, præcipitur ipsis districte demandatur. Quod similiter aliæ leges *o* iuris ciuilis disponebant dicendo, festinabis etiam consiliarium, & quicumque fuerit circa te assumere virum optimum, & purum vndique, & contentum his, quæ à fisco dantur, & si quid præter spem accesserit, & non inueneris eum custodientem tibi fidem iustam, illum quidem expelles, alio vero vteris Consiliario, legem, & iustitiam puris seruantem manibus. Et idem Iustinianus *p* ait, nostris Magistratibus omnino ad manus sint, & assessores qui legum placita explicent, & illorum suppleant occupationes, quandoquidem multis vndique curis impliciti merito iudiciarias partes assessorum suorum supplent præsentia. Quod & sacri Canones confirmant. Innocentius *q* enim Papa ait quod si omnibus his inspectis huius quæstionis qualitas non lucide inuestigatur seniores prouinciæ congregare, & eos interrogare; facilius namque inuenitur quod à pluribus senioribus quæritur: seniores autem prouinciæ sunt sapientes, iuxta aliud decretum *r*, dicens, Porro Moysi præcipitur, vt eligat presbyteros, id est seniores, vnde, & in Prouerbijs dicitur, gloria senum est canities, hic vero Canities, sapientiam designat, de qua scriptum est, Canities hominum prudentia.

k Plat. in fin. dialog.

l Bar. in l 3. per tex. ibi C. de prepo. agē. in reb. li. 12. Euer. in locis leg. loco à vi subrogat. pa. 652. in fin.

m l. 2. 2. ti. 9. par. 2.

n l. 10. tit. 5. recopil.

o Auth. n. de manda. prin. 5. fest. in.

p de ind. consi. 82.

q ca. de quib. d. 20.

r c. porro. d. 84.

ARTI-

ARTICVLVS V.

Quem finem debent habere præ oculis Prælati in gubernando.

RESpondeo dicendo, memini me legisse quandam diui Gregor. sententiam, quam commendant Antonius Banfinius, & alij, pugnauit in pectore meo, aliquantisper cum publica priuata charitas, publicæ tandem rationi priuatus cessit affectus, quod omnibus his, qui præsunt, faciendum esse censeo, si optime sibi, & Reipublicæ consultum iri velint. Ex quo dicto facile colligitur, ad optime religionem gubernandam publicam ipsius religionis in communi vtilitatem esse præ oculis habendam, vt ipsa religionis obseruantia conseruetur, & in dies magis, ac magis propagetur; licet enim natura ita comparatum sit, vt omnes sibi melius esse malint, quam alteri, prout ait Terentius; meminerint tamen Prælati, quod qui custodem multorum se profitetur subditorum & religionis commodum proprium commodum suum esse existimet; considerantes enim Prælati commune bonum à suo proprio commodo esse alienum, religionem diuidunt, & in frusta conuertunt; ait enim Liuius *a*, respectus rerum priuatarum, semper officit; officietque publicis consiliis: nã ex priuatis affectionibus fere omnis humanæ vitæ pernicies nascitur; bonum enim publicum semper euertunt studia priuata: & Frater Dominicus à Soto *b* refert Aristotelem dicentem vtilius esse, & commodius, per legem, quam per principem Rempublicam gubernari, quod illa matura deliberatione & consilio plerumque fiat, sicque publicæ autoritati consulat, is non raro festinanter, & nubila mente odij amoris, vel cupiditatis, à bono publico abscedat.

a Liuius li. 2.

b Sot. lib. 1. de iust. & iur. q. 5. art. 1.

Omnia hæc etiam ex libris Gentilium deprompta adducta sunt, vt Prælati Ecclesiæ Catholicæ filij, & tanquam filij dilecti in religione enutriti, proprij commodi obliti bonum commune religionis, præ oculis habeant: & tenentur, pro suæ religionis obseruantia vitam, si opus fuerit, in periculo constituere, vt ex communi, & vera opinione resoluunt Cagnolus *c*, Felinus, Cinus, Bartolus, Baldus, & Decius. Et si vitam pro Obseruantia religionis ponere astringuntur, à fortiori prælationis, & alia regularia officia contemnere tenentur, vt religioni, cuius sunt patres, lucrifaciant; ex prætensionibus enim prædictorum munerum æmulationes, inuidiæ discordiæ, sectationes, & id genus alia gemimina viperarum emergunt, quæ cum in proprio interesse radices emittant, exinaniunt religionem, vsque ad fundamentum in ea, ita vt possit dici, quod sicut omnium malorum radix est cupiditas; ita cupiditas proprij commodi, in religionibus est radix omnium malorum, quæ in ipsis sæpe sæpius contingunt. Vnde de Prælatis, qui proprij commodi intuitu ducuntur, potest dici illud Ezech. *d Væ pastoribus in Israel, qui pascebant semetipsos, nonne greges à pastoribus pascuntur?*

c Cagno. in l. culpa caret per text. ib. ff. de reg. iur. Fel. in c. quanto post Glo. ibi de offic. deleg. & in c. 1. co. 11. eod. in ii Cyn. Bar. & Bald. in l. 2. ff. de nox. Decius l culpa ff. de reg. iur.

d Ezech. 34.

Bonum autem commune religionis præfati Prælati affectantes iustitiam semper præ oculis habebunt. Iustitia enim Prælatorum regularium est pax religionis, tutamen obseruantiæ regularis, immunitas communitatis, nutrimentum spirituale monachorum, gaudium, & silentium, & securitas in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Et è cótrario iniustitia seditiones, inimicitias, contentionesque parit. Et aiunt Plato, & Macrobius *e*, sine iustitia, non solum Respublica, sed nec exiguus hominum cœtus, neque quidem parua domus constabit. Quod & Aristoteles *f* etiam affirmat. Iustitia autem hæc licet corruat in plateis, in religione vero stare oportet. Cum omnes virtutes in ea, in altiori gradu perfectionis illucescere necesse sit.

e Macr. lib. 1. de som. Scipionis

f Arist. lib. 5. pol. c. 7.

Aduertant tamen subditi regulares, ne contra suos Prælatos murmur inualescat eos de iniustitia notantes, dicentes illud dictum Xenophontis relatum à Patritio *g*, omnes ciuiles societates vitio eorum ruere qui illis præsunt: nam si recte gubernarentur, perpetuæ omnino, & immortales etiam essent. Quod Sapiens *h* clare innuit dicens, *iustitia firmabitur Solium Regis*, id est thronus, autoritas, & progenies Regis, & alibi *i*, *Aufer impietatem, de vultu Regis, & firmabitur iustitia thronus eius*: & alibi *k*, *Rex iustus erigit terram*. Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in æternum firmabitur. Licet autem Prælatorum iniustitia sit causa, vt religio deperdatur, subditorum tamen peccata sunt tanti mali origo, & seminarium. Propter peccata enim populi, vt tradit sacra Scriptura *l*, & docent Augustinus, & alij, bonos Prælatos de medio tollit, & alios non tales in loco eorum constituit: mutent igitur religiosi vitam in melius; hoc enim facto eorum miserebitur Deus, murmurantes autem contra Prælatos, & contra semetipsos, horum malorum reos nihil dicentes iram altissimi concitabunt, & suis murmurationibus alios peiores Prælatos à Deo vindice consequentur. Quod si ita euenerit, boni religiosi in Domino gaudeant, & confortentur, cum hæc & alia à Deo Opt. Max. fieri permittantur, vt scoria purificentur; ad destructionem enim malorum sæpe bonis castigari contingit.

g Patrit. li. 1. de reg. ti. 3.

h Prouer. 20.

i Prouer. 25.

k Prouer. 29

l 3. Reg. 20. August. in c. si quos 23. q. 4. Chrys. li. 2. c. 5. F. & arc. Anto. de Canes. in Mic. par. di. lo. 5. p. 47. co. 1.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Prælati ad gubernandum debeant necessario habere fortitudinem.

RESpondeo dicendo, quod Platina *m* de primo ciue, ait, Ne iustitia vlla ex parte labefactetur, adiungenda illi fortitudo est omnium virtutum robur, & vallum; vt enim fortitudo sine iustitia iniquitatis materia est, ita iustitia sine fortitudine terga nonnunquam vertit, atque eos deserit, quos tueri deberet. Optimi autem ciuis proprium est pro religione, pro patria, pro iustitia, & bonitate omne discrimen subire, & pericula quæcunque contemnere, ac multo id magis est optimi magistratus, de necessitate autem huius virtutis in gubernando nobis in præsentiarum est habendus sermo, vt intelligant Prælati regulares contra timorem iudicium sæpissime euertentem (prout ait D. Bernardus) *n* scutum inexpugnabile fortitudinis, ab ipsis fore sumendum, vnde loquendo de iudicibus, ait Sapiens *o*, *Noli quærere fieri iudex, nisi virtute valeas irrumpere iniquitates, nec extimescas faciem potentum, & ponas scandalum in agilitate tua*; terror enim iste mundanus, ab omnibus, præcipue à Prælatis, & superioribus, qui Deum fortẽ, & potẽtẽ, Dominũ potentẽ in prælio repræsentãt, est exterminandus, prout Florentinus *p*, Azeuedo, & F. Marc. Anton. in sua Microcosmia scriptũ reliquerunt. Facile enim superiores, hoc timore concussi à semitis iustitiæ deuiant, vt Chrysostomus *q*, & D. Augustinus affirmant: nã, vt in Prouerbiis dicitur *r*, *qui timet hominem cito corruet, qui vero sperat in Domino sublevabitur*, facile deuiat à iustitia, qui in causis nõ Deum, sed homines pertimescit. Et sic Pilatus propter hunc humanum timorem, iniquissimam illam protulit sententiam tradens Christum Dominum Iudæorum voluntati, lauando manus ab hac iniquitate horrenda, contra quem, ait diuus Augustinus *s*, Lauerit licet manus Pilatus, tamen sua facta non diluit; ipse enim occidit Christum qui cum tradidit occidendum; iudex enim bonus, & constans nec sanguinem innocentem addiceret, nec inuidiæ cedere debuit, nec timori. Qua ratione contra Pilatum zelo iustitię permoti inuehunt Montaltus *a*, Guillermus Benedictus, Cassaneus, & Episcopus Redin.

m Platina l. 8

n Bernar lib. de grad. humilit. c. quatuor modis. 11 q. 3.

o Eccl. 7.

p Flor. 4 p. ti. 14 c. 2. Aze. in l. 1. n. 22. ti. 9. li. 3. reco. Marc. Anton. 1 par. dial. 14 pag. 175 co. 1.

q D. Chrys. in serm. de scan.

Bapt. August. ad fratres in erem. ser. 35.

r Prou. 29.

s Augu. serm. de temp. serm. 118.

a Monta. de reprob. sent. Pilati. Benedic. in c. Raynuntius 2. p. v. mort. ita q3 m. p. in sol. 115. n. 228. de test. Cass. in catalog. glor. mundi 4 pars consil. 6. ver. tertio peccauit Red. de maiestat. princ. v. sed etiam per leges n. 44.

Deficit autem in superioribus fortitudo, & in ipsis timor mundanus dominatur, quia gratia Dei ad omnia confortante sunt destituti, & orfani, sicut videmus in Caino *b*, postquam occidit fratrem suum Abel, & in Herode *c* adultero contigisse. Vnde in electionibus, & officiorum prouisionibus virtute præstantiores sunt aliis præferendi; certum enim est malum Prælatum subditum timere, cum nihil magis faciat timere, quam vitæ reprehensibilis conscientia, vt quædam Glossa *d*, quam approbat Platea & communis affirmat.

b Genes. 4.

c Marc. 6.

d Gloss. & ibi Plat. in l. Prisco C. de pal. sacri lib. 12

Ad fortitudinem autem superiorum pertinet innocentes

centes, contra accusatores etiam potentes protegere, & eorum necessitatibus suppliciter inclinati annuere, vnicuique ius suum tribuere: ait enim Puteus *e*, quod qui Rempublicam tuebuntur, in primis operam dabunt, vt iuris, & iudiciorum æquitate suum quisque retineat, vt neque tenuiores propter vtilitatem circumueniant, neque locupletioribus ad sua tuenda, vel recuperanda obsit inuidia. Et Ouid. libro de Ponto ait,

e Put. de synd. v. iusti. n. 8. fo. 205.

Regia crede mihi res est succurrere lapsis,
Conuenit & tanto quantus es ipse viro.

Ad quod peragendum sufficere debet præfatis superioribus lex, & superioritatis fauor. Iuxta id quod de Magistratu tradit Iustinian. *f* Imperator, Nec sit tibi cura cuiuslibet: sint hæc agentes domini; sufficit enim per omnia tibi ad perfectam fortitudinem, & lex & Imperij fauor. Sic enim Prælati regulares, in suis causis decidendis iuri, & ordinationibus generalibus, & prouincialibus suæ religionis firmiter adhærerent, & secundum eas, vt superiores iudicarent, & causas regularium definirent, ipsarum obseruantia eos à malignantibus etiam potentibus protegerent: at quia timore perterriti ea sub aliquo prætextu transgrediuntur, ipsa transgressio facit eos incidere in Scyllam, quam magis hominibus quam Deo placendo euitare voluerunt. Recordentur igitur semper veritatis, & ipsi fortiter inhæreant; ipsa enim contra insensatos fratres viriliter pugnabit, & contra eos vexillum victoriæ portabit.

f Auth. de mand. princ. § patre.

Ad fortitudinem etiam spectat, cum aliquibus reis aliquando dissimulare; cum enim prudentia omnium sit virtutum moralium forma, si ab ea separetur fortitudo, rem, & nomen fortitudinis perdet, & ad vitium temeritatis accedet: ait enim D. Augustinus *g*, quod nonnullos toleramus, quos corrigere, vel punire, non possumus. Et Bellius *h* ait: Quædam autem, tam difficilia, tamque periculosa sunt, vt tanquam in numero eorum, qui fieri nequeunt, possint haberi. Et ideo secundum Glossam *i* quandam, delicta magnorum quandoque celantur, & non puniuntur. Fortitudo enim animi superiorum, & iudicum non consistit in euertendis potentibus, sed in faciendo illud, ad quod eorum munus principaliter ordinatur: principale autem eorum munus in religionibus est, ita omnia componere, vt obseruantia conseruetur, & vbi collapsa fuerit, restauretur. Quæ obseruantia, & restauratio difficillime possunt à Generalibus, & Prouincialibus, nisi cum patribus prouinciæ, & cum alijs huius classis viris suauiter agatur ipsis aliqua permittendo, ne ex nimia cum his executione deterius inde aliquid contingat, & reformatio violenter facta statim cadat, & in profundum relaxationis, & inquietudinis emergat. Audiui enim ego aliquos Generales & Prouinciales ita rigorose se cum subditis gessisse, vt eorum finito munere, & officio subditi violenter detenti, & iamiam ab eorum imperio autoritate, & seruitute soluti, in antiquas statim vehementius relaxationes prosilirent, & contra suos æmulos & denunciatores rancoris, & odij virus patenter euomerent. Quod nemo est, qui ignoret in maximum detrimentum religionis cedere. Quod, vt euitent Prælati, considerẽt, quid ipsos docet *k* Concilium Bracharense dicens, non est dignum, vt passim vnusquisque Prælatus honorabiliora membra sua, prout voluerit, & ei placuerit, verberibus subiciat, & dolori, ne dum incaute subdita percutiat membra, ipse quoque debitam sibi subditorum reuerentiam subtrahat, iuxta illud, quod quidam sapiens *l* dicit, leuiter castigatus reuerentiam exhibet castiganti: asperitatis autem nimia increpatio, nec increpationem recipit, neque salutem. Quod ex dicendis in articulo sequenti agendo de pietate Prælatorum latius comprobabitur.

g c. quisquis 24. q. 1. c. qualis 23. q. 4
h Bel li. 2. de Repub. cap. 9.
i Glo. fin. in q. a i splend. C de diuers. offi lib. 12.
k 45. dist. ca enim Beatum.
l leuis ff ad leg. Aquiliã præcepto.

ARTICVLVS VII.

Vtrum in Prælatis pietas, & misericordia sit necessaria.

Respondeo dicendo, D. Gregorium *m* in moralibus loquendo cum Prælatis, & Dominici Gregis pastoribus, in hæc suauissima verba prorupisse dicendo: Disciplina, & misericordia multum destituitur si vna sine altera teneatur, sed circa subditos inesse debet rectoribus, & iuste consulens misericordia, & piè sæuiens disciplina. Hinc est quod semiuiui illius vulneribus, qui à Samaritano in stabulum ductus est, & vinum adhibetur, & oleum, vt per vinum medeantur vulnera, per oleum foueantur, quatenus vnusquisque, qui sanandis vulneribus præest, in vino morsum districtionis adhibeat, in oleo mollitiem pietatis. per vinum mundantur putrida, per oleum sananda fouentur. Miscenda est ergo lenitas cum seueritate, faciendumque quoddam ex vtraque temperamentum, vt neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. Quod ex benignitate, & mansuetudine Moysis probat ibi D. Gregorius concludens. In regimine ergo, vtrumq; Moyses miscuit, vt neque disciplinæ deesset misericordia, nec misericordiæ disciplina. Vnde in Iob, secundum vtramque virtutem dicitur, cum sederem, quasi Rex circunstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator. Sedere quippe circunstante exercitu vigor est disciplinæ regiminis: mœrentium vero corda consolari est ministerium pietatis *n*. Qua ratione superiores alloquens ait Scriptura, quod nolint esse iusti nimis, non quod iustitiam nolit omnino seruari, sed quod misericordiam ab ea noluerit separari. Iustitia enim sine misericordia est summum illud ius quod Terentius *o* in Heauton. summam malitiam appellauit, quod Cicero summam iniuriam *p* vocauit, sic D. Augustinus *q* ait; illi enim robusti dicuntur, qui cum de sua iustitia præsumunt, misericordiam peccantibus negandam putant, & impendentes reprehendunt, vnde à Domino percussi intereunt, quia iudicium sine misericordia erit illis, qui nolunt facere misericordiam delinquentibus. Quibus per Salomonem dicitur, *Noli esse nimis iustus, qui est nimis iustus qui perit in iustitia sua*: adeo prædicta sunt vera vt legislatores *r*, & iurisperiti in suis publicis decisionibus & legibus ratione tantum naturali ducti male de nimio rigore sentiant. Aliquando enim ipsum ius rigorosum strictum & seuerum vocant. Aliquando vero seueram interpretationem *a* & sententiam, aliquando *b* ius subtile ab humanitate alienum. Denique nominibus satis odiosis à Legislatoribus & Iurisperitis gẽtibus hoc summum ius sæpissime improperatur, vt apud *c* Tiraquellum videre licet, quare Electores & Prouisores horum Prælatorum tenentur diligentiam non minimam apponere, an promouendi a natura sint mansueti & benigni, vt eorum benignitate & mansuetudine ducti à rigore legum quando oportuerit deflectant ad intentionem benigni Legislatoris recurrendo. Considerando, quod ille qui nouit corda hominum, & qui disponit omnia suauiter, & qui cognouit figmentum hominum, primum principem populi sui Moysem constituit, qui erat vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra, vt in libro *d* Numerorum continetur. Denique Melchiades *e* Papa loquens de iudicibus & Prælatis inquit, Primo super omnia diligenter inquirite, vt cum iustitia & charitate diffiniatis, neminem condemnetis ante verum & iustum iudicium, nullum iudicetis suspicionis arbitrio, sed primum probate & postea charitatiuam sententiam proferte, & quod vultis non vobis fieri, alteri facere nolite, quod ait Palacius *f* Rubeus magis quadrare iudicibus Ecclesiasticis, quam sæcularibus; & per consequens, magis debet quadrare iudicibus regularibus, cum ipsi suorum subditorum sint proprijssime fratres in mutuo fraterno amore, & patres in debite impenso fauore. Quare illi,

m c. discip. 45 dist.
n Ecclesi. 7.
o Terent. in Heauton.
p Cicero li. 1. officio.
q August. in ho. de fen. c. plerumque in medio. 2 q. 7.
r l. si compensad C de hæredib. instit. l. nulla ff. ex legib.
a l. 1 in princ. ff de custodia reorum. l. 1. §. cas. m ff. de postuland.
b l. si fur §. 1 ff de vsu. capit. l si ita scriptum ff. de lib. & p stum.
c Tiraq. de vtroq; retract. tit. de retra. Lignag. & §. 35. n. 13. gl 1. fol 247 cum ant. cedentibus & sequ.
d Num. 12 c.
e c porro 2. q. 1.
f Palac. in alleg. hæresie § 1 ad fin.

illi, de quorum indole talia moraliter suspicantur, ad regimina monastica promoueri oportet, & super eo tenentur Electores & Prouisores maxime insudare.

Licet tamen supradicta de pietate & misericordia Prælatorum & superiorum vera sint, non tamen ipsi superiores debent ita benignitate causas definire, vt iustitia deseratur, & ordo iuris peruertatur. Respiciendum est enim iudicanti, ne quid aut durius, aut remissius constituat quam causa deposcit; nec enim aut seueritatis, aut clementiæ gloria affectanda est, sed propenso iudicio, prout quæque res postulat, statuendum est. Ita quidam Iurisconsultus g. Et crimina grauia, enormia, & atrocia postulant, vt rigorose & seuere puniantur, & vindicta de ipsis assumpta sit aliis in exemplum. Vnde Sosipater in quadam Epistola relata per Simancas h ait, Oportet moderatam iustitiæ castigationem inferre iis, qui deliquerunt, ita vt parua quidem & vulgaria peccata dissimulentur (nec enim conducit & quælibet, & omnia simpliciter punire, neque cognoscentem negligere) quę vero iam ingrauescunt, his cura secundum leges adhibeatur. Et sic loquendo de incorrigibilibus, & de aliis delinquentibus atrocibus & enormibus, ait quidam Imperator i, veniam cum talibus non permittimus, nec indulgentiis crimina subleuamus. Et Plato k ait, Qui scelera negligit, dum peccandi licentiam præbet, non tantum rempublicam, sed etiam ipsos sceleratos grauiter lædere videtur. Et melius esse non ciuitati tantum, sed etiam iis, qui peccarunt, vel vt moriantur, vel alioquin castigentur, quam vt impunita peccata relinquantur.

g l. respiciendum. ff. de pœnis.

h Simanc. de republ. lib. 5. c. 17. n. 12. pa. 281.

i l. si apparitor in fin. C. de cohortal. lib. 12.

k Plato in li. 5. de Repub.

ARTICVLVS VIII.

Quomodo Prælati à muneribus & donis accipiendis se debeant abstinere.

RESpondeo dicendo, quod cum præfati Prælati sint gubernatores & iudices causarum regularium, & simul sint suæ religionis reformatores, & officiorum inferiorum prouisores, à donis & muneribus acceptandis debent maxime abstinere. Ait enim l Euripides, Ingenita quidem est malitia cunctis mortalium; is vero maxime qui accepta mercede malus fuerit, venia quidem indignus erit. Et nihil tam sanctum atque munitum, quod non expugnari pecunia possit, prout ait Cicero m. Et Salomon n ait, Victoriam & honorem acquirit qui dat munera: considerantes autem stragem, quæ à iudicibus & superioribus dona accipientibus solet in Republica euenire, antiqui Romani leges contra præfatos iudices statuerunt. Primo enim facta est lex duodecim tabularum, cuius meminerunt Aulus Gellius o, & Balduinus. Et anni sexcenti prætererunt, in quibus contra recipientes pręfata dona non fuit aliqua lex lata. Donec Lucius Calpurnius anno sexcentesimoquarto à fundatione Romæ de eo legem tulit, prout asserit Cicero p, & refert Petrus Gregorius. Et statim Cælius Tribunus aliam legem contra hoc crimen edidit secundum Valerium q Maximum. Et Marcus Acilius, & Caius Seruilius, & Caius Gracchus, & Marcus Liuius, & Cornelius Sylla, & Pompeius, & Quatimus, Consules, Dictatores, & Tribuni variis temporibus, & ætatibus diuersas contra hoc delictum leges condiderunt, vsque dum tandem facta est præfata lex Iulia, omnibus supradictis posterior, prout concludit & resoluit Tiberius Decianus r. Et ad euitandum & prorsus extirpandum huiusmodi vitium vltra leges præfatas & pœnas in eis contentas Imperatores diuersa remedia addiderunt. Et primo Antonius Pius ordinauit, vt prius quam officiorum possessionem essent adepti, inuentarium per Magistratus suarum omnium rerum fieret, vt officiis functis diuitiæ ante habitæ cum diuitiis relictis conferrentur, & quid in officiis & magistratibus collocati fuerint lucrati s. manifestaretur, & ex lucro iustitia vel iniustitia eorum deprehenderetur. Imperator autem Adrianus, vt eius historia refert, liberalissimum se erga magistratus exhibebat, dicendo velle eos diuites efficere, vt iustitiam cum omnibus seruarent. Sed alij Imperatores videntes, neque minis, nec donis iudices & superiores ab hoc pestilenti crimine arceri, statuerunt, vt deprehensi, & de hoc crimine conuicti publice concrementur, vt ex quadam lege t constat. Quod ex ratione alterius legis u comprobatur, ibi, grauior pœna constituenda est in hos, qui nostri iuris sunt, & nostra debent custodire mandata u. Lex Constantini ait, iam nunc rapaces officialium manus cessent, cessent, inquam: nam si moniti non cessauerint, gladiis præscindentur. Et vide circa hoc Didacum Perez x, & Petrum Gregorium.

l Euripides Bellerophon.

m Cicero in Verrem.

n Prou. 22.

o Gellius noctium li. 20 c 1. circa principium Balduin. de legib. 12. Tab. l 51.

p Cicer 2. officio. & in Bruto. & in Verrem. Petr. Greg syntag. iur lib 36. c. 28 nu. 6.

q Valer. Max. lib. 6. ca. 11. in §. exemplio.

r Decianus 2 Tom. criminal lib. 8. c. 38.

Pœna autem iure y ciuili statuta contra præfatos iudices, & superiores diuersa erat, vt constat ex traditis in præfato iure, & tradunt Puteus z, Iulius Clarus, Azeuedus, Olanus, Decianus & Petrus Gregorius. Iure autem Codicis pœna erat priuatio officij, & pro accepto munere triplum restituere, in causis ciuilibus; in criminalibus autem, hoc delictum committentibus confiscatio bonorum, & exilium, & infamia irrogabatur, quibus pœnis addidit Iustinianus Imperator flagellationem, vt ex eius a Authentica constat. Et Imperatores, Valentinianus, & Valens lege sua eos viuos concremari præcepit. Nunc autem huic delicto pœna arbitraria correspondet, vt Ægidius Bossius b, Menoch. & alij resoluunt. Hæc autem adducta sunt vt contemplata à superioribus regularium grauiter contra Prælatos illis inferiores huic vitio deditos & conuictos procedant, eos vsque ad priuationem officiorum puniendo; non enim ipsorum arbitrio huiusmodi committitur castigatio, vt à rigore iuris contra istos iuris violatores recedant, sed vt iuri ipsi enixi eius vestigiis adhærentes circumstantiis delicti pensatis rigorosos se contra eos exhibeant, cum vt refert Suetonius a, Iulius Cæsar ipsos officio priuatos esse iudicaret, quia officij commissi satis & euidenter indignos se reddiderunt.

Pœna autem, quæ cōtra donis & muneribus iudices, & Prælatos subornantes proponitur, est, quod ipsi perdunt actionem illius rei, quæ ab ipsis prætenditur, adeo quod ipsa actio ipso iure perditur, etiamsi sententia condemnatoria non detur, prout affirmant Doctores, quos refert & sequitur Couarruuias, b sequuntur etiam Menchaca, Puteus, Tiberius, Decianus & Petrus Gregorius.

Et vltra præfatam pœnam pœna falsariorum arbitraria castigantur, vt post alios resoluunt c Puteus, Menochius, & Azeuedo. Quibus inhærens & fundatus iuribus Gregorius XIII. post alios summos Pontifices quandam edidit constitutionem contra religiosos subornatores pro officiis in religione adipiscendis, in qua ipsos priuat Prælationibus sic obtentis, & ad alia obtinenda reddit inhabiles. De qua in quæstione de d electione fecimus mentionem, ipsam in eo loco explicantes.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Prælati teneantur expurgare congregationem ipsis commissam à peccatis.

RESpondeo dicendo, quod Iurisconsultus Vlpianus e ait, Congruit bono & graui præsidi curare, vt pacata, atque quieta Respublica sit quam regit: quod non difficile obtinebit si solicite agat, vt malis hominibus prouincia careat, eosque conquirat. Ille famosus Epaminondas, prout refert Xenophō f, interrogatus, Quare cum eius ciues dormiebant & deliciis vacabant, ipse nocte super muros gradiebatur: respondit eum vigilare, vt ciues eius

f Xenopho. lib vlt. rerum Græcarum.

s l vniuers C. vbi causa fisci.

t l 1 C de ecl. duelo. li 11.

u habetur in li 1. ti. 6 in C. Theodosian.

x Perez in l. 4 tit 19 li 8 ordin in aed. pa. 363 co. 1. ad fin. Greg. Syntag iur. 3 p. li 36 c 28. nu 6.

y l si a'i. nid. C. de suscep. & arc. lib. 11 l in test C de test tut l. fin. & Auth. nouo iure C. de pœnis iudi c. qui m. le iud. l iudices. C. de dign li. 12

z Puteus de synd. v potest c 2. in princ. fo 168. & in medi. a. nu. 2. Clar. in pract. §. fi. q 73. n. 2 Azeu in l. 1. tit. 6. li 3. recop nu 17. vers. sufficit. Clan. in antinomiis bona p 43. nu. 16. & seq Decian 2 to cri. c 36. nu 15. Greg. syntagmat iur. 3. p li. 36 c. 28. n. 6.

a Authen vt iudi e: sine quoquo suff. § sinjuri auth.

b Bossius in p. act tit. de offic corrupt. n. 8 Meno. de arb li. 2. cent. 4. casu 248.

a Sueton in Cæsar. c 43. l. 1. §. 2. ff. de calumn. vbi Doctores.

b Cou in reg. pecca 2. p §. 2. n. 5. Menchac. lib 1. controu vsu freq c 32. n. 24. vers ad 1. Pute. de synd. v corru c. 1. n. 10 & c. 2. in princ f. 160. Dec. i. 2. to crim li. 8. c 39. n. 24 Petr. Greg syntag. iur 3. p. li. 36. c. 28. n. 8. & 12.

c Put. vbi su. Menoc de arbi l. 2 cent. 4. casu 343 n. 3 Azeu. in l 1. n. 22. ti. 6 l. 3. recop.

d 2. to. q. 56.

e l. congruit ff. de officio præsid.

eius in pace requiescerent. Et sic dicitur in Prouerbiis g, *Rex dissipat omne malum intuitu suo*, & subditi possunt tūc dicere, *Ego dormio & cor meum*, idest Rex meus, *vigilat* h. Et principaliter non debent Prælati dormitare, neque dormire super extirpandis vitiis à sua communitate. Quod clare insinuauit ipsis Christus Dominus eos lucem mundi appellando; officium enim lucis, prout ait Dauid h, est bestias exterminare, ait enim: *Posuisti tenebras, & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiæ sylua, catuli Leonum rugientes, vt rapiant, & quærant à Deo escam sibi, ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur, exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vesperum.*

g Prou. 20.
h Matth. 5.
h Psal. 104.

Et hoc etiam munus Prælatorum est expurgare suam congregationem à malis, eos exterminando & in cubilibus continendo, vt alij possint quiete exire ad opus suum & ad operationem suam, vsque ad mortis vesperum, vt portantes pondus diei, & æstus, beatam illam spem cum effectu consequantur. Et Honorius i III. Abbatibus & monachis in Lombardia & Marchia Treuisiana constitutis sic scribit, Ipsi autem visitatores Monachos, quos contumaces inuenerint, & rebelles, iuxta modum culpæ vice nostra regulari censura percellent, absque personarum delectu, non parcendo rebellibus ob suam pertinaciam, vel potentiam amicorum, qui ouem morbidam eiiciant ab ouili, ne inficiat oues sanas. Et huic consonat, quod asserit D. k Hieronymus super Ezechielem relatus à Graciano, ait, Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis à caulis repellēda, ne tota domus massa Corpus, & pecora ardeant, corrūpantur & putrescant & intereant.

i c. fin. de statu monach.
k Hieron. super Ezechiel. lib. 4. c. resecandæ. 24. q. 3

Et Ouidius l ait,

-Immedicabile vulnus
Ense recidendum est, ne pars syncera trahatur.

l Ouid. 1. Metamor.

Et Cicero m asserit, vt medici membrum sæpe putrefactum incidunt atque in totum eradicant, ne aliam corporis partem labefactare, aut corrumpere possit, sic necesse est si Rempublicam saluam esse volumus, vt perditissimos homines ex vrbe penitus extirpemus, ne corruptus integro, castoque labore inuiolatum infringat. Et Chrysostomus n ait, semper scelera dum non resecātur increscūt, & in augmenta facinorum prosilitur, quoties secura impunitate peccatur. Et Seneca relatus ab Accursio n dicere solebat, non potest pinguior victima mactari Deo quā reus iniquus. Denique non debent satiari Prælati & superiores in odiendo delicta, vsque ad eorum extirpationē, prout faciebat Dauid o dicens, in matutino interficiebā omnes peccatores terræ, vt disperderē de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem.

m Cicero in Vatinium.
n Chrysost. in sermo. de Absalon.
n Accurs. in l. Prouinc. per Tex ibi. C. de feriis.
o Psal. 100.

Aduertāt tamen superiores nihil indebitum molituros, si aliqua leuia & non grauia subditorum peccata dissimulauerint cum his, de quorum pœnitentia & correctione spes certa moraliter habetur: licet enim Reipublicæ intersit ne delicta maneant impunita, hæc tamen regula in his exceptionem patitur; magis enim aliquando in aliquibus misericordia quam rigor disciplinæ operatur; nec enim parua pœna dolor & verecundia peccatorum à sacris Canonibus reputatur. Qui dolor & verecundia à correctione fraterna superiorum originatur, quam correctionem sancti Patres in Concilio Tridentino p commendauerunt; quod & Segura de q Aualos in suo directorio iudicum etiam commendat.

p Conc. Tri. sess. 3. de reform. c. 1.
q Segur. in direct. iudic. 2. part. ini. iā fol. 79. n. 10. & 15.

ARTICVLVS X.

Vtrum superiores præ cæteris iuuenes coercere teneantur.

RESpondeo dicendo, iuuenes præ cæteris esse à Prælatis nimio rigore coercendos tanquam feruore ætatis nimia licentia inflatos, prout secundum Plutarchum r Lacedęmonij faciebant, de quibus dicitur, ita cum iuuenibus rigorose se habere, vt nimis castigati ante altare Dianę semimortui succumberent; nimia enim licentia concessa in huiusmodi ætate constitutis graue damnum in religione solet causare. Et de omnibus generaliter, ait Comicus Terentius f, nimia licentia profecto euadet in aliquod magnum malum. Pro quo consideranda sunt verba cuiusdam Iurisconsulti t de iuuenibus verba facientis. Ait enim, solent quidam qui vulgo se iuuenes appellant in quibusdam ciuitatibus turbulentis se acclamationibus popularium accommodare, qui si amplius nihil admiserint, nec ante sint à præside admoniti, fustibus cæsi dimittuntur, aut etiam spectaculis eis interdicitur. Notandum est enim, quod noluit Iurisconsultus iuuenes omnino impunitos dimitti, ne impunitatis venia ipsi insolentiores euadant: stultus enim in culpa, sapiens erit in pœna, vt dicit quidam Canon u, & tradunt Puteus & Gregorius Lopez. Et tradit Plato x puerorum natura conuenientem nacta disciplinam, semper proficiendo ad omnem peruenit virtutem, enutrita autem si fuerit peruerse ad contraria facile dilabitur. Et Diogenes y dixit, Adolescentium educatio fundamentum est totius Reipublicæ. Quod vt assequantur virga correctionis animaduerti debet. Ait etiam D. Chrysostomus z, ociosa iuuentus imprudenter educata omni ferocissima bestia immanior est: ideo in Prouerbiis a præcipitur, *Noli subtrahere à puero disciplinam; si enim percusseris eum virga non morietur, tu virga percuties eum, & animam eius de inferno liberabis.* Et Episcopus Simancas b dicit, res efficax est natura, sed potentior est institutio, quæ malam naturam corrigit: & puerorum ingenia tanquam agri, ex quibus Respublica omnes suos fructus est perceptura, diligentissime colantur, & rebus optimis serantur, prohibeanturque inferi quæcunque Reipublicæ noxia sunt, & sterile solum vel incultum nacta prouentu malarum herbarum facillime marcescunt. Vnde in religionibus oportet, vt magister nouitiorum & iuuenum vita & moribus constituatur, vt eos rigore debito possit educare, qui à Prælatis in huiusmodi rigore exercendo debet verbo, & opere foueri; si enim iuuenes suauiter ab his pertractantur, vltra quod fauoribus maiorum inflati redduntur, postmodum ineunte ætate Prælati effecti nouitios & iuuenes lacte relaxationis & libertatis enutriunt, & obseruantia regularis exinanitur.

r Plutarc. in Licurgo.
f Terentius in Adelphis.
t l. capitalium § solent. ff. de pœnis.
u c. qui ea. 38 dist. Puteus de syndic. v. iudic. c. 1. n. 28 fol. 214. & v. contumacia n. 7. Greg. in l. fin. gl. 1. tit. 1 par. 1. & in l. 2. tit. 1. part. 3. v. recolādose
x Plato lib. 6. de leg. & l. 6. de Republ.
y Diogenes lib. 9 de Sanctitate.
z Chrysost. in Matthaeum hom. 38.
a Prou. 20.
b Simanc. li. 1. de Repub.

ARTICVLVS XI.

Vtrum Reges Hispaniarum habeant iurisdictionem super professos ordinum militiarum.

RESpondeo dicendo, quod superest quædam Bulla Adriani VI. quæ habet in hunc modum.

ADrianus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Dum intra nostræ mentis arcana debita meditatione pensamus, S. Iacobi de Spatha, ac de Calatraua, & de Alcantara, in regnis Hispaniarum erectas, propterea militias institutas fuisse, vt contra orthodoxæ fidei hostes & inimicos arma quædam, & valida præsidia essent, earumque milites in infidelium expugnatione, ac regnorum ab ipsis infidelibus occupatorum recuperatione iugiter vacarent, strenuaque ipsorum virtute & opera, proximis annis, non solum quam plurimas ciuitates, & loca, sed etiam aliquot Principatus, dominia, & regna, quæ infideles Mauri occupauerant, & per multos annos detinuerant, non sine proprij sanguinis effusione, cum magna Christi nominis gloria recuperata, & ad fidem Christi redacta fuisse consideramus insuper & animo reuoluimus, quæ charissimus in Christo filius noster Carolus Castellæ & Legionis Rex Catholicus in Imperatorem electus, claræ memoriæ Ferdinandi aui, & Elisabeth Reginæ auiæ Castellæ & Legionis huiusmodi, ac aliorum progenitorum suorum vestigia sequutus, pro vniuersa Ecclesia, cuius (vt nos ad summi Apostolatus apicem assumptione pastor, ita ipse ad sacri Imperij fastigium electione aduocatus existit) non solum insula Seruarū, quam ipsi Mauri detinebant, expugnatione, sed etiam aduersus Martinū Lutherū per Sedē Apostolicā hæreticū declaratum executione fecit, & in dies ipsum sub disciplina nostra à teneris educatum, ob eius deuotionem ac fidem erga nos, & hanc sanctam (cui quæ permissione diuina sedemus) ac vniuersam Rempubli-

cam

eam Christianam, diuina fauente gratia facturum fore speramus. Dignũ merito censemus, & congruũ, vt militia prædictæ Coronæ regni Castellæ & Legionis perpetuo applicentur, non minus vt Caroli ipsius in Imperatorem electi studia & conatus ad profligandos & subigendos infideles Barbaros, concedente Domino crescant & augeantur, quam vt ipsarum militiarum fœlix, & prosperum regimen semper in melius procedat, & illorum militum disciplina solertior euadat: ipsumque Carolum in Imperatorem electum, eiusque posteritatem signo specialis beneuolentiæ prosequamur, & quadam perpetuitatis memoria decoremus. Sane cum Ferdinandus Rex, & Elisabeth Regina præfati, in humanis agentes, suorum & ipsi progenitorum vestigia secuti, quamplurima egregia facinora, & gesta fecerint, nec solum Hispaniã à Sarracenis, & Mauris, qui regnũ Granatæ ac plura alia dominia occupauerant, non sine multis laboribus, & impensis, ac magna Christiani sanguinis effusione purgauerint, ac quamplurimos infideles à falsi idolorum tenebris ad veram orthodoxæ fidei lucem reduxerint: sed pluribus etiam casibus Oceanum mare penetrauerint, & ad diuersas, ac maximas, & antea mortalibus ignotas insulas salutiferæ crucis vexillum detulerint, & in ipsis insulis plurimas Metropolitanas & cathedrales, ac alias Ecclesias ad Christi nominis gloriam, & exaltationem erigi, seque ob talia merita Catholici nomine ab hac sancta Sede insigniri obtinuerint. Cumque in dictis Castellæ & Legionis regnis S. Iacobi de Spatha, ac de Calatraua, & Alcantara S. Augustini & Cisterciensis ordinum Militiarum magistratus ad eiusdem fidei exaltationem, & infidelium Barbarorum, maxime circumuicinarum partium depressionem & expugnationem instituti fuerint, vt præfertur, & quandoque illi per Romanos Pontifices prædecessores nostros Regibus Castellæ, & Legionis huiusmodi, seu eorum primogenitis, aut propinquioribus infantibus nuncupatis, respectiue in administrationem, dum expediens fore visum fuerit, concedi consueuerint, illorumque ad præsens idem Catholicus Rex in Imperatorem electus perpetuus administrator per Sedem prædictam deputatus existat, ipsarumque militiarum magistrorum electiones ad præceptoriam militiarum huiusmodi præceptores, seu milites spectare noscatur, ac inter eos, occurrente dictorum magistrorum vacatione, super electionibus pro tempore faciendis possent quandoque dissensiones oriri, plurimumque Regis Castellæ & Legionis pro tempore existentis intersit, vt ipse magistratuũ huiusmodi curam & administrationem habeat: cum magistratus ipsi quam plurimas ciuitates & arces, partim ab ipsis Regibus Castellæ, & Legionis donatas, partim per ipsos magistros ab infideliũ manibus proprij sanguinis effusione comparatas & acquisitas possideant, & si illorum magistri aliquando Regi se opponerent, ex illorũ institutione, quæ ad eorundẽ regnorũ pacem & quietẽ, ac infidelium expugnationẽ emanauit, grauia scandala & pericula in regnis ipsis (prout proximis annis, cũ in minoribus constituti, & dictorũ regnorũ regimini & administrationi præpositi essemus, propter aspirationes ad ipsos magistratus oculis nostris vidimus) succedere possẽt. Si autem magistratus ipsi Coronæ Regiæ Regis Castellæ & Legionis huiusmodi pro tẽpore existentis perpetuo vnirentur, annecterentur, & incorporarentur, ita tamen quod ex illorum huiusmodi vnione tituli singulorum magistratuum huiusmodi ad infrascriptum effectum extincti non censeantur, illi per Regem ipsum longe melius regi, & gubernari possent, curaretque Rex ipse, vt illarum militiarum milites idonei, & arte militari adeo periti, & experti essent, vt de illis merito sperari posset, quod non solum dicta regna ab infidelibus defenderent, sed ipsum Regem ad expeditionem contra Turcas, & alios infideles maritima classe, ac terrestri exercitu suscipiendam & prosequendam vltro solicitarent, & inuitarent, scandalisque & dissensionibus inter ipsos præceptores, seu milites electores, ac aliis periculis, quæ exoriri possent obuiaretur. Ipseque Carolus Rex in Imperatorem electus ad sanctum pacis & vnitatis Regum, & Principum opus, quod pro totius Christianæ Reipublicæ necessaria defensione, ac contra hostes Turcas fœlici expeditione perficere & concludere desideramus, pro sua religione & deuotione in hanc sanctam Sedem nos plurimum iuuare, ac Rempublicam Christianam à tam graui periculo, in quo constituta est, diuina fauente gratia, liberare possent, ac omnia pro fidei Catholicæ exaltatione, ac infidelium Barbarorum depressione libentius & constantius facere non cessaret. Similiterque eius successores facere parati essent, militesque dictarum militiarum sub Regis huiusmodi disciplina magistrati, & experti, & ad conserendum manus contra Turcas & infideles huiusmodi multo promptiores, & alacriores redderentur. Nos, præmissa diligenti consideratione, pensantes, ac animo reuoluentes, qualia & quanta eiusdem Caroli Regis in Imperatorem electi maiores prisci, ac etiam nostris temporibus pro expugnatione infidelium & Barbararum nationum perfecerint, quotque regna, & terras, ac insulas ab ipsorum infidelium manibus eripuerint, & ad Christianam religionem reduci curauerint, & quæ ipse Carolus Rex in Imperatorem electus tam feruenti animo hac tempestate nostra pro Christianæ fidei religione, & huius sanctæ Sedis dignitate tuenda aduersus Martinum Lutherum præfatum, & eius sectatores, ac alios qui contra nos & dictam Sedem superbiæ cornua erexerunt, ac in dicta insula Seruatum expugnatione, quam, diuino assistente auxilio, sibi subdidit, digne & laudabiliter effecerit, ac sperantes, quod quanto maioribus beneficiis & gratiis Maiestas sua a Sede Apostolica se præmunitam & affectam cognouerit, tanto magis idem Ecclesiæ, cuius aduocatus (vt præfertur) existit, exuberantes fauores, quoties opus fuerit, exhibebit, ac breui tempore pro sua ipsius singulari deuotione, ac virtute, Regiaque magnanimitate, & Imperiali celsitudine, ad honorem Dei, & nominis Christiani propagationem, aduersus nefandissimos Turcas, Christiani nominis perpetuos hostes, & contra spurcissimam illam gentem, quæ Christianum sanguinem aude sitit, & nostris ceruicibus imminet, iustissimum bellum suscipiet, ac tot prouincias & regna ab ipsis Turcis, & aliis infidelibus occupata recuperabit, & nomen Saluatoris Domini nostri Iesu Christi longe, lateque propagabit. Habita super iis cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus matura deliberatione, ac de eorum consilio & assensu magistratus prædictos, quorum omnium qualitates, necnon verum & vltimum vacationis modum illorumque, ac Coronæ Regiæ Castellæ & Legionis huiusmodi regnorum veros annuos valores præsentibus, pro expressis haberi volentes, eidem Coronæ Regiæ, etiamsi Corona ipsa aliquo tempore ad mulierem spectaret, cum omnibus præeminentiis iurisdictionibus, facultatibus, redditibus, iuribus, obuentionibus, & pertinentiis suis vniuersis, autoritate Apostolica tenore præsentium perpetuo vnimus, annectimus, & incorporamus: ita quod ius administrandi ipsos magistratus, siue in virum, siue in mulierem, cum corona transeat: & omnia, quæ ipsi magistri, qui pro tempore fuerint, facere, & exercere, & commendas ipsas, & præceptorias, ac alia beneficia militiarum huiusmodi personis idoneis conferre libere possit in omnibus & per omnia, perinde ac si vnio huiusmodi quoad præmissa dumtaxat minime facta fuisset, ipsorumque magistratuum possessionem propria autoritate libere continuare, seu illam de nouo sibi & Regi Castellæ & Legionis pro tempore existenti, etiam propria autoritate libere apprehendere, & perpetuo retinere, illorumque fructus, redditus, & prouentus in suos ac magistratuum huiusmodi vsus; ad quod deputati sunt, & vtilitatem conuertere, Diœcesanorum, locorum, & quorumuis aliorum licentia, seu consensu minime requisitis. Ita tamen quod ipse catholicus Rex in Imperatorem electus, eiusque successores Castellæ & Legionis Reges pro tempore existentes, ea, quæ spiritualia concernunt, per personas dictarum militiarum religiosas, per ipsos Reges pro tempore existentes ad id deputandas, ad eorum nutum amouibiles probe & laudabiliter exerceri facere debeant, & teneãtur. Quibus sic pro tempore deputatis personis gerendi, faciendi, mandandi, ordinandi, exercendi, exequendi, disponendi omnia & singula, quæ dictarum militiarum magistri pro tempore existentes de iure, vel consuetudine, aut alias quomodolibet facere, gerere, exercere, mandare, disponere, exequi poterant, & consueuerant, autoritate & tenore præmissis plenam licentiam, & omnimodam facultatem concedimus. Et ne in præiudicium dictæ vnionis per milites, seu fratres dictorum ordinum aliquid de facto tentetur per viam electionis, vel postulationis, seu alias decedente Rege, vel Regina, qui dictos ordines administrauerit, auferimus ab eis omne ius ac potestatẽ eligendi, postulandi, vel de nouo administratore perpetuo prouidẽdi, & sub pœna excõmunicationis, ac priuationis cõmendarũ & præceptoriarũ, ac aliorum beneficiorũ quæ obtinent, inhabilitatisque ad ipsa in posterum obtinenda omnibus & singulis prohibemus, ne eligant, postulent, vel de eligendo, aut postulando tractent. Quas pœnas volumus eos ipso facto incurrere, absolutionem nobis, & successoribus nostris Romanis Pontificibus pro tempore existentibus specialiter reseruantes. Non obstantibus nostra, qua volumus, quod in vnionibus exprimi deberet valor etiam beneficij, cui vnio fieret, & semper commissio fieret ad partes, vocatis quorum interest, ac aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon statutis & consuetudinibus, ac stabilimentis, vsibus & naturis dictarum militiarum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque & indultis ac literis Apostolicis dictis militiis, earumque præceptoribus, militibus, & conuentibus per dictam Sedem forsan concessis, illis præsertim quibus caueri dicitur, quod magistratus de Alcantara, de Calatraua per personas regulares S. Augustini & Cisterciensis ordinis huiusmodi expresse professas, & non

vxoratas,

vxoratas, ac alias certo modo qualificatas duntaxat obtineri possint, quibus etiamsi ad eorum derogationem de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma seruanda esset, illorum tenores huiusmodi præsentibus pro expressis, & insertis habendis, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus, contrariis quibuscunque, aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis huiusmodi magistratibus ac dignitatibus speciales vel aliis beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus generales dictæ Sedis, vel eius Legatorum literas impetrarint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reseruationem & decretum, vel alias quomodolibet sit processum: quas quidem literas & processus habitas per easdem, & inde secuta quæcunque, ad magistratus, huiusmodi volumus non extendi, sed nullum per hoc eis, quoad assecutionem magistratuum, aut beneficiorum aliorum, præiudicium generari: & quibuscunque priuilegiis, indulgentiis, vel specialibus, & literis Apostolicis generalibus, quorumcunque tenorum existant, per quos præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis, prouisioque dicti magistratus debitis propterea non fraudentur obsequiis, sed eorum congrue supportentur onera consueta. Nos enim ex nunc irritum decernimus & inane, si secus super iis à quoquam quauis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem quod ipse Rex pro tempore existens ab alienatione quorumcumque bonorum immobilium & pretiosorum mobilium dictorum magistratuum penitus abstineat, quodque autem dictos magistratus, vel eorum aliquem administrare possit: succedens in regno huiusmodi vobis, seu successoribus vestris canonice intrantibus iura omnia soluere teneatur, quæ Magistri pro tempore soluere consueuerunt, quibus solutis ex tunc confirmatio & licentia concessæ sint, & esse censeantur, administrationemque libere exercere possit, & ille ex eis, qui vllo vnquam tempore (quod absit) à nostra & Romani Pontificis pro tempore existentis canonice intrantis, & Romanæ Ecclesiæ obedientia & deuotione se subtraxerit, vel contra eum bellum susceperit, in eius damnum & detrimentum honoris, aut rerum per se vel alium, seu alios directe, vel indirecte machinatus fuerit, huiusmodi gratia priuatus existat: præsentesque literæ nullius sint roboris, vel momenti, ipsaque vnio eo ipso dissoluta sit: ipsique magistratus per dissolutionem huiusmodi vacare censeantur, & de illis per Sedem prædictam libere disponi possit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ vnionis, annexionis, incorporationis, concessionis, prohibitionis, reseruationis, derogationis, decreti & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo vigesimo tertio, quarto Nonas May, Pontificatus nostri anno primo.

Vidi sub sigillo authentico, de cuius intellectu aliqua notatu digna in secundo *a* Tomo adduximus.

a 2. to q. 63. art 13. 14. 15 16. 17. & 18

QVÆSTIO XXXV.

De præscriptionibus, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quid sit præscriptio.*
2 *Quo temporis spatio præscribatur contra bona Regularium.*
3 *Vtrum monasteria præscriptione completa possint petere restitutionem in integrum.*

ARTICVLVS I.

Quid sit præscriptio.

RESpondeo dicendo, quod præscriptio, idem significat quod excipere, iuxta quandã legem *b*. Vnde ait Couarruuias *c* quod forsan hæc significatio deducta est ex eo quod sicut actionibus proponendis certa forma præscribitur, ita etiam exceptionibus præscriberetur, id est statueretur, vt docet Alciatus *d*: nam præscribere idem est quod legem ponere, ac constituere, hinc & verbale nomen præscriptio, nihil aliud est quam exceptio, qua quis aduersarij intentionem generaliter, alioquin veram, in eo casu, de quo agitur, non procedere allegat, secundum Alciatum *e*, qui censet præscriptionem ab exceptione differre, quod exceptio generale nomen sit conueniens cuicunque defensioni, quæ aduersus actionem, vel intentionem obiicitur; præscriptio vero sit exceptio, quæ etsi intentio vera fuerit, nihilominus agentem repellit, vt moratoria præscriptio, iuxta quandam legem *f*, quo in loco glossa exponit delatoriam exceptionem.

b l qui agnitis. ff. de excep.
c Cou in reg. possess 1 par. in initio. n. 1.
d Alciat. li. 4 disp c. vlt.
e Alciat in l. si quis. C. de pact.
f l 2. C. de precib imp. offerend.

Differt autem præscriptio ab vsucapione: nam vsucapio est acquisitio dominij per vsum, & sic per possessionem: præscriptio autem vere est exceptio, quæ oritur ab ipsa vsucapione, idest ab ipsa dominij acquisitione, ac tandem e longa possessione, vel ab ea, quæ legibus definita est. ita Couarruuias *g*.

g Couar. vbi sup.

Sed contra hanc doctrinam insurgit nouissime Parladorus *h* dicens quod vsucapio est acquisitio dominij per continuationem possessionis temporis lege definiti; temporalis vero præscriptio est exceptio, quæ datur à iure propter lapsum temporis à lege definiti, & sic ait quod, vt constat ex dictis definitionibus, non ita cohærent vsucapio, & præscriptio temporalis, vt vna ex altera pendeat, cum diuersa vtriusque sit vis & effectus: nam per vsucapionem acquiritur dominium, per præscriptionem autem tantum exceptio acquiritur, & sic in excipiẽdo tantum habet effectum. Sed certe ego non video hoc argumentum conuincere, ita vt ex eo probetur præscriptionem, vt exceptionem, ab vsucapione non originari: licet enim diuersa sit vtriusq; vis, non tollit vnum ab altero originari; diuersa enim est vis rationalitatis, & risibilitatis: risibilitatem tamen à rationalitate originari compertum est.

h Parlador l. rerum quotidianc. 1 §. 1. n 4. 5 & 6.

ARTICVLVS II.

Quo temporis spatio præscribatur contra bona Regularium.

RESpondeo dicendo, quod contra Ecclesiam inferiorem Ecclesia Romana si præscribatur à principali, vel ab alia Ecclesia, quoad immobilia corporalia & incorporalia iure habentibus continuum causam, vel non habentibus, requiruntur quadraginta anni, vt in iure *i* probatur. Contra Ecclesiam vero Romanam nonnisi spatio centum annorum sit præscriptio, vt etiam definiunt sacri Canones *k*, quod intelligunt Doctores *l* in spectantibus principaliter & non secundario ab illam. Vnde hoc priuilegio gaudent omnia immediate pertinentia ad dispositionem Papæ, vt Ecclesia Lateranensis & res eius & exemptio, vt tenet Ioannes *m* Andreas, & notat Panormitanus. Vnde cum dispositio bonorum regularium non immediate pertineat ad Papam loquendo secundum sacros Canones, & ius commune quadraginta annis solum poterant præscribi. At loquendo secundum priuilegia regularia aliud est dicendum. Nam Eugenius IV. anno Domini millesimo quadringentesimo quarto, septimo Kalend. Martij, Pontificatus sui anno quarto, concessit congregationi S. Benedicti in regnis Portugalliæ, ex certa scientia, & motu proprio, quod contra præfatæ congregationis monasteria, loca, personas, & bona aliqua, non currat præscriptio, nisi post lapsum sexaginta annorum, quod quidam indultum tam in casibus, rebus & bonis præteritis, quam futuris potestate, & scientia similibus extendi & locum habere omnino voluit, quod ita habetur in libro *n* priuilegiorum dictæ congregationis impresso Romæ ex Typographia Titi & Pauli de Dianis, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo nono. In quo etiam libro *o* refertur, quod idem Eugenius concessit, quod sicut contra Romanam

i c. de quarta de præscri. c 1. eod. tit. li. 6.
k c. quæ actiones & ca. nemo 16. q. 3
l Glos in cap. ad audientiã. de præscript.
m Ioan. And. in regu. scienti. libr. 6. in Merc. Panormit in Clem. frequens de exces prælat.
n In d. li pag. 38. cum seq.
o Pag 80.

nam Ecclesiam non nisi centenaria currit præscriptio, secundum constitutiones Canonicas & legitimas Sanctiones, ita quoque monasterio D. Pauli extra muros vrbis ordinis S. Benedicti minoris temporis præscriptio non obstat. Quod ipsum concessit p Pius Papa anno Domini millesimo quingentesimo septimo, pridie Nonas Iunij, Pontificatus sui anno quarto, congregationi sanctæ Iustinæ. Quod priuilegium licet particulariter prædicto monasterio fuerit concessum, iam est factum totius ordinis: nam priuilegia vnius monasterij toti ordini sunt communia, & eius particularibus monasteriis, quãdo ipsa priuilegia aliis monasteriis & locis dictæ congregationis adaptari & conuenire possunt, prout concessit Alexander VI. congregationi eidem sanctæ Iustinæ, vt in eodem libro q continetur, quod priuilegiũ cum sit iam totius ordinis, non est dubium, quod ad religiones Mendicantes per communicationem transferatur, cum ipsæ gaudeant priuilegiis concessis, & concedendis omnibus religionibus, prout in primo Tomo latius est dictum r.

p Habet. in dict. l. p. 157.
q Pag. 63.
r tom. 1. q. 55.

ARTICVLVS III.

Vtrum monasteria præscriptione completa possint petere restitutionem in integrum.

Respondeo dicendo communiter teneri quod sic vsque ad quatuor annos, vt dicitur in iure a: nam monasterium, contra quod, sine sui negligentia præscriptio completa est, si legitimo impedimento detentum fuit, communiter dicunt Doctores ipsum posse petere restitutionem in integrum vsque ad quatuor annos sequentes, qui incipiunt à die scientiæ post cessationem dicti impedimenti, quia istud quadriennium non currit ignoranti, vt in eodem iure b dicitur, ibi, *si quis negligenter omiserit*, quia ignorans non negligit, secundum iura c. Vnde considerandа est maxima concessio Ioannis XIII. in fauorem monachorum congregationis montis Oliueti, quam refert Collector d compendij Societatis, in hunc modum, *Si qua læsio facta sit per quosuis cuiusuis status, quocumque modo, vel forma, vel in futurum fiat personis, iuribus, & rebus, ac bonis dictæ congregationis, ipso iure non tenent, nec est opus restitutione in integrum, pro læsione huiusmodi impetrare.*

a c. 1. de rest. in integrum lib. 6.
b d. c. 1. in verb. si quadr. & c. neg. omis. c c. 1. iunct. c. quia diuer. de conce. preb.
d Collect. compend. soci. tit. priu. §. 6.

Pro quo facit illud, quod indulsit *Eugenius IV. congregationi sancti Benedicti in regnis Portugalliæ dicens, quod si quando contigerit per aliquem aut plures actus contra quæcumque decreta, priuilegia, & indulta, gratias & immunitates præfata congregationis concessa, aut ipsorum aliquod à quocumque, cuiuscunque conditionis, dignitatis, gradus, seu status existat ex negligentia, vel ignorantia præsentium, & futurorum, quibus ea conceduntur, aut alias quauis causa aliter attentari, vel obseruari ignoranter, vel scienter, nullum tamen per hoc præiudicium decretis, priuilegiis, indultis, & gratiis, & immunitatibus præfatis volumus generari, sed illa in suo robore, & vigore permanere.* ita habetur in libro e supradictæ congregationis superius allegato, de quo infra latius in quæstione de restitutione in integrum.

e pag. 38. cum seqq.

QVÆSTIO XXXVI.

De processionibus, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1. *Vtrum Regulares possint compelli ire ad processiones.*
2. *Vtrum modo sint aliqui Regulares exempti ad eundum ad processiones.*
3. *Vtrum regulares interessentes sponte funeralibus, & processionibus renuncient priuilegio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Regulares possint compelli ire ad processiones.

Respondeo dicendo, quod Concilium Tridentinum f determinat dicens: Exempti autem omnes tam sæculares clerici, quam regulares quicumque etiam monachi, ad publicas processiones vocati accedere compellantur, his tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo viuunt.

f Conc. Trid. sess. 25. de regul. c. 13.

Circa quam constitutionem est notandum primo, quod si non vocentur, non tenentur comparere in processionibus. Nec Episcopi sub excommunicatione possunt regularibus præcipere, vt ad processiones accedant, cum Episcopi non procedant hoc præcipiendo, vt Legati Sedis Apostolicæ, vt patet ex ipsomet Côc. prout aduertit Gamb. g, dicês quod nõ possũt vocari ad processiones regulares nisi ex magna causa fiant, & magna causa erit aduẽtus Legati: at nõ possunt per excommunicationem obligari, vt processionaliter recipiãt Legatũ ab ipsis Episcopis, sed ab ipso Legato, cum Legatus sit eorũ Iudex, & in eos habeat iurisdictionem, sicut secundum ius h habent Legati à latere. Verum est tamen, quod possunt regulares aliis pœnis compelli ad processiones: nam quamuis monachi propriis quibusdam priuilegiis tuti sunt quo minus ab Episcopo, vel Archiepiscopo, ex quauis causa interdici, excommunicari, aut suspendi possint, nihilominus ex quo Episcopis, & ordinariis est commissa autoritas, vt ipsos monachos ad processiones possint vocare, per consequens eis commissa est autoritas, vt eos aliis remediis possint compellere, priuando scilicet eos à confessionibus audiendis, & à prædicatione verbi Dei in Ecclesiis parochialibus, prout tenet Henriquez i, quam opinionem licet in summa sim secutus, nunc autem super ea supersedendum esse censeo, quia illustrissimi domini Cardinales, vt audiui, contrarium declarant. Secundo notandum est, quod non debent vocari regulares ad processiones, nisi ex causa publica & magna fiant, prout post alios tradit Felinus k, & iuxta hoc debet intelligi decretum Concilij Tridentini, de quo articulo sequenti.

g Gam lib. 8. de auth. leg. à latere. § de poten. leg. in regulares atque exem. ãn. 76. & 767.
i Henriquez.
k Felin in c. dilec col. pen. vers circa. de off. ordin.

ARTICVLVS II.

Vtrum modo sint aliqui Regulares exempti ad eundum ad processiones.

Respondeo dicendo, quod summus Pontifex, quosdam regulares, qui clausuram seruant, vt Benedictinos, & Cistercienses, exemit ne inuiti compellantur ab Episcopo, aut ab aliis quauis dignitate fulgentibus interesse publicis funeralibus, etiam Principum, aut publicis processionibus, seu supplicationibus, nisi pro causa publica, & ne super hoc permittãt eos ab aliis inquietari, vt Gregorius l IX. determinauit, & tradit Syluester compelli etiam Prædicatores & Minores exemptos ad processiones ex publica causa, quod Concilium Tridentinum determinat. Et Pius V. in proprio motu, pro Mendicantibus statuit ne conuocentur, nisi pro publica causa, quod tenuit Calderin. m & tenuit etiam Felinus in superiori articulo relatus.

l c. nimis praua de excess. Prælat. Syl. v. Episc. num. 9. vir quantum potest.
m Cald. consil. 80.

At Pius V. anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, die vigesima prima Nouembris concessit, vt quouis prætextu, aut quæsito colore ad incedendum in publicis, & aliis processionibus, ab ordinariis locorum minime cogerentur monachi diui Hieronymi in Hispaniis, nec tenerentur ad eas exire: mandauitque Archiepiscopis, aliisque locorum Ordinariis in regnis Hispaniarum existentibus, vt permittant prædictos fratres hoc priuilegio, & gratia pacifice vti, & frui; voluit tamen, quod cum opus fuerit, & processiones publice fiant, eas intra sua monasteria celebrent, & faciant, non obstantibus quibusuis Apostolicis & Synodalibus prouincialibus & generalibus Conciliis editis,

a Comp. D. Hieron. ti pro cess.

tis, & constitutionibus. ita habetur in Compendio a ordinis D. Hieronymi. At hoc priuilegium per constitutionem Gregorij XIV. allegatam à Nauarro in fine manualis Latini est reuocatum, & ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini redactum.

At Gregorius XIII. concessit post Concilium Tridentinum religiosis Societatis exemptionem ab interessentia in supplicationibus seu precibus, & processionibus publicis, inhibuitque Ordinariis quauis dignitate fulgentibus ne religiosos ad interessendum processionibus dictis quouis modo cogere, seu super præmissis inquietare seu inquietari facere audeant, vel permittant. Ita habetur in Compendio a Societatis. Et in proœmio huius concessionis explicat Gregorius XIII. causam ne scilicet distrahantur ab studiis & lectionibus quibus incumbunt, & ab aliis spiritualibus ministeriis.

a Compe. societ. tit. processiones.

Circa quam concessionem est aduertendum quod quamuis Gregorius XIII. in hac concessione non dixerit, non obstante Concilio Tridentino, quod vt reuocatum censeretur est necessarium, iuxta tradita à Sarmiento b, & à Gutierrez & Mandosio; satis tamen colligitur ex proœmio & ex plana mente Pontificis, quia Gregorius XIII. in proœmio dictæ concessionis præmittit ibi, quidam forsitan moti autoritate Concilij Tridentini, &c. Et postea ex certa scientia addit derogationem etiam Concilij generalis quod æquatur speciali derogationi Concilij Tridentini, iuxta in simili tradita à c Geminiano, & confirmatur: nam hæc quæstio non est potestatis, sed voluntatis, & in re non leui, sed in qua interuenire solet magna Pontificis deliberatio: vt tradit Sarmiento d, & ideo cum mentionem fecerit in principio Concilij Tridentini, & cum fuerit cum deliberatione locutus, censendum est prædictum Concilium quoad hoc derogasse, alias ad nullum effectum eius indultum prodesset. Confirmatur etiam: nam interdum derogatio conciliorum generalium habetur pro speciali, prout tradunt Couarruuias e, Corduba, & Henriquez, & hunc dicunt esse stylum.

b Sarmient. lib. 1 select. c. 14. n. 3. 6 & 11. Gutierrez in l. nemo potest nu. 161 de leg. 2. Mando. in c. coll reg. 16 q. 17. num. 12.
c Geminian. in c. 1. nu. 16 de concil. lib. 6 inu. no citat.
d Sarmient. lib. 2 select. c 14. n. 3 & seq.
e Cou. de spõ. sal. 1 pa. 8. §. 8. n. 5. Cord. lib. 4 q. q. 9 §. 2 pa. Henriquez lib 7 de indul. cap. 26 num. 3.

Notandum est autem, quod Pius V. exemit collegia ordinum Mendicantium, ab interessentia à processionibus, ne distrahantur ab studiis. Quod priuilegium quoad dicta collegia intelligo modo esse validum etiam post Concilium Tridentinum, tum propter communicationem priuilegij Societatis in superioribus allegati, quod priuilegium ratione collegiorum ipsius Societatis fuit indultum. Tum etiam, quia Concilium determinat regulares ad processiones publicas posse vocari. Iis tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo viuunt. Collegæ autem Mendicantium in strictiori clausura perpetuo viuunt in dictis collegiis sub quibusdam rigorosis statutis, in quibus cum maxima difficultate dispensatur. Et quod dicta Bulla Pij V. quantum ad hoc possit vti post Concilium Tridentinum, satis innuit collector f priuilegiorum Cistercij. Nec Gregorius XIII. in sua reuocatoria constitutione superius allegata, derogauit concessa à Pio V. collegiis Mendicantium, vt patet ex eius verbis, ibi, *pro quorumcumque Regularium, etiam Mendicantium, ordinibus, & congregationibus*, & non dicit *collegiis*. In quo innuit se nolle derogare hoc priuilegium collegiis Mendicantium concessum: si enim illud vellet reuocare, ipsorum collegiorum faceret mentionem specialem, sicut fecit Pius V. in sua pro Mendicantibus constitutione. Notandum est vltimo, quod Leo X. in Concilio Lateranensi statuit, quod fratres requisiti à Prælatis Ecclesiarum ad processiones solemnes pro tempore faciendas accedere debeant ad illas, dummodo domus, seu loca eorumdem fratrum non sint remota vltra vnum miliare à ciuitatibus, vel oppidis, vbi facienda est processio, ita habetur in Supplemento g. Quæ concessio cum sua limitatione non est à Concilio reuocata.

f In compen. Cistercii tit. processiones. in fin.
g Supplem. fo. 25. conf. 71.

ARTICVLVS III.

Vtrum Regulares interessentes sponte funeralibus, & processionibus, renuncient priuilegio.

RESpondeo dicendo, quod Regulares habentes priuilegium ne compellantur ire ad funeralia, aut processiones, si sponte ad ea accedant, (vt ob grauem necessitatem, aut ob honorem debitum principi defuncto) non renunciant tacite huic priuilegio, quia priuilegia similia dantur fauore totius religionis. Nec hi actus, qui sine cõpulsione Episcopi sponte fiunt, censentur contrarij priuilegiis, iuxta doctrinam cuiusdam legis h, vbi Cynus, glossa, Bartolus & omnes, relati per Menochium. Expedit autem, vt publico instrumento coram notario protestetur in forma collegij se accedere saluo iure priuilegij, quia communitas potest renunciare priuilegio concesso ordinariat non sic singulares personæ secundum Innocentium i, Corneum, & Natta. Aduerte tamen, quod pauci actus etiam contrarij vnius conuentus non inducunt præiudicium priuilegio in bonum totius religionis concesso, ita est concessum Canonicis Regularibus Lateranẽsis Ecclesiæ, prout refertur in k Compendio Societatis, *Dicendo, quod si quando contigerit per vnum aut plures actus contra priuilegia, indulta, gratias & immunitates, praedictis canonicis concessa, aut ipsorum aliquod à quocumque cuiuscunque conditionis, dignitatis, gradus & status existat, ex negligentia seu ignorantia præsentium, & futurorum, quibus ea conceduntur, aut alia quauis causa aliter attentari, vel obseruari scienter, vel ignoranter, nullum tamen propter hoc praeiudicium indultis, gratiis, & immunitatibus ipsis generatur, sed illa in suo vigore, & pleno robore firmitatis perpetuo permanet.*

h L. 2. vbi Cynus. glos. Bar. & omnes C. de excus. tut. Menoch. cons. 75. n. 70 & 74. lib. 10.
i Inno. in c. cũ olim. 2. nu. 7. de priu. Corneus cons. 15. n. 5. li. 3. Natta cons. 160. nu. 46
k Cõpen. Societ. tit. priui. §. 2.

QVÆSTIO XXXVII.

De processionibus quoad præcedentiam, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quaeruntur quatuor.

1. *Quis locus cui unque Ecclesiasticorum, & Regularium in processioni ut sit assignandus.*
2. *Vtrum in processionibus præcedentia sint licita regularibus.*
3. *Qui agendum in processionibus pro controuersia sedanda ratione præcedentiæ.*
4. *Vtrum fratres Minores Obseruantiae debeant fratres Minores conuentuales præcedere.*

ARTICVLVS I.

Quis locus cuicunque Ecclesiasticorum, & Regularium in processionibus sit assignandus.

RESpondeo dicendo, quod clerici sæculares religiosos omnes, & regulares debent præcedere. Ita Ioannes Montanus l, Ripa, & Cassaneus ad hoc aliquos sacros Canones m allegantes. Probatur etiã per argumentum ab ordine literæ, quod in iure receptum est secundum Baldum n, & Nicolaum Euerardum, & videmus titulum ne clerici, vel monachi, in corpore Decretalium existentem, priori loco clericos, secundo vero monachos apponere, & priori loco in processionibus sunt apponendi clerici, postea autem religiosi. Et inter clericos priori loco sunt constituendi Canonici Ecclesiarum Cathedralium, qui dicuntur clerici primi gradus, alij autem aliarum Ecclesiarum dicuntur clerici secundi gradus, vt notat Innocentius a. Inter alios autem clericos Ecclesiarum inferiorum, qui sunt dignitatum Ecclesiarum præferuntur, vtpote canonici Ecclesiarum collegiatarum Rectoribus simplicium Ecclesiarum, argumento aliquorum decretorum b: postea vero Rectores parochiales, deinde cæteri clerici sæcula-

l Montan. in tract. de auctor. mag. Concilij num. 84. Ripa n. 2. responsi c. 2 nu. 16 Cassa. de glor. mundi. 4. par. consi. 51.
m c. alia. & in c. legi 16. q. 1.
n Bald. in l. conuenticulã. C. de Episcop. & cler. Euerard. in locis legali c. 11
a Innoc. in c. sedes de rescr. & in c. fraternitatem de sepult.
b licet canonicis c. statutum de elect. lib. 6.

sæculares, deinde Canonici regulares diui Augustini debent præcedere fratres diui Benedicti congregationis Cassinensis, alias sanctæ Iustinæ de Paula nuncupatis, prout fuit tempore Pij IV. ventilatum, & tandem obtinuerunt, vt refert Nauarrus c, vbi refert quandam sententiam Cardinalium deputatorum ad litem hanc definiendam: refert etiam Bullam Pij IV. super hoc editam, quæ incipit, *Sedis Apostolicæ prouidentia*, & habetur in Bullis d huius summi Pontificis. Deinde veniunt monachi sancti Benedicti, & postea alij monachi. Iuxta antiquiorem institutionem. Post alios vero veniunt fratres Mendicantes, & religiosi ordinis Prædicatorum debent præcedere, prout declarauit Pius V. in quadam bulla e, quæ incipit: *diuina disponente clementia*, quæ habetur inter constitutiones Pontificales eiusdemmet Pontificis. Deinde fratres Minores, postea Eremitæ sancti Augustini, demum Carmelitæ. Et inter illos, qui sunt eiusdem ordinis, & professionis, illi, qui sunt maiores dignitate debent magis honorari, iuxta ea quæ in iure f, & inter æquales gradu, & dignitate antiquiores non ætate, sed receptione in Ecclesia, vel monasterio, vt leges g Canonicæ, & Ciuiles nobis insinuant: sic enim in istis consideratur antiquitas, vt notat quædam glossa h. Inter omnes autem certum est, quod non facta distinctione antiquitatis, vel religionis Episcopi, & superiores debent primum locum tenere, cum propter sui eminentiam fratres eos appellet Papa, vt multæ decretales i nos docent. Et post illos Abbates monasteriorum, qui etiam propter sui excellentiam sub generali appellatione habentium dignitates comprehenduntur, quod docuit glossa k, ad quod etiam faciunt tradita per Lapum l. Inter Episcopos autem antiquiores in promotione præferuntur, vt sacri Canones m determinant, & inter Abbates idem erit seruandum si sunt eiusdem ordinis; si vero sint diuersæ religionis, tunc qui sunt antiquioris religionis præferuntur: iuxta ea quæ supra dicta sunt, & tradit Gondisaluus de Villadiego n.

c Nau. in tractatu ... 9. q. 9 nu. 4.
d Constit. Pij IV. const. 19. pag. 454.
e Constit. Pij V. 26 pa. 583.
f c. statuim de maior. & obedien. l. 2 ff de albo scriben.
g c. 1. de maior. & obedien. l. 2 ff de albo scriben.
h gl. in c. fin. de consuet. li. 6.
i c. quãgratiam de crim. falsi. c. si quis suadente de pænit.
k gl. in cap. 2. de præb. lib. 6
l Lapus allegat. 84
m 17. dist. § Episcopos.
n Villadiego de legatis 1. p. q. 7 nu. 9. & 10 cum seq.

ARTICVLVS II.

Vtrum in religionibus præcedentia sint licita.

RESpondeo dicendo, quod prout constat ex dictis in superioribus articulis, in religionibus præcedentiæ sunt licitæ. Cum enim religiones ordines etiam nuncupentur, in ipsis omnia ordinata esse oportet. Quod insuper probatur: nam sicut Deus immensus, sapientissimus, & iustissimus Angelis dominatur, ita Angeli hominibus, & homines animalibus, anima corpori, Cœlum terræ, & ratio appetitibus. Et sicut, vt ait diuus o Gregorius, & tradit Cassaneus, in Cœlorum Hierarchia adsunt Angeli, Archangeli, & alij spiritus, qui non sunt æquales, sed differunt in gradibus, & dignitatibus, & secundum Titum Liuium firmitas fidei est subijci maioribus, & secundum Dionysium lex æterna naturæ dictat, vt inferiora superioribus obediant, ita ad maiorem concordiam congregationum in terra maxime oportuit, vt esset diuersitas, & maioritas, & quod superiores inferioribus præcedant, & ab ipsis reuereantur, prout ex iure colligunt Doctores communiter, quos referunt Boerius p, & Azeuedo. Hunc ordinem in domo Salomonis maxime laudauit Regina Sabba, quæ ordinem officiorum attente considerans in maximam admirationem deuenit, prout in libris Regum q refertur, & in præcedentiis, & sedibus vnicuique debitis honor, & dignitas cuiuscumque ostenditur, prout ex multis iuris canonici & ciuilis r locis colligitur, & tradunt Baldus, Tiraquellus, Lara, Azeuedo, & Cassaneus. Et ita videmus in ciuitatibus bene ordinatis, Correctores superiora quã alij in actibus publicis sedilia habere. Nec Dominus hunc sacratum ordinem in Euangelio reprobauit, sed præcedentias, & maioritates procurare fatuitatem iudicauit, dicens, *Nescitis quid petatis*. Quas præcedentias in regionibus, statutis, ordinationibus, & consuetudinibus approbatas videmus, in quibus particulariter discurrere superuacaneum duxi, quia secundum Alciatum s Boerium, & Cassaneum, non sunt firmæ, fixæ, & certæ prærogatiuę in communitatibus, sed secundum temporum varietatem, & personarum, & regularium præcedentiæ & maioritates cuicunque deputantur.

o ca. ad hoc iuncta gl. 89. d. Cass. in catalogo gloriæ mundi. 3. par. per totam 12. par. consi l. 1. cũ multis seq.
p l. honor § gerendorũ ff. de muner. & honorib. l. quæ int. in fin. & ibi gl. fin. C. de postuland. ca. li. cot. 2. & ibi glos. 45. cast. Boeri. in tract. de ordi. graduum 2 part. n. 24 & 61. Pisa in Cu viali 1. c. 2. in princ. & ibi Azeuedo nu 11 lib. I. c. est orde 33 q. 5.
q 3. Reg. c. 10
r c. cum olim de consuet. gl. & Tala in l. de ... 2 notab. C. de sacrosan. Eccles. Tiraq. ... primo in præfat. num. 12. Lara in l. si quis à liberis n. 21. ff de li. agnoscend. Azeued vbi sup. n. 1. fo. 30. & nu. 13 fo. 34. Cassaneus in consuet. Burg. tit. ad infans rub. 6 § 4 gl. entreguels n. 5.
s Alciat li. 3 c. disp. cap. 4. Boe. ius vbi sup. 2 p. c. 45. Cassan. de gl. mundi. 1 par. consid. 4.

ARTICVLVS III.

Quid agendum in processionibus pro controuersia sedanda ratione præcedentiæ.

RESpondeo dicendo, quod Concilium t Tridentinum determinat in hunc modum, dicẽs controuersias omnes de præcedentia, quæ persæpe cum scandalo oriuntur inter Ecclesiasticas personas tam sæculares, quam regulares, in processionibus publicis, tum in iis quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda vmbella, & aliis similibus, Episcopus amota omni appellatione, & non obstantibus quibuscumque componat.

Pro cuius decreti explicatione est notãdum, quod quando oritur aliqua contentio super præcedendo inter aliquos in prouiso, quemadmodum sæpius contingit, vbi neque locus, neque tempus longam deliberationem, aut causæ cognitionem permittit, Episcopus in continenti debet iubere partibus ante se docere de iure suo sine mora, neque requiritur aliqua tela iudiciaria. Et ratio huius est, quia agitur de re quæ non capit dilationem, sed in breuissimo tempore est peritura. Pro quo est quidam textus u secundum intellectum glossæ, & ibi Bartolus, tenet idem Bartolus, & propter dictam causam adhuc non requiruntur exactæ probationes, vt voluit quædam glossa x. Et vbi alias non posset sic in breui de iure partium constare, vt pote quia vna religio dicit de priuilegio, vel consuetudine debere alij præferri, non tamen tunc decet debere Episcopum illam præferre alteri, quæ de iure communi est præferenda. est argumentum optimum in quadam decretali y, in fine eiusdem, & si velit adijcere ista verba (saluo, scilicet iure alterius partis si quod in veritate sibi competit) satis esset cautũ ne pars altera in tantum scandalizetur. Et vbi seditiones magnæ circa hoc oriuntur posset Episcopus vtrosque contendentes repellere pro illa vice, per ea, quæ in simili notat Innocentius z, & tradit Gondisaluus de Villadiego. Et hoc modo secundum Concilij Tridentini decretum omni appellatione remota, & non obstantibus quibuscunque, prædictas controuersias componere Episcopus potest. Quæ inter regulares vtinam cessassent, cum non cedant in ædificationem populi, imo in scandalum emergãt, ita vt petra scandali possint optimo iure appellari. Vnde in regnis Portugalliæ fratres Minores nostræ sacræ religionis Minorum de Obseruantia humilitatem profitentes, vt vere filij humilissimi Patris nostri Francisci in publicis processionibus ordinatione sua & antiqua consuetudine vltimo loco incedunt, quæ humilitas est præclara, & à Deo dilecta virtus, præsertim in regularibus, qui sine illa parum in religione proficiunt, argumento eorum quæ in sacris Canonibus a notantur: gloriosa enim res humilitas, quæ ipsa quoque superbia appellari se appetit, ne vilescat, vt ait D. Bernardus à quadam glossa b singulari relatus. Et certe vellem quod circa hoc fieret in nostra sacra religione Minorum de Obseruantia constitutio generalis, qua præciperetur, vt hec laudabilis consuetudo in omnibus actibus à nobis fratribus Minoribus obseruaretur, vt ita non simus petra scandali in similibus controuersiis, sed in resurrectionem multorum ad imitandũ humilitatis exẽplum simus positi

t Concil. Trid. sess. 25 de regul. c. 13.
u gl. in l. vnica ... Bart. ff. de glan. le leg. Bart. in l. si pri. s. circa fin. ff. de noui oper nunciat.
x gl. ... in d. l. vnica.
y c. cum personæ de priuil. l. 6.
z Innoc. in c. in præsentia. de prob. ac Villadiego de legatis 1 par. q. 7. num. 15.
a c. 1. de pœnit. d. 1.
b glo. in c. 1. de relig. dom.

positi vt scopus, sed quia hæc quidem supererogationis & non obligationis sunt, ideo oportet adducere concessiones, vt omnis controuersia & lis amoueatur.

ARTICVLVS IV.

Vtrum fratres Minores Obseruantiæ debeant fratres Minores conuentuales præcedere.

Respondeo dicendo, quod *Leo X. statuit quod ne inter fratres Minores Obseruantiæ & conuentuales super præcedentia dissensio & contentio oriatur, talis inter eos ordo seruetur, videlicet quod in processionibus & funeralibus, ac exequiis, necnon & in aliis actibus publicis, in quibus fratres obseruantes, & conuentuales conuenerint, fratres conuentuales fratribus regularis Obseruantiæ locum digniorem relinquere teneantur.* Ita habetur in ordinis Supplemento c. *Et idem Leo X. declarauit tam fratres Minores Obseruantiæ quam conuentuales, in quibuscunque processionibus, & aliis actibus publicis, in quibus eos simul adesse contigerit, suas Cruces posse, & debere referre, ita tamen quod sicut ipsi fratres Obseruantiæ regularis locum digniorem inter omnes alios fratres dicti ordinis tenere debent, sic etiam eorum Cruces in parte, seu loco digniori processionis deferri possint & debeant.* Ita habetur in eodem libro d Supplementi.

c supp fo. 32. concess. 113.

d supp. fol. 361. conc. & 221.

Aduertendum tamen, quod Gregorius XIII. anno domini millesimo quingentesimo octuagesimo ordinauit, vt secundum antiquitatem loci prius in ciuitatibus fundati, & non secundum religionis antiquitatem præcederent Mendicantes, & alij religiosi, & licet fratres Minores de Obseruantia præcederent fratres conuentuales virtute Bullæ Leonis X. superius allegatæ, tamen ait Capucinus e in additionibus ad Compendium Mendicantium pendere sub iudice hoc in ciuitate Neapolitana, & in his Hispaniarum partibus constitutionem Gregorianam non video receptam.

e Capuci tit. p e ef. 2. to fag 333.

QVÆSTIO XXXVIII.

De Procuratoribus fratrum, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Verum conuentus sine Prælato possit constituere Procuratorem pro conseruatione monasteriorum ad obligandum monasterij redditus.*

2 *Quomodo Procurator ad causas sit à conuentu constituendus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum conuentus sine Prælato possit constituere Procuratorem pro conseruatione monasterij ad obligandum monasterij redditus.

Respōdeo dicendo, quod conuentus in his, quæ separatim pertinent ad illum, potest constituere Procuratorem sine consensu Prælati, vt determinat f Innocentius receptus ab omnibus, quia & quælibet pars Capituli in his, quæ ipsam solum attingunt, potest constituere procuratorem secundum Innocentium g, imo & quilibet monachus in his, quæ pertinent ad se solum, vt quia est opilatus, vel alimenta sibi denegantur, potest agere per se, & constituere procuratorem, secundum Innocentium h & alios, & tradit Nauarrus. Quod probatur: nā conuentus est aliud à Prælato, adeo quod Prælatus non est proprie de capitulo, neque de cōuentu secūdū glossā i cōmuniter receptā. Probatur etiam quia cōuentus cum Vicario, qui solet appellari Supprior in monasteriis quæ reguntur per Priores, & Prior claustralis in monasteriis, quæ reguntur per Abbates, de quo fit in sacris Canonibus k mētio. Cuius officium non vacat per mortem Abbatis vel Prioris, vt terminat ius l, legitime potest constituere procuratorem in his quæ pertinent ad ipsum conuentum, vt in iure probatur m. Nec his obstat, quod mortuo, vel excommunicato principali Prælato vicarius eius etiam ad officium moritur vel suspenditur, vt in iure n videmus decisum, quia illud verum est de Vicario generali Prælati, qui à solo eo recepit iurisdictionem, non tamen de prædicto Priore, Suppriore, vel Vicario claustrali, qui non à Prælato, sed à iure recipit iurisdictionem. Et aduerte, quod ille, cui conceditur aliquid, concessum videtur id quod sine illo fieri nequit, vt est vulgare in iure o, imo quod fieri potest sine illo, sed non commode, vt etiam innuunt iura p, per quæ iura hoc tenet Aretinus q; cum ergo conuentui in his quæ pertinent ad eum, concedatur facultas constituendi Procuratorem, siue Syndicum & hoc non possit facere saltem commode, quia non admitteretur à iudicibus sine obligatione bonorum suorum, consequitur posse obligare se & sua bona, vel quatenus pertinent ad illum in constitutione sui procuratoris.

f Inno in ca. edoceri nu 6. de rescrip.
g Inn vbi su. num. 3.
h inno in c. cum l & A. de re iud. Na. in c non di- catis 12 q 2.
i Gloss in ca. vt hi qui de e- tat. & quali in v eisdem.
k c. cum ad monasteriā. §. prior. de stat. monach.
l elem ne in agro. §. 1. § quia aut. v. Abbate. de stat monach.
m d §. si qui autem v. Abbate.
n c. 1. de off. vicarij in 6.
o l. 2. ff de iuris. omn. iud. c præterea. de offic. deleg.
p l pen. ff de vsufr. ... leg. l. quicunque. §. si es quem ad vendendum ff de ... act.
q Aretin ... ea de ... tit.

Vnde infertur, quod non potest Prouincialis reuocare procuratorem à conuentu aliquo legitime constitutum, argumento cuiusdam iuris r regulæ, quæ habet, quod omnis res, per quascumque causas nascitur, per easdem dissoluitur, & ad omnē actum faciendum est necessarium, vt potestas concurrat simul cum voluntate, iuxta decisum in iure s, & nullo iure neque communi, neque particulari habetur, quod prouincialis habeat potestatem constituendi, aut reuocandi procuratorem conuentus, & sicut lege cautum est, vt quilibet regulariter possit constituere & reuocare procuratorem suum, ita nulla lege conceditur regulariter vni potestas reuocandi procuratorem constitutum ab alio, & cum regulæ sit standum donec demonstretur, & probetur exceptio, iuxta quandam glossam a communiter receptam, & non demonstratur prædictam regulam limitari in hoc casu, standum est illi in eo. Vnde si prouincialis de facto eam reuocaret, talis reuocatio ait Nauarrus b, quod erit tyrannica & omni iure respuenda, iure naturali, diuino & humano nitendo, quandoquidem tollitur libertas à iure communi concessa.

r c. 1. de reg. iur.
s c. cum s. per. de off. deleg.
a Glos in l. omnis definit. ff de reg. iur. & in ... eos 11.
b Na in add. ad c. 1. cons. ti de elect. consil. 12.

Ex his colligitur, quod procurator à solo conuentu creatus potest agere illa, ad quæ est constitutus, iuxta ea quæ communiter in huiusmodi procuratoribus in iure c tribuuntur.

c In titulis decretalium sexti & C. tit. de procur.

Hæc tamen omnia non habent locum in Syndico fratrum Minorum de Obseruantia; syndicus enim à Prouinciali constituitur ad hoc autoritatem à Sede Apostolica habente, prout infra in quæstione de Syndico dicemus.

ARTICVLVS II.

Quomodo Procurator ad causas sit à conuentu constituendus.

Respondeo dicendo, quod debet sono campanæ conuocari totus conuentus, & cum omnes simul conuenerint, debet Prior, vel Præsidens proponere, & petere suffragium à quolibet super hac re, iuxta quandam d legem, & habito sensu ipsorum requiritur quod in instrumento procurationis exprimantur nomina singulorum, prout resoluit Speculator e, quem sequitur Rebuffus, vbi limitat, nisi essent in conuentu, quotquot in instrumento non possunt describi; tunc enim in syndici constitutione sufficeret dicere conuentus. Ita in simili Ioannes Faber f quem sequuntur Alexander, & Rebuffus, qui dicunt hoc non habere locum in alienatione rerum Ecclesiasticarum.

d l 2. C de decurionib.
e Specula tit. de synd. Rebuf. in arb excep. in v ratione synd in lit. S. in declaratione.
f Faber in §. si ne car. Alex. cons. 1. in 4 vol. Reb. de alien. rerū Ecc. n. 16.

QVÆSTIO

QVÆSTIO XXXIX.

De Procuratore fratrum Minorum regularis Obseruantiæ, qui Syndicus nominatur, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

ARTICVLVS I.

Quis possit constituere hunc Procuratorem.

RESpondeo dicendo, *quod Innocentius IV. concessit ministris fratrum Minorum autoritatem, quatenus in prouinciis eis commissis per se, vel per fratres suos quibus id duxerint committendum, possint constituere, vel nominare aliquos viros idoneos Deum timentes, qui secundum indigentiam conuentuum seu domorum prædictorum fratrum possint res concessas fratribus huiusmodi autoritate Apostolica petere, ac vendere, commutare, alienare, tractare, expendere, permutare, & in fratrum vsum conuertere. Concessit etiam quod liceat prædictis ministris præfatos viros sic constitutos remouere, aliosque ad prædicta exequenda sine difficultate aliqua subrogare, quoties videbitur opportunum.* Ita habetur in Monumentis g ordinum.

Aduertit Collector h priuilegiorum Mendicantium, quod post declarationem Nicolai IIII., non possunt fratres facere prædictam denominationem, sed secundum determinationem Martini IIII. quæ est huiusmodi:

Martinus IIII. concessit Generali, & Prouincialibus, & Custodibus vniuersis ordinis fratrum Minorum, quod possint nominare aliquas personas, quæ non sint de prædicto ordine, quæ personæ sic nominatæ habeant circa res concernentes ipsos fratres administrationem legitimam & generalem, ac liberam. Et decreuit quod tales personæ sunt vere & legitime administratores & œconomi, syndici, & actores, qui res prædictas & rerum prædictarum pretium nomine Romanæ Ecclesiæ recipiunt, & per easdem in fratrum prædictorum vtilitatibus (prout eis licet ex regula, vel declaratione regulæ) conuertant, quando à prædictis ministris, vel aliis fratribus de assensu eorundem ministrorum fuerint requisiti. Et generaliter concessit, quod prædictæ personæ habeant facultatem procurandi in omnibus causis pro rebus & locis ad Ecclesiam Romanam spectantibus & ipsorum fratrum vsui concessis. Nec non pro immunitatibus, libertatibus, iuribus ac priuilegiis eorundem fratrum & suorum conuentuum, seu domorum. Ita habetur in Monumentis i ordinum, quod & Martinus V. k postea confirmauit. Et similiter Eugenius IV. l

Aduertendum est circa prædictam cõcessionem, quod Guardiani etiam cum toto suo conuentu non possunt prędictos Procuratores vel Syndicos nominare, quia hoc solum conceditur ministris & custodibus. Et similiter est aduertendum, quod ministri seu custodes non instituunt præfatos Procuratores, & Syndicos, sed simpliciter nominant, & sic nominati per illos instituuntur à summo Pontifice pro Procuratoribus & Syndicis suæ Sanctitatis, & Ecclesiæ Romanæ, ad quã pertinent res concessæ fratribus, quando dantes non reseruauerunt sibi dominium, & quando huiusmodi res sunt tales, quarum vsum licet fratribus prædictis habere, vnde sequitur, quod respectu rerum, in quibus dantes reseruauerunt sibi dominium, aut quarum vsum non licet vel aliquando non licuit fratribus habere; nihil possunt agere Procuratores, vel Syndici.

Aduertendum insuper, quod Guardiani habentes ad id autoritatem à Prouincialibus possunt Syndicum instituere, cum hoc à sua Sanctitate non prohibeatur: nam cum dicti Prouinciales habeant ad huiusmodi nominationem autoritatem à prælibato priuilegio perpetuo, nemini dubiũ esse debet quod possint prædictam potestatem aliis delegare & committere.

Aduertendum etiam, quod semper Syndicus per scripturam constituitur firmatam signo, & sigillo Prælati ipsum nominantis, nec oportet, vt ante publicum notarium detur. Scriptura enim firmata à persona in dignitate constituta fidem facit. Imo loquendo secundum rigorem scriptura in hoc casu minime desideratur; sufficit enim vt facultas data Syndico testibus probetur. Testes enim secundum ius eandem vim habet quam scriptura sortitur. Imò si aliqua persona officium syndicatus multis retro annis gessit, etiamsi de eius constitutione neque per scripturam, neque per testes constiterit, sufficit ad probationem diuturnitas temporis, in quo prædictum gessit munus, vt de prædicta constitutione minime dubitetur, iuxta quandam celebrem Baldi a doctrinam, & in propriis terminis syndicatus, ita respondet Curtius b Senior, & tenent multi alij relati per Tiraquellum.

ARTICVLVS II.

An Syndicus fratrum Minorum sit Procurator fratrum, an Sedis Apostolicæ.

RESpondeo dicendo, quod in omnibus religionibus (excepta religione fratrum Minorum de Obseruantia) certum est & ab omnibus scitum in omnibus conuentibus esse quosdam œconomos & procuratores possessiones, & bona temporalia administrantes, quibus religiosi aluntur in claustro viuentes, sicut in domibus Principum, & dominorum œconomi constituuntur cum potestate ad dispensandum in temporalibus, qui reddunt rationem villicationis suæ. Et conuentus prædictarum religionũ, apud quem dictorum bonorum administratio & proprietas in communi potest procuratorem, & œconomium ad prædicta constituere, ne religiosi tẽporalibus & litibus & negotiationibus implicentur, sed Deo Opt. Max. vt eorum postulat status, vacent. At religio fratrum Minorum, quæ in cõmuni, & in particulari est incapax bonorum, & cuius fratres nec per se, neq; per interpositã personã possunt recipere denarios, vel pecuniã, non possunt suo nomine constituere Syndicum vel procuratorem, qua ratione attenta fuit sublatus eorũ Syndicus à Ioan. XXII. quod fuisse optime factum testatur Aluarus c.

Sed si constitutio prædicti Syndici attente consideretur, inuenimus ipsum non cõstitui ab ipsis fratribus, vt ipsorũ procurator, & administrator. Cum enim ipsi nec in cõmuni neq; in particulari aliquid habere possint, euidenter sequitur non posse constituere œconomũ, qui ipsorum nomine tẽporalia administret. deputatur ergo, & nominatur ab ipsis autoritate Apostolica, de qua in articulo præcedenti, vt dispenset prædicta bona autoritate Sedis Apostolicæ, cuius sunt bona ipsis fratribus oblata, quare Martinus V. approbauit literas Martini IV. positas in articulo superiori, & fulminauit illas inserendo de verbo ad verbum, & concessit Ministris, & Custodibus, ac aliis fratribus Minoribus, quod literis prædictis ac omnibus in eis contentis libere, & licite vti valeant tandiu, & quousque per Sedem Apostolicam aliud in præmissis eidem ordini vtilius fuerit ordinatum. Non obstante constitutione Ioannis XXII. quæ incipit, Ad conditorem, per quam prædictis fratribus ne literis, & concessione præfatis sine speciali Sedis Apostolicæ licentia vterentur prohibitum fuerat, ita habetur in libro d Monumenta ordinũ. Ex his sequitur fratres Minores præfatos vtẽdo Syndicis non deuiari à paupertate stricta quam Domino promiserũt, imo in eorũ vsu profiteri se nihil in hoc mũdo habere, cũ ipsi Syndici vt procuratores & administratores Sedis Apostolicæ sint deputati,

g In 1. impr. fo. 16 & in 2 fo. 113. cõces. 247.
h Collect. tit. procura. fratrum seu syndici.
i In 1 impr. fo. 46. & in 2 fo. 129. cõces. 290
k Habetur in monu in 1. impr. fo. 38. & in 2. f 38. conc. 32 prope finem
l In 1. imp fo 40. & in 2. fo. 38 conces. 42. in fin.
a Bald. consi. 287 in prin. viaendũ lib. 3
b Curtius senior consi 77 super moti. nu Tiraq. de præscript § 1. gl. 4 v trigesimo primo.
c Aluarus li. 2 c. 6.
d In 1 imp fo. 38 & in 2. fo. 38. conces 42 prope finem.

putati, administrantes res, quibus vtuntur ipsi fratres nomine Sedis Apostolicæ, cuius prædictæ res sunt, imo non vti Syndico. Ad prædicta videtur non ita puritati regulæ nostræ cohærere, qua ratione in initio nostræ sacræ religionis, cũ Pater noster Franciscus adhuc viueret, vsus Syndici incepit, & Innocentius IV. contemporaneus Seraphici patris ipsum prædictis fratribus concessit, vt ex eius indulto posito in primo huius quæstionis articulo patet.

ARTICVLVS III.

Quam autoritatem habeat prædictus Syndicus.

RESpondeo dicẽdo, quod Syndicus fratrum Minorum habet autoritatem ad recipiendum omnia, quæ in ipsis fratribus inter viuos & in vltima voluntate relinquuntur, tam mobilia, quam immobilia; omnia enim, quorũ vsus potest fratribus pertinere ad Sedem Apostolicam quoad dominium, & proprietatem spectant, cuius nomine ipse Syndicus ea recipit. Qui habet etiam autoritatem ad conuertendum prædictã in alia, quorum vsus ipsis fratribus est necessarius, & vtilis, quæ etiamsi bona sint immobilia possunt à prædicto Syndico vendi, & erit venditio valida, etiamsi sit facta sine ea solemnitate, qua res Ecclesiasticæ iuxta sacros Canones debent alienari, vt tenet Baldus *e* loquendo de bonis oblatis fratribus Mendicantibus tempore quo non erant capaces bonorum immobilium, & ea recipiebant ad statim vendendum, & in eorum vsus conuertendum. At modo attento, quod confirmatis præfatorum fratrum priuilegiis sunt capaces bonorum in communi, prout determinat Concilium *f* Tridentinum, non poterunt dicti Mendicantes ea bona sine solemnitate iuris alienare, vt aduertit Nauarrus *g*. Ex quibus colligitur, quod præfata Baldi doctrina solum potest verificari in bonis immobilibus, quæ fratribus Minoribus inter viuos aut in vltima voluntate dantur, aut relinquuntur; ea enim Syndicus præfatus sine solemnitate iuris potest alienare. Potest etiam ipse Syndicus omnia, quibus vtuntur fratres nomine Sedis Apostolicæ commutare, alienare, tractare, expendere, & permutare, & in vsum fratrum conuertere, etiamsi sint bona mobilia, vt patet ex concessione Innocentij IV. in primo huius quæstionis articulo relata. Quod verbum alienare cum comprehendat etiam donationem facere, clare innuit posse prædictum nomine Sedis Apostolicæ extra ordinem aliquam in vtilitatem fratrum facere donationem, prout in primo *h* Tomo late probauimus. Quæ omnia cum fiant autoritate Sedis Apostolicæ, non derogãt nostræ regulæ puritatem, nec propter eandem causam vendendo Syndicus dicta bona & pretium eorum in vsus fratrum conuertendo possunt argui de peccato fratres Minores quasi per interpositam personam pretium prædictarum rerum recipiant, cum Syndicus non sit ipsorum fratrum, sed Sedis Apostolicæ interposita persona.

Habet etiam Syndicus autoritatem ad petendum in iudicio nomine Sedis Apostolicæ. Pro cuius dicti explicatione est notandum quod simplex regularis in religionibus bonorum capacibus non est persona legitima, contra quam, vel pro qua nomine proprio iudicium fundari possit super iuribus temporalibus, quorum ipse non est capax, secundum Speculatorem *i*; æquatur enim regularis seruo, & filiofamilias in hoc, contra quos vel pro quibus non potest fundari iudicium nisi in casibus à iure expressis, vt dicitur in iure *k*, tum quia nulla alia iura habet, neque habere potest ipse monachus, vt sacri *l* Canones, & leges imperiales determinarunt: nam per professionem omnia talia iura ante illam ad ipsum pertinentia transeunt in monasterium secundum ius *m*, & post eam obuenientia acquiruntur illi, & non sibi, & ita exercitium eorum non pertinet ad eum, sed ad monasterium. Cuius etiam nomine non potest sine eiusdem mandato agere, secundum Panormitanum *a*, Imolam, & Felinum & omnes, etiam pro iniuria sibi facta, imo eam remittere potest monasterium etiam eo inuito secundum Baldum *b* communiter receptum, nec etiam pro restitutione vestis qua spoliatur, per quandam glossam *c* cum ibi notatis, nec potest acceptare procurationem, nec constituere neque subsistere procuratorem sine licentia superioris, vt dicitur in quadam Clementina *d*, neque acceptare executionem testamenti, licet constitui possit & deputari executor ante licentiam, vt in iure *e* notatur.

Dixi, super temporalibus, quorum ipse non est capax: nam potest super iure manendi in monasterio & restitutione ad illud, & super iure competenti sibi per professionem, electionem, vel collationem canonicã, vel alio titulo cuius est capax, iuxta quandam decretalem *f*, & agens super iure electionis suę habebit impensas à monasterio, secundum Archidiaconum *g*, à monasterio, inquam, à quo eligitur, & non à suo si ad aliud eligitur, secundum Felinum *h*, qui secutus Imolam ait non posse agere super iure electionis ad illud monasterium sine licentia superioris, quod non est verum ad literam: nam licet non possit acceptare electionem, vel prouisionem sibi factam sine consensu superioris; post acceptationem tamen factam de illius licentia potest agere, sine alia noua, quod secũdum *i* Nauarrum est notandum pro aliquarum *k* decretalium intellectu.

Ex quibus concluditur quod cum Syndicus Apostolicus fratrum Minorum sit constitutus, vt procurator Ecclesiæ Romanæ, quæ sibi reseruauit dominium & proprietatem iurium, quorum fratres prædicti nec in communi, neque in particulari sunt capaces, potest agere in iudicio pro talibus iuribus obtinendis, non nomine conuentus, quorum ipse in communi est incapax, sed nomine Sedis Apostolicæ, cuius ipse est procurator, & Syndicus, prout patet ex dictis. Cum enim nostra religio sit omnino incapax prædictorum iurium, non potest (sicut in aliis religionibus bonorum capacibus contingit) nomine ipsius aliquis procurator deputari ad prædicta iura vendicanda. Et ideo necessariũ fuit, vt summus Pontifex, qui prædictorum iurium est vere dominus, facultatẽ Syndico impartiret ad hoc munus exequẽdũ, sicut concessit Martinus IV. in priuilegio in primo articulo relato in illis verbis, ibi, *Et generaliter concessit quod prædicta persona habeant facultatem procurandi in omnibus causis pro rebus & locis ad Ecclesiam Romanam spectantibus, & ipsorum fratrum vsui concessis. Necnon pro immunitatibus, libertatibus, iuribus ac priuilegiis prædictorum fratrum & suorum conuentuum seu domorum.*

Aduertenda autem maxime sunt postrema huius concessionis verba: sicut enim monasterium capax bonorum potest agere pro iniuria alicui fratri particulari illata, prout dictum est supra, ita etiã videtur quod Syndicus potest agere pro iniuria alicui fratri Minori illata; cũ enim possit agere pro iniuria facta monasterio & domui ipsorum fratrũ, videtur, quod etiam possit agere pro iniuria illata fratri. Hoc enim indicant prædicta vltima verba vno contextu collocata, ibi, *prædictorum fratrum & suorum conuentuum & domorum*, quæ æqualiter videntur ad omnia supra apposita referri. At videtur Syndicum ad prædictam autoritatem non habere, sed tantum per officium iudicis posse ipsos fratres satisfactionem prædictæ iniuriæ postulare, ne alius audeat simile crimen patrare; non enim Syndicus est datus ab ecclesia Romana, nisi vt ipsi fratres à labe proprietatis liberẽtur, & ne per se, aut per interpositam personam circa temporalia se immergant, & sic tantum constitutus est pro his rebus administrandis, petendis & exequendis, in quibus ipsa Sedes Apostolica habet dominium & proprietatem, & ideo potest agere pro iniuria facta monasterio aut domui præfatorum fratrum, cum Papa domi-

e Bal. in auth. si qua mulier C. de sacros. eccles.

f Conc. Trid. sess. 25. de reg. ca. 3.

g Na. in c. non dicatis n. 82.

h 1. to. q. 27. art. 6.

i Specul. de actore n. 18 & de reo n. 19. DD. c. cũ dilect. de referi.

k l. liu. nulla l. vix ff. de iudi. l. seruum C. eod.

l c. monachi & c. si de illat mona. & Aut. ingressi C. de sacrosan. eccl.

m c. in præsentia de prob. & d. auth. ingressi.

a Pan. Imola & Feli. & omn. in c. cũ dilect. de refer.

b Bald. in ca. præsens q. vl. C. de transf. &c.

c gl. 1. in c. nos ducatis 19 q. 7.

d Clē. religiosus de procur.

e c. 2. de test. lib. 6.

f d. c. cum dilect. de rescri.

g Archidiac. in c. cũ pastoris 2. q. 7.

h Felin. vbi sup. n. 15.

i Na. in d. c. nō dicatis n. 64.

k c. quorundã & c. si religiosus de elect. lib. 6.

dominium præfati monasterij aut domus habeat, vt non potest agere pro iniuria facta fratri, cum ipse frater sui honoris sit dominus, & capax, vnde ipse & monasterium talem iniuriam potest iure optimo sine autoritate præfati Syndici remittere. Sed his respondetur concedendo quod monasterium, & fratres possunt huiusmodi iniuriam remittere: at ipsius vindictam petere in iudicio non possunt, & eam Syndicis petere conceditur, cum ad eos pertineat non solum conseruare ea, quæ in dominium Papæ sunt translata, sed etiam ipsos fratres indemnes conseruare, prout patet ex Bulla Pauli IV. infra articulo sequenti alleganda. Notandum est vltimo quod licet Syndicus possit petere nomine Ecclesiæ Romanæ quodcumque ius ad ordinem pertinens, non tamen ipse potest conueniri in iudicio, vt reus pro aliquo religioso fratri minori, qui magnis debitis pecuniarijs se innodauit, etiãsi nomine sui cõuẽtus talia debita contraxerit, cũ Papa nõ cõstituerit se dominum totius iuris ordinis Minorum, vt tanquam dominus sentiret commoda, & incommoda, & posset eius Syndicus ad talia obligari, sed vt subleuaret summam paupertatem quam ipsi fratres numero multi non poterant commode obseruare, sicut in eorum regula continetur, si remedio Syndici eis non succurreretur, prout in superioribus dictum est; bene tamen verum est, quod potest se Syndicus obligare in aliquo contractu facto in vtilitatem conuentus, & eius obligatio extra, & in iudicio valebit. Caueant tamen fratres Minores cum sint lapides sanctuarij D.P.N. Francisci ne dispergantur per plateas solicitantes lites in tribunalibus, ac si essent mere sæculares: ita vt intelligant omnes lites pro iuribus fratribus præfatis pertinentibus moueri: imo debent aduertere Syndico, vt quidquid petierit non nomine ipsorum fratrum, sed nomine Sedis Apostolicæ in iudicio petatur. Ex quibus non possum non condemnare vsum aliquorum fratrum, qui ita innodantur solicitudine in petendo monasterijs debita in tribunalibus, tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus, sicut alij sæculares inuoluuntur, non considerantes maxime alienum esse à sua professione & statu in his negotijs implicari, vt patet ex quadam Clementina *l* dicente, cumque dicti ordinis professores pro nulla re temporali possint in iudicio expediri, prædictis fratribus non licet, neque competit, quin potius (considerata sui status puritate) debent sibi scire interdictum quod huiusmodi executionibus & dispositionibus se exponant. Nec valet dicere, quod Syndicus, ad quem actio & solicitatio spectat, non vult se his opponere negotijs: nam respondeo quod si nolit, sufficit quod constituat procuratorem, qui suo nomine solicitet iudices & causas definire faciat. Sed huic responsioni respondent mihi aliqui fratres dicentes, quod procurator constitutus à Syndico subornatus non agens de iure suo, non ita postulabit neque solicitum se exhibebit sicut oportet, & ita sibi competens ius negligentia procuratoris perdetur. At hæc dicentes sui status & professionis sunt obliti, cui omne litigium in iudicio est prohibitum, & puritati suæ regulæ satis dissonum; considerare enim debent, quod si Syndicus, & eius procurator in hæc procurando fuerint ignaui, propter quod ius ad ipsorum vsum, & sustentationem naufragium patitur, Deus qui pascit aues cœli, ipsos, vt filios charissimos sua prouidentia sustentabit. Etsi Deo sic disponente aliqua penuria fuerint oppressi, meminerint se esse fratres altissimam paupertatem professi, cuius altissimæ paupertatis filia legitima penuria in temporalibus nuncupatur.

l clemen. exiuit de paradiso de ver. signi.

Aduertendum tamen, quod semper loquor de nimia solicitudine fratrum super hoc, non tamen condemno religiosam & honestam supplicationem ex parte fratrum visitando ipsos iudices, humiliter eorum officium implorando, & eorum paupertatem allegando.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Syndicus possit retinere eleemosynas pecuniarias fratrum.

RESpondeo dicendo, quod Martinus V. confirmauit constitutiones, quæ vulgariter appellantur Martinianæ, quas quidam Legatus à latere præfati Pontificis ordinauerat, in quibus quoad procuratores fratrum habetur sequens statutum.

Statuimus & ordinamus iuxta declarationem Nicolai III. & Clementis V. & Martini IIII. & V. quod quilibet conuentus seu locus habeat suum procuratorem, œconomum, syndicum, & aliquem. Cui omnis eleemosyna pecuniaria, & alia quæ ad pecuniam reduci possunt, integraliter assignentur, qui easdem dispensare debeat legaliter, & fideliter pro reparatione conuentuum, & locorum, ac alias quoque necessitates fratrum, pro tempore occurrentes. Et infra in omnibus, quæ vltra hoc magis videntur arctare fratres siue ex declaratione Clementis, siue quacunque alia declaratione summorum Pontificum, vel aliorum quorumcunque Apostolica a nobis autoritate commissa misericorditer dispensamus, non astringentes eos propterea qui voluerit prædictas declarationes seruare, quin suo voto satis facientes seruare valeant & tenere. Ita habetur in Monumentis *a* ordinum. Confirmatio autem huiusmodi statuti & constitutionis in eodem libro *b* continetur. Circa quam est notandum aliquos affirmare hanc Martini V. concessionem à familia Cismontana nostræ sacræ religionis non esse receptam, & per consequens huius familiæ fratres ea minime vti posse ad habendum Syndicum ad prædicta, & sic deberi seruari dispositum à Nicolao III. & à Clemente *c* V. in suis decretalibus, vt in multis capitulis, & ordinationibus generalibus nostræ sacræ religionis expresse præcipitur. Alij diuersa via gradientes dicunt iam à familia Cismontana esse receptam, cum in omnibus prouincijs Syndicus ad recipiendum pecunias sit deputatus, cuius consuetudinis testis est doctissimus *d* Corduba, & in ordinationibus generalibus *e* Toletanis declaratur non esse contra regulam prædictorum fratrum vti Syndico etiam ad deponendum pecunias, secundum Martini V. constitutionem.

a tom 1 imp fo. 222 trac. 3.
b fol. 18 & in 2. imp fol. 36. col. 1 & 41.
c in exiit de verb. signific. clem. exiuit. eod. tit.
d Cordub. super regu frat. min cap. 4. q. 16.
e ord Tol tit. de syndic.

Sed restat resoluere, vtrum vti Syndico ad recipiendum pecunias sit secundum prædictam regulam, an vero per viam dispensationis sit in religione introductum. Speculum fratrum Minorum *f*, & autor compendij dicunt esse dispensationem. Corduba *g* sentit esse dispensationem, & relaxationem respectu trium. Mihi in hac parte videtur dicendum quod quando deponitur pecunia apud Syndicum ad prouidendum necessitatibus præsentibus, & eminentibus conuentus, aut alicuius fratris particularis sine dispensatione, & regulæ relaxatione agitur. Pecunia enim prædicta in nomine dantis apponitur, qui prædictis necessitatibus prouidet, secundum declarationem Nicolai III. & syndicus apponitur, & constituitur à Papa, vt quædam generalis persona, quæ nomine dantis prædictam pecuniam consumat, in quo exonerat ipsum dantem ab inquisitione alicuius personæ. Cui talis pecunia suo nomine conseruanda tradatur; dantes enim eleemosynam facientes dictis fratribus, nolunt personam quærere dicentes eos satisfacere eleemosynam largiendo, & non intelligentes regulam prædictorum fratrum ad eos inquisitionem prædictæ personæ remittũt. Et hoc voluerunt dicere ordinationes generales *h* Toletanæ. Hoc autem, vt dictum est, sine aliqua dispensatione ad prædictam regulam fit, cum prædictus Syndicus in nomine dantis prædictam pecuniam teneat & recipiat, & consumat, vnde fallitur Corduba *i* dicendo quod pecunia apud Syndicum deposita non est dantis, sed Sedis Apostolicæ, cuius est ipse Syndicus, & per consequens, quod dans eam minime poterit repetere: nam contrarium est dicendum, quod scilicet, Syndicus eam nomine dantis accepit, & ipsius dantis vsque ad consumptionem perseuerat, quoad dominium & proprietatem, qui antequam consumatur, poterit eam toties

f Specu fol. 8. auct. compendij mendicantis procuratoris
g Cord sup. reg. c. 4. q. 16. in 4. puncto.
h ord Tole tit. de synd.
i Cordu. sup q. 16. in 4 punct.

ties quoties voluerit repetere. Verum est tamen quod opinio Cordubæ hodie admittenda est, siquidem in constitutionibus generalibus nostræ sacræ religionis factis in Capitulo generali facto Romæ anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo, dicitur in hũc modum: *declaratur iuxta sancita per dominos PP. Martinum V. & Pium IIII. quod dominium pecuniæ licito modo oblatæ pro fratrum necessitatibus ad Sedem Apostolicã spectat*, circa quam declarationem aduertendum, quod in ea est error impressorum; vbi enim dicitur Pius IV. debet dici Paulus IIII. Cuius constitutionem statim referam, quia non extat in libris ordinis.

Paulus Papa IIII. ad perpetuam rei memoriam.

*Ex clementi Sedis Apostolicæ prouisione, necnon personarum Deo deuotarum profectu sub regulari castimonia Domino militãtium pia deuotione prouenire dignoscitur, & Romanus Pontifex quandoque per prædecessores suos Romanos Pontifices, pro religionis conseruatione, & augmento, ac personarum earundem quiete & commodo, concessa, approbet, & innouet, approbata, & innouata Apostolica autoritate communiat, vt ea firmiora persistant quo sæpius fuerint eiusdem Sedis autoritate circumfulta. Sane pro parte dilecti filij, Clementis de Monelia Ministri generalis fratrum Minorum regularis Obseruantiæ nobis nuper exhibita petitio continebat, Quod quum inter operarios, qui ad excolendam vineam Domini Sabaoth (Dei gratia) ordo ipse magnos probitatis, & doctrinæ, ac animarum salutis fructum semper olim attulerit, & quotidie afferre conetur, ac exinde pro suis sanctis studijs honestisque laboribus, proque salute animarum ab Apostolica Sede, cuius continue pacem & dignitatem ordo idem fortiter tutatus est, tam spiritualia quam temporalia subsidia ornamentaque acceperit & accipiat, quibus & facta sua efficia, ac vitam suam regularem, facilius atque expeditius & exequi, & transigere possint, & cæteræ religiosæ personæ ordinisque alij exemplo ipsorum promptiores, alacrioresque ad sua officia persoluenda reddantur. Quumque etiam ex ipsius sedis prouisione ac benigna dignatione prouenire dignoscatur: vt Romanus Pontifex quandoq; prædecessorum suorum Romanorum Pontificum gesta innouet, ac innouationem, & reuocationem restauret, & Apostolica autoritate innouata & restaurata muniat, & fulciat, ac in pristinum statum reponat, & reducat, & propterea nonnulli Romani Pontifices prædecessores nostri nonnullas gratias, concessiones, indulgentias, peccatorum remissiones, absolutiones, & plenarias libertates, prærogatiuas, fauores, immunitates, exemptiones, declarationes, facultates, ac omnia, & singula priuilegia & indulta tam spiritualia quam temporalia, & per solam signaturam, aut per oracula viuæ vocis, vel alias, etiam contra apostatas, tam pro foro conscientiæ, quam pro foro fori, tam prædictis fratrum Minorum, quam sanctæ Claræ, ac tertio de pœnitentia nuncupato ordinibus illorumque superioribus fratribus, Monialibus & sororibus, ac vtriusque sexus personis, & monasterijs, domibus, Ecclesijs, & locis quibuscunque dictorum ordinum, nunc & pro tempore existentibus in genere, vel in specie etiam per modum communicationis, siue extensionis priuilegiorum inter se, ac etiam cum illis quibuscunque ordinibus Mendicantibus, & non Mendicantibus, & fœlicis recordationis Gregorius IX. Bonifacius VIII. Alexander IV. Nicolaus III. Clemens V. Eugenius etiam IV. Leo X. Clemens VII. Paulus similiter III. Iulius etiam III. ac alij Romani Pontifices prædecessores nostri, & Sedes Apostolica tam super exemptionibus, etiam ab Ordinariorum locorum, & Legatorum, etiam de latere, ac hæreticæ prauitatis Inquisitorũ, iurisdictione, visitatione & correctione, quam etiã ab omni impositione, collecta, decima, subsidio, quarta & quinta funeralium & legatorum partibus, pedagijs, & gabellis, ac alio quocunque grauamine per Sedem eandem pro tempore impositis, concesserint. Ac piæ memoriæ Martinus IV. etiam prædecessor noster, qui considerans quod fratres Ordinis Minorũ regularis Obseruantiæ, huiusmodi, pro nulla re temporali iuxta eorũdem professionem, & regularia instituta possunt in iudicio experiri, vt exclusis quibuscunque solicitudinibus liberius, & quietius diuinis possent vacare obsequijs & offerentium, donantium, & concedentiũ, aut in vltima voluntate relinquentium ordini fratrum Minorum, vel illius fratribus prædictis aliquid propter Deum, piæ intentio non fraudaretur. Ac hæredum & executorum negligentijs obuiari posset. Ac vt ipsi fratres secundum modos licitos & congruos, ipsi ordini relictis sibi in testamentis non fraudarentur, inter alia disposuit, quod Generalis & Prouincialis, Ministri, ac Custodes vniuersi pro tempore ipsius ordinis fratrum Minorum possent nominare speciales personas, quæ non essent de dicto ordine, pro locorum indigentia singulorum, quas personas taliter per ipsos nominatas pro tempore, in ijs administrationem legitimam, & generalem & liberam gerere, & ipsos veros, & legitimos administratores, œconomos, Syndicos, & actores esse, & de plenitudine potestatis constituendo, autoritate Apostolica decreuit. Qui res ipsas, & rerum prædictarum precium, & prædictas eleemosynas nomine Romanæ Ecclesiæ (ad quam rerum mobilium, & immobiliũ, quibus fratres vti possunt, ius, proprietas, & dominiũ nullo medio spectat) reciperẽt per eosdẽ in fratrũ ipsorũ vtilitates, prout eis licet ex regula vel declaratione regulæ, cõuertẽda, sicut & quando Generalibus & Prouincialibus, Ministris & Custodibus prædictis, & eorum singulis pro tempore, in prouincia vel custodia sibi decreta, vel ab eisdem fratribus de assensu eorum, extitissent requisiti, ac eædem personæ petendi, exigendi, recipiendi, alienãdi prædicta, transigendi quoque & paciscendi, conueniendi, compromittendi, remittendi, refutandi, quietationem faciendi, agendi, defendẽdi, ac in animas eorum de calumnia & veritate dicenda iurandi, & cuiuslibet alterius generis iuramentum præstandi, cum illis & contra illos, qui huiusmodi res mobiles, vel immobiles, aut pretium earũ vel relictas eleemosynas fratribus in testamentis, aut alias eis donatas & concessas occuparent, aut violenter auferrent, siue contra voluntatem fratrum quomodolibet retinerent. Et generaliter in omnibus causis pro rebus & locis huiusmodi ad ipsam Ecclesiam spectantibus ipsorum fratrum vsui concessis, necnon pro immunitatibus, libertatibus, iuribus & priuilegijs, ac indulgentijs eorundem sine cuiuslibet satisdationis & cautionis onere, plenam, generalem & liberam habeant autoritatem perfecta autoritate Apostolica in iudicio, & extra illud, potestatem concedimus. Reuocandi quoque personas easdem & earum quamlibet, ac alias subrogandi vel nominandi per supradictum modum nominationis quoties opportunum fuerit, quæ eandem in prædictis vel similem habeant potestatem plenam & liberam, etiam Generali, ac Prouincialibus Ministris, ac Custodibus. Huiusmodi & eorum singulis, vt præfertur, eadem autoritate facultatem etiam concedimus. Nec propter præmissa fratres Minores huiusmodi contra regulam sancti Francisci quam professi sunt & profitentur in futurum, siue contra statuta regularia sui ordinis huiusmodi in aliquo facere, nec fecisse, imo cum illius obseruatione quoad hoc, & pura, & sana conscientia, sine alicuius scrupulo vixisse eatenus, & in posterum viuere, & sic per quoscunque indices, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & autoritate iudicari & diffiniri debere. Irritum quoque & inane, si secus super his à quoquam quauis autoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Decernimus, & declaramus, & insuper, vt pro tempore deputatos confessores fratres ordinis Minorum Obseruantiæ huiusmodi omnium quarumcunque diœcesum vtriusque sexus fidelium ad eos pro tempore recurrentium confessiones audire, eosque etiam in casibus & censuris, quibus eis per priuilegia Sedis Apostolicæ, etiam Minimorum per modum communicationis, extensionis quorumcunque ordinum etiam hactenus concessum est, posse absoluere, & singuli ordines etiam Minimorum (quorum priuilegia eidem ordini Minorum sunt communicata & extensa) absoluere consueuerunt, absoluendi ac pœnitentiam salutarem iniungendi, & omni tempore præterquã in die Resurrectionis Dominicæ Sacramentum Eucharistiæ tam illis quam alijs quibusuis personis ministrandi Apostolica autoritate prædicta, indulgemus ac de nouo concedimus in omnibus & per omnia. Ita quod ordinis superiores fratres, Moniales, sorores, personæ, monasteria, domus, Ecclesiæ, & loca prædicta illis tam in genere quam in specie concessis, vt præfertur, vti poterunt, & gaudere possint & debeant. Ac ab ipsis inquisitoribus, impositionibus, grauaminibus, oneribus, decimis, quarta & quinta, etiam funeralium, & aliorum quorumcunque eis legatorum & oblatorum, ac concessorum pro tempore, necnon pedagijs & gabellis, ac omnibus & singulis alijs supradictis, libera penitus, immunia & exempta autoritate Apostolica, & tenore prædictis etiam concedimus, & indulgemus & statuimus & ordinamus. Et nihilominus venerabilibus fratribus Archiepiscopo Rhotomagensi, & Episcopo Conchensi, ac dilecto filio Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ auditori per præsentes literas committimus & mandamus, quatenus ipsi, vel duo, vel vnus eorum per se, vel per alium seu alios faciant autoritate nostra præsentes literas, & in eis contenta quæcunque plenum effectum sortiri, illisque omnes, quos cõcernunt, pacifice frui, & gaudere. Non permittentes quemquam desuper per quoscumque quomodolibet indebite molestare. Contradictores quoslibet, & rebelles, etiam per quascumque (de quibus eis videbitur) censuras & pœnas Ecclesiasticas, ac opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo. Ac legitimis super his habendis seruatis processibus etiam iteratis vicibus aggrauando. Inuocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij sæcularis. Nõ obstantibus præmissis ac constitutionibus super cathedram Bonifacij, & dudum

dum Viennensis Concilij ac Clementina religiosi de priuilegijs, & dudum, de sepulturis, ac etiam ex frequentibus de sententia excommunicationis ac extrauagante, ad conditorē Ioannis XXII. cum alijs constitutionibus eandem materiam tangentibus, seu concernētibus, ac regulis etiam Cancellariæ Apostolicæ iam editis, & in futurū edendis, ac piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. etiam prædecessoris nostri de vna, & in Concilio generali de duabus dietis editis (dūmodo vltra tres dietas aliquis vigore præsentium ad iudicium non trahatur) & alijs Apostolicis, ac prouincialibus, Capitularibus generalibus & specialibus, & constitutionibus, & ordinationibus, etiam in vltimo generali Concilio Lateranensi celebrato, & alijs concilijs editis, necnon statutis, & consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis. Priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis etiam in forma breuis per Leonem X. Clementē VIII. Paulum III. Iulium III. præfatos, ac quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac Sedem eandem, etiam motu proprio ac scientia, & potestatis plenitudine similibus ac cum quibusuis irritatiuis, annullatiuis, cassatiuis, etiam priuilegiorum eorundē reuocatiuis, restrictiuis, præseruatiuis, exceptiuis, restitutiuis, declaratiuis, mentis attestatiuis, ac derogatoriorum derogatorijs, alijsque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, quomodolibet etiam pluries concessis, confirmatis, & innouatis, quibusuis personis & ordinibus in contrarium forsan concessis, confirmatis & innouatis, quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica, expressa & indiuidua, ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales, idem importantes, mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret. Et in eis caueatur expresse, quod illis nullatenus aut non nisi sub certis modo & forma derogari possit. Tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso & forma in illis tradita obseruata, inserti forent præsentibus pro sufficienter expressis & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus. Aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possit per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Cæterisque contrarijs quibuscunque, &c. Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris, die prima Iulij 1555. Pontificatus nostri anno primo.

Circa quam constitutionem notandum est, quod secundum eam iam pecunia oblata fratribus Minoribus non est ipsius dantis, prout Nicolaus a III. determinauerat. Cuius determinatio in Concilio Viennensi à Clemente V. b fuit approbata, & sic facta est constitutio conciliaris, quæ vt reuocaretur necessarium erat, vt de ea fieret mentio specialis, & de facto expresse fuit à Paulo IV. prout patet ex eius verbis ibi, *Non obstātibus præmissis, ac constitutionibus super cathedram, &c.* constitutio enim & priuilegium contra decreta conciliaria est nullum, nisi in specie conciliaris decreti sit facta derogatio. Quod in aliquibus iuribus c videtur probari, & ex eo, quod de clausula derogatoria in d alijs asseritur. Quod ex eo prouenit, quod decreta Conciliorum maxima cum deliberatione fiunt, vt ex iure e colligitur, & diuina Scriptura f nobis hanc veritatem innuit dicens, *Salus vbi multa consilia*, & in Concilijs generalibus res maximo concilio deciduntur.

Hæc opinio fuit originaliter Archidiaconi g, quem sequuntur Baldus; & Paulus de Castro, & doctores communiter relati à Iacobatio, Couarruuias, Meneses, Gutierrez, & Anastasio Germonio, & eam totus mundus seruat, vt refert Felinus h, & secundum eam sæpe fuit in Rota iudicatum, vt patet ex Paulo i Emilio, & ideo Papa difficilius dispensat contra constitutiones conciliares, vt patet ex iure. Quod intellige etiamsi decreta conciliaria sint clausa in corpore iuris, in quibus nulla potest cadere ignorantia in summo Pontifice, argumento cuiusdam k Decretalis, & ideo in hac Pauli IV. priuilegiorum confirmatione fit specialis mentio aliquarum Extrauagantium in corpore iuris inclusarum, & conciliarium; intellexit enim summus Pontifex id vtique ad earum reuocationem esse maxime necessarium. Propter quod in Concilio l Tridentino in fine declaratum est omnia decreta, & constituta in eo ita esse, vt in his salua semper autoritas Sedis Apostolicæ sit & esse intelligatur. Quæ verba ideo fuerunt apposita, vt non astringeretur Papa ipsius Concilij specialiter facere mentionem, cum in aliquo rescripto, priuilegio, aut constitutione ipsius aliquod decretum reuocare intendit, vt rescriptum, priuilegium & constitutio debitam sortiatur firmitatem. Si enim talia verba hunc non operantur effectum, frustra apponi videntur, cum certum sit Papam esse supra Concilium, & quodcunque ius positiuum posse de plenitudine potestatis reuocare, ita fuit declaratum in Cancellaria Apostolica per abbreuiatores, & responderunt Cardinales nostri Concilij interpretes, & eis non relatis resoluit Anastasius m Germonius. Et hoc decretum non intelligentes decepti sunt Ojeda n, Corrasius, & Henriquez, dicentes priuilegia, & rescripta obtenta contra Concilium Tridentinum subreptitia esse, & nulla, si non sit specialiter derogatum eidem Concilio, quod est contra praxim, & stylum Romanæ Curiæ.

a c. exiit de verb. signif. § cæterum.
b Clem. exiui. de verb. signif.
c c. ex parte. de capel. monach. c. eam te. de ætat. & quali. c. nonnullis. de rescrip.
d l. si quis in pri. ff. de lega. 2. l. fin. c. si contra ius vel vtilit. publ. c. cum de excess. prælat. lib. 2. c. de quin. 20. c. prudentiam. de offic. deleg. l. fin. C. de fideicomm. l. dubium. C. de repud.
e Prou. 1.
f ...
g Archid. in c. 1. de consti. li. 6. Bald. & Paul. in l. 1. num. de legib. Iacobat. in tracta de concil. lib. 5. art. 19. Couar. in 4. p. 2. c. 8. § 4. nu. 9. Menes. in l. vni. nu. 17. C. de diuers. resc. Gutier. in l. nemo potest n. 275. ff. de leg. 1. Germon. de sacra immunitat. l. 2. c. 11. num. 52.
h Felin. in d. c. nonnullis.
i Emilius de cis. 179. 1. par. & 2. par. decis. 168. & 1. par. in nouis. decis. 122. & 123.
k c. 1. de constit. lib. 6.
l Conc. Trid. sess. 25. de reform. c. 21.

Ex quibus sequitur ordinata per Nicolaum IV. & Clementem V. in Concilio Viennensi, quod, scilicet, dominium pecuniæ oblatæ fratribus Minoribus semper remanet apud dantem esse hodie reuocata per Martinum V. & Paulum IV. ordinantes vt tale dominium statim Ecclesiæ Romanæ acquiratur, & voluerunt, vt apud Syndicum nomine ipsius Ecclesiæ Romanæ constitutum præfata pecunia deponeretur, vt patet ex verbis præcitatæ Bullæ ibi, *Et prædictas eleemosynas nō nunc Romana Ecclesia (ad quam rerum omnium mobilium & immobilium, quibus fratres vti possunt, ius, proprietas, & dominium nullo medio spectat) recipiant, & recipere possunt.* Ex quibus infertur modo fratres Discalceatos nostræ sacræ religionis Minorum necessario debere habere & constituere Syndicos: nam vltra quod ad commutandum, vendendum, & alienandum sunt omnino necessarij, modo ad recipiendum pecuniam, & eleemosynam à fidelibus oblatam omnino etiam desiderantur. Cum enim præfatæ pecuniæ oblatæ dominium nunc in proprietatem Sedis Apostolicæ transferatur, & apud dantem non remaneat (vt Nicolaus III. determinauerat) necessarium est, vt apud Syndicum œconomum prædictæ Sedis deponatur; sicut enim quando pecuniæ dominium remanebat apud dantem, apud personam ab eo nominatam aut consensu eius destinatam deponebatur, vt iuxta ipsius dantis voluntatem, & nomine eius in necessitatibus fratrum expenderetur, ita modo cum dominium talis pecuniæ summi Pontifices sibi, & Sedi Apostolicæ applicauerint, apud personam suo nomine constitutam collocari necesse est, vt iuxta voluntatem ipsius pecuniæ domini in necessitatibus fratrum consumatur. Voluntas autem domini Papæ, cuius talis est pecunia, est pro necessitatibus præsentibus, et eminentibus tantum, ipsa pecunia oblata recipiatur, et in ipsis tantum consumatur. Quod satis innuit præallegata constitutio ibi, *Per eosdem in fratrum vtilitates, prout est licet ex regula,* vel *ex declaratione regulæ*. Vnde iam modo non possunt fratres Minores consumere pecuniam, nisi seruatis modificationibus regulæ, cum hæc sit voluntas domini Papæ, ad quem eius proprietas spectat.

Notandum est tamen quod præfata constitutio loquitur de pecunia absolute oblata. Si enim offerretur à dante, hac conditione, vt semper apud ipsum remaneret dominium, existimo tunc dominium huiusmodi apud Ecclesiam Romanam non remanere, licet tamen non remaneat iuxta voluntatem domini Papæ necessario consumi debere, prout in superioribus, cum de paupertate egimus, demonstrauimus. Voluntas enim domini Papæ est vt ipsi fratres, in vsu rerum sibi oblatarum se pauperes ostendant, vnde sæpe sæpius repetit moderatum vsum, quem ipsis fratribus concedit. Ex quibus infertur quod possunt Prælati nostræ religionis Minorum de Obseruantia præcipere, vt nullo modo fratres recipiant pecuniam à fidelibus oblatam, etiamsi dans sibi talis pecuniæ proprietatem reseruauerit. Licet enim præfati Prælati non possint impedire fideles

m Germon. vbi sup.
n Ojeda de benefi. in compatib. 2. par. ca. 12. n. 85. Corras. in repet. reg. iur. in 6. 1. part. ampliat. nu. 11. c. l. nu. 1. n. 1. Henriquez. in sum. 2. c. 6. 7. c. 26. nu. 3.

fideles volentes eleemosynas suis fratribus erogare, cum datio eleemosynæ sit opus magnæ charitatis,& in ipsos fideles nullam ad huiusmodi largitionem impediendam habeant potestatem : possunt tamen impedire suos fratres ne talem eleemosynam recipiant, etiamsi dans sibi semper dominium pecuniæ reseruet, propter abusus qui huius datione pecuniæ sæpissime eueniunt.

QVÆSTIO XL.

De priuilegijs concessis Syndicis fratrum Minorum, & fratribus hospitantibus fratres ipsius ordinis, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum Syndici fratrum Minorum sint exempti per Reges Hispaniarum ab aliquo tributo.*
2 *Vtrum fratres hospitantes fratres Minores gaudeant aliquo priuilegio regali.*
3 *Vtrum Syndici & Procuratores fratrum Minorum, & Monialium habeant aliqua priuilegia Pontificia.*
4 *Vtrum Syndici fratrum Minorum gaudeant priuilegijs fratrum & possint conueniri coram Iudice sæculari.*

Habent Syndici Apostolici priuilegia Pontificia & regalia, quæ regalia per Pontifices sunt confirmata, & primo de regalibus agam, cum non sunt ita ampla: postea vero ad Pontificia descendam quæ ampliorem indulgentiam illis concedunt, & vltimo loco ea quæ pertinent ad fratres ordinis, in medium adducam.

ARTICVLVS I.

Vtrum Syndici fratrum Minorum sint exempti per Reges Hispaniarum ab aliquo tributo.

RESpondeo dicendo, quod cum fratres Minores altissimam professi sint paupertatem, ita vt nihil in hoc mundo neque in communi, neque in particulari habere possint, & tanquam aduenæ, & peregrini in hoc mundo dicantur, Deus ille optimus maximus, cuius prouidentia conditi sumus,& gubernamur, de eorum necessitatibus solicitus corda regum Hispaniarum,sua bonitate & misericordia inflammando ad deuotionem huius sacri ordinis incitauit, ita vt non solum in populosis ciuitatibus & oppidis monasteria ampla maximis eorum sumptibus pro habitatione fratrum dicti ordinis erexerint, & quotidie erigant & suis regalibus eleemosynis eos sustentent, sed etiam fratribus peregrinantibus de necessarijs prouidere dignati sint concedendo priuilegia his, qui in eorum domibus eos hospitarentur, & refectionem corporalem liberaliter tribuerent, prout articulo sequenti latius dicetur, & syndicos Sedis Apostolicæ pro sustentatione ipsorum fratrum destinatos amplissimo regali priuilegio honorauerunt. Nam Rex Sanctius V. Castellæ priuilegio suo dato in ciuitate Abulensi, anno Domini millesimo trecentesimo vigesimo tertio, quarto decimo die mensis Martij, præfatos Syndicos à contributione illa, quæ vulgo in Hispanijs dicitur *pecho*, exemit & liberauit: quod priuilegium confirmatum fuit per dominum Regem Ferdinandum IIII. filium suum, & per dominum Regem Alfonsum XI. eius nepotem, & per dominum Regem Henricum III. Quod etiam confirmauit dominus Rex Ioannes I. septimo die Februar. anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo. Et dominus Carolus V. diuina clementia Imperator,& Hispaniarum Rex, hoc ipsum priuilegium confirmauit, sicut confirmauerunt domini Reges eius prædecessores. Secundum quod priuilegium, data est sententia executorialis pro conuentu Taurensi D. Francisci, & pro Andrea Sanchez eiusdem conuentus Syndico in tribunali Pinciano, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo secundo. Data est etiam alia sententia executorialis pro monasterio sancti Francisci de Vbeda, & pro Michaele de Gurla eiusdem conuentus Syndico Apostolico contra consistorium præfatæ ciuitatis. Quæ prouisio executorialis habetur in conuentu patris nostri D. Francisci Granatensi registrata per admodum reuerendum patrem fratrem Antonium de Lara prouinciæ Granatensis Ministrum prouincialem duodecimo die mensis Ianuarij, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo octauo, autheticata, prout in iure est necessarium, vt faciat fidem. Alia prouisio & sententia definitiua executorialis habetur in conuentu patris D. Francisci Salmanticensi pronuntiata in curia Pinciana vigesimo septimo die mensis Ianuarij, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, contra oppida de Villauerde, & Pertusilo Rallo prætendentia secundum ab ipsis allegata, vt Ioannes Rodericus ciuitatis Salmanticensis vicinus, Syndicus monasterij beati patris nostri Francisci eiusdem ciuitatis propter possessiones, quas in præfatis oppidis habebat, tributum, quod in Hispania *pecho* vocatur, solueret.

Et est notandum pro explicatione dictorum priuilegiorum regalium quod fuerunt concessa in regnis Castellæ pro prouincia Castellæ, & prouincia D. Iacobi ordinis B.P.N. Francisci regularis Obseruãtiæ; eo enim tempore in Castella solum duæ prouinciæ erant, à quibus aliæ omnes prouinciæ Castellæ fuerunt originatæ, & sic omnes aliæ prouinciæ Castellæ hoc gaudent priuilegio : quando enim vnus Episcopatus autoritate Apostolica diuiditur, priuilegia ipsius vtrique communicantur, prout in iure est compertum.

Nolo autem in præsentiarum silentio præterire priuilegium concessum super hoc à domino Sancho V. Rege Castellæ, datum in ciuitate Abulensi, in quo ipse dominus Rex nostræ religioni Minorum se satis beneuolum ostendit. Cuius concessionis tenor est.

Don Sancho por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Toledo, de Leon, de Galicia, de Seuilla, de Cordoua, de Murcia de Iaen, del Algarue, Señor de Molina, à todos quantos esta vieren, salud y gracia. sepades que nos damos vn priuilegio à los Frayles Menores de la Prouincia de Castilla, fecho en esta manera. Sepan quantos este Priuilegio vieren, y oyeren como nos Don Sancho por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Toledo, de Leon, de Galicia, de Seuilla, de Cordoua, de Murcia, de Iaen, del Algarue, Señor de Molina, en vno con la Reyna Doña Maria mi muger, y con la infanta Doña Isabel nuestra hija primera heredera. por que auemos muy gran voluntad de seruir a sant Francisco, y de lleuar a delante pro, y honra de su orden. e por hazer bien y merced a los Conuentos de la Prouincia de Castilla, confirmamosle todos los priuilegios e fraquezas, que han del Rey nuestro padre, y de nosotros, te nemos por bien y mandamos firmemente que les sean guardadas en nuestro señorio las libertades y los priuilegios y libertades que ha de la Iglesia Romana, a que puedan predicar e confessar y soterrar y tomar libremente quanto les fuere mandado y dado para sus necessidades segun se contiene en el priuilegio del Papa que han sobre esta razon, y que no les fuercen los cuerpos de los homes que en sus lugares se mandaren enterrar en ningunos causandoles quebrantar sus lugares nin del entrar por fuerça. Y de aqui adelante recibimos en nuestra guarda, y en nuestra encomienda, en nuestro defendimiento todos los conuentos, y todas las casas de los frayles Menores de la prouincia de Castilla. Y mandamos y defendemos firmemente, que ninguno sea osado de fazer y tacito ni fuerça, ni de mas non de matar, ni de ferir pai de prender dentro en las casas ni en las Iglesias, ni el conpasso, è ninguno desir ende ninguna cosa por fuerça. Y otro si mandamos que los Obispos, ni los Clerigos no passen en ninguna cosa a los frayles contra sus priuilegios ni los fagan mal ninguno. Otro si mandamos que ninguno sea osado de amparar frayle que de su ordẽ se saliere mas que se los recudan en guisa, que a ellos pueden fazer justicia en ellos. Otro si mandamos que pues no les fazemos merced en fecho de los escusados que auian de auer que les sean guardadas de aqui adelante, y que aya en cada villa do ouiere su conuento vn escusado de todo pecho y de

y de todo pedido y de toda ſonſadura, y ninguno ſea oſado de les demandar ninguna coſa deſtos pechos ſobredichos, pero en nueſtra carta vean en guiſa que ninguno ſea oſado por carta o priuilegio que tengan. E otro ſi mãdamos a los juezes y a los Alcaldes de cada lugar que les den vn ome qual ellos quiſieren que puedan demandar los tuertos e las fuerças que contra ſus priuilegios, y contra que ouieren a dar alguna coſa a la orden por qualquier manera quier que les pertenezca de derecho. Otro ſi mandamos que no les tomen portazgo por ſu vianda, ni de madera que ellos lleuaren para ſus conuentos de vn lugar a otro, ni de otro coſa que trayan que ſea para monaſterios, y defendemos que ninguno ſea oſado de yr contra ninguna deſtas coſas ſobredichas para que brantarlas, ni menguarlas, qualquier que lo hiziere nos aya en coto mil marauedis en la moneda nueua, en la orden ſobredicha todo el daño doblado, y mandamos a los juezes y alcaldes, &c.

Hæc magna conceſſio confirmata eſt per Reges Hiſpaniarum ſucceſſores, quam dico magnam propter multa quæ in ea conceduntur.

Primo confirmat dominus Rex Sanctius priuilegia conceſſa per ſuos prædeceſſores ipſis fratribus Minoribus, præcipiens, vt inuiolabiliter obſeruentur: ſecundo præcipit, vt in ſuis regnis obſeruentur libertates, & priuilegia conceſſa fratribus Minoribus ab Eccleſia Romana: ſcilicet, vt religioſi poſſint libere prædicare, & confeſſiones ſæcularium audire, & in ſuis monaſterijs ſæculares ſepelire, & legata ab ipſis ſæcularibus relicta, pro eorum neceſſitatibus libere percipere.

Tertio præcipit firmiter, vt nullus audeat aliquam vim inferre in locis ipſorum fratrum, quando in ipſis corpora defunctorum ſepeliuntur, & quando de immunitate ipſorum locorum agitur; recepit enim ipſe Rex in ſuã protectionem omnes conuentus, & res fratrum Minorum regularis Obſeruantiæ.

Quarto præcipit, vt nullus audeat defendere religioſum prædicti ordinis Apoſtatam, niſi prout ſecundum ſacros Canones eis fuerit permiſſum.

Quinto præcipit iudicibus ſæcularibus, & eorum Miniſtris, vt in vnoquoque oppido ipſis fratribus aſſignetur homo ab eis electus, qui poſſit in iudicio petere damnum ipſis cauſatum, ex non obſeruatione ſuorum priuilegiorum; & libertatum etiam à iure conceſſarum.

Sexto præcipit, vt nullum tributum ab eis petatur reſpectu eorum, quæ pro ſuis neceſſitatibus & pro ædificatione, & reparatione ſuorum conuentuum, ad ipſa oppida adducuntur.

Quæ omnia notanda ſunt; quando enim contra noſtrum ordinem aliqua lis mouetur, in qua contra noſtra priuilegia aliquid molitur, Rex promittit ſe defenſorem, & ſuum fauorem animo beneuolo impartiturum, quapropter virtute dicti priuilegij regalis poſſunt fratres dicti ordinis, quando neceſſitas occurrerit ad Regem Hiſpaniarum, tanquam ad ſuum firmiſſimum, & beneuolum protectorem recurrere.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres recipientes fratres Minores regularis Obſeruantiæ gaudeant aliquibus priuilegijs regalibus in his Hiſpaniarum partibus.

RESpondeo dicendo, circa hoc aliqua priuilegia habere fratres conceſſa à Regibus Hiſpaniarum, pro maxima deuotione erga ſacram Religionem Minorum, qua ipſi fatentur eſſe affectos, vt conſtat ex priuilegijs, & ſubſcriptis & reſcriptis ab ipſis Regibus ſæpe ſæpius conceſſis, quorum tenores ex originali authentico hic referuntur.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Caſtilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ieruſalem, &c. A nueſtros conſejos juſticias y Regidores, Caualleros Eſcuderos officiales, y hombres buenos de todas las ciudades villas y lugares deſtos nueſtros Reynos y ſeñorios, y a nueſtros apoſentadores, y a otros qualeſquier apoſentadores de la gente de a cauallo e infanteria de nueſtras guardas, y de qualeſquier grandes y perſonas particulares, y de hueſtes de armadas, que nos mandaremos hazer, y otras qualeſquier perſonas aquien lo deyuſſo en eſta nueſtra carta contenido, toca y atañe, y atañer puede en qualquier manera, y a cada vno y qualquier de vos en nueſtros lugares, aquien eſta nueſtra carta fuere moſtrada o ſu traſlado ſignado de eſcriuano publico. Salud y gratia. Bien ſabeys como el Emperador, y Rey mi Señor, y la Catholica Reyna Doña Iuana nueſtra Señora abuela que ſancta gloria ayan, mandaron dar y dieron para vos vna ſu carta firmada de ſu nombre, y refrendada de Iuan Vazquez de Molina ſu ſecretario, ſellada con ſu ſello, y librada de los de ſu conſejo, ſu tenor de la qual es eſte que ſe ſigue.

Don Carlos por la diuina clemencia, Emperador de los Romanos Auguſto Rey de Alemania, Doña Iuana ſu madre, y el miſmo Don Carlos por la miſma gracia Reyes de Caſtilla, de Leon, &c. A vos los concejos juſticias Regidores, Caualleros, eſcuderos, officiales, y hombres buenos de todas las ciudades villas y lugares de los nueſtros Reynos y ſeñorios, y a nueſtros apoſentadores, y otros qualeſquier apoſentadores de la gente de a cauallo e infanteria de nueſtras guardas, y de qualeſquier grandes, y perſonas particulares, y de hueſtes de armadas, que nos mandaremos hazer, y a otras qualeſquier perſonas a quien lo deyuſſo en eſta nueſtra carta contenido toca y atañe, o atañer puede en qualquier manera, y a cada vno y qualquier de vos en vueſtros lugares y iuriſdictiones à quien eſta nueſtra carta fuere moſtrada o ſu traſlado ſignado de eſcriuano publico. Salud y gracia. Bien ſabeys como ya la Reyna mande dar vna mi carta, y prouiſion Real firmada del Rey mi padre, y ſellada con nueſtro ſello, ſu tenor de la qual es eſte que ſe ſigue.

Doña Iuana por la gracia de Dios Reyna de Caſtilla, de Leon, de Granada, de Toledo, de Galicia, de Seuilla, de Cordoua, de Murcia, de Iaen, de las Algarues de Algezira, de Gibraltar, y de las Iſlas de Canaria, y de las Indias, Iſlas y tierra firme del mar Oceano, Condeſſa de Barcelona, Princeſa de Aragon, y de las dos Sicilias, de Ieruſalem, Archiduqueſa de Auſtria, Duqueſa de Borgoña, y de Brabante, Condeſſa de Flandres, y de Tirol, Señora de Vizcaya, y de Molina &c. A vos los concejos juſticias regidores Caualleros, eſcuderos officiales, y hombres buenos de todas las ciudades villas y lugares deſtos mis Reynos y ſeñorios, y a mis apoſentadores mayores, y del Illuſtriſſimo Principe Don Carlos, y del muy Illuſtre Infante Don Fernando, e infantes mis muy caros, y muy amados hijos, y otros qualeſquier apoſentadores de la gente de a cauallo, e infanteria de mis guardas que yo mando o mandare hazer, y a otras qualeſquier perſonas a quien lo deyuſſo en eſta nueſtra carta contenido, toca y atañe, o atañer puede o deue en qualquier manera, y a cada vno, y qualquier de vos, en vueſtros lugares, y juriſdictiones, y cargos y officios, ſalud y gracia.

Bien ſabeys como a todos es notorio la mucha pobreza, que los Frayles Menores de Obſeruancia en eſtos mis Reynos tyenen y padeſcen por ſeruicio de Dios nueſtro ſeñor, y por la obſeruancia de ſu orden, y quantos ſpirituales beneficios generales, y ſpeciales, hazen en eſtos dichos mis Reynos, y en perſonas particulares dellos, por lo qual y por la mucha deuocion que tengo a la dicha orden, y a la conſeruacion de la obſeruancia della, deſſeo fauoreſcer a los dichos religioſos, y gratificar a las perſonas deuotas, que caritatiuamente los acogen, y reciben de camino en ſus caſas. Porque mas honeſta y recogidamente, que en meſones puedan rezar en ellas ſus horas, y deuociones, y ſus perſonas no eſten en lugares profanos, y aſſi por que las perſonas que lo ſuſodicho hazen, tengan mas cauſa de lo continuar de aqui adelante, como porque otros vengã a hazer lo ſemejante con mejor voluntad, y liberalidad de mas de lo que les obligare al ſeruicio de Dios, y la deuocion de la orden, y la charidad que tuuierren, y quiſieren hazer a los dichos religioſos, mi merced y voluntad es que agora, y de aqui adelante para ſiempre jamas, en cada vna de las dichas ciudades, villas y lugares diſtos mis Reynos, y Señorios donde no vuiere monaſterio de ſant Franciſco, de ſu orden de obſeruancia, ſea exempta de hueſpedes, vna caſa de qualquier perſona, que por las dichas cauſas, quiſiera tener cargo de acoger, è hoſpedar en ſu caſa a los Religioſos de la dicha orden, que de camino fueren o vinieren por las tales ciudades, villas y lugares, con tanto que la tal caſa ſea con voluntad del dueño della, para elle ſeñalada, y diputada por el guardia del monaſterio de la dicha orden, y obſeruancia mas cercana a la tal caſa, y que moſtrando en ella eſta dicha mi carta, o ſu traſlado ſignado de eſcriuano publico, con carta del dicho Guardia, por donde conſte ſer aquella la dicha caſa ſeñalada para lo ſuſodicho, no den en ella ningunos hueſpedes de gente de a cauallo, è infanteria de

nuestras guardas ni de ningunos grandes, ni de caualleros, ni de ningunas nuestras huestes ni armadas, ni de otras qualesquier personas de qualesquier estado o condicion, preeminentia o dignidad que sea, ni à sus personas de los dichos grandes, ni capitanes, ni principales. Pero entiendase que acaesciendo passar por los tales lugares el Rey my Señor y padre, y yo, y los dichos Principes è infantes mis hijos, y qualquier dellos en persona, o los otros Reyes, è sus hijos, que despues de mi vinieren, que en tal caso por el tiẽpo que el tal lugar o lugares, estuuieremos nos seã las dichas casas exẽptas de huespedes. Saluo si a la sazõ estuuierẽ ya hospedados en ella algunos Frayles caminantes, de la dicha orden de obseruancia porque mi intenciones, que en tal caso no sean echados, ni desaposentados dellas, y por hazer mas bien y mercẽd a las dichas personas, o a qualquier dellas, es mi merced y voluntad, que agora, y de aqui adelante en ningun tiempo, ni por alguna manera, no saquen dellas ropa, ni aues, ni paja, ni leña, ni otras cosas de guia, ni de aposentamiẽto, por quãto yo por seruicio de Dios, y por causa y razon de lo susodicho las releuo de todo ello. Mãdado al dicho Illustrissimo Principe Don Carlos mi hijo, y a los Infantes, Prelados, Duques, Marqueses, Condes, ricos hombres, maestres de las ordenes, y a los del mi Consejo, Oydores de las mis audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la mi casa Corte, y chancillerias, y a los priores, comendadores, subcomendadores, alcaldes de los castillos, y casas fuertes, y llanas, y è todos los Corregidores, Gouernadores, Assistente, Alcaldes, merinos, prebostes, y otras justicias y officiales qualesquier de todas las ciudades, villas y lugares destos dichos mis Reynos y señorios, y a mis aposentadores de los dichos Illustrissimos Principe, è infantes mis hijos, y de la dicha hueste è infanteria de mis guardas y de qualesquier grãdes y de huestes y de armadas, y de otras qualesquier personas de qualquier estado prebeminẽcia, o dignidad que seã, y a otras qualesquier personas mis vassallos y subditos y naturales, en sus lugares y jurisdictiones, cargos, y officios que agora son, ò seran de aqui adelante, y a cada vno y a qualquier dellos que guardẽ y cũplan y hagã guardar, y cũplir esta dicha mi carta, y todo lo en ella contenido en todo y por todo, segun que en ella se contiene, y que contra el tenor y forma della no vayan ni passen ni consientã yr ni passar en tiempo alguno, ni por alguna manera. E si de lo que dicho es la dicha orden quisiere mi carta de priuilegio, mando a mis contadores mayores, y concertadores de priuilegios, y a los otros officiales que estan a la tabla de los mis sellos, que se lo den, libren passen, y sellen sin poner en ello embargo, ni impedimento alguno. Y los vnos ni los otros no fagades, ni fagan ende al por alguna manera so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara a cada vno que lo contrario hiziere. Y de mas mãdo al hombre que les esta mi carta mostrare que los emplaza que parezcan en la mi corte, del dia que los emplazare, hasta quinze dias primeros siguientes, so la dicha pena. so la qual mando à qualquier escriuano publico que para esto fuere llamado, que de ende al que se la mostrare testimonio signado cõ su signo, porque yo sepa en como se cumple nuestro mandato. Dada en la Villa de Madrid à dos dias del mes de Abril, año del Señor de mil y quinientos y diez años.

YO EL REY.

Yo Miguel Perez de Almaçan secretario de la Reyna nuestra Señora, la fize escriuir por mandado del Rey su padre, registrada, Nauarrese Licentiatus çapata Castañeda Canciller.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, &c. A vos la Concejos justicias y regidores, Caualleros, escuderos officiales, y hombres buenos de todas las ciudades villas y lugares destos nuestros Reynos y Señorios, è a nuestros aposentadores de la gente de a cauallo è infanteria de nuestras guardas è de qualesquier grandes, y personas particulares è de huestes de armadas que nos mandamos è mandaremos hazer, è à otras qualesquier personas aquien lo de yuso en esta nuestra carta contenido toca è atañe, è atañer puede ò deue en qualquier manera. è a cada vno è qualquier de vos en vuestros lugares è jurisdictiones è cargos è officios, salud y gracia. Biẽ sabeys como a todos es notorio la mucha pobreza que los frayles Menores de obseruancia destos nuestros Reynos tienen è padecen por seruicio de Dios nuestro Señor, è por obseruancia de su orden, è quantos spirituales beneficios generales, y especiales hazen en estos dichos nuestros Reynos è personas particulares dellos, por lo qual, è por la mucha deuocion que tenemos à la dicha orden, y a la conseruacion de obseruancia della desseamos fauorescer a los dichos religiosos, y gratificar à las personas deuotas que caritatiuamente los acogen y recibien de camino en su casa, porque mas honesta è recogidamẽte que en mesones puedã rezar en ella sus horas y deuociones, y sus personas no esten en lugares profanos, y assi porque las personas que lo susodicho hazen, tengan mas causa de lo continuar de aqui adelante como por que otros vengã à hazer lo semejante con mejor voluntad, y liberalidad de mas de lo que les obligare el seruicio de Dios, y la deuocion de la orden è la charidad que tuuieren ò quisieren hazer à los dichos religiosos nuestra merced y voluntad es que agora è de aqui adelante para siempre jamas, en cada vna de las dichas ciudades, villas y lugares destos dichos nuestros Reynos y señorios donde no vuiere monasterio de S. Francisco, o de su orden, o obseruancia sea exempta de huespedes vna casa de qualquier persona que por las dichas causas quisiera tener cargo de acoger o hospedar en su casa a los dichos religiosos de la orden que de camino fueren o vinieren por las tales ciudades, villas y lugares, con tanto que la tal casa sea con voluntad del dueño della para ello señalada è diputada por el Guardian del Monasterio de la dicha orden, y obseruancia mas cercano a la tal casa, y que mostrando en ella esta dicha nuestra carta ò su traslado de escriuano publico con carta del dicho Guardian, por donde conste ser aquella casa señalada para lo susodicho no den en ella ningunos huespedes de gente de a cauallo o infanteria de nuestras guardas, ni de otros grandes ni caualleros de ningunas nuestras huestes ni armadas, ni de otras qualesquier personas de qualesquier estado, condicion, preeminenentia o dignidad que sean, ni a sus personas de los tales grandes è principales è capitanes. Pero entiendase que acaesciendo passar por los tales lugares, nos el Principe Don Fernando nuestro muy caro, y muy amado hijo o los Reyes nuestros successores, que despues de nos vinieren, que en tal caso por el tiempo que en el tal lugar o lugares estuuieremos no sean las dichas casas exemptas de huespedes. Saluo si a la sazon estuuieren ya hospedados en ellas algunos Frayles caminantes de la dicha orden de obseruancia, porque en tal caso nuestra intencion no es que sean echados ni desaposentados dellas, y por hazer mas bien y merced a las dichas personas, o qualquier dellas, es mi merced, y voluntad, que agora, y de aqui adelante en ningun tiempo, ni por alguna manera no saquen dellas ropa, ni aues, ni paja, ni leña ni otras cosas de guia ni de aposentamiento. Por quanto nos por seruicio de Dios, y por causa y razon de lo susodicho, las releuamos de todo ello, y mandamos al dicho serenissimo Principe Don Fernando, y a los Infantes Prelados, Duques, Marqueses, Condes, ricos hombres maestres de las ordenes, y a los del nuestro Consejo Presidente, è Oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes, alguaziles de la nuestra casa è Corte e Chancilleria, e a los Priores Comendadores è subcomendadores Alcaydes de los Castillos è casas fuertes è llanas, è à todos los concejos Corregidores, Gouernadores, Assistente, Merinos, Preuostes, è otras justicias e officiales qualesquier de todas las Ciudades, Villas y lugares destos dichos nuestros Reynos y señorios, y nuestros aposentadores, è del dicho serenissimo Principe, è de la dicha hueste, è infanteria de nuestras guardas, y qualesquier grandes, è de huestes y de armadas, e de otras qualesquier personas de qualquier estado, y preheminencia, o dignidad que sean, y a otras qualesquier personas nuestros vassallos, y subditos è naturales en los lugares y jurisdictiones, cargos, e officios que agora son o seran de aqui adelante, è cada vno, è qualquier dellos que guarden y cumplan y hagan guardar è cumplir esta nuestra carta, y todo lo en ella contenido en todo y por todo, segun que en ella se contiene contra el tenor y forma della no vays ni passeys, ni consintays yr ni pasar en tiempo alguno, ni por alguna manera, so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara à cada vno que lo contrario hiziere, so la qual dicha pena, mandamos a qualquier escriuano que vos lo notifique è de testimonio de la notificacion, porque nos sepamos como se cumple nuestro mandado. Dada en Madrid à veynte y siete dias del mes de Agosto, de mil y quinientos è sesenta y tres años. Dominus Episcopus Segontensis. El Licenciado Pedro Gasco, el Licenciado Fuen Mayor, el Doctor Francisco de Villafañe, el Licenciado Roderigo Vazquez Arce, yo Pedro del Marmol escriuano de Camera de su Catholica Magestad, la fize escriuir por su mandado, con acuerdo de los del su Consejo, registrada, Iorge de Olaal de Vergara por Chanciller, Iorge de Olaal de Vergara.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, &c. A vos el nuestro Corregidor de la Ciudad de Salmanca, o vuestro Alcalde mayor, lugar teniente, que ordinariamente con vos reside el dicho officio, y a cada vno de vos, o a quien esta nuestra carta fuere mostrada. Salud y gracia, sepades que por parte del Guardian Frayles, y Conuento del monasterio de S. Francisco de la dicha ciudad nos fue fecha relacion

que por

que por vna nuestra carta y prouision estaua concedido à la dicha orden, que en cada lugar donde no tuuiessen monasterio pudiessen tener vna casa señalada con licencia del dicho Guardian, y del dueño della, donde los religiosos se hospedassen de camino, la qual dicha casa fuesse libre, y exempta de qualesquier huespedes, y de que no pudiessen sacar à los hermanos que los acogian ropa, aues, paja, ni leña ni otra cosa de gusto ni aposẽtamiẽto, y que cõtra el tenor de la dicha nuestra Prouision en todos los lugares de la comarca de la dicha ciudad, se auiã repartido à los dichos hermanos dinero para pagar el gasto que se hazia en aposentar los soldados, y sobre ello eran muy molestados, en lo qual se hazia notorio agrauio à la dicha orden. y si passasse adelante vendria à ser de ningun effecto la dicha nuestra prouision, y no auria quien acogiesse en su casa à los dichos religiosos, supplicandonos le mandassemos dar nuestra carta, y prouision para que las justicias destos nuestros Reynos guardassen. y cumpliessen lo que cerca lo susodicho tenia la dicha orden y en su cumplimiento no echassedes à los dichos hermanos, que acogiesẽ à los dichos religiosos los dichos huespedes ni se les hiziessẽ otros repartimiẽtos para ellos, y que si por razõ dello se les vuiessen tomado, y sacado prẽdas, se les voluiessen, y restituyessẽ o como la nuestra merced fuesse; lo qual visto por los del nuestro Consejo fue acordado, que deuiamos mãdar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien por la qual os mandamos que luego que con ella fueredes requeridos mostrandoseos, por parte del dicho Guardian Frayles, y conuento del dicho monasterio de S. Francisco de Salamanca de la dicha ciudad, la dicha prouision original, que de suso se haze mencion, que ansi dizen tiene la dicha orden la guardeys, y cũplays, è hagays guardar y cũplir en todo y por todo como en ella se contiene, y contra su tenor y forma, no vays ni passeys ni consintays yr ni passar por alguna manera, so pena de la nuestra merced. y de diez mil marauedis para la nuestra camara, so la qual dicha pena mãdamos à qualquier escriuano vos la notifique y de testimonio de la notification, por que nos sepamos como se cũple nuestro mandado. Dada en la Villa de Madrid à 22. dias del mes de Hebrero de 1584. años. El Conde de Barajas, el Licenciado Ioan Thomas, el Licenciado Nuñez de Boorques, el Doctor Iuan Fernandez Cegolles, el Licenciado Francisco de Vera Aragon, yo Pedro çapata del Marmol escriuano de Camara de su Catholica Magestad, la fize escriuir por su mandado, con acuerdo de los del su consejo, registrada Iorge de Olaal de Vergara Chanciller mayor Iorge de Olaal de Vergara.

Don Phelippe por la gratia de Dios Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, &c. A vos el Corregidor de la ciudad de Salamãca, ó à vuestro Alcalde mayor lugar tiniente, que ordinariamente con vos reside en el dicho officio, y a cada vno de vos, a quiẽ esta nuestra carta fuere mostrada. Salud y gracia, sepades que el guardian de S. Francisco de Salamanca, de la dicha ciudad nos hizo relation diziendo que por nos èstaua mandado que à los hermanos de la orden de S. Francisco que acogian à los religiosos de la dicha orden en sus casas fuessen libres de huespedes, y no se les sacasse ni tomasse ropa ni otra cosa, y porque en algunos lugares de la tierra de essa dicha ciudad se contrauenia a lo por nos mandado, y por el mes de Enero deste presente año, auian ganado prouision, de la qual hizieron presentacion para que se guardasse lo por nos mandado, y aun que se os auia notificado, no la auiades cumplido como erades obligado, y de hecho les repartiades, y echauades los dichos soldados, y les sacauades, y tomauades ropa para ellos, aunque estuuiessen los dichos hermanos fuera de sus casas, como nos constaria por cierta informacion de que hizo presentacion, y que por essa causa les venia à ser de muy poco, o ningun prouecho la exempcion, y libertad que tenian, que por las dichas prouisiones les estaua concedido, suplicandonos le mandassemos dar nuestra carta tercera con costas y mayores penas expressando y declarando en ella que à los dichos hermanos de la dicha orden, no se los reparta ni tome dinero, ropa ni otra cosa alguna para el sustento y gasto de los dichos soldados, aunque estuuiessen en la dicha ciudad, o en el mismo lugar, donde los dichos hermanos viuian, o como la nuestra merced fuesse, lo qual visto por los del nuestro consejo, fue acordado que deuiamos mandar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien, por la qual vos mandamos que luego que con ella fueredes requerido, no hagays, ni consintays que se haga ningun repartimiento à los hermanos de Frayles de la dicha orden de S. Francisco, para est sustento y gasto de los soldados, y no fagades ende al, so pena de la nuestra merced y de diez mil marauedis, para la nuestra camara, so la qual dicha pena mãdamos à qualquier nuestro escriuano que vos la notifique y de testimonio de la notificacion, porque nos sepamos como se cumple nuestro mandado. Dada en la Villa de Madrid à veynte y vn dias del mes de Agosto, de mil y quinientos y ochenta y quatro años, el Licentiado, Ioã Thomas, el Licenciado Lope de Guzman, el Licenciado, Ximenez Ortiz, el Licenciado Chumacero de Sotomayor, el Licenciado Guardiola, yo Pedro, çapata del Marmol Escriuano de Camara de su Catholica Magestad, la fize escriuir por su mandado, con acuerdo de los de su consejo registrada Iorge de Olaal de Vergara Chanciller mayor, Iorge de Olaal.

Adeò supradicta sunt vera, vt ipsi fratres hospitantes religiosos præfatos non tenentur contribuere illud, quod pro accommodandis militibus in oppidis distribuitur, vt patet ex prouisione sequenti.

Don Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leon, &c. A todos los Corregidores, Assistentes, Gouernadores, Alcaldes mayores y ordinarios y otros juezes, y justicias qualesquier de todas las ciudades villas y lugares de los nuestros Reynos, y Señorios y a cada vno, y qualquier de vos en vuestros lugares y jurisdictiones a quien esta nuestra carta fuere mostrada. Salud y gracia. sepades que Bernardino de La torre en nõbre de Fray Andres de Auila Ministro Prouincial de la Prouincia de Santiago, de los frayles Menores de la orden de S. Francisco, de la regular obseruancia. Nos hizo relacion que a instancia de los Prouinciales antecessores de su parte auiamos dado nuestras cartas y prouisiones para que los conuentos de la dicha orden y prouincia tuuiessen en cada lugar vna casa de hermano adonde los frayles se acogiessen quando fuessen de camino o a pedir limosna, y que la tal por razon de lo susodicho, fuesse libre y exempta de soldados y gente de guerra, y que no se le pudiesse hazer ningun repartimiento ni contribuciõ para los alojar y encaminar y que si alguno por la dicha razo se le vuiesse hecho se les boluiesse como cõstaua de los traslados de las dichas nuestras cartas, y prouisiones de que ante nos hizo presentacion, las quales, aunque algunas justicias y concejos, auian guardado otras no auian querido so color de ciertas cartas y prouisiones nuestras ganadas con siniestra relacion, diziendo que los dichos hermanos pretendian eximirse de contribuyr y pagar las alcaualas millones, y los otros pechos y seruicios tocantes a nuestro patrimonio, no siendo assi, por que los dichos hermanos se allanauan, y siempre auian estado, y estauan prestos y llanos de pagar y contribuyr en todas las contribuciones, y repartimientos, que se hazian a sus vezinos como eran millones, pechos, alcaualas, seruicio y montazgo, moneda forera, y otros semejãtes repartimientos, de los quales no pretendian ni jamas auian pretendido ser exemptos, sino solamente de que en cumplimiento de la merced por nos hecha a la dicha orden, no se les echassen soldados, ni gente de guerra, ni para su sustento, y encaminamiento se les hiziessen repartimientos, lo qual auiamos seruido de hazer en recompensa de la charidad, y limosna que los dichos hermanos hazian à los frayles en sustentarles assi quando yuan de camino, como quãdo yuan a pedir o à predicar o à cõfessar. A la qual merced no atendiẽdo à ella algunos de vos las dichas justicias de algunos pueblos, caso que no les echauades soldados les haziades cõtribuyr y pagar en los marauedis que se repartian para sus alojamientos, ò encaminamientos, de que auia resultado, que ya no auia quien quisiesse ser hermano, y los dichos frayles por ser pobres, y no poder lleuar dineros, ni hallar acogida en los mesones, se yuan a los cabildos de las Iglesias, y a hospitales miserables, y a otros lugares indecentes, contra lo proueydo, y mandado por las dichas nuestras cartas y prouisiones, y nos pidio, y supplico le mandassemos dar nuestra carta y prouision para que la merced hecha à la dicha orden fuesse adelante, y que en su cumplimiento vos las dichas justicias, y concejos ni otras ningunas personas no echassedes soldados ni gente de guerra a los tales hermanos de la dicha orden de S. Francisco, ni les hiziessedes repartimiento ni contribucion para los alojar, y encaminar, y si algo les estuuiesse repartido para lo susodicho y sacado prendas os las mandassemos boluer poniendo os para ello graues penas, o como la nuestra merced fuesse. Loqual visto por los del nuestro consejo, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos tuuimosla por bien, por la qual vos mandamos a todos, y a cada vno de vos en los dichos vuestros lugares, y iurisdiciones, segun dicho es que veays las dicas prouisiones que tienen los hermanos de la orden y obseruancia de S. Francisco, que por nos les estan mandadas dar sobre la orden que se ha de tener cerca de lo susodicho, que con esta vos seran mostradas, y las guardeys y cumplays en todo y por todo segun y como en ellas se contiene, y contra su tenor y forma, y de lo en ella contenido, no vays ni passeys, ni consintays yr ni passar en manera alguna, y en su cumplimiento no les repartays ningunos soldados, ni gente de guerra, ni por razon de lo susodicho, les hagays ningun repartimiento, ni contribucion alguna para los alojar, y encaminar, y si algo les aueys repartido para lo susodicho se los boluays

y hazed baluer, y no fagades ende al. Sola pena de nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara, so la qual dicha pena mandamos a qualquier nuestro escriuano vos la notifique, y dello de testimonio, porque nos sepamos como se cumple nuestro mandado. Dada en Madrid a nueue dias del mes de Mayo de mil y quinientos y nouenta y seys años.

El Licenciado Rodrigo Vazquez Arze.
El Licenciado Guardiola.
El Licenciado Tejada.
El Licenciado Valladar Sarmiento.
El Licenciado Don Diego Fernando de Alarcon.

Registrum autem huius prouisionis habetur apud Christophorum Nuñez de Leon Notarium Curiæ regalis.

ARTICVLVS III.

Vtrum Syndici, & Procuratores fratrum Minorum & Monialium habeant aliqua priuilegia Pontificia.

RESpondeo dicendo, quòd Martinus IIII. *concessit Procuratoribus fratrum Minorum in Curiis sæcularibus & ciuilibus laborantibus pro defensione ordinis prædictorũ fratrũ, Ecclesiarúmque suarum singulis annis indulgẽtiam centum annorum.* Ita habetur in libro Monumenta ordinum *a*.

a In 1. impre. fo. 160. conce. 663.

Et Sixtus IIII. in Bulla aurea concessit, quod Procuratores, Syndici Monialium S. Claræ, & tertij ordinum fratrum & sororum eisdem priuilegiis & immunitatibus, gratiis, fauoribus, concessionibus, indultis spiritualibus, & temporalibus, procuratoribus; Syndicis fratrum Minorum & Prædicatorum concessis, & in posterum concedendis gaudeant. Ita habetur in eodem libro *b*.

b In 1. impre. fo. 66. & in 2. fo. 148. conc. 362.

Et Innocentius VIII. concessit, vt Procuratores fratrum Minorum, eorúmque substituti, liberi, parentes, fratres, sorores, & vxores eorum possint promereri indulgentias stationum, & alias fratribus prædictis concessas, dicendo in Ecclesiis huiusmodi fratrum, quinque Pater noster *& totidem* Aue Maria *pro felici statu Ecclesiæ Romanæ.* Ita in prædicto libro *c*, et in Supplemento.

c In 1. impre. fo. 95. & in 2. fo. 70. concess. 162. & in su. fo. 99. co. 367

ARTICVLVS IV.

Vtrum Syndici fratrum Minorum gaudeant priuilegiis fratrum, & possint conueniri coram iudice sæculari.

REspondeo de hoc obtentam fuisse à religione quandam Clementis VII. concessionem, quæ habet in hunc modum.

Clemens Papa VII.

Dilecti filij salutem & Apostolicam benedictionem. Dum consideramus assiduas labores, & vigilias quos dilecti filij Syndici & procuratores domorum & monasteriorum fratrum Minorum S. Francisci regularis Obseruantiæ, & monialium S. Claræ Conceptionis & Annunciationis ordinum & sororum tertiæ regulæ S. Francisci sustinere non cessant, merito nos obligant, vt animarum suarum saluti consulamus ipsosque à quibusuis molestiis & iniuriis sibi, pro tempore illatis quantumcumque Deo possumus releuamus, idcirco vni Syndico, & procuratori huiusmodi cum illius vxore & liberis præsenti & futuro singulæ domui & monasterio prædictis pro tempore seruientibus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus ipsi & eorum quilibet omnibus, & singulis indulgentiis & peccatorum remissionibus fauoribus, & gratiis quibus fratres ordinis Obseruantiæ prædictorum vtuntur, potiuntur, & gaudent, seu vti potiri & gaudere poterunt quomodolibet in futurum vti, potiri, & gaudere possint, & valeant, & insuper quibusuis causis & rebus ipsos Syndicum, & procuratorem concernentibus ciuilibus, criminalibus, & mixtis non nisi coram iudicibus conseruatoribus domorum illarum, quarum ipse Syndicus, & procurator fuerit de iustitia respondere teneatur auctoritate Apostolica concedimus & indulgemus, inhibendo, sub excommunicationis latæ sententiæ pœna vniuersis, & singulis iudicibus commissariis Ecclesiasticis, & sæcularibus quacumque auctoritate fungentibus, nec de causis contra dictos Syndicos, & procuratores motis & mouendis directe, vel indirectè, quouis quæsito colore sub prætextu se intromittere quomodolibet de cætero audeant, vel præsumere decernant; vel præsumant decernere quoscumque processus contra dictos Syndicos & Procuratores, per alios quam dictos conseruatores, in causis duntaxat cōtra eos motis, & mouendis habēdos, & sententias faciendas, nullos, & inualidos nulliúsque roboris, vel momenti fuisse, & esse, ac irritum, & inane si secus super his à quocumque, quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, ordinationibus Apostolicis, necnon ordinum prædictorum iuramento, aut confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod præsentium transumptis manu publici Notarij subscriptis, & sigillo alicuius Episcopi, seu personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, eadem prorsus fides, tām iudicio, quam extra illud adhibeatur, quæ adhiberetur si præsentes originales literæ essent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XVI. Aprilis M. D. XXVI. Pontificatus nostri anno tertio,

Hoc priuilegium non ad plenum refertur in compendio *d* Mendicantium.

d Compend. mend. tit. procurator. seu Syndi. § 13.

Circa quam magnam concessionem est notandum nihil debere dubitari de volūtate domini Papæ, cũ ex prædicto breui satis constet, de potestate tamen ad hoc ordinandum inquirere debemus, ad quod primò dicimus satis etiam nobis de potestate cõstare, cum videamus summũ Pontificem, prædictas personas à potestate laica exemisse, & vt hoc euidẽtius rationibus iuridicis pateat, Primò notandum est satis esse, aliquid esse vno tantum nomine spirituale, imò & spirituali annexum, quo non subsit potestati Laicæ, sed soli Ecclesiasticę; vnde statutum Basilij de non alienandis prædiis rusticis, vel vrbanis ministeriis, & ornamentis Ecclesiarum, illa reprobatum fuit potissima ratione, quòd autoritate nõ fuit Romani Pontificis roboratum, prout Innocentius *e* III determinat. Causa etiam iuris patronatus coram iudice Ecclesiastico definitur, quia est quid spiritualibus annexum, vt Alexander III. *f* determinauit. Et ita nimirum si summus Pontifex Laicis prædictam exemptionẽ concedat, licet enim sint laici, quodammodo tamen spiritualibus sunt annexi, cum sint à sua Sanctitate deputati pro seruitio fratrum, & nomine ipsius sint constituti tanquam procuratores rerum, & iurium Ecclesiæ Romanæ, quorum ipsi fratres habent vsum, facti; & sicut, quæ religiosis adhærent, religiosa sunt, vt dicitur in iure *g*, & ex tali cohærentia suam desumunt naturam, argumento cuiusdam decretalis *h*, ideo nimirum si Syndici fratrum Minorum religiosis adhærentes naturam religiosorum sortiantur, & immediate suæ sanctitati subdantur, quoad omnia, sicut ipsi religiosi subduntur, et non possint conueniri pro criminalibus, et ciuilibus, nisi à conseruatore à sua Sanctitate deputato. Et confirmatur ex his quæ tradit Nauarrus *i* concedens, quod attento iure diuino solo, etiamsi clerici cum conueniuntur, vt homines vel ciues, hoc est super his, quæ sunt eis communia cum aliis hominibus etiam non Christianis, possint cõueniri coram iudice laico, sed quod iure humano inducta sit hæc diuersitas, per quam non omnes Christiani, sed soli clerici, et monachi sunt exempti à potestate laica, et quoad ea; quæ illis sunt communia cum eis, qui non sunt Christiani, puta temporalia, et id quidem ob multas, et iustas causas, ob quas meritò eximi potuerunt etiam à solo summo Pontifice perpendenti id conuenire regimini et saluti animarum fidelium ob varios respectus. Hæc Nauarrus. Ex qua Nauarri doctrina colligitur, quod Pontifex propter iustos respectus potest in prædictis casibus eximere à potestate laica, aliquos laicos, et consequenter potuit eximere Syndicos fratrum Minorum, cum ad id faciendum iusti satis adsint respectus, quorum præcipuus est ipsos Syndi-

e c. Ecclesia de constit.
f ca. quanto. de iudic.
g l. quæ religiosis ff. de rei vendicat.
h ca. super eo de paroch.
i Nauar. in notis ad iudi. not. 5. nu. 29.

Syndicos in administratione Syndicatus vicem summi Pontificis gerere, eiusque esse œconomos & procuratores. Et sic videmus Pontificio diplomate familiares sancti officij in prædictis casibus à potestate sæculari esse exemptos, tum quia huic sancto tribunali interueniunt, tum quia ipsi sunt serui domini Papæ, cuius nomine, et autoritate hoc sanctum tribunal est ordinatum et constitutum. Denique confirmatur nostra sententia: nam licet potestas Ecclesiastica suprema sit spiritualis data à Christo Domino ad regendum, et dirigendum homines ad finem supernaturalem supremum, indirecte siue in ordine ad supernaturalia, habet amplissimam potestatem supra omnem temporalem, qua vti potest quando, & quantum necesse est ad finem supernaturalem, vt ostendit doctissimus Franciscus à Victoria *a*, & prædictæ concessiones ad finem supernaturalem videntur ordinari, cùm in fauorem religionis sint factæ, quæ sine Syndico non potest conseruari, vt ex superioribus late patet.

Denique hoc in terminis tenent multi Doctores dicentes, quòd vernaculi familiares, commensales, serui, & domestici clericorum gaudent priuilegio fori, etiamsi sint laici, & debent conueniri coram iudice Ecclesiastico, secundum Glossam, & Doctores relatos à Maranta *b*, & tradunt Baldus, Barbacia, Felinus, Tiberius Decianus, optime Calcaneus, pro quo facit quoddam Decretum *c*, & tradunt etiam Folerius *d*, Crotus et Angelus. Quod ipsi extenderunt, vt procederet etiamsi præfati serui essent infideles, et quales dicantur vernaculi scribunt Lucas *e* de Penna, Gregorius Lopez, Auendanus, Ferdinandus, Bonier, Augustinus, Beroius, Mandosius, et Mascardus. At Capicius *f* restringit hoc priuilegium ad vernaculos Episcoporum, et dicit communem opinionem Ioannes de Monte Sperelo *g*, inter consilia Calcanei, Abbas Iulius et Farinacius.

Quod confirmatur: nam illi, qui administrant bona Ecclesiastica, et bona personarum Ecclesiasticarum, habitando in suis domibus, et hæreditatibus, sunt exempti ab aliquibus tributis, vt colligitur ex iure, et tradunt Lucas *h* de Penna, Bartolus, Mauricius, Dueñas, Gregorius Lopez, Rolandus à Valle, Platea, et Tiberius Decianus. Ex quibus remanet satis perspicuum, quàm conformis sit iuri cõmuni concessio Clementis VII. pro Syndicis data. vt ipsi in ciuilibus, et criminalibus sint à potestate sæculari exempti.

QVÆSTIO XLI.

De Procuratoribus quoad personas potentes hoc munus exequi, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria,

1 *Quæ sit differentia inter Syndicum & Procuratorem.*
2 *Vtrum Religiosi possint esse Procuratores sine sui Prælati licentia.*
3 *Vtrum Procurator constitutus ad petendum debita expiret per professionem in religione.*

ARTICVLVS I.

Quæ sit differentia inter Syndicum & Procuratorem.

Respondeo dicendo, quòd procurator large, & secundùm Canones dicitur omnis administrator, vt patet ex iure *i*, sed secundum Leges *k* & Canones proprie procurator est, qui aliena negocia mandato sibi à domino facto gerenda gratuitè suscipit plura, vel vnum, & dicitur mandato à domino, ad excludendum tutorem, vel curatorem, collegia & Prælatos Ecclesiæ, qui procuratorem non possunt constituere, sed actorem, vel Syndicum, qui instituitur ab vniuersitate, vel à non vero domino, vnde Syndicus fratrum Minorum proprius debet nominari, & appellari procurator; ipse enim non instituitur à conuentu, & ab vniuersitate, neque à patribus Generalibus, aut Prouincialibus ipsius vniuersitatis, & congregationis; ab ipsis enim nominantur, sed instituitur à verò domino, qui est Papa, prout dictum in articulo primo quæstionis præcedentis. Ipse enim est dominus omnium, quorum vsum habet religio fratrum Minorum. Verum est tamen, quòd ea parte, qua est defẽsor fratrum, et eorum immunitates et priuilegia facit via iuridica, vt actor obseruari, Syndicus optimo iure nuncupatur, et sic dicit Archadius *l* defensores quoque ciuitatũ, quos Græci σύνδικος appellant, etc. Dixi gratuitè, quia si interuenit merces locator est operum, et ex eo quòd Syndicus fratrum Minorum habet magna priuilegia Apostolica, et Regalia, non possumus ipsum ratione ipsorum priuilegiorum locatorem appellare. Hæc enim non illi conceduntur tanquam precium laboris, sed vt quædam remuneratio gratuita ipsi à summo Pontifice, et à Regibus facta tanquam à patribus huius fraternitatis.

ARTICVLVS II.

Vtrum Religiosi possint esse Procuratores sine sui Prælati licentia.

Respondeo dicendo, quòd videtur ipsos religiosos posse fieri procuratores sine sui Prælati licentia. Cum filius familias in potestate patris existens non solùm ad negotia, sed etiam ad iudicia absque patris assensu possit fieri procurator, prout Bonifacius *m* VIII. determinauit.

Ac Clemens n V. ordinauit contrarium in religiosis dicens, religiosus procurator etiãsi per alium religiosum sui vel alterius monasterij fuerit cõstitutus, sicut nõ potest sine sui superioris licentia procurationis officiũ suscipere, nisi pro suo in eademq; lite consorte, sic a non potest alium procuratorem cõstituere seu substituere, etiamsi per constitutionem hoc sibi expresse fuerit commissum. Ex qua decretali colligitur quòd regularis non potest esse procurator, nisi in casu sui monasterij iubente Prælato. Quod in fratribus Minoribus regularis Obseruantiæ etiam iubente Prælato locum non habet, cum ipsi, prout sacri *o* Canones determinant, non possint aliquem in iudicio conuenire, neque suo nomine, neque alieno. Vnde fratres Minores nomine Syndici Apostolici non possunt aliquid petere in iudicio, propter incapacitatem enim eorum comparendi in iudicio Syndicus à Sede Apostolica constituitur.

ARTICVLVS III.

Vtrum Procurator constitutus ad petendum debita expiret per professionem in religione.

Respondeo, dicendo quòd si aliquis sit constitutus procurator, et habet mandatum ab aliquo creditore ad conueniendum debitorem, eo ipso, quòd monasterium ingreditur et profitetur, mandatum expirat. Primò, quia cum sit factus religiosus, sicut non potest officium procurationis suscipere, ita ipsum retinere prohibetur. Tum etiam, quia etsi monachus quoad animam et salutem, meliorem conditionem suam fecerit, vt dicitur in iure *a*, et consequenter ei rectè solui videatur, iuxta quandam *b* legem. Cum tamen in monasterium ingreditur, in Abbatis potestatem transit, vt notat quædam glossa *c*, et consequenter quoad creditorem redditur deterior exactio: efficitur namque in exigendo creditoris deterior conditio, et hoc expectandum est. Vnde meritò lex reuocat mandatum de soluẽdo ex præsumpta voluntate creditoris, vt est quidã textus *d*, vbi Iason, Aretinus, Bartolus, Cumanus et Imola. Et Angelus subiicit nõ aduersari huic sententiæ quandam legem determinantem per religionem procuratorem posse mutari, quia, vt post Angelum ait Beneuerus *e*, loquitur de mutatione facti, non iuris, cum ipso iure mutatio sit perfecta per dictum ingressum religionis,

a Victori. de potest. ecc. q. 5 vers. 8 propositio. b Marant. de ord. iu. in 4. par. d. s. n. 4. Hipolyt. con. s. 67. nu. 60. Bald. & Doct. in l. 2. Cod. de Episc. & cler. Barbat. in c. 2. & ibi Felin. n. 2. de foro comp. Decian. consi. 70. c c. eccles. sor. nos. 12. q. 2. d Foler. in constit. d. posse. cler. nu. 13 s. 41 Cro. consi. 363. n. 19. li. 3. Angel. in l. vlt. de sepul. viol. & in l. 1 ff. de edit. Iuli. mai. e Luc. de Penna in Ru. C. de domest. in fin. li. 12. Gre. in l. 6. tit. 13. p. 7. Auend. vin. Bonier in l. 1. v. fa. mil. C. de epi. & cler. Ber. q. 35. per totum. Man. in reg. Cancel. qu. 10. Mascard. de proba. 2. to. con. 755. f Capit. decis. 12. n. 1. & 2. g Spero. consil. 75. Abbas in c. 1. n. 6. de for. c. m. Clar. in prac. q. 35. versic. Nunquid v. fami. liares, Farinac. de testi. tit. de i. q. 2. q. 8. nu. 46. de offi. mech. h Luc. de Pen. in l. 2. versic. hac f. e. tit. Cod. de naui. non excus. lib. 11. Fart. in l. 1. C. de episc. & cler. Mau. in l. vn. C. quo loco mul. mũd. sub. de it l. 10 q. 46. Dueñ. in reg. 100. amp. 2. Gr. g. in l. 5. 1. n. q. 6. moran. concel. lo. tt. 6. par. 2. Rol. con. 51. n. 4. vol. 4. Platea l. fina. torum. n. 2. C. de dign. l. lib. 12. Decianus resp. vol. li. 4. c. 9. num. 18. i c. Salua. er. 2. q. 2. k l. 3. § mag. de negot. gest.

l l. fin. §. defensores ff. de mun. & honorib. m c. qui generali or. §. 1. de proc. in 6. n c. 1. de religiosis depr. constit. o c. ex. eis i de v. s. §. sic Clem. exiui. de verb. sig. a l. Deo nobis C. de sacros. Eccles. b l. cum qui ita §. si tibi ff. de verb. oblig. c gloss. in l. 1. C. de causa ff. de mo. d l. cum quis ff. de s. v. i. Iason. Aretin. &c. e Beneuer. de anacrio. 3. part. n. 21.

QVÆSTIO XLII.

De protectoribus ordinum, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quam autoritatem habeat protector in ordine Minorum.*
2 *Vtrum protector habeat iurisdictionem in Moniales ordinis.*

ARTICVLVS I.

Quam autoritatem habeat protector in ordine Minorum.

f reg. 8 F. 6. RESpondeo dicendo, quòd in *f* regula Seraphici Patris nostri Francisci habetur in hunc modum: *At per obedientiam iniungo ministris, vt petant à domino Papa vnum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, qui sit gubernator, corrector, & protector huius fraternitatis, vt semper sint subditi & subiecti Ecclesiæ Romanæ, &c.* Quod ministerium (vt asserunt) fœlicis recordationis dominus Papa Gregorius IX. in minori adhuc officio constitutus primus ad ipsum postulatus assumpsit, quòd liberalissimæ charitatis, non vēdicatione ordinariæ potestatis curam egit, quia (vt Hugo *g* ait in expositione regulæ fratrum Minorum) vt pater piissimus filios gubernans necessaria eis suggerendo, procurando, paternisque, si quando deficerēt, correctionibus & increpationibus corrigens ab aduersariis viriliter protegebat, nihil in his omnibus in præiudiciū ordinis vel obediētię ordinis prorsus attentās, sed erāt ei fratres filiali potiùs charitate quā exacta per eū ne cessitate subiecti. *Qui ad Pōtificatus apicē ascendēs districtè inhibuit ne Cardinalis protector ordinis fratrum Minorū se intromittat in rebus pertinentibus ad officia & gubernationem, seu correctionem fratrum dicti ordinis, nisi quando prædicti fratres aut aliqui ipsorum aliquid committerent contra tres articulos in regula prædictorum fratrum contentos videlicet, quando deuiarent ab vnitate fidei, vel ab obedientia Romanæ Ecclesiæ, aut ab obseruantia suæ regulæ. Ita quod dictus ordo, & fratres eiusdem ordinis in nullo sint subiecti protectori huiusmodi, nisi duntaxat in casu quo ipsorum fratrum communitas, vel generale Capitulum (quod absit) à prædictis articulis, vel eorum aliquo deuiarent. Decreuit etiam irritum & inane quicquid secus factum fuerit. Statuit insuper, quod prædicti fratres recurrentes ad protectorem tanquam ad Prælatum proluentiis, vel aliis consimilibus puniantur grauiter, & actibus legitimis & officiis ordinis sint suspensi ipso facto.* Ita habetur in Monumentis *h* ordinum.

g super reg fr m ne t 12 habetur in monu. ordi. tract 2. fol. 76 p. 2.

h in 2. impr. fol 137. conc. 304.

Et Sixtus IIII. approbauit literas suprascriptas Gregorij IX. inserendo illas de verbo ad verbum, & robur perpetuæ firmitatis obtinere decreuit. Ac etiam declarauit, quod neque adhuc in præfatis tribus casibus habeat autoritatem præfatus protector, quando non vniuersi, sed solum aliqui prædicti ordinis professores in quouis numero à fidei vnitate, ac sanctæ Romanæ Ecclesiæ obedientia deuiarent, vel regulam non obseruarent. Ita habetur in eodem libro *i*. Quas concessiones & declarationes Iulius II. approbauit & confirmauit, vt in Supplemēto *k* continetur, *Insuper excommunicationem ipso facto infligens contra non obedientes protectori in pertinentibus ad suum officium in prædictis declarationibus expressum & limitatum*, prout aduertit Cordub*a l* in additionibus ad compendium Mendicantium.

i in 2. impr fo. 126. & c 134
k fo 88. conc. 253. & 155.
l Cor. in additi. ad compen. ti. protector.

ARTICVLVS II.

Vtrum protector habeat iurisdictionem in Moniales ordinis.

RESpondeo dicendo, quòd Vrbanus IIII. statuit quòd Moniales S. Claræ sint subditæ Cardinali qui pro tempore fuerit protector fratrum Minorum, & illi teneantur firmiter obedire. Ita habetur in Monumentis *m*. At Iulius II. concessit, vt Prouinciales fratrum Minorum habeant eandem potestatem & facultatem circa Moniales sanctæ Claræ, illorum curæ commissas. Quam Vrbanus IIII. in regula prædictarum Monialium commisit protectori dicti ordinis, ita habetur in *n* Supplemento, de qua iam in *o* Primo Tomo latè diximus.

m in 1 impr f. 291 tra 3. & in 2. fol. 310. tract 2.
n fo. 71. conc. 220.
o 1. to. qu. 20.

QVÆSTIO XLIII.

De Prouincia & Prouincialibus, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum erigi possit Prouincia sine autoritate Papæ.*
2 *Quam autoritatem iure communi habeant Prouinciales.*

ARTICVLVS I.

Vtrum possit erigi Prouincia, aut erigi sine autoritate Papæ.

RESpondeo dicendo, quòd Quintus, Generalis ordinis Minorum de Obseruantia, fuit vir magne virtutis frater Haymon Angelicus, maximus Theologus, & totius speculum bonitatis electus in Capitulo generali, anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo nono, celebrato præsente domino Papa Gregorio. IX & vota eligentium recipiente, quem idem dominus Papa confirmauit, ibi etiam præsente domino Papa, & mandante facta est diuisio prouinciarum ordinis & terminus limitatus, prout refertur in Monumentis ordinum *a* Et anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo primo, domino Gregorio X. in vice Petri electo, in eius præsentia, industria D. Bonauēturæ, tūc Generalis ordinis numerus prouinciarū ordinis fuit taxatus duabus augmētatis, prout in eodē *b* libro cōtinetur, *c* in quo etiā refertur, quomodo anno Domini millesimo ducētesimo octuagesimo octauo dominus Papa Nicolaus IIII. instituit, quòd omniū Custodum vnius prouinciæ voces haberent pro vna sola, statuit etiam, quòd numerus prouinciarum olim sub domino Gregorio Papa in Capitulo generali eo præsēti taxatus cum augmento duarum prouinciarum stet immutabiliter: ne alius sine licentia Sedis Apostolicæ, & ordinis protectoris possit aliter mutare, nec illum numerum minuere vel augere. Et ita breui quodam prout refertur in prædicto libro *d* statuit & ordinauit, ac districtè inhibuit ne in ordine fratrum Minorū fiat diuisio alicuius prouinciæ, vel nouarum prouinciarum multiplicatio absque Romani Pontificis licentia speciali per eius patentes literas concedenda faciente plenam & expressam de huiusmodi statuto & ordinatione, ac inhibitione mentionem: decreuitque irritum & inane si secus in hac parte contigerit attentari.

a in 2. tract. fo. 226 p. 2.
b in 2 tra. fo. 228.
c in 2 tra fol 229 p. 1.
d in 1. imp f. 53 & in 2 fo. 136. conc. 303

Quòd autem iustissimè fuerit facta prouinciarum diuisio constat ex his, quæ in simili ordinauit Pelagius *e* Papa dicens omnibus Episcopis: Scitote certam esse prouinciam, quæ habet decem, aut vndecim ciuitates & vnum Regem, & totidem, minores potestates sub se, & vnum Metropolitanum aliquosque suffraganeos, decem, aut vndecim Episcopos, iudices, ad quorum iudicium omnes causæ Episcoporum, & reliquorum sacerdotum, ac ciuitatum referantur, vt ab his omnibus iustè & consona voce decernantur: nisi ad maiorem autoritatem fuerit ab iis, qui iudicandi sunt appellatum. Vnde non oportet, vt degradetur vel dehonoretur vnaquæque prouincia, sed apud semetipsam habeat iudices sacerdotes & Episcopos singulos, videlicet secundum ordines suos, & quicunque causam habuerit, a suis iudicibus iudicetur, & non ab alienis, idest à suæ iustis iudicibus prouinciæ, & non ab extraneis: nisi (vt iam est prælibatum) à iudicandis fuerit appellatum. Hæc Pelagius Papa,

e 6. scitote. q. 3

Papa, ex cuius canonis & decreti argumēto satis colligitur quàm optimè fuerit in religionibus prouinciarum diuisio facta, & suis limitibus vnaquæque terminata, ne vnaquæque prouincia degradetur, vel dehonoretur, si à patribus aliarum prouinciarum, earum causæ decidercntur.

Quòd à solo Papa possit fieri prouinciarum erectio & diuisio, dictum est late in primo Tomo *f*. *f* 1. to qu. 23.

ARTICVLVS II.

Quam autoritatem iure communi habeant Prouinciales.

RESpondeo dicendo, quòd habent iurisdictionem quasi Episcopalem in suos subditos, iuxta quandam glossam *g* receptam, & ab aliquibus putatam singularem, quam commendat Cardinalis dicens eam seruari de consuetudine, & quòd ipse fecit eam frequenter obseruare, & per illam glossam ait Abbas *b*, quòd huiusmodi Prælati exempti qui habent iurisdictionem quasi Episcopalem, possint exercere in suos subditos ea, quæ Episcopi in suos, & ita tenet Nauarrus *i*, quòd quoad priuilegia multo maiorem autoritatem habent præfati Prælati, prout late diximus in *k* primo Tomo, & in secundo, & in hoc tertio etiam aliqua dicemus.

g Cl. 1. v. pro. de re. ... ibi Card. n. 4. *b* ... de reb. Eccles. non alie. *i* Nau. lib. 5. ... de pri. m. consi. 23. *k* 1. to. q. 20.

QVÆSTIO XLIV.

De Purgatorio, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum sit Purgatorium.*
2 *Vtrum Prælati religionum habeant aliquod priuilegium pro liberatione animæ à Purgatorio.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sit Purgatorium.

RESpondeo dicendo, quòd Purgatorium esse post hanc vitam docet fides Catholica: nam licet sub hoc nomine Purgatorij id in sacra Scriptura expressè non habeatur: at verò in sententia sub aliis verbis rectè intellectis id significantibus ibidem continetur, & licet plurimæ autoritates ad hoc comprobādum adducantur, præcipuè duæ afferūtur. Prima est Tobiæ *l* quæ ait. *Panem tuum & vinum tuum super sepulturam iusti constitue:* frustra autem talis oblatio fieret, nisi ad pœnarum expiationem. Secunda illud Machabæorum *m*, *Iudas Machabæus duodecim millia drachmas argenti misit Hierosolymam offerri pro peccatis mortuorum, &c.* Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. Quæ autoritas manifestè probat esse purgatorium, & certum est de fide hunc Machabæorum librum esse canonicum, prout definitur in Concilio Tridentino *n*, et ita hanc partem contra Hæreticos latè defendunt Castro *o* et Corduba.

l Tobiæ 4. *m* 2. Mach. 12. *n* Conc. se. 4. *o* Cast. ad ... hære. ... purgatori. m. Cor. l. 5. q. ... de indulg. q. ...

ARTICVLVS II.

Vtrum Prælati religionum habeant aliquod priuilegium pro liberatione animæ à Purgatorio.

RESpondeo dicendo, quòd patres ordinis Minorum habent priuilegium quoddam à Clemente VII. *p* concessum viuæ vocis oraculo, cuius tenor sequitur.

p habet. apud Parasellum. fol. 136.

Nos Laurentius Episcopus Albensis Romanæ Ecclesiæ Cardinalis sanctorū quatuor Coronatorum, & maior pœnitentiarius vniuersis & singulis Christi fidelibus præsentes literas nostras inspecturis fidē facimus & attestamur, qualiter sanctissimus in Christo Pater, & dominus noster, dominus Clemens diuina prouidentia Papa VII. ad humiles preces nostras dilectis nobis in Christo, venerabilibus religiosis, correctori domus sanctissimæ Trinitatis de vrbe ordinis Minimorū S. Francisci de Paula, ac aliis fratribus domus sanctissimæ Trinitatis duntaxat, generali vero, ac zeloso, necnō Prouincialibus, & localibus correctoribus, & aliis superioribus ordinis etiam pro tempore existentibus, ac vnius cuiuslibet ipsorum secundū religionis ingressum antiquiori socio, vbicumque se transferre ex merito obedientiæ cōtigerit, vt singulis secundis & quartis feriis cuiuslibet hebdomadæ totius anni, Missas pro animabus defunctorum celebrare volentes easdem indulgentias pro animabus defunctorum huiusmodi consequantur, ac si in Ecclesia S. Sebastiani, Laurentij, & Scala Cœli, & Gregorij, & Potentianæ, extra & infra muros almæ vrbis celebrassent, ac pari modo Missæ huiusmodi animabus defunctorum, pro quibus eas celebrandas duxerint, suffragentur, perinde, ac si in præfatis & aliis quibuscunque etiam qualitercunque priuilegiatis Ecclesiis infra & extra muros vrbis celebrassent, facto nobis desuper viuæ vocis oraculo, concessit pariter & indulsit præsentibus, perpetuis futuris temporibus duraturis, & in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque. In quorum omnium fidem literas nostras fieri, nostrique sigilli oblongi iussimus appensione communiri. Datum Romæ in ædibus nostris anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto, die verò decima mensis Iulij, Pont. S. D. N. anno primo.

Quam concessionē aliqui non intelligentes affirmabant per communicationem non solùm Prælatos locales ordinum Mendicantium, sed etiam seniores domus secundum religionis ingressum Missam dictis diebus celebrantes hoc suffragium pro animabus purgatorij posse lucrari, non intelligentes, quòd seniores secundum religionis ingressum in dicta religione sunt quidam consultores electi in Capitulo; in ipsius enim religionis regula *a* præcipitur, vt vnicuique Prælato assignentur in Capitulo tres consultores, qui dicuntur seniores, cum quibus tractet ea, quæ ad regimen commissæ administrationis spectant. Quod in aliis religionibus non video obseruare, et ita in aliis religionibus, in quibus huiusmodi vsus non est admissus, solum Prælati in dictis diebus pro animabus celebrantes hanc possunt consequi indulgentiam. Cum concessum Prælatis vnius religionis, aliis Prælatis alterius religionis per viam communicationis concedatur. Alia priuilegia pro animabus purgatorij, vide in secundo Tomo *b*.

a Regul. minimorum c. 10. n. 17. & corrector. c. 9. a. 8 *b* 2. to. q. 96.

QVÆSTIO XLV.

De Quadragesimæ ieiunio, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum ieiunium Quadragesimæ obliget arctius religiosos quàm sæculares.*
2 *Vtrum supradicta sint abrogata, & quomodo non abrogata intelligatur.*
3 *Vtrum si Natiuitas Domini venerit in feria sexta, aut Sabbato, possint religiosi carnes manducare.*
4 *Vtrum si d... Sabbato Natiuitas venerit possint religi si contra præceptum, aut consuetudinem vesci ... & extra ... ...*

ARTICVLVS I.

Vtrum ieiunium Quadragesimæ obliget arctius religiosos, quàm sæculares.

RESpondeo dicendo, quòd Quadragesima habet septē septimanas, cui addidit Thelesphorus Pōtifex septimam hebdomadam, et vocatum est hoc tempus Quinquagesima, vt ait D. Ambrosius *c*.

Et sic Thelesphorus *d* vrbis Romanæ Archiepiscopus omnibus Episcopis scripsit, dicens, Statuimus vt septem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha omnes clerici, id est in sortē Domini vocati, à carne ieiunent, quia sicut discreta debet esse vita clericorum à laicorum conuersatione, ita et in ieiunio debet esse discretio. Has ergo septem hebdomadas omnes clerici à carne et deliciis ieiunij ieiunent, et hymnis et vigiliis, atq; orationibus inhærere die noctuq; studeant.

c et quadragesima 4. dist. *d* c. Statu. 10. 4 dist.

Quæ omnia quoad tempus prædictum Quadragesimæ maximè commendat, declarat, & astringit beatus Gregorius c Augustino Anglorum Episcopo scribens in hunc modum:

c c. denique d. 4.

Deniq; Sacerdotes, & Diaconi, et reliqui omnes quos dignitas Ecclesiastici gradus exornat, à Quinquagesima propositum ieiunandi suscipiant, quo & aliquid ad pensum sanctæ institutionis adiiciant, & eorum quæ in laicali ordine consistunt, obseruantiam sicut loco ita & religione præcellant.

De ipsa verò die Dominica hæsitamus quidnam dicendum sit, cùm omnes laici, & sæculares, illa die plus solito cæteris diebus, accuratiùs cibos carnium appetant: & nisi noua quadam auiditate vsque ad medias noctes se ingurgitent, & non aliter se huius sacri temporis obseruationem suscipere putant, quod vtique non rationi, sed voluptati, imò cuidam mentis excitati adscribendum est: vnde nec à tali consuetudine auerti possunt, ideo cum venia suo ingenio relinquendi sunt, ne fortè peiores existant si à tali consuetudine prohibeantur. Vt enim ait Salomon, ***qui multum emungit, elicit sanguinem.*** Et post pauca ait idem Gregorius, Par autem est vt nos, qui his diebus à carnibus animalium abstinemus, ab omnibus quoque quæ sementinam trahunt originem carnis ieiunemus à lacte, videlicet caseo & ouis.

Et idem Gregorius post pauca dicit, Cæterùm piscium esus, ita Christiano relinquitur, vt hoc ei infirmitatis solacium, non luxuriæ pariat incendiū: Denique qui à carne abstinent, neque sumptuosiora marinarum belluarum conuiuia præparent, vinum quoque ita bibere permittitur, vt ebrietatem omnino fugiamus, alioquin restat, vt omnia quæ corporibus libent, similiter faciamus. Hæc Gregorius.

ARTICVLVS II.

Vtrùm supradicta sint abrogata, & quomodo non abrogata sint intelligenda.

Respondeo dicendo, quòd Gratianus f Compilator grauissimus Decretorum, postquam supradicta sanctorum patrum recitauit decreta, ait in hunc modum: Hæc etsi legibus constituta sint, tamen quia communi vsu approbata non sunt, non obseruantes transgressionis reos non arguunt, alioquin in his non obedientes proprio priuarentur honore, cùm illi qui sacris nesciunt obedire Canonibus, penitus officio iubeantur carere suscepto, nisi fortè quis dicat, hæc non decernendo esse statuta, sed exhortando conscripta; decretum verò necessitatem facit, exhortatio autem liberam voluntatem excitat.

f c. denique, in fin. d. 4.

Pro cuius rei explicatione notandum est, quòd Martinus g Papa in quodam Concilio determinauit, quòd non liceat quinta feria fratres nouissimæ septimanæ ieiunium soluere, & omnem exhonorare Quadragesimam, sed sincerè abstinentes totam Quadragesimam perexigere. Et rursus pro explicatione notat Speculator h, quòd Quadragesima incipiebat à Dominica prima post Cineres, & durabat vsque ad quintam feriam in Cœna Domini exclusiuè; eo enim die Christus Dominus Pascha celebrauit. Quod Martinus Papa reuocauit, & in Concilio i Laodicensi dicitur, Non oportet in Quadragesima, quinta feria vltimæ hebdomadæ ieiunium dissolui, & totam Quadragesimam inhonorari, sed per totos dies ieiunare, & esus abstinentiæ conuenientibus, idest, aridioribus vti. Vnde quadraginta dies ieiunij Domino consecrarentur, sicut ipse suo Ieiunio consecrauit, ordinatum est, vt ieiunium Quadragesimæ à feria quarta Cinerum sumeret initium, & in Sabbato sancto suum cursum consummaret, & ita dies quadraginta complerentur, quibus diebus omnes fideles tenentur ieiunare, & ab escis carnis & à carne originem trahentibus abstinere. Dies enim Dominici Quadragesimæ in numerum quadraginta dierum prædictorum, quibus clauditur quadragesima, minime ingrediuntur, prout in Concilio b Agathensi est ordinatum.

g c. non licet, de consecr. dist. 4.

h Specula. in rat. eval. diuini offi. lib 6 c. de domini. 2.

i c. quod a ... non oportet de consecr. d. 4.

b c. placuit. de consecra. dist. 3.

Notandū est etiam pro explicatione, quòd sacerdotes & Clerici, & vocati in sortem Domini non tenētur modò sub mortali à carnibus abstinere illis duobus diebus primis post quinquagesimā, feria, scilicet, secūda & tertia. Ait enim Augu. c in lib. de vera religione; sicut enim moribus vtētium in cōtrariū nōnullæ leges hodie abrogatæ sunt, ita moribus vtentium ipsæ leges confirmantur. Vnde illud Thelesphori Papæ qui decreuit, vt clerici generaliter à quinquagesima ieiunandi propositum susciperent, & à carnibus & deliciis abstinerēt, quia moribus vtentium approbatū non est aliter agentes transgressionis reos non arguit. Verum est tamen, quòd apud religiones decretum Thelesphori est receptum, saltem in communitate; in refectorio enim illis duobus diebus à nullo religioso carnes manducantur. Quod ita strictè obseruatur, vt ego putem ratione scandali eas in refectorio manducare esse peccatum graue, si id fiat in religionibus vbi talis & tam laudabilis viget consuetudo, sicut in nostra fratrum Minorum de obseruantia religione inuiolabiliter obseruatur; licet enim Clericis impositum fuerit à Thelesphoro prædictum decretum, aduertendum tamen, quòd fuit etiam impositum à diuo Gregorio fruentibus dignitate Ecclesiastica. Cuius modi sunt omnes regulares, prout tradit Syluest. d & alij quos allegat, & sequitur Marcus Antonius Cuquus.

c c. in illis. d. 4.

d Syl. ecl. 1. n. 6. Cuq. lib. 2. mai. instit. tit. 8. de person. eccl. num. 10.

ARTICVLVS III.

Vtrùm si Natiuitas Domini venerit in feria sexta, aut Sabbato possint religiosi carnes manducare.

Respondeo dicendo, quòd comedere carnes sexta feria sine causa infirmitatis est peccatum mortale, vt sancti e Patres determinauerunt. Quod tamen fallit nisi sit dies Natiuitatis Domini, quia tunc licitè ab omnibus comeduntur, nisi ab his qui voto, aut regulari obseruantia ad non comedendum tenerentur, vt in quadam decretali f definitur. Et ait Syluester g, quòd multo magis quando Natiuitas Domini est in die Sabbati, qui vult dicere, quòd ex quo determinatum est, vt fideles possint comedere carnes in die Veneris, quando in ea Natiuitas Domini venerit, à fortiori idem dicendum erit quando venerit in Sabbato, cùm abstinentia à carnibus in Sabbato non sit ita stricta, sicut in die Veneris. Ieiunium enim Veneris est propter Passionem Christi Domini: Ieiunium autem Sabbati & abstinentia est propter sepulturam, prout ait Innocentius Papa h, dicens, ac sicut in sexta feria propter passionem Domini ieiunamus, sic sabbatū prætermittere non debemus, quoniam intra tristitiam & lætitiam illius tēporis videtur inclusum. Et quamuis ieiunij obligatio fuerit sublata quoad istos dies, adhuc vis, et obligationis vinculum maneat quoad esum carnium, vt sexta feria et Sabbato prohibeamur sub sceleris grauissimi pœna carnibus vesci, quod de sexta feria planè fatentur glossa i, Archidiaconus et Cardinalis; de Sabbato verò illud obseruandum est, obtentum esse, quod cuiuscumque prouinciæ consuetudo seruanda sit, sicut summus Ecclesiæ Pontifex admonet, et est optima D. Augu. k responsio in epistola l ad Casulanum presbyterum, vnde Galli carnibus vescuntur Sabbatis à natali Domini vsque ad purificationem, teste Paludano m, Castellani Hispani omnibus Sabbatis vescimur, nisi præceptum ieiunij immineat, animantium extremitatibus, & intestinis ac visceribus.

e capi. de esu carniū. de consecra dist. 4.

f ca. fin. de obser. ieiun.

g Syl. tit. ieiunium n. 26.

h c. sabbato de consec. d. 4.

i gl. Archi. & Car. d. cap. de esu carnium.

k c. consilii. de obseruat. ieiu.

l c. de illa 12. dist.

m Palu. in 4. dist. 15. q. 4. col. 5.

Ex quibus omnibus colligitur, quòd obseruantia abstinentiæ à carnibus magis rigorosa est in sexta feria, quàm in Sabbato, cùm in sexta feria nō varietur, in sabbato autē videamus abstinentiam variari, imò demonstrat doctissimus Couarruuias n apud Græcos & in Orientali Ecclesia olim ieiunium Sabbati etiam in Quadragesima prohibitum fuisse, & à præcepto ieiunij exceptum,

n Cou lib. 4. varr. resol. c. 20. num. 6.

exceptum, vnde cum sacri Canones fidelibus concedant, vt non abstineant à carnibus in feria sexta quando tali die natiuitas Domini aduenerit, à fortiori id etiam fidelibus debemus iudicare esse concessum quando in Sabbato dicta celeberrima concurrerit festiuitas, quòd vt quid indubitatum, sensit Syluester in loco superius allegato.

Nec obstat quod aliqui contra hanc opinionem opponere conati sunt, scilicet, quòd priuilegium supradictum datum fuit fidelibus quando in sexta feria festum Natiuitatis Domini venire contigerit, & ad Sabbatum minimè debere extendi, cùm priuilegia sint stricti iuris, & per consequens strictè interpretanda: nam dispensatio contra ius commune strictissimè interpretanda est, vt dicitur in iure *o*, & tradunt Innocentius, Ioannes Andreas, Butrius, & alii, quos refert & sequitur Iason: nam respondetur, Primò quod latè interpretatur, cùm ipsum priuilegium habet expressam rationem, quæ in alio casu fortiùs militat, prout tradunt *p* Decius, & Minandus, & ratio huius dispensationis in sexta feria apponitur in dicta decretali, scilicet, propter tantæ festiuitatis celebritatem, quæ ratio à fortiori viget in Sabbato. Et latè etiam interpretatur quando est gratiosa, prout idem Decius *q*, & Minandus resoluunt. Constat autem hanc dispensationem esse gratiosam, cùm nulli ex ea præiudicium sequatur. Pariter etiam latè interpretatur, cùm est in corpore iuris inclusa, iuxta Decium *r*, & Felinum. Hoc autem priuilegium & dispensationem in corpore iuris inclusum esse videmus, & ideo latè interpretandum esse iudico & sic ad Sabbatum extendendum, in qua re aliquantulum sum immoratus, quia vidi quosdam doctissimos viros, in anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo nono, in quo Natiuitas Domini in Sabbato occurrit, de hac re dubitasse, asserẽtes in Academia Coplutensi de hac re similiter fuisse dubitatum, & aliquibus illius celeberrimæ vniuersitatis viris doctis contrarium visum fuisse verum. De quo ego maximè dubito; existimo enim nullum virum doctum contrariæ sententiæ ex proposito assensum præbuisse.

o *an. de filiis presbyt. lib. 6. Innoc. n. 18. in c. dudũ. de elect. Andre. Butrius, Pan. & Imol. in c. de multa. de præben. Iason in l. si ita scriptum n. 8. ff. de l. & posth. & in l. vt cõstanctin. 178. de legat. 3.*
p *Deci. in ca. at si clerici. §. de adulte. de iud. nu. 81. Minand in consi in aliquibus 2. notab. nu. 62.*
q *Deci. vbi su. 91. 95. 97. Minand. vbi sup. num. 62.*
r *Decius vbi su. Feli in ca. postis n. 9. & plurimis seqq. de rescript.*

Circa supradictam decretalem in quantũ dicit, quod hi qui voto vel regulari obseruantia ad non comedendum carnes tenentur, obligantur in die veneris, & si tali die contigerit Natiuitatem Domini occurrere, & non possunt vesci carnibus, nota primò secundùm Syluestrum *a*, quod Prælatus in religione potens dispensare in esu carnium, potest dispensare cum suo subdito in feria sexta si sit natale, vt carnes possit comedere, quia cum insint duæ prohibitiones, scilicet, Ecclesiæ & religionis, sublata prima per Ecclesiam, stat solùm secunda super quam potest Prælatus. Nec obstat quod Ecclesia cùm istis non dispensat, quia verum est quantum ad obligationem voti, & religionis, non quoad obligationem Ecclesiæ, vnde si cum tali iam fieret dispensatio in voto, iam poterit comedere carnes, si deinde natale veniat in feria sexta. Hæc Syluester. Quæ doctrina videtur dubia, ex Abbate *b* super allegatam Decretalem dicente, *Ex hoc infero ad notabile dictum, quòd vbi constitutio disponit id quod ius commune & aliquid vltra, sublato iure communi non tollitur constitutio, sicut hic non tollitur votum concurrens cum iure communi & disponens aliquid vltrà.* Qui videtur innuere, quod in hoc casu reuocat Summus Pontifex ius commune disponens, quod sexta feria sit abstinentia à carnibus seruanda, respectu omnium fidelium, at non reuocat ius commune prædictum quando est coniunctum voto aut regulari obseruantia. Et sic religiosi non solùm ratione voti & regularis obseruantiæ tenentur sexta feria contingente, tunc Natiuitate Dominica abstinere à carnibus, sed etiam iure communi, & quoad ipsos tale ius non est reuocatum. Vnde infertur, quod licèt Prælati possint dispensare in voto & regulari obseruantia, quia tamen non possunt dispensare in iure communi prohibente sexta feria carnes manducare, non possunt dispensare cum religiosis prædictis, vt in die Natiuitatis Domini

a *Syl. tit. ieiu. num. 27.*
b *Abbas in d. ca. fi. de obser. ieiun. in fin.*

adueniente in sexta feria, vt carnes manducent, cum ius commune quoad dictos religiosos per Honorium III. *c* non sit reuocatum.

Secundò nota, quòd illi qui vouerunt nũquam comedere carnes, non possunt in die Natiuitatis quocunque die aduenerit eas manducare, etiamsi in feria sexta talis dies aduenerit, ex quo enim nullum diem excepit, generaliter & indistinctè intelligi debet, prout probat Abbas. *d*. Quod idem dicendum est de eo qui vouit non comedere carnes sexta feria, tenetur etiam in die Natiuitatis ab eis abstinere, quia ex quo vouit generaliter in sexta feria abstinere, tenetur abstinere in qualibet sexta feria, & hanc opinionem videtur approbare Ioannes Andreas. Sed alij dicunt tale votum in feria sexta non comedendi carnes debere ad esum illicitum referri, & sic non esse ad Natiuitatem Domini transferendum, cum tali die etiam in sexta feria esus carnium sit licitus, nisi vouens habuisset animum hunc diem includendi, at contraria opinio est vera et in eam videntur inclinari omnes scribentes.

Tertiò notandum est, quòd qui vouit non comedere oua in sexta feria, si sit dies Natalis Domini non potest secundùm aliquos comedere carnes, quia abstinentia ouorum includit abstinentiam carnium, non è conuerso, vnde qui vouit abstinere ab ouis etiam videtur vouere abstinere à carnibus. At Sylu. *e*. distinguendum putat, dicens, quod si habitualiter intendebat se eo casu velle priuare carnibus, vt quia si hoc memoriæ venisset hoc deliberasset, & vouisset, non potest comedere carnes, si verò non intendebat se priuare carnibus, potest eas comedere, quia tantùm obligatur, quantum intendebat. Si verò non scit discernere, vtrum intenderit, an non intenderit eas comedere, non propter dictam rationem, quæ potius est ad oppositum, quia priuans se minus dilecto, non priuat se magis dilecto, sed ideo, quia in dubiis tenenda est via securior, vt admonent Canones *f*, sed quia hoc non est necessarium, sed sufficit eligere tutam, ideo contrafaciens non esset iudicandus de mortali, nisi forte ratione erroneæ conscientiæ. Hæc Syluester.

c *d. cap. fi. de obser. ieiun.*
d *Abbas in d. c. vlt. num. 3.*
e *Syl. tit. ieiu. num. 27.*
f *cap. iuu. de sponsalib.*

Mihi in hac parte videtur dicendum, quòd in dubio hic non potest comedere carnes si abstinentia ouorum fuit promissa ab eo qui ratione alicuius priuilegij, aut consuetudinis poterat ea licite manducare: nam certè hic promittendo abstinentiam ab ouis nihil aliud videtur vouere quàm priuare se ab esu illius rei, quæ sibi licita erat, & non vouit non comedere carnes, quia id sibi illicitum erat, & voluit per consequens remanere in obligatione sola, quia secundùm ius canonicum tenebatur carnes non manducare: vnde in die Natiuitatis sexta feria occurrente non poterit comedere oua, poterit tamen carnes manducare: si autem abstinentia ouorum fuit promissa ab eo cui illicitum erat in sexta feria illa manducare, in hoc casu videtur dicendum quòd cum illa promissio fuerit facta Deo in macerationem carnis, & vt illa abstinentia ab ouis esset opus magis acceptum addendo ipsi vltra obligationem iuris obligationem aliam voti, vt magis passionem Christi Domini recoleret sexta feria, in qua fuit Dominus Crucifixus & mortuus, non poterit talis vouens carnes manducare, cum comedendo carnes à fine intento recedere videatur. Nec illud dictum Syluestri me vrget, cum ait, quòd qui priuat se minus dilecto non videtur se priuare magis dilecto, illud enim absolutè loquendo verum est, at ratione alicuius circunstantiæ potest contingere, vt priuans se minus dilecto videatur se etiam priuare magis dilecto, si priuatio minus dilecti includit in se priuationem magis dilecti, aut quia priuatio minus dilecti ordinatur ex quadam morali consequentia ad priuationem magis dilecti: priuatio autem comedendi oua propter Deum in sexta feria facta ab eo qui ipsa non poterat comedere, videtur per moralem consequẽtiam includere abstinentiam, etiam à carnibus: nam si in memoriam passionis Domini abstinentiam vouerat ouorum, quæ alias de iure edere minime poterat, per moralem con-

sequentiam videtur etiam carnis abstinentiam vouere; si enim talis consequentia moralis in hoc casu negaretur, minimè iste vouens passionem Christi, prout intendebat, recoleret.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religionibus, in quibus ex voto, aut ex præcepto, aut ex obseruantia regulari est illicitum vesci animalium extremitatibus, & intestinis in die sabbati, possint regulares ea comedere quando Natiuitas Domini in sabbato ceciderit.

g cap. expli. de obser. ieiun.

RESpondeo dicendo, quòd Papa g Honorius III. Pragensi Episcopo rescribens, sic ait. Explicari per Sedem Apostolicam postulasti & infra respondemus, quod illi qui neque voto, neque regulari obseruantia sunt astricti, in sexta feria, si festum Natiuitatis Dominicæ die ipso venire contigerit, carnibus propter festi excellentiam vesci possunt secũdum consuetudinem Ecclesiæ generalis. Nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob deuotionem voluerint abstinere. Qua decretali supposita, & ratione eius perpensa videtur asserendum regularibus quibus ex voto præcepto, aut obseruantia regulari imponitur, vt non possint comedere in sabbato intestina & extremitates animalium propter honorem Virginis Mariæ, iis in die sabbati occurrente Natiuitate Domini vesci minimè licere.

Pro cuius rei explicatione & probatione est notandum fuisse, & in Canone Apostolorum ab initio Ecclesiæ, & legis Euangelicæ præceptum ieiunium quartæ & sextæ feriæ, cuiuscunque hebdomadæ, & postea sabbati ieiunium additum est, saltem apud Ecclesiam occidentalem, vt constat ex D. Augustino a, & D. Hieronymo. Quod & insinuat Innocẽtius Primus, & Gregorius Papa Septimus. Et quamuis ieiunij obligatio in his diebus fuerit sublata, adhuc vinculum manet, quoad esum carnium, vt sexta feria & sabbato prohibeamur sub sceleris grauissimi pœna carnibus vesci, quod de sexta feria planè fatetur glossa b, Archidiaconus, & Cardinalis, de sabbato verò illud est obseruandum obtentum esse quod cuiuscunque prouinciæ consuetudo seruanda sit sicut Summus Ecclesiæ Princeps admonet, in Hispaniis verò extremitatibus animaliũ vesci cõsuetudine immemoriali. Eritque hac in re seruanda consuetudo loci non originis illius qui vescitur, aut abstinere tenetur à carnibus c, sed vbi is cõmoratur etiam absque domicilio iter faciẽs, quod clarè constat ex quodã decreto d, & tenent Bonif. e, & Card. aduersus Paludanum, quem Ioan. Maior optimo iure reprehendit, & ita sentit Panormitan. & Christophorus Porcius, prout tradit Couarruuias. Ex quibus cõcludo, quòd in regnis in quibus omnibus consuetudine prohibetur comedere in sabbato dictas animalium extremitates, intestina, & viscera, sicut in feria sexta prohibetur carnes manducare, non possunt regulares in sabbato vesci extremitatibus, intestinis, & visceribus occurrente in eodem sabbato festo Natiuitatis Domini, si ipsi regulares per votum præceptum, aut obseruantiam regularum vesci in sabbatis supradictis prohibentur. Cum eadem ratio militet in sabbato respectu horum alimentorum, sicut militat in sexta feria respectu carnium: non enim volunt Summi Pontifices, vt in aliquo propter hanc celebritatem, licet maximam, regularis obseruantia relaxetur, in prouinciis verò vbi est consuetudo edendi in sabbato supradicta intestina, extremitates & viscera maior dubitatio est, nam in feria sexta duobus vinculis astringuntur aliqui regulares à carnibus abstinere. Primum est commune præceptum Ecclesiasticum, quo abstinentia à carnibus demandatur. Secundum est votum præceptum, aut obseruantia regularis, & ideo nimirum si Papa concurrentibus his duobus præceptis nolit dispensare, vt occurrente Natiuitate Domini in sexta feria supradicti regulares carnibus vesci possint, at in sabbato supposita tali consuetudine vnicum tantum est præceptum, scilicet, votum, aut obseruantia regularis, & sic videtur, quod occurrente Natiuitate Domini in sabbato possint præfati regulares vesci intestinis, visceribus & extremitatibus animalium. Cum occurrente præfata festiuitate in sabbato, in quo necessario à carnibus est abstinendum carnes comedere permittatur, prout Syluest. annotauit f.

a Aug. in epist. Hieron. 5. ad Innoc. cap. sabbato de conse. d. 3. cap. quia dies sabbati de cõsecr. d. 2.
b gl. Archi. & Car. in c. de esu car. de consecra. d. 3.
c ob. consil. de obser. ieiun.
d cap. de ista 32. dist.
e Bonif. & Car. in cle. 2. q. 5. de cõ'eb. Miss. Maio in 4. d. 15. q. 5. Porc. in 6. sed & quod prin. n. 26 Inst. de rer. natu. Cou. li. 4 varia. cap. 29. num. 8.
f Syl. v. ieiun. num. 27.

At his responderi potest, quòd licèt respectu prædictorum regularium vnicum tantum sit vinculum, scilicet, obseruantia regularis, qua particulariter astringuntur abstinere in sabbatis à prædictis intestinis, &c. Hoc tamen vinculũ est quo Summus Põtifex attractus edere carnes in sexta feria occurrente Natiu. Domini non concessit, insinuans se nolle in aliquo obseruantiam regularem relaxare, quod vinculum obseruantiæ regularis militat in sabbatis, in quibus nullo modo vesci præfatis intestinis statuto, & obligatione particulari permittitur, & ita in ordine D. Benedicti occurrente Natiuitate Domini in sabbato, nec etiam edere intestina & extremitates animalium & viscera fas est apud viros doctos, & timoratos, quorum quamplurimos in hac illustri religione huius opinionis esse cognoui in præfato sabbato etiam in die Natiuitatis Domini à præfatis cibis abstinentes.

QVÆSTIO XLVI.

De quarta funeralium, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vtrum quarta funeralis debeatur à Regularibus de his, quæ ipsis leguntur, & non conuertuntur in eorum vsus.*
2 *Mendicantes præscripserunt quartam contra parochialem Ecclesiam, quæritur an talis præscriptio per dictos actus cõtrarios fuerit sublata.*
3 *Cui parochiæ debeatur quarta funeralis, an vbi moritur defunctus existens extra suum domicilium, an vbi habet domicilium.*
4 *Vtrum circa quartam possit fieri conuentio inter Mendicantes & Ecclesiam parochialem.*

De hac quæstione iam multa diximus in primo g tomo.

g 1. to. q. 39.

ARTICVLVS I.

Vtrum quarta funeralis debeatur à Regularibus de his, quæ ipsis leguntur, & non conuertuntur in eorum vsus.

RESpondeo dicendo, quòd Ioannes XXII. Pontificatus sui anno primo priuilegium concessit magistro, prioribus, & fratribus vniuersis ordinis Prædicatorum in hac forma videlicet; *Concedimus quoque vobis, vt de illis quæ in ornamentis, vel pro eis, aut libris, fabrica, luminaribus anniuersario septimo vigesimo, & trigesimo, siue aliis ad perpetuum cultum Diuinum, seu pro pitantiis, aut victum ad sustentationem vestram, vel indumentis, necnon pro annuis censibus redimendis, ad quorum solutionem aliqua domus vestri ordinis obligata noscuntur, vel de domibus, prædiis, hortis, & locis emendis legantur, dummodò præmissa non conuertantur in alios vsus, sed in illos dumtaxat pro quibus relinquuntur, aut alia etiam, quæ in hac concessione, vel indulgentia continentur: nulli canonicam aliquam portionem teneantur exhibere, & ne quis à vobis, vel vltimarum voluntatum executoribus, seu decedentium hæredibus de præmissis, aut de his quæ vobis in vltimis voluntatibus absolute legantur, vel aliàs pro vestris necessitatibus offeruntur aliquid exigere, aut extorquere præsumant districtius inhibemus.* Hæc Ioan. XXII. Sed post hoc priuilegium idem Papa Ioannes XXII. anno secundo sui Pontificatus, clementinam *dudum §. verum*, de sepultis obseruari mandauit, in qua ipsam quartam parochiæ solui mandauerat Clemens V. in Concilio Viennensi, cassando priuilegia, gratias & consuetudines & statuta, & pacta in contrarium. Quæritur modò an de his quæ legantur ad vsus de quibus in priuilegio continetur, debeatur portio canonica parochialibus Ecclesiis à quibus corpora assumuntur & sepeliuntur in Ecclesia Prædicatorum, considerato, quòd dudum à Papa Boni-

Bonifacio orta fuit decretalis arctans fratres Prædicatores & Minores quæ incipit, *super cathedram*, &c. innouata postea per Clementem *h* Quintum.

h Cle. dudū, §. cæterum de sepul. vsq; ibi illum prorsus exceptum &c.

Pro resolutione huius difficultatis est notandum quod constitutionum quædam sunt declaratoriæ iuris veteris & tunc statim ligant siue Princeps in illis vtatur verbo declarationis, vt patet ex iure *i*, siue non, vt patet ex quadam decretali, *k* similiter constitutio priuilegium indulgens statim suum operatur effectum, argumento aliquarū Decretalium *a*. Quæ vera sunt in priuilegio simpliciter dato, sed si priuilegiū simpliciter emanat per viam cōstitutionis, tunc imitatur naturam constitutionis, & eo casu talis constitutio operatur effectum, quo casu ligat constitutio, *Cæterum*, si constitutio sit noui iuris promulgatoria, tunc à die promulgationis ligat post duos menses, nisi in ipsa constitutione aliud tempus adiiciatur, de quo planè per quandam *b* glossam, & iam actum est in primo Tomo. Licet ergo constitutio dicti §. *Cæterum*, emanauerit ante concessum dictum priuilegium, quoniam emanauit à Bonifac. & eius reuocatio facta fuit à Benedicto, & tandem Clemēs V. illam innouauit, vt patet ex Conci. *c* Viennensi, & priuilegium indultū fratribus prædicatoribus emanauerit postea à Papa Ioanne XXII. tamen illius constitutionis vigor cœpit post datam dicti priuilegij. Pro cuius rei explicatione, secundò notandum est, quòd Ioannes XXII. per præfatam datam anno secundo sui Pontificatus, ex qua data publicatio dictæ Clementinæ fuit inducta, vt dicit glossa *d*, fuit non solùm dictæ Clementinæ publicator, sed etiam eius obseruantiæ mandator, vt patet in proœmio Clementinarum in fine, vbi Ioannes XXII. scribens vniuersitati Doctorum, & Scholarium mandat, vt de cætero in iudiciis & scholis vtantur, & sic illa constitutio *super cathedram*, autoritatem habet Apostolicam tam à Clemente V. quàm à Ioan. XXII. A Clemēte V. habet autoritatem, quia per ipsum fuit innouata: à Ioan. XXII. verò habet autoritatē, quia obseruari eam præcepit. His sic præsuppositis restat videre, vtrū prædictum priuilegium Apostolicum Ioannis XXII. eximat prædictos fratres, vt ad dictam canonicam portionem non teneantur, pro cuius rei explicatione accipiat lector sequentes conclusiones.

i c. cūll. c. qui circa de elect.
k c gratia. de rescript.
a c dignum de celeb. Miss. c. n. de baptismo.
b glo. in proœmio clem. in 99 reg. 1. 80. gu.
c clem. dudū §. cæterum.
d glo. in proœmio clem.

Prima conclusio, quando præcedit priuilegium & postea lex generalis emanat à Principe contraria ipsi priuilegio, tunc quandoque in lege generali noua, non fit mentio specialis de priuilegio, nec etiam in lege noua non additur clausula generalis derogans priuilegio, tunc priuilegium non tollitur propter nouam sequentem legem, vt in quadam decretali *e* iuncta sua glossa probatur. Hinc est quòd specialia priuilegia non tolluntur per sequentem legem generalem, vt in quadam *f* lege probatur, vbi lex superueniens generalis non tollit priuilegium contrarium; eo casu quo lex tolleret consuetudinem contrariam, vbi est casus notabilis. Si autem in lege noua fieret expressa mentio de priuilegio, vel in noua lege esset clausula generalis derogatoria, *quibuscunque priuilegiis non obstantibus, &c.* Tunc constat talem legem tollere priuilegia præcedētia contraria nouæ legi. Et ita debent intelligi Decretales *g* de hoc verba facientes.

e c 1 de rescr. vbi per glos.
f l. fi. §. siquis vero C. de edictal.
g c. 1 in fi. de constit. lib. 6. c fi. de rescrip. cap. 1. de consuetud.

Secunda conclusio, quandoque emanat primò lex, & tandem impetratur priuilegium contrarium legi, tunc oportet in priuilegio de lege contraria fieri mentionem, & in omni materia si per verba derogatoria prolata, licèt generaliter ab eo, qui potest, appareat eius voluntas, quòd generaliter omnibus derogare voluit, illi stabitur, argumento eorum, quæ in iure *h* notantur, & tradunt Innocentius, & Archidiaconus. Vnde colligitur, quòd cùm ex forma dicti priuilegij concessi per Ioannem XXII. apertè appareat de intentione Papæ priuilegium ipsum concedentis ordini Prædicatorum, quòd voluerit derogare dictæ Clementinæ *dudum*. §. *cæterum*. Cuius notitiam habebat & habere præsumebatur, & sic ex certa scientia illi derogauit, cui derogare potuit, argumēto eorum quæ in iure *i* notantur.

h c. nonnulli. de rescrip cap. ex parte de capel. monach. Innoc in cap. quæ in ecclesiarum de cōstit. Archid. de regu. iur. li 6.
i ca. innotuit. de elect.

Tertia conclusio, quandoque lex emanat noua & antequam publicetur, per conditorem legis & effectum sortiatur, emanat sequens priuilegium à successore Principis contrarium legi à prædicto prædecessore factæ, & per hunc successorem Principis lex prædecessoris publicatur, & per hunc successorem seruari mandatur: & hic est casus noster, quoniam Papa Clemens V. innouauerat constitutionem *super cathedram*, per quam innouationem illa Clementina pro canone habita est, & ex tunc robur habuit, argumento eorum, quæ in iure *k* notantur, sed Clemens non publicauerat, & mortuo Clemente Ioannes XXII. dictum priuilegium concessit fratribus Prædicatoribus, & demum dictam Clementinam publicauit & obseruari mandauit, & sic videtur quòd Clemens reuocauerit dictum priuilegium, cùm in his, quæ possunt de iure reuocari, posterior dispositio specialis reuocet priorem dispositionem specialem. At si considerēmus autorem dictæ Clementinæ, idest, Clementem V. tunc priuilegium est posterius, quia emanauit à Papa Ioanne XXII. eius successore: si autem consideremus tempus publicationis, & tempus quo Clementina sumit effectum qui consurgit ex publicatione, & tempus quo mandatur seruari Clementina, tunc priuilegium est prius, quoniam emanauit primo anno Pontificatus Ioannis XXII. publicatio autem Clementinæ, eius vigor & effectus & mandatum super eius obseruantia emanarunt secundo anno Pontificatus Ioannis XXII. si ergo priuilegium habet se, vt prius; ergo sublatum censetur per illam Clementinam, quæ tollit priuilegia præcedentia: si autem habet, vt posterius, non tollitur tunc per legem, quæ eius priuilegium præcedit. Videtur ergo, quòd dictum priuilegium non sit sublatum; habebat enim Papa Ioannes notitiam Clementinæ dudum antequam priuilegium concederet, cui Clementinæ videtur derogasse per sequens priuilegium, cùm non sit sublatum. Non enim intelligitur Papa Ioannes reuocare dictum priuilegium per publicationem prædictam, quia in publicatione & mandato super Clementinæ obseruatione non est derogatum priuilegiis præcedentibus per eundem Papam Ioannem concessis. Aut ergo consideramus illam Clementinam habito respectu ad eius autorem, scilicet, ad Clementem, & tunc constat dictum priuilegium Ioannis manere in suo robore, quia Clemens Papa reuocat priuilegia concessa per se & per suos prædecessores, non autem reuocat priuilegia successorum, quæ & si vellet reuocare, non posset, argumento eorum, quæ in iure *l* notantur. Aut consideramus, quæ post modum fecit Papa Ioannes XXII. qui publicari mandauit, & obseruari præcepit Clementinam, & adhuc non est sublatum priuilegium, quia id non continetur in publicatione, neque in illo mandato. Præterea illa publicatio dat vigorem Clementinæ, quoad eius obseruationem, & ad idem operatur mandatum Papæ, vt scilicet tollantur priuilegia contraria indulta per Clemētem, vel prædecessores, non autem, vt tollantur priuilegia concessa post Clementem, cuiusmodi est, priuilegium Ioannis XXII. Ita doctissimè *m* Petrus de Waldis.

k ca. in summa. 3. d & 25 qu. 1. cap. nullā.
l cap. si de rescrip. li. 6 ca. innotuit. de elect.
m Waldis de canon. parroch. car. 5. in 2. qu. anu. 3.

ARTICVLVS II.

Mendicantes præscripserunt quartam contra parochialem Ecclesiam, & sic eam non tenentur soluere, iuxta determinationem Concilij Tridentini, & consuetudine sic præscripta soluere duabus vicibus canonicam parochialem Ecclesiæ, an illa præscriptio sit sublata.

RESpondeo dicendo, quod de hac materia agitur in quadam decretali *n*, iuncta sua glossa finali; quæ dicit quòd quando priuilegium datur ad non faciendum, non perditur vnico actu, neque bino actu contrario, sed requiritur discursus quadraginta annorum, vt dicitur in iure *a*, & ita est in nostro proposito, quia cùm per consuetudinem inductam per Mendicantes de non soluendo quartam, exurgat ex iuris dispo-

n cap. cum accessissent. de constit.
a cap. accedentibus. cap. de terra. de priuil.

dispositione priuilegium ad non soluendam quartam, & sic ad non faciendum, tale priuilegium non tollitur per vnicum actum, neque per binum actum, scilicet, soluendo quartam, nisi talis solutio sit facta per spatium quadraginta annorum, iuxta iura superius citata.

ARTICVLVS III.

An quarta debeatur de funeralibus Ecclesiæ parochiali, si tempore pestis, aut belli, aliquis aufugit à ciuitate, vel à villa animo redeundi, si ibi moritur, an sua Ecclesia parochiali debeatur.

b toto tit. extra. & in 6 de sepul.

RESpondeo dicendo, quòd in iure *b* canonico dicitur, quòd decedens, qui sibi sepulturam eligit, nec habet sepulchrum maiorum, debet sepeliri apud Ecclesiam parochialem, ratione cuius quæritur quæ dicatur Ecclesia parochialis, si quis ad tempus transtulit se ad certum locum, vel causa recreationis ad villam, vt exerceat ruralia, vel vt pestem euitet, iuxta quandam Decretalem *c*, & summarium ibi positum, & contingit istum foris degere. Ioannes Andreas dixit, quòd si quis de diœcesi propter hostilitatem belli defert se ad ciuitatem, & ibi habitat animo redeundi finito bello, si ibi decedat, non Ecclesia vbi mortuus est & habitat, sed Ecclesia villæ vbi habet domicilium, habebit quartam de funeralibus. Antonius de Butrio in quadam quæstione visus est idem sensisse dum ait, quòd si tempore pestis ciues Florentini transferunt se Bononiam, & ibi habitant & finaliter ibi moriuntur, Ecclesia quæ est Florentiæ, habebit quartam, quia est illa parochialis ex quo habebant propositum redeundi finita mortalitate, & ibi dicit, quòd ita de facto fuit consultum Bononiæ, de quo videndus est Abbas *d*, quatuor casus considerans, ita *e* Hieronymus Preuidelli de peste, & eius priuilegiis, qui tractatus in diuersorum doctorum apponitur tractatibus.

c ca. h qui. de sepul. lib. 6.

d Abbas in c. de his ex. de sepult.

e Preuidelli de peste & eius priuil. ti. de vltim. voluntat. §. in multis.

ARTICVLVS IV.

Vtrum inter Mendicantes ex vna parte, & parochiales Ecclesias ex altera, possint fieri conuentiones, quæ repugnent constitutioni Clementinæ dudum §. cæterum putò, quòd nulla quarta soluatur, vel soluatur minus quarta, vel soluatur quarta de quibusdam obuentionibus, & non de omnibus, de quibus ibidem loquitur.

RESpondeo dicendo, quòd tenent conuentiones & compositiones prædictæ, quia illa Clementina, licèt reuocet conuentiones factas ante illam, non tamen impedit fieri nouas conuentiones, etiam contra dispositionem eius. Præterea illa Clementina emanauit in fauorem & priuilegium Ecclesiarum parochialium; sed constat, quòd de his, quæ inducta sunt in fauorem alicuius, potest quis renunciare illi, cuius fauore illud inducitur, vt est vulgatum in iure *f*. Quod comprobatur: nam decimæ sunt per legem determinatæ, super quibus nihilominus potest fieri compensatio, vt patet ex iure *g*. Quod ex dictis in primo Tomo *h* satis probatur.

f l. si quis in conscribendo. C de pact. ca. ad Apostolicam de regul.

g c. statutum de transact. ca. ex multiplici. de decimis.

h 1. tom 9. 69. art. 3.

ARTICVLVS V.

Si aliquod monasterium exemptum quoad legem diœcesanam, & iurisdictionis, & immediatè subiectum Papæ, tale tamen monasterium habet parochianos & populum non exemptum, quæritur an tale monasterium teneatur ad canonicam Episcopalem.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius *i* ait, quòd licet monasterium à lege diœcesani sit exemptum, tamen si non habet exemptum populum, debet facere omnia, quæ pertinent ad legem diœcesani, ad quæ ratione populi aliæ Ecclesiæ tenentur in quantum lex diœcesana populū tangit, vel membra non exempta, argumento cuiusdam *k* decretalis. Quidam tamen dicunt, quòd si sunt aliqua quæ populum non respiciunt quoad illa lege diœcesana non tenebuntur, sicut in his quæ ei donantur intuitu pietatis, vel religionis, nullam quartam per legem habebit Episcopus argumento eorum, quæ in quodam *l* decreto notantur, quia nihil nisi ratione populi recipere potest secundum *m* ius, idem etiam dicunt, quod in nullis aliis ad legem diœcesanam pertinentibus tenentur Episcopo, nisi in his, quæ aliæ Ecclesiæ, alias exemptæ ratione populi tenentur.

i Innocent. in cap. 1. in glos. magna in vltima nota de stat. monach.

k c. ex ore. in fin. de priuil.

l cap. cum pro vtilitate 16. qu. 1.

m c. illumino. 18. qu. 2.

Dicebat etiam Innocentius *n*, quòd quando monasterium habet Ecclesiam, quæ est de membris suis, pleno iure exemptam à potestate diœcesani, tunc Abbas in illa Ecclesia instituet Rectorem, quem examinare non pertinet ad Episcopum, sed ad Abbatem, quia talis Rector non instituitur ab Episcopo, sed ab Abbate, sed tunc si populus illius Ecclesiæ non sit exemptus, Rector Ecclesiæ institutus per Abbatem recipit Curam ab Episcopo, & reddet ei rationem populi, & ibit ad Concilium Episcopale, & recipiet ibi statuta Synodi, & respõdebit de quarta decimarum oblationum & mortuariorum, & huiusmodi, quæ sibi à populo obuenerint, & præstabit sibi reuerentiam, obsequium & honorem ratione populi, & alia quæ alij Rectores præstant Episcopo, argumento eorum, quæ in iure *o* notantur, vbi dicit Innocentius, quod Abbas exemptus, qui habet populum non exemptum per populum cogitur ire ad Synodum.

n Innoc. in c. vim n. de verb. signif. lib. 6.

o ca. ex ore. de prim. cap. quod super his. de maio. & o. ei.

Dicebat etiam innocentius *p*, quòd quando monasterium est exemptum, & habet populum non exemptum, quòd tunc quoad Laicos, videlicet parochianos illius Ecclesiæ, nulla iura Episcopus perdet; dabit enim pœnitentias publicas, chrismabit, &c. Episcopalia iura tam quoad legem diœcesanam, quàm quoad legem iurisdictionis spectantia exercebit, iuxta sacros Canones *q*, his & aliis hanc partem sequitur Petrus de Waldis *r*.

p Inno. c. in c. te opinimus. de pr. m.

q cap. olim de priuil. c. in nostra de sepult.

r Vvaldis de cano. Episcopal. qu 10.

Ex dictis infertur, quòd si Episcopus habeat Ecclesiam parochialem & curatam pleno iure sibi subiectam, quoad legem diœcesanam, & iurisdictionis habentem parochianos, si modò Papa illa concedat, monasterio excepto cum parochianis, iniungendo, quòd cura animarum dictæ Ecclesiæ Abbati dicti monasterij immineat, ipsamque Curam per Cepellanum exerceat, & quòd institutio & destitutio dicti Capellani ad Abbatem dictum pertineat, & quòd ipsi & eius Capellanus ratione dictæ curæ non sit in aliquo diœcesano subiectus, quòd hoc casu non debebitur quarta canonica Episcopo, cùm dicta Ecclesia sit omnino exempta, ita tenet expressè Innocentius *s*.

s Innoc. in ca. si. de off. ordin. & in glos. sup. ver. monasterio in vers. nisi monasterium. idem in c. de stat. monach.

QVÆSTIO XLVII.

De reformatione religionum, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum sine licentia Generalis possit fieri reformatio*
2 *Vtrum in Religionibus sint sæpius celebranda Capitula generalia ad reformationem.*
3 *De reformatione Discalciatorum nostræ sacræ Religionis de Obseruantia.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sine licentia Generalis possit aliqua fieri reformatio.

RESpondeo dicendo, quòd in ordine Minorum non potest fieri reformatio sine licentia Generalis, & Prouincialium reformatorum, ita quòd dictæ reformationes Ministro Generali, & Prouincialibus reformatis per omnia iuxta regulam subiiciantur, vt habetur in Supplemento *a*, de quo in superioribus *b* satis dictum est.

a sup. fo. 3 consecr. 101.

b 2. tom 9.

ARTI-

ARTICVLVS II.

Vtrum Generalis in Religionibus teneatur sæpius celebrare Capitula generalia, vt ordo reformetur.

RESpondeo dicendo, ex his quæ sacri Canones de congregationibus prouincialibus in diœcesibus agendis propositi articuli quæstionem esse resoluendam. Pro quo sciendum est Concilia fieri necessariò debere ab Episcopis, cum id in sacris Canonibus sæpe-sæpius præcipiatur; Ecclesia enim in omni tempore et illius ætate à tempore Apostolorum hoc ordinauit; in *c* Canonibus enim Apostolorum in hunc modum disponitur, bis in anno Episcoporum Concilia celebrentur, vt inter se inuicem dogmata pietatis explorent, et emergentes Ecclesiasticas contentiones amoueant semel quarta septimana Pentecostes, secundo verò duodecima die Hyperbisexti.

c canon 36. alias 38.

Concilium etiam Nicænum *d* sequendo hunc Canonem, et præceptum Apostolicum, idipsum dispo-suit dicens, habeatur semel Concilium ante dies Quadragesimæ, vt omnibus (si quæ sunt) simultatibus computatis mundum ieiunium et solemne possit offerre; secundum verò agatur circa tempus autumni.

d cap. 5.

Et Concilium *e* Antiochenum idipsum ordinauit dicens sufficere nobis visum est bis in anno per singulas Prouincias Episcoporū Concilium fieri. In Concilio autem Chalcedonensi reprehenduntur Episcopi qui præfata Concilia cessarunt celebrare in hunc modum *f*. Peruenit ad nostras aures, quòd in prouinciis constituta Episcoporum Concilia non celebrarentur. Hoc ex eo probatur, quòd multa quæ correctione opus habent Ecclesiasticæ rei, negliguntur; statuit ergo hæc sancta Synodus secundùm regulam Patrum bis in anno in vnum cōuenire per singulas prouincias Episcopos, vbi singula quæ emerserant, corrigātur. Quod ipsum Leo Papa, in quadam epistola *g* præcepit. Et in Concilio quod celebratum est tempore Regum Caroli, & Pipini, hoc ipsum fuit decretum. Et in Concilio de Aquisgran. *h* tempore Ludouici Pij hoc ipsum fuit confirmatum. Et in septima Synodo, quæ fuit secunda Nicæna *i*, iterum constitutum, & mandatum. Et in octaua Synodo generali celebrata per trecentos septuaginta tres Episcopos anno octuagesimo sexagesimo octauo, tempore Adriani II. idipsum videmus præceptum. Quod & summus Pontifex Ormisa in quadam epistola, quam scribit ad Episcopos Hispaniæ, obseruari mandauit.

e cap. 20.
f act. 19. cap.
g Epist. 8.
h cap. 22.
i 18 dist. cap. quoniam.

Athanasius *k* Constantinopolitanus in quadam epistola dolens, quòd in his celebrandis bis in anno Conciliis tepiditas iam cæperat inualescere, promittit, si pax pro munere Dei fuerit secuta, hoc esse corrigendum. Quod in Synodo Aureliana III. *l* est correctum in hunc modum: Vnusquisque Metropolitanus in prouincia sua cum Prouincialibus suis singulis annis Synodale habeat opportuno tempore Concilium. Quòd si illum infirmitas, aut necessitas certa tenuerit, vt ad alium constitutum locum adesse non possit, ad suam ciuitatem suos vocet fratres. Quòd si intra biennium diuinitùs tranquillitate concessa admonitis Comprouincialibus à Metropolitano Synodus indicta non fuerit, Metropolitanus ipse pro euacuationis tarditate anno integro Missas facere non præsumat. Quod in Concilio Toletano XI. *m* tempore Papæ Vitalini fuit confirmatum. Et licèt D. Gregorius bis in anno ea voluerit celebrari, vt ex quadam eius epistola *n* scripta Episcopo Calarritano patet, in alia tamen epistola *o* semel in anno ea fieri præcepit. Quod & Concilium *p* Lateranense tempore Innocentij Papæ stabiliuit.

k Epist. 2.
l cap. 1.
m cap. 15.
n lib. 3. epist. epistol. 9. in d. 12.
o li. 13. epist. in d 7. ep 31.
p cap. 6.

Conciliuṁ *q* autem Lateranense sub Leone X. visa fragilitate humana, ea Concilia singulis triennijs fieri mandauit, ad illaque etiam exemptos accedere debere decreuit, priuilegio atque consuetudine quacunque contraria non obstantibus: circa hoc autem negligentes pœnas in eisdem Canonibus (ait) se nouerint incursuros. Quod & Concilium *r* Tridentinum confirmauit: cùm autem Generales ordinum, vt Metropolitani iudicentur, non est dubium, quòd Prouinciales, aut Abbates habentes iurisdictionem quasi Episcopalem, tenentur ad Capitulum conuocare, iuxta sui instituti decreta. Quæ de triēnio in trienniū in maiori parte religionū fieri debere est statutū *f*. & sicut Synodi Prouinciales Episcoporum pro morum correctione, ac controuersiarum decisione, & determinatione, ac mandatorum Dei obseruatione celebrari præcipiuntur, vt sic deprauata corrigantur, & decreta facere negligentes canonicis pœnis subiaceant, ita Capitula generalia (cùm Prouinciales cum suo Generali sint vocati in partem solicitudinis Apostolicæ) sunt præcipuè congreganda, vt de reformatione religionis agatur, & obseruantiarum regularium omnimoda cura habeatur, & de morum correctione, necnon de controuersiarum decisione & determinatione sententia diffinitiua à Patribus proponatur; hoc enim facere negligentes Generales, & Prouinciales in præfatis Capitulis ego non possum à peccato mortali liberare, cùm aliqui nolint Metropolitanū, & Episcopos ab hac graui macula excusare, si de his iuxta munus Apostolicū ipsis impositum non agant, quærentes tantùm quæ sua sunt, & non quæ Iesu Christi, sicut proh dolor solet euenire in Capitulis generalibus & prouincialibus regularium, in quibus omne tempus in electionibus, et in prouisionibus Prælatorum, et Officialium consumitur, et parum in his quæ pertinent ad morum reformationem, relinquitur, vt et hæc præcipuè efficerentur, Capitula generalia, necnon prouincialia celebrari consueuerunt, et præcepto Apostolico ad id tenentur regulares, prout ex sequenti articulo latiùs patebit.

q sess 10. cap. 10.
r sess. 24 de refor cap. 2.
f habetur in 1. tom.

ARTICVLVS III.

Quæ vtilitas ex repetitione Capitulorum generalium consequatur.

RESpondeo dicendo, quòd, vt ante oculos nostros pateat quanta sit vtilitas ex repetitione Capitulorum generalium in religionibus, si attentè considerentur Concilia in superiori articulo adducta, omnibus erit manifestum. Quod etiam ex adducendis latiùs et clariùs apparebit. Rationes enim quæ militant, vt Concilia prouincialia ad minus de triēnio in triennium ab Episcopis cum suo Metropolitano celebrentur, nos vrgent, vt in religionibus Capitula generalia ad minus de triennio in triennium fiant: nam prima ratio, quare Metropolitanus, & Episcopi astringuntur præfata Concilia prouincialia congregare, est, quia præceptum, quod ad id exequendum imponitur in sacris Decretis, & Canonibus tam iteratis vicibus, repetitur, vt superiori articulo satis patet: nam, vt ait Iob *a*, semel loquitur Deus, & secundò idipsum non repetit; attamen quando idipsum repetit confirmat dictum, & innuit minimè mutari debere, vt in libro *b* Genesis in illa Pharaonis visione fuit satis manifestatum, dicitur enim ibi: Quod autem audisti secundò ad eandem rem pertinens, omnium firmitatis indicium est, eo quòd fiat sermo, et velociùs impleatur. Quod et notat D. *c* Gregorius dicens quidquid eloquio diuino repetitur robustiùs confirmatur, et de præceptis Dei non est nobis licitum perquirere rationem: nostrum enim est simpliciter Deo obedire, ne videamur filij Adami et Euæ, qui dæmoni quærenti, cur præcepit vobis Deus, libenter acquieuerunt, et inde eis contigit, vt cùm in honore essent, non intellexerunt, et comparati sunt iumentis, et similes facti sunt illis, et sic ait diuus *d* Bonauentura in breuiloquio, dæmon interrogauit de causa mandati, vt rationem dubiam redderet. Et diuus *e* Bernardus ait: Perfecta verò obedientia est maximè in incipiente indiscreta, hoc non discernere, quod vel quare præcipitur, sed ad hoc tantum, nisi vt fideliter et humiliter fiat, quod à maioribus præcipitur, itaque de præce-

a Iob 33.
b Genes. 41.
c li 35. mor. cap. 8.
d Bonauent. 3. par. cap. 2.
e in ep ib ad Frat. de mon. Dei.

pti=

ptis Dei non est licitum rationem petere, nec vlla circa ea est admittenda replicatio; velle enim de illis rationem inuestigare & petere est de arbore vetito manducare & Dei scientiam vsurpare, & plus quàm oportet sapere. Vera itidem obedientia non solùm consistit in voluntate adimplente præceptum, sed in intellectu firmiter credendo nihil melius, opportunius & vtilius quàm diuinum adimplere mandatum: vult enim Deus, vt eius præcepta sine glossa impleantur *f*, dicens, *Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ab eo*. Quod etiam alibi *g* repetit Dominus dicens, *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quidquam, nec minuas*. quæ considerans *h* Propheta meditans in lege Domini die ac nocte in hæc verba prorumpens affirmat, *Tu mandasti mandata tua custodiri nimis.* Si igitur præceptis Dei simpliciter, & de plano est obediendum, intelligendo in ipsis adimplendis maximum nobis commodum, & vtilitatem contineri, à fortiori id tenemur firmiùs credere, si præcepta non semel, sed sæpesæpius nobis à Deo intimantur, sicut præceptum de congregandis Conciliis prouincialibus ab initio nascentis Ecclesiæ nobis sæpesæpius est repetitum, quod credendum est à Deo fuisse datum. Hæc autem ratio militat etiam in celebrandis de triennio in triennium Capitulis generalibus in religionibus, cùm id præcipiatur à Christi Domini Vicario sibi persuadente non posse religionis obseruantiam conseruari, nec labefactatam reparari: nisi præfata Capitula reiterentur, prout in nostra religione Minorum de Obseruantia Leo X. ordinauit: in Bulla enim vnionis statuit, vt Minister generalis, primo triennio sui officij celebrare teneatur vnum Capitulum generale in partibus, in quibus in suo sexennio non erit Commissarius generalis, scilicet, in partibus, vnde ipse fuerit assumptus, ad quod conueniant vocales illarum partium, à quibus assumptus fuerit. Et qui similiter aliud Capitulum in partibus, in quibus assumptus non fuerit per se, vel per suum Commissarium (ad quod omnes vocales illarum partium accedere teneantur) celebrare debeat. Aut super hoc fiat, quod Generalis Minister cum Capitulo generali iudicauerit faciendum, ita refertur in ordinis *i* Supplemento. Et in ordine Cisterciensi de triennio in triennium Capitulum generale, & intermediũ celebrari præcepit Eugenius *k* IV. Quod & in aliis religionibus obseruari videmus, licèt enim Metropolitani cum Episcopis prouincialibus non celebrent præfata Concilia prouincialia, quos nolo condemnare tanquam mortaliter peccantes, licèt patenter præceptum Apostolicum, & concilia re non adimpleant, quia tot grauissimos patres, ita censurare durum existimo. Attamen in religionibus non possum non condemnare patres Capitula generalia, pro reformatione morum fieri constituta prætermittentes, cùm religiones autoritate Apostolica inhærentes præfatis canonicis decretis, ea de triennio in triennium celebrare consueuerint, in quibus si de moribus componendis, & de obseruantia collapsa restauranda non curatur, perinde est, ac si non celebrentur, cùm præcipuum, ad quod fuerunt instituta, prætermittatur, & per consequens præceptum ea celebrandi reuera non impleatur.

Secunda ratio, quare Concilia prouincialia sæpius celebrari mandatum est, vt videatur quomodo Episcopi in suo munere exercendo se gerant & villicationis suæ reddant rationem, prout in Concilio Tridentino *l* satis innuitur, & defectus emendentur, prout in iure *m* innuitur, & sic præcipitur, vt defectus in Conciliis prouincialibus proponantur, & strictè syndicentur in ratiocinijs præstandis. Quæ ratio etiam militat in regularibus; ad hoc enim Capitula generalia fiunt, vt Generales, & Prouinciales, & alij Prælati visitentur & eorum defectus publicè puniantur, vt successoribus sint in exemplum, & metu pœnæ saltem à similibus patrandis se abstineant.

Tertia ratio quare de triennio in triennium saltem debent celebrari Concilia prouincialia est, quia aliqua decreta Conciliorum vniuersalium, & constitutionum Pontificalium obliuione, aut alia causa transgredi possunt, et transgressa sunt, & sic potest contra ea allegari moribus vtentium non esse comprobata, & iam per non vsum non obligari, quod certè in maximum detrimentum Ecclesiæ vniuersalis cedit, vt omnibus est compertum. Ecclesia enim cum obseruatione prædictorum decretorum, & constitutionum progreditur, quasi aurora consurgens, à quibus eneruatis, & per non vsum sublatis, possumus de ea illud Hieremiæ *n* dicere. Quomodo obscuratum est aurum, & mutatus est color optimus, & ipsa Ecclesia, vt gemebunda deplorat hanc maximam calamitatem dicens, Quis mihi det, vt sim iuxta menses pristinos, secundùm dies, quibus Deus custodiebat me, quando splendebat lucerna eius super caput meum, ad lumen eius ambulabam in tenebris sicut fuit in diebus adolescentiæ meæ, quando secretò Deus erat in tabernaculo meo, quando erat Omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei, quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi cibos olei, quando procedebam ad portam ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi. Videbant me iuuenes, & abscondebantur, & senes assurgentes stabant, principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori meo, vocem suam cohibebant duces, & linguæ eorum gutturi suo adhærebant. Hæc Iob nomine Ecclesiæ nobis scripta reliquit, qui vltrà nomine ipsius suam præuidens calamitatem progreditur, dicens: Ecce clamabo vim patiens, & nemo audit, vociferabor, & non est qui iudicet, semitam meam circunsepsit, & transire non possum, & in calle meo tenebras posuit, spoliauit me gloria mea, & abstulit coronam de capite meo, distraxit me vndique & pereo, & quasi auulsæ arboris abstulit spem meam, iratus est contra me furor eius & sic me habuit quasi hostem suum, simul venerunt latrones eius, & fecerunt sibi viam per me, & absconderunt in gyro tabernaculum meum: fratres meos longè fecit à me, & noti mei, quasi alieni recesserunt à me, dereliquerunt me propinqui mei, & qui me non nouerunt, obliti sunt mei inquilini domus meæ, & ancillæ meæ sicut alienum habuerunt me, & quasi peregrinus fui in oculis eorum, seruum meum vocaui, & non respondit, ore proprio deprecabar illum. Halitum meum exhorruit vxor mea & orabam filios vteri mei, stulti quoque decipiebant me, & cum ab eis recessissem, detrahebant mihi, abominati sunt me quondam consiliarij mei, & quem maximè diligebam auersatus est me. pelli meæ consumptis carnibus adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos: miseremini mei saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me, quare persequimini me, sicut Deus, & carnibus meis saturamini. Hi in spiritu sunt Ecclesiæ secundùm sanctos Patres, in his temporibus clamores, quæ ipsius Dei imprecatur auxilium, vt ad ætatem adolescentiæ suæ eam reducere dignetur: & ipsius manus dissolutæ confortentur, & neruis decretorum, & Canonum Apostolicorum, quibus procedens spiritu Domini super aquas ferebatur vegetetur, ne cum veritate possit deflere, dicens, Adhæsit os meum pelli meæ, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. Quæ restitutio per concilia generalia, & prouincialia ab initio ipsius Ecclesiæ sæpe & frequenter celebrata fieri consueuit.

Hæc autem ratio etiam in religionibus militat, in quibus ad ipsarum reformationem, & ad recuperandum antiquum nitorem Capitula celebrantur; si enim in ipsis non fiant ad minus de triennio in triennium Capitula generalia, constitutiones editæ, & factæ in aliis Capitulis pro obseruatione regulari frangi possint, et sic eorum non vsu allegato obliuioni traderentur, et regularis obseruantia, non solum non reciperet augmentum, sed etiam vsque ad profundum exinaniretur; sicut si religiones perlustramus, videbimus aliquas spiritu exinanitas, et vsque ad profundum emersas, quia licet Capitula ipsa generalia continuarentur, et de

f Deut. 4.
g Deut. 12.
h Psal.
i Suppl. f. 39. concess. 96.
k Priuil. 7. n. 2. & priuil. 8 n. 2. & pri 17 num. 2.
l Sess. 23. de refor. cap. 5.
m c. sicut pro ... 18. dist. Conc. Trid. vbi supra c. 5. ... 18. & sess. 24. de refor. cap. ... & sess. 25. de refor. ca. 14 & 22.
n Hieremias Thren. 4.
Iob 29.

& de triēnio in trienniū fiat, in ipsis tamen ferè omnia quæ tractantur, ad electiones Prælatorum & Officialium reducuntur, & de obseruantia proprij instituti, & regulæ parū, aut nihil agitur, cùm illud, quòd principaliter in his ventilari & consuli oportet, sit morum reformatio, & instituti proprij omnimoda obseruatio. Quibus cùm deficiat iste substantialis cibus, aliquas fame perire propriis oculis videmus, & propinquantes morti, suum mortis periculum deplorant, prout infrà ostendemus.

Quarta ratio, quare præfata Concilia debent celebrari, est, quia hæreses pullularunt ex eo quod non celebrantur. Principalis enim causa, quare in Alemania, Anglia, Scotia, Flandria, & Gallia hæc maxima pestis serpit, fuit, quia Metropolitani ab his Conciliis ineundis cessauere, prout deplorat Anastas. *a* Constantinopolitanus loquens de ipsis, dicens si assidue ea celebrentur, reformationem Ecclesiæ causabūt, & hæreses extirpabūtur: ipsa autem continuò celebrata nascentes hæreses statim & breuiter extirpabunt, quæ si per aliquod tempus dissimulātur, sumptis viribus difficile destruātur, & sic in spiritu dicit diuina Scriptura, *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas*, significans ista genimina viperarū statim in suo ortu debere in Conciliis prouincialibus capi, ne vineam Domini Sabaoth iam ætate prouecta demoliantur. Vide quid circa hoc nobis scriptū reliquerit D. Isid. *b*. Canones generaliū Conciliorū temporibus Constantini cœperunt: in præcedentibus namque annis persecutione feruente docendarum plebium minime dabatur facultas, inde Christianitas in diuersas partes scissa est, quia non erat Episcopis licentia conueniendi in vnum, nisi tempore prædicti Imperatoris. Aduertite etiam quid scripserit D. Hieronymus ad Rusticum *c*, Ecclesia habet Senatum Presbyterorum. Et infrà, Roboam filius Salomonis, ideo perdidit regnum, quia audire noluit Presbyteros suos. Senatum quoque Romani habebant, cuius consilio cuncta agebant, & nos habemus Senatum nostrum cœtum presbyterorum. At nemo potest negare D. Hieronymum per cœtum Presbyterorum Senatum Episcoporu intelligere. Quod ex phrasi huius sancti Doctoris & Patrum sui temporis conuincitur. Quod & ipsum innuit D. Paulus *d* dicens, *Attendite vobis, & vniuerso gregi in quo Spiritus sanctus vos posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo*, quo in loco de Episcopis in vnum congregatis videtur Apostolus verba facere, qui in locum Senatus Apostolici successerunt. Quæ omnia confirmantur ex iis, quæ propriis oculis conspicimus. Nulla enim prouincia in temporalibus, sine Senatus quotidiano consilio potuit gubernari, à quo destituta statim perit. Ex qua experientia clare patet etiam Ecclesiam Dei simile in spiritualibus naufragium passuram, si ab iis Episcoporum Senatibus destituatur, & Concilia prouincialia continuò minime celebrentur.

a Epist. 2.

b Isido. lib. 7 Etymol. c. 13.

c 16. qu. 2.

d Act. 20.

Hæc autem ratio etiam militat in religionibus, in quibus si deficiant Capitula generalia, in quibus de regula, quam regulares sunt professi, non agatur, hæreses, vt ita dicam contra regulam insurgerent, sicut quotidie à fratribus, se ipsos amantibus, cernimus pullulare, pro quibus sedandis necessarium est, vt patres Obseruantiæ regularis zelatores in vnum congregentur, vt de intellectu proprij instituti agatur, & secundùm mentem legislatoris explicetur, & ad vnguem declaratū seruetur, & fiat perpetua & inuiolabilis constitutio, qua caueatur, vt sicut pro confessariis lectio moralis Theologiæ in conuentibus perpetuatur, ita etiam aliquod tempus ad tractandum de intellectu proprij instituti cuiuscumque religionis reseruetur, vt omnes sciant quomodo paupertas sit seruanda, & castitas, & obedientia promissa, sit præ oculis habenda.

Quinta ratio quare necessarium omnino est præfata Concilia prouincialia celebrari, est, quia cessantibus Episcopis ab ipsa, tam necessaria celebratione propter hoc consequenter cessat correctio morum, imò & delinquentium, & laici mittētes falcem in messem alienam, de reformatione Ecclesiæ agunt opus alienum, ab eis sibi assumentes, affirmantes ipsos in subsidium posse se in rebus Ecclesiasticis intromittere, cum Ecclesiastici, ad quos solicitudo hęc efficiēdi spectat, negligentiores, vt par est, se in omnibus ostendant, ita vt iam prædicatores in publicis concionibus eorum nimiam negligentiam redarguentes auxilium seculare implorare ad reformationem Ecclesiasticæ disciplinæ videantur, in fauorem suæ sententiæ illam Christi *a* Domini autoritatem adducentes, scilicet Episcopos esse sal terræ, quòd si sal euanuerit, in quo salietur, ad nihil valet vltrà, nisi vt mittatur & conculcetur ab hominibus. Quam in hunc modum intelligunt, scilicet, quòd Episcopi sunt sal terræ, cùm insimul congregati Ecclesiam à putredine reseruent, et si Episcopi euanuerint de officio salis, nihil curantes in quo ipsi salientur, cùm hominem non habeant, vt ab ipso salem recipere possint, certe ad nihilum valent vltrà, nisi vt mittantur foras, & conculcentur ab hominibus: non gerentibus enim se Episcopis, sicut decet, & se, & suas oues minime corrigentibus, quid restat, nisi vt Laici in ipsorum correctione se intromittant, ipsosque paruipendant, & eorum autoritatem pedibus conculcent, contra id quod sancti Patres scriptum ipsis, & omnibus reliquerūt; ille enim famosus sanctus Osius Cordubensis in historiis Ecclesiasticis, & in conciliis celeberrimus, prout refert Anastasius Magnus in epistola, quam scribit ad solitariam vitam agentes, Imperatorem alloquens ait. Ne te immisceas Ecclesiis, nec nobis in hoc genere præcipe, sed ea potiùs à nobis disce, tibi Deus imperium commisit, nobis quæ sunt Ecclesiæ concredidit, &c. si istud est officium Episcoporum, quid cōmune habet cum eo Imperator? & infrà: Quis enim non meritò dicet eam ipsam abominationem desolationis esse, quę à Daniele Propheta dicta est stantem in loco sancto? Contra id etiam, quòd nobis præcipit D. Paulus dicens, seniorem te ne increpaueris, in quo loco prohibet sæculares, ne verba increpationis in presbyteros, per seniores significatos prorumpant. Denique necessarium est, vt Episcopi se ipsos, & clerum corrigant, ne eiecti, tanquam si non essent Ecclesiastici, foras in manus incidant sæcularium, & ab ipsis de corrigēdis eorum moribus agatur: obliti enim suæ propriæ salutis nihil aliud audiùs cupiunt, quam super illos habere potestatem, & eorum vitam componere, quam & linguis dolosis, velut carbonibus desolatoriis maculare, & destruere sæpe sæpius conātur, & pedibus calcare eos paruipendendo non desinunt. Quod apud Deuteronomiū *b* videmus figuratum, iuxta id quod nobis scriptum reliquit Augustinus; dicitur enim ibi, Quando habitauerint fratres simul, & vnus ex eis absque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet alteri, sed acipiet eam frater eius, & suscitabit semen fratris sui, & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, vt non deleatur nomen eius ex Israel: si autem noluerit accipere vxorem fratris sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam ciuitatis, & interpellabit maiores natu, dicetque, non vult frater viri mei suscitare semen fratris sui in Israel, nec me in coniugem sumere, statimq; accersiri eum faciet, & interrogabunt: si responderit, nolo eam vxorē accipere, accedet mulier ad eum coram senioribus, & tollet calciamentum de pedibus eius, spuetque in faciem illius, & dicet, sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris sui, & vocabitur nomen illius in Israel Domus discalciati: *c* Augustinus enim contra Faustum hanc figuram hoc modo interpretatur: In mandatis veteris Testamēti pro crimine obiicitur, quòd vxorem fratris ad hoc frater iussus est ducere, vt non sibi, sed illi sobolem suscitaret eiusque vocaret nomine, quod inde nasceretur, quid aliud in figura præmonstrat, nisi quia vnusquisque Euangelij prædicator ita debet in Ecclesia laborare, vt defuncto fratri, id est Christo, suscitet semen, qui pro nobis mortuus est, & quod suscitatum fuerit eius nomen accipiat. & infrà: At verò qui electus ab Ecclesia ministerium euangelizandi tenuit, ab ipsa

a Matth. 5.

b Deut. 25.

c Augustin. contra Faust. li. 32.

ptis Dei non est licitum rationem petere, nec vlla circa ea est admittenda replicatio; velle enim de illis rationem inuestigare & petere est de arbore vetito manducare & Dei scientiam vsurpare, & plus quàm oportet sapere. Vera itidem obedientia non solùm consistit in voluntate adimplente præceptum, sed in intellectu firmiter credendo nihil melius, opportunius & vtilius quàm diuinum adimplere mandatum: vult enim Deus, vt eius præcepta sine glossa impleantur *f*, dicens, *Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ab eo*. Quod etiam alibi *g* repetit Dominus dicens, *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quidquam, nec minuas*. quæ considerans *h* Propheta meditans in lege Domini die ac nocte in hæc verba prorumpens affirmat, *Tu mandasti mandata tua custodiri nimis*. Si igitur præceptis Dei simpliciter, & de plano est obediendum, intelligẽdo in ipsis adimplendis maximum nobis commodum, & vtilitatem contineri, à fortiori id tenemur firmiùs credere, si præcepta non semel, sed sæpesæpius nobis à Deo intimantur, sicut præceptum de congregandis Conciliis prouincialibus ab initio nascentis Ecclesiæ nobis sæpesæpius est repetitum, quod credendum est à Deo fuisse datum. Hæc autem ratio militat etiam in celebrandis de triennio in triennium Capitulis generalibus in religionibus, cùm id præcipiatur à Christi Domini Vicario sibi persuadente non posse religionis obseruantiam conseruari, nec labefactatam reparari: nisi præfata Capitula reiterentur, prout in nostra religione Minorum de Obseruantia Leo X. ordinauit: in Bulla enim vnionis statuit, vt Minister generalis, primo triennio sui officij celebrare teneatur vnum Capitulum generale in partibus, in quibus in suo sexennio non erit Commissarius generalis, scilicet, in partibus, vnde ipse fuerit assumptus, ad quod conueniant vocales illarum partium, à quibus assumptus fuerit. Et qui similiter aliud Capitulum in partibus, in quibus assumptus non fuerit per se, vel per suum Commissarium (ad quod omnes vocales illarum partium accedere teneantur) celebrare debeat. Aut super hoc fiat, quod Generalis Minister cum Capitulo generali iudicauerit faciendum, ita refertur in ordinis *i* Supplemento. Et in ordine Cisterciensi de triennio in triennium Capitulum generale, & intermediũ celebrari præcepit Eugenius *k* IV. Quod & in aliis religionibus obseruari videmus, licèt enim Metropolitani cum Episcopis prouincialibus non celebrent præfata Concilia prouincialia, quos nolo condemnare tanquam mortaliter peccantes, licèt patenter præceptum Apostolicum, & conciliare non adimpleant, quia tot grauissimos patres, ita censurare durum existimo. Attamen in religionibus non possum non condemnare patres Capitula generalia, pro reformatione morum fieri constituta prætermittentes, cùm religiones autoritate Apostolica inhærentes præfatis canonicis decretis, ea de triennio in triennium celebrare consueuerint, in quibus si de moribus componendis, & de obseruantia collapsa restauranda non curatur, perinde est, ac si non celebrentur, cùm præcipuum, ad quod fuerunt instituta, prætermittatur, & per consequens præceptum ea celebrandi reuera non impleatur.

f Deut. 4.
g Deut. 12.
h Psal.
i Suppl. f. 39. concess. 96.
k Priuil. 7. n. 2. & priuil. 8. n. 2. & pri. 17. num. 2.

Secunda ratio, quare Concilia prouincialia sæpius celebrari mandatum est, vt videatur quomodo Episcopi in suo munere exercendo se gerant, & villicationis suæ reddant rationem, prout in Concilio Tridentino *l* satis innuitur, & defectus emendentur, prout in iure *m* innuitur, & sic præcipitur, vt defectus in Conciliis prouincialibus proponantur, & strictè syndicentur in ratiociniis præstandis. Quæ ratio etiam militat in regularibus; ad hoc enim Capitula generalia fiunt, vt Generales, & Prouinciales, & alij Prælati visitentur & eorum defectus publicè puniantur, vt successoribus sint in exemplum, & metu pœnæ saltem à similibus patrandis se abstineant.

l Sess. 13. de refor. cap. 5.
m c. sicut propter 18. dist. Conc. Trid. vbi su. ca. 5. & ca. 18. & sess. 24. de refor. cap. 2. & sess. 25. de refor. ca. 14. & 22.

Tertia ratio quare de triennio in triennium saltem debent celebrari Concilia prouincialia est, quia aliqua decreta Conciliorum vniuersalium, & constitutionum Pontificalium obliuione, aut alia causa transgredi possunt, et transgressa sunt, & sic potest contra ea allegari moribus vtentium non esse comprobata, & iam per non vsum non obligari, quod certè in maximum detrimentum Ecclesiæ vniuersalis cedit, vt omnibus est compertum. Ecclesia enim cum obseruatione prædictorum decretorum, & constitutionum progreditur, quasi aurora consurgens, à quibus eneruatis, & per non vsum sublatis, possumus de ea illud Hieremiæ *n* dicere. Quomodo obscuratum est aurum, & mutatus est color optimus, & ipsa Ecclesia, vt gemebunda deplorat hanc maximam calamitatem dicens, Quis mihi det, vt sim iuxta menses pristinos, secundùm dies, quibus Deus custodiebat me, quando splendebat lucerna eius super caput meum, ad lumen eius ambulabam in tenebris sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secretò Deus erat in tabernaculo meo, quando erat Omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei, quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi cibos olei, quando procedebam ad portam ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi. Videbant me iuuenes, & abscondebantur, & senes assurgentes stabant, principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori meo, vocem suam cohibebant duces, & linguæ eorum gutturi suo adhærebant. Hæc Iob nomine Ecclesiæ nobis scripta reliquit, qui vltrà nomine ipsius suam præuidens calamitatem progreditur, dicens: Ecce clamabo vim patiens, & nemo audit, vociferabor, & non est qui iudicet, semitam meam circunsepsit, & transire non possum, & in calle meo tenebras posuit, spoliauit me gloria mea, & abstulit coronam de capite meo, distraxit me vndique & pereo, & quasi auulsæ arboris abstulit spem meam, iratus est contra me furor eius & sic me habuit quasi hostem suum, simul venerunt latrones eius, & fecerunt sibi viam per me, & absc̃oderunt in gyro tabernaculum meum: fratres meos longè fecit à me, & noti mei, quasi alieni recesserunt à me, dereliquerunt me propinqui mei, & qui me non nouerunt, obliti sunt mei inquilini domus meæ, & ancillæ meæ sicut alienum habuerunt me, & quasi peregrinus fui in oculis eorum, seruum meum vocaui, & non respondit, ore proprio deprecabar illum. Halitum meum exhorruit vxor mea & orabam filios vteri mei, stulti quoque decipiebant me, & cum ab eis recessissem, detrahebant mihi, abominati sunt me quondam consiliarij mei, & quem maximè diligebam auersatus est me, pelli meæ consumptis carnibus adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos: miseremini mei saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me, quare persequimini me, sicut Deus, & carnibus meis saturamini. Hi in spiritu sunt Ecclesiæ secundùm sanctos Patres, in his temporibus clamores, quæ ipsius Dei imprecatur auxilium, vt ad ætatem adolescentiæ suæ eam reducere dignetur; & ipsius manus dissolutæ confortentur, & neruis decretorum, & Canonum Apostolicorum, quibus procedens spiritu Domini super aquas ferebatur vegetetur, ne cum veritate possit deflere, dicens, Adhæsit os meum pelli meæ, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. Quæ restitutio per concilia generalia, & prouincialia ab initio ipsius Ecclesiæ sæpe & frequenter celebrata fieri consueuit.

n Hieremiæ Thren. 4.
Iob 29.

Hæc autem ratio etiam in religionibus militat, in quibus ad ipsarum reformationem, & ad recuperandum antiquum nitorem Capitula celebrantur; si enim in ipsis non fiant ad minus de triennio in triennium Capitula generalia, constitutiones editæ, & factæ in aliis Capitulis pro obseruatione regulari frangi possint, et sic eorum non vsu allegato obliuioni traderentur, et regularis obseruantia, non solùm non reciperet augmentum, sed etiam vsque ad profundum exinaniretur; sicut si religiones perlustramus, videbimus aliquas spiritu exinanitas, et vsque ad profundum emersas, quia licet Capitula ipsa generalia continuarentur, et de

& de triēnio in trienniū fiat, in ipsis tamen ferè omnia quæ tractantur, ad electiones Prælatorum & Officialium reducuntur, & de obseruantia proprij instituti, & regulæ parū, aut nihil agitur, cùm illud, quod principaliter in his ventilari & consuli oportet, sit morum reformatio, & instituti proprij omnimoda obseruatio. Quibus cùm deficiat iste substantialis cibus, aliquas fame perire propriis oculis videmus, & propinquantes morti suum mortis periculum deplorant, prout infrà ostendemus.

Quarta ratio, quare præfata Concilia debent celebrari, est, quia hæreses pullularunt ex eo quod non celebrantur. Principalis enim causa, quare in Alemania, Anglia, Scotia, Flandria, & Gallia hæc maxima pestis serpit, fuit, quia Metropolitani ab his Conciliis ineundis cessauere, prout deplorat Anastas. *a* Constantinopolitanus loquens de ipsis, dicens si assidue ea celebrentur, reformationem Ecclesiæ causabūt, & hæreses extirpabūtur: ipsa autem continuò celebrata nascentes hæreses statim & breuiter extirpabunt, quæ si per aliquod tempus dissimulātur, sumptis viribus difficile destruātur, & sic in spiritu dicit diuina Scriptura, *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas*, significans ista genimina viperarū statim in suo ortu debere in Conciliis prouincialibus capi, ne vineam Domini Sabaoth iam ætate prouecta demoliantur. Vide quid circa hoc nobis scriptū reliquerit D. Isid. *b*. Canones generaliū Conciliorū temporibus Constantini cœperunt: in præcedentibus namque annis persecutione feruente docendarum plebium minimè dabatur facultas, inde Christianitas in diuersas partes scissa est, quia non erat Episcopis licentia conueniendi in vnum, nisi tempore prædicti Imperatoris. Aduertite etiam quid scripserit D. Hieronymus ad Rusticum *c*, Ecclesia habet Senatum Presbyterorum. Et infrà, Roboam filius Salomonis, ideo perdidit regnum, quia audire noluit Presbyteros suos. Senatum quoque Romani habebant, cuius consilio cuncta agebant, & nos habemus Senatum nostrum cætum presbyterorum. At nemo potest negare D. Hieronymum per cætum Presbyterorum Senatum Episcoporū intelligere. Quod ex phrasi huius sancti Doctoris & Patrum sui temporis satis conuincitur. Quod & ipsum innuit D. Paulus *d* dicens, *Attendite vobis, & vniuerso gregi in quo Spiritus sanctus vos posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo*, quo in loco de Episcopis in vnum congregatis videtur Apostolus verba facere, qui in locum Senatus Apostolici successerunt. Quæ omnia confirmantur ex iis, quæ propriis oculis conspicimus. Nulla enim prouincia in temporalibus, sine Senatus quotidiano consilio potuit gubernari, à quo destituta statim perijt. Ex qua experientia clare patet etiam Ecclesiam Dei simile in spiritualibus naufragium passuram, si ab iis Episcoporum Senatibus destituatur, & Concilia prouincialia continuò minime celebrentur.

a Epist. 2.

b Isid. lib. 7 Etymol. c. 13 [margin note partly illegible]

c 16. q. 2. [margin note partly illegible]

d Act. 20.

Hæc autem ratio etiam militat in religionibus, in quibus si deficiant Capitula generalia, in quibus de regula, quam regulares sunt professi, non agatur, hæreses, vt ita dicam contra regulam insurgerent, sicut quotidie à fratribus, se ipsos amantibus, cernimus pullulare, pro quibus sedandis necessarium est, vt patres Obseruantiæ regularis zelatores in vnum congregentur, vt de intellectu proprij instituti agatur, & secundùm mentem legislatoris explicetur, & ad vnguem declaratū seruetur, & fiat perpetua & inuiolabilis constitutio, qua caueatur, vt sicut pro confessariis lectio moralis Theologiæ in conuentibus perpetuatur, ita etiam aliquod tempus ad tractandum de intellectu proprij instituti cuiuscumque religionis reseruetur, vt omnes sciant quomodo paupertas sit seruanda, & castitas, & obedientia promissa, sit præ oculis habenda.

Quinta ratio quare necessarium omnino est præfata Concilia prouincialia celebrari, est, quia cessantibus Episcopis ab ipsa, tam necessaria celebratione propter hoc consequenter cessat correctio morum, imò & delinquentium, & laici mittētes falcem in messem alienam, de reformatione Ecclesiæ agunt opus alienum, ab eis sibi assumentes, affirmantes ipsos in subsidium posse se in rebus Ecclesiasticis intromittere, cum Ecclesiastici, ad quos solicitudo hęc efficiēdi spectat, negligentiores, vt par est, se in omnibus ostendant, ita vt iam prædicatores in publicis concionibus eorum nimiam negligentiam redarguentes auxilium sæculare implorare ad reformationem Ecclesiasticæ disciplinæ videantur, in fauorem suæ sententiæ illam Christi *a* Domini autoritatem adducentes, scilicet Episcopos esse sal terræ, quòd si sal euanuerit, in quo salietur, ad nihil valet vltrà, nisi vt mittatur & conculcetur ab hominibus. Quam in hunc modum intelligunt, scilicet, quòd Episcopi sunt sal terræ, cùm insimul congregati Ecclesiam à putredine reseruent, et si Episcopi euanuerint de officio salis, nihil curantes in quo ipsi salientur, cùm hominem non habeant, vt ab ipso salem recipere possint, certe ad nihilum valent vltrà, nisi vt mittantur foras, & conculcentur ab hominibus: non gerentibus enim se Episcopis, sicut decet, & se, & suas oues minime corrigentibus, quid restat, nisi vt laici in ipsorum correctione se intromittant, ipsosque paruipendant, & eorum autoritatem pedibus conculcent, contra id quod sancti Patres scriptum ipsis, & omnibus reliquerūt; ille enim famosus sanctus Osius Cordubensis in historiis Ecclesiasticis, & in conciliis celeberrimus, prout refert Anastasius Magnus in epistola, quam scribit ad solitariam vitam agentes, Imperatorem alloquens ait, Ne te immisceas Ecclesiis, nec nobis in hoc genere præcipe, sed ea potiùs à nobis disce, tibi Deus imperium commisit, nobis quæ sunt Ecclesiæ concredidit, &c. si illud est officium Episcoporum, quid cōmune habet cum eo Imperator? & infrà: Quis enim non meritò dicet eam ipsam abominationem desolationis esse, quę à Daniele Propheta dicta est stantem in loco sancto? Contra id etiam, quòd nobis præcipit D. Paulus dicens, seniorem te ne increpaueris, in quo loco prohibet sæculares, ne verba increpationis in presbyteros, per seniores significatos prorumpant. Denique necessarium est, vt Episcopi se ipsos, & clerum corrigant, ne eiecti, tanquam si non essent Ecclesiastici, foras in manus incidant sæcularium, & ab ipsis de corrigēdis eorum moribus agatur: obliti enim suæ propriæ salutis nihil aliud auidiùs cupiunt, quam super illos habere potestatem, & eorum vitam componere, quam & linguis dolosis, velut carbonibus desolatoriis maculare, & destruere sæpe sæpius conatur, & pedibus calcare eos paruipendendo non desinunt. Quod apud Deuteronomiū *b* videmus figuratum, iuxta id quod nobis scriptum reliquit Augustinus: dicitur enim ibi, Quando habitauerint fratres simul, & vnus ex eis absque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet alteri, sed acipiet eam frater eius, & suscitabit semen fratris sui, & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, vt non deleatur nomen eius ex Israel: si autem noluerit accipere vxorem fratris sui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam ciuitatis, & interpellabit maiores natu, dicetque, non vult frater viri mei suscitare semen fratris sui in Israel, nec me inconiugem sumere, statimq; accersiri eum faciet, & interrogabunt: si responderit, nolo eam vxorē accipere, accedet mulier ad eum coram senioribus, & tollet calciamentum de pedibus eius, spuetque in faciem illius, & dicet, sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris sui, & vocabitur nomen illius in Israel Domus discalciati: *c* Augustinus enim contra Faustum hanc figuram hoc modo interpretatur: In mandatis veteris Testamēti pro crimine obiicitur, quòd vxorem fratris ad hoc frater iussus est ducere, vt non sibi, sed illi sobolem suscitaret eiusque vocaret nomine, quod inde nasceretur, quid aliud in figura præmonstrat, nisi quia vnusquisque Euangelij prædicator ita debet in Ecclesia laborare, vt defuncto fratri, id est Christo, suscitet semen, qui pro nobis mortuus est, & quod suscitatum fuerit eius nomen accipiat, & infrà: At verò qui electus ab Ecclesia ministerium euangelizandi tenuit, ab ipsa

a Matth. 5.

b Deut. 25.

c Augustin. contra Faust. li. 32.

ipsa Ecclesia meritò digneq; cõtemnitur. Hoc est enim quod in eius faciem iubetur expuere, non sanè, sine signo huius opprobrij, vt calceamẽto pedis vnius exuatur, ne sit in eorum sorte, de quibus Apostolus *d* ipse ait: *Et calceati pedes in præparatione Euangely pacis*, & de quibus commemorat Propheta *e*, *quàm speciosi pedes eorum, qui annunciant pacem, qui annunciant bona*. Qui enim sic Euangelicam fidem tenet, vt & ipsi prosit, & Ecclesiæ prodesse non renuat, bene intelligitur vtroque pede calciatus. Qui autem sibi putat, quia credit, satis esse consultum: curam verò lucrandorum refugit aliorum, discalciati illius non figuratum significauit, sed in se impletum portabit opprobriũ. Hæc Augustinus. Ex quibus colligitur, qua solicitudine tenentur Episcopi (quorum proprium munus est Euangelium prædicare) filios spiritualiter generare, semen Christo Domino fratri suo mortuo suscitando, sicut D. Paulus *f* se fecisse commemorat increpãdo illos, quos genuerat non carnaliter, sed spiritualiter. Nunquid Paulus *g* pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? tanquam si diceret defuncto fratri, vos genui, Christiani vocabimini, non Paulini. Quod munus si adimplere Episcopi noluerint bono exemplo non quasi aërem verberantes, & corpus suum & suarum ouium castigantes, & à sua deprauata libertate in seruitutem redigentes, sed totam suam substantiam in terram effundentes, & suis propriis temporalibus satis facientes, quærendo vnusquisque eorum, quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi, maioricatus fundando, & familias suas magnificando, thesaurum non in cellis congregando, vbi neque fur, nec tinea demolitur, sed in terra, in qua fures effodiunt, opprobrium vnius pedis discalciati consequentur, imò audebunt in faciem cum ignominia eorum Ecclesiasticæ autoritati resistere, & continget eis illud, quòd impio Onam euenisse tradit diuina Scriptura *h*, qui sciens non nasci sibi filios introiens ad vxorem fratris sui semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur, idcirco percussit eum Dominus, eo quòd rem detestabilem faceret; ab ipsis enim autoritas permittente Deo licèt non auferatur, gladius tamen eorum ita hebetabitur, vt non sint potentes in opere, & sermone. Huc pertinet illud, quod Simon de Cassia dixit explicans illud Marci *i*, quando Herodes reprehensus fuit à Ioanne, quòd acceperit vxorem fratris sui, ait enim, & quod Herodi non licet, nec licet Ecclesiastico viro iustitiam sæcularem vxorem, iam factam fratris sæcularis accipere, nec Principi sæculari licet iurisdictionem Ecclesiastici Principis in aliquo vendicare, quod si proprijs huiusmodi Principes contentarentur vxoribus, non tot stragibus Christiani populi quaterentur. Ne autem huiusmodi strages in Ecclesia eueniant, necessarium est, vt Archiepiscopi, cum suis prouincialibus Episcopis in vnum de triennio in triennium congregentur, vt in his congregationibus modus præfigatur, quo vitia castigentur & Ecclesia ab his malis expurgetur, & reformatio Ecclesiasticæ disciplinæ desiderata succedat; ait enim D. Augustinus, condiendis, & extinguendis putoribus Apostolicũ salem misit Christus in mundum, quod si sal euanuerit, in quo salietur? non igitur Episcopi viam vanitatis ingrediantur, & nec terrenis, & temporalibus implicentur curis, & equites parando, dicentes autoritati Ecclesiæ his temporibus hoc esse necessarium. propter quod percutiet eos Dominus, eo quòd rem detestabilem faciunt erubescentes opere prædicare Euangelium, in quo non in curribus, & equitibus virtus Dei est, & semper erit. Ne tandem præfata percussio à sæcularibus instigatur, Concilia prouincialia, ab Episcopis sunt sæpe reiteranda.

Hæc autem ratio maximè militat in religionibus, in quibus quia Prælati non semper curãt de his quæ sunt Christi, congregãdo Capitula generalia, de obseruantia proprij instituti agatur, nec de perseuerantia in virtute, & profectu spirituali tractatur, nec consulitur quomodo extirpentur vitia, & ambitiones, nec praui Religiosi, & tyrannici Prælati castigantur, vt metu pœnæ à delictis & à transgressionibus proprij instituti alij se abstineant, aliqui Religiosi prætextu reformationis ad tribunalia Ecclesiastica, necnon sæcularia recurrunt in maleuolis chartulis verenda patrum falso reuelando, hi sunt murmuratores, quærruli, secũdùm desideria sua ambulantes, & os eorũ loquitur superbiam, mirantes personas quæstus gratia, semetipsos pascentes, nubes sine aqua quæ à ventis circumferuntur, arbores autumnales infructuosæ, bis mortuæ *a* eradicatæ, fluctus feri maris, despumantes suas confessiones, sydera errantia, quibus procella tenebrarum seruata est in æternum, quos vt tales debẽt præfata tribunalia recipere, non vt bonos Religiosos, qui videntes suas Religiones viduas, & à viris suis derelictas intra claustra ingemiscunt, desiderantes eas à seruitute corruptionis liberari *b* in libertatem gloriæ filiorũ Dei: probi enim regulares adoptionem filiorum Dei expectant, & redemptionem corporis suæ religionis intra se gementes, & non foris extra claustra vociferantes suam religionem dehonestantes; Spiritus enim sanctus postulat pro ipsis gemitibus inenarrabilibus. Et cùm præfati mali religiosi in tenebris ambulent, & lucem odiant, ad præfata tribunalia recurrunt intelligentes eas causas regulares ignorare, & sic ea facillimo negotio posse fallere, quæ zelo imperãdi in monachos magis, quàm eos reformandi munus non suum libenter assumunt, & nescientes, se & suam familiam in his quæ pertinẽt ad suum statum gubernare, volẽtes reformare religiones ipsas pedibus conculcant, non curantes de spirituali generatione filiorum, sed adulterantes munus ab eis libenter assumptum desiderant vocari ab hominibus Rabbi, primas cathedras prætẽdunt, & apud Principes sæculares famam suæ reformationis cum maxima regularium apud sæculares deformatione auentare præcipuè intendunt, & loco reformationis deformationem introducunt. Nec hoc est mirũ, cum ea quæ sunt monasticæ vitæ, nesciant, & artem reformandi regulares intra claustra vbi docetur, & scitur, minimè didicerint, propter quod Canones sacri ordinauerunt, ne homines disparis religionis possint esse religiosorum Prælati, prout in secundo Tomo *c* latè probatum est. Propter quod summis precibus contendo & obsecro dominos meos Prælatos regulares, vt sint verè sal, quo sale putores suarum religionum extinguantur, & membra sana confortentur, calamum *d* quassatum non conterant, & lignum fumigans non extinguant, in veritate iudicium educant, nec sint tristes, neque turbulenti, fiant fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua, spes à turbine, vmbraculum ab æstu, auferant lachrymam ab omni facie, & opprobrium religionis suæ auferant de vniuersa terra, iudicent in iustitia pauperes, & arguant in æquitate pro mansuetis religionum filiis, & quando necessarium fuerit, percutiant rebelles, & corrigi nolentes virga oris sui & spiritu laborum suorum interficiant impios, considerantes ipsos ad restaurationem religionis debere procurare, vt super eos requiescat spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & quòd debent esse repleti spiritu timoris Domini, in quibus donis magis de oleo misericordiæ, quàm de vino fortitudinis, & timoris continetur, cùm dona consilij, intellectus, scientiæ, et pietatis ad misericordiæ mansuetudinem spectent, et misericordia iustitiam debet exaltare. Hæc enim omnia ad medendum infirmis, et ad lassata membra confortanda sunt permaximè necessaria, et vt talia Christum Dominum Redemptorem, et verum mundi medicum, et reformatorem ea fore habiturum nobis vaticinatus fuit Propheta Isaias. Ea igitur suauitate, et zelo deprecor, vt suas religiones regant, vt ex suo regimine ad recurrendum ad extranea tribunalia occasio à fratribus inquietis minimè suma-

d Ad Eph. 1.
e Isai. 52.
f 1. Cor. 1.
g 1. Cor. 1.
h Genes. 38
i Marc. 6
a Iudæ c. 1.
b Ad Rom. 8
c 2. tom. q.
d Isai. 42.
Esai. 25.
Esai. 15.

sumatur, qui quæsito colore redimendæ vexationis, ad ea properat, vt eorum vulneribus particularibus procedentibus ex proprio amore medicina pro libito adhibeatur, non vt bono communi consulatur anhelantes tales visitatores consequi, ita nescientes ea, quæ ad regimen regularium spectant, vt eorum auribus possint prurire, & commodum sibi proprium reportare, qui pro putoribus extinguendis religionem magis putridam relinquunt, & loco reformationis relaxationes introducunt, & pro pace propaganda inimicitias, sectationes & iurgia plena odio in religionibus relinquunt, & cùm eorum officium sit procurare optimos, prouidere in Prælatos, loco horum, in alios se beneuolos ostendunt, qui patres religionum ab eis constituti ipsas funditus euertunt. Nullus enim potest (vt iam dixi, & iterum dico) religionem reformare, nisi ille qui experientia infirmitates religiosorum cognoscendo figmentum eorum adeptus est. Vide quid dicat diuus Paulus e de Christo generis humani reformatore, *& quidem cum esset filius Dei didicit ex his quæ passus est, obedientiam, & consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ*. Notanda enim sunt illa verba, *cum esset filius Dei*, per quæ significatur Christum Dominum esse sanctum, immaculatum, segregatum à peccatoribus, excelsiorem cœlis factum, in quo reconditi sunt thesauri, scientiæ, & sapientiæ Dei, qui vt hominibus esset Pontifex, ordinatũ est à Deo, vt disceret ex his quæ passus est, obedientiam, vt eandem obedientiam hominibus posset imponere suis infirmitatibus proportionatam, & vt proportionata, & eorum imbecillitati accommodata ab eis libenter acceptaretur, vt ita generi humano esset sal, & consummatus factus esset omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ: si igitur, vt filius Dei, in quo sunt talia recondita, vt nobis obediẽtiam imponere posset, & nobis obtemperantibus obediẽtia esset causa salutis æternæ, fuit necessariũ, vt ex his quæ passus disceret obedientiam, quam imponere debebat hoc sic Deo disponẽte, qui disponit omnia suauiter, nescio certè quomodo religiosis possit imponere obediẽtiam, quæ ipsis sit causa salutis æternæ, & reformationis prætensæ, ille qui totus in peccatis natus, & cum publicanis & peccatoribus conuersatur, & in quo non sunt reconditi thesauri scientiæ & Sapientiæ f Dei, cuius cogitationes sunt timidæ, & incertæ prouidentiæ propter corporis corruptionem, quod aggrauat animam, cuius terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitãtem, & qui nunquam ex his quæ passus est, didicit obediẽtiam, imò cõedit quotidie splendide, & nutritur in croceis, & huius mũdi stercora amplexatus est, in Curiis Regũ vitam, & redditus magnos consumens, vt dignitates in sæculo nãciscatur? Principes igitur Ecclesiasticos & sæculares contestor, & per viscera misericordiæ Dei nostri apud eos ego minimus expostulo, ne sint pruriẽtes auribus, & ne ad fabulas horum malorum religiosorũ se conuertant, imò ad veritatem suum conuertant auditum. Veritas est autem quòd hi quærũt tantùm quę sua sunt, & vt singularis ferus suam volunt religionem depascere; singularis enim ferus illi censendi sunt, qui sibi solis, & non bono communi consulunt. Et si necessarium fuerit eos audire Visitatores eiusdem religionis patres bonos, & expertos constituant, qui sciant discernere inter lepram, & lepram, quorum sit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium, & intra claustra regularia sine strepitu res & seditiones component, & non alterius classis etiam doctos, & illustres in prudentia viros, qui desiderantes se videri sapientes, & religionis obseruantiæ zelatores vani facti sunt, & eorum voces foris in Curiis Regum sonari, & audiri cupiunt, quibus auditis eorum fama euolet, vt ita hominibus placeant contra id quod coadiutor maximus reformationis mũdi de se dixit, si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem, videant, quid Deus Opt. Max. de Christo Redemptore nostro, quem misit reformare mundum, ait per Isaiam, Ecce seruus meus, suscepi eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea, dedi spiritũ meum, super eum iudicium gentibus proferat, clamabit neque accipiet personam, nec audietur vox eius foris. Et si dixerint mihi, quòd fratres de religione si ad visitandum & reformandum assumantur, facile personas accipient, cùm in religione omnes sint consortes, & alter alterius onera portet. Respondeo id aliquando posse contingere, sed huic malo, remedio prouideri potest, vt scilicet tales viri eligantur ad hoc ministerium peragendum, qui prudentia, scientia, sanctitate in regimine sint ita probati, vt de eis secundùm humanum iudicium nihil sinistrum possit suspicari. Et si inuenti fuerint personas hominum accipere, hoc erit ratum, cum procedat ex malitia, cuius peccata non sunt ita ordinaria, sicut ea, quæ ex fragilitate, & ignorantia originem trahunt, quibus illi qui existentes in sæculo ad visitandas & reformandas religiones assumuntur, inuoluuntur; hi enim ex fragilitate humana, vt suis prætensionibus indulgeant, et ex ignorantia cùm de regimine regularium parum, aut nihil sciant, putant malum bonum, et bonum malum, et dextera eorum est dextera iniquitatis: ipsos autem Ecclesiasticos, qui à singulari fero has vineas Domini Sabaoth deuastãte ad reformationem religiosorũ inuitãtur, obsecro, vt attẽdant ad id quod ipsis et nobis Spiritus sãctus scriptũ apud Isaiam reliquit. Ait enim, apprehendit vir fratrem suum domesticum patris sui dicens, vestimentum tibi est, Princeps esto noster, ruina autem hæc sub manu tua. Respondebitque in illa die dicens. Non sum mendicus et in domo mea non est panis neque vestimentum, nolite me constituere Principem populi. Hoc enim diuino oraculo edocti, si ipsis dicatur quod habẽnt scientiam, prudentiam & autoritatem, vt possint, si opus fuerit, in virga ferrea reformare religionẽ, & vt possint euellere, destruere, disperdere, & dissipare patres religionum, qui præsunt in austeritate, sub quorum potestate omnes subiiciuntur, & de lapidibus filios Israel suscitare, & ipsos loco aliorum plantare, vt ita obseruantia regularis reformetur, & deleatur iniquitas & finem accipiat peccatum, respondeant talia dicentibus. Non sumus mendici, & in domo nostra non est panis neque vestimentum, non habemus vitæ monasticæ experientiam, vt possimus monachos curare, nec studia nostra ad huiusmodi regimen directa sunt, propter quod in domo nostra, huius regularis regiminis maxima est paupertas, ideo nolite nos constituere huius reformationis Principes, non hoc pertinet ad officiũ nostrum: & adeò nolumus nos in huiusmodi quæstionibus immiscere, ne à Domino sicut Ozias castigemur, eo quòd munus Sacerdotij voluit vsurpare, inuitate & constituite eos, qui ad id habent sufficientem scientiam experientia quotidiana acquisitam. si enim domui nostrę præesse nescimus, & ad præsidendum eis cum quibus quotidie conuersamur, quorum mores cognoscimus, quorum inclinationes penetramus, quorum finem in suis actionibus quotidie & assidue cõtemplamur, apud nosmetipsos esse insufficientes iudicamus. quomodo religionis diligentiam in reformatione habebimus? Cùm simus respectu huius reformationis, & præstantissimi regiminis, sicut ablactatiá lacte, auulsi ab vberibus. Denique vt huic discursui finem præbeam vnum certissimum ante Dominũ nostrum Iesum Christum, qui nouit corda hominũ, audeo affirmare, quòd quando religio per Ecclesiasticos reformatur, potiùs deformatur, cùm in ea sectationes, odia, contentiones, discordiæ, & inæqualitas iustitiæ cũ maxima perturbatione relinquatur, et loco benedictionis maledictio sui satis plorãdum effectũ sortiatur. Ne igitur hoc malum contingat frequẽtia Capitulorum generalium in religionibus est perquam maximè necessaria, vt de obseruantia regulari agatur, & omnia in his ita componantur, ita vt regula cuiuscumque instituti pro posse obseruetur, omnia ad hunc finem media apponendo; si enim in præfatis Capitulis ambitioni præcipuè opera datur, et religiosi rebus temporalibus implicantur, et vnusquisque suum proprium commodum prætendir,

e Ad Hebr. 5.

Isa. 32.

Ad Galat. 1.

Isai. 42.

Isai. 4.

1. Paral. ca. 26.

dit, parum, aut nihil de bono communi agendo repetitio Capitulorum ad parum vtilis est, & religiosis inquietis non adhibetur modus, quo aures Tribunalium sæcularium, & Principum ab eis non concitentur, & suas confusiones non euomant, imò ab actis in Capitulis in vnum inuitantur, vt apud præfata Tribunalia, & Principes insolescant. Et sic proh dolor, videmus religionis obseruantiam labefactatam, quia in præfatis Capitulis non de ea, sed de consecutione officiorum, & promotione ad dignitates, & de exemptione aliquorũ, & de præcedẽtia multorũ totum tempus celebrationis eorum consumitur; si enim in eis generales, & patres ordinis haberent cor vnum & animam vnam, & insimul congregati de solo bono communi agerent, non sinentes singularem ferum religionem depascere, ipsi totis viribus resistendo non esset obscurum aurum religionis, nec esset mutatus eius color optimus, neque lapides sanctuarij dispersi essent in capite omnium platearum extra claustra vagantes, nec filij Sion inclyti amicti auro primo religionis essent reputati, vt vasa testea, opus manuum figuli in circuitu ambulantes, quærentes fauores Principum Ecclesiasticorum & sæcularium & suorum fratrum monachorum, vt officia in ordine adipiscantur, nec qui vescebantur in sæculo, voluptuosè interirent in via, nunquam perfectionem attingentes, pro qua quærenda tanquam in viam ad eam consequẽdam intrauerunt, & Deo se per professionem dedicauerunt, neque qui in mundo nutriebantur in croceis habentes magnos redditus, opulentos maioratus atque maximas diuitias, & dignitates ad eam peruenirent miseriam, vt de ipsis iure optimo possit dici quòd amplexati sunt stercora, id est, omnia huius mundi caduca, quæ vt sterora reputare debuerant, vt Christum Dominum lucrifacerent. Nec ad eum deuenirent regulares statum, vt non solùm interiora animæ, sed & facies eorum super carbones sit denigrata, ita vt non sint cogniti in plateis eorum habitum et conuersionem satis à suo instituto dissimilia contemplantes, ita vt etiam nomine religiosorum minimè sint nuncupandi.

Dices, innumeræ sunt in præfatis capitulis ordinationes, et constitutiones factę ad reformationẽ religionũ præcipuè tendẽtes, et nihilominus eandẽ in eis cernimus tepiditatem, neque videmus collapsam obseruantiam restaurari. Ad quod respondeo id vtiq; minimè posse in aliquibus religionibus negari, sed hoc euenit ex defectu cuiusdam ordinationis principalis, propter cuius carentiam omnes aliæ suum desideratum minimè consequuntur effectum. Ordinatio autem deficiens, est, quæ præcipiat, vt omnes aliæ sub grauibus pœnis temporalibus executioni mandentur, quæ executio non potest irrefragabiliter fieri, vt sit vtilis ad salutem æternam, nisi generalium commissarij cum patribus ordinum, et prouinciarum suauiter se habeant eos, non vt contrarios, sed vt amicos conuersando et tractando, eorum auxilium humiliter implorando, si enim ad hæc eorum fauor deficiat, licèt multiplicent mandata, et fulminent censuras et regant transgressores in virga ferrea, in vanum profectò laborant intendentes, hoc modo religionem ædificare et ipsam reformare; suauiter enim hæc omnia executioni debẽt mandari; debent enim ipsi instruere subditos in spiritu lenitatis considerantes se ipsos ne & ipsi tententur; non enim dedit Deus illis spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis, nec subditi acceperunt spiritum seruitutis iterum in timore, sed acceperunt spiritum adoptionis filiorum, in quo clamant Abba pater.

Ad Galat. 6.

4. Ad Tim. 1.

Ad Rom. 1.

Et si dixerint mihi præfati Commissarij parũ confidere in dictis patribus, quos relaxatè et latè viuere ipsi existimant, et per consequens eorum fauorem proficere ad hoc minimè debere? Ad hoc respondeo quòd eos in spiritu lenitatis secretò cum charitate & benignitate instruãt, vt sic suauiter cõuicti Deum præ oculis habẽtes ad suam puram, & sanam perducãt volũtatem, quòd si efficere non potuerint & non inuenerint alios patres in prouinciis boni cõmunis zelatores, & vt tales ab omnibus probatos, qui eis in præfata reformatione fauorem beneuolũ impartiantur, parũ aut nihil eorum diligentia, & solicitudo in reformando proficiet; nam minores exempla maiorum sequuntur, & sicut impossibile est pedes moueri, nisi à capite spiritus vitales mittantur; ita impossibile est vt minores reformentur, sine eo quòd reformatio à maioribus descendat sicut vnguentum in capite quod descẽdit à barba Aaron, vsque ad oram vestimenti eius. Christus enim generis humani restaurator postquam pro patribus Synagogæ alios principes constituit (iuxta vaticinium Dauidis) qui mundum sua doctrina & exemplo poterant tanquam ipsius coadiutores mundum reformare, dixit prædicando super cathedram Moysis sederunt Principes & Pharisæi; omnia ergo quæcumque dixerint vobis, seruate & facite; secundùm verò opera eorum nolite facere: dicunt enim & non faciunt.

Psal.

Psal.

Math. 23.

Ex quo loco colligitur toto cœlo aberrare præfatos Commissarios, qui nullis constitutis religiosis reformatis, zelosis, prudentibus, & spiritum Dei habẽtibus, qui in reformatione possint eis, vt strenui cooperatores assistere relinquentes patres ordinum & prouincialium in suo, vt dicunt, principatu ipsam reformationem introducere conantur, dicendo quòd secundùm opera eorum minimè suos gressus dirigant, cum dicant, & non faciant. Ad restaurationem ergo huiusmodi peragendam, & plantationem nouam & obseruantem inducendam velint nolint præfati patres auxilium à præfatis patribus, aut ab aliis in eorum locum subrogatis debent necessariò mendicare. Quando enim Dominus præcepit Moysi, vt educeret filios Israel de potestate Pharaonis, dixit illi: Vade congrega seniores Israel, & dices ad eos, Dominus Deus patrum nostrorũ apparuit mihi, Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob dicens, Visitans visitaui vos, & vidi omnia quæ acciderunt vobis in Ægypto, & dixit, vt educant vos de afflictione Ægypti ad terram fluentem lacte, & melle. Et audient vocem tuam, ingredierisque tu & seniores Israel ad Regẽ Ægypti: bene poterat Deus in suo brachio excelso, sine adiutorio & adminiculo seniorum Israel educere illum populum de Ægypto, sed noluit, quia si seniores tali egressui non cooperarentur, & libenter consentirent, præfatum exitum non ea suauitate disponeret, qua omnia suauiter disponit, vnde allocutus Moysem præcepit ei, vt seniores congregaret, & ad suam adduceret sententiã, ita vt ad Regem Ægypti cum eo libenter accederent & ingrederẽtur. Si igitur Deus, in cuius potestate omnia sunt posita, & potuit sine adminiculo seniorum suum intentũ Regi intimare, & ad effectũ vsq; perducere, noluit id vtiq; sine præfato adminiculo opere cõsummare, quomodo prętati cõmissarij, quibus non est infinita data potestas, nec sunt alter Moyses in virtute, fortitudine & sanctitate, sine cooperatione seniorum prouincias sibi commissas poterunt in pristinum religionis perducere statum? Non est hoc secundum viam ordinariam factibile: consilium igitur Ietri sequantur associantes sibi de prouinciis religiosos: viros potentes, sapientes & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, & ab omni ambitione, & affectione, & partialitate sint alieni: qui possint stare in medio omnium dicendo, Pax vobis: quos si non inuenerint, sustineant sapienter, & patienter Deo Opt. Max. negotium reformationis commẽdantes, vt ipse conuertat corda patrũ in filios, & incredulos ad sapientiam iustorum, vt sic possint parare Domino plebem perfectam, vt ex infrà dicendis patebit. Quanto magis quòd nunquam Deus religiones ita viduas relinquit, vt à sapientissimis, prudentissimis & admodum religiosis viris & in causis regularibus versatis omnino destituantur. Zelo zelatus erat Elias, quia dereliquerunt pactum Domini filij Israel, & altaria sua destruxerunt, & solus ipse sit derelictus. Cui Dominus ait, Derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incuruata ante Baal.

Exod. 3.

Genes. 18.

3. Reg. 19.

Sexta

Sexta ratio quare Concilia prouincialia sunt sæpesæpius celebranda, est, quia Ecclesia Dei semper prouisa fuit de ministris, qui voluntatem Dei declararent & interpretarentur, vnde Augustinus considerans *[Super Psal. 4.]* suo tempore bonorum Episcoporum penuriam intelligens aliquos fideles sibi persuasuros esse ab illis patribus sanctissimis destitutam, quibus in sua prima ætate fruebatur, ipsos fideles consolatur dicens, Ergo illorũ abscessu deserta est Ecclesia, absit, pro patribus tuis nati sunt tibi filij, patres missi sunt Apostoli, pro Apostolis filij nati tibi sunt, constituti sunt Episcopi, qui sunt in toto mundo, vnde nati sunt? ipsa Ecclesia Patres illos appellat, ipsa illos genuit, ipsa illos constituit in sedibus patrum; non ergo te putes desertam, quia non vides Petrum & Paulum, quia non vides illos per quos nata es, de prole tibi creuit paternitas, & cum hi patres voluntatem Dei *[Psal. 4.]* populo exponant, ideo Deus Opt. Maxim. præcipit dicens, Congregate illi sanctos eius qui ordinant testamentum eius super sacrificia: Sanctos autem Episcopos vocat; licèt enim aliqui sanctitatem non sectantur, officium & munus sanctorũ præseferunt, & aliqui eorum inter sanctos meritò connumerãtur, nunquam enim Deus ita destituit suam Ecclesiam, vt non sint aliqui, imò & plurimi Episcopi, de quibus verè et propriè possit illi dici, pro patribus tuis nati sunt tibi filij in sanctitate illos patres imitantes, quos Spiritus sanctus præcipit in vnum meritò congregari, vt contra spiritualia nequitiæ & aduersus insidias tenebrarum possint se, vt murus fortissimus opponere, & vt exercitus validissimi prælia Domini suscipere: sicut enim cùm Regina infirmitate grauissima detinetur, Medici meliores insimul congregantur, qui de eius infirmitate scrutentur, & medicamenta accommodata adhibeant, ita cum Ecclesia Dei multiplici infirmitate detineatur, à malis humoribus peccatorum, & à prauis dogmatibus hæreticorum, & eorum qui se ipsos amant *[Isai. 1.]* causata, ita vt à planta pedis vsque ad caput non sit in ea sanitas, & principes eius sint infideles, diligentes munera, & sequantur retributiones, necessarium est vt *[Ad Heb. 1.]* Medici spirituales congregentur in vnum, qui sunt Episcopi; omnes enim sunt administratores spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis, vt congregati in vnum libros sacros & sanctiones sanctorum patrum perscrutantes tantæ infirmitati medicinam adhibeant *[Hieremi. 8.]* congruentem; qui enim in hac Ecclesia militanti cadit resurgat, & qui conuersus est reuertetur; Do*[Iudith.]*minus enim est in Sion, & Rex eius in ea est, & Regina est in Galaad, & Medici sunt in ea, vnde sapientissimè illa sancta Iudith in illa maxima Betuliæ tribulatione conuocauit seniores dicendo, Nunc fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, vt memores sint quia tentati sunt patres mei, vt probarentur, si verè colerent Deum. Concilia igitur prouincialia sunt sæpe congreganda, vt tribulationibus Ecclesiæ possit subueniri: nam ait ille doctissimus F. Franciscus a Victoria *[In relect. de potest. Pap. & Concilij.]* quòd ab eo tempore quo propter nouas opiniones doctorũ Pontifices cœperũt timere Cõcilia, Ecclesia manet sine Cõciliis, & manebit cum magna calamitate & pernicie religionis. Et hæretici nihil aliud fortiùs impedire satagunt, quàm Concilia congregari, nec Ecclesia terribilis, vt castrorum acies ordinata illis opponetur: non enim negant hæretici bonum esse ieiunium, sed tempus & modum ieiunandi pro libito cuiuscumque relinquunt: non enim ieiuniũ timent, sed ieiunium Ecclesiæ vniuersalis maximè abhorrent, ipsum vt aciem quandam fortissimorum militum considerant. Non condemnant hæretici orationes priuatas, at orationem publicam nomine Ecclesiæ in vnum congregatæ detestantur, nolunt horas canonicas, & officia diuina in Ecclesiis, & choris decantari, cùm orationes nomine Ecclesiæ publicè oblatæ contra eos, vt fortissimus exercitus assistat, propter quod religiosos maximo odio prosequuntur, cùm habitent congregati in vnum & sint contra eos, vt sagittæ quædam acutæ cum carbonibus desolatoriis, abhorrent super omnia altissimũ Missæ sacrificiũ, vt quoddam potentissimum holocaustum ab Ecclesia vniuersali oblatum, quo dæmones fugantur, & hæreticorum in sua feritate confidentium machinæ conteruntur. Nos autem lacte Ecclesiæ solidissimo nutriti orationes priuatas minimè condemnamus, imò laudamus & commendamus ad vlteriùs progredientes velut milites huius Ecclesiæ militantis orationes publicas amplexamur, quibus quasi cum quodam validissimo exercitu, pro fide certamus, & priuatis & publicis orationibus vsi sunt Apostoli & discipuli Domini, qui nobis fuerunt prædicatores & rectores, vt ex Actibus Apostolorum satis patet; *[Act. 1. & 3. & 10. & 14.]* vtraque enim oratio priuata & publica quandam habent Deo placentem connexionem, propter quod ecclesia non solùm approbat & confirmat religiones officium diuinũ in communitate recitantes, sed etiam alias ipsum priuatim persoluẽtes, cum præfatę religiones pro diuersis ministeriis constituantur; sunt enim religiones quidam ad præliandum prælia Domini exercitus ordinati, in quibus exercitibus distincta ministeria reperiuntur, in quibus non minus seruiunt vigiles in speculis, quàm milites in prælio pugnantes, & illi qui adinuentiones pro victoria consequenda docent, quàm illi qui irruunt ad spoliandum, & sic omnes religiones secundum sua particularia instituta, & ministeria sunt tanquam quidam domini exercitus colluctantes non solum contra carnem *[Isai. 7.]* & sanguinem, sed etiam contra exercitus turbæ infernalis, vt non timeamus, neque cor nostrum formidet à duabus caudis titionum fumigantium, & vnicuique religioni in suis ministeriis exercitatæ merces à Domino constituta est: æqua enim pars erat descendentis ad prælium & remanentis ad sarcinas, prout in libro primo Regum continetur. *[Lib. 1. Reg. cap. 3.]* Hæc adducta sunt vt videamus, quo odio prosequantur dæmones & hæretici Ecclesiam in vnum congregatam, desiderantes & procurantes singulare certamen, iuxta illud, quòd figuratiuè in Goliath contingit, qui exprobrans exercitum Domini noluit cum ipso pugnare, sed dixit, Eligite *[1. Reg. 17.]* vobis vnum & descendat ad singulare certamen, si quis venerit pugnare mecum & percusserit me, erimus vobis serui: si autem ego præualuero, & percussero eum, vos serui eritis, & seruietis nobis; bene enim intelligunt dæmon & hæretici, eius membra, in illo Goliath repræsentari exercitum Domini in vnum ad præliandum ordinatum inuincibilem esse, & inexpugnabilem, & sic non verentur singulare ingredi certamen, quod eis nunquam concedi debet: nam si illud acceptauit Dauid, ex eo processit, quia Christum Dominum figurabat, qui solus contra dæmonem potuit pugnare, & contra eum solus victoriam reportare, sicut Isaias fuerat vaticinatus, cuius vaticinium apud diuum Matthæum adimpletum fuisse cernimus. *[Isai. 64. Matt. 4.]* Vnde secundum Rupertum Abbatem, & ante eum diuus Ambrosius prælium Abrahæ, contra quatuor Reges cum trecentis decem & octo vernaculis domus suæ, fuit figura prælij quod habuit Ecclesia in Concilio Nicæno contra Arrium, & alios Hæresiarchas *[Rupert. gen. 14. Ambro. lib. 1. de fide in prolog.]* cum trecentis decem & octo Episcopis domus suæ, cum quibus sicut alter Abraham mirabilem fuit consecuta victoriam. & diuus Gregorius persuadens, vt concilia prouincialia sæpe fiant, ait. si hæc obseruaueritis, scitote, quia scriptum est, vbi fuerint duo, aut tres congregati in nomine meo, ibi in medio eorum sum, si ergo dignatur adesse duobus, vel tribus congregatis, quanto magis non deerit vbi plures conueniunt sacerdotes: qua vera persuasione suffulti possunt hi domini exercitus audacter exprobrare hæreticos & potestates tenebrarum dicentes, Congregamini populi, *[Isai. 9.]* & vincimini, & audite vniuersæ procul terræ, confortamini & vincimini, accingite vos & vincimini, inite consilium & dissipabitur, loquimini verbum & non fiet, quia nobiscum Deus. Vides igitur rationem

quare concilia prouincialia sæpe sunt reiteranda. Quæ ratio etiam militat in religionibus; vt enim reformentur, manus Domini est necessaria, vnde oportet in ipsis capitula, aut congregationes fieri generales, vt contra diabolum & eius coadiutores possit prælium iniri, & eorum destrui castra; ex congregatione enim patrum religionum tanquam à validissimis huius sacræ militiæ ducibus multæ declarationes, & animaduersiones procedent, quibus multi abusus & consuetudines prauæ, & contra instituta regularia corruptelæ exterminabuntur, quæ minimè euenient si Commissarij missi à Generalibus per se solos aliqua præcipiant & sine consilio patrum; & eius assensu ad singulare certamen aggrediantur, imò sic ad singulare certamen contra relaxationes maximas se constituentes, cum illud acceptent, quod Dauid figura Christi Domini potuit & debuit acceptare de temeritate à patribus generalibus arguentur, & à Goliath in certamine succumbent, & prostrati cadentes non gloria, sed confusio, & irrisio erunt populo Dei dicenti, Quia hi cœperunt ædificare & non potuerunt consummare, imò incident in Scyllam volentes vitare Charybdin, & timẽtes pruinam, qua sibi commissas prouincias vexari cernebant, nitentes eam suo consilio singulari euitare, proprijs oculis postea videbunt ita irruere super eas niuem, vt rectè dici de eis possit vsque ad fundamenta esse exinanitas. Capitula igitur generalia sunt à Generalibus celebranda, vt consilio & consensu patrum modus reformandi præscribatur, & ipsis Cõmissarijs tradatur, & suauiter iuxta supra dicta executioni mandetur. Dicent aliqui magnos & excessiuos sumptus in præfatis Capitulis generalibus agendis fieri, quapropter non tam frequenter sunt celebranda. Cui obiectioni respondeo reformationẽ ab ipsis Capitulis incipere debere, cũ iudicium incipiat à Domo Dei. Hoc enim inter alia in Capitulis generalibus est præcipuè definiendum, vt tantum patres præcise in ipsis Capitulis generalibus necessarij inueniantur, & non alijs ad ea adeunda licentia concedatur, vt sic sumptus minuantur, vltra quod bono regimini id satis est consentaneum; illi enim qui extrauagantes in Capitulis inueniuntur, ad nihil aliud deseruiunt, nisi vt factiones ambientium foueant, nullis conuenticulis parcant, mendacia fabricant, & discordias inter fratres disseminant: de quibus verificatur illud, pericula in falsis fratribus, hi sunt quædam sydera in capitulis errantia; hi sunt, qui à quocumque vento circumferuntur, qui segregant semetipsos animales spiritum non habentes, & qui inclinant ex hoc in illud fæces suarum prætensionum, ex quibus omnes capitulares, vt peccatores bibant, & cum sint in Capitulis otiosi tota die, & in his & alijs similibus occupantur, vt suis prætensionibus indulgeant. Et in nostra Minorum de Obseruantia religioni hi excessiui sumptus magis debent euitari, cùm altissimam promisimus paupertatem. Et sic in ea attenta temporum qualitate summopere desidero, vt Capitula generalia secundum Bullam Leonis X. vniones non celebrentur; ita vt de sexennio in sexennium patres vtriusque familiæ in vnum non congregentur, sed quantum ad electionem Generalis, patres vtriusque familiæ conueniant sibi ipsis adinuicem vices committendo, ita vt si in familia vltramontana familiæ Capitulum generale celebretur, in eo tantum fratres illius familiæ congregentur, & Generalis ab ea eligatur, & ordinationes pro ea ibi constituantur, & in alia familia cismontana congregatio generalis fiat, in qua Commissarius generalis eligatur. Dixi, quantum ad electionem Generalis: nam vtraque familia suos debet eligere definitores, & secundum loca & tempora suas accommodatas facere ordinationes, ita vt compromissio solum respectu generalis intelligatur. Hoc enim modo sumptus facti per mare & per terram euitantur, in quibus faciendis, attẽta nostra regula Minorum maximũ animarum periculum versatur, cum secundum eam fratres neque per se, neq; per interpositam personã possint recipere denarios, vel pecuniam, sine quibus in maxima quantitate tantum, & tam arduum iter peragere minimè possunt. Euitantur etiam vexationes fratrum per totum orbem, qui ex vtraque familia, in vnum confluunt, & ab occidentalibus & orientalibus Indijs etiam aduentant non sine magnis periculis in mari, & periculis in terra, & periculis in conscientia propter tanti itineris diuturnitatem, in quibus varijs calamitatibus oppressi eorum, quæ ad suum institutum pertinent, aliquando obliuiscuntur. Quibus omnibus malis ex parte succurretur si reuocatio præfatæ Bullæ vnionis, quantum ad celebrationem Capituli à Sede Apostolica obtineretur, et sanctitas domini Papæ sua Bulla præfatum compromissi ordinem, dignaretur approbare, quod petentibus principibus Christianis facilè, vt credo, obtineretur.

Ob 6.

2. Cor. 12.

ARTICVLVS IIII.

De reformatione Discalciatorum nostræ sacræ religionis Minorum de Obseruantia.

RESpondeo dicẽdo, quòd non est meum intentũ in hoc articulo agere de origine huius reformationis in his Hispaniarum partibus, cum hanc in his libris non assumpserim prouinciam. sed de Bullis, quibus hæ prouinciæ in suis reformationibus conseruantur, de quo est Bulla Clementis VII. quæ incipit, *In suprema militantis Ecclesiæ specula, &c.* Data Romæ, anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo secundo, vbi, inter alia mandatur assignari eis quædam loca particularia, & de Custode eorum eiusque officio. Quæ Bulla postea fuit confirmata et declarata à Greg. XIII. in constitutione, *cum illius vicem*, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo nono, sed de tenore alterius eiusdem Pontificis concessionis, Datæ Romæ anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octauo, quæ incipit, *ad hoc nos Deus*, in præsentiarum faciam mẽtionem. In ea enim cõfirmauit et declarauit regulam, et regimen fratrum Discalciatorũ prouinciæ S. Iosephi in regnis Hispaniarum ordinis P. N. Francisci de Obseruantia. Ac sub pœna excommunicationis latæ sententiæ inhibuit superioribus, ac Prælatis ipsorum fratrum de Obseruantia, ne eos circa eorum viuendi modum molestare, aut in eis aliquid innouare præsumant. Quæ sancti Iosephi prouincia cùm extenderetur per omnem fere Hispaniam, et ab vno Prouinciali pedestre ambulãte visitari quotãnis non posset, ad instantiam Regis Hispaniarum Philippi II. (qui religionis Christianæ maximus fuit propugnator, & defensor & religionum zelotissimus reformator, cuius vita et mors posteris exemplum viuendi, & moriendi reliquerunt) fuit diuisa autoritate sanctissimi D. N. Clem. VIII. an. Dñi millesimo quingẽtesimo nonagesimo quarto, die decima Martij. Ita vt pars illius, quæ in regno Toletano consistit, nomen prouinciæ sancti Iosephi retineret. Altera verò pars quæ in regno Legionensi sedem habet, prouincia sancti Pauli sibi nomen vendicaret, de ea in hæc verba prorumpens, *sub nomine sancti Pauli erigimus & instituimus, eamque sic erectam & institutam inter prouincias ordinis Minorum regularis Obseruantiæ apponere, eique aggregare & annumerare, positamque & aggregatam, & annumeratam esse & fore omnibusque concessionibus, indultis, gratijs & literis Apostolicis prouinciæ sancti Iosephi concessis & pro tempore concedendis etiam perfrui & gaudere debere, proinde ac si eidem prouinciæ de nouo erectæ specialiter concessa essent, & eisdem constitutionibus, quibus eadem prouincia S. Iosephi vtitur & gubernatur, & pro tempore vtetur, & gubernabitur, perpetuò vti, & gubernari debere, & ad talia statuta pro tempore ita ordine facta & pro tempore facienda, nec prouinciæ sancti Iosephi, nec de nouo erectæ huiusmodi vllatenus teneri, cum strictiores obseruantiæ fratrum Discalciatorum constitutiones existant, paupertatem altissimo domino promissam longe magis concernentes.* Hæc S. D. N. Clemens VIII. in dicta bulla.

Circa quam concessionem dubitatur an prouincia S. Pauli de nouo erecta virtute dictæ Bullę obseruare tenea-

teneatur constitutiones factas et faciendas à prouincia sancti Iosephi. Et pro parte affirmatiua videntur facere verba dictæ Bullæ superius allegatæ, ibi, *perpetuò vti & gaudere debere*. Hoc enim verbum *debere*, licèt secundum propriam significationem non semper obligationem inducat,& necessitatem,cùm possit debitum honestatis & congruentiæ denotare. Argumento cuiusdam decretalis *a* disponentis filium nondum adultum,cuius volūtas decerni non potest,pater cui vult matrim. tradere potest,& postquā filius peruenerit ad perfectam ętatem,omnino debet hoc adimplere,super quam decretalem Glos.*b* ait, Debet inquā, adimplere debito honestatis, & non necessitatis,ad quem sensum vniuersi iuris interpretes hanc interpretatur decretalem, & sic ex traditis ab ipsis colligitur, quod verbum *debet* ex sua primæua significatione non semper obligat ad mortale. Attamen id legibus Ecclesiasticis ex accommodatione vsus Ecclesiastici verbo præceptiuo ad mortale obliganti ęquipollet, iuxta quam significationem necessitatem importat, sicut asserunt quædam Glossæ *c*, quod & annotauit Bartolus communiter receptus. Vnde attenta significatione huius verbi *debere*, videtur quod patres prouinciæ D. Pauli,sub pœna peccati mortalis tenentur suam prouinciam gubernare secundùm ordinationes factas & faciendas in prouincia sancti Iosephi.

a c. 1. de desponß. impub.

b Glos. v. debet.

c Glo. in clem. attendētes. de stat. reg. & in c. proposuit. de appellat. Bar. in l. 3. C. de pig. & in l. fas e. ff de offic. præsid.

At contrarium attenta dicta Bulla existimo asserendum, primò, quia ordinationes prouinciæ S. Iosephi accommodantur regno, & locis, in quibus est fundata, quæ prouinciæ S. Pauli minimè erunt accommodæ, quæ verbi gratia est fundata in pauperiori regno, & in partibus frigidissimis, cuiusmodi non est regnū Tolet. in quo prouincia S. Iosephi sita est. Nec valet dicere, quòd quādo hæ duæ prouincię erāt indiuisę,& erat vna eisdem ordinationibus vtraque gubernabatur, & ideo nimirum si modò diuisæ eisdem possint commodè gubernari. Nam respondeo, quòd quando erat vna tantùm prouincia fratres à terra frigida in aliam magis beneuolam & suis necessitatibus accommodatam mutabantur, & cum hoc suis infirmitatibus, & necessitatibus remedium parabatur: modò autem hæc transmutatio non potest fieri, cùm vnaquæque prouincia suis limitibus terminetur, & suo principali gaudeat, vnde oportet vt prædictis necessitatibus succurratur, vnamquamque suis constitutionibus gaudere secundum loca, tempora & frigidas regiones, & quòd constitutiones in vnaquaque fiant prędictis rationabilibus necessitatibus & vtilitati prouinciarum accommodæ; debent enim ordinationes & constitutiones, vt obligent, & obseruentur, esse iustæ, rationabiles & vtiles in bonum commune, & non in bonum priuatum tendentes, vt ait diuus Thomas *d* communiter receptus, & est communis Canonistarum *e*. Quod confirmatur ex his quæ à sanctis Patribus videmus ordinata, in diuisione Episcopatuum, vt vnaquæque diœcesis suis legibus & iudicibus gubernaretur, & iudicaretur, prout in superioribus *f* satis dictum est.

d D Tho. 1. 2. qu. 96. art. 4.

e Canonistæ in ca. erit autem lex. 4. dist.

f Sup. hac qu.

Secundò hæc nostra pars probatur ex illa tritissima iuris regula dicēte, illud quod omnes tangit ab omnibus debere approbari, à qua regula cùm sit iuris naturalis conformis, non est recedendum, nisi aliud contrarium ex hac Bulla euidenter colligatur determinatum à Sede Apostolica, quæ ad contrarium in hoc casu ordinandum habet autoritatem,sed non videmus in ea expresse cōstitutum quòd prouincia sancti Pauli debeat cōstitutionibus & ordinationibus prouinciæ S. Iosephi gubernari; ergo id minimè concedere debemus,sed quòd priùs constitutiones factæ, & faciendæ à prouincia sancti Iosephi debent à prouincia sancti Pauli acceptari, tractatu præmisso in Capitulo dictæ prouinciæ an sint accōmodæ regioni, in qua dicta prouincia est fundata, & modo viuendi fratrū in ea vtiles, & bono communi eiusdem prouinciæ necessariæ & rationabiles. Nec obstat quòd ex prouincia diui Pauli duo fratres nomine totius prouinciæ ad Capitulum diui Iosephi prouinciæ mittantur cum commissione, vt dictas ordinationes recipiant, aut repudient, vt conuentione facta inter ipsas prouincias est constitutum: nam respōdeo quòd in dicta Bulla non est præceptum, vt dicti fratres ad id peragendum mittantur, sed ita fuit per viam pacti inter ipsas prouincias conuentum, videntes magna inconuenientia, quæ prouinciæ sancti Pauli sequebantur ex obseruatione,aut ex obligatione obseruandi ordinationes factas & faciendas in prouincia sancti Iosephi, quas dicta prouincia sancti Pauli non solum ignorabat, sed nec somniauerat, imò contradicere ratione boni regiminis tenebatur. Præterea missio horum duorum fratrum mala ex dictis ordinationibus resultantia non sufficienter poterant impedire; sicut enim magis vident duo oculi quàm vnus,ita magis prçuidēt totius prouincię vocales, & patres in simul congregati, quàm duo fratres, qui licet sint docti & experti in regularibus institutis, non tot possunt moraliter loquēdo præuidere,quot tota prouincia simul præuidebit, præcipue cum illi duo fratres possint faciliter falli à persuasionibus fratrum prouinciæ S. Iosephi, in qua comparant, vt assentiant vel dissentiaut, & in qua actualiter de bono prouinciæ sancti Iosephi tractatur, & non de commodo alterius prouinciæ, cuius commodum & vtilitatem,licet etiam prætendatur, media tamen ad eius cōsecutionem non apponent,cum de eius necessitatibus non sint ita certi sicut est certa ipsa prouincia S. Pauli, quod ex dicto communi Hispaniæ dicente, *que mas sabe el necio en su casa que el cuerdo en la agena*, confirmatur his & aliis quæ infra dicemus, semper mihi visum est, quòd noluit S. D. N Clemens VIII. in verbis superius adductis prouinciam D. Pauli obligare ad obseruantiam ordinationum factarum & faciendarum in dicta prouincia D. Iosephi; non enim credendum est, quòd erigendo prouinciam S. Pauli de nouo eam seruam, & subiectam prouinciæ, alteri relinqueret: nunquam enim summus Pontifex erigendo vnum de nouo Episcopatum alteri, à quo diuiditur, subiectum relinquit, vt ex iure *g* patet.

g c. scitote. 6. qu. 3.

Nec obstat si dicatur hoc fuisse factum ad cōuersionem prouinciæ S. Pauli, vt semper reformata permaneret. Respondeo quòd sanctitas domini Papæ non habuit reuelationem à Deo Opt. Max. quòd reformatio deberet semper assistere magis in prouincia sancti Iosephi, quàm in prouincia sancti Pauli, neque quòd in prouincia sancti Iosephi magis deberet assistere Spiritus sanctus in ordinationibus condendis, quàm in prouincia S. Pauli, vt prouinciā D. Iosephi liberā semper, prouinciam verò D. Pauli ancillam semper, fore definiret, & vt prouincia S. Pauli tanquā minor, prouincię S. Iosephi tanquam maiori deseruiret. Ex quibus concludo quòd in verbis suprà appositis voluit S. D. N. Clemens VIII. concedere prouinciæ S. Pauli facultatem ad fruendum & gaudendum ordinationibus prouinciæ S. Iosephi, ita quòd eis posset gubernari tanquam altissimæ paupertati in regula promissæ magis concernentibus. Et quòd pater Generalis Obseruantiæ, et cæteri Prælati volentes ipsa vti et frui ordinationibus dictæ prouinciæ non possint eam compellere ad constitutionum generalium obseruationem, vt sic semper hoc clypeo se defendens à reformatione desiderata minime deficeret.

Ad huius autem intellectus explicationem, et probationem notandum est primò quòd S. D. N. Papa Clemens VIII. anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo secundo, vigesima quinta die Martij, Pontificatus sui anno primo,concessit Bullam prouinciæ S. Iosephi, in qua dictam prouinciam ab aliquibus, quæ à dicto patre Generali, Commissario generali et aliis Obseruantiæ Prælatis poterant, et solebant præcipi, exemit, ita vt respectu eorum mandatis, ordinationibus,et constitutionibus obseruantię minimè subiecta remaneret, quo priuilegio vult Clemens VIII. vt in verbis superius allegatis prouinciam S. Pauli posse frui et gaudere si libuerit. Cum enim hoc sit priuilegium, et concessio secundum ius, & secun-

In quæst. reg. 1. tom. qu. 9. art. 2. cundum ea quę in nostris quęstionibus regularibus latè diximus, potest dicta S. Pauli prouincia eo vti, potest etiam in totum, vel pro parte renunciare secundum quod tali prouinciæ commodum, & necessarium videatur. Quod constat ex verbis superiùs relatis, ibi, *omnibus concessionibus, indultis, gratiis, & literis Apostolicis prouinciæ S. Iosephi concessis, & pro tempore concedendis, etiam frui, & gaudere debere*. Quæ verba satis innuunt, quòd perinde priuilegia, & gratiæ prouinciæ S. Iosephi sunt communicata prouinciæ S. Pauli, ac si ipsi immediatè essent concessa, quod clariùs indicant sequentia verba, ibi, *proinde ac si eidem prouinciæ de nouo erectæ specialiter concessa essent*. Quod adeò verum est, vt si modò prouincia sancti Iosephi his concessionibus, & priuilegiis renunciaret, non propterea prouinciæ diui Pauli aliquod præiudiciũ ex dicta renunciatione accresceret quo minùs liberè prædictis priuilegiis frui & gaudere possit, cùm ratione dictæ communicationis iam sint facta propria, argumento eorum, quæ in nostris quæstionibus canonicis, & regularibus satis resoluo. Ex quibus infertur, quòd etiamsi prouincia S. Iosephi per non vsum prædicta perdat indulta, non propterea prouincia S. Pauli perdet ea, cum non vsus alterius prouinciæ (qui est quid facti) non possit nocere alteri prouinciæ: non enim vsus & non vsus, sed ius tantùm communicatur. 1. tom. q. 55. art. 19.

Et idem omnino dicendum est de indultis, & gratiis, quæ post Gregorium XIII. concessit Clemens VIII. prouinciæ S. Iosephi; his enim prouincia sancti Pauli poterit frui, & gaudere si voluerit, & ad eorum obseruationem, & receptionem non astringetur; si enim ad ea obseruanda obligaretur, naturam priuilegiorum amitterent, sed naturam constitutionum vtique fortirentur, & à Clemente VIII. non concessiones, indulta & gratiæ, sed constitutiones vocarentur. Denique ex his clarum est, quòd potest dicta prouincia D. Pauli gaudere, si vellet, dictis concessionibus, & ad eas obseruandas minime potest obligari.

Ex quibus infertur, quòd cùm S. D. N. Clemens VIII. eodem tenore verborum & sermonis contextu in dicta Bulla ordinauerit, vt prouincia sancti Pauli frui & gaudere debeat ordinationibus factis & faciendis in prouincia sancti Iosephi, vt patet ex eius verbis, ibi, *Et eisdem constitutionibus quibus eadem prouincia sancti Iosephi vtitur, & gubernatur, & pro tempore vtetur, & gubernabitur, perpetuò vti & gubernari debere*, quod sicut ad obseruantiam, & receptionem gratiarum & indultorum Apostolicorum minime astringitur, ita etiam ad receptionem ordinationum prouinciæ sancti Iosephi, prouincia S. Pauli minimè coarctetur cum eisdẽ prorsus verbis (vt ex contextu dictæ Bullæ patet) dictæ prouinciæ sancti Pauli communicetur, vt debeat frui, & gaudere constitutionibus prouinciæ sancti Iosephi, sicut conceditur, vt debeat frui, & gaudere priuilegiis, gratiis, & indultis eidem prouinciæ concessis & concedendis. Vnde verbum, sicut debere, positum in dicta Bulla sicut respectu priuilegiorum non denotat necessitatem, ita etiam respectu ordinationum aliquam necessitatem prouinciæ sancti Pauli minimè inculcat, sed tantum denotat, & insinuat ipsam prouinciam iustè debere vti, & frui dictis gratiis & ordinationibus. Nec alienum est à sacris Canonibus & à legibus imperialibus hoc verbum debere resolui in hanc scilicet iustè debere, vt præsupponit doctissimus Nauarrus in quodam consilio. Quòd autem in dicta Bulla solum concedatur dictæ prouinciæ, vt possit, & debeat iustè gaudere & frui dictis ordinationibus prouinciæ sancti Iosephi, tanquam magis accommodis Discalciatorum statui, non vt ad hoc possit obligari sed tantùm ad hoc, vt non teneatur ad alia ordinis statuta, sicut non tenetur prouincia sancti Iosephi, patet ex verbis statim appositis in dicta Bulla, ibi, *Et ad alia statuta quæcumque in ordine facta & pro tempore facienda, nec prouincia sancti Iosephi, nec de nouo erecta huiusmodi vllatenus teneri, cùm strictioris obseruantiæ fratrum Discalciatorum constitutiones existant, paupertatem altissimo domino promissam longe magis concernentes*. Nauarrus li. 1. consi. 1. de elect. consi. 1. pag. 26.

Nec supradictis obstant alia verba eiusdem Bullæ ibi, *Et ipsa amba prouinciæ suis propriis tantum, & non aliis constitutionibus regi, & gubernari perpetuo teneri*. Quod verbum teneri, necessitatis obligationem importat, et sic videtur significare, quòd dictæ prouinciæ suas proprias tenentur constitutiones obseruare, & per consequens, quòd prouincia sancti Pauli tenetur ad statuta prouinciæ sancti Iosephi, cùm facta sint per dictam bullã ipsi propria. Nam huic obiectioni respõdetur intentionem summi Pontificis esse, vt contextus verborum Bullæ satis indicat, vt hæ duæ prouinciæ suis regantur constitutionibus, & ordinationibus ab ipsis capitulariter factis & approbatis, & quòd non teneantur statutis ordinis, sed ad obseruationem tantùm propriarum constitutionum obligentur. Et ex hoc non infertur quòd prouincia D. Pauli teneatur obseruare constitutiones prouinciæ sancti Iosephi: sunt enim tantum ipsi propriæ si voluerit his vti, vt se protegat à Prælatis Obseruantiæ, non autem sunt ipsi propriæ, vt velit nolit eas obseruare teneatur, prout iam in superioribus remanet explicatum: tenebitur igitur per dicta verba prouincia diui Pauli ad statuta in ipsa prouincia facta, quæ velit nolit tenebitur obseruare, & ad hoc potest à patribus Prælatis Obseruantiæ optimo iure per dicta verba compelli. Imò ex dictis verbis, ibi, *Ipse amba prouinciæ suis propriis tantum & non aliis constitutionibus, & gubernationibus, ergo, &c.* collegit super hoc dubio consultos, doctissimus, & acutissimus Doctor Gabriel Henriquez Iurisconsultus primarius in hac alma Salmanticensi Academia, has duas prouincias suis propriis teneri, & obligari vti constitutionibus, & non vnam constitutionibus alterius. Cui ego addo ex præfatis verbis, ibi, *perpetuo teneri*, colligi veritatem nostræ opinionis, cùm loquendo summus Pontifex de propriis vniuscuiusque prouinciæ ordinationibus, dicat quòd ad eas seruandas tenentur: loquendo autem de ordinationibus prouinciæ sancti Iosephi non dicit quòd prouincia diui Pauli tenetur eas obseruare & ipsis gubernari, sed vtitur verbo *debere*, & non verbo *teneri*, quasi velit dicere prouinciam sancti Pauli ad propria statuta obligari, sicut obligat verbum *teneri*, quod absolutè necessitatis debitum importat; ad statuta verò prouinciæ sancti Iosephi obligari, sicut obligat verbum debere, quod non ita debitum necessitatis denotat, sicut verbum teneri importat, vt in superioribus est satis explicatum.

Insuper quòd verbum debere, in dicto breui appositum licentiam tantùm ad iustè posse vti priuilegiis, & ordinationibus prouinciæ sancti Iosephi denotat, patet: nam cùm S. D. N. Clemens VIII. in Bulla concessa prouinciæ sancti Iosephi concesserit eisdem prouinciæ priuilegium, vt non possit visitari nisi per Generalem, aut per fratres Discalciatos, attendens quòd dicta prouincia huic priuilegio poterat renunciare consentiendo, vt per fratres de Obseruantia visitaretur, & quòd in magnum ipsarum prouinciarum detrimentum poterat euenire admittendo Commissarios, & Visitatores de Obseruantia, vt ipsi fratres Discalciati affirmant; ideo S. P. N. in Bulla erectionis prouinciæ sancti Pauli, hoc non per modum priuilegij, cui potest renunciari, concedit, sed per modum legis, & constitutionis statuit, dicens: *Mandamus quod eadem prouincia sancti Iosephi, & sancti Pauli de nouo erecta, nisi per fratres alicuius ex eisdem sex prouinciis quæ pedites incedunt vno dumtaxat socio more fratrum Discalciatorum propter eorum humilitatem, & regularem paupertatem per Ministrum tantum Generalem in Commissarios pro tempore deputandos visitari nullatenus possint, nec alios quàm huiusmodi Commissarios in prouincia sancti Iosephi, & in alia de nouo erecta ministrum & alios fratres eorum admittere teneantur, neque debeant.*

Hæc dicta Bulla: considerandum autem est illud verbum, *mandamus*, quod legem & constitutionem fieri denotat, & obligat ad mortale in re graui, cuiusmodi est præceptum, quod proponit obseruandum cum in eadem Bulla statim excommunicatio latæ sententiæ, ac priuatio quorumcunque officiorum, & dignitatum contra

contra illos, qui tali constitutioni contrauenerint, & statuatur, quæ omnia obligationem sub reatu peccati mortalis euidenter designant, iuxta tradita à Nauarro *a* & à Corduba resoluta.

a Nauar. in mon. c. 13 nu. 56. & 57 Cordub lib. 6.

Consideranda sunt etiam illa verba, *nec debeant*, quibus statim addita fuerũt verba, *nec teneantur*, quibus ipse summus Pontifex significare voluit, non solum velle per hanc suam Bullam eximere fratres harum duarum prouinciarum ab obligatione recipiendi Visitatores non Discalciatos, sicut concesserat idem summus Pontifex in alia Bulla concessa prouinciæ S. Iosephi. Quod tantum per modum priuilegij dictæ prouinciæ erat concessum, cui ipsa poterat, si vellet, renunciare, sed etiam voluisse harum duarum prouinciarum patres obligare ad nõ recipiendũ alios Visitatores præter præfatos Discalciatos, & sic verbum appositum in dicta Bulla scilicet, *non debeant*, cum adiungatur verbo, *nec teneantur*, idem significat quod non iuste possint, ita vt si aliter faciant, aut fieri permittant, hi, ad quos receptio Commissariorum, et Visitatorum spectat, mortaliter peccabunt, et pœnis in dicta Bulla appositis subdantur, nec ipsis permittitur huic priuilegio renunciare, cum non vt priuilegium, sed vt constitutio præceptiua, et prohibitiua ipsis proponatur. Nec possunt dictæ prouinciæ visitari à patribus recollectis prouinciarum Obseruantiæ. Licet hi pedestres incedant, et Discalciati ambulent, et paupertatem sectentur, cum in dicta Bulla dicatur, vt non visitentur nisi per fratres alicuius ex eisdem sex prouinciis, quæ in dicto breui referuntur, de quarum numero prouinciæ Obseruantiæ, in quibus recollectiones existunt, minime sunt. Vnde infertur quod vt patres Recollecti possint prædictas prouincias autoritate patrum Generalis, aut Commissarij generalis visitari, non sufficit quod patres prædictarum prouinciarum id petant, cum ipsi non possint prædicto decreto renunciare, sed oporteat vt à Sede Apostolica, aut à Sedis Apostolicæ autoritatem habente dispensatio obtineatur. Et huic sententiæ subscripserunt doctissimi Salmanticensis Academiæ Doctores Gabriel Henriquez Iurisconsultorum primarius, Doctor Leon, & Doctor Gallegos in Iure ciuili, & canonico prædictæ Academiæ professores dignissimi proprietarij.

QVÆSTIO XLVIII.

De Religione quoad suum esse, & differentiam, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Quid, & in quo consistat perfectio Religionis.*

2 *Quot sint in Ecclesia regulæ approbatæ Religionum.*

3 *Vtrum ad solum Papam pertineat has & alias confirmare Religiones.*

4 *Vtrum sint excommunicati suadentes sine licen. Sedis Apostolicæ statum cum votis simplicibus.*

ARTICVLVS I.

Quid, & in quo consistat perfectio religionis.

Respondeo dicendo, quod Religio, à qua religiosus appellatur, vt ait D. Thomas *b*, dicta est secundum Ciceronem, vt refert Isidorus à religendo, idest iterato, vel frequenter eligendo ea quæ sunt diuini cultus, quæ in corde frequenter reuoluenda sunt, vel à religendo Deum, quem negligenter amiseramus, secundum Augustinum, *c* vel secundum eundem Augustinum *d* à religando nos Deo. Quæ dupliciter cõsideratur, primo, scilicet, vt est virtus, quæ alio nomine appellatur latria, cuius proprium est Deo cultum exhibere debitum; secundo pro vniuersitate vel collegio hominum colentium Deum, & de hac in præsenti est nobis sermo. Et hunc religionis statum Dominus instituit cum tribus votis substantialibus, paupertatis scilicet, obedientiæ & castitatis, vt probant Canisius *e*, Nazianzenus, Chrysostomus, Ambrosius, Origenes, Damascenus, & inspirauit hominibus religionum institutoribus varios gradus religiosæ vitæ, qui distinguntur quasi specie. Primum ex operibus, quæ tanquam in finem proximum ordinantur; perfectio enim vitæ Christianæ in charitatis actibus, seu operibus circa Deum & proximum cum tribus votis est actio quasi generica; differentia verò religionum sumitur ex diuersitate operum charitatis tanquam ex obiecto & fine proximo, vt ait D. *f* Thomas, sed contra citat Nestorium Abbatem apud Cassianum *g* & distinguit religionem in tres gradus, seu species, iuxta triplicem rationem vitę actiuæ, contemplatiuæ, & mixtæ: sed Augustinus *a* solum expressit actiuam, et contẽplatiuam, sub quibus tamen intelligitur mixta ex vtraque, iuxta late tradita à D. *b* Thoma & à Bellarmino. Secundo distinguntur ex obseruantiis, iuxta tradita ab eodem D. *c* Thoma, vt arbores distinguntur primo et principaliter ex fructibus, secundo ex foliis, quibus fructus proteguntur à malis, sic religio ordinatur, primo ad fructus charitatis et contemplationis erga Deum & charitatis erga se ipsum et proximos, et hoc tenet etiam D. *d* Thomas. Secundario distinguntur religiones per obseruantias, vt idem tenet D. *e* Thomas, vt circa modum paupertatis, aut obedientiæ, et circa corporis castigationem in victu et vestitu per ieiunia, opera manualia, nuditatem, clausuram, vt Carthusiani eam seruant, quasi reus in carcere, aut potius, vt sponsa in turri custoditur.

b D. Tho. 2. 2. q. 81. art. 1.

c Aug. de trinita. Dei.

d Augu. de vera religio.

e Canisius li. 2 maria c. 12 Hierony. contra Iouini & in epist. de seruan. virgin. Nazianz. in exhor ad virgin. Chrysost. hom 17 ad populum Ambr. lib. 3 de virgi. Orig. in Mat. 10. & li 7. contra Celsum. Damascen. in Epiphan.

f D. Tho 2. 2. q. 188 art. 2. & art. 4. in argumen.

g collat. 14. cap. 4

a August. lib. 19. de ciuit. c. 19. & sermo. 27. de verbis Domini.

b D. Tho opusc. 18. de perfect. vit. spirit. c. 6. & 7. Bellarm. lib. 2 de monac c. 3.

c D. Tho. 2. 2. q 188. art. 1.

d D. Tho in d. opusc. c. 6. 7. 13 & 14.

Quidam primatum perfectionis tribuere videntur vitæ solitariæ, in qua anachoritæ vacant contemplationi cum austeritate, et seueris pœnitentiis, et mortificatione carnis; finis enim solitariæ vitæ est contemplatio Dei & diuinorum, vt ait Cassianus *f*. et Anachoritæ, vt Paulus, et Antonius se totos dederunt contemplationi ad contemplationem vitæ beatæ, prout asserit Bellarminus *g*, cum D. Hieronymo, Augustino, Bernardo, et D. *h* Benedicto. Et Cassianus *i* hanc præferre videtur aliis votis, et hoc etiam tenet D. Thomas *k*, Augustinus, et alij relati à Nauarro, vbi aliqua, de laude clausuræ adducit, vnde religio Carthusiensis præfertur aliis ob contemplationis etiam cum seruit silentium, chorus, asperitas vitæ in clausura, abstinentia carnium etiam in morbo, cilicium perpetuum, de quibus diuus *l* Bernardus, et retinent fere sine mutatione antiquum rigorem disciplinæ, et excedit in obedientia, vt probat Carthusianus *m*, et est tutior, et remota à periculis proximorum, hinc ab aliis religionibus conceditur petita licentia Prælati, licet non obtenta, transire ad Carthusienses (de quo infra dicemus) quod ad perfectam tutioremque vitam fieri dicunt D. *n* Antoninus, Ioannes Andreas, Petrus Sutor Charthusian. Cassineus, et Nauarrus.

e D. Tho. vbi sup

f Cassianus colla. 19.

g Bellar. lib. 2. de monac c. 2. 39.

h Benedictum reg c. 1.

i Cassianus collat 14. c.

k D. Tho. opusc. 18. c. 13. & 14 & 22. q. 188. art. 8 & q. 180. art. 8. Augu de morib. Eccles ca. 31. Nauar in c. statuimus num 22.

l Bernar. lib. ad fratr. de mont. Dei post princ.

m Carthusia. opusc. de perfect. mona ar. 21.

Alij præferunt ordinem Cistercienſem ob easdem ferè causas. Et hanc opinionem per quandam decretalem *o* Alexandri III. tenet glossa ibi, et hinc non licet transitus ad ordinem Carthusiensem ex concessione Eugenij IIII. de quo infrà disputabitur. At prędicti non bene callent, cum vita in societate, et cœnobiis degentium sit tutior, et fragilitati humanæ accõmodatiori, vt tenet D. Thomas *p*, et D. Basilius idipsum innuit agens de periculis solitarij, et quod debet esse iam perfectus secũdum *q* Damianum, Ioannem Climacum, et Cassianum, qui refert quod Ioannes Abbas post triginta annos abiit in Erenum, sed tandem rediit in com-

n Anton. 3. p. tit 16 c. 1. 6. 6. & 2. part. hist tit 15 ca. 22 § 2. And. in cap. fame. ne reg. Cassan 4. p ca. al. q. glori. mundi. consider. 52. & 62. Nauar. c. 27. nu. 106. & in c. statuimus nu 31. & 32.

o c. non est nobis. iuncta gl. ibi de regu p D. Tho. 2. 2 q. 188. art. 8 Basil reg. 7. ex fusi disp. q Damian. epi. y clima. grad. 4 de obedientia ad medium. Cass. collat. 9. c. 6. & c. 4.

communem perfectioremque vitam. B. r Benedictus inter quatuor gradus monachorum in secundo ponit Anachoretas, praeterea Henriquus de s Gandauo ait statum solitarii non esse proprie statum religionis, quia ad statum religiosi pertinet, vt sit sub obedientia Praelati, qui vi coactiua dirigat in regulam perfectionis, sed quod vita in coenobiis, & societate habet statum religiosi.

Alij perfectionem huius vitae constituunt in seuera & rigida austeritate, qua fraenatur cupiditas; ait enim August. t quod nutrimentum charitatis est diminutio cupiditatis, & citant in suum patrocinium D. u Thomam, super quem de hoc agit Suarez. tradit etiam laboriosus x Syluester, sic Minoritae praeferunt suum ordinem aliis omnibus ordinibus, prout tenet D. y Bonauentura, & quia extenditur ad proximos, prout tradit Corduba z, & tenet Angelus & Ioannes de Pecano Archiepiscopus, prout refertur in speculo fratrum Minorum, & deinde inferunt licere transitum ab alis ad Minoritas, & generaliter ad ordinem qui habet maiorem vitae seueritatem, hanc dicunt communem Canonistarum a Syluester, & Angelus.

At reuera sententia & communis Theologorum affirmat perfectionem vitae non sumi ex asperitatibus. Et haec est sententia D. b Thomae, Nauarri, Gregorij Lopez, & innuit Ioannes c XXII. quia austeritas non est finis, neque medium necessarium, sed ex secundarijs est multis perutile, vt potio & medicina amara est apta quibusdam morbis.

Alij supremum perfectionis gradum tribuunt cuidam vitae actiuae, vt tenent Doctores Iurisperiti, Albericus d, Iason, Lucas de Penna, Hostiensis, Neuizanus, Cassaneus. Quare quidam ex eis commendant officium iudicis & aduocati, quo seruiunt proximis in bonum commune. Nec, dicunt, obstat quod solicitudo erga fratres impedit contemplationem Dei, & suauem actu diligendi: nã respondet D. e Tho. quod hoc quod est proximorum curam gerere, est insignis actus exterior charitatis. At his respondetur, quod contemplatiua praestat pure actiuae vitae, vt probãt patres super illud Luc. f *Maria optimã partem elegit*, & probat D. g Thom. rationibus sumptis ex Aristotele in suis ethicis, quas dilatat D. Anton.

At addit Henriquus de Gandauo, quod illa actiua, quae ad communem proximorum salutem procurandam extenditur, & in homine perfecto supponit contemplatiuam, quae est mixta praefertur contemplatiuae & actiuae, quam mixtam Christus & Apostoli sunt professi: Christus enim Dominus professus est vitam mixtã, vt ex Euangelio probat D. h Thomas, & Isidorus, & hanc etiam professi sunt Apostoli, vt notat D. i Basilius, & diffuse disputat D. Augustinus, & hanc mixtam praeferri alis vitis probant D. k Bonauentura, & Bernardus, vt Aioth qui vtraque manu pugnabat, & sic haec est communis Theologorum opinio, vt post D. l Thomam probant Doctores, & probat post D. Bonauenturam, Corduba super regulam fratrum Minorum. Haec dicta sint in communi. Ex consulto autem nolo resoluere, quae perfectior sit religio in particulari; solum enim sufficit dicere in communi, quod illa est perfectior, quae magis accedit ad vitam actiuam, & contemplatiuam, id est ad mixtam, vt patet ex dictis: resoluere autem disputando hanc vel illam particularem esse perfectiorem, quaestio est quae in aliquorum animis, quorum religiones pro suo velle, non ita alis praeponuntur, aliquid poenae potest incutere. Vnusquisque autem religiosus primae vocationis suae religione contentus studeat perfectus euadere in charitate, in qua perfectio substantialiter cõsistit, prout tradit D. m Thomas, & Ioannes XXII. n definit, cum charitas sit vinculum perfectionis, vt ait Apostolus o, dicens etiam quod finis praecepti sit charitas, & studeat etiam perfici in obseruatione votorum & consiliorum Euangelicorum, quae ad charitatem ordinantur subtrahendo, quae impediunt frequentem Dei cultum, & progressum charitatis, vt charitas tutius conseruetur, prout aiunt

r Benedict. in sua reg. c. 1. s Gandau. quodlib. 2. q. 14. t August. lo. 4 li. 83. q. 36. u D. Tho. 2. p q. 4 artic. 2. vbi Suarez dub. 28 §. 3. x Syl. tit. religio. 4. §. 1. versi. 3. y Bonauent. sup. reg. minori. cap. 2. q. 9. & quaest. in regul. q. 12. & 13. tomo 1 z Cord in introduc. reg. q. 1. prop. 2. Angel. v. religio. sus 28. 3. par. specul. fra. minor. fo. 71. a Syl. v. religi 4. §. 1 v. 3. Angel. vbi supra b D. Tho. 2. 2 q. 188. art. 6. ad 3. Nau. in c. statuim. num. 34. Greg. Lop. in l. 9. glo 3. ti 7. part. 1 c extrauag. quorundã & extrauag. ad cõditorẽ de ver. signif. d Alberi in l. per diuersas. C. mandat. v. idē vbi Ias. col. 3 inl. 1. ff. de iu. & iur. Pen. in l. 2. C. de dignitat. colu. 1 Hostiens. in procem. sũ. col. 4. Cass. glor. vita. 4. p. cas. tal. mũdi cõsi 1. e D. Thom. opusc. 19 c. 13 f Luc. 10. g D. Tho. 2. 2 quaest. 182. Aris. 10 eth. c. 7. Ant 4 p ti. 10. c 4 §. 4 h D. Tho 1. p q. 40. ar. 1. ad 2. Isidor li. 1. de differentia ca 29. i Basi reg. 7. Aug. 1 9. de ciui. c. 19 k Bonauen li. 1a pharetra ca. de act. & cõtẽpl. 10. Bernard. de vita solit. ad fratres de monte Dei col. 2. l D. Tho 2. 2. q. 188. ar. 6 & opusc. 15 contra impugnat. rel. ca. 1 ad fi. dd in 4. dist. 38 Bonauẽ in vita Christ. c. 46. & sup regul. q. 18. Cor dub. in regu. mino. in initio dub. q. 2.

D. p Thomas, Soto, Nauarrus, et Sarmiento, ita vt existens in natura corrupta viuat, ac si esset in statu innocentiae, et ac si esset in gratia confirmatus. Nec supradictis obstat, quod multi patres videntur constituere statum perfectionis in obseruatione Conciliorum, vt patet ex traditis à Martinez q de Cantalapiedra. Nam respondetur cum D. Thoma r sequente Cassianum, & cum Bañez, quod ipsi non constituunt statum perfectionis in Consiliorum obseruatione, sed constituunt viam tutissimam ad perfectionem, ipsorum consiliorum obseruatione, quia per Consilia totius conseruatur charitas, et exercetur frequentior actus illius.

Studeat insuper religiosus semperque ante oculos habeat proprium finẽ sui propositi; finis enim in practicis est principium, vt ait Aristoteles a, et tradit D. Tho. et saepe D. Gre. super illud Iob b, *super quo bases eius*, id est intẽtio finis, vnde Aristoteles coepit ethicas à fine et foelicitate, quia, vt ait in politicis, omnia eligimus alterius boni causa praeter foelicitatem, quae est finis, vt Sagittarius dirigit aciem in finem et scopum. Et eiusdemque regularis disciplinae, Consiliorumque obseruatio est decens via ad addiscendam assequendamque perfectionem charitatis et Christi imitationẽ. Quare in communi concludendo dico, quod maior perfectio religionis sumitur ex meliori fine et proximo, quãdo medis aptioribus & efficacioribus ordinatur ad charitatẽ Dei, & proximi, nõ autem ex asperitate vitae et aliis obseruantis sumitur absolute praecipua perfectio, sed in quantum ipsa asperitas vitae et obseruantiae regularis ad charitatem Dei et proximi ordinantur: non potest ergo ex sola vitae austeritate perfectio mensurari, sed omnia considerãda sunt, praesertim finis mediaque omnia, quatenus tali fini sunt magis accommodata, ita vt non, vnum tantum, aut alterum medium per se consideretur, et cum alio conferatur, sed vniuersa mediorum et viuendi ratio. Nam interdum, quod de corporali austeritate remittitur, aliis laboribus compensatur, et praesertim omnium spiritualium affectuum diligenti, ac continua moderatione, & omnium humanarum, et bonorum abdicatione, ac denique vnica voluntatis renunciatione, quae ad perfectionem obtinendam maxime confert, vt ex multis probat doctissimus Suarez c.

Vnum tamen volo in praesentiarum adducere, ad quod debent maxime attendere religiosi, ipsos esse in statu peccati mortalis, non tendendo ad perfectionem; dicit enim implicite diuus d Thomas, et super eum explicite Caietanus, quod religiosus non habens animum tendendi ad perfectionem (qua quis in hac vita fertur in Deum semper, nisi quantum necessitas praesentis vitae requirit, quae est possibilis in via, non tamen est communis omnibus habentibus charitatem, quae perfectio est secundum regulam suam) est in statu peccati mortalis, licet non ex eo solum, quod actu non tendat in eam. Quae conclusio secundum Nauarrum e est terribilis multis religiosis, qui neque actu, seu actualiter, nec virtute, seu virtualiter habent animum se in dies magis in charitate perficiendi, neque curant plusquam boni clerici saeculares, vel laici ad eam tendere. Pro huius autem terribilis dicti explicatione nota, quod perfectio Christianae charitatis est triplex. Prima, qua totum cor hominis actualiter semper fertur in Deum, & haec perfectio est charitatis patriae, quae non est possibilis in hac vita, in qua impossibile est propter humanae vitae fragilitatem & infirmitatem semper actu de Deo cogitare, rebusque diuinis eisdemque frui praetermissis alis. Secunda, qua quis fertur in Deum semper, nisi quantum necessitas praesentis vitae requirit, quae est possibilis in via, non tamen est communis omnibus habentibus charitatem. Tertia est, qua quis habitualiter totum cor suum ponit in Deo, ita scilicet, vt nihil cogitet & velit, quod diuinae dilectioni sit contrarium, quae perfectio est communis omnibus charitatem habentibus; nemo enim potest esse bonus sine illa & cum ea quilibet est talis, quia illa excludit peccatum mortale, & excluditur ab ea, vt in sacris

m D. Tho. 2. 2. q. 184. ar. 7 ad 1 & q. 187 ar. 2 & q. 188 art. 6 & 7. n in extra ad conditorem. o Ad Colos. 3. & 1 ad Tim. 4. p D. Thom 2. 2. q. 184 ar. 3 & q 186 art. 4. Soto lib. 7. de iust. q. 5 art. 1 & 2 q. 4. art. 1. Nau. in c. non dubium. n. 11 Sarmient. l. 1 p. redd. eccl. 1 p. c. 1. nu. 5 & 6. q Martinez li. 8 Hyp. c. 2. r D. Tho. vbi sup. Bañez 2. 2. q. 24. art. 6. dub. 1. & dub. 2 a Aristot. 2. Physic. c. 8. D. Thom. 1. p q. 82. ar. 1 Greg. 20. 28. moral. c. 13. b Iob. 38. c Suarez in 4. p. 2. tom. 4. li. 1 disp. 28 fi. 1. d D. Th. 2. 2. q. 184. ar. 3 ad 3. vbi Caiet. e Nauar. in c. quia pertio. 13 q. 1. nu 10

cris

crisſ Canonibus dicitur, & tradit Diuus Thomas.

ARTICVLVS II.

Quot sint in Ecclesia regulæ approbatæ Religionum.

RESpondeo dicendo, quod D. g Antoninus ait quod quatuor sunt regulæ ab Ecclesia approbatæ, sub quorum aliqua militant omnes religiosi Ecclesiæ Catholicæ. Prima est diui Basilij, secunda D. Benedicti, tertia D. Augustini, quarta D. Francisci. Et prout tradit Nicolaus h Boerius regula diui Augustini fuit tertia, quod ex quodam decreto i videtur cõprobari, in quo Papa approbatas regulas enumerans primo loco constituit regulam D. Basilij, secundo vero D. Benedicti, tertio D. Augustini, à quo habuisse initium dicunt regulares canonici eorum regulam, & idem dicit Felinus k, & idem Nicolaus Boerius. Vnum autem est certissimum quod ordo S. Basilij est primus, & antiquior; vt ait idem Boerius secundum Cardinalem l Alexandrinum, qui fuisse videtur tempore Simachi Papæ, vt ex quodam eius decreto m patet. Et idem autor ait, quod fortè in eo decreto non loquitur Papa de B. Basilio, sed de patricio Basilio, qui vices gerebat Odoacris Regis, de quo fit in quadam decretali n mentio. Carthusienses tamen, quorum caput est in Delphinatu, non militant sub aliqua istarum regularum, sed habent sua statuta pro regula, & habentur secundum D. Antoninum Florentinum in magna veneratione ab Ecclesia, de quibus in extrauaganti o Martini IIII. incipiente, *Viam ambitiosæ*, habetur. Et sic non vna tantum, sed plures sunt religiones Deo famulantes, vt in quadam dicitur Clementina p, & in alia decretali, & notat Ioannes Andreas. Et sub regula D. Augustini, vt inquit Antoninus, militant omnes Canonici regulares, & fratres Prædicatores, quod ipsum ait Ioannes q Andreas; militant etiam multæ aliæ religiones, prout in quadam copiosa tabula; quæ communiter à patribus Augustiniensibus circumfertur, continetur.

Sub regula autem D. Basilij, quæ fuit prima, militant omnes monachi orientalis Ecclesię, atque etiam occidentalis. Fratres vero Carmelitæ aliquando sub ea fuerunt, de qua aliqua tradit Baldus r. His autem nouissimis temporibus fuit quinta quædam regula instituta pro religione Societatis Iesu sub quibusdam institutionibus, de qua in primo Tomo fecimus mentionem.

ARTICVLVS III.

Vtrum ad solum Papam pertineat has, & alias confirmare religiones.

RESpondeo dicendo, quod ad Papã pertinet confirmare nouum religionis institutum, & Pontifex, aut Concilium errare non potest approbando religionem, in qua fit vera professio cum tribus votis essentialibus, paupertatis, obedientiæ, & castitatis, prout resoluunt Canoſ, Bañez, Hieronymus Plati, Waldensis, Clitoueus, Bellarminus. Et Valentia affirmat oppositum esse errorem, quia vt Ecclesia non potest errare circa bonos mores, & legem de moribus, ita non potest errare Ecclesia, neque Papa in confirmatione religionum, cum ad bonos mores pertineat confirmare constitutiones, & regulam propriam religionis quæ proponitur toti per orbem Ecclesiæ, vt iuxta eam perfectionis regulam fideles vitam suam informent: esset autem contra officium pastoris, si malam religionem probet, & veneno pro salutari cibo pascat oues, vt nec errat Pontifex in canonizatione Sanctorum, quorum vitam, & mores proponit imitanda toti Ecclesiæ. Et hoc etiam tenet D. Thomas a, id probans ex quodam decreto b dicente, Nulli fas sit sine status sui periculo, vel diuinas constitutiones, vel Apostolicæ Sedis decreta temerare, quia nos, qui potissimi sacerdotis administramus officia, talis transgressionum culpa respiciet, si in causis Dei desides fuerimus inuenti. Hæc Hilarius Papa in dicto decreto.

Quidam significant Episcopum, qui suæ diœcesis confirmat statuta, posse confirmare regulam nouæ religionis cum propriis statutis: nam, & beatus Basilius Episcopus in Oriente, & Græcia instituit monasticum ordinem. Et B. Ambrosius cum propria regula fecit monasterium Mediolanense, vt refert Augustinus c. Et Diuus Ambrosius d pöstquam baptizauit ipsum Augustinum, ait, Induimus nouum hominem, Cuculla, & Cingulo coriaceo. Præterea idem Augustinus, ait se Hipone fecisse monasterium monachorum antequam esset Episcopus; sed cum Barbarorum incursione dissipatum esset, quidam ex eis monachis venerunt in Italiam, & per Pontificem coadunati, & ad regulam diui Augustini reformati sunt per Innocentium IIII. anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo tertio, vt referunt e Antoninus & Sabellius, quamuis f Nauarrus neget hunc esse ordinem D. Augustini. Hinc dictus est ordo Eremit. D. Augustini, de quo g Genebr. & Hieronymus Plati.

At sane causa religionis pertinet ad Papam cum proponatur toti Ecclesiæ quasi lex & regula perfectionis, vt est communis Theologorum. Nec hoc D. Thomas negauit: vixit enim post Bonifacium h VIII. qui id definiuit Papæ reseruari: etenim religionis institutor, vt Apostolos fecit religiosos, ita eis dedit Apostolicam autoritatem, qua instituerent formam nouæ religionis salua substantia illius in tribus votis essentialibus, & solus Pontifex, qui in Apostolicam Sedem succedit, instituit; quæ forma & solemnitas sufficiat ad professionem habentem à Christo Domino vim soluendi matrimonium ratum, vt autoritate diuinitus data instituit formam sacramentalium, quibus Deus vim eximiam concedit. Ad illud autem B. Basilij respondeo, quod Nazianzenus in oratione in laudem Basilij ait ritum monachorum ad ordinem & formam religionis propriam redegisse. Quare Basilius non tam instituit, quam reformauit religionem: nam in quadam Epistola i meminit monachorum, qui dispersi erant per Ægyptum sub Antonio, vt refert Athanasius in vita Antonij, & per Palæstinam sub Hilarione, vt ait etiam Hieronymus, in eius vita, & in Mesopotamia. De regula autem D. Basilij vide Synodum VIII. Gelasij k Papæ & Innocentium III.

Ad aliud autem D. Augustini respõdetur prout refert Possid. m in vita eius, quod non instituit nouum ordinem, sed reformauit ordinem clericorum, vt colligitur ex eodem D. Augustino n, vt etiam referunt Concilium o Aquisgranense, D. Antoninus, Volaterra, Turrecremata, & Nauarrus.

Et multo minus hi, qui non erant Episcopi, vt Beatus Antoninus, qui non fuit monachorum autor, aut Eremitarum, sed incitator, & sic Athanasius, in vita Antonij (quam ab illo descriptam agnoscunt patres apud Bellarminum p) refert Antonium iuuenem à seniore diu monacho petisse fieri monachum, sed diuus Hieronymus in vita Pauli ait Antonium, dici autorem vitæ Eremiticę (vt vocat Athanasius) non quod omnes precesserit, sed quia omnia studia ab ipso sunt incitata.

Bruno doctor Coloniensis cũ sex sociis iuit in Eremum Grationopolitanum, & dedit initium ordini Carthusiensi, anno millesimo octuagesimo quarto elapsis decem annis post ordinem Cistercienſem, vt

tradunt

f se enumerãciatur 12 q. 1. c charitas 2. de panit d. 2. D. Th. 2. 2. q 84 art. 12.

g D. Anto. 3. p. tit. 16. cap. 2. §. 5.

h Boerius in tra. de or. Eremit. n. 2.

i cap. peri. ult. sum. 18 q. 2.

k Felin in rubr. de maior & ob. Boerius in tract. de auct. & mag. Concil. & in Parlamen. regni in 1. in magna aid.

l Cardin. in c. & episcopos 17 dist.

m c. bene quidem. 96 dist.

n c. Ecclesia sancte Mariæ de constitut.

o extrauag. viam ambitiosæ. de regu.

p Clem 1. de st. ch. ca. vn de relig. dom. lib 6 Ioan. Andr in c. fin. ne de regul.

q Andr. vbi s.

r Bald in auth. si qua mulier C. de Epis & cle & consil. 120. in fin & clarius consi. 80. in ipsi supra infra scrip. vol. 2.

f Can. li. 5. de locis c. 5. ad 9. Bañes 2. 2. q. 1. ar 10. dubi. 8 Pla. li. 1. de relig. stat. c. 2 Wald li. 3 de sacra. c. 9. Clitoue. li. de voto monast. Bellarm li. 4. de men. c. 4. Valent. lib. 8. Analysis desfide c. 3.

a D Tho in o. opusc. de amotus...

b c. nulli fas 25. q. 1.

c Aug lib 5. confess c 6.

d Amb. 3 p. serm 94.

e Anton 3. p. histor. tit 24. c. 4 Sabel. 2. ann. 9.

f Nauar. in c. statu 19 de regul. aug. to. 19. serm. 5. ad fratr in eremo.

g Genb. l. 4. chron. Plati. lib 2 de stat. reg c. 22

h c vn. de vo. lib. 6.

i Epist. 63.

k c. definimus. 3 c. 2.

l c. perni. in fine 16 q. 2.

m Possid c. 5.

n Aug. ser. de com. vit. cler.

o Conc. Aquisgran. c. 112. Anton. 2 p. tit 15. c 16. § 7. Volaterr. li 21 post fin. Turrecr. in c. 12 q 1. Naua. in c. statuit. nu. 9

p Bellarmin. lib 2 de monach. cap. 4.

tradunt Genebrardus q, Sigibertus, Polydorus, Volaterra & Antoninus, idque reuelatum est Hugoni, eius diœcesis Episcopo horum ordines tacito scientis Pontificis consensu approbati sunt.

Denique quia quidam cum periculo prauæ doctrinæ religiones inchoabant, Innocentius r III. in Concilio Lateranensi, cauit sub excommunicatione latæ sententiæ, ne quis sine expressa Pontificis approbatione religionem institueret.

q Genebr lib. 4 c 351 sigiber. Chr. Platin. li. 2 c. 22 Poyd. de inuent li 7 c 3. Vola. lib. 21. Anto 3 p hist. f. scirul. tip. r c. ne nimia de relig. domib.

Et non errat Pontifex imprudentia, dum nouam religionem approbat, præmissa diligenti regulæ, & instituti examine, quia approbatio & promulgatio, religionis proponitur à solo Pontifice soli Ecclesiæ tanquam regula perfectionis addiscendæ, vt lex ad bonos mores pertinens. Nec obstat, quod aliquæ religiones approbatæ sunt extinctæ à Sede Apostolica. Nam respondetur, quod interdum procedente tempore, quædam religiones, quæ deficiunt à primæuo instituto, extinguntur tanquam inutiles, vt Templariorum, & Humiliatorũ: nam lex vetus veniente meliori Christi religione abrogata est, vt patet ex D. s Paulo, cum prius fuisset vtilis & sancta.

s Ad Heb. 7.

ARTICVLVS IV.

Vtrum sint excommunicati fundantes sine licentia Sedis Apostolicæ statum cum votis simplicibus.

RESpondeo dicendo, quod licet Bonifacius t VIII. sub excommunicatione latæ sententiæ prohibuerit, ne quis religionem nouam instituerit sine expressa Sedis Apostolicæ approbatione; hæc tamen censura non comprehendet eos, qui statum cum votis simplicibus instituerint: nam status beatorum cum votis simplicibus non est religio, sed modus viuendi honestus. Et sic tenet u Syluester post Innocentium, quod Episcopus potest aliquem acceptare ad professionem, licet non intret monasterium, nec profiteatur certam regulam, sed stet in domo sua sub obedientia Episcopi, cui præfigatur ab Episcopo certus modus viuendi. Quod argumento cuiusdam x decreti comprobat, & ita tenet post alios Syluester y, Nauarrus & Soto huiusmodi statum non esse religionem, sed esse quendam modum honestum viuendi, qui in lege partitarum est approbatus, vbi Gregorius Lopez de hoc etiam tractat.

At per vota etiam simplicia in Societate Iesu fiunt vere religiosi, prout in primo Tomo z late defendimus. De distinctione autem voti solemnis, & simplicis infrà in hoc Tomo agemus.

t c. ne nimia. de relig. dom.
u Sylu tit. regul. 3 n. 14.
x c fi. vir. 27. q. 2.
y Syl. relig. n 1 Nauar. de orat. not. n 24 & ne cõ dirat. de ve n 14. sol. li 7 de iust q. 5 ar. 7. Gregor. in l. 17 tit. 1 p. 7 vbi Gregor in glo 12 & 13.
z 1 tom. q. 1 art. 6.

QVÆSTIO XLIX.

De Religione quoad eius species & membra, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1. *Vtrum sint aliqui ordines Mendicantes.*
2. *Vtrum Societas Iesu sit ordo Mendicans.*
3. *Vtrum Regulares Canonici ecclesiarum Cathedralium eiusdem sint ordinis, & vt ascendum vel quoti Canonici Regularibus.*
4. *Vtrum Eremitæ sint vere Religiosi.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sint aliqui ordines Mendicantes.

RESpondeo dicendo religionis nomen, vt ait Cicero, à relegendo libros diuini cultus esse deductum, Lactantius vero à religando nos Deo, Augustinus à reeligendo Deum, quem dimisimus, religionis nomen deduxerunt. Nec desunt qui à relinquendo deduci illud opinentur, quasi Deo dicata separata ab humanis esse debeant, sed Lactantiana deductio mihi magis consona, & linguæ Latinæ & significato videtur. Quod etiam placuit Ioanni a Trullo: nam religiosa Deo addicta vocamus, & religiosos Deo deditos & religatos vsu frequenti dicimus. Quæ religionis etymologia à Cardinale Caietano b probatur, & hanc amplectitur Soto c, dicens religionis nomine communi, vulgarique significatu vniuersos comprehendi mortales, ac præcipue Christianos, quatenus Deum virtutum officiis secundum legis præcepta colunt: at vero per Antonomasiam illis tribuitur, qui vltra præceptorum culturam, consiliorum statum compescunt, siue religio à religando dicatur, nempe, quod præter præceptorum nexum arctiori se vinculo religant, siue à relegendo dicti sint, quippe qui omnia, quæ ad cultum Dei pertinent, tractent, cum his conuenit Ioannes Climacus à Dionysio Carthusiano d citatus dicens, monachus est, qui solum quæ Dei sunt, agit, cogitat, loquitur, Christo vnitus omni tempore, loco & negotio. Et sic religio si definiatur definitione quidditatiua, est status pœnitentiæ, exercitium, & schola perfectionis, prout ait D. e Thom. hac enim methodo facilius ad charitatem Dei & proximi peruenitur. Inter alias autem religiones illæ ad charitatem Dei, & proximi maxime accedunt, quæ inter Mendicantes connumerantur, quæ ex iure f communi quatuor tantum sunt, ordo, scilicet, Prædicatorum, & ordo D. Augustini Eremitarum, & ordo D. Francisci, & ordo Carmelitarum, de quibus in primo Tomo late diximus, in quo etiam proposuimus ordinem Societatis Iesu, esse ordinem Mendicantem, de quo in articulo sequenti latius disputabitur.

a Trullus de perfect. stat. cano regul. c. 1 nu. 3.
b Caiet. 2. 2. q 8 art 3.
c Sot. lib. 3. de iust q. 2. a. 1.
d Carthu. de refor. claust. c art. 3.
e D. Tho 2. 2. q. 187. art. 2.
f c. 1. de vit. lib. 6.

ARTICVLVS II.

Vtrum Societas Iesu sit ordo Mendicans.

RESpondeo dicendo, in Societate quosdam scholares nuncupari, qui licet non sint solemniter professi, nihilominus tria substantialia vota emittunt, nec à Societate citra incursum apostasiæ recedere possunt, licet Præpositus generalis illos expellere valeat. Qui scholares licet nihil in particulari possideant, tamen eorum collegia, in quibus ipsi ad discendas literas & docendas existunt, bona immobilia, annuos census, pluraque alia in communi retineant, ex quo non possunt dici Mendicantes, iuxta quadam g decretalem, sicut de Carthusiensibus, qui in communi multa possident, in particulari nihil habent, quod non sint Mendicantes consuluit h Abbas, & huiusmodi Nouitij non sunt proprie de corpore Societatis, neque immutabiliter religiosi, sed ex alia parte videtur Mendicantes debere nuncupari: nam licet sint Nouitij, inspecto tamen fine ad quem intra probationis tempora instituuntur, possunt etiam quodammodo Mendicantes nuncupari, cum vniuscuiusque rei finis sit præstantissimus, & considerandus: nam cum vnumquodque alicuius gratia fiat, vt inquit Aristoteles i, cum ipsi ordinentur ad profitendum ordinem professorum Mendicantium, Mendicantes per consequens debent nuncupari. Animi enim destinatio, quæ ex actu inchoato, licet non consummato, deprehenditur, habetur interdum pro opere perfecto & consummato, licet casu fortuito, aut alio impedimento non perueniat ad effectum, argumento cuiusdam k legis. Quod etiam loquens de Nouitio scribit Petrus de l Ancharrano. Præterea licet ipsi habeant bona immobilia, & redditus annuos, possunt nihilominus Mendicantes dici eo respectu, quod ipsi mendicare cogentur si de facto bona aliqua, aut redditus non haberent, prout probat Rebuffus m. Præterea si recte quis intueatur, ipsi scholares, vt ex serie constitutionum Socie-

g cap. exit s. porro de ver. sig. lib. 6
h Abbas c. f. 27. col. 2. li. 2.
i Aristot. 2. physi. c. 26.
k l. si non fuerit 6. q. si certo ff. de aure & arg. legat.
l Anchar. cõs. 69 contra denation. nu. 8.
m Rebuf. super concord. in rogul. ad prælat. nominat. facultas in v. mendicantes. v. sicut illi qui in fundationi.

Societatis apparet, nihil possident in communi, aut in particulari: nam Præpositus generalis est gubernator collegiorum, & redditium annuorum distributor, quos pro scholarium victu & vestitu, alijsque necessarijs, & pro collegij sustentatione expendit, nihil tamen pro se, aut societate retinendo, & sic huiusmodi scholares nihil certi habent, nisi id quod à Præposito generali ex benignitate quodammodò suscipiunt. Hęc & alia pro vtraque parte adducit Horatius *n* Mandosius.

n Mandos. de priuil. ad inst. glo. 9. à nu. 9.

Loquendo autem de Societate professorum, sine dubio dicendum est huiusmodi societatem esse Mendicantem, & priuilegia Mendicantium religionibus cōcessa ad ipsos quoque spectare, inspectis eius constitutionibus etiam per Sedem Apostolicam confirmatis, quæ confirmatio ad effectum, de quo agimus, fuit necessaria, cum religiones, quæ non sunt Mendicantes, ex propria regula; sed tantum ex eius constitutionibus, non veniant appellatione Mendicantium, nisi illæ constitutiones sint per Papam confirmatæ, vt post Ioannem Andream scribit Ancharranus *o*, dum ostendit fratres seruorum S. Mariæ, non esse ordinis Mendicantium. His autem constitutionibus cauetur professos huiusmodi Societatis non posse aliqua bona immobilia seu redditus annuos in particulari, seu in communi possidere, nec aliqua annua relicta, etiam ad vtilitatē, seu pro sacramēti luminaribus percipere, nec aliquid pro confessionibus, seu aliorum sacramentorum ministerio, etiam sub nomine eleemosynæ exigere, nec arculam, in qua solent Christi fideles eleemosynas conijcere, in eorum Ecclesijs, seu alibi retinere, adeo, vt huiusmodi Societas non solum in paupertate, sed in extrema necessitate in Domino tantum confidens, qui volucres cœli pascit, constituta videatur, & hoc vt huiusmodi religiosi ab omni auaritiæ contagione remotissimi, & Deo liberius inseruiant, & ad proximi ædificationem aptiores se reddant.

o Anchar. in c. 1. not. 4. de relig. domi. li. 6. & cōs. 321 præmittenda in fin.

Vnde ex hoc concludendum est Societatem hanc prorsus Mendicantem esse, inspecta Mendicantium definitione, quæ est vt ij Mendicantes dicantur, quibus regula, vel constitutio interdicit possessiones siue redditus ad propriam sustentationem, & incerta mendicitas solet eis præbere victum per publicum quæstum, iuxta ea, quæ in iure *p* traduntur, vbi glossa, Archidiaconus, & Ioannes Andreas tradit, etiam Petrus Rebuffus. Si ergo Societas Mendicans existit, consequens est, vt ipsa gaudeat priuilegijs Mendicantibus concessis non communicatione solum, sed ex propria natura, vt in simili religione dixit *a* Archidiaconus, vnde etiam pariter ipsa Societas ligabitur constitutionibus Apostolicis de Mendicantibus loquentibus, vt qui sentit commodum, etiam incommodum sentire debeat, & hoc voluit dicere *b* glossa.

p c. 1. §. cōfirmatos. de relig. dom. li. 6. glos. in c. quorundā, v. mēdicantiū, vbi Archi. & Andreas de electio. lib. 6. Rebuf. super cōcord. tit. de regia ad prælat. nomin. facien. § 1 v. mendicantes.
a Archid. in c. diaco. 3. d. 53
b glos. in c. ex. cor. de excess. prælat.

Et licet prædicti scholares non sint Mendicantes, non ex hoc possent facere, quod dicta Societas non sit Mendicans, sicut & Nouitij, qui non sunt incommutabiliter religiosi, & corpus religionis non constituunt, nec dicuntur propria membra religionis, non possunt operari, quod aliqua religio non dicatur Mendicans, ex hoc solum, quod ipsi proprium retinentes in ea existant, cum quibus Nouitijs ipsi scholares videntur habere aliquā similitudinem; licet enim nō possint à Societate ad eorū libitum recedere sicut Nouitij, nihilominus exeunt ad libitum Præpositi generalis, & sic nō videntur esse propria, & incommutabilia eius membra sicut sunt professi, qui dicuntur membra inseparabilia, vt inquit Aretinus *c*, quia illud est proprium, & incommutabile membrum, quod à suo corpore non separatur, iuxta tradita in iure *d*, & notata à Bellamera, & Socino. Et quod ipsi scholares Societatem non constituant, patet ex quibusdam literis Apostolicis Iulij II. in quibus nonnullæ Societatis constitutiones inseruntur, vbi inter cætera dicitur, quod Societas habeat collegia, in quibus scholares velut in quodam seminario existunt, & sic diuersa est Societas ab huiusmodi seminario. Quod etiam clarius liquet ex alijs literis Pauli III. vbi dicitur, quod scholares huiusmodi peracto studiorum suorum cursu, & qui in literis aliquid profecerint, in Societatem admitti possint, ex quibus verbis necessario supponitur, quod antea non erant de Societate, neque Societatem constituebant. Hæc dicta sint, vt clarius pateant ea, quæ de hac sacra religione in primo Tomo *e* diximus.

c Aretin in tract. de test. gloss. ij v. item relinquit eccl. num. 2.
d c. non liceat, de præscrip. c. nō decet à capite d. 2. Bellamera consi. 20. col. 1. Socinus cons. 7. nu. 6. quæstiorum in prin. lib. 1.
e 1. tom. q. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrum Regulares Canonici cathedralium Ecclesiarum eiusdem sint ordinis & rationis cum reliquis Canonicis regularibus.

Respondeo dicendo, prout asserit Ioānes *f* Trullus, quod non defuerunt olim, ac hodie desunt, qui in hanc leuem opinionem protrudantur, vt sibi suadeant Canonicos Regulares Ecclesiarum cathedralium non esse eiusdem religionis, & ordinis cum reliquis Canonicis Regularibus monasteriorum, collegiatarum insignium Ecclesiarum. Ad quam opinionem refellendam duo idem autor facit fundamenta. Quorum primum est, quamuis Ecclesia cathedralis Canonicorum raro, aut nunquam monasterium, aut cœnobium appelletur, quia tamen regularis est, verissime monasterium est, atque cœnobium & conuentus, siquidem vulgare est, sub nomine Ecclesiæ monasterium etiam intelligi atque comprehendi. Hinc est, quod D. Augustinus in sua regula octo in locis Regularium Canonicorum domum, & monasterium nuncupauerit, quæ tamen Ecclesia cathedralis erat.

f Trullus l. t. de canu. ni. c. ... 2 & c. 30.

Secundum fundamentum, vbi est idem religionis habitus essentialis eademque solemnis professio, ibi idem est ordo & ratio. Hac enim ratione, ac discrimine vniuersæ religiones à se inuicem discrepant, & secernuntur. Quibus prædictis fundamentis resoluit prædictus autor dubitationem in articulo propositam per sequentem conclusionem.

Sit conclusio, Omnes Canonici Regulares, tam Ecclesiarum cathedralium, siue monasteriorum, eiusdē ordinis & religionis sunt; vbi enim idem est habitus & professionis ratio, ibi est eadem iuris dispositio, sed vniuersi Canonici regulares eandem professionem emittunt, eundemque habitum gerunt, nempe togam lineam: igitur omnes Canonici regulares, Canonici etiam cathedrales sunt cum reliquis eiusdem ordinis, & religionis: nemo enim profecto vir cordatus non leuiculam rationem existimaturus est, quod hac solâ exigui momenti consideratione, quia, scilicet, Ecclesia alioquin regularis cathedralis est, monasterium esse iam desinat, ipsiusque Canonici à verorum regularium Canonicorum prædicamento, & consortio excludantur, ad hoc sane ferendum iudicium Ecclesiæ cathedralis ratio impertinens est. Præterea hoc constat ex his quæ tradit *g* Florentinus in Ecclesia cathedrali Oxomensi in regno Castellæ subdedicata Episcopo, instituti fuerunt Canonici Regulares, e quorum numero, & Canonicus, & Supprior erat beatus Dominicus, erat autem professus secundum regulā B. Augustini, quam postea suis fratribus Prædicatoribus profitendam tradidit.

g Floren. 2. p. hist. ti. 23 c. 4

Probatur etiam: nam in quadam *h* decretali sic habetur, *Innotuit nobis, quod Vigorensi Ecclesia, destituta pastore, Prior & conuentus eiusdem Magistrum M. Archidiaconum Luaracensem in Episcopum elegerunt*, & inferius in alia decretali *i* sic dicitur: *Cum Vitonensis Ecclesia pastore vacaret, Archidiaconus cum suis fautoribus Salubriensem Diaconum, Prior vero, & complices eius præcentorem Linconensem, in Episcopum elegerunt, &c.* vbi glossa *k* Vitonensem Ecclesiam, & conuentum, & Priorem habere astruit: ergo Canonici illarum Ecclesiarum cathedralium regulares erant, id quod & Ioannes Andreas asserit.

h c. innotuit. de elect.
i c. cum Vitonensis eod. tit.
k glos. v. Vitonensem.

Idipsum probatur ex alia decretali *l*: ibi G. qui in tua & Tholosana Ecclesia, & Archidiaconus constitutus, & in vtraque Ecclesia regulariter professus: ergo Cathedrales Canonici Ecclesiarum Metropolitanarū Burde-

l c. præterea d. ... ead.

Burdegalensis & Tholosanæ regulares Canonici erant. Quo in loco ait glossa Canonicum regularem fieri posse Archidiaconum.

m c. cum super electi de consti. c. sicut notum de regu.

Præterea id constat ex alijs *m* decretalibus, vbi cum glossa legimus Canonicos Bethleemiticos, & Nazarethenses, emittere solitos professionem secundum regulam diui Augustini, dareque consueuisse habitum lineum, qui proprius est habitus Canonicorum regularium, vbi textus locum illum Canonicum vocat, & pro verbo profiteri glossa vtitur verbo monachari, sed has Ecclesias prædictas cathedrales esse compertū est ex registro Innocentij III. ergo Canonici cathedralis Ecclesiæ sunt etiam cum cæteris regulares, sunt & alia quamplurima iuris Canonici loca, quæ rei propositæ stabiliendæ non parum conducunt, ad eam tamen computandam fastidiosam prolixitatem prætermittimus; siquis vero ea de re plura nosse cupit, perlegat Augustinum *n* Ticinensem in sui canonici ordinis propugnaculo, qui rem copiose, & luculenter perstringit.

n Ticinensis art. 3. cap. 5.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Eremitæ sint vere religiosi.

RESpondeo dicendo, quod multiplex est Eremitarum genus. Primi dicuntur Serbitæ discurrentes hinc inde, qui dicunt se Christum sequi in eo, quod Christus circuibat ciuitates & Castella: secundi dicuntur Anachoritæ Hebraice, Græce vero Eremitæ solitarie viuentes, quos Græci etiam vocant *Hesychastas*, ab eo, quod procul ab hominibus soli recesserunt, in desertis viuere, nuncupantur, de quibus agitur in *a* iure, tradunt Philippus Francus, & glossa quædam allegat nouellam constitutionem de monachis, vbi pro eisdem Anachoritæ, & hesycastæ ponuntur, qui etiam dicunt se Christum imitari in eo, quod solus agebat in desertis, secundum illud Matthæi *b*, ductus est Iesus in desertum, & in montem ascendit solus orare, & de his in quodam dicitur decreto *c*, qui vere, & pure solitariam vitam eligunt digni sunt conuenienti honore, & ipsi subsunt Episcopo, secundum glossam *d* quandam, & tenet Cardinalis Alexandrinus, & tradit Nicolaus Boerius. Tertij dicuntur Cœnobitæ, id est in congregatione viuentes: hi videntur orti sub Eliseo, qui constituit Cuneum Prophetarum, id est religiosorum. Et isti Cœnobitæ habebant diuersos modos viuendi, & ad diuersa deputantur, vel ad actiuam, vel ad contemplatiuam, vel mixtam vitam, secundum regulas & constitutiones eorum, quas profitētur, de quo per beatū Antoninum, & Ioannem Andream, sicut diuersificantur religiones secundum diuersitatem operum, ad quæ ordinantur, quia vna ordinatur ad peregrinos hospitandos, vt ordo Cruciferorum beati Antonij Viennensis, aut Arelatēsis, alia ad captiuos visitandos, vel redimendos, vt ordo de Trinitate, seu beatæ Mariæ de Mercede, vna ad actus contemplatiuos, alia ad actiuos, alia vero ad mixtos. Et ipsi in Ægypto diuisi sunt per decurias, atque centurias, secundum diuum Hieronymum, ita vt nouem hominibus præsiderit decimus. Et sub his Cœnobitis comprehensi sunt omnes monachi, quorum B. Benedictus dicitur primus in Ecclesia Occidentali, & B. Basilius in Orientali, quamuis, & prius etiam multi sancti patres præfuerint magnis cōgregationibus, vt B. Antonius Pachomius, Isidorus & alij. Ex quibus secundum B. Antoninum *e* Florentinum fuit vnus de sancto Victore Magister & deuotissimus. Vnde concludo secundum veram, & communem interpretationem iurium, & Doctorum supra allegatorum, statum Eremitarum, seu vitam Eremiticam, tam primorum quam secundorum, & vltimorum, scilicet, Serbitarum, Anachoritarum, & Cœnobitarum religiosorum de iure esse approbatum, & ipsos inter personas Ecclesiasticas, & religiosas numerari, vt tenet Abbas *f* Siculus, & sentit Nicolaus Alexandrinus, & sic gaudere debere priuilegijs religiosorum quamdiu in Ecclesia, & seruitio Dei habitum gestant religiosum, prout Nicolaus Boerius *g* tradit.

a c. vn. de excess. prælat. li. 6 & ibi Franc. in vlt. nota. Auth. de monach. §. cogitandum & ibi gl v. hesychastas
b Matth. 4.
c 16. q. 1. ca. qui vere & ff. d. 15
d glo. in d. ca. qui vere. Card. in c. si autem 12. q. 4. Boerius de sta. & tit. Erem. nu. 3.
e Floren. 3 p. ti. 3. c. 10. §. 4.
f Siculus in cle. cupientes de pœnis. Alex. in c. si quis nuptias 30. dist.
g Boer. vbi sup. nu. 22. & 23

QVÆSTIO L.

De Religione quoad obligationem Religiosorum, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1. *Vtrum regulares profitentes seruare regulam, obligentur ad omnia contenta in regula.*
2. *Vtrum Regulares promittentes regulam, peccent semper mortaliter regulam frangendo in minimis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Regulares profitentes seruare regulam obligentur ad omnia contenta in regula.

RESpondeo dicendo, quod dum quidam regulares ita profitentur seruare regulam & constitutiones, quantum ad verba, & vt patet exterius, tenentur ex præcepto singula, quæ continentur in regula seruare, vt patet per D. *h* Thomam dicentem, quod talis videtur ex voto se obligare ad singula contenta in regula: sed tamen in rei veritate ex intentione instituentis regulam, aut professionem ad prædicta omnia non tenetur si intendat profiteri, vt consuetum erat in tali ordine, & secundum intentionem legis, & non aliter in sua mente explicando. Quod patet primo, quia ibidem sanctus Doctor subinfert, quod ex hoc sequeretur religionis statum esse in laqueum peccati mortalis, quod vix aut nunquam posset declinari, quasi dicat quod hoc nullus autor regulæ probare intendit.

h quodlibet 1. q. 11. ar. 4.

Quod autem subiungit, Sancti ergo ordinum institutores hoc facere volentes ordinauerunt talis professionis formam, in qua periculum esse non possit: non intelligitur de omnibus, sed de quibusdam, vt patet per eundem D. Tho. *i* dicentem, quod is, qui profitetur regulam, non vouet seruare omnia quæ sunt in regula, scilicet, omnia ex institutoris intentione, sed vocat vitam regularem, quæ essentialiter consistit in tribus votis: & D. Thomam sequitur expresse Abbas *k*. Et hanc eandem opinionem tenet expresse idem *l* Abbas. *Nec obstat*, dicit, *si dicatur quod veniens contra regulam veniat contra votum, cum solemniter in aliquibus religionibus regulam seruare promittatur*: nam, vt dicit D. Thomas, quem sequitur Archidiaconus, *professio non refertur ad omnia contenta in regula, sed ad tria substantialia regulæ, super quibus essentialiter est fundata omnis regula religiosorum, de quibus in c. cū ad monasterium, in fine, de statu regularium. Omnia vero illa contenta in regula tendunt ad finem illorum trium. Vnde promittens seruare regulam intelligitur promittere, vt ducat vitam regularem, quæ quidem est essentialiter fundata super illis tribus*. Hæc Abbas.

i D. Tho. 2. 2. q. 186 art. 9. ad 1.
k Abb. in ca. Dom. qui de vit. & honest. cle. nu. 3.
l Abb. in ca. nam c. cup. f. consid. de cēst

Vnde & in quibusdam religionibus cautius aliqui profitentur non quidem regulam, sed viuere secundum regulam, id est tendere ad formationem suorum morum, secundum regulam, sicut secundum quoddam exemplar. quod tollitur per contemptum: in quibusdam autem adhuc cautius promittendo obedientiam secundum regulam, ita quod professioni non cōtrariatur, nisi quod est contra præceptum regulæ. Hæc D. *m* Thomas. Et hoc patet manifeste per determinationem *n* Ecclesiæ, vbi de fratribus Minoribus, qui profitentur regulam seruare determinatur, quod ex professione suæ regulæ non tenentur sub præcepto ad omnia, quæ sunt regulę, sed ad ea quæ in ea sunt de præcepto, quod probatur ibi ex intentione autoris, id est B. Francisci, qui decernit quod quoad quædam ex vi verbi transgressio est mortalis, & quoad quædam alia non.

m D. Tho. 2. 2. q. 186 art 5. ad 1.
n cle. exiui. de verb. signif. lib. 6

Ex

Ex dictis patet, quod regula beati Basilij, & D. Benedicti, & D. Augustini, & D. Francisci, ex vi sua etiamsi quis ea profiteatur, non obligant sub mortali, nisi ad sex, primo ad obedientiam præcipientis Prælati, secundo ad non habendum proprium, tertio ad non contrahendum matrimonium, in quibus tribus vita regularis, quam quis profitetur, consistit, quarto ad seruanda præcepta regulæ, quinto ad non agendum ex contemptu, qui tamen ex consuetudine sola transgrediendi non inducitur secundum D. a Thomam; sexto ad non contemnendam perfectionem, quæ est suæ professionis finis, & necessario requisita ad finem, vt habitus virtutum, & aliquando actus. Quæ omnia deduci possunt secundum prædicta ex quolibet modo profitendi, & consequenter prædictæ regulæ ex vi sua præter tria vota substantialia obligant solum ad alia tria, ex vi tamen aliena obligant ad multa alia, scilicet, ad præcepta legis Dei, vel legis naturalis, vel humanæ, in quam tum recapitulant dictas leges. Quomodo autem in regulis, vel constitutionibus prædictorum ordinum aliquid sit præceptum vel non sit, & de intellectu regularum ipsorum, hic non ago, cum vnaquæque religio circa hoc iam sua expositione gaudeat.

a D Tho. vbi sup. ad 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum Regulares promittentes regulam peccent semper mortaliter regulam frangendo in minimis.

RESpondeo dicendo, quod dum quidam regulares ita profitentur: Voueo seruare regulam, non intendunt se obligare sub peccato mortali ad singula leuiora: nam & promissio iurata de re leui etiam totali, non obligat sub peccato mortali, prout tenent D. a Antoninus, Syluester, Soto, Nauarrus Alcocer, & recentiores Salmanticæ Academiæ contra Caietanum & alios dicentes esse mortale. Item votum de re leui etiam totali non obligat sub peccato mortali, prout tenet Nauarrus b.

a Anton. 2. p. tit. 10 c 8. §. 3 col 3 & ti 16. c 2. § 4 Sylu. u. a. 3. § 7 v. 7 iur 2. §. 1. So o li 7 de iusti q 2. ar. 1. & lib. 8 q 1 art. 7. dub. 2 & q. 2 ar. 3 & libel. de abusu iura. c. 6. Alcocer. in sum. c. 15. b Nau. c. 23. nu 49 & 62. in fin. & c. 12 nu. 10.

QVÆSTIO LI.

De Religione quoad eius priuilegia, in duodecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1. An indultis privilegijs, concessis intelligantur indulta concedenda.
2. Vtrum concessis alicui Religioni priuilegijs concessis alijs religionibus, & quibus illæ vtuntur, censeantur indulta quæ vsu sunt acquisita.
3. Vtrum concessis alicui priuilegijs, quatenus sunt in vsu.
4. Apud Mendicantes teneantur se certiorare, vtrum sint in vsu, & vtrum sufficiat quod possint vti.
5. Quo pacto priuilegia in Religionibus amittantur.
6. Vtrum priuilegio prohibitiuo, aut irritanti possit renunciari.
7. Vtrum priuilegio non faciendi ex consuetudine quæsito per vnum actum contrarium amittatur.
8. Vtrum priuilegia concessa Religioni censeantur concessa eiusdem Religionis Prælato.
9. Vtrum priuilegia concessa Præposito proprietario Commendatario concessa censeantur.
10. Vtrum priuilegium concessum Collegio, & Conuentui censeatur concessum personis singularibus.
11. Vtrum priuilegium concessum singularibus personis religionis censeatur concessum Prælatis eiusdem Religionis.
12. Vtrum priuilegia concessa Religiosis professis ad Nouitios extendantur.

Multa de priuilegijs regularium dicta sunt in primo Tomo, & in his Tomis quamplurima præclara tanguntur: nunc autem de religionibus in particulari differens de earum priuilegijs aliqua dicere, & addere operæpretium esse duxi.

ARTICVLVS I.

An quando aliquod indultum cõcedit omnia priuilegia quomodolibet concessa alijs ordinibus in eodem priuilegio concedenda indulgeantur.

RESpondeo dicendo, quod innumera sunt priuilegia religionibus concessa, & quibus Sanctitas domini Papæ vult eas exornare, attamen priuilegia earum, quibus quomodolibet fruuntur, licet alicui religioni in particulari concedantur, tantum debent intelligi de concessis: ad concedenda autem extendi minime debent; prædicta enim verba sonant in præteritum, in futurum autem protrahi non possunt, prout tradit expresse Ripa c. Et confirmatur: nam legans omnia bona sua non censetur futura legasse, vt in quadam lege d dicitur. Et facit: nam si Papa voluisset futura priuilegia concedere, vtique id expressisset, exemplo Imperatoris e Iustiniani; quia ergo id non expressit, certe non præsumitur concedere concedenda, sed tantum concessa. Quod etiam tenet Baldus f post Guillermum de Cuno, Abbas, Antonius Corsetus, Matthæus de Afflictis, quibus in locis communiter cõcludunt concessionem priuilegiorum non trahi ad priuilegia futura. Et in hoc maxime differunt concessiones priuilegiorum à legibus: lex enim & statutum loquens per verba præteriti temporis extẽditur ad futurũ, argumento cuiusdam legis g, vbi tradit Bartolus.

Nec obstat, quod in dicta concessione dictio, vniuersis omnia, proponatur, quæ nullum videtur excipere, iuxta quandam legem, & h Carolus Ruinus i ostendit dictionem omnia, vniuersalem, non solum quoad modũ, verumetiam quoad tempus, vt futura complectatur, quod etiam consuluit Marcus Antonius, Natta k. Hoc enim verum est quando dictio vniuersalis, ad omnia indeterminate refertur, vt si dicas per omnia sunt exequata legata fideicommissis, vt in quadam lege l dicitur: non autem si determinate, vt in casu nostro, vbi dictio, omnia, modificatur, per illud, quod additur, scilicet, concessa, vt tenet Bartolus m & clarius Ripa, & moderni post Socinum. Vnde summi Pontifices volentes in suis Bullis indulgere religioni alicui concessa, & concedenda alijs religionibus id vtique exprimunt.

c Ripa in l 1. col 1. 2 secũdo declaro ff. de leg 1. d l. si ita ff. de aur & arg. legat. e l. omnibus C. de episco. & cleric. f Bald. in d l. omnibus. Abbas in c. sup. specul n 5. ne clerici, vel monae Corset in sing. ver. meus colu 1. Afflict in c. vni. verb. porrectus nu. 5. cum pluri seq quæ sint regalia. g l Arriani. C. de hæredi. vbi Bart. idẽ Barto. in l. 5. item 2. ff de aur. & argen. legat. h l. Iulian. ff. de leg. 3. i Ruin consil. 61. litera. 35. lib. 5. k Natta consil. 525 fuit lata sẽn ent. nu. 26 l l. 1. ff. de le. 2 m Bart. in l. quia circa. de p inst. Ripa & moderni post Socin. in d l. 1.

ARTICVLVS II.

Quando alicui Religioni conceduntur priuilegia concessa alijs Religionibus, & additur, ac quibus illæ vtuntur, potiuntur, & gaudent, quæritur an hæc clausula præcedentia ampliet: ita vt in hoc casu videantur dictæ Religioni concessa alijs Religionibus concedi, & etiam ea quibus ipsæ Religiones vtuntur, hoc est illa, quæ vsu & consuetudine acquisierunt.

RESpondeo dicendo primo, quod vtcumque sit, illa intelliguntur ex hac concessione dictæ Religioni concessa, & communicata, quæ concessionis tempore erant in vsu; cum enim ex non vsu priuilegium amittatur, sequitur quod Papa concedens dictæ religioni aliarum religionum priuilegia, voluit de his intelligere, quæ erant in vsu, non autem de his, quæ non erant in vsu, & quæ cum essent per non vsum amissa, non poterant amplius dici priuilegia, neque de his tanquã de non ente aliqua fieri dispositio: cum nullius sint qualitatis, prout tenet n Baldus. Quod cõfirmatur, quia Papa in concessione de qua agimus, voluit adæquare hanc religionem quantum ad priuilegia alijs religionibus, puta Mendicantium, vnde non debet esse excessus in adæquatione, argumento cuiusdam legis o cũ ibi notatis, qui sane esset si dictæ religioni ea priuilegia essent concessa, quæ ex non vsu mendicantes, verbi gratia amisissent, & quibus illi amplius vti non poterant.

n Bald. in cap. significanti ante. an fin. v. nam a credentia. ac eppella. & in communi col. 2. v nato impossibili ad C. de test. cum l. data opera. col. 11. v item nota C qui accusari non possunt. o l. 2. ff de legat. 1.

Secundo dico, quod per dictam clausulam acquiruntur dictæ religioni etiam priuilegia, quæ alijs religionibus

gionibus non fuerunt concessa à Sede Apostolica, sed consuetudine acquisita. Quod aliquibus decretis *a* videtur probari, & tenet Petrus de Vualdis, Barbacia, & Thomas Grammaticus. Et hoc probatur: nam consuetudo & priuilegium æquiparantur, iuxta quandam decretalem *b*, iuncta sua glossa. Ex quo alias in quadam causa Auriensis diœcesis decimarum coram Nouato, tunc Rotæ auditore inter Abbatem & conuentum sanctæ Mariæ de Ossera ordinis Cisterciensis, & monasterium sancti Stephani ordinis sancti Benedicti resolutum fuit monasterium & conuentum de Ossera non teneri ad aliquam solutionem decimarum pro eius prædiis sub parochiali Ecclesia dicto monasterio sancti Stephani perpetuo vnita existentibus, & quæ vel proprijs expensis colebat, vel altari colendas tradebat, sed decimas colonorum ad ipsum monasterium de Ossera spectare non tam ex priuilegio Sixti IV. de quo forsan aliqua erat hæsitatio, quam ex consuetudine non soluendi, & à colonis percipiendi, quæ vim priuilegij habet, vt ipse Nouatus in eius manuscriptis decisionibus annotauit, & refert Horatius Mandosius *c*.

Aduertendum tamen, quod consuetudo, vt ex ea priuilegium acquiratur, debet esse præscripta, quia illa proprie dicitur consuetudo, prout dicitur in iure *d*, & tradit Baldus. Quæ autē dicatur consuetudo præscripta scribunt glossa *e*, Baldus & post alios Menochius & late Rochus de Curte. Quod autem consuetudo immemorialis habeat vim priuilegij, est quidam textus *f* quod nos superius diximus in primo *g* Tomo.

Aduertendum etiam, quod tantum priuilegia consuetudine acquisita quibus Mendicantes eo tempore vtebantur, videntur concessa, non autem, quæ postea consuetudine acquisierunt, vel forsan in futurum acquirent, quod ex illo verbo, *vtuntur*, posito in dicta clausula colligitur, quod de eius natura ad futurum non porrigitur, vt in simili casu scribit Felinus *h*, nisi forsan alicui religioni essent communicata Mendicantium priuilegia tempore communicationis consuetudine acquisita, & in posterum acquirenda, vel Generaliùs omnium Mendicantium priuilegia tam præsentia quam futura, quibus, & priuilegia consuetudine quæsita verborum generalitate comprehenderentur. Quod quomodo sit intelligendum sequenti articulo dicetur.

a 29. q. 3. ca. 7. cum quæstus §. per materiam et sua glo. v. consuetudine vi... per ambitiosam, & prine... glos. v. ... *d* ... *b* ... Vual. ... de ... Barba. consi. 81 ... Gram. consil. 98. num. 2. & seq. *b* c. ... glo. v. consu. t. de iudi.

c Mando. de priui. ad inst. glos. 16 n. 61

d c. Cum tanto de cōs. ... Bald. in l. binos v. ... *e* glos. & alij in l. ... & Bal. in Rubric. C. quæ sit longa consu. Menoc. de arbit. ... casu ... Rochus de Curte de consu. ... *f* ... *g* in 1. tom. q. 11. art. 8 *h* Fe. in con. 33. verum regula. nu. 3.

ARTICVLVS III.

Dato quod dictæ religioni concedantur priuilegia, quibus Mendicantes vtuntur, potiuntur & gaudent, quæritur, vtrum sufficiat quod ipsi Mendicantes tempore possint vti dictis priuilegijs, an necessarium sit quod actu his vtantur.

RESpondeo dicendo, quod sufficit, quod eo tempore his priuilegijs vti potuerint, primo quia quod Mendicantes eo tempore priuilegijs vti potuerint, est potentia multum propinqua actui, & potentia propinqua actui habetur pro actu, vt inquiunt Baldus *i*, Iason & Guiliel à Monferrat. Secundo, quia si requirerentur priuilegia tempore concessionis fuisse in vsu actu & potentia, proculdubio concessio facta dictæ religioni nihil operaretur; vix enim in eodem instanti, quo facta fuit concessio, aliquod Mendicantium priuilegium actu, & potentia esset in vsu, & sic concessio huiusmodi redderetur illusoria: priuilegium autem ita interpretari debet, ne reddatur illusorium, & sufficit vt aliquid operetur, vt est notum in iure *k*, & tradunt Baldus & Petrus de Vualdis. Et non est absurdum, vt suadente ratione illa verba, *quibus vtuntur & potiuntur*, exponamus, idest, quibus vti possunt, sicut & alias verba duodecim tabularum, ibi, *si aqua pluuia nocet*, veteres Interpretati sunt, idest nocere poterit. Quod & refert Iurisconsultus Pomponius, ipse quoque exponens verbum, *videbitur*, idest videri poterit. Quod etiam scribit Oldradus *m*, & tradit Ruinus.

Ex quibus infertur quomodo sit intelligendum illud quod in fine articuli præcedentis resoluimus, quod tantum priuilegia, consuetudine acquisita, quibus Mendicantes eo tempore vtebantur, videntur prædictæ religioni concessa propter dictum verbum, *vtuntur*, quod ad futurum nō porrigitur: illud enim debet iuxta prædicta explicari, ita quod dicta religio possit frui priuilegijs, consuetudine acquisitis, quibus actu vtuntur, vel possunt vti, cum sit ipsis iam acquisita, non autem his, quæ postea possunt consuetudine acquirere; his enim non possunt vti potentia propinqua, sed potentia satis remota.

i Bald. in l. pen. ff. de milit. test. Ias. in l. diuortio. §. si verum ... ff. sol. matr. & in l. inter cætera § sed si sipa ... de leg. 1. Guil. in t. ad lec. ... dub. 3. num. 5. *k* c. in his de priuil. c. ... 6 Bald. cons. 320 post prin. Vual. de c. no. Ep. sc. & pr. roch. c. 6. nu 34. *l* l. 1. ff. de statulib. *m* Ol... d. cōs. 18 quo ... & ad in ... R. in cons. ... u. §. statlib. 5

ARTICVLVS IV.

Cum dictæ religioni concedantur priuilegia Mendicantium quatenus sunt in vsu, quæritur an priuilegium præsumatur esse in vsu, & an dicta religio volens vti aliquo priuilegio mendicantium teneatur se certiorare, an illud apud mendicantes in eo tempore esset in vsu nec ne.

RESpondeo dicendo primo, quod aut apparet, quod priuilegium eo tempore, quo religio vult vti illo, sit etiam apud Mendicantes in vsu, & eo casu præsumi debere etiam eo tempore quo concessio facta fuit illud priuilegium in vsu fuisse; præsumēdum est enim actum fieri legitime, iuxta ea quæ in *n* iure notantur, sicut est præsumptio, quod qui originale priuilegium apud se hodie retinet etiam apud se habuerit, iuxta *o* Aretinum, & Carolum Ruinum, & ita poterit esse præsumptio, quod qui hodie priuilegijs vtitur, etiam retroactis temporibus vsus fuerit.

Dico secundo, quod aut non apparet, quod nunc sit in vsu priuilegium, quo dicta religio vult vti, & tunc aut apparet, quod ante concessionem factam religioni fuerit aliquando in vsu, & præsumitur etiam fuisse in vsu tempore concessionis, cum de præterito in futurum præsumatur, iuxta tradita in iure *p*; cum enim priuilegium tunc dicatur non esse in vsu quando priuilegiatus propter eiusdem priuilegij amissionem illo amplius vti non potest, proculdubio huiusmodi amissio priuilegij præsumi non debet: nam qui priuationem, vel perditionem allegat, illam probare debet, iuxta quādam legem *q*, & hoc etiam sentit si quispiam recte intueatur, licet alio tendat Panormitanus *r*, dicens quod religiosi etiam hodie gaudent priuilegio, de quo in illo textu, si casus vtendi eueniret. Ex quo necessario sequitur & præsupponitur, quod priuilegium, quod simul fuit in vsu, etiam hodie præsumi esse in vsu saltem potentia, cum si hodie non esset in vsu, non possent religiosi illo tanquam semel amisso gaudere amplius, cum priuilegium semel amissum amplius non reuiuiscat.

Dico tertio, aut apparet, quod dictum priuilegium nunquam fuerit in vsu, & eo casu neque etiam tempore concessionis præsumetur esse in vsu, nec aliter illo dicta religio gaudere poterit, nisi id tempore concessionis supradictæ in vsu fuisse probetur; priuilegia enim cum sint facultatis, & non necessitatis, illis vti, vel non vti est in libera potestate priuilegiati, vnde potest esse, quod quis habeat priuilegium, & eo vti nolit, argumento cuiusdam legis *a*. Neque ex eo solum, quod ostendatur priuilegium, ostenditur vsus priuilegij, quia vsus est quid facti, vt inquit Petrus Rauena *b*, de quo per Rochum *c* de Curte post alios, quos ibi citat. Et in terminis priuilegiorum ad instar, quod vsus priuilegij non præsumatur, sed probari debeat, tenet Stephanus *d* Bertrandus. Quod tamen non procederet, quando priuilegium ad petitionem principis concessisset, quo casu priuilegium posset præsumi fuisse in vsu, & per prædicta præsumeretur etiam nunc esse in vsu, adeo, quod alleganti priuilegium non esse in vsu onus probandi incumberet, vt alias Rotam tenuisse testatur Cardinalis Crescen. in decisionibus, quæ manuscriptæ circunferuntur, prout refert Mandosius *e*; aut enim, inquit, ipse tenemus, quod priuilegium statim ligat etiam ignorantes, iuxta notata per Barto-

n l. merito ff. pro socio. *o* Aret. consil. 16 incipien. discime in fin. Ruin. cons. 13 ad fin. lib. 4.

p l. ex persona C. de probat.

q l. si hereditas. C. de pig. act. *r* Pan. in c. in his. de priu. num. 3.

a l. si index ff. de minori *b* Rauena de consuet. n. 49 *c* Roc. de consu. ... n. 19 *d* Bertrandus consil. 199 illud generale. nu. 2 & seq. vol. 1 in antiquis. & consil 130. n. 30. volu. 2 etiam in antiquis. *e* Mandosi de priui. ad inst. gl. 5 nu. 58.

Bartolum f, & omnes, aut quod requiratur scientia, vt per Cardinalem g, vel distinguamus, vt per Decium h statim, ex quo priuilegiato scienti fuit concessum à principio, vel vt & conditio priuilegij tacita quatenus ipse, cui conceditur, vti velit, fuit impleta, quia apparet ex quo ipse petit, quod vti vult, aduersario dicente priuilegia non esse in vsu, incumbit onus probandi.

Neque contra hoc vrget ratio allata à Mandosio i dicente quod aliud est acceptare priuilegium, aliud vero priuilegio vti, & potest esse, quod petens & sciens priuilegium præsumatur illud acceptare animo etiam vtendi, & quod non præsumatur vsum fuisse: nam respondetur, quod ex quo illud petijt animo vtendi, præsumitur vsum fuisse; ad quid enim petijt animo vtendi, nisi ad vtendum.

ARTICVLVS V.

Quo pacto priuilegia in Religionibus admittantur.

RESpondeo dicendo, quod titulus in articulo propositus iam in primo Tomo k fuit tactus, sed quia non fuit ad plenum resolutus, ideo in præsentiarum de eo iterum disputare proposui, dicendo primo quod priuilegium quo datur facultas aliquid faciendi, ex non vsu per decennium amittitur, argumento eorum, quæ notat Bartolus l, Cynus, Salicetus, & Iason, & tradit post alios Natta, & Petrus Rebuffus.

Quod fallit primo in Ecclesia, quæ priuilegium non amittit, nisi cessaret illo vti spatio quadraginta annorum, vt notant omnes, & tradit Egidius m Bossius. Quod etiam pariter habet locum in monasterijs, cum monasteria & Ecclesiæ æquiparentur, vt tradunt communiter Doctores n, & monasteria gaudeant priuilegijs Ecclesiarum, vt tenet Abbas o communiter receptus.

Secundo fallit, quando non venit casus non vtendi priuilegio; hoc enim casu priuilegium per non vsum non admittitur, vt tenet quædam p glossa communiter recepta, quam post alios sequitur Rebuffus & Iulius Ferret.

Tertio fallit, quando aliquis ex aliquo legitimo impedimento sua culpa non causato priuilegio vti non potuit, & hoc est notum apud omnes q.

Quarto fallit quando priuilegia tendunt ad exceptionem, veluti, si alicui concedatur, quod super aliqua re conficienda molestia non possit inferri; semper enim priuilegiatus ope exceptionis poterit molestiam inferentem repellere ex vi illius priuilegij, quanquam illo priuilegio per decennium vsus non fuerit, iuxta quendam textum r, & glossam communiter receptam. Vnde si Ecclesia, aut monasterium non fuerit vsus huiusmodi priuilegio per tempus, quo contra ipsa præscriptio currit, de quo supra in quæstione de præscriptionibus diximus, nihilominus possunt per exceptionem molestiam inferentem repellere f.

Quinto fallit in priuilegio remunerationis causa concesso, quia etiam illud habet naturam contractus, & est irreuocabile prout tradunt Romanus t, & Alexander. Quod adeo verum est, quod neque per ingratitudinem huiusmodi priuilegium reuocari possit, iuxta tradita à Mandosio u, nisi sit concessum ad beneplacitum Principis, vt tradit Capaccius x post Andream de Isernia, quem ibi citat.

Dico secundo, quod priuilegium non faciendi ex contrario vsu seu actu contrario ipsi priuilegio amittitur, & priuilegiatus priuilegio huiusmodi, ex isto vnico actu contrario renunciasse videtur, vt colligitur ex iure, y & tradit Ioannes Andreas, & post alios Egidius Bossius.

Quod primo fallit in priuilegio quod habet effectum successiuum & reiterabile, velut in priuilegio eximente aliquem à solutione annua, priuilegium nõ admittitur, neque illi nisi quantum ad illum actum censetur renunciatum, vt tenent z Baldus, & Alexander; requiritur ergo continuatio actuum contrariorum per triginta, vel quadraginta annos, vt tenent a Bartolus, Lucas de Penna, & allegati à Mandosio dicente hanc esse magis communem opinionem.

Secundo fallit, quando actus priuilegio contrarius fit per eum, qui priuilegio expresse renunciare non potest; tunc enim ex solo actu contrario nisi lapsus temporis ad præscribẽdum concurrat, priuilegium nõ amittitur. Velut si per vnum monachum, aut per vnum priorem fieret actus contrarius priuilegio religioni concesso, prout tenet b Innocentius, Ancharranus, & Baldus, & Iason. Hi enim tali priuilegio renunciare possunt.

ARTICVLVS VI.

Vtrum priuilegio prohibitiuo, aut decretum irritans continenti per actus contrarios possit renunciari.

RESpondeo dicendo, quod priuilegio prohibitiuo, in quo adest decretum irritans, nullo temporis spatio per actus contrarios renunciari potest, prout tenent Archidiaconus c, Ioannes Andreas, Geminianus, & alij, & est decisio Rotæ, & tenet Iason. Quod tamen non procederet quando priuilegium totum concerneret solum fauorem priuilegiati; hoc enim casu priuilegiatus non obstante decreto irritanti posset priuilegio per actus contrarios renunciare, vt post alios tradit Mandosius d. Vnde priuilegia, quibus religionibus prohibetur aliquam inferri molestiam, continentia quod irritum sit & inane quidquid aliud super eo fuerit attentatum possunt per contrarios actus ab ipsis religionibus renunciare, dummodo talis renunciatio fiat ab his quibus renunciandi committitur potestas, de quo in primo Tomo e aliqua diximus.

ARTICVLVS VII.

Vtrum priuilegio non faciendi ex consuetudine quæsito per vnum actum contrarium amittatur.

RESpondeo dicendo, quod priuilegium consuetudine a religione quæsitum per vnum actum contrarium non amittitur, vt notatur per scribentes a. Verum est tamen quod Imola b aliter tenet, & eius opinionem in puncto iuris esse veriorem, scribit Decius, quod etiam videtur sentire Petrus de Vualdis, qui loquens de quodam priuilegio ex consuetudine Mendicantibus quæsito, nullam constituit differentiam inter priuilegium ex gratia Principis, & priuilegium ex consuetudine quæsitum, & licet ipse ibidem teneat idem priuilegio vnico actu contrario renunciatum, non intelligi nisi lapsus concurrat quadraginta annorum, id non est, quia ipse sentiat priuilegium consuetudine quæsitum non admitti ex vnico actu contrario, sed quia ipse tenet illam opinionem Vincentij, quod priuilegium non faciendi non censetur renunciatum ex vnico actu contrario, nisi concurrat lapsus quadraginta annorum.

At his omnibus non obstantibus videtur priori opinioni adhærendum: nam consuetudini non censetur vnico actu, imo nec bina contrafactione derogatum, vt tenet quædam glossa c quam sequitur Cardinalis, Abbas & Decius alios referens, & esse communiter approbatam testatur Curtius Iunior; ergo neque derogatum censebitur priuilegio consuetudine quæsito. Quod tamen limitat Abbas d, vt non procedat, quando actus contrauentionis esset factus collegialiter, quia eo casu censetur derogatum consuetudini, ex illo vnico, vt tenent Antonius e de Butrio, Felinus, & Marcus Antonius Natta, sed vt à multis super huiusmodi materia liberentur litibus & angustijs regulares, ne per eorum contrarios actus ipsorum priuilegia perdantur, debent expresse protestari per instrumentum publicũ se nolle ex hoc actu priuilegium amittere; protestatio enim

enim in hoc casu priuilegium præseruat: ita f Bartolus, Baldus, Boffius, & Horatius Mandosius.

f Bar. & Bal. in l. 1. C. de his qui spont. mun. pub. sub. li. 10. Boffius tit. de priu. n. 320. Mandos. de priu. ad instar gl. 15. n. 35.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum priuilegia concessa Religioni censeantur concessa eiusdem Religionis Prælato.

RESpondeo dicendo, quod dubitatio huius quæstionis pendet ex resolutione alterius dubij, vtrum scilicet appellatione Capituli, & collegij veniat Prælatus, aut Præpositus generalis. De quo agunt g glossa quædam, Innocentius, Federicus, & alij, quos referunt Mandosius, & proculdubio communi omnium sententia videtur receptum, Præpositum, aut Prælatum Collegij, vel Capituli appellatione non comprehendi, vt constat ex allegatis à Rebuffo h. Sed in nostro casu si de Prælato non esset facta mentio, priuilegia religioni concessa intelliguntur etiam concessa ipsi Prælato cum simus in fauorabilibus in quibus Collegij, aut Capituli appellatione venit etiam caput, vt tradit i Barbatia & Felinus.

g gloss. in c. vt in qui. §. illi vero, in v. eisdē. de æt. & qu. & ibi Innoc. in c. irrefragabili. de offi. ord. & Federic. consf. 110. n. 6. Mandos. de priuil. ad inst. gloss. 5. n. 6.
h Rebuffus in tract. nomi. q. 8. nu. 33.
i Barbatia in tract. de præstan. Cardin. lib. 1. q. 7. col. 34. Felin. in proœm. decret. v. Greg. col. 3.

Communi autem sententia adducta pro ratione dubitandi in his tantum Prælatis locum habet, qui de collegio electi in Prælatos desinunt esse de corpore, prout sunt Canonici, qui effecti Prælati desinunt esse Canonici, non autem de his Prælatis, qui de corpore electi, non desinunt esse de corpore, vt sunt monachi, aut religiosi, qui in Abbates, aut Præpositos electi, non desinunt esse monachi, aut religiosi, iuxta doctrinam Bartoli k, quem sequitur Felinus, & tenet Mandosius.

k Bartol. in l. quod constitu. ff. de milit. testam. Felin. in d. c. proœm. ver. tertio fal. Mandos. de priuil. ad instar glo. 5. n. 8. & 9.

ARTICVLVS IX.

An priuilegia Præposito, vel Abbati concessa ad commendatarium quoque, cui præpositura vel abbatia esset commendata, protrahantur.

RESpondeo dicendo, quod & si Commendatarius perpetuus possit quodammodo dici verus Prælatus, & de ipso, vt de vero Prælato iudicari: negari tamen non potest quin in aliquibus à vero differat Prælato, vt inquit Ludouicus l Gomez. Vnde stante aliqua diuersitate inter Commendatarium licet perpetuum & verum Abbatem, non debent priuilegia Abbati, seu Prælato concessa ad Commendatarium extendi, cùm priuilegium non debeat etiam ex identitate rationis de vna persona ad aliam extendi, vt dicitur in iure m. Vltra quod in isto Commendatario, quantum ad priuilegia, non concurrit eadem ratio, quę in vero Abbate & Prælato, quia Commendatarius non profitetur ordinem, aut regulam suorum monachorum, cuius ordinis & regulæ gratia priuilegia Abbati, aut Præposito concedi non est dubitandum, & sic cessante in huiusmodi Commendatario causa finali priuilegij, debet quoque in ipso cessare priuilegium, argumento eorum, quæ in iure n notantur.

l Gomez. sup reg. Cancel. sup reg. triennal. q. 5. à nu. 21. v. ex quibus fac. lo.
m c. priuil. de reg. iur. lib. 6.
n l. Titia §. vsuras ff. de leg. 1.

Ex quo etiam concludi posset Commendatarium, siue temporalem, siue perpetuum, non solum non gaudere priuilegiis Abbati, seu Præposito concessis, sed neque etiam priuilegiis concessis religioni, cuius appellatione ipse non comprehenditur, iuxta quandam Bartoli o doctrinam.

o Bartol. in l. quod constit. ff. de milit. test.

ARTICVLVS X.

An priuilegium concessum Religioni, & Collegio censeatur concessum singularibus personis illius Collegij.

RESpondeo dicendo, quod priuilegium corpori concessum ad singulos non protrahitur; aliud est enim collegium, societas, vel vniuersitas; aliud vero singulares personæ simul sumptæ, quæ vt diuersæ à dictis corporibus in quacumque dispositione iudicantur, vt dicitur in iure p, & tradit post alios Rebuffus. Verum tamen est quod priuilegia huiusmodi corporibus concessa ad singulos protrahuntur, quando eius generis sunt priuilegia, quæ nonnisi per singulares personas exerceri possunt, velut priuilegia concessa super prædicationibus, & confessionibus, sacramentorum administratione indulgentiarum acquisitionibus, aut aliis similibus, quarum exercitium ad singulas personas non etiam ad vniuersitatem pertinet, de quo scribit D. Thomas q, & Ludouicus Gomez; ne enim priuilegium frustratorium reddatur non est absurdum, vt ex præsumpta loquentis mente ea capiatur interpretatio, vt quod in vniuersitatem confertur, cuius ipsa vniuersitas est incapax, ad singulos collatum intelligatur. Quod optime probat quædam decretalis r, vbi non alia ratione interdicta ciuitate singuli interdicti censentur, quam quod interdictum, si huiusmodi caperetur interpretatio, illusorium, & ridiculum redderetur. quod etiam Summus Pontifex eo loco fatetur; actus enim ita interpretari debet, vt valeat, iuxta late tradita ab Alciato a. Vnde in alia decretali b dicitur, quod priuilegiū exēptionis Ecclesiasticæ, extenditur etiam ad singulares personas ipsius collegij, quia alias esset frustratorium, si non ad eas extenderetur, sicut priuilegium loco concessum ad singulares personas ipsius collegij protrahitur, quia alias esset frustratorium, si non ad eas extenderetur, vt scribit Baldus c. Ait enim Ludouicus Romanus d, quod priuilegium, vt quis in Ecclesia capi non possit, intelligitur loco concessum, & consequenter habet locum in quolibet ibi reperto, quod dictum refert & sequitur Ludouicus Bollo e.

p l. sicut. §. quod vniuersitati, vbi omnes. ff. quod cuiusque vniuersit. l. nomen autem prœsentem §. animad. quod met. cau. Rebuf. sup. cit. dat. infr. mandat. Apostoli. v. singulisque canonicis.
q Thom. in 4. distin. 25. q. 2. Gomez. in reg de idiomat. q. 2. nu. 4.
r c. si sententia de sent. excom. lib. 6.
a Alciat. de præsum. lib. 3. præsum. 34.
b ea per exēp. de priuileg. lib. 6.
c Bal. in l. si. to. 3. post n. 7. C. de vxor. mil.
d Roman. sin. 234.
e Bollo de in dul. col. 3. ver. sic hoc etiam probatur.

ARTICVLVS XI.

An priuilegia in singulares personas religionis collata ad eius religionis Prouinciales, aut Generales si ipsos Papa subticuisset, extendantur.

RESpondeo dicendo, quod resolutio huius quæstionis videtur pendere ex resolutione alterius, an scilicet appellatione monachorum veniat Abbas. Qua in re extat receptissima, atque apud omnes probata distinctio, vt nisi aliud ex loquentis mente coniiciatur in fauorabilibus, & materia proportionabili, Abbas veniat appellatione monachorum, in materia tamen non proportionabili & odiosa secus. Quod liquet ex his quæ scribūt Glossa f & alij, Cardinalis & summa Armil. Quo fit, vt in hac quæstione, postquam sumus in materia proportionabili, & de fauore agimus, proculdubio respondendum sit in Prouinciales & in Generalem etiam Prælatum ex præscriptis concessionis verbis, etiamsi is à concedente Principe non esset expressus, priuilegia collata extendi. Quod probatur, cum Prouinciales & Generales non desinant esse religiosi, sicut neque Abbas, Abbatia adepta, desinit esse monachus, neque hi patres ex dignitatis augmento deterioris conditionis esse debent quam sint personæ singulares, cum dignitatis & supereminentiæ proprium sit augere, non autem statum priorem ab eo, in quem dignitas cecidit in ipsius præiudicium auferre, iuxta quandam legem g & tradita ab Horatio Mandosio h.

f Glos. & alij in ca. si. ac si. non Card in Clemen. 1. in pri. 6. opp. de reg. Armil. v. Abbas. ver. 11.
g l. fem. vbi omnes ff. de s. nat.
h Mandos. de priu. l. ad instar glo. 6. n. 29.

ARTICVLVS XII.

Vtrum priuilegia concessa Religiosis professis ad Nouitios quoque nondum professos extendantur.

RESpondeo dicendo, quod pro vtraque parte multa possent afferri argumenta, sicut in alia simili quæstione cumulat Tiraquellus i, nihilominus videtur

i Tiraq. de vtroque retr. tit. 1. § 1. glo. 8 n. 22. vsque ad nu. 41.

detur dicendum, quod priuilegia religioni concessa, vel eius singulis singularibus personis ad Nouitios non porrigi, quando hi neque vere, neque cum effectu religiosi dici possint, iuxta quandam decretalem k, Bartolum, & Tiraquellum.

k c. relig §. pn de sen. exco. l. 6. Bar. in l. 2. C. ne sancta bapt. reit. Tira. vbi sup.

Nec obstat hos nouitios non secus, ac professos immunitatis Ecclesiasticæ priuilegio gaudere, vt quædam definit decretalis l: nam id specialiter indultum est, & forte ob reuerentiam habitus, quem Nouitius gestat, & sic ex eo ius commune in contrarium elici potest, argumento eorum, quæ in iure m communiter notátur. Vnde videmus, si seriem priuilegiorum concessorum religionibus attente contemplemur, quod volentes summi Pontifices concessa professis ad Nouitios nondum professos extendi, id vtique non subticuerunt, sed clare expresserunt. Nec ego inueni priuilegium quo ipsi Nouitij communicent in generali cum professis in priuilegijs, sed tantum in quibusdam indulgentiis: nam Sixtus IV. concessit, quod Nouitiæ monialium sanctæ Claræ primæ regulæ possint promereri omnes indulgentias almæ vrbis visitando suas Ecclesias: ita habetur in libro n Monumenta ordinum. Et aduertit collector priuilegiorum ordinum Mendicantium.

l d. c. rel. § fi.

m l. quod vero ff de legib.

n Mon. ord. in 2. impr. f. 261 conc. 678.

QVÆSTIO LII.

De religione quoad potestatem transeundi ad alias religiones concessam, in triginta articulos diuisa.

Circa quam quæruntur triginta.

1 *Vtrum sit conueniens de vna religione ad aliam transire.*
2 *Quomodo Prælati se habere debeant vt eorum religiosi subditi in sua vocatione permaneant.*
3 *Vtrum ius commune concedat regularibus vt possint transire ad strictiorem religionem licentia petita licet non obtenta.*
4 *In quo consistat perfectio religionis, ad quam iure communi transitus conceditur licentia petita, sed non obtenta.*
5 *Vtrum religiosus possit transire de sua religione, in qua non seruatur regula, ad aliam laxiorem, in qua seruatur, propter quod est strictior.*
6 *Quæ dicta sunt de monachis vtrum ad moniales extendantur.*
7 *Vtrum conuersi & oblati possint transire ad strictiorem religionem petita licentia, licet non obtenta.*
8 *Vtrum constitutio Pij V. reuocet ius commune concedens fratribus, vt ad religiones alias strictiores possint transire.*
9 *Quis possit concedere licentiam, vt religiosus transeat de vna religione ad aliam.*
10 *Vtrum summus Pontifex sine causa possit concedere religioso, vt transeat de vna religione ad aliam laxiorem.*
11 *Vtrum licentia Prælati ad transeundum ad alium ordinem, ex iusta causa, non facta mentione de laxiori, sufficiat ad transeundum ad laxiorem, an debeat tantum intelligi de laxiori, vel æquali.*
12 *Vtrum religiosus ordinis Mendicantium, qui habet licentiam ad transeundum in aliam religionem, etiam non Mendicantem, sue æque strictam siue laxiorem, possit se transferre in aliquem ordinem militarem.*
13 *Vtrum licentiatus à Papa, vt possit transire ad certum ordinem, possit ad alium distinctum transire.*
14 *Vtrum religiosus fugitiuus vel paruam religionem pro libito, sine dispensatione possit transire non inuento aliquo sui ordinis monasterio.*
15 *Vtrum Prælati religionum Mendicantium possint dispensare cum suis subditis, vt transeant ad ordines monachales.*
16 *Vtrum si reformetur ordo religionis Mendicantium in strictiorem vitam, possint professi illius ad alios ordines transire.*
17 *Vtrum fratres Mendicantes possint recipi in religione sanctæ Mariæ de Mercede.*
18 *Vtrum Prælati regulares possint dare licentiam suis subditis, vt ad Carthusienses transeant.*
19 *Vtrum sit licitus transitus à Carthusiensibus ad Minores.*
20 *Vtrum monachus Cassinensis nempe impetrata licentia à suis superioribus possit tuta conscientia transire ad Carthusianos.*
21 *Vtrum in extrauagante Martini V. prohibeatur transitus ab vno ordinum Mendicantium ad alium Mendicantium.*
22 *An Capuccini discalciati ordinis Minorum possint recipere fratres eiusdem ordinis de Obseruantia.*
23 *Quam diligentiam facere teneatur religiosus, qui habet facultatem transeundi ad aliquem ordinem Mendicantium, si non inuenerit Mendicantes, qui eum recipere velint.*
24 *Vtrum recipi possint ad religionem religiosi qui fecerunt votum de non transeundo ad aliam.*
25 *Vtrum translatus ad aliam religionem, vt in ea sit Prælatus, debeat profiteri in secundo monasterio antequam sibi eius administratio deferatur.*
26 *Vtrum prædictus monachus translatus post renunciationem prælationis, monachus secundi, vel primi monasterij remaneat.*
27 *Vtrum transiens ad aliam religionem possit secum deferre omnia quæ detulit in religionem suam, vel saltem aliqua scripta, quæ ipse tanquam Prædicator in dies sibi fecit.*
28 *Vtrum translatus ex ordine Mendicantium ad alium ordinem non Mendicantium possit in ipso ordine ad quem est translatus habere beneficium regulare & aliud officium dicti ordinis.*
29 *Vtrum religiosus translatus ad aliam religionem debeat sedere in Capitulo iuxta tempus in quo emisit professionem in primo monasterio, à quo fuit translatus, an à quo fuit professus in secundo.*
30 *Vtrum translatus de vna prouincia ad aliam eiusdem religionis debeat sedere in capitulo ad suum votum dandum à tempore, in quo fuit in secunda incorporatus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sit conueniens de vna religione ad aliam transire.

Respondeo dicendo, quod Diuus Thomas a dicit primo quod transire de vna religione ad aliam, nisi propter magnam vtilitatem, vel necessitatem, non est laudabile, tum quia ex hoc plerumque scandalizantur illi, qui relinquuntur, tum etiam, quia facilius proficit aliquis in religione, quam cõsueuit, quam in illa quam non consueuit, cæteris paribus; vnde in collatione Patrum Abbas Nestorius sic ait, vnicuique vtile est, secundum propositum, quod eligit, vt summo studio, ac diligentia ad operis arrepti perfectionem peruenire festinet, & nequaquam a sua, quam elegit semel, professione discedat. Et postea subdit, impossibile namque est vnum & eundem hominem simul vniuersis fulciri virtutibus, quas si quis voluerit pariter attẽtare, in id incidere eum necesse est, vt dum omnes sequitur, nullam integre consequatur; diuersæ enim religiones præeminent, secundum diuersa virtutum opera. Videamus, quid dicat diuus Bernardus b circa hoc: ait enim, *forte vult aliquis de calumnia censibus institutis ad Cisterciensium sese stringere paupertatem, eligens præ illis nimirum consuetudinibus magis regulæ puritatem; si me consulit, non consulo, si non sane id Abbatis sui vsurparis assensu. quamobrem? Primo propter scandalum ipsorum, quos deserit, deinde quia certa pro dubiis relinquere tutum non est; forsan enim hoc tenere potest, illud non poterit. Tertio suspectam habeo leuitatem, qua id sæpe quod facere volumus, antequam probemus, experti iam nolumus vno prope momento idipsum cupientes tam leuiter, quam irrationabiliter, quales vtique non paucos frequenter experimur qui vna vix hora in vna voluntate durantes aura leuitatis impulsi vagi, & instabiles hac & illac, velut ebrij nutantur, quæ pro experimento iudicium, imo sine iudicio fluctuantes, & tumultuantes, tot de se consilia præsumunt, quot loca reuisunt, semper quod non habent cupientes, & quod habent fastidientes. Et quomodo ego (ait aliquis) professus regulam, non secundum regulam cum bona queam degere conscientia, si quidem vouens, & non soluens, quid nisi periero? quasi non multo magis habeat vnde conqueri alibi quoque cum cœperis pure iuxta regulam conuersari, profecto etiam tunc & quæ nunc inquiet conscientia, habere sustineam extra domum meam priorem, quæ me de sæculo fugientem excepit, initiauit, ad bonum signauit in salutem, molestus fratribus, inobediens seniori, stabilitatis insuper præuaricans pactum & primam irritans faciens fidem?* Et paucis interpositis subdit idem Bernardus. *Cæterum qui inquietus est, & ita credere non potest, sed magis credens & cedens stimulanti conscientia exiit, & quærit, vbi soluat vota sua, quæ in loco suo vtique iudicio vouerat quidem, sed non soluerat, sicut non laudo, quod egreditur, ita vt egrediatur non consulo. Si tamen ad ignotum remotumque monasterium migrauerit, cur ita? tum propter Pauli sententiam, qui beatum manifeste pronuntiat, qui se ipsum non iudicat in eo quod probat, tum ex nostri autoritate magistri, qui talem & suscipi iubet, & retineri inuentum quoque bonum & vtilem suasione allici, professione ligari, deniq; suadeatur (inquit) ei, vt stet, & ne forte prioris sui monasterij memor, remordente (vt assolet) conscientia, incipiat denuo de rupta stabilitate causari, generalem super huiusmodi scrupulo consolatoriam profert sententiam, dicens, vbique enim vno Deo seruitur, vni Regi militatur.* Hæc D. Bernardus. ex quibus clare colligitur, quod nemo de vna religio-

a D. Th. 2. 2. q. 89 ar. 8.

b Bernard. de præcepto & obedientia.

religio-

religione ad aliam, vt transeat, est adeundus & consulendus, nisi ad hoc à suo Prælato consequatur, & non extorqueatur beneplacitum, cum huiusmodi mutationes ex leuitate magis, quam stabilitate animi plerumque originentur.

Vnde Pius V. Pontifex maximus in religione educatus aliquorum monachorum inconstantiam considerans, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, pridie Idus Octobris, Pontificatus sui anno quarto, in constitutione, quæ incipit, *quæcumque sacrarum religionum*, reuocauit & aboleuit omnia, & quæcunque priuilegia, facultates, dispensationes, & indulta (præter iuris communis dispositionem emanata) recipiendi, vel retinendi, fratres Monachos, Canonicos, & alios etiam laxiorum ordinum professores, quibuscumque ordinibus, monasteriis, hospitalibus, militiis, & piis locis, etiam S. Antonij Viennensis, S. Spiritus in Saxia de vrbe, S. Ioannis Hierosolymitani Iesu Christi, S. Iacobi de Spatha, S. Lazari Hierosolymitani, eorumque Ecclesiis membris superioribus, & personis per quoscumque Romanos Pontifices suos prædecessores, & per seipsum Quisummus Pontifex, prout infra declarabimus, non reuocauit licentiam, quam à iure communi habent regulares transeundi ad strictiorem religionem, petita prius à suo Prælato licentia, ne leuitati magis, quam considerati animi stabilitati hæc mutatio tribuatur, & vt mutatio dexteræ excelsi ab omnibus dicatur.

ARTICVLVS II.

Quomodo Prælati se habere debeant, vt eorum religiosi subditi in sua vocatione permaneant.

RESpondeo dicendo, quod sæpe sæpius Prælati regulares in autoritate impetrantes, non tanquam pastores ouium, sed tanquam luporum custodes sunt causa, vt eorum subditi ab instituto, in quo vocati sunt, & cuius regulam sunt professi, ad aliud institutum prætextu maioris perfectionis transire procurent, qui si in spiritu leuitatis eos, vt patres tractarent, non vtique primum institutum desererent; vidi enim ego aliquos obseruantissimos sui instituti viros, putantes se obsequium præstare Deo, duris & insipidis verbis suos tractare subditos iuuenes siccitate quadam illis dicentes, vt abirent in aliam religionem, si vellent, qui non secuti Dominum Saluatorem, calamos quassatos conterebant, & ligna fumigantia extinguebant, ita vt autoritatem suæ religionis desererent, & ad aliam laxiorem resurgerent, quorum indiscretum zelum non secundum scientiam nunquam probaui, nec probat illos qui spiritu lenitatis corripiendos docuit, contra quos adest quædam epistola melliflui Bernardi, cuius tenorem in præsentiarum proponam. Frater enim Robertus sancti viri monachus, & secundum carnem propinquus, in adolescentia sua quorumdam persuasione deceptus Cluniacum sese contulerat, quem venerabilis pater posteaquam aliquando dissimulauit, eundem fratrem statuit per epistolam reuocare, cuius tenor, quoad nostrum propositum est huiusmodi: *Satis & plusquam satis sustinui, dilectissime fili Roberte, & omitto, quod factum est, non requiro cur, vel quomodo factum est, culpas non discutio, non retracto causas, non recordor iniuriæ; solent enim hæc magis instigare quam mitigare discordias: solum quod mihi magis est cordi loquor, me miserum, quod te careo, quod te non video, quod sine te viuo, pro quo mori mihi viuere est, sine quo viuere mori. Non igitur queror cur abieris, sed quod iam non redieris; queror non causas discessionis, sed moras causor regressionis: veni tantum, & pax erit, reuertere & satisfactum est, redi inquam, redi, & lætus cantabo, mortuus fuerat & reuixit, perierat & inuentus est. fuerit certe mea culpa, quod discessisti. delicato fœlicet adolescentulo austerus extiteram, & tenerum durus nimis inhumane tractaui. Hinc enim & præsens quondam aduersum me (quantum memini) murmurare solebas, hinc & nunc (sicut audiui) etiam absenti derogare non cessas, non tibi imputetur, possem forsitan excusare, & dicere, quia sic lasciui pueritia modus coercendi erant, ac rudib. amoris asperâ illa disciplina districtioris initia, Scriptura attestante, quæ ait, Percute filium tuum virga, & liberabis animam eius à morte, & rursum, Quos enim diligit Dominus corripit, flagellat autem omnem filium quem recipit, & illud, Vtiliora sunt verbera amici, quàm oscula inimici, sed fuerit, vt dixi mea culpa, quod discessisti, ne dum de reatus perpetratione contenditur, emendatio retardetur. At vero hinc proculdubio incipiet esse, & tunc si non parcas pœnitenti, indulgeas confitenti, quia potui quidem aliquando in aliquibus fuisse erga te indiscretus, sed non certe maleuolus, quod si in futurum hanc ipsam indiscretionem meam suspectam habes, noueris me iam non esse, qui fueram, quia nec te puto fore qui fuisti, mutatus mutatũ inuenies, & quem antea metuebas magistrum, comitem amplectere securus. Itaque siue mea culpa recesseris (vt putas, & ego non excuso) siue tua (vt multi putãt, etsi ego non accuso) siue mea simul & tua (quod ego magis puto) ex hoc iam si redire renueris solus profecto inexcusabilis eris. Vis ab omni culpa liber esse? Reuertere, si tuam agnoscis, ignosce & tu mihi vbi meam agnosco, alioquin, aut tibi nimis indulges, qui tuam culpam & agnoscis & dissimulas, aut mihi nimis immisericors es, cui neque satisfacienti ignoscendum putas, iam si redire recusas, aliam quære occasionem, vnde falso blandiaris conscientia tua, quia non erit vltra quod formidare debeas de rigore districtionis meæ: nec enim formidandum est, quod futurus sim præsenti formidolosus, cui adhuc absenti iam toto sum corpore prostratus, totis astrictus visceribus humilitatem exhibeo, charitatem promitto, & tu times? intrepidus veni quo te vocat humilitas, pertrahit charitas, securus accede, talibus prauentus obsidibus: fugisti sæuum, reuertere ad mansuetum, reuocet te mea lenitas, cuius seueritas effugauit. Vide fili, quo te cupiam duci, nõ spiritu seruitutis iterum in timore, sed spiritu adoptionis filiorum in quo clames, & in non confundaris, Abba pater. causam vtiq; tanti doloris mei non minus apud te, sed blandimentis, precibus, non terroribus agens. Alius forsitan aliter tentaret, & vere quis alius non magis discuteret reatum & incuteret metum, non opponeret votum, & proponeret iudiciũ, non argueret inobedientiæ, non indignaretur apostasiæ, quod de tunicis ad pelliceas, de oleribus ad delicias, quod denique ad diuitias de paupertate transieris? Sed ego noui animum tuum, qui facilius posses amore flecti, quam timore compelli. Denique quid necesse est, pugnare non recalcitrantem, valde timidum magis exterrere, per satis erubescentem confundere amplius, cui sua ratio magister, cui propria conscientia virga, & ingenita verecundia lex disciplina est: quod si cui mirum videtur quomodo puer verecundus, simplex timoratus ausus fuerit contra voluntatem fratrum, magistri imperium, regulare decretum, suũ deserere votum & locum, recordetur etiã quomodo & Dauid sanctitati surreptum sit, quod sapientia Salomonis illusum, quod Sãson fortitudine obuiatũ, qui Protoplastũ dolo captũ extulit de patria fœlicitatis, quid mirũ si tenero subripuit adolescentulo in loco horroris & vastæ solitudinis?*

D. Bernar. ad Epist. co. 1.

Prou. 23.

Heb. 12.

Prou. 27.

Hæc & multa alia charitatis & humilitatis plena & eruditione repleta scripsit D. Bernardus senex longæuus ad quendam puerum, vt eum ad suum pristinum austeritatis reuocet institutum, vt inde discant senes & Prælati in religionibus, quo spiritus feruore, quo charitatis ardore, qua humilitatis mansuetudine & dulcedine, quo prudentiæ documẽto erga teneros in religione aliquãdo se habere debent, ne deficiant in via, imo ne retrocedant à via, vt deducti, per semitas iustitiæ in loco pascuæ collocati radices in perfectione emittant, & ascensiones in corde suo de die in diẽ, in hac valle lacrymarum ponant, cõsiderantes, quod facilius adolescẽtuli, præcipue nobiles, amore flectuntur, quam timore compelluntur.

ARTICVLVS III.

Vtrum ius commune concedat regularibus, vt possint transire ad strictiorem religionem licentia petita, licet non obtenta.

RESpondeo dicendo, quod Innocentius a III. ordinauit, vt religiosus possit transire à sua religione in aliam strictiorẽ, licentia petita, licet non obtenta, secundum cuius decretum debet limitari constitutio Vrbani b Papæ dicens, statuimus, ne professionis canonicæ quispiam postquã Dei vice supra caput sibi hominem imposuerit alicuius leuitatis instinctu,

a c. licet de reg.

b ca. statuim. 19 q. 3.

instinctu, vel districtioris religionis obtentu, ex eodem claustro audeat, sine patris, & totius congregationis permissione, recedere: discedentem vero nullus Abbatum, vel Episcoporum, nullus monachorum, sine communi literarum cautione suscipiat. Hæc enim constitutio in foro exteriori debet interterpretari, secundum prædictam Innocentij III. decretalem: tenentur enim Prælati regulares secundum ius commune, religioso volēti transire ad perfectiorem religionem, si constat, de bono animo religiosi, & illam religionem, ad quam fit translatio, esse perfectiorem, supradictam licentiam præstare, prout concludit D. Thomas *c*, quam si non dederint, ius ipsam concedit, eorum negligentiam supplendo, iuxta ea, quæ in eodem iure notantur. *a* Dixi, *in foro exteriori*. nam in foro interiori, aliqui ausi sunt affirmare non posse monachum, attento iure communi, ad strictiorem religionem conuolare, sine licentia sui Prælati petita & obtenta, quæ opinio mihi nunquam potuit placere, & ita praxis, quæ est optima legum interpres, hoc admisit, vt nulli à viris doctis scrupulus iniciatur, si transeat ad strictiorem religionem, licentia petita à suis Prælatis: si enim in foro conscientiæ licentiam potius obtinere esset necessarium, libertati spiritus non prouideretur: anhelantibus enim religiosis ad altiorem frugem Prælati licentiam concedere ægre ferunt, & ita eam sæpe sæpius minime suppeditant: Prælati autem à quibus prædicta licentia petenda sit, controuertitur, an sufficiat, vt sint Prælati conuentuales monasteriorum, in quibus religiosi volentes se transferre pro tempore habitant, de quo agit Marcus Antonius *b* Cuquus, qui veriorem sententiam esse opinatur & receptam iure, quam Angelus Clauasius scriptam reliquit, nempe in ordine Prædicatorum petendam esse à Priori Prouinciali: in ordine vero Minorum à Ministro Prouinciali, seu Custode: quamuis Syluester *c* opinetur Priorem conuentualem, vel Guardianum, alteriusque nominis præfectum monasterio datum, hanc potestatem facere posse, quod de iure communi minime est admittendum, quandoquidem ingressus religionem non illi monasterio tantum, in quo facit professionem, sed toti, aut vniuersę religioni, aut saltem prouincię adquisitus censetur, & ita Minister generalis, aut Prouincialis supradictam licentiam concedendi habent potestatem: cum super totam prouinciam habeat potestatem.

c D. Tho 2. 2. q. 185 a. 8. a c. 1. de sup. neglig. Præla.

b Cuq li. 5 de maior inst. ti de regu. num. 139. 2

c 4. q. 3.

ARTICVLVS IV.

In quo consistit perfectio religionis, ad quam iure communi transitus conceditur petita licentia & non obtenta.

RESpondeo dicendo, quod Canonistæ, vt permittatur iste transitus, tantum ponderant, vt strictior sit religio respectu arctioris vitæ. Vnde si respectu finis secunda religio sit vtilior & fructuosior, si tamen non viuitur ibi stricte, dicunt non esse licitum dictum transitum, ita Ioannes Andreas *d*, & Abbas: at Theologi *e* diuersa gradiuntur via, dicentes perfectionem religionis considerari respectu finis, ad quem omnes religiones ordinantur, qui est charitas, per quam coniungimur Deo, & vnimur, vt ait Ioannes *f* XXII. quam opinionem ego *g* sequutus sum; attamen, quantum ad nostrum propositum cum huiusmodi transitus non fiant, nisi in foro exteriori petita licentia, & non obtenta à Prælatis, perfectionem religionis in maiori austeritate consistere existimo: cum enim vnusquisque Prælatus suam religionem esse perfectiorem prætendat, maximæ & intricabiles lites in huiusmodi orientur, si perfectio ex vberioribus fructibus, & sanctitate esset pensanda: vnaquæque enim religio fructus vberiores allegaret, quorum allegatio cum sit magis facti, quam iuris, processus magni fulminarentur, ita vt essent inextricabilis (vt ita dicam) decisionis. Vnde debemus accurrere ad vitam arctiorem, quæ per religionum regulas, & instituta facillime patēt, vt huiusmodi transitus, vel iustificentur, aut damnentur, & ita non sine causa quædam partitarum *h* lex in hanc opinionem Canonistarum videtur inclinare, ibi, *e si por ventura no se loqui si esse otorgar, bien se puede yr sin su otorgamiento à otra que sea mas fuerte.* Hoc enim verbum, *mas fuerte*, asperiorem & magis rigorosam designat religionem, & hoc puto tenendum, cum doctissimo Gregorio *i* Lopez, licet Nauarrus *k* Canonista Theologorum opinionem fuerit sequutus.

d Andr. & Abbas in ca. fane. col. pen. de regul.

e D. Tho 2. 2. q. 189. art. 8.

f Extrau. ad cond. versi. cū enim.

g Supra hoc tomo q. 49.

h l. 9 ti. 7. par. 1.

i In d l. 9.

k Nau. in c. stat n. 3.

ARTICVLVS V.

Religiosus existens in monasterio, vbi non seruatur regula, vult intrare ad aliam latiorem religionem, vbi tamen seruatur regula, ita quod habito respectu ad præsentem modum viuendi, monasterium, quod est religionis laxioris, ducit vitam strictiorem, quæritur, an hoc sit licitum.

RESpondeo dicendo, hoc licitum videri ex his, quæ tradit notabiliter Panormitanus *l* dicens, quod ad validitatem ingressus non debemus considerare regulam antiquitus institutam, sed modum viuendi de præsenti. Vnde si secundum monasterium habet regulam strictiorem ab antiquo, quæ tamen in præsenti in multis locis non seruatur, non est licitum transire de vno monasterio, quod habet regulam laxiorem bene ibi seruatam, ad secundum monasterium, vbi regula nō seruatur; oportet enim, quod secundum monasterium existat de præsenti in maiori obseruantia, & hoc ait Baptista *m* de Calis esse verbum valde notabile, & quod multi in hoc decipiuntur aduertentes solum regulam vtriusque monasterij, antiquitus institutam, & non modum viuendi de præsenti coexistentem.

l c fane. de regul.

m Baptist in sum. verb religio 4 fo. 202. p. 2 col. 2.

Pro hoc faciunt notata per Gregorium *n* Lopez, dicentem quod non sufficit secundam religionem habere strictiorem regulam, nisi actu ducatur ibi vita strictior, quod in iure *o* fundant Abbas & Ioannes Faber: confirmatur ratione, nam transitus est permissus, vt quis ducat vitam strictiorem, si ergo in secundo monasterio non seruatur vita strictior, quam in primo, licet regula sit strictior, non videtur trāsitus licitus, quia transiens censetur moueri magis causa dissolutionis, quam maioris religionis. Vnde in collatione patrum Abbas Ioannes de seipso dixit, quod à vita solitaria, in qua professus fuerat, transiuit ad minorem, scilicet eorum qui viuunt in societate, propter hoc quod vita eremitica cœperat declinari, & laxius obseruari.

n Greg in l. 9 tit. 7 part. 1. ver. mas fuertes religiones.

o c. li. et de regu. vbi Abbas eo pen l quod traditum. l. leui ff de condit. & demonst. Faber in § si p'uras. de hered. instit.

Nec obstat si dicatur, quod constitutiones possunt tolli per alias contrarias constitutiones: at regula cum sit approbata à Papa per constitutiones tolli non potest: nam respondetur, quod licet possint tolli, satis tamen est, quod de præsenti in secundo monasterio strictius viuatur: nam propter strictiorem vitam duntaxat iura huiusmodi transitus permittunt.

Ex his infertur clara decisio ad id quod propositum fuit in principio articuli, quod scilicet religiosus existens in monasterio regulæ strictæ, vbi tamen non seruatur regula, potest intrare licentia petita, non obtenta, in aliam religionem laxiorem, & vbi regula seruatur, ita quod habito respectu ad præsentem modum viuendi secundum monasterium, quod est religionis laxioris, ducit vitā strictiorem, & ita ait *p* Gregorius Lopez, hanc opinionem tenere Theologos secundum Ioannem Andream, qui hanc opinionem admittit, si non est spes reformationis primi monasterij, vel si saltem in eadem prouincia non est aliquod monasterium eiusdem religionis, vbi seruatur regula: in hoc enim casu non esset

p Greg. vbi supra.

ſet licitus talis tranſitus, & hoc ſatis placet Abbati, & pro hac parte Gregorius Lopez D.a Thomam allegat.

a D.Tho. 2.2. q.vlt.ar. 8.

ARTICVLVS VI.

Vtrum quæ dicta ſunt de Monachis ad Moniales extendantur.

RESpondeo dicendo, quod quæ de Monachis & religioſis hactenus dicta ſunt, in Monialibus locum habent: nam quæ de religioſis viris diſpoſita ſunt, cenſentur etiam de Monialibus conſtituta proportionabiliter ad ipſa, ita ſcribunt Cardinalis b & Abbas, quos ſequutus eſt Natta: in illis ergo caſibus, in quibus permiſſum eſt religioſis ad aliam religionem tranſire, permiſſum eſt etiam Monialibus; ita in ſpecie decidit Francus c de Marquez ex ſententia Abbatis, & ſic tota domus religioſa poteſt ſe transferre ad arctiorem religionem alterius monaſterij, vt dicitur d in iure, petita tamen licentia, licet non obtenta, iuxta terminos iuris e; aduertẽdum tamen, quod propter clauſuram, quam omnes Moniales tenentur ſeruare ratione voti, vel ratione præcepti, prout in primo Tomo f late diximus, non potuerunt dictæ Moniales exire, ſine licentia Prælatorum, & ordinarij, iuxta terminos Concilij g Tridentini, qui tenentur ipſam præſtare, iuxta ea, quæ in ſuperioribus late dicta ſunt.

b Car'lin in Clem. r q. d reg. Abbas in . pen. nota . ltt de ſtat monach. Nat. conſil. 472 nu 13. lib. 2. c Marq q. 96 . dubus in lem. vlt d reg. d c. recol. de ſtat mo. ach. e c. l. de reg. f 1 to 7.47 g Seſſ 25. de reg c. 5

ARTICVLVS VII.

Vtrum conuerſi & oblati poſſint tranſire ad ſtrictiorem religionem petita licentia, licet non obtenta.

RESpondeo dicendo, quod vt ex h ſuperioribus patet, magna eſt differentia inter conuerſos & oblatos, & nemini dubium eſſe debet ex his, quæ ibi diximus, quod conuerſi poſſunt tranſire ad arctiorem religionem petita licentia, & non obtenta, cum ij ſint vere religioſi laici tria vota eſſentialia emittentes. At de oblatis dubitatio inſurgit: nam ſecundum aliquos oblati non poſſunt tranſire ad arctiorem religionem, & ita tenuit quædam Gloſſa i, quam dicit ſingularem Abbas; aſtringuntur enim monaſterio ſecundum eum magis, quam monachi, quia efficiuntur quaſi ſerui monaſterij, quod & tradit k Ioannes Lupus; ſed Gregorius Lopez l ait quod Gloſſa illa loquitur de oblatis Eccleſiæ ſæcularis, non vero de oblatis monaſteriorum regularium: ij enim, ſecundum Archidiaconum, poſſunt tranſire ad religionem arctiorem, quæ opinio ſine dubio eſt ſequenda; non enim ita donant ſe & ſua monaſterijs, vt ſerui efficiantur, & vt non poſſint ad perfectiorem frugem anhelare.

h Supra q. . i Gloſ in c. vt lex conti 17. q. . Abb in c. non ſi vobis. de r g. k . de l . q. n. 8 & 9 l reg in l o . p . r. . de. vt lex co. tin.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum conſtitutio Pij V. reuocet ius commune concedens fratribus, vt ad religiones alias ſtrictiores poſſint tranſire.

RESpondeo dicendo, quod conſtitutio præfata Pij V. non eſt vniuerſaliter & abſolute intelligenda de omnibus fratribus non recipiendis, ſed tantum de fugitiuis, qui ſine licentia à ſuis ſuperioribus petita, iuxta terminos iuris communis, ſe ad alias religiones transferre volunt ob iurgia, contentiones, leuitatem & malefacta; non enim condemnat ſummus Pontifex eos, qui laudabiliter de vna religione tranſire volũt, triplici de cauſa. Primum m zelo perfectionis religionis, deinde propter declinationem religionis n debita perfectione, tertio propter infirmitatem, & debilitatem, ob quam ad laxiorem poteſt fieri tranſitus, prout in ſequentibus dicetur. Ita Nauarrus o in quodam conſilio defendit, quod per hanc conſtitutionem Pij V. non eſt ſublatum, quod frater Carmelita cum facultate ſui ſuperioris poſſit tranſire ad ordinem Minimorum.

m De reg. ca. licet. n Nau in c. ſtat. nu. 3. o Nau lib 3. conſ tit de regul. con. 88.

Et eſt notandum, quod prædicta conſtitutio non procedit in eo qui tranſit ad aliam religionem, & in ea remanſit virtute bullæ Pij IV. qua poterant Iudices arbitrari remedium aliquando opportunum, caſu, quo is non poſſit commode reduci ad priſtinum ordinem; & ſic arbitrati ſunt in eo ordine ad quem tranſierat, debere remanere, quia ſuus priſtinus ordo noluit eum recipere: nam licet dicta Bulla Pij V. reuocet omnia priuilegia, & facultates recipiendi alienos religioſos præter ordinem iuris, non tamen iubet omnes qui iam erant tranſlati, redire ad priſtinos ordines, ſed tantum illos qui erant tranſlati virtute priuilegiorum: hic autẽ licet virtute priuilegij fuerit trãſlatus, remanſit tamen ibi virtute ſcientiæ datæ à Iudicibus arbitris, quibus in bulla Pij IV. concedebatur facultas arbitrandi aliquod remedium iis, qui commode non poſſint reduci ad ſuas priores religiones. ita Nauarrus p. Denique Pius V. non reuocat ea, quæ de iure communi conceduntur regularibus, vt ad aliam religionem etiam laxiorem poſſit fieri tranſlatio, de quo in ſequentibus articulis ſatis dicetur & in ſuperioribus aliqua dicta ſunt.

p Nau lib 3. conſ tit de regul cons. 99.

ARTICVLVS IX.

Quis poſſit concedere licentiam vt religioſus tranſeat de vna religione ad aliam.

RESpondeo dicendo, quod iure q communi Prælatus etiam inferior poteſt facere facultatem ad religionem ſtrictiorem, prout in ſuperioribus ſatis dictum eſt, adeo quod quædam Gloſſa r communiter recepta tenet, quod virtute dicti iuris communis poteſt facere facultatem, vt ad æqualem religionem fiat tranſitus: ad laxiorem autem religionem ſolus Papa facultatem facere poteſt, prout eadẽmet Gloſſa reſoluit, quod intelligendum eſt de potentia faciendi, ſine cauſa, quoad forum exterius: nam ſuperior etiam inferior Papa poteſt ex cauſa iuſta diſpenſare, vt religioſus tranſeat ad laxiorem religionem, prout tradunt Panormitanus ſ, Syluester, & Nauarrus alios allegantes.

q c. l . de reg. r Gloſ in c. cum ſing de p eb § prohibem verb. canonice de præben lib. 6. ſ Panorm. in c. non eſt nu. 6 & in c ſignif nu. 6 de reg. Syl v rb. relig. 4. q. 3. Nau in c ſtatuim. nu 11.

Notandum autem, quod cauſa iuſta ad prædictum tranſitum poteſt eſſe, vel ex parte monaſterij à quo monachus iſte vult recedere, aut ex parte ipſius monachi. Ex parte monaſterij cauſa eſt iuſta recedendi ſtrictior, & obſeruantior vita monaſterij, ad quod fit tranſlatio, vel quia in monaſterio, à quo quis transfertur, non ita obſeruatur regula præmiſſa, quod intelligũt t Abbas, & Syluest. niſi in illa religione ſtaret aliud monaſterium, in quo regula obſeruaretur: nam ad aliud, iſte ſe transferre debet. Ex parte vero monachi iuſta cauſa multiplex eſſe poteſt, & cum omnes leges definitæ non ſint, quippe quod ex facto pendeant, dicendum eſt in Prælati licentiantis arbitrio eſſe poſitas, ſicut probarunt Innocentius, Franciſcus u, & Geminian. D. Thomas, Caietanus, Antonius Francus de Marquez, & Rebuffus. Sed oportet pro maiori claritate & inſtructione Prælatorum regularium aliquas ſigillatim referre, vt in facti contingentia occurentes, certo ſciant propter eas prædictam facultatem facere poſſe: prima autem iuſta iudicatur cauſa, quando propter malam aeris temperiem non poteſt quis in aliqua religione commorari; ita Marianus a Socinus ſenior, & poſt alios Menochius. Verum eſt tamen quod ſi in prædicta religione, ſit aliquod monaſterium extra dictum regnum, in quo eſt diuerſa aeris temperies complexioni monachi accommodata, non poteſt fieri prædictus tranſitus, & iuxta hæc ſunt intelligenda tradita à Quintiliano b Mandoſio. Secunda cauſa erit vrgens parentum neceſſitas, ſi in ordine proprio, non ſit commoditas, ad ſubueniendum illis per modum

t Abb in c ſane de reg. Syl. in ſum. verb. relig illa. 4. num 3. u I noc in c. vlti de re n. Fran in d c. cum ſingula. § vlt co. ſen. de præb lib 6. vbi Gemini. D. Tho 2.2. q. vlt art 8. vbi Caiet Flor. 3 par ti. 16 ca. 4. Syl vbi ſup. Marq. q. 998 r. p Rebuf in prax bene ti. tranſlat monach num 9. a Soc. in c ſ. veniens. nu. 23. de accu. Menoc de iudici. arb. centuria 4. caſu 421. num 16 b Mando. de ſigna. gr. f. 102. co. 2.

modum suæ regulæ congruentem. Hæc enim causa sufficiens est, vt religiosus ad laxiorem religionem transeat, dummodo in ea prædictæ necessitati possit succurrere. Tertia causa est, si quis propter suam simplicitatem non sufficienter intellexit regulam, vel constitutiones tempore professionis, & postea vult latius viuere: licitum est enim in hoc casu cum illo dispensare, prout docet Corduba c, super regulam fratrum Minorum. Voluntas enim & intentio se non obligandi in professione ad tantam vitæ arctitudinem, & perfectionem, quanta in illa religione præcipitur, est sufficiens causa ad dispensandum cum illo, vt ad laxiorem ordinem se transferat. Quamuis sic vouere peccatum sit mortale, vt Corduba in eodem loco affirmat.

c Cord. c. 2. q. 16.

Si vero quæras an difficultas, & molestia ad obseruanda præcepta regulæ, sit sufficiens causa ad dispensandum, vt ad aliam laxiorem religionem fiat transitus, respondetur, quod si difficultas sit in re ipsa, vtpote quia inconsulta prudentia non commensurauit profitens asperitates religionis cum sua delicata complexione, quando emisit professionem, iusta est causa ad dispensandum. At vero si difficultas illa ortum habeat à prauo habitu causa iusta minime debet iudicari; si vero difficultas accidat post professionem ex infirmitate, vel ex quacunque alia ratione, non est causa iusta ad dispensandum, vt ad aliam laxiorem religionem euolet. Prælati enim religionum possunt dispensare cum prædicto in dictis asperitatibus, ita doctissimus Soto d, quam opinionem ego limitarem, vt non procedat in religionibus, in quibus dispensati in asperitatibus earum, vt nimis onerosi habentur & huiusmodi necessitatibus, cum tristitia & murmuratione, & non cum alacritate à fratribus subueniretur, quorum religio magis videtur in exteriori asperitate, quam in Christiana charitate radicati. Quapropter existimo quod cum religiosis harum religionum potest dispensari, vt ad aliam laxiorem religionem se transferant, etiamsi eorum Prælati possint cum illis in earum asperitatibus dispensare. & sic dixit Marcus e Antonius Cucus, quod tenuis & delicata valetudo volentis transire erit iusta causa ad hanc dispensationem concedendam.

d Soto lib. 2. de iust. q. 7. ar. 3. ad tertium dub.

e Cucus li. 3. maior. instit. 3. de regul. n. 531.

Erit etiam persecutio in eadem religione sufficiens causa ad dispensandum, vt ille qui est persecutus, ad aliam laxiorem religionem se transferat, si non dedit causam ad talem persecutionem, imo gratis odio habetur: tunc enim ad Christianam charitatem talis causa reduci potest, vt innuit f Nauarrus. Dixi, si non dedit causam ad talem persecutionem: nam si dedit causam, videtur quod cum illo non possit dispensari: quia nemo ex suo peccato debet commodum reportare, ita vir quidam doctus censuit dicendum, quod ego moderandum censeo, nisi ipsæ præfatæ causæ datæ iam egerit pœnitentiam & per signa exteriora contritionis manifestum & emendatum se ostenderit; nam si hoc non obstante persecutio apud falsos fratres non cessat, ego nō video cur ipsi dispensatio debeat denegari, imo video secundum quod coniecturaliter possumus videre, & affirmare, charitatem Christianam diffusam in corde eius per Spiritum sanctum, qui datus est ei gemitibus inenarrabilibus postulare licentiam, vt dictus religiosus fugiat persecutionem, & occasionem cedendi à præfata charitate, non potest talem persecutionem patienter sustinere.

f Nau in cap. statuis. n. 11.

ARTICVLVS X

Vtrum summus Pontifex sine causa possit concedere religioso, vt transeat de vna religione ad aliam laxiorem.

RESPONDEO dicendo, videri, quod summus Pontifex libere, & sine causa licentiam hanc concedere potest, sicut scribunt g Innocentius, & Abbas, & post alios Syluester, & Rebuffus; licet enim Papa in his plenitudinem habeat potestatis, vt dicitur h in iure: religiones enim, quæ sub certis regulis sunt, iuris positiui sunt, cum nisi à summo Pontifice approbentur, minime permittantur, vt in superioribus late probatum est; attamen coram Deo, & in foro conscientiæ non potest Papa, sine iusta causa dispensare, vt religiosus ad laxiorem religionem se conferat. Pro cuius rei explicatione est notandum, quod nulla dispensatio sine iusta causa etiam à summo Pontifice concessa, est licita in conscientia, quamuis sit circa legem pure humanam à iure diuino minime dependentem, prout asserunt D. Thomas i, Caiet. Victoria, Soto, & Nauarrus: nam reuera summus Pontifex, sic dispensans peccabit, & similiter, qui eandem dispensationem procurauerunt. Si vero dispensatio huiusmodi sit circa legem dependentem à iure diuino (vt est dispensatio in iuramento, & in voto, & in pluralitate beneficiorum, & quod laicus monachis præficiatur in Abbatem, & professus transeat ad altiorem religionem) si fiat sine causa non solum peccat Papa dispensando, & peccant ipsam dispensationem petentes, sed ipsa quoque dispensatio est irrita & nulla quoad Deum, ita quod quotiescumque dispensatus illa vtatur, peccabit mortaliter, vt docent omnes Theologi, & tenent k Caietanus, & Soto: at si dispensatio sit solum in lege pure humana nullo modo dependente à diuina (vt est dispensatio in gradibus prohibitis matrimonij & in diebus ieiunij) licet peccent dispensantes, & solicitantes sine causa, illa tamen dispensatio non erit nulla: nā factum tenebit, nec vtentes illa dispēsatione mortaliter peccabunt, vt tenet doctissimus Soto l, & tenet Nauarrus, & Victoria, cū alijs contra Caietanum innuentem vtentes tali dispensatione peccare mortaliter; peccabunt tamen venialiter, licet Panormitanus, & alij Canonistæ asserant vtentes tali dispensatione nullo modo peccare. Ex his infertur, quod peccabunt mortaliter Papa & Prælati regulares dispensando sine causa, vt religiosi ad aliā laxiorem religionem se transferant, & eorum licentia & dispensatio erit nulla, cum dispensatio in huiusmodi sit circa legem concernentem ius diuinum.

g Inn & Abbas in c. non est vobis sub. de reg. Sylu. verb. relig. 4. n. 2. Rebuffus in praxi benef. tit. de transl. monac. nu 9.

h c proposuit. de conce. praebenda.

i D.Thom. 1. 2 q. 97 a. 4 & 96 art 9. ad 2. & ibi Caiet. Victor. a de potesta. Papæ, & concil. n. 7. Sot. de iust. li. 1. q. 7. art. 7. Doctores in c. cum omnes de const. Nauar. in ca. stat num. 10.

k Caiet. 1. 2. q 96 art. 5. & q 97 art. 4 Sot. li. 1 de iust. q 7. ar. 3

l Soto vbi sup. Nau ca 13. n 41. & Victo. vbi su nu. 19.

ARTICVLVS XI.

Vtrum licentia Prælati ad transeundum ad alium ordinem ex iusta causa, non facta mentione de laxiori, sufficiat ad transeundum ad laxiorem, an debeat tantum intelligi de strictiori, vel æquali.

RESPONDEO dicendo verius videri, quod non, quia priuilegium debet operari aliquid vltra ius commune, iuxta ipsum a ius: sed dato aliquo effectu, quem operetur non debet extendi ad alium, in quo non inuenitur eadem ratio, argumento eorum quæ b in iure notantur, & tradit, Decius post alios, & ita cum licentia prædicta operetur effectum transeundi ad strictiorem vel parem religionem, non videtur extendenda quoad transitum ad aliam laxiorem, per ea, quæ scribit Diuus Thomas, & tradit c Nauar. Verum est tamen, quod poterit ex iusta causa generalis Prælatus dicti regularis, dare licentiam ad transeundum ad laxiorem, prout in superioribus dictum est.

a ca in lib. de priuil.

b c cum dilectus. de consil. quando. C. de inofficio. test. Decius in c. de rescrip n. 13.

c D.Tho. 2. 2. q. 188 art 8. Nau. in c. statut. nu. 10.

ARTICVLVS XII.

Vtrum regularis ordinum Mendicantium, qui habet licentiam ad transeundum in aliam religionem, etiam non mendicantem siue arctiorem, siue laxiorem, possit se transferre in aliquem ordinem militarem.

RESPONDEO dicendo videri, quod sic, quia ordo militaris à Sede Apostolica est approbatus, vt vera

vera & propria religio, vt nos latius probauimus in primo Tomo d, & resoluit Nauarr. & sic iste tenebitur perpetuo in claustro manere, nisi quoties & quo tempore de iusta licentia superioris abesse, ab illo loco licebit ex his, quæ argumento sacrorum Canonum idem met e Nauarrus concludit; verum est tamen, quod congregatio sacra super negotiis regularium definiuit virtute præfatæ licentiæ non licere claustralibus transire ad ordines militares & hospitalariæ, prout refertur in additione ad quoddam cuiusdam f Nauarri Consilium.

d Primo to. q. 1. art. 6. Nau. in 1. quoniam quidquid 16. q. 1. & de re. & ti. eccl. q. 1. n. 55. & q. 3. monit monit. 27 & 28.
e Nau in cap. statu nu. 12. & nu 38.
f Na. li. 3. cōs. titul de reg. cons. 58.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum licentiatus à Papa, vt possit transire ad certum ordinem, possit ad alium magis strictum transire.

Respondeo dicendo, quod non, ex his, quæ tradit Nauar. g dicens, quod quando Papa alicui delegat, vt det facultatem alicui religioso ad transeundum ad aliquem certum ordinem, non potest quidquam facere autoritate suæ sanctitatis, nisi quoad illum ordinem cum delegatio Papæ sit stricti iuris, vt dicitur in iure h; eadem igitur ratione cum facultas supradicta transeundi ad certum ordinem, sit stricti iuris, non poterit prædictus licentiatus virtute eius ad aliam se transferre religionem, etiamsi sit magis perfecta & strictior illa, ad quam transitus erat concessus: poterit tamen virtute alterius facultatis, si quæ dictæ religionis priuilegio, aut iure communi concessa est; & ita in facti contingentia consului.

g Naua. l. 3. consilio tit. de regul. cons. 63 num. 9.
h c 8. & 9 de offi. deleg.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum religiosus fugitiuus ad parem religionem sine dispensatione pro libito possit transire, non inuento aliquo sui ordinis monasterio.

Respondeo dicendo, quod ipse sua voluntate, non potest se transferre, quia inconstantis hominis est non consistere in loco, & de eo illud Poetæ posset dici: *Romæ Tibur amo ventosus, Tibure Romam.* & huc pertinet illud Varronis, *Nunquam perueniet, qui quod videt sectatur calles*, accedit & illud i Senecæ primum argumentum, *compositæ mentis existimatur, posse consistere & secum morari*: nam vt idem subiungit, *non coalescit, planta quæ sæpe transfertur.* Quocirca etiamsi monachus velit transire ad æqualem religionem, à Prælato suo iuxta superius dicta licentia petenda erit, vt post alios tenent Gregorius Lopez k, & Rebuffus; in nullo tamen casu ipse ad æqualem religionem potest transferri, quando scilicet apostata vagans per mundum pœnitentia ductus velit redire ad suum ordinem, non tamen reperit in illa terra longinqua monasterium sui ordinis, neque strictioris regulæ; potest enim in hoc casu ingredi non solum æqualem, sed etiam laxiorem religionem, & si ibi nullum inueniat monasterium, cuiuscunque ordinis, viuere potest, cum sæcularibus bene degendo & pro posse suam regulam seruando. Quod probatur: nam hæc est causa cōuertendi Ecclesiam regularem in secularem, quando scilicet regulares ibi poni non possunt, ita Gregorius Lopez l, quod necessario debet intelligi quando dictus monachus ad partes, vbi sunt monasteria sui ordinis, aut alia strictioris obseruantiæ, non potest se conferre.

i Epist. 2.
k Greg. in l. 9 tit. 7. par. 1. ver. mas fuer tes religiones in fin. Rebuffus in praxi benef tit. de trans monac. nu. 7.
l Greg. in l. 10 tit. 5. par. 1.

ARTICVLVS XV.

Vtrum Prælati religionum Mendicantium possint dispensare, cum suis subditis, vt transeant ad ordines monasticos.

Respondeo dicendo, quod Prælati Mendicantium non possunt dispensare, cum suis subditis professis in foro interiori, nec exteriori, vt ad alios quoscumque ordines monasticos possint transire & est excommunicatio ipso facto non solum contra transeuntes & recipientes, sed etiam contra dispensantes: ita expresse determinat Martinus V. in quadam extrauaganti m. & ratio est, quia voluit summus Pontifex conseruationem ordinum Mendicantium, vt patet ex tenore eiusdem n extrauagantis, & ideo sine speciali Sedis Apostolicæ licentia non potest talis transitus fieri, nec etiam potest vllo modo fieri transitus ad clericatum, vt o ex eadē extrauagante, & ex quadam Clementina constat.

m Extra. ambitiosi. de religiosis domibus inter cōmunes.
n § ac volentes.
o §. determen. tes. clem. 1. de regul.

Circa quam extrauagantem notandum est primo, quod præcipitur obseruari in regula p Cancellariæ.

Notandum est secundo, quod solum loquitur de religiosis professis in ordinibus Mendicantibus, non autem de Nouitiis eorundem ordinum, ita resoluit q Quintilianus Mandosius. Pro quo est aduertendum, quod nemo potest emissa vota secundum societatis constitutiones, siue professus, siue scholaris, siue coadiutor sit, ad alium ordinem præterquam Carthusiensium, nisi de expressa licentia Præpositi generalis, aut Sedis Apostolicæ transire potest, prout Societati concessit Paulus III. & latius confirmatur à Pio IV. & à Pio V. in literis ab eo editis, proposita pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, Romano Pontifice, vel superioris societati reseruatæ tam in religiosos, qui præfatos recipiunt, quam in ipsos receptos recedentes etiam prætextu cuiuscumque indulti concessi, aut concedendi, etiam quęsito colore ob frugem melioris vitæ, aut strictioris obseruantiæ, quodque secus facta non teneant: statuitur etiam in eisdem literis, quod transeuntes ad Carthusienses, intra tres menses, ad alium vero ordinem intra tempus eis à superiore suo præfigendum dictos ordines actualiter ingredi tenentur, & si in illis permanere nolint, aut non possint, absque vlla mora ad societatem regredi teneantur, sub præfatæ excommunicationis pœna, quam tam ipsi, quam illi recipientes, vel eis auxilium, vel fauorem præstantes etiam incurrant; ita refert Claudius in compēdio Societatis a, ex quo priuilegio colligitur, quod non solum professis in Societate, sed etiam nouitiis, post emissionem trium votorum simplicium, prohibetur, talis transitus ad alias religiones, præterquam ad religionem Carthusiensem, & sic refutatur opinio Horatij b Mandosij. Qui attento priuilegio Pauli IV. concesso Societati in quantum concedit ipsi priuilegia Mendicantium, etiam super religiosis non recipiēdis in aliis religionibus, affirmauit prædictum priuilegium solis professis competere, cum Societati concedatur, & solum professi sint de corpore Societatis, non autem scholares, qui cum sint nouitij sub nomine Societatis minime comprehenduntur, exploditur, inquam, hæc opinio per priuilegium superius allegatum, in quo de scholaribus fit mentio specialis, & expressa.

p Regul. cancell. 13. de mēd. trāseuntib. ad aliam religionem
q Mando. in dict. reg. 13.
a Compen. societ tit Apost. § 9.
b Mando. de prin. ad m. star. gl. 13.

Tertio est notandum, quod appellatione ordinum Mendicantium, veniunt ordo Prædicatorum, ordo Minorum, ordo Eremitarum D. Augustini, & ordo Carmelitarum, & alij qui ex diplomate Apostolico inter Mendicantes sunt numerati, de quibus in primo tomo c fecimus mentionem, & tradit Quintilianus Mandosius & aduertendum quod olim Mendicantes postea vero habilitati, seu dispensati, seu priuilegiati, vt possint habere proprium, comprehenduntur in dicta extrauaganti: nam in pendentibus à duobus, sublato vno remanet alterum, vt dicitur in iure d; licet ergo sint habilitati fratres illi ad proprium habendum, non tamen sunt liberati ab aliis iuribus loquentibus de Mendicantibus; item, sicut illi qui de facto mendicant, si non sunt tales ex fundatione suæ regulæ, vel de iure non possunt dici Mendicantes; ita econuerso qui de facto, vel priuilegio Apostolico sunt Mendicantes licet non mendicent, Mendicantes omnino erunt, & sub dispositione de Mendicantibus loquente comprehendentur.

c 1. to. q. 4. Man. in di. reg. 13. q. 3. n. 4.
d l. prius in 2. respō. ff de aqua. ... ... cen l. si domus ... ff de seruit. vrba præ.

tur. Ita concludit Lapus *e*, quem sequitur Rebuffus.

Nec obstat, quod ipsis religiosis non competat definitio Mendicantium, cum habeant proprium, & actu non mendicent, & sic ipsis non debeat competere definitio, nec consequenter ipsum definitum: nam respondetur primo, non esse mirum, quod definitiones per canones factæ non habeant sua requisita, cum etiam videamus consultorum definitiones subuerti posse, iuxta quandam *f* legem; secundo respondetur definitionem esse ex omni parte perfectam: nam Papa per dictam dispensationem non facit, quin dicti fratres in potentia sint Mendicantes, & secundum eorum naturam primæuam Mendicantes remaneant, cum mendicari possint prohiberi. ita Mandosius *g*.

e Lapus alle-gat. 4. à prin. vs. ne ad ver-sic 2. anno. Rebuf super cō-con-suo rubri. de regi ad præ lat nominat. facien in ver. mendican p. 68.
f l omnis, ff de regul iuris.
g Mand. vbi sup. q. 3.

ARTICVLVS XVI.

An si reformetur ordo religionis Mendicantis in strictiorem vitam possint professi illius ad alios ordines transire, vel an alio remedio subleuentur, vel potius iugum insolidum ferre teneantur.

RÉspondeo dicendo, circa articulum tituli quæstionis varia esse placita, primum est, quod professi dicti ordinis possunt transire ad alium ordinem parem vel similem: quia cum à principio cogi non possint religionem intrare, professionemque emittere, & sic ad totum votum, iuxta *h* sacros Canones, ita nec ad voti augmentum, argumento eorum quæ in *i* iure notantur, & in terminis tenet *k* Hostiens. & ante eum quædam Glossa, cum actus agentium non debeant operari vltra eorum intentionem, & professionem emittentium in dicto ordine intentio fuit seruare regulam secundum morem, qui vigebat in dicta religione.

Secunda opinio est contraria, quæ colligitur ex eodem *l* Hostiensi, quod scilicet teneantur, in ea religione perseuerare; melior enim fit tunc conditio eorum, argumento aliquarum *m* decretalium, imo debent gratias agere reformatori suæ religionis.

Tertia opinio est *n* Oldradi, qui concludit quod sicut datur annus probationis intranti religionem approbando austeritates ordinis, ita supradictis debet dari annus ad præfatas nouas asperitates probandas, & hanc opinionem videtur comprobare *o* Ancharranus *p*. Rebuffus alia progreditur via, cuius opinionem nolo referre, cum hâc litem his temporibus summi Pontifices, decíderent obligando conuentuales Hispaniarum ad vitam per ipsos non promissam, prout fecit Paul. IV. & Moniales obligando ad clausuram, quam non promiserunt, prout fecit Pius V. cuius constitutionem Gregorius XIII. confirmauit, nec mirum: nam Papa circa regulares, multum potest in cibis & vestibus, modo manendi, & similibus, prout ait *q* Ioannes Andreas, quem sequitur Gemmianus, Philippus Francus, & Rebuffus *r*, præsertim si dictæ austeritates & rigores ad ea, quæ promiserunt seruanda, maxime conducunt. Cum obedientia regularium non solum consistat in his, quæ directe in regula eorum præcipiuntur, sed etiam in his, quæ indirecte ad ipsam reducuntur, prout late *s* in primo tomo diximus, de clausura Monialium verba facientes; de his autem conuentualibus multa scitu digna tradit Nauarrus *t*.

h c. præsens cler. 20. q. 2. c. 1. cum glos. fin. de reg. i l. qui de toto ff. de rei vend.
k Hostiens. in sum. de voto §. vtrum an 16 ver. quid si aliquis scho. glos. in c. integritas. 32. q. 1 in vers. voti.
l Host. vb sup. m c. ex p ın fine & c. dudū. de conuers. coniug.
n Oldrad. c 8. fil. 96.
o Ancha. in c. vnico. de sta. regul li. 6. post nu. 2.
p Rebuf. sup. concord rub. de reg ad præsent §. 1. vers. reformatis.
q Andr. in d. cap vni vbi Gemi post n. 10 Franc n 4 r Rebuf. vbi sup.
s 1. to q 43. art. 1.
t Nau. c. statuimus. n. 17 cum sequen.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum fratres Mendicantes possint recipi in religione sanctæ Mariæ de Mercede.

RÉspondeo dicendo, quod Patres istius sacræ religionis aliquando recipiebant fratres ordinum Mendicantium, sicut ego sciui ab ipsis acceptum religiosum quendam Minoritam discalciatum, quem etiam sciui statim receptum quadam morte satis amara, & doloribus inhumanissimis plena à vita decessisse; qui Patres ad hoc priuilegium Sedis Apostolicæ habere allegabant propter votum redemptionis Captiuorum maxima charitate plenum, quod in professione emittunt: sed cum omnis inter personas regulares sit lis abscindenda, S. D. N. Clemens VIII. bulla quadam hanc litem diremit in hunc modum.

Clemens Papa VIII. Ad perpetuam rei memoriam, nuper ad nos perlatum est, religiosos ordinis beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorum, prætextu cuiusdam indulti Apostolici ordini antiquitus concessi professores ordinum fratrum Minorum de Obseruantia nuncupatorum, & alios regulæ strictioris in eorum sodalitatem, seu domos, aut conuentus recipere. Quare cũ id sæpius meritas pœnas eludendi causa fiat, & ex hoc multa scandala in populo generentur, & alia multa incommoda nascantur. Nos huiusmodi scandalis obuiare, & quieti religiosorum prospicere cupientes, tenoremque dicti indulti, perinde ac si de verbo ad verbum insereretur, præsentibus pro expressis habentes de venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium sacri Tridentini Concilij interpretum sententia, ne quis Prælatorum, aut superiorum, aut fratrum conuentuum, seu domorum dicti ordinis beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorum, tam in regnis Hispaniarum, quam alibi consistentium, quauis ille dignitate, præeminentia prærogatiua, vel munere fungatur, quemquam ordinis fratrum Minorum de Obseruantia aut alicuius strictioris regulæ, quam sit regula dictorum religiosorum beatæ Mariæ de Mercede, prætextu cuiusuis indulti, seu priuilegij Apostolici recipere audeat, vel præsumat, etiamsi habeat priuilegium, id faciendi causa, quarti voti, quod ipsi professores ordinis beatæ Mariæ de Mercede huiusmodi faciunt Apostolica autoritate tenore præsentium districte prohibemus, declarantes regulam strictiorem esse iudicandam alia ratione, quam respectu quarti voti: Decernentes ex nunc irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus priuilegiis, seu indulto huiusmodi, quod harum serie proprio motu reuocamus, & abolemus, ac quibusuis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon dicti ordinis beatæ Mariæ de Mercede, iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus priuilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis, quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis in genere, vel in specie, ac aliter in contrariũ quomodolibet concessis, approbatis & innouatis. Quibus omnibus, & singulis etiamsi de illis illorumque tenoribus specialis specifica expressa, & indiuidua non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quauis alia expressio habenda foret, illorum tenores præsentibus, pro expressis habentes, illis alias in suo rigore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, quod præsentium transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publice subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur si fuerint exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die 24. Decembris.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum Prælati regulares possint dare licentiam suis subditis, vt ad Carthusienses se transferant.

RÉspondeo dicendo, quod Prælati superiores omnium religionum, etiam Mendicantium, possunt licentiam dare suis subditis, vt libere valeant transire ad ordinem Carthusiensium, etiam ex zelo strictioris vitæ, quamuis nulla existat alia causa, & si ipsi Prælati noluerint licentiam præstare, possunt subditi, petita licentia, licet non obtenta, ad prædictum ordinem Carthusiensium impune conuolare. Hæc est expressa determinatio *a* Martini V. & Innocentij III. At D. Bonauenturæ *b*, & quatuor magistris attribuitur, quod ipsi senserint hanc licentiam concessam à Martino V. fratribus Mendicantibus, vt possint transire ad Carthusiam respectu fratrum Minorum, debere intelligi, quoad forum exterius, non vero quoad forum conscientiæ: tenent enim quod in foro conscientiæ, non licet fratri Minori ex solo zelo strictioris vitæ ad alium ordinem transire, primo

a Extr. viam ambi. c. licet. de regul
b Bonau sup. reg frat min. ca. 2 q. 13.

mo quia religio fratrum Minorum est perfectior omnibus, quia intendit profectum animarum orando, & prædicando, cum rigida paupertatis obseruantia: & confirmatur, nam ordo Minorum strictior est ipso ordine Carthusiensi, vt tenet quædam Glossa c, quam sequitur Panormitanus, & quamuis D. Bonauentura dicat esse alios ordines, secundum quid strictiores ratione abstinentiæ, tamen simpliciter, & absolute ordo Minorum est omnium strictissimus ratione rigidissimæ paupertatis. Probat etiam suum intentum ex regula fratrum Minorum, approbata ab Honorio Papa, & iure d communi confirmata, quæ e regula ait, nullo modo licebit eis ab ista religione exire, iuxta mandatum domini Papæ, quia nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est Regno Dei. Vnde concludunt, quod qui ad Carthusiensem ordinem transiret, retro aspiceret, & retrocederet, quod nimirum sine causa non licet, nisi specialis licentia à Sede Apostolica sit concessa, quod ego confirmo sequenti ratione: non censetur enim Papa derogare iis, quæ alicuius religionis sunt particularia; cum enim hæc sint quid facti, ea ignorare præsumitur prout dicitur in iure f.

c Gloss. marginalis in c. nemo, de reg. vbi Panorm.

d c. vnic. § fin. e de relig. domib. lib. 6. e c. exp.

f c. 1. de consti. lib. 6.

Sed ego in hac sum opinione, vt credam Martinum V. in sua extrauaganti ordinem Carthusiensem absolute excepisse, ita vt existimem Mendicantes omnes transeuntes à suis religionibus ad Carthusiam, non solum in foro exteriori, à pœna esse liberos, sed etiam in foro conscientiæ, à culpa esse immunes, & per consequens fratres Minores tuta conscientia, ad Carthusiam posse trāsire. Martinus enim V. de omnibus Mendicantibus verba fecit. Vnde cū generaliter loquatur, generaliter etiam debet intelligi, neq; mihi vnquam potuit placere Glossa supra apposita, quod scilicet extrauagās Martini V. solum in foro exteriori indulserit Mendicantibus, vt ad Carthusiam possint euolare, non tamen in foro conscientiæ ipsi, omnibus dictam licentiam concesserit: nam si Minores verbi gratia in foro conscientiæ tali licentia minime, sine peccato possunt vti, quomodo credendum est de sanctitate domini Papæ licentiā ipsis in foro exteriori concessisse, vt ex ea ad peccandū in foro interiori occasionem arriperent?

Nec inuenio apud D. Bonauenturam prædictam Glossam: solum enim ipse doctor Sāctus asserit virtute regulæ, sine speciali autoritate Apostolica fratres Minores non posse ad alias religiones conuolare, quæ verba non ita generaliter protulisset, si extrauagantem dictam vidisset, quam non potuit videre. D. enim Bonauētura vixit & floruit tempore Innocentij IV. qui Pontifex vixit, anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo primo, & tempore Alexandri IV. Quo Pontifice fuit electus Generalis nostræ sacræ religionis, qui Pontifex fuit coronatus, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto, & Martinus V. fuit electus, & coronatus anno Domini millesimo quadringentesimo decimo septimo, in quo anno fuit supradicta extrauagans edita. Nec obstant argumenta pro contraria parte adducta: nam licet Doctoribus aliquibus strictior ordo Minorum, imo & Prædicatorum videatur, quod tamen respectu ordinis Minorum reiicit g Nauarrus, religionem tamen Carthusiensium, voluit Martinus V. propter eius maximā in abstinentia à carnibus, & in solitudine, & silentio obseruātiam, hoc priuilegio condecorare: Ecclesia enim quæ iudicat de exterioribus obseruantiis, iudicat Carthusiensem esse arctiorem, cum sit strictior in prædictis, licet in aliis sit laxior, & per consequens ad illam licitum esse transitum, prout annotarunt Angelus a, & Florentinus, quamuis Syluester oppositum dicat, sed non satis bene, prout aduertit b Corduba super regulam fratrum Minorum.

g Nau. li. 3. consi. 1. tit. de regul. conf. 10 in 1. impres.

a Ang. tit. re lig. §. 34 Flo ren. 3. p. tit. 16. c. § 2. Syl. in v. relig. 4 q. 6

b Cor. sup. reg. c. 2 q. 17.

Nec obstat, quod adducitur ex regula beati Patris nostri Francisci, ad cuius derogationem specialis ipsius mentio fieri debuit, & non sufficit generalis reuocatio: nam, vt constat ex prædicta extrauagante, satis specialis fuit ibi facta nonobstantia ad prædicti præcepti fratrum Minorum dispensationem, vt patet ex eius verbis, ibi, *Licentiis & indultis, necnon constitutionibus Apostolicis, & Mendicantium ordinum prædictorum etiamsi de his specialis, & expressa mentio, & de verbo ad verbum in nostris literis habenda foret, & aliis contrariis quibuscunque, &c.* Per quæ verba ibi, *etiamsi de his specialis*. satis videtur à Martino V. in dicto præcepto dispensatum.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum sit licitus transitus à Carthusiensi ad Minores.

RESpondeo dicendo, quod constitutio est expressa Martini V. de qua in superiori articulo egimus, quæ probat Minoritas, & alios omnes religiosos Mendicantes posse transire ad Carthusianos; quod autem Carthusianus possit transire ad Minores, vel alios Mendicantes, ait c Nauarrus se nō meminisse legere textum, qui hoc in specie declaret, quamuis Syluester d referat fuisse determinatum Parisiis, posse Carthusianum transire ad Prædicatores regulam suam ad vnguem seruantes: concludit tamen idem Nauarrus, quod si bonus zelus, & aliqua bona causa melius seruiendi Deo interuenerit, & sine scandalo, & infamia prioris religionis posset transire ad posteriorem, & non timeretur lis super huiusmodi transitu inter præfatas religiones, posset licite quoad forum conscientiæ talis transitus fieri, quod ego intelligo esse verum, propter præsumptam licentiam Prælati ipsius Carthusiani, quæ significatur per verba Nauarri, supra apposita: nam si inuito Prælato talis transitio fieret, scandalum prioris religionis adesset, & lis inter præfatas religiones timeretur. Quod confirmatur: nam e iure communi religiosus tantum voluntate non potest trāsire ad aliam religionem, etiam strictiorem, sed est necessarium, quod à suo Prælato superiori licentia petatur, licet non obtineatur, vt post alios tradit f Rebuffus, qui post Socinum, & alios tradit, quod monachus iste, qui vult transire ad aliam religionem, debet eam prius inuenire, antequam licentiam petat. Vnde si non vult, aut nescit, velit ne recipi in alia religione, non potest licentiam petere ad illam; prius enim de voluntate alterius constare debet.

c Na. 3. consi. 1. et 7 conf. 68. in 1 imp.

d Syl. verbo relig. 4. q. 6.

e c. licet de reg. gl. in cap. cum sing. ver. cano. de preb. lib 6.

f Rebu. sus in prax benefi. transla. m. n. 5 & n. 14.

ARTICVLVS XX.

Vtrum monachus Cassinensis non petita licentia à suis superioribus, possit tuta conscientia transire ad Carthusianos.

RESpondeo dicendo, quod, prout refert Nauarrus g, *Eugenius IV. concessit præfato ordini prohibendo fratribus eiusdem, ne abstrahantur à sua religione, nec sponte venientes recipiantur, etiam occasione arctioris vitæ, ordinis, & religionis, absque consensu Capituli generalis, seu præsidentis, seu maioris partis Visitatorum dictæ congregationis, etiam autoritate Apostolicarum literarum, in quibus de huiusmodi persona, ac religione mentio facta non fuerit, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, qui facta eis notitia de huiusmodi priuilegio monachum dictæ congregationis, intra triduum nō relaxauerint, vel à se abiecerint.* Quod priuilegium ait Nauarrus non reuocari per Concil. Tridētinum, sed limitari per quandam h Innocentij III. decretalem, per quam statuitur, quod non obstante tali priuilegio, & huiusmodi aliis, possit regularis transire ad arctiorem regulam, petita licentia, licet non obtenta.

g Na. li. 3. consi. tit. de reg. conf. 99. in 2. impr.

h c. licet. de regul.

Sed attenta alia eiusdem *Eugenij IV. concessione facta congregationi sancti Benedicti Hispaniæ, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo sexto, quæ à Cælestino V. suæ congregationi fuit etiam facta, dicendum est, non sufficere petere licentiam, sed necessarium esse, vt obtineatur: illi enim summi Pontifices, pro maiori, & ampliori harum congregationum quiete, ac soli-*

ditate

ditate prohibuerunt cuique ex monachis conuersis, & personis religiosis monasteriorum earumdem, ne sub excommunicationis ipso facto incurrendæ pœna sine generalis reformatoris, vel etiam Abbatis & conuentus, cuius tunc religiosus fuerit, petita, & etiam obtenta licentia, à monasterio exire possit, etiamsi ad quemcumque alium ordinem vel locum, seu quodcunque aliud monasterium eius, vel alterius cuiuscunq; ordinis transire velit, quam eandem excommunicationem incurrere voluit Abbates, Priores, religiosos & superiores, dictum transeuntem recipientes, si postquam per dictos congregationis monachos, requisiti intra triduum ad proprium monasterium, à quo exierat, sine difficultate non remiserint cum effectu, à qua tam recipientes, quam transeuntes, nisi ad suum monasterium redierint, præterquam in mortis articulo absolui nequeant. Ita refertur in compendio *i* ordinis Cistercienfis, per quod priuilegium Collector in dicto compendio ait, Itaque ad nullum alium Carthusiensium ordinem, nisi petita, & obtenta licentia supradicta nostris monachis transire licet, quod ipsis Pius II. etiam concessit dicens, quod virtute literarum Apostolicarum, nisi in eisdem de monasterio, & ordine, & dicta concessione, specialis & expressa mētio habeatur cum decreto irritante, quidquid secus fuerit attentatum, minime possit fieri aliqua monachi translatio, quinimo ait, quod concordia inter Cistercienses, & Carthusienses facta est, quod nullus monachus ordinum suorum de vno ad alium sine licentia transire possit, & in quodam libro *k* priuilegiorum S. Benedicti congregationis impresso Romæ in Typographia Titi & Pauli de Dianis, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo nono, habetur quædam illustrissimorum Cardinalium declaratio, quæ ita se habet, *Illustrissimi Cardinales definierunt, quod transitus ad parem, vel arctiorem religionem non fiat, nisi causa cognita transeuntis, & vita ac morū ratione, idq; ex approbatione capituli generalis.*

i Cō. en Cist. tit. sing. §. 1. & 2.

k fol. 145.

Ex quibus infertur, monachos Cassinenses, non posse tuta conscientia transire ad Carthusianos, nisi licentiam à suis Prælatis iuxta præfata priuilegia prius obtineant.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum in Extrauaganti Martini V. prohibeatur transitus ab vno ordine Mendicantium ad alium Mendicantium.

RESpondeo dicendo, quod non, vt aperte constat ex ea, quatenus prohibet solum transitum ab ordinibus Mendicantibus, ad ordines monasticos non mendicantes, atque ideo iusta exigente causa Prælati superiores Mendicantium possunt dispēsare cum suis subditis, vt ad alium ordinem Mendicantium se transferant. Ratio est, quia nullibi legitur prohibitio arcens Prælatos, vt non possint dispensare in hoc casu, nisi quando quis religiosus de ordine Minorum de Obseruantia vellet transire ad ordinem Minorum sancti Francisci de Padua: nam in tali transitu solus Papa potest licentiam præstare, vt cauit Iulius II. & habetur in ordinis Supplemento, *a* & aduertit Capucinus *b*, quod Pius V. anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, prohibuit sub indignationis suæ pœna, vt nullus ex fratribus Capuccinis ad ordinem Sancti Francisci de Padua, nec econuerso, vllo vnquam tempore ex quacunque etiam iustissima causa, etiam de licentia suorum superiorum, se transferre possit, quæ Bulla ait idem autor, quod apud eosdem Capuccinos est authentica, & à Gregorio XIII. approbata, & ponitur à Parafello *c*, & ait insuper, quod anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo primo, vigesima septima die Maij, à sacra regularium congregatione autoritate cōcessa à Gregorio XIV. fuit decretum post præfatam Pij V. constitutionem, vt transeuntes, & illos recipientes incurrant pœnam priuationis officiorum, & vocis actiuæ, & passiuæ in perpetuum ipso facto, quæ declaratio, ait Capucinus, quod apud eosdem Capuccinos est authentica, denique exceptis his Prælatis ordinum Mendicantium possunt iusta causa licentiare suos fratres, vt ad alios ordines Mendicantes se transferre valeant, & ratio est, quia omnia possunt Prælati superiores, in quibus non sunt prohibiti, & hoc illis iure communi non prohibetur, imo etiam possunt dispensare cum suis subditis, vt ad laxiorem religionem transeant, vt ita post Hosti. & alios defendit *d* Nauar.

a Sup. fo. 11. concess 48.

b Capuc. in addi ad compen. ti recipere.

c Paraf. in collect priuil. fo. 116.

d Nauar in c fin n. 4.

Nec obstat decretum *e* Concilij Tridentini, in quo dicitur, quod nullus regularis cuiuscumque facultatis vigore trāsferatur ad laxiorem religionem: non enim tollit Concilium transitum vnius religionis ad aliam laxiorem factum, præmissa causæ cognitione ab aliquibus Prælatis, prout explicat *f* Nauarrus, vnde sine causæ cognitione id efficere minime possūt dicti Prælati, etiam Generalis, prout tenet *g* Nauarrus. Dixi iure communi: nam secundum priuilegia fortasse aliud esset dicendum, prout infra articulo sequenti dicetur.

e Sess. 25. de regu c. 19.

f Nauar li. 3. Conc. 51. de reg. conf. 19.

g Na ui i sua. li 3. conf tit. de reg. conf 63

ARTICVLVS XXII.

An Capuccini Discalciati ordinis Minorum possint recipere fratres eiusdem ordinis de Obseruantia.

RESpondeo dicendo, quod per constitutionem Pauli III. datam anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo septimo, fuit fratribus Capuccinis prohibitum recipere fratres Minores de Obseruantia, sine licentia in scriptis eorum Prouincialium ministrorum, & licet post talem prohibitionem concesserit dictus Pontifex, vt possint eos Capuccini recipere, per aliam tamen constitutionem eiusdem summi Pontificis, datam anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo primo, fuit talis licentia reuocata, confirmando prædictam primam prohibitionem, sub pœna excommunicationis, & inhabilitationis, ad quæuis officia & legitimos actus, Et Iulius III. in constitutione sua data, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo, innouando primam dictam Pauli III. prohibitionem, declarauit talem receptionem, seu professionem sine dicta licentia ministrorum in scriptis esse nullam, & Capuccinos recipientes, supradictas censuras incurrere: & id ipsum postea confirmauit Sixtus V. anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto, quæ omnes Bullæ ad ministrorum de Obseruantia instantiam fuerunt impetratæ, in quibus tamen Bullis aduertit *h* Capucinus, quod excōmunicationis latæ sententiæ absolutio reseruata non reperitur, possunt tamen Capuccini ipsos Discalciatos, seu reformatos fratrum Minorum Hispaniarum, volentes transire eos recipere, dummodo licentiam in scriptis ab eorum ministris prouincialibus obtineant. Et per dictam Sixti V. constitutionem, non sufficit licentia Custodis, prout Gregorius XIII. ordinauerat, quibusdam Discalciatis posse recipere fratres de Obseruantia concessit Greg. XIII. anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo octauo. Aduertendum autem, vt multa omittam, quod vnico verbo (vt ita dicam) plurima circa hanc materiam comprehendere volo dicēdo, quod quamuis de qualibet religione posset quis, quantum est ex iure diuino & humano communi, transire ad aliam religionem strictiorem, & in ea recipi, tamen, quia per Apostolica indulta aliter rationabiliter ordinatur, & prohibetur, scilicet, propter pacem inter religiosos, vel propter cauendam iniuriam, vel confusionem vitandam, ideo non licet etiam in foro Dei, nisi secundum talia indulta exire, vel recipere; & quia circa hoc sunt multa priuilegia, quoad omnes ordines mendicantes, ne inuicem recipiant transeuntes sub grauibus censuris, ideo illis in hoc standum est, & secundum eorum formam, & secundum talia priuilegia (quæ salua debent manere) debent intelligi

h Capuc. ad c inpen mid. verb. recipere

intelligi & moderari omnia, quæ à Summistis circa hoc tractantur, præsertim à Syluestro i, & à nobis in superioribus late dicta sunt, & secundum dicta priuilegia debet iudicari, quis Prælatus debeat, & possit licentiam talis transitus concedere: nam, vt constat ex priuilegiis allegatis in articulo 20. huius quæstionis, Abbates conuentuales, cum suis conuentibus possunt in eorum conuentibus habitantibus prædictam licentiam concedere: at circa hoc vsus cuiuscunque religionis debet attendi: nam priuilegia, statuta, & leges positiuæ moribus vtentium, & consuetudine approbantium roborantur, & interpretantur.

i Syl. v. reli. 4.

ARTICVLVS XXIII.

Quam diligentiam facere teneatur religiosus, qui habet facultatem transeundi ad aliquem ordinem Mendicantium, si non inuenerit Mendicantes, qui eum recipere velint.

RESpondeo dicendo, quod non solum tenetur requirere quatuor ordines Mendicantes approbatos iure k antiquo communi; sed etiam alios iure nouiori, prout est ordo Minorum sancti Francisci de Paula: & seruorum beatæ Mariæ, & Societatis Iesu, de quibus in primo Tomo diximus; verba enim illa, si non inuenerint Mendicantes, non verificantur, nisi omnibus requisitis & nullis volentibus eos recipere, argumento cuiusdam l glossæ, & tenetur facere requisitionem bona fide, & iusto desiderio inueniendi aliqua monasteria, in quibus recipiantur: non enim sufficit petere verbo tantum, sed verbis realiter & vere id procurare, quia verba cum effectu sunt intelligenda, prout dicitur in iure a, & sic ille qui fecit votum ingrediendi certam religionem, vt liberetur à tali obligatione, necessarium est, vt vere & ex animo in præfata religione procuret admitti.

k c. fin. de reli. domib. cap. 1. eod. tit. li. 6

l glo. in c. cum ad c. de consu.

a § hac auth. verb. de pæn d. 1. c. relo. cû multis alleg. in glo. de c. er non re. de. t.

Est tamen aduertendum, quod Prælati ordinum, ad quos transeunt, non possunt eos recipere sine suorum conuentuum consensu, plusquam alios Nouitios quos secundum communem consuetudinem receptam in religionibus, de consensu conuentuum suorum recipiunt, prout resoluit b Nauarrus, vnde non sufficit præstare obedientiam soli Prælato, sed debent recipi sicut alij Nouitij, de consensu Discretorum conuentus, & debent recipi ad professionem, sicut alij Nouitij de consensu ad minus maioris partis conuentus, cum ad valorem actus non sufficiat voluntas sine potestate, neque potestas absque voluntate, prout ibi in iure c notatur: ij enim debent profiteri in religione, ad quam transferuntur, sicut profitetur iuuenes sæculares anno probationis peracto, vt in d superioribus dictum est. Imo existimo non esse iuridicas incorporationes, quæ solent fieri ab aliquibus Prælatis generalibus, quando de plenitudine potestatis dant licentiam alicui religioso, vt ab vna prouincia in aliam eiusdem ordinis se transferant, & ipsum prædicta licentia in ea prouincia incorporant. Prælati enim generales, licet summam in omnes sui ordinis prouincias habeant potestatem, eorum tamen facultas secundum iuris metas debet interpretari, & regulari, vt, scilicet, minime sine consensu prouinciæ, in qua debet incorporari talis religiosus, vt filius incorporatus admittatur; quod enim omnes tangit, ab omnibus approbari debet, vt est vulgatum in iure.

b Nauar. in c. nullâ. 18. q. 2

c l. cum causa cum glo. & ibi notatis de ef. de eg

d sup. q. 15.

ARTICVLVS XXIV.

Vtrum possint recipi ad religionem religiosi, qui fecerunt votum de non transeundo ad aliam.

RESpondeo dicendo, quod vt huic difficultati respondeam, necessarium est aliud dubium ventilare, vtrum, scilicet, valeat votum factum ab aliquo religioso de non transeundo ad aliam religionem, & respondetur, quod non; valet enim argumentum à toto ad partem, quoniam eadem est ratio, & idem ius suadet in vtroque, vt dicitur in iure e; at votum de non intrando religionem nihil obstat vouenti, quominus non possit eam intrare; ergo nec votum de non intrando ad arctiorem obstabit vouenti, ad intrandum illam; eadem enim ratio, & idem ius in vtroque suadet: ratio enim quare votum de non intrando religionem, non impedit introitum, est quia est maioris boni impeditiuum, quæ ratio etiam inuenitur in voto, de non intrando aliam arctiorem. Ex quo infertur quod emittens potest transire ad religionem, quæ secundum suas constitutiones & diplomata Apostolica est strictior, eo quod concessio Apostolica prædicta præsupponit ipsum transitum esse illicitum, & consequenter præsupponit votum de non transeundo ad illam esse maioris boni impeditiuum, & minime ad eius obseruantiam obligari, secundum ea, quæ ex sacris Canonibus tradit Diuus Thomas f, quod & alia ratione probatur: nam votum de re illicita, vel inutili, vel maioris boni impeditiua, non est Deo gratum, prout tradit Diuus g Thomas, ex quibus infertur, quod recipientes huiusmodi ad religionem strictiorem, ad quam transitus non est prohibitus, non peccant, etiamsi ipsum recipiant sine petita licentia, nec obtenta à suo Prælato, si dicta religio, ad quam transit, habet priuilegium Apostolicum, quod possit ad eam fieri transitus sine licentia petita, nec obtenta, ita h Nauar.

e l. quæ de tota ff. de rei v. & l. c. pastoralis §. it. cu cum t. tum. de of. deleg.

f c. fi § fin. 22 q. 4. D. Tho. 2. 2 q. 189 art. 2.

g D Tho. 2. 2. q. 88. art. 10. art. 3.

h Nau. lib. 3. consi. 11 de reg. co. si. 93.

ARTICVLVS XXV.

Vtrum translatus ad aliam religionem, vt in ea sit prælatus, debeat profiteri in secundo monasterio, antequam sibi eius administratio deferatur.

RESpondeo dicendo, quod est necesse facere professionem in secundo monasterio, quia qui similem vitam cum aliis suscipiunt, similem debent sentire in legibus disciplinam, vt dicitur in i iure, item quia vnusquisque debet se conformare vitæ & moribus, cum his cum quibus conuersatur, vt est notum in k iure, quod aliter fieri non potest, nisi astringatur, & obligetur illo modo, quo alij sunt astricti, vt ex iure l patet, & confirmatur: nam si quis miles vult frui priuilegio militari, necesse est, vt iuret & alia promittat, quæ promiserunt illi, qui in numero militum sunt ascripti, argumento eorum, quæ m in iure notantur à Doctoribus, & hoc iam prouisum est fieri in Concilio Trid.

i c. reuelante de fla mo nac.

k c. in nouâ 16 q. 7.

l de c. reco uentes. dem de ele. & dem. & honest cle.

m DD. i c. esse ex co. l. vltim. quibus in causis maiores. & in c. si index de sent excom. sess. 25. de reg. c. 21. & sess. 14 de refor. c. 10.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrum prædictus monachus translatus post renunciationem prælationis, monachus secundi vel primi monasterij remaneat.

RESpondeo dicendo, quorundam esse opinionem asserentium, quod monachus præfatus post renunciationem prælationis, non remanet monachus secundi monasterij: quod probant primo, si non erat professus: aliud enim est habere ius monachatus in Abbatia, aliud ius Abbatiæ, hæc enim sunt diuersa omnino, vt patet ex iure n: cû ergo iste fuerit obligatus monasterio, & monasteriû sibi ratione prælationis, & nô ratione professionis, quâ non fecit eo perdête prælationem, siue renunciante, liberatum est monasteriû à sua obligatione, argumento eorû, quæ in quadâ o decretali notantur, nô ergo manebit monachus illius monasterij, cum ibi professionem monachalem minime emiserit, & in hoc nô à veritate aberrant: at in eo quod dicunt asserentes, quod si esset professus in secundo monasterio, idem omnino esset affirmandum, à veritate certe deuiant, & hanc opinionem aliquibus côprobat p Petrus de Perusio, cuius

n ca. fi. de reli. domib.

o c. pen. de renunciat.

p Peru. in tra. cta. de mutat. stat. person. n. 22. & 23.

cuius præcipuum fundamentum est: nam hic cum de monacho fuerit Abbas, & de filio pater, perdit iura monachatus & filiationis, argumento eorum, quæ in iure q notantur, vnde si Canonicus alicuius Ecclesiæ cathedralis, vel plebis fieret plebanus vel Episcopus eo perdente prælationem, vel plebenatum, non recuperat iura, quæ ipso iure perdit, argumēto cuiusdam decretalis r, sed iste remanebit, aiūt prædicti patres, monachus immediate subiectus Episcopo, sine aliquo monasterio, sicut reperitur Episcopus, qui renunciat suo Episcopatui, iuxta sacros Canones s, quod confirmatur: nam quando monachus fit Episcopus, & sic absoluitur à iure Abbatis, si postea renunciet Episcopatum, non redibit ad monasterium, sed remanebit subiectus Ordinario loci: at inuenio Nauarrum t, in quodam consilio contrarium tenere, primo, quia translatus legitime, perdit omnia iura prioris monasterij, vt dicitur in iure u, tum, quia omnis monachus translatus ad aliam religionem, si eam professus fuit, vt supponitur, per professionem fit filius secundi monasterij, & secundum tempus professionis in ipsa debet in ea locum, & fecē habere, argumento eorum quæ in iure notantur, vt ipsemet Nauarrus a in alio consilio defendit.

q a n. hoc de frum e. fi ui ... de concef preb. c. literas de prob. li. 6. vbi archidia. co.
r c ex transmissa de renunciat.
f c. 1 & 2. de transla.
t Na li 3. cōs. de reg cons. 61.
u c. si quis iam translatus 21 q 2. c. ne procu ... libet 16. q. 1.
a l. 1. ff de albo scrib. c. 1. & c. statuti de maior. & obe. di. u.

Nec obstat in contrarium adducta, monachus enim per renunciationem Abbatiæ non perdit ius monachatus, & filiationis, quam per professionem est adeptus in secundo monasterio, & remanebit subiectus non Episcopo, sed ipsius religionis Prælato, nec simile de Episcopo admitti potest: nam renunciatione Episcopatus cum Episcopus fuerit consecratus, & ab obedientia Prælati regularis liberatus, non reincidit in ipsius Prælati subiectionem, & obedientiam, cum licet renunciet; remaneat in perfectiori, & altiori statu collocatus.

ARTICVLVS XXVII.

Vtrum transiens ad aliam religionem possit secum deferre omnia, quæ detulit in religionem suam, vel saltem aliqua scripta, quæ ipse tamquam prædicator in dies sibi scripsit.

Respondeo dicendo, quod vt hæc quæstio clarius pateftat, non ea breuitate resoluenda est, qua Nauarrus b in eius resolutione est vsus. & duo dubia sunt constituenda. Primum, quoad bonorū proprietatē, secundū quoad vsumfructu, & cum de proprietate ambigitur, an, scilicet primo monasterio in secundum deferatur, duo casus ita distinguuntur Primus casus est, quando iste religiosus sine iusta causa, & sine autoritate Prælati transit ad aliam religionem; in hoc enim casu bona eius, iam monasterio acquisita, non transferuntur in secundum monasterium, ita docuit c Ioannes Andreas, quem sequuntur Hostiensis & Francus, & dicit communiter receptum Socinus, & probatur in quadam d decretali, & ratio ea est, quia alias iste religiosus non potest esse in secundo monasterio, & necessario ad primum reuerti debet. Secundus casus est, quando iustis de causis, & cum licentia sui Prælati, iste religiosus transit ad aliam religionem; in hoc enim casu adhuc sentiunt e Caldernus, & Socinus idem fore dicendum, quod sequitur Menochius, ea ratione motus, quia bona Ecclesiastica sine solemnitate alienari non possunt. Cæterum hæc ipsa ratio non multum videtur vigere, quandoquidem bona hæc censentur quæsita monasterio in consequentiam personæ, vt scribunt Bartolus f, & Decius, & per consequēs debent sequi ipsum religiosum iuste transeuntem, quod confirmatur: nam bona dicuntur quæsita monasterio sub conditione quadam, nempe, donec in eo sit religiosus, argumento quarundam g decretalium, in specie ita sentit glossa. & respondet Ancharranus, & cū eo Decius, quos sequitur Calderinus. & quamquam Ancharranus, & Decius loquantur de ingres-

b Nau. lib. 3. cons. tit. de regul. 56 & in c. statuū nu. 24
c Andr. in c. a quod à te de elect. eiusq; & ibi Hostie. & Franc. Socin. Senior cons. 92. n. 14 & 18. lib. 1.
d d. c. quod à te.
e Calderin cons. 19 col. 2 tit de reg. Soci. vbi sup nu. 15 Menoch. lib 2 de arbitr. cent. 9 c. 436. nu 11.
f Bart. in authen. si qua mulier col. 3 n & in authē Grati & li Decius n 7 C de sacrosan. eccles.
g c. super eo & c. signi. de reg. glo. vlt in d. c. quod à te. Anchar. cons. 69. n. 8. Decius in auth. Grati in 4. C. de sacros. eccles. Cald cons 27. tit. de reg

su, qui ante legitimam ætatem professus est, & reuertitur ad sæculum; attamen idem est opinandum in eo, qui professione facta transit iuste de vno monasterio in aliud, cum in vtroque casu iuste quis egrediatur: at ego hac ratione huic opinioni minime acquiesco; licet enim egressus in vtroque casu sit licitus, diuersimode tamen se habent: quādam enim est egressus religiosi non legitime professi, cuius bona non fuerunt quæsita monasterio, cum solum per legitimam professionem ipsi monasterio adquirantur, & ita nimirum si remaneant apud dictum monasterium primum, cui fuerunt legitime adquisita, & hanc opinionem, vt iuridicam amplectitur h Nauarrus dicens, quod dictus religiosus nihil ad aliam religionem potest transportare eorum, quæ in prima religione, siue per industriam suam, siue per donationem, siue alio quocunque modo ab illo fuerunt quæsita, adeo quod neque scripta ab eo laborata potest secum conferre, nisi talia inutilia sint primæ religioni: & fundamentum ipsius est, quia beneficia Principum, Canonum, & Legum intelligenda sunt absque præiudicio tertij non expresso in beneficio, prout in iure i probatur, & licet ius concedat, vt iustis ex causis, quis ad religionem strictiorem se conferat; illa tamen translatio debet fieri sine prioris religionis præiudicio, & hanc opinionem satis innuit Abbas k Panormitanus.

h Naua. dicto cons. 46.
i super de offi. deleg.
k Abb. in d. c. quod à te iuxta fi.

Secundum dubium est, quando solum agitur de vsufructu bonorum, pro cuius resolutione sunt aliqui casus distinguendi. Primus est quando iustis de causis, & cum licentia sui Prælati religiosus transit à monasterio in quo habet filiationem ad aliud eiusdem ordinis monasterium, tunc dubiū non est, quin l vsusfructus sit secundi monasterij, ita in specie scripserunt l Butrius & Calderinus, & alij commemorati à Socino Iuniore ea ratione moti, ne scilicet, ipsum monasterium oneretur.

l Bu r cons. 71 n ... Cal. cons. ... col. 1 tit de re. ... cin cons. l 92. nu 15. ...

Secundus casus est, quando iustis de causis, & cum licentia sui Prælati transit ad aliam religionem; in hoc enim casu idem videtur affirmandum, cum enim licentia transeundi ad strictiorem religionem, sit ipsi à iure m concessa, vt spiritus libertati consulatur, videtur quod secum possit afferre vsum prædictorum bonorum; si enim ipsum deferre secum non posset, non ita libertati spirituum à iure esset consultum, cum ratione ipsius vsus prohibiti deferri secum, quis ad transferendum se ad arctiorem, & strictiorem religionem retraheretur, & retraheretur etiam à translatione ad religionem, in qua secundum conditionem suæ personæ iudicantibus ita Prælatis securius viuet.

m c. licet de reg.

Tertius casus est, quando sine iusta causa & sine licentia Prælati transiuit ad aliud monasterium eiusdem, vel alterius ordinis; in hoc enim casu vsusfructus, etiam remanet apud ipsum monasterium & ratio est, quia iste religiosus, non potest esse in secundo monasterio, sed ad primum reuerti debet, etiamsi non reuertatur, apud primum monasterium debet remanere, cum secundum monasterium sua culpa, & facto eo onere voluerit se grauare; debuit enim ingredientem illum non acceptare, quare sibi acceptati, & recipienti debet imputari, si quidem sponte in necessitatem alendi illud se coniecit, argumento eorum quæ in iure n notantur.

n l. si si ... fu. & si neces. ... statu a ... gerent.

Quartus & vltimus casus est, quando religiosus ob sua demerita trāslatus fuit in aliud monasterium sui, vel alterius ordinis, aut quia sua seditione, aut maledictis inter religiosos aliquas contentiones, & discordias excitabant, aut quia delictum translatione, & destructione dignum commiserat; hoc enim casu sancitum fuit in quodam o canone tantum ex fructibus bonorum ipsius translati esse concedendum secundo monasterio, quantum sufficere poterit pro victu ipsius religiosi, ne ibi monasterio sit onerosus, vt tenuerunt p Ioannes Andreas, Hostiensis, & reliqui: quantitas autem assignanda, cum à iu-

o c. de lapsis. 16. q. 6.
p Andr. & Hosti. in d. c. quod à te.

re non determinetur, arbitrio boni viri relinquenda est, prout docuit q Ancharranus, quem sequitur Menochius.

q Anch. in c. si quis aberrauerit. 17. q. 1. Menoch. li. 2. de arb. cent. 5. casu 456. nu. 20.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrum translatus ex ordine Mendicantium ad alium ordinem non Mendicantium possit in ipso ordine ad quem est translatus, habere beneficium regulare, & aliud officium dicti ordinis.

a Clem. 2. de reg.

Respondeo dicendo, quod in quadam a clementina sic definitur, *Vt professores cuiuscunque paupertatis ordinis eo libentius in qua vocati sunt vocatione persistere, transeuntesque ad non Mendicantium ordinem in eodem conuersari quietius studeant, quo in ipsis discordiarum, & schismatum productiua ambitio reprimatur, sacro Concilio approbante statuimus Mendicantes quoslibet, qui ad non Mendicantium ordinem etiam autoritate Apostolica transierint in posterum, quive hactenus transierunt, quamuis nunc prioratus, administrationes, vel officia, aut curam animarum, vel regimen quodcunque obtineant inibi, vocem aut locum in Capitulo non habere, etiam si hoc sibi ab aliis libere concedatur. Ad prioratus quoque administrationes, aut quæcunque in antea non assumi officia, etiam tanquam Vicarios seu Ministros, seu locum aliorum tenentes, quodque animarum curam & regimen, nec pro se possint, nec pro aliis exercere. Quidquid autem in contrarium attentatum fuerit, sit irritum ipso iure, quouis priuilegio non obstante.* Hæc clementina.

Et nota quod hoc perquam necessarium fuit ne Mendicantes transferantur in non Mendicantes; tristem enim vitam viuent videntes se priuatos voce actiua & passiua, & habilitate habendi vlla ordinis officia, & beneficia, etiam fungendi officio, vel munere aliquo œconomi Castaldi, Portarij, Celarij, imo & Prædicatores, & cuiuscunque vicariatus, iuxta glossam super dictam clementinam communiter receptam; retrahentur enim ab illa translatione videntes se his priuatos, & alij iuniores & forte ignorantiores & minus mente compositos beneficiarios, vel aliis officiis fungentes, & sibi quasi dominantes, cuius rei æquanimis patientia non est omnium, sed paucorum, quos Iupiter æquus amat & ardens euexit ad æthera virtus, circa quam clementinam est etiam notandum, quod non incurrunt in eius pœnas fratres aliorum ordinum non Mendicantium transeuntes ad alios ordines laxiores, vt ex dicta clementina patet. & notat b Imola communiter receptus, & tenet Nauarrus. Ex quo infertur, quod translatus ab ordine de Mercede in ordinem non Mendicantem, non incidit in dictas pœnas, cum ordo de Mercede inter Mendicantes minime computetur, ita c Nauarrus.

b Imol. in d. clem. 1. Nau. lib. 3. con. tit. de reg. cons. 57. in 1. impr.

c Nauar. vbi sup. cons. 63.

ARTICVLVS XXIX.

Vtrum religiosus translatus ad aliam religionem debeat sedere in Capitulo, iuxta tempus in quo emisit professionem in primo monasterio, à quo fuit translatus, vel à quo fuit professus in secundo.

Respondeo dicendo, quod debet sedere secundum tempus, in quo fuit professus in secunda religione, cum eo tempore incipiat esse regularis illius religionis, & secundum illud tempus debet habere vocem & locum in ipsa, argumento eorum, quæ Doctores communiter notant in quadam d lege, quod verum est in eo, qui transfertur, & fit in eo subditus & filius: si autem est translatus, vt fit Prælatus & renunciet prælationem, sedebit in primo loco post Prælatum in memoriam honoris, quem gessit, nisi concurrant alij, qui maiorem honorem gesserunt, argumentis eorum, qui in dicta lege notantur, ita in terminis respondet e Nauarrus.

d l. 1. ff. de albo scr. iben.

e Nau. lib. 3. cons. tit. de regul. cons. 60.

Ex quibus infertur, quod illi qui fuerint Prælati in aliquo conuentu finita prælatione, non debent sedere per suam antiquitatem inter alios fratres, sed iuxta locum vbi sedet Prælatus, quod rectissime fuit ordinatum in nostra alma prouincia sancti Iacobi regularis Obseruantiæ, quod in omnibus religionibus obseruari consentaneum est.

ARTICVLVS XXX.

Vtrum translatus de vna prouincia in aliam eiusdem religionis, debeat sedere in Capitulo ad suam vocem dandam à tempore, in quo fuit in secunda incorporatus.

Respondeo dicendo, quod postquam est incorporatus in secunda debet in ea sedere secundum tempus, in quo fuit in prima professus: non enim transfertur, vt profiteatur, sed vt professus: & filius eiusdem religionis in secunda prouincia, vt filius incorporetur, & filiatio illa antiqua alterius prouinciæ virtute incorporationis, fiat filiatio secundæ prouinciæ, & per consequens gaudet omnibus, quæ in dicta prouincia filiis & professis communicantur, imo in nostra sacra religione quando aliquis transfertur de vna prouincia in aliam, statim quod recipitur, antequam incorporetur, datur ipsi locus secundum suæ professionis antiquitatem, licet antequam incorporetur, vocem in capitulo non habeat, & hoc iuridice est ordinatum, cum proxime eligendus, in aliquibus habeatur pro electo, vt in quadam f lege definitur, & gaudet aliquibus priuilegiis eorum quæ cunctis conceduntur, & sicut sponsis de futuro aliqua conceduntur à Doctoribus, quæ sponsis de præsenti indulgentur, cum sponsalia de futuro sint quædam præparatoria ad matrimonium de præsenti, ita huiusmodi receptis aliqua incorporatorum debent communicari, cum eorum receptio sit quid præambulum, & præparatorium ad incorporationem faciendam.

f l. penul. ff. de militari test.

QVÆSTIO LIII.

De religione quoad religiosos extra claustra viuere prætendentes, in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *Vtrum possit concedi religiosis licentia habendi beneficia extra loca sui ordinis.*
2 *Vtrum monachus monasterium exire possit, vt alicui Ecclesiæ seculari præsit.*
3 *Vtrum Canonicus regularis canonice obtinens Ecclesiam parochialem teneatur in ea potius residere quam in Ecclesia regulari.*
3 *Vtrum Prælatus regularis laxioris religionis licite possit recipere regularem animo non retinendi eum in claustro.*
5 *Vtrum translatus ex ordine strictiori ad laxiorem de licentia superioris seruiens beneficio curato in loco distanti per decem milliaria à monasterio sit tutus in conscientia.*
6 *Vtrum generales ordinum possint iustis causis id petentibus concedere monachis, vt sint extra monasteria in habitu clericali decenti sub obedientia Ordinary.*

ARTICVLVS I.

Vtrum possit concedi religiosis licentia habendi beneficia extra loca sui ordinis.

Respondeo dicendo, quod fratribus Mendicantibus, & aliis religiosis, dabatur olim licentia standi extra loca sui ordinis, & si petebatur etiam concedebatur, quod seruire possent alicui beneficio sæculari, vel regulari, cum cura, vel sine cura, quodque confessiones audire possent, & ministrare etiam seu tractare Ecclesiastica sacramenta, & per breue sacra pœnitentiaria illa eis concedebat cum clausula (& de licentia superioris) & decancelabantur verba, videlicet (vel sine cura, vel regulari) de qua licentia loquitur a Staph. & de præmisso, & de aliis modis standi extra claustra, & de diuersis causis, quæ modo vere adducebantur, modo fingebantur, videatur late per Sarmiento b. at licentia

a Staph. sup. signat. fo. 194. v. pr. f. secundum ordinem regul.

b Sarmien. de reditib. nu. 31. vsq; ad n. 54.

tia præmissa, & alię similes regulariter denegantur: imò autoritate Bullæ Pauli IV. contra omnes fratres, vel monasticos vagantes apostatas, seu fictæ, seu nulliter dispensatos maximo cum rigore procedi præceptum fuit, & summa ratione, eò enim res deuenerat, vt infiniti monachi, qui frontem perfricuerant, habitu relicto honore deiecto, seu potius religione, imo ipso Deo postergatis, omnia sibi impune licere putabant, beneficia simplicia sæcularia beneficiata curata, imo & collegiatæ Ecclesiæ, & cathedrales, quin & ipsæ Prælatorum curiæ his apostatis plenæ erant, conquerebatur plures, quorum Bulla Paulina tangebat præcordia, quod constitutio hæc præsentia & præterita concerneret, cum tamen lex in futurum tantum, non de præterito ligare debeat, iuxta notata in c iure, dolebantque vt tam strictiorem sibi indici, quibus respondet Quintilianus Mandosius d, dicens constitutionem, qua id cauetur, ligare etiam de præterito, præsertim quando per legem generalem, vel viam declarationis promulgatur, iuxta communem, de qua per Felinum e, & Curtium Iuniorem. Menochius igitur quicunque sit si in posterum extra monasterium reperiatur, nisi debitam dispensationem ostendat, si sine habitu monachali incedat, excommunicatus, siue apostata habebitur, prout sacri f Canones definiunt.

c c. fin. de const.
d Man. de sign. grat. li. licent f li. 61 p. g 2 c. l. 6. & 2.
e Felin in d c. fin. Curt. Iun. in consil. 96. nu. 10.
f c placuit el fi, nido. 16 q. 1 c 1. ne cleri. vel monach. clemen. t. 1. §. qu a vero. de stat. monach.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus monasterium exire possit, vt alicui Ecclesiæ sæculari præsit.

RESpondeo dicẽdo, quod de parochiali quidem Ecclesia, id est, de ea cui animarum cura incumbit, sic definitum est. Parochiali quidem Ecclesiæ, quæ ad monachos pleno iure pertinet, posse monachum solius Abbatis autoritate, vel Abbatis & conuentus simul præfici, vt post Ioannem g Andream resoluit Syluester, illi vero Ecclesiæ, cuius non plenum ius habent monachi, & multo magis si nullum ius habent, absque Ecclesia, & Abbatis autoritate monachus præficiendus non est, prout ait idem h Syluester: denique omnes vno ore consentire videntur, concedi potius monacho, vt ad curam animarum gerendam, quam ad alias Ecclesias egredi possit, hac videlicet ratione, quia nonnisi vberioris fructus gratia exire ad sæculum ei permittendum est, qui fructus vberior in sola curatione animarum enitescit.

g Andreas in c. iuxta. 16. q. 1. Syl. verb. relig 6. n. 3.
h Syl. vbi su.

Ex quo non certa prorsus decisio est, an collegiatæ Ecclesiæ nullam curam habenti animarum, quam dicti collegij præfici possit: verius tamen opinatur Marcus i Antonius Cuqus, vt hoc quoque concedendum sit eadem ratione, qua probatum est parochiali Ecclesiæ præfici posse, quod secuti sunt k Panormitanus & Syluester, quamuis aliud Cardinali, & Hostiensi visum fuerit, ad alia vero beneficia, & dignitates Ecclesiasticas nullam animarum curam habentes, non poterit absque Pontificis maximi venia speciali monachus admitti, prout tenet l Panormitanus, de quo in primo Tomo satis diximus.

i Cuqus li. 3. maior inst. ti. de reg. n. 115. & 116.
k Panor in c. quod Dei timorẽ de stat. monach. Syl. vbi sup. §. 6.
l Panor in c. super eam de reg. i. to. 9.

ARTICVLVS III.

Vtrum Canonicus regularis canonice obtinens Ecclesiam parochialem teneatur in ea potius residere quam in Ecclesia regulari.

RESpondeo dicendo, quod omnis Canonicus regularis, vel monachus accipiens aliquod beneficiũ canonice requirens residentia, tenetur in eo residere, prout in sacris m Canonibus loquentibus de Episcopatu definitur, & in n alijs, quæ loquuntur de clericis parochialibus, & in alia decretali o, quæ loquitur de assumpto ad quemlibet prioratum, etiam ruralem, & ad quamlibet administrationem, etiã manualem, vbi expressè statuitur, ne monachis habentibus beneficium permittatur manere in monasterio. Nec huic conclusioni obstat, quod omne votum licitum & validum obligat, prout dicitur in iure p, & qui profitetur regulam Canonicorum regularium in qualibet Ecclesia regulari vouet explicite, vel implicite se perpetuo ei seruiturum, argumento eorum, quæ in q sacris Canonibus notantur; ergo debet perpetuo in ea residere: nam huic rationi respondetur, scilicet, quod omne votum obligat, nisi iuste relaxetur, vt dicitur in r iure, & sic regulari qui iuste habet parochiam, per iura communia prædicta soluitur votum residendi in Ecclesia regulari, nec ex hoc talis Canonicus regularis relinquit suum statum regularem: nam eo retento potest obtinere nouã parochialem Ecclesiam, vel retinere obtentam cum legitima dispensatione, iuxta iura supradicta, nec iste regularis per transitum ad suam Ecclesiã parochialem perdit vitam contemplatiuam, vel officium contemplandi, quia etiam transiens ad Episcopatum non perdit illud, nec absoluitur ab obligatione contemplandi, iuxta illud D. Gregorij in pastoralibus relatum a D. s Thoma, cuius verba sunt, *sit rector actione præcipuus præ cunctis in contemplatione suspensus, quia ad ipsum pertinet non solum propter se ipsos, sed propter institutionem aliorum contemplari.*

m c. 1. 7. q. 1.
n c licet olim de præb.
ne ne pro en. institut. 16. q. 1. c si qua ia transfia in q. 2.
o Clemen. ne in agro §. s. ne de statu monach.
p c magna de voto.
q c cap placuit. 16 q 1.
r c. 2. & cap. scrip. de vot.
s D Tho. 2. 2 q. 182. ar. 2.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Prælatus regularis laxioris religionis licite possit recipere regularem translatum ad suam religionem ab alia strictiori autoritate Papæ animo non retinendi eum in claustro sui monasterij, sed statim post receptionem animo dandi ei facultatem perpetuo, seu ad multos annos viuendi extra claustrum, quærendo sibi victum sua industria, arte, vel mendicitate.

RESpondeo dicendo, circa prædicta esse quandam Concilij t Triden. determinationem, quæ in hũc modum statuit: *Quia vero regulares de vno ad alium ordinẽ translati facile à suo superiori licentiã standi extra monasteriũ obtinere solent, inquo vagandi, & apostatandi occasio tribuitur, nemo cuiuscunque ordinis Prælatus vigore cuiuscunque facultatis aliquem ad habitum, & professionem admittere potest, nisi vt in ordine ipso, ad quem traũsfertur sub sui superioris obseruantia in claustro perpetuo maneat.* Hæc Concilium, cuius determinatio iuxta formam iuris antiqui debet explicari, prout notat a Nauarrus: receptio enim talis, cum facultate manendi tamdiu extra monasterium, & acceptatio iustificari non potest, nisi tanta occurreret alicui regulari ob aliquos respectus particularis necessitas relinquendi suum ordinem propter molestias, persecutiones, dissensiones vel alios similes respectus, & tanta difficultas inueniendi monasterium, quod vellet eum perpetuo alendum in claustro recipere, & talis de translato confidentia, quod tali facultate bene vteretur, quod pij Prælati recipere potentis fuisset intentio recipiendi talem animo concedendi licentiam manendi foras, non quidem tam largam, & tam vagam, quanta in quæstione proponitur, sed arcta ad talem locum, vt facile posset nocere eius actus, & eum, si opus fuerit, corrigere. Est item insuper aduertendum, quod consilium non habet locum in regulari, qui de vna prouincia ad aliam eiusmodi ordinis transfertur, & recipitur animo non ibi permanendi, sed ad quoddam negotium pium extra ordinem cum licentia Prælati recipientis peragendum.

t Conc. Trid. sess. 25. de reform. c. 11.
a Nau in c. stat 19 q 3. n. 12.

Est denique notandum, quod mens Concilij est, vt Prælatus translatum æque tractet, ac vernaculum, & ita potest remittere huiusmodi translatum ad conuiuendum alicui Priori eiusdem ordinis in vtilitatem, & decorem sui ordinis: sicut posset recipere aliquem vernaculum, vt in iure b determinatur: nam regularis manens extra monasterium de iusta licentia Prælati, videtur in eo manere: vt dicitur c in iure, tum quia Concilium non videtur magis velle honorare translatum, quam vernaculum, tum quia non obligat Concilium plusquam votum solemne obedientiæ, quo nititur illud, & potest Prælatus non obstante illo mittere regula-

b c. 2. de stat. monach. c. fin.
c c. ap. ∫lu mon. ch. c. mon. ch. el secundo. 16. q. 1.

regularem vernaculum foras pro vtilitate, honore, & obsequio monasterij. Ex quibus colligitur, quod potest Prælatus supradictus occupare ipsum translatum extra monasterium in omnibus pertinentibus ad vtilitatem conuentus, sicut extra monasterium potest occupare vernaculum, ita explicat Nauarrus *d*.

d Nauar. vbi sup. nu 15.

ARTICVLVS V.

Vtrum iuste translatus ex ordine strictiore ad laxiorem de licentia superioris seruiens beneficio curato in loco distanti per decem milliaria a monasterio sit tutus in conscientia.

RESpondeo dicendo, monachum non posse manere extra monasterium, nisi de licentia sui superioris iusta de causa facta, prout multis allegatis comprobat *e* Nauarrus, & iusta causa est vtilitas directa, vel indirecta proueniens monasterio ex illa absentia, vt in iure *f* probatur, studium item discendi, vel docendi literas conuenientes monacho, & aliæ similes, quæ arbitrio boni & prudentis viri iudicentur iustæ, vt asserit Nauarrus *g*, dicens, quod nec etiam Papa potest dare huiusmodi licentiam, sine iusta causa. Ex quibus infertur, quod punctus resoluendus, in hac difficultate consistit in decernendo, an prædictus monachus iusta de causa absit à monasterio, vt præfato curato beneficio deseruiat, quod conijciendum est ex vtilitate, quæ directè, vel indirectè prouenit monasterio, & ordini cuius ipse est, vel etiam ex vtilitate, quæ prouenit Ecclesiæ vniuersali, vel reipublicæ, vnde tutius erit, si ex causa absit de licentia superioris, alioquin minime, etiam de licentia Papæ, ita Nauarrus *h*.

e Nau. in c. non dicatis. nu 40.
f c monach 1. & 2. 16 q. 1.
g Nau. vbi sup.
h Nau lib 3. consi. titul. de reg consi. 68. 69.

Ex quo infertur primo, quod monachus cum licentia sui superioris potest exire a monasterio & manere extra illud ad procurandam sanitatem cum consilio medici dicentis illum extra monasterium sanaturum, imo & potest per aliquod tempus dimittere habitum ad huiusmodi sanitatem obtinendam: non enim in iure i absolute habitus dimissio condemnatur, sed quando temere, & sine causa relinquitur: cum consensu enim Prælati id facere licet, prout concludit Nauarrus *k*.

i c pro dilect. 20 q. 5 cap. 2 de cleri vel monach.
k Nau. vbi sup. nu. 70.

Infertur secundo, quod ob necessitatem patris, vel matris superuenientem post professionem iuste potest religiosus exire, & stare extra monasterium de licentia sui superioris ad subueniendum eis, & potest id facere, quam licentiam non solum Papa, sed etiam suus Generalis, aut Prouincialis possunt concedere, prout resoluit idemmet *l* Nauarrus, dicens quod præfata licentia non est danda de præsenti ad manendum habitu relicto, sed tantum eo retento, nisi quando præfata subuentio fieri non potest eo retento: an autem iuste dici possit, non posse fieri subuentionem sine dimissione habitus, eo quod Prælati regulares nolunt consentire, vt illa fiat retento habitu, ait Nauarrus *m* quæstionem esse nouam & dignam decisione, ad quam respondet, quod iusta causa est, vt Papa hoc concedat, nisi Prælati contradicant, vt sit extra monasterium cum habitu retento propter scandalum. Quod posset generari ex diuturna habitus dimissione incolis illius prouinciæ, in qua dictus monachus parentibus subueniens debet commorari. Nolo autem in præsentiarum silentio præterire verba doctissimi, & pijssimi *n* Nauarri dicentis: *Admoneo tamen, quod facultas manendi foris habitu retento facta à Papa ægre fertur à Prælatis ordinis, dicentibus, quod huiusmodi regulares sæpe fingunt huiusmodi causam, & sæpe manentes foris viuunt inhoneste, & quia hoc faciunt retento habitu sæpe sunt graui scandalo, & infamia ordini suo, & quia Papa non concedit hoc, nisi habitu retento & Prælati nolunt admittere, nisi habitu relicto, sæpe vidi aliquos, hoc remedio à se petito desertos, & resoluendum videtur, quod absque peccato, & cum merito possent Prælati huiusmodi facultatibus obuiare si probabiliter crederent causam non esse veram, vel regularem non esse talem, qui sine scandalo victurus esset: contra vero, quod grauiter peccarent, si credere deberent causam esse veram, & eum satis modeste victurum, ob quæ non semel consului regularibus volentibus id petere à Papa, vt potius peterent à suis Prælatis præsertim Prouincialibus & Generalibus, & postea ne eas facile reuocarent, peterent confirmationem earum à Papa, & quia Dominus Papa id etiam negat, consului optimum modum prouidendi ijs necessitatibus esse, vt Generalis, vel Procurator Generalis præsens in curia de consensu Papæ faceret facultatem manendi extra monasterium in habitu honesto clericali.* Hæc Nauarrus. Quibus addo, quod aliqui Prælati regulares nolunt aliquando huiusmodi licentias concedere, quia volunt videri nimium iusti erga extraneos, etiamsi Deus, sua lege naturali, & humana positiua eas concedi iubeat, & vtinam multi, qui valde rigidi & sancti videri volunt, non persuadeant multis Prælatis, quominus suo iure vtantur, ex quo iniuriæ aliquid nascatur, dum leges humanas, & rigidas non patiuntur æquitate naturali & Epicheia moliri, de quorum numero sunt ij, de quibus *o* Saluator noster Iesus Christus verba facit dicens: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis seruate & facite: secundum opera vero eorum nolite facere: dicunt enim: & non faciunt. Alligant enim onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea mouere.*

l Nau in 3 comment de reg nu. 43. & in Manua. c. 14 nu. 14. & 48.
m Nau. lib 3. co. si. de reg consi. 54. & 55 & in dubio 3. comm. de regu. num. 49.
n Nau. vbi sup. in dict. n. 49.
o Matth. 23 cap.

Infertur vltimo, quod Generalis potest licentiam, & facultatem concedere fratri inquieto & insolenti, qui fuit propter sua delicta condemnatus ad triremes, & ab his postea restitutus, vt habitu retento posset vitam eremiticam regulariter agere, vel in aliquo hospitali, vel Ecclesia præstita per eum obedientia loci Ordinario, siue Generali; hæ enim causæ sufficientes sunt, vt talis facultas possit concedi, cum verisimile sit fratres in eorum consortio debere ipsum improperare, & contumelijs afficere propter suas condemnationes, & ipse, cum à natura sit insolens, & indomitus, non bene sit passurus huiusmodi improperia. Ita consuluit Nauarr. *a*.

a Nau lib 3. consil. de reg consi 74.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Generales ordinum possint iustis causis id petentibus concedere monachis, vt sint extra monasteria in habitu clericali decenti, sub obedientia Ordinarij.

RESpondeo dicendo, quod non, tum quia nullus inferior Papa potest facere facultatem religioso, vt suum dimittat habitum, & illo dimisso assumat clericalem, vel alium, & viuat sub obedientia Ordinarij, tum quia nullus Prælatus inferior Papa potest absoluere religiosum ab obedientia sui ordinis, nisi declarando per suam sententiam eum non esse professum, vel priuando habitu per eam propter sua delicta, & ejciendo eum ab ordine, prout ex multis probat *b* Nauarrus, imo Papa circa ea difficulter dispensat, & notat idem *c* Nauarrus, quod illustrissima Cardinalium congregatio non habet facultatem concedendi licentiam, vt religiosus possit extra claustra esse habitu regulari dimisso: solum enim habet facultatem ad dubia Concilij Tridentini declaranda, & aliud est habere autoritatem ad declarandum, & aliud ad dispensandum; & à separatis non fit illatio, vt dicitur in iure *d*. Qui etiam arbitratur præfatam excellentissimam congregationem non posse ob prædictam causam concedere facultatem manendi foris absque habitu regulari, etiamsi haberent potestatem faciendi facultatem manendi foris ob causas iustas, vt habent Generales, & Prouinciales ordinum suorum.

b Nau in ca. nullam n. 29.
c Nau lib 3. consi. de reg. consi. 54 n. 4.
d c ad audientiam, de decimis.

QVÆ-

QVÆSTIO LIV.

De religiosis professis post publicationem in curia constitutionis Sixti V. in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *Vtrum criminosi post constitutionem Sixti V. professi possint à religione exire, & habitu regulari spoliari.*
2 *Vtrum omnes debitis & ratiociniis obnoxij sint inhabiles ad religionem.*
3 *Vtrum Iudices Ecclesiastici possint procedere contra criminosos clericos & debitis & ratiociniis obnoxios professos in aliqua religione.*
4 *Vtrum pœna posita à Sixto V. contra religiosos & superiores admittentes ad religionem, & professionem iuuenes maiores xvi. annis solum imponatur contra eos qui temere admittunt criminosos & debitis & ratiociniis obnoxios.*
5 *Vtrum religiosi professi post promulgationem constitutionis Sixti V. in ea iam non seruata forma dictæ constitutionis, si nullo impedimento eorum, quæ assignantur in ea, fuerint irretiti, sint in foro exteriori professi.*
6 *Vtrum præfati religiosi & professi post promulgationem constitutionum Sixti V. non seruata forma in ipsa præscripta, si nullo impedimentorum eorum, quæ assignantur in ea, fuerint irretiti, possint sine aliquo peccato petere apud tribunal Ecclesiasticum, aut sæcularia ut habitu spolientur, & ut non professi declarentur.*

In fine quæstionis apponuntur originaliter Bulla Sixti V. & Bulla Gregorij XIIII. & Bulla S.D.N. Clementis Papæ VIII. de his quæ in ea tractantur, verba agentibus, vt clarius pateat veritas eorum, quæ in hac quæstione disputantur.

PRo introductione eorum, quæ in hac quæstione veniunt disputanda, aduertendum est, hos professos in triplici versari differentia, quidam per præfatam constitutionem prohibiti erant profiteri, quia erant illegitimi, quorum sacrilegos & incestuosos inhabiles ad religionem profitendam effecerat Sixtus V. de quibus in præsentiarum non agam, quia in superioribus e iam de his late disputauimus, alij sunt criminosi debitis & ratiociniis obnoxij, alij autem nullo impedimento eorum quæ Sixtus V. enumerauerat præpediti, sed tantum ex defectu formæ præscriptæ ab ipso Pontifice sua professio dubia redditur, de quibus omnibus sigillatim in hac quæstione agemus ea claritate & distinctione, vt omnibus pateat quicquid resoluero, etiamsi nouum & inauditum multis videatur.

e super hoc to.q.10.

ARTICVLVS I.

Vtrum criminosi post constitutionem Sixti V. professi possint à religione exire, & habitu regulari spoliari.

RЕspondeo dicendo, quod Sixtus V. in prima sua constitutione criminosos inhabiles ad profitendum in religione pronuntiauit, dicens, *Omnes autem quoscunque, vt dictum est, criminosos, vel suspectos, aut ære alieno, vt etiam diximus, vel rationibus reddendis obligatos, ad religionem perpetuo inhabiles declaramus, si qui eorum contra præsentem nostram constitutionem temere admittent, tam susceptionem habitus, quam inde secuta, ex nunc prout ex tunc pari modo irritamus, & annullamus, viribusque & effectu carere decernimus. Ac iubemus, eos, qui sic de facto recepti erunt, habitu spoliari, & à religione expelli, & nihilominus si expulsi non fuerint, volumus & pariter declaramus habitus susceptionem, & professionem penitus nullam esse, & censeri, ac propterea attenta nullitate habitus & professionis licere quibuscunque iudicibus, & curijs, etiam sæcularibus, ad quos, seu quas spectat, contra eos, vt prius iuris & facti remedijs opportunis & effectiuo, vel ad cuiuscunque instantiam, vel querelam ciuiliter, vel criminaliter, aut mixtim procedere, &c.* Circa autem literam propositam aliqua in superioribus diximus, sed nunc eam plenius examinare decreuimus. Et sic primo est notandum, quod Sixtus V. non absolute hos ad religionem perpetuo inhabiles effecit, sed tantum, quando temere à Prælatis recipiuntur, prout constat ex ipsamet litera, ibi, *temere admittent*. Quod aduerbium *temere*, inconsultam audaciam importat: significat enim male, stulte, & inconsulte agere, secundum quam significationem sumitur apud Terentium dum ait, *Vide ne quid temere agas*, prout aduertit Ambrosius f Calepinus; vnde temerarius dicitur, non qui plus audet quam oportet, sed qui facile nullo adhibito consilio aliquid difficile aggreditur, & sic ait Ouidius:

f Calepin v. temere & v. temerarius.

---- vtinam temeraria dicar,
Criminibus falsis insimulasse virum.

Et sic Sixtus V. postquam pronuntiauit præfata ad hanc temeritatem repellendam, statim addit, *Quare volumus, vt cuiuscunque iuuenis, aut viri maioris xvj. annis à sæculo ad religionem transeuntis approbatio, admissio & receptio in generali, vel in prouinciali Capitulo, vt supra ordinatum est, pro tempore fiat, necnon religiosi sic recepti nomen & cognomen, quibus in sæculo vtebatur, & patria in actu ipsius Capituli describantur, & notentur, &c.* Notandum est illud aduerbium *quare*, quod indicat propter immediate præcendentia hoc iterum recipere præceptum, quæ repetitio confirmationem eiusdem præcepti inculcat. Et sic vult dicere summus Pontifex, ne sine consilio & temere supradicti criminosi debitis & ratiociniis obnoxij à superioribus admittantur, iterum præcipio, vt forma supra apposita obseruetur, cui insuper addo, vt nomen recepti, & cognomen, quibus in sæculo vtebatur, & patria in actis Capituli describantur & notentur. Et ad præfatam temeritatem euitandam grauissimas pœnas statim addit summus Pontifex non contra recipientes alias habiles & nullo impedimento ligatos, sed contra recipientes præfatos inhabiles dicens,

Et insuper quoscunque religiosos, eorumque superiores, qui aliquas personas (vt dictum est) inhabiles post hanc constitutionem publicatam receperint, voce actiua & passiua, necnon alijs gradibus, officijs, honoribus & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis eo ipso perpetuo priuamus, & tam illis priuatos, quam ad illa quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles eorumque incapaces decernimus & declaramus. Vides quibus vijs procurat Sixtus V. viam temeritatis præcludere, & quot adhibet remedia, ne huiusmodi temeritas contingat.

Quæ non ita efficacia adhibuit contra recipientes illegitimos, sacrilegos & incestuosos, cum ipsos tantummodo excommunicationis vinculo Sedi Apostolicæ reseruato feriat, & sic supradicta pœna non apponitur contra temerarie recipientes præfatos illegitimos, sed contra recipientes criminosos debitis & ratiociniis obnoxios. Quod existimo euenisse: religiosi enim sicut nimia charitate, aut, vt melius dicam, male ordinata charitate specie charitatis & pietatis fouent criminosos, & debitis, & ratiociniis obnoxios, & maxime grauatos ad eorum monasteria confugientes prætextu immunitatis Ecclesiasticæ, & suorum priuilegiorum vi, & armis eos contra ministros iustitiæ sæculares protegunt, affirmantes hoc secundum pietatem, & ita aliqui superiores prætextu pietatis, & charitatis aliquos criminosos volentes ingredi religionem recipiebant, dicentes se velle facere suorum peccatorum pœnitentiam, recipiebant etiam aliquos debitis obnoxios, & ratiociniis obligatos, à quibus forte in sua prosperitate quando quotidie opulenter epulabantur, eleemosynas recipiebant, ex quorum receptione inquietudo, & detrimentum maximum religioni proueniebat, prout asserit summus Pontifex, cum ipsi non deuotione, sed ad fugiendam seueritatem tribunalium sæcularium, aut Ecclesiasticorum ad ipsam religionem, vt ad portum securum apportarent: pietatem autem, quam superiores regulares cum præfatis exercebant, damnat Sixtus V. eam temeritatem esse declarans, quam voluit in sua constitutione compescere assignando formam quando temerarie, sed cum consilio cordatorum in capitulo generali, aut prouinciali receptio Nouitiorum ad religionem fieret.

Quod autem sint tantum inhabiles quando temerarie assumuntur, vlterius probatur: nam professio est quidam contractus inter monasterium, & profitentem, & monasterio facienti exacte præfatas informationes,

tiones, iuxta formam præscriptam fieret iniuria, si talis professio esset irrita & nulla, postea comperta veritate. Quod confirmatur: nam constitutio Sixti V. est quædam à iure communi lex exorbitans correctoria & odiosa: iure enim communi licet præfati ad religionem recipi non possint, prout dictum est in superioribus *a*, ipsi tamen minime erant inhabiles ad profitendum, neque eorum professio irrita iudicabatur, vnde cum hęc sit constitutio correctoria, necessario eam restringere debemus, iuxta verba ipsius; lex enim pœnalis & contra regulas iuris communis lata debet intelligi, vt quanto minus fieri possit corrigat ius commune, prout notant communiter scribentes, & tradũt Socinus *b*, Felinus, Decius, Ripa, Calderinus, Iason & Corneus, & ideo est restringenda, vt tantum habeat locum in casu, in quo loquitur, quando, scilicet, ipsi tales temere ad religionem assumuntur; satis enim est, vt dicunt præfati Doctores, quod ipsa lex in aliquo operetur. Quod insuper confirmatur: nam ipsemet Pontifex in sua secunda constitutione ait, *in ijs autem, qui à locis suæ patriæ longissime remotis degentes, vel quorum patria ab hæreticis, vel infidelibus misere oppressa detinetur, voluerint se diuinis obsequiis sub regulari habitu dicare, in hoc quoq; Sedis Apostolicæ benignitas elucescat, quæ cunctos mortales, præsertim vero exteros ex longinquis regionibus ad eam assidue confluentes materno sinu libenter amplectitur, præsertim exteros huiusmodi, & aduenas, quamuis non liquido constet de ijs omnibus, quæ in constitutione nostra requiruntur, tamen si diligentia adhibita nihil appareat quod eos impediat, habiles eos putandos esse.* Hæc dicta constitutio. Ex qua colligitur præfatos non absolute inhabilitari, sed tantũ quando Prælati eos temere admittunt. Quod probatur ex illis verbis, ibi, *tamen si diligentia adhibita, &c.* Ex quibus verbis satis elicitur, quod si adhibita fuerit à superioribus præfata diligentia ipsos esse habiles, & inhabilitatem eorum non posse contingere nisi præscripta forma prætermittatur. Quod in hunc modum demonstro: nam si ij in locis à sua patria longissime remotis sumant habitum regularem, & professionem emittant, adhibita prædicta diligentia nihil apparendo, quod eos impediat, postea compertum sit ipsos esse criminosos, & eorum crimen in iudicium fuisse deductum, nũquid receptio eorum ad habitum regularem, & professio erit irrita & nulla? minime certe, cum Sixtus V. præhabita dicta diligentia eos habiles ad professionem decernat; ergo inhabilitas horum impeditorum ex negligentia inquisitionis prouenit: si enim ab ipsis commissis criminibus & impedimentis prouenirct, etiam nõ seruata præscripta forma contingeret. Ex quibus concluditur, summum Pontificem temeritatem superiorum in recipiendo hos impeditos voluisse omnino relegare, quam temeritatem contingere declarat, si præfata inquisitio ab eis non fiat, qua diligentia præhabita hæc temeritas purgatur, & ipsi ad profitendum in religione sua habilitate gaudent, à qua secundum ius commune non erant priuati; & sic professi à iudicibus aut curijs, ad quæ spectabant ante professionem non possunt iudicari, ac si non essent professi. Ex his omnibus concludendo respondeo ad propositum, in titulo quæstionis elicitur non omnes criminosos, nec debitis, aut ratiocinijs obnoxios esse inhabiles ad religionem profitendam, sed hi tantum qui temere à superioribus assumuntur: hi autem temere assumuntur, qui non seruata forma præscripta à Sixto V. ad habitum regularem & professionem sunt recepti; si enim forma præscripta fuerit in eorum receptione diligenter adhibita, etiam si post professionem eos esse impeditos constiterit, eorum professio valebit, & ad iudices & curias sæculares minime pertinebunt; si enim eorum professio esset nulla, & possent habitu spoliari, & à iudicibus & curijs sæcularibus iudicari, religioni maximum præiudicium prouenirct, cum contractus cum ea factus iuris solemnitate perfectissime seruata claudicaret, & ipsi religioni etiam dedecus quoddam contingeret, cum incedentes cum habitu regulari & publice in ea professos traditos iudicibus & curijs sæcularibus cerneret. Quæ omnia damna cum sint magna, non debemus præsumere summum Pontificem, maxime Sixtum V. (qui erat religiosus ordinis fratrum Minorum) velle religioni innocenti inferre, cum faciat quod in se est, adhibendo indulgentiam in sua constitutione præscriptam; in dubio enim mens Principis semper præsumitur fuisse talis, qualis de iure esse debet, vt tradunt Baldus *a*, Alexander, & Iason.

a super hoc tom. q. 10.

b Socin consil. 38 c l 1. Fel. in c. 1 co 7. de rescr. Dec. co 5 in fin. R p n 42 ibi Calder. tit. de d nat consil. vlt. v sufficienter Iason in l si quis possibi 5 si filium n 47 ff de le. 1. post Corne cons. 191 lib. 1 col. 4.

a Bald in l. ex facto in prin. n 4 & ibi Alex ff. de vulg & pupil. Ias. in l beneficii n. 35 ff. de leg.

ARTICVLVS II.

Vtrum omnes debitis & ratiocinijs obnoxij sint inhabiles ad religionem.

Respondeo dicendo, non omnes obnoxios debitis esse inhabiles ad religionem profitendam, sed tantum illi, qui ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum sunt grauati; non autem illi, qui non ingenti ære alieno sunt grauati. Quod autem sit in hac materia ingens æs alienum, non declarat summus Pontifex, & sic secundum arbitrium iudicis boni, iuxta ea quæ in iure *b* notantur, est præsignandum, quod ingens æs alienum dicatur, qui potius fauore religionis, quam pro fauore particulari alicuius debet iudicare; sæpe enim sæpius pro fauore religionis, cum sit publicum, vtilitati particulari præiudicatur, prout notat quædam glossa *c*, & ibi communiter scribentes. Et sic ait Papinianus *d* Iurisconsultus propter publicam vtilitatem, ne insepulta cadauera iacerent, strictam rationem insuper habemus, quæ nonnunquam in ambiguis religionum quęstionibus omitti solet: nam summam esse rationem quæ pro religione facit. Vide quid dicat Iurisconsultus Vlpianus *e*, pro fauore sepulchri, quod est quid religiosum, si quis sepulchrum habeat, viam autem ad sepulchrum non habeat, & à vicino ire prohibeatur, &c. Præses etiam compellere debet iusto pretio iter ei præstari, ita tamen vt iudex de opportunitate loci prospiciat, ne vicinus magnum detrimentum patiatur, vide quomodo pro religione aliqua in præiudicium non magnum priuatorum conceduntur, de quibus late per Tiraquellum *f*. Iudex igitur bonus fauorem religionis præ se semper ferens, debet hoc arbitrari secundum qualitatem debitoris & creditoris: secundum enim prædicta debet hoc regulari, quæ cum sint facti, non possunt in vnam certam & determinatam regulam redigi, & ideo à summo Pontifice in hac constitutione non rediguntur.

b l. 1. ff. de iur delib. &c. cũ pe. de offic. deleg.

c glos. 1. in ca. ad audientiã, de eccl. ædific.

d l sunt personæ ff. de relig. & sũp. funer.

e l si quis sepulch ff. de re & sump. fune.

f Tiraq. de priuil. pia causa.

Nec omnes ratiocinijs obnoxij efficiuntur à Sixto V. inhabiles ad religionem, sed tantum illi, qui ita sunt obnoxij, vt ex huiusmodi causa lis vel molestia eis iam illata, vel timendum sit ne inferatur, prout ipse summus Pontifex declarat; quare si non timetur verosimiliter & certitudine quadam morali quod inferatur, nõ hac inhabilitatis macula afficiũtur, nõ enim ad huiusmodi inhabilitatem inducendam sufficit timor litis in quadam suspicione leui fundatus; leuis enim suspicio, secundum ea quæ de leuibus & nummis tradunt communiter Doctores, non sufficit ad tam grauem pœnam inducendam. Hi igitur ratiocinijs obligati, quibus nulla molestia illata est, nec verosimiliter timetur quod inferatur, si facta diligenti inquisitione & præfata informatione habita profiteãtur, sunt vere professi, & à religione non possunt eijci, neque habitu spoliari, & eorum informationes approbantes non incident in pœnas huius constitutionis, etiam si in eis dicatur ratiocinijs esse obnoxios, dummodo illis constet ex eo nullam molestiam fore passuros.

Sed restat videre quando timeatur verosimiliter quod molestia ei inferatur, ad quod indagandum oportet recurrere ad ea quæ tradunt Doctores de his, qui non possunt sacris initiari, quia, scilicet, sunt ratiocinijs obnoxij; decisa enim ab ipsis in hoc casu militant in nostro, cum ideo ratiocinijs obligati irregulares reputentur ne ordine sacro insigniti declinent iurisdictionem

ctionem in maximum creditorum præiudicium, qua ratione motus summus Pontifex Sixtus V. inhabiles eos ad profitendum in religione effecit, ne regulares effecti declinantes iurisdictionem præfatum præiudicium etiam creditoribus causarent. Aiunt igitur post Archidiaconum Doctores, prout tradit Syluest. g quod si finita administratione adhuc sint obligati ad ratiocinia, & mouetur eis quæstio de dolo, promoueri non possunt ante decisam litem, & sic quemdam canonem h interpretantur, similiter nec si non moueatur quæstio, sed tamen manifestum sit eos teneri de dolo; in hoc enim casu Episcopus ex officio suo repelleret eos sicut quemlibet criminosum & infamem. Ex quibus colligitur, tunc timendum esse, quod lis inferatur contra hos ratiocinijs obligatos, quando manifestum est eos teneri de dolo, & in hoc casu inhabiles ad religionem redduntur; secus si hoc non sit manifestum, imo intelligatur eos de culpa teneri; tunc enim ad religionem possunt admitti, nisi culpa contra eos proposita ita sit crassa, vt dolo comparanda veniat: reliqua autem quæ pertinent ad hunc articulum, remanent in superioribus i pro posse resoluta & explicata.

g Syl. v. ratiocinium.

h c. 1d. ii. d. 81

i sup. hoc tom. q. 12.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudices Ecclesiastici possint procedere contra criminosos clericos, & debitis & ratiocinijs obnoxios professos in aliqua religione.

RESpondeo dicendo, quod criminosi, quorum delictum non pertinuerat ad iudices Ecclesiasticos, aut sæculares, per viam accusationis, aut inquisitionis, ante susceptum habitum non sunt inhabilitati à Sixto V. ad religionem profitendum, & ità si eorum fiat inquisitio accurate & diligenter obseruetur forma prædictæ constitutionis, possunt recipi ad religionem, & si non seruata dicta forma recipiantur & profiteantur, erunt vere professi, prout articulo quinto infra latissime probatur, & per consequens non possunt expelli à religione, nec licet iudicibus & curijs sæcularibus, ad quæ spectat contra eos procedere, & si de facto procedant, in excommunicationem Cœnę Domini incident ipso facto, siquidem contra personas Ecclesiasticas & vere regulares, suam præsumunt exercere laicalem potestatem, contra ea quæ in sacris Canonibus decidũtur, & Prælati, & iudices Ecclesiastici ipsos apprehẽdere, incarcerare, & vocare ad suum tribunal attentantes excommunicationis gladio ipso facto feriuntur, prout in priuilegijs regularium continetur, de quibus in secundo k tomo late egimus: ait enim Sixtus V. in secunda constitutione, *Contra criminosos vero, quorum professio eadem constitutione nostra irrita declaratur, ac præterea iudicibus & curijs sæcularibus procedendi facultas conceditur, tunc demum id habere volumus, & non aliter, cum actu publicis constiterit ipsos iudices & curiam sæcularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse.* Hæc Sixtus V. circa quæ verba aduertendum est idem omnino esse dicendum, si iudices Ecclesiastici aduersus aliquem suæ iurisdictionis subditum accusationem susceperint, & inquisitionem instituerint, possunt enim contra ipsum procedere, si in aliqua religione fuerit receptus & professus, cum eius professio sit nulla.

k 2. to. q. 62.

Neque obstat quod in hac Sixti V. declaratione solum de iudicibus, & curijs sæcularibus fiat mentio: nam hæc fuit declaratio, iuxta dubium apud suam Sanctitatem propositum, quod tantũ de iudicibus, & curijs sæcularibus fecerat mentionem, & respondendo consultationi, non reuocat ea quæ generaliter in prima constitutione decreuit; cum constitutio quæ fit ad interpretandum aliam, secundum interpretatam sit intelligenda, & terminis eius concludenda, prout dicitur in a iure, & inferius id notabimus.

a Authent. constitutio qua innouat. §. vnde ver. in illa. collat. 3.

Quod autem dictum est de criminosis, habet locum etiam in debitis, & ratiocinijs obnoxijs, quando sunt grauati ingenti ære alieno, & quando contra eos lis mota est, vel timetur, quod moueatur: in hoc enim casu possunt procedere iudices sæculares vel Ecclesiastici, ad quos pertinebat ante susceptionem habitus, cum eorum professio sit nulla, non tamen possunt procedere contra eos, quando non sunt grauati ingenti ære alieno, nec contra eos, aliqua lis proposita est, nec timetur quod proponatur. Et si procedant, incident in pœnas superius assignatas, cum eorum professio sit valida, & per consequens sint personæ Ecclesiasticæ, & regulares.

ARTICVLVS IV.

Vtrum pœna proposita à Sixto V. contra religiosos & superiores admittentes ad religionem & professionem iuuenes maiores sexdecim annis, solum apponantur contra eos, qui temere admittunt criminosos, & debitis & ratiocinijs obnoxios.

RESpondeo dicendo, pœnas propositas in præfata prima constitutione Sixti V. contra religiosos, & superiores admittentes ad religionem dictos iuuenes, solum fulminari contra eos qui temere admittũt eos, qui sunt reuera criminosi, & debitis, & ratiocinijs obnoxij, vt constat ex eadem constitutione, ibi, *Insuper quoscunque religiosos, eorumque superiores, qui aliquas personas, vt dictum est, inhabiles post hanc constitutionem publicatam receperint voce actiua & passiua, necnon officijs, gradibus, honoribus, & dignitatibus per eos obtentis eo ipso in perpetuum priuamus, & tam illis priuatos, quam ad illa & ad alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles, eosque incapaces decernimus, & declaramus.* Hæc Sixtus V. Consideranda autem sunt illa verba, *personas, vt dictum est, inhabiles*: nam, prout infra probabimus, solum illi declarantur inhabiles ad religionem, qui sunt debitis & ratiocinijs obnoxij & criminosi, non autem alij ab his impedimentis alieni, & cum hæ sint pœnæ grauissimæ non debent extendi vltra casum in quo loquuntur, vnde cum proponantur contra temere recipientes inhabiles, non habent locum contra superiores recipientes ad religionem, & professionem iuuenes ab his impedimentis immunes, & habiles ad profitendum, etiamsi eos recipiant sine debita, & sufficienti informatione, in dicta constitutione præscripta. Illi autem dicuntur temere suscepisse præfatos criminosos, & inhabiles, qui sine dicta informatione eos receperunt, & ad professionem admiserunt; qui enim cum dicta informatione à patribus deputatis approbata eos admiserunt, non dicuntur temere processisse; imo, prout probatum est in superioribus, ipsi inhabiles per dictam informationem efficiuntur habiles, & eorum professio valet.

Neque contra supradicta facit concessio sanctissimi domini Clementis VIII. facta nostræ sacræ religioni fratrum Minorum de Obseruantia in his Hispaniarum partibus, qua conceditur quod extra Capitulum quocunque tempore possint superiores recipere iuuenes ad habitum de consensu quatuor Diffinitorum, vel de consensu quatuor fratrum ex antiquioribus illius domus, in qua iuuenes recipiendi sint, & quod coram notario ipsi, vel fratres per eos ad hoc deputati possint, & debeãt ad inquisitionem huiusmodi faciendam vocare testes, & ab eis recipere iuramentum, quod si à prædictis superioribus dicti ordinis, ac fratribus per superiores, vt perfertur, deputatis, contra factum fuerit voce actiua, & passiua, necnon officijs, gradibus & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis, eo ipso in perpetuũ priuati, & tã ad illa, quã ad alia quæcunq; in posterum obtinẽda perpetuo inhabiles, & incapaces, necnon excommunicationis sententia innodati ipso facto existant. Ex quibus verbis videtur colligi, in has pœnas incurrere generaliter superiores, & fratres per eas deputati, si non seruauerint formam ipsis in hac concessione perscriptam, non solum quando recipiunt inhabiles ad profitendum: sed etiam quando recipiunt habiles, & nulli impedimento subiectos.

At respondeo, quod cum hæc concessio sit facta ad declarandum, & roborandum, & limitandum constitutionem

tutionē Sixti V. similes pœnas præfatis superioribus & fratribus ponentem, debent secundum præfatam constitutionem intelligi, & limitari, ita vt solum illi in has pœnas incidant, qui inuenti fuerint ex defectu huius inquisitionis, & obseruationis huius formæ criminosos debitis, aut ratiocinijs obnoxios ad habitum, & professionem admisisse, non autem illos, qui licet in inquisitione fuerint deficientes, habiles tamen, & ab his impedimentis immunes receperunt: nam constitutio, quæ fit ad declarandum & roborandum aliam, iuxta terminos declaratæ, & roboratæ, est explicanda, & iisdem limitationibus concludēda, vt articulo proximo dictum est, & infra latius dicemus. Vnde cum constitutio Sixti V. proponat prædictas pœnas tantum contra recipientes temere inhabiles sine sufficienti informatione, non autem contra recipientes habiles etiam sine informatione, vt probatum est in superioribus, eadem limitatione debet hæc concessio sanctissimi domini nostri Clementis VIII. recludi, cum easdemmet pœnas proponat, immo addat sententiam excommunicationis ipso facto, ad roborandum ea, quæ à Sixto V. fuerunt instituta: neque credendum est de benignitate Apostolica tam graues pœnas contra recipientes habiles proponere voluisse propter solum defectum in inquisitione commissum, cum intentio Pontificis sit, vt recipiantur habiles, & in hoc casu de facto recepti sint habiles.

ARTICVLVS V.

Vtrum religiosi professi post promulgationem constitutionis Sixti V. in curia, non seruata forma dictæ constitutionis, si nullo impedimento eorum, quæ assignantur in ea, fuerint irretiti, sint in foro exteriori professi.

Respondeo dicendo, quod vt hæc grauis quæstio prout decet examinetur, titulus quæstionis explicari debet, pro quo sciendum est, quod Sixtus V. ordinauit, vt illegitimi, criminosi, & illi qui supra vires facultatum suarum sunt debitis onusti, & qui ratiocinijs dandis sunt obligati, sint perpetuo inhabiles ad profitendum in religionibus: accidit, vt aliqui ab his omnibus impedimentis immunes ad religionem sint per professionem assumpti, nō facta exacta & accurata informatione eorum impedimentorum, prout Sixtus V. fieri præcepit. Quæritur vtrum ij sint vere religiosi in foro exteriori. Et vt certa ab incertis secernamus, respondeo dicendo, certum esse illos, qui post promulgationem in curia constitutionis primæ Sixti V. sint professi sine aliqua inquisitione, & informatione præuia, quæ in eadem constitutione desideratur, esse non solum in foro conscientiæ, sed etiam in foro exteriori vere professos & religioni obligatos, si nullo impedimentorum eorum, quæ apponuntur in præfata constitutione, fuerint irretiti, si professi sunt à die vigesima septima mensis Decembris, anni Incarnationis Dominicę millesimi quingentesimi octuagesimi septimi, in quo fuit publicata prima constitutio, vsque ad septimam diem mensis Nouembris, anni Incarnationis Dominicę, millesimi quingentesimi octuagesimi octaui, in quo fuit publicata in curia secunda constitutio Sixti V. declaratoria primæ. Pro cuius conclusionis explicatione & probatione est notādum, quod Sixtus V. in sua prima constitutione non irritauit susceptionem habitus, & professionem eorum, qui nullo impedimētorum prædictorum detenti ad susceptionem habitus, & professionem fuerunt admissi, sed tātum prohibuit, ne ad religionem admitterentur sine præuia informatione, & eiusdē informationis approbatione, prout in præfatis literis plenius continetur; solum enim irritauit susceptionem habitus, & professionem illorum, qui debitis, & ratiocinijs obnoxij, & delictis obligati, aut illegitimi nati sunt, ipsos perpetuo inhabiles ad religionem declarando, prout in secundo dicto infra latissime manifestabitur. Vnde colligitur, quod professi post datam, & promulgationem dictæ primæ constitutionis, nullo impedimento detenti, sunt vere professi, & sunt vere religiosi, etiamsi de ijs, quæ præcepit idem Sixtus V. non fuerit facta exacta inquisitio, cum receptio habitus, & professio eorum non fuerit à Sixto V. irritata & annullata: at ideo dixi in conclusione eos esse vere religiosos, si professi sunt à die vigesima septima mensis Decēbris, anni Incarnationis Dominicæ millesimi quingentesimi octuagesimi septimi, vsque ad septimam diem inclusiue Nouembris, anni Incarnationis Dominicæ millesimi quingentesimi octuagesimi octaui, in quo fuit publicata in curia secunda constitutio Sixti V. declaratiua primæ: in ea enim quædam continentur verba, quæ me, & alios multos viros inclinare fecerunt in eam opinionem, vt iuuenes præfatos nullis impedimentis obnoxios, crederemus non esse professos post publicationem dictæ constitutionis secundæ, si superiores in inquisitione, & informatione facienda defecisse fuerint conuicti: secūdum quam opinionem in curijs, & tribunalibus ita fuit iudicatum, & multi, proh dolor! in religione vere professi à religione exierunt, & in mundo sæculariter viuunt, quæ secunda constitutio Sixti V. quantum ad hoc, non fuit hactenus intellecta, & sic statim in secundo dicto demonstrabimus, & ante oculos omnium proponemus eius verum, & planum intellectum, & in nullo quantum ad hoc voluisse primam constitutionem reuocare.

Secundo respondeo, quod religiosi professi post promulgationem secundæ constitutionis Sixti V. nullis ex præfatis impedimentis irretiti, sunt vere religiosi, & professi in foro interiori, & exteriori, etiamsi de eorum moribus & vita, & de alijs contentis in præfata constitutione non fuerit facta inquisitio, & informatio: & licet aliqui viri docti hanc partem voluerint probare ex concessione sanctissimi domini nostri Clementis VIII. indulta Minoribus pro his Hispaniarum partibus, in qua postquam ponit grauissimas pœnas superioribus, & fratribus, non seruantibus præscriptam in ea formam recipiendi iuuenes, statim addit, *Decernentes susceptionem habitus & professionem, ac inde secuta quæcunque valere. Perinde ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis facta fuissent.* Quasi velit dicere in ea constitutione summus Pontifex, quod puniantur Prælati, & fratres in inquisitione, & informatione deficientes; sed nihilominus susceptionem habitus, & professionem ac inde secuta valere, ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis facta fuissent. Hi tamen salua pace in intellectu huius constitutionis sunt allucinati, non considerantes fuisse supplicatum à summo Pontifice, vt non tantum reciperentur iuuenes in generalibus, & prouincialibus Capitulis, sicut præceperat Sixtus V. in sua constitutione sed quod quocunque tempore extra Capitulum possint recipi, & sic recepti possint valide profiteri. Cui supplicationi annuens concedit, vt quocumque tempore extra Capitulum possint iuxta formam ibi traditam admitti iuuenes ad susceptionem habitus, & professionem, ac inde secuta quæcunque valere, ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis Sixti V. de qua supra fecerat mentionem, facta fuissent, id est, ac si in Capitulo generali, aut prouinciali recepti fuissent. Ad nostram igitur opinionem comprobandam præcipuum fundamentum est constitutio prima Sixti V, cuius tenorem in præsentiarum operæpretiū esse duxi referre, vt veritas nostri dicti omnibus appareat: ait enim Sixtus Quintus loquens de iuuenibus recipiendis ad religionem, *Auctoritate Apostolica, & tenore præsentium, etiam perpetuo statuimus, & ordinamus, iuuenes, aut viros adultos, maiores sexdecim annorum, non aliter in aliquam religionem recipi posse, nec debere, nisi prius de eorum parentibus, patria, deque anteacta vita, & moribus diligenter inquiratur, & ex accurata informatione, & fide digna relatione, compertum, & exploratum sit, eos, neque aliquorum criminum, qualia sunt homicidia, furta, latrocinia, & alia similia, aut grauiora, reos, vel suspectos existere, vt propterea damnati sint, aut ne damnentur formident, nec ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauatos, vel reddendis ratiocinijs ita obnoxios, vt ex eiusmodi causa, lis vel molestia eis immillata sit, vel timendum sit ne inferatur, nisi*

denique constet, ipsos non humana aliqua ratione, sed tantum devotionis & pietatis feruore, vitam religiosam sponte, & ex animo elegisse, de his omnibus in generali, vel prouinciali Capitulo plena, & indubitata fide facta, tam superioris generalis, seu prouincialis, quam diffinitorum consensu approbata, & ad habitum regularem admissi fuerunt. Hæc Sixtus V. In quibus verbis, solum præcipit summus Pontifex, vt præfata fiat inquisitio, & præscripta forma ab eo proposita seruetur: at non irritat susceptionem habitus, neque professionem illorum iuuenum receptorum, si prædicta forma prætermittatur, sicut irritat susceptionem habitus illegitimorum, & eorum qui sunt crimine irretiti, ingenti ære alieno grauati, & ratiocinijs reddendis obnoxij. Vnde licet grauiter peccent Prælati regulares, hoc præceptum Papale, in re tam graui non adimplentes, propter quod possunt à suis superioribus grauiter puniri; receptio tamen ad habitum, & professio præfatorum iuuenum, qui nullo dictorum impedimentorum sunt detenti, erit valida, cum in hac constitutione non irritetur, & ex eius litera clare constat: vbicunque enim ponit clausulam irritantem, loquitur in particulari de illis, qui aliquo impedimento ex supradictis detinentur, & vtitur nominibus relatiuis, quæ secundum ius restringunt, & limitant pœnam ad illos solum, de quibus in particulari, in clausula proxima loquebatur, quorum relatiuorum natura, petit vt ea constitutio minime extendatur ad alias personas, & clausulas remotas, iuxta tradita in iure a, & notata per Cardinalem Menochium, Rolandum, & Socinum iuniorem, & est doctrina Bartoli, & Iasonis.

a l 1. §. de vi-de ff. de posit. l ea tamen ad iett. ff. ad leg. 3 Menoch. cons 133 nu 1. & cons 134. nu 19. Roland cons. 84 num. 16. Socin iunior colu pen. cons 129 nu. 2. Bar. l. omnes populi n. 1 ff. de iust. & iure. & ibi Iason nu. 3.

Et vt clarius prædicta intelligantur, aduertendum est, quod in constitutione prima Sixti V. in tribus casibus tantum ponitur clausula irritans. Primo, loquendo in particulari de illegitimis ex incestu, vel sacrilegio, quorum receptio ad habitum, & professio irritatur, & ipsi inhabiles ad religionem efficiuntur. Secundo ponitur clausula irritans, loquendo magis in generali de alijs illegitimis, qui non sunt ex incestu, neque sacrilegio procreati, quos conuenit posse admitti ad religionem de communi, & vnanimi consensu totius Capituli generalis, aut prouincialis, aut omnium diffinitorum, habita exacta informatione suorum morum, & vocationis, & statim addit, *Si quis autem eorum aliter, prout præfertur, recipiatur, professio similiter nulla sit*, in quibus verbis, iuxta doctrinam supradictam, & proprietatem, & rigorem verborum relatiuorum, *siquis autem eorum*, solum irritatur professio illorum, qui non obstante sua illegitimitate professi sunt non habita dicta informatione, & vnanimi consensu. Tertio ponitur clausula irritans, quando expresse loquitur de criminosis, & de debitis & ratiocinijs obnoxijs; loquens enim de illis, ait summus Pontifex, *Omnes autem & quoscunque, vt dictum est, criminosos, aut ære alieno, ac rationibus reddendis obligatos, ad religionem perpetuo inhabiles declaramus, & si qui eorum contra præsentem nostram constitutionem temere admittentur, tam susceptionem habitus, quam professionem, & inde secuta ex nunc, prout ex tunc pari modo irritamus.* In quibus verbis certum, & euidens est non irritari professionem eorum, qui nec sunt criminosi, nec suspecti de crimine, nec obligati debitis, aut rationibus reddendis. Vnde cum in tota constitutione non ponatur clausula irritans, nisi in dictis tribus casibus, solum manifeste sequitur, & nõ potest negari, quod professio illorum, qui nullo prædictorum impedimentorum sint irretiti, non irritatur per eam, cum hic casus in nullo prædictorum impedimentorum comprehendatur, supponimus enim nos loqui de illis qui non sunt criminosi, neque debitis obnoxij, neque rationibus reddendis obligati: non loquor autem de impedimento illegitimitatis, cum hoc impedimentum iam sit per Gregorium XIIII. sublatum.

b Bart in l §. Titea ff de liberat lega 10. Felin in c. causam quæ, de rescr. nu. 4.

Et confirmatur nostrum dictum per quandam doctrinam Bartoli b receptam per Felinum, & alios communiter. Dicunt enim & docent clausulas irritantes non debere referri ad id quod incidenter, & accessiue tractatur, sed ad id quod ex consulto, & principaliter prætenditur. Vnde cum lege huius cõstitutionis principaliter prætendatur excludi à religione illegitimos, & criminosos, & debitis, & ratiocinijs obligatos, & diligentia in inquisitionibus facienda, vt quid solum accessorium proponatur, vt facilius hic finis consequatur, sequitur manifeste secundum præfatam doctrinam, quod clausula irritatoria posita in fine constitutionis, non debet neque potest referri ad illud, quod agitur solum de informationibus faciendis, cum ipsæ tanquam quid accessorium fieri præcipiantur, vt sic legitimi expellantur, & alij criminibus debitis ratiocinijs reddendis obligati, ad religionem minime recipiantur, quod fuit principale intentum huius constitutionis, & cessantibus dictis impedimentis aliquibus non erit illorum professio irrita, & nulla ex solo defectu informationum, cum informationes, vt quid accessorium, in præfata constitutione, fieri præcipiantur.

Probatur deinde nostrum dictum ex alia doctrina Panormitani c, qui agens ex proposito quomodo debeat explicari & intelligi clausulæ, quæ ponũtur in fine legum aut in aliquo articulo, aut dispositione illa rum, ait quod clausulæ irritatoriæ, sicut est clausula *capit. quia propter, de electione*, in qua dicitur, quod electio aliter facta non teneat, & aliæ clausulæ similes odiosæ, & iuris communis correctoriæ, non possunt, nec debent referri ad omne, quod in lege dicitur, sed quod debent restringi & omni modo possibili limitari, & sic ait idem Panormitanus d, quod ad hoc, vt clausula referatur ad omnia præcedentia, debet esse vniformis ratio de omnibus; at si potest reddi diuersa ratio quare clausula referatur magis ad vnum quàm ad alterum ex præcedentibus, tunc non debet referri ad omnia, sed solum ad illud ad quod maior ratio dictat, vt referatur, vt etiam annotauit Felinus e cum Bartolo, iuxta quam doctrinam videtur indubitabile, quod irritatio professionis non debet nec potest referri ad casum, in quo Nouitij non præcessit informatio, sed solum ad casum, in quo professus fuerit aliquis illorum, qui aliquo prædictorum impedimentorum erant detenti, scilicet, quando erat illegitimus, aut criminosus, aut debitis, aut ratiocinijs reddendis obligatus, cum dicta clausula irritans sit odiosa, & iuris communis correctiua, & per consequens debere restringi ad impeditos aliquo dictorum impedimentorum, & minime debere extendi ad eos, qui sunt admissi ad professionem, sine præuia informatione nullo alias impedimento ligati, cum tanta sit inter eos diuersitatis ratio, & cum admittere primos ad religionem sit quid causans religioni maximum detrimentum, prout clare insinuat Summus Pontifex. Quod detrimentum, & præiudicium ex receptione habilium, sine præuia informatione minime causatur, siquidem ipsi habiles habent sufficientiam necessariam ad bonum religionis, & in ipsis nullum impedimentum ex prædictis inuenitur. Colligitur ergo ex supradictis, quod constitutio Sixti V. prima prohibens ne tales iuuenes etiam alias habiles recipiantur, nisi de eis fiat diligens, & exacta inquisitio probata à patribus, prout in ipsa constitutione refertur, cum non irritet expresse susceptionem habitus professionem eorum, nec aliæ clausulæ irritatoriæ in eadem constitutione adiectæ ad eos iuridice possint referri, quod [illegible] exacta pro ipsis fieri præcepta non est [illegible]ialis ad actum professionis, sed est tantum quædam solemnitas probatoria, secundum quandam Baldi f doctrinam dicentis, quod solemnitas testium in dubio est probatoria, non autem substantialis, nisi lex vltra annullando procedat, quæ doctrina approbatur, & commendatur à Doctoribus in additionibus g ad Bartolum. Et ita intellexerunt patres doctissimi hanc Sixti V. constitutionem, inter quos fuit ille doctissimus, & reuerendissimus pater noster Frater Franciscus à Tholosa totius nostri ordinis olim Generalis, & postea meritissimus Episcopus Tuytensis, qui in facti contingentia iudicauit, quemdam

c Pan in cap. Ex. les vestra. de elect. nu. 6 & in c. 2. 2e-quo ris. de appellat nu. 10.

d Pan. vbi su.

e Felin. vbi sup In a 2 col. frater in 2 § eritque ff de re iens cap. & in l. alii seruip ff. de leg. 1. vbi om. al.

f Bal in c 1 in vlt co qua in ... [illegible]

g Additi. ad Bartolum ... [illegible]

dam nullo impedimento astrictum in nostra religione professum vere esse religiosum, etiamsi de ipso non fuerit facta exacta inquisitio, & cum ego in hac quoque iuxta hanc primam Sixti V. constitutionem fuerim opinione, de me parum in re tam graui confisus eam, cum doctissimis viris huius Academiæ Salmanticensis communicaui, præcipue cum doctissimo Doctore Gabriele Henriquez Iuris consultorum primario, qui hanc sententiam viso tenore præfatæ constitutionis libentissime fuit secutus, quam etiam, vt indubitabilem, amplexati sunt doctissimi religiosi nostræ sacræ religionis, & Societatis Iesu, & de hoc summopere sum gauisus; tot enim, & tam doctis patribus sociatus tenendo hanc partem contra multorum torrentem de singularitate non possum argui, quam singularitatem in rebus moralibus semper fugiendam duxi.

Sed contra hanc partem omnes viri doctissimi, vsque modo tenuerunt propter secundam constitutionem Sixti V. declaratoriam primæ; in qua ipse summus Pontifex videtur declarare absolute esse nullas professiones omnium, nisi præcedat exacta inquisitio, & forma in dicta constitutione præscripta. Videamus igitur tenorem huius declarationis, vt eius argumentum penetremus, & de eius efficacia, aut inefficacia verba faciamus: tenor igitur est.

Quod autem pertinet ad professionem, tam illegitimorum, quam eorum, qui post XVI. ætatis annum expletum regularem habitum susceperunt, quia tunc demum vere & proprie religiosi effici dicuntur, cum professionem emittunt, declaramus eos, qui ante prædictam constitutionem nostram editam habitum susceperint, & post ipsius promulgationem cupiunt profiteri, non alias ad professionem admittendos esse, quam facta inquisitione, & seruata forma in ipsa constitutione præscripta. Et eorum, qui post dictam promulgationem, etiam ignoranter non habita dicta inquisitione, & non seruata forma ad professionem admissi fuerint, professionem nullius esse roboris & momenti. Hæc Sixtus V. in sua secunda constitutione, per quam, vt dixi, tenent omnes viri professionem omnem esse irritam & inualidam, etiamsi nullo impedimento detineantur, ex eo solum, quod de ipsis non fuerit facta exacta inquisitio; & ita, vt dixi, fuit apud multa tribunalia iudicatum, & executioni mandatum, sed cum in prima constitutione professio talium non irritetur, prout visum est in superioribus, rem exactius considerans cœpi de hac opinione dubitare. Et occurrerunt mihi multa in corde meo reuoluta, quibus pensatis non potui mihi persuadere Pontificem Maximũ in sua secũda constitutione, primam in hoc casu reuocare voluisse. Cum non præsumatur Legislator qui cum consilio edit legem, se ipsum statim corrigere; & cum Legislator rescribendo cum iure communi, atque rationi magis quam fieri potest se conformare præsumatur, iuxta quoddam celebre dictum Baldi *a*, quam sequuntur Ruinus, Decius, & Parisius. Et certe ratio non dictat, vt præfati cum sint habiles ad profitendum propter omissam nimiam iuris positiui solemnitatem, à religione, tanquam non vere religiosi expellantur, & ea quæ Deo promiserunt obseruare non teneantur, à qua ratione Papam recedere minime præsumere debemus; præcipue in hoc casu, in quo, vt supra ostendimus, cessat ratio propter quam ipse hanc rigorosam edidit constitutionem. Cum loquamur non de illegitimis, neque de criminosis, nec debitis, aut ratiociniis dandis grauatis, quos tantum à religione voluit excludere, vt alij ab his impedimentis immunes in religione professi quiete, & religiose in communitate possint viuere. Sed his omissis veniamus, vt ita dicam, ad manus, sumentes arma, quibus nostram opinionem comprobemus, & sic oportet, vt ad interpretationem huius secundæ constitutionis accedamus. Ipsius enim verus intellectus, scutum erit inexpugnabile, quo nos à telis contrariorum protegemus; nullum enim aliud fundamentum habent contrariæ partis assertores, quo efficacius muniantur.

a Bald. in l. ex f. C. de tut. & pupil. Ruin. cons. 6. nu. 6. Decius cons. 4. col. penult. Parisius cons. 11. li. 1. nu. 127.

Pro explicatione igitur est notandum, quod cum turpius eijcitur quam non admittitur hospes, vt communiter dicitur, Prælati religionum ægre ferebant facere informationes de his, quos ante promulgationem huius primæ constitutionis Sixti V. ad habitum regularem admiserunt, & perseuerantes in Nouitiatu profiteri cupiebant, considerantes, quod si informationes non essent iuxta formam ipsius constitutionis factæ, necessario debebant eos à religione expellere, & habitu Nouitiatus spoliare in opprobrium eorum, & suorum propinquorum, & aliorum, qui perseuerantiam talium in religione desiderabant. Et multo magis ægre hoc ferebant, si tales ante promulgationem præfatæ constitutionis recepti ignoranter post promulgationem erant professi, cum id non solum in opprobrium sui & suorum propinquorum, sed etiam in opprobrium religionis redundaret, imo & in damnum maximum ipsius monasterij, in quo erant professi, cederet, cum hæreditas forte per professionem acquisita ipsi monasterio posset ab eo auferri, si præfatæ inquisitiones, & informationes ita factæ essent, vt per eas tales professi pro non professis possent iudicari, ideo apud summum Pontificem duo dubia circa hoc fuerunt proposita. Primum dubium fuit de his, qui ante promulgationem dictæ primæ constitutionis habitum receperunt, & cupiebant profiteri; vtrum scilicet de his necessario esset inquisitio facienda, & forma præscripta seruanda? Et respondet summus Pontifex quod sic, quæ responsio nihil contra nos. Secundum dubium fuit de his, qui ante promulgationem habitum susceperunt, & post eam ignoranter professi sunt, non seruata præfata forma, vtrum scilicet eorum valuerit professio? Et respondet summus Pontifex, professionem eorum nullius esse roboris, & momenti, & hoc est contra nos. At hoc ita absolute definiuit, quia propter causas superius adductas Prælati maxime ægre ferebant facere informationes de prædictis, & vt eos ad eas faciendas astringeret rigorose respondet, talem professionem non habita dicta forma, nullius esse momenti: si enim in hoc casu professionem non irritaret, sed tantum fieri informationem, & seruari præfatam formam præciperet, hoc præceptum ad euitandum dictum opprobrium, & ne perderet monasterium, hæreditatem acquisitam Prælati non adimplerent, & ad religionem illegitimi, criminosi, debitis, & ratiociniis obligati reciperentur, quod Sixtus V. in sua constitutione voluit ex professo & principaliter exterminare. Quod autem Pontifex in hoc secundo dubio loquatur de receptis ante dictæ constitutionis promulgationem, patet ex relatiuo, *& eorum*, quod iuxta superius explicata ad immediatam clausulam refertur, in qua tantum de receptis ante promulgationem constitutionis erat sermo. Cum igitur summus Pontifex in hoc casu particulari, in quo tam grauis vrget ratio, irritauerit professionem eorum, qui non seruata forma etiam ignoranter professi fuerint, non est cur hæc declaratio extendatur ad omnes, qui post promulgationem dictæ constitutionis recepti sunt, & professi, in quibus nullum erat impedimentum, quo ipsi essent inhabiles ad profitendum, vt scilicet eorum professio sit nulla ex eo solum, quia forma præscripta est prætermissa, cum Prælati non ægre ferant facere de his informationes ante suscepturum habitum, & sine opprobrio ipsorum, & suorum parentum possint facili negotio, cum reuerentia debita ad religionem non admitti. Et licet eadem, & similis ratio militaret in receptis ad habitum, & professionem post promulgationem dictæ constitutionis, quæ militat in receptis ante promulgationem dictæ constitutionis, & quæ militat in receptis ante promulgationem, & professis post promulgationem, licet ignoranter, cum præfata Sixti Quinti, declaratio sit correctoria, & odiosa non debet ad casum similem extendi, prout tradit quædam Glossa *a* communiter recepta, & præterea non extenditur ad simile, vbi est aliquis casus in quo constitutio extenditur ad præterita, secundum Ioannem Andream *b*, & Baldum, quos sequitur Felinus; vnde cum hæc declaratio extendat

a Gloss. in cle. vt hi qui. de ætat. & qualit.

b Andre. in c. de testando. de cons. præbend. l. 6. Bal. in ca. 1. iuxta fi. in ti. an marit. succedat vxori in feud. Felin. in cap. de constit. nu. 12.

aliquo

aliquo modo constitutionem primam ad præterita, scilicet ad eos, qui ante eam habitum susceperunt, non debet vniuersaliter extendi ad futura, id est ad illos, qui post promulgationem ipsius habitum susceperũt, & professi sunt nullo impedimento astricti, quo minus eorum professio valeret.

Secundo respondeo, quod summus Pontifex loquendo de his, qui ante promulgationẽ constitutionis habitum susceperũt, & post promulgationẽ ignorãter sunt professi, solum ait, quod eorum professio sit nulla, si non præcessit informatio, & forma præscripta in dicta constitutione, quæ cum sit declaratio primæ constitutionis, debet explicari iuxta terminos præfatæ cõstitutionis; nam constitutio quæ fit ad declarandum & roborandum aliam, intelligenda est, & limitanda iuxta terminos declaratæ & roboratæ, prout ait ius *c*, & sentit quædam Glossa, quam putat singularem Cardinalis addens, quod easdem limitationes, & extensiones, quas recipit declarata & roborata, debet recipere declarans, & roborans. Quam opinionem sequitur Felinus; referens enim se ad aliud, intelligitur secundũ illud, vt dicitur in iure *d*. Et sic in hac declaratione vult dicere summus Põtifex, quod non valet professio illorum qui professi sunt, sine dicta solemnitate, si tales sunt impedimentis positis in prima constitutione irretiti, cum ipsi, prout explicatum est in superioribus, sint inhabiles ad profitendum; ita enim explicata, & limitata est dicta prima constitutio: at non negat summus Pontifex, quod valeat professio habilium ad profitendum, etiamsi in informatione adsit aliquis defectus, cum respectu talium iuxta primã constitutionem, tantum præcipit summus Pontifex, vt fiat informatio, & approbetur, non tamen eorum irritat professionem, si prædicta forma prætermittatur. Hæ interpretationes sunt satis congruæ constitutioni tam rigorosæ & odiosæ, quæ fauorabiliter, & non stricte est interpretanda, quatenus proprietas, & mens legislatoris hoc patitur: nam lex condemnans simpliciter ad pœnam capitalem intelligitur de exilio, vt post Glossam *e* tradunt Abbas, Aretinus, & Alciatus, non cum sit odiosa, fauorabiliter declaratur.

c Auth. constitutio. quæ innouat § vnde vers. in illis collat. 3. Gl. f. vbi Cardinal. opvers. 3. in clẽt. ot nouæ conf. de elect. Fel. in c. 1. de iureiurand. d l. in testam. ff de cond. & demonst.

e Gloss in l. 1. v. ea. C. ne hære. vel iud. c. Abb. in c. quanto. ae iureiurando. Aret. in trac. malc. & c. a. n. 24. Spatulis Alciat. de præs. 3 part. præs. vlt.

ARTICVLVS VI.

Vtrum præfati religiosi recepti & professi post promulgationem constitutionum Sixti V. non seruata forma in ipsis præscripta, si nullo impedimentorum eorum, quæ assignantur in ea, fuerint irretiti, possint sine aliquo peccato petere apud tribunalia Ecclesiastica, aut secularia, vt habitu spolientur, & non professi declarentur.

RESpondeo dicendo, hunc articulum à me in præsentiarum proponi ad magis confundendam audaciam eorum, qui audacter accedentes ad tribunalia Ecclesiastica in iudicio petebant, vt eorum professiones irritæ esse declararentur, abhorret enim à pijs auribus, quod in hac ætate vidimus, & manus nostræ contrectauerunt de multis solemniter in religione professis habilibus alias ad profitendum, qui propter informationes non exacte factas, vt illi maximi peccatores adulterantes, de quibus per Hieremiam *f* audacter, & inuerecunde apud præfata tribunalia comparuerunt postulantes, vt eorum professio irrita declararetur, & habitu regulari spoliarentur & laicali, aut clericali, iuxta eorum antiquum statum induerentur, non considerantes non vi, neque coacte, neque dolo, sed libere, spontanee, & deuote se & sua Deo Opti. Maxim. profitendo regulam consecrasse. Qui hæc non attendendo spiritu, & feruore, & deuotione desolati in seculo viuunt, & vxoribus sunt aliqui eorum copulati, & in medio populorum habitant, vt seculares, ante quorum conspectum per aliquot & multos annos religioso habitu, vt veri religiosi incedebant. Ait Ioannes Andreas *g*, quẽ in hoc sequitur & laudat Felinus,

f Hierem. 3.

g Andr. in c. consuluit ex. de regula, & Io. an. in c. a. quæ in ecl. de cõst.

quod Nouitius exiens à religione, in qua assumpserat habitum, licet possit vti vestibus secularibus, non tamen debet vti lasciuis in memoriam pristinæ religionis, & hi qui miserunt manum ad aratrum respicientes retro non apti Regno Dei obliti suæ vocationis, obliti pudoris in conspectu populi, & in facie Ecclesiæ non solum lasciuis vestibus aliqui eorum induuntur, & luxuriose viuunt, & secularibus & profanis actibus implicantur. Ad confringendum igitur maxillas horum equorum emissariorum, non solum volui in hac quæstione tractare, & resoluere eos in foro exteriori esse vere professos, & à religione minime gentium, tanquam non professos egredi non potuisse, cum professio eorũ in præfatis constitutionibus nõ irritetur, neque ipsi ad profitendum inhabiles efficiantur, sed etiam volui probare, quod dato, quod ipsorum professio in dictis constitutionibus nulla redderetur (quod firmissime negamus) in foro tamen conscientiæ, saltem vere esse professos; & apud præfata tribunalia petendo suam professionem irritam in foro exteriori declarari non solum contra honestatem, sed etiã contra conscientiam huiusmodi litem fuisse motam. Pro cuius rei explicatione aliqua fundamenta sunt iacienda.

Primum fundamentum est ex doctrina communi collecta à Felino *h*, qui postquam posuit quandam regulam magistralem, scilicet Canones omnes obligare, aliquas fallentias prædictæ regulæ apponit, inter quas hanc sextam, in ordine subiungit dicens *i*, *Fallit sexto, seu potius declaratur ista regula, vt non procedat in foro conscientiæ, vbi agitur solum de salute animæ, vt videntur probare verba Innocentij in Capitulo quia propter, de electione: vbi dicit quod quãuis in electione nõ fuerit seruata forma data à canonibus, dũmodo interuenerit purus consensus eligentium, tenet tamen in foro conscientiæ, de quo dicto facit festum dominus Abbas, in capitulo primo in fine de restitutione in integrum, dicens quod valet in omni actu, in quo est prætermissa solemnitas iuris positiui, vt in foro animæ non teneatur quis tibi de hac facere conscientiam, ex quo non interuenit aliqua deceptio, & affuit consensus habentium actum explorate de iure naturali. Et idem de electo repetit Innocentius, in capite si celebrat, de clerico excommunicato. & sequitur Dominicus in capite primo, in fine de sponsal. libro sexto, per illum textum probantem, quod actus potest esse nullus de iure positiuo, sed non de iure naturali. Et de electione eleganter notat Petrus de Ancharrano in regula beneficium, in septima quæst. de regulis iuris lib. 6. benefaciunt examinata per ipsum in regula possessor; in prima quæstione eodem titulo, & libro, & de hærede ex testamento carente solemnitate iuris, & habente consensum purum testatoris, an scilicet teneat in conscientia, concludit, quod sic cessante fraude, de quo per Cardinalem in disputatione incipienti, Bononiensi statuto, & ideo dixit Abbas in capite relatum el primero, de testamentis, quod contractum mulieris factus, sine fraude valet in foro conscientiæ, etiam non seruata forma statuti loquentis de consensu propinquorum, & idem dominus Abbas in capite porrectum, de regularibus, dixit post Glossam secundam, ibi quod professio facta, omissa forma, quæ traditur in regula, ligat quoad Deum.* Hæc Felinus. quam doctrinam intelligit idem Felinus, procedere non generaliter, sed solum in certis casibus, quos specialiter enumerat, quorum primus est quando canon, vel lex fundatur in præsumptione; ait enim *quia si in foro animæ certum sit præsumptionem illam non esse veram, præualet ibi veritas, etiam quando lex induceret præsumptionem iuris, & de iure, secundum Ioannem Andream in proposito in capit. si, qui fidem, de sponsalibus, ex cuius verbis hanc doctrinam firmat Abbas ibi, & Petrus de Ancharrano, in dicta regul. possessor, versiculo, adducit simile, & Baldus eleganter in capitulo cum quis, versiculo quæritur an lex positiua, de iuris & facti ignorantia, hæc idem Felinus.*

h Felin. in c. 1. de const. n. 11.

i Ibid. n. 39.

Secundum fundamentum, supra dicta doctrina non solum habet locum in constitutionibus aliquid ordinantibus, & præcipientibus sed etiam in habentibus decretum irritans, quod ex superioribus colligitur, sed clarius patet ex doctrina Abbatis *a* Panormitani. *Ait enim sufficere quoad forum conscientiæ, vt contractus teneat, secundum limites iuris naturalis seu gentium: nam de iure naturali, vel gentiũ sufficit solus consensus. Et hæc opinio mihi placet, & adduco singulare dictũ Innocẽtij in capit. quia propter, de electione: vbi*

a Abb. in c. 1. in fine de const. in ibre.

ne: vbi dicit quod electus est tutus in foro animæ, si electio sua teneat de iure gentium, licet non fuerit seruata forma à iure positiuo, quia illa forma est introducta propter scandala, & deceptiones euitandas, vnde ex quo omnia illa cessauerunt, & interuenit verus consensus, satis est tutus, quoad Deum & tenebis semper mente istud dictum, quia valet in omni actu, in quo est prætermissa solemnitas iuris positiui. vt in foro animæ non teneatur quis sibi de hoc facere conscientiam, ex quo non interuenit ibi aliqua deceptio, & affuit consensus habentium actum explicare de iure naturali. Hæc Abbas. ex cuius tam generali doctrina satis colligitur præfatam regulam, etiam in decreto irritante habere locum, quod patet ex capitulo, *quia propter*, ibi allegato, de electione, vbi non obstante, quod electio irritatur non seruata forma ibi descripta, ait ipse Abbas eam decisionem non procedere in foro conscientiæ, & valere electionem, si in ea interueniant ea, quæ de iure naturali requiruntur.

Quod insuper probatur: nam Pius V. in extrauagante, *cum onus Apostolica solicitudinis*, irritat contractum census redimibilis, si non fuerit initus cum numerata pecunia in ipso contractu, coram notario & testibus, vt patet ex eius verbis ibi, *Rursum nisi vere, in pecunia numerata, præsentibus testibus, & notario, & in actu celebrationis instrumenti, non autem prius receptum integro iustoque pretio*. Quibus rigorosis verbis non obstantibus tenet Nauarrus *b*, explicans præfatam extrauagantem. *Quod si vendens censum debebat emptori centum ante propter aliquas causas recepta, & postea recipit illa centum in partem pretij, emens tuto in foro conscientiæ potest recipere fructum, ita constitutum absolutum, quia lex fundata in præsumptione non habet locum in foro conscientiæ quando veritas est in contrarium, capit. is qui, capit. tua, de sponsal. & hic rigor soluendi totum pretium in constitutione census in pecunia numerata videtur inductus ad præcludendum viam malis dolis, & cautelis quibus ementes male soluebant precium, in pannis, & alijs mercibus antea, vel tunc traditis, vel in pecunia numerata ad eludendum, vel in alios fines varios, & malos, & ita non videtur includere, quoad forum conscientiæ illos, qui bona fide vtiliter, vel æque vtiliter anticipauerunt solutionem in totum, vel partis census, ac si in ipsa constitutione soluerentur*. Hæc Nauarrus. Deinde probatur: nam lex *c* præcipit quod testamentum non fiat, sine certo numero testium, & quod alias sit irritum, & nullum. Qua lege non obstante opinio est receptissima, quod testamenta, quæ fiunt sine hac solemnitate, sunt valida in foro conscientiæ, licet in foro exteriori, nulla iudicentur, & ita tenent quamplurimi Theologi, & vtriusque iuris Doctores, allegati à Couarruuias *d*, & Soto. Cuius opinionis præcipuum fundamentum est, quod lex, quæ præsumptionem præ se fert, in animæ iudicio locum sibi non vendicat, quia in eo constat veritas & cessat præsumptio, & solemnitas iuris ciuilis in testamentis ideo requiritur, vt euitentur falsitates, quæ in eis committi solebant, vt dicitur in iure *e*, sed si constat absque aliqua suspicione voluntas testandi, cessat hæc præsumptio: igitur in conscientia valent testamenta facta sine solemnitate iuris, dummodo constet de voluntate testatoris. hoc fundamentum latius probabitur infra in conclusione secunda, & in responsione ad argumenta.

b Nau. in c. man. de vsuris n. 88. iuxta fin.

c L. hac consultissima c. de test. instit. quib. 10. §. vlt.

d Coua. in c. cum esses de testam. n. 4. & 5. Soto l. 4. de iusti. q. 5. ar. 3.

e l. fin. C. de fideicommis. § 2. inst. de test.

Tertium fundamentum est, quod constitutio Sixti V. super receptione nouitiorum est lex fundata in præsumptione, vt patet ex eius literæ contextu, ibi, *Cæterum quoniam se vitia ingerunt, & sese virtutes mentiuntur, ac multi decoctores post dilapidatam rem familiarem & contractam ingentem vim æris alieni, aut interuersam alienam pecuniam eorum fidei creditam, aut ratiocinia effugiunt, alij post furta, latrocinia, rapinas, homicidia, aliave facinora, patrata, etiam banniti, ac damnati, seu qui meritas pro suis delictis pœnas metuunt, non pia intentione, sed ad euitandum legum, & iudiciorum seueritatem, quia tuto in sæculo viuere non possunt. Tum demum quærunt à religione auxilium, quando aliunde illud non sperant: vnde sub habitu, & nomine religiosorum animum religionis inimicum, & inueterata vitia retinent, neque alios, qui sancta vocatione vocati sunt, patiuntur tranquille diuinis obsequijs interesse in grauem Dei offensam, religionis opprobrium, & scandalum plurimum, vt his quoque subterfugijs, & impunitatis spes omnis tollatur, Autoritate Apostolica, & tenore præsentium, etiam perpetuo statuimus, & ordinamus, iuuenes, aut viros adultos maiores sexdecim annorum, non aliter in aliquam religionem recipi posse, neque debere, nisi prius de eorum parentibus, patria, deque ante acta vita & moribus diligenter inquiratur*, &c. Ex quibus verbis colligitur ipsam fundari in præsumptione, vt patet ex ea, ibi, *non pia intentione, sed ad euitandam legum & iudiciorum sæuitatem, quia tuti in sæculo viuere non possunt, &c.* & ex ea, ibi, *adultos maiores sexdecim annorum*, in quibus verbis innuitur ideo adultos sexdecim annorum, & minores in præfata constitutione non esse comprehensos, quia in eis cessat præsumptio ipsius; non enim præsumuntur ipsi, in tali ætate decoctores fuisse rei alienæ, & ratiocinijs reddendis esse obnoxios, & delicta digna supplicio, apud tribunalia commisisse. Probatur insuper, quia ea constitutio Sixti V. in eo quod determinat, quod qui commiserunt aliquod delictum in sæculo, quod per viam denunciationis, inquisitionis, aut accusationis est deductum in iudicium, non possunt in religionibus profiteri, quia præsumuntur, ad religionem fugere, vt rigorem & sæuitatem iudiciorum euadant, est extracta a sacris Canonibus, secundum quos si laicus post delictum à se commissum fiat clericus, aut religionem intret, hoc facere præsumitur in fraudem declinandi iurisdictionem regalem, & in causa criminali potest puniri à iudice seculari, prout tradit Couarruuias *a*, & nos supra hoc tomo diximus *b*. Et cum hoc in præsumptione fundetur, defendimus in eodem loco, non habere locum in eo, qui prius quam delictum commitit, votum *b* clericatus, aut religionis emisit, cum in hoc casu cesset præfata præsumptio, & intelligatur ipsum non ad fugiendam pœnam delicto debitam, sed pietatis & deuotionis causa statum clericatus, aut religionis assumpsisse. Vnde cum præfata constitutio fuerit extracta in eo, quod agit de criminosis a dicto iure antiquo, cum ipsum ius antiquum fuerit in præsumptione fundatum, necessario debemus dicere ipsammet constitutionem in præsumptione fundari, & sicut ipsum ius antiquum cessabat in eo, qui fecerat votum clericatus, aut religionis, quia in tali præsumptio cessabat. Ita etiam hæc constitutio saltem in foro conscientiæ debet cessare, in casu quo eius præsumptio cessat, cum constitutio, quæ fit ad roborandum aliam, intelligenda sit, & limitanda secundum roboratam, prout in superioribus satis diximus. Quod ipsum est dicendum de debitis ingentibus & ratiocinijs obnoxijs, de quibus nostra etiam agit constitutio, quos inhabiles ad religionem decernit; cum enim in hoc ex iure antiquo fundato in præsumptione originetur, prout constat ex traditis supra hac quæstione *c*, sequitur eam quantum ad hoc in præsumptione fundari. His prælibatis fundamentis restat proponere conclusiones, vt ita hæc difficultas clare & distincte resoluatur, & vt videatur quam inuerecunde aliqui professi post constitutionem Sixti Quinti, qui alias erant habiles ad professionem emittendam, nullum subterfugium habentes, nisi solum informationis defectum, habitum reliquerunt, ad quod obtinendum publice contra suas religiones litem mouerunt.

a Coua. li. 2. p. ad quæstion. q. 32. n. 4. & q. 33. n. 2. & 5. hortam. q. 10. ar. 7.

b Sulis d. q. 10. ad 8.

c Supra hac q. ar. 2.

Prima conclusio, licet prædictorum professio irrita sit (quod ego iterum, atque iterum nego) ipsi tamen, sine aliqua controuersia obligatione quadam naturali erant astricti ad perseuerandum in religione; defendit enim Couuarruuias *d*, ex testamento minus solemni & irrito propter defectum solemnitatis, licet nulla, neque in foro exteriori, neque interiori nascatur obligatio, oritur tamen quædam obligatio naturalis, quæ insurgit ex honestate, & debito morali, quod in simili specie tenet diuus Thomas *e*. Quod à fortiori dicendum est in istis, qui per professionem se Deo dicauerunt sponte & deuote, & religio eos in suo sinu tanquam filios charissimos recepit, educauit, sacris ordinibus aliquos eorum insigniuit, & bonis moribus instrui procurauit, qui

d Cou. in c. cum esses de test. n. 9.

e D. Tho. 2. 2. q. 107. a. 4.

saltem

saltem tanquam ingrati à iudicio erant repellendi; ingratitudinem enim peccatum esse constat, quandoque mortale, si contingat contemptus beneficij accepti, prout tradunt diuus Thomas *f*, & Caietanus; & quãuis religio quæ beneficium his intulit, ius actionis non habeat, cum propter Deum Opt. Max. id animo egerit liberali, & ideo remuneratio ei non sit debita ex legali obligatione, non tamen debemus ipsos absoluere à quadam honesta & morali obligatione, prout idemmet diuus Thomas *g* probat; ratione cuius honestæ, & moralis obligationis apud Macedonas actionem aduersus ingratos lege datam fuisse testatur Couarruuias *h*, & idem apud Athenienses statutum fuisse affirmat se legisse Ludouicus *i* Calius, quod ex Valerio Maximo constat eandem actionem aduersus ingratos apud Persas, datam fuisse scripsere Xenophon *k*, & Themistius in commentario de amicitia. Quæ leges licet fuerint abolitæ, & apud nos non sint receptæ, cum nulla actio in Republica detur aduersus ingratos, qui mortali etiam crimine ingratitudinem committunt, ne tot lites oriantur propter vtilitatem Republicæ; his enim actionibus non sufficerent omnia fora, autore Seneca *l*, non tamen est abolita obligatio naturalis in quadam honestate, & moralitate fundata, sicut etiam ad euitandas tot in Republica contentiones, expensas, iurgia, & lites, nulla datur ex pacto nudo actio iure *m* ciuili, tamen æquitatem naturalem sacri Canones *n* secuti actionem ex pacto nudo dederunt, & attento eodem iure ciuili ex eodem pacto nudo nasci obligationem naturalem, quam violare peccatum sit mortale tradidit quædam Glossa *o* communiter recepta. Ex quibus satis colligitur præfatos professos, & in religione enutritos saltem ex obligatione morali & honestatis non potuisse, neque debuisse apud tribunalia secularia, & Ecclesiastica reclamare eorum professionem nullam fuisse, & ab habitu regulari fore exuendos, quos cum tanta charitate à religiosis amplexatos, & vt fratres admissos, in religione receperunt.

f D. Thom. & Caiet. vbi sup. ar. 3.
g D. Tho. 2. 2. q. 106. ar. 4. 5 & 6.
h Cou. in c. cũ inoff. de t. §. n. 7.
i Calius li. 4. relect. antiq. c. 28. Valer. li. 5 ca. 3. §. Ph. tion.
k Xen ph. li 1. de pa ... Cyri, Stob. serm 42.
l Senec lib. 3. de benef. c. 7.
m l. iuris gentium § sed cũ nulla ff. de pact.
n c. 1 de pac.
o Gl. ff in d. c. 1.

Secunda conclusio, illi qui nullis impedimentis ad profitendum innodati fecerunt professionem post constitutiones Sixti V. non seruata omnino forma in ipsis constitutionibus præscripta, etiam dato, quod in foro exteriori non sint professi (quod iterum affirmo esse falsum) non solum ex debito honestatis debent perseuerare in religione, & tenentur suam professionem ratificare, vt diximus in prima conclusione, sed etiam ex obligatione naturali & conscientiæ, cum sint in foro conscientiæ professi. Quod autem sint in foro conscientiæ professi, probatur: nam constitutio Sixti V. eorum professionem (vt communiter dicitur) irritans est lex fundata in præsumptione, (vt probatum est in tertio fundamento:) at lex fundata in præsumptione etiamsi habeat decretum irritans & sit annullatiua, actus cessat in foro conscientiæ, vbi veritas constat in contrarium, vt probatum est late in primo & secundo fundamento; ergo prædicta constitutio Sixti V. cum fundetur in præsumptione, non habet locum in foro conscientiæ, vbi in contrarium est veritas, sicut in nostro casu apparet. Hæc est fortissima huius opinionis basis, quæ ex responsionibus ad argumenta amplius probabitur.

Ad Argumenta.

Primum argumentum, quod contra hanc opinionem potest opponi, desumitur ex Concilio Tridentino *p* irritante matrimonium clandestinum, quod decretum fundatur in præsumptione, propter fraudes, quæ in his clandestinis dispensationibus solebant euenire, & nihilominus cessante præsumptione, facto scilicet matrimonio, clandestine cum consensu mutuo, vero, & vtili vtrique contrahentium matrimonium est nullum, etiam in foro conscientiæ, ita vt contrahentes, neque in foro exteriori, neque in foro conscientiæ teneantur adimplere promissum. Quod similiter videtur dicendum in nostro casu, dato, quod constitutio Sixti V. annullet professionem eorum, qui non seruata forma ipsius constitutionis se Deo per votum solemne sacrauerunt. Huic argumento respondeo, quod ideo matrimonium clandestinum non valet, etiam in foro conscientiæ, quia ipsum Concilium non solum dirigit verba ad ipsum contractum annullando, & irritando illum, sed etiam inhabiles reddit contrahentes ad sic contrahendum; in iure vero, quando verba diriguntur ad personas ipsas inhabiles reddendo ad aliquem contractum faciendum, talis contractus non solum est irritus in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ, vt patet de legibus, quæ prohibent translationem dominij in filios clericorum inhabiles, & incapaces illos reddendo ad huiusmodi dominij acquisitionem; talis enim contractus, & dominij acquisitio, non solum est nulla in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ. At constitutio prima Sixti V. non reddit inhabiles ad profitendum illos, qui sine forma in ea præscripta professi sunt, sicut reddit inhabiles ad profitendum illegitimos, criminosos, ære alieno onustos, & ratiocinijs reddendis obligatos, prout in superiori articulo demonstrauimus, & ideo præfata constitutio solum irritans professionem eorum, qui sine præscripta forma professi sunt, qui erant alias habiles ad profitendum, cum sit lex irritatiua actus (quod nos etiam negamus) & fundetur in præsumptione, cessante ipsa præsumptione, & adueniente veritate non habeat locum in foro conscientiæ, sicut non habent locum aliæ leges solum irritantes actum cessante præsumptione, in qua fundantur, prout est statutum *a*, quod res Ecclesiæ non alienentur nisi præcedentibus tractatibus, & quod alias alienatio sit irrita & nulla, & tamen est opinio probatissima Doctorũ *b*, quod si alienatio fiat sine dicta solemnitate, est valida in conscientia, licet sit in foro exteriori irrita, & nulla. Ex quibus infertur, quod cum illegitimi, & criminosi, & ære ingenti alieno onusti, & ratiocinijs reddendis obligati, per præfatam constitutionem sint inhabiles ad profitendum statum religiosum, prout in superioribus satis diximus, eorum professio erit nulla, non solum in foro exteriori, sed etiam in foro interiori, cum verba constitutionis non solum dirigantur ad receptionem habitus, & professionis, eam irritando & annullando, sed etiam ad ipsas personas eas inhabiles efficiendo. Quod ex quadam celebri doctrina Bartoli in tertio argumento adducenda satis probabitur. Et hoc summe est notandum pro intellectu præfatæ constitutionis.

p Sess. 24 de reform. mat. c. 1.
a 10. q. 2. ca. enim.
b Sot l b. 4 de iust. q. 5. ar. 5

Secundo arguitur, licet substantia à solẽnitate differat, vt docet Alciatus *c*, & professionis substantia consistat in quadam traditione in manu Prælati per tria vota substantialia, secundum regulam ab Ecclesia approbatam, prout satis diximus supra *d*, & sic licet deficiente solemnitate iuris positiui in foro conscientiæ valeat actus, si habeat alias illud, quod est essentiale de iure diuino, aut gentium, attamen sumendo substantialem formam actus alicuius pro eo, sine quo actus ipse non valet, neque effectum habere potest, inquisitio præfata, & informatio requisita in dictis constitutionibus, videtur forma substantialis, & non tantum solemnitas quædam probatoria, ex traditis à Bartolo *e*, Iasone, Baldo, & Alexandro, Decio, & Alberto Bruno, & ita tenet Couarruuias, numerum testium in testamentis non esse de solemnitate probatoria tantum, sed de solemnitate substantiali, & sic in foro exteriori & interiori testamentum sine præfata solemnitate esse nullum.

Huic argumento facillimo negotio respondetur, cum ipsum non desumatur ex aliqua lege, aut decretali expresse id definiente, sed ex quadam opinione multorum Doctorum, à qua recedimus sequentes Bartolum *f*, qui loquens de forma substantiali testamenti, ait quod in vltima voluntate, quædam est forma substan-

c Alciat li. 1. p. ro. c. 6.
d sup. b. c 3. 10. q 48. a 1.
e Bart. in l. ... ff. de leg. ... fen. 1. ... n 17. Bald. in l. ... Alex. in l. ... ff. de condict. ... Couarr. in c. cum esses. n. 8 de testa.
f Bart. in l. 1. ff. de condi. & demõst.

substantialis, verbi gratia, voluntas defuncti, qua cessante de iure gentium, & naturali est irritum testamentum, alia est forma probationis, quod ibi sint septem testes, & similia, & ista licet cesset, non tamen cessat obligatio naturalis, sed cessat probatio quantum ad obligationem ciuilem, & sic (ait Bartolus) hæres sciens voluntatem testatoris, licet nullum sit testamentum propter hanc solemnitatem, obligatur naturaliter soluere legata, cum repræsentet personam testatoris, & sic repræsentatiue ipsemet testator. Quod ibi Bartolus probat in hunc modum: Concessum est g priuilegium militibus, vt possint testari quomodo velint, detracta omni solemnitate Iuris Ciuilis, & eos reponit in pristinum ius gentium, sed testamentum militis probatur per duos testes, etiam non rogatos, vt in iure h probatur; ergo cessante illa solemnitate remanet ius gentium. Præterea ait Bartolus, obligatio naturalis contrahitur etiam sine consensu; vbicumque æquitas naturalis, hoc est, de iure gentium hoc dictat, exemplo hoc probatur, Hero negotia absentis, & furiosi, vel ignorantis expendo vtiliter pro eo, certe ipse naturaliter, & ciuiliter mihi obligatur iuxta leges i. Præterea ex maleficiis quis obligatur ciuiliter, & naturaliter, & dicitur hoc esse æquum ex æquitate, vt dicitur in iure k, & tamen ille qui delinquit, & in quem delinquitur, non consentit; æquitas ergo naturalis est, quæ producit hanc naturalem obligationem, sed de iure naturali æquum est, quod hæres adimpleat voluntatem testatoris, quantumcunque non sit solemnis: ergo tenetur heres de iure naturali. Quod in casu, de quo in præsentarium agimus, à fortiori debet admitti; licet enim voluntas testatoris diligenter mandetur adimpleri in iure, & maximis fauoribus eius implementum prosequatur, religionis tamen fauor superexcedit, vnde cum Ius Canonicum formam substantialem solemni voto præfixerit, & homo se per eam tradat Deo, ita vt dicat diuus Thomas l hanc traditionem esse de iure diuino, & in religionis voto solemni propter hanc traditionem non posse Papam dispensare, non debemus aliam formam substantialem superaddere, sine qua præfata forma substantialis à iure Canonico introducta non sortiatur suum effectum, nisi Papa eam vt substantialem exprimat, & de nouo constituat, quam Sixtus V. in præfatis suis constitutionibus non proponit, vt patet ex contextu literæ: ex quo clare colligitur, præfatam inquisitionem, & informationem approbatam esse formam probatoriam, non autem substantialem, sicut solemnitas testium, in testamento est forma tantum probatoria, vt forma substantialis scilicet voluntas testatoris possit executioni mandari. Quod autem fauor religionis petat, vt præfata solemnitas inquisitionis sit tantum probatoria, non autem substantialis, insuper probatur: nam fauore alimentorum, debentur alimenta ex voluntate testatoris minus solemni, vt dicitur in quadam lege m, quæ non deberentur, si solemnitas testium esset forma substantialis testamenti, cum forma substantialis ipsius etiam fauore alimentorum minime deficere possit: manente vero testamento, quod est voluntas de eo quod quis post mortem suam fieri vult.

Nec contra hanc doctrinam facit alia doctrina Baldi n dicentis, quod solemnitas testium in dubio est tantum probatoria, non substantialis, nisi lex vltra annullando procedat. Nam respondetur ex hac doctrina satis inferri præfatos professos habiles ad professionem emittendam, etiamsi sit defectus in informatione, esse vere professos, cum secundum veritatem vt monstratum est in superiori articulo, cum constitutio tantum præcipiat fieri informationem, non tamen vltra procedat irritando, & dato quod in secunda constitutione Sixti V. irritetur professio (quod nos negamus) & sic secundum doctrinam Baldi videatur dicta solemnitas informationis substantialis, cum constitutio vltra procedat irritando: at ego nego doctrinam Baldi esse veram, nam in Concilio Tridentino a præcipitur, vt in matrimonio vltra duos testes assistat parochus, & non assistente parocho matrimoniũ sit nullũ, & nemo ausus est affirmare, quod assistẽtia testium & parochi sit forma substantialis ipsius matrimonij. Nec Bartolus b contra doctrinam ipsius, tanquam sibi ipsi contrarius, tenet numerum testium non rogatorum esse formam substantialem testamenti, sine qua ipsum testamentum est nullum in vtroque foro: nam Bartolus in eo loco solum intendit probare, quod testator non potest renuntiare huic solemnitati, dicendo quod eius testamentum valeat, etiamsi septem testes non adsint, & hoc probat, quia hæc solemnitas fuit introducta in fauorem publicum ad euitandas fraudes, cui nemo priuatus potest renuntiare, secundo quia hæc solemnitas est quædam forma substantialis probatoria, qua deficiente tanquam causa sine qua non, testamentum est nullum.

Tertio arguitur: nam omnis actus consistit in voluntate & potentia, prout dicitur in iure c, & notat ex Boetio Baldus, per constitutionem autem Sixti V. non potest quis sine solemnitate, & forma in ea præscripta profiteri, cum ab eo auferatur potentia, ex quo colligitur parum voluntatem profitentium prodesse, quantumcunque ea manifesta sit. Respondetur, quod in constitutione prima, & secunda Sixti V. prohibentur profiteri præfati habiles ad profitendum, nisi prius fiat diligens, & exacta inquisitio, iuxta formam ibi præscriptam, non tamen ipsi redduntur inhabiles ad profitendum, sicut redduntur illegitimi criminosi, debitis & ratiociniis dandis onusti, & per consequens ipsis non aufertur potentia ad profitendum, & dato quod eorum professio in secunda constitutione irritetur (quod semper negamus) cum ipsi sint habiles ad profitendum, ab eis nõ aufertur immediate potentia, ita vt eorum professio non solum sit irrita in foro exteriori, sed etiam in foro cõscientiæ. Illa autem regula, omnis actus consistit in voluntate, & potentia intelligitur hoc modo, quod nec in foro exteriori, nec in foro interiori valet actus factus ab eo, qui voluntatem faciendi non habet, & cuius potentia per legem inhabilitatur ad talem actum, non autem cuius potentia per legem solum impeditur: multa enim fieri prohibentur, quæ post facta tenent, nec cuius potentia per legem non solum impeditur, sed actus ab ea factus irritatur, ita vt talis actus, neque in foro exteriori, neque in foro conscientiæ sit validus: nam ipse actus etiamsi in foro exteriori sit nullus, in foro tamen interiori valebit. Hæc doctrina colligitur clare ex his, quæ tradit eleganter & subtiliter Bartolus d, postquam enim dixit testamentum minus solemne valere de iure naturali & gentium, & in foro conscientiæ, licet in foro exteriori sit irritum & inane, addit hoc non habere locum vbicumque testamentum non est solemne, propter formæ substantialis defectum, vt quia pupillus, aut furiosus inhabiles ad testandum testamentum fecerunt; tunc enim tale testamentum, neque de iure ciuili, neque de iure naturali, & gentium est validum, & per consequens ex eo, neque in foro conscientiæ aliqua oritur obligatio. Vides igitur ex præfata Bartoli doctrina quomodo præfata regula, scilicet omnis actus consistit in voluntate & potentia, est sub distinctione interpretanda, & non absolute accipienda, prout in argumento proponitur.

Quarto arguitur, nam lex posita à Sixto V. in suis constitutionibus est iusta propter publicum religionis commodum; lex vero iusta in foro animæ obligat, vt tenet quædam Glossa e communiter recepta, quam sequuntur Abbas, Felinus, & Iason, & est opinio D. Thomæ, & cõmunis Theologorum. Respondetur, constitutiones præfatas obligare, non solum in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ ad hunc

g l. 1. ff. de milit. test.
h l. 1 & l. testamentum & l. si certum ff. de milit. test.
i l. 1 § fur ff. de neg. gest.
k l. non solum. §. 1. ff. de in iure.
l D. Thom.
m l. 1. C. de fideicommis.
n Bald in c. 1 in vlt. col. quæ sit inn. stit.
a Conc. Trid. sess. 24. de reform. mat. c. 1
b Bart. in l. nemo, etc. l. ff. de leg. 1.
c c. cum nuper. de offic. deleg. l. nemo potest ff. de leg. 1. Bald in repet. l. 1. ff. de sacrosan. Eccl. n. 55.
d Bar. in l. 1. ff. de condict. indebit.
e Glos. in ca. quæ in Ecclesiarũ. de constit. Abbas. Felin. & Ioannes in c. 1 de constit. Iason in l. nemo potest 2. lect. n. 116 ff. de leg. 1. D. Thom. 1 2 q. 96 ar. 4.

hunc sensum, quod superiores tenentur sub peccato facere præfatam informationem, & seruare formam in ipsis constitutionibus præscriptam, cum ipsa forma sit instituta pro bono communi. At inquantum præfatæ constitutiones sunt pœnales irritantes professionem, & punientes censuris superiores ipsam formam relinquentes, secundum alias leges pœnales explicandæ sunt, vt cessante præsumptione, constando de veritate receptis habilibus ad religionem talis nullitas professionis & præfatæ pœnæ appositæ saltem in foro conscientiæ minime locum habeant.

Quinto arguitur, iudicialis definitio veritate comperta, lata, neque falsa suspicione, iudice decepto, sicut valet in foro exteriori, ita valet in foro interiori, quia iudex iudicat autoritate f diuina, & traditur in vtroque iure canonico & ciuili, de quo agit Fortunius Garcia; sed iudex veritate comperta, & certo sciens, Prælatos non fecisse exacte informationem alicuius professi habilis alias ad profitendum, tulit sententiam pro ipso, decernens ipsum non esse professum, & à monasterio aufert ius, quod per professionem habebat circa illum: ergo hoc iudicium in foro animæ habet autoritatem. Nec videtur persuasione possibile, iudicem exactissime veritatem iuris præfati professi comperta propria sententia posse ipsum iustissime à religione absoluere, ipsum autem professum, ita absolutum minime tutum, quoad diuinum iudicium remanere, neque posse in sæculo in foro conscientiæ secure viuere; sequeretur enim ex hoc, leges, quibus subiicimur incertas esse, quoad animarum tutelas, nullumque iustitiæ ministrum tute à Republica nobis exhibere. Hoc argumentum in simili proponunt Soto g, & Couarruuias ad probandum, quod legata in minus solemni testamento relicta, etiam in animæ iudicio minime hæredes soluere tenentur, etiamsi sciant certo, fuisse voluntatem defuncti, vt prædicta legata soluerentur. Et miror certe, quod Couarruuias tanti faciat hoc argumentum, cum idem met Couar. h dicat, quod licet ex pacto nudo oriatur obligatio naturalis, ideoque pactum violare peccatum mortale sit, regulariter tamen ad euitandas tot in Republica contentiones, expensas, iurgia, & lites, nulla datur ex pacto nudo actio iure ciuili, & iustissime sententia definitiua definit iudex; vt promissum pacto nudo non soluatur, & paucis interiectis ait, obiter etiam his & paucissimis verbis arbitror veram sensisse rationem illius hactenus indefessæ disputationis, an ex pacto nudo actio iure ciuili, Pōtificio & Regio oriatur, & potuissem nisi præsens tractatus impediret eam rationem comprobare, ostendens sæpissime aliquid illicitum fieri, & mortali commisso crimine, non tamen à iure ciuili, neque canonico pœna exteriori puniri, aut actione iudiciali rescindi. Hæc Couarruuias. Ex qua doctrina ad hominē adducta elicitur possibile esse persuasione iudicem in foro exteriori iustissime posse secundum præfatas constitutiones absoluere sententia definitiua à religione prædictum nulliter professum. Ipsum tamen à religione absolutum, & in sæculo viuentem in statu condemnationis permanere, cum sæpissime aliquid illicitum fiat, & mortali commisso crimine, quod tamen nec à iure ciuili, neque canonico pœna exteriori punitur, nec actione iudiciali rescinditur, & secundum ius ciuile, & canonicum ipsi iudices visis allegatis, & probatis tenentur sententiam ferre, etiamsi de facto ipsi contrarium probationibus sciant certo esse verum, prout ipsemet Couarruuias a defendit.

f Prouer. 8. ad Rom. 13. cap. omnis anima de consib. c. 1. ad maiori. & obediens l. Iulian ff de condict. indebiti. Fortun. in l. veluti col. 5. ff. de iust. & iur.

g Sot. & Cou. vbi sup.

h Cou. in c. cū in offic nu 9. iux. fi de test.

a Cou. libr. 1. var. resol c. 1

Nec ex hoc sequitur leges, quibus subiicimur, esse incertas quoad animarum tutelas, nullumque iustitiæ ministrum tute à Republica nobis exhiberi. Leges enim aliquæ pro bono communi ad euitandas in Republica contentiones, iurgia & lites præcipue fundatæ in præsumptione pro foro tantum exteriori sunt institutæ, quæ in eo tantum foro ministri iustitiæ faciunt executioni mandari, ne Respublica inquietetur, & tranquillitate intenta priuetur, obligationem tamen iuris naturalis & gentium minime intendunt auferre, & sic est opinio doctissimorum virorum positiuas leges pœnales, & nimium odiosas in foro tantum exteriori obligare, at in foro conscientiæ minime locum habere, vt ita ipsorum rigor aliquo modo leniatur.

Ex dictis colligitur primo illos, qui nullo impedimento eorum, quæ continentur in constitutione Sixti V. detenti erant, quando receperunt habitum, & fecerunt professionem, ex solo defectu in formationum eorum professionem non esse irritam, imo sunt vere professi in foro exteriori, & interiori, & à religione minime gentium possunt retrocedere, etsi aliqui à religione exierunt putantes non esse vere professos, & vt tales in tribunalibus fuerunt declarati, & diffinitiue sententias contra suas religiones obtinuerunt, attendant ad ea, quæ in superioribus cum consilio doctissimorum scripsimus, quibus probauimus in hoc ipsos & consulentes fuisse deceptos, & procurent ad statum religionis reduci, ne de illis dicatur illud, Nemo mittens manū ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei, quod à summa veritate Christo Domino nostro fuit nobis prædicatum b.

b Luc 9.

At quia superius dicta aliquibus fortassis noua & inaudita videbuntur, licet ea ex præfatis constitutionibus collegerim, & ex eisdem ea probauerim, operæpretium esse duxi constitutiones omnes, quæ de hac materia loquuntur, hic in medium adducere. Licet enim clausulæ earum sint in superioribus insertæ, quibus meum probaui intentum, magis tamen manifestabitur, si ipsæ constitutiones non per fragmenta, sed integre referantur, vt ex antecedentibus & sequentibus ambiguitas omnis tollatur.

SANCTISSIMI D. N. Sixti V. constitutio contra illegitimos, criminosos, debitis & ratiociniis obnoxios, ad aliquam religionem transire volentes, & contra regulares absque superiorum licentia de prouincia in prouinciam euntes, seu transmigrantes.

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CVm de omnibus Ecclesiasticis ordinibus in ea qua conuenit puritate, & dignitate conseruandis præcipuam geramus solicitudinem, tum vero illud præter cætera cordi est nobis, vt à regularium personarum congregationibus, quas tanquam Deo dedicatas maximus candor sanctitasque decet, cuiuscunque criminis, aut turpitudinis labes & scandali occasio quam longissime arceantur, siquidem res ipsa nos admonet, quam indecorum sit, & ab ea, quæ diuinæ maiestati, eique consecratis personis debetur reuerentia alienum, si eiusmodi homines, qui propter scelera pœnas graues sibi in sæculo propositas timent, quiue propter immunditiam & peccata, ex quibus orti sunt notati perpetua ignominia ab omni mundano honore, & à paterna hæreditate repelluntur, iidem omnipotenti Deo tanquam hostiæ offerantur, atque ad habitandum in domo, quam decet honor & sanctitudo inter ministros Domini, cui seruire regnare est, ad sacras functiones quacunque profana præeminentia multo nobiliores, sine vllo delectu admittantur. Cum etiam secundum legem Moysi immundi ab ingressu sanctuarii excluderentur,

In Leuitico, cap. 21. Paral. 23.

Leuit. 21 cap. & d. Leuit. 22. c & d.

tur, ac sacerdos habens maculam, panes Deo suo offerre non posset, nec accedere ad ministerium eius, & quod in holocaustum Domini, aut victimam pacificorum offerebatur, illud immaculatum esse deberet, vt acceptabile foret, nec vlla macula esset in eo, quod si maculam habuisset, nec offerendum, neque acceptabile futurum esset.

Quæ de illegitimis traduntur hic sunt moderata à Gregor. XIV.

Ne igitur contingat illegitime genitos, qui vt plurimum parentum vitia, & incontinentiam imitari solent, nec pietatis studio, sed temporalium commodorum intuitu (quia hæreditates maiorum, aut dignitates aliquas consequi non possunt) ad religionem confugiunt, vitam, quam animo à religione aliena susceperunt, ab institutis religiosis alienam, plerumque cum dedecore, & propriæ salutis dispendio ducere, suisque corruptis moribus & malis exemplis quietem, & statum cæterorum Deo famulantium perturbare, aut hac quasi fæce, & colluuie ipsarum religionum honorē & existimationem lædi, vt denique homines, qui hac spe ad filios spurios in peccato gignendos essent propensiores, eo magis abstineant ab huiusmodi carnis flagitiis, quo suæ proli hoc quoque refugium præclusum viderint, hac nostra in perpetuum valitura constitutione districte interdicimus, & prohibemus, ne illegitimi procreati ex incestu, aut ex sacrilegio (quorum scilicet parentes consanguinitate, vel affinitate intra tertium gradum inuicem coniuncti fuerint, vel quorum alteruter parens castitatem Deo vouerit) etiam Apostolica, Imperiali, vel Regia, aut quauis alia autoritate legitimati, aut natalibus restituti, ad aliquam quorumcunque ordinum, etiam Mendicantium, & non Mendicantium fratrum Monachorum, Eremitarum, vel Canonicorum, aut Clericorum regularium congregationum, aut hospitalium religionem, nec ad habitum, neque professionem regulares recipi, vel admitti quoquomodo possint. Quod si eorum quispiam habitum post publicationem præsentis constitutionis in futurum receperit, vel professionem posthac emiserit, decernimus habitus susceptionem, & professionem ex nunc, prout ex tunc, irritam, nullam, & inualidam, nullitisque roboris, vel momenti fore, ac nullum exinde, aut ex huiusmodi voto penitus annullato obligationis vinculum oriri posse, quinimo illos habitu regulari, ad quem reassumendum perpetuo inhabiles sunt, quamprimum exui, & ab ipsa religione eiici exterminarique debere. Et nihilominus, quicumque superiores tam monasteriorum, prioratuum, præpositarum, domorum, collegiorum, & locorum regularium, quam etiam præfatorum ordinum, congregationum, hospitalium, & quarumcunque religionum Prouinciales, vel Generales quouis nomine nuncupati, qui ex prædictis incestu, vel sacrilegio genitos post dictam publicationem ad habitum receperint, vel ad professionem admiserint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, à qua eorum nemo nisi in mortis articulo constitutus ab alio quam à Romano Pontifice absolutionis beneficium valeat obtinere.

Primum decretum irritans. Illorum illegitimorum irritatur susceptio habitus. Incestuosi & sacrilegi inhabiles redduntur ad religionem.

Tantum ponitur sententia excommunicationis Papæ reseruata contra recipientes ad habitum & professionem incestuosos & sacrilegos.

Sed ne iis, qui in humilitatis spiritu Deo & religioni seruire, & pœnitentiam agere intra monasteria, vel domos regulares cupiunt ad sanctum huiusmodi propositum via penitus præcludatur; Permittimus, vt præfati illegitimi, ex dictis incestu, aut sacrilegio geniti ad habitum conuersorum, seu famulorum in monasteriis, vel domibus regularibus sermentium recipiantur, & in ipsis monasteriis, seu domibus regularibus ad seruilia ministeria, viliora obsequia, humiles functiones, atq; abiecta seruitia admitti possint, ea tamen conditione, vt ad habitum religiosorum, vel ad professionem, quam religiosi emittere solent emittendam, nec non ad omnes non modo sacros, sed etiam minores ordines, vel ad clericalem characterem, demiq; ad cuncta Ecclesiastica officia, & functiones, & ad ascendendum ad altiores gradus, sint eis portæ perpetuo clausæ, & obseratæ. Quoad reliquos vero non ex incestu præfato, neq; sacrilegio, sed ex quouis alio minus legitimo toro natos spurios, vel naturales etiam, vt præfertur, vel alias legitimatos, qui ad meliorem vitæ frugem, religionem ingredi cupiunt, Statuimus, & ordinamus, eos ad religionem admitti non posse, aut debere, nisi prius illorum vita, & moribus diligenter cognitis, & circunstantiis vniuersis, quæ circa idoneitatem personæ attendendæ erunt, consideratis, ac de religionis zelo, pietate, integritate, & doctrina fide dignis testimoniis, adeo commendati fuerint, adeo bonam indolem & specimen virtutis præ se ferant, ac tot meritis eis suffragētur, vt defectum natalium suppleant, eorumque receptio vniuersæ religionis commodo, & vtilitati profutura videatur. Et super hoc ipso in generali, vel prouinciali capitulo matura deliberatione habita Generalis, vel Prouincialis superioris, ac Diffinitorum vnanimi consensu approbati, & ad habitum regularē admissi extiterint, & tamen hi sic recepti ad gradus, honores, & dignitates sui ordinis obtinendas perpetuo inhabiles, & illorum incapaces remaneant, nisi cum eis super hoc fuerit à Sede Apostolica specialiter dispensatum. Si quis autem eorum alias quam vt præfertur recipiatur, professio similiter sit nulla, atque ipsi habitu priuari, & à religione eiici debeant, eorumque receptores excommunicatione, vt supra, innodati ipso facto existant.

Nota quod istorum illegitimorum non irritatur susceptio habitus sed tantum professio. Secundum decretum irritans. Horum illegitimorum professio irritatur, sed ipsi non redduntur inhabiles ad profitendum sicut incestuosi, & sacrilegi.

Cæterum quoniam sæpe se vitia ingerunt, & se esse virtutes mentiuntur, ac multi decoctores post dilapidatam rem familiarem & contractam ingentem vim æris alieni, aut interuersam alienam pecuniam eorum fidei creditam, vt ratiocinia effugiant: alij post furta, latrocinia, rapinas, homicidia, alia ve facinora patrata, etiam banniti, aut damnati, seu qui meritas pro suis delictis pœnas metuunt, non pia intentione, sed ad euitandam legum & iudiciorum seueritatem, quia tuto in sæculo viuere non possunt, tunc demum quærunt à religione auxilium, quando aliunde illud non sperant, vnde sub habitu, & nomine religiosorum animum religioni inimicum, & inueterata vitia retinent, neque alios, qui sancta vocatione vocati sunt, patiuntur tranquille diuinis obsequiis insistere, in grauem Dei offensam, religionis opprobrium, & scandalum plurimorum, vt iis quoque subterfugiis & impunitatis spes omnis tollatur, autoritate Apostolica, & tenore præsentium, etiam perpetuo statuimus, & ordinamus, iuuenes, aut viros adultos maiores sexdecim annis non aliter in aliquam religionem recipi posse, neque debere, nisi prius de eorum parentibus, patria, deque anteacta vita, & moribus diligenter inquiratur, & ex accurata informatione & fide digna relatione compertum, & exploratum sit eos, neque aliquorum criminum, qualia sunt homicidia, furta, latrocinia, vel alia similia, aut grauiora, reos vel suspectos existere, vt propterea damnati sint, aut ne damnentur formident, neque ingenti ære alieno supra vires facultatum suarum grauatos, vel reddendis ratiociniis ita obnoxios, vt ex huiusmodi causa lis, vel molestia eis iam illata, vel timendum sit, quod inferatur. Nisi denique constet, ipsos non humana aliqua ratione, sed tantum deuotionis, & pietatis feruore vitam religiosam sponte, & ex animo elegisse, deque his omnibus in generali, vel prouinciali Capitulo plena, & indubitata fide facta, tam superioris Generalis, seu Prouincialis, quam Diffinitorum consensu approbati, & ad habitum regularem admissi fuerint.

Nota §. cæterum ex quo hanc legem fundari in præsumptione manifestatur.

Tantum in hoc casu præcipitur forma seruari, sed ea seruata non ponitur decretum irritans.

Omnes autem, & quoscunque, vt dictum est, criminosos, vel suspectos, aut æri alieno, vt diximus, vel rationibus reddendis obligatos ad religionem perpetuo inhabiles declaramus. Et si qui eorum contra præsentem nostram constitutionem temere admittentur, tam susceptionem habitus, quam professionem, & inde sequuta ex nunc, prout ex tunc pari

Hi redduntur inhabiles ad religionem. Tertium decretum irritans.

pari modo irritamus,& annullamus,viribusque,& effectu carere decernimus, ac iubemus eos, qui sic de facto recepti erunt,habitu spoliari,& à religione expelli,& nihilominus si expulsi non fuerint volumus & pariter declaramus huius susceptionem & professionem penitus nullam esse,& censeri,ac propterea attenta nullitate habitus & professionis licere quibuscunque iudicibus, & Curiis etiam sæcularibus, ad quos seu quas spectat contra eos, vt prius iuris & facti remediis oportunis ex officio, vel ad cuiuscunque instantiam,vel querelam ciuiliter, vel criminaliter, aut mixtim procedere. Quare volumus, vt cuiuscunque iuuenis,aut viri maioris XVI. annis à sæculo ad religionem transeuntis approbatio, admissio & receptio in generali,vel prouinciali Capitulo, vt supra ordinatum est pro tempore fiant; necnon religiosi sic recepti nomen & cognomen, quibus in sæculo vtebatur, & patria in actis ipsius Capituli describantur,& notentur. Et insuper quoscũq; religiosos,eorumq; superiores,qui aliquas personas,vt dictum est,inhabiles post hanc constitutionem publicatam receperint, voce actiua & passiua, necnon officiis, gradibus, honoribus, & dignitatibus quibuscumque per eos obtentis, eo ipso in perpetuum priuamus,& tam illis priuatos, quàm ad illa,& alia quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles, eorumque incapaces decernimus & declaramus.

Illorum susceptio ad habitum irritatur, simul & profes. io.

Nota quod pœna tantum hic proponuntur contra superiores recipientes inhabiles, & non contra recipientes habitus.

Sed & quia interdum Satanas in Angelum lucis se callide transfigurat,ac perditi quidam & facinorosi homines,quod sæpe vidimus,& experti sumus, instigante antiquo pacis & religionis hoste non veriti sunt temerario ausu habitum religionum assumere ea mente, vt veluti sub ouina pelle lupi rapaces, per dolum & insidias Christi fideles incautos & nihil mali à religiosis suspicantibus opprimerent,siue vt post scelera perpetrata, vim faciliorem ad fugam haberent, siue vt banniti Curiæ sæcularis, quæ eos propemodum interceptos persequebatur,manus effugerent, et contingit aliquando ipsos sicarios religiosis vestibus indu os à veris religiosis hac fraude deceptis intra domos regulares hospitio receptos fuisse. Prohibemus eodem modo, atque interdicimus, ne quis regularis ex vna prouincia ad aliam prouinciam sui ordinis transeundo,etiam in itinere in aliquod monasterium, domum, vel locum alterius prouinciæ ad habitandum, vel tanquam hospes recipi,aut ad modicum tempus diuertere possit, nisi à superiore eius loci,vbi residet,expressam licẽtiam discedendi in scriptis obtẽtam, seu literas obedientiæ,vel commendatitias secum deferat atque exhibeat, vel nisi cognitus sit his,ad quos diuerterit, vt de eius persona nullus omnino dubitationi, aut suspicioni locus relinquatur,&c. Non obstantibus constitutionibus,et ordinationibus Apostolicis, nec nõ quorumcumque ordinum,congregationum, hospitalium,et religionum iuramento, confirmatione Apostolica,vel quauis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, et literis Apostolicis,quorumcunq; tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus præsentis cõstitutionis impediri valeat quomodolibet, vel differri, et de quibus quorũcunq; totis tenoribus habenda sit in his literis mentio specialis. Quæ omnia quatenus eidem constitutioni in aliquo aduersantur,illorum tenores pro expressis habentes perpetuo tollimus,annullamus, et abrogamus, ac nolumus cuiquam suffragari, aut si superioribus et personis dictorum ordinum cõgregationũ,hospitaliũ, cõmuniter,vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum,quod interdici,suspẽdi,vel excommunicari non possint per literas Apostolicas,non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Mandamus vero easdem præsentes ad valuas Basilicæ principis Apostolorum de vrbe, ac Cancellariæ Apostolicæ de more publicari, et affigi, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octuagesimo septimo, sexto Kal. Decembris, Pontificatus nostri anno tertio.

Hyppoli. Card. Al dobr. pro dat.

Tho. Thom. Gualterutius.

Registranda apud eundem Thomam Secretarium.

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo septimo, indictione decimaquinta, die vero Veneris vigesimaseptima, mensis Nouemb. Pontifi. sanctiss. in Christo patris,& D.N.D. Sixti diuina prouidentia Papę V. anno eius tertio retro scriptæ literæ Apostolicæ affixæ,lectæ, & publicatæ fuerunt in valuis,seu portis S.Ioannis Lateranensis, & S.Petri Principis Apostolorũ de vrbe, nec non Cancellariæ Apostolicę, & acie Campi Floræ,& per aliquod temporis spacium dimissæ per nos Ioannem Baptistam Bagni, & Octauium Taglietum S. D. N. PP. Curs.

Alex. Parabiachus Mag. Cursorum.

SECVNDA BVLLA S. D. N. SIXTI DIVINA prouidentia Papæ V.

Super dubiis in priori constitutione emergentibus, de admittendis ad habitum & professionem regularibus.

Declaratio in forma perpetuo valitura constitutionis.

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

AD Romanum spectat Pontificem sacrorum Canonum conditorem, quæ per eum sancita sunt,ita suæ declarationis arbitrio dilucida reddere, vt inde nemini possit dubitationis scrupulus exoriri, præsertim vero salubriter consulere, vt cum de regularibus agitur, qui se omnino Dei omnipotentis obsequio manciparunt, tollantur ea omnia, quæ eorum sanctum Christo pie inseruiendi institutum quoquo modo valeant perturbare. Sane post editam nostram constitutionem,quæ incipit, Cum de omnibus Ecclesiasticis ordinibus,&c. Super modo,& forma recipiendi & admittendi eos, qui sub religionis iugo Altissimo famulari desiderant, cum variæ sint exortæ dubitationes,& quæstiones, eæque postea ad audientiam nostram perlatæ. Nos ad tollendam omnem ambiguitatis occasionem, habita cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus congregationis super regularium negotiis, & consultationibus per nos institutæ matura deliberatione, de illorum consilio & assensu præsentem nostram perpetuo valituram declarationis constitutionem duximus promulgandam. Cum itaque inter alia dubitetur, num primo dicta nostra constitutio, vbi de illegitime genitis loquitur comprehendat etiam eos, qui postea per subseque͂s matrimonium fuerunt legitimati: Nos inhære͂tes sacrorum Canonum dispositioni,autoritate Apostolica tenore præsentium declaramus, illegitime natos ex iis parentibus, inter quos tempore quo ipsi geniti sunt, matrimonium rite consistere poterat, secuto postea matrimonio legitimos effectos sub dicta constitutione minime cõprehendi,sed eos tã quoad emittendã professionem, quã quoad consequendos gradus,honores,& dignitates sui ordinis æquo iure cũ illis, qui ex matrimonio legitimo & constanti nati sunt, censendos esse.

Illegitimos vero etiam ex soluto & soluta,qui antequam nostra constitutio emanaret professi, vigore,seu prętextu priuilegiorum,aut indultorum Apostolicorum,cuiuis ordini,religioni,monasterio, aut congregationi,eorumve superioribus in genere,vel in specie

in specie cōcessorū eo ipso per ingressū religionis, vel per eosdē superiores, siue alios quoslibet etiam Sedis Apostolicæ de latere Legatos, aut alios officiales, vel ministros, quauis præeminentia, vel autoritate, etiam Apostolica fungentes, aut facultate suffultos legitimati, aut ad gradus, honores & dignitates habilitati, seu reintegrati, & illis alias perfuncti sūt. Volumus post hanc, non obstantibus quibuscūque, tam antiquis priuilegiis, aut litteris Apostolicis, quā aliis indultis, seu declarationibus, etiāsi illa per nos post dictam constitutionem nouissime edita fuisse asserantur, honores, gradus, aut dignitates huiusmodi obtinere non posse, ac dispensationes & legitimationes quascunque eis nullatenus suffragari, nisi specialiter, & nominatim cum eorum singulis fuerit super natalium defectu ad honores, gradus, & dignitates obtinendas ante, vel post ingressum religionis per Rom. Pontificem immediate, vel de eius speciali mandato dispensatum, deque dispensatione, seu mandato per literas Apostolicas, seu in forma breuis, vel saltem per patentes literas Cardinalis protectoris de ipsius Roma. Pontificis voluntate fidem facientes legitime constiterit.

Hoc est derogatum per Gregorium XIII.

Eos pariter, qui tēpore publicationis nostræ constitutionis in suis religionibus, sine huiusmodi speciali Rom. Pontificis dispensatione officia, honores, & dignitates habebāt ad vitam, eo ipso ab illis amotos, & absolutos harum serie declaramus. Ad tempus autem illa obtinentes permittimus in sua administratione vsque ad finem sui temporis conseruari: ita tamen, vt in posterum, nec tempus ordinarium eis prorogari, aut extendi, neque ipsi ad alias non modo similes, verum etiam, neque ad inferiores, aut altiores & maiores dignitates, honores, gradus, ascendere possint, perinde ac si idipsum in præfata nostra constitutione ab initio expressum fuisset.

Hoc est derogatum per Gregorium XIV.

Ne tamen huiusmodi religiosi in liberalium artium, ac præsertim sacræ Theologiæ studiis, & religiosis profectibus segniores fiant, atque eorundem pia studia refrigescant, eos nosse volumus, quod si ipsorum quispiam eximia doctrina vitæque, & morum sanctitate excellere reperietur, deque eorum probitate & præclaris meritis ordinum protectores eam apud nos fidem fecerint, vt non immerito sperari queat, eorum doctrinam & operam ipsi ordini & sanctæ Dei Ecclesiæ vsui & commodo futuram, tunc demum indulgentiam & benignitatem nostram facile experientur.

Quoniam vero à multis quæsitum est sub nomine bonorum, graduum, & dignitatum à quibus illegitimi penitus excludumur, quid potissimum sit intelligendum. Declaramus hac in re, de qua nunc agitur, appellatione dignitatum, honorum, graduum, debere intelligi Præpositatus, Abbatiatus, Prioratus, Guardianatus, Custodiatus, Prouincialium, ac Generalium superiorum officia, & alia his similia cum honore & superioritate coniuncta.

Hæ duæ declarationes de illegitimis iam non sunt necessariæ, cū Gregor. XIV. reuocauerit quoad hoc cōstitutionem Sixti V. primam.

Ab officiis autem oneris, veluti lectoris, confessarij, studiorum, & sacræ Theologiæ Magistri, Regentis, prædicatoris verbi Dei & cæteris huiusmodi, imo etiam à voce actiua à sacris ordinibus suscipiendis, ipsorumque ministerio ipsos illegitimos, dummodo ex sacrilegio, vel incestu geniti non sint, nequaquam arcemus.

Cum vero in quibusdam religionibus capitula prouincialia, aut nunquam, aut non quotannis, sed rarius celebrantur: quædam etiam monasteria, aut domus huiusmodi in remotissimis regionibus hæreticorum, aut infidelium tyrannidi finitimis sita sint, ne ij, quos extra capitula ad habitum, vel professionem regulares admitti prohibuimus, tempus celebrandis capitulis præfixum nimis diu expectare, aut ad ea cum maximo incommodo accedere cogantur, concedimus, & indulgemus.

Vt in qualibet prouincia saltem duo, vel, si commode fieri poterit, tria, aut plura monasteria, seu domus regulares deputentur, quarum, seu quorum superiores infra annum saltem ad inquisitionem super Nouitiis faciendam, & ad ipsos religiosos iuxta formā præfatæ constitutionis recipiendos, & ad alia, quæ in ipsa constitutione continentur, peragenda insimul congregentur.

Quod si paucitas, aut nimia distantia monasteriorum, ne id quidem patiatur, saltem tribus ex antiquioribus patribus vnius monasterij, aut domus eius prouinciæ huiusmodi facultas & autoritas per Capitulum generale, scilicet, monachorum, vel prouinciale Mendicantium, & reliquorum regularium eius ordinis demandetur.

Verum in iis monasteriis, domibus, & locis regularibus, quæ aut nondum in congregationes redacta, aut alias nulli prouinciæ subiecta sunt, statuimus, vt trina Capitula conuentualia tribus distinctis, cum interuallo saltem decem dierum, vicibus celebrata, eandem in recipiendis nouitiis per trinas huiusmodi distinctas vices approbatis, habeant autoritatem, quæ per nostram constitutionem Capitulis prouincialibus est attributa.

Neque vero si in generalibus vel prouincialibus Capitulis aliqui vocales desint, nec si à Diffinitorum consensu aliquis discrepauerit, idcirco receptio religiosorum retardari, impediri, aut impugnari debebit, sed satis esse volumus, si vocalium & suffragiorum numerus legitimus à iure, vel per cuiuscuque ordinis statuta præfinitus interuenerit. Et quod de Capitulo prouinciali, aut generali dictum est, idem iuris statuimus, si quæ religiones non capitulorum, sed congregationum, aut dietarum, vel alio quouis nomine vti reperiantur.

Quod autem pertinet ad professionem tam illegitimorum, quam eorum, qui post XVI. ætatis annum expletum regularem habitum susceperunt, quia tūc demum vere & proprie religiosi effici dicūtur cum professionem emittunt. Declaramus eos, qui ante prædictam nostram constitutionem habitum susceperint, & post ipsius promulgationem cupiunt profiteri, non alias ad professionem admittendos esse, quā facta inquisitione, & seruata forma in ipsa constitutione præscripta, & eorum, qui post dictam promulgationem etiam ignoranter, non habita dicta inquisitione, & non seruata forma, ad professionem admissi fuerint, professionem nullius esse roboris & momenti. In oblatis autem & conuersis professionem emittentibus satis erit, si quoad mores, & statum personarum ipsa inquisitio fiat.

Sed cum eadem ratio vigeat in tacita professione emittenda, quæ militat in expressa, statuimus, quod in quibusuis ordinibus, & religionibus, neque etiam tacita professio quorumcunque religiosorum induci possit, nec inducta intelligatur, nisi in receptione constitutionis forma seruata fuerit.

Si quis vero ante editā nostram constitutionē iam tacite professus, expresse cupiat profiteri, vel si quis apostata ad suam religionem redire voluerit, inquisitio & forma præscripta non erit necessaria, nisi vel de moribus, statu & qualitate personæ, vel de validitate ipsius tacitæ professionis dubitatio aliqua oritur.

Ij autem, qui in locis à sua patria longissime remotis degentes, vel quorum patria ab hæreticis vel infidelibus misere oppressa detinetur, voluerint se diuinis obsequiis sub regulari habitu dicare, vt in hoc quoque Sedis Apostolicæ benignitas elucescat, quæ cunctos mortales, præsertim vero exteros, ex longinquis religionibus ad eam assidue confluentes materno sinu libenter amplectitur, Sancimus exteros huiusmodi & aduenas, quamuis non liquido cōstet de iis omnibus, quæ in cōstitutione nostra requiruntur, tamen si diligentia adhibita nihil appareat, quod eos impediat, habiles reputandos esse.

Quod si quis ante, vel post constitutionem ipsam professus ad sacros ordines, vel ad honores, gradus & di-

& dignitates promotus existat, & postmodum in eo natalium defectum aut criminum in dicta constitutione nostra expressorum notam, quæ prius ignorabatur, detegi contigerit, Decernimus eum statim post huiusmodi defectus notitiam habitam, non alias quam iuxta formam ipsius constitutionis ad honores, gradus, & dignitates, aut ad executionem sacrorum ordinum admitti debere.

Contra criminosos vero, quorum professio eadem constitutione nostra irrita declaratur, ac propterea iudicibus & curiis sæcularibus procedendi facultas conceditur, tunc demum id locum habere volumus, & non aliter, cum actis publicis constiterit, ipsos iudices, & curiam sæcularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel inquisitionem instituisse.

Cæterum quæ à nobis circa religiosos viros in præfata constitutione sancita sunt, ea nequaquam volumus ad Moniales nunc extendi.

Postremo dum interdicimus ne quis regularis alterius prouinciæ intra aliquod monasteriũ, domum vel locum alienę prouinciæ, etiam tanquam hospes, & ad modicum tempus recipi possit, nisi à superiore loci, vbi residebat, & à quo discessit, licentiam expressam in scriptis exhibuerit, vel nisi satis cognitus sit, id obseruari volumus, non solum in religiosis itinerantibus de vna in aliam prouinciam, sed in iis quoque, qui proficiscuntur de vno in aliud eiusdem prouinciæ monasterium, tam sui quam alterius ordinis. Quod si dicerent se ad Apostolicam Sedem confugere ob grauamina à suis superioribus sibi illata, & ideo ab ipsis superioribus licentiam, & literas obtinere non potuisse, non propterea vllo modo recipi valeant nisi fide dignorum testimonio de petita ab eis licentia, & per suos superiores denegata constiterit.

In alma vero vrbe nostra, religiosi, aduenæ & peregrini de grauaminibus sibi illatis conquerentes nullibi sine huiusmodi literis, aut licentia recipiendi erunt, nisi prius ad congregationem dictorum Cardinalium super negotiis regularium à nobis deputatorum, vel ad suos protectores remittantur, vbi ipsis auditis pro rerum & personarum qualitate quid agendum sit statuetur.

Reliqua autem in priori nostra constitutione contenta, quæ in præsentibus literis non declarantur, volumus perpetuo firma & valida, & in suo robore permanere, ac ab omnibus ad quos spectat, inuiolabiliter obseruari.

Et si quid à nobis alicui ordini, aut religioni, præter, aut contra præfatæ constitutionis formam post illius editionem circa recipien. extra Capitula nouitios, aut alias indultum, aut concessum fuit, id omne ac desuper confectas literas prorsus reuocamus & annullamus, ac ad terminos præsentis cõstitutionis reducimus, & alias nemini volumus suffragari.

Decernentes sic in præmissis vniuersis & singulis per quoscunque iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum sacri Palatij Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate in quauis causa & instantia vbique iudicari & diffiniri debere. Necnon irritum & inane si secus super his à quoquam quauis autoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Non obstãtibus præfatis, & aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon quorumcunque ordinum, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, religionum, monasteriorum etiam eorum, quæ ordinũ capita dicuntur, Prioratuum, domorum, & quorumuis regularium locorum iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, cõsuetudinibus, stabilimentis, vsibus & naturis quantocunque tempore obseruatis, necnon fundationibus eorundem, aliis quoque priuilegiis, indultis, exemptionibus, & literis Apostolicis illis omnibus, ipsorumque superioribus Generalibus, vel Prouincialibus, Conuentibus, Capitulis, Fratribus, & personis per quoscunque Rom. Pontif. prædecessores nostros ac nosmetipsos, etiam post primam dictæ nostræ constitutionis publicationem, & præfatam Sedem etiam per modum statuti perpetui, ac initi & stipulati contractus, seu quasi, nec non motu, scientia & potestatis plenitudine similibus, ac etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, aliorumque Principum, sanctæque R. E. Cardinaliũ, ac de eorum consilio & assensu, etiam consistorialiter habito, quomodocunque, ac sub quibusuis tenoribus & formis, necnõ cum quibusuis restrictiuis, præseruatiuis, annullatiuis, derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & aliis decretis quomodocunq; concessis, confirmatis, & etiam iteratis vicibus extensis, & moderatis, etiamsi in eis ac statutis, stabilimentis, & fundationibus præfatis caueatur expresse, quod nunquã eorum priuilegia, & indulta reuocata, vel moderata, aut immutata intelligantur, nec illis in toto vel in parte derogatum censeatur per quascunque literas, etiam derogatoriarum derogatorias, ac alias fortiores & efficaciores clausulas in se continentes, nisi illorum, ac etiam certarum specialium literarum Apostolicarum inde confectarum vere, non autem per clausulas generales, vel speciales idem importantes inserto tenore, ac de simili Cardinalium consilio, quodque semper in huiusmodi derogationibus, & aliis dispositionibus censeatur, apposita clausula, quod tunc demum nec aliter, nec alio modo effectum sortiantur, cum superiorum Capitulorum & conuentuum præfatorum ad id accedat assensus, quodque derogationes, & aliæ dipositiones huiusmodi aliter effectum non habeant, nisi consistorialiter factæ, & per trinas distinctas literas earundem tenorem continentes tribus distinctis vicibus superioribus capitulis & conuentibus præfatis fuerint intimatæ, eorumque pariter ad id expressus accedat assensus; aliter vero factæ viribus & effectu omnino careant, ac superiores, Capitula, conuentus, & aliæ personæ præfatæ ad parendum illis & decretis desuper processibus, eorumque executoribus & subexecutoribus, ac ipsorum mandatis & monitionibus minime teneantur, sed literarum huiusmodi executionem omnino impedire, nec ratione resistentiæ censuris Ecclesiasticis, etiam per ipsos executores, vel subexecutores latis innodari possint. Quibus omnibus etiamsi alias de eis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importãtes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis & insertis habentes, harum serie specialiter & expresse derogamus, & quatenus effectũ præsentium quoquo modo impedire, vel retardare, vel illis obesse possent, ea omnino tollimus & abrogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Vt autem præsentes literæ omnibus plenius innotescãt, mandamus illas ad valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & in Cancellaria Apost. nec non acie Campi Floræ publicari, eorumque exempla de more affigi. Volumusque & decernimus, vt ipsarũ præsentium exempla, etiam impressa, manuque Notarij publici, & sigillo Prælati Ecclesiastici, aut illius curiæ obsignatum eandem vbique locorum fidem faciant, quam ipsæ præsentes facerent, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum, voluntatum, permissionis, concessionis, indulti, statuti, sanctionis, decretorum, derogationis, sublationis, & abrogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit,

rit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. Romæ in monte Quirinali, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingẽtesimo octuagesimo octauo, xij. Kalend. Nouembris, Pontificatus nostri anno quarto.

E. Card. Prodat.

Ioan. Aug. Papius.

Registrata apud Ioan. Angelum Secretarium.

S. de Vrsinis.

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo octauo, indictione prima, die vero septima mensis Nouembris, Pontificatus sanctiss. in Christo Patris, & D.N.D. Sixti diuina prouidentia Papæ V. anno quarto. Retroscriptæ literæ Apostolicæ affixæ & publicatæ fuerunt in valuis Basilicarum sancti Ioannis Lateran. & sancti Petri Principis Apostolorum de Vrbe, nec non Cancellariæ Apostolicæ & aciei Campi Floræ, vt moris est, per nos Ioan. Baptistam Bagni, & Octauium Tagliettum S.D.N.PP. Cursf.

Alex. Parabiachus Mag. Curs.

MODERATIO CONSTITVTIONUM Sixti V. fœlicis recordationis, contra illegitimos regularium facta à S.D.N. Gregorio Papa XIIII.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Circunspecta Romani Pontificis prouidentia, ea quæ rationabilibus causis autoritate Apostolica sancita fuerunt, ipsa rerum experientia suadente, & aliis interdum non minus iustis causis moderatur, & immutatur, prout in Domino conspicit salubriter expedire. Sane licet alias fœlicis recordationis Sixtus PP. V. prędecessor noster nonnulla circa qualitates, modum, & formam admittendi religiosos ad quoscunque ordines salubriter statuerit, prout in duabus desuper, prima videlicet sub datum VI. Kal. Decemb. anno 3. & altera sub datum XII. Kal. Nouemb. anno 4. sui Pontificatus editis constitutionibus latius cõtinetur, quia tamen vsu comprobatum est, multa inuẽta fuisse impedimẽta, propter quæ ea quæ in pręmissis statuta fuerunt, executioni minime mandari poterunt. Vnde quamplures literis & pietate insignes viri à sancto proposito regularem ducendi vitam abducti, ac impediti, atq; etiam alij diu cum magna eorum laude in religione versati ab illius dignitatibus, honoribus, prælaturis cum non modico religionis & ordinum huiusmodi detrimento repulsi, & inhabiles penitus redditi fuerint. Nos igitur ea quę docuit experientia, salubriter fuisse constituta confirmare, quæ vero moderatione aliqua indigere moderari volentes, ac dictarum constitutionum, & inde sequutorum quoruncumque tenores etiam veriores præsentibus pro expressis habentes, vitam cum venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus super negotiis & constitutionibus regularium deputatis matura deliberatione de eorundem consilio prædictas constitutiones in ea parte cauetur. Ne illegitimi ex certo inibi expresso damnato toro, vel complexu ad quancumque religionem, neque ad habitum, aut professionem regulares, sed tantum ad habitum conuersorum, aut famulorum in monasteriis, aliisque locis regularibus seruientium admittantur, & si post dictam constitutionem professionem emitterent, voluit eam nullius esse momenti. Et in altera parte, in qua illegitime genitos, etiam ante ipsas constitutiones professos, vigore priuilegiorum, aut indultorum Apostolicorum, cuius ordini, religioni, monasterio, aut congregationi, eorumque superioribus in genere, vel in specie concessorum, etiam ipsi per ingressum religionis, vel per eosdem superiores legitimatos, seu ad gradus, honores, & dignitates habilitatos, seu integratos ab honoribus, gradibus, & dignitatibus quibuscunque tam antiquis, quam aliis, priuilegiis, literis Apostolicis, indultis, aut declarationibus non obstantibus excludi, atque dispensationes quascunque, aut legitimationes non suffragari, nec in futurum cum his, nisi à Sede Apost. priuilegiis quibuscunque non obstantibus dispensari posse voluit autoritate Apost. tenore præsentium ad terminos iuris reducimus, & moderamur, ac omnes dispensationes, & habilitationes vigore priuilegiorum, aut indultorum Apostolicorum, cuius ordini, religioni, monasterio, aut congregationi eorumve superioribus, in genere, vel in specie, vt perfertur, concessorum, quæ tempore constitutionum huiusmodi vsu recepta, & nõ sub illis, & aliis reuocationibus, comprehensa erunt, per quoscunque eorum superiores factas in pristinum statum, & validitatem, in quibus ante ipsas constitutiones existebant, restituimus, & reintegramus, volentes iisdem cõstitutionibus non obstãtibus eos qui quouis modo illegitime procreati fuerint, ad habitum, & professionem regulares admitti posse, quemadmodum admitti poterant, si supradictæ constitutiones editæ non fuissent, ita tamen vt cum de recipiendis quomodocumque illegitime natis ad habitum, & professionem ordinum quorumcunque agetur, ij ad quos huiusmodi receptio spectat præter alia, ex quibus ex dictarum constitutionum præcepto circa quoscunque etiam legitimos, disquirere debent, diligenter vitam eorum, & mores inquirant, & itademum recipiant, si tamen bonam indolem, & virtutis specimen præseferant, ac tot eis merita suffragentur, vt natalium suppleant defectum, eorumque receptio religionis commodo & vtilitati profutura videatur. Et super hoc ipso ij ad quos (vt dictum est) pertinet huiusmodi receptio, matura deliberatione habita ita censuerint, & iudicauerint, dummodo tamen filius illegitimus in religione, in qua pater siue ante, siue post natiuitatem dicti filij professus fuerit, ipso patre viuẽte non admittatur, quod expresse prohibemus. Volumus quoque, ac statuimus licere Generali, aut Prouinciali singulorum ordinum, aut congregationum, aut hospitalium, ad quos dicta dispensatio spectat, iuxta tenorem priuilegiorum & indultorum Apostolicorum eis concessorum, quæ dummodo vsu recepta, nec alias sub vllis reuocationibus comprehẽsa sint, vt præfertur in hac parte reualidamus cum illegitimis, quos alias dictus Generalis, aut Prouincialis, cum Generali, Prouinciali, seu intermedio Capitulo, & non alias suffragantibus meritis dignos, iudicauerint ad honores, gradus, & dignitates obtinendas, dispensare, ac dispensationes huiusmodi pro tempore ita factas, & inde sequuta quæcunque, vt antea valere, & tenere, perinde, ac si supradictæ constitutiones non emanassent. Cæterum cum acceperimus nonnullarum religionum, & ordinum, præsertim monachalium monasteria ita instituta esse, vt in eis perpetua quidem filiatio constituatur, ideoque receptio nouitiorum in vnoquoque monasterio ad superiorem Prælatum, & Capitulum eiusdem monasterij tantum pertineat, quæ etiam monasteria, vt plurimum inter se longe distant, nec generalia prouincialia, aut intermedia Capitula, nisi perraro celebrare solent: ideo statuimus, vt superiores illorum monasteriorum de consensu sui Capituli, præhabita simul cum his, de quibus in vnaquaq; religione, aut monasterio, iuxta eius constitutio-

stitutio-

stitutiones, recipiendus interrogari solet, aliqua informatione super his, quæ in dictis constitutionibus continentur ad receptionem huiusmodi procedere valeant, dummodo tamen antequam ad professionem admittatur, plenaria, & eo modo, prout in dictis constitutionibus habetur, inquisitio fiat, vt postea ab eis à quibus examinari solent, diligenter examinentur, & approbentur, & demum in dicto Capitulo coram superiore referantur, volentes quod superiores prædicti cum eorum Capitulo, aut vbi mos non fuerit celebrandi Capitula cum tribus, aut quatuor ad id congregatione, per vota secreta deputatis, seruatis eorum regularibus institutis, ac supradictis omnibus eandem in recipiendis nouitiis habeant autoritatem, quæ per dictas constitutiones prouincialibus Capitulis est attributa, decernentes sic, & non alias per quoscunque iudices, & commissarios, quauis autoritate fungentes, etiam Romanæ Curiæ Cardinales, & causarum Palatij Apostolici auditores sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & autoritate vbique iudicari, & diffiniri debere, irritum quoq; & inane quidquid secus super his à quoquam quauis autoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis aliis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quod præsentium transumptis, etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati, vel personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis eadem prorsus fides in iudicio, & extra illud adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reductionis, moderationis, reintegrationis, prohibitionis, renalidationis, statutorum, voluntatum, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo nonagesimo, Idus Martij, Pontificatus nostri anno primo.

Clemens PP. VIII. ad perpetuam rei memoriam.

Altissimę paupertatis via, quæ ducit ad vitam, quam Domini vestigiis illustratam Seraphicus ille B. Franciscus diuino spiritu ductus secutus est, cupientibus illam ingredi Apostolicę Sedis prouidentia circunspecta debito consueuit adesse pręsidio. Dudum siquidem f. recor. Sixtus PP. V. prędecessor noster perpetuo statuit & ordinauit iuuenes in aliquam religionem recipi non posse, nec debere, nisi prius de eorum parentibus, patria, & anteacta vita & moribus diligenter inquiratur, ac compertum sit eos deuotionis, & pietatis feruore vitam religiosam sponte, & ex animo elegisse, & de iis in generalibus vel prouincialibus Capitulis plena & indubitata fides fieri debeat, prout in litteris dicti prædecessoris sexto Kalendas Decembris, Pontificatus sui anno tertio, confectis plenius continetur; cum autem, sicut accepimus, prædicta Capitula non nisi sexennij vel triennij spacio celebrari soleant, animaduertentes tanti temporis mora posse pias proficeri, volentium mentes tepefieri, & à tanto proposito adimplendo forsan etiam abstrahi, nos ad ea remouenda, quæ religiosorum eorum propositum impedire quoquo modo possint, intenti, harum serie in Hispaniis tantum concedimus Ministro & Commissario generalibus, ac etiam Ministris prouincialibus dicti ordinis fratrū Minorum de Obseruantia nuncupatorum, quod extra Capitulum quocunque tempore possint, & valeant recipere iuuenes ad habitum de consensu quatuor Diffinitorum, vel de consensu quatuor fratrum ex antiquioribus illius domus, in quam iuuenes recipiēdi sint. Concedimus quoque quod ipsi coram Notario, vel fratres per eos ad hoc deputari possint, ac debeat ad inquisitionem huiusmodi faciendam vocare testes, & ab eis recipere iuramentum, quod si à prædictis superioribus dicti ordinis, ac fratribus per superiores, vt præfertur, deputatis in pręmissis contra factum fuerit, voce actiua, & passiua, necnon officiis gradibus, & honoribus, & dignitatibus quibuscunque per eos obtentis eo ipso in perpetuum priuati & tam ad illa, quam ad alia, quæcunque in posterum obtinenda perpetuo inhabiles, & incapaces, ac excommunicationis sententia innodati ipso facto existant, decernentes susceptionem habitus, & professionem ac inde sequenda quęcunque valere, perinde, ac si iuxta tenorem dictæ constitutionis facta fuissent. Non obstantibus dicta & altera illius declaratoria, fel. recor. Sixti V. constitutionibus, necnon moderatione fel. recor. Gregor. XIV. prædecessorum nostrorum, quas in omnibus aliis sub pœnis in illis contentis obseruari prorsus volumus, & mandamus, ac quibuscunque aliis in contrarium facientibus. Cæterum quia difficile foret præsentes literas ad singula quoque loca vbi necesse fuerit, deferri, volumus, & similiter autoritate Apostolica decernimus, quod præsentium transumptis, etiam impressis, & manu Ministri, seu Commissarij vel Procuratoris Generalium dicti ordinis suscriptis, de eorum sigillo obsignatis eadem fides prorsus adhibeatur, quæ pręsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensę. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 14. Aprilis M. D. XCII. Pontificatus nostri anno primo.

M. Vestrius Barbianus.

F. Ferdinandus Gemener; Procurator generalis ordinis.

Romæ apud Paulum Baldum impressorem cameralem, 1592.

Sequitur Bulla concessa à S.D.N. Clemente VIII. Papa, illustri monasterio sancti Stephani Salmanticensis ordinis Prædicatorum, qua concessione fruuntur aliæ religiones Mendicantes in domibus, vbi adest Magister studentium, cum omnia concessa vni domui ordinum Mendicantium censeantur totis ipsis ordinibus indulta, prout probatum est in superioribus, quæstione X.

Clemens P. VIII. ad perpetuam rei memoriam. In his quæ ad religionum propagationem spectant, autoritatis nostræ partes libenter interponimus, prout in Domino salubriter conspicimus expedire, alias siquidem fe. re. Sixtus Papa V. prædecessor noster, iustis tunc suadentibus rationibus ductus, sua perpetuo valitura constitutione, quæ incipit, *Cum de omnibus Ecclesiasticis ordinibus*, sub dat. sexto Kal. Decemb. Pontificatus sui anno tertio, emanata, inter alia statuit & ordinauit, vt iuuenes decimum sextum ætatis suæ annum excedentes aliquam religionem ingredi volentes, non prius ad habitum recipi, & ad professionem admitti possent, quam de eorum anteactæ vitæ, ac morum honestate, ac de legitimis natalibus, aliisque eorum qualitatibus, tunc expressis iuridice, ita instrumenta desuper formanda, coram testibus, & notario, ad Capitula generalia, vel prouincialia, in quibus per Diffinitores Capituli approbarentur, deferri deberent constituisset, prout

prout in eadē cōstitutione latius continetur. Quæ cū difficillime adimpleri posse, experiētia postmodum cōpertum extitisset, eandē constitutionē Sixti prædecessoris fe. re. Greg. P. XIV. & prædecessor noster moderatus fuit, vt huiusmodi receptiones & approbationes per Priores quatuor domorum fierent, ita vt qui ad religionem admitti vellent, ad quatuor eiusdem religionis, quam elegissent, domos accederent & ab earundem Prioribus approbationem deferrent, vt in aliqua ipsarum domorum recipi possent. Denique Sixtus V. ordini fratrum Minorum concessit, vt huiusmodi recipiendorum approbationes per quatuor fratres ex antiquioribus eiusdem domus, in qua habitum peterent à Diffinitoribus nominatos fieri possent, ipsique quatuor antiquiores nominati ad inquisitionem faciendam procedere, ac ad hunc effectum testes vocare, & ab eis iuramentum recipere coram tabellione, & alia requisita facere valerent, prout in diuersis eorundem prædecessorum literis plenius continetur. Cum autem, sicut pro parte dilectorum filiorum, Prioris, & Conuentus domus S. Stephani Salmantini ordinis fratrum Prædicatorum, nobis expositum fuit, eidem Priori, & Conuentui, per dictum Sixtum prædecessorem, ad petitionem & supplicationem bo. me. Antonij tituli sanctorum Ioannis, & Pauli Presbyteri, Cardinalis Carrafæ nuncupati, viuæ vocis oraculo indultum fuerit, vt instrumenta per tabellionem coram testibus facta super qualitatibus iuuenum in dictum conuentum ad habitum recipi petentium, per Priorem, seu Præsidentem, ac subpriorem, magistrum nouitiorum, & magistrum studentium, eiusdem domus iuridice approbari, vel reprobari deberent. Cumque huiusmodi receptionis forma facilior, & commodior existat, quam aliæ supradictæ, nihilominus hanc etiam multa incommoda pati compertum est, multosque à religionis ingressu diuersis rationibus propterea arceri, atque à proposito abduci, & ea de causa religiosorum numerus in dies minui. Quod si eisdem Priori, & conuentui licitum esset iuuenes huiusmodi religionis habitum ibi suscipere, volentes præuio tantum ipsorum iuramento se non esse criminosos rationibus obligatos, à quibus non possent faciliter expediri, nec furto, latrocinio, aut homicidio notatos, nec aliis impedimentis, in dicta bulla Sixti V. contentis detineri ad habitum admittere, postea intra tempus probationis, de eisdem qualitatibus inquisitionem, & indagationem, iuxta indultum Sixti V. scriptum viuæ vocis oraculo concessum facere, ex hoc profecto domus præfata, quæ valde insignis extitit, pristino splendori, cum religiosorum propagatione, & diuini cultus augmento restitueretur, ideo nobis dictorum Prioris, & conuentus nomine fuit humiliter supplicatum, vt in præmissis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui religiosorum propagationem, & diuini cultus augmentum quantum cum Domino possumus libenter procuramus; singularum literarum præfatarum tenores præsentibus pro expressis habentes, ac Priorem, ac conuentum præfatum singulares personas à quibusuis excommunicationis, suspensionis, vel interdicti aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentium duntaxat ad consequendum, harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, de venerabilis fratris nostri Michaelis Epi. Albanen. Cardinalis Alexandrini nuncupati, ordinis Prædicatorum protectoris, cōsilio, eisdem Priori & Conuentui, *nunc & pro tempore existentibus, vt quoscunque iuuenes, etiam decimum sextum ætatis suæ annum excedentes ad habitum in eodem conuentu admitti petentes, recepto ab eis iuramento, quod criminosi, rationibus, vt præfertur, obligati, furto, latrocinio, aut homicidio notati, aut aliis impedimentis in dicta Bulla Sixti V. contentis detenti non sint, recipere, ac postea per aliquem eiusdem conuentus religiosorum, ad hoc deputatum ad inuestigationem anteactæ illorum vitæ, ac morum, & reliquorum præmissorum, absque strepitu iudiciario, sed per scrutinium secretum procedi facere, qui ad hoc deputatus processum, & informationem captam dictis Priori, seu Præsidenti, ac superiori, & magistro Nouitiorum & studentium à quibus approbari, & reprobari possit, referre fideliter debeat, libere, & licite possint, & valeant, auto. Apost. tenore præsentium concedimus, & indulgemus.* Decernentes præsentes literas de nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel alio quopiam defectu, notari vel impugnari, aut quomodolibet infringi, suspendi, limitari, vel retractari, aut in ius vel controuersiam reuocari nullatenus posse, sed semper validas, & efficaces existere, & fore, ac ita perpetuo in eodem conuentu obseruari debere, sicque per quoscunque iudices, ordinarios, aut delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & autoritate, iudicari & diffiniri debere, ac irritum & inane, quicquid secus super his à quoquam quauis autoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac Apostolicis constitutionibus, & ordinationibus, ac eiusdem conuentus & iuramento confirmatione Apost. vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis, indultis, & literis Apost. in contrarium præmissorum, quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis. Quibus omnibus, & singulis eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Datis Romæ apud S. Marcū sub annulo Piscatoris, die x. Sept. M.D.XCVII. Pontificatus nostri, anno sexto.

M. Vestrius Barbianus.

QVÆSTIO LV.

De reliquiis Sanctorum in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quomodo reliquiæ Sanctorum sint adorandæ.*
2 *Cuius autori ate possunt transferri Sanctorum reliquiæ de vno loco in alium.*
3 *Vtrum Agnus Dei possit depingi, & vendi.*

ARTICVLVS I.

Quomodo reliquiæ Sanctorum sint adorandæ.

RESpondeo dicendo, quod Concilium a Tridentinum definiuit Sanctorum Martyrum & aliorum cum Christo viuentium sancta corpora, quæ viua membra fuerunt Christi, & templum Spiritus sancti ab ipso ad æternam vitam suscitanda, & glorificanda, à fidelibus esse veneranda, per quæ multa beneficia, à Deo hominibus præstantur, ita vt affirmantes Sanctorum reliquiis venerationem, atque honorem non deberi, vel eas aliaque sacra monumenta à fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetrandæ causa Sanctorum memorias frustra frequentari, omnino damnandos esse, prout iam pridem eos damnauit, & nunc etiam damnat Ecclesia, & ita in Synodo b Magunt. celebrata, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo nono dicitur, Reliquias etiam Sanctorum, velut diuinæ gratiæ olim receptacula & verissima Christi membra, & pura Spiritus sancti domicilia monemus in Ecclesiis nostris, vel ob id proponendas & religiosa pietate venerandas, vt per eas fideles commoniti discant virtutē, & fidem Sanctorum imitari, & alicubi in his sanguinolentas notas, & pro fidei Christi tolerati Martyrij vestigia cernētes admonean-

a *Conc. Trid. sess. 25. de reform. in decreto de inuocatione data & de reliq. sanct.*

b *Magunt. c. 43.*

admoneantur, spem fidei nostræ non esse inanem, pro qua omnia dira pati sancti Martyres in animum sibi induxerunt, quorum exemplo ipsi etiam ad aduersitatum omnium tolerantiam animentur, quam venerationem secundum doctissimum & acutissimum Burgensem vaticinatus nobis fuit Isaias c, in his verbis, *Et annunciabunt gloriam meam gentibus, & adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino, in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis ad montem sanctum meum Hierusalem, dicit Dominus, quomodo si inferat filij Israel munus in vase mundo in domum Domini.* quæ Isaiæ autoritas, ait Burgensis, est exponenda de Martyribus Christi Domini, qui in diuersis partibus mundi fuerunt pro testimonio Dei interfecti, quorum corpora, seu ossa, adducuntur frequenter de cunctis gentibus in equis & quadrigis, scilicet honorifice & diuersis & variis modis ad montem sanctum meum Hierusalem, scilicet, Ecclesiam, & ait Isaias; *quomodo si inferant filij Isael munus in vase mundo in domum Domini*, in quibus verbis significare vult, quod tanta fiet veneratio reliquiis Sanctorum in Ecclesia, sicut olim fiebat in templo, cum aliquod munus solemnissimum ibi offerebatur, & in hoc innuit Propheta quoddam notabile pertinens ad perfectionem noui status in lege gratiæ; in lege enim veteri corpora, seu ossa mortuorum erant immunda in tantum, quod contaminabatur sacerdos per contactum mortuorum, vti in libro d Leuitici patet; sed in lege noua hoc non habetur, imo reliquiæ Sanctorum in altaribus ponuntur, & in vasis mundissimis collocantur, & minime immundæ iudicantur, sed vt munus solemnissimum & grauissimum coram Christo Domino offeruntur. Differentiæ autem ratio inter legem nouam & veterem ea esse potest, quia animæ defunctorum in lege veteri quantumcunque sanctæ fuissent à diuina visione separabantur, vnde & corpora eorum merito separanda erant à sanctuario, cuius oppositum est in lege noua, in qua animæ Sanctorum beatifice Deo coniunguntur, vnde ad perfectionem sui status pertinet, vt eorum corpora & reliquiæ à fidelibus venerentur, & ita reliquiæ Sanctorum sunt reuerenter obseruandæ, & si sunt antiquæ, extra capsam ostendi non debent, prout in quadam decretali e præcipitur, & ratio huius prohibitionis secundum Abbatem f est, quia cum ostenduntur extra capsam ossa nuda & vetera & antiqua, multorum deuotio tepescit, & datur detractoribus causa obloquendi, Dicent enim, quod si fuisset Sanctus, ossa non fuissent sic dispersa, non aduertentes; quod omnibus puris hominibus generaliter dictum est, *Cinis es & in cinerem reuerteris*; ab hac tamen vniuersali lege excipitur beata Virgo Maria, prout tenet vniuersalis Ecclesia, & tradit doctissimus g Cordoua. Vnde ego propriis oculis vidi in festo canonizationis sancti Didaci nostræ sacræ religionis alumni, quæ Compluti fuit celebrata de consilio & mandato inuictissimi & Christianissimi Philippi II. Regis Hispaniarum, vt facies corporis Sancti velo obtenderetur tempore quo eius charissimus filius Princeps adhuc puerulus (nunc Philippus III. Rex Hispaniarum) ad adorandum corpus sanctum accedere debebat, & hoc nõ alia ratione, nisi vt ipse non videret extremitatem nasi, & labia oris sancti consumpta, sed occuparetur in visione totius corporis inconsumpti, & integri, & miro & cælesti odore refecti, odorem suauissimum suauitatis dantis, & occuparetur in visione corporis rubicundi, quod ego vidi, palpaui, & osculatus fui, vt hac sola visione imbutus magis in deuotione, & veneratione Christianissimus Princeps inflammaretur, & à deformatione extremitatis nasi, & labiorum minime à tali feruore retraheretur, & ita comparatum fuit, vt ipse Christianissimus Princeps odore talium vnguentorum tractus, sit modo Rex deuotione huius sancti maxime affectus, cuius affectu omnes suos subditos ad eandem deuotionem incitat & prouocat, & monasterium Discalciatorum, quod cum primum ingressus Vallisoletum est, ædificari mandauit, sancto Didaco consecrari præcepit.

c Isa. 66.
d Leuit. 11. &
e c. 1. de reliquijs & vener. Sanct.
f Abbas in d. loc. n. 2.
g Cord. lib. 2. quæst. q. 17. p. 130. co. 2.

Reliquiæ de nouo inuentæ non sunt venerandæ in publico sine autoritate Sedis Apostolicæ, vt in dicta b decretali præcipitur, vt glossa intelligit de omnino nouis; secus si essent reliquiæ Sanctorum approbatorum: nam quando certum est, quod sunt reliquiæ Sancti canonizati, bene possunt sine autoritate Papæ in publico venerari, eo enim quod Sanctum canonizauit, concedit omnes eius reliquias publice posse venerari; quando autem oritur aliqua dubitatio, tunc habet locum decisio præfatæ decretalis, vt non venerentur publice sine autoritate Papæ, priuatim autem veneratione quadam virtuali non prohibet summus Pontifex has reliquias venerari.

b d. c. 1.

ARTICVLVS II.

Cuius autoritate possunt transferri Sanctorum reliquiæ de vno loco in alium.

RESpondeo dicendo, quod reliquiæ Sanctorum autoritate Papæ, vel Episcopi, vel sanctæ Synodi, prout in quodam Canone a mandatur, debent transferri, quod intelligunt Doctores esse verum loquendo de corporibus Sanctorum traditis perpetuæ sepulturæ iuxta terminos cuiusdam legis b, nisi necessitas immineat, quia tunc autoritate Præsidis prouinciæ, iuxta aliam legem c: quando autem non sunt tradita sepulturæ, bene transferri possunt sine alicuius autoritate ad alium locum religiosum, vt in alia lege d conceditur, & cum sæpe à summis Pontificibus censuræ promulgentur contra has portantes ab vrbe aliquas reliquias concessit *Alexander VI. fratribus Minoribus, vt possint sine scrupulo alicuius censuræ mittere reliquias extra vrbem pro consecratione aliarũ, & lapides cuiuscumque generis siue consecratos, siue non*, ita refertur in Monumentis e ordinum, & viuæ vocis oraculo concessit Pius V. vt quas reliquias ab amicis possunt habere religiosi Societatis absolute extra vrbẽ fas esset mittere; ita in Compendio f Societatis refertur.

a c. corpora de consecr. dist. 1
b l. vlt. C. de relig. & sump. fun.
c [illegible]
d l. si vendit. eod. ti.
e in 1. imp. f. 70. conc. 174
f Com. Societ. ti. reliquiæ.

ARTICVLVS III.

Vtrum Agnus Dei possit depingi & vendi.

RESpondeo dicendo, quod *Gregorius XIII. anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, octauo Calendas Iunij, Pontificatus sui anno primo in constitutione* g *quæ incipit*, Omni certo studio, *statuit, & ordinauit ac sub excommunicationis pœna ipso facto prohibuit & interdixit, ne quisquam siue vir, siue mulier, secularis, aut ecclesiastici, etiam regularis ordinis ille sit, & quocunque gradu conditione, statu, nomine, dignitate, & honore præcellat posthac in perpetuum Agnus Dei per Romanum Pontificem pro tempore existentem benedictos depingere, inficere, minio notare, vel aurum, aut colorẽ aliquem illis imponere, aut quidquam aliud superinducere, neque pingi, aut minari facere, neq; illos venales proponere seu tenere quouis prætextu qualibet ve de causa audeat: verum albos, & mundos Agnum illum purum & innocentem repræsentantes, qui occisus pretiosissimo sanguine suo nos redemit, & decenter, ac reuerenter à cunctis haberi, deferri & custodiri præcepit, & ita ab omnibus fieri, & censeri debere decreuit, & mandauit omnibus singulorum locorum ordinariis per vniuersum Christianum orbem constitutis eorumque vicariis in spiritualibus generalibus, vt præsentem constitutionem, & prohibitionem in suis quisque ciuitatibus, diœcesibus, statim publicari procurent, ita vt ad omnium notitiam quamprimum peruenire possit.*

g habet inter const. Apost. Greg. const. 1.

Circa quam constitutionem notandum est, quod non vidi illam seruare in his Hispaniarum partibus ab omnibus; licet aliqui habentes aliqualem huius constitutionis notitiam, eam transgredi formident, quæ à dominis Episcopis deberet certe publicari, vt ad omnium notitiam perueniret, & ab omnibus obseruaretur ea obseruãtia, quã summus Põtifex Gregor. XIII. iustissime præcipit ab omnibus custodiri.

Circa hanc quæstionem vide, quæ supra habes in Tomo *h* secundo.

h 2. to. 100.

QVÆSTIO LVI.

De restitutione, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Quid sit restitutio, & quotuplex.*
2 *Vtrum monasterium possit impetrare beneficium restitutionis eo quod priuatur quibusdam bonis sibi relictis, ne super his aliqua alienatio & hypotheca fieret, aut aliquis census constitueretur, sub pœna quod si talis alienatio, aut census constitutio fieret, ad illud monasterium pertineret.*
3 *Vtrum is, qui contraxit cum monacho absque licentia Prælati, sit obligatus restituere monasterio rem ex illo contractu acquisitam.*
4 *Vtrum bona incerta, quæ habent Nouitij, possint applicari, & restitui monasteriis, in quibus sumunt habitum.*

ARTICVLVS I.

Quid sit restitutio & quotuplex.

RESpondeo dicendo, certissimum esse lege naturali, diuina, & humana restitutionem ablati necessariam esse ad peccati dimissionem, & cum regulares propter Deum omnia reliquerint, oportet de restitutione aliquid agere, ne ipsi restitutionibus implicati peccatis innodentur, pro quorũ remissione ad religionem confugerunt, & sciendum est restitutionem læsioni opponi; nam & ea illud reddit, quod læsio abstulerat, vt dicitur in aliquibus legibus, & tradit *h* Bartolus, ideo restitutio, de qua agimus, est illius redditio quæ ablata est, secundum D. Thomã *i*, qui probat eam ad iustitiam commutatiuam pertinere, etenim sicut acceptio rei alienæ actus est iniustitiæ circa commutationem, ita & restitutio, quæ ei opponitur, erit actus iustitiæ commutatiuæ, cum per intelligentiam vnius contrariorum cognoscatur & alterum, & vis eius percipiatur, prout in multis doctrinæ suę locis nobis scriptũ reliquit *k* Arist. quod Dynus Iurisconsultus optime adnotauit. In commutatiua autem iustitia potissime attenditur damni per acceptionem illati compensatio per redditionem, & æqualitatẽ, quemadmodum ex eadem *l* Aristotelica constat doctrina. Damnum vero infertur alicui variis modis per occupationem iniquam propriæ rei, per eiusdem rei detentionem atque item per impedimentum, ne quis assequatur quod ei debitum est. In summa reducitur læsio his modis contingens ad alicuius boni priuationem, cum is, qui detinet rem alienam aut alteri debitam, eam videatur ab altero abstulisse, & eadem ratione, qui impedit ne quis assequatur bonum aliquod, plane dicitur bonum hoc ab altero auferre, prout resoluit doctissimus *m* Couarruuias dicens, quod restitutio aliquas habet radices à quibus deducitur, ab acceptione, scilicet aut à re accepta. Ab acceptione tunc procedit, quando quis ratione solius acceptationis tenetur alteri reddere, quod suum est, aut est ei debitum, vt in causis mutui, depositi, furti, rapinę, & similibus. A re accepta tunc deducitur restitutio, quoties quis rem alienam, aut alteri debitam habet, sicut diligenter tradiderunt D. *n* Thomas, Caietanus & Soto.

h l. quod si minor. §. restitutio. ff. de minori. l. 1. C. si aduersus trans. Bart. in l. qui pro ff. de pignor.
i D. Tho. 2. 2. q. 62. art. 1.
k Arist. 3. topic. & 4. Ethico. c 1. & 2 Ret. ad Theodo. Dynus in reg. possess.
l Arist. li. 5. ethicor.
m Couar. reg. possess. 2. p. in initio.
n D. Tho. & Caiet. 2. 2. q. 62. ar 6. Soto li. 4. de iust. q. 7. ar. 7.

Duplex autem est restitutio. Prima est, qua prior status totaliter innouatur, & sic dicitur restitutio in integrum, qua redditur possessio rei, aut ęquiualentis, & fructus, pristinum ius & omnia, quę à Iurisperitis dicitur esse prioris status vel iuris reintegratio, per quã subuenitur minoribus Ecclesiis, & monasteriis, & de ea in *a* iure late agitur, & de hac dicimus in articulo primo huius quæstionis. Secunda est, qua prior status non renouatur in totum, sed solum rei possessio, vel æquiualentis, per quam satisfit de re ablata, & damno, & interesse, quę aliquando significatur nomine redditionis, vt patet ex iure *b*; aliquando vero nomine satisfactionis, vt dicitur in quadam decretali, & de hoc agemus in secundo, & aliis articulis huius quæstionis.

a l. 1. C. de his qui in pasiis ca. auditis de in integrum restitut.
b c. cum tu de vsuris. c. ex literis de raptoribus.

ARTICVLVS II.

Vtrum monasterium possit impetrare beneficium restitutionis, eo quod priuatur quibusdam bonis sibi relictis, ne super his aliqua alienatio, & hypotheca fieret, aut aliquis census constitueretur, sub pœna, quod si talis alienatio aut census constitutio fieret, ad illud monasterium pertineret.

RESpondeo dicendo, quod Doctor Ioannes *c* Gutierrez hanc quæstionem dubiam esse putat, & vtranque partem posse controuerti, sed tandem se resoluens, ait, quod in casu proposito monasterio competit restitutio in integrum aduersus dictam alienationem, & census constitutionem à se factam contra prohibitionem testatoris, ne incurrat dictam pœnam priuationis, quia minor institutus hæres restituitur aduersus substitutum, vt in iure *d* probatur; ergo in proposito, cum dictum monasterium fuerit institutum, quod æquiparatur minori, & aliud monasterium fuerit substitutum, quod æquiparatur similiter minori, vt dicitur in iure *e*, & infra probabitur, merito monasterium institutum restituitur cõtra monasterium substitutum, quia priuilegiatus certans de damno euitando bene vtitur priuilegio restitutionis contra pariter priuilegiatum certãtem de lucro captando, vt multis allegatis iuribus tradit *f* Iason, & allegando alios Couarruuias, sed certum est, quod monasterium prædictum agit de damno euitando, quia sibi fuerunt pure dicta bona relicta cum prædicta prohibitione pro sui, verbi gratia, dotatione, erectione, & sustentatione, quibus semper vsus fuit, atq; nũc fruitur, sicq; sunt effecta proprii ũ patrimonium, & in eorum dominio radicata & licet per contrauentionem prædictam competat, & sit quæsitum ius alteri monasterio, & bona alienata propria ipsius efficiãtur, non sunt tamen radicata in eius monasterij substituti patrimonio, neque ipsa vnquam habuit realiter, & sic agit tantum de lucro sibi delato captando, non vero de damno euitando, vnde præferendum est monasterium agens de hoc damno euitando.

c Gutier. li. 1. pra. q. 113.
d l. eS ff. sui. §. sed quod Papinianus. ff. in l. quod si minor. §. Scæuola ff de minorib.
e l. orphanotrophos Cod. de episc. & cler.
f l. verum. §. si ff de minor. DD ibi. et præsent. de probatio. Ias. & ceteri in auth. quas actiones. C. de sacros. eccles. Couar. in pra. q. c. 5. n. 4. & in reg. possessio p. 2. §. 1. n. 4.

Secundo probatur hæc pars ex quadam lege *g*, in qua minori competit restitutio in integrum, vt hæreditatem sibi relictam consequatur, aduersus propriam negligentiam, & licet ille textus loquatur in minori, idem tamen dicendum est in causa, vel loco pio cum minori æquiparetur, vt dictum ęst supra, & probat late Euerardus *h*, & confirmatur, quia minor restituitur aduersus propriam negligentiam non soluendi canonem in triennio, ne incidat in commissum, vt tenet Specul. *i* & refert & tenet alios allegans Iason.

g l. 1. §. sed si. ff. de minori.
h Euerar. in centur. leg. 31.
i Specul. tit. de emptio. §. nũc aliqua q. 13. n. 25. & 26. Ias. in l. 2 n. 59. C. de iur. emphy.

Tertio probatur, quia Ecclesię semper quod læditur restituitur intra quadriennium, vt *k* dicitur in quadã decretali. vbi Abbas & Doctores cõmuniter, sed hic læderetur enormissime monasterium, si cogeretur carere toto legato propter prædictam alienationem, aut census constitutionem super ea factam: ergo restitui debuit in integrum non solum intra quadriennium à die dictæ alienationis, & constitutionis census, verumetiam intra triginta annos, iuxta quandam egregiam legem *l* partitarum, vbi doctissimus Gregorius Lopez.

k c. 1. de in integrũ resti.
l l. 5. ti. 5. p. 9. vbi Greg.

Quid plura? hanc opinionem intelligunt ex nostris, scilicet, in hæreditate relicta hospitali sub conditione, vt bona ipsi relicta non possint aliquo modo vel causa per rectores dicti hospitalis, siue per aliam personam vendi, alienari, vel permutari, vel donari, & si contra facerent, quod dictum hospitale caderet à dictis legatis, & quolibet eorum, tenet *m* Angelus

m Ang. cons. 168. n. 2. & 3.

Angelus existimans, quod si contra voluntatem testatoris fieret alienatio, Ecclesia potest contra Prælatum habere recursum ad damna, & interesse, & ita poterit agere hoc casu hospitale contra suum rectorem, qui alienauit vel vendidit contra voluntatem testatoris, & si contra eum non potest sibi bene esse consultum, poterit petere restitutionem in integrum aduersus tales alienationes, si tempora ad id præstituta à iure patiantur, hoc est, si nondum est elapsum triennium datum à iure *n* ad petendam dictam restitutionem: sed in proposito non potest esse bene consultum primo monasterio contra alterum monasterium substitutum, nisi in integrum restituatur, cum non possit agere contra alienantes, quia sunt monachi, & bona propria minimè habent, & per talem in integrum restitutionem, cum dictis bonis manebit; tantum enim affert restitutio, quantum abstulit læsio: sed si quis dicat, quod in casu Angeli prædicto non fuit substituta causa pia in euentum alienationis, siue contrauentionis voluntati testatoris, prout supponitur, quod fuit in nostro casu substitutum verbis directis secundum monasterium, cui statim per dictam census constitutionem, videtur ius quæsitum, & sic videtur, quod in eo non competat restitutio aduersus aliud monasterium quod est pariter priuilegiatum, cum etiam agat de damno euitando. Respondeo breuiter, adhuc idem esse etiamsi sit substitutus alius locus pius, vt expresse decidit *o* Bald. vbi eius editio a t, testator reliquit monasterio S. Petri hæreditatem suam sub conditione construendi hospitale intra annum, & quod si dictum hospitale non fuerit intra terminum constructum, hæreditas debeat pertinere ad hospitale misericordiæ de Perusio, quæritur nunquid si monasterium dictum hospitalem non construxerit intra annum, possit restitui in integrum, tanquam læsum, & quamuis Baldus primo fluctuet allegans pro, & contra, tandem affirmat verius videri concludendum, quod monasterium possit in integrum restitui, nisi ipsum fuerit in dolo, quia cũ sciret, & posset, noluit conditioni parere, & quia contra dolum etiam in omittendo datur restitutio, & Bald. sequũtur *p* Alexander, & Romanus, vbi eius additionator admiratur, quod non allegauerit *q* legem ad hoc singularem, quæ licet loquatur de minoribus, idem est ex dictis in pio loco, & ita dicit se vidisse per illam legem iudicatum, quam opinionem sequuntur Angelus *r*, Ancharranus, & Nicolaus Euerardus, loquens expresse in præiudicium alterius pij loci.

n l. petendi C. de in integ. restit.

o Bald. in l. pupillo. C. de repudiãd. vel abstin. hered. & addit. ibi in huiusmodi quæst.

p Alex in d. l. pupillo n. 2. Roma. singu 93

q l. 3 § sed si heres ff de minoribus

r Angel. in l. infidelem c. ea vlt. chartã ff de verbo obli. Anchar. conf. 188. Euerar. in c. n. leg. ca. 21. ec. 3 n. 10.

Aduertendum tamen, quod dolus contra monasterium institutum, vt eidem non competat prædicta in integrum restitutio, iuxta opinionem Baldi non est præsumendus in proposito, vt in regula iuris *s* vulgari probatur, præmaxime, cum monachi prædicti monasterij forsan successerint in ius aliorum, qui non sunt de illis, qui dictam alienationem fecerunt, neque censum constituerunt super dicta bona, sed eis successerunt, & iustam causam habenti ignorantiæ, & licet præsumeretur dolus contra eos, eo quod sit credendum, vel in veritate probetur penes se fuisse, & esse testamentam, in quo dicta alienatio, & census constitutio prohibeatur, cum prædicta pœna, & sic quod scuerit prædictam prohibitionem, quia habens penes se instrumentum, præsumitur scire omnia in eo contenta, vt tradit Thomas *a* grammaticus, & alios allegans Craueta. adhuc hic dolus, cum sit præsumptus, & de præterito non sufficeret, quia cõtra ipsum competit etiam in integrum restitutio, vt notant *b* Doctores & tradit Bart. & alios allegans, decisio Pedemõtana resoluit, & hoc maxime procedit, si monasterium fuerit Monialium: nam cum sint expertes literarum tempore cõstitutionis census, ignorasse præsumuntur prædictam prohibitionem, quamuis penes se reperiretur dictum instrumentum.

s l. quotiens § qui dolo ff de probat.

a Gram. decisio 103 n. 21 & 22. Crau. conf. 73. n. 13

b DD. in l. vt ff. de in diem addict. Bar. in l. auxiliũ. n. 2 ff. de minoribus decisio Pedemon. 87. n. 2. & 4.

At contra prædicta tenet doctissimus Bernardus *c* Diaz de Lugo, dicens, quod imo Ecclesia non restituitur contra alteram Ecclesiam, quia priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non gaudet suo priuilegio, nisi quando certat de damno vitando, vt dicitur in quadam lege *d*; sed certum est quod Ecclesia negligendo adimplere conditionem non dicitur pati damnum, quia illud ius conditionale non erat sibi quæsitum ante conditionem impletam, iuxta aliam legem *e*, & sic Ecclesia, quæ peteret restitutionem diceretur certare de lucro amisso captando; Ecclesia vero, contra quam peteretur, videretur agere de damno, quia agit de iure iam sibi quæsito, cum certet de lucro eradicato, quod admittere est damnum, iuxta quandam glossam communiter receptam secundum *f* Iasonem, & dominum Antonium de Padilla.

c Lugo 299 in 3 ymitis.

d l verum § fi. de minor.

e l. vnica § fin autem C. de caducis tollend.

f gl in l. 1 § si quis pro, p(ter) q. b. ut n integrum. ff de itinere actuque pri: uato Ias. in l. reprehendenda 15 fi. n. 4. C. d. e ndit. insti adilla in l 3 n 7 C. de iuris & facti gno.

At respondetur, quod hoc fundamentum in nostro proposito cessat, in quo non conditionaliter, sed pure fuerunt relicta prædicta bona monasterio præfato, adiecto præcepto de non alienando, vt supra visum est, sicque præfata fuerunt adquisita pure prædicto monasterio pro sui dotatione & sustentatione, & illa semper libere, & quiete tenuit, atque possedit, sicque vere certat de damno euitando; monasterium autem illud substitutũ nunquam habuit, neq; possedit hæc bona, sed tantũ habet ius ad rem, idque reuocabile per restitutionem; quare nõn tam de damno euitãdo, sicut monasterium primum agere videtur, sed potius de lucro sic adquisito captando, quorum non est par ratio, præmaxime quod opinio communis glossæ præfatæ, quę habet quod admittere lucrũ iam radicatum est damnum, non procedit quando lucrum illud quęsitum reuertitur ad eum à quo processerat, vt sentit quedam glossa *g*, quam sequitur Iason, & commendat Tiraquellus, & Antonius de Padilla, præterea etiamsi dictum monasterium non ageret de damno euitando, adhuc superiora locum haberent, quia etsi ambo monasteria lędantur, prius tamen monasterium damnum pateretur, maxime si non restitueretur; ergo restitui debet etiam contra pariter priuilegiatum, iuxta tradita per Couarruuiam *h*.

g glo in v. exprobe. sis in l. si vt stipulatio ff ae ver. oblig. vbi Ias. n. 4. Tira. in l. si vn. ud. v donatione largitus 1. 56 C. de reuocã. d. na. o Padilla in d l 3 n. 8.

h Coua 2 pa. reg possess § 2 n 4.

Sed contra prędicta fortiter arguitur, quia testator primo legauit dicta bona dicto monasterio sciens, vel scire debens posse ipsum fungere iure minoris, & nihilominus per contrauentionem sui pręcepti voluit statim dicta bona pertinere & transferri ad aliud monasteriũ, & sic vltra processit & hæreditatem in aliud transtulit, vnde contra testamentũ non datur restitutio, quia ea quæ à testatore geruntur, pro disciplina regulari non decet in irritum reuocari, argumento eorum, quæ in *i* iure notantur, in quo probatur, quod vbi testator sibi prouidit stãdum esse ei, quod statuitur, quia in hoc casu, hic non est pœna, neque damnum monasterij, sed fauorabilis executio vltimæ voluntatis, quę non debet alterari, neque violari, vt dicitur in quadam Clemẽtina *k*. Item, quia esset restituere ad lucrum, cum iniuria testatoris, & ad talia lucra non pertinet, neq; competit restitutio, vt dicitur in iure *l*; item, quia si aliud diceremus, iam monasterium primum haberet in hoc casu dicta bona cõtra voluntatẽ testatoris, quę nunquã adimpleretur, neq; ad effectũ perduceretur, etiamsi prędictæ res alienẽtur cõtra expressã conditionem ipsius, si ipsis alienantibus cõpeteret restitutio ad hoc.

i l. ea quę à pat. C. de r. st. mili l l bert. § Lucius ff. de annuis leg.

k Clem. quia contingit de religi domi.

l sciendum. ff. ex quibus causis maio.

Sed respondetur, quod omnia supradicta procedunt restitutione non petita aduersus prædictam læsionem, quam petere testator non prohibuit, neque visus est prohibere, quia nemo potest agere, quod leges in suo testamento locum non habeant, vt in iure *m* dicitur: imo in dubio visus est testator se conformare cum dispositione iuris communis, vt probant iura *n*, sed iura vbique proclamant, tam ciuilia quam canonica minorem & Ecclesiam restitui debere aduersus læsionem non modicam.

m l nemo potest, cum similibus ff. de legatis 1

n l heredes mei § cum ita ff ad Trebel.

Nec obstat, quod si voluntas testatoris esset illusoria,

soria, & absque effectu, quia respondeo quod transacto tempore petendę restitutionis poterit habere effectum voluntas testatoris, item & etiamsi bis contra eam ventum fuerit, & semel concessa dicta restitutio: nam iterum non læditur, vt in toto titulo, si sæpius in integrum restitutio fuerit postulata.

His tamen est superaddendum, *quod si qua læsio in bonis & vsibus monasteriorum ordinis per quamuis cuiuscunque status, gradus habitus seu conditionis Ecclesiasticæ, seu sæcularis, mundanæ, vel regularis personam, etiamsi culpa Prælatorum, monachorum, seu procuratorum facta fuerit, ipso iure rescinditur, neque opus est aliquam in integrum restitutionem à quoquam super eam quomodolibet interpretari, & hoc ius, & priuilegium trahitur ad præterita, nondum decisa, præsentia & futura, ita concessit Ioannes XXII. congregationi montis Oliueti*: ita refertur in Compendio *o* Ordinis Cisterciensis, & in Compendio Societatis Iesu, circa quod priuilegium est notãdum, quod ipsa læsio, attento iure communi, non rescindetur post quadraginta annos, post quos præscribitur contra res Ecclesiæ, prout in superioribus dictum est; dixi attento iure communi, quia attentis priuilegiis, de quibus in superioribus fecimus mentionem, contra bona & iura monasteriorum non præscribitur, nisi per spatium centum annorum, sicut præscribitur contra res & iura Ecclesiæ Romanæ.

o Compend. Cister. tit. resti. in integr. & Societ. eodem §. 5. 2

ARTICVLVS III.

Vtrum is qui contraxit cum monacho absque licentia Prælati, sit obligatus restituere monasterio rem ex illo contractu acquisitam.

RESpondeo dicendo, quod hoc dubium à Doctoribus in simili casu ventilatur, vtrum, scilicet, is qui contraxit cum muliere, absque licentia viri, sit obligatus restituere rem ex illo contractu adquisitam. & omnes concludunt in foro exteriori teneri: in foro autem conscientiæ contrarium tenent Tiraquellus *p*, & Soto; sed contrariam opinionem sequens alios tenet *q* Couarruias: nam lex iusta, quæ principaliter non se fundat in præsumptione, seruanda est, non solum in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ, quam opinionem tenet *r* Palatius Rubius dicens, quod licentia viri in contractu mulieris per eandem legem est de substantia actus, vnde ea omissa contractus est nullus, & idem tenet Cifuentes *s*: nam secũdum Bartolum dicit, quod quando lex restitit alicui pręcipiendo, ne aliquid fiat dirigendo præceptum ad personas, ne contrahant, vel ad vnum, tunc non valet contractus, neque ex eo oritur obligatio ciuilis, neque naturalis, & in nostro casu à fortiori hoc est asserendum, cum religiosus nullam administrationem, neque dominium habet ratione suæ professionis, & quidquid adquirit, monasterio adquirit.

p Tira. post leges connub. gl. n. 21. Soto li. 4. de iust. q. 7. art. 1.
q Couarru. in reg. peccatũ. 2 p. §. 3 in fi.
r Pala. Rub. in l. 55. Taur. n. 17.
s Cifuent. in d. l. 55.

ARTICVLVS IV.

Vtrum bona incerta, quæ habent nouitij, possint applicari & restitui monasteriis, in quibus sumunt habitum.

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus IIII. concessit Magistro generali & Prioribus prouincialibus, ac Prioribus localibus ordinis fratrum Carmelitarum, vt singuli eorum in locis sibi commissis possint & valeant in pios vsus conuertere bona, quæ nouitij ad ordinem prædictum venientes tenentur restituere diuersis personis, quæ sciri & inueniri non possunt.* ita in Monumentis *a* refertur.

Et Clemens IIII. concessit quod si aliqui habitum fratrum Minorum assumentes diuersis personis, quæ sciri & inueniri non possunt, aliqua bona restituere teneantur, possint Ministri, & Custodes, & Vicarij eorum singuli in locis sibi commissis bona ipsa in pios vsus conuertere, prout secundum Deum viderint expedire. ita habetur in ordinis Monumentis *b*.

a in 1. impr. fo. 103. & in 2. fo. 186.
b in 1. impr. f. 58. & in 2. fo. 141. alt. 539

Circa quas constitutiones est notandum, quod pro fratribus Minoribus priuilegium continent, cum ipsi secundum eorum *c* regulam teneantur remittere liberos nouitios, vt disponant de suis rebus temporalibus, secundum quod Deus illis inspirauit, quæ bona incerta, licet non sint sua, in eorum tamen professione sunt, & ad eos pertinet eorum dispositio ea eleemosynaliter erogãdo libere pauperibus quos elegerint, pro aliis autem religionibus solum ad sedandas lites maxime deseruiunt, cum lis sit, vtrum ad Episcopos huiusmodi incertorum restitutio pertineat, an ad ipsos restituere obligatos, de quo agit Nauarrus *d* dicens, non pertinere regulariter hoc ad Episcopos, imo ait quod contrarium iubere non poterunt, nec regulariter in eo contra voluntatem debitoris volentis restituere pauperib. se interponere.

c Reg. frat. mino. c. 2.
d Nau. c. 17. n. 92.

QVÆSTIO LVII.

De sacramentis ministrandis, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum religiosi sint excommunicati administrantes sacramenta in parochia, vbi à tempore immemoriali nunquam fuit parochus.*
2 *Vtrum Monachus prohibitus à Prælato ne celebret, videatur suspensus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sint excommunicati religiosi administrantes sacramenta cuidam domino temporali cuiusdam castelli habenti iurisdictionem & territorium, in quo maiores eorum à tempore immemoriali semper ab eis sumpserant sacramenta, nullo vnquam tempore existente parocho curam animarum gerente in præfato territorio.

RESpondeo dicendo, quod hæc quæstio, vt ait Nauarrus *e*, videtur noua, & talis qualis vix reperiatur similis cõtigisse in Italia, nec in Gallia, nec in Hispania nostra saltim ætate, & ait esse difficilis solutionis propter ea, quæ parit consuetudo, cuius initij non est memoria ex vna parte, & ex altera, quod si dicti religiosi erant Franciscani regularis Obseruantiæ, non sunt capaces iurisdictionis parochialis, nec iurium parochialium, & ita non potest dici conuentum ipsorum fratrum eam vsucepisse, vel præscripsisse: at respondet Nauarrus ad quæstionem, quod prædicti fratres non sunt excommunicati per *f* Clementinam quandam, quę excommunicat ipso iure omnes religiosos, qui sacramenta Eucharistiæ vel extremæ vnctionis, vel matrimonij benedictionem administrant, cum possint probare consensum Papæ, vel diœcesani per consuetudinem immemorialem, argumento cuiusdam *g* Canonis, cum quorum licentia præsumpta possunt administrari prædicta Sacramenta.

e Nau. c. conf. tit. de priuil. cons. 19.
f Cle. relig. de priui.
g c. cuncta per mundũ. 9. q. 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus prohibitus à Prælato ne celebret, & ne administret sacramenta, videatur suspensus.

RESpondeo dicendo, quod nulla forma verborum est præscripta ad ferendam, neque ad tollendam suspicionem, sed sufficiunt quæcunque verba id significantia, prout resoluit *h* Nauarrus. verum tamen est quod suspendens verbo, sine scriptura, delinquit, & punitur suspensione, vt dicitur in iure *i*, & ita magna cum prudentia debet imponi, vt in eodem iure præcipitur, ex quo colligo, quod si Prælatus in scriptis faciat huiusmodi prohibitionem, censetur suspendere: prohibens autem verbo tantum, præsumitur solam simplicem facere prohibitionem, argumento eorum quæ in iure *k* notantur, quatenus

h Nauar. ca. 27. n. 161.
i c. 2. de sen. excom. lib. 6.
k si procurator. ff. de cõd. indebiti.

quatenus probat neminem præsumi facere actum eo modo, quod sit delictum: at qui prohibet administrare sine scriptura, facit actum qui potest iudicari delictum & non delictum: nam si facit animo suspendendi, delinquit, adeo quod ipso iure incurrit suspensionem; si vero facit animo non suspendendi, sed simpliciter prohibendi, non videtur delinquere: ergo præsumendus est nolle suspendere: vnde prædictus religiosus videat quo pacto sit illi facta præfata prohibitio: nam si verbo tantum fuit interposita, peccabit sacramenta administrando contra voluntatem sui Prælati se gerendo: at si scriptura fuit talis prohibitio intimata, vltra peccatum incurret irregularitatem, in quam incurrunt ij, qui suspensi ab administratione sacramentorum ipsa administrare non desistunt.

QVÆSTIO LVIII.

De sepulturis quantum ad libertatem sepeliendi, in decem articulos diuisa.

Circa quam quæruntur decem.

1 *Vtrum corpora defunctorum in Ecclesijs debeant sepeliri.*
2 *Vtrum committatur simonia vendendo capellas pro sepultura.*
3 *Vtrum Regularibus in eorum Eccl. sit libera licentia sepeliendi omnes concedatur.*
4 *Vtrum iots. nis fratribus possit aliquis in eorum Ecclesijs sepeliri.*
5 *Vtrum aliquis possit in Ecclesijs fratrum Minorum sepeliri.*
6 *Vtrum confratres & familiares fratrum debeant tantum Curatis sepeliri in Ecclesijs fratrum.*
7 *Vtrum fratres possint inducere ad vouendum sæculares, vt in eorum Ecclesijs sepeliantur, circa quod aliqua dubia proponuntur.*
8 *Pone quod pater & auus sunt sepulti apud fratres Prædicatores, maiores vero, vt abauus, & superiores sunt sepulti in Ecclesia parochiali, iste nunc decessit non electa sepultura, quæritur vbi debeat sepeliri.*
9 *An constitutio prouincialis, ne sepultura locus cuiuis nomine concedatur, neue sepultura fiant in villa quauis Ecclesia sine Episcopi consensu, valeat, etiam contra regulares exemptos, qui habent priuilegia libere sepeliendi in Ecclesijs suis.*
10 *Religiosi habentes capellas in eorum Ecclesijs, quas concedunt, quoad vsum sepulturæ alicui domini nobilium & descendentium, & posteriorum suorum, quæritur an ille, qui non est de progenie illorum nobilium, possit eligere sepulturam in illis capellis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum corpora defunctorum in Ecclesijs debeant sepeliri.

Respondeo dicendo, quod antiqui maiores nostri censuerunt in Ecclesijs non fore humanda corpora defunctorum, & ratio illorum erat, nam in eo loco, vbi diuina celebrantur officia, & Deus assidue colitur, humana corpora defunctorum turpe & indignum videbatur, sed in cœmeterijs locisque designatis sepelire consueuerunt, atque deinde dignitatis causa in atrio porticuve Ecclesiarum humari cœperunt cadauera, vt patet ex quodam Canone *a*: in Ecclesijs autem sepeliri cadauera minime permittebatur, secundum *b* ius, & tradit Laurentius Vell. cæterum, paulo post dignissimis, ac præstantissimis viris duntaxat id fuit concessum, vt explicat Ioannes *c* Asinius, in quo loco etiam ipse asserit, quod id quod antiquis temporibus dignitate & sanctitate fulgentibus concedebatur, successu temporis omnibus, nulla habita personarum distinctione, permissum extitit, atque ita omnes possunt hodie in Ecclesijs sepeliri, quod non temere, & sine causa consuetudine receptum fuisse credendum est; ait enim Gregorius *d*, cum grauia peccata nos deprimunt, tunc prodest mortuis si in Ecclesia sepeliantur, ob id quod, qui ad Ecclesias sacrificij causa accedunt, cum maiorum suorum sepulchra intuentur, facile accidit, vt pro eis preces effundant, quod & Iacobus de Simancas *e* late prosequitur, præterquam quod illorum Sanctorum, quibus Ecclesia dicata est, patrocinio, & intercessione releuantur, vt in quodam decreto *f* dicitur: quibus accedit, quod minus eo in loco ab spiritibus immundis vexantur, & ideo in cœmeterijs dicitur *g* esse requies Sanctorum, pro quibus omnibus *h* Lapus, & Durandus videndi sunt.

a c. 4 extra. 13 q. 2.
b l. nemo. Ap de sacrosan. eccle. Vel. in ca. nuni lex mortua. 13 q. 2. in j. vinc.
c Asin. in l. 3. §. in locum ff. de relig. & sum. fun.
d c. 1 & 19 & 72. 13 q. 2.
e Simanc. de cathol. inst. c. 18 nu. 9. ad med. eum.
f ca. non aestimemus. 13 q. 2.
g c. nunc. 13 q. 2.
h Lap. alle. 83. Duran. in rational. diuino. offic. li. 1 c. 5. & n. 12.

ARTICVLVS II.

Vtrum committatur simonia vendendo capellas pro sepultura.

Respondeo dicendo, videri simoniam, cum illud quod fit a clericis, & regularibus dantibus capellas laicis pro sepultura sui & suorum, conuentione præcedente, pro certo pretio, vt patet ex his quæ post Hostiensem *i* tradit Gregorius Lopez, & in tantum prohibetur pactio circa sepulturas, quod si paciscatur cum Ecclesiasticis personis de sepeliendo se etiam in sepultura maiorum, committitur simonia, vt quædam *k* Glossa innuit.

At cum sæpe sæpius contingat apud viros timoratos & doctos, vendi capellam pro sepultura, necesse est, hunc vsum saluare, ne tot, & tam præstantissimi viri, prædicta pacta ineuntes, labe simoniaca notentur, & sic hic vsus saluatur ab aliquibus relatis *l* a Salazar dicente pretium non recipi pro sepultura simpliciter, sed pro altiori loco sepulturæ: nam cum sepultura secundum Glossam *m* communiter receptam sit quid spirituale, pretium pro ea peti non potest absque labe simoniæ, quod cessat quando locus honorabilior petitur pro sepultura, quia Ecclesia cœmeteria habet, in quibus sepeliri homines possunt & hæc est sententia *n* Soti, cuius non meminit Salazar.

Aliter saluatur prædictus vsus, scilicet datum pro sepultura esse quandam eleemosynam pro reparatione Ecclesiæ, aut fabricæ, quod non est simoniacum, sicut non est simoniacum accipere stipendium aliquod ad sustentationem pro diuinis administrandis, & Missis celebrandis, prout tenet *o* Nauarrus & Couar. Et confirmatur ex doctrina *p* Caieta. dicentis, quod cuilibet licet recipere aliquid temporale pro re spirituali, vel ei annexa, non in modum pretij, sed ad sustentationem, nullo præcedente pacto, sed ex vi donationis, vel legati, aut ex vi legis, aut consuetudinis, quam doctrinam approbat *q* Nauarrus, pro cuius doctrinæ explicatione ibi, *ex vi legis, seu consuetudinis*, quantum ad nostrum propositum est aduertendum, quod cum recipere pretium pro sepultura sit simoniacum, quia prohibitum, vt ait quædam Glossa *r* communiter recepta ex tacito consensu Papæ propter vtilitatem Ecclesiarum videtur ius hoc prohibens esse relaxatum, & sic consuetudinem vendendi capellas, aut sepulturas vires obtinuisse, quia si ij, quorum est ius positiuum mutare, sciuerint consuetudinem legibus contrariam, & placuerint, videntur velle antiqua iura mutare, & nouæ consuetudini autoritatem impartiri, prout tradunt *s* diuus Thomas, Syluest. & Hippolytus, qui dicit quod patientia cum taciturnitate inducit consensum, & ita dici potest purgari hoc vitium simoniæ propter tacitam autoritatem superioris, sicut per expressam potest purgari, vt tenet quædam Glossa *t*, quam refert & sequitur Lambertinus. Nec huic solutioni obstant quædam decretales *u* prohibentes pretij exactionem pro sepulturis, & abolentes omnem contrariam consuetudinem: nam ipsa iura non procedunt, si consuetudo inducatur cum licentia Principis; vt notarunt Ioannes *x* Andreas, & Dominicus a sancto Geminiano, Abbas, Antonius de Butrio, & Dueñas, quia in his, quæ sunt de iure positiuo potest omnia Princeps cum causa mutare ad libitum, vt in iure *y* probatur, & tradit Mathiençus. Aduertendum tamen videri simoniacam quandam constitutionem synodalem iubentem

i Host. in c. ex literis. de iure patr. Gre. in l. 1. t. 13 par. 1. gl. 3. ver. end. vel logar.
k Gl. in c. ab. dudum. de sepul. ver. sepu.
l Salaz. de vsu & consuetu. c. 10 n. 42.
m Glos. c. fi. de sepul. li. 6. in verb. sep.
n Sot. li. 9. de iusti. q. 7 ar. 1 f. 819. co. 1. in initio.
o Naua. in a. longe ver. 1 q. 2. concl. 1. pa. 81 n. 282. Co. l. 1. vari. ca. 20. n. 5.
p Caie. 2. 2. q. 100 ar. 3.
q Na. in c. 23. n. 102.
r Gl. in ca. ex par. el prime. ro de offi. de leg.
s D. Th. quod. l. 9 q. 7. Sylu. verb. beneficium 4. n. 1. in fi. Hip. sing. 77.
t Gl. in c. nisi essent. de prab. & in c. cum pridem. de pactis. Lamb. de iure patr. a. 3. q. 8 prin. 1 p. li. 1. n. 7 f. 87.
u ca. non satis de simo. ca. ad aboleud. de sepul.
x Andr. in addi. ad Spe. t. de inst. §. compl. n. 17. Gemi. in summa. d. 1 1. n. 4. Abb. in c. a. nobis. n. 15 de testi. n. 6. Butr. in c. si. n. 15. de cons. Duenas reg. 141 n. 2.
y c. proposuit. de conce. preb. Matien. in l. 6 ti. 10 gl. 1 n. 4. li. 5. recop.

bentem, vt pro qualibet apertione sepulturæ ad corpus humandum soluantur tres argentei regales fabricæ Ecclesiæ, nisi ipsa fabrica sit pauper, & pro sui conseruatione tali subsidio indigeret, nam ius habentibus sepeliendi in illo loco ab antiquo libere conceditur eius vsus tam apud a leges Imperiales, quam apud sessiones Pontificias, ob quod non poterit Episcopus etiam statuendo contra eorum iura, eis inuitis onera & grauamina imponere, cum prædictam prærogatiuam à sacris Canonibus concessam habeat, contra quam Episcopus statuere aliquid minime potest, maxime in præiudicium tertij, nec in parte arctando secundum Ioannem a Monachum, Probum, & Ioannem Andream. Et notat Cardinalis b Alexandrinus, quod ille mutare dicitur, qui addit aliquid, vel detrahit.

vel. ius sequenti C. de rel. & sump. funer. & de sepul.

a Monachus. Prob. & And. c. 1. in ca. 1. de sepul. li. 6.
b Card. in ca. col. fed. 6. a. 3

ARTICVLVS III.

Vtrum regularibus in eorum Ecclesijs libera licentia sepeliendi omnes concedatur.

RESpondeo dicendo, quod ius sepulturæ competit, secundum ius ciuile c, omnibus quibus inest ius inferendi mortuos; secundum vero ius canonicum competit generaliter omnibus Ecclesijs parochialibus, vel habentibus populum, & alijs quibus iure, vel priuilegio id concessum est, sicut competit d religiosis ordinum Prædicatorum, & Minorum, & per communicationem alijs religiosis, qui habentes ius funerandi intrare possunt processionaliter aliã parochiam, & per se accipere funus, & alia consueta facere, etiam contradicente Episcopo, & Curato, etiam non obstante statuto, quod excommunicat intrantes alienam parochiam, vt notat Oldradus e & probatur in iure: & ratio est, quia concessa libera sepultura, concessum est iter ad capiendum funus; sicut in simili cõcesso haustu aquæ, cõcessum est iter ad illud, vt dicitur f in iure, & concesso fine, concessa sunt omnia præparatoria ad ipsum finem, vt etiam in iure g notatur. Vnde cum sepultura sit libera, non oportet primo funus portare ad Ecclesiam curatam, quia non esset sepultura libera, si impediretur etiam ad tempus; hoc enim aduerbium, libere, excludit omnem moram & conditionem, vt in multis h iuribus notatur, imo secundum i multos denotat quandam prærogatiuam absolutam, seu dominium superadditum, cui adiungitur. Vnde liberum dominium non habet qui super actum, circa quem cum illum vult exercere aliqualiter impeditur: omnis enim prohibitio, siue temporalis, siue perpetua, libertati contradicit k, vt in iure diffinitur, & sic concessit Innocentius IV. *vt in Ecclesijs fratrum Minorum sit libera sepultura, ita quod nullus valeat impedimentum præstare quominus possint omnes volentes ibidem libere sepeliri, salua tamen iustitia Ecclesiarum parochialium*, ita habetur in Monumentis ordinum l, *& Clemens IV. concessit quod in Ecclesijs fratrum Minorum sit omnibus libera sepultura, vt eorum deuotione & extremæ voluntati illorum, qui se illic sepelire deliberauerint, nullus obsistere valeat, nisi excommunicati, aut interdicti, vel publice vsurarij fuerint, salua tamen iustitia Ecclesiarum illarum, à quibus corpora defunctorum assumuntur*, vt eodem libro m continetur, *& Sixtus IV. declarauit super scriptam concessionem, scilicet, quod fratres Minores habeant in Ecclesijs suis liberam sepulturam, sic debere intelligi, quod fratres prædicti, nullius super hoc petita licentia, possint cum cruce processionaliter ingredi parochias, in quibus fuerint corpora defunctorum, ac corpora ipsa ad eorum Ecclesias sepelienda deferre, vbi hoc fieri consuetum foret, vel quando presbyteri parochiales requisiti id facere recusauerint, & voluit quod neque prædicti fratres, neque consanguinei defunctorum possint cogi etiam prætextu cuiuscunque consuetudinis, ad deferendum huiusmodi corpora ad Ecclesias parochiales, aut alia loca, & inibi ante, vel post sepulturam aliqua diuina officia pro eisdem defunctis celebrare, aut celebrari faciant*; ita habetur in ordinum n Monumentis. Pro quo est notandum, quod Leo X. in Concilio Lateranensi statuit, *quod fratres quorumlibet ordinum non possint intrare parochias cum cruce ad leuanda corpora defunctorum, qui apud Ecclesias domorum eorundem fratrum suam elegerint sepulturam, nisi prius præmonito, ac requisito, ac recusante parochiali presbytero, & tunc sine illius, aut ordinarij præiudicio, nisi eisdem fratribus super hoc antiqua consuetudo, quæ sit in viridi obseruantia, & cum pacifica possessione, suffragetur*; ita habetur in Supplemento o ordinis.

c ff. de mortuis inferen. per totum.
d Clem. dudū. de sep.
e Oldr. cons. 23 ca. cum liberū & ca. præsent. de sep.
f l. 3. § vlt. ff. de seruit. rust. præd.
g cap. præd. de offi. deleg.
h c. extir. §. porro ubi de præb. c. ad conse. eo dem tit. li. 6.
i l. prætur. cuiuslibet. ff. & procura. Bar. in l. alio ff. de alim. & c. bona. vtus leg. Pano. in d. ca. cum liberum.
k l. libertas. ff de stat. hom.
l In 1. imp. fo. 22 & in 2. fo. 23.
m In 1. imp. f. 98. & in 2. fo. 242. cõc. 339
n In 1. imp. fo. 60. & in 2 f. 243. conc. 346.
o Supp. f. 16. concess. 66.

Circa quas concessiones primo notandum, quod hæc Leonis X. institutio non obstat, quo minus libere hodie religiosi possint intrare parochias cum cruce, & luminaribus, ad deferendum corpora defunctorum, quæ in eorum Ecclesijs sepeliuntur, cum priuilegia regularium reuocata in Concilio Lateranensi sint per aliqua Summorum Pontificum diplomata, non solum in foro conscientiæ, sed etiam in foro exteriori in pristinum statum restituta, exceptis his, quæ decretis sancti Concilij Tridentini sunt contraria, prout in primo Tomo p satis diximus. At hoc non obstante attendant fratres consuetudinem locorum, & secundum eam procedere oportet, ne litigio inuoluantur.

p 1. tom. q. 8. art. 7.

Secundo est notandum, quod *Sixtus IV. declarauit, quod iustitia parochialium Ecclesiarum de qua in literis Clementis facta est mentio, id est, Canonica portio, tunc locum dumtaxat habet respectu dictorum fratrum Minorum; quando in eorum Ecclesijs, seu cœmeterijs corpora defunctorum sepeliuntur, sed si non apud huiusmodi loca fratrum, sed apud aliorum ordinum Mendicantium professores sepeliantur, decreuit, quod ex his, quæ ad fratres Minores prædictos, apud quos tunc corpora defunctorum non sepeliuntur, de bonis defunctorum quomodolibet obuenientibus quouis particulari vel vniuersali titulo directe, vel per obliquum nullam canonicam portionem dare teneantur*. Ita habetur q in ordinum Monumentis: quomodo autem teneantur religiosi soluere quartam Canonicam, vide quæ late in primo Tomo r diximus.

q in 1. imp. f. 60 & in 2. f. 243. cõc. 346.
r 1. tom. q. ..

ARTICVLVS IV.

Vtrum inuitis fratribus possit aliquis in eorum Ecclesijs sepeliri.

RESpondeo dicendo, quod *Clemens IV. districte inhibuit, vt nulli religiosi, vel sæculares præsumant sine assensu & voluntate fratrum Minorum, aliquorum defunctorum corpora in suis cœmeterijs sepelire, neque etiam in Ecclesijs prædictorum fratrum ipsis inuitis audeant Missarum solemnia, vel exequias, pro animabus eorum qui ad huiusmodi loca tumulandi deferuntur celebrare*. Ita habetur s in ordinum Monumentis.

s in 1. imp. fo. 98 & in 2 f. 241. cõc. 336.

ARTICVLVS V.

Vtrum aliquis inuitus possit in Ecclesijs fratrum Minorum sepeliri.

RESpondeo dicendo, *Sixtum IV. decreuisse, quod illi, qui cum habitu fratrum Minorum, aut sororum tertij ordinis elegerint sepeliri, tales in Ecclesijs, seu cœmeterijs prædictorum fratrum, vel sororum sepeliantur, etiamsi alibi suam elegissent sepulturam, nisi de licentia expressa, & assensu fratrum domus seu conuentus illius loci, vbi tales decessserint*. Ita habetur t in Monumentis ordinis, & similem concessionem fecit idem Sixtus IV. pro Carmelitis, excommunicans contradictores se tali concessioni opponentes, vt in eodem libro u continetur.

t in 1. imp. fo. 60 & in 2. f. 144 cõc. 350.
u in 1. imp. fo. 99 & in 2. f. 182. cõc. 144

Aduertendum tamen, quod *Leo X. in Concilio Lateranensi statuit, quod volentes sepeliri cum habitu fratrum, si non sint personæ in claustro eorundem fratrum degentes, sed in proprijs domibus habitantes, possint in eorum vltima voluntate, seu testamentis sepulturam sibi libere eligere*. Ita refertur x in Supplemento ordinis, & hoc seruatur.

x Supp. f. 16. conc. 67.

ARTICVLVS VI.

Vtrum confratres & familiares fratrum debeant inuitis Curatis sepeliri in Ecclesijs fratrum.

RESpondeo dicendo, quod Ioannes XXII. *concessit fratribus ordinis Prædicatorũ de gratia speciali, quod confratres, & germani*

germani præfati ordinis possint sepeliri tempore interdicti in Ecclesia, vel cœmeterio prædictorum fratrum, nisi fuerint excommunicati publice, vel nominatim. Ita habetur a in Supplemento ordinis, quam concessionem iam in secundo tomo b satis explicauimus, in quo etiam c secundo tomo satis diximus, quomodo possumus libere familiares nostros & seruitores in nostris Ecclesijs sepelire.

a Sup. f. 98. col. 102. b 2. tom. q. c 2. tom. q.

ARTICVLVS VII.

Vtrum fratres possint inducere ad vouendum sæculares, vt in eorum Ecclesijs sepeliantur.

RESpondeo dicendo, quod *Bonifacius VIII. vniuersis religiosis, & clericis sæcularibus cuiuscunque status vel conditionis existant, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis æternæ, districtissime prohibuit, ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum inducant, vt apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam vlterius non immutent, & si secus actum fuerit, decreuit talem electionem nullius penitus existere firmitatis: statuit etiam, vt ij qui sic elegerint, neque apud sic electas Ecclesias vllatenus sepeliri, neque alibi, ne contra votum, iuramentum, aut promissionem huiusmodi a se factam, materiam habeant viuendi, possint eligere sepulturam: sed contradictione quacunque cessante sepeliantur omnino apud illas Ecclesias, apud quas sepeliendi de iure fuissent, si alias sepultura non electa forsitan decessissent, si vero ijdem religiosi, vel clerici prædictos in suis Ecclesijs, vel cœmeterijs præsumpserint sepelire ad restitutionem tam sepulturam corporum (si petantur) quam etiam omnium, quæ occasione sepulturæ illorum prouenerint quomodolibet ad eosdem, infra decennium integraliter faciendam sint obligati. Quam nisi fecerint, Ecclesia ipsa, apud quas sepulti fuerint, nec non cœmeteria earundẽ, ex nunc sint, & tandiu maneant Ecclesiastico supposita interdicto, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum.* Ita habetur in quadam decretali c.

c c. animarum periculis. de sep. li. 6.

Circa quam constitutionem aliqua dubia sunt proponenda, vt ita omnia in ea contenta clarius elucescant.

Primum dubium est, vtrum is, qui de iure communi sepeliri debet in Ecclesia vbi est suorum parentum sepultura, si inducatur per religiosos illius Ecclesiæ ad iurandum vel vouendum, vel promittendum sibi sepulturam, vel electam non mutare, possit in ea Ecclesia sepeliri: & Glossa d quædam hoc dubium proponit, & videtur, quod non debet ibi sepeliri. Hæc enim constitutio denegat sepulturam in Ecclesia sic electa, sed alia fuit opinio, quod debet in illa Ecclesia sepeliri, non ex virtute electionis, sed ex virtute iuris communis disponentis morientem ab intestato, in loco maiorum esse sepeliendum: cum ergo talis electio sit nulla, reputatur ille, quoad dictam electionem, ab intestato decedere, vnde in illa Ecclesia sepelietur, in qua suorum maiorum est sepultura, sicut in iure e in simili videmus, quod ex duabus seruitutibus vna sublata altera remanet. Præterea constitutio præfata emanauit in fauorem Ecclesiæ, in qua est sepultura maiorum, qui fauor per electionem sepulturæ nullam minime tolli debet, ita Petrus de Vualdis f.

d Gloss. in ca. de eo. de sepul. li. 6.

e cap. pastor. de priuil.

f Vual. de canonica poss. c. 11. n. 13.

Dubitatur secundo, aliquis elegit sepulturam sponte apud Ecclesiam S. Francisci, deinum inducitur, per religiosos alterius religionis in Ecclesia eorum illam eligere, constat, quod non tenet hæc secunda, per iura superius allegata. Quæritur an ille sepeliatur in Ecclesia sancti Francisci, an vero in Ecclesia suorum maiorum? Respondetur, quod debet sepeliri in Ecclesia sancti Francisci, nec obstat nostra constitutio definiens, quod nulla existente secunda electione apud illam Ecclesiam sepeliri debet, apud quam de iure sepeliendus fuisset: de iure g autem est, quod sepeliatur in Ecclesia suorum maiorum. Nam respondetur, pro qua responsione duo casus sunt considerandi, primus est, quando quis legitime eligit sepulturam in vna Ecclesia, & tamen secundo inducitur ad eligendum sepulturam in alia Ecclesia, & in hoc casu, hæc electio nulla non tollit primam electionem, quæ erat de iure h valida, argumento illius strictissimæ in iure regulæ, quod scilicet vtile per inutile non vitiatur. Secundus casus est, quando quis primo inducitur ad eligendum sepulturam in vna Ecclesia, & tandẽ eligit sepeliri in alia Ecclesia: tunc enim in nulla istarum sepelitur, & ratio quare non sepeliatur in vltima Ecclesia, ponitur in nostra constitutione, ibi, *ne contra votum iuramentumue, promissionem, &c.* Papa enim reprobat electionem, quæ fit in alia Ecclesia postquam erat inductus ad electionem faciendam, non autem tollit electionem, quæ primo fit in vna Ecclesia, licet secundo inducatur ad eligendam sepulturam, & hunc casum ait Petrus de Vualdis i Canonistas non aduertere.

g c. cum quis. de sepul. li. 6.

h c. auditis de elec. reg. vtile. de reg. iuris li. 6.

i Vual. de canonica epis. 11. n. 14.

Tertio dubitatur, circa eandem constitutionem, an si vnus solus religiosus inducat aliquẽ ad sepulturam eligendam, tunc electio, sit nulla; & respondetur, quod non, cum secundum Archidiaconum k, in dicta constitutione locus est ei, cum interuenerit dolus & fraus omnium religiosorum, aut maioris partis illius Ecclesiæ, in qua quis inducitur ad sepeliendum, vnde ait Glossa l super dictam constitutionem, *nota puniri Ecclesiam ex facto omnium de Ecclesia*, quod argumento aliquorum m iurium comprobatur; delictum enim vnius non debet alijs nocere, vt est vulgatum in iure n.

k Arch. in d. c. animarum periculis.

l Gloss. vlt.

m l. iubemus. C. de sacrosanct. Eccl. c. a nos. 16. q. 6.

Ex his infert Petrus de Vualdis o, quod si solus Prælatus induxisset illum ad sepulturam ibi eligendam, non esset locus decretali, & tunc valeret electio, quia delictum solius Prælati non nocet Ecclesiæ; quæ opinio mihi nõ placet: Prælatus enim cum sit caput Ecclesiæ, & monasterij, omnes in suo facto, quantum ad hoc, videtur repræsentare, quia solus Prælatus potest præiudicare Ecclesiæ in adquirendis, vt patet in quodam p decreto, sicut etiam seruus potest præiudicare domino in adquirendis, vt in quadam lege q est obseruatum, secus in adquisitis, prout in simili casu aduertit doctissimus Syluester r.

n Reg. ex. lib. de reg. iu. li. 6. c. ne ordi. reg.

o Vual. vbi sup. n. 15.

p 16. q. 6. §. fi.

q l. fin. C. de acq. poss.

r Sylu. ei. sepu. n. 11.

Quarto circa eandem constitutionem dubitatur, si religiosi beati Patris nostri Francisci inducunt aliquem, vt eligat sepulturam in loco Prædicatorum, an tunc valeat electio? respondetur, quod sic: quia illa decretalis annullat electionem, quando quis inducitur per religiosos illius Ecclesiæ, in qua quis elegit sepulturam, & probatur ratione, quia si contrarium diceremus, esset parata fraus annullandi electionem sepulturæ, si electio annullaretur per fraudem religiosorum cuiuscunque ordinis; quod procedit, nisi constaret de fraude inijcientis eos ad inducendum illum, vt apud suam Ecclesiam sepulturam promitteret, quia in hoc casu haberet locum dispositio illius constitutionis: nã quod per me nõ possum facere, neq; per alium licet, ne quod vna via prohibetur, alia permittatur, præcipue interueniente fraude & circumuentione Canonis, vt aduertit Gutierrez a. & nota quod non esset locus decretali quando laici inducerent aliquem ad eligẽdum sepulturam in aliqua Ecclesia, quia decretalis illa annullat electionem, quando quis inducitur per religiosos, vel sæculares clericos illius Ecclesiæ, in qua quis elegit sepulturam; secus vero, si induceretur per laicos, vel parentes, vel amicos illius, qui illos inducunt ad sepulturam, ita b Vualdis.

a Gut. de iura. confir. 1. p. c. fi n. 13.

b Vuald. vbi sup. n. 16.

Quinto circa eandem constitutionem dubitatur, An si clericus, vel religiosus inducat aliquem ad vouendum, & tamen non est secutus effectus, quia moribundus noluit vouere, an scilicet incidant in excommunicationem huius constitutionis. Respondetur quod Zab. dicit quod ex sola inductione non sunt excommunicati, nisi inductio effectum sortiatur, vt quia scilicet inductus fecit illud, ad quod fuit inductus: verba enim debent intelligi cum effectu, maxime in hoc casu, in quo agitur de pœna spirituali, quod ex dictis in superioribus c maxime constat.

c 2. tom. q.

Sexto quæritur, Vtrum iuramentum, vel totum factum per taliter inductum à clericis, vel religiosis valeat, ita vt eligendo alibi sepulturam iurans sit periurus. Respondetur, quod nõ valet electio sepulturæ facta

prædicta

prædicta inductione, quamuis iurans, vel vouens huiusmodi voluntatem; & electionem sic factam non possit mutare alibi eligendo, ne sit periurus & ita iuramentum, quantum ad ipsum iurantem spectat, seruandum est, & hoc operatur vt iterum eligere sic iurans non posset, quamuis Papa sua autoritate declaret, sic iurantem sepeliendum non esse in sepultura, quia sic inductus iurauit, in quo iurans ipse cum sit mortuus, non contrauenit iuramento.

Et aduertendum, quod hæc constitutio, prout aduertit Gutierrez *d*, est addita in odium clericorum & monachorum, sic inducentium morientes ad compescendam eorum auaritiam, & cupiditatem, ob quam inducebant morientes ipsos ad electionem huiusmodi faciendam, iurandamque, atque vouendam. Vnde merito ait Glossa *e* in eadem constitutione, quod inter duas Ecclesias bene valet pactum cum rectore parochialis Ecclesiæ factum, cũ quibusdam religiosis, ne aliquos, vel certos ipsius Ecclesiæ parochianos reciperet ad sepulturam Ecclesiasticam, etiamsi monasterium habeat indultum liberæ sepulturæ à summo Pontifice concessum, & parochiani apud religiosos eligerent sepulturam, quia per pactum præfatum indulto fuit derogatum: nam in hoc casu cessat egregia illa decisio nostræ constitutionis.

d Gut. de iura. conf. 2. p. ca. q. n. 11.

e Gloss in d. c. 1. v. sepult.

Pro complemento autem declarationis huius constitutionis duo sunt aduertenda. Primum est, quod dispositio ipsius habet locum, quando infirmus inducitur ad vouendum, vel iurandum electionem sepulturæ à clericis, vel religiosis, apud se, non tamen quando aliquis proprio motu absque inductione aliorum iurauit, vel vouit eligere sepulturam in tali loco, quia tunc cessat ratio, & mens nostræ constitutionis, ac per consequens debet cessare eius dispositio, & sic iurans, vel vouens motu proprio tenetur iuramentum, & votum seruare, nisi causa noua superueniat, vt considerat *f* Hostiensis, quem sequuntur Ancharranus, & Frãciscus de Platea. Dixi, nisi causa noua superueniat, vt si mutetur status suus, vt quia factus est Episcopus, vel intrauit religionem: idem si mutetur status loci, puta, quia dissipatus est materialiter, vel spiritualiter, quia iuramentum habet tacitam conditionem rebus sic se habentibus, & in eodem statu permanentibus, vt resoluit Gutierrez *g*.

f Hostien in sum. de sep. §. an liceat.

Secundum notabile est, quod dicta constitutio non habet locum contra simpliciter exhortantes ad eligendam sepulturam, non interueniente promissione, vel voto, seu iuramento, quia ij tales non incurrunt pœnam eius, ita tenet Ioannes Andreas, & Ioannes de Lugo, & alij, quos refert Gregorius Lopez *h*.

g Gut. de iuram. conf. 1. p. c. 71. n. 6.

h Greg. in l. 5 tit. 13. p. 1.

ARTICVLVS VIII.

Pone quod pater & auus sunt sepulti apud fratres Prædicatores, maiores vero, vt al. auus & superiores sunt sepulti in Ecclesia parochiali, iste nunc decessit non electa sepultura, quæritur vbi debet sepeliri.

RESpondeo dicendo, quod pro Ecclesia parochiali facit quædam decretalis *i* dicens, quod in sepulchro maiorum: nam maiorum appellatio proprie, & stricte sumpta comprehendit tantum superiores vltra tritauum, vt in quadam *k* lege dicitur. Item pro Ecclesia parochiali sunt duo iura, seu vincula, scilicet ius parochiale, & sepulchra maiorum: contrarium tamen determinat Oldradus, prout refert Baptista de Salis *k*, in sua summa, & mouetur his rationibus, sicut domicilium est inter viuos, ita sepultura inter mortuos; sed quis consequitur domicilium, seu originem patris & matris, & non superiorum, vt notatur *l* in iure; ergo idem dicendum est in iure sepulturæ. Secundo vnio sepulturæ procedit ex quadam mutua dilectione, quæ est inter viuos, vt dicit quidam *m* canon, sed maior est charitas inter patrem, & auum, quam inter eum, & superiores, cum illi sint remotiores in gradu; ergo potius debet sepeliri in sepulchro patris & aui, quam in sepulchro maiorum: in hac autem difficultate, mihi videtur prima opinio sequenda, quam expresse tenet quædam *n* Glossa, quæ dicit, quod si in vna Ecclesia est sepultus pater, in alia reliqui maiores, filius sepeliendus est in sepulchro maiorum, & quamuis rationes Oldradi multum vrgent, quædam tamen decretales huius Glossæ *o* opinioni maxime fauent, dum ponderat sepulchra maiorum ab antiquo, bis illud verbum ab antiquo repetendo, quam Glossæ opinionem contra Oldradum sequitur Panormitanus *p*.

i cap. nos inst. extra. de sep.

k l. iuris conf. §. parens ff. de gradib.

k Salis in summa tit. sepul. 10. fo. 127 par. 2 col. 1.

l l. assum. ff. ad munic. eo fin. extra. de par.

m c. 1. 3. q.

n Glos in ca. à qui. de sep. l. 6

o c. 2. & 3. de sep. li. 6.

p Panor. in c. non statu. 9. de sep.

ARTICVLVS IX.

An constitutio Prouincialis, vt sepulturæ locus quouis nomine cuiquam detur, neve sepulchra fiant in vlla quauis Ecclesia, sine Episcopi consensu, valeat: & vtrum valeat etiam contra regulares exemptos, qui habent priuilegia libere sepeliendi in Ecclesijs suis.

RESpondeo dicendo, quod locus sepulturæ potest dari tribus modis, Primo, vt is cui datur, fiat dominus. Secundo, vt habeat ius sepeliendi in eo mortuos suos, & impediendi ne aliquem sepeliant in eo. Tertio, vt non possit sepelire aliquem in eo, vt satis videtur colligi ex iure, in quo *q* Innocentius, Panormitanus, Caldarinus, & alij id pertractant. Et primo modo nulli potest dari locus sepulturæ etiam cum autoritate Episcopi, quia rei sacratæ dominium nullus habere potest, vt in iure *a* definitur. Secundo modo non potest dari, sine autoritate Episcopi, neque cum illa sine iusta causa, & seruata forma in alienandis rebus Ecclesiæ seruanda, quia licet per illum modum non transferatur rei dominium, transfertur tamẽ vsus eius & quoddam ius sepeliendi, quod fieri nequit, nisi seruatis Canonibus de non alienandis rebus Ecclesiæ. Tertio modo potest dari à quolibet habẽte liberam sepulturam, vel ius admittendi ad sepulturam in sua Ecclesia *b*, per iura superius allegata, sine autoritate speciali Episcopi, per autoritatem, quam habet à iure communi, vel priuilegio aliquo legitimo: prædicta autem constitutio nihil præiudicat exemptis, cum prouincialis Synodus non sit superior eis, & extra suum territorium lex non liget *b*, vt in iure diffinitur. Et aduerte, quod idem dicendum est de concessione facultatis faciendi, vel constituendi sepulchrum, quod dictum est de seruando modo dandi alicui locum sepulturæ, cum de similibus idem debeat esse iudicium, iuxta *c* regulam iuris vulgarem.

q c. abolend. de sepu. vbi Inno. Pan. & alii Clem. dudum §. huiusmodi de sepult. vbi Cald. & alii.

a l. inter stipulãs. §. sacram de verbo. obli. §. sacra. Insti. de rer. diuis.

b c. fine ex eptione 2. q. 2. c. nulli de rebus Eccles. nõ alienandis.

b c. 2. de consti. li. 6 l. fi. ff. de iurisdi. omnium iudicum.

c l. illud. ff. ad legem Aquil. c. dudum. 2. de elect.

ARTICVLVS X.

Religiosi habent capellas in eorum Ecclesijs, quas concedunt, quoad vsum sepulturæ alicui domus nobilium, & filiorum, & liberorum, & descendentium, & posterorum suorum, quæritur, an ille, qui non est de progenie illorum nobilium, possit eligere sepulturam in illis capellis.

RESpondeo dicendo, quod non, quia illud quod nostrum est, à nobis auferri non potest, sine nostra voluntate, vt ratio naturalis dictat, & regula *d* iuris diffinit. Quod confirmatur, quia tales capellæ quantum ad sepulturam, vt hospitia deputantur, sed de iure est, quod in fundo, in quo quis habet vsum, non potest aliquis habitare inuito vsuario, vt dicitur in iure; ergo inuitis supradictis nõ potest Prælatus cõuẽtus in præfatis Ecclesijs, & capellis, etiam suos monachos sepelire, & hanc opinionem tenet Azo *e*, quem sequitur Petrus de Vualdis: verum tamen est, quod si progenies illorum nobilium sit extincta per eorum mortẽ, quod potest Prælatus ibi suos fratres sepelire, imo & concedere illis capellas ad vsum aliarũ personarũ, quia vsus cõcessus illis nobilibus est extinctus, per illorum mortem, & ideo ius funerandi libere redit ad ipsos religiosos, sicut dicimus de vsufructuario, vel vsuario, vbi ille vsus-

d l. illud quod nostrum ff. de reg. iur.

e Azo in sum. Inst. de vsu. & de mu. ac. §. sin vero vsus & illud vide. in Vualdo de canonica Epis. ca. 10. n. 15.

vſusfructus, vel vſus libere redit ad proprietarium, ſecundum leges f, & hanc opinionem ſequitur Petrus de Vualdis.

f l pen C. de vſufr. & lega to. Vuald. vbi ſ. p n. 6.

QVÆSTIO LIX.

De ſepultura quoad modum ſepeliendi in habitu religioſo ſæculares, & quoad priuilegia ipſis conceſſa, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quomodo ſint ſepeliendi ſæculares in habitu regulari.*
2 *Quid lucrentur ſæculares cum habitu ſepulti.*

ARTICVLVS I.

Quomodo ſint ſepeliendi ſæculares in habitu regulari.

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus IV. ſtatuit, quod nullus valeat dare habitum fratrum, ad ſepeliendum aliquam perſonam, niſi Guardianus domus loci, in quo aliquis decedere contigerit, aut alij Prælati ſuperiores, vel illi, cui ipſi duxerint committendum dumtaxat, & non alius, quauis autoritate, vel prælatione fungatur, & ſimiliter ſtatuit, quod præfati, quibus committit autoritatem dandi prædictum habitum, teneantur declarare recipientibus, quod apud eorundem fratrum Eccleſias debent cum obierint, ſepeliri*. Ita habetur g in Monumentis ordinum, & notat Collector h priuilegiorum Mendicantium, vt colligitur ex dictis literis, quod poſſunt præfati, quibus committit autoritatem dandi dictum habitum, dare illum, non ſolum ijs qui morantur in locis quibus morantur fratres, ſed etiam ijs, qui intra illorum Guardianias deceſſerint.

g In 1 impr. fo. 60 & in 2 fo 144. conc. 250
h Colle. ti. ſep. § 14.

Statuit inſuper idem Summus Pontifex, quod corpora volentium cum prædicto habitu ſepeliri, deferantur ad ſepulturam, ſine alio pallio, vel tegumento ſuperimpoſito, non obſtante quacunque ordinatione, vel prohibitione ordinariorum locorum etiam ſub cenſuris facta. Ita habetur in Monumentis ordinum i. *Et ideo Sixtus IV. autoritate Apoſtolica perpetuo indulſit omnibus, & ſingulis vtriuſque ſexus perſonis in habitu fratrum Minorum ſepeliri volentes, quod eis liceat (ſine tamen alterius præiudicio) diſtrictius inhibens Curatis & Rectoribus Eccleſiarum, ſub excommunicationis pœna, quam canonica monitione præmiſſa contrafacientes incurrant, & à qua per alium, quam Romanum Pontificem, & in mortis articulo dumtaxat abſoluere non poſſint, ne taliter ſepeliri volentibus, quouis modo impedimentum afferant. Sed permittant illos pariter ad Eccleſias & locum ſepulturæ in habitu huiuſmodi deferri iure parochialium Eccleſiarum, & cuiuſlibet alterius in omnibus ſemper ſaluo.* Ita habetur in ordinis k Supplemento, quæ verba ibi, *iure parochialium Eccleſiarum*, etiamſi non apponerentur, appoſita cenſerentur, quia veriſimile eſt, quod Princeps noluerit concedere priuilegium cum graui præiudicio Eccleſiæ parochialis, argumento cuiuſdam legis l, vnde priuilegium ſolum videtur cōcedere, vt habeant ij ſepulturam, ſicut illi quibus competit de iure communi, & pro hoc adducit Panormitanus textum m quaſi expreſſum in ſimili, vbi dicitur, quod ſi alicui inhabili Princeps concedit liberam facultatem teſtandi, non intelligitur concedere, vt ſine ſolemnitatibus alias debitis poſſit concedere teſtamentum, ſed videtur eum reſtituere ad ius commune: nam ſatis eſt quod priuilegium aliquid operetur, quando tractatur de præiudicio tertij, vel de rogatione iuris, ita in propoſito, ſed ad maiorem cautelam, & ad tollendam dubitationem ſolet apponi illa clauſula, vel ſimilis, puta, *ſaluo iure parochialis Eccleſiæ*.

i In 1 imp. fo. 69. & in 2 f. 149. cōc. 191
k Sup. fo. 83. conc. 252.
l l. 2. § ſi quis à princ. ff ne quid in loco publico.
m l ſi quando C. de inof. teſt.

ARTICVLVS II.

Quid lucrentur ſæculares cum habitu ſepulti.

RESpondeo dicendo, quod Leo X. n & Adrianus V. *omnibus, & ſingulis Chriſti fidelibus in regnis Caſtellæ, Legionis & Granatæ exiſtentibus, qui deuotionis feruore ducti in habitu ordinis ſanctiſſimæ Trinitatis deceſſerint, aut eorum corpora, ſeu cadauera, cum ab hoc ſæculo migrauerint, in Eccleſijs monaſteriorum ordinis prædicti ſepeliri ordinauerint, conceſſerunt omnes & ſingulas indulgentias & peccatorum remiſſiones fratribus prædicti ordinis conceſſas*. Ita refertur in compendio a Mendicantium.

n Sup. fo. 88. con. 252.
a Com. mendic ti ſepul. §. vlt.

Nota autem hanc eſſe maximam conceſſionem: nam primo concedit decedentibus cum habitu dicti ordinis indulgentias & peccatorum remiſſionem, quas fratres dicti ordinis conſequuntur, quando ex hac vita cum habitu migrant. Secundo eandem facultatem concedit his, qui ordinauerint ſepeliri in Eccleſijs prædictorum fratrum: at ego non potui inuenire, quas indulgentias conſequantur fratres huius ſacræ religionis cum habitu morientes, eo ſolum, quod cum habitu ſepeliuntur, bene tamen verum eſt quod in articulo mortis indulgentiam plenariam ipſis conceſſit Sedes Apoſtolica at non puto dictam indulgentiam ſupradictis ſæcularibus communicari, in hac conceſſione. De hoc autem videnda ſunt ea, quæ in ſecundo Tomo b late diximus, in quo de hoc, & de his quæ conſequuntur ſæculares, qui eligunt ſepeliri in Eccleſijs fratrum, & cum habitu moriuntur, tempore interdicti, aut ceſſationis a diuinis late agitur.

b 2 tomo q 16 ar. 16. & q. 110.

QVÆSTIO LX.

De ſepultura religioſorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vbi ſunt ſepeliendi Abbas & Prior.*
2 *Vbi ſunt ſepeliendi religioſi profeſſi.*
3 *Quibus expenſis debet ſepeliri monachus decedens extra monaſterium, aut qui præeſt beneficio manuali.*
4 *Quibus expenſis debeant ſepeliri nouitij decedentes intra annum probationis.*

ARTICVLVS I.

Vbi ſunt ſepeliendi Abbas, & Prior.

RESpondeo dicendo, quod Abbas ſepelietur in ſuo monaſterio, quia ibi cenſetur habere domicilium, vt dicunt Archid. c Ioan. Andr. Item quia talis non poteſt eſſe Abbas, niſi ſit profeſſus in religione, prout dictum eſt in ſuperioribus d: conſtat autem profeſſos eſſe ſepeliendos in ſuis monaſterijs. Si tamen Abbas eligit ſibi ſepulturam e, quod poteſt, cum habeat in multis velle & nolle, ſed tandem renunciat Abbatiæ, vel deponitur ab ea, & ſic remanet monachus & profeſſus illius monaſterij, in illo monaſterio ſepelietur, non autem in Eccleſia, in qua ſepulturam elegit. Et ratio eſt, quia inſpicitur tempus mortis, an quis ſit habilis ad eligendam ſepulturam: at iſte tempore mortis tantum erat monachus profeſſus, & non Abbas, & non habet velle & nolle, ita Petrus de Vuald. f loquendo autem de aliquo profeſſo, qui præficitur alicui Prioratui, qui eſt de membris monaſterij, eſto quod talis ſit obedientiarius, & manualis, ſi talis Prior moriatur, cum ipſe reputetur monachus monaſterij, & etiam reperiatur monachus illius prioratus, vt dicitur in iure g, ſepelietur in loco monaſterij, vel illius prioratus, quod ex voluntate ſui Abbatis pendebit, argumento illius, quod in quadam decretali h habetur: Abbas enim poteſt pro monacho profeſſo ſibi ſubdito eligere ſepulturam, cum cenſeatur tanqua pater, vt colligitur ex iure i, æquiparante eum

c Arch. & Ioan. Andr. in c. ſtatu de reſc. li. 6.
d ſupr. hoc to. q...
e c. relig. de ſtatu. lib. 6.
f Vuald de canon. epiſ. ca. 10. nu. 11.
g c. 1. de prin lib 6.
h ca. quan o de offi. dele.
i c. vlt. de reg. c. licet de exce prel. li. 6.

prout in eadē cōstitutione latius continetur. Quæ cū difficillime adimpleri posse, experiētia postmodum cōpertum extitisset, eandē constitutionē Sixti prædecessoris fe. re. Greg. P. XIV. & prædecessor noster moderatus fuit, vt huiusmodi receptiones & approbationes per Priores quatuor domorum fierent, ita vt qui ad religionem admitti vellent, ad quatuor eiusdem religionis, quam elegissent, domos accederent & ab earundem Prioribus approbationem deferrent, vt in aliqua ipsarum domorum recipi possent. Denique Sixtus V. ordini fratrum Minorum concessit, vt huiusmodi recipiendorum approbationes per quatuor fratres ex antiquioribus eiusdem domus, in qua habitum peterent à Diffinitoribus nominatos fieri possent, ipsique quatuor antiquiores nominati ad inquisitionem faciendam procedere, ac ad hunc effectum testes vocare, & ab eis iuramentum recipere coram tabellione, & alia requisita facere valerent, prout in diuersis eorundem prædecessorum literis plenius continetur. Cum autem, sicut pro parte dilectorum filiorum, Prioris, & Conuentus domus S. Stephani Salmantini ordinis fratrum Prædicatorum, nobis expositum fuit, eidem Priori, & Conuentui, per dictum Sixtum prædecessorem, ad petitionem & supplicationem bo. me. Antonij tituli sanctorum Ioannis, & Pauli Presbyteri, Cardinalis Carrafæ nuncupati, viuæ vocis oraculo indultum fuerit, vt instrumenta per tabellionem coram testibus facta super qualitatibus iuuenum in dictum conuentum ad habitum recipi petentium, per Priorem, seu Præsidentem, ac subpriorem, magistrum nouitiorum, & magistrum studentium, eiusdem domus iuridice approbari, vel reprobari deberent. Cumque huiusmodi receptionis forma facilior, & commodior existat, quam aliæ supradictæ, nihilominus hanc etiam multa incommoda pati compertum est, multosque à religionis ingressu diuersis rationibus propterea arceri, atque à proposito abduci, & ea de causa religiosorum numerus in dies minui. Quod si eisdem Priori, & conuentui licitum esset iuuenes huiusmodi religionis habitum ibi suscipere, volentes præuio tantum ipsorum iuramento se non esse criminosos rationibus obligatos, à quibus non possent faciliter expediri, nec furto, latrocinio, aut homicidio notatos, nec aliis impedimentis, in dicta bulla Sixti V. contentis detineri ad habitum admittere, postea intra tempus probationis, de eisdem qualitatibus inquisitionem, & indagationem, iuxta indultum Sixti V. scriptum viuæ vocis oraculo concessum facere, ex hoc profecto domus præfata, quæ valde insignis extitit, pristino splendori, cum religiosorum propagatione, & diuini cultus augmento restitueretur, ideo nobis dictorum Prioris, & conuentus nomine fuit humiliter supplicatum, vt in præmissis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui religiosorum propagationem, & diuini cultus augmentum quantum cum Domino possumus libenter procuramus; singularum literarum præfatarum tenores præsentibus pro expressis habentes, ac Priorem, ac conuentum præfatum singulares personas à quibusuis excommunicationis, suspensionis, vel interdicti aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis, à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentium duntaxat ad consequendum, harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, de venerabilis fratris nostri Michaelis Epi. Albanen. Cardinalis Alexandrini nuncupati, ordinis Prædicatorum protectoris, cōsilio, eisdem Priori & Conuentui, *nunc & pro tempore existentibus, vt quoscumque iuuenes, etiam decimum sextum ætatis suæ annum excedentes ad habitum in eodem conuentu admitti petentes, recepto ab eis iuramento, quod criminosi, rationibus, vt præfertur, obligati, furto, latrocinio, aut homicidio notati, aut aliis impedimentis in dicta Bulla Sixti V. contentis detenti non sint, recipere, ac postea per aliquem eiusdem conuentus religiosorum, ad hoc deputatum ad inuestigationem ante acta illorum vita, ac morum, & reliquorum præmissorum, absque strepitu iudiciario, sed per scrutinium secretum procedi facere, qui ad hoc deputatus processum, & informationem captam dictis Priori, seu Præsidenti, ac superiori, & magistro Nouitiorum & studentium à quibus approbari, & reprobari possit, referre, fideliter debeat, libere, & licite possint, & valeant. auto. Apost. tenore præsentium concedimus, & indulgemus.* Decernentes præsentes literas de nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel alio quopiam defectu, notari vel impugnari, aut quomodolibet infringi, suspendi, limitari, vel retractari, aut in ius vel controuersiam reuocari nullatenus posse, sed semper validas, & efficaces existere, & fore, ac ita perpetuo in eodem conuentu obseruari debere, sicque per quoscunque iudices, ordinarios, aut delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & autoritate, iudicari & diffiniri debere, ac irritum & inane, quicquid secus super his à quoquam quauis autoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac Apostolicis constitutionibus, & ordinationibus, ac eiusdem conuentus & iuramento confirmatione Apost. vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegiis, indultis, & literis Apost. in contrarium premissorum, quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis. Quibus omnibus, & singulis eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Datis Romæ apud S. Marcū sub annulo Piscatoris, die x. Sept. M.D.XCVII. Pontificatus nostri, anno sexto.

M. Vestrius Barbianus.

QVÆSTIO LV.

De reliquiis Sanctorum in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quomodo reliquiæ Sanctorum sint adorandæ.*
2 *Cuius autoritate possunt transferri Sanctorum reliquiæ de vno loco in alium.*
3 *Vtrum Agnus Dei possit depingi, & vendi.*

ARTICVLVS I.

Quomodo reliquiæ Sanctorum sint adorandæ.

RESpondeo dicendo, quod Concilium a Tridentinum definiuit Sanctorum Martyrum & aliorum cum Christo viuentium sancta corpora, quæ viua membra fuerunt Christi, & templum Spiritus sancti ab ipso ad æternam vitam suscitanda, & glorificanda, à fidelibus esse veneranda, per quæ multa beneficia, à Deo hominibus præstantur, ita vt affirmantes Sanctorum reliquiis venerationem, atque honorem non deberi, vel eas aliaque sacra monumenta à fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetrandæ causa Sanctorum memorias frustra frequentari, omnino damnandos esse, prout iam pridem eos damnauit, & nunc etiam damnat Ecclesia, & ita in Synodo b Magunt. celebrata, anno Domini millesimo quingentesimo quadragesimo nono dicitur, Reliquias etiam Sanctorum, velut diuinæ gratiæ olim receptacula & verissima Christi membra, & pura Spiritus sancti domicilia monemus in Ecclesiis nostris, vel ob id proponendas & religiosa pietate venerandas, vt per eas fideles commoniti discant virtutē, & fidem Sanctorum imitari, & alicubi in his sanguinolentas notas, & pro fidei Christi tolerati Martyrij vestigia cernētes admoneantur

a *Conc. Trid. sess. 25. de reform. in decreto de innocata hon: data & de reliq. sanct.*

b *Magunt. c. 43.*

admoneantur, spem fidei nostræ non esse inanem, pro qua omnia dira pati sancti Martyres in animum sibi induxerunt, quorum exemplo ipsi etiam ad aduersitatum omnium tolerantiam animentur, quam venerationem secundum doctissimum & acutissimum Burgensem vaticinatus nobis fuit Isaias *c*, in his verbis, *Et annunciabunt gloriam meam gentibus, & adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino, in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carucis ad montem sanctum meum Hierusalem, dicit Dominus, quomodo si inferăt filij Israel munus in vase mundo in domum Domini.* quæ Isaiæ autoritas, ait Burgensis, est exponenda de Martyribus Christi Domini, qui in diuersis partibus mundi fuerunt pro testimonio Dei interfecti, quorum corpora, seu ossa, adducuntur frequenter de cunctis gentibus in equis & quadrigis, scilicet honorifice & diuersis & variis modis ad montem sanctum meum Hierusalem, scilicet, Ecclesiam, & ait Isaias, *quomodo si inferant filij Israel munus in vase mundo in domum Domini*, in quibus verbis significare vult, quod tanta fiet veneratio reliquiis Sanctorum in Ecclesia, sicut olim fiebat in templo, cum aliquod munus solemnissimum ibi offerebatur, & in hoc innuit Propheta quoddam notabile pertinens ad perfectionem noui status in lege gratiæ; in lege enim veteri corpora, seu ossa mortuorum erant immunda in tantum, quod contaminabatur sacerdos per contactum mortuorum, vti in libro *d* Leuitici patet; sed in lege noua hoc non habetur, imo reliquiæ Sanctorum in altaribus ponuntur, & in vasis mundissimis collocantur, & minime immundæ iudicantur, sed vt munus solemnissimum & grauissimum coram Christo Domino offeruntur. Differentiæ autem ratio inter legem nouam & veterem ea esse potest, quia animæ defunctorum in lege veteri quantumcunque sanctæ fuissent à diuina visione separabantur, vnde & corpora eorum merito separanda erant à sanctuario, cuius oppositum est in lege noua, in qua animæ Sanctorum beatifice Deo coniunguntur, vnde ad perfectionem sui status pertinet, vt eorum corpora & reliquiæ à fidelibus venerentur, & ita reliquiæ Sanctorum sunt reuerenter obseruandæ, & si sunt antiquæ, extra capsam ostendi non debent, prout in quadam decretali *e* præcipitur, & ratio huius prohibitionis secundum Abbatem *f* est, quia cum ostenduntur extra capsam ossa nuda & vetera & antiqua, multorum deuotio tepescit, & datur detractoribus causa obloquendi, Dicent enim, quod si fuisset Sanctus, ossa non fuissent sic dispersa, non aduertentes, quod omnibus puris hominibus generaliter dictum est, *Cinis es & in cinerem reuerteris*; ab hac tamen vniuersali lege excipitur beata Virgo Maria, prout tenet vniuersalis Ecclesia, & tradit doctissimus *g* Cordona. Vnde ego propriis oculis vidi in festo canonizationis sancti Didaci nostræ sacræ religionis alumni, quæ Compluti fuit celebrata de consilio & mandato inuictissimi & Christianissimi Philippi II. Regis Hispaniarum, vt facies corporis Sancti velo obtenderetur tempore quo eius charissimus filius Princeps adhuc puerulus (nunc Philippus III. Rex Hispaniarum) ad adorandum corpus sanctum accedere debebat, & hoc nõ alia ratione, nisi vt ipse non videret extremitatem nasi, & labia oris sancti consumpta, sed occuparetur in visione totius corporis inconsumpti, & integri, & miro & cælesti odore refecti, odorem suauissimum suauitatis dantis, & occuparetur in visione corporis rubicundi, quod ego vidi, palpaui, & osculatus fui, vt hac sola visione imbutus magis in deuotione, & veneratione Christianissimus Princeps inflammaretur, & à deformatione extremitatis nasi, & labiorum minime à tali feruore retraheretur, & ita comparatum fuit, vt ipse Christianissimus Princeps odore talium vnguentorum tractus, sit modo Rex deuotione huius sancti maxime affectus, cuius affectu omnes suos subditos ad eandem deuotionem incitat & prouocat, &

c Isa. 56. *d Leuit. 11.a.* *e c. 1. de reliquiis & venerat. Sanct.* *f Abbas in d. c. 1. n. 2.* *g Cord. lib. 2. quæst. q. 17. p. 150. co. 1.*

monasterium Discalciatorum, quod cum primum ingressus Vallisoletum est, ædificari mandauit, sancto Didaco consecrari præcepit.

Reliquiæ de nouo inuentæ non sunt venerandæ in publico sine autoritate Sedis Apostolicæ, vt in dicta *h* decretali præcipitur, vt glossa intelligit de omnino nouis; secus si essent reliquiæ Sanctorum approbatorum: nam quando certum est, quod sunt reliquiæ Sancti canonizati, bene possunt sine autoritate Papæ in publico venerari, eo enim quod Sanctum canonizauit, concedit omnes eius reliquias publice posse venerari: quando autem oritur aliqua dubitatio, tunc habet locum decisio præfatæ decretalis, vt non venerentur publice sine autoritate Papæ, priuatim autem veneratione quadam virtuali non prohibet summus Pontifex has reliquias venerari.

h d. c. 1.

ARTICVLVS II.

Cuius autoritate possunt transferri Sanctorum reliquiæ de vno loco in alium.

RESpondeo dicendo, quod reliquiæ Sanctorum autoritate Papæ, vel Episcopi, vel sanctæ Synodi, prout in quodam Canone *a* mandatur, debent transferri, quod intelligunt Doctores esse verum loquendo de corporibus Sanctorum traditis perpetuæ sepulturæ iuxta terminos cuiusdam legis *b*, nisi necessitas immineat, quia tunc autoritate Præsidis prouinciæ, iuxta aliam legem *c*: quando autem non sunt tradita sepulturæ, bene transferri possunt sine alicuius autoritate ad alium locum religiosum, vt in alia lege *d* conceditur, & cum sæpe à summis Pontificibus censuræ promulgentur contra has portantes ab vrbe aliquas reliquias concessit Alexander VI. *fratribus Minoribus, vt possint sine scrupulo alicuius censuræ mittere reliquias extra vrbem pro consecratione altarũ, & lapides cuiuscumque generis siue consecratos, siue non*, ita refertur in Monumentis *e* ordinum, & viuæ vocis oraculo concessit Pius V. vt quas reliquias ab amicis possunt habere religiosi Societatis absolute extra vrbẽ fas esset mittere; ita in Compendio *f* Societatis refertur.

a c. corpora de consecr. dist. 1. *b l. vlt. C. de relig. & sumpt. fun.* *c ...* *d l. si in medio. eod. tit.* *e in 1. imp. f. 70. colu. 474.* *f Com. Societ. ti. reliquia.*

ARTICVLVS III.

Vtrum Agnus Dei possit depingi & vendi.

RESpondeo dicendo, quod *Gregorius XIII. anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo secundo, octauo Calendas Iunij, Pontificatus sui anno primo in constitutione g qua incipit*, Omni certo studio, *statuit, & ordinauit ac sub excommunicationis pœna ipso facto prohibuit & interdixit, ne quisquam siue vir, siue mulier, sæcularis, aut ecclesiastici, etiam regularis ordinis ille sit, & quocunque gradu conditione, statu, nomine, dignitate, & honore præcellat posthac in perpetuum Agnus Dei per Romanum Pontificem pro tempore existentem benedictos depingere, inficere, minio notare, vel aurum, aut colorẽ aliquem illis imponere, aut quidquam aliud superinducere, neque pingi, aut miniari facere, neq; illos venales proponere seu tenere quouis prætextu qualibetve de causa audeat: verum albos, & mundos Agnum illum purum & innocentem repræsentantes, qui occisus pretiosissimo sanguine suo nos redemit, & decenter, ac reuerenter à cunctis haberi, deferri & custodiri præcepit, & ita ab omnibus fieri, & censeri debere decreuit, & mandauit omnibus singulorum locorum ordinariis per vniuersum Christianum orbem constitutis eorumque vicariis in spiritualibus generalibus, vt præsentem constitutionem, & prohibitionem in suis quisque ciuitatibus, diœcesibus, statim publicari procurent, ita vt ad omnium notitiam quamprimum peruenire possit.*

g habet inter const. apost. Greg. const. 1.

Circa quam constitutionem notandum est, quod non vidi illam seruare in his Hispaniarum partibus ab omnibus; licet aliqui habentes aliqualem huius constitutionis notitiam, eam transgredi formident, quæ à dominis Episcopis deberet certe publicari, vt ad omnium notitiam perueniret, & ab omnibus obseruaretur ea obseruãtia, quã summus Põtifex Gregor. XIII. iustissime præcipit ab omnibus custodiri.

Circa hanc quæstionem vide, quæ supra habes in Tomo *b* secundo.

h 2. to. 100.

QVÆSTIO LVI.

De restitutione, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Quid sit restitutio, & quotuplex.*
2 *Vtrum monasterium possit impetrare beneficium restitutionis eo quod priuatur quibusdam bonis sibi relictis, ne super his aliqua alienatio & hypotheca fieret, aut aliquis census constitueretur, sub pœna quod si talis alienatio, aut census constitutio fieret, ad illud monasterium pertineret.*
3 *Vtrum is, qui contraxit cum monacho absque licentia Prælati, sit obligatus restituere monasterio rem ex illo contractu acquisitam.*
4 *Vtrum bona incerta, quæ habent Nouitij, possint applicari, & restitui monasteriis, in quibus sumunt habitum.*

ARTICVLVS I.

Quid sit restitutio & quotuplex.

RESpondeo dicendo, certissimum esse lege naturali, diuina, & humana restitutionem ablati necessariam esse ad peccati dimissionem, & cum regulares propter Deum omnia reliquerint, oportet de restitutione aliquid agere, ne ipsi restitutionibus implicati peccatis innodentur, pro quorũ remissione ad religionem confugerunt, & sciendum est restitutionem læsioni opponi; nam & ea illud reddit, quod læsio abstulerat, vt dicitur in aliquibus legibus, & tradit *h* Bartolus, ideo restitutio, de qua agimus, est illius redditio quæ ablata est, secundum D. Thomã *i*, qui probat eam ad iustitiam commutatiuam pertinere, etenim sicut acceptio rei alienæ actus est iniustitiæ circa commutationem, ita & restitutio, quæ ei opponitur, erit actus iustitiæ commutatiuæ, cum per intelligentiam vnius contrariorum cognoscatur & alterum, & vis eius percipiatur, prout in multis doctrinæ suæ locis nobis scriptũ reliquit *k* Arist. quod Dynus Iurisconsultus optime adnotauit. In commutatiua autem iustitia potissime attenditur damni per acceptionem illati compensatio per redditionem, & æqualitatẽ, quemadmodum ex eadem *l* Aristotelica constat doctrina. Damnum vero infertur alicui variis modis per occupationem iniquam propriæ rei, per eiusdem rei detentionem atque item per impedimentum, ne quis assequatur quod ei debitum est. In summa reducitur læsio his modis contingens ad alicuius boni priuationem, cum is, qui detinet rem alienam aut alteri debitam, eam videatur ab altero abstulisse, & eadem ratione, qui impedit ne quis assequatur bonum aliquod, plane dicitur bonum hoc ab altero auferre, prout resoluit doctissimus *m* Couarruuias dicens, quod restitutio aliquas habet radices à quibus deducitur, ab acceptione, scilicet aut à re accepta. Ab acceptione tunc procedit, quando quis ratione solius acceptationis tenetur alteri reddere, quod suum est, aut est ei debitum, vt in causis mutui, depositi, furti, rapinæ, & similibus. A re accepta tunc deducitur restitutio, quoties quis rem alienam, aut alteri debitam habet, sicut diligenter tradiderunt D. *n* Thomas, Caietanus & Soto.

h l. quod si minor. §. restitutio. ff. de minori. l. 1. C. si aduersus trans. & art. in l. qui pro ff. de procu.
i D. Tho. 2. 2. q. 62. art. 2.
k Arist. 1. topic. & 4. Ethico. c 1. & 2 Rhet. ad Theode. Dynus in reg. possess.
l Arist. li. 5. ethicor.
m Couar. reg. possess. 2. p. in initio.
n D. Tho. & Caiet. 2. 2 q. 62. ar. 6. Sot. li. 4. de iust. q. 7. ar. 7.

Duplex autem est restitutio. Prima est, qua prior status totaliter innouatur, & sic dicitur restitutio in integrum, qua redditur possessio rei, aut æquiualentis, & fructus, pristinum ius & omnia, quę à Iurisperitis dicitur esse prioris status vel iuris reintegratio, per quã subuenitur minoribus Ecclesiis, & monasteriis, & de ea in *a* iure late agitur, & de hac dicimus in articulo primo huius quæstionis. Secunda est, qua prior status non renouatur in totum, sed solum rei possessio, vel æquiualentis, per quam satisfit de re ablata, & damno, & interesse, quę aliquando significatur nomine redditionis, vt patet ex iure *b*; aliquando vero nomine satisfactionis, vt dicitur in quadam decretali, & de hoc agemus in secundo, & aliis articulis huius quæstionis.

a l. 1. C. de iis qui pœnis ca. auditis in integrum restitut.
b c. cum tu de vsuris c. in literis de raptoribus.

ARTICVLVS II.

Vtrum monasterium possit impetrare beneficium restitutionis, eo quod priuatur quibusdam bonis sibi relictis, ne super his aliqua alienatio, & hypotheca fieret, aut aliquis census constitueretur, sub pœna, quod si talis alienatio aut census constitutio fieret, ad illud monasterium pertineret.

RESpondeo dicendo, quod Doctor Ioannes *c* Gutierrez hanc quæstionem dubiam esse putat, & vtranque partem posse controuerti, sed tandem se resoluens, ait, quod in casu proposito monasterio competit restitutio in integrum aduersus dictam alienationem, & census constitutionem à se factam contra prohibitionem testatoris, ne incurrat dictam pœnam priuationis, quia minor institutus hæres restituitur aduersus substitutum, vt in iure *d* probatur; ergo in proposito, cum dictum monasterium fuerit institutum, quod æquiparatur minori, & aliud monasterium fuerit substitutum, quod æquiparatur similiter minori, vt dicitur in iure *e*, & infra probabitur, merito monasterium institutum restituitur cõtra monasterium substitutum, quia priuilegiatus certans de damno euitando bene vtitur priuilegio restitutionis contra pariter priuilegiatum certãtem de lucro captando, vt multis allegatis iuribus tradit *f* Iason, & allegando alios Couarruuias, sed certum est, quod monasterium prædictum agit de damno euitando, quia sibi fuerunt pure dicta bona relicta cum prædicta prohibitione pro sui, verbi gratia, dotatione, erectione, & sustentatione, quibus semper vsus fuit, atq; nũc fruitur, sicq; sunt effecta propriũ patrimonium, & in eorum dominio radicata & licet per contrauentionem prædictam competat, & sit quæsitum ius alteri monasterio, & bona alienata propria ipsius efficiãtur, non sunt tamen radicata in eius monasterij substituti patrimonio, neque ipsa vnquam habuit realiter, & sic agit tantum de lucro sibi delato captando, non vero de damno euitando, vnde præferendum est monasterium agens de hoc damno euitando.

c Gutier. li. 2 pra. q. 115.
d l. & si sine. §. sed quod Papinianus. & in l. quod si minor, §. Sceuola ff. de minorib.
e l. orphanotrophos & ibi not. C. de epis. & cler.
f l. verum. §. fin. ff. de minor. DD in c. in præsent. de probatio. Ias. & cæteri in auth. quas actiones. C. de sacros. eccles. Couar. in pra. qq. c. 7. n. 4. & in reg. possessio. p. 2. §. 2. n. 4.

Secundo probatur hæc pars ex quadam lege *g*, in qua minori competit restitutio in integrum, vt hæreditatem sibi relictam consequatur, aduersus propriam negligentiam, & licet ille textus loquatur in minori, idem tamen dicendum est in causa, vel loco pio cum minori æquiparetur, vt dictum est supra, & probat late Euerardus *h*, & confirmatur, quia minor restituitur aduersus propriam negligentiam non soluendi canonem in triennio, ne incidat in commissum, vt tenet Specul. *i* & refert & tenet alios allegans Iason.

g l. 3. § sed si heres. ff. de minori.
h Euerar in centur. leg. c. 31.
i Specul. tit. de emphy. §. nūc aliqua q. 15. n. 25. & 26. Ias. in l. 2 n. 59. C. de iure emphy.

Tertio probatur, quia Ecclesię semper quod læditur restituitur intra quadriennium, vt *k* dicitur in quadã decretali. vbi Abbas & Doctores cõmuniter, sed hic læderetur enormissime monasterium, si cogeretur carere toto legato propter prædictam alienationem, aut census constitutionem super ea factam: ergo restitui debuit in integrum non solum intra quadriennium à die dictæ alienationis, & constitutionis census, verumetiam intra triginta annos, iuxta quandam egregiam legem *l* partitarum, vbi doctissimus Gregorius Lopez.

k cu. 1. de in integrũ restit.
l l. fi. sup. g. vbi Greg.

Quid plura? hanc opinionem intelligunt ex nostris, scilicet, in hæreditate relicta hospitali sub conditione, vt bona ipsi relicta non possint aliquo modo vel causa per rectores dicti hospitalis, siue per aliam personam vendi, alienari, vel permutari, vel donari, & si contra facerent, quod dictum hospitale caderet à dictis legatis, & quolibet eorum, tenet *m* Angelus

m Ang. cons. 168 n. 2. & 3.

Angelus existimans, quod si contra voluntatem testatoris fieret alienatio, Ecclesia potest contra Prælatum habere recursum ad damna, & interesse, & ita poterit agere hoc casu hospitale contra suum rectorem, qui alienauit vel vendidit contra voluntatem testatoris, & si contra eum non potest sibi bene esse consultum, poterit petere restitutionem in integrum aduersus tales alienationes, si tempora ad id præstituta à iure patiantur, hoc est, si nondum est elapsum triennium datum à iure *a* ad petendam dictam restitutionem: sed in proposito non potest esse bene consultum primo monasterio contra alterum monasterium substitutum, nisi in integrum restituatur, cum non possit agere contra alienantes, quia sunt monachi, & bona propria minimè habent, & per talem in integrum restitutionem, cum dictis bonis manebit; tantum enim affert restitutio, quantum abstulit læsio: sed si quis dicat, quod in casu Angeli prædicto non fuit substituta causa pia in euentum alienationis, siue contrauentionis voluntati testatoris, prout supponitur, quod fuit in nostro casu substitutum verbis directis secundum monasterium, cui statim per dictam census constitutionem, videtur ius quæsitum, & sic videtur, quod in eo non competat restitutio aduersus aliud monasterium quod est pariter priuilegiatum, cum etiam agat de damno euitando. Respondeo breuiter, adhuc idem esse etiamsi sit substitutus alius locus pius, vt expresse decidit *o* Bald. vbi eius editio ait, testator reliquit monasterio S. Petri hæreditatem suam sub conditione construendi hospitale intra annum, & quod si dictum hospitale non fuerit intra terminum constructum, hæreditas debeat pertinere ad hospitale misericordiæ de Perusio, quæritur nunquid si monasterium dictum hospitalem non construxerit intra annum, possit restitui in integrum, tanquam læsum, & quamuis Baldus primo fluctuet allegans pro, & contra, tandem affirmat verius videri concludendum, quod monasterium possit in integrum restitui, nisi ipsum fuerit in dolo, quia cũ sciret, & posset, noluit conditioni parere, & quia contra dolum etiam in omittendo datur restitutio, & Bald. sequũtur *p* Alexander, & Romanus, vbi eius additionator admiratur, quod non allegauerit *q* legem ad hoc singularem, quæ licet loquatur de minoribus, idem est ex dictis in pio loco, & ita dicit se vidisse per illam legem iudicatum, quam opinionem sequuntur Angelus *r*, Ancharranus, & Nicolaus Euerardus, loquens expresse in præiudicium alterius pij loci.

Aduertendum tamen, quod dolus contra monasterium institutum, vt eidem non competat prædicta in integrum restitutio, iuxta opinionem Baldi non est præsumendus in proposito, vt in regula iuris *s* vulgari probatur, præmaxime, cum monachi prædicti monasterij forsan successerint in ius aliorum, qui non sunt de illis, qui dictam alienationem fecerunt, neque censum constituerunt super dicta bona, sed eis successerunt, & iustam causam habenti ignorantiæ, & licet præsumeretur dolus contra eos, eo quod sit credendum, vel in veritate probetur penes se fuisse, & esse testamentum, in quo dicta alienatio, & census constitutio prohibeatur, cum prædicta pœna, & sic quod sciuerit prædictam prohibitionem, quia habens penes se instrumentum præsumitur scire omnia in eo contenta, vt tradit Thomas *a* grammaticus, & alios allegans Craneta adhuc hic dolus, cum sit præsumptus, & de præterito non sufficeret, quia cõtra ipsum competit etiam in integrum restitutio, vt notant *b* Doctores & tradit Bart. & alios allegans, decisio Pedemõtana resoluit, & hoc maxime procedit, si monasterium fuerit Monialium: nam cum sint expertes literarum tempore cõstitutionis census, ignorasse præsumuntur prædictam prohibitionem, quamuis penes se reperiretur dictum instrumentum.

At contra prædicta tenet doctissimus Bernardus *c* Diaz de Lugo, dicens, quod imo Ecclesia non restituitur contra alteram Ecclesiam, quia priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non gaudet suo priuilegio, nisi quando certat de damno vitando, vt dicitur in quadam lege *d*; sed certum est quod Ecclesia negligendo adimplere conditionem non dicitur pati damnum, quia illud ius conditionale non erat sibi quæsitum ante conditionem impletam, iuxta aliam legem *e*, & sic Ecclesia, quæ peteret restitutionem diceretur certare de lucro amisso captando; Ecclesia vero, contra quam peteretur, videretur agere de damno, quia agit de iure iam sibi quæsito, cum certet de lucro eradicato, quod admittere est damnum, iuxta quandam glossam communiter receptam secundum *f* Iasonem, & dominum Antonium de Padilla.

At respondetur, quod hoc fundamentum in nostro proposito cessat, in quo non conditionaliter, sed pure fuerunt relicta prædicta bona monasterio præfato, adiecto præcepto de non alienando, vt supra visum est, sicque præfata fuerunt adquisita pure prædicto monasterio pro sui dotatione & sustentatione, & illa semper libere, & quiete tenuit, atque possedit, sicque vere certat de damno euitando; monasterium autem illud substitutũ nunquam habuit, neq; possedit hæc bona, sed tantũ habet ius ad rem, idque reuocabile per restitutionem; quare non tam de damno euitãdo, sicut monasterium primum agere videtur, sed potius de lucro sic adquisito captando, quorum non est par ratio, præmaxime quod opinio communis glossæ præfatæ, quę habet quod admittere lucrũ iam radicatum est damnum, non procedit quando lucrum istud quęsitum reuertitur ad eum à quo processerat, vt sentit quędam glossa *g*, quam sequitur Iason, & commendat Tiraquellus, & Antonius de Padilla, præterea etiamsi dictum monasterium non ageret de damno euitando, adhuc superiora locum haberent, quia etsi ambo monasteria lędantur, prius tamen monasterium damnum pateretur, maxime si non restitueretur; ergo restitui debet etiam contra pariter priuilegiatum, iuxta tradita per Couarruuiam *h*.

Sed contra prędicta fortiter arguitur, quia testator primo legauit dicta bona dicto monasterio sciens, vel scire debens posse ipsum fungere iure minoris, & nihilominus per contrauentionem sui pręcepti voluit statim dicta bona pertinere & transferri ad aliud monasteriũ, & sic vltra processit & hæreditatem in aliud transtulit, vnde contra testamentũ non datur restitutio, quia ea quæ à testatore geruntur pro disciplina regulari non decet in irritum reuocari, argumento eorum, quæ in *i* iure notantur, in quo probatur, quod vbi testator sibi prouidit stãdum esse ei, quod statuitur, quia in hoc casu, hic non est pœna, neque damnum monasterij, sed fauorabilis executio vltimæ voluntatis, quę non debet alterari, neque violari, vt dicitur in quadam Clemẽtina *k*. Item, quia esset restituere ad lucrum, cum iniuria testatoris, & ad talia lucra non pertinet, neq; competit restitutio, vt dicitur in iure *l*; item, quia si aliud diceremus, iam monasterium primum haberet in hoc casu dicta bona cõtra voluntatẽ testatoris, quę nunquã adimpleretur, neq; ad effectũ perduceretur, etiamsi prędictæ res alienẽtur cõtra expressã conditionẽ ipsius, si ipsis alienantibus cõpeteret restitutio ad hoc.

Sed respondetur, quod omnia supradicta procedunt restitutione non petita aduersus prædictam læsionem, quam petere testator non prohibuit, neque visus est prohibere, quia nemo potest agere, quod leges in suo testamento locum non habeant, vt in iure *m* dicitur: imo in dubio visus est testator se conformare cum dispositione iuris communis, vt probant iura *n*, sed iura vbique proclamant, tam ciuilia quam canonica minorem & Ecclesiam restitui debere aduersus læsionem non modicaũ.

Nec obstat, quod si voluntas testatoris esset illusoria,

a L. petendi C. de in integr. restit.

o Bald. in l. pupillo C. de repudiãd. vel abstin. hered. & addit. ibi in huiusmodi quæst.

p Alex. in d. l. pupillo n. 3. Roma. singu. 93.

q l. 3. §. sed si heres ff. de minoribus.

r Angel. in l. infulam e rca vlt. chartã ff. de verbo. oblig. Anchar. cons. 188. Euerar. in c. n. leg. ca. 21. et 2 n. 302.

s l. quotiens § qui dolo ff de probat.

a Gram. decisio 103 n. 11 & 12. Cranet. cons. 72. n. 13.

b DD. in l. vlt. ff. de in diem addict. Bar. in l. auxilia. n. 2. ff. de minoribus decisio Pedemon. 87. n. 1. & 4.

c Lugo 290. in 3. gemilis.

d l. verum §. fi. de minor.

e l. vnica §. sin autem C. de caducis tollend.

f gl. in l. 1 §. si quis pro-pter v. q. 1 in integrum. ff. de itinere actuque priuato. Ia. in l. reprehendenda 1. fi. n. 3. C. de e ndic. insti. adilla in l. 3. n. 7. C. de iure & facti igno.

g glo. in v. exprobe. sis. in l. si vt stipulatio ff. de ver. oblig. vbi Iaf. n. 4. Tira. in l. si vn. vn. v. donatione largitus. 1. 16 C. de reuocã. donat. Padilla in d. l. 3 num. 8.

h Coua. 3 pa. reg. Possess. §. 2 n. 4.

i l. ea quæ à ser. C. de r. militi l. libert. § Lucius ff. de annuis leg.

k Clem. quia contingit de religi. domi.

l l. sciendum. ff. ex quibus causis maio.

m l. nemo potest. cum similibus ff. de legatis 1.

n l. heredes mei. §. cum ita ff. ad Trebel.

Quæst. Reg. tom. 3.

soria,

soria, & absque effectu, quia respondeo quod transacto tempore petendæ restitutionis poterit habere effectum voluntas testatoris, item & etiamsi bis contra eam ventum fuerit, & semel concessa dicta restitutio: nam iterum non læditur, vt in toto titulo, si sæpius in integrum restitutio fuerit postulata.

His tamen est superaddendum, *quod si qua læsio in bonis & vsibus monasteriorum ordinis per quamuis cuiuscunque statu, gradus habitus seu conditionis Ecclesiasticæ, seu sæcularis, mundana, vel regularis personam, etiamsi culpa Prælatorum, monachorum, seu procuratorum facta fuerit, ipso iure rescinditur, neque opus est aliquam in integrum restitutionem à quoquam super eam quomodolibet interpretari, & hoc ius, & priuilegium trahitur ad præterita, nondum decisa, præsentia & futura, ita concessit Ioannes XXII. congregationi montis Oliueti*: ita refertur in Compendio o Ordinis Cisterciensis, & in Compendio Societatis Iesu, circa quod priuilegium est notãdum, quod ipsa læsio, attento iure communi, non rescindetur post quadraginta annos, post quos præscribitur contra res Ecclesiæ, prout in superioribus dictum est; dixi attento iure communi, quia attentis priuilegiis, de quibus in superioribus fecimus mentionem, contra bona & iura monasteriorum non præscribitur, nisi per spatium centum annorum, sicut præscribitur contra res & iura Ecclesiæ Romanæ.

o Compend. Cister. ut restit. in integr. & Societ. eodem §. 2

ARTICVLVS III.

Vtrum is qui contraxit cum monacho absque licentia Prælati, sit obligatus restituere monasterio rem ex illo contractu acquisitam.

RESpondeo dicendo, quod hoc dubium à Doctoribus in simili casu ventilatur, vtrum, scilicet, is qui contraxit cum muliere, absque licentia viri, sit obligatus restituere rem ex illo contractu adquisitam. & omnes concludunt in foro exteriori teneri: in foro autem conscientiæ contrarium tenent Tiraquellus p, & Soto: sed contrariam opinionem sequens alios tenet q Couarruias: nam lex iusta, quæ principaliter non se fundat in præsumptione, seruanda est, non solum in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiæ, quam opinionem tenet r Palatius Rubius dicens, quod licentia viri in contractu mulieris per eandem legem est de substantia actus, vnde ea omissa contractus est nullus, & idem tenet Cifuentes s: nam secũdum Bartolum dicit, quod quando lex restitit alicui præcipiendo, ne aliquid fiat dirigendo præceptum ad personas, ne contrahant, vel ad vnum, tunc non valet contractus, neque ex eo oritur obligatio ciuilis, neque naturalis, & in nostro casu à fortiori hoc est asserendum, cum religiosus nullam administrationem, neque dominium habet ratione suæ professionis, & quidquid adquirit, monasterio adquirit.

p Tira post leges connub. gl. n. 21. Soto li. 4. de iust. q. 7. art. 1.
q Couarru in reg. peccatũ. 2 p. §. 3 in fi
r Pala. Rub. in l 55. Taur. n 17.
s Cifuent. in d. l. 55.

ARTICVLVS IV.

Vtrum bona incerta, quæ habent nouitij, possint applicari & restitui monasteriis, in quibus sumunt habitum.

REspondeo dicendo, quod *Sixtus IIII. concessit Magistro generali & Prioribus prouincialibus, ac Prioribus localibus ordinis fratrum Carmelitarum, vt singuli eorum in locis sibi commissis possint & valeant in pios vsus conuertere bona, quæ nouitij ad ordinem prædictum venientes tenentur restituere diuersis personis, quæ sciri & inueniri non possunt.* ita in Monumentis a refertur.

a in 1 impr. fo. 103. & in 2. fo. 186.

Et Clemens IIII. concessit quod si aliqui habitum fratrum Minorum assumentes diuersis personis, quæ sciri & inueniri non possunt, aliqua bona restituere teneantur, possint Ministri, & Custodes, & Vicarij eorum singuli in locis sibi commissis bona ipsa in pios vsus conuertere, prout secundum Deum viderint expedire. ita habetur in ordinis Monumentis b.

b in 1 impr f. 58. & in 2. fo. 141. & 539

Circa quas constitutiones est notandum, quod pro fratribus Minoribus priuilegium continent, cum ipsi secundum eorum c regulam teneantur remittere liberos nouitios, vt disponant de suis rebus temporalibus, secundum quod Deus illis inspirauit, quæ bona incerta, licet non sint sua, in eorum tamen professione sunt, & ad eos pertinet eorum dispositio ea eleemosynaliter erogãdo libere pauperibus quos elegerint, pro aliis autem religionibus solum ad sedandas lites maxime deseruiunt, cum lis fit, vtrum ad Episcopos huiusmodi incertorum restitutio pertineat, an ad ipsos restituere obligatos, de quo agit Nauarrus d dicens, non pertinere regulariter hoc ad Episcopos, imo ait quod contrarium iubere non poterunt, nec regulariter in eo contra voluntatem debitoris volentis restituere pauperib. se interponere.

c Reg. frat. mino c. 2.
d Nau c. 17. n 92.

QVÆSTIO LVII.

De sacramentis ministrandis, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum religiosi sint excommunicati administrantes sacramenta in parochia, vbi à tempore immemoriali nunquam fuit parochus.*

2 *Vtrum Monachus prohibitus à Prælato ne celebret, videatur suspensus.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sint excommunicati religiosi administrantes sacramenta cuidam domino temporali cuiusdam castelli habentis iurisdictionem & territorium, in quo maiores eorum à tempore immemoriali semper ab eis sumpserant sacramenta, nullo vnquam tempore existente parocho curam animarum gerente in præfato territorio.

REspondeo dicendo, quod hæc quæstio, vt ait Nauarrus e, videtur noua, & talis qualis vix reperiatur similis cõtigisse in Italia, nec in Gallia, nec in Hispania nostra saltim ætate, & ait esse difficilis solutionis propter ea, quæ parit consuetudo, cuius initij non est memoria ex vna parte, & ex altera, quod si dicti religiosi erant Franciscani regularis Obseruantiæ, non sunt capaces iurisdictionis parochialis, nec iurium parochialium, & ita non potest dici conuentum ipsorum fratrum eam vsucepisse, vel præscripsisse: at respondet Nauarrus ad quæstionem, quod prædicti fratres non sunt excommunicati per f Clementinam quandam, quę excommunicat ipso iure omnes religiosos, qui sacramenta Eucharistiæ vel extremæ vnctionis, vel matrimonij benedictionem administrant, cum possint probare consensum Papæ, vel diœcesani per consuetudinem immemorialem, argumento cuiusdam g Canonis, cum quorum licentia præsumpta possunt administrari prædicta Sacramenta.

e Nau. c. cons. tit de priuil. consi. 19.
f Cle. relig. de priui.
g c. cuncta per mũdũ. 9. q 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus prohibitus à Prælato ne celebret, & ne administret sacramenta, videatur suspensus.

REspondeo dicendo, quod nulla forma verborum est præscripta ad ferendam, neque ad tollendam suspicionem, sed sufficiunt quæcunque verba id significantia, prout resoluit h Nauarrus. verum tamen est quod suspendens verbo, sine scriptura, delinquit, & punitur suspensione, vt dicitur in iure i, & ita magna cum prudentia debet imponi, vt in eodem iure præcipitur, ex quo colligo, quod si Prælatus in scriptis faciat huiusmodi prohibitionem, censetur suspendere: prohibens autem verbo tantum, præsumitur solam simplicem facere prohibitionem, argumento eorum quæ in iure k notantur, quatenus

h Nauar. ca. 27. n. 161.
i c 1. de sen. excom. lib. 6.
k si procurator. ff. de eod. indebiti.

quatenus probat neminem præsumi facere actum eo modo, quod sit delictum: at qui prohibet administrare sine scriptura, facit actum qui potest iudicari delictum & non delictum: nam si facit animo suspendendi, delinquit, adeo quod ipso iure incurrit suspensionem; si vero facit animo non suspendendi, sed simpliciter prohibendi, non videtur delinquere: ergo præsumendus est nolle suspendere. vnde prædictus religiosus videat quo pacto sit illi facta præfata prohibitio: nam si verbo tantum fuit interposita, peccabit sacramenta administando contra voluntatem sui Prælati se gerendo: at si scriptura fuit talis prohibitio intimata, vltra peccatum incurret irregularitatem, in quam incurrunt ij, qui suspensi ab administratione sacramentorum ipsa administrare non desistunt.

QVÆSTIO LVIII.

De sepulturis quantum ad libertatem sepeliendi, in decem articulos diuisa.

Circa quam quæruntur decem.

1 *Vtrum corpora defunctorum in Ecclesijs debeant sepeliri.*
2 *Vtrum committatur simonia vendendo capellas pro sepultura.*
3 *Vtrum Regularibus in eorum Eccl. sit libera licentia sepeliendi omnes concedatur.*
4 *Vtrum inuitis fratribus possit aliquis in eorum Ecclesijs sepeliri.*
5 *Vtrum aliquis possit in Ecclesijs fratrum Minorum sepeliri.*
6 *Vtrum confratres & familiares fratrum debeant inuitis Curatis sepeliri in ecclesijs fratrum.*
7 *Vtrum fratres possint inducere ad vouendum seculares, vt in eorum Ecclesijs sepeliantur, circa quod aliqua dubia proponuntur.*
8 *Pone quod pater & auus fuit sepulti apud fratres Prædicatores, maiores vero, vt abauus, & superiores fuit sepulti in Ecclesia parochiali, iste nunc decessit non electa sepultura, quæritur vbi debeat sepeliri.*
9 *An constitutio prouincialis ne sepulturæ locus quouis nomine vendatur, neve sepulturæ fiant in vlla quauis Ecclesia sine Episcopi consensu, valeat, etiam contra regulares exemptos, qui habent priuilegia libere sepeliendi in Ecclesijs suis.*
10 *Religiosi habent capellas in eorum Ecclesijs, quas concedunt, quoad vsum sepulturæ alicui domino, & illorum & descendentium, & posteriorum suorum, quæritur an ille, qui non est de progenie illorum nobilium, possit eligere sepulturam in illis capellis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum corpora defunctorum in Ecclesijs debeant sepeliri.

RESpondeo dicendo, quod antiqui maiores nostri censuerunt in Ecclesijs non fore humanda corpora defunctorum, & ratio illorum erat, nam in eo loco, vbi diuina celebrantur officia, & Deus assidue colitur, humana corpora defunctorum turpe & indignum videbatur, sed in cœmeterijs locisque designatis sepelire consueuerunt, atque deinde dignitatis causa in atrio porticuve Ecclesiarum humari cœperunt cadauera, vt patet ex quodam Canone *a*: in Ecclesijs autem sepeliri cadauera minime permittebatur, secundum *b* ius, & tradit Laurentius Vell. cæterum, paulo post dignissimis, ac præstantissimis viris dumtaxat id fuit concessum, vt explicat Ioannes *c* Asinius, in quo loco etiam ipse asserit, quod id quod antiquis temporibus dignitate & sanctitate fulgentibus concedebatur, successu temporis omnibus, nulla habita personarum distinctione, permissum extitit, atque ita omnes possint hodie in Ecclesijs sepeliri, quod non temere, & sine causa consuetudine receptum fuisse credendum est; ait enim Gregorius *d*, cum grauia peccata nos deprimunt, tunc prodest mortuis si in Ecclesia sepeliantur, ob id quod, qui ad Ecclesias sacrificij causa accedunt, cum maiorum suorum sepulchra intuentur, facile accidit, vt pro eis preces effundant, quod & Iacobus de Simancas *e* late prosequitur, præterquam quod illorum Sanctorum, quibus Ecclesia dicata est, patrocinio, & intercessione releuantur, vt in quodam decreto *f* dicitur: quibus accedit, quod minus eo in loco ab spiritibus immundis vexantur, & ideo in cœmeterijs dicitur *g* esse requies Sanctorum, pro quibus omnibus *h* Lapus, & Durandus videndi sunt.

ARTICVLVS II.

Vtrum committatur simonia vendendo capellas pro sepultura.

RESpondeo dicendo, videri simoniam, cum illud quod fit à clericis, & regularibus dantibus capellas laicis pro sepultura sui & suorum, conuentione præcedente, pro certo pretio, vt patet ex his quæ post Hostiensem *i* tradit Gregorius Lopez, & in tantum prohibetur pactio circa sepulturas, quod si paciscatur cum Ecclesiasticis personis de sepeliendo se etiam in sepultura maiorum, committitur simonia, vt quædam *k* Glossa innuit.

At cum sæpe sæpius contingat apud viros timoratos & doctos, vendi capellam pro sepultura, necesse est, hunc vsum saluare, ne tot, & tam præstantissimi viri, prædicta pacta ineuntes, labe simoniaca notentur, & sic hic vsus saluatur ab aliquibus relatis *l* à Salazar dicente pretium non recipi pro sepultura simpliciter, sed pro altiori loco sepulturæ: nam cum sepultura secundum Glossam *m* communiter receptam sit quid spirituale, pretium pro ea peti non potest absque labe simoniæ, quod cessat quando locus honorabilior petitur pro sepultura, quia Ecclesia cœmeteria habet, in quibus sepeliri homines possunt & hæc est sententia *n* Soti, cuius non meminit Salazar.

Aliter saluatur prædictus vsus, scilicet datum pro sepultura esse quandam eleemosynam pro reparatione Ecclesiæ, aut fabricæ, quod non est simoniacum, sicut non est simoniacum accipere stipendium aliquod ad sustentationem pro diuinis administrandis, & Missis celebrandis, prout tenet *o* Nauarrus & Couar. Et confirmatur ex doctrina *p* Caieta. dicentis, quod cuilibet licet recipere aliquid temporale pro re spirituali, vel ei annexa, non in modum pretij, sed ad sustentationem, nullo præcedente pacto, sed ex vi donationis, vel legati, aut ex vi legis, aut consuetudinis, quam doctrinam approbat *q* Nauarrus, pro cuius doctrinæ explicatione ibi, *ex vi legis, seu consuetudinis*, quantum ad nostrum propositum est aduertendum, quod cum recipere pretium pro sepultura sit simoniacum, quia prohibitum, vt ait quædam Glossa *r* communiter recepta ex tacito consensu Papæ propter vtilitatem Ecclesiarum videtur ius hoc prohibens esse relaxatum, & sic consuetudinem vendendi capellas, aut sepulturas vires obtinuisse, quia si ij, quorum est ius positiuum mutare, sciuerint consuetudinem legibus contrariam, & placuerint, videntur velle antiqua iura mutare, & nouæ consuetudini autoritatem impartiri, prout tradunt *s* diuus Thomas, Syluest. & Hippolytus, qui dicit quod patientia cum taciturnitate inducit consensum, & ita dici potest purgari hoc vitium simoniæ propter tacitam autoritatem superioris, sicut per expressam potest purgari, vt tenet quædam Glossa *t*, quam refert & sequitur Lambertinus. Nec huic solutioni obstant quædam decretales *u* prohibentes pretij exactionem pro sepulturis, & abolentes omnem contrariam consuetudinem: nam ipsa iura non procedunt, si consuetudo inducatur cum licentia Principis, vt notarunt Ioannes *x* Andreas, & Dominicus à sancto Geminiano, Abbas, Antonius de Butrio, & Dueñas, quia in his, quæ sunt de iure positiuo potest omnia Princeps cum causa mutare ad libitum, vt in iure *y* probatur, & tradit Mathienςus. Aduertendum tamen videri simoniacam quandam constitutionem synodalem iubentem

a c. 4 noui. 13 q. 2. b l. nemo. Ap. de sacrosanc. eccle. Vel. in ca. nullus mortuus n. 17. q. 2. c in ma rinc. in l. 2. n. locum ff. de relig. & sum. fun. n. 19 & 72. d a c. cũ grauia 13 q. 2.

e Simanc. de cathol. i. tit. 18 nu. 9 ad med. n. f ca. non aestimemus. 13 q. 2. g c. nemo 13 q. 2. h Lap. alle 83 Duran. in rational. diuino. offic. li. 1 c. 5. & n. 12.

i Host. in c. extirpandæ. ut iure patr. Gre. in l. 13 pa. 1. l. gl. 3. ver. vel logar. k Gl. f. in c. ab. dudum. de sepul. ver. sepu. l Salaz. de vsu & cõsuetu. c. 10 n. 42. m Gl. c. f. de sepul. li. 6 in verb. sep. n Sot. li. 9. de iusti. q. 7 ar. 1 f. 819 co. 2. in initio. o Naua. in c. inter ver. 11 q. 2. corol. 8 pa. 82 n. 282. Co. l. 1. vari. ca 20. n. 5. p Caie. 2. 2. q. 100 ar. 3. q Na. in c. 23. n. 102. r Gl. in ca. cũ par. et prime. de offi. deleg. s D. Th. quod. l. 9 q. 7. Sylu. verb. beneficiũ 4. n. 1. in l. Hip. sin. gul. 77. t Cl. in c. nisi essent. de preb. & in c. cum pridem. de pactis. Lamb. de iure patr. a. 3. q. 8 prin. 1 p. li. 2. n. 7 f. 87 u ca. non satis de simo. ca. ad abolend. de sepul. x Andr. in addi. ad Spe. t. de insti. §. compl. n. 17. Gem. in summa. d. 11. n. 4. Abb. in c. a nobis. n. 15 de rescri. n. 8. But. in c. f. n. 15 de consu. Dueñas reg. 141. n. 2. y c. proposuit. de conce. pr. b. Matien. in l. 6 ti. 10 gl. 2 n. 4. li. 5. recop.

bentem

bentem, vt pro qualibet apertione sepulturæ ad corpus humandum soluantur tres argentei regales fabricæ Ecclesiæ, nisi ipsa fabrica sit pauper, & pro sui conseruatione tali subsidio indigeret, nam ius habentibus sepeliendi in illo loco ab antiquo libere conceditur eius vsus tam apud z leges Imperiales, quam apud sessiones Pontificias, ob quod non poterit Episcopus etiam statuendo contra eorum iura, eis inuitis onera & grauamina imponere, cum prædictam prærogatiuam à sacris Canonibus concessam habeat, contra quam Episcopus statuere aliquid minime potest, maxime in præiudicium tertij, nec in parte arctando secundum Ioannem a Monachum, Probum, & Ioannem Andream. Et notat Cardinalis b Alexandrinus, quod ille mutare dicitur, qui addit aliquid, vel detrahit.

z ad im sequenti. C. de rel. & sump. funer. & de sepul.

a Monachus, Prob. & Andr. c. 2 in ca. 1. de sepul. li. 6.

b Card. in ca. col. fed. 8. n. 3.

ARTICVLVS III.

Vtrum regularibus in eorum Ecclesijs libera licentia sepeliendi omnes concedatur.

RESpondeo dicendo, quod ius sepulturæ competit, secundum ius ciuile c, omnibus quibus inest ius inferendi mortuos; secundum vero ius canonicum competit generaliter omnibus Ecclesijs parochialibus, vel habentibus populum, & alijs quibus iure, vel priuilegio id concessum est, sicut competit d religiosis ordinum Prædicatorum, & Minorum, & per communicationem alijs religiosis, qui habentes ius funerandi intrare possunt processionaliter aliã parochiam, & per se accipere funus, & alia consueta facere, etiam contradicente Episcopo, & Curato, etiam non obstante statuto, quod excommunicat intrantes alienam parochiam, vt notat Oldradus e & probatur in iure: & ratio est, quia concessa libera sepultura, concessum est iter ad capiendum funus; sicut in simili cõcesso haustu aquæ, cõcessum est iter ad illud, vt dicitur f in iure, & concesso fine, concessa sunt omnia præparatoria ad ipsum finem, vt etiam in iure g notatur. Vnde cum sepultura sit libera, non oportet primo funus portare ad Ecclesiam curatam, quia non esset sepultura libera, si impediretur etiam ad tempus; hoc enim aduerbium, libere, excludit omnem moram & conditionem, vt in multis h iuribus notatur, imo secundum i multos denotat quandam prærogatiuam absolutam seu dominium superadditum, cui adiungitur. Vnde liberum dominium non habet qui super actum, circa quem cum illum vult exercere aliqualiter impeditur: omnis enim prohibitio, siue temporalis, siue perpetua, libertati contradicit k, vt in iure diffinitur, & sic *concessit Innocentius IV. vt in Ecclesijs fratrum Minorum sit libera sepultura, ita quod nullus valeat impedimentum præstare quominus possint omnes volentes ibidem libere sepeliri, salua tamen iustitia Ecclesiarum parochialium*, ita habetur in Monumentis ordinum l, & *Clemens IV. concessit quod in Ecclesijs fratrum Minorum sit omnibus libera sepultura, vt eorum deuotione & extrema voluntati illorum, qui se illic sepelire deliberauerint, nullus obsistere valeat, nisi excommunicati, aut interdicti, vel publice vsurarij fuerint, salua tamen iustitia Ecclesiarum illarum, à quibus corpora defunctorum assumuntur*, vt eodem libro m continetur, & *Sixtus IV. declarauit super scriptam concessionem, scilicet, quod fratres Minores habeant in Ecclesijs suis liberam sepulturam, sic debere intelligi, quod fratres prædicti, nullius super hoc petita licentia, possint cum cruce processionaliter ingredi parochias, in quibus fuerint corpora defunctorum, ac corpora ipsa ad eorum Ecclesias sepelienda deferre, vbi hoc fieri consuetum foret, vel quando presbyteri parochial. requisiti id facere recusauerint, & vellet quod neque prædicti fratres, neque consanguinei defunctorum possint cogi etiam prætextu cuiuscunque consuetudinis, ad deferendum huiusmodi corpora ad Ecclesias parochiales, aut alia loca, & intra ante, vel post sepulturam aliqua diuina officia pro eisdem defunctis celebrare, aut celebrari faciant*; ita habetur in ordinum n Monumentis. Pro quo est notandum, quod Leo X. in Concilio Lateranensi statuit, *quod fratres quorumlibet ordinum non possint intrare parochias cum cruce ad leuanda corpora defunctorum, qui apud Ecclesias dictorum eorundem fratrum suam elegerint sepulturam, nisi prius præmonito, ac requisito, ac recusante parochiali presbytero, & tunc sine illius, aut ordinarij præiudicio, nisi eisdem fratribus super hoc antiqua consuetudo, quæ sit in viridi obseruantia, & cum pacifica possessione, suffragetur*; ita habetur in Supplemento o ordinis.

c ff. de mortuis inferen. per totum.

d Clem. dudũ. de sep.

e Oldr. cõs. 2. ea tum libero & ea præsent. de sep.

f l. 3. §. vlt. ff. de seruit. rust. præd.

g cap. præd. de offi. deleg.

h c. extir. §. penul. de præb. c. ad consf. eo de m. tr. li. 6.

i l. procur. cui libet. ff. & procura. Bar. in l. a. ff. de alim. & c. de ba. ru. leg. Pan. in d. ca. cum liberum.

k l. libertas. ff. de stat. hom.

l In 1. imp. fo. 22 & in 2. fo. 23.

m In 1. imp. f. 98. & in 2. fo. 242. cõc. 339

n In 1. imp. fo. 60. & in 2 f. 143. conc. 346.

Circa quas concessiones primo notandum, quod hæc Leonis X. institutio non obstat, quo minus libere hodie religiosi possint intrare parochias cum cruce, & luminaribus, ad deferendum corpora defunctorum, quæ in eorum Ecclesijs sepeliuntur, cum priuilegia regularium reuocata in Concilio Lateranensi sint per aliqua Summorum Pontificum diplomata, non solum in foro conscientiæ, sed etiam in foro exteriori in pristinum statum restituta, exceptis his, quæ decretis sancti Concilij Tridentini sunt contraria, prout in primo Tomo p satis diximus. At hoc non obstante attendant fratres consuetudinem locorum, & secundum eam procedere oportet, ne litigio inuoluantur.

o Supp. f. 28. conces. 66.

p 1. tom. q. 8. art. 7.

Secundo est notandum, quod *Sixtus IV. declarauit, quod iustitia parochialium Ecclesiarum de qua in literis Clementis facta est mentio, id est, Canonica portio, tunc locum dumtaxat habet respectu dictorum fratrum Minorum; quando in eorum Ecclesijs, seu cœmeterijs corpora defunctorum sepeliuntur, sed si non apud huiusmodi loca fratrum, sed apud aliorum ordinum Mendicantium professores sepeliantur, decreuit, quod ex his, quæ ad fratres Minores prædictos, apud quos tunc corpora defunctorum non sepeliuntur, de bonis defunctorum quomodolibet obuenientibus quouis particulari vel vniuersali titulo directe, vel per obliquum nullam canonicam portionem dare teneantur.* Ita habetur q in ordinum Monumentis: quomodo autem teneantur religiosi soluere quartam Canonicam, vide quæ late in primo Tomo r diximus.

q in 1. imp. f. 60 & in 2 f. 143. cõc. 346.

r 1. tom. q.

ARTICVLVS IV.

Vtrum inuitis fratribus possit aliquis in eorum Ecclesijs sepeliri.

RESpondeo dicendo, quod *Clemens IV. districte inhibuit, vt nulli religiosi, vel sæculares præsumant sine assensu & voluntate fratrum Minorum, aliquorum defunctorum corpora in suis cœmeterijs sepelire, neque etiam in Ecclesijs prædictorum fratrum ipsis inuitis audeant Missarum solemnia, vel exequias, pro animabus eorum qui ad huiusmodi loca tumulandi deferuntur celebrare.* Ita habetur s in ordinum Monumentis.

s in 1. imp. fo. 98 & in 2 f. 242. cõc. 336.

ARTICVLVS V.

Vtrum aliquis inuitus possit in Ecclesijs fratrum Minorum sepeliri.

RESpondeo dicendo, *Sixtum IV. decreuisse, quod illi, qui cum habitu fratrum Minorum, aut sororum tertij ordinis elegerint sepeliri, tales in Ecclesijs, seu cœmeterijs prædictorum fratrum, vel sororum sepeliantur, etiamsi alibi suam elegissent sepulturam, nisi de licentia expressa, & assensu fratrum domus seu conuentus illius loci, vbi tales decesserint.* Ita habetur t in Monumentis ordinis, & similem concessionem fecit idem Sixtus IV. pro Carmelitis, excommunicans contradictores se tali concessioni opponentes, vt in eodem libro u continetur.

t in 1. imp. fo. 60 & in 2. f. 143 cõc. 350.

u in 1. imp. fo. 99 & in 2 f. 182. cõc. 344

Aduertendum tamen, quod *Leo X. in Concilio Lateranensi statuit, quod volentes sepeliri cum habitu fratrum, si non sint personæ in claustro eorundem fratrum degentes, sed in proprijs domibus habitantes, possint in eorum vltima voluntate, seu testamentis sepulturam sibi libere eligere.* Ita refertur x in Supplemento ordinis, & hoc seruatur.

x Supp. f. 16. conc. 67.

ARTICVLVS VI.

Vtrum confratres & familiares fratrum debeant inuitis Curatis sepeliri in Ecclesijs fratrum.

RESpondeo dicendo, quod Ioannes XXII. *concessit fratribus ordinis Prædicatorũ de gratia speciali, quod confratres, & germani*

germani præfati ordinis possint sepeliri tempore interdicti in Ecclesia, vel cœmeterio prædictorum fratrum, nisi fuerint excommunicati publice, vel nominatim. Ita habetur *a* in Supplemento ordinis, quam concessionem iam in secundo tomo *b* satis explicauimus, in quo etiam *c* secundo tomo satis diximus, quomodo possumus libere familiares nostros & seruitores in nostris Ecclesijs sepelire.

a sup. f. 98. tom. 102.
b 2. tom. q. ..
c 2. tom. q. ..

ARTICVLVS VII.

Vtrum fratres possint inducere ad vouendum sæculares, vt in eorum Ecclesijs sepeliantur.

RESpondeo dicendo, quod *Bonifacius VIII. vniuersis religiosis, & clericis sæcularibus cuiuscunque status vel conditionis existant, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis æternæ, districtissime prohibuit, ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum inducant, vt apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam vlterius non immutent, & si secus actum fuerit, decreuit talem electionem nullius penitus existere firmitatis: statuit etiam, vt ij qui sic elegerint, neque apud sic electas Ecclesias vllatenus sepeliri, neque alibi, ne contra votum, iuramentum, aut promissionem huiusmodi à se factam, materiam habeant viuendi, possunt eligere sepulturam: sed contradictione quacunque cessante sepeliantur omnino apud illas Ecclesias, apud quas sepeliendi de iure fuissent, si alias sepultura non electa forsitan decessissent, si vero ijdem religiosi, vel clerici prædictos in suis Ecclesijs, vel cœmeterijs præsumpserint sepelire ad restitutionem tam sepultorum corporum (si petantur) quam etiam omnium, quæ occasione sepulturæ illorum prouenerint quomodolibet ad eosdem, infra decennium integraliter faciendam sint obligati. Quam nisi fecerint, Ecclesiæ ipsæ, apud quas sepulti fuerint, nec non cœmeteria earundē, ex nunc sint, & tandiu maneant Ecclesiastico supposita interdicto, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum.* Ita habetur in quadam decretali *r*.

r c. animarum. de pœnis de sep. li. 6.

Circa quam constitutionem aliqua dubia sunt proponenda, vt ita omnia in ea contenta clarius elucescant.

Primum dubium est, vtrum is, qui de iure communi sepeliri debet in Ecclesia vbi est suorum parentum sepultura, si inducatur per religiosos illius Ecclesiæ ad iurandum vel vouendum, vel promittendum sibi sepulturam, vel electam non mutare, possit in ea Ecclesia sepeliri: & Glossa *d* quædam hoc dubium proponit, & videtur, quod non debet ibi sepeliri. Hæc enim constitutio denegat sepulturam in Ecclesia sic electa, sed alia fuit opinio, quod debet in illa Ecclesia sepeliri, non ex virtute electionis, sed ex virtute iuris communis disponentis morientem ab intestato, in loco maiorum esse sepeliendum: cum ergo talis electio sit nulla, reputatur ille, quoad dictam electionem, ab intestato decedere, vnde in illa Ecclesia sepelietur, in qua suorum maiorum est sepultura, sicut in iure *e* in simili videmus, quod ex duabus seruitutibus vna sublata altera remanet. Præterea constitutio præfata emanauit in fauorem Ecclesiæ, in qua est sepultura maiorum, qui fauor per electionem sepulturæ nullam minime tolli debet, ita Petrus de Vualdis *f*.

d Glossa in ca. de vo. de sepul. li. 6.
e cap. pastor. de priuil.
f Vual. de canonica port. c. 11. n. 13.

Dubitatur secundo, aliquis elegit sepulturam sponte apud Ecclesiam S. Francisci, demum inducitur, per religiosos alterius religionis in Ecclesia eorum illam eligere, constat, quod non tenet hæc secunda, per iura superius allegata. Quæritur an ille sepeliatur in Ecclesia sancti Francisci, an vero in Ecclesia suorum maiorum? Respondetur, quod debet sepeliri in Ecclesia sancti Francisci, nec obstat nostra constitutio definiens, quod nulla existente secunda electione apud illam Ecclesiam sepeliri debet, apud quam de iure sepeliendus fuisset: de iure *g* autem est, quod sepeliatur in Ecclesia suorum maiorum. Nam respondetur, pro qua responsione duo casus sunt considerandi, primus est, quando quis legitime eligit sepulturam in vna Ecclesia, & tamen secundo inducitur ad eligendum sepulturam in alia Ecclesia, & in hoc casu, hæc electio nulla non tollit primam electionem, quæ erat de iure *h* valida, argumento illius strictissimæ in iure regulæ, quod scilicet vtile per inutile non vitiatur. Secundus casus est, quando quis primo inducitur ad eligendum sepulturam in vna Ecclesia, & tandē eligit sepeliri in alia Ecclesia: tunc enim in nulla istarum sepelitur, & ratio quare non sepeliatur in vltima Ecclesia, ponitur in nostra constitutione, ibi, *ne contra votum iuramentumue, promissionem, &c.* Papa enim reprobat electionem, quæ fit in alia Ecclesia postquam erat inductus ad electionem faciendam, non autem tollit electionem, quæ primo fit in vna Ecclesia, licet secundo inducatur ad eligendam sepulturam, & hunc casum ait Petrus de Vualdis *i* Canonistas non aduertere.

g c. cum quis. de sepul. li. 6.
h c. auditis de elec. reg. vtile. de reg. iur. in li. 6.
i Vual. de canonica epis. 11. n. 14.

Tertio dubitatur, circa eandem constitutionem, an si vnus solus religiosus inducat aliquē ad sepulturam eligendam, tunc electio, sit nulla; & respondetur, quod non, cum secundum Archidiaconum *k*, in dicta constitutione locus est ei, cum interuenerit dolus & fraus omnium religiosorum, aut maioris partis illius Ecclesiæ, in qua quis inducitur ad sepeliendum, vnde ait Glossa *l* super dictam constitutionem, *nota puniri Ecclesiam ex facto omnium de Ecclesia*, quod argumento aliquorum iurium comprobatur; delictum enim vnius non debet alijs nocere, vt est vulgatum in iure *n*.

k Arch. in d. c. animarum. s. statuit.
l Gloss. vbi.
m l. in bom. C. de his ... f sol. c. a nos. 16. q. 6
n Reg. nulla de reg. iu. li. 6. c. 2. de ord. cog.

Ex his infert Petrus de Vualdis *o*, quod si solus Prælatus induxisset illum ad sepulturam ibi eligendam, non esset locus decretali, & tunc valeret electio, quia delictum solius Prælati non nocet Ecclesiæ: quæ opinio mihi nō placet: Prælatus enim cum sit caput Ecclesiæ, & monasterij, omnes in suo facto, quantum ad hoc, videtur repræsentare, quia solus Prælatus potest præiudicare Ecclesiæ in adquirendis, vt patet in quodam *p* decreto, sicut etiam seruus potest præiudicare domino in adquirendis, vt in quadam lege *q* est obseruatum, secus in adquisitis, prout in simili casu aduertit doctissimus Syluester *r*.

o Vual. vbi sup. n. 15.
p 16. q. 6. §. fi.
q l. fin. C. de ... qui possess.
r Sylu. ei. sepu. n. 11.

Quarto circa eandem constitutionem dubitatur, religiosi beati Patris nostri Francisci inducunt aliquem, vt eligat sepulturam in loco Prædicatorum, an tunc valeat electio? respondetur, quod sic: quia illa decretalis annullat electionem, quando quis inducitur per religiosos illius Ecclesiæ, in qua quis elegit sepulturam, & probatur ratione, quia si contrarium diceremus, esset parata fraus annullandi electionem sepulturæ, si electio annullaretur per fraudem religiosorum cuiuscunque ordinis; quod procedit, nisi constaret de fraude inijcientis eos ad inducendum illum, vt apud suam Ecclesiam sepulturam promitteret, quia in hoc casu haberet locum dispositio istius constitutionis: nā quod per me nō possum facere, neq; per alium licet, ne quod vna via prohibetur, alia permittatur, præcipue interueniente fraude & circumuentione Canonis, vt aduertit Gutierrez *a*. & nota quod non esset locus decretali quando laici inducerent aliquem ad eligēdum sepulturam in aliqua Ecclesia, quia decretalis illa annullat electionem, quando quis inducitur per religiosos, vel sæculares clericos illius Ecclesiæ, in qua quis elegit sepulturam; secus vero, si induceretur per laicos, vel parentes, vel amicos illius, qui illos inducunt ad sepulturam, ita *b* Vualdis.

a Gut. de iura. confir. 1. pt. c. ... n. 15.
b Vuald vbi sup. n. 16.

Quinto circa eandem constitutionem dubitatur, An si clericus, vel religiosus inducat aliquem ad vouendum, & tamen non est secutus effectus, quia moribundus noluit vouere, an scilicet incidant in excommunicationem huius constitutionis. Respondetur quod Zab. dicit quod ex sola inductione non sunt excommunicati, nisi inductio effectum sortiatur, vt quia scilicet inductus fecit illud, ad quod fuit inductus: verba enim debent intelligi cum effectu, maxime in hoc casu, in quo agitur de pœna spirituali, quod ex dictis in superioribus *c* maxime constat.

c 2. tom. q. ...

Sexto quæritur, Vtrum iuramentum, vel votum factum per taliter inductum à clericis, vel religiosis valeat, ita vt eligendo alibi sepulturam iurans sit periurus. Respondetur, quod nō valet electio sepulturæ facta prædicta

prædicta inductione, quamuis iurans, vel vouens huiusmodi voluntatem; & electionem sic factam non possit mutare alibi eligendo, ne sit periurus & ita iuramentum, quantum ad ipsum iurantem spectat, seruandum est, & hoc operatur vt iterum eligere sic iurans non posset, quamuis Papa sua autoritate declaret, sic iurantem sepeliendum non esse in sepultura, quia sic inductus iurauit, in quo iurans ipse cum sit mortuus, non contrauenit iuramento.

Et aduertendum, quod hæc constitutio, prout aduertit Gutierrez *d*, est addita in odium clericorum & monachorum, sic inducentium morientes ad compescendam eorum auaritiam, & cupiditatem, ob quam inducebant morientes ipsos ad electionem huiusmodi faciendam, iurandamque, atque vouendam. Vnde merito ait Glossa *e* in eadem constitutione, quod inter duas Ecclesias bene valet pactum cum rectore parochialis Ecclesiæ factum, cũ quibusdam religiosis, ne aliquos, vel certos ipsius Ecclesiæ parochianos reciperet ad sepulturam Ecclesiasticam, etiamsi monasterium habeat indultum liberæ sepulturæ à summo Pontifice concessum, & parochiani apud religiosos eligerent sepulturam, quia per pactum præfatum indulto fuit derogatum: nam in hoc casu cessat egregia illa decisio nostræ constitutionis.

d Gut. de iura.conf.2.p.ca q.n 11.
e Gloss in d.c. 1.v.sepult.

Pro complemento autem declarationis huius constitutionis duo sunt aduertenda. Primum est, quod dispositio ipsius habet locum, quando infirmus inducitur ad vouendum, vel iurandum electionem sepulturæ à clericis, vel religiosis, apud se, non tamen quando aliquis proprio motu absque inductione aliorum iurauit, vel vouit eligere sepulturam in tali loco, quia tunc cessat ratio, & mens nostræ constitutionis, ac per consequens debet cessare eius dispositio, & sic iurans, vel vouens motu proprio tenetur iuramentum, & votum seruare, nisi causa noua superueniat, vt considerat *f* Hostiensis, quem sequuntur Ancharranus, & Fräciscus de Platea. Dixi, nisi causa noua superueniat, vt si mutetur status suus, vt quia factus est Episcopus, vel intrauit religionem: idem si mutetur status loci, puta, quia dissipatus est materialiter, vel spiritualiter, quia iuramentum habet tacitam conditionem rebus sic se habentibus, & in eodem statu permanentibus, vt resoluit Gutierrez *g*.

f Hostien in sum de sep §. an liceat.
g Gut. de iuram.conf.1.p. c.71.n.6.

Secundum notabile est, quod dicta constitutio non habet locum contra simpliciter exhortantes ad eligendam sepulturam, non interueniente promissione, vel voto, seu iuramento, quia ij tales non incurrunt pœnam eius, ita tenet Ioannes Andreas, & Ioannes de Lugo, & alij, quos refert Gregorius Lopez *h*.

h Greg in l. 5 tit.13.p.1.

ARTICVLVS VIII.

Pone quod pater & auus sunt sepulti apud fratres Prædicatores, maiores vero, vt abauus & superiores sunt sepulti in Ecclesia parochiali, iste nunc decessit non electa sepultura, quæritur vbi debet sepeliri.

Respondeo dicendo, quod pro Ecclesia parochiali facit quædam decretalis *i* dicens, quod in sepulchro maiorum: nam maiorum appellatio propriè, & strictè sumpta comprehendit tantum superiores vltra tritauum, vt in quadam *k* lege dicitur. Item pro Ecclesia parochiali sunt duo iura, seu vincula, scilicet ius parochiale, & sepulchra maiorum: contrarium tamen determinat Oldradus, prout refert Baptista de Salis *k*, in sua summa, & mouetur his rationibus, sicut domicilium est inter viuos, ita sepultura inter mortuos; sed quis consequitur domicilium, seu originem patris & matris, & non superiorum, vt notatur *l* in iure; ergo idem dicendum est in iure sepulturæ. Secundo vnio sepulturæ procedit ex quadam mutua dilectione, quæ est inter viuos, vt dicit quidam *m* canon, sed maior est charitas inter patrem, & auum, quam inter eum, & superiores, cum illi sint remotiores in gradu; ergo potius debet sepeliri in sepulchro patris & aui, quam in sepulchro maiorum: in hac autem difficultate, mihi videtur prima opinio sequenda, quam expresse tenet quædam *n* Glossa, quæ dicit, quod si in vna Ecclesia est sepultus pater, in alia reliqui maiores, filius sepeliendus est in sepulchro maiorum, & quamuis rationes Oldradi multum vrgent, quædam tamen decretales huius Glossæ *o* opinioni maxime fauent, dum ponderat sepulchra maiorum ab antiquo, bis illud verbum ab antiquo repetendo, quam Glossæ opinionem contra Oldradum sequitur Panormitanus *p*.

i cap. nos in 9. extra. de sep.
k l. iuris conf. §. parens ff. de gradib.
k Salis in summa v. sepul n. fo. 217 par 2 col. 1.
l l. assum. ff. ad muni eo fin. e. tra. de par. m. c. 1. 3. q.
n Glos. in ca à qui. de sep l. 6
o c. 2. & 3. de sep. li. 6.
p Panor. in c. non statu. n. 5. de sep.

ARTICVLVS IX.

An constitutio Prouincialis, ut sepultura locus quouis nomine cuiquam detur, neve sepulchra fiant in vlla quauis Ecclesia, sine Episcopi consensu, valeat: & vtrum valeat etiam contra regulares exemptos, qui habent priuilegia libere sepeliendi in Ecclesijs suis.

Respondeo dicendo, quod locus sepulturæ potest dari tribus modis. Primo, vt is cui datur, fiat dominus. Secundo, vt habeat ius sepeliendi in eo mortuos suos, & impediendi ne aliquem sepeliant in eo. Tertio, vt non possit sepelire aliquem in eo, vt satis videtur colligi ex iure, in quo *q* Innocentius, Panormitanus, Calderinus, & alij id pertractant. Et primo modo nulli potest dari locus sepulturæ etiam cum autoritate Episcopi, quia rei sacratæ dominium nullus habere potest, vt in iure *a* definitur. Secundo modo non potest dari, sine autoritate Episcopi, neque cum illa sine iusta causa, & seruata forma in alienandis rebus Ecclesiæ seruanda, quia licet per illum modum non transferatur rei dominium, transfertur tamẽ vsus eius & quoddam ius sepeliendi, quod fieri nequit, nisi seruatis Canonibus de non alienandis rebus Ecclesiæ. Tertio modo potest dari à quolibet habẽte liberam sepulturam, vel ius admittendi ad sepulturam in sua Ecclesia *b*, per iura superius allegata, sine autoritate speciali Episcopi, per autoritatem, quam habet à iure communi, vel priuilegio aliquo legitimo: prædicta autem constitutio nihil præiudicat exemptis, cum prouincialis Synodus non sit superior eis, & extra suum territorium lex non liget *b*, vt in iure diffinitur. Et aduerte, quod idem dicendum est de concessione facultatis faciendi, vel constituendi sepulchrum, quod dictum est de seruando modo dandi alicui locum sepulturæ, cum de similibus idem debeat esse iudicium, iuxta *c* regulam iuris vulgarem.

q c. abolend. de sepu. vbi. Inno. Pan. & alii Clem. dudum §. huiusmodi. de sepult. vbi Cald & alii.
a l. inter stipulãs. § sacram de verbo obli. §. sacra. Insti. de rer. diuis.
b c. sine exceptione. 1 q. 2. c. nulli de rebus Eccles nõ alienandis.
b c. 1. de const. li 6 l f ff. de iurisdi. omnium iudicum.
c l. illud. ff ad legem Aquil. c. dudũ. 2. de ele.

ARTICVLVS X.

Religiosi habent capellas in eorum Ecclesijs, quas concedunt, quoad vsum sepulturæ alicui domini nobilium, & filiorum, & liberorum, & descendentium, & posterorum suorum, quæritur, an ille, qui non est de progenie illorum nobilium, possit eligere sepulturam in illis capellis.

Respondeo dicendo, quod non, quia illud quod nostrum est, à nobis auferri non potest, sine nostra voluntate, vt ratio naturalis dictat, & regula *d* iuris diffinit. Quod confirmatur, quia tales capellæ quantum ad sepulturam, vt hospitia deputantur, sed de iure est, quod in fundo, in quo quis habet vsum, non potest aliquis habitare inuito vsuario, vt dicitur in iure; ergo inuitis supradictis nõ potest Prælatus cõuẽtus in præfatis Ecclesijs, & capellis, etiam suos monachos sepelire, & hanc opinionem tenet Azo *e*, quem sequitur Petrus de Vualdis: verum tamen est, quod si progenies illorum nobilium sit extincta per eorum mortẽ, quod potest Prælatus ibi suos fratres sepelire, imo & concedere illis capellas ad vsum aliarũ personarũ, quia vsus cõcessus illis nobilibus est extinctus, per illorum mortem, & ideo ius funerandi libere redit ad ipsos religiosos, sicut dicimus de vsufructuario, vel vsuario, vbi ille vsus-

d l. illud quod nostrum ff de reg. iur.
e Azo in sum. test. de vsu. & de mu. as. §. si verò vsus & § illud videtur. Vuald de canonica Episc. ca. 10. n. 15.

vſusfructus, vel vſus libere redit ad proprietarium, ſecundum leges *f*, & hanc opinionem ſequitur Petrus de Vualdis.

f l pen. C. de vſufruct. legato. Vuald. vti f p n. 6.

QVÆSTIO LIX.

De ſepultura quoad modum ſepeliendi in habitu religioſo ſæculares, & quoad priuilegia ipſis conceſſa, in duos articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quomodo ſint ſepeliendi ſæculares in habitu regulari.*
2 *Quid lucrentur ſæculares cum habitu ſepulti.*

ARTICVLVS I.

Quomodo ſint ſepeliendi ſæculares in habitu regulari.

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus IV. ſtatuit, quod nullus valeat dare habitum fratrum, ad ſepeliendum aliquam perſonam, niſi Guardianus domus loci, in quo aliquis decedere contigerit, aut alij Prælati ſuperiores, vel illi, cui ipſi duxerint committendum dumtaxat, & non alius, quauis autoritate, vel prælatione fungatur, & ſimiliter ſtatuit, quod præfati, quibus committit autoritatem dandi prædictum habitum, teneantur declarare recipientibus, quod apud eorundem fratrum Eccleſias debent cum obierint, ſepeliri*. Ita habetur *g* in Monumentis ordinum, & notat Collector *h* priuilegiorum Mendicantium, vt colligitur ex dictis literis, quod poſſunt præfati, quibus committit autoritatem dandi dictum habitum, dare illum, non ſolum iis qui morantur in locis quibus morantur fratres, ſed etiam iis, qui intra illorum Guardianias deceſſerint.

g In 1. impr. fo. 40 & in 2. fo. 144. conc. 250.
h Collect. ſep. § 14.

Statuit inſuper idem Summus Pontifex, quod corpora volentium cum prædicto habitu ſepeliri, deferantur ad ſepulturam, ſine alio pallio, vel tegumento ſuperimpoſito, non obſtante quacunque ordinatione, vel prohibitione ordinariorum locorum etiam ſub cenſuris facta. Ita habetur in Monumentis ordinum *i*. *Et ideo Sixtus IV. autoritate Apoſtolica perpetuo indulſit omnibus, & ſingulis vtriuſque ſexus perſonis in habitu fratrum Minorum ſepeliri volentes, quod eis liceat (ſine tamen alterius præiudicio) diſtrictius inhibens Curatis & Rectoribus Eccleſiarum, ſub excommunicationis pœna, quam canonica monitione præmiſſa contrafacientes incurrant, & à qua per alium, quam Romanum Pontificem, & in mortis articulo dumtaxat abſoluere non poſſint, ne taliter ſepeliri volentibus, quouis modo impedimentum afferant. Sed permittant illos pacenter ad Eccleſias & locum ſepulturæ in habitu huiuſmodi deferri iure parochialium Eccleſiarum, & cuiuſlibet alterius in omnibus ſemper ſaluo*. Ita habetur in ordinis *k* Supplemento, quæ verba ibi, *iure parochialium Eccleſiarum*, etiamſi non apponerentur, appoſita cenſerentur, quia veriſimile eſt, quod Princeps noluerit concedere priuilegium cum graui præiudicio Eccleſiæ parochialis, argumento cuiuſdam legis *l*, vnde priuilegium ſolum videtur cõcedere, vt habeant ii ſepulturam, ſicut illi quibus competit de iure communi, & pro hoc adducit Panormitanus textum *m* quaſi expreſſum in ſimili, vbi dicitur, quod ſi alicui inhabili Princeps concedit liberam facultatem teſtandi, non intelligitur concedere, vt ſine ſolemnitatibus alias debitis poſſit concedere teſtamentum, ſed videtur eum reſtituere ad ius commune: nam ſatis eſt quod priuilegium aliquid operetur, quando tractatur de præiudicio tertii, vel de rogatione iuris, ita in propoſito, ſed ad maiorem cautelam, & ad tollendam dubitationem ſolet apponi illa clauſula, vel ſimilis, puta, *ſaluo iure parochialis Eccleſiæ*.

i In 1. imp. fo. 69. & in 2. f. 149. aec. 191
k Sup. fo. 83. conc. 252.
l l 2. § ſi quis à princ. ff ne quid in loco publico.
m l ſi quando C. de inoff. teſt.

ARTICVLVS II.

Quid lucrentur ſæculares cum habitu ſepulti.

RESpondeo dicendo, quod Leo X. *n* & Adrianus V. *omnibus, & ſingulis Chriſti fidelibus in regnis Caſtellæ, Legionis & Granatæ exiſtentibus, qui deuotionis feruore ducti in habitu ordinis ſanctiſſimæ Trinitatis deceſſerint, aut eorum corpora, ſeu cadauera, cum ab hoc ſæculo migrauerint, in Eccleſiis monaſteriorum ordinis prædicti ſepeliri ordinauerint, conceſſerunt omnes & ſingulas indulgentias & peccatorum remiſſiones fratribus prædicti ordinis conceſſas*. Ita refertur in compendio *a* Mendicantium.

n Sup. fo. 88. con. 252.
a Com. mendic. ti ſepul. § vlt.

Nota autem hanc eſſe maximam conceſſionem: nam primo concedit decedentibus cum habitu dicti ordinis indulgentias & peccatorum remiſſionem, quas fratres dicti ordinis conſequuntur, quando ex hac vita cum habitu migrant. Secundo eandem facultatem concedit his, qui ordinauerint ſepeliri in Eccleſiis prædictorum fratrum: at ego non potui inuenire, quas indulgentias conſequantur fratres huius ſacræ religionis cum habitu morientes, eo ſolum, quod cum habitu ſepeliuntur, bene tamen verum eſt quod in articulo mortis indulgentiam plenariam ipſis conceſſit Sedes Apoſtolica at non puto dictam indulgentiam ſupradictis ſæcularibus communicari, in hac conceſſione. De hoc autem videnda ſunt ea, quæ in ſecundo Tomo *b* late diximus, in quo de hoc, & de his quæ conſequuntur ſæculares, qui eligunt ſepeliri in Eccleſiis fratrum, & cum habitu moriuntur, tempore interdicti, aut ceſſationis a diuinis late agitur.

b 2 tomo q. 16 ar. 16. & q. 110.

QVÆSTIO LX.

De ſepultura religioſorum, in quatuor articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vbi ſunt ſepeliendi Abbas & Prior.*
2 *Vbi ſunt ſepeliendi religioſi profeſſi.*
3 *Quibus expenſis debet ſepeliri monachus decedens extra monaſterium, aut qui præeſt beneficio manuali.*
4 *Quibus expenſis debeant ſepeliri nouitii decedentes intra annum probationis.*

ARTICVLVS I.

Vbi ſunt ſepeliendi Abbas, & Prior.

RESpondeo dicendo, quod Abbas ſepelietur in ſuo monaſterio, quia ibi cenſetur habere domicilium, vt dicunt Archid. *c* Ioan. Andr. Item quia talis non poteſt eſſe Abbas, niſi ſit profeſſus in religione, prout dictum eſt in ſuperioribus *d*: conſtat autem profeſſos eſſe ſepeliendos in ſuis monaſteriis. Si tamen Abbas eligit ſibi ſepulturam *e*, quod poteſt, cum habeat in multis velle & nolle, ſed tandem renunciat Abbatiæ, vel deponitur ab ea, & ſic remanet monachus & profeſſus illius monaſterii, in illo monaſterio ſepelietur, non autem in Eccleſia, in qua ſepulturam elegit. Et ratio eſt, quia inſpicitur tempus mortis, an quis ſit habilis ad eligendam ſepulturam: at iſte tempore mortis tantum erat monachus profeſſus, & non Abbas, & non habet velle & nolle, ita Petrus de Vuald. *f* loquendo autem de aliquo profeſſo, qui præficitur alicui Prioratui, qui eſt de membris monaſterii, eſto quod talis ſit obedientiarius, & manualis, ſi talis Prior moriatur, cum ipſe reputetur monachus monaſterii, & etiam reperiatur monachus illius prioratus, vt dicitur in iure *g*, ſepelietur in loco monaſterii, vel illius prioratus, quod ex voluntate ſui Abbatis pendebit, argumento illius, quod in quadam decretali *h* habetur: Abbas enim poteſt pro monacho profeſſo ſibi ſubdito eligere ſepulturam, cum cenſeatur tanquã pater, vt colligitur ex iure *i*, æquiparante eum

c Arch. & Ioa. Andr. in c. ſtat. de reſt. li. 6.
d Supr. hoc to. q.
e c. relig. de ſepult. lib. 6.
f Vuald. de canon. opi. ca. 10. nu. 11.
g c. 1. de priu. lib. 6.
h c. quam o de offi. dele.
i c. vlt. de reg.
c. licet de exceſ. pral. li. 6.

prædicta inductione, quamuis iurans, vel vouens huiusmodi voluntatem; & electionem sic factam non possit mutare alibi eligendo, ne sit periurus & ita iuramentum, quantum ad ipsum iurantem spectat, seruandum est, & hoc operatur vt iterum eligere sic iurans non posset, quamuis Papa sua autoritate declaret, sic iurantem sepeliendum non esse in sepultura, quia sic inductus iurauit, in quo iurans ipse cum sit mortuus, non contrauenit iuramento.

Et aduertendum, quod hæc constitutio, prout aduertit Gutierrez *d*, est addita in odium clericorum & monachorum, sic inducentium morientes ad compescendam eorum auaritiam, & cupiditatem, ob quam inducebant morientes ipsos ad electionem huiusmodi faciendam, iurandamque, atque vouendam. Vnde merito ait Glossa *e* in eadem constitutione, quod inter duas Ecclesias bene valet pactum cum rectore parochialis Ecclesię factum, cū quibusdam religiosis, ne aliquos, vel certos ipsius Ecclesiæ parochianos reciperet ad sepulturam Ecclesiasticam, etiamsi monasterium habeat indultum liberæ sepulturæ à summo Pontifice concessum, & parochiani apud religiosos eligerent sepulturam, quia per pactum præfatum indulto fuit derogatum: nam in hoc casu cessat egregia illa decisio nostræ constitutionis.

d Gut. de iura. conf. 1. p. ca 4 n 11.

e Gloss in d. c. 1. v. sepult.

Pro complemento autem declarationis huius constitutionis duo sunt aduertenda. Primum est, quod dispositio ipsius habet locum, quando infirmus inducitur ad vouendum, vel iurandum electionem sepulturæ à clericis, vel religiosis, apud se, non tamen quando aliquis proprio motu absque inductione aliorum iurauit, vel vouit eligere sepulturam in tali loco, quia tunc cessat ratio, & mens nostræ constitutionis, ac per consequens debet cessare eius dispositio, & sic iurans, vel vouens motu proprio tenetur iuramentum, & votum seruare, nisi causa noua superueniat, vt considerat *f* Hostiensis, quem sequuntur Ancharranus, & Frãciscus de Platea. Dixi, nisi causa noua superueniat, vt si mutetur status suus, vt quia factus est Episcopus, vel intrauit religionem: idem si mutetur status loci, puta, quia dissipatus est materialiter, vel spiritualiter, quia iuramentum habet tacitam conditionem rebus sic se habentibus, & in eodem statu permanentibus, vt resoluit Gutierrez *g*.

f Hostien in sum de sep. §. an liceat m.

Secundum notabile est, quod dicta constitutio non habet locum contra simpliciter exhortantes ad eligendam sepulturam, non interueniente promissione, vel voto, seu iuramento, quia ij tales non incurrunt pęnam eius, ita tenet Ioannes Andreas, & Ioannes de Lugo, & alij, quos refert Gregorius Lopez *h*.

g Gut. de iuram. conf. 1. p. c. 31. n. 6.

h Greg in l. 5 tit. 1. m. 1.

ARTICVLVS VIII.

Pone quod pater & auus sunt sepulti apud fratres Prædicatores, maiores vero, vt abauus & superiores sunt sepulti in Ecclesia parochiali, iste nunc decessit non electa sepultura, quæritur vbi debet sepeliri.

RESpondeo dicendo, quod pro Ecclesia parochiali facit quædam decretalis *i* dicens, quod in sepulchro maiorum: nam maiorum appellatio proprie, & stricte sumpta comprehendit tantum superiores vltra tritauum, vt in quadam *k* lege dicitur. Item pro Ecclesia parochiali sunt duo iura, seu vincula, scilicet ius parochiale, & sepulchra maiorum: contrarium tamen determinat Oldradus, prout refert Baptista de Salis *k* in sua summa, & mouetur his rationibus, sicut domicilium est inter viuos, ita sepultura inter mortuos; sed quis consequitur domicilium, seu originem patris & matris, & non superiorum, vt notatur *l* in iure; ergo idem dicendum est in iure sepulturæ. Secundo vnio sepulturæ procedit ex quadam mutua dilectione, quæ est inter viuos, vt dicit quidam *m* canon, sed maior est charitas inter patrem, & auum, quam inter eum, & superiores, cum illi sint remotiores in gradu; ergo potius debet sepeliri in sepulchro patris & aui, quam in sepulchro maiorum: in hac autem difficultate, mihi videtur prima opinio sequenda, quam expresse tenet quædam *n* Glossa, quæ dicit, quod si in vna Ecclesia est sepultus pater, in alia reliqui maiores, filius sepeliendus est in sepulchro maiorum, & quamuis rationes Oldradi multum vrgent, quædam tamen decretales huius Glossæ *o* opinioni maxime fauent, dum ponderat sepulchra maiorum ab antiquo, bis illud verbum ab antiquo repetendo, quam Glossæ opinionem contra Oldradum sequitur Panormitanus *p*.

i cap. nos in st. ex. tra. de sep.

k l iuris conf. §. parem ff. de gradib.

k Salis in summa ti. sepul n. fo. 117 par 2 col. 1.

l l. assum. ff. ad muni. ca fin. e tra. de par. m c. 1. 3. q.

n Gloss in ca is qui. de sep. l. 6

o c. 2. & 3. de sep. li. 6.

p Panor in c. non statum s. de sep.

ARTICVLVS IX.

An constitutio Prouincialis, ne sepulturæ locus quouis nomine cuiquam detur, neve sepulchra fiant in vlla quauis Ecclesia, sine Episcopi consensu, valeat: & vtrum valeat etiam contra regulares exemptos, qui habent priuilegia libere sepeliendi in Ecclesijs suis.

RESpondeo dicendo, quod locus sepulturæ potest dari tribus modis. Primo, vt is cui datur, fiat dominus. Secundo, vt habeat ius sepeliendi in eo mortuos suos, & impediendi ne aliquem sepeliant in eo. Tertio, vt non possit sepelire aliquem in eo, vt satis videtur colligi ex iure, in quo *q* Innocentius, Panormitanus, Calderinus, & alij id pertractant. Et primo modo nulli potest dari locus sepulturæ etiam cum autoritate Episcopi quia rei sacratæ dominium nullus habere potest, vt in iure *a* definitur. Secundo modo non potest dari, sine autoritate Episcopi, neque cum illa sine iusta causa, & seruata forma in alienandis rebus Ecclesiæ seruanda, quia licet per illum modum non transferatur rei dominium, transfertur tamē vsus eius & quoddam ius sepeliendi, quod fieri nequit, nisi seruatis Canonibus de non alienandis rebus Ecclesiæ. Tertio modo potest dari à quolibet habēte liberam sepulturam, vel ius admittendi ad sepulturam in sua Ecclesia *b*, per iura superius allegata, sine autoritate speciali Episcopi, per autoritatem, quam habet à iure communi, vel priuilegio aliquo legitimo: prædicta autem constitutio nihil præiudicat exemptis, cum prouincialis Synodus non sit superior eis, & extra suum territorium lex non liget *b*, vt in iure diffinitur. Et aduerte, quod idem dicendum est de concessione facultatis faciendi, vel constituendi sepulchrum, quod dictum est de seruando modo dandi alicui locum sepulturæ, cum de similibus idem debeat esse iudicium, iuxta *c* regulam iuris vulgarem.

q c. abolend. de sepu. vbi. Inno. Pan. & alij Clem. dudum §. huiusmodi. de sepult. vbi Cald. & alij.

a l. inter stipulãs. §. sacram de verbo oblig. §. sacra. Insti. de rer. diuis.

b c. sine exceptione 1. q. 2. c. nulli de rebus Eccles. no alienandis.

b c 1. de const. li 6 l fi ff. de iurisd. omnia iudicum.

c l. illud. ff. ad legem Aquil. c. dudū. 2. de ele.

ARTICVLVS X.

Religiosi habent capellas in eorum Ecclesijs, quas concedunt, quoad vsum sepulturæ alicui domui nobilium, & filiorum, & liberorum, & descendentium, & posterorum suorum, quæritur, an ille, qui non est de progenie illorum nobilium, possit eligere sepulturam in illis capellis.

RESpondeo dicendo, quod non, quia illud quod nostrum est, à nobis auferri non potest, sine nostra voluntate, vt ratio naturalis dictat, & regula *d* iuris diffinit. Quod confirmatur, quia tales capellæ quantum ad sepulturam, vt hospitia deputantur, sed de iure est, quod in fundo, in quo quis habet vsum, non potest aliquis habitare inuito vsuario, vt dicitur in iure; ergo inuitis supradictis nō potest Prælatus cōuētus in præfatis Ecclesijs, & capellis, etiam suos monachos sepelire, & hanc opinionem tenet Azo *e*, quem sequitur Petrus de Vualdis: verum tamen est, quod si progenies illorum nobilium sit extincta per eorum mortē, quod potest Prælatus ibi suos fratres sepelire, imo & concedere illis capellas ad vsum aliarū personarū, quia vsus cōcessus illis nobilibus est extinctus, per illorum mortem, & ideo ius funerandi libere redit ad ipsos religiosos, sicut dicimus de vsufructuario, vel vsuario, vbi ille vsus-

d l illud quod nostrum ff de reg. iur.

e Azo in sum. Inst. de vsu. & de mu. at. §. si vtrorūsq & § illud videtur. Vuald de canonica Episc. ca. 10 n. 15.

vsusfructus, vel vsus libere redit ad proprietarium, secundum leges *f*, & hanc opinionem sequitur Petrus de Vualdis.

f l. pen. C. de vsufruct. & legato. Vuald. vbi s. p. n. 6.

QVÆSTIO LIX.

De sepultura quoad modum sepeliendi in habitu religioso sæculares, & quoad priuilegia ipsis concessa, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Quomodo sint sepeliendi sæculares in habitu regulari.*
2 *Quid lucrentur sæculares cum habitu sepulti.*

ARTICVLVS I.

Quomodo sint sepeliendi sæculares in habitu regulari.

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus IV. statuit, quod nullus valeat dare habitum fratrum, ad sepeliendum aliquam personam, nisi Guardianus domus loci, in quo aliquis decedere contigerit, aut alij Prælati superiores, vel illi, cui ipsi duxerint committendum dumtaxat, & non alius, quauis autoritate, vel prælatione fungatur, & similiter statuit, quod præfati, quibus committit autoritatem dandi prædictum habitum, teneantur declarare recipientibus, quod apud eorundem fratrum Ecclesias debent cum obierint, sepeliri*. Ita habetur *g* in Monumentis ordinum, & notat Collector *h* priuilegiorum Mendicantium, vt colligitur ex dictis literis, quod possunt præfati, quibus committit autoritatem dandi dictum habitum, dare illum, non solum ijs qui morantur in locis quibus morantur fratres, sed etiam ijs, qui intra illorum Guardianias decesserint.

g In 1. impr. fo. 60 & in 2 fo. 144. conce. 252
h Collec. ti. sep. §. 14.

Statuit insuper idem Summus Pontifex, quod corpora volentium cum prædicto habitu sepeliri, deferantur ad sepulturam, sine alio pallio, vel tegumento superimposito, non obstante quacunque ordinatione, vel prohibitione ordinariorum locorum etiam sub censuris facta. Ita habetur in Monumentis ordinum *i*. *Et ideo Sixtus IV. autoritate Apostolica perpetuo indulsit omnibus, & singulis vtriusque sexus personis in habitu fratrum Minorum sepeliri volentes, quod eis liceat (sine tamen alterius præiudicio) districtius inhibens Curatis & Rectoribus Ecclesiarum, sub excommunicationis pœna, quam canonica monitione præmissa contrafacientes incurrant, & à qua per alium, quam Romanum Pontificem, & in mortis articulo dumtaxat absoluere non possint, ne taliter sepeliri volentibus, quouis modo impedimentum afferant. Sed permittant illos pateniter ad Ecclesias & locum sepulturæ in habitu huiusmodi deferri iure parochialium Ecclesiarum, & cuiuslibet alterius in omnibus semper saluo.* Ita habetur in ordinis *k* Supplemento, quæ verba ibi, *iure parochialium Ecclesiarum*, etiamsi non apponerentur, apposita censerentur, quia verisimile est, quod Princeps noluerit concedere priuilegium cum graui præiudicio Ecclesiæ parochialis, argumento cuiusdam legis *l*, vnde priuilegium solum videtur cōcedere, vt habeant ij sepulturam, sicut illi quibus competit de iure communi, & pro hoc adducit Panormitanus textum *m* quasi expressum in simili, vbi dicitur, quod si alicui inhabili Princeps concedit liberam facultatem testandi, non intelligitur concedere, vt sine solemnitatibus alias debitis possit concedere testamentum, sed videtur eum restituere ad ius commune: nam satis est quod priuilegium aliquid operetur, quando tractatur de præiudicio tertij, vel de rogatione iuris, ita in proposito, sed ad maiorem cautelam, & ad tollendam dubitationem solet apponi illa clausula, vel similis, puta, *saluo iure parochialis Ecclesiæ*.

i In 1. imp. fo. 69. & in 2 f. 149. cōc. 191
k Sup. fo. 83. conc. 251.
l l. 2. §. si quis à princ. ff. ne quid in loco publico
m l. si quando C. de inoff. test.

ARTICVLVS II.

Quid lucrentur sæculares cum habitu sepulti.

RESpondeo dicendo, quod Leo X. *n* & Adrianus V. *omnibus, & singulis Christi fidelibus in regnis Castellæ, Legionis & Granatæ existentibus, qui deuotionis feruore ducti in habitu ordinis sanctissimæ Trinitatis decesserint, aut eorum corpora, seu cadauera, cum ab hoc sæculo migrauerint, in Ecclesijs monasteriorum ordinis prædicti sepeliri ordinauerint, concesserunt omnes & singulas indulgentias & peccatorum remissiones fratribus prædicti ordinis concessas*. Ita refertur in compendio *a* Mendicantium.

n Sup. fo. 88. con. 252.
a Com. mendic. ti. sepul. §. vlt.

Nota autem hanc esse maximam concessionem: nam primo concedit decedentibus cum habitu dicti ordinis indulgentias & peccatorum remissionem, quas fratres dicti ordinis consequuntur, quando ex hac vita cum habitu migrant. Secundo eandem facultatem concedit his, qui ordinauerint sepeliri in Ecclesijs prædictorum fratrum: at ego non potui inuenire, quas indulgentias consequantur fratres huius sacræ religionis cum habitu morientes, eo solum, quod cum habitu sepeliuntur, bene tamen verum est quod in articulo mortis indulgentiam plenariam ipsis concessit Sedes Apostolica: at non puto dictam indulgentiam supradictis sæcularibus communicari, in hac concessione. De hoc autem videnda sunt ea, quæ in secundo Tomo *b* late diximus, in quo de hoc, & de his quæ consequuntur sæculares, qui eligunt sepeliri in Ecclesijs fratrum, & cum habitu moriuntur, tempore interdicti, aut cessationis a diuinis late agitur.

b 2. tomo q. 16 ar. 16. & q. 110.

QVÆSTIO LX.

De sepultura religiosorum, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1 *Vbi sunt sepeliendi Abbas & Prior.*
2 *Vbi sunt sepeliendi religiosi professi.*
3 *Quorum expensis debet sepeliri monachus decedens extra monasterium, aut qui præest bene. vel manualis.*
4 *Quibus expensis debeant sepeliri nouitij decedentes intra annum probationis.*

ARTICVLVS I.

Vbi sunt sepeliendi Abbas, & Prior.

RESpondeo dicendo, quod Abbas sepelietur in suo monasterio, quia ibi censetur habere domicilium, vt dicunt Archid. *c* Ioan. Andr. Item quia talis non potest esse Abbas, nisi sit professus in religione, prout dictum est in superioribus *d*: constat autem professos esse sepeliendos in suis monasterijs. Si tamen Abbas eligit sibi sepulturam *e*, quod potest, cum habeat in multis velle & nolle, sed tandem renunciat Abbatiæ, vel deponitur ab ea, & sic remanet monachus & professus illius monasterij, in illo monasterio sepelietur, non autem in Ecclesia, in qua sepulturam elegit. Et ratio est, quia inspicitur tempus mortis, an quis sit habilis ad eligendam sepulturam: at iste tempore mortis tantum erat monachus professus, & non Abbas, & non habet velle & nolle, ita Petrus de Vuald. *f* loquendo autem de aliquo professo, qui præficitur alicui Prioratui, qui est de membris monasterij, eo quod talis sit obedientiarius, & manualis, si talis Prior moriatur, cum ipse reputetur monachus monasterij, & etiam reperiatur monachus illius prioratus, vt dicitur in iure *g*, sepelietur in loco monasterij, vel illius prioratus, quod ex voluntate sui Abbatis pendebit, argumento illius, quod in quadam decretali *h* habetur: Abbas cum potest pro monacho professo sibi subdito eligere sepulturam, cum censeatur tanquā pater, vt colligitur ex iure *i*, æquiparante

c Arch. & Ioā. Andr. in c. statu. de res. li. 6.
d Supr. hoc to. q.
e c. relig. de sepult. lib. 6.
f Vuald. de com. mon. eps. ca. 10. nu. 11.
g c. 1. de prin. lib. 6.
h ca. quan. o de off. dele.
i c. vlt. de reg. c. licet de exce. prel. li. 6.

eum professum filio impuberi, quia sicut impubes non habet velle, neque nolle propter vinculum professionis, & confirmatur, quia electio sepulturae filij conceditur patri ratione patriae potestatis, quae patria potestas ratione professionis magis militat in Abbate respectu monachi, quia monachus non habet velle, neque nolle, sicut habet filius, & ita tenendum puto, licet Petrus de Vualdis k dicat contrarium, cuius ratio est, & fundamentum, quia canon dat patri naturali potestatem eligendi sepulturam filio impuberi, & non debet fieri extensio ad Abb. qui non est verus pater, sed fictus pater, argumento eorum, quae in iure notantur, scilicet quae competunt patri vero, ad fictum minime debent extendi; non aduertens, quod in nostro casu versatur eadem ratio in patre ficto, quae versatur in patre vero, scilicet patria potestas, & quando eadem ratio versatur in patre ficto, quae militat in patre vero, dispositio loquens de patre vero extenditur ad patrem fictum, vt patet ex quadam lege, vbi Baldus & Doctores communiter, & resoluit Baldus.

k Vual. vbi sup. c. 11. n. 6.

ARTICVLVS II.

Vbi sunt sepeliendi religiosi professi.

RESpondeo dicendo, quod professi sunt sepeliendi in monasterio, vt dicitur in iure l, & idem dicendum est de conuersis professis. Idem etiam dicendum est de conuersis non professis, si sint plene translati ad monasterium, quia se, & sua obtulerunt monasterio, & mutauerunt habitum; & alio habitu vtuntur distincto ab eo, quem habebant in saeculo: ij enim etiam in monasterio debent sepeliri, secus si non sunt plene translati, vt quia non mutauerunt habitum, sed remanent in coniugio, & cum proprietate suorum bonorum, prout in iure m est definitum, imo plene translati possunt sibi eligere sepulturam, quia habent velle & nolle, & possunt ad saeculum redire, si non sunt professi, argumento eorum, quae in iure n notantur, & tradit quaedam Glossa: professi autem, qui praeficiuntur beneficijs regularibus, quae sunt de membris monasterij, possunt sibi eligere sepulturam, quia habent velle & nolle.

l c. vlt. de sepul. li. 6.

m c. vt triniil. § ne fratrib. de prinil.

n c. vt lex edita at. 17 q. [illegible] de prin. glo. & c. vl. de sepul. in 6.

Aduertendum tamen est, quod religiosi à proprijs monasterijs ita remoti, cum ad ea cum moriuntur non possint commode portari, possunt sibi eligere sepulturam, vt Bonifacius o VIII. ordinauit.

o c. ex relig. de sepul. li. 6.

Nouitius autem intra annum probationis decedens secundum ius commune non videtur in monasterio sepeliendus, cum possit ad saeculum redire, & ita videtur sepeliendus in illa Ecclesia, in qua sepeliri debuisset si ad monasterium non transisset, pro quo faciunt notata per Archidiaconum p. Dixi, secundum ius commune: nam attentis regularium priuilegijs debet in monasterio, in quo est nouitius, sepeliri, imo si tempore interdicti decedit, potest solemniter sepeliri, vt dictum est supra q, in quo etiam aliqua circa sepulturam tempore interdicti & cessationis à diuinis concessa resoluta sunt.

p Archi. in ca. cum quis. de pri. li. 6.

q Supra 2. q. 90.

ARTICVLVS III.

Quibus expensis debet sepeliri monachus decedens extra monasterium, aut qui praeest beneficio manuali.

RESpondeo dicendo, quod monachus decedens extra monasterium in monasterio sepelitur, prout dictum est articulo superiori, & casu quo non sepeliatur in monasterio qui decesserit in partibus remotis, ita quod corpus commode non possit ad monasterium portari, Abbas monasterij tenetur mittere pecuniam ad locum vbi ille decesserit, pro funerando eum, ita resoluit Vualdis a: si tamen praesidet beneficio manuali, quod est, de membris Ecclesiae, videtur, quod debet sepeliri expensis monasterij, cum sit monachus: sed contrarium est dicendum, quod scilicet expensis beneficij manualis debet sepeliri, cum curam illius gerat, & sic onus huiusmodi beneficio incumbit, argumento eorum, quae in iure b notantur, quod ipsum de canonicis regularibus est asserendum, ita Vualdis.

a Vuald. de canon. Epis. 13. nu. 3.

b Cle. dud. §. verū de sep. & Vual. vbi sup. nu. 4.

ARTICVLVS IV.

Quibus expensis debent sepeliri nouitij decedentes intra annum probationis.

RESpondeo dicendo, quod cum reputentur religiosi, videtur quod debent sepeliri de bonis monasterij, argumento eorum quae in iure c notantur. In contrarium tamē videtur, quod de bonis patrimonialibus debent sepeliri, cum non sint plene translati, & ad saeculum possint redire, vt in simili notant Doctores d, & per hoc videtur dicendum, quod si Abbas sepeliat illum de bonis monasterij, quod expensas illas repetere possit ab illis, qui tali nouitio succedunt, sicut diximus in extraneo qui sepelit aliquem, qui potest repetere expensas ab haerede defuncti, vt dicitur in quadam lege e, de suo enim debet quis sepeliri, & non de alieno, putarem tamen, quod si talis nouitius non haberet aliquid in bonis, quod tunc monasterium debeat illum sepelire; esset enim contumelia monasterio relinquere corpus illius insepultum, prout tenet Vualdis f fundatus in quodam iuris argumento.

c ca. triuil. de priui.

d Doct. in cap. statuimus & in ca. consult. de reg.

e l. si quis. de relig. dom.

f Vuald. cano. por. ca. 13. n. 3. l. si nulla. de r. g. iur.

QVAESTIO LXI.

De sepultura quoad eos, quibus prohibetur, in quatuor articulos diuisa:

Circa quam quaeruntur quatuor.

1 *Quibus neganda est sepultura Ecclesiastica.*
2 *An p[illegible] debeat sepultura Ecclesiastica meretrix, quae inuenta est mo[illegible] domo sui amici, de cuius contritione non [illegible] al[illegible] [illegible]ssimo [illegible]*
3 *In quas poenas incurrunt sepelientes in loco sacro eos, qui sepultura Ecclesiastica leg[illegible] sunt priu[illegible]*
4 *In quas poenas incidunt religiosi sepelientes vsurarios manifestos.*

ARTICVLVS I.

Quibus neganda est sepultura Ecclesiastica.

RESpondeo dicendo, quod sepultura Ecclesiastica primo negatur à iure g omnibus iniuste decimas detinentibus, secundo blasphemis impoenitentibus, tertio morientibus in peccato mortali, vt notat quaedam Glossa h, & summa Confessorum, & Syluester, quod intellige, nisi sint Ecclesiae reconciliati, vel saltem signa contritionis appareant, ad quod probandum sufficit vnus testis, secundum Archidiaconum i. Vnde ei, quē manifestum est non fuisse cōfessum, vel non cōmunicasse semel in anno, debet denegari sepultura Ecclesiastica, nisi signa contritionis, seu emendationis ostenderit. Dixi, manifestum est, secus si est dubium: nam tunc non praesumitur quod sit salutis suae immemor.

g c. prohibe. de de. ma. & bi. dest. c. statui. de maled.

h Gloss. in ca. pro obeunti. 13. q. 2. sum. confl. t. tl. 16. q. 3. Syl. verb. sepul. n. 9. v. 7.

i Arch. in cap. qui recedunt. 25 q. 6.

Quarto manifesto vsurario, nisi poeniteat, & faciat cautionem, vt in iure k est definitum.

k cap. quia de vsuris & cap. quamquam eodem tit. li. 6.

Quinto interdicto nominatim, & hoc sub poena excōmunicationis, vt dicitur etiā in iure l, & tempore interdicti illi, qui sunt de loco interdicto, interdicto durante, vt in superioribus satis dictum est m.

l Clemen. de se. vlt.

m 1. tomo q. 90.

Sexto excommunicati maiori excommunicatione, etiam iniuste, vt in iure n mandatur, & Syluester ait idem dicendum de innodato excommunicatione minori notorie.

n c. lit. de rest. spol. glo. vbi sup.

Septimo illi, cui est interdictus ingressus Ecclesiae, vt dicitur iure o.

o c. a. si qui. de sent. exco. l. 6.

Octauo illi sacerdoti, qui filijs suis haeredem instituit p.

p dist. 88. neque apud.

Nono neganda est sepultura Ecclesiastica, infideli, pagano, Iudaeo, vel haeretico, etiamsi post mortem appareat de haeresi q.

q c. her. de cō. sic. d. 1. c. sane 24. q. 2.

Decimo morienti in torneamento r, quod tamen de stante

r. c. 1. de torneam.

de stante non intelligitur, sed de eo qui venit causa se exercendi, & similiter negatur armigeris & seruientibus in armis, quod intelligitur etiamsi quis ibi vulnus lethale acceperit, licèt postea superuixerit, qui quamuis pœniteat, & ei Eucharistia non denegetur, tamen Ecclesiastica sepultura carebit, quod fieri in iure mandatur in aliorum terrorem, & intellige de illis, qui se exercent in torneamentis, quæ magno armorum conflictu in equis exercitantur, secus, in aliis, qui in aliquibus ciuitatibus fieri consueuerunt, in quibus sine dubio minora sunt pericula, quàm in primis, in quibus solo equorum concursu aliquando multi vitam finiuntur, ita Waldus *f*. Sed aduerte secundùm summam Roselam post Ricardum *t*, quòd qui hastiludia faciunt, peccant mortaliter, cùm simili ratione videantur esse prohibita, vt torneamenta, ex quo innuitur, quòd morientes in ipsis non sepeliantur in loco sacro. At Syl. *u* ait haberi, quòd hastiludium & torneametum non sunt idem, & consequenter, quòd neque semper ista pœna habet locū in hastiludio, vt tenet Angelus, *x* sed solùm quando inde imminet probabiliter periculum, vt etiam Syluester *y* asserit, & in quæstione de taurorum agitatione aliqua dicemus.

f Vald. in tractand. aurea. c. p tit. de tortard num. 122.
t Ricar. in 4. di. 7. a. 7.
u Syl. vbi su. nu. 2.
x Angel in summ. v. tor.
y Sylu. tit. tu. ...

Vndecimò denegatur sepultura Ecclesiastica ei, qui se occidit, vt in iure *z* est definitum, quod intellige quando se occidit ex desperatione, vel iracundia, secùs ex fatuitate, vel contra suam intentionem, vt si quis, vt euaderet præcipitauit se in flumen, intelligens eo modo seipsum saluum facere: verum est tamen, quòd potest ei dari sepultura, si creditur ipsum in vltimo vitæ spiritu criminis dolorem, & contritionem pœnitentia ductum habuisse, sicut explicat Palud. *a* quem sequitur Nauarrus, vel si forsan coniecturis aliquot præsumi queat cum furore, aut mentis alienatione se ipsum occidisse: nam & tunc & Ecclesiasticæ sepulturæ is traditur, secundùm Ioannem *b* Gallum: His accedit, quòd repertus mortuus in puteo non est priuandus Ecclesiastica sepultura, quia non præsumitur se ipsum præcipitem dedisse, quod in hac specie notat Socinus iunior, quem allegat & sequitur Couarruuias *c*.

z ... 23. q. 5.
a Palud. in 4. d. 20. q. 1. col. ... Nau. in c. ... de pœn. ...
b Gal. q. part. 117.
c Couar. ...

Ex his infertur, quòd confessus & absolutus à confessario, qui tota die & vespere stetit lætus, & manè fuit inuentus mortuus intra suam cellam ostio clauso, habens laqueum pendentem ex collo, ipse autem non pendebat neque omnino iacebat, sed quasi flexus stabat, potest & debet in loco sacro sepeliri, & ex loco profano, in quo fuit sepultus ad locum sacrum transferri, cum non noscatur, neque sciatur à se fuisse occisum, neque præsumendum est se occidisse: de nemine enim præsumendum est, quòd deliquerit, vt probant iura *a*, præsertim tam grande delictum, & tam abominabile conditioni & inclinationi humanæ, & maximè de confesso absoluto, et communicato eodem die. Vnde mulier cadens de Cymba in fluuium iubetur sepeliri in loco sacro, etiam si fugiendo cecidisset, quia non præsumitur voluntariè ad se occidendum cecidisse, iuxta notata à Doctoribus *b*, et hanc partem intrepide tenendam esse affirmat Nauarrus *c*.

a l. merito ff. pro socio ... de regul. iur.
b Doct. ... in 2. parte ... secundo ...
c Na. ...

Duodecimò negatur sepultura Ecclesiastica pueris morientibus sine Baptismo. Decimo tertio negatur sepultura Ecclesiastica morientibus in duello, prout determinatur *d* in Concilio Tridentino, et est summè notandum hoc procedere non solùm in duellis solemnibus, in quibus arma, et campus et alia eliguntur: sed etiam in duellis priuatis, sine solemnitate initis, prout declarauit Gregorius XIII. in quadam sua constitutione, publicata anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo secundo, prout affirmat Nauarrus *e*, quæ Gregorij XIII. constitutio incipit, *Ad tollendum*, & est numero octuagesima secunda inter constitutiones Pontificales eiusdem Pontificis.

d Conc. Trid. sess. 25 de ref. cap. 19.
e Na. ... in ... purg. vulga. consil. 1. & 2. ...
f Sal. in practica crim. cap. 100.

Ex quo colligitur, quòd explicatio *f* Salzedi dicentis prædicti Concilij decretum habere locum, tantùm in solemnibus duellis, non autem in priuatis, omnino est reiicienda, cum nobis constet de mente legislatoris, ad quem primo explicatio suæ legis spectat. Neque obstat, quòd in aliquibus Regiis tribunalibus fuerit iudicatum prædictum decretū non habere locum in duellis priuatis, prout affirmat Salzedo: nam respondetur quòd si apud dicta tribunalia præfata declaratio proponeretur, vtique secundum eam patres conscripti in ipsis iudicarent. Decimo quartò regularibus decedentibus proprietariis negatur in iure *g* Ecclesiastica sepultura: circa quod est notandum primò, quòd si religiosus inuentus fuerit in morte cum bursa denariorum, non propterea præcipitanter debet Ecclesiastica sepultura priuari: multa enim prudentia in huiusmodi vti necesse est *h*, sacri enim Canones non remouent à communione altaris religiosum inuentum cum proprio peculio, sed eum tantùm qui ab Abbate commonitus noluit ipsum peculium resignare; cum enim huiusmodi pœna sit grauissima contra inauditam partem imponi non debet, & sic tali pœna minime est plectendus monachus, nisi contra ipsum prius opponatur, talis bursæ denariorum detentio, & ipse se purget, aut proprietate conuincatur, & per consequens defunctus inuentus cum prædicta denariorum detentione non debet sepultura Ecclesiastica statim priuari, cùm contra eum non sit prædictum delictum propositum, neque possit proponi vt se defendat.

g c. super quodam de stat. monach. vbi Doct. & cap. monach. eod. tit.
h dict. c. super quodā & dict. cap. monach.

Quod confirmatur ex dictis Socini iunioris, quem sequitur Couarruuias, prout in superioribus dictū est, qui tenent non debere priuari sepultura Ecclesiastica illum, qui inuentus fuerit in puteo mortuus, quorum ratio est, quia non debemus præsumere se in puteum deiecisse, & occidisse, & ita in proposito non debet priuari Ecclesiastica sepultura, ille qui cum dicta bursa fuerit in morte inuentus: non enim debemus præsumere ipsam noluisse in manibus Prælati renunciare, sed oblitione quadam naturali angustiis infirmitatis irretitum talem resignationem præteriisse.

Confirmatur deinde ex traditis *i* à Syluestro, dicente quòd ei qui intra annum non est confessus, neque communionem accepit, non potest parochus interdicere Ecclesiasticam sepulturam, quia in dubio præsumi debet, quòd non fuit salutis suæ immemor, vt dicitur in quodam decreto *k*; potuit enim alicui mendicanti legitimè confiteri, & de eius mandato ab Eucharistia abstinere, & ita potest & debet præsumi de tali monacho, quòd ab aliquo superiore viuæ vocis oraculo licentiam fuit consecutus, vt apud se dictam denariorum bursam retineret, quam in morte oblitione, aut infirmitate absorptus nō resignauit, quod à fortiori habet locum si præfatus religiosus est sacerdos, cui propter tantæ dignitatis excellentiam maximè est deferendum: nam Iehu Rex Israel Iesabel iustissimè interfectæ detulit honorem dicens suis Eunuchis, *Ite & videte maledictam illam, & sepelite eam, quia filia Regis est*, & innuit quædam decretalis *l*, cuius casus est super quodam Canonico regulari, qui in mortis articulo agens, licèt à Priore suo commonitus proprium, quod contra regulam latèter habebat, noluit resignare, & sic diem clausit extremum, quem Innocentius III. declarauit non esse in loco sacro sepeliendum. Ponderanda enim sunt verba huius decretalis, ibi, *licet à Priore suo commonitus*, quæ maximè nostram sententiam confirmant.

i Syl. ...
k cap. ...
l cap. super quodam.

Neque contra hoc aliquid diuus Gregorius *m* fecit, qui legitur condemnasse quendam monachum à priuatione sepulturæ, quia in morte inuentus fuit cum denariis: nam, vt constat ex ibi ab eo propositis, dictus monachus fuit admonitus, qua admonitione non obstante mortuus est proprietarius.

m Greg. li. 4. theo. cap. 55.

Secundo est notandum statutum quoddam ordinis Carthusiensis referri à Nauarro *n* disponēs quòd monachi defuncti in proprietate duodecim denariorum, & infrà non sepeliantur in cœmeterio, aut sepulti exhumentur. Circa quod statutum aduertit ipse Nauarrus *o* fortè esse intelligendum de illo monacho proprietario rei minimæ, qui ex aliquot coniecturis præ-

n Na. l. 3. cons. tit. de regu. cons. 67. n. 3. in 1. edit.
o Na. vbi su. nu. 17. in fi.

præsumitur per contemptum legis, vel animo maiora appropriandi eam appropriasse, cùm non debeat quis carere Ecclesiastica sepultura, ob peccatum tantum veniale, vt satis significant Canones *p*, & tradunt Doctores communiter, & meritò quidem: nam peccatum veniale non excludit gratiam Dei, & charitatem, vt tradit Diuus Thomas *q*, & in Concilio Trident. *r* definitur, detentio autem tam minimæ quantitatis peccatum mortale non videtur includere, cùm furtum huius quātitatis ipsum minime arguat. Supradicta autem sunt vera non in religiosis ordinis fratrum Minorum de Obseruantia, qui si inuenti fuerint defuncti, cum bursa denariorum, etiam minimæ quantitatis, non possunt in loco sacro sepeliri, cùm in eorum regula ipsis præcipiatur non recipere denarium, neque pecuniam.

Est idem aduertendum, quòd cadauera mortuorum, qui fuerunt vltimo supplicio affecti, sine licentia Principis non sunt sepelienda in loco sacro, & per consequens peccant mortaliter, ea à ligno, sine prædicta licentia deponentes, prout resoluit *s* Antonius Gomez.

p cap. pro obiectionib. &c. non æstime 13. q. 2. Glos. in q. ex parte 2. de sepul.
q D. Tho. 2. 2. q. 24. art. vlt.
r Con. Tri. sess. 14. cap. 5.
s Ant. Gom. cap. 24. de delic. num. 3.

ARTICVLVS II.

An priuari debeat sepultura Ecclesiastica meretrix, quæ in Paschate confessa est, & communicauit, & modò reperta fuit innumeris vulneribus confossa, & mortua in domo cuiusdam sui amici, nulloque pacto constare potuit, quòd mortua fuerit contrita, vel contritionis signa dederit, cùm id noctè acciderit, & clauso ostio, certum est tamen eam ab illo amico fuisse iugulatam.

RESpondeo dicendo, quòd omnis, qui confessus est in Quadragesima, & communicauit in Paschate, sepeliendus est in loco sacro, nisi constet eum in peccato mortali fuisse mortuum, vt tenet quædam Glossa *a* communiter recepta, & præsupponitur præfatam meretricem fuisse confessam & communicatam in Paschate, neq; constat eam in peccato mortali fuisse mortuam: præterea non constat de mente, qua illam amicus eius duxit in domum suam; quoniam licet verisimiliter crederetur illam duxisse ad meretricandum si eam non occidisset, quia tamen occidit, verisimilius credi potest deduxisse illam ad sumēdam vindictā de aliqua iniuria, quā putabat iustè vel iniustè sibi fuisse factam, tum quia verisimile est ipsum occisorem; cùm Christianus esset, præmonuisse illam, vt se commendaret Deo, & de suis peccatis doleret, quoniā communiter id faciunt occisores vxorum suarum, & aliarum cognatarum, quas propter earum delicta ferro clam occidunt, & validum est argumentum à communiter occidentibus, si non constat de contrario, vt in iure notatur *b*. Ex quibus concludit Nauarrus *c*, prædictam meretricem in loco sacro esse sepeliendam.

Neque obstat quædam decretalis *d*, definiens furem, qui furando occiditur, non esse in loco sacro sepeliendum, in quo loco Ioannes Andreas, & Ioannes ab Anania, referūt eum, qui verisimiliter moritur in peccato mortali non esse sepeliendum in loco sacro: nam respondetur eam decretalem intelligendam esse de illis, qui furando, rapiendo, vel aliis mortaliter delinquendo occiduntur: nos autem loquimur de illa, quæ non præsumitur occisa meretricando, prout dictum est.

a Glos. in ca. ex par. 2. de sep.
b l. neque natales. C. de probat. c. in præsen. eod. ti.
c Na. li. 3. cōsil. tit. de sepul. cons. 4.
d cap. sures. de vsuris.

ARTICVLVS III.

In quas pœnas incurrunt sepelientes in loco sacro eos, qui sepultura Ecclesiastica legitimè sunt priuati.

RESpondeo dicendo, quòd sepelientes præfatos in loco sacro peccant mortaliter, secundum Archidiaconum *e*, & vlterius sepelientes publice excommunicatos, vel interdictos nominatim, vel manifestos vsurarios sunt maiori excommunicatione innodati, vt dicitur in quadam Clementina *f*, & explicat Syluester, & generaliter recipiēs aliquem ad sepulturam Ecclesiasticam, in casu non concesso, tenetur restituere corpus si petatur, non solum recenter sepultum, sed etiam pòst, ita vt sola ossa superesse videantur, secundum *g* Panormitanum, tenetur etiam restituere, quidquid ratione illius corporis perceperit, cum id mala fide ab eo sit perceptum, secundum Glossam *h* communiter receptam. Vnde si sacerdos parochialis corpus eius, qui alibi elegit sepulturam, violenter rapuerit, vel funus spoliauit antequam veniret ad manus eorum, quibus debebatur, secundum Hostiensem *i* amittit ius, quod habebat, & idē si aliquis conuētus totus, vel maior pars eius hoc fecerit, secus si minor pars, vel solus Prælatus. Vnde secundū Oldrad. *k* tenetur restituere, quidquid accepit, & ipsum corpus, & vltra hoc perdit quartam Canonicam ad similitudinem hæredis, res hæreditarias subtrahentis, qui in eis, quartam Trebellianicā perdit, & ius institutionis debitū, quòd aliàs erat detracturus, vt in iure *l* est diffinitū: quantum autē ad quartā canonicā Petrus de Perusio cōtrarium tenet, quia delictum presbyteri Ecclesiæ nocere non debet, vt in iure *m* est vulgatum. At primum est verum, si tale quid fiat à Prælato, quia solus Prælatus potest præiudicare Ecclesiæ in adquirendis, vt patet ex quodam *n* decreto, sicut seruus domino in adquirendis potest præiudicare, vt in quadam lege *o* est obseruatum, secus in adquisitis, prout aduertit Syluest. *p*

e Arch. in ca. quia Doct. 23. qu. 2.
f clem. 1. de sepul. Syl. v. excōmunicat. 9. n. 66. & 67.
g Panor. in c. cum liberum. extra. de sepul.
h Glos. in d. c. cum liberā.
i Host. in di. c. cum liberā.
k Old. cons. 224.
l l. Pau. respondit. ff. ad leg. Falcid. l. resc. ff. de his quibus. ut indig. delictum. de reg. iur. li. 6.
n 16. qu. 6. §. fi.
o l. fi. C. de ac. in rend. poss.
p Sylu. de sepul. num. 11.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Religiosis sepelientibus de facto vsurarios manifestos excommunicatos & interdictos possit Episcopus facere, vt corpora eorum exhumentur & proiiciantur procul.

RESpondeo dicēdo, quod in Clementina *q* quadam satis innuitur posse Episcopum excommunicatos publice vsurarios manifestos & nominatim interdictos facere exhumari in loca etiam exempta intrando, cùm in ea Clementina priuilegia in contrarium abrogentur, in reliquis autem, quibus negatur sepultura Ecclesiastica, ait Abbas *r* se non credere Episcopum posse hanc autoritatem exercere in locis exemptis, quia perinde est ac si non essent in sua diœcesi sepulti, posset tamen dare remedium, vt impediat sepulturam antequam corpus deducatur ad locum exemptum: nam cùm delinquatur in suo territorio, potest obuiare, & illud in loco priuato facere sepeliri. Quod ex decreto Concilij *s* Tridentini maximè confirmatur. Aduertendum tamen pro complemento, quòd horum corpora debent proiici procul ab Ecclesia in tanta distantia, quòd voces clericorum non possint ibi audiri, vt argumento cuiusdam decretalis tenent communiter Doctores *t*.

q Clem. 1. de sepul.
r Ab. in cap. sacris. nu. 7. de sep.
s Con. Tri. ses. 25. de reg. ca. 14.
t c. quid in te. de pœni. & remiss. Doct. in ca. sacris.

QVÆSTIO LXII.

De sepultura quoad exhumationem corporum, & exportationem de vno loco ad alium, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum corpora defunctorum possint exhumari, & transferri de vno loco in alium.*
2 *Vtrum corpora defunctorum possint exenterari, vel inhumaniter tractari.*

ARTICVLVS I.

Vtrum corpora defunctorum possint exhumari, & transferri de vno loco ad alium.

RESpondeo dicendo, quòd Imperatores *a* Dioclecianus & Maximianus ordinauerunt, quòd si nec dum perpetuæ sepulturæ corpus traditum est, translatio eius fieri minimè prohibeatur. Et Imperatores

a l. si nec dū. C. de relig. & sumpt. fun.

tores Valentius b Theod. & Archad. ita rescripserunt, nemo hominum corpus ad alium locum, sine Augusti affatibus träsferat: super quem locum Glossa ait, sine Augusti affatibus, id est, Papæ, minimè esse träsferendũ. Vnde Vlpianus Iurisconsultus etiã ait, ossa c, quæ ab illo illata sunt vel corpus, an liceat domino loci effodere, vel eruere sine decreto Põtificum, seu iussu Principis, quæstionis est, & ait Labeo expectandum seu permissum Pontificalem, seu iussionem Principis, alioquin iniuriarum fore actionem aduersus eum, qui eiecit. Et idem Vlpianus d ait, si in eo monumento, quod imperfectum esse dicitur, reliquiæ hominis conditæ sunt, nihil impedit quominus id perficiatur, sed si religiosus locus jam factus sit, Pontifices explorare debent quatenus salua religione desiderio reficiendi operis medendum sit, in quo loco Glossa per Pontifices Episcopos intelligit, qui in talibus suum exercent officium. Et in Concilio e Maguntiensi dicitur, quòd corpora sanctorum de loco ad locum nullus transferre præsumat, sine consilio Principis, vel Episcoporum, sanctaque synodali licentia.

Circa quas leges, & decreta notandum est primò, quòd verba præfata non includunt translationem corporum nondum perpetuæ sepulturæ traditorum de vno loco Ecclesiæ ad alium eiusdem Ecclesiæ, quoniam non includunt etiam translationem de vna Ecclesia ad aliam per glossam. f tam per praxim, quàm per theoricam receptam: ergo à fortiori non includunt translationem de vno loco vnius Ecclesiæ ad alium eiusdem, & consequenter non includunt reliquias corporum Sanctorum, quæ manent extra sepulturam perpetuam in sacrario, vel in aliis locis, vnde accipiuntur, & afferuntur frequenter ad processiones, siue supplicationes publicas, vel priuatas Missas, & alias deuotiones.

Secundò notandum est, quòd verba prædicta includunt corpora Sanctorum, & partes eorum, quæ deputatæ sunt perpetuæ sepulturæ de vno loco Ecclesiæ ad alium eiusdem Ecclesiæ, quia non videtur negari posse ea non transferri de vno loco ad alium locum: quia omnia loca eiusdem Ecclesiæ non sunt eadem loca, neque æquè honorabilia, imò sunt maximæ contentiones inter summates & mediocres, imò infimæ notæ aliis contendentibus sua sepulchra debere esse sita propiùs altaribus maioribus, vel aliquorum Sanctorum, quæ sunt inclusa legitimè altaribus ad illorum consecrationem non posse mutari de illis ad alia, sine autoritate legitima, quia videntur mutari de loco, cui iam sunt illa perpetuæ sepulturæ deputata: ita Nauarrus g in quodam consilio.

b l. nemo hominum cod. tit.

c l. ossa ff. eod. tit.

d l. si in eo ff. de mor. infer.

e cap. corpora sanct. de consec. dist. 1.

f Glos. in di l. si nondum.

g Nau. li. 3. cons. tit. de sepul. cons. 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum corpora mortuorum possint exenterari, vel inhumaniter tractari.

Respondeo dicendo, Bonifacium Papam in quadam extrauaganti, quæ incipit, *Detestandum*, excommunicat omnes, etiam Pontifices exenterantes, vel in frusta concidentes corpora mortuorum, aut in aquis coquentes, vt carnem ab ossibus euellant, vt alibi tumulanda ferant, & absolutio Papæ reseruatur, prout aduertit Syluester h.

Circa quam extrauagantem primò est notandum, quòd non habet locum in cadauere mortui, quod datur medicis ad faciendam anatomiam; licet enim Bartolus i relinquat cogitandum, an hoc sit licitum, Iulius k tamen Clarus ait nõ reperiri in iure decisum, sed consuetudine passim seruari, quòd dantur huiusmodi corpora medicis; habita tamen priùs licentia à iudice, si corpus est alicuius delinquentis puniti, & ita practicari testatur l Bertachinus, & non est hæc praxis damnanda, cùm à timoratis iudicibus sit recepta. Et ita refert Antonius m Gomez, quod Carolus V. anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo requisiuit votum vniuersitatis Salmanticensis, an hoc facere liceret, & respondit vniuersitas quòd sic. Et hanc opinionem tenet in propriis terminis doctissimus Syluest. n dicens in eius comprobationem, quod pœnæ vltra proprios casus non sunt extendendæ, vt dicitur in iure o: & extrauagans supradicta solum loquitur casu quo exenterantur & in frusta conciduntur corpora mortuorum eo fine, vt alibi sepeliantur. Præter eum etiam hanc partem sequenti ratione confirmo. Reipublicæ enim interest, vt fiant anatomiæ, & prædicta corpora exenterantur, vt possint faciliùs cognosci infirmitatum radices, quibus homines sunt repleti, quibus cognitis faciliùs medelæ salutiferæ applicantur, quod commune bonum non debet impediri ex leuissimo præiudicio, quod dictis corporibus ex tali exenteratione prouenit.

h Syl. excommunicatio 7. num. 79.

i Bar. in l. fi. ff. de cada. punito.

k Clarus in prass. crim. q. 10. in fin.

l Bertachin. v. cadauera. num. 5.

m Gom. de delict. ca. 14. num. 8.

n Syl. vbi sup.

o de pœnis d. 1. §. pœna.

Secundo est notandum quod Prælatus alicuius conuentus consentiens, vt consanguinei alicuius defuncti ipsius corpus exhument, & præbens illis stabulum, in quo in feruenti aqua igne supposito fuit eius corpus positum & caro consumpta, & dum ab ossibus separata, vt ea ossa transportarentur in aliam partem ad tumulandum non incidit, scilicèt, ipse prælatus, in excommunicationem huius extrauagantis: nam lex excommunicans facientem aliquod delictum, non videtur includere solum consentientem in illo & desiderantem, vt fiat, si ad aliud non concurrat, vt colligitur ex aliquibus iuribus p. Secundo facit: nam lex excommunicans facientem aliquid non includit consentientem neque mandantem, nisi eadem lex, vel alia similis, cujus autor id facere potest, illud exprimat, prout concludit & resoluit Nauarrus q post Caietanum & alios, & hæc extrauagans non proponit excommunicationem contra consentientem, consulentem, aut mandantem, vt patet ex eius litera. Et dato quod ipsa contra consentientem, etiam suam sententiam fulminaret, quia tamen dictus prælatus non probatur sciuisse eam exorbitantem pœnam esse à iure impositam facienti huiusmodi delictum, & præsumitur ignorantia vbi non probatur scientia, & ignorantia legis excommunicantis videtur excusare ab excommunicatione, vt innuit quædam decretalis r, præsertim, cum religiosi non teneantur scire huiusmodi leges de rebus ordini suo adeo exteris disponentes, vt ex sacris Canonibus f constat. His, & aliis rationibus hanc partem defendit doctissimus Nauar. t

Nec obstat quod prædicta extrauagans significat illud esse peccatum contra ius naturale, quod nemini licet ignorare, argumento eorum, quæ in quodam decreto u notantur, & quod ignorantia iuris non excusat, vt est regula x iuris vulgaris. Nam respondetur, quod multa concurrerunt propter quæ dictus Prælatus probabiliter potuisset ignorare, primo quia dicta extrauagans non est posita intra corpus iuris communis, & multis etiam Doctoribus vtriusque iuris est incognita, secundo quia non est directè contra illud naturale præceptum, Non occides, non enim fuit occisio, neque mutilatio, neque percussio hominis, quæ directè vetantur per quintum præceptum Decalogi, sed quædam diuisio & partitio cadaueris, quod planum est non esse hominem.

Nec etiam obstat illud Pauli a, scilicet, quod facientes & consentientes digni sunt morte, & per consequens quod cum Prælatus prædictus tali maleficio consenserit, dignus est, vt supradicta pœna puniatur. Nam respondetur, quod si prædictus Prælatus sciebat præfatum factum esse peccatum mortale, mortaliter peccauit, at non incurrit excommunicationem pro tali re latam, qui enim consentit & complacet de percussione clerici peccat mortaliter, non tamen incurrit excommunicationem nisi acta ipse percutiat, vt expressit quædam decretalis b. Et certum est etiam in iure contrahẽtes matrimonium intra gradum cõsanguinitatis prohibitum, vel contra votum solemne ordinis vel religionis peccare mortaliter, incurrereque excommunicationem, sed non eos quibus placent illa matrimonia, imo neque consulentes illi neque approbantes.

p c. cum quis de sen. excom. lib. 6. c. si quis suadente 17. q. 4. cap. 1 de consan. & affinit.

q Nau. c. 17. num. 51.

r cap. 2. de consit. li. 6.

f ca. non magnopere, vel monach. cap. 1. sunct gl. de consit.

t Nau. c. 12. consi. 18. de sen. excom. consi. 54. in 1. edit.

u c. notandũ.

x cap. 7 regul. ignorantia, ac reg. iur. li. 6.

a Ad Rom. 1.

b ca. cũ quis. de sent. excõ. li. 6. c. clem. 1. in glos. de consang. & affinit.

QVÆSTIO LXIII.

De ſimonia, in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſex.

1 *Quid ſit ſimonia.*
2 *Vtrum pro datione habitus regularis, & profeſſione aliquid dare & accipere, ſimonia committatur.*
3 *Quomodo ſe debet habere regularis per ſimoniam ingreſſus monaſterium.*
4 *Vtrum ſit ſimoniaca conuentio qua regulares conueniunt vt alter in vna electione ſuffragetur vni, & alter alteri in alia.*
5 *Quæ pœna ſint puniendi regulares reſpectu prælationum ſimoniaci.*
6 *Vtrum Prælati regulares poſſint abſoluere & diſpenſare cum ſuis religioſis ſimoniacè ordinatis.*

ARTICVLVS I.

Quid ſit ſimonia.

RESpondeo dicendo, quòd ſimonia ſic denominata a Simone, qui voluit ſpiritualia emere, eſt volũtas ſtudioſa emendi, vel vendẽdi ſpiritualia, vel ſpirituali annexum ſecundũ gloſſam *d* ab omnibus receptam, & à D. Thoma approbatam. Dixi *voluntas*, ad ſignificandum, quòd ſimonia mentalis, qua quis vult committere ſimoniam conuentionalem, vel realem, eſt verè peccatum mortale ſimoniæ, etiam non ſecuta conuentionali, vel reali, quia radix malitiæ ſimoniæ ſicut & cuiuſlibet alius peccati in actu interiori voluntatis conſiſtit, ſecundùm D. Thomam *e*, iuxta illud Matthæi *f*, *quod intrat per os, non coinquinat hominem*, id eſt, quod ſine aſſenſu & complacẽtia voluntatis intrat per os, non coinquinat homines, cùm de corde procedant peccata. Dixi *ſtudioſa*, ad excludendam indeliberatam. Dixi *emendi vel vendendi*, ad includendum omnem voluntatem dandi, vel accipiendi aliquid pro ſpirituali non gratuito, ſed in quoddam precium vel cauſam principalem, vel immediatam iure id permittente prohibente. Dixi *ſpirituale, vel ſpirituali annexum*, ad includendum omne diuinitùs datum, vel inſtitutum ad ſalutem animarum. Pro quo eſt notandum, quòd ſpirituale quantum ad noſtrum propoſitum eſt donum ſupernaturale à Deo datum ad animarum ſalutem, vel quid inſtitutũ ſupernaturaliter ab eodem ad eam efficiendam, vel ab Eccleſia poteſtate ſupernaturali ſibi data ad conficiendum illud, vel annexum eis. Dixi *donum ſupernaturale*, ad includendum dona ſupernaturalia per eſſentiam, & ad excludendum dona naturalia. Dixi *ad ſalutem animarum*, ad excludenda inſignia, ſeu arma data & victorias Regibus & Principibus aliquot, vel aliis in alium finem, quàm ſalutem animarum ſupernaturaliter conceſſa. Dixi *vel quid inſtitutum ſupernaturaliter ab eodem ad eam efficiendam*, ad includendum ſpirituale per cauſam, qualia ſunt ſacramenta, quæ ipſe ſolus inſtituit, & ſola efficiunt inſtrumentaliter gratiam. Dixi, *vel ab Eccleſia poteſtate ſupernaturali ſibi data*, ad includendum ſpiritualia propter inſtituta, qualia ſunt ſacramentalia, & eis annexa ab eadem inſtituta, quibus ſacramenta parantur, conficiuntur & conſeruantur, vt conſecratio, benedictio Eccleſiæ, vel altaris, vaſorum, ornamentorum, aquæ baptiſmalis, vel benedictæ, exorciſmus, Catechiſmus, ius patronatus, beneficia, collationes, præſentationes, datio habitus regularis & profeſſio religionis, ita colligitur ex ſacris *g* Canonibus, Durando, & D. Thoma.

d gl. in ſum. 1. q. 1. Canoniſtæ in rub. de ſim. Theol. in 4. d. 25 D. Tho. 2. 2. qu. 100. art. 1.

e D. Tho. 1. 2. q. 74. ar. 7.

f Matth. 15.

g c. gratia. c. qui ſtudet. 1. D. Tho. 2. 2. q 100. ar. 3. & Duran. in 4. d. 25. qu. 1.

ARTICVLVS II.

Vtrum pro datione habitus regularis & profeſſione aliquid dare & accipere, ſimonia committatur.

RESpondeo dicendo, quòd nullo titulo, aut iure poteſt defendi in hoc caſu non committi ſimoniam, tunc quia certum eſt ſimoniam incurri quoties pro ſpirituali datur, vel accipitur aliquid temporale, ſecundùm notata à quadam gloſſa *h* communiter recepta à Iuriſperitis, à diuo Thoma, & ab aliis Theologis, & ab eodem D. Thoma declaratam & dilatatam à Nauarro. Et certum eſt in iure *i*, pretium eſſe quid temporale, ingreſſum autem monaſterij eſſe quid ſpirituale, neque poteſt negari dationem habitus eſſe quid ſpirituale, aut ſpirituali annexum, cum datio & ſuſceptio ipſius faciat, quem de laico Eccleſiaſticum. Vnde ſi aliquis ignorans talem commiſerit ſimoniam dando aliquid pro receptione habitus, tamen cùm primùm hoc ſciuerit, tenetur ipſum relinquere. Verum eſt tamen quod dimiſſo habitu & purgata ſimonia poteſt denuo recipi, ſi receptio non fuerit ſcandaloſa, iuxta ea quæ in quadam decretali *k* notantur.

h gl. qu. 1. in ſum. & in rub. de ſim. D. Tho. & alij in 4 d. 25 & 2. 2. q. 100. art. 1. Nau. cap 23 n 10.

i c. quoniam. de reg. ca ex inſinuatione. eod. ti

k c quoniam de reg inſ.

Adeò ſupradicta ſunt vera, quòd etiamſi Abbas & Prælatus acceperit illud pretium tanquam donum, & quid ſponte oblatum, daturus nihilominus habitum, etiamſi illud non fuiſſet ſibi collatum in foro exteriori, vt ſimoniacus erit iudicandus; in eo enim foro per ea quę fiunt exteriùs & probantur eſt iudicandum, iuxta quandam legem *l*, & ex his quæ exterius facta ſunt in hoc caſu, clarè probatur (vt ſupponitur) promiſſio pro ingreſſu. Dixi, *in foro exteriori*, non in foro conſcientiæ, ſi verè coram Deo Prælatus accepit illud pretium tanquam donum ſponte oblatum, & tanquam eleemoſynam principaliter propter Deum oblatam, licèt minus principaliter habuiſſet etiam reſpectum ad habitus dationem, & quòd promiſſio pretij non fuit cauſa principalis dationis illius, non eſſet verè coram Deo iudicandus ſimoniacus, prout allegando aliqua concludit *a* Nauarrus.

l l. illicitas. §. veritas ff. de of. præſid.

a Nau. vbi ſu

ARTICVLVS III.

Vtrum regularis per ſimoniam ingreſſus monaſterium poſſit & debeat manere in eo, & habere victum & portionem canonicam, vel monachalem, vt alij rectè poſſit.

RESpondeo dicendo, quòd per profeſſionem canonicalem, vel monachalem duo quæruntur aut fiunt. Alterum eſt mutatio ſtatus de ſæculari in regularem, & hoc non impeditur per ſimoniam, vel excommunicationem: profeſſio enim ab excommunicato facta tenet, iuxta quandam decretalem *b*, quam in hoc commendant plurimum Panormitanus & Felinus, vnde in aliis decretalibus ordinatur ſimoniacè profeſſum non debere manere vbi eſt malè profeſſus, ſed in aliud eiuſdem ordinis monaſterium ad agendum pœnitentiam retrudendus eſt, prout infrà articulo vltimo dicetur; ſi ergo debet retrudi ad agendum pœnitentiam, clarum eſt quod ſupponitur eſſe regularem. Et confirmatur per id quod ſtatim in dictis decretalibus ſubditur, quòd, ſcilicet, ſi non inuenitur tale monaſterium, in quo detrudi poſſit, maneat diſpenſatiuè in eo ne damnabiliter euagetur, confirmatur etiam per id quod ſtatim ſubditur, quòd ſcilicet, poſſit manere diſpenſatiuè nulla de noua profeſſione facta mentione.

b c. etiam illorum de ſent. exco. vbi Panor. & Fel.

Alterum quod per profeſſionem acquiritur, eſt ius habendi victum determinatum ex communi, aut per portionem priuilegiatam, ſeu determinatam canonicalem, ſeu monachalem, quod quilibet canonicus vel monachus rectè profeſſus habet. Et hoc impeditur per ſimoniam & excommunicationem, donec ſubſequatur abſolutio & diſpenſatio: nam monachatus comparatur beneficio, quatenus eſt ius percipiendi victum, aut portionem priuilegiatam, ſiue determinatam monachalem, ſecundum Hoſtienſem *c* & Panormit. Vnde ſicut acquiſitio ſimoniaca beneficii eſt nulla, vt patet ex iure *d*, ita etiam acquiſitio portionis regularis & monachatus eſt nulla.

Sed inquirenda eſt ratio diuerſitatis in prædictis duobus caſibus, & reſpondetur, quod acquiſitio ſtatus eſt quaſi acquiſitio cuiuſdã ſtatus characteris ordinis,

c Hoſti. in c. ſuper ordinatio. 3. & Panor. eod. [?] to de trab.

d Extrauag. de ſimon,

qui

e Nau in ca. non dicā u. num. 67.

qui perpetuò durat, prout resoluit Nauarrus e: ius autem percipiēdi victum indeterminatum est quoddam beneficium, cuius acquisitio impeditur per simoniam & excommunicationem, donec absolutio & dispensatio subsequatur, vnde à ministris generalibus, aut ab aliis Prælatis ad id autoritatem habentibus petenda est absolutio, & dispensatio, si talis regularis vult supradicta percipere.

ARTICVLVS IV.

Vtrum sit simoniaca conuentio qua regulares conueniunt, vt alter in vna electione suffragetur vni, & alter alteri in alia.

RESpondeo dicendo, quòd sic, quia omnes qui faciunt aliquam conuentionem, quo sibi vel alteri quæratur beneficium spirituale, committunt simoniam, vt in sacris f Canonibus definitur, & prædicti, vt supponitur, faciūt huiusmodi conuentionem, tum quia canonici ita conuenientes, vt vnus suffragetur alicui in vna electione, & alius suffragetur alteri in altera, committunt simoniam, vt post Syluestrum tradit g Nauarrus dicens, quòd frequenter committitur simonia sine interuentu pecuniæ numeratæ, vel rei ea æstimabilis: nam cum quis renūciat beneficium suum in fauorem alicuius, vt ille, vel alius renūciet aliud in fauorem alterius, vel suffragatur cuipiam in aliqua electione, vt alius suffragetur alteri, vel renunciet beneficium suum simpliciter, vt alius sibi impetret aliud ab Episcopo, vel ab alio collatore, & aliis similibus casibus, non datur pecunia, neque aliquid ea æstimabile; & tamen est simonia, quia id tanquam simoniacum prohibet Ecclesia. Ratio autem quare id prohibet Ecclesia est, quia in his omnibus datur, vel reiicitur ius spirituale cum onere, vt fiat aliquid, quasi pro pretio rei spiritualis, vel causa principali mediata eam habendi, quod in sacris Canonibus h prohibetur.

f e. quæstio 1. qu. 2. ca. cum pri & ca. fin. de pact.

g Naua c. 23. num. 100.

h c. sicut 2 & c. non satis de sim. c. qu. in pio. 1. q. 2 ca. fin. de pact.

Ex quibus infertur primò, quòd scientes se fuisse electos virtute huius conuentionis tenentur statim ac scierint renunciare prælationes sic per talia suffragia obtentas, iuxta glossam superius allegatam, & quòd sic conuenientes committunt simoniam mentalem & conuentionalem tantùm, si non fuerit completa, si autem fuerit ab vtraque parte completa, erit simonia realis, per quam inciderunt in pœnas multas, de quibus late agit Nauarrus i.

i Na. vbi sup.

Infertur secundò, quòd prædicti conuenientes tenentur vlterius pœnitere tam grauis peccati, cuius antequam pœniteat, peccatum durat, & post pœnitentiam etiam excommunicatio Papæ reseruata per quandam extrauagantem k, & nisi fuerint à Papa absoluti celebrando, remanent irregulares, argumento eorum quæ in iure l notantur.

k Extra. 2. de simon.

l c. 2. & c. si celeb. de clo. excom. m nist.

Infertur tertiò, quòd presbyter regularis renuncians officium ab eo per sex annos pacifice possessum in manibus sui Abbatis cum pacto, quòd dictus Abbas eum in alio dicti monasterij, vel Ecclesiæ officio teneretur remunerare, prout cum effectu postmodū fecit, commisit simoniam conuentionalem, cum dictum officium sit illius speciei, quæ comprehendit illa beneficia Ecclesiastica, quæ appellantur officia, & sic malè tenet prædictum officium cum illud male acceperit in recompensationem prioris virtute pacti simoniaci, per quam acceptionem pactum fuit ex vtraque parte completum, iuxta tradita à Nauarro m.

m Nau in c. 23. nu. 100.

Aduertendum tamen est circa supradicta quòd in huiusmodi pactis condemnandis non debent iudices præcipitanter se habere: debent enim attendere, an tale pactum fuerit magis spei oblatio quàm pactum: nam si fuit spei tantum oblatio, quam superiores solent inferioribus facere, dicendo, relinque hoc amore mei, & prouidebitur tibi de alia re, &c. Quod quotidie generaliter solent facere superiores sine animo se obligandi, iuxta quandam decretalem n, & ea quæ tradit doctissimus Nauarrus super extrauagantem Gregorij XIII. de datis & promissis, in hoc casu non erit simonia, speciem tamen cuiusdam subornationis præ se ferunt huiusmodi obligationes, quibus interdum contingit pessimas fieri electiones, prout suprà in secundo Tomo o declarauimus. Et iuxta supradictam doctrinam debent glossari & intelligi omnia, quæ in hoc articulo dicuntur, vt, scilicet, à labe simoniæ liberentur multi qui dicunt suis amicis, amore mei suffragium mihi præstate, & ego quoque meum vobis suffragium præstabo; in hac enim oblatione non interuenit aliquod pactum, sed spei tantum oblatio, sine animo se obligandi: verum tamen est, quòd hæ oblationes, vt subornatoriæ, & à sacris decretis prohibitæ; à religiosis maximè debent condemnari.

n ca. cum venissent de instit. Nau de dat. & promis. nu. 21.

o 2. tomo

ARTICVLVS V.

Qua pœna sint puniendi regulares respectu prælationum simoniaci.

RESpondeo dicendo, quod ait Felinus a, simoniacos velut primos & præcipuos hæreticos ab omnibus fidelibus esse respuendos, quod sacri Canones b innuunt. Ex quibus videtur, quòd simoniacis pœnæ, quæ hæreticis imponuntur, sint infligendæ excommunicationis, scilicet, amissionis bonorum, priuationis, negotiationis, & aliis pœnis hæreticis applicatis, quæ sunt quatuordecim, vt apud Angelum c videri poterit. At considerare debemus, quòd non omnis simoniacus hæreticus est censendus, ille enim tantum est hæreticus, qui credit gratiam Spiritus sancti pretio emi posse, illi autem hoc non credentes, sed dantes pecuniam pro auiditate rei spiritualis consequēda, non sunt hæretici, sed simoniaci, ita explicat Abbas d, & ait Hostiensis e, quòd per iudicem pœna simoniaco imponitur. Pro cuius rei explicatione est aduertendum, quòd aut agitur de crimine in modum inquisitionis, aut in modum accusationis. Si in modum accusationis, si is qui accusatur, infamatus est, debet eum index suspendere ab executione ordinis, aut prælationis, aut officij per simoniam adepti vsque ad verificationem, & probationem accusationis, aut querelæ, vt dicitur in iure f. Quod idem dicendum est, si occultum sit crimen, dummodo de eo habeantur certa indicia, & probata accusatione debent statim eliminari de Ecclesia Dei, vt colligitur ex quadam decretali g, id est, cum grauissima infamia deponi ab his, quæ per simoniam est adeptus, vt constat ex aliis decretis h.

a Feli. in rub. de simon.

b 1. q. 1. c. pater ad fin. ca. quisquis. 1. qu. 1.

c Angel. v. hæreticus. v. quæ pœna.

d Abb in ca. quoniam ut si- mon

e Host. in sum § per quod com.

f c. accusati. & c. si quis. de si.

g c. sicut de simon.

h 1 q. 3. c. vl. c. presb 15 q. 3 c. sanè.

Si verò proceditur absque accusatore per viam inquisitionis, si infamatus sit regularis, qui prælationem simoniacè est consecutus ignoranter, cogetur talem prælationem renunciare: at nullo modo est deponendus, vt ex quibusdam decretalibus i colligitur. Dantes tamen & recipiētes pœna canonica sunt feriendi. Vbi verò scienter promoti sunt ad consortium regulare, pœna depositionis remittitur; verumtamen recepti circa Concilium generale de monasteriis, quæ totaliter adepti sunt, remouentur, & in aliis monasteriis arctioris regulæ traduntur; sed cum iis, qui ante præfatum Concilium recepti sunt, misericorditer dispensatur, vt in aliis locis eiusdem ordinis collocentur, vel si præ nimia multitudine hoc fieri non poterit, permittitur, vt in eodem monasterio post liberam resignationem permaneant, mutatis prioribus sedibus, & inferioribus assignatis, & hoc modo sunt intelligendę quamplurimæ decretales k de hac materia agentes; sed cum his qui citra Concilium sunt recepti, aliquando per Papam dispensatur, & quod dicitur de monachis, etiam ad Abbates extenditur. Et quare sæcularis conuictus in modum inquisitionis degradetur, & non degradetur regularis, ea ratio est, quia in inquisitione sæcularis subtilitas iuris requiritur; in inquisitione verò regularis de plano proceditur, & ideo non de plano punietur, item regula est, quòd qui in vno grauatur, in alia re leuamen habere debet. Hæc omnia traduntur à l Redoano.

i cap. ex inquisitione de sim. & cap. de regu.

k ca. de regularibus 1. ref. posuf & c. dilectus el 2. & cap. quoniam simoniaca labes. de simo.

l Redoan. de sim. 4. p cap. 10. n. 10.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Prælati regulares possint absoluere & dispensare cum suis religiosis simoniacè ordinatis.

CIrca hunc articulum vide quæ habes in primo m Tomo Quæstionum Regularium.

m 1. to q. 20. art. 13.

QVÆSTIO LXIV.

De scientia, & ignorantia, in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum omnes Religiosi teneantur scire ea quæ pertinent ad suum statum.*
2 *Vtrum ignorantia præceptorum regulæ excuset religiosos à peccato sicut excusat impossibilitas & necessitas, quod latè prosequitur.*
3 *Quæ ad vitam monasticam debitè peragendam debeat scire monachus faciendo.*
4 *Vtrum licitum sit religiosis discere scientias*
5 *Vtrum licitum sit religiosis discere scientias Philosophiæ, Mathematicæ, & artium liberalium.*

ARTICVLVS I.

Vtrum omnes Religiosi æqualiter teneantur scire ea quæ pertinent ad suum statum.

REspondeo dicendo, quòd sicut in Republica est graduum differentia, & iuxta eos vnusquisque tenetur scire magis explicitè ea quæ ad dogmata fidei pertinent, prout resoluunt D. n Thomas, Sotus, & Couarruuias; ita quoad religiosos respectu suæ regulæ & instituti est philosophandum; multa enim tenentur scire Prælati, quorum ignorantia subditis non est culpabilis, multa itidem viri literati & docti, quorum notitia sine peccato simplicibus & illiteratis est abscondita. Vnde cum in religione diuersi gradus religiosorum constituantur, siquidem in ea sunt Prælati, sunt viri docti, sunt prædicatores, sunt confessores, sunt & alij simplices sacerdotes, sunt & conuersi pro ministerio temporaliū deputati, non debemus affirmare omnes ad eadem scienda esse æqualiter astrictos, ita vt omnes etiam simplices religiosi, & conuersi teneantur scire omnes quæstiones & subtilitates & difficultates regulam concernentes, ad quas sciendas viri docti tantum tenentur; alij autem simplices, & conuersi sufficit, quòd solùm habeant notitiam explicitam præceptorum generalium ad modum, quo in anno nouitiatus ipsis declarantur: non autem aliarum subtilitatum, & profunditatum, respectu quarum iudicio superiorum subiiciuntur, & à doctoribus debent illuminari. Ex quo colligo insaniam, imò superbiam aliquorum simplicium religiosorum conuersorum, qui cum sint literarum penitus ignari, in scientia eorum quæ ad suum pertinent institutum, præsumunt excellere eos, qui totam vitam in studio eorum consumpserunt, dicentes eos ita esse in religione professos, sicut alij viri docti, & quòd nemo eos in his quæ ad suum statum spectant, antecellit. Quod vltra impossibilitatem, quam arguit eorum humilis & simplex status, aduertere debent ipsos hierarchicam peruertere monasticitatem, in qua diuersi monachorum gradus constituuntur ad imitationem illius cœlestis hierarchiæ, in qua licet omnes Angeli sint gloriosi, inferiores tamen à superioribus illuminantur, prout nobis D. Dionysius scriptum reliquit, vnde in Ecclesiastica hierarchia ad illius similitudinem, vt castrorum acies ordinata constitutū est, vt nemo plus velit sapere quàm oportet, & vt doctrina Ecclesiæ à supremo eius capite ad Episcopos, & ad alios inferiores Prælatos dimanaret, & ab ipsis ad alios inferiores per suos gradus secundùm eos gradus deriuaretur. Vide quid circa hoc scribat D. Paulus a ad Corinthios, ait enim: sicut enim in vno corpore multa mēbra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi vnum corpus sumus in Christo: singuli autem altera alterius membra. Habentes autem donationem secundùm gratiam, quæ data est nobis differenter, siue prophetiam secundùm rationem fidei, siue ministerium in ministrando, siue qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest in solicitudine, qui miseretur in hilaritate. Quæ verba protulit D. Paulus postquam dixerat, Dico enim per gratiam Dei, quæ data est mihi omnibus qui sunt inter vos nō plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatē, vnicuiq; sicut Deus diuisit mēsuram fidei. Ex his resolutiuè dico scientiā, quam religiosus respectu sui instituti tenetur in medio quodam consistere, ad modum quo vnaquæque virtus moralis in medio dicitur consistere, ita quòd omnia extrema in ea per excessum, aut effectum sunt vitiosa: sicut enim est vitium aliquem velle plus sapere, quàm oportet sapere, vt D. Paulus nobis insinuauit, & quædā regula b iuris nos docet, ita etiam est vitium negligentia eorū qui illud, quod pertinet ad suū statum, secundum gradum eorum scire vt debēt non procurāt. Consistit ergo medium in eo, vt vnusquisque ea tantùm, quæ ad suum gradum pertinent, scire satagat, à quo neque per defectum, neque per excessum deuiet.

n D.Tho. 2. 2. qu. 76 art. 2. Sotus in 3. d. 25 q. 1. Coua. in reg. possess. 2. part. §. 7. art. 7.

a 1. ad Corinth. 12.

b 1 culpa. ff. reg. iur.

Nec ex hac doctrina inferat religiosus, nouum regulas monachales addere præceptū, ita vt virtute eius teneantur religiosi scire omnia quæ ad eorum spectant statum, secundum vniuscuiusque gradum. Hoc enim non est nouum regularum præceptum, sed est quædam obligatio annexa statui prædictorum religiosorum, sicut enim præceptum diuinum obligat confiteri peccata, ex qua obligatione consequitur necessariò alia de examinanda diligenter conscientia, ita præcepta dictarum regularum obligant impleri per præfata præcepta mandata, ad quam obligationem consequentia necessaria sequitur eorum præceptorum & obligationis scientia, & intelligentia. Ex dictis colligitur, grauiorem esse ignorantiam in doctis quàm in his, qui literas minime sunt professi, & in Prælatis magis quam in subditis, cum culpa à conditione personæ sumat etiam quandam grauitatis circunstantiam, iuxta tradita à D. Thoma, de quo latè per Tiraquellum.

ARTICVLVS II.

Vtrum ignorantia præceptorum regulæ excuset religiosos à peccato, sicut excusat impossibilitas, & necessitas.

REspondeo dicendo, ad resolutionem articuli tituli quæstionis non esse necessarium nouas leges nec nouam Theologiam in medium adducere, sufficit enim in mediū proferre quod nos diuina docet Theologia, loquendo de implendis præceptis naturalibus, diuinis, & humanis Ecclesiasticis: per ea enim in cognitionem claram & veram rei propositæ deueniemus, non enim debemus imaginari nos religiosos maiori vinculo teneri ad præcepta regulæ obseruanda quàm ad præcepta naturalia, diuina & humana Ecclesiastica nos obligat diuina illa veritas. Ex quo sequitur, quòd in omnibus casibus, in quibus lex diuina & naturalis & humana excusat mortales, in his etiam omnibus præcepta regulæ nos excusabiles reddit. Pro cuius rei clara inuestigatione notandum est, ad tres ordines esse reducendos casus, in quibus præfata cessat obligatio. Primus est impossibilitas; secundus necessitas, tertius ignorantia: pro quibus sequentes conclusiones proponuntur.

Prima conclusio est, quòd nullum regulæ præceptum obligat ad peccatum mortale, quando impossibile est illud adimpleri. Pro cuius conclusionis explicatione notandum est, impossibilitatem dupliciter consi-

cõsiderari. Primo enim consideratur logice & metaphysice, secundo moraliter. Logica autem Metaphysica impossibilitas contingit, quando aliquid nullo modo fieri iuste potest, quod impossibile absolute vocatur. Moralis autem impossibilitas non denotat omnino impossibilitatem, sed tantum difficultatem in executione talis præcepti. Necessitas etiam dupliciter consideratur. Prima enim dicitur absoluta & metaphysica, sicut cibus dicitur simpliciter necessarius ad viuendum. Alia est necessitas moralis, quæ non denotat absolutam necessitatem, sed quid magis accommodum & opportunum ad consequutionem alicuius finis, vt est equus ad ambulandum. Quibus suppositis, certum est & indubitabile apud omnes, quod interueniente impossibilitate logica, tam ex parte rei, quam ex parte personæ tenentis præceptum adimplere, omnino excusatur religiosus ab obseruatione præcepti obligantis, vt affirmant Syluester *d* & Nauarrus. Quod ipsum in impossibilitate & necessitate morali est affirmandum, iuxta quandam Caietani *e* doctrinam, quam bene explicat & declarat Sotus. Et in regula *f* Patris nostri Francisci hoc clare proponitur; ait enim quod tempore manifestæ necessitatis non teneantur fratres ieiunio corporali. Et addit deinde, quod non debent fratres equitare nisi manifesta necessitate, vel infirmitate cogantur. Imo in prima regula *g* beatus Pater noster Franciscus dixerat, tempore manifestæ necessitatis faciant omnes de eorum necessarijs, sicut eis Dominus gratiam largietur, quia necessitas non habet legem. Quod autem vbi adsunt impossibilitas & necessitas, moralis lex non obliget, sequenti ratione manifestatur: nam lex generalis, licet ad sui obseruantiam obliget ad mortale, non tamen debet intelligi semper & in omnibus casibus eandem habere vim; possunt enim casus obuenire talibus circunstantijs vestiti, vt in eis obligatio minime astringat, imo eius legis pro tunc literam sequi esset à mente Legislatoris decedere. Legis enim lator non potest omnes particulares casus præuidere, quos si præuidisset, non in omnibus eandem regulam statuisset, vnde ad epikeiam quotidie, ex mente Legislatorum confugimus, vt rigor legis benignitate misericordiæ leniatur.

d Syl. v. seruitus nu. 4. Nau. in Ma. c. 17. n. 284. e Caiet 12. q. 96. ar. 4. Sotus li. 1 de iust. q. 6. ar. 4. f reg. c. 3. g reg. c. 9. in fi.

Deus enim & Ecclesia non intendit suis præceptis nos obligare ad vix possibile, & nimis difficile in se, quia moraliter & ciuiliter secundum iura impossibile est, quod vix nisi cum magno detrimento fieri potest, ad quod nemo regulariter obligatur, alioquin quomodo saluaretur illud Matthæi *b*, *Iugum meum suaue est, & onus meum leue*, neque Deus esset homine benignior, sed durior, quod absit, & pie credendum est neque Deum in lege gratiæ velle, neque Ecclesiam debere imponere nobis iugum, vix possibile & difficillimum, saltem sub pœna peccati mortalis; nec enim Deus vt homo quærit occasionem ad calumniandũ, cum dicat Scriptura *a*, sentite de Deo in bonitate, cum hoc concordat Angest. *b* in suis moralibus explicans de motu sensualitatis subito insurgente, ad quem refrænandum est tenuissima facultas voluntatis, & valde tenuis deliberatio, & modica possibilitas, quamuis sit absolute possibilis refrænatio aliqua: ideo tunc erit solum venialis illa omissio, quæ alias esset mortalis, si posset ibi esse plena deliberatio, & facilis refrænatio. Vnde dicunt Doctores, quod ideo non obligamur sub mortali confiteri peccatum, quando ex eius confessione explicita imminet probabile periculum spirituale, aut corporale cuiuscunque. Neque tenemur quærere confessorem cum magna difficultate, puta itinerando viginti leucas ad confessorem, sed tunc reputatur homo non habere copiam confessoris quando vix sine magna difficultate haberi non potest. Sed cauendum est ne quis facile iudicet esse maximam difficultatem vbi non est, quia in hoc potest quis facile decipi, maxime in causa propria, dum non constat aperte de tali maxima difficultate, ideo in dubijs stet subditus consilio superiorum, & sapientum: in casibus enim, in quibus dubitat subditus an præcepta obligent necne, potest subditus ad superiorem recurrere, & eius sententiam sequi, etiã si tempus & commoditas ad ipsa implenda ante eius oculos proponi videatur, vt tenet expresse Caietanus *c*, quem sequitur Soto.

b Matth 18. a Sapient. 1. b Angest. in moral. c. 9. & 10. c Caiet. 1. 2. q. 96. & 2. 2. de i. st. q. 6. ar. 8.

Vnum tamen summopere debent attendere regulares, quòd quando casus non est adeò certus, si tamen ipsi vtentes ipikeia non obseruant aliquod præceptum intelligentes ad eius obseruantiam minime teneri in tali casu, cuius contrarium est verum, scilicet, quòd ad implendum tale præceptum in eo casu obligantur, bona fides subditorum eos à peccato mortali excusat, licet venialiter peccent eo solùm quòd suum sequentes iudicium legem transgredi sunt ausi. Quæ admirabilis doctrina & timoratis maximè consolatoria, vt clarior fiat exemplis illucidatur, prætermittit quis ieiunium, aut officium diuinum propter quandam corporis ægritudinem intelligens ipsam ab obligatione ieiunij, & officij diuini recitandi excusare omnino, quòd si aliter intelligeret, minimè prætermitteret, licet præfata ægritudo in rei veritate minimè sufficeret, propter suam bonam fidem mortaliter non peccaret præcepta supradicta transgrediendo. Hæc doctrina traditur à Paludano *d*, D. Antonino, Syluestro, Gabriele, Adriano, Armilla, Caiet. & Nau. & in materia regulæ fratrum Minorum hanc propositionẽ ponit Corduba *e* dicens, quòd quando aliquis frater non obseruat aliquod prædictæ regulæ præceptum intelligens in tali casu ad eius obseruantiam minimè teneri, licet ipse reuera fallatur, cùm causa excusans ab ipso putata sufficiens, sit reuera insufficiẽs, non peccabit mortaliter. Quod ex communi Theologorum opinione comprobatur, quæ asserit ad receptionem aliquorum Sacramentorum attritionem putatam contritionem sufficere. Hæc tamen rationabilis, pia & vtilis conscientiis timoratis doctrina in prædictis timoratis est admittẽda, non autem in his quorum Deus, vt ita dicam, venter est, hi enim cùm conscientiam habeant cauterizatam, non ita debent suo de priuato iudicio adhærere, nec de ipsis tantum est fidendum, prout aduertit doctissimus *f* Cano in casu quasi simili. Quod ipsum in casu nostræ regulæ, & aliorum religiosorũ censeo esse sequendum, quòd, scilicet, si religiosus est circumspectus, & in obseruatione suæ regulæ solicitus, si aliquod præceptum in casu particulari non obseruat, intelligens adesse causam eum à tali obligatione excusantem, sufficit, vt non peccet mortaliter, etiam si causa realiter non sit sufficiens: at si est religiosus non ita reformatus minimè à peccato mortali ipsum excusarem insufficientia causæ realiter existente suum sequẽs iudicium in alijs satis deprauatum & obscuratum, prout aduertit Corduba *g*.

d Palud. in 4. d. 15. q. 4. a. 1. Anto. 2. p. ti. 6. c. 2. Syl. v. ieiunium q. 18. Gab. in 4. d. 4. q. 2. Nau. 6. Adr. q. 6 a. 2. Arm. v. ieiunium n. 3. Caiet. 2. 2. q. 147. a. 3. & in sum. v. ieiu. & qui admittũt & quis tam, Nau. in Man. c. 21 n. 14. & c. 21 n. 20. & c. 23 n. 43. e Cord. super reg. frat. Minor. c. 10 q. 3. punct. 1. f Cano de pæni. 5 par. propos. 4. g Cord. vbi su.

Secunda conclusio, alia est via, qua quis prętermittit obseruare aliquod præceptum, quæ se habet ex parte ipsius prætermittentis, & hæc est ignorantia, quæ per omnia præcepta diuina & humana vagatur.

Pro huius autem conclusionis explicatione est notandũ, quòd ignorantia dupliciter consideratur, quædam enim est facti, alia verò iuris, vt ex rubrica de iuris & facti ignorantia colligitur. Notorium autẽ est, quòd ignorantia facti quasi semper excusat à peccato; factum enim non est ignorantia culpabilis, cùm soleat sapientes etiam decipere, licet sapiẽtissimus religiosus ordinis fratrum Minorum, cui ex vi suæ regulæ prohibetur ingressus in monasterium Monialium, aliquod ipsarum monasterium ingrederetur, existimans tale non esse monasterium, minimè censuris aliquibus irritaretur. Alia est ignorantia iuris, quæ si est iusta & probabilis, etiam excusat à peccato, cùm non possit esse peccatum sine eo quòd sit voluntarium, cùm autem nihil sit volitum, quin præcognitum, sequitur quòd deficiente præcognitione ratione ignorantiæ deficit voluntas, & per consequens peccatum à voluntate necessario dimanans. Dixi, probabilis & iusta ignorantia: nam si ignorantia non est huiusmodi, tunc in sua causa erit interpretatiue peccatum: peccatum enim tunc non consistit in ignorantia: impossibile enim est,

vt in ea præcisè consistat, cùm ignorãtia præcisè considerata non sit aliquid voluntarium, consistit igitur peccatum in negligentia sciendi illud, quod vnusquisque tenetur & debet scire, quæ negligentia ad voluntatem nolentem apponere diligentiam ad sciendum reducitur, vt D. *b* Bonauentura, Castro, & Couarr. resoluunt.

b D. Bonau. in 2 d. 22 ar. 2. q. 2 ad 4. Castro de potest. leg. pænal. lib. 1. c. 4. Cou in reg. poss. 2. p. §. 7. nu 7.

Ex quo sequitur quòd habens ignorantiam inuincibilem alicuius præcepti, ab eius obseruatione vtique excusatur, siquidem in ea non est negligentia voluntaria, à qua actus nomen peccati sortiatur. Dico, negligentia voluntaria, non in se, sed in sua causa, qui enim eam habet nolens apponere media necessaria ad præcepti ignorati scientiam habendam, in sua causa vult ipsam ignorantiam culpabilem, prout explicat D. *i* Thomas.

i D. Th. 1. 2. q. 76. ar. 2.

Dubitatur tamen, quomodo in religiosis respectu sui status regularis possit dari ignorantia inuincibilis eos à peccato mortali excusans? Et ratio dubitandi est in promptu, quia omnes religiosi antequã professionem emittant, præcepta sui instituti diligenter addiscunt, & antequam sit probatum per examen patrum ad hoc deputatorum, eos ipsa scire & intelligere minimè ad professionem admittuntur, & sic quando professionem emittunt, præsupponitur ipsos huiusmodi habere notitiam sufficiẽtem iuxta quandam *k* legem. At respondetur, quòd consideratis difficultatibus, quę in regulis monasticis quotidie excitantur, non est dubium circa earum non paucas posse dari ignorantiã inuincibilem in aliquibus fratribus, præsertim in simplicibus & illiteratis, qui cùm literarum studiis minimè fuerint occupati, non est mirum, quòd prædictæ difficultates & obscuritates inculpabiliter ipsos lateant, inuincibilis ergo ignorantia eos à peccato excusabit, sicut excusat in omnibus præceptis diuinis & humanis. Quod ex quadam Innocentij *a* doctrina confirmatur, dicentis non esse peccatum mortale transgressionem alicuius legis humanæ, ex eo quòd ipsa variè à Doctoribus intelligitur propter suam maximam difficultatem, & obscuritatem, quam doctrinam cõmuniter receptam esse affirmat Nauarrus.

k l. qui cum alio cõtrahit. ff. de reg. iur.

a Innoc. in c. per tuas col. 2 n. 4 de simon. Nau. in c. nullis n. 32. in fi.

Neque obstant in contrarium adducta; nouitij enim ante professionem solum pręcepta communia regulæ, & quæ in ea clarè, & expressè continentur, addiscunt, non verò extraordinarias quæstiones & difficultates circa præfata pręcepta ab autoribus excogitatas, vtrum scilicet in tali casu obligent necne, quæ cùm à religiosis præsertim simplicibus iustè ignorentur, non est cur propter eorum transgressionem eos peccato mortali innodatos esse censeamus. Quod exemplo illustratur & declaratur. Si enim rusticus quidam faceret bona fide contractum vsurarium intelligens esse licitum, quia eius parochus consultus ipsum esse licitũ affirmauit, non eum in præfato contractu ineundo peccauisse affirmaremus propter ignorantiam inuincibilem quam habebat: sic in proposito ignorantia eorum, quæ in regula præcipiuntur implicitè, & non ita clarè & distinctè, sicut alia, quę ita manifesta sunt, vt nulli etiam simplici religioso sint abscondita, excusat simplicem religiosum à peccato, si ea bona fide transgrediatur, consulendo priùs religiosos doctos, aut suum Prælatũ, quid ipsi in tali casu facere sit licitum. Et aduertendũ, quòd ad vincendam ignorantiam, præcipuè in casibus quotidianis, non tenetur quis ad partes alias ire ad consulendum, neque mittere epistolam ad id efficiendum, sufficit enim quòd cum doctis, quos ad manus habet, veritatem casus illis patefaciendo ineat consiliũ, quia leges humanæ non obligant nos ad maiorem diligentiã, quàm quòd non simus nimis, aut notabiliter negligentes, remissi, aut dissoluti ad sciendum, aut quòd non simus in lata culpa, aut in dolo ignorandi, sed vt adhibeamus eam diligentiã quam alij homines nostri status, seu conditionis, seu qualitatis circa talem legem & negotium communiter habere solent, aut habent rationabiliter, ignorantia enim iusta & inuincibilis dicitur, non quidẽ quòd talis ignorans non possit eam simpliciter vincere, & oppositam sententiam habere faciendo totum, quod in se est: nam simplex parochianus, dicitur habere ignorantiam inuincibilem de ieiunio, seu defectu aliquo, quando suus sacerdos non pronuntiauit die solito, quamuis talis ignorantia simpliciter vinci & tolli possit: quia enim fecit quod debuit eundo ad Ecclesiam, vt communiter faciunt alij parochiani, ideo dicitur illi esse ignorantia inuincibilis, vt patet ex his quæ latè & doctè more solito tradit Corduba *b*.

b Cord. li. 1. q. 1.

Tertia conclusio, si modus viuendi Prælatorum & maiorum est euidenter malus contra regulam quam sunt professi, non excusantur simplices eorum facta & dicta sequẽtes; dicit enim Redemptor, Si cæcus cæcum duxerit, nonne ambo in foueam cadent? Imò tenentur eis obedire in eis quæ promiserũt Domino obseruare, & non sunt contraria animæ & regulæ suæ: non autem in his quæ animæ regulæ aduersantur, vt in regula P. N. Francisci cõtinetur: quod licèt in institutis aliarum religionum non exprimatur, pro expresso tamen ita censendum est, vt post Alexandrũ de Ales tradit Corduba *c* dicens, quòd fratres non professi sunt, neque promiserunt vitam suorum maiorum & Prælatorum sequi, sed tantum regulam & institutum suæ religionis. Quod & ipsum tenet Summista & expresse Angelus *d*. Hoc tamẽ est intelligendum, quando vita & dicta suorum maiorum sunt euidenter mala; quando enim non sunt hæc ita manifeste mala, & casus est dubius vtrùm sit contra eorum regulam, sequi eorum placita nõ erit peccatum prout tradunt Cord. *e* & Nauar. in eo enim ignorantia inuincibilis eos excusabit, siquidem subditi in talibus dubiis possunt optimo iure Prælatorum sequi sententiam, & simplicis & inferioris notæ religiosi in talibus sententiæ maiorum subiici oportet, præcipuè si sibi viri docti & timorati viderentur, & tantùm de eorum scientia & bonitate confiderent, vt intelligerent eos talia minimè acturos, si sibi illicita iudicassent.

c Cord. super reg. frat. min. i. introduct. q. 4

d Angel v. religio, ar.

e Cord d q. 4 Nau c. 27. n. 184.

Quarta conclusio, ignorantia affectata non solùm non excusat à transgressione pręcepti, sed etiam ipsam transgressionem efficit grauiorẽ, ita tenent Gabriel *f*, Almain & Adrianus. Et probatur, quia volẽs ignorare legem vel factum, aut circumstantia, per quam retrahi posset à peccato, magis contemnit, & talis volitio est magis voluntaria, qua vult quis non solum ignorantiam, sed etiam peccatum inde sequens, & malũ finem, à quo mouetur; ergo grauius peccat volẽs multa quàm vnicum tantum malum; pluralitas enim obiectiua cæteris paribus auget culpam actus, vt tradit Angest. *g* Sed antecedens probatur, quia magis contemnit, qui non auertitur solùm à dictamine rationis, sed etiam ab ea scientia, qua ipsa ratio rectè gubernari possit & retrahi à peccato, & ita ait D. Bernardus, qui scire non vult id est, qui positiue vult nescire non de ignorantia, sed de contemptu iudicabitur. Et D. Ambrosius super illud Lucæ *h*, qui cognouit voluntatem Domini, &c. ait, qui cùm possent scire, si vellent, studium adhibere nolunt, non nescientes, sed contemptores iudicantur, vnde grauius peccat qui habet pro obiecto grauiorem finem, scilicet, peccare sine remorsu cum maiore libidine, & alia peccata probabiliter inde secuta, quod & videtur quodammodo peccatum contra Spiritum sanctum pertinere.

f Gab. in 2. d. 22. q. 2. concl. 3. Almain in morali tr. 3 c. 6. Adrian. in 4 quodl. ar. 2.

g Angest in moral. c. 9.

h Luc. 12.

Pro maiori autem huius conclusionis & eorum, quæ in ea dicuntur, explicatione, notandum est, quòd in peccato ex ignorantia affectata ex malo fine duo sunt consideranda. Primum est velle ignorare, secundum est ex tali ignorantia agere, vel omittere aliquid cõtra legem. Et licèt hoc secundum peccatum, si consideretur secundũ se, solum sit minoris grauitatis & cõtemptus, quàm si fieret scienter cum cognitione peccati, tamen consideratũ simul cum præfata ignorantia affectata, seu cũ volitione ignorãdi, à qua procedit, & cum qua manet actualiter, est peccatum maius & grauius non solùm extensiue & coniunctim, secundùm Ang. *i* sed etiam intensiue, secundum D. Bonauenturam *k*, quàm

i Angest. in moral. cap. 9

k D. Bonau. in 2. d. 22. q. vlt.

quàm si ipsummet peccatum fieret scienter, quia licet ratione ignorantiæ sit minus graue, vtpote minus voluntarium, & cum minori contemptu, tamen ex alia parte voluntatis ipsius ignorantiæ est magis voluntarium, habetque magis de contemptu, & ideo dicitur quòd simpliciter aggrauat. Dixi, ignorantia affectata ex malo fine: nam si loquamur de ignorantia affectata ex bono fine, aliter est theologizandum, scilicet, quod non aggrauat peccata ex ea secuta, imò ea alleuiat, quia in ea non est ratio contemptus, vel libidinis, sed conatus prauæ voluntatis ad malum, neque maior malitia ex obiecto fine, aut circumstantiis proueniens, sed minor quàm si scienter fieret, aut peccaretur, quod patet, tum ex parte ipsius ignorantiæ, tum ex parte boni zeli, scilicet, indiscreti, & ex parte bonæ voluntatis respectu boni finis intenti, & talis fuit ignorantia D. Pauli ante eius conuersionem ad fidem, de qua ipse scribens ad Timotheũ *a* fatetur se ignoranter peccasse persequendo Ecclesiam Dei ex zelo legis Mosaicæ indiscreto, vt aiunt Altisiodorensis *b*, & Caietanus: nam licet ipse videatur se diligentem exhibuisse ad legem veterem sciendam, & defendendam ex zelo ipsius, vt ipse ait ad Galatas *c* scribens, & per consequens non habuisse prædictam ignorantiam affectatam ex malo fine, vel vt prauam peccati affectionem prosequeretur: at verò illam ignorantiam habuit ex nimio zelo legis veteris indiscreto; credebat enim iniuriã fieri legi & ipsi Deo si vetere lege relicta fidem Christi susciperet, quam malè putabat erroneam, ideo hæc eius ignorantia affectata non fuit tam grauis, vt illa alia affectata ex malo fine procedens ad liberius affectionem prauam prosequendum. Et hac ratione, ait D. Paulus, misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci, non ignorantia affectata ex malo fine, sed ex bono cum conscientia erronea.

a Ad Tim. 1.
b Altisio. li. 2. tra. 10. c. 2. q. 3. Caiet. 1. 2 q. 79. art. 4 dubio 4.
c Ad Gal. 1.

Ex quibus omnibus infertur, religiosos magis peccare ex ignorantia affectata præceptorum regulæ peccantes, quàm si scienter ea transgrederentur, cùm eorum ignorantia affectata ex malo fine procedat, & nullo bono zelo, etiam indiscreto, possint aliquo prætextu in bonum finem prædictam ignorantiam dirigere. Quorum paucos existimo in religione inueniri posse, qui positiue velint intelligere, vt bene agant dicentes Deo, recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus, loquimini nobis placentia, videte nobis errores, auferte à nobis viam. Verum est tamen quòd ignorantia crassa & supina præceptorum regulæ laborãtes multos reperiri posse existimo, pro quibus sequens proponitur propositio.

Quinta conclusio: alia est ignorantia vincibilis crassa & supina, & est quæ consequitur negligentiam inquirendi scienda, quæ quidem nõ affectatur, neque volita est formaliter, nec placet, sed interpretatiue, quia scilicet, negligitur cognitio, & potest tolli si velit homo diligenter, ac debitam curam ad sciendũ apponere. Pro cuius explicatione nota quod ignorantia crassa differt à supina in causa, seu occasione, à qua oritur: nam crassa dicitur quæ procedit ex desidia & pigritia laborandi ad inquisitionem debitæ scientiæ, quæ negligentia, quia frequenter adhæreret crassis & pinguibus hominibus, ideo dicitur crassa, supina dicitur, quia ex nimia solicitudine, pronitateque ad terrena mundi sit in homine difficultas & incuria mentis ad dirigendum se ad salutaria sciendum, quia pluribus intentus minor est ad singula sensus, de quibus Hieremias *d*, sapientes sunt vt faciant mala, bene autem facere nescierunt, & apud Matthæum *e* & Lucam dicitur quod solicitudo sæculi & fallacia diuitiarum suffocant verbum Dei, & ideo dicitur supina ignorantia, quia tales homines considerationem rationis & desiderium vt talpa in terrenis demersum habent, non eleuantes se ipsos ad debitam considerationem, & affectionem salutarium, vt declarant Magister *f* sententiarũ, & Adrianus. Et ad hanc ignorantiam supinam reducũtur illi, qui ex auaritia, ambitione & huiusmodi se intromittunt in multis officiis, ad quæ simul vel diuisim debite exercenda non sunt satis apti, neque sufficienter instructi, neque potentes, vt ad prælaturam, seu iudicaturam vnam, vel plures, quæ non possunt debite exerceri ab eis ignorantibus, multaque ad ea scire oportet. Reducuntur etiam illi religiosi, qui professionẽ emittunt et perseuerant in religione non apponendo diligentiam necessariam ad sciendum et intelligendum ea quæ ad eorum statum rectè dirigendum, secundum vniuscuiusque gradum, sunt præcise necessaria.

d Ierem. 4.
e Matth. 13. Luc. 8.
f Magister in 2. d. 22. Adr. in c. 4. quod. libet. 1. ar. 1.

Hæc autem ignorantia crassa et supina iuris vel facti cuiuscunque non excusat simpliciter à tota culpa peccatum, vnde sequens, sed solum excusat in parte seu à tanto, et per consequẽs simpliciter alleuiat peccatum. Quod autem non excuset simpliciter à tota culpa, probatur à Gabriele *g*, quia omittit culpabiliter contra *h* legem præcipientem inquirere quæ recta sunt & necessaria ad salutem cõtra illud Ecclesiastici, cogitatum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius assiduus esto; ideo D. Paulus scribens ad *i* Corinthios, ait ignorans ignorabitur, & ad *k* Ephesios ait, Nolite fieri imprudentes. Quod autem prædicta ignorantia excuset & alleuiet culpam, probatur: nam ratione ipsius est minor contemptus, quam si scienter fieret, minorque conatus & libido, quia cæteris paribus minor conatus minorque libido est in omissione, in qua est voluntarium interpretatiuè, quàm in commissione, in qua est voluntarium formaliter, prout tradit Angest. *l* Et quamuis sit maius peccatum extensiue, quia sunt ibi duo peccata, vnum omissio culpabilis sciendi, & aliud peccatum inde sequens, tamen quia ipsum peccatũ inde sequens non habet tantam grauitatem intensiue, quantam habet si sciẽter fieret, ideo absolute & simpliciter dicitur minus graue, & prædictam ignorantiam alleuiare.

Ex his infertur in quàm periculoso statu sint religiosi, qui subtilia Theologiæ & profunditates ventilantes, & super sensus scripturæ varia commentaria edentes, & multa erudite ad prædicandum & confitendum in medium adducentes, suæ salutis quasi immemores difficultates suæ regulæ, & ea quæ pertinent ad seruandam paupertatem, quam Deo Opt. Max. promiserunt, scire & intelligere diligentia debita non procurant, de quibus potest dici, quòd alios parturiri faciunt fœtus spirituales, sibi autem sunt steriles, & potest etiam dici illud Annæ *m*, Et quæ multos habebat filios infirmata est.

ARTICVLVS III.

Quæ ad vitam monasticam debite peragendam debeat scire monachus faciunda.

RESpondeo dicendo, quod propositum in articulo quæstionis regularibus indicetur & in eorum animabus, quæ ad vitam monasticam peragendam sunt necessaria, imprimantur, operæpretium esse duxi quendam tractatum Diui Bernardi in medium adducere, cuius titulus est, Speculum monachorum; in quo lucido speculo vnusquisque monachus ea contemplabitur, quibus de virtute in virtutem ascendat. Verba igitur Diui Bernardi sunt sequentia: *Si quis emendatioris vitæ desiderio tactus cogitationum, locutionum, operumque suorum solicitus explorator vniuersos excessus suos corrigere nititur, in præsenti pagina frequenti lectione & assidua meditatione (tanquam in speculo) interioris hominis sui factum contempletur. In primis ergo ex quo surgit ad vigilias vitæ suæ tempus per singula momenta debet monachus computare, & videre semper vt bonum faciat, & malum caueat in omni opere suo, & hoc dicat sibi ipsi: Si modo moriturus esses, faceres istud? Ad psalmodiam certe accedat ... habeat, nisi fortassis ad aliquid sublimius rapiatur, sed etiam omnibus, quæ ibi dicuntur, vsque ad vnam literam se pro certo nouerit debitorem. Ad internallum debet stare ad orationem, vel corporis necessitati prouidere, ita tamen vt vadens sibi diu nouerit, sursum certa. Est autem spiritualis propositi detrimentum, si cogat necessitas corporis pristini aliquantulum relaxari. Post lectionem est orandum, & si ad legendum accedat, non tam quærat scientiam, quam saporem. Est autem scriptura sacra puteus Iacob ex quo hauriuntur aquæ, quæ in oratione*

oratione funduntur. Nec semper ad oratorium est eundum, sed in ipsa lectione poterit contemplari, & orare. Sacris altaribus si sacerdos est, tanquam vnus ex summis Angelis in spiritu totus assistat, si minister, tanquam Angelus Domino ministret, cum aliis eat ad laborem, vbi consideret non quid agat, sed propter quid venerit: cessante manu spiritus laboret, vel orando, vel meditando, quamuis & ipso labore idipsum facere teneatur. Ad mensam non solum fauces cibum capiant, sed etiam aures exhauriant verbum Dei. Non enim debet totus manducare, sed sic occupetur cor ad verbum Dei, vt sola fauces sumant cibum, aures verbum. De hoc autem plurimum gaudeat, si ei vilıora quàm aliis apponuntur. Nam reuera fœliciores sunt, qui in parcitate sustinendi fuerint fortiores. In gratiis agendis pro duobus sibi nouerit supplicandum, vel pro peccatis eorum, quorum eleemosynas sustentantur, vel forsan pro se ipso, quia corpori suo supra necessitatem indulserit. Si vocatur ad colloquium, secundum regulam, leniter & sine risu pauca verba & rationabilia loquatur, & antequam ea proferat, bis ad limam veniant quàm semel ad linguam, si cum saeculari loquendum est, tunc maximè adhibeant custodiam ori suo, vt nihil proferat, quod non aedificet audientem. Sic in cunctis se habeat, vt aedificet videntes, & nemo dubitet cum viderit eum, vel audierit, quin verè sit monachus. Post completorium singulis diebus capitulum sibi teneat conuocatis cogitationibus suis, ponat rationem diligenter, quid ipsa die cogitatione, locutione, vel opere deliquerit, publicè, vel priuatim, per singulas noctes lectum suum lauans: hoc est singulis peccatis lacrymis & doloribus purificatis diligenter de singulis computet. In crastino publicè de apertis, de occultis vero facturus confessionem secreto, quae vt perfecta sit, tria debes habere, scilicet vt sit voluntaria, nuda & munda. Voluntaria, id est, ex propria deliberatione & proposito. Nuda, vt nudè, prout gessit, confiteatur peccatum suum. Munda, ne peccatum suum praedicet, sicut Sodoma, sed pura & simplici intentione se accuset. In capitulo, qui publicè offendit, manifestè reuelet tanquam assistens iudici. In omnibus sic ibi loquatur, respōdeat, vel proclamet, vt sermo eius interius vel exterius sit perunctus oleo charitatis. A nemine qualecumque munus accipiat. Neminem habeat familiarem. In omnibus fugiat singularitatis & admirationis notam. Loquens nihil dicat, vnde multum eruditus, multumue religiosus possit putari. Ad interrogationem paucis respondeat. Si de scriptura, vel moribus agatur, aurem paret, non linguam. Cum loquitur, non studeat eloquentiae, sed sermo eius sit potius rusticanus, quàm vrbanus. In omnibus agendis non studeat curialis videri. Salua honestate fugiat omnes homines in potestate positos maximè saeculari. Sectetur communia, orationes, labores, lectiones, & caeteras obseruantias, in quibus non sit tanquam vitula Ephraim a docta diligere trituram, id est, ad huiusmodi non consuetudine, sed
a Os. 10.
deuotione trahatur. Orationes, quae imperantur, primo loco habeat nec sibi blandiatur de priuatis orationibus suis (quae in secundo loco ei habenda sunt) cum in praeceptis orationibus desidiosus fuerit. Si autem familiaritas interdicitur hominum, quanto magis mulierum? Sic facies communis cum caeteris, intus vero dissimilis, hoc est, non nimia grauitate contracta, neque nimia locutione dissoluta, sed bona quadam mediocritate regatur, vt de sancto Martino legitur. Faciem eius non fuscauit moeror, nec lasciuiauit risus. Erit enim prudentis animae thesaurum suum solicitè custodientis (more Moysi) cornutam velare faciem, & quodam risu, qui tamen modestus sit, interioris gloriam hominis, & mentis grauitatem abscondere. Comparanda est dies instans diei praeteriti, vt ex eorum collatione suum deprehendere possit monachus, vel profectum, vel defectum. In omni actu vel cogitatu suo sibi Deum adesse memoretur, & omne tempus quo de ipso non cogitat perdidisse se computet. Taedio affectus componat se meditando supra petram, in qua lauantur mortui, & cogitet apud se quomodo trahuntur ibi sepeliendi: nunc in tergum, nunc in faciem versantur quomodo nutet caput, cadant brachia, rigeant crura, tibiae iaceant, quomodo induantur & consuantur, quomodo deferantur humandi, quomodo exponantur in tumulo, quomodo puluere contegantur, quomodo vorantur à vermibus, & quasi saccus putrefactus consumuntur. Summaque est philosophia meditando mortis assidua. Hanc vbicumque perrexerit secum portet, & in aeternum non peccabit; sit monachus quasi Melchisedech sine patre, sine matre, sine genealogia, nec patrem sibi vocet super terram. Imo sic se existimet quasi ipse sit solus & Deus. Ecce in primis habemus ordinem & modum viuendi, remedium vero polliceatur assiduitas tenendi capitulum spirituale superius expressum, semel ad minus in hebdomada confiteatur, vt veniam mereatur de perpetratis, & maior ei detur gratia de vitandis malis. Amen. Haec Bernardus. quae omnia mēte reuoluere & in corde plantare debent religiosi, vt reliquiae cogitationum diem festum agant Deo, propter quem omnia reliquerūt, vt sic his apprehensis & temporalibus dimissis ipsum sequantur.

ARTICVLVS IV.

Vtrum licitum sit religiosis discere scientias.

Respondeo dicendo, quòd D. Tho. *b* ait religionem posse ordinari ad vitam actiuam, & ad vitam contemplatiuam. Inter opera autem vitae actiuae principaliora sunt illa, quae ordinantur directè ad salutem animarum, sicut praedicare, & alia huiusmodi. Competit ergò studium literarum religiosis tripliciter. Primò quantum ad id quod est proprium contemplatiuae vitae, ad quam studium literarum dupliciter adiuuat, vno modo directè adiuuando ad contemplandum, illuminando, scilicet, intellectum. Vita enim contemplatiua, de qua nūc loquimur, principaliter ordinatur ad considerationem diuinorum, vt ipsemet D. Thom. *c* tradit, in qua dirigitur homo per studium ad considerandum diuina, vnde in laudem viri iusti dicitur in Psalmo *d*, quòd in lege Domini meditabitur die ac nocte. Aliò modo studium literarum iuuat ad contemplatiuam vitam indirectè, remouendo contemplationis pericula, scilicet, errores, qui in contemplatione diuinorum accidunt his qui Scripturas ignorant, sicut in collationibus *e* patrum legitur quòd Abbas Serapion propter simplicitatem incidit in errorem tunc Anthropomorphitarum, id est, eorum qui Deum habere humanam formam arbitrantur. Secundò necessariū est studium literarum religiosis institutis ad praedicandum, & alia huiusmodi exercendum, vnde Apostolus scribit ad Titum *f* de Episcopo, ad cuius officiū huiusmodi actus pertinet, amplectentem, eum, qui secūdum doctrinam est fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere. Tertiò studium literarum religioni congruit quantum ad id, quod est omni religioni commune: valet enim ad vitandam carnis lasciuiam. Vnde Hieronymus *g* dicit ad Rusticum monachum: Ama scripturarum studia, & carnis vitia non amabis. Nec his obstat studium scientiarum, quod est principium dissensionis, & per consequens videtur à religione alienū, in qua multi in vnitatem pacis congregantur; hoc enim est, quando tale studium ad scientiam tantum ordinatur, quae sine charitate inflat, & per consequens dissensiones nutrit, secundùm illud Prouerbiorum *a*, inter superbos semper sunt iurgia. Vnde Apostolus ad Corinthios *b*, cum dixisset diuites facti estis in omni verbo, & in omni sciētia. Postmodum subdit, idipsum dicatis omnes & non sint schismata, sic respōdet D. *c* Thomas. Cui est addendum illud quod tradit D. *d* Bernardus in quodam sermone super Cantica Canticorū, qui adducens Petrum, & Andream, & alios Christi Domini Apostolos, & Discipulos caeterosque condiscipulos omnes notas mundo fecisse vias vitae, & non in sublimitate sermonis, aut in doctis humanae sapientiae verbis, sed per stultitiam praedicationis eorum saluos fecisset credentes.

Ait, videar forsan nimius in sugillatione scientiae; & quasi reprehendere doctos, ac prohibere studia literarum. Absit. Non ignoro quantum Ecclesiae profuerint & prosint literati sui siue ad refellendos eos, qui ex aduerso sunt, siue ad simplices instruēdos. Denique e *legi, quia tunc repulisti scientiam, repellā & ego te, vt non fungaris mihi sacerdotio. Legi* f*, qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates. Sed & scio vbi legerim* g*, scientia inflat, & rursum* h*, qui apponit scientiam, apponit & laborem. Vide quia differentia est scientiarum, quando alia inflans, alia contristans est. Tibi verò velim scire quaenam harum videatur vtilior, sed magis necessaria ad salutem, illáne quae tumet, an quae dolet? Sed non dubito quin dolentem tumenti praeferat, quia sanitatem, quam tumor simulat, dolor postulat. Qui autem postulat, propinquat saluti, quoniam* i *qui petit accipit. Denique* k *qui sanat contritos corde execratur inflammatos, dicente sapientia* l*, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, & Apostolus* m *aiebat, dico autem per gratiā quae data est mihi omnibus, qui sunt inter vos, non plus sapere quàm oportet, sed*

sapere

b D. Tho. 2. 2. q. 188. ar. 2. 3. & 3.
c D. Tho. 2. 2. q. 108. ar. 4.
d Psal. 1.
e Colla. 10. c. 4.
f Ad Tit. 1.
g Hieron. de viuendi forma circa medium 1. tom.
a Prou. 13.
b 1. Ad Cor. 1.
c D. Tho. 2. 2. q. 188. ar. 5. ad 3.
d Ber. super Cant. ser. 36 & c.
e Ose 4.
f Dan. 12.
g 1 Cor. 8.
h Eccles. 1.
i Luc. 11.
k Psal. 146.
l Iacob. 4.
m Ad Ro. 12.

sapere ad sobrietatem: non prohibet sapere, sed plus sapere quam oportet. Quid est autem sapere ad sobrietatem? Vigilantissimè obseruate quid scire magis priusve oporteat; tempus enim breue est. Est autem quod in se est omnis scientia bona quæ tamē veritati subnixa sit, sed tu qui cum timore & tremore tuam ipsius operari salutem pro temporis breuitate festinas, ea scire prius amplius que curato quæ senseris viciniora saluti. Nonne medici corporum medicinæ portionem definiunt eligere in sumendis cibis quid prius, quid posterius. & quemadmodum quidquid sumi oporteat? Nam & si bonos constat esse cibos, quos Deus creauit, tu tamen ipsos tibi si in sumendo modum & ordinem non obserues, reddis planè non bonos; ergo quod dico de cibis hoc sentite de scientiis, sed melius mitto vos ad magistrum. Non enim nostra ista scientia, sed illius, imo & nostra, quoniam veritatis.

n 1. Cor. 8. *Qui se n, inquit, putat aliquid scire, nondum scit quomodo oporteat eum scire. vides quoniam non probat multa scientem, si sciendi modum nescierit? Vides, inquam, quomodo fructum & vtilitatem scientiæ in modo sciendi constituit? Quid ergo dicit, modum sciendi? Quid nisi vt scias quo ordine, quo studio, quo fine quæque nosse oporteat? Quo ordine, vt id prius quod maturius ad salutem. Quo studio, vt id ardentius, quod vehementius ad amorem. Quo fine, vt non ad inanem gloriam, aut curiositatem, aut quid simile, sed tantum ad ædificationem tuam, vel proximi. Sunt namque qui scire volunt eo fine tantum vt sciant, & turpis curiositas est. Et sunt qui scire volunt, vt sciantur ipsi, & turpis vanitas est, qui profectò non euadent subsannantem satyricum, & ei qui eiusmodi est, decantantem; scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter. Et sunt item qui scire volunt, vt scientiam suam vendant, verbi gratia pro pecunia, pro honoribus, & turpis quæstus est, sed sunt quoque qui scire volunt, vt ædificent, & charitas est. Et item qui scire volunt vt ædificentur, & prudentia est. Horum omnium soli vltimi duo non inueniuntur in abusione scientiæ, quippe qui ad hoc volunt intelligere, vt benefaciant,*
o Psal. 100. *denique o intellectus bonus omnibus facientibus eum. Reliqui omnes*
p Iacob. 4. *audiant, scienti p bonum, & non facienti peccatum est ei. Ac si per similitudinem dicat, sumenti cibum & non digerenti perniciosum est ei. Cibus siquidem indigestus, & qui bonā non habet decoctionem, malos generat humores, & corrumpit corpus, & non nutrit. Ita & multa scientia ingesta in stomacho animæ, quæ est memoria, si decocta igne charitatis non fuerit, & sic per quosdā artus animæ, mores, scilicet, atque actus transfusa, atque digesta, quatenus ipsa de bonis, quæ nouerit, vita attestante & moribus bona efficiatur, nonne illa scientia reputabitur in peccatum tanquam cibus conuersus in prauos noxiosque humores?* Hæc D. Bernardus. Ex quibus colligitur regulares non debere fugere studia scientiarum, vt ædificent proximos & ipsi ædificentur, debere tamen fugere tumentem scientiam & inflantem, quam aliqui volunt adipisci, tantùm vt sciant, vt sciantur, aut per totalem scientiam humanos honores consequantur. Vnde mihi nunquam placuit querela religiosorum vsque ad cœlos voces emittentium, eo quòd ipsi apud se ipsos & apud alios sapientes & multum scientes iudicantur, & in eorū religione in officiis & honoribus eos alij non tam sapientes antecellant; scientia enim à religiosis adepta non hos tam abiectos fines prospicere debet, sed tantùm Deum, & suam salutem, propter quæ omnia temporalia & semetipsos reliquerunt. Non diffiteor tamen male agere Prælatos ignaros sapientibus præferentes, cum sapientes apud diuinas literas honore digni reputentur. Et illi, qui docti sunt fulgere debeant quasi splendor firmamenti.

ARTICVLVS V.

Vtrum liceat Religiosis discere scientias Philosophiæ, Mathematicæ, & artium liberalium.

RESpondeo dicendo, quòd professio Christianæ religionis differre debet à professione Gentilium, vnde cùm apud Gentiles prædictæ scientiæ profiterentur, videtur asserendum eas à religioso statu esse omnino repellendas. At considerando quòd Philosophi profitebantur studia literarum quantum ad sæculares doctrinas, & quòd religiosi principaliter intendunt studio literarum pertinentium ad doctrinam, quæ secundum pietatem est, vt dicitur in quadam D. Pauli q
q Ad Tit. 1. Epistola, aliis doctrinis intendere non oportet religiosos, quorum tota vita diuinis obsequiis mancipatur, nisi in quantum ordinantur ad sacram doctrinam, prout ait D. r Thomas, super quem ait Caietanus: Nota diligentissime conclusionem & rationem illius, scilicet, quòd religiosis non conuenit studium Philosophiæ, & huiusmodi, quia tota eorum vita mancipata est diuinis obsequiis. Vnde sicut negotia sæcularia sunt absolutè prohibita religiosis omnibus, ita studium scientiarum sæcularium, scilicet Philosophiæ, Mathematicæ, & artium liberalium. Verùm sicut pietatis gratia de superiorum licentia moderatè possunt religiosi sæcularia tractare negotia, ita diuinæ scientiæ gratia licitum est religiosis cùm superiorum suorū beneplacito vacare Logicæ, Philosophiæ naturali, & huiusmodi, vt scilicet possint errores confutare, & diuinitatis mysteria intelligere. Et hæc bene aduertant religiosi, qui totum vitæ suæ tempus in scientiis sæcularibus consumunt. Vnde iustissimè Pontifices s excommunicauerunt Doctores, qui docent leges, aut Medicinam religiosos, qui relinquerunt suum habitum, aut detinent eos arroganter in suis scholis. Et Caietanus a dicit quòd ad incurrendam præfatam excommunicationem quatuor debent interuenire, scilicet quòd auditor sit religiosus & audiat leges, vel Medicinam, & id fiat relicto habitu, & quòd Doctor id sciat, eumque doceat, vel arrogāter detineat in scholis. Archidiaconus b tamē & Ioannes Andreas, quos sequuntur Syluester, & Nauarrus, tenet non esse necesse, vt relinquat habitum ad incurrendam aliam excommunicationem latam per alias decretales c contra participantes cum excommunicato in crimine, ob quod est excommunicatus, vt participat Doctor, qui prælegit Leges, vel Medicinam religioso, postquam ob auditionem incurrit excommunicationem: de hac autem decretali latiùs in 1à agemus.

r Tho. 2. 2. q. 188. a. 5. ad 3
s c. a. 1. ne cler. vel mona. li. 6.
a Caiet. v. excom. casu 61.
b Archid. & Andreas in d. c. 2. Syl. v. excom. 9 casu 26. Nau. c. 27 n. 124.
c c. ea nuper & l. si vene de sen. excom.

QVÆSTIO LXV.

De Suspensione, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *Quid, & quotuplex sit suspensio*
2 *In quibus casibus sunt regulares ipso iure suspensi.*
3 *Vtrum in generali suspensione veniant comprehendantur Generales, & Prouinciales religionum.*
4 *In qua tam religione est constitutio, vt si Prælatus deliquerit, possit correctione fraterna grauiter suspendi, & de facto sunt suspensus, quæritur vtrum prefata suspensio sit vrita.*
5 *Vtrum clericus suspensus ab Abbate sua contraueniendo suspensioni remaneat irregularis.*
6 *Vtrum Religiosus suspensus à te[m]poralibus si contrauenerit fiat irregularis.*
7 *Vtrum acta per Prælatum suspensum valeant.*
8 *In quibus vitandi sunt interdicti, & suspensi.*

ARTICVLVS I.

Quid, & quotuplex sit suspensio.

RESpondeo dicendo, quòd suspensio, de qua in præsentiarum nobis est sermo, est censura Ecclesiastica, qua alicui personæ Ecclesiasticæ prohibetur exercitium sui officij, vel beneficij Ecclesiastici in totum, vel in partem in certum tempus, vel in perpetuum quoad partem ob suam culpam. Dixi, *censura Ecclesiastica*, pro genere, quia omnis suspensio est censura, non tamen è contra omnis censura est suspensio, cùm censura comprehendat excommunicationem, suspensionem & interdictum, vt dicitur in iure d, & ad significandū, quòd non potest ferri nisi ab habente iurisdictionem Ecclesiasticam exteriorem, ad quam pertinet ferre censuras, argumento cuiusdam decretalis e. Dixi, *quæ prohibetur personæ Ecclesiasticæ*, ad excludendas prohibitiones aliorum exercitiorum, ab aliis factas aliis personis profanis, aut Ecclesiasticis alio respectu, quàm quia sunt Ecclesiasticæ. Dixi, *vel in perpetuum quoad partem*, quia prohibitio

d c. querenti. de verb. sig.
e c. dudum 2. de elect.

hibitio totius exercitij officij, vel beneficij in perpetuum est depositio, vel priuatio & non suspensio, iuxta sententiam Cardinalis *f* communiter receptam. Dixi, *ob suam culpam*, quia licet suspensio ob qualemcumque culpam mortalem ferri possit, secundum Aretinum *f*, illa tamen culpa debet esse propria.

f Cardin. in Cle. 1. §. caterum n. 6. de priu.
f Aret. in ca. cum non ab homine de iudic.

Aduertendum tamen pro explicatione, quòd in præsenti definitione solùm definimus suspensionem specialem, prout est quædam censura Ecclesiastica, quæ non est peccatum, sed est pœna peccati: nam loquendo de suspensione generali, latiùs patet dicta suspensio; prohibitio enim, qua mortali peccato infectus prohibetur celebrare, & sumere Eucharistiam, licet vocetur suspensio, vt patet ex iure *g*, non est tamen suspensio specialis & strictè sumpta, cùm suspensio non sit peccatum, sed pœna peccati, & peccatum mortale antiquius sit omni iure Canonico, cuius inuentum est suspensio.

g c. fin. de cohabitat. cleri. & c. fin. de cleric. excom.

Ex quo infertur, quòd licet Doctores appellent irregularitatem depositionem verbalem degradationem; realem suspensionem, non tamen supradicta sunt suspensio strictè sumpta, sed suspensio generaliter accepta, cùm sint priuationes, vel inhabilitationes, quæ priuant officio, vel inhabilem faciūt omnino ad ordinem obtinendum, vel exercendum: at suspēsio strictè sumpta est impedimentum exercitij officij, iuxta Panormitanum *h*.

h Panor. in c. at si. n. 7. de iudic.

Diuiditur autem suspensio; quædam enim est lata à iure, alia ab homine: sic autem diuisa multipliciter fertur; suspensus enim à quibusdam actibus non est suspensus ab alijs non annexis, vnde suspensus à iurisdictione nō est suspensus ab ordine, nec è contra suspensus ab ordine est suspensus à iurisdictione, nec suspensus à beneficio est suspensus ab ordine, neque à iurisdictione, quæ ei conuenit alia ratione quàm beneficij, à quo est suspensus, neque suspensus simpliciter ab officio censetur suspensus à beneficio quoad ea, quæ dantur non interessenti diuinis officijs, modò suspēsio non sit tam diuturna, vt tacite vel expresse habeat vim priuationis, iuxta Bonifacium *i*, quia multa ad beneficium pertinētia potest facere suspensus ab officio clericali, qualia sunt regere & gubernare illa, quæ ad se attinent, & alia quæ non sunt officia diuina. Vnde tenet Nauarrus *k* beneficiarium suspensum, ideo quòd presbyter factus est ante vigesimum quintum annum cœptum, non perdidisse fructus beneficij, quia per illam transgressionem suspenditur tantùm ab officio. Vnde suspensus ab ingressu Ecclesiæ tantùm potest extra excommunicare, & potest itidem absoluere, quia adhuc retinet iurisdictionis vsum: nam communis est *l* Doctorum sententia, quòd si quis sit suspensus à solo ingressu Ecclesiæ, poterit extra eam celebrare, excommunicare & absoluere, quia cùm hæc sit pœna, non vltra suos limites extendi debet iuxta vulgaria iura *m*.

i Boni. in c. cupientes, de pœnis.
k Nauarr. in man. c. 27. n. 160.
l Angel. v. suspensio 3. vers. fin. quod si interdict. Syl. q. 5. ver. si vero suspensio ab ingressu. Armil. n. 8. Nauarr. c. 47. n. 161. Polo in tract. de suarez suspen sio.
m c. od a. de regul. iur. li. 6

ARTICVLVS II.

In quibus casibus fiant Regulares ipso iure suspensi.

RESpondeo dicendo, quòd Regulares à iure suspensi sunt in multis casibus, Primò si absque reuerendis proprij Prælati sacris initientur, de quo iam in superioribus *n* late dictum est.

n Supr. hoc tom. q. 13.

Secundò fit suspensus Prælatus regularis, aut qui habet administrationem bonorum monasterij, si alienet rem stabilē, sine solemnitate & facultate Capituli, aut Generalis, de quo in primo Tomo *o* late diximus.

o 1. to. q. 30.

Tertiò suspenditur Prælatus regularis, si submittat laicis bona immobilia, aut iura Ecclesiæ sine licentia Papæ, aut si Romæ existens non denunciet eum, qui bona sic laicis submisit, ita ordinatur in iure *p* & tradit Syluester.

p c. hoc cōsul. de reb. eccles. non alien. l. 6. Syl. v. suspēsio § 6. ver. 17.

Quarto *q* suspenditur in ordine Mendicantium Prælatus, si admittat ad professionem ante finitum integrum probationis annum.

q c. ad consi. de regul. li. 6.

Quinto religiosus, si decimas nouales, vel quascumque alias pertinentes ad parochiam, vel aliam Ecclesiam sibi vsurpat absque causa & priuilegio, fit suspensus ab officio & beneficio, nisi intra mensem requisitus, qui habet administrationem desistat, & intra duos satisfaciat, si autem administrationem non habeat regularis, fit excommunicatus, ita habetur in quadam Clementina *b*, quod quomodo sit intelligendum in secundo Tomo dictum est.

b Clem. religiosi de decim.

Sexto suspenduntur ab officio prædicationis omnes religiosi, exceptis illis, qui decimas recipiunt, si postquam fuerint requisiti per rectores Ecclesiarum, scienter omiserint facere conscientiam confitentibus de decimis soluēdis, & hoc quamdiu non fecerint, si commoditatem habuerint, ita habetur in quadam Clementina, de quo iam in secundo Tomo *c* satis dictum est.

c c. cupi. de pœn. 2. tom. q.

Septimo suspenditur à beneficiorum collatione Abbas, vel Prior non habens Abbatem proprium; aliàs verò ab administratione si quam habet, quam si non habet, inhabilitatur ad habendū beneficium & administrationem, & per annū si sotulares non corrigiatos, & altos vel non, capuccia nō scissa portare præsumpserint, ita habetur in quadā Clementina *d*, & notat Syluester, quod secundū præmissam personarū distinctionem præfatas pœnas suspensionis, & inhabilitationis per biennium ipso facto incurrūt, si venationi, aut aucupationi clamorosæ vel aliàs cum canibus, aut auibus ex proposito interfuerint, & loquitur de monachis, & collatio pertinet ad Priorem claustralem cum consilio & consensu maioris partis Capituli, seu conuentus, durante tempore suspensionis Abbatis, vel Prioris.

d Clem. 1. de stat. monach. Syl. v. suspēsio § 6 ver. 32.

Octauo suspenduntur religiosi, qui ex administratione Eucharistiæ, extremæ vnctionis vel solemnizationis matrimonij, aut quacunque absolutione indebita aliquid acquisiuerint, nisi postquam fuerint requisiti intra mensem restituerint donec satisfecerint, ita habetur in quadam decretali *e*.

e ca. relig. de priu.

Nono suspensi sunt ab executione pontificalis ministerij fratres Prædicatores promoti ad Episcopatus, vel alias prælaturas, si priùs recipiunt munus consecrationis quàm resignauerint ordini libros & alia quæ habent tempore suæ promotionis, de quo videndum est supra in secundo Tomo *f*.

f 2. to. q. 38.

Decimo suspenduntur ab executione sacrorum ordinum, & per solū Papam dispensabiles fratres Prædicatores perturbantes fratres Minores in officio inquisitionis, & è contrario prout suprà *g* est declaratum.

g 2 tom. q. 38 art. 2.

Vndecimo suspenditur religiosus Prælatus nisi damno satisfaciat intra mensem postquā fuerit requisitus, quod aliquis ex suis subditis intulit detrahendo de Prælatis Ecclesiæ, ita habetur in quadam Clementina *h*. Quæ suspensio non comprehendit Prælatū nolentem satisfacere parochiæ damnum quod ipsi est illatum, eo quod eius regularis subditos ne ad parochiā accedant, prædicando retraxerit, licet in dicta Clementina proponi videatur, possunt regulares Prædicatores prædicare, vt ad eorum monasteria accedant ad audiendam Missam & prædicationem, prout resoluit Nauarrus *i*, & late in primo Tomo probauimus.

h Clem. 1. §. quia vt ea fi. de priu.
i Nauarr. in Man. c. 21. n. 5. 1. tom. q. reg q.

Duodecimo in præfata Clementina prohibetur sub grauibus pœnis regularibus ne impediant liberam testatoris voluntatem, maximè ne legatum fiat Ecclesiæ matrici, aut parochiæ, & per consequens eorum Prælati suspendūtur, si intra mensem, ex quo fuerint requisiti, damnum quod ex tali suasione Ecclesiæ matrici, aut parochiali prouenit, non satisfecerint. Quod à fortiori habet locum in Prælatis ordinis fratrum Minorum, cùm hoc districtius fratribus Minoribus in iure *k* prohibeatur, & tradit Angelus. Aduertendum tamen, quod non prohibentur regulares inducere morientes, vt sponte legent aliquid suo monasterio dum indiget, vt colligit Nauarrus *l*, & tradunt Medina, Sarmiento, & Nauarra. Nec prohibentur regulares proprias reducere ad memoriam morientium necessitates, neque prohibentur Prælati regulares deb ita incerta suis monasterijs applicare.

k ex. frat. Min. c. 2 Cle. exiui de paradisi § dubitant. de v. s. fig Angel. v. religio. § 4.
l Nau. c. 2 de n. 3 de. Medin. ... c. 14. n. 41 Sar. li 8 selecti. Nau. li. 3 de r. f. c. 2 c. 25.

Decimotertio suspenduntur à diuinis Prælati & regulares, qui intra monasteria virorum mulieres introducere audent, vel præsumunt, de quo iam in primo Tomo m diximus, & in explicatione motus proprij Pij V. hoc prohibentis, quæ explicatio habetur in fine explicationis Bullæ Cruciatæ. Quid sit autem suspensio à diuinis infrà n dicemus, & late declaratum est in primo Tomo o præfato.

m 1. to q. 48.
n Infra ar...
o 1. tom. q. ..

ARTICVLVS III.

Vtrum in generali suspensione iuris comprehendantur Generales, & Prouinciales religionum.

Respondeo dicẽdo, videri prima facie, quòd non, cum in generali iuris suspensione non comprehendantur Episcopi, sed tantùm clerici vsque ad sacerdotem inclusiue, nisi de Episcopo & aliis fiat expressa mẽtio, ita habetur in quadam decretali p, & tradunt Syluester, Armilla, Nauarrus, Couarruuias, Maiolus, & Episcopus Scalensis. Vnde cùm ordinum Generales & Prouinciales habeãt, vt notum est, iurisdictionem quasi Episcopalem, videtur dicendum, quod in generali suspensione, & interdicto à iure latis, licet veniant monachi & Prælati conuentuales non habentes iurisdictionem quasi Episcopalem, non tamen veniunt supradicti patres. Quod confirmatur: nam prædicta decretalis non solum fuit edita in fauorem Episcoporum, sed etiam in fauorem diœcesanorum, ne propter Episcoporum suspensionem priuarentur ab his, quæ ab ipsis necessario debent fieri & communicari, ad quorum consecutionem non possunt ad alios recurrere; prout innuit ibi Glossa q, quæ ratio militat etiam in Prouincialibus, & Generalibus respectu suorum subditorum.

p c. quàm peri culosum de sen. exco li 6. Naua. in c. 27 num 16. Coua. in Clemen. si furiosus 1. part. §. 1 nu 1. Maio. de irre li 3 c. 13 n. 16. Scalen. de cen. ti de suspen c. 11
q Gloss. v. quæ pericul.

At contrarium est dicendum, scilicet quod dicta decretalis non comprehendat dictos Generales, & Prouinciales, vt patet ex ea, cùm solum præfatum priuilegium Episcopis & Archiepiscopis concesserit, non ratione iurisdictionis, quam habent, sed ratione Pontificalis officij, quia plures grauarentur, si illud impediri contigerit, consistit enim horum officium in Chrismatis confectione, in frontis chrismatione, ordinum collatione, Ecclesiarum & altarium consecratione, quorum defectus maximum causaret subditis periculum, quæ omnia cessant in prædictis Generalibus, & Prouincialibus, cùm eorum officium ad hæc minimè designetur. Et licet suspensio suæ iurisdictionis damnum aliquod in eorum subditis causaret, non tamen ipsum est par damno causato ex Episcoporum suspensione, & damnum ex suspensione Generalium & Prouincialium causatum in subditis est facilè reparabile per constitutiones generales, & prouinciales ordinis & prouinciæ. Huic enim damno & aliis similibus, per eas satis est prouisum, & ideo quæ quoad suspensionem Episcopis concessa sunt ad prædictos fratres minimè esse extendenda puto.

ARTICVLVS IV.

In quadam religione est constitutio, vt si Prælatus deliquerit, possit correctione fraterna præuia suspendi, & de facto fuit suspensus, quæritur vtrum præfata suspensio sit irrita.

Respondeo dicendo, quod iure communi excommunicatio, & suspensio à iudice competenti lata valet regulariter, etiamsi sit iniusta & est seruanda saltem in foro exteriori, nisi in quinque vel sex casibus, quos enumerat Nauarrus a & in propositione casus præsentis non narratur aliquod, ob quod suspẽsio prædicta debeat iudicari ipso iure nulla, quamuis sit iniusta, & ita in ea debet locum habere quidam Canon b cum sua Glossa definiens censuram Ecclesiasticam timendam esse, ac seruandam, etiamsi sit iniusta, modo non sit nulla, sed valida. Et certè nullo iure cauetur quod censura lata à iudice sit nulla ipso iure propter omissam correctionem fraternam, nisi cùm proceditur per viam denunciationis Euangelicæ iuxta quandam decretalem c, & in casu non narratur, an hac via fuerit contra religiosorum processum. Vnde iudices regulares habentes talem ordinationem in sua religione volentes secundùm eam aliquem suspendere, debent diligenter attendere, qua via procedant, vt videant an præfata via procedentes possint religiosum hac ferire censura, vt colligitur ex traditis à Nauarro d in quodam consilio.

a Nauar. in må c 27. n. 4.
b 11. q. 3. c. 1.
c c. super his de accusa. & c. cum dilec.
d Nau lib. 5. con. tit. de sen. tent excom. consil 65.

ARTICVLVS V.

Vtrum clericus suspensus ab Abbatissa contraueniendo suspensioni remaneat irregularis.

Respondeo dicendo, quòd licet mulier suspendere non possit clericos suos, sicut neque excommunicare. & propterea attento iure communi non videtur talis irregularitas nasci contraueniendo tali suspensioni ex sententia Abbatis e, tamen omnis notabilis inobedientia inducit peccatum mortale, & certum est hanc Abbatissæ suspensionem resolui in præceptum de non administrando, ita quòd etiam extraiudicialiter factum obligat ne administrare possit, argumento eorum, quæ in Concilio f. Tridentino notantur. Propterea legitimum & canonicum impedimentum est quod surgit ex suspensione, interdicto, vel excommunicatione Abbatissæ, quoniam inducit hanc obligationem abstinendi, licet non inducat veram irregularitatem, prout tenent Syluester g, Armilla, Maiolus, Antonius, & Episcopus Scalensis.

e Abbas in c. dilec de maio. & obedien.
f Conc. Tri. sess. 14. de reform c. 14.
g Sylu. v. Abbat. n 6. Armill n 4. Maiol de irreg li. 3. c. 29 n. 12. Ant. 3. p. tit. 27 c 4. Scale. de cens tit. de suspens. c. 2.

ARTICVLVS VI.

Vtrum religiosus suspensus à temporalibus, si contrauenerit, fiat irregularis.

Respondeo dicendo, quod non, vt patet ex definitione suspensionis posita in articulo primo huius quæstionis. Hanc opinionem tenet Glossa h quædam communiter recepta. Imo notarios quoscunque, etiam regali, vel imperiali autoritate creatos, potest Episcopus ab officio suspendere, per Conciliũ i Tridentinũ, qui sic suspensi contraueniendo non fiunt irregulares, iuxta tradita à Syluestro k. Vnde suspensus ab eligẽdo, præsentando, nominando, vel prouidendo, aut etiam beneficia conferendo, si contraueniat, non fit irregularis, ita Innocentius l, Hostiensis, & Calderinus. Quod intellige quando dicti actus temporales fuerunt principaliter & expressè prohibiti: at verò si quis sit prohibitus ab ordine aliquo, à quo isti actus pendent, contraueniendo fieret irregularis, etiam in his temporalibus: pro quo facit quædam decretalis m iuncta sua Glossa. Ex quibus respõdetur quæsito in articulo quæstionis, quòd religiosus suspensus à temporalibus quæ ex sua natura, aut ex Ecclesiastica institutione non pendent ab ordine aliquo, si contrauenerit, non remanet irregularis, verbi gratia, si suspendatur ab officio cellarij, aut procuratoris: nam si cõtrauenerit præfatæ suspensioni, non remanebit irregularis.

h Gloss. in c. 1 §. hac eadem de sent. excom. li 6.
i Conc. Tri. sess 22. de reform. c. 10.
k Sylu. v suspensio. q. 5. versi. si verò sit ab offi.
l Innoc & Host in c. si. de excess. prælato Cal. l c. si cle. de cler. excom.
m Tex. cũ gl. in c. tanta de excess prel.

ARTICVLVS VII.

Vtrum acta per prælatum suspensum valeant.

Respondeo dicendo, quòd non solùm suspensus, sed etiam excommunicatus & interdictus potest exercere iurisdictionem, quam habet publicam, & valent ea, quæ facit, vt iudex, donec denuncietur & declaretur suspensus, excommunicatus, vel interdictus, non debet euitari, donec declaratus & denunciatus per Iudicem competentem sit, iuxta ea, quæ in iure n sunt definita, per quod limitantur omnia decreta antiqua, tam decretalium, quàm decreti, quàm Clementinarum, & omnium extrauagantium, impressarum

n Extrau. ad euitanda de sen. excom.

& non impressarum, adeo quod illustrissimum prætorium Rotæ ita hoc seruat et nunquam pronūciat acta, quæ fiūt per Episcopos, et alios Prælatos, et iudices esse inualida et nulla, propterea, quod fuerunt facta ab excommunicato etiam per auditorem Rotæ, si fuerint facta antequam per Rotam fuisset declaratus excommunicatus, vel suspensus, vt etiam Felinus *o*, qui fuit auditor Rotæ, expressit. Quibus addit Nauarrus *p*, quod licet excommunicatio, et aliæ censuræ latæ sine monitione valeant ipso iure secundum receptiorē opinionem, et appellatio quæ ab eis fit, non suspendat eas neque earum effectum, licet deuoluat iurisdictionem ad superiorem, per ea quæ in iure *q* habentur, declaratio tamen quod aliquis incurrit in illas, non potest fieri absque citatione eius, et antequam audiatur vel contumax iudicetur, et si fiat declaratio absque vlla citatione et auditione est ipso iure nulla, et per consequēs nullum impedimentum facit quominus facta per ligatum cēsuris valeant per Glossam *r* et multa quæ ipse *s* Felinus cumulat et congerit, vnde videant Prælati regulares quid in ferendis censuris contra aliquos religiosos faciunt: nam licitè in iure communi et in extrauagantibus Apostolicis, et in constitutionibus generalibus sui ordinis aliquæ contra suos religiosos ferantur censuræ, non tamen possunt declarare in ipsas incurrisse, nisi citentur et iuridice audiantur; eorum enim declaratio religiosis delinquentibus non accersitis neque auditis erit ipso iure nulla et virtute talis declarationis nihil contra eos agi potest.

o Felin. in c. ad proban. de re iud. lib. 6.
p Nau lib 5. consi. tit de sen. excō. con. 65. num. 5.
q c. pasto. § suorum, & c. ad reprim. de offic ord.
r Gloss. in c. cupientes §. quod si per. de elect. li. 6.
s Felin in ca. Rodol nu. 55. de resc.

ARTICVLVS VIII.

In quibus euitandi sunt interdicti & suspensi.

RESpondeo dicendo, quod interdicti et suspensi nominatim sunt euitandi in illis actionibus à quibus eis interdicitur, vel à quibus suspenduntur, & non in aliis, quia pœnæ non debent extendi extra casus proprios et interdicti & suspensi simpliciter nō sunt prohibiti prædicare, prout tradit Nauarrus *a*, saltem si expresse non interdicantur, vt suspendantur ab officio prædicandi, & ideo possunt audiri prædicantes, quia prædicatio non est de numero officiorum diuinorum, quæ interdicūtur interdicto personali, vel suspensione ab officio diuino, vt idemmet Nauarrus *b* tradit. Quæ autem dicantur officia diuina, à quibus interdicti simpliciter debent abstinere, & quæ illa, à quibus suspensus à diuinis debet abstinere, declarat ipsemet Nauarrus *c*, dicens quòd male definiūt Angelus, & aliqui alij diuina officia in hac materia esse officia diuina in Missali & Breuiario, nam non omnia in illis ordinata sunt officium diuinum, neque omne diuinum officium est in illis ordinatum, siquidem multa sunt ordinata in Pontificali, & multa in Missalibus & Breuiariis, quæ non sunt officia diuina prohibita tempore interdicti, de quibus supra in secundo Tomo *d* satis diximus. Possunt igitur definiri officia diuina, esse officia ordinata in dictis tribus libris, aut in aliis legitime ad vsum ordinum & aliorum sacramentorum, vel sacramentalium, vel ad horas canonicas. Quod ex sequentibus maximè declaratur.

a Nauarr. in man. c. 27 n. 176. & seq.
b Nau. vbi su.
c Nau. c. 27 n. 172. & n. 251.
d 2. tom. q. 109.

Ex his infertur, quòd regularis suspensus à diuinis potest confiteri & communicare corpori Domini, et audire Missam, tum quia suspensus à diuinis solùm prohibetur in officio suo agere, sicut priùs, vel officiū suum exercere sicut priùs, vt est textus expressus *e* iuncta sua glossa, quæ id notat: tum quia tunc demum suspensus a diuinis incurrit irregularitatem, quando exercet aliquem actum ordini suo specialiter deputatum, & sibi per suspensionem prohibitum, secundùm Innocentium *f* communiter receptum, & Philippum Francum. Tum quia suspensio vt est censura Ecclesiastica definitur esse censuram Ecclesiasticam, qua alicui personæ Ecclesiasticæ prohibetur exercitium sui officij, vel beneficij in totum, vel in partem, prout diximus in primo articulo huius quæstionis: & ita non prohibetur illi quidquam quod potest vt laicus exercere. Cùm ergo confiteri, & communicare, & audire Missam possit religiosus suspensus à diuinis facere, vt laicus, non censentur illi ipsa prohibita, & cōsequenter faciendo illa non peccat, neque quidquam contra suspensionem à diuinis facit, vt ipsum irregularem iudicemus. Tum denique quia suspensio à diuinis intelligatur ab eis ex officio exercendis, & non audiendis, neque suscipiēdis, nec aliter quàm ex officio exercendis per prædicta. Reliqua autem, quæ ad suspensionem à diuinis spectant, vide in primo Tomo *g*.

e c. l. §. si de re iud lib. 6. vbi gl. v. sicut prius. ca. si quis Episc 11 q. 2
f Innoc. in c. p de excess. prælat. Fran in c. 1. §. si. de re. iud. li. 6. & in c. 1. § si de sent. excom. eod. lib.
g 1. to. q 10. ar. 14.

QVÆSTIO LXVI.

De scrupulo & scrupulosis, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Quid sit scrupulus, & in quo differat à dubio.*
2 *Quæ sint remedia contra scrupulum in generali.*
3 *Quomodo sit particularibus scrupulis medendum, & in hoc articulo aliqua dubia ipsum concernentia proponuntur.*

ARTICVLVS I.

Quid sit scrupulus, & in quo differat à dubio.

RESpondeo dicendo, quòd cum scrupulizantes sint viri timorati, qui vt plurimum ad religionem confugiunt, ad cōsilium & remedium petendum, tum etiam ad vitam regularem profitendam, ideo operæpretium esse duxi de eius materia & de eius remediis in generali, & in particulari in præsentiarū differere, per aliquas quæstiones, vt religiosi medici spirituales possint sibi & aliis spiritualiter medicare, & vt assumptum clarius pateat operæpretium esse duxi à definitione scrupuli sermonem incipere, & ideo quæsitum fuit quid sit scrupulus, & in quo differat à dubio? & respondeo, quòd regula certa ad discernendū scrupulum à dubio est, quod dubium est quando intellectus non magis in vnam quàm in aliā partem inclinat, & scrupulus est argumentum, quo apparentia, quæ intellectui repræsentantur cōtra id quod scit, quod latinè vocatur scientia, vel cōtra id quod firmiter credit ita esse, quòd latinè dicitur fides aut credulitas, vel contra id quod ipse cogitat verum esse, etiamsi id firmiter non credat, quod latinè dicitur opinio, vel contra id quod intellectus, neque tenet pro vero, neque pro falso, quod latinè dicitur dubietas, vel dubitatio, prout latè prosequitur Nauarrus *h*, in multis doctrinæ suæ locis inferēs, quod licet nulli horū quatuor, scilicet scientia, fides, opinio, & dubiū inter se compatiantur, ipse tamen scrupulus compatitur omnibus & singulis eorum, eo quòd non est nisi argumentum, vel apparentia, quæ contra illa quatuor potest haberi.

h Nau in ca. 27. n. 279 & in ca. nouit de iud, in re. nu. 43. & de pæ. nit, dist 7. c. si quis autem à n 9. vsque ad n. 25.

Ex quo colligitur, quod cùm hoc vitiū tale vagetur per alia, late etiā de eius remedio est in præsentiarum tractandum, cùm in religiosis sit hoc prætextu virtutis seminarium quoddā inquietudinis maximæ, & distractionis à cultu diuino & à contemplatione nō modicæ.

ARTICVLVS II.

Quæ sint remedia contra scrupulum in generali.

RESpondeo dicendo, quòd conscientia nimis scrupulosa nascitur ex vitio naturali, vel acquisito non persistendi firmiter in constitutis, quæ gignit inconstantiam, augmentum peccatorum, animi paruitatem, nebulas intellectus, inquietudinē mentis, acidiam, pusillanimitatē & id genus alia mala. Et huius vitij causa, secundum D. Antoninū *i* sunt complexio timida, melancholia, & mania, dæmon, trāquillitatis osor, vigiliæ, ieiunia immodica & conuersatio cum scrupulosis, pro quo nota secundum Florentinū *k*, quod scrupulus seu pusil-

i D. Anto. 1. par. ti. 3. c. 10 §. 10.
k Flor. vbi su. § 9 Gers. in lo cis infer. alle.

pusillanimitas conscientiæ, quòd idem est aliquando; causatur ex complexione apta ad timorē, vel dubium, vt est complexio frigida, qualis est in fœminis vetulis, & melancholicis: timor enim naturaliter, secundùm Damascenum et Philosophos, constringit cor, sicut et cætera frigida constringunt, et congelationem faciūt, ad quem motum contractionis imaginatio mouetur à timoris dispositione, ita vt concipiat quis aliquod malum esse futurum, & per consequens fugiendum. Quandoque autem causatur ex ægritudine maniaca, vel melancholica, quæ est infirmitas capitis, per quam læditur imaginatio, & quandoque inde læditur ratio, vt Galenus, & Auicenna dicunt, quòd mania est infectio interioris cellulæ capitis cum diminutione rationis. Quandoque etiam causatur ex tentatione diabolica: potest enim diabolus, Deo permittente, mouere melancholicos humores in homine & phantasmata, per quæ imaginatio potest turbari, & errare, & duci ad timorem, inordinatum gaudium, aut tristitiam & huiusmodi. Vnde & Auicenna dicit quòd quibusdam medicis visum est, quòd melancholia contingat à dæmone prouenire. Aliquando etiam scrupulus causatur ex malo regimine corporis, scilicet ex nimia & immoderata abstinentia, aut vigilia, & huiusmodi. Vnde B. Hieronymus dicit, rationalem hominis dignitatem amittit, qui vel ieiuniū charitati, aut vigilias præfert, vt per immoderatam abstinentiam, vel indiscretam psalmorum, vel officiorum decantationem incurrat notam amentiæ, aut tristitiæ, id est melancholiæ, iuxta quendam canonem *a*, aliquando causatur scrupulus ex societate timidorum: nam vnus scrupulosus facit alium scrupulosum; aliquando ex ignorantia, ex qua timetur quod & vbi non est timendum; aliquando ex nimia imaginatione, consideratione, cura & solicitudine nimis intenta, ad cauendum omnino, vnde & plus debito, id omne, quod malè accedere potest, seu quod potest illi nocere in via Dei, sicut qui per locum altum ambulans, si nimis intensè considerat profundum in quod cadere potest, ecce turbatur sensus, & imaginatio, & cadit vbi non caderet per locum demissum, si sine tali imaginatione ambularet, aut sicut si alicui per excelsa ambulanti acclamaretur vndique, cades, cades, caue, caue, certè caderet perterritus, qui aliàs non caderet si non ita turbaretur in illa sua imaginatione intensa, sicut etiam qui est nimis solicitus ad cauendum omnia venialia, & minima peccata, quæ vix potest homo in hac vita vitare: inde fit timidus & scrupulosus, inquietus & aliquando dubius, & aliquando etiam habens conscientiam erroneam, quòd peccat vbi non est peccatum, sicut igitur multiplex est huius infirmitatis origo, ita multiplex ipsi est adhibenda medicina, prout à doctoribus assignatur.

a Vbi 9 ca. [illegible]

Prima medicina generalis est debita præparatio ex parte nostra ad gratiam, seu auxilium Dei promerendum, & vt sic illuminemur & sanemur, idque præcipuè quando à diabolo in nobis excitatur scrupulus occulte, & conscientiæ inquietudo, vel etiam quando neque nos nostra, neque aliorum humana industria sufficit; tunc enim requiritur humana præparatio, qua habita sufficienter Deus non deerit inuocantibus eius auxilium opportunum & necessarium. Hæc autem præparatio ad Dei gratiam, & fauorem habendum fit propriis & alienis orationibus, & inuocationibus Sanctorum, ieiuniis & eleemosynis & aliis bonis operibus humiliter & deuotè, quoad Deum, & homines se habendo, & cum fiducia diuinæ largitatis & diuinæ misericordiæ, & cum contritione præuia, vel puritate cōscientiæ, vt colligitur ex latè traditis à Florentino *b*, Caietano, & Gersone.

b Floren. 1 p. [illegible] § 6. 10. Caie. in sum. [illegible] scrup. Gers. [illegible] trac. de remed. contra pus. [illegible] alph. 69 lit. Q. & de d[illegible] alph. [illegible] lit. Q.

c Florent. & Ger. vbi sup. & de remed. contra [illegible] alph. 33 lit. N O. P & in tract. de mendi. [illegible] alph. 68. lit. P.

d Isai. 35.

Secunda medicina est de consilio sapientum contemnere, & agere contra eos, vt ex consuetudine fiat homo robustior in via Dei, vt dicunt Florentinus *c*, & Gerson. Pro quo facit illud Isaiæ *d*, *confortamini pusillanimes*. Vnde Gregorius in moralibus ait quòd diabolus assimilatur myrmicoleoni, quod animal dicitur Leo formicarū, quia formicis, quæ minutissimæ sunt, insidiatur & eas occidit; sed cum alia animalia maiuscula conculcant ambulando & perimunt; sic diabolus inuestigat complexiones hominum, & quos videt parui cordis, seu pusillanimes, & scrupulosos, aggreditur, vt scrupulis & vitiis occidat, sed à fortioribus & magnis spe, & vigore rationis vigētibus diabolus ipse prosternitur, & abiicitur contemnendo, & contra scrupulos agendo. Ideo ait Gerson, in Ille insurgunt apud aliquos scrupuli more canum oblatrantes, & lacerare minantes eos, qui volunt ire per viam Dei, quos conuincere & compescere non melius potest homo, quàm per contemptum, & non habendo curam eorum, dummodo contemptus ille sit timoratus, & regulatus non absque præuio alterius prudentis præsertim superioris consilio, imò ipse & Syluester *e*, dicunt, quòd hoc quisque facere potest cum tuta conscientia ex consilio proprio, quādo habet probabilem sufficientemque rationem, quod sic posset facere, & quod sic ipse consuleret alteri in simili negotio, maximè si ipse sit doctus, sicut si quis vellet lignum distortum ad rectitudinem reducere, oporteret ipsum retorquere ad partem oppositam recuruando, vt sic tandem ad rectitudinem reducatur.

e Syluest. tit. scrup. q. [illegible]

Ex hac doctrina infertur, quod quando quis scrupulosus iudicat iuxta suum iudicium esse excommunicatum, & quampluribus excommunicationibus innodatum à iure, vel ab homine, & etiam bullæ Cœnæ Domini reseruatis, tuta conscientia potest, & debet acquiescere, ac credere responsis, & dictis sui confessarij docti & pro tali habiti et reputati, etiam si dictus confessarius circa hæc quæsita erraret, eo quod ipse consulens in rei veritate sit prædictis excōmunicationibus irretitus. Ita consuluit Nauarrus *f*, dicens quòd debet credere tali confessario taliter, quod non credendo & se eius autoritate non tranquillando peccaret. Et ratio est, quia qui vbi, quando, & cur oportet, non acquiescit cōsiliis peritorum, non potest esse immunis ab aliqua culpa, per multa iura naturalia, diuina & humana quæ in hoc facile adduci possunt. Imo ait Nauarrus *g*, quòd non tenetur quærere alios, quia sufficit consiliu vnius confessarij talis, adeo quod peccaret saltem venialiter quærendo alios, tum quia eadem ratione teneretur quærere alios, & alios in infinitum, quod esset stultitia fere mortifera, tum quia attenta sua conditione naturali scrupulosa faceret habitum vitiosum inquietandi se in omnibus, & separandi se ab illa tranquillitate, & pace Dei, quæ exuperat omnem sensum, et quietat spiritum amantem Deum, & generare talem habitum vitiosum est peccatum, saltem veniale, & econtrà procurare tranquillare se subdendo suum iudicium humiliter iudicio peritorum & piorum, est quærere habitum quietandi animum, per quem pax prædicta paulatim acquiritur. Vnde ait Nauar. quod tenetur saltem sub pœna venialis culpæ procurare assuefaciēdo se ad parendum iudicio eorum, quibus recta ratio dictat esse parendum: pro quibus faciunt, quæ in sequenti medicina dicuntur.

f Nau. lib. 5. cons. [illegible] tit. de pœnit. [illegible] [illegible] cons. 17.

g Na[illegible] sup. n. 4.

Tertia medicina generalis deponendi licitè & rationabiliter conscientiam dubiam, & scrupulum, est doctorum & prudentum, bonorumque virorum, præsertim superiorum, consilio, iudicio, vel imperio humilis subiectio. Et ita aiunt Floren. *h* & Gerson, quod qui habet conscientiam inquietam dubiam, vel scrupulosam deponendam, captiuet, & subiiciat suum intellectum non solum obedientiæ et iudicio superiorum, sed et sapientum, & bonorum virorum quantumcumque sibi aliud videatur, & sic secundum sententiam ipsorum formata conscientia, quod licitè agit potest licitè agere, idque rectè æstimare. Et ratio est, quia in prædictis rationabiliter agimus, & saltem non peccamus illis acquiescendo, etiam si sic inuisibiliter erremus, & operemur, quia excusamur per ignorantiam inuincibilem, insuper meremur per humilitatem: nam cùm nos nobismetipsis non sufficimus, rationabiliter confugimus ad sapientiores, & eos

h Floren. & Gers. vbi sup.

& eos sequimur, vt supra tetigimus: nam hic est ordo Hierarchicus à Deo institutus in Ecclesia, vt minores illuminentur per superiores, sicut fit inter Angelos, secundum Dionysium, et Gloss. ordinariam et Greg. super illud Psalmi: *Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta illos*, ideo dicitur in Prouerbiis i. *Ne innitaris prudentiæ tuæ*, et apud Tobiam a habetur, *consilium semper à sapiente require*, et iterum in Prouerbiis b, *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui*. Vnde ait Gerson. c. Vnum generale damus documentum credere scilicet sapientiorum et bonorum iudicio, et contra communes eorum scientias, non leuiter agere, neque sibi scrupulos anxios, et timidos formare, hoc præcipuum necessarium est, religiosis respectu suorum superiorum, et ignaris diuinarum legum et iunioribus. Item idem Gerson c, dicit quòd moralis certitudo sufficiens ad bonitatem actus, quoad insipientes, & iuniores in via virtutum acquiritur, præcipuè per autoritatem maiorum, et principalis causa instituendi religiones fuit autoritas regiminis, cui magis obedientia præstaretur, quàm propriæ rationi, quæ in plurimis dubia est valde debilis, & incerta, præualere similiter habet hæc autoritas respectu quorumlibet iuniorum ad magistros, vel parentes. Sic Pithagoræ schola seruabat, sic & in Deuterono. d dicitur, *interroga maiores tuos, & annunciabunt tibi*. Maiores intelligo eos, qui multis experimentis eruditi sunt in agibilibus, quorum iudicia dicit Arist. e esse recipienda tanquam principalia, propter multa quæ viderant. Item Gerson f ait, quod cum quidam discipulus B. Bernardi non posset deponere scrupulos suos, dixit ei B. Bernardus, *Vade frater, & in fide mea celebra*, obediuit ille simpliciter, & omnis ei scrupulus perpetuò recessit.

i Prou. 3. a Tobiæ 4. b Prou. 22. c Gers. 3 par. lect. 4 de vit. spiri. corol. 8. c Gerson de cons. Theol. li. 4 prosa 4. d Deut. 32. e Arist. 1 eth. f Gerson. de diuers. diab. tent. alph. 70 lit. E & idē. consid. 16 alpha. 62. p. & de r med. contra pusillit. T. & in epist. contra pros. inobe. alph. 37 lit. S.

Quod si quis scrupulosus dicat, vtinam talis esset meus Prælatus qualis erat B. Bernardus, crederem faciliter imperanti, acquiescerem consulenti. Nunc autem cum mei superioris paruam sapientiam conspicio, non audeo meam conscientiam suæ fidei committere. Respondit Gerson, Quisquis ita dicis, & sapis; debes enim illi obedire non vt homini, sed vt Deo iubenti, cuius vices ipse gerit g, *qui vos audit, me audit*, dummodo Prælatus non iubere contra Deum probabiliter constet: nam Prælatus est medicus spiritualis, cui subditus infirmus tenetur obedire, & credere in dubiis, vt latius probat Gerson h.

g Luc. 10. h Gerson vbi sup.

Quarta medicina est vitare, & non curare de scrupulis, sed distrahere cogitationem et imaginationem ab illis causis à quibus talis scrupulus oritur, aut conscientiæ inquietudo irrationabilis, quia in hoc videtur consistere naturalis causa prædictorum scrupulorum, quod mota vna phantasia oportet multa consequenter moueri, ita quòd non est in potestate compescere sequentes phantasiarum commotiones, sicut in lapidibus, aut lateribus ordinatè cohærentibus est videre, quòd moto vno cæteri sequuntur, & vnus post alium cadit, ipsa siquidem attentio ad scrupulum vitandum parit scrupulū, quia mouet phantasiam impedientem liberè, & rectè incipere, aut prosequi, ideo optimum medicamentum est, vt distrahatur à talibus scrupulis, cogitationibus & imaginationibus.

Vnde ego semper in ea fui opinione, vt viri docti & confessarij petiti ab scrupulosis consulti non adducant ipsis multas rationes ad eorum scrupulos tollendos, sed paucis verbis simpliciter, & absolutè illos dimittant, dicendo eorum scrupulos nullo niti fundamento, & si dicere fas est, dicant ipsos esse fatuos & mente captos, vt tali responso confusi verecundiæ vexatio det illis intellectum, nam si procurant eos rationibus conuincere, ex ipsis rationibus ad scrupulizandum sument occasionem.

Quinta medicina generalis deponendi licitè conscientiam dubiam, vel scrupulum, est prudens legum & scripturarum secundum æquitatem, seu epiceiam moderatio, seu interpretatio, de quo latè iam in secundo Tomo i dictum est.

i q. 66

Sexta medicina generalis deponendi licitè, & rationabiliter conscientiam dubiam, vel scrupulum, est solutio quorundam argumentorum, quæ ab scrupulosis proponuntur, quibus in eis tenaciter persistunt. Primum est quòd tutior pars est intelligenda, vt dicitur in iure k.

Secundum, quod qui amat l periculum, peribit in illo, & sic periculose agens peccat. Quibus duobus argumentis respondetur, has autoritates in quibus fundantur, esse intelligendas in hunc modum, scilicet; quod tutior pars sit intelligenda, & quod tutior hæc pars contingat quando agitur secundum modos, & regulas suprà appositas: nam opposito modo agendo se opponit quis periculo peccādi, & temerè eligit partem minus tutam. Tertium argumentum est illud D. Aug. m & D. Greg. bonarum mentium est cognoscere culpam vbi non est. At respondetur quod bonarum mentium est cognoscere culpam in generali, scilicet se esse peccatorem recognoscendo, & habere peccata occulta, non autē in speciali absolute, sine aliqua limitatione. Item cognoscere id est timere culpam etiā in speciali, & sic cauere opportune, & debite culpam, & eius occasiones antequam adsit culpa, idque aliquando de consilio, aliquando de præcepto est.

k c. in iuuenis de sponsal. lib. 6. l Eccl. 3. m Dist. 5. c. ad eius.

Quartum argumentum est, si esses in articulo mortis, certè non velles cum tali scrupulo sic agendo mori, ergo. Respondetur cum Syl. n quòd in articulo mortis multa homo faceret, & teneretur facere, quæ non essent necessaria, neque expediret ea facere in vita, sicut disponere de domo sua per testamentum, & huiusmodi, quæ non est necessarium facere in vita; quanto magis, quòd deponendo scrupulos, & conscientiam secundum modos & regulas suprà appositas bene licitum est, sic velle mori tanquam cum electione partis tutæ ac tutioris.

n Syl. vbi sup.

ARTICVLVS III.

Quomodo sit particularibus scrupulis medendum.

Respondeo dicendo, quòd sicut infirmitates particulares habent sua particularia remedia, & non sufficiunt generalia propter particulares circumstantias morborū, ita contingit spiritualibus, ideo oportet speciales modos pro aliquibus specialibus scrupulis dictare de his, qui vt plurimum contingunt, ad quorum resolutionem sequentia dubia in medium adducere proposui.

Primum dubium, quid sit consulendum scrupulosis, qui replicant confessionem.

Respondeo, quod nimis scrupulosis in replicando confessiones putantibus non esse sufficienter confessos de omnibus peccatis, est admonendum, quòd talis confessionum repetitio eorundem peccatorum magis inquietat, vel fatigat ipsos, & ita vt tranquillitatē animi non consequantur, cum consilio superiorū & peritorum à talibus reconfessionibus omnino debent cessare proiiciendo se fiducialiter & humiliter ad pedes misericordiæ Dei, et de ea solùm principaliter confitendo, non autem de eorum diligentia. Et ratio huius est secundum Gersonem o, quia non debet homo, quod impossibile quoad nos est, habere eam scientiam, quòd quis sit sufficienter contritus et confessus de suis peccatis, ita quòd nemo per infallibilem et absolutam certitudinem etiam moralem sine speciali reuelatione scire potest, an sit in gratia verè sufficienterque pœnitens etiam per sacramentum cōfessionis, & ideo non se fatiget homo stultè ad sciendum, vel faciendum impossibile, ad quod non obligatur.

o Gerson de remed. contra pusil. alph. 70 lit. B. C. & in tra. de div. diabol. tent.

Secundum dubium, quid consulendum est scrupuloso reconfitenti peccata venialia?

Respondeo quod si quis scrupuletur, aut inquietetur in confitendo, aut reconfitendo peccata venialia minuta, remedium est, secundum Gersonem, quòd non curet nimis peccata hæc confiteri, præsertim particu-

cularíter, nisi aliqua, quę videntur grauiora, reliqua autem omnia simul, vel in generali breuiter & succinctè confiteatur, & sic ponderet suam negligentiam, vt præponderet fiducialiter clementiam Dei infinitam, quia cum secundum communiter Doctores in statu naturæ lapsæ sit moraliter impossibile, sine speciali gratiæ priuilegio omnia peccata venialia vitare, & non obligemur ea vllo modo confiteri, vanum erit, si quis solicitetur nimis ea omnia omnino confiteri, præsertim cum inquietudine conscientiæ, & cum maiori eius detrimento. Item quia ex tali confessione, vel solicitudine sæpe non inquietatur conscientia, nec mundatur, sed potius fœdatur magis & inquietatur, sicut ex frequentirecentis lateris lotione plus luti, & sordium in aqua contrahitur, ideo melius est dimittere conscientiam in pace super his, & quod solum imbre lachrymarum irrigetur, sicque fœcundata radio gratiæ cœlestis solidetur, iuxta illud Ecclesiastici *a*, *noli esse nimium iustus, & non sis nimius.*

a Eccl. 7.

Tertium dubium, quid consulẽdum scrupulosis qui volunt nimis attenti esse officio diuino.

Respondeo, quod aliqui sunt scrupulosi sub specie boni seducti volentes esse nimis attenti, & intenti orationibus suis & officio diuino, qui scrupulizantes sæpe replicant orationes & verba, & semper sibi suadẽt, non fuisse attentos, nec plenè verba consecrationis protulisse. Quibus remedium est secundum Gersonem contra tales scrupulos agere non replicando, quod semel dictum est, etiam sine actuali attentione, & quod considerent quod sufficit virtualis attentio ad hæc debitè peragenda, & quod homo non se distrahat ex proposito, seu per notabilem negligentiam, secundum communiter Doctores, & D. Thomam *b*, & quando fuit aliqua modica negligentia venialis & parua distractio, melius est, sine reiteratione dolere de illa negligentia considerando misericordiam Dei, quàm ex nimia reiteratione non necessaria valde inquietari, præterea ex præfata reiteratione non habetur intentum, sed potius oppositum, quia scilicet non quietatur, sed magis inquietatur conscientia & attentio. Et hoc etiam est verum in reiteratione verborum consecrationis, in quibus si sunt sic prolata, quòd mansit verborum significatio, sufficit, quamuis non fuerit exacta pronuntiatio literæ m, vel n, vt communiter tenent Doctores. Imò, vt ait Caiet. *c* sæpe fit à scrupulosis, quòd occupant suam mentem ad hoc, vt velint esse intenti & attenti, quod potius est euagatio, quàm attentio, quia potius habent attentionem pro obiecto intẽtionis, quàm ipsam attentionem ad verba distinctè & reuerenter dicenda, & quam ad ipsum Deum; attentio enim mentis in Deũ in consecratione debet esse maxima non intensiue & per abstractionem à sensibus, sed maxima obiectiue, & quoad conatum, infra latitudinem tamen attentionis ad ipsa verba dicenda, vt decet.

b D. Tho. 2. 2. q. 83.

c Caiet. 2. 2. q. 83. ar. 17.

Quartum dubium, quid consulendum sit contra importunas cogitationes blasphemiarũ & spurcitiarum.

Respondeo, quòd aliqui agitantur & tentantur à dæmone importunis cogitationibus blasphemiarum & spurcitiarum contra Deum, & B. Virginem, contra fidem, contra castitatem multipliciter, præsertim inter orandum & contemplandum ad Deum, ad imagines, & huiusmodi. Quibus multiplex remedium à Doctoribus assignatur. Primum secundum Gerso. *d* quòd debent taliter affecti considerare, quod nunquam est peccatum saltem mortale in talibus cogitationibus horrendis, nisi quando eis voluntas consentit, & fauet, aut cum delectatione eas amplectitur, & deliberatè gaudet eas adesse, vnde quando displicent & non consentitur eis, sed potius illæ hominem cruciant, imputantur ad meritum & purgationem propter difficultatem & repugnantiam contra eas. Ideo non debet homo ex hoc turbari, aut desperare, aut inquietari, sed potius confortari & magis sperare de maiori gratia & gloria, quia etiamsi contra pugnando quis committat aliqua venialia ex negligentia, seu alias, tamẽ ex feruore charitatis, & labore quem contra pugnando patitur, deletur pœna debita illis venialibus, quæ absorbentur & consumuntur ab igne charitatis.

d Gers. de dis-cret. exer. ii deuot. & cõtra sp. ritũ blasph. alpha 72. lit. M, N, O, P, & de diuers. diab. tenta. alpha 70. lit. T & de medit. consid. 16. alpha. 68. lit. P.

Vnde debet homo sic tentatus transire gaudenter, consideranter, & fortiter agens in via Dei, non curans talia spurcia tentamenta, quæ lædere non possunt non consentientem, sicut bellator fortis magis animatur & prosequitur victoriam, pertransitque sordes ab inimicis immissas super caput eius non lædentes eum, quia tunc signum est, quod inimici iam deficientes non habent alia arma fortiora, quibus ipsum victorem lædant; ideo irridens tales sordes inimicorum parum lædentes homo fortiter transeat, quia & inde habet signum victoriæ & gratiæ maioris, vt dictum est. Quare optimum remedium est, non curare de eis, neque litigare, neque examinare, neque disputare contra eas vllo modo, & hoc maximè cauendum, quia impossibile est eis sic satisfacere, sicut impossibile est retinere ventum, & caniculum latrantem reprimere contra pugnando, imo magis homo inquietabitur eis respondendo & litigando, aut reconfitendo eas in speciali, sed homo taliter tentatus prædicto modo confortatus contemnat, & irrideat tales sordes & inimicum immittentem, & quasi in ipsum inimicum eas reiiciat, dicens intra se gaudenter, immunde spiritus nihil aliud iam potes, hoc nihil est: ex quo non mihi placent, neque illis assentio, & ideo tuæ sordes incassum cadunt, non me lædunt, tuæ sordes in te sint, ego Deum meum adoro, & sic dicat, Aue Maria: aut genu flectat in reuerentiam illius mysterij, contra quod sic tentatur homo, & sic immundus superbusque spiritus non patietur se sic diu contemni, & cum sordibus suis recedet. Imò non curet homo solicitè has tentationes confiteri, aut reconfiteri, ex quo non sunt peccata saltem mortalia, at ex deuotione & humilitate, & timore conscientiæ aliquando, & raro eas potest confiteri sacerdoti discreto & experto in his, vt sunt communiter religiosi, & hoc faciat non descendendo nimis ad particularia, sed sufficit semel ita dicere aut tangere, vt confessor intelligat mentem confitentis. Verum est tamen, quod si ex causa culpabili hominis tales tentationes prouenerint, puta ex negligentia, otio, curiositate, aspectu incauto, labore, seu abstinentia indiscreta & huiusmodi, tunc tales causæ in confessione debent explicari ad culpam declarandum, & ad remedium debitum tali causæ apponendum.

Quintum dubium, quod remediũ sit dandum scrupulosis nimis solicitis, nimisque timentibus ne Deum offendant, putãtes se in omni bono deficere, & peccare.

Respondeo secundum Gersonem *e*, quod ipse scrupulosus per se, vel per alios debitè inquirat ad quid sub mortali tenetur cum quadam morali & probabili certitudine, secundum iudicium prudentum, & id caueat solicitè & emendare conetur: venialia autem non nimis solicitus sit in speciali confiteri, prout in dubio præcedenti dictum est, sed ea caueat solicite, quæ si omnino cauere, & emundare non potuerit, non anxietur, quia nullum ibi periculum est. Deus enim semper id permittit, vt Iebuseos, & Amorrheos sub tributo seruire, & sæpius rebellare in terra promissionis, vt sic humiles & timorati de Dei misericordia potiùs confidentes se exhiberent; consideret igitur homo scrupulo hoc agitatus Dei misericordiam, dicendo cum Psalmista *a*. *In te Domine speraui, in iustitia tua libera me*, quasi dicat non in mea iustitia, sed in iustitia tuorum meritorum, ô Christe, & per consequens in tua misericordia libera me, aliàs per rigorem iustitiæ nostræ non iustificabitur omnis homo viuens.

e Gers. de diuers. diab. ten. in fi. & de dis. exer. deuot. & in fi. alpha. 7 lit. R S.

a Psal. 53. & 70.

Sextum dubium est, quid dicendum est scrupuloso nimis timenti & secum disputanti, an sit præscitus, vel prædestinatus.

Respondeo quòd astutia dæmonis aliquando homini in mentem venit, quòd ex quo Deus scit quid tandem de illo erit, & cùm voluntati eius nemo resistere possit, et ipse immutabilis et infallibilis sit, et quòd ei nihil proderit contra niti, et per consequens,

quod per fas, & nefas eo tandem homo de facto prouenit, etiam sua vtens libertate, propter quod ducitur in desperationem salutis aut in profundum peccatorum; se ad omnia laxando, vel præcipitando cui graui tentationi multipliciter debet succurri, secundùm Gersonem *b*; primo quod taliter tentatus curet vitare, aut potiùs non curet de talibus cogitationibus, sed diuertat seipsum ad alia considerandum & agendum, præcipuè in hora mortis timeatur talis disputatio cum diabolo, & meditatio de his; sed tunc homo fortiter permaneat in fide & spe, in qua dum esset sanus toto tempore vitæ permansit, dicat tentationi, quod tunc non est tali disputationi locus: secūdo quod cogitet homo, quidquid Deus de illo ordinauerit benè & rectè esse factum, & quod ipse faciat quod suum est seruando Dei mandata, & Deus tunc faciet similiter quod suum est stando promissis. Et consideret quod licet Deus illum positiue omnino reprobauerit; tamen adhuc debet illi seruire & obedire præcipienti propter suam excellentiam & magnificentiam, & misericordiā in beneficiis collatis: consideret etiā quod bene viuendo minus in inferno, aut alibi punietur, quàm si male egerit. Consideret prætereà quod Deus ipse dicit se non velle mortem peccatoris, neque delectari in eius perditione, sed vult, omnes homines saluos fieri, ideo ait D. Chrysost. Deus quasi dolet cùm hominem propter peccata damnare debet secundùm iustitiam suam, quasi coactus. Et concordat glossa super illud Isaiæ *c*, *Heu vendicabor de inimicis meis*, dicens, vt pater pius & punit, & dolet, quia punire nollet. Consideret denique homo scrupulosus in his, quod licèt sibi sit ignotus eius finis, an bene an malè debeat mori, & per cōsequens eius gloriam, aut damnationem esse illi ignotam, non tamen propter hoc à bonis operibus, & ab spe gloriæ est cessandum, cùm per talem ignorantiam non deobligetur ab obseruatione mandatorum, cùm etiam bona vita signum sit boni exitus, & raro aliter accidit secundum D. Hieronymum in suo testamento, & tradit Angest. *d* quod bona vita & humilitas id promeretur à Deo, & è contra mala vita. Quod exemplo illustratur, sicut infirmus, vel agricola seminans licet nesciat finem infirmitatis, seu laborandi, seminandi, vel arandi, vtrum videlicet sanitatem consequetur, aut fructum seminis, non tamen per hanc incertitudinem cessat à medicamentis accipiendis, nec à sua seminatione, vel agricultura. Imo stultè aliter faceret dicens, Deus scit, ergo ita erit, ergo frustra facio, ita similiter in nostro casu est theologizandum, quod licet Deus solus sciat finem peccatoris, non tamen talis peccator à medicinis spiritualibus debet abstinere, nec à seminando spiritualiter cessare, cum qui parce seminat, parce & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

b *Gers. de diuer. diab. tentat. alph. 70. li. 9. & de medit. spiritual. alph. 75. & de cōsolat. Theol.*

c *Isai. 1.*

d *Angest. in moral c. 15.*

Septimum dubium, quid dicendum sit illis qui scrupulizantur de sua salute videntes se carere dulcedine spirituali.

Respondeo, aliquos esse nimis solicitos de quærenda dulcedine spirituali, & valde tristes & ferè desperantes, quia illam non sentiunt, sed potius ariditatem & indeuotionem, & fere nullam affectionem ad diuina, & ideo nimis affliguntur, quia vellent deuote, feruenter, & cum sapore bonum exequi, & quia sic non sentiunt, reputant se esse in peccato, vel deprobatos. Quibus triplex remedium assignatur à Gersone *e*. Primo considerent, quòd prædicta dulcedo & experientia deuotionis non sunt efficacia, & infallibilia signa gratiæ & charitatis, neque è conuerso ariditas est signū peccati, & reprobationis, neque reddunt hominem perfectiorem, quamuis de se iuuent ad bonum.

e *Gerson. in trac. de rem. contra pusil. & de consol. Theol. l. 4. pro. 3. & de diuer. diab. tentat.*

Secundo quod quamuis illa de se iuuent ad bonum & perfectionem, tamen propter nostram fragilitatem sæpe sunt occasiones periculi & præsumptionis, erroris & propriæ affectionis, nimiæ confidentiæ, otij, vanæ gloriæ: & huiusmodi ariditas, aut econtra si homo fortiter in Dei obsequium cum labore suæ ariditatis amplius annectitur, qui in medio istarum petrarum *f* collocatus ad Deum Opt. Max. dabit vocem auxilium ab ipso deprecans consolatus, quod magis placet Deo cæteris paribus aridus faciens bonum propter Dei honorem, quàm habens illa dulcia experimenta: & hoc ratione difficultatis & pugnæ, & propter hoc impetrabit magis, aut saltem æquè, vt ille alius, quia ille suis expensis laborat & seruit Deo, & pugnat pro eius honore & amore, ideo si humiliter confidendo de Dei auxilio, & misericordia sic operetur bonum faciens, quod in se est, conando viriliter, & à Deo auxilium petendo, simul & bonam voluntatem, & quòd reseruet sibi Deus hanc dulcedinem pro tempore, & loco præmij in gloria faciet opus suum & alienum ab eo, suum dico, quia cum gratia Dei cōfortatus ipsum opere fuit exequutus, alienum vero ab eo, quia non in iustificationibus nostris, quas facimus nos, sed in misericordia sua saluos nos facit Deus.

f *Psal. 104.*

QVÆSTIO LXVII.

De studentibus, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *An valeat licentia data religioso ad existendum in studio per Prælatum absque licentia conuentus.*
2 *An Monachi possint exire extra claustra ad audiendum ius Canonicum, aut Theologiam.*
3 *Si Monachus exiuit claustrū eo animo, vt audiret leges, vel Physicam, postea autem non audiuit, an incidat in pœnas iuris.*
4 *Vtrum summus Pontifex possit dispensare cum religiosis, vt audiant leges ciuiles.*
5 *Vtrum Legatus à latere possit dispensare cum Monachis & clericis, vt audiant leges & Physicam.*
6 *Vtrum Monachus quando est in scholis studendo, agere & conuenire possit in iudicio.*
7 *Vtrum Monachus absens causa studij possit eleemosynam facere.*
8 *Vtrum vestitum fratri minori regularis Obseruantiæ causa studij valeat.*

ARTICVLVS I.

An valeat licentia data Religioso ad existendum in studio per Prælatum absque licentia conuentus.

RESpondeo dicēdo videri, quòd non, ex argumento cuiusdam decretalis *a*, prout concludit Capella Tolo. At præfata decretalis non requirit consensum conuentus, sed quòd licentia concedatur per Prælatum cum consilio sui conuentus, vnde Prælatus non tenetur sequi consilium cōuentus, sed satis est petere ipsum & debito tempore expectare responsum, vt probari videtur in alia decretali *b*, & ita voluit Bartolus *c*; & Abbas Siculus concludit, quod vbicumque quis tenetur aliquid facere cum consilio alicuius qui non est particeps officij, tunc satis est requirere consilium, neque tenetur sequi.

a *c. vt perie. ne cler. l. monac. l. 6. Capel. Tolo. decis. 270.*

b *c. cum olim de arbitr.*

c *Bar. in l. 1. §. si plures ff. de exercit. Abbas Sicul. in c. cum veteri de elec.*

Et nolente Abbate dare licentiam monacho ad exeundum ad studendum, non potest Episcopus eam ipsi præbere, etiamsi ad præfatam negationem licentiæ, nullam causam Abbas assignaret: licet enim olim Dominicus tenuerit contrarium dicens, negata iniuste licentia per Abbatem Episcopum posse ipsam concedere cum legitima causa subsistente, possit auferre monachum de religione, etiam inuito Abbate & negligente, vt notabatur in iure *d*, modò tamen cum regulares sint à iurisdictione Episcoporum exempti, non possunt Episcopi in eos præfata munera exercere.

d *cap. fin. de eleⁿ. li. 6.*

ARTICVLVS II.

Vtrum Monachi possint exire extra claustrum ad audiendum ius Canonicum, vel Theologiam.

RESpondeo dicendo, primo videri non posse, quia ius Canonicum pro maiori parte versatur circa expeditionem negotiorum Ecclesiasticorum & litium dirimendarum, vt patet per totam capitulationem Gregorianam, & leges ciuiles non addiscuntur ab Ecclesiasticis

ſticis ad alium finem, niſi quia in his Eccleſiaſticis diſcendis ſunt adiumento, argumento aliquorū iurium *e*. Et ſunt ita adiumento; quod multæ materiæ, de quibus ius Canonicū tractat, ſine legibus haberi non poſſunt, vt eſt materia teſtamentorum, poſſeſſionum, dominiorum, de emptione, venditione, donatione, &c. In quibus intelligēdis ſimplices Canoniſtas in ipſis terminorum primordiis turpiter errare videbis, vt ait Ancharr. *f* & tamen non habita ratione huius Eccleſiaſticorum negotiorum terminationis, Papa inhibet monachis ne leges audiant, prout infrà dicemus; ergo neque etiam Canones ad idem tendentes audire poſſunt, quoniam vbi eſt eadem ratio, eadem erit diſpoſitio. Ratio enim ne à contemplatione retrahantur, tam in iſta, quàm in illa viget. At communis opinio, quam vſus cōprobat, habet, vt ius canonicum atque Theologiam audire poſſint, quoniam ſunt meræ pietatis diſciplinæ, & nullo iure eas ſcientias audire prohibentur, ſuntque Chriſtiani populi regimini ſpirituali admodum neceſſariæ, vt dicitur in iure *g*. Ius autem Ciuile prohibetur, quia nimium à contemplatione diſtraheret, nec ſimpliciter dirigit hominem in Deum, ſicut ius Canonicum, argumento eorum, quæ in quadam decretali *h* dicuntur.

e c. fin. adiu. 20. 10 diſt. c. 1. de noui oper. nunc.
f Anchar. in c. ſuper ſpec. ne cler. vel mona. 6.
g c. inter cætera de offi. ord. Doct. in ca. ſicuti Apoſt. de reſer.
h c. vt an ma. ea conſt.

Ad argumentum autem in contrarium, quòd ſcilicet Papa prohibuit monachis ius ciuile audire; Reſpondetur Papam id prohibuiſſe, vt ipſi ſint promptiores ad ſtudium Theologiæ: non enim ſapientiā ciuilem damnat, ſed certis perſonis vetat, ne in illo immenſo pelago immerſi Theologiæ ſtudia deſerant. Item quia clerico, vel monacho oſtendere ſe peritum forenſiū cauſarum eſt opprobrium, vt ait Imperator Iuſtinianus *i*.

i l. conſulta diualia. C. de teſta.

Nec obſtat, quod ius ciuile ad iuris canonici ſcientiam eſt neceſſarium. Nam reſpōdetur, quod ex lectione Doctorum Canoniſtarum, Leges quæ ad hoc negotium attinent, haberi poſſunt, vt inquit Hoſtienſis *k*, & tota practica legalis eſt hodie Canonibus explicata, vt patet intuenti, & tradit Gambarus *l*.

k Hoſt. in ca. Ratione de iudam.
l Gamb. li. 2. de aut. lega. à lat. §. 2. nu. 298.

Nec hoc debuit morderi à Papyrio *m* Moſonio de votis Pontificum in vita Honorij, quaſi velit Papa monachos eſſe ignorantes: non enim vult Papa vt ipſi ſint ignorantes, ſed vt relicto ſtudio legum ciuilium, & Medicinæ, ſe totos ſtudio diuinæ & pontificiæ legis tradant.

m Maſſo. de vit. Pontif. in vita Hono. fo. 216.

ARTICVLVS III.

Si monachus exiuit clauſtrum eo animo, vt audiret Leges, vel Phyſicam, poſtea autem non audiuit, an incidat in pœnas iuris.

Reſpondeo dicendo, certum eſſe monachum vel clericum incidere in pœnas, ſi exeat clauſtrum ad audiendum Leges, vel Phyſicam, prout dictum eſt in ſuperioribus *n*: nunc autem dubitatur an incidat in dictam pœnam tantùm ex opere conſummato, exeundo ſcilicet clauſtrum & eas ſcientias audiendo; an vero ſufficiat exire à clauſtro ad eas audiendas. Abbas *o* credit ſufficere exire ad audiendum, quod ex textu ibi comprobat, quod ait adeo eſſe verum quod ſi monachus ſe conferat ad ſtudium pro Theologia audienda, & poſtea audiret Leges, non incurreret hanc pœnam, quia strictè ſunt intelligendæ pœnæ, & non excedunt caſum proprium.

n Sup. hoc c. q. 188. ca. non magno ne cle. vel monach.
o Abbas in c. non mag. ne cler. vel monach.

At Gambarus *p* putat vtrumque dictū Abbatis eſſe falſum, quoad primum, ait expeditum eſſe regulariter verba intelligenda eſſe cum effectu, iuxta ea quæ in iure *q* notantur: at non dicitur exiſſe ad audiendum, qui realiter non audit, & hoc notatur per Ioannem de Anania *r* dicentem, quod quando pœna imponitur ipſo facto, nunquam incurritur per conatum, qualiſcumque fuerit, & hanc ſententiam ſentiūt Ioannes de Anania *ſ*, & ipſemet Abbas, & Nauarrus in ſimili caſu.

p Gam. li. 2. de aut. legat. à latere. §. 2. n. 304 cum ſeq.
q l. 4. §. hac verb. ff. de neg. geſt. c. intel. de ver. ſign.
r Anan. in c. perp. de ele. l. 6
ſ Anan. in ca. 1. 2. no. de a. dul. Abbas in c. eſt in conſilii §. pen. de elet. Naua.
t c. 1. quâ. q. de diuer.

Similiter ſecundum videtur falſum, quia eſſet aperta via manifeſta ad fraudem illius prohibitionis, & iret monachus ſub nomine Theologiæ, & poſtea ſtuderet iuri ciuili, eſſetque deluſa conſtitutio, contra eā quæ in iure *t* notantur.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ſummus Pontifex poſſit diſpenſare cum religioſis, vt audiant leges ciuiles.

Reſpondeo dicendo, ſummum Pontificem clericis religioſiſve diſpenſationem poſſe concedere, vt iura Cæſarea audiant, vt ſcribunt Archidiaconus, *u* & Peruſinus. Quæ opinio cōmunis eſt & ſtylus Romanæ Curiæ eam ſeruat, teſte Rebuffo *x*. Nec ipſis tamen interdicitur opera dare dictis literis, vt melius canonica decreta intelligant, vt ſcribit Alber. Trotitus *a*, dicens hoc eſſe mirum in modum notandū ad defendendum prælatos & religioſos, qui ſtudium libris legalibus refertum habēt. Vnde ſingulariter ſcribit Abbas *b*, quòd licet monachis interdictum ſit legibus operam dare, illud procedit ſi principaliter id faciunt: ſecus autem ſi prius addiſcunt ius canonicum, ad cuius cognitionem iuri ciuili incumbunt, quia ex eo quod hoc prouenit ſecundario & per occaſionem, prohibitio non extenditur, ſequuntur Gomez *c*, & Maiolus; ſunt enim Canones magna ex parte iuri ciuili coniuncti, vt ait quædam decretalis *d*. Vnde dicebat Barbacia *e*, quòd ius pontificum ſine legibus non poteſt intelligi, cum ſit medulla legū, & ait Bald. *f* quod niſi quis ſciat Canones cum legibus, non poteſt practicam iudiciorum cognoſcere.

u Archid. in c. non dicat. 12 q. 1. Peru. in c. 1. ne cler. vel monach.
x Rebu. in tra. nō. nq. c. n. 33
a Trot. lib. 2. de perfect. cleric. c. 6.
b Abb. in c. non mag. co. 3 ne cle. vel monac
c Gom. in reg. de non tollend. iur. quæ. 18 q. 3. in fin. maio. l. 2. de irre c. 1 n 13.
d c. ep. 1. de pri. lib. 6.
e Barba. in c. conqueſtus co. 3 de for. comp.
f Bald. in ca. cum cauſam de prob.

ARTICVLVS V.

Vtrum Legatus à latere poſſit diſpenſare cum monachis & clericis, vt audiant Leges & Phyſicam.

Reſpondeo dicendo, quòd Card. *g* & Abbas tenent quod non. At Gamb. *h* videtur in contrariam partem ſe inclinare, cùm hoc non ſit de maioribus cauſis, & huiuſmodi diſpenſatio non eſt Papæ reſeruata, ſed Sedi Apoſtolicæ, quo caſu in his materiis lenibus appellatione Sedis Apoſtolicæ venit Legatus, vt notatur in multis decretis canonicis *i*.

g Car. & Abbas in d. c. non mag. ne cler. vel monach.
h Gamb. lib. 2 de aut. leg. §. 1. n. 404.
i c. cum dilecti de elec.

At contrà arguitur: nam Capitulū non magnopere *k* eſt conciliare decretum, contra quod non diſpenſat Legatus, vt dicitur in iure *l*. Cum argumento reſpondetur, quod quando Concilium aliquid ſimpliciter vetat quod in ſe ſit damnabile, vt ſucceſſionis futuræ ſpes in beneficiis & ſimilibus Legato interdicitur talis vetiti conceſſio, vt innuit ius pro contraria parte allegatum: quando autem non eſt ſimpliciter vetitum, ſed vetitum fieri ſine licentia ſuperioris; tunc Legatus, qui tenet vicem Papæ poteſt talem dare licentiam, vt probatur in iure *m*, & ſentit Dominicus. Reſpondetur deinde quod quamuis conſtitutio prædicti capituli ſit edita à Papa in Concilio, tamen ex quo non apparet materiam originatam à Concilio, imo à Papa, quia ſub eius nomine inſcribitur & editur, per conſequens erit conſtitutio Pontificalis, & non Conciliaris, per ea quæ tradunt Abbas *n* & moderni; ſed vrget multum dictio omnino, quæ omnem penitus excludit diſpenſationem, iuxta cuiuſdam Gloſſæ *o* ſententiam, propter quam hoc relinquit cogitandum Gamba. *p*

k Ne cleri. vel monac.
l c. ep. dilect. de prob.
m c. venera. de conſ. cap. ſi Abb. de elec. l. 6. vbi Domi. in fin.
n Abbas in c. in vot. 5. ne ſpon. ius iur.
o Gloſ. in lemen. ... q. 1.
p Gam. vbi ſup.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Monachus, quando eſt in ſcholis ſtudendo, agere & conuenire poſſit in iudicio.

Reſpondeo dicendo, quod licet monachus neque agere, nec conueniri poſſit, cùm proprium nihil habeat, vt eſt in iure *q* communiter receptum, hoc tamen fallit quando eſt in ſcholis ſtudendo; tunc enim agere & conueniri poteſt, ſi ibi eſt cum licentia ſuperioris, vt tenent communiter Doctores *r*, quos refert & ſequitur Horatius Lucius, quia tunc omnia poteſt, ſine quibus in ſtudio commodè eſſe non poteſt, argumento cuiuſdam decretalis *ſ*, iuncta ſua Gloſſa.

q c. nolo ... & c. ... inc. de perſo. & in ... monach.
r Gloſſ. in d. c. non dicat. Gloſ. & Arc. in c. paſt.
ſ ... de ...

Adeo hoc eſt verum, vt licet monachus agere non poſſit contra Abbatem, ſicut ſeruus non poteſt agere contra

quod per fas, & nefas eo tandem homo de facto proueniet, etiam sua vtens libertate, propter quod ducitur in desperationem salutis aut in profundum peccatorum; se ad omnia laxando, vel præcipitando cui graui tentationi multipliciter debet succurri, secundùm Gersonem *b*; primo quod taliter tentatus curet vitare, aut potiùs non curet de talibus cogitationibus, sed diuertat seipsum ad alia considerandum & agendum, præcipuè in hora mortis timeatur talis disputatio cum diabolo, & meditatio de his: sed tunc homo fortiter permaneat in fide & spe, in qua dum esset sanus toto tempore vitæ permansit, dicat tentationi, quod tunc non est tali disputationi locus: secũdo quod cogitet homo, quidquid Deus de illo ordinauerit bene & recte esse factum, & quod ipse faciat quod suum est seruando Dei mandata, & Deus tunc faciet similiter quod suum est stando promissis. Et consideret quod licet Deus illum positiue omnino reprobauerit; tamen adhuc debet illi seruire & obedire præcipienti propter suam excellentiam & magnificentiam, & misericordiã in beneficiis collatis: consideret etiã quod bene viuendo minus in inferno, aut alibi punietur, quàm si malè egerit. Consideret prætereà quod Deus ipse dicit se non velle mortem peccatoris, neque delectari in eius perditione, sed vult, omnes homines saluos fieri, ideo ait D. Chrysost. Deus quasi dolet cùm hominem propter peccata damnare debet secundùm iustitiam suam, quasi coactus. Et concordat glossa super illud Isaiæ *c*, *Heu vendicabor de inimicis meis*, dicens, vt pater pius & punit, & dolet, quia punire nollet. Consideret denique homo scrupulosus in his, quod licèt sibi sit ignotus eius finis, an bene an malè debeat mori, & per cõsequens eius gloriam, aut damnationem esse illi ignotam, non tamen propter hoc à bonis operibus, & ab spe gloriæ est cessandum, cùm per talem ignorantiam non deobligetur ab obseruatione mandatorum, cùm etiam bona vita signum sit boni exitus, & raro aliter accidit secundùm D. Hieronymum in suo testamento, & tradit Angest. *d* quod bona vita & humilitas id promeretur à Deo, & e contra mala vita. Quod exemplo illustratur, sicut infirmus, vel agricola seminans licet nesciat finem infirmitatis, seu laborandi, seminandi, vel arandi, vtrum videlicet sanitatem consequetur, aut fructum seminis, non tamen per hanc incertitudinem cessat à medicamentis accipiendis, nec à sua seminatione, vel agricultura. Imo stulte aliter faceret dicens, Deus scit, ergo ita erit, ergo frustra facio, ita similiter in nostro casu est theologizandum, quod licet Deus solus sciat finem peccatoris, non tamen talis peccator à medicinis spiritualibus debet abstinere, nec à seminando spiritualiter cessare, cum qui parce seminat, parce & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

b Gers. de diuer. diab. tentat. alph. 70. li. q. & de medit. spiritual. alph. 75. & de cõsolat. Theol.

c Isai. 1.

d Angest. in moral c. 15.

Septimum dubium, quid dicendum sit illis qui scrupulizantur de sua salute videntes se carere dulcedine spirituali.

Respondeo, aliquos esse nimis solicitos de quærenda dulcedine spirituali, & valde tristes & fere desperantes, quia illam non sentiunt, sed potius ariditatem & indeuotionem, & fere nullam affectionem ad diuina, & ideo nimis affliguntur, quia vellent deuote, feruenter, & cum sapore bonum exequi, & quia sic non sentiunt, reputant se esse in peccato, vel deprobatos. Quibus triplex remedium assignatur à Gersone *e*. Primo considerent, quòd prædicta dulcedo & experientia deuotionis non sunt efficacia, & infallibilia signa gratiæ & charitatis, neque è conuerso ariditas est signũ peccati, & reprobationis, neque reddunt hominem perfectiorem, quamuis de se iuuent ad bonum.

e Gerson. in trac. de rem. contra pusil. & de consol. Theol l. 4 pro. 3. & de diuer. diab. tentat.

Secundo quod quamuis illa de se iuuent ad bonum & perfectionem, tamen propter nostram fragilitatem sæpe sunt occasiones periculi & præsumptionis, erroris & propriæ affectionis, nimiæ confidentiæ, otij, vanæ gloriæ: & huiusmodi ariditas, aut econtra si homo fortiter in Dei obsequium cum labore suæ ariditatis amplius annectitur, qui in medio istarum petrarum *f* collocatus ad Deum Opt. Max. dabit vocem auxilium ab ipso deprecans consolatus, quod magis placet Deo cæteris paribus aridus faciens bonum propter Dei honorem, quàm habens illa dulcia experimenta: & hoc ratione difficultatis & pugnæ, & propter hoc impetrabit magis, aut saltem æquè, vt ille alius, quia quasi suis expensis laborat & seruit Deo, & pugnat pro eius honore & amore, ideo si humiliter confidendo de Dei auxilio, & misericordia sic operetur bonum faciens, quod in se est, conando viriliter, & à Deo auxilium petendo, simul & bonam voluntatem, & quòd reseruet sibi Deus hanc dulcedinem pro tempore, & loco præmij in gloria faciet opus suum & alienum ab eo, suum dico, quia cum gratia Dei cõfortatus ipsum opere fuit exequutus, alienum vero ab eo, quia non in iustificationibus nostris, quas facimus nos, sed in misericordia sua saluos nos facit Deus.

f Psal. 104.

QVÆSTIO LXVII.

De studentibus, in octo articulos diuisa.

Circa quam quæruntur octo.

1 *An valeat licentia data religioso ad existendum in studio per Prelatum absque licentia conuentus.*
2 *An Monachi possint exire extra claustra ad audiendum ius Canonicum, aut Theologiam.*
3 *Si Monachus exiuit claustrũ eo animo, vt audiret leges, vel Physicam, postea autem non audiuit, an incidat in pœnas iuris.*
4 *Vtrum summus Pontifex possit dispensare cum religiosis, vt audiant leges ciuiles.*
5 *Vtrum Legatus à latere possit dispensare cum Monachis & clericis, vt audiant leges & Physicam.*
6 *Vtrum Monachus quando est in scholis studendo, agere & conuenire possit in iudicio.*
7 *Vtrum Monachus absens causa studij possit eleemosynam facere.*
8 *Vtrum relictum fratri minori regularis Obseruantiæ causa studij valeat.*

ARTICVLVS I.

An valeat licentia data Religioso ad existendum in studio per Prælatum absque licentia conuentus.

Respondeo, dicẽdo videri, quòd non, ex argumento cuiusdam decretalis *a*, prout concludit Capella Tolo. At præfata decretalis non requirit consensum conuentus, sed quòd licentia concedatur per Prælatum cum consilio sui conuentus, vnde Prælatus non tenetur sequi consilium cõuentus, sed satis est petere ipsum & debito tempore expectare responsum, vt probari videtur in alia decretali *b*, & ita voluit Bartolus *c*; & Abbas Siculus concludit, quod vbicumque quis tenetur aliquid facere cum consilio alicuius qui non est particeps officij, tunc satis est requirere consilium, neque tenetur sequi.

a c. vt peris. ne cler. l monach. l. 6. c. Capel. Tolo. decis. 270.

b c. cum olim de arbitr.

c Bar. in l. 1. § si plures ff. de exercit. Abbas Sicul. in c. cum vetteri de elec.

Et nolente Abbate dare licentiam monacho ad exeundum ad studendum, non potest Episcopus eam ipsi præbere, etiamsi ad præfatam negationem licentiæ, nullam causam Abbas assignaret: licet enim olim Dominicus tenuerit contrarium dicens, negata iniuste licentia per Abbatem Episcopum posse ipsam concedere cum legitima causa subsistente, possit auferre monachum de religione, etiam inuito Abbate & negligente, vt notabatur in iure *d*, modò tamen cum regulares sint à iurisdictione Episcoporum exempti, non possunt Episcopi in eos præfata munera exercere.

d cap. fideli. de elect. li. 6.

ARTICVLVS II.

Vtrum Monachi possint exire extra claustrum ad audiendum ius Canonicum, vel Theologiam.

Respondeo dicendo, primo videri non posse, quia ius Canonicum pro maiori parte versatur circa expeditionem negotiorum Ecclesiasticorum & litium dirimendarum, vt patet per totam capitulationem Gregorianam, & leges ciuiles non addiscuntur ab Ecclesiasticis

e c fin adiu. 30. 10 dist c. 1. de noui oper. nunc.

ſticis ad alium finem,niſi quia in his Eccleſiaſticis diſcendis ſunt adiumento, argumento aliquorū iurium e. Et ſunt ita adiumento; quod multæ materiæ, de quibus ius Canonicū tractat, ſine legibus haberi non poſſunt, vt eſt materia teſtamentorum,poſſeſſionum, dominiorum,de emptione, venditione,donatione,&c.In quibus intelligēdis ſimplices Canoniſtas in ipſis terminorum primordiis turpiter errare videbis, vt ait Ancharr. f & tamen non habita ratione huius Eccleſiaſticorum negotiorum terminationis,Papa inhibet monachis ne leges audiant, prout infrà dicemus; ergo neque etiam Canones ad idem tendentes audire poſſunt, quoniam vbi eſt eadem ratio, eadem erit diſpoſitio. Ratio enim ne à contemplatione retrahantur,tam in iſta, quàm in illa viget. At communis opinio, quam vſus coprobat, habet,vt ius canonicum atque Theologiam audire poſſint, quoniam ſunt meræ pietatis diſciplinæ, & nullo iure eas ſcientias audire prohibentur, ſuntque Chriſtiani populi regimini ſpirituali admodum neceſſariæ, vt dicitur in iure g. Ius autem Ciuile prohibetur, quia nimium à contemplatione diſtraheret,nec ſimpliciter dirigit hominem in Deum,ſicut ius Canonicum. argumento eorum,quæ in quadam decretali h dicuntur.

f Anchar. in c. ſuper ſpec. ne cler.vel mona.6.

Ad argumentum autem in contrarium,quòd ſcilicet Papa prohibuit monachis ius ciuile audire; Reſpondetur Papam id prohibuiſſe, vt ipſi ſint promptiores ad ſtudium Theologiæ:non enim ſapientiā ciuilem damnat,ſed certis perſonis vetat,ne in illo immenſo pelago immerſi Theologiæ ſtudia deſerant.Item quia clerico, vel monacho oſtendere ſe peritum forenſiū cauſarum eſt opprobrium,vt ait Imperator Iuſtinianus i.

g c inter cætera de off. ord. Doct. in ca ſuper Apoſt. de reſer.
h c. vt an ma. ea conſt.

Nec obſtat, quod ius ciuile ad iuris canonici ſcientiam eſt neceſſarium. Nam reſpōdetur,quod ex lectione Doctorum Canoniſtarum, Leges quæ ad hoc negotium attinent,haberi poſſunt,vt inquit Hoſtienſis k,& tota practica legalis eſt hodie Canonibus explicata, vt patet intuenti, & tradit Gambarus l.

i l. conſulta diualia. C. de teſta.
k Hoſt in ca. Raiuntius de teſtam.
l Gamb. li. 2. de aut lega. à lat. §. 2. nu. 298.

Nec hoc debuit morderi à Papyrio m Moſonio de votis Pontificum in vita Honorij, quaſi velit Papa monachos eſſe ignorantes: non enim vult Papa vt ipſi ſint ignorantes, ſed vt relicto ſtudio legum ciuilium, & Medicinæ, ſe totos ſtudio diuinæ & pontificiæ legis tradant.

m Maſſo. de vit. Pontif. in vita Hono. fo. 216.

ARTICVLVS III.

Si monachus exiuit clauſtrum eo animo, vt audiret Leges,vel Phyſicam, poſtea autem non audiuit, an incidat in pœnas iuris.

RESpondeo dicendo, certum eſſe monachum vel clericum incidere in pœnas, ſi exeat clauſtrum ad audiendum Leges,vel Phyſicam,prout dictum eſt in ſuperioribus n: nunc autem dubitatur an incidat in dictam pœnam tantùm ex opere conſummato, exeundo ſcilicet clauſtrum & eas ſcientias audiendo; an vero ſufficiat exire à clauſtro ad eas audiendas. Abbas o credit ſufficere exire ad audiendum, quod ex textu ibi comprobat, quod ait adeo eſſe verum quod ſi monachus ſe conferat ad ſtudium pro Theologia audienda, & poſtea audiret Leges, non incurreret hanc pœnam, quia ſtrictè ſunt intelligendæ pœnæ, & non excedunt caſum proprium.

n Sup hoc c. q. 183 ca. non magno ne cle. vel monach.
o Abbas in c. non mag. ne cler. vel monach.

At Gambarus p putat vtrumque dictū Abbatis eſſe falſum,quoad primum, ait expeditum eſſe regulariter verba intelligenda eſſe cum effectu, iuxta ea quæ in iure q notantur: at non dicitur exiſſe ad audiendum, qui realiter non audit,& hoc notatur per Ioannem de Anania r dicentem,quod quando pœna imponitur ipſo facto,nunquam incurritur per conatum, qualiſcumque fuerit,& hanc ſententiam ſentiūt Ioannes de Anania ſ, & ipſemet Abbas,& Nauarrus in ſimili caſu.

p Gam li. 2. de aut. legat. à latere. §. 2. n. 304 cum ſeq.
q l. 4. §. hac verb. ff. de neg. geſt. c intel. de ver. ſign.
r Anan in c porp. de ele l 6
ſ Anan in c. 1. 2. ne. de aud. Abbas in c. e. & in cum ſit § pen. de elect. Naua.

Similiter ſecundum videtur falſum, quia eſſet aperta via manifeſta ad fraudem illius prohibitionis, & iret monachus ſub nomine Theologiæ, & poſtea ſtuderet iuri ciuili, eſſetque deluſa conſtitutio, contra eā quæ in iure t notantur.

t c. cum quàto. de diuer.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ſummus Pontifex poſſit diſpenſare cum religioſis, vt audiant leges ciuiles.

RESpondeo dicendo, ſummum Pontificem clericis religioſiſve diſpenſationem poſſe concedere, vt iura Cæſarea audiant, vt ſcribunt Archidiaconus u & Peruſinus. Quæ opinio cōmunis eſt & ſtylus Romanæ Curiæ eam ſeruat, teſte Rebuffo x. Nec ipſis tamen interdicitur operā dare dictis literis,vt melius canonica decreta intelligant,vt ſcribit Alber. Trotiſius z, dicens hoc eſſe mirum in modum notandū ad defendendum prælatos & religioſos, qui ſtudium libris legalibus refertum habēt. Vnde ſingulariter ſcribit Abbas b,quòd licet monachis interdictum ſit legibus operam dare, illud procedit ſi principaliter id faciunt: ſecus autem ſi prius addiſcunt ius canonicum, ad cuius cognitionem iuri ciuili incumbunt, quia ex eo quod hoc prouenit ſecundario & per occaſionem,prohibitio non extenditur, ſequuntur Gomez c, & Maiolus; ſunt enim Canones magna ex parte iuri ciuili coniuncti, vt ait quædam decretalis d. Vnde dicebat Barbacia e, quòd ius pontificum ſine legibus non poteſt intelligi, cum ſit medulla legū, & ait Bald. f quod niſi quis ſciat Canones cum legibus,non poteſt practicam iudiciorum cognoſcere.

u Archid in c. non dicat. 12 q. 2. Peru. in c. 1. ne cler. vel monach.
x Rebu. in r. 5. nō inq. c. n. 33
z Trot lib 2. de perfect. clericat. 6.
b Abbas in c. non mag. co. 3 ne cle. vel monac.
c Gom in reg. de non tollend. iur. quæ it q. 3 an fin. mat. l. 2. de erro c. 8 n. 13.
d c. p. 1. de pri. lib. 6.
e Barba in c. conqueſtus co. 3 d. for. comp.
f Bald. in ca. cum cauſam de prob.

ARTICVLVS V.

Vtrum Legatus à latere poſſit diſpenſare cum monachis & clericis, vt audiant Leges & Phyſicam.

RESpondeo dicendo, quòd Card. g & Abbas tenent quod non. At Gamb. h videtur in contrariam partem ſe inclinare, cùm hoc non ſit de maioribus cauſis, & huiuſmodi diſpenſatio non eſt Papæ reſeruata, ſed Sedi Apoſtolicæ, quo caſu in his materiis lenibus appellatione Sedis Apoſtolicæ venit Legatus, vt notatur in multis decretis canonicis i.

g Car & Abbas in c. d. c non mag. ne cler. vel monach.
h Gamb. l. b. de au. l leg. §. 1 n 304.
i c. cum dilecti. de l. e

At contrà arguitur: nam Capitulū non magnopere k eſt conciliare decretum, contra quod non diſpenſat Legatus, vt dicitur in iure l. Cum argumento reſpondetur, quod quando Concilium aliquid ſimpliciter vetat quod in ſe ſit damnabile, vt ſucceſſionis futuræ ſpes in beneficiis & ſimilibus Legato interdicitur talis vetiti conceſſio, vt innuit ius pro contraria parte allegatum: quando autem non eſt ſimpliciter vetitum,ſed vetitum fieri ſine licentia ſuperioris; tunc Legatus, qui tenet vicem Papæ, poteſt talem dare licentiam, vt probatur in iure m,& ſentit Dominicus. Reſpondetur deinde quod quamuis conſtitutio prædicti capituli ſit edita à Papa in Concilio, tamen ex quo non apparet materiam originatam à Concilio, imo à Papa, quia ſub eius nomine inſcribitur & editur, per conſequens erit conſtitutio Pontificalis, & non Conciliaris, per ea quæ tradunt Abbas n & moderni; ſed vrget multum dictio omnino, quæ omnem penitus excludit diſpenſationem, iuxta cuiuſdam Gloſſæ o ſententiam, propter quam hoc relinquit cōgitandum Gamba. p

k Ne cler. vel monac.
l c. ſi dil. de prab.
m c venera de conſ cap. ſi Abbas de ele. l. 6. vbi Domi. in pri.
n Abbas in c. in uot. 5. ne ſpon mo ierno inc. 1. d. aud.
o Gloſ in le. ... etat.
p Gam. vbi ſup.

ARTICVLVS VI.

Vtrum Monachus, quando eſt in ſcholis ſtudendo, agere & conuenire poſſit in iudicio.

RESpondeo dicendo, quod licet monachus neque agere, nec conueniri poſſit, cùm proprium nihil habeat, vt eſt in iure q communiter receptum, hoc tamen fallit quando eſt in ſcholis ſtudendo; tunc enim agere & conueniri poteſt, ſi ibi eſt cum licentia ſuperioris, vt tenent communiter Doctores r, quos refert & ſequitur Horatius Lucius, quia tunc omnia poteſt, ſine quibus in ſtudio commodè eſſe non poteſt, argumento cuiuſdam decretalis ſ, iuncta ſua Gloſſa.

q c nelo & c. nō dica. 1. c. 1. & ibi Gl. inc. d. perſo. a in v. aut monachis.
r Gloſſ in d. c. non dicatis Gloſſ. & Arc. in c ſaſt. 2. Gloſ & Dec. in l ſi longius ff. de iu. d. in v. ... de ſtu. ... ſchol. priu.
ſ c. 2. vbi Glo. in ... vel mona. n. 5.

Adeo hoc eſt verum, vt licet monachus agere non poſſit contra Abbatem, ſicut ſeruus non poteſt agere contra

contra dominum, iuxta quandam legem *f*, nec filiusfamilias aduersus parẽtes, iuxta aliam legem *t* & tradita ab Abbate, tamen agere potest saltem implorando officium iudicis, vt sibi Abbas, & monasterium vtiles, seu necessarios sumptus in studia subministret, vt voluit Abbas: nam si Abbas recusat, potest à superiori compelli, vt licentiam concedat, & etiam expensas, secundùm Hostiensem *u*, Ioannem Andream, Dominicum & Perusianum, & quantæ sit vtilitatis, vt monachus studeat, ostendit D. Hieronym. *x* ad Rusticum Monachum & amplissimè tradit diuus Thom.

Et notandum, quòd monachus existens in studio de licentia Abbatis, & consensu conuentus, potest actionem iniuriarum intentare, prout conclusum fuit in Capella Tolosana *y*, per quandam legem *z*, & Glos. vbi Collector, quo videndus est Innoc. quòd ipsum tenet Bartolus, Baldus, & Speculator, si tamen idem monachus succumbat agendo, potest condemnari in expensis, quia non habet proprium, prout tenent Innocentius *a* & Baldus. Et si Syndicus fratrum Minorum legitimè constitutus agat pro monasterio in nomine Papæ actione iniuriarum, & succumbat, puto, quòd in expensis potest condemnari, quia cùm id agat nomine Sedis Apostolicæ, nomine cuius est œconomus, & administrator rerum temporalium, habet quoad hoc proprium ex quo possit soluere expensas.

f l. vix certis ff. de iud. t l. lis nulla. ff. de iud. Abbas cons. 88. in pri l. 1. u Host. tit. de magist nu 9. Ioan. Andr. in c. cum ex eo. & ibi Domi. n. 3. Peru in prin. de elec. li. 6. x Hier. in ca. sic viue. cum seq. 16. q. 1. D. Tho. 2. 2. q. 188. art. 5. y Capel. Tol. decis 88. z l. si long. §. 1. ff. de iud. gl. in c. ex par de at. uf. voi col. Bart in d l. si. lon. Bal. in auth. habit. 7. co. C. ne filius pro pat. Spec tit. de act. v por ro. Abbas in tit de proc. §. 11. in fi. a Innoc. in c. reprehens. de appel. Bal in Marga. v. monach. v 8.

ARTICVLVS VII.

Vtrum monachus absens causa studij possit eleemosynam facere.

Respondeo dicendo, quòd licet monachus sine licentia sui Prælati non possit eleemosynam facere, vt post alios tradit diuus Thomas *b*, hoc tamen fallit in monacho, qui absens est causa studij, vt post alios tradit Felinus *c*. Quod confirmatur: nam regularis, qui habet salarium, quo rem præceptam à prælato diligentius agat, potest de ipso disponere, quia tunc tacite videtur ei dari licentia in suos vel pios vsus disponendi, prout concludit Nauarrus *d*, & ita in proposito cùm certum peculium concedatur regularibus, ad suum studium peragendum, tacitè eis videtur concessa facultas ad dictum peculium in suos, vel in pios vsus disponendum.

b D. Tho 2. 2. q 32. art. 8. c Felin. in c. cum dilect. nu. 18 de ref d Nau. in 2 commen. de regul. nu. 8.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum relictum fratri Minori causa studij valeat.

Respondeo dicendo, quòd licet fratres Minores non possint aliquod legatum consequi, & bonorum sint incapaces, vt est in iure *e* definitum, si tamen eis fiat legatum, causa studij valet, & id consequi poterunt, quia videtur relictum ad pias causas & pro cultu diuino, ita consuluit Abbas *f*, & voluit Federi. de Senis, & sentit quædam Glossa, dum ait valere relictum factum singularibus fratribus pro libris emendis. Quod habet locum etiamsi religiosi procurassent, prout tenet Carolus *g* Ruinus, & sentit Baldus, & confirmatur: nam licet donatio facta fratri Minori non valeat, fallit tamen hoc, nisi fiat causa studij, secundùm Abbatem *h*, & Felinum, quem referunt, & sequuntur Franciscus Ripa & Ruinus.

e Clem. exiui de verb. sig. ca extit. eod. tit. l. 6. f Abbas con. 63. vol 2. Federi. cõs. 21. glos. in Clem. dudum v. direc. de sep. g Rui. cons. 101. n 12. v. præterea li. 1. Bal. in l. si quis ad declinand §. in omnib. nu. 7. C. de Epis. & cler. h Abbas con. 63. Fel in c. cum dilecta col 2. de rescrip. Rip. in l 1. nu. 40. ff solu. mat. Rui. vbi su.

QVÆSTIO LXVIII.

De taurorum agitatione & spectaculis, in sex articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sex.

1 *Vtrum agitatio taurorum sit peccatum mortale.*
2 *Vtrum Religiosis sit licitum his taurorum agitationibus interesse.*
3 *Vtrum Canonici regulares possint hodie sicut clerici in Hispania agitationi taurorum interesse.*
4 *Vtrum milites professi in ordinibus militantibus possint interesse agitationi taurorum.*
5 *Vtrum Regularis possit assistere agitationi taurorum, non vt eos videat oculatim, sed à fenestra abstractus audit clamores, rumores, & hominum vociferationes.*
6 *Vtrum licitum sit Religiosis in spectaculis desidere, & in ludis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum agitatio taurorum sit peccatum mortale.

Respondeo dicendo, agitationem taurorum esse damnabile ex eo, quòd in ea frequenter mori homines contingit, prout ait doctissimus Gregorius *a* Lopez: nam, vt ait Paulus *b* Iurisconsultus, lusus quoque noxius in culpa est. Et in hanc partem inclinat Nauarrus *c* dicens, quòd agitatio taurorum, cum moderamine & debita cautela de se non est peccatum, sanctissimamque fore legem, quæ illam prohiberet, quoniam rarò debita cautela & moderamine exercetur. Et hanc opinionem videtur tenere expresse quædam glossa *d* communiter recepta allegans & explicans aliqua Augustini decreta à Gratiano *e* in libro decretorum compilata, quam sententiam prosequitur Bernardus *f* Diaz de Lugo, Auendanno, & Azeuedo. Vnde ego in ea sum sententia, vt credam agitationem taurorum esse licitam, nisi moderate exerceatur, talisque cautela adhibeatur, vt probabiliter credi possit ex ea non consecutura notabilia nocumenta personalia, putà mortes, vulnera, ossium rupturas, & id genus alia. Propter vitanda enim hæc pericula Pius *g* V. anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo Kal. Nouembris, Pontificatus sui anno secundo, agitationem huiusmodi bestiarum omnino prohibuit: cessante autem ratione & fine legis, cessat eius dispositio; iuxta enim limites rationis legis debet restringi, vel extendi lex, vnde illustris Isabella prima Regina Catholica permittebat agitari tauros, nempe cornuum cuspidibus præsectis, & nimia agitantium temeritate coërcita, tutisque refugiis opportune constitutis. & Gregorius XIII. moderans constitutionem Pij V. in Bulla ab eo edita anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo quinto, vigesima quinta die Augusti abstulit pœnas & censuras latas à Pio V: contra sæculares duabus conditionibus adhibitis, vt in diebus festiuis tauri minimè agitentur. Et prouiso per eos ad quos spectabit quòd exinde alicuius mors, quoad fieri poterit, sequi non possit, in reliquis ab his, quæ à Pio V. constituta sunt nihil immutat. Vnde Alcocer in tractatu de Ludo *h*, agitationem taurorum ad modum, quo communiter in circo vel foro agitantur, damnabilem esse iudicat, non tamen ego absolutè ad peccatum mortale cõdemnarem, prout condemnauerunt Speculum *i* conscientiæ, & Couarruuias. Alij autem diuersa via gradientes dicunt non esse peccatum mortale, quod ego libenter admitto prædicto moderamine adhibito, quo adhibito non est cur peccatum mortale talia spectacula esse iudicémus; sic enim hac tam graui pœna & macula maiorem partem Hispaniæ illaquearemus, & si esset peccatum mortale, à Gregorio XIII. & sanctissimo domino nostro Clemẽte VIII. minimè eo adhibito moderamine concederetur.

a Greg. in l. 57. to. 5. p. 1. glos 2. b l. nam lusus ff ad leg. aqui. c Nauarr. in Man cap. 15. num. 18. d glo. in c. qui venatoribus. 86. d. e d c. de venatoribus. cũ duobus seq. f Bernard. in pract. crim c. 46 pert num 170 Aued. in ca. prætor. nu 12. li. 1. Azeue in l 4. tit. 10. l. 1. recop. g Pius V. in Bul quæ incipit, de salute gregis Dominici. h Alcocer de Ludo cap 53. pa. 96. & 97. i Specul. consc. li 1 cap. 74. Couar de matrimonio, pa. 1. cap. 12.

ARTICVLVS II.

Vtrum religiosis sit licitum his taurorum agitationibus interesse.

Respondeo dicendo, præ oculis habendum esse clericis tam regularibus, quam sæcularibus beneficia Ecclesiastica obtinentibus, vel in sacris ordinibus constitutis prohibitũ esse sub excommunicationis pœna Taurorum agitationibus interesse, hocque non solùm diebus festiuis, sed quibuscunque aliis illi agitentur, prout ordinauit Pius V. quod Gregorius XIII. non sustulit, nec moderatus est in prædictis personis,

sed

ſed tantum laicis, militibuſque quarumcumque militiarum, vt patet ex dictis in ſuperiori articulo. At S. D. N. Clemens VIII. abundantiùs dictam conſtitutionem Pij V. fuit moderatus, ait enim:

Nos conſiderantes pœnas omnes, excommunicationis præſertim, & anathematis, ſalutares eſſe debere, quòd eo conſilio adhibendæ ſint, vt omnes illarum timore perterriti, eas res, quæ prohibentur, omnino caueant, & animaduertentes commemoratas cenſuras & pœnas parum in dictis Hiſpaniarum regnis hactenus profeciſſe, atque hoc tempore non ſolùm animabus non mederi, ſed plurimum obeſſe, quinimò materiam ſcãdali pleriſque afferre. His ſanè malis atq; periculis pro debito paſtoralis officij quantũ cum Dño poſſumus occurrere cupientes, Autoritate Apoſtolica, tenore præſentium excommunicationis atque anathematis, cæteraſque pœnas in dictis literis contentas, quoad omnes in illis expreſſos, in regnis Hiſpaniarum dumtaxat (monachis & fratribus Mendicantibus, cæteriſque cuiuſcumque ordinis & inſtituti regularibus exceptis) tollimus, remouemus, & amouemus, eaſdemque Pij prædeceſſoris literas ad terminos iuris communis, cui per præſentes non intendimus derogare, perpetuo reducimus ac reſtituimus, reductaſque & reſtitutas eſſe decernimus & declaramus. Non obſtantibus præmiſſis, nec non cæteris conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis aliiſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem vt huiuſmodi Taurorum agitationes in eiſdem Hiſpaniarum regnis feſtis diebus non fiant, & per eos, ad quos ſpectat, prouideatur ne inde alicuius mors quoad fieri poterit, ſequatur: clericos verò ſæculares beneficia Eccleſiaſtica obtinentes, vel in ſacris ordinibus, ſeu in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutos in dictis Hiſpaniarum regnis exiſtentes per præſentes monemus & hortamur in Domino, ne paterna hac noſtra & Sedis Apoſtolicæ benignitate abutantur, ſed memores muneris & vocationis ſuæ, eamque vtriuſque rationem habeant, vt nihil, quod à propria dignitate, & à ſua cæterorumque ſalute alienum exiſtimatur, vllo vnquam loco admiſiſſe arguantur. Datum Romæ apud diuum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die decimo tertio Ianuarij, anno millesimo quingenteſimo nonageſimo ſexto, P. noſtri anno I V. locus annuli Piſcatoris.

M. Veſtrius Barbianus.

Ex hac conſtitutione notandum eſt primò, quòd in his Hiſpaniarum partibus iam ſublatæ ſunt cenſuræ, quæ in dicta conſtitutione Pij V. appoſitæ erant contra Principes & Rectores, qui in ſuis ciuitatibus & oppidis permittunt huiuſmodi agitationes taurorum fieri, contra quos excommunicatio latæ ſententiæ in dicta conſtitutione erat propoſita.

Secundò eſt notandum, quòd excommunicatio comminatoria, quæ aduerſus Eccleſiaſticos apponitur in conſtitutione Pij V. tollitur à ſanctiſſimo domino noſtro Clemente VIII. ita quòd clerici ſæculares beneficia Eccleſiaſtica obtinentes, vel in ſacris ordinibus conſtituti, his beſtiarum ſpectaculis intereſſentes non incurrunt in dictam comminatoriam excommunicationem, ſed tantum ipſi admonentur in Domino, ne talibus cum beſtiis congreſſibus à charitate & pietate Chriſtiana tam alienis aſſiſtant; indecens enim eſt vt illi, qui Chriſtum Dominum manſuetiſſimum Agnum repræſentant, propriis oculis hæc cruenta turpiaque dæmonum, & non hominum, ſpectacula videndo approbent, quod ex dicendis infra patebit latius.

Tertiò notandum eſt ex eademmet conſtitutione, quòd S. D. N. non ſolùm ſuſtulit cenſuram excommunicationis, ſed etiam pœnas, reducens prohibitionem in ea contentam ad terminos iuris communis & ſacrorum Canonum. Vnde cùm Pius V. in ſua conſtitutione pœna priuationis ſepulturæ feriret milites cæteraſq; alias perſonas, qui cum tauris aliiſq; beſtiis in præfatis ſpectaculis, tam pedeſtres, quã equeſtres congredi gauderẽt, & ibi mortui fuerint, videndũ eſt quod ſecundum ius cõmune ipſi taliter decedẽtes Eccleſiaſtica ſepultura priuẽtur; ſi enim hæc pœna per Pium V. ſolum plectũtur, ſine dubio per ſanctiſſimũ dominum noſtrum eſt ſublata, ſi verò iure antiquo canonico ipſis etiam imponebatur, eandem in ſuo robore manere concedere neceſſe eſt. Pro quo eſt notandum quibuſdam placuiſſe priuationẽm ſepulturæ Eccleſiaſticæ morientibus in prædictis congreſsibus eſſe imponendã, ea nẽpe ratione quòd torneamẽta iure canonico *a* prohibẽtur, quia inde mortes hominum & animarum pericula ſæpe proueniunt, adeò, vt qui in eis moritur, quamuis confeſſus & ſacra communione munitus decedat, non ſit in ſacro loco ſepeliendus, & agitatio taurorum ſimilis videtur torneamentis, cùm in ea, vt plurimum occiſiones & magna vulnera contingant, & vbi eſt eadem ratio, eadem debet eſſe diſpoſitio, vt dicitur in iure *b*. At aliquibus Doctoribus contrarium videtur, quos ſequitur Alcocer *c*, quòd ſcilicet, diſpoſita in torneamentis ad agitationem taurorum minimè extenduntur, & quòd virtute iuris canonici priuantis mortuos torneamentis Eccleſiaſtica ſepultura, non priuãtur in talibus taurorum congreſsibus mortui. Concilium enim Lateranenſe præfatam pœnam morientibus in ſanguinolentis torneamentis infligit, & cùm ſit lex pœnalis, non debet extendi ad omnes ludos, in quibus idem niet periculum mortis imminet. Cùm igitur iure canonico antiquo prædicta pœna morientes in agitatione taurorum minimè plectantur, ſed ſolùm à Pio V. in dicta extrauag. fuerit appoſita, euidenter concluditur eam à S. D. N. Clem. VIII. eſſe in ſua conſtitutione ſublatam.

a c. 1. & 2. de torneamen.
b l. Illud. ff. ad le. Aquil.
c Alcocer in tract. de lu. c. 53. cond 5. pag. 198.

Quartò notandum eſt, quòd Pij V. conſtitutio quantum ad regulares in ſua vi remanet etiam hodie, prout conſtat ex præfata conſtitutione S. D. N. Clem. VIII. ibi, *monachis & fratribus Mendicantibus cæteriſque cuiuſcumque ordinis & inſtituti, regularibus exceptis.* Vnde videndũ eſt, an regulares peccent mortaliter in his ſpectaculis taurorum aſſiſtentes, non ſolum ſi in diebus feſtiuis, ſed etiam ſi in aliis quibuſcumque diebus tauri agitentur. Ad quod dubium reſpondeo regulares etiam ſecluſo ſcandalo ibi aſsiſtentes mortaliter peccare. Prout tenet Gutierrez *d* hanc partem optimis rationibus defendens. Quarum prima eſt, quia lex humana iuſta & de re graui aliquid ſtatuens obligat illius transgreſſorem in foro conſcientiæ ad culpam mortalem, aut venialem iuxta variam Legiſlatoris voluntatem, quæ ex variis ipſius legis verbis conijci poteſt, & non aliunde, niſi fortè ipſemet Legiſlator poſſet de hac re conſuli & ſua voce exprimere voluntatem, iuxta doctrinam D. *e* Thomæ communiter receptam à Theologis, & à Canoniſtis, ſecundùm Nauarrum, & probat latiſsimè Alfonſus à Caſtro: ſupradicta autem conſtitutio prohibens religioſos intereſſe taurorum agitationi, eſt iuſta, bonos mores concernens, & pro re graui, vt conſtat ex prœmio ipſiuſmet conſtitutionis.

d Gutier. lib. 1. de q. Canon. c. 30. n. 40. cum ſeq.
e D. Tho. 1. 2. qu. 96. a. 4. & Canoniſt. in cap. 1. de conſt. Nau. in man. ca. 23. n. 48. Caſtro lib. 1. de poteſt. le. pœnal. cap. 4. per totum.

Secundò probatur, quoniam intentio Legiſlatoris Eccleſiaſtici vtentis in ſua conſtitutione verbo præceptiuo, aut prohibitiuo, eſt obligare ad mortalem culpam transgreſſorem, niſi per aliquod ſignum vel verbum exprimatur, aut ſignificetur contrarium, vt tenet communis opinio relata à Caſtro *f* & Nauarro; ſed dicta conſtitutio Pij V. vtitur in hoc verbis præceptiuis, aut prohibitiuis, vt conſtat ex ea ibi, *prohibemus & interdicimus*, & ibi: *& ſimiliter prohibemus*, neque eſt verbum in ea contrarium ſignificans, imò ſunt verba clarius demonſtrãtia obligari tranſgreſſores ad mortale, prout ſtatim dicetur.

f Caſtro vbi ſup. c. 5. Nau. vb. ſup. n. 51.

Confirmatur ſupradicta opinio ex eo, quòd eiſdem clericis ſub excommunicationis pœna prohibetur in præfata cõſtitutione Pij V. ne eiſdem ſpectaculis interſint, cum nulla excommunicatio maior ſit infligenda, niſi pro mortali, ſicut docuerunt Theologi, præcipuè D. *g* Thomas, & dicit communem plures referens Couarruuias; ergo cùm Summus Pontifex imponat pœnam excommunicationis religioſis prædictis ſpectaculis intereſſentibus, cõſequitur maniſeſtiſsimè eius mentis atque intentionis eſſe, vt contrauenientes religioſi culpam mortalem incurrant, præmaximè, quia quoties ſuperior motus aliqua iuſta cauſa aliquid præcipit, vel prohibet faciendum, licet illud in ſe ante præceptum non ſit culpa mortalis, vel venialis, attamen aliqua rationabili cauſa motus id præcepit vel prohibuit, ſub pœna excommunicationis, tunc etſi ex-

g D. Tho. in 4. d. 18. q. 2. ad 3. quæſt. Couarr. in c. Alma m. 1. p. § 9. n. 1.

com-

communicatio non cadat sub culpa ante præceptum mortale, attamē cùm iam facta sit materia præcepti, eo ipso fit materia necessaria alicuius virtutis, cùm antea non esset, & ideo contraueniens ex inobedientia peccabit mortaliter.

Ne autem licentia remaneret in tam graui re alicuius dubitationis, sciendum est hanc sententiam esse approbatam à Sixto V. breui quodam directo illustrissimo præsuli domino Hieronymo Manrique Salmanticensi electo in Episcopum Cordubensem, cuius tenor sequitur.

Venerabili fratri Episcopo Salmantic. Sixtus Papa V. venerabilis frater salutem & Apostolicam benedictionem, Nuper siquidem ad nostram notitiam peruenit, quòd aliàs postquam fælic. recordat. Pius Papa V. prædecessor noster sua perpetuò valitura constitutione spectacula & ludos Taurorum prohibuerit, ac tam laicis quàm clericis sæcularibus, & quorūuis ordinum regularibus, ne eisdem spectaculis & ludis interessent, sub certis inibi contentis pœnis interdixerit, & deinde piæ memoriæ Gregorius Papa XIII. etiam prædecessor noster per quasdam suas desuper confectas literas prædictam constitutionem, & pœnas in ea contentas, clericos tam sæculares, quàm regulares, non tamen laicos & milites quorumcumq; militiarum, sacris ordinibus non initiatos comprehendere, declarauerat, prout in constitutione, ac literis prædictis pleniùs continetur, nonnulli vniuersitatis studij generalis Salmāticensis præceptores, tum sacræ Theologiæ, tum iuris ciuilis professores non solùm agitationibus taurorum, & spectaculis prædictis se ostentare non verentur, sed etiam clericos in sacris ordinibus cōstitutos dum agitationibus & spectaculis prædictis contra prædictā constitutionē interfunt, nullū reatū cō mittere, sed licitè illis adesse posse asserūt, atque publicè in suis lectionibus docēt, vnde multi tuæ diœcesis clerici contra constitutionem & literas prædictas, licet à te super illarum obseruatione, etiam propositis edictis requisiti, atque coacti fuerint, eisdem ludis interesse non desistunt. Nos, vt Romanorum Pontificum præcepta, prout decet, inuiolabiliter obseruentur, prouidere volentes, fraternitati tuæ, etiam tanquam nostro & Sedis Apostolicæ delegato, liberam facultatem, atque autoritatem tribuimus, vt tam prædicti præceptores ne aliquid contra constitutionem, & literas prædictas docere, seu asserere, quàm quoscumque clericos in eiusdem Gregorij prædecessoris literis comprehēsos, ludis seu agitationibus, ac spectaculis prædictis, aliquomodo interesse audeant, seu præsumant, Apostolica autoritate monendi, ac illis præcipiendi, atque mandandi, necnon contra inobedientes, cuiusque qualitatis fuerint, ipsis priùs, etiam per edictum publicum, constito summariè & extraiudicialiter de non tuto accessu citatis, ac vt pareant sub censuris Ecclesiasticis, etiam pecuniariis pœnis moderandis & applicandis requisitis ad incursus censurarum, & pœnarum huiusmodi declarationem, & executionem, omnibus & quibuscumque necessariis, & opportunis tibi visis remediis procedendi, & quidquid decreueris & mandaueris exequendi, ac totali executioni vsque ad omnimodam paritionem demandādi omni & quacumque appellatione, ac recursu, & reclamamatione postpositis. Inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis, &c. Datum Romæ die vigesima quarta Aprilis, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto, Pontificatus nostri anno primo.

Quæ bulla fuit à prædicto præsule Salmanticensi publicata per suum particulare edictum, decima septima mensis Iunij eiusdem anni.

Ex quo breui colligitur regulares clericos interessentes huiusmodi spectaculis, etiam sine scādalo, mortaliter peccare, cùm clericos sæculares non in tanto perfectionis statu constitutos peccare mortaliter præsupponat dicta Sixti V. declaratio. At quia etiam post huius declarationis datam audiui ab aliquibus minimè clericos sæculares & regulares mortaliter peccare agitationi taurorum causa recreationis interessendo, nullo dato scandalo, ideo eorum rationes in medium adducere decreui, vt eis respondeam, & ex responsione veritas nostræ sententiæ clariùs elucescat quoad regulares.

Et fundamentum prædictorum est, quòd scilicet, agitatio taurorum ex sua natura non est ita criminosa & grauis, vt regulares ipsi interessentes non insolenter, neque nimis licentiosè, & sine scandalo, nec gaudentes, neque lætantes de damnis ibi contingentibus culpæ mortali obnoxios esse iudicemus. Cui argumento respondetur, quòd qui hæc dicunt Pium Quintum condemnant, qui hæc spectacula à pietate, & charitate Christiana aliena esse affirmat, & per consequens ex sua natura rem, quæ in ipsis spectaculis intuetur, grauem & criminosam esse clarè sentit, & certè non habent ipsi spiritum illustrissimi illius præsulis Bernardi *a* Diaz de Lugo, qui more solito doctè, luculēter, & piè ante motum propriū Pij V. probauit illicitum esse religiosis & clericis talibus spectaculis interesse. Quod ex sequentibus probat; Lactantius enim Firmianus *b* ait vitanda esse spectacula omnia, non solùm ne quid vitiorū pectoribus insideat, quæ sedata & pacifica esse debent, sed nec cuiusuis nos voluptatis consuetudo detineat, & à Deo, atque à bonis operibus auertat. Quis inquā ambigere potest, quàm indecēs sit Ecclesiarū obsequiis mancipatos viros illis delectari, vnde meritò ministris altaris, atque quibuslibet clericis prohibitum fuit in Concilio *c* Laodicēsi spectaculis aliquibus quę in nuptiis aut in scenis exhibētur, interesse, & sancitum fuit eos debere fugere & abire de conuiuio antequam thymelici ingrediantur, vbi quoque non debeant spectaculis interesse, scripsit Isidorus *d*, & quod etiam publica spectacula illis inhibeantur, mandatum fuit in Concilio Agatensi *e*. Insuper in antiqua illa & fœlici Ecclesiæ ætate non solùm Pontifices Maximi, & cæteri Prælati eorum coadiutores, sed etiam Imperatores ipsi, quantumuis vniuersi ferè orbis regimine prædit' clericorum & religiosorum honestati, atq; suorum morū reformationi vacarunt, non ignari quidem quātum officiat, si sacerdotibus & reliquis in reliquum vulgus exempli mali, virus efflatur, adeoque huiusce honestatis erant soliciti, vt plura clericis omnibus interdicerent, quæ in felici hac tempestate nostra sæuissima fore videtur. Cuius rei exemplum est, quod Iustinianus *f* Imperator non solum Episcopis, sed etiam Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, & lectoribus, atque omnibus aliis cuiuslibet venerandi collegij ad quodlibet spectaculorum spectandi gratia venire prohibuit; in hoc verò delinquentes, vt tribus annis à venerabili ministerio prohiberentur, & in monasterio redigerentur statim, quæ quidem pœna etsi vti ab Imperatore inflicta, videatur clericis & religiosis non imponenda: monere tamen debet Prælatos omnes, tam Ecclesiasticos, quàm regulares, vt similia clericis, & monachis prohibeant, ac contemptores pœna digna castigent. Vnde ait Cardinalis *g* quòd clerici & monachi non debent interesse ludis, ostentationibus, duellis, executionibus damnatorum ad mortem, clandestinis matrimoniis, & aliis voluptuosis, seu inhumanis actibus laicorū. Et sentiens rem indignam visu respectu Prælatorum Ecclesiasticorum, lex *h* quædam partitæ disposuit, *Que los Prelados no deuen yr á ver los juegos assi como alancear, ó bohordiar, ó lidiar los toros, ó otras bestias brauas, ni yr a ver los que lidian*, super quem locū Gregorius Lopez hanc partem optime suo claro ingenio prosequitur. De quo alia in articulo finali adducemus.

Aduertendum tamen, quòd ante prædictam constitutionem Pij V. non erat peccatum mortale religiosos agitationi taurorum interesse, dummodo de damnis ibi contingentibus non gauderent, cum nullo expresso præcepto illis esset prohibitum in speciali; solùm enim aiebat Bernardus Diaz de Lugo *i* honestum & æquum esse, vt hoc synodali decreto per omnes diœceses clericis prohiberetur pœna condigna contrafacientibus imposita. Vnde solùm peccabunt mortaliter virtute dictæ constitutionis religiosi illi quibus hoc in ea est vetitum. Constat autem prohibitionem solùm clericis regularibus esse impositam, prout aiebat Pius V. in sua constitutione, & sic virtute eius, illi qui non sunt clerici regulares, videndo prædicta spectacula mortaliter non peccabunt: regulares autem clerici sunt, qui ordinibus maioribus, aut minoribus sunt initiati, vt patet ex iure *k*. Dixi virtute constitutionis Pij V. nam virtute constitutionis Clementis VIII. monachi & regulares etiamsi non sint clerici, à talibus spectaculis præcipiuntur abstinere, vt patet ex verbis ipsius, ibi, *monachis & fratribus Mendicantibus, cæterisque*

a Bernard. Diaz in sua pract. crimi. c. 66. fo. 170.
b Lactan. lib. 6. diuin. instit. ca. 20. in fin. 15.
c Conc. Laodi can. 54 c. non oportet el 2. de consecr. d. 5.
d cap. his igitur. 13. d.
e Conc. Agatens. can 39. cap presbyter. 34. dist.
f Auth. ut de sanctissimis episco. §. interdicimus cellas 90.
g Clem. x. in agro §. porro. de stat. monach.
h l. 57. tit. 5. part. 1.
i Lugo vbi sup.
k c. Clerici d. 21.

que cuiuscumque ordinis, & instituti regularibus exceptis. Quibus verbis generalibus voluit summus Pontifex omnes regulares, etiamsi non sint aliquibus ordinibus initiati sub dicta prohibitione comprehendi; si enim tantùm vellet summus Pontifex clericos regulares comprehendere, id vtique minimè subiceret, & etiamsi Clemēs VIII. id non ita generaliter decideret, ego semper in ea fui opinione, vt putarem omnibus Regularibus, etiam ordinibus non initiatis hoc esse prohibitum spectaculū taurorum & mortiferè esse illicitum, ratione scandali, quòd in animabus videntium eos in prædictis spectaculis ingereretur; cum enim sciant regularibus id esse prohibitum, sine vllo discrimine personarum facto iudicarent quemquam religiosum in agitatione taurorum præsentem Apostolicarum sanctionum esse transgressorem, & de eo vt de contemptore Apostolici præcepti murmurarent, quod probo ex contrariæ partis assertoribus, qui ratione scandali posse regulares in hoc mortaliter peccare affirmant.

ARTICVLVS III.

Vtrum Canonici Regulares possint hodie, sicut Clerici in Hispaniis agitationi taurorum interesse.

RESpondeo dicendo, quòd prout patet ex constitutione S. D. N. Clementis VIII. cuius tenorem retulimus in articulo superiori, Monachis & Religiosis tantùm est prohibitum præfatis spectaculis interesse, & cùm hæc sit lex pœnalis & per consequēs odiosa, non debet vltrà casum in quo loquitur extendi ad Canonicos regulares, cùm secūdum Panormitanum a in pœnalibus & exorbitantibus appellatione Monachi, Canonicus Regularis non veniat. Quod confirmatur: nam Canonici regulares quatenus sunt tales sunt Clerici, vt tradit D. b Thomas, & probat ex eo quòd regula, quam vouent appellatur regula Clericorum, vt videre est apud D. Augustinum & ita appellat eam Gratianus c, & diffinit Pius IIII. quadam sententia diffinitiua, data in iudicio contradictorio & executioni mandata super præcedentia Canonicorum Regularium, & Monachorum, cuius tenorem refert d Nauarrus. At monachi, quatenus tales, non sunt Clerici, argumento aliquorum decretorum e, & sic videmus, quòd pro longè diuersis nominantur in rubrica de statu monachorum, & Canonicorum Regularium; cùm igitur lex f pœnalis non debeat extendi vltra proprium casum, videtur hæc lex de Monachis agens ad Canonicos Regulares minimè extendenda.

At pro contraria parte facit: nam quando est eadem ratio de Canonico Regulari, & Monacho, secundum ius antiquum reperiuntur exæquati, & fit extensio etiam exorbitantium & pœnalium, vt notatur in iure g, & tradit Dominicus, vnde decretum, h, quod vetat Monachis postulare, comprehendit etiam Canonicos regulares, vt dicitur in i iure, & tenet Iason k dicens quòd licèt differant Monachi & Canonici Regulares, tamen dispositio loquens de Monachis, habet locum in Canonicis Regularibus. Quod confirmatur ex traditis à Nauarro l, qui defendit canonicum Regularem non posse esse patrinum, iuxta sententiam Panormitani m communiter receptam, quatenus dicit leges disponentes de Monachis, habere locum in Canonicis Regularibus, quando leges illæ fundantur in Religione, & non continent aliqua verba, quibus significant, nolle includere Canonicos. Et prohibitio præfatæ constitutionis fundatur in religione, cum secundum sacros Canones alienum sit à religione similibus spectaculis religionis alūnos interesse, nec prædicta constitutio continet aliqua verba, quibus significetur nolle summum Pontificem includere Canonicos regulares, imò continentur verba, in quibus id expresse videtur includi, vt patet ex verbis eius, ibi, *cæteris cuiuscumque ordinis & institutis regularibus*, & canonici Regulares sunt instituti à sede Apostolica approbati canonicè professores, prout resoluit Nauarrus n. Et sic ait idem met Nauarrus o, quòd Canonici regulares introducentes, aut admittentes mulieres in eorum Monasteria incidunt in pœnas extrauagantis Pij V. prohibentis religiosis, ne mulieres in ipsa monasteria admittere, aut introducere præsumant, ex cuius resolutione constat leges etiam pœnales & exorbitantes loquentes de religiosis ad Canonicos Regulares extendi, & per hoc respondetur ad rationem dubitandi in principio propositam.

a Panor. in c. quod Dei timorem, in 2. de statu monachorum.
b D. Tho. 2. 2. q. 189 art. 8 ad 1.
c 86 d. cap quando.
d Nauar in c. statuimus. 19. qu. 2.
e ca alia c si cupit, ca legi. 16. qu. 1.
f ca. pœna de pœnis d. 1 l interpretatione ff. de pœnis.
g Dominic in cap. 1. de temp. ordin. in 6. cap. felicis.
h ca monach. 2. 16 qu. 1.
i c. a. 2 de postulat. prælat.
k Iason in Auth ingressi. col 4. vt. pro gl. 1 de sacrosanct. Eccles.
l Naua li 3. consi 11. de stat. monach. consi 5.
m Panor in d. cap. 11.
n Nau. in ca non dicatis. num. 12.
o Nau lib. 5. consi. tit. de regu. consi. 68. pag. 267. n. 3.

ARTICVLVS IV.

Vtrum milites professi in ordinibus militaribus possint interesse taurorum agitationi.

RESpondeo dicendo, videri eos minimè talibus spectaculis posse assistere, cum à S. D. N. Clemēte VIII. cuiuscumque instituti Regularibus hoc expresse prohibeatur, & præfati milites sunt regulæ approbatæ à Sede Apostolica Regulares, prout late diximus & probauimus in primo p Tomo. At contrarium est asserendum: licèt enim huiusmodi milites sint Regulares, non tamen in bullis & breuibus Apostolicis nomine Regularium absolutè prolato veniunt, & ideo in ferè omnibus dispositionibus de Regularibus verba facientibus, quando fit extensio ad Religiosos militiarum, additur, *etiam militiarum:* tum etiam, quia Gregorius XIII. moderando constitutionem Pij V. ordinauit vt laici, & milites quarumcumque militiarum possint agitationi taurorum interesse, quando diebus non festiuis cum debita cautela in circo, vel foro agitantur. Quod si vellet Clemens VIII. quoad dictos milites reuocare, id expresse diceret. Dubium tamēest vtrum professos in dictis ordinibus ordine sacro insignitos voluerit in dictis verbis S. D. N. Clemens VIII. comprehendere, ita vt non possint præfatis spectaculis interesse. Et respondetur, quòd sic, cum hi etiam à Doctoribus tenentibus præfatos milites non esse verè Religiosos, Religiosi dicantur & affirmentur, vt probatum est in superioribus q, & S. D. N. voluit, vt omnes Religiosi à sua indulgētia sint excepti, & iuxta cōstitutionem Pij V. & Gregorij XIII. per consequens non assistere huiusmodi spectaculis esse obligatos, & hoc confirmatur ex constitutione Gregorij XIII. in qua solum laicis & militibus quarumcumque militiarum, & clericis earum hoc non permisit.

p 1. tom. q. 14. art. 6.
q Sup.

ARTICVLVS V.

Vtrum Regularis possit assistere taurorum agitationibus, non vt eos videat oculatim, sed à fenestra abstractus audit rumores, clamores & vociferationes; illic enim se contulit, vt post dictam agitationem videat alia spectacula, vel ludos, vel quia noluit remanere solus domi.

RESpondeo dicēdo, quòd possunt assistere, neq; peccēt mortaliter prædicto modo assistēdo. Quod probatur ex mente prædictarum constitutionum, quę prohibet assistentiam præfatam, quia indecens est, vt homines sacrati talia spectacula propriis videant oculis: regularis autem in hoc casu propriis oculis non vidit: & vbi cessat ratio legis, cessat etiam eius dispositio, vt colligitur ex multis iuribus a.

Nec obstant verba dictarum constitutionum, ibi, *ne eisdem spectaculis intersint*: nam respondetur, quòd quandocumque de mente legis constat suadēte contrarium verbis legis, licèt recedere ab ipsis verbis mentem seruando, vt dicitur in variis iuribus b, & tradit latissimè Baldus dicens, quòd non solum debemus recedere à verbis legis & seruare eius mētem, vbi mens est expressa, sed etiam vbi mens & ratio non est expressa.

Nec minus obstat si instando dicas, ergo, qui per angustissimos cancellos occultissimè viderit dictam agita-

a l. adigere § quàmuis ff de iur. patronat. l miles ff. de mil. test.
b l. credendū in suit ff qui petiere tuto. pos. l scire oportet §. aliud, ff de excusat tuto vbi Bal. & in l. si quis ferme. C. de furt.

agitationem taurorum pœnæ non erit reus, cùm non sequatur dedecus neque inhonestas habitus regularis, & sic cessare videatur ratio legis: nam respõdetur non cessare rationem legis, quamuis cesset in speciali, prout resoluit Tiraquellus *c*, & ideo transgressor erit canonis, quia agitationem vidit, quamuis occultè. Et confirmatur: nam omnia iura prohibentia interessentiam in dictis spectaculis, loquuntur de præsentia & assistentia corporali & morali, in qua sensus & auditus & visus suum officium faciunt, argumento aliquorum iurium *d*, & ita videtur sentire Abbas. Dixi, morali: nam si ibi non fuerit assistentia moralis non peccat mortaliter religiosus assistens, velut, si in sua domo existens videat tauros agitari magis nolens, quàm volens, quia non potest non videre aliquando, licèt aliquibus vicibus oculos à tali spectaculo auertat, quod probatur à simili: nam licèt Doctor legum legens in scholis permittens religiosum in sua lectura sit excommunicatus, vt est cautum in iure *e*, si religiosus tamen habeat domũ iuxta scholam Doctoris, & ex domo propria audiat lecturam, non propter hoc erit Doctor excommunicatus; iam enim inhiberi non potest quin stet in propria domo, & hanc opinionem tenet Gutierrez *f*.

c Tiraq. in tract. cessante causa. 1. p. nu. 132.

d cap. presbyt. 34. d. §. interdicimus in Auth. de sanctiss. Episcopo. collat. 9. Abbas in ca. sententiam, ne clerici vel monac. li. 6. e c. vt periculosa non cler. vel monach. lib. 6.

f Gutier. li. 1. qq. canoni. c. 7. nu. 42. & 43. in 1. impress.

ARTICVLVS VI.

Vtrum licitum sit religiosis in spectaculis desidere & in ludis.

RESpondeo dicendo, hos ludos & repræsentationes & spectacula à multis Gentilium fuisse abominata, prout refert Cælius *g* Rhodig. & Alexander ab Alexandro. Et D. *h* Augustinus, & D. Chrysostomus, & Lactantius reprehenderunt; ait enim Lactantius, Histrionum impurissimi motus quid aliud, nisi libidines docent, & instigant? Quid de mimis loquar corruptelarum præferentibus disciplinam, qui docent adulteria, dum fingunt & simulatis erudiunt ad vera? Quid iuuenes aut virgines faciant, cùm & fieri sine pudore, & spectari libenter ab omnibus cernunt? Admonentur vtique quid facere possunt, & inflammantur libidine in quo aspectu maximè concitantur. Hæc Lactantius. Aristoteles *i* etiam hæc spectacula reprobauit. Et Seneca *k* ait nihil tam moribus alienum quàm in spectaculo desidere. Qua ratione Imperatores *l* Diocletianus, & Maximianus laudarunt quendam gubernatorem qui illud, quod in his spectaculis erat consumendum, in reficiendis muris expenderunt. Et è cõtrario, prout refert Voleterranus *m* fuit Pompeius reprehensus publicè eo quòd excessiuos sumptus in theatris ad hos ludos effundebat, deniq; doctissimè frater Petrus de *n* Ribadeneyra vsum comœdiarum reprobauit, dicens ipsas publicorum peccatorum esse scholas.

g Cælius li. 8. antiquar. lectio. c. 7. Alexan. ab Alex. lib. 6. genial. dierum c. 6. fol. 263. h D. August. apud Rhodig. in d. loco. & D. Chrysost. in Matth. homil. 38. Lactant. lib. 6. cap. 20. i Aristo. li. 7. Poli. cap. 5. k Senec. l l. vn. C. de expensis ludo. lib. 11. m Volaterra. cum Vrbano. li. cap. 29. n Ribadeneyra in libr. de tribulat.

Verum tamen est, quòd Græci & Romani hæc spectacula & comœdiarum & ludorum repræsentationes permiserunt, & loquens de eis, ait angelicus Doctor D. Thomas *o*, quod in rigore sunt indifferentes, & ait quòd ludus est necessarius ad conuersationem humanæ vitæ. Ad omnia autem quæ sunt vtilia conuersationi humanę deputari possunt aliqua officia. Et ideo etiam officium histrionum, quod ordinatur ad solatium hominibus exhibendum, non est secundùm se illicitum, neque sunt in statu peccati, dummodo moderate ludo vtantur, id est, non vtendo aliquibus illicitis verbis, vel factis ad ludum, & non adhibendo ludum negotiis & temporibus indebitis. Hæc diuus Thomas, quem sequitur pater Marcus Annius de Camos *p*. Qui pie sentit hos histriones comœdias ad diuinum, vt dicitur, repræsentare minimè debere, tum propter earum indignitatem, tum propter auditium indeuotam dispositionem, tum etiam quia in talibus repræsentationibus aliqua profana intermiscunt, quæ cum diuinis admisceri indecens omnino est.

o D. Tho. 2. 2. qu. 168. in corp. ad 3.

p Camos in micro. 1. p. dialog. 11. p. 149. col. 2. & sequentib.

Ex dictis infertur rectè in aliquibus religionibus sub grauibus pœnis statui ne religiosi spectaculis & ludis, & repræsentationibus assistant: Imperatores enim Theodosius *q* & Valẽtinianus statuerunt in hunc modum: Quo tempore commemoratio Christi passionis totius Christianitatis magistra à cũctis iure celebratur omni theatrorũ voluptate per vniuersas vrbes earundem populis denegata, vt totæ Christianorum ac fidelium mentes Dei cultibus occupentur; aliud enim est supplicationum tempus, aliud voluptatis. Vnde sanctissimè quidam Archiepiscopus tempore Iubilei tauros agitari prohibuit, & quod tempore sacro iustissimè fieri prohibetur ab hominibus videri & audiri, etiam caueri dignum & iustum debet censeri.

q li. 13. tit. 5. cap. Theodosiani.

QVÆSTIO LXIX.

De testamentis, in duodecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duodecim.

1 *Quid & quotuplex sit testamentum.*
2 *Vtrum religiosi possint facere testamentum.*
3 *Vtrum religiosus professus possit de licentia sui Prælati irritare, aut alterare testamentum ab eo ante professionem factum.*
4 *Vtrum monachus factus Episcopus possit sine dispensatione condere testamentum de bonis acquisitis sine intuitu Ecclesiæ.*
5 *Vtrum facultas testandi data à Papa monacho facto Episcopo intelligatur pro prima vice.*
6 *Vtrum licentia data Episcopis qui fuerunt monachi extinguatur morte Papæ concedentis re integra.*
7 *Vtrum professi in ordinibus militaribus possint testari.*
8 *Vtrum oblati regulares possint testari.*
9 *An si pater monasterium ingrediatur & professus sit, numquid aliquem ex filiis suis meliorare possit in tertia & quinta bonorum parte, vel de illis maioratum facere.*
10 *Vtrum valeat testamentum, in quo instituitur frater Minor obseruantiæ.*
11 *Vtrum per professionem testamentum ante ingressum religionis factum rumpatur.*
12 *Vtrum in testamentis possint testes deponere de verbis testatoris.*

ARTICVLVS I.

Quid & quotuplex sit testamentum.

RESpondeo dicendo, quòd testamentum, secundum Panormitanum *a*, est voluntatis nostræ iusta sententia, de eo quod quis vult post mortem fieri cum hæredis institutione, prout in iure *b* est definitum. Dixi, iusta sententia, quia si est iniusta, putà, quia vult quis exhæredare filium sine causa, non est seruanda, vt dicitur in iure *c*. Dixi, cum hæredis institutione, quia aliter non erit testamentum, vt est in iure *d* decisum. Et sic testamentum non comprehendit codicillum, sed ab eo differt, quia in eo codicillo, dari non potest hæreditas, vel *e* adimi: non comprehendit etiam donationem causa mortis, quę est quasi quædam vltima voluntas. Non refert autem, quibus verbis fiat testamentum, vel hæredis institutio, siue dicatur, Petrum hæredem instituo, siue voluntatem meam eius dispositioni committo, vt dicitur in iure *f*. Nec curandum est de verbis testatoris, modo talia sint per quę de voluntate eius constet, vt in quadam lege *g* dicitur. Et quoddam dicitur testamentum nuncupatiuum & sine scriptis, & est illud in quo testatoris & hæredis & legatariorum nomina, & omnia in eo contenta coram testibus manifestantur, de quo in iure *h* fit mentio; quoddam verò dicitur in scriptis, quod potest quis facere, quando non vult quòd testes, vel aliquis sciat suam dispositionem, quod testamentum multa de substãtia requirit, de quibus Doctores *i* communiter agunt.

a Panor. in rub. de test. b l. 1. cum l. glossa. ff. de testam. c 23. q. 2. ca. si quis. d §. ante hæredis institutionem. Inst. de testam. e §. codicillis. Inst. de codicil. l. 2. & l. si idem. C. de codicil. f cap. cum tu. extra de testamen. g l. fin. C. de testamen.

h l. hac consultissima. C. de testam. §. fi. Inst. eo. i DD. in l. iubemus & in l. hac consultissima. C. de testam.

In præsentiarum autem nolui silentio præterire testamentum Virginis Mariæ Matris Dei, quod refert Niceforus *k* Calistus, in hæc verba:

k Niceforus in histor. eccl. li. 2. cap. 21.

Et

Et tempus mortis instabat cum in Sion super humiliori lecto reponitur, & aderat Ioãnes, qui domui suæ fuerat, & præterea quidquid Hierosolymis erat fœminarum celebrior, vel amoris necessitudine, vel generis propinquitate ei coniuncta essent, tum virgini, discipulo & iisdem aliis ipsa virgo præcepit vt duas eius tunicas vicinis viduis, quæ præter cæteras propensiore erga eam amore ac pietate fuissent, donent. Sub hæc vis lacrymarum ingens ex oculis omnium prosilutur orbitatem suam migratione ipsius complorantium. Ita etiam refert Bursatus *l*.

l Bursat. li. 3. cõs. 18, 3. 226. num. 37.

ARTICVLVS II.

Vtrum Religiosi possint facere testamentum.

RESpondeo dicendo, omnes religiosos etiam Prælatos esse iure *m* prohibitos ne possint testamentum condere post professionem. Dubitauerunt tamen plures autores, an summus Pontifex possit religiosis professis facultatem testandi concedere. Cui quæstioni communis doctorum opinio respondet affirmatiue, vt docet Nauarrus *n*, quia ad hoc non opus est quod monachus habeat dominium & proprietatem bonorum, sed satis est quòd habeat administrationem, cuius quidē administrationis religiosus est capax ipso iure ad celebrandos contractus inter viuos, & ideo autoritate pontificia erit capax ad testandum absque hoc, quòd fiat dispensatio in voto essentiali paupertatis. Quare Prælati superiores non possunt eam facultatem præstare, vt autores doctissimi constanter docent, tum quia ex vniuersali consuetudine ad minus sunt prohibiti, tum etiam quia hæc facultas non pertinet ad obseruantiam regularem; summus tamen Pontifex optime id potest.

m c. prælatū. 19. q. 3. tradunt dd. in rub. de testa.
n Nauar. in c. non dicatis. num. 44.

Sed nunquid aliquis religiosus professus possit in aliquo casu de suis bonis quæ habuit ante professionem, disponere, & testari? Respondetur, quòd si non fecerit testamentum, & habeat filios legitimos, ipsum posse bona sua inter liberos distribuere seruando in illa distributione legum dispositionem, vt cautum est in iure, & ad hoc nulla est necessaria Pontificis dispensatio, sed sufficit licentia sui Prælati & facultas, quia Authentica *o* hoc disponens ad minus est admissa tacitè à Romanis Pontificibus, præsertim cùm in decreto *p* ad literam sit translata, & tradit Nauarrus *q*. Iteram autem dictę Authenticæ volui in hoc loco referre, cùm eam etiam referat Nauarrus. *Si qua mulier, aut vir monasticam vitam elegerit, & intrauerit monasterium liberis non extantibus, monasterio quod ingreditur, res eius competere iubemus; sed si persona liberos habens antequam de rebus suis inter eos disponat monasterium intret, liceat ei postea inter eos diuidere legitima portione nulla diminuta triente vel semisse, & quod eis non dederit, monasterio competit; sed, si omnem substantiam inter liberos diuidere voluerit sua persona suis filiis connumerata partem sibi retineat quæ monasterio competere debeat. Sed si post ingressũ moriatur antequam inter eos diuidat, filij legitimam portionem percipiant reliqua substantia monasterio cõpetente. Nunc autē cũ monachus factus esset, hoc ipso res suas omnes obtulisse videatur si prius testatus non sit, exinde iudicio eius testante lege disponitur, vt si liberos haberet, in quos, aut nihil, aut minus legitima portione quoquo modo donandi titulo contulerit, eatenus substantia monasterio destinata detrahatur, ne quid contingat circa liberos iniquum.* Adeò est verum, quòd Prælatus inferior Papa non potest facere religioso facultatem testandi, vt id intelligatur, etiam si ad pias causas disponat, quia iure *r* communi religioso Prælato id est prohibitum. Quare ait Nauarrus *f* inutilis videtur esse licētia, quam solent aliqui Prælati regulares, vel capitula regularia habentia bona diuisa à Prælato concedere Canonicis, vel Religiosis particularibus ægrotis relinquendi peculia, vel supellectilia sua, vel aliquam partem illorum pauperibus vel famulis, imò Ioannes Trullus *t* sentit peccare cononicum regularem, qui morte instante conficit memoriale aliquod voluntatis suæ de his quæ post mortem suam fieri de illis desiderat. Quod ait Nauarrus *u*, videtur restringendum ad eum qui facit illa ea mente, vt memoriale illud habeat vim obligatoriæ dispositionis; arbitratur enim non esse illicitum consolari eum dicendo, vt sit bona spe, quòd fient de illis illa pia quæ post mortem suam fieri de illis desiderat, & quòd verbo & scripto petat quod cupit. Nec videtur prohibitum id significare post vel ante illam spem datam, nulla promissione ampliori consequuta. Tum quia neque Prælatus neque capitulum faciunt illi facultatem disponendi obligatoriè, neque ipse facit dispositionem verè obligatoriam, nec quam putet esse talem, sed solùm precatoriam, quam si voluerint, possunt iustè implere, qui sibi fecerunt, qualem facere, nec regula neque vlla iura prohibent, & ideo neque nos debemus dicere esse prohibitam, argumento eorum quæ in iure *x* notantur.

o Authen. si qua mulier. C. de sacros. eccles. Auth. nunc autem C. de Episc. & cler.
p c. prælatum 19. qu. 4.
q Nauar. vbi sup. num. 45.
r cap. 2. de testam.
f Nauar. vbi sup. num. 22.
t Trullus li. 1. de ord. cano. reg. cap. 22.
u Nauar. vbi sup.
x c. consuluisti 2. q. 4. c. 2. de transl. præl.

ARTICVLVS III.

Vtrum Religiosus professus possit de licentia sui Prælati irritare, aut alterare testamentum ab eo ante professionem factum.

RESpondeo dicēdo, quòd sententia est Panormit. *y*, cōtra Bartolum & alios citatos à Decio, quicquid ipse vacillet sub finem, quòd monachus non potest post professionem factam reuocare aut alterare testamentum ante illam factum. Quod probat *a* Nauarrus ex quadam Authentica *b*, in qua non conceditur patri professo, quòd si liberos non habeat, quòd possit facere aliquam distributionē, nec per consequēs possit facere aliam à distributione ibi contenta si liberos habeat, probat etiam, quia mirabile est quòd liberos habens possit facere præfatam dispositionem, tum etiam quia regula *c* est generalis, quod non possit reuocare testamentum, qui non potest illud facere, & certum est, vt patet ex dictis in articulo superiori quòd monachus non possit facere testamentum. Et licet vir alioquin doctus tenere tentauerit, quod neque declarationem suæ voluntatis in prædicto testamēto post professionem possit facere, cùm in dicta Auth. solùm illi distributio concedatur casu quo ipse professus liberos in mundo reliquerit, & illud quod nō conceditur, censeatur negatum, ego tamen huic opinioni nunquam potui adhęrere: nam si lite mota super verbis dubiis testatoris, valet testimonium aliquorum affirmantium voluntatem defuncti, prout ab ipso viuo, quando faciebat testamentū, audierunt, ego non video cur nō possit valere testimoniū ipsiusmet testatoris professi declarantis intentionem suæ vltimæ voluntatis; si enim secundū leges canonicas & imperiales ad Principem est recurrendum, vt intentionem suæ legis nobis pandat declarationemque proponat, prout in primo *d* Tomo latè probauimus, cur ad testatorem viuū naturaliter licet ciuiliter per professionem mortuum debet prohiberi recursus, vt dubiam suam vltimam voluntatē explicet, quam impleri ad modū legis in suo testamento *e* mandauit? Nec obstat quod in præfato casu speciali solum professo concedatur distributio inter liberos, & per consequēs videtur negari declaratio: nam respondetur negando consequens, cùm declaratio non sit à iure prohibita ipsi professo, sicut est prohibita distributio, vnde cùm non sit iure prohibita declaratio, non est necessarium quod concedatur. Quod confirmatur: nam professus regularis potest protestando se non facere testamentum, neque vllatenus disponere, rogare simpliciter suum Prælatum vel conuentum, vt pro sua libera volūtate illud, aut illud pietatis opus illi, aut illi faciat, cum hoc non sit disponere neque distribuere, sed tantùm ad pie disponendum verbo pie rogare, & exhortari quod cuilibet religioso, etiam Franciscano licet, quia misericordia est virtus, etiam pauperibus communis, quæ resolutio est vera, & Petrus *f* Cenetus ait eam vidisse practicari à religiosis canonicis regularibus iam defunctis, & similiter in Metropolitana Cæsaraugustana, quæ est etiam canonicorum regularū diui Augustini, ait idem seruari audisse à tempore imminе-

y Panor. in c. in præsenti, de probat. Bart. in Auth. si qua mulier Decius in d. c. in præsent. num. 63.
a Nau. in c. non dicatis, num. 42.
b Auth. si qua mulier. C. de sacros. eccl. 1 ff. de testam.
d to. 1. qu. 11. art. 1.
e infra art. 5.
f Cenetus collecta 124 ad decret in fin. pag. 290.

immemoriali. Confirmatur denique ex dicendis infrà hac quæstione articulo finali.

ARTICVLVS IIII.

An monachus factus Episcopus possit sine dispensatione condere testamentum de bonis acquisitis sine intuitu Ecclesiæ.

RESpondeo dicendo g, D. Thomam & Sotum cum aliis tenere partem negatiuam, quam communem testatur Couarruuias. Cuius opinionis non aliud assignatur fundamentum, nisi quia monachus factus Episcopus non absoluitur à voto paupertatis. At multa sunt quę oppositam sententiã videntur probare veriorem, quia nulla adducitur decretalis, quòd monachus factus Episcopus non possit facere testamẽtum de prædictis bonis: ergo testari potest de his.

g D. Tho. 2. 2. q. 185. art. 5. ad 1. Sot. de iust. & iure lib. 4. q. 5. art. 7. Couar. in rub. de testam. nu. 13. in fine.

Nec obstat votũ paupertatis, quia ab eo absoluitur, vt constat ex quodam decreto h, in quo dicitur quòd consecratio absoluit monachum Episcopum à iugo regulæ monasticæ, vt possit esse legitimus hæres: sed talis non potest esse si non habeat dominium neque proprietatem; ergo est à voto paupertatis absolutus. At hoc argumentum nihil contra nos facit: nam monachus factus Episcopus soluitur à regula monastica, quatenus contraria est dignitati Episcopali, & non quatenus est conueniens, & non est contrarium dignitati episcopali votum paupertatis, & sic adhuc non potest testari, cùm adhuc quoad paupertatem maneat monachus, prout tradit in additionibus ad Speculatorem i. Nec obstat prædictum decretum; intelligendum enim est quòd monachus, quem electio canonica à iugo regulæ monasticæ absoluit, sit absolutus ab onere & labore monasterij: & ideo ieiunare sexta feria secundùm regulam monasterij, vigilijs interesse non tenetur, propter quod non dicit decretum ipsum plenè esse absolutum per episcopatum, & esse legitimum hæredem absolutè, sed dicit quòd sacra ordinatio de monacho Episcopum fecit, & velut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem postea iure vendicandi potestatem habet. Et notandum quòd non dicit legitimus hæres absolutè, sed velut legitimus hæres, quibus verbis vult significare quòd ipse non sit legitimus hæres sibi hæreditatem acquirendo, sicut alij legitimi hæredes sibi immediatè acquirunt, sed quòd ipse iam solutus à iugo monasterij, licet sit frater minor de Obseruantia, iam velut legitimus hæres iugo Episcopatus adstrictus ipsam hæreditatem illi Ecclesiæ, cuius est sponsus acquirat, velut bona acquisita post Episcopatum ipsi met Ecclesiæ, non monasterio, cuius erat professus, acquirit, ita explicat Rebuffus k. Vnde bona Episcopi monachi intestati acquisita ante consecrationem, vel confirmationem monasterio debent obuenire; acquisita verò pòst, suæ Ecclesiæ obueniunt: si verò fuerit Episcopus titularis, sua bona pertinent ad monasterium, prout ait Sotus l.

h c. Statutum 18. q. 1.

i Specul. tit. de stat. mona. q. 23.

k Rebuffus in 3 resp. ... minentia ...

l Sotus vbi sup.

ARTICVLVS V.

Vtrum facultas testandi data à Papa monacho Episcopo intelligatur pro prima vice.

RESpondeo dicendo, quòd Decius m tenuit concessionem summi Pontificis factam Cardinali vel Episcopo ad testandum pro prima vice esse intelligendam, ita vt si primum reuocet testamentum & faciat secundum, primum debeat præualere, quia secundum quasi ex defectu potestatis & licentiæ valere non potest, quam sententiam sequitur Socinus n Iunior, Tiraquellus, Couarruuias & alij relati à doctissimo Lusitano Barbosa, quorum doctorum ratio est, quia in materia odiosa siue restringibili semper dispositio restringitur ad primam vicem & primum actum, vt dicitur in iure o, & tradit Hippolytus. Vnde gratia expectatiua acceptione primi beneficij consumitur, vt tenent Oldradus p & Parisius.

m Decius consil. 512.
n Socin. ... consil. 49. ... Tiraq. in l. boues ... parag. hic sermo, in prin. num. 128. de verb. signif. Couar. in cap. cum in officiis ... de testa. Barbosa in l. diuortio §. ... parag. quod in ... matrim. num. 9
o ... paragr. 1. de prob. ... lib. 6. Hippo-

Sed prædictorum opinionem reprobat q Hieronymus Gabriel asserens se his contrarium consuluisse, & quòd ita iudicaret, nullumque esse verum alicuius iudicij, qui negare possit quod concedens & impetrans intellexerunt de eo testamento, cum quo impetrans decedere vellet, & vltra eum etiam contra prædictos tenet Nauarrus r, & idem latè respondentes rationibus Decij probant Tellus Ferdinandus, Peralta & Æmilius Ferretus.

lyt. in rub. de fideiuss. n. 88.
p Oldra. consil. 229. n. 1. Parisi. consil. 145. nu. 14. lib. 4.
q Gabr. consil. 83. n. 27.
r Nauar. de red. eccles. qu. 3. n. 23. & in apolog. de reddit. q. 9 monit. 9. n. 2.

Nec obstat argumentum in contrarium adductum, ex quadam lege s: nam debet limitari quando agitur de actu suapte natura reuocabili; cùm enim verba debeant intelligi iuxta naturam actus, ad quem referuntur, vt est notum in iure t, quando dispositio & dispensatio refertur ad actum reuocabilem, debet ipsa dispositio & dispensatio intelligi iuxta illius naturam, & sic quòd per primum actum non videatur dispositio consummata & sortiri effectum, ita expressè tenet Baldus v. Item illud procedit in materia nimis odiosa atque ob id districtissimè interpretãda: facultas autem testandi ad pia sicut conceditur Episcopis, non debet censeri nimis odiosa, vt aduertit Nauarrus x. Ex quibus colligitur, quòd Episcopus factus monachus licet non sit solutus a iugo paupertatis, cum tamen hæreditatem post episcopatum ipsi deuolutam acquirat Ecclesiæ, cuius est Episcopus, si ipsi fuerit concessa facultas ad testandum pro causa pia, dispensatio huiusmodi facultatis in primo actu minimè finietur, non obstante dicto paupertatis voto, cum dictum votum nihil addat quominus dispositio dispensationis secundum naturam rei concessæ explicetur sicut explicatur in alijs Episcopis qui aliqua religione nunquam fuerunt professi.

Peral. in l. si quis in prin. n. 94. de leg. 3. Tellus in l. 4. Taur. n. ... Ferret. cons. 12. in princ.
s l. boues. §. sermone ... de verb. signif.
t l. si vnus §. ... & inde ... ff.
v Bald. in ca. 1. in prin. ... de ace. ...
x Nau. d. q. 3. num. 24.

ARTICVLVS VI.

Vtrum licentia data Episcopis, qui fuerunt monachi ad testandum extinguatur morte Papæ concedentis re integra.

RESpondeo dicendo, D. y Thomam dicere quòd religiosus, etiamsi fiat Episcopus nullo modo testari potest, quia sola dispensatio rerum Ecclesiasticarum ei committitur, quæ finitur morte, ex qua testamentum incipit valere: si autem ex concessione Papæ faciat, non intelligitur de proprio facere testamentum, sed autoritate Apostolica intelligitur ampliata potestas suæ dispensationis, vt possit valere post mortem. Ex qua doctrina colligitur, quòd facultas ad testandum facta præfato Episcopo continet gratiam, & per consequens gratiam morte dantis non expirare, vt tradunt iura z, & in casu notabili tenet glossa, per quam rationem in specie proposita hanc sententiam tenet Federicus a, cum quo transit Porcius, & comprobant Æmilius Ferretus, & Bursatus.

y D. Tho. 2. 2. q. 185. art. 5.

Nec obstat, quòd dicta gratia & cõcessio sit odiosa, & quòd per consequens debet censeri extincta morte concedentis, iuxta glossam quandam communiter receptam probatam à Couarruuias: nam respondetur prout responsum est in articulo superiori, quòd scilicet facultas ad testandum facta Episcopo ad pia non est odiosa, & ex sua natura actus ad quem dicta facultas ordinatur, est reuocabilis.

z cap. si super gra. ... de off. ... de eg. li. 6. ... de pr. ... in l. ... num. 6. ... de sepult.
a Federic. cons. 73. Portius cons. 157. Ferret. consil. 11. Bursat. cons. 39. in princ. & nu. 54 li. 1. & cons. 178. num. ... lib. 2.

ARTICVLVS VII.

Vtrum professi in ordinibus militaribus possunt testari.

RESpondeo dicendo, doctissimum Nauarrum b tenere Commendatarios coniugatos, quales sunt in regno Castellæ, D. Iacobi, Alcantaræ, in regno verò Lusitano, Commendatarij Christi D. Iacobi, & Auis etiam prout hodie viuunt & profitentur, non habere dominium rerum, etiam patrimonialium, aut earum quas sua industria acquirunt, sed pertinere ad suas militares religiones, quarum sunt Commendatarij

b Nau. in cap. non dicatis, 12. q. 1. n. 16. q. 1. in 3. q. num. 31. monit. 11. 12. & 13.

datarij professi. Hinc vlterius affirmat seclusо priuilegio, licèt inter liberos distribuere possint portionem legitimam, quæ illis contingit, modò ea bona acquisita fuerint ante professionem, non tamen posse, iuxta quandam Authenticam *i*, distribuere inter liberos ea bona quæ post professionem pertinere ad eos cœperint, ac proinde neque de illis instituere maioratum, aut testari. Cuius grauissimi viri præcipuum argumentum est, quòd dicti Commendatarij sunt verè religiosi, ac proinde incapaces dominij alicuius rei, refertque constitutionem quandam Pij V. qua Commendatariis omnibus aufertur potestas testandi per priuilegia facultatesque alias concessas. Quare vult eos hodie, etiamsi liberos habeant, non aliter testari posse, neque alia bona eis posse relinquere quàm alij religiosi.

i Auth. si qua mulier. C. de sa. rosanct. Eccles.

Hanc opinionem dicit pater *k* Molina Societatis Iesu esse rigidam admodum & improbabilem, vt benealter Molina *l* annotauit. Ait enim quòd ita sunt religiosi, vt tamen perfectè & integrè non sint tales, cùm & castitatis votum quidam eorum omnino habeant dispensatum, nempe Commendatarij Christi in regno Lusitano, qui neque coniugalem castitatem voueant. Cæteri verò magna ex parte eo quòd solam voueant castitatem coniugalem, similiter paupertatem & obedientiam totamque regulam ita habent dispensatam, vt coniugatis degentibus in sæculo extra monasterij claustra alentibus liberos, splendidamque, prout decet, familiam accommodata sunt. Contrariumque eo ipso, quo hæc omnia illis permittũtur, esse omnino irrationabile moraliterque seruatu impossibile.

k Molin. 22. trac. 2. disp. 14. col. 671.
l Molin li. 1. de primogenit. c. 9. n. 69.

Nec verò ita est cum Commendatariis, qui hodie viuunt, est in voto castitatis & cæteris dispensatum, quasi priùs se astrinxerint ad integram castitatem, paupertatem & obedientiam, qualem qui erant à principio institutionis huiusmodi ordinum profitebantur, & per dispensationem liceant eis quæ illis aliis tunc non licebant, sed quia concessum est eiusmodi ordinibus non aliam castitatem, paupertatem & obedientiam in eis profiteri quàm consuetum hodie ab eisdem seruari. Et quamuis quoad obedientiam & paupertatem forma professionis nonnullorum horum ordinum aliquid plus præ se ferant quàm à multis annis seruetur, non plus tamen à superioribus hodie exigitur, quàm quod seruari est consuetum, vsusque & consuetudo tot annorum obtinuisse præscripsisseque videtur, vt non aliter illa obligẽt promittive intelligantur quàm consuetudine à tot annis seruari consueuerunt, præsertim cùm multi eorum, aut ferè omnes nequaquam profiterentur, si ad aliam vitæ rationem, quàm hodie seruari consuetam, tenerentur maximè illi, qui solùm ob habitum honoris gratia cum exigua admodum, aut nulla pensione à Rege soluenda profitentur. Itaque hodie commendæ & habitus præmia militum effecta sunt cum admodum religionis onere, & sic arbitratur pater Molina *m* quòd Commendatarij, de quibus est sermo, dominium habent bonorum patrimonialium, necnon eorum quæ sua industria acquirũt, quin & fructuum commendatarum eo ipso quòd eos percipiunt, possessionemque eorum acquirunt, posseque de his omnibus non secus testari, instituereque maioratus ac cæteri sæculares, vt priuilegiis consuetudineque antiqua à multis annis facere consueuerunt. Confirmarique hoc potest praxi regni Lusitani, quoniam à multis annis non gaudent priuilegio fori quoad hæc omnia, quasi dominium eorum ad ipsos, non verò ad monasterium pertineat, eaque de causa respondere coguntur apud iudicem sæcularem.

m Molina in d. 22.

Ad constitutionem autem Pij V. respondet Molina non esse intelligendam de his Commendatariis coniugatis, de quibus loquimur, qui prout postulat eorum status, antiqua consuetudine dominium habent suorum bonorum potestatemque omnino testandi. Imò addit quòd fortè summus Pontifex non posset ab eis auferre potestatem testandi de rebus patrimonialibus & sua industria acquisitis, cùm nunquam sua professione intenderint abdicare à se dominium horum bonorum, & transferre illud in monasterium, idque habeat vsus & consuetudo, neque pro elemento habitus, pensionis, aut commendæ id efficerent. Intelligendum igitur erit, in Commendatariis D. Ioannis, & in aliis aliorum regnorum, tam virorum quàm mulierum, de quibus constat eos dominos non esse suorum bonorum, vique suæ professionis testari posse secluso priuilegio Sedis Apostolicæ, & ait Molina vsque in hanc diem receptam non esse in Hispaniis prædictam constitutionem, præsertim quoad Commendatarios, de quibus loquimur, cùm omnes absque vllo scrupulo testentur, vt antè testabantur.

Respõdetur deinde quòd Pius V. non reuocat simpliciter potestatem testandi, sed eam tantùm quę dimanabat à priuilegiis Apostolicis, quare facultas testandi, quam prædicti milites habent ex consuetudine & ratione suarum constitutionum, non fuit à Pio V. ablata, vt constat ex præfata constitutione: quare sicut magister ordinis potest dispensare in aliis obseruantiis regularibus cum Commendatariis, ita in factione testamenti, sed pro maiori conscientiæ puritate impetratum est à Gregorio XIII. vt prædicti milites secundum priuilegia Apostolica & consuetudinem antiquam possint testari non obstante dicta Pij V. constitutione.

Gregorius XIII. ad perpetuam rei memoriam.

Romani Pontificis prouidentiæ, & benignitatis proprium est, vbi æquitas suadet, ac Catholicorum Regum vota exposcunt, quæ generaliter à prædecessoribus suis statuta sunt moderari, illaque interdum tollere, quæ facultatem testandi & disponendi de bonis quæ sub regulari habitu militiarum degentes personæ possident adimunt. Licet enim fœlicis record. Pius V. prædecessor noster per suam perpetuò valituram constitutionem inter alias omnes & quascumque licentias & facultates testandi, & aliàs quomodolibet disponendi, & ad certam & quantumuis modicam summam & quantitatem, de rebus, fructibus & bonis immobilibus, mobilibus & se mouentibus inter alios ad magistros, priores, præceptores, milites, fratres & personas militiarum & hospitalium videlicet sancti Iacobi de Spatha, de Calatraua, & Alcantara militiarum Hispaniarum ratione præceptoriarum, hospitalium & beneficiorum Ecclesiasticorum, etiam sæcularium, & aliorum ordinum regularium, ac pensionum, ac fructuum quorumcunque prouenientium, nec non facta vsque tunc, non tamen effectum sortita vigore licentiarum & facultatum prædictarum testamenta, & alias dispositiones huiusmodi, etiam per easdem literas & facultates disponeretur, quod dimidia, vel alia pars rerum & bonorum prædictorum militiis, hospitalibus, domibus & locis, vnde illa prouenirent, vel aliis piis locis relinquerentur, reuocauerit & abolеuerit, decernens testamenta, donationes, & alias dispositiones, quæ prætexu priuilegiorum, facultatum dispensationum, & indultorum prædictorum sic reuocatorum, ac contra dictarum literarum tenorem per quacunque etiam Apostolica autoritate fieri, vel factas prosequi contigerit, tanquam subreptitiè exortas, nullius prorsus roboris, vel momenti esse, nec per eas ius, aut titulum etiam coloratum cuique acquiri posse, & aliàs, prout in eiusdem prædecessoris nostri literis latiùs explicatur. Nihilominus charissimus in Christo filius noster Philippus Hispaniarum Rex Catholicus sancti Iacobi de Spatha, Calatraua, & Alcantara militiarum perpetuus administrator Apostolica autoritate deputatus animaduertens plerosque ex militibus militiarum prædictarum pro fide Catholica tuenda & conseruanda arma induere, & ei rei plerumque perpetuã operam (vt veros Christi athletas decet) nauare, alios verò grauibus negotiis pertractandis esse distentos, & ex earundem militiarum stabilimentis, aut etiam Apostolicis indultis libere vxores ducere posse, & in habitu militari quandam religiosorum imaginem referre, nihilque hominibus, præsertim militibus prædictis gratius euenire posse intelligens, quàm vt libera eis sit de bonis, quæ viuentes possident, tam in vltima voluntate (quando amplius velle non possunt) quàm alias disponendi tributa potestas. Propterea nobis humiliter supplicari fecystis, vt ex consueta Sedis Apostolicæ benignitate opportunè circa præmissa prouidere dignaremur. Nos igitur commodis militum militiarum prædictarum, quibus idem Philippus Rex præest, consulere, ac Philippi Regis voluntati hac in parte satisfacere volentes constitutionisque prædictæ seriem, ac si de verbo ad verbũ insererentur præsentibus

pro expressa habentes, illam necnon illius omnes effectus quoad hoc, vt S. Iacobi de Spatha, de Alcantara, & Calatraua prioribus, præceptoribus, & aliis ipsarum militiarum obtinentibus beneficia, & quouis nomine nuncupatis militibus quæcunq; licentiæ & facultates testãdi, & aliàs quomodolibet disponẽdi de rebus, fructibus & rebus immobilibus, mobilibus & se mouẽtibus, vt præfertur, suffragentur, eademque licentia & facultates in posterum valeant, ac perpetuam roboris firmitatem obtineant, suosque effectus plene sortiantur penitus & omnino Apostolica autoritate tenore præsentium tollimus & abolemus. Nec non testamenta, & alias dispositiones in vim licentiarum, facultatum, & consuetudinum praedictarum iam condita, disposita & ordinata, quae prædicta edita constitutione, iuxta testatoris vel disponentis voluntatem effectum minime sortiri potuerunt & quorum causa adhuc integra est, vt medio hoc tẽpore nihil noui acciderit aduersus eiusdem constitutionis dispositionem, omniaque & singula, quæ in ea continentur, in eum, in quem antequam dicti prædecessoris constitutio prædicta edita fuisset, quomodolibet erant, statũ restituimus, reponimus, & plenariè reintegramus, suosque plenarios & integros effectus, impedimentis omnibus sublatis, quæ ex dicta constitutione prouenerunt, sortiri debere volumus, statuimus, & ordinamus, omnesque & singulos eorundem trium militiarum militibus præsentibus & futuris testandi, & aliàs disponendi de bonis prædictis concessas facultates & consuetudines pro potiori cautela approbamus, & firmamus, illisq; perpetuæ & inuiolabilis firmitatis robur adiicimus, sicque in præmissis omnibus & singulis, per quoscunque iudices ordinarios earundem militiarum, & delegatos, & quoscunque alios etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales (sublata eis & eorũ cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & autoritate) vbiq; iudicari & diffiniri debere, irritumq; & inane si secùs super his à quoquam quauis autoritate, scienter, vel ignorãter cõtigerit attentari, decernimus. Non obstantibus præmissis, aliisque constitutionibus & ordinationibus Apostolicis tam per dictum quàm per quoscunque alios Romanos Pontif. prædecessores nostros, ac nos, sub quibuscunque tenoribus ac formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis decretis, etiam motu proprio, & certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine concessis, etiam iteratis vicibus approbatis. Quibus omnibus etiamsi de eis, eorumque totis tenoribus specialibus specifica & indiuidua mentio, aut quæuis alia expressio exhibenda esset, illorum tenores præsentibus pro expressis & insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, contrariis quibuscunque, &c. Datum Romæ apud diuum Petrum die sexta Octobris. M. D. L X X V I. Pontificatus nostri anno quarto

Cæ. Glorierius.

Ex qua concessione colligitur, quòd omnia priuilegia, quæ circa modum testandi habebant fratres prędictarum militiarum, sunt in suum pristinum statum restituta, ac si constitutio præfati Pij V. edita non fuisset. Videamus igitur, vt nihil remaneat intactũ, quid ipsis à Sede Apostolica sit concessum. Circa quod recurrat lector ad stabilimenta prædictorum militum & fratrum. Pro ordine autem diui Iacobi de Spatha referam in præsentiarum constitutionem Clementis VII.

Clemens VII. Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ex Apostolicæ benignitatis officio cunctorum fidelium, præsertim sub religionis habitu, Domino militantium circa dispositionem bonorum, quæ viuentes possident honestis desideriis, quantum cum Domino possumus, libenter annuamus. Sane charissimus in Christo filius Carolus Romanorum Imperator semper Augustus, qui etiam Capellæ & Legionis, ac Aragoniæ Rex, & militiæ sancti Iacobi de Spatha sub regula sancti Augustini canonicorum regularium perpetuus administrator in spiritualibus & temporalibus per Sedem Apostolicam deputatus existit, suo ac dictorum filiorum de Veles Conchensis diœcesis, & S. Marci Legionis Prioratuum, Priorum necnon fratrum eiusdem militiæ nomine nobis nuper exposuit, quòd licet iuxta statuta & stabilimenta dictæ militiæ, ac illi concessa priuilegia & indulta Apostolica præceptores & fratres milites eiusdem militiæ de bonis sibi à Deo collatis, ac propria cuiuslibet ipsorum industria tam præceptoris quàm ex parochialibus Ecclesiis, capellaniis & aliis beneficiis ipsius militiæ acquisitis certis modo & forma in illis expressis de licentia magistri eiusdem militiæ, siue suorum superiorum testari & de illis disponere possint tantum, cum fratres clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes dictæ militia forsan in ipsis statutis, & stabilimentis, ac priuilegiis & indultis expresse non nominentur, ipsi fratres clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes dubitantes, se eisdem statutis, & stabilimentis ac priuilegiis & indultis gaudere posse in capitulo generali præfatæ militiæ in oppido Vallisoletis Palentinæ diœcesis nouissimè celebrato eidem Carolo Imperatori, & administratori, tunc in Imperatorem electo humiliter supplicarunt, vt liceret à Sede Apostolica licentiam & facultatem de bonis sibi à Deo collatis, & sua industria acquisitis testandi impetrare, & præfatus Carolus Imperator administrator habita desuper cum prioribus dictæ militiæ, & aliis eiusdem consiliariis matura deliberatione eisdem fratribus clericis non conuentualibus, seu pro conuentualibus non deseruientibus sub conditionibus, ac modo & forma infrà scriptis à dicta Sede Apostolica facultatem testandi huiusmodi, petendi, & obtinendi facultatem concessit. Quare dictus Carolus Imperator suo, ac priorũ ac fratrũ militiæ huiusmodi nominibus prædictorũ nobis humiliter supplicauit, vt eisdem fratribus clericis non conuentualibus seu pro conuẽtualibus non deseruientibus de bonis suis, vt præfertur, testandi licẽtiam concedere, ac alias in præmissis opportunè prouidere & de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur priores & fratres clericos non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruiẽtibus præfatos, ac eorũ singulos, quibusuis excõmunicationis, &c. huiusmodi supplicationibus inclinati de Veles & S. Marci Prioratuum prædictorum prioribus, nunc & pro tempore existentibus, & cuilibet eorũ, vt de consilio alicuius ex ancianis monasterij, in quo dicti fratres clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes professionem emiserint eisdem fratribus clericis non conuentualibus, seu pro conuentualibus non deseruientibus licentiam & facultatem, de quibuscunque bonis per eos, tam ratione Prioratuum quàm aliorum beneficiorum quorumcunque pariterque sæcularium, aut aliorum, quàm dictæ militiæ ordinum, quæ aliàs vndecunque sua industria licite acquisitis testandi, & de illis disponendi, sic tamen, quòd quilibet ex eisdem fratribus non conuentualibus, seu pro conuentualibus non deseruientibus vniuersorum bonorum, iurium, actionum, & pertinentiarum suorum singulis annis alteri de Veles, & sancti Marci prioribus, pro tempore existentibus inuentarium dare teneantur, necnon quòd licentia huiusmodi testandi, per eosdem priores concedenda per triennium, & non vltra duret, quo elapso ipsi fratres clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes licentiam huiusmodi de nouo repetere singulis trienniis teneantur. Et si ex negligentia, seu malitia fratres ipsi clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruientes inuentarium bonorum suorum, vt præfertur, dictis prioribus dare neglexerint, aut recusauerint, licentia huiusmodi per eos obtenta, ac inde sequuta nullius sint roboris, vel momenti, neque in aliquo suffragentur, quodque dictis fratribus clericis non conuentualibus, seu pro conuentualibus non deseruientibus obtenta licentia huiusmodi in omnibus, & per omnia succedere debeat prout hactenus succedere consueuit, & quòd ipsi fratres clerici non conuentuales, seu pro conuentualibus non deseruiẽtes (licentia huiusmodi per eos obtenta) in suis testamẽtis, codicillis seu vltimis voluntatibus, à quibusuis dispositionibus per eos de bonis suis pro tẽpore factis & conditis, ac faciendis & condendis, quintam partem omnium & singulorum bonorum, iurium, & actionum suarum deductis debitis & oneribus conuentus monasterij in quo professionem fecerint, reliquas verò partes bonorum huiusmodi, quibusuis personis sibi gratis, & acceptis, non tamen filiis, seu nepotibus ex damnato coitu procreatis, neque adulteris siue inhonestis, aut quarum conuersatio à iure sit eis prohibita mulieribus relinquere possint, & valeant concedendi, & elargiendi plenam, & liberam autoritatem Apostolico tenore præsentium, cùm ad hoc præfati Caroli Imperatoris. & administratoris expressus accedat assensus, autoritatem & facultatem concedimus. Decernentes priores præfatos fratribus, pro conuentualibus, tam in de Veles, & sancti Marci huiusmodi, quàm sancti Iacobi de Spatha Hispalensis, & beatæ Mariæ de Tudia, ac de Villar de Donas, & sancti Monij de Vega, ac aliorum conuentuum dictæ militiæ, siue præsentibus & residentibus, siue absentibus licentiam huiusmodi concedere nullo modo posse. Et sic per quoscunque iudices, &c. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis; ac dictæ militiæ iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, stabilimentis, vsibus, & naturis, cæterisque contrariis quibuscunque, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ M. D. X X X I. 18. Kalend. Ianuarias Pontificatus nostri anno nono.

Ioan. Fauorcianus.

Hen. de Bussyo.

Quo

Quo priuilegio gaudent milites, & fratres ordinis de Auis in regnis Lusitaniæ, ex concessione Gregorij XIII. cuius tenor sequitur.

GREGORIVS XIII.

AD perpetuam rei memoriam. Ex Apostolicæ Sedis, in qua meritis licet insufficientibus diuina disponente clementia constituti sumus, benignitate procedit, vt super eis, quæ personis sub regulari habitu contra Christi nominis æmulos pro orthodoxæ fidei ampliatione, & conseruatione continue militantibus, per eiusdem Sedis clementiam circunspectam, pro tempore concessa reperiuntur, an ad alias eiusdem professionis extendantur personas ambiguitatis scrupulos, pro tempore exercentes declarationis nostræ ministerio dilucidemus, ac in his officij nostri partes fauorabiliter impartiamur. Sanè charissimus in Christo filius noster Sebastianus Portugalliæ & Algarbiorum Rex illustris, qui militiarum sancti Iacobi de Spatha, sancti Augustini, & de Auis Cistercienfis ordinum regni Portugalliæ magnus magister, seu perpetuus administrator per Sedem Apostolicam deputatus existit, tam suo, quàm dilectorum filiorum magistrorum, Conuentus, Priorum, Commendatorum, Præceptorum, fratrum militum, & aliorum religiosorum, ac personarum militiarum prædictarum nominibus nobis nuper exponi fecit, quòd licet ex diuersis Romanorum Pontificum, & præsertim fœlicis recordationis Nicolai V. & Iulij II. & Pauli III. prædecessorum nostrorum priuilegiis, & concessionibus prædictæ militiæ in eodem regno aduersus Mauros, aliosque fidei Catholicæ hostes antiquitus, per sedem prædictam institutæ salubriter, illarum quæ tunc, & pro tempore existentis magistri, seu administratores, Conuentus, Priores Commẽdatores, Præceptores, fratres, & milites eorumque singuli, necnon personæ & loca, domus, ac Ecclesiæ militiarum earundem perpetuis futuris temporibus omnibus, & singulis priuilegiis, prærogatiuis, concessionibus, indultis, libertatibus, conseruatoriis, indulgentiis, exemptionibus, honoribus, literis Apostolicis, & aliis gratiis, ministris, seu administratoribus, conuentibus, Prioribus, Commendatariis, præceptoribus, fratribus, & militibus eiusdem sancti Iacobi, & de Calatraua, ac de Alcantara militiarum in Castella, & Legionis regnis institutarũ in genere quouis modo ab ipsis Romanis Pontificibus & Sede prædicta concessis, & in posterum concedendis, ac quibus illi vtebantur, potiebantur, & gaudebant, ac vti, potiri & gaudere possent quomodolibet in futurum vti potiri & gaudere, ac si eis in genere concessa fuissent, & loco iudicum in literis Apostolicis regnorum Castellæ, & Legionis militiis huiusmodi, pro tempore concessis deputatorum alios iudices, in dignitate tamen Ecclesiastica similiter constitutos in dicto regno Portugalliæ, qui eandem potestatem haberent, quam iudices in eisdem literis deputati habebãt, seu habere possent, quomodolibet in futurum deputare libere, & licite possint, & valeant, nihilominus ac nimium forsan scrupulosis locorum ordinariis eiusdem regni Portugalliæ certis prætensionibus dubitari contingit, an literæ per piæ memoriæ Pium Papam V. etiam prædecessorem nostrum sub Dat. videlicet quinto Idus Ianuarij Pontificatus sui anno primo procurante Christianissimo filio Philippo Rege Catholico, qui militiarum in Castella, & Legionis regnis institutarum huiusmodi perpetuus administrator per eandem Sedem deputatus existit, concessæ priuilegiorum, indultorum conseruatoriarum, & aliarum gratiarum, ipsis militiis regnorum Castellae, & Legionis concessorum prædictorum præseruatione & innouatione à militiis regni Portugalliæ & Sebastiano Regi, ac pro tempore existentibus magnis magistris Conuentibus, Prioribus, Commendatoribus, præceptoribus, fratribus, militibus, personis, Ecclesijs, domibus, locis, bonis, possessionibus, iuribus, & iurisdictionibus militiarum regni Portugalliæ huiusmodi suffragari, & illis gaudere possint, vel debeant, & exinde effectus literarum Pij prædecessoris huiusmodi, quoad regni Portugalliæ militias, illarumque singulas personas prædictas frequenter impeditur, & retardatur, militiæque regni Portugalliæ, & illarum personæ huiusmodi sæpenumero grauamina, iniurias & incommodá sustinent in earum detrimentum, ac priuilegiorum, indultorum & facultatum sibi concessarum cessationem. Cum autem sicuti eadem petitio subiungebat, Magistri, Conuentus, Priores, Commendatarij, præceptores, fratres milites, & aliæ personæ eiusdem sancti Iacobi de Spatha siue in Legionis, Castella, & Aragonum, siue in Portugalliæ & Algarbiorũ regnis cõstituti, siue eiusdẽ professionis existãt, & sub eisdem regularibus institutis militent, neq; alia inter eos differẽtia, quã quòd in diuersis regnis consistũt fore, dignoscantur, ac præmissis in fauorem ipsius militiæ de Spatha & de Auis in genere cõcessa appareãt & nunquã conueniẽs videatur; vt militia prædicta etiã in diuersis regnis instituta diuerso iure fulciri, aut iuuari debeãt, præsertim, quod illæ semper in omnibus, & per omnia per alios Romanos Pontifices prædictos æquiparatæ fuerint, ac propterea, idem Sebastianus Rex nominibus prædictis nobis humiliter supplicari fecerit, quatenus ambiguitatis prædictæ scrupulos antequam altiùs irrepant, ac iurgiorum & litigiorum materiam parturiant, declarationis nostræ ministerio summouere, & aliàs in præmissis, opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui præter commune debitum, quo ex Apostolatus officio cæteris fidelibus debitores existimus, militias regni Portugalliæ, illarumque personas huiusmodi eo specialius paterna dilectione complectimur, quo pro tuitione prædictæ fidei, eiusq; propagatione, atque præsidio contra immanissimos Christi nominis hostes, Mauros scilicet, & alias barbaras nationes, cum propria effusione cruoris, & vitæ periculo continuè decertari facti euidentia cognoscimus, eundem Sebastianum Regem à quibusuis excommunicationis suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, à iure vel ab homine, quauis occasione, vel causa latis si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum harum serie absoluendum, & absolutum fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati eorundem Nicolai, Iulij & Pauli prædecessorum prædictorum vestigiis inhærentes, omnemque dubitationem in præmissis remouere volentes, nec non omnium, & singulorum priuilegiorum, concessionum, indultorum, conseruatoriarum, & aliarum gratiarum, per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, & Sedem prædictam eisdem militiis, tam in Legionis, & Castellæ, quàm Portugalliæ regnis prædictis institutis, illorumque magnis magistris, seu administratoribus, Conuentibus, Prioribus, Commendatoribus, præceptoribus fratribus militibus personis prædictis, ac desuper confectarum & dictarum Pij prædecessoris literarum tenores præsentibus, pro expressis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati omnia & singula priuilegia, prærogatiuas, immunitates, exemptiones, libertates, facultates, indulgentias, conseruatorias, indulta, & alias gratias militiis Castellæ & Legionis regnorum huiusmodi, ac prædicto Philippo Regi, & pro tempore existentibus administratoribus, Conuentibus, Prioribus, Commendatoribus, præceptoribus, fratribus militibus, & aliis personis, Ecclesiis, domibus, locis, bonis, possessionibus, iuribus, iurisdictionibus militiarum Castellae, & Legionis regnis institutarum huiusmodi per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac nos, & Sedem eandem hactenus quomodolibet, tam in genere, quàm in specie concessa, & in posterum concedenda eisdem modo & forma quibus concessa sunt, & in posterum concedentur ad militias regni Portugalliae, ac Sebastianum Regem & pro tempore existentes magnos magistros, seu administratores, Conuentus, Priores, Commendatores, præceptores, fratres milites personas Ecclesiasticas, domos, loca, bona, possessiones, iura, iurisdictiones militiarum in regno Portugalliae institutarum huiusmodi extendi, & illa eis in omnibus & per omnia, ac pariformiter, & æquè principaliter absque vlla prorsus differentia, ac similiter regni Portugalliae, & Sebastiano Regi ac pro tempore existentibus magnis magistris seu administratoribus, conuentibus, Prioribus, Commendatoribus, præceptoribus, fratribus militibus, personis, & Ecclesiis, domibus, locis, bonis, possessionibus, iuribus, iurisdictionibus, militiarũ regni Portugalliae huiusmodi specificè, & expressè concessa fuissent, & concederentur, perpetuò suffragari, ac illis vti potiri, nec non loco iudicum in priuilegiis & aliis literis Apostolicis regnorum Castellæ, & Legionis militiis huiusmodi, pro tempore concessis deputatorum dilectos filios capellanum maiorem prædicti Regis, & successorum Regum Portugalliæ Archidiaconos de Oliuença Bracharen. & Eboren. Ecclesiarum nunc, & pro tempore existentes in dicto regno Portugalliae, qui eandem potestatem habeant, quam iudices in eisdem literis & priuilegiis deputati habent, seu habere poterunt quomodolibet in futurum deputatos esse, ne desuper, per prædictos ordinarios seu alios cuiuscunque status, gradus, conditionis, ordinis, praeeminentiae & qualitatis existens, & cardinalatus honore fulgens, molestari, perturbari, vel inquietari posse ipsasque militias regni Portugaliae, illarumque singulares personæ in eodem statu, quo militiæ regnorum Castellae & Legionis, illarumque personæ huiusmodi, quomodolibet existunt, & pro tempore reperiuntur, & perpetuò conseruari debere, & ita intentionis prædecessorum prædictorum fuisse, & etiam nostræ esse, & perpetuò fore Apostolica autoritate tenore præsentium decernimus & declaramus, & nihilominus, pro potiori cautela eadem omnia & singula priuilegia & prærogatiuas, exemptiones facultates, indulgentias, conseruatorias, indulta, & alias gratias eisdem modo & forma, quibus militiis Castellae, ac Legionis

regnorum earumque superioribus, & personis huiusmodi, vt praefertur concessa sunt, & in posterum conceduntur, & militias regni Portugalliae, illarumque superiores, & personas huiusmodi similiter perpetuo extendimus, illorumque eis autoritate, & tenore praedictis, modo tamen & forma in literis Pij praedecessoris huiusmodi contentis concedimus, & indulgemus, decernentes praesentes literas, nullo vnquam tempore de surreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostrae, vel quopiam alio defectu notari, vel impugnari posse, nec illas sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus, suspensionibus, modificationibus, limitationibus, derogationibus, aut aliis contrariis dispositionibus comprehendi. Sicque per quoscumque iudices, & Commissarios, quauis autoritate fungentes, & sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, ac causarum palatij Apostolici Auditores sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & autoritate iudicari & diffiniri debere, ac ex nunc irritum & inane, si secus super his à quadam quauis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabili fratri Episcopo Amerinen. & dilectis filiis Capellano maiori praedicti Sebastiani Regis moderno, & pro tempore existenti, ac Archidiacono Elboren. per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios praesentes literas, & in eis contenta, quacumque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte praedicti Regis moderni, & pro tempore existentis magni magistri, seu administratoris Conuentuum, Priorum, Commendatorum, praeceptorum, fratrum, militum, personarum, Ecclesiarum, domorum, locorum, bonorum, possessionum, iurium, iurisdictionum, militiae regni Portugalliae huiusmodi, seu alicuius eorum desuper requisiti fuerint solemniter publicationem eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes faciant autoritate nostra literas huiusmodi; & in eis contenta, quaecumque firmiter obseruari, ac singulos, quos eadem litera concernunt illis pacifice gaudere non permittant eos desuper, per quoscumque quomodolibet indebitè molestari, contradictores per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac militiarum praedictarum iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, stabilimentis, vsibus, & naturis, nec non quibusuis declarationibus, inhibitionibus, & decretis, priuilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis: sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & aliis decretis in genere, vel in specie, & motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolica potestatis plenitudine, etiam consistorialiter, ac aliàs quomodolibet concessis approbatis, & innouatis. Quibus omnibus etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis specifica, & expressa, indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quauis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma, ad hoc seruanda esset tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata insertis forent praesentibus pro sufficienter expressis, ac insertis habentes illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter expresse derogamus caeterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod priuilegiorum, indultorum, & aliarum gratiarum praefatarum, ac etiam praesentium literarum transumptis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis plena, & integra, ac eadem fides prorsus adhibeatur in iudicio, & extra, quae ipsis originalibus adhiberetur, si originaliter forent exhibita, vel ostensa. Dat. Romae apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die octaua Iunij M.D. L.XX. Pontificatus nostri anno IV.

Haec concessio est sub sigillo authentico in conuentu de Auis Circa praedicta videantur stabilimenta praedictarum militiarum.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum obligati Regulares possint testari.

RESpondeo dicendo, quòd oblati Ecclesiis saecularibus, & oblati tantùm Ecclesiis regularibus, siue vocentur conuersi, siue non possunt testari, nisi se & sua, praesentia, & futura, Ecclesiis praefatis obtulerint, non quidem quia religiosi sunt, sed quia pia donatione se illa potestate priuauerunt. Dixi *non quidem*, quia religiosi sunt: nam si sunt religiosi, non est dubium quòd ex isto capite etiam testari prohibentur, cuiusmodi sunt in ordine sancti Benedicti; concessum est enim congregationi sancti Benedicti Vallisoletani, anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo quinto à Gregorio XIII. vt hi, qui in praefata religione sub habitu donatorum tria emittunt vota, paupertatis, scilicet, castitatis, & obedientiae, sint verè religiosi, & votum solemne religionis emittere censeantur, prout habetur in libro priuilegiorum *a* dictae congregationis impresso Vallisoleti, anno Domini M.DXCV. & quoad hos cessat illa quaestio agitata per Philippum Francum *b*, an scilicet oblatus etiamsi non sit verè conuersus, possit testari, de qua aliqua tradit Nauarrus *c*.

a Pri. 95. pag. 194.
b Francus in Rubr. de testa. nu 13.
c Non in ca. non dicatis n. 45. in fin.

ARTICVLVS IX.

Vtrum si pater monasterium ingrediatur, & professus sit, numquid aliquem ex filiis suis meliorare possit in tertia, & quinta bonorum parte, vel de illis maioratum facere.

RESpondeo dicendo, quòd Gregorius Lopez *d* hanc excitat quaestionem, & respondet, quòd possit, modò monasterium instituat in parte monasterio ex illis bonis obuentura, subdens, quòd pars illa monasterio competens erit quarta bonorum, ideoque filium etiam in tertia tantùm parte meliorare non poterit, ne monasterio in sua parte quarta pater officiat, & ad hoc etiam confert Baldi *e* assertio dicentis, quòd si Papa concessit monacho, quòd de bonis paternis testari possit, quòd verba ista Papae secundùm ius Canonicum debent intelligi, ex quo iure pars sua monasterio reseruatur. Haec tamen doctissimi & clarissimi viri assertio vera non est, imò ex eius assertione, quam statim affirmat, atque exhibet, conuincitur, dum tenet monasterio quintã partem competere filiis legitimis existentibus, & ita ab eo recedit Molina *f*.

Quod limita & intellige quando inter filios pater disponit, secus si inter extraneos, nisi de licentia Papae testetur, vt ex Philippo Franco *a* videri licet latè hanc quaestionẽ pro vtraque parte examinante. Qui tandem concludit istam esse communem opinionem: plures etiam idem tenentes citat Couarruuias *b*, asserẽs hanc opinionem vsum Christiani orbis recepisse.

Licentia autem testandi à Papa Monacho concessa non finitur, in prima vice, iuxta ea quae resoluta sunt suprà *c*.

d Grego. in l. 17. v. vno de ellos. ti. 5 pa. 6
e Bald. in l. si quando. co. vit. ver. exist lege de inof. testa.
f Moli. de primog li 1. c. 9. n 57.
a Franc. in ru. de test nu. 78. in 6.
b Coua. in c. 1. test. nu 10. cum seq in ca. cum in offi. n. 7. eod ti.
c Supr. hac qu. ar. 4.

ARTICVLVS X.

Vtrum valeat testamentum, in quo instituitur frater Minor regularis Obseruantiae.

RESpondeo dicendo, esse irritum & rumpi testamentum, quando haeres in eo non instituitur: vel si instituitur, est tamen ipse haeres incapax; ex quo concludit Bartolus *d*, quòd cùm fratres Minores, secundùm eorum regulã à iure approbatam & declaratam successionum non sint capaces, si ipsi fratres Minores sint instituti haeredes, & nullum habeant substitutum, vel cohaeredem, testamentum nullum est, & haereditas pertinet ad venientes ab intestato: si autem habet substitutum vel cohaeredem, valet, & similiter, si cohaeredem, & ei accrescit portio fratrum, vbi non est substitutus. Vtrum autem in foro conscientiae talis substitutus, vel cohaeres, aut veniens ab intestato possit in conscientia haereditatem tenere; vide per eum ibi, quia videtur habere hanc maximam, & regulam; quod si talis potest esse certus, quòd testator voluit dispositionem valere iure directo, id est testamenti tantùm, licitè eam tenet in conscientia; si verò sit certus, quod voluit valere, etiam iure codicillorum & omni modo, quo potest, licitè eam non tenet, si vero remanet dubius, neque applicat animum suum ad aliquod praedictorum,

d Bar. in trac. Minor.

sed

ſed manet in eo quod ius præſumit, licitè eam tenet: tamen quia vix reperiri poteſt, qui nō velit manere omni modo quo meliùs poteſt, tutius eſt non tenere, & Bartolum ſequitur Syluester *e*.

e Syl. v. teſta. 1. nu 6.

ARTICVLVS XI.

An per profeſſionem teſtamentum ante ingreſſum Religionis factum rumpatur.

Reſpondeo dicendo, quod magis communis eſt, quod ſi tempore teſtamenti Monachus de profeſſione cogitauit, non rumpatur, ſecus vero ſi de profeſſione non cogitauit, iuxta quandam Bartoli *f* diſtinctionem, quam Doctores magis communiter ſequuntur, vt videri licet per Couarruuiam *g*, & per Franciſcum Francum, & per Tiraquellum, & Molinam. Quod intelligunt vt rumpatur reſpectu partium, quæ ad monaſterium erant peruentura, & quod in dubio ex temporis interuallo colligi poſſet an profeſſionem præmeditauerit.

Et aduertendum quod ſi quis teſtetur ante Religionis ingreſſum, contemplatione tamen ipſius Religionis cogitando de ingreſſu poterit teſtari, etiam non ſeruata ſolemnitate iuris communis. Ita Bartolus *h*, ſi enim hoc permittitur militibus armatæ militiæ, multo magis permittendum eſt huic, qui de proximo accingendus eſt cœleſti militiæ, & ait Iulius Clarus *i* licet hæc opinio patiatur aliquam difficultatem, in practica tamen tenenda eſt propter Bartolum, & aliorum eam ſequentium autoritatem.

f Bar. in auth. ſi qua mulier. C. de ſacroſan. Eccleſ.
g Coua. in c. 2 de teſt. nu. 5. Fran. in rn de teſt. in 6. n. 67 & 69. Tiraq. in l. ſi vnquā. C. de reuoc. donat. v. ſuſce. liberos. n. 45. Moli. de primog. li. 2 c. 9. n. 55. cū ſeq.
h Bar. in aut. ſi qua mulier. n. 7. v. ex hoc dicto C. de ſacr. Eccl. Decius con. 31. n. 3.
i Clarus de teſtam. q. 28.

ARTICVLVS XII.

Vtrum in teſtamentis poſsint teſtes deponere de verbis teſtantis.

Reſpondeo dicendo, quod non ſufficit teſtem deponere de verbis teſtantis, & dicere, quod audiuit illa verba, niſi ſimul dicat, quod vidit teſtatorem, & audiuit illa verba dicentem, iuxta ea, quæ in legibus *k* imperialibus traduntur, vbi dicunt quod coram teſtatore debent teſtes ſigillare, vel ſignare teſtamentum, aliàs non valeret. Bene tamen verum eſt, quod quædam gloſſa *l* tenet contrarium, quæ teſte Cæpola *m* communiter reprobatur. Nec ſufficit dicere, quod certè & clare cognoſcebat vocem teſtatoris: nam aut teſtator facit teſtamentum in infirmitate, & cum infirmitate de facili poſſit mutari mens teſtatoris, eſſet incertum dictum teſtis, vel ſaltem poſſet eſſe incertum, quod iura in teſtamentis abhorrent: aut teſtator facit teſtamentum in ſalute & etiam poſſet eſſe incertum, quantumcumque voce teſtatoris cognoſceret clarè et apertè, cùm alius poſſet ibi ſupponi, qui fingat vocem teſtatoris & ſic poſſit falli teſtis: ideo requiritur, quod etiam deponat de viſo. Quod nota: vidi enim ego in illuſtriſſimo Conuentu S. Ioannis Baptiſtæ oppidi de Eſtremoz patriæ meæ ædificato ſumptibus & donatione domini Ludouici Infantis regnorum Portugalliæ filij illius celebratiſſimi Emanuelis Regis, in quo illuſtriſſimæ & obſeruantiſſimæ moniales nolebat, vt virgo teſtari volens velum deponeret, dicentes Notario & teſtibus ſatis eſſe eius vocem audiri, etiamſi eius facies velo eſſet abſcondita. Quod præſente me fuit decertatum, & tandem contra Notarium obtinuerunt moniales non permittentes præfati veli depoſitionem. Quod ſecundùm iura minimè fieri debuerat, cùm ſecundum ea non ſolum Notarius & teſtes de auditu, ſed etiam de viſu perſonæ teſtantis debeant teſtimonium exhibere, & aduerte, quod monachi, & Mendicantes fratres poſſunt eſſe teſtes in teſtamento, & ita praxis admiſit vt teſtatur Natta *n*, & Iulius Clarus.

k l. ſi non ſpeciales. & in l. ſi vnus C. de teſtam.
l Gloſſ. in l. 2 §. idē Labeo. ff. de aqua pluu. arc.
m Cepol. conſ. 203.
n Natta in repe. §. ex imperfecto poſ. n. 181. Cla. l. 3. recep. ſen. §. teſtam. q. 55. n. 7.

QVÆSTIO LXX.

De teſtamentis quoad eorum executionem, in ſex articulos diuiſa.

Circa quam quæruntur ſex.

1 *An Religioſus poſſit eſſe executor teſtamenti.*
2 *Vtrum fratres Minores poſſint eſſe executores teſtamentorum.*
3 *Vtrum religioſi conſilium ſit ſequendum, quando teſtator mandat quod ſuo conſilio & voluntate, modo ſi vt præcipit, exequatur.*
4 *Vtrum religioſus executor poſſit erogare ſuo monaſterio diſtribuenda pauperibus.*
5 *Vtrum ordinarius poſſit compellere religioſum teſtamenti executorem, vt ſibi reddat rationem.*
6 *Vtrum remaneat ſuſpenſus regularis impediens vltimam voluntatem teſtatoris.*

ARTICVLVS I.

An religioſus poſsit eſſe executor teſtamenti.

Reſpondeo dicendo, quod religioſus etiamſi ab aliquo executor ſui teſtamenti conſtitutus ſit, non poteſt tale munus ſubire, niſi petita prius & obtenta à ſuo ſuperiori licētia, ita in iure *a* definitur, quod ſi non obtenta huiuſmodi licentia aliquid exequatur, totum irritum eſt, & inualidum, iuxta veriorem ſententiam traditam à Couarruuias *b* & Syluestro. Quod confirmatur, quia executor niſi munus vellet acceptare executor non eſt, prout reſoluit Molina *c*. Cùm autem religioſus velle, ac nolle non habeat niſi dependenter à Prælato ſuo, prout dicitur in iure ſuperius allegato, dante cauſam cur non obtenta prius licentia à ſuperiore executor eſſe non poſſit, conſequens eſt, vt acceptatio ipſius non occurrente beneplacito ſuperioris nulla omnino ſit, probatur deinde ex quadam lege *d*, quæ nullum eſſe dicit quod iure reſiſtente, aut prohibente fit, eſto lex, quæ illud prohibet, non ſubiungat, vt ſit nullum: ſuperior autem ſupremus monaſterij, vt Prior, Guardianus, aut Rector, quia ſuis ſubditis facultatem dare poſſunt ad id munus exequendum, eſſe poteſt executor non petita licentia à Prouinciali, aut ab alio ſibi ſuperiore, quando ſuperior ad id eum non aſtrinxit. Ita Syluester *e*. Ratio eſt, quia ſuperior monaſterij quas facultates & diſtributiones poteſt aliis concedere, eiſdem etiā poteſt ſecum vti, quando aliud in ea religione non eſt ſtatutum: religioſi autem Societatis Ieſu videant, quid eius conſtitutiones circa hoc determinant *f*.

a cap. religioſus de teſt. li. 6 & in clem. ... ti.
b Cou. in cap. tua nobis. de teſt. n. 1. Syl. v. teſt. 2. q. 1.
c Molina 2. tract. 2. diſp. 248.
d l. nō dubiū. C. de legib.
e Syl. v. i. ſu
f 6 par. cap. 3 §. 7.

Aduertendum cum Syluestro *g*, quod ſuperior re integra poteſt reuocare facultatem quam dedit ſubdito, vt executor eſſet alicuius teſtamenti ad effectū, vt ſubditus progredi vlterius in executione non poſſit, malè tamen faciet, ſi ſine legitima cauſa eam facultatem reuocet.

g Syl. vbi ſup.

ARTICVLVS II.

Vtrum fratres Minores poſsint eſſe executores teſtamentorum.

Reſpondeo dicendo, quod fratribus Minoribus eſt omnino interdictum executores eſſe teſtamentorum, tametſi præbere poſſint conſilium circa eorum executionem. Ita definitum eſt in iure *h*. Quare, vt Couarruuias *i*, & Doctores communiter affirmant, præcipere poſſunt teſtatores in ſuis teſtamentis executoribus, etiam in rebus exequendis, atque in diſtribuendis his, quæ diſtribuere præcipiunt, conſiliū ab huiuſmodi fratribus petant, tametſi illis auditis nō teneantur tale conſilium ſequi. Ita Couarruuias *k* cum Bartolo & aliis affirmat poſſe teſtatores iniungere executoribus, vt non aliis diſtribuant aliqua, quàm his quibus huiuſmodi fratres elegerint, quin poſſe in ſuis teſtamentis fratribus committere Minoribus, vt ipſi executores eligant, fratreſque tunc poſſe illos eligere.

h Cle. exiuit. de verb. ſig. §. verum etiam
i Couar. in c. tua nob. n. 1. de teſta m.
k Cou. vbi ſu.

l Syl. v. test. 2. q. 2. princip. 7. Mol. 2. 2. tra. 2. disput. 147. col. 152.

Sed contrariam opinionem allegando alios tenet Sylu. *l* quam dicit Molina sibi magis placere, eo quòd prima opinio esset in fraudem legis, si restringeret executores, vt teneantur petere consilium à fratribus Minoribus in rebus distribuendis; esset enim in effectu facere fratres ipsos executores, tametsi ministerio aliorum, neque id cum iure citato, nec cum puritate, ea in parte sui status quadrat. At certè opinio Bartoli, & Couarruuias est tenenda: nam si penetretur ratio, in qua fundatur Clementina id prohibens fratribus Minoribus, cessat in hoc casu; ratio enim praefatae Clementinae *m* est, quia fratres Minores haec sine litigio & contrectatione, vel administratione pecuniae nequeũt expedire, quae ratio viget in executoribus, non autem in consilium dantibus ad exequendum, neque in facultate ad eligendum executores & ad eos nominandos: in his enim nullum legitimum, neque vlla pecuniae contrectatio reperitur; quando enim à testatore centum ducati relinquuntur aequaliter inter quatuor pauperes distribuẽdi, quos elegerint fratres Minores, nullum litigium, nullaque pecuniae contrectatio & administratio ipsis fratribus inde oritur: nam ipse testator distribuit & per fratres fit pauperum electio, quod similiter reperitur, quando ipsi fratres tantum consulunt executores, aut ipsos nominant; praedicta enim sunt meri facti, quod patet, quia cadũt in deportatum, qui non est capax eorum, quae sunt iuris ciuilis, vt patet ex iure *n*. Imò in praedictis solùm fidelitas commendatur, & ipsis fratribus propter multa, quae sciunt in confessionibus, & extra securius praedicta electio & nominatio committitur, melius enim cognoscunt pauperes verecundos & personas fideles ad executione eorum, quae fieri praecipiuntur, quàm alij alterius classis viri, neque praedicta sunt mala, neque habent speciem mali, vt prohiberi fratribus censeantur.

m d. Cle. exiui.

n l. cũ pater §. pater. ff. de le. 2.

Ex his infertur, quòd si distributio alicuius pecuniae relinquatur à testatore distribuenda arbitrio alicuius fratris in necessitates ipsorum fratrum Minorum, talis distributio potest fieri à praedicto fratre haerede sponte soluente, & idem est, si pecunia sit distribuenda in sorores & moniales monasteriorum, quae reguntur per ipsos fratres: & ait Baptista *o* de Salis, quòd Benedictus XII. hoc videtur exprimere; in hoc enim casu nulla inuenitur pecuniae contrectatio, neque aliquod litigium posse eueniri praesumitur. Nec hic aliqua iurisdictio, aut actio acquiritur ipsi fratri, cùm hoc arbitrium magis facti, quam iuris sit, siquidem secundum ipsum arbitrium haeres, vt praesupponitur, minimè à praefato fratre compellitur, quod debuerat aduertere Syluester *p*.

o Baptista de Salis in sum ti. religio. 1. fo. 200. p. 2. co. 2.

p Syl. vbi su.

ARTICVLVS III.

Vtrum religiosi consilium sit sequendum, quando testator mandat, vt suo consilio & voluntate, quod fieri praecipit, exequatur.

RESpondeo dicendo, quòd si testator mandat vt voluntate religiosi omnia exequãtur, idem est quasi executor, & sine eius voluntate nihil fieri potest, sicut sine voluntate executoris fieri nequit, si tamẽ mandat, vt omnia fiant cum eius consilio, tunc necessariò est petendum, sed non necessario sequendum, nisi haeres, vel Commissarius consilium eius sequi teneatur ex voluntate testatoris, si verò dixerit secundum consilium, talis regularis tenetur illud sequi, secundum Albericum *q*, & allegans Ioannem Andream in hanc sententiam inclinat Syluester *r*, qui ait quòd non est necessario sequendum consilium, quando mandatur exequi ex consilio, vel de consilio, vel cum consilio, quod & in simili casu tenet Bursatus *s* probans nullam esse differentiam adhibendam, inter has dictiones, ex, de, & cum, licet aliqui literaliter illas interpretantes dicunt diuersum esse si dicatur, cum consilio, aut si dicatur, de consilio, qui expressè loquuti sunt contra Bartoli *a* sententiam, qui non literam, sed realitatem considerans, nullã inter has dictiones respectu consilij adhibendi apposuit differentiam. At quando ponitur dictio, secundum, dicendo secundum consilium, illa dictio, secundum, clarè denotat consilium non solum petendum, sed etiam necessariò exequendum: sed tu dic, quod attento, quod religiosi cum licentia suorum Praelatorum possunt esse testamentorum executores consilium ab ipsis in casu proposito esse non solum petendum, sed etiam sequendum, cum dicti religiosi in hoc casu, vt participes eiusdem officij constituantur, & per consequens eorum consilium est sequendũ, prout in iure *b* communiter notatur.

q Alber. in ca. nulli. C. de Ep. & cleri.

r Syl. v. consi. n. 4.

s Burs. lib. 1. cons 90. n. 55

a Bar. in l. 1. §. si plures ff. de exer. act.

b c. venerab. de off. deleg.

Et aduertendum, quod quando alicui est commissa executio & distributio in testamento cum consilio fratrum Minorum, casu, quo ipse frater non potest esse executor, tunc de vrbanitate debet eius sequi consilium, & non de necessitate, si tamen proponatur consilium petendum casu, quo ipsi fratres possunt esse executores, tunc temporis debet eorum consilium requiri & sequi: possunt autem fratres Minores esse executores testamentorum, quando distributio debet fieri in ipsos fratres, vel in moniales sui ordinis, ita Bartolus *c* hoc sine aliqua controuersia concludens.

c Bar. in trac. Minoru.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum religiosus executor possit erogare suo monasterio distribuenda pauperibus.

RESpondeo dicendo, quod religiosus executor testamentorum potest erogare suo monasterio illa, quae sunt pauperibus distribuenda, etiamsi solus exequatur, cum in hoc casu distinctio personarum inter dantem & recipientem inueniatur: sibi autem non potest, nisi esset in summa necessitate, quia tunc etiam licet ei capere aliena: secus si non sit solus executor, sed cum alijs, quia tunc potest, ita Syluester *d*.

d Sylu. testamentum 2. n. 2. vers. 5.

Nec supradictis obstat, quod restitutioni obnoxius institutorum, quae restituenda sunt pauperibus, si est pauper, potest sibi totum, aut aliquam partem capere, prout tenet cum alijs Nauarrus *e*, per quod videtur quod praedictus testamẽti executor, si est pauper, potest sibi partem illius, quod restituendum est pauperibus, applicare. Nam quantum ad nostrum propositum praedicta doctrina est limitãda, nisi aliud constet de voluntate testatoris: hic autem constat de eius voluntate cum executorem fecerit pauperem religiosum, & ei mandauerit, vt distribuat inter pauperes, de ipso paupere ab eo cognito nulla facta mentione.

e Nau. c. 17. n. 93.

ARTICVLVS V.

Vtrum Ordinarius possit compellere Religiosum testamenti executorem, vt sibi reddat rationem.

RESpondeo dicendo, quod religiosus testamentarius, etiamsi sit exemptus, vel Praelatus, tenetur reddere rationem Ordinario, & Ordinarius tenetur exigere, prout in quadam Clementina *f* est definitum. Quod Ricardus *g* limitat in religioso habente exemptionem communem, & tamen potente conueniri ratione contractus, vel delicti, seu rei, vt in casu cuiusdam decretalis *h*; secus in eo, qui etiam ex praedictis conueniri non potest, quia talis ab ordinario peti non potest, & hanc opinionem sequitur Sylu. Et huiusmodi sunt omnes Mendicantes, & hi qui eorum gaudent priuilegiis, prout resolutum est in secundo Tomo *i*. Vtrum autem testator possit praecipere Episcopo, ne suus executor rationem reddere teneatur? Respondetur quod non, cum testator non possit facere ne in suo testamento leges locum habeant; voluntas enim pia, rationabilis & iuridica defuncti est executioni mandanda, non autem illa quae illicita est, & contra sacros Canones, prout in specie resoluit doctissimus Couarruuias *k*.

f Cl. religiosi de test.

g Ricar. in 4. dist. 45

h c. 2. de pri. li. 6.

Syl. test. 2. n. 2. v. 4

i 2. to. q. 72.

k Cou in ca. tua nos. nu. 6 de test.

ARTICVLVS VI.

Vtrum remaneat suspensus regularis impediens vltimam voluntatem testatoris.

Vide quid circa hunc articulum diximus in quæstione de suspensione *l*.

l Supra hoc to. q. 55. ar. 2.

QVÆSTIO LXXI.

De testibus, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1. *Vtrum religiosi possint compelli ad iurandum.*
2. *Vtrum monachus possit esse testis in testamento.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Religiosi possint compelli ad iurandum.

RESpondeo dicendo, quòd quæstio proposita iam supra secundo Tomo resoluta est. Nunc autem pro complemento proposui in medium adducere priuilegium Eugenij IV. concessum motu proprio congregationi S. Iustinæ, anno Dominicæ Incarnationis 1434. quod vidi sub sigillo authentico in libro priuilegiorum ordinis D. Benedicti *m* impresso Vallisoleti anno Domini M.D.XCV.

2. num. 4.

m 6. pri. fo. 15. pa. 2.

Eugenius IV. seruus seruorum Dei, ad perpetuã rei memoriam. Si ex debiti ministerij pastoralis, &c. Plané ne Prælatos & monachos huiusmodi, etiam causarum strepitus inquietet, & ab otio sancto deducat, ne quis Prælatos, monachos & personas de huiusmodi congregatione subire de calumnia & veritate dicenda iuramentum, aut deferendum testimonium quacunque de causa compellat inuitos, siue extra ciuitates, & diœceses suas trahat, siue in eos, vel eorum aliquem propterea excommunicationis, vel alterius censura, seu pœnæ sententiam proferat, per literas Apostolicæ Sedis, vel legatorum eius, nisi in eisdem literis de huiusmodi indulgentia plena expresiè, ac de verbo ad verbum facta fuerit mentio specialis, eadem autoritate indulgemus excommunicationis, suspensionis & interdicti, & alias sententias, si quas in eos, vel aliquem eorum contra indultum huiusmodi promulgare contigerit, decernentes præsentium tenore irritas & inanes, Prælatorum verò monachorum conuersorum commissorum, & Nouitiorum ipsius congregationis testimonia in causis ipsorum ciuilibus & criminalibus in iudicio, & extra iudicium legitima sint & iuridica, & vt eis liberè, & licitè vti possint concedimus per præsentes. Adiicientes etiam quod si quandoque contigerit per aliquem, aut plures actus contra huiusmodi, aut quæcumque alia decreta, priuilegia, indulta, gratias, & immunitates præfatæ congregationi concessa, aut ipsorum aliquid à quocumque cuiuscumque conditionis, dignitatis, & gradus, seu status existat, & negligentia, vel ignorantia præsentium & futurorum, quibus ea conceduntur, aut alia quauis causa aliter attentari vel obseruari ignoranter, vel scienter, nullum tamen per hoc præiudicium decretis, priuilegiis, indultis, gratiis & immunitatibus præfatis volumus generari, sed illa in suo robore & vigore permanere. Non obstantibus in Constantiensi, & aliis Conciliis, ac felic. recor. Innocentio IV. &c.

ARTICVLVS II.

Vtrum monachus possit esse testis in testamento.

REspondeo dicendo, monachum in testamentis testem esse posse, vt in quadã decretali *a* probatur, hanc opinionem tenet Baldus, & firmat Speculator. & Ioannes Andr. & approbat Bart. Imò ait Guido *b* Papæ, absit quod testamenta, vel aliæ vltimæ dispositiones, in quibus religiosi, etiam Mendicantes pro testibus adhibentur, debeant propter hoc irritari, imò quòd tales pro testibus adhibeantur in vltimis volũtatibus, tenet communis obseruantia.

Nec obstat, inquit, dictum Ioannis Fabri *c*, qui videtur tenere, quod non valeant; ipse enim fine lege loquitur; licet enim tales religiosi pro testibus adhibiti testimonium in iudicio ferre non possint sine superioris licentia, non propter ea sequitur, quòd ipsa dispositio vitietur, sicut dicimus in excommunicato, qui à testimonio ferendo repellitur à iure *d*: attamen testamentum, vel contractus, in quo adhibetur pro teste, non vitiatur, prout tenent Speculator *e*, & Innoc. Hoc etiam probatur in religioso dato pro executore in testamento: nam datio valet, licet ipse officium illud exercere non possit, sine superioris licentia. Quod ita vidisse iudicatum in Curia Parlamenti asserit idem Guido.

a c. nuper. extra. de testi. Bal in l. 1. verbo super. q. 10. C. de sacr. Eccl. Spec. ti. de test. v. quid de monac. & ibi Aud. Bar. in l. in tantũ. §. vniuer. ff. de rerũ diui. b Guid decis. Delph. q. 517 c Faber Inst. de test. §. test.

d ca. [illegible] ex. de test. [illegible]

Hæc autem communis sententia ampliatur vt procedat, etiamsi in eo testamento monasterium sit hæres institutum, aut ei sit aliquid legatum, cùm monachus in causa alterius monachi testis esse possit, prout habet communis consuetudo, & obseruantia, teste Natta *f*, subdente hoc esse valde rationabile, nam solent à testatoribus adhiberi, tanquam legaliores, sub spe quòd eorum voluntates non reuelent.

f Natta [illegible] 181 C. [illegible] test.

Aduertendum tamen quòd licentia prædicta debet apparere in actis, aliter monachus examinatus nihil probat, quod vt verissimũ probat Ioannes de Amicis.

Ioan de [illegible] n. 17. & [illegible]

Reliqua autem pertinentia ad testes iam suprà secundo Tomo sunt satis disputata.

QVÆSTIO LXXII.

De Tertiariis ordinum in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

1. *Vtrum ordo Tertiariorum B. Francisci sit religio, & vtrum eius alumni sint verè religiosi.*
2. *Vtrum Tertiarij ordinis D. Dominici sint verè religiosi.*
3. *Vtrum Tertiarij D. Augustini Carmelitarum & Minimorum sint religiosi.*
4. *Quo habitu præfati Tertiarij vtantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum ordo Tertiariorum B. Francisci sit religio, & vtrum eius alumni sint verè religiosi.

REspondeo dicendo, quòd vt constat ex his, quæ tradit autor *g* libro nostræ sacræ religionis Minorum originis, quod cum ad feruentissimam Seraphici patris Francisci Prædicationem plures, tum homines, tum etiam mulieres matrimonialibus legibus astrictæ conuerterentur cuperentque sibi aliquam regulam certasque leges dari, quibus vitam, iuxta Euangelicæ legis perfectionem fœliciùs instituere possent, adiecit Beatus ipse pater, vt & tertium ordinem, quem de pœnitentia dici, atque virginibus vxoratisque, nec non solutis communẽ esse voluit, anno Dominicę Incarnationis 1221. institueret. Cuius etsi certa regula ab ipso B. Patre Francisco tradita non inueniatur, certissimum tamẽ est aliquas sibi leges, quibus eius alumni in veriusque hominis conuersatione, corporali scilicet, & spirituali, vti deberent, ab eodem fuisse præfixas, hasque à summo Pontifice Nicolao IV. *h* in vnum collectas, & moderatas, atque in regulæ formam à præfatis Tertiariis, tum solutis, tum quoque, vxoratis obseruandæ redactas. Quem quidem ordinem Hono. III. Pontifex maximus confirmauit, & Gregorius IX. Innocentius IV. atque Nicolaus V. summi itidem Pontifices plurimis fauoribus, atque priuilegiis prosequuti sunt. Cùm igitur sacra hæc Tertiariorum confraternitas in dies magis, magisque excresceret melius[illegible] audiret illustrissima simul, atque pientissima Angelina à Termis, Ciuitellæ apud Brutios Comitissa coacta bona il[illegible]strium iuuencularum manu, Fulginaque Vmbriæ ciuitas est, & conuentum sub titulo S. Annæ sibi construxit, & illũ cum sociis ingressa tribus monasticis votis, castitatis, scilicet, obediẽtiæ, atque paupertatis emissis, ibidem

g De [illegible] Roma[illegible] Hist. [illegible] eiusd. fo. 52.

h Nic. [illegible] impr. fo. [illegible] cons. [illegible]

ibidem ad mortem vsque sanctissimè perseuerauit, cuius exemplo sanctissimæ aliæ virgines permotæ, collatis in medium propriis facultatibus octo monasteria, in quibus sub habitu, atque legibus tertij ordinis beatissimi patris Francisci conuenirent, in diuersis Italiæ partibus post breuissimi temporis spatium ædificari curarunt. Et ab his sacra Tertiariorum religio initium sumpsit. Quã & Martinus V. & Euge. IV. i Pont. Max. statutis, atque Apostolicis constitutionibus & concessionibus honestarunt. Cumque ad harum sororum exemplum plurimi quoque viri, & cœnobia erexissent, & ibidem sub habitu, & norma præfati tertij ordinis triplici monastico voto emisso religiosè cõmorarentur, & isti, atque illæ supra modum multiplicatentur, Leo X. k Pont. Max. huiusmodi tertium ordinem confirmauit, sibique propriam regulam ab ea quam Nicol. Papa IV. prius condiderat, vtcunque dissimilem, anno Domini 1521. die verò 20. mensis Ianuarij, sed Pontificatus eius, anno VIII. præscripsit. *Vnde Sixtus IV. statuit, ac decreuit, quod votũ obedientiæ paupertatis & castitatis emissum à Tertiarys B. Francisci habeat vim & valetudinem voti solemnis, ac omnem inducat effectum, quem inducit votum solemne factum cuicumque de religionibus à Sede Apostolica approbatis. Ac districtè praecipiendo mandauit omnibus & singulis cuiuscumque gradus, dignitatis, ordinis aut conditionis fuerint, sub quorum cura vel iurisdictione praedicti Tertiarij fratres, vel sorores tunc degebant, aut in futurum degere contingeret, ne fratres, vel sorores praenominatos præfatum votum, modo prædicto emittentes matrimonium contrahere, vel antè contractum consummare, aut religionem ipsam dimittere, & ad sæcularem vitam redire permittant, decreuitque irritum quidquid in contrarium actum fuerit. Ac ipsos fratres & sorores id facientes excommunicationis sententia innodatos fore.* Ex quibus colligitur quod Tertiarij fratres sunt in triplici differentia. Quidam enim illorum & primi tempore sunt illi, quia non faciunt tria vota essentialia religionis, neque in congregatione viuunt, sed in propriis domibus cum suis vxoribus & filiis, aut familiis, prout aliæ personæ sæculares, excepto, quod obseruant ea, quæ in regula per Nicolaum IV. compilata continentur. Alij Tertiarij sunt qui faciunt prædicta tria vota in manibus sui ministri, vel ministræ coram sua communitate: sed hi subdistinguuntur, quia aliqui istorum post emissionem votorum, seu professionem prædicto modo factam remanent, & viuunt in communi. Reliqui verò licet faciant professionem in communitate, tamen postea non viuunt in communitatibus sui ordinis, scilicet in aliquibus Eremitoriis, vel Ecclesiis separatis à conuentibus dicti ordinis, & vt omnia dispersa & confusa in hac materia clariora fiant, accipiat lector sequentes conclusiones.

i *Mon. in 1. imp. fo. 46. & in 2. fo. 42. conc. 47.*

k *Supp. fo. 35 conc. 119.*

Prima conclusio, illi Tertiarij, qui ordinati fuerunt per B. Franciscum, non erant verè religiosi, secundum Panormitanum; eorum enim institutũ licet fuerit per Papam approbatum, fuit tamen approbatũ, vt quidam modus bene viuendi, vt etiam expressè tenet D. Thomas a. Vtrum autem hi inter personas Ecclesiasticas enumerentur, dictum est in superioribus b.

Panorm. in rn. de reg.

a *D. Tho. 2. 2. q. 187. ar. 4. ad 3.*

b *Supra hoc to. q. 1.*

Vnde super tales Tertiarios non possunt fratres Minores habere aliquam iurisdictionem, possunt tamen habere aliquam indulgentiam, seu curam spiritualem pro directione animarum illorum, vtpote audiendo confessiones illorum, & cõferendo illis sacramentum Eucharistiæ frequentiùs, quàm aliis fidelibus, nec non communicando eis aliquas indulgentias, & peccatorum remissiones, & alia similia spiritualia, quemadmodum fit confratribus & ratione prædictorum tantùm est quædam mutua obligatio, sine præiudicio decimarum & tributorum, ac iurisdictionum Ecclesiasticarum & sæcularium, quibus manent semper obligati, vt alij merè sæculares, vt patet ex his quæ à Leone X. ordinata sunt in Concilio Lateranẽsi relato in ordinis Supplemento c. Et notandum quod omnes mulieres tertij ordinis modo vouerint castitatem, modo non, modo gaudeant priuilegiis nostris, modo nõ, non sunt veræ religiosæ, & multis nominibus vocantur: nam in Italia vocantur Bizochæ, alibi Pinzocheræ, in Hispania Beatæ, alibi Mantilatæ, & communiter dicuntur etiam Tertiariæ & de pœnitentia.

c *Sup. fol. 16 conc. 86.*

Secunda conclusio, In aliquibus partibus reperiuntur aliqui, qui Tertiarij nominantur, quorum nulla inuenitur facta professio, sed ab aliquibus fratribus habitum Tertiariorum receperunt, viuunt in aliquibus Eremitoriis, seu in domibus sæcularibus, qui non solùm non sunt religiosi, sed vt temeritatem committẽtes debent reputari, ideo debent procurare fratres, vt præfati Ecclesiastici ordinariis procedant cõtra tales cùm deferant habitum, cuius ipsi non sunt, prout in secundo Tomo in simili casu latè diximus.

Tertia conclusio, Tertiarij, qui iuxta concessionem Sixti IV. emittunt tria vota essentialia, sunt verè religiosi exempti ab omni iurisdictione Ecclesiastica subiecti Generalibus fratrum Minorum. *Sixtus enim IV. statuit, quod Generales & Prouinciales ministri ordinis Minorum, & eorum Vicary tam conuentuales, quàm obseruantes habeant sub sua iurisdictione omnes fratres, & sorores tertij ordinis B. Francisci, vbilibet infra prouincias eis commissas consistentes, ac eos charitatiue visitent, & eosdem iuxta regularia instituta dicti ordinis instruant & reforment, nec non & corrigant, etiam per ablationem habitus dicti tertij ordinis, si id qualitas excessus exegerit. Similiter statuit, quod prædicti Prælati ordinis Minorum possint recipere volentes aggregari huiusmodi tertio ordini. Ac etiam quod possint eisdem Tertiariis deputare visitatorem, seu confessorem praedicti ordinis Minorum de Obseruantia, vel conuentualium, prout eis plus placuerit qui eisdem Tertiariis omnia Ecclesiastica sacramenta ministrare debeant.* Ita habetur in Monumentis d ordinum. Quæ constitutio licet aliquorum Pontificum decretis fuerit aliquando mutata concesso eisdem Tertiariis Ministro generali, sicut habent aliæ religiones; hodie tamen Generalis ordinis Minorum de Obseruantia saltem in his Hispaniarum partibus, est pater, etiam Generalis huius Religionis, & licet in Hispania aliqua Tertiariarum prouincia inueniatur suũ recognoscens Prouincialem, prædictus tamen Prouincialis cum tota sua prouincia prædicto Generali subditur, quoad omnia. Verum est tamen quòd aliquæ Moniales consentientibus patribus de Obseruantia Ordinariorum, iurisdictioni se subdederunt, & vtinam omnes Moniales cuiuscumque instituti regulares Ordinario subderentur, præsertim in nostra religione Minorum, in qua de earum possessionibus, & redditibus non possumus secundùm nostrum institutum, ita curare, sicut fratres aliarum religionum.

d *In 1 impr. fo. 8 & in 2. f. 92. cõc. 201*

Quòd autem prædicti Tertiarij, & Tertiariæ sint verè religiosi, probatur: nam illi faciunt professionem trium votorum essentialium in religione approbata secundùm regulam approbatam à Sede Apostolica, quod sufficit vt sint verè religiosi, vt definitum est à Boni. VIII. & nos latè explicauimus in primo Tomo quæstionum regularium. Quod confirmatur, nam votum fit solemne, tum in professione certæ regulæ, tum in maiorum ordinum susceptione; solemnitas enim fieri non consueuit, nisi dum quis per susceptionem noui status rei alicui mancipatur; non enim solemnitas nuptialis salubriter adhibetur, nisi dum vterque coniugum alteri se mutuo tradit, statumque matrimonialem profitetur, qui publicitus innotescere debet: per susceptionem autẽ sacri ordinis, puta Subdiaconatus diuino se homo addicit ministerio firmum statum suscipiens clericalem, similiter in professione certæ regulæ à sede Apostolica approbata, quando per abrenunciationem sæculi, propriæque voluntatis statum quis perfectionis assumit: igitur tunc fit votum solemne. Confirmatur deinde: nam in opinione D. Tho. solemnitas voti attenditur secundùm benedictionem & consecrationem, non quòd in benedictione & consecratione voti solemnitas consistat, sed quòd illa benedictionis solemnitas adhibetur in signum voti, in quo fit actualis traditio, sicut solemnitas nuptiarum non est de essentia matrimonij, sed est eius testimonium: in præsentiarum autem fit actualis istorum Tertiariorum cum sua religione mutua traditio, autoritate Ecclesiæ, ita quòd sicut per actualem mutuam traditionem & con-

consensum in matrimonio carnali, quoddam indissolubile vinculum consurgit, ita etiam in professione, quod est matrimoniũ spirituale, quoddam vinculum perpetuum & inseparabile inter profitentẽ & statum religiosum, quem assumit, eueniat, vt patet ex traditis à Soto *c*. quòd autem Tertiarij, de quibus in hac conclusione loquimur, hoc modo solemniter profiteantur, patet ex Bulla Sixti IV. ibi, *habeat vim & valitudinem voti solemnis, ac omnem inducat effectum, quem inducit votum solemne*, qui effectus statim declaratur prohibendo, ne contrahant matrimonium, & si secus factũ sit, irritum & inane iudicetur, in qua inhabilitate ad contrahendum secundum Caietanum voti solemnitas consistit, prout tradit Sotus *a*, quod ex eo euenit, quia in professione fit illa actualis & indissolubilis traditio, propter quod Sixtus IV. statim addit, quod prædicti sic traditi & ligati ad sæcularem vitam minimè gentium redire possunt. Quod ex dicendis in articulo sequenti manifestius patebit. Aduertendum tamen, quòd actualis & indissolubilis traditio professionis est ab Ecclesia, vt Scotus *b* opinatur, non verò à iure diuino, sicut est indissolubilitas matrimonij, cum respectu matrimonij habeamus illud oraculum diuinum *c*, *quod Deus cõiunxit homo non separet*, respectu tamen professionis nullum extet simile oraculum diuinum.

c Soto li. 7. de iust. q. 2. ar. 5

a Sot. vbi su.

b Scot. in 4. d. 38.

c Matth. 19.

ARTICVLVS II.

Vtrum Tertiarij ordinis Diui Dominici sint vere religiosi.

RESpondeo dicendo, quòd Florentinus *d* in suo historiali dicit B. Dominicum, etiam instituisse tertium ordinem, seu Tertiarios fratres, & sorores de pœnitentia. Et forte hoc fecit imitando B. Franciscum in hoc, qui fuit contemporaneus eidem, qui quidẽ B. Pater noster Franciscus, quia primus omnium hos Tertiarios, seu fratres de pœnitentia instituit, ideo ei specialiter Ecclesia hoc tribuit specialius de eo cantans, tres ordines hic ordinat, &c. Imò Augustinienses etiam habent suos Tertiarios, seu Corrigiatos fratres de pœnitentia, de quibus articulo sequenti dicemus: quantum autem ad id quod in titulo articuli proposuimus decidendum, sciendum est, quod Iulius II. die XIV. Decembris, anno Domini millesimo quingentesimo nono, Pontificatus sui anno septimo in breui directo, dilecto filio Thomæ de Vio Caietano generali Ministro ordinis Prædicatorum, in hunc modum ait, *Et insuper quod mulieres prædicti ordinis, quæ sorores de pœnitentia nuncupantur, & collegialiter viuunt, si tibi placuerit (& illæ hoc cupiant) ex benignitate Apostolica tria vota religionis in manus tuas, aut illorum, quos ad hoc duxeris deputandos, emittere licite valeãt.* Et idem Iulius II. in alio breui directo eidem Generali ait, *Sorores quoque de pœnitentia B. Dominici nuncupatæ collegialiter viuentes, & volentes vouere tria vota religionis, iuxta nostram concessionem eadem autoritate volumus, vt profiteantur obedientiam tibi & pro tempore existenti Magistro generali, vel alteri vices Magistri generalis gerenti, vsque ad mortem secundum regulam D. Augustini, & propter hoc tamen non teneantur ad clausuram, neque ad officium diuinum, magis quàm ex sua regula tertij habitus tenentur.*

d Floren. 3. p. ti. 23. c. 14. § 2.

Quarum concessionum tenorem considerantes doctissimi patres Dominicani sibi persuaserunt virtute earum, præfatas Tertiarias non esse, nec definiri esse propriè religiosas, sed summum Pontificem earum statum, vt pium approbare cum aggregatione trium votorum simplicium, per quæ licet fiat secundum Scotum *e* actualis traditio, non tamen ex tali traditione resultat vinculum indissolubile taliter, quòd si contraherent matrimoniũ, minimè valeret, propter quod ad omnem dubitationem tollendam prædicti patres, à Paulo III. huius difficultatis solutionem impetrarunt. Qui respondit in hunc modum.

e Scot. in 4. dist. 38.

Dilectis filiis Magistro generali, & Prouincialibus & conuentualibus Prioribus, vniuersisque fratribus ordinis Prædicatorum.

PAulus Papa III. dilectis filiis salutem, & Apostolicam benedictionem. Exponi nobis nuper fecistis quòd licet alias felicis recordationis Sixtus Papa IV. prædecessor noster accepto per eum quòd quidam fratres & sorores tertij ordinis S. Francisci, ex eius vel prædecessorum suorum Rom. Pontif. speciali concessione collegialiter viuentes post annum probationis in manibus sui ministri, seu ministræ ab eorum collegio canonice electi, vel electæ coram toto suo collegio tria substantialia vota emittebant, & quod à plerisque dubitatur, an talia vota essent solemnia & religionis obseruantiæ obligarent, per suas literas decreuerit & statuerit, vota præfata, vt præmittitur, emissa, vel quæ in futurum emittentur, de cætero eam vim & efficaciam habere, quam solemnia vota habent, & omnem inducere effectum, quem inducunt ipsa vota solemnia facta per quoscumque religiosos & religiosas de religionibus à Sede Apostolica approbatis. Mandauit omnibus & singulis cuiuscumque gradus, dignitatis, conditionis, ordinis essent, sub quorum cura, vel iurisdictione fratres vel sorores præfati degebant, vel morabantur, aut degere, vel demorari contingeret in futurum, ne de cætero fratres, vel sorores præfati præfata vota, modo præfato emittentes, matrimonium de cætero contrahere, vel antea contractum post emissa huiusmodi vota consummare, vel religionem ipsam dimittere, & ad sæcularem vitam redire permitterent. Quodque si ipsi fratres & sorores contrarium fecissent, matrimonium huiusmodi nullum fuisse & esse Apostolica autoritate decernerent, ac ipsos fratres & sorores id facientes excommunicationis sententia innodatos tamdiu denuncient, donec ad cor reuertentes habitum dictæ religionis resumerent, & votum ac professionem suam, iuxta statuta & consuetudines dicti ordinis obseruarent, meruissentque ab huiusmodi excommunicationis sententia à suis superioribus absolutionem obtinere, prout in eisdem literis plenius continetur, ac omnia & singula priuilegia & indulta Apostolica, autoritate eidem ordini S. Francisci quomodolibet concessa vobis & ordini vestro generaliter communicata fuerint. Nihilominus, quia literæ prædecessoris huiusmodi vobis & ordini vestro prædictis, ac sub cura degentibus sororibus tertij ordinis, seu tertiæ regulæ S. Dominici collegialiter, vt præfertur viuentibus, & specialiter communicata non reperiuntur, à nonnullis hæsitatur, an literæ praedecessoris huiusmodi etiam in fratribus & sororibus dicti ordinis tertij, seu regulæ tertiæ S. Dominici in collegialiter viuentibus, quæ tria vota huiusmodi emittere consueuerũt locum sibi vendicent. Quare nobis humiliter supplicari fecistis, vt omnem hæsitandi materiam tollere, aliasque vobis & ordini vestro, præfato in praemissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur quarumcumque animarum saluti obnubilantia dubia, de cordibus fidelium tolli cupientes, huiusmodi supplicationibus inclinati dicta autoritate Apostolica tenore præsentium decernimus & statuimus, quòd vota per fratres & sorores tertij ordinis, seu tertiæ regulæ S. Dominici huiusmodi eo modo emissa secundumque vota per fratres & sorores dicti ordinis tertij S. Francisci emissa, iuxta decretum prædecessoris huiusmodi solemnia sint, & censeantur ac eundem effectum prædictum faciant, & ad religionis obseruantiam arctent & obligent. Mandantes omnibus & singulis sub quorum cura, aut iurisdictione fratres, aut sorores tertij ordinis, seu tertiæ regulæ S. Dominici huiusmodi degunt & morantur, seu in posterum degere, vel morari contigerit, cuiuscumque gradus, dignitatis, ordinis, aut conditionis existant, ne de cætero fratres, vel sorores tertij ordinis, seu tertiæ regulæ Sancti Dominici huiusmodi, qui prædicta vota modo præfato emiserunt matrimonium contrahere, seu ante contractum post emissionem huiusmodi consummare, aut religionem ipsam dimittere, & ad sæcularem vitam redire permittant. Quodque si ipsi fratres, vel sorores contrarium fecerint, matrimonium huiusmodi nullum fuisse, & esse, eadem autoritate decernentes ac fratres, vel sorores hoc facientes excommunicationis sententia innodatos esse tamdiu denuncient; donec ad cor reuersi habitum religionis sancti Dominici resumpserint, & votum ac professionem suam, secundum statuta & consuetudines dicti tertij ordinis, aut tertiæ regulæ modo prædicto collegialiter viuentes obseruent, mereanturque ab huiusmodi excommu-

Habetur sub sigil. auth. in lib. priuileg. huius ordinis.

communicationis sententia à suis Prioribus absolutionem obtinere. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quæ dictus prædecessor in literis suis voluit non obstare, cæterisque quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Marcum sub annulo Piscatoris, die vigesima sexta Iulij, M. DXLII. Pontificatus nostri anno octauo.

ARTICVLVS III.

Vtrum Tertiarij, & Tertiariæ Eremitarum Diui Augustini & Carmelitarum, & Minorum sint religiosi.

RESpondeo dicendo, quòd Eugenius IV. & Martinus V. confirmauerunt *literas Bonifacij VIII. inserendo illas de verbo ad verbum, in quibus conceditur, quòd Generali, & cuilibet officiali, & prioribus ordinis Eremitarum sancti Augustini, in quibuscunque prouincijs constitutis, sit licitum quascumque mulieres idoneas, aliquod canonicum obstaculum non habentes, quæ habitum regularem dicti ordinis (ad instar Mantellatarum, seu Pinzocherarum ordinum fratrum Minorum, & Prædicatorum, habere, ac gestare voluerint: tam virgines, quàm matronas, ac viduas in Mantellatas seu Pinzocheras prædicti ordinis Eremitarum recipere & admittere, ac earum singulis habitũ regularem & regulam eiusdem ordinis Eremitarum exhibere, ad instar huiusmodi Mantellatarum, seu Pinzocherarum, prout secundum Deum & salutem animarum earundem salubrius visum fuerit expedire,* ita habetur in libro a Monumenta ordinum.

a in 2. impr. fo 177 cõces. 412. & 546. concef. 596. & 597.

Et Sixtus IV. similem quasi ad literam concessionem indulsit ordini Carmelitarum, prout in præfató libro continetur.

b in 1 impr. f. 96. & in 2. fo. 180 conc. 426. Supra fo 6. concef. 14. v quodque ipse.

Et Iulius II. in Marimagno b *ait in hunc modum, Quodque ipse Franciscus de Paula regulam, seu modum viuendi tertij ordinis pro vtriusque sexus personis, sub eadem regula, seu modo viuendi, quæ septem dumtaxat clauderentur capitulis, pœnitentiam agere valerent, per eundem Alexandrum prædecessorem benedici, approbari & confirmari cupiebat, idem Alexander prædecessor Pyrri Archiepiscopi, ac Sixti & Innocentij prædecessorum prædictorum ac suas literas prædictas, necnon omnia & singula in eis contenta, alia quoque priuilegia, concessiones, & immunitates, exemptiones, & indulta quæcumque eisdem fratribus Minimis ac eorum domibus à Sede prædicta vel eius Prælatis, seu aliàs quomodocumque facta & concessa, nec non reductionem, mutationem & alterationem dictorum X. capitulorum & regularum ipsorum fratrum Minorum, necnon regulam siue modum viuendi huiusmodi pro vtriusque sexus personis, & in vtriusque regulæ capitulis contenta quæcumque, quæ omnia diligenter inspici, ac de verbo ad verbum inseri fecit cum suppletione defectuum approbauit & confirmauit, &c.* Quam concessionem confirmauit Leo X. die quinta Septembris, anno Domini millesimo quingentesimo decimo sexto, Pontificatus sui anno quarto, in Bulla c, quæ incipit, *Hæc quæ pro fidelium.*

c refert Parasilus in li. primi p. 57.

Circa quas concessiones notandum est primo quòd ego non inueni in priuilegiis ordinum apud religionem Eremitarum D. Augustini & Carmelitarum esse vtriusque sexus fratres tertij ordinis, sed tantùm quædam sorores sub quibusdam constitutionibus viuentes, de quibus suprà in quæstione d de mulieribus satis diximus, nec hæ sunt religiosæ, cùm non viuant sub aliqua regula approbata profitẽdo tria vota essentialia, imò Leo e X. in Bulla quæ incipit, Nuper in concilio Lateranensi, anno Domini millesimo quingentesimo decimo octauo, Pontificatus sui anno sexto, die prima Martij, declarauit votum castitatis emissum à prædictis sororibus esse simplex & per consequens ipsum votum emittentes, non sunt vere religiosæ.

d Sup.

e refert Paraf. li. primi. fo. 78. pa. 2.

Circa Tertiarios autem ordinis Minimorum inuenio in cõcessione Iulij II. D. Franciscum de Paula pro vtriusque sexus personis regulam, seu modum viuendi constituisse & à Sede Apostolica confirmationem obtinuisse. Vtrum autem sint religiosi sicut sunt Tertiarij D. P. Francisci & D. Dominici dubitatur. Ad quod respondeo, quòd licet Leo X. Tertiariis præfatis concedat omnia priuilegia concessa Tertiariis ordinis Minorum & Prædicatorum, vt patet ex eius breui f incipiente, *Ea quæ à prædecessoribus nostris,* non tamen concedit ipsis, vt tria vota essentialia emittant, sicut concessum est Franciscanis & Dominicanis, Tertiariis, & licet ipsis ita esset per Sixtum IV. & alios summos Pontifices indultum, adhuc non est certum esse verè religiosos, sed oportet, vt clarã de hoc à Sede Apostolica concessionem obtinerent, sicut obtinuerunt patres Dominicani à Paulo III. prout dictum est in articulo superiori.

f refert Paraf. vbi sup. fo. 53.

ARTICVLVS IV.

Quo habitu præfati Tertiarij vtantur.

RESpondeo dicendo, quòd habitus istorum Tertiariorum secundùm regulam confirmatam per Nicolaum g IV. debet esse coloris neque prorsus nigri, neque prorsus albi, sed quia prædictus Nicolaus nihil dixit de forma huiusmodi habitus, ac etiam de colore locutus est obscurè, fuit postea per Iulium II. prouisum in hunc modum, qui statuit quòd Tertiarij possint portare vbicumque habitum talem, quòd distinguantur à fratribus primi ordinis sancti Francisci. Et quòd constituatur omnibus illis de tertia regula, quocunque nomine nuncupentur, vbicumque sint per vniuersum orbem habitus vniformis, qui sit communis omnibus ipsis vbique tam in forma quàm in colore, ita quòd nulla sit differentia in habitibus eorum, in forma autem quoad minus habeant caparonem latum, vt desuper scapulas descendat ab vtraque parte per quatuor digitos; in longitudine verò tam à parte interiori quàm posteriori attingat infra cingulum, vt super illud possit cingi; color verò sit magis ad nigredinem tendens, quàm albedinem. ita habetur in ordinum Monumentis h. De cingulo autem huiusmodi Tertiariorum dicitur in præfata regula confirmata per Nicolaum IV. quod sit corrigia, & non chorda; sicut est cingulum fratrum Minorum.

g reg. tertia c 3.

h in 2. impr. f. 215. concef. 519.

Quantum autem ad Tertiarios non professos, qui ordinati sunt per B. Franciscum, consuetudo, vel potius corruptela interpretata est in diuersis prouinciis & regnis diuersas formas habituum, ita quòd in aliquibus partibus deferant huiusmodi Tertiarij habitus consimiles habitibus fratrum Minorum, licet hoc sit expressè contra priuilegia prædictorum fratrum Minorum, & nonnunquam eueniat inde materia scandali. Videtur tamen quod habitus, quem in partibus Italiæ deferunt prædicti Tertiarij, sit eorum statui, & rationi magis condecens, quia quoad formam deferunt vestes, prout alij sæculares, & quoad colorem sicut fratres Minores. Et est verisimile talem habitum voluisse beatum Franciscum, quod prædicti Tertiarij deferrẽt, cum ab antiquo in partibus, in quibus præfatus sanctus primo instituit prædictum tertium ordinem, & vbi pro maiori parte conuersatus est obseruatus sit, & de præsenti obseruetur talis forma habitus. Non possunt tamen præfati deferre chordam, sicut fratres Minores regula ipsorum prohibente.

Et pro complemento libuit in præsentiarum deplorare videndo fratres huius religionis consimilem deferre in regno Lusitano habitum cum fratribus minoribus in colore & in forma: licet enim in forma capilli aliquantulum differat, hæc differentia satis est parua, & in maiori parte anni ab omnibus ignota & abscondita, cum ipsi super habitum capam similem fratribus Minoribus portent, & sic hanc differentiam omnino occultent, quod desidero à patribus ordinis reformari, & ipsos meos patres & fratres & Tertiarios in omnibus aliis ad obseruantiam regularem pertinentibus foueri.

QVÆ-

QVÆSTIO LXXIII.

De Tertiarijs quoad eorum priuilegia & exemptionem, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum Tertiarii gaudeant priuilegiis concessis fratribus Minoribus.*
2 *Vtrum Tertiarii, & Tertiariæ consequantur indulgentias concessas ordinibus quorum sunt Tertiarii.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Tertiarij gaudeant priuilegijs concessis fratribus Minoribus.

a Cordub. in addit. ad cō. pend. men. tit. tert. arij fratro. & ibi collector.

RESpondeo dicendo, quod multa confuse traduntur à Corduba *a* & à Collectore priuilegiorum Mendicantium super decisione articuli quæstionis, quæ confusio à diuersis concessionibus & earum limitationibus orta est: sed nunc attenta constitutione Pij V. quæ incipit, *Ea est officij nostri*, edita anno millesimo quingentesimo sexagesimo octauo, & alia Gregorij XIII. quæ incipit, *Ex benigna*, edita anno Domini millesimo quingētesimo septuagesimo quinto, hæc confusio est sublata; definiunt enim hi summi patres solum illos posse nostris priuilegijs, exemptionibus, immunitatibus, gratijs, &c. gaudere, qui sunt tertij ordinis S. Francisci de pœnitentia nuncupati in congregatione viuentes, ac tribus votis substantialibus astricti, ac professi, & sub ordinis Minorum superiorum regularis Obseruantiæ obedientia degentes. Pro cuius rei explicatione nota, quod hæ clausulæ & conditiones punctualiter & specialiter ponuntur in præfatis Bullis Pij V. & Gregorij XIII. quarū prima est reformatiua dicti ordinis. Altera est confirmatiua priuilegiorum ordinis.

Prima quæ est reformatiua ipsius ordinis, inter alias declarationes & determinationes habet has sequentes conditiones.

Prima extinctio Visitatoris Ministri & Vicarij eorum, vt posthac nullus Minister, Vicarius, ac Visitator generalis de dicto ordine habeatur; secunda subiectio eiusdem ordinis, tam virorum, quam mulierum eorumque bonorum, &c. generali & prouincialibus Ministris fratrum Minorum de Obseruantia, à quibus debent visitari & corrigi, &c. quemadmodum illis in suo proprio ordine attributum, ac vt ipsis Prælatis omnino obediant præcipitur. Et quod in Capitulis eorum interueniat Generalis, vel Commissarius generalis, vel illius prouinciæ, vbi celebratur Capitulum, prouinciales de Obseruantia. Et quod electiones Visitatorum prouincialium fiant de idoneis fratribus tertij ordinis huiusmodi per secreta suffragia, & alias eo modo, quo fit de fratrum Minorum de Obseruantia Prouincialibus, & per prædictum Ministrum generalem confirmetur, & quod hæc officia annualia sint, vt elapso primo anno illa vacare censeantur. Visitatores autem possint, si idonei reperiantur, etiam eodem modo intelligi & confirmari in secundo & tertio anno, sed omnes suis officijs huiusmodi, quandocunque perfuncti denuo ad illa nisi transacto sexagennio nequeant reuocari. Et supradictorum Visitatorum potestas tanta sit cum suis subditis, quanta est Prouincialis cum suis fratribus. Fratres & sorores huius ordinis tertij professi nihil priuatim, vel proprium habere possint, sed omnia vbique communia esse debeant, & contra faciens pœna furti puniatur. Et sic in communi & sub clausura viuere debent. Et confessores, & concionatores earundem approbari debent à Ministro generali vel prouinciali. Et huic ordini sic reformato conceduntur à Pio V. & à Gregorio XIII. omnia priuilegia Minorum de Obseruantia. Ex quibus colligitur, quod alij Tertiarij, qui carent prædictis conditionibus, & in suis domibus viuunt, carent huiusmodi priuilegijs & exemptione, quod in Concilio Lateranensi sub Leone X. fuit determinatum. *Leo enim X. in eo Concilio statuit, quod fratres & sorores tertij ordinis in proprijs domibus habitantes valeant sepulturam eligere vbi voluerint. Et quod die Paschatis tantum Eucharistiam, necnon extremam vnctionem cæteraque Ecclesiastica sacramenta (pœnitentiæ sacramento duntaxat excepto) à proprio sacerdote parochiali recipere debeant. Et voluit quod ad onera quæ laicis incumbunt, perferenda teneantur, ac quod in foro sæculari coram iudicibus sæcularibus conueniri possint. Et insuper decreuit quod prædicti Tertiarij in proprijs domibus habitantes nullatenus admittantur tempore interdicti ad diuina in Ecclesijs ordinum, quorum Tertiarij sunt, si causam dederint interdicto, vel causam ipsam nutriant, seu foueant, aut dantibus auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstiterint.* Ita habetur in ordinis Supplemento *b*. b Supplem. fo. 26. con. 76

Colligitur etiam, quod neque mulieres, quæ promiserunt continentiam virginalem, vel vidualem, possunt modo gaudere dictis priuilegijs, licet à Leone *c* X. in Concilio Lateranensi sint concessa: tantum c Sup. fo. 26. conces. 87.
enim conceduntur prædicta priuilegia illis, qui in congregatione viuunt, & tria vota essentialia emiserunt. Quod decretis *d* Concilij Tridentini maxime est conforme. d Conc. Trid. se. 24. c. form. c. 15.

Colligitur denique, quod Moniales tertij ordinis, quæ in his Hispaniarum partibus subduntur Ordinario, non gaudeant, iuxta superius dicta, præfatis priuilegijs Minorum, cum ea, vt constat ex priuilegijs antiquis, & dictis constitutionibus Pij V. & Gregorij XIII. non concedantur absolute omnibus Monialibus professis in congregatione viuentibus, sed his tantū quæ sunt sub obedientia fratrum Minorum. Vnde ego nescio quo iure prædictæ Tertiariæ sub obedientia Ordinarij viuentes, gaudeant prædictis priuilegijs, quod earum Prælati debent diligenter inquirere; ego enim ad hoc inuestigandum diligentiam adhibui, & nullum huius rei priuilegium ipsis concessum inuenire potui, nisi solum priuilegium concessum Illustrissimo & religiosissimo monasterio Annunciationis, alias sanctæ Vrsulæ Salmanticæ fundato, cuius tenor sequitur.

Franciscus miseratione Diuina tituli sanctæ Crucis in Hierusalem S. R. E. Presbyter Cardinalis de Quinones dilectis nobis in Christo Abbatissæ & Monialibus monasterij Annunciationis B. Mariæ ciuitatis Salmantin. tertij ordinis S. Francisci vniuersis Christi fidelibus salut. in Domino sempiternam. Hodie sanctissimus in Christo Pater & dominus noster, dominus Paulus diuina prouidentia Papa III. supplicationibus nostris per nos ex patre dilecti fratris Francisci Castelli procuratoris ordinis Minorum regularis Obseruantiæ porrectis inclinatus intelligens, quod in monasterio vestro quod sub erectione & visitatione Archiepiscopi Compostellani existit, ex concessione Apostolica habetis, quod Sabbatho totius anni, non occurrente festo duplici, dicatis & recitetis officium Incarnationis, ex quo quia confessio in ordine aliorum festorum occurrentium exoritur, vobis, & cuilibet vestrum, quod si aliquis sanctus simplex concurrat illo die fieret de eo tantum commemoratio in matutinis & in vesperis. Præterea quod omnibus & singulis gratijs, indultis priuilegijs, monasterijs, & Monialibus S. Francisci regularis Obseruantiæ, sub quibusuis verborum formis per Rom. Pontifices suæ sanctitatis prædecessores, alias concessis, vti, & gaudere, &c. Datum Romæ apud Campum Martium in ædibus nostræ solitæ residentiæ sub anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo trigesimo sexto, indictione nona, die vero vigesima mensis Martij, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & domini nostri, domini Pauli diuina prouidentia Papæ III. anno secundo.

Circa quam concessionem quoad nostrum propositum, primo notandum est quod Moniales in ea contentæ gaudent priuilegijs concessis & concedendis omnibus ordinibus Mendicantibus, cum ipsis communicentur omnes gratiæ, indulgentiæ, & priuilegia concessa Monialibus sancti Francisci, cuiusmodi sunt Moniales sanctæ Claræ, quæ communicant in priuilegijs, indultis, & gratijs concessis & concedendis cum ordinibus Mendicantibus, prout in secundo *b* Tomo late probauimus.

b 2 q 68. ar. 2.

Secundo per transennam notandum est, quod non possunt præfatæ Moniales in Sabbatho recitare officium Incarnationis Dominicæ, cum hoc per bullam Pij V. sit reuocatum; in eo enim præcipitur, vt secundum Breuiarium autoritate Concilij Tridentini reformatum, officium diuinum, non obstante quocunque priuilegio ab omnibus recitetur, prout in primo *c* Tomo late etiam probauimus.

c 1 to q. 42. ar. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum Tertiarij & Tertiariæ consequantur indulgentias concessas ordinibus, quorum Tertiarij sunt.

RESpondeo dicendo, quod Tertiarij, & Tertiariæ in congregatione viuentes cum tribus votis essentialibus, non est dubium, quod gaudeant indulgentijs concessis ordini Minorum, & ordinibus quorum sunt Tertiarij & Tertiariæ: de alijs autem Tertiarijs coniugatis dubitatur. Et Collector *d* priuilegiorum Mendicantium, ait hos Tertiarios de omnibus priuilegijs Mendicantium habere illa, quæ per Concilium Lateranense non fuerunt illis sublata. ex quo sequitur habere omnia spiritualia scilicet, indulgentias & absolutiones, excepto quod Eucharistiam in die Resurrectionis & alia sacramenta non possunt recipere, nisi à suo parochiali Rectore: sacramentum tamen pœnitentiæ & Eucharistiæ semper in reliquis tẽporibus anni poterunt recipere à fratribus. Item habent priuilegium canonis, *si quis suadente*, quia habent modum viuendi approbatum à sede Apostolica, & sic tenent Doctores. Et est notandum, quia sæpe non aduertitur circa hoc. Hæc Collector.

d Collect. ti Tertia. ii fra- tres inc. a fi.

Nec Pius V. in sua constitutione aliquid circa hos fratres innouauit: tantum enim in ea tractauit de illis Tertiarijs, qui in congregatione viuunt & tria substantialia vota emittunt, vt patet ex eius verbis ibi, *Itaque inter cæteras religiones fratrum quoque Tertiarij ordinis sancti Francisci de pœnitentia nuncupati, in congregatione viuentium, ac tribus votis substantialibus astrictorum statum non commoues, vt ad illum reformandum studia nostra conferamus.* Vnde cum de huiusmodi fratribus verba non egerit, nihil eis subtractum esse iudicare debemus, eorum quæ ad spiritualia reducuntur, nisi in quantum per Concilium Lateranense sunt restricta & limitata, imo attenta dictæ constitutionis litera mulieres quæ virginalem, aut vidualem cõtinentiam promiserunt, gauderent modo omnibus priuilegijs ipsis concessis, nisi huic magnæ priuilegiorum communicationi Concilij Tridentini mens obstaret, prout in articulo superiori dictum est, & hæc non sunt de numero earum quas Pius V. per suam constitutionem reformare intendit.

QVÆSTIO LXXIIII.

De tributis, in sexdecim articulos diuisa.

Circa quam quæruntur sexdecim.

1 *Vtrum Religiosi in his Hispaniarum partibus teneantur soluere subsidium.*
2 *Vnde subsidium originem traxit.*
3 *Vtrum capellaniæ fundatæ in monasterijs Minorum de Obseruantia sint præfato subsidio subiectæ.*
4 *Vtrum distributiones quotidianæ sint subsidio obligatæ.*
5 *Vtrum ad taxandam quotam subsidii sunt regulares vocandi.*
6 *Vtrum laici habentes decimas tertiarias de manu Regis vendentes eas teneantur soluere subsidium, aut gabellam.*
7 *Vtrum ementes aliquid à monasterijs teneantur soluere alcaualã.*
8 *Vtrum Ecclesiastici & regulares vendentes teneantur soluere alcaualam.*
9 *Vtrum ex rebus venditis non tii suo nomine debeatur alcauala.*
10 *Vtrum hæc decima alcaualæ possit peti à monasterio apud iudicem Ecclesiasticum.*
11 *Vtrum Tertiarij ex rebus venditis teneantur soluere gabellam.*
12 *Vtrum fratres ordinum militarium teneantur ex rebus venditis soluere gabellam.*
13 *Vtrum ementes aliquid à monasterijs sint immunes à gabella si illud vendiderint.*
14 *Vtrum laicus habens rem communem cum monasterio teneatur soluere gabellam.*
15 *Vtrum Regulares teneantur soluere subsidium quod vocatur escusado.*
16 *Vtrum Moniales soluere decimas de prædijs suis teneantur.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Religiosi in his Hispaniarum partibus teneantur soluere subsidium.

RESpondeo dicendo, quod Pius V post alios summos Pontifices concessit Regi Philippo huius nominis II. quoddam subsidium pro expeditione belli contra infideles super redditibus bonorum Ecclesiasticorum, quam concessionem Gregorius decimus tertius, & alij summi Pontifices vsque modo confirmauerunt: cuius concessionis tenorem volo in præsentiarum adducere.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ad Romani Pontificis indefessam solicitudinem spectat videre, vt ea quæ ab eo gesta sunt & ordinata, & quæ superinde emanarunt literæ Apostolicæ ne in alicuius hæsitationis, vel dubitationis scrupulum incurrant, ita suæ declarationis adminiculo dilucidentur, quod nulla super his dubitandi occasio cuicunque relinquatur, & alias desuper rationabilibus causis de nouo statuere, immutare, augere, ordinare, & disponere, prout rerum, & temporum qualitate pensata in Domino conspicit salubriter expedire. Dudum siquidem à nobis emanarunt literæ tenoris sequentis, Pius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Quemadmodum onusta pretiosis mercibus nauis prudens gubernator procellosa tempestate in alto deprehensus, vt illam fluctibus conquassatam cum suis remigibus vectoribusque in portum reducere possit, aliquot grauiorum, viliorumque mercium iacturam facere solet, ita nos, cui meritis licet imparibus Dominus & Rex noster agitatæ nauiculæ suæ clauum reddere dignatus est, tametsi ab ipso Apostolatus initio nihil antiquius habuerimus quam Ecclesias omnes illarumque præsules & personas, non solum ab omni exactionis molestia immunes praeseruare, verum etiam quantum in nobis fuerit, commodis & honoribus afficere, nihilominus vt certissimo periclitantis nauiculæ naufragio nulla prorsus alioquin humana ope curabili pro viribus succurramus aliquam opum Ecclesiasticarum faciliem nauis cursum, si quis illis abutatur tanquam ponderis iners remorantium particulam in agitatos huius turbulenti sæculi nostri fluctus proijcere cogimur, quo promptius repulsa hostili rabie nos circundante procella charissimam nobis traditam sarcinam, ipsos videlicet Christi fideles adoptatos, tutosque salutis animarum & corporum suorum portus deducere valeamus. Sane nuper posteaquam felicis recordationis Iulius Papa III. prædecessor noster ex certis tunc expressis causis claræ memoriæ Carolo Romanorum Imperatori, & Hispaniarum Regi, dum viueret, eiusque successoribus, vt dominia, feuda, & iurisdictiones ad quæcumque Hispaniarum monasteria & alia regularia loca cuiusuis ordinis pertinentia vsque ad valorem quingentorum millium ducatorum auri, certa tunc expressa recompensa dictis monasterijs, & regularibus locis tradita, vendere, & alienare, ac illorum pretium huiusmodi in certos, tunc expressos vsus conuertere posset, per suas literas concesserat. Nos impensis & sumptibus, quos charissimum Christo filium nostrum Philippum Hispaniarum Regem Catholicum ipsius Caroli natum & successorem ad reprimendos imminentes Turcarum Tyranni impetus subire oportebat subuenire volentes, sibi medietatem omnium & singulorum fructuum, redditũum, & prouentuum quarumcunque Metropolitanarum Cathedra-

Cathedralium, monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum, regnorum Hispaniarum vnius anni, per quasdam necnon cassata & annullata facultate per Iulium prædecessorem concessa huiusmodi alia dominia, feuda, & temporales iurisdictiones ad Cathedrales & collegiales Ecclesias, earumque capitula & Ecclesiasticas dignitates sæculares Hispaniarum vsque ad valorem annuum viginti quinque millium ducatorum similium, ita tamen quod ipse Philippus Rex duplicatam illorum recompensam in totalibus annuis redditibus, Prælatis & Capitulis prædictis assignare teneretur, ac alias sub certis modo & forma vendendi, & alienandi facultatem per secundas concessimus, & deinde per tertias nostras literas concessionem illi per dictum prædecessorem factam, & per nos cassatam, vt præfertur, dummodo tantundem ex gratia sibi per nos concessa, huiusmodi pro rata deduceret renal daximus, & innouauimus prout singulis literis plenius continetur. Cum autem sicut idem Philippus Rex nobis nuper exponi fecit, concessiones & literæ prædictæ nondum sortita sint effectum, neque ad illarum executionem deuentum sit, præfatum Turcarum Tyrannum eaque superioribus diebus ob classem nostram repentino, inopinatoque piratarum suorum aduentu perculsam & dissipatam, mitrumque ad insulam Geluarum opere tumultuario factum propugnaculum expugnatum obtinuit, victoria exultantem & elatum adeo vt solet fere, vt expeditionem saltem maritimam, in vtramque Hispaniarum, Italiam, videlicet, & Hispaniam vniuerso conatu suo præparare & proximo vere suis omnibus in nos conuersis copijs non solum hoc mare nostrum infestare, verum etiam vrbes maritimas, portusque bello aptiores sibi, subiugare cogitet; itaque, vt spe quadam barbarica, imo iam insatiabili rabidaque ingluuie nedum Siciliam aliasque insulas inferi maris, verum etiam nostra Ecclesia Romana, ac vicinorum littoralia loca deuoret. Vnde cum ad tantam generis humani perniciem à Christi fidelium ceruicibus repellendam nobis illius apparatum, viresque æquare non sufficiat, se illos classe militibus commeatuque superare necesse sit. Dictusque Philippus Rex, qua sua est in Dominum pietas, & in eius Ecclesiam, populosque sibi creditos immensa charitas præfatique Imperatoris, & aliorum progenitorum suorum præclaræ memoriæ Catholicorum Regum vestigijs inhærendo suam octuaginta triremibus proprijs sumptibus, omnimode instructam classem quanta fieri poterit celeritate præsto futuram, ac alias se totis viribus huic sanctæ necessariæque defensioni incumbere velle nobis promiserit, seque concessionibus & literis prædictis renunciare velle obtulerit, si sibi ex Ecclesiarum opibus, prout æquitas omnino suadere videtur assistentes sibique infra scriptum annuum subsidium, prout nobis per dilectum filium nobilem virum Hinecum Lopez de Mendoça Comitem Tendiliæ, & in regno Granatæ pro dicto Philippo Rege Capitaneum Generalem, oratorem specialem prædictis & nonnullis arduis negotijs ad nos transmissum humiliter supplicare fecit, concedere & alias in nobis opportune consulere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, hoc tam patens præsentaneumque totius Ecclesiæ Catholicæ periculum nulla ratione dissimulari posse, sed particularium Ecclesiarum opes, atque redditus pro necessaria illarum, suorumque filiorum, & Christianæ communisque tam clericorum quam laicorum causa, atque salutis defensione larga manu suppeditari debere dignum & iustum reputantes, habita prius super hoc cum venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus in diuersis tam generali quam particularibus congregationibus deliberatione matura de vnanimi illorum consilio, atque assensu ne Ecclesias nimio, & multiplici ac intolerabili onere contingat grauare, supradictas per prædecessorem & nos eidem Philippo Regi factas concessiones literasque desuper expeditas, & inde secuta quæcunque ad infrascriptorum effectum de ipsius Philippi Regis consensu harum serie reuocantes, atque penitus cassantes & annullantes, illasque reuocatas, cassatas & annullatas esse, nec deinceps ipsi Philippo Regi suffragari debere, decernentes præfatis supradicti Regis supplicationibus inclinati vnum subsidium annuum trecentorum millium ducatorum auri largorum vsque ad quinquennium proxime futurum à Kalendis Ianuarij proxime futuri computandum, & deinde nostro & dictæ sedis arbitrio vsque ad aliud quinquennium, si ita nobis, aut successoribus nostris expedire videbitur prorogandum super omnium & singularum cathedralium, & Metropolitanarum collegiatarum, & aliarum Ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum & aliorum quorumuis beneficiorum Ecclesiasticorum, cum cura & sine cura sæcularium & S. Benedicti, S. Augustini Cluniacensis, Cisterciensis, Carthusiensis, Crucifixorum, S. Hieronymi, & aliorum quorumuis etiam ex priuilegio, vel alias certos fructus habentium, necnon Cassinen. alias sanctæ Iustinæ montis Oliueti, S. Saluatoris, & aliorum congregationum regularium, etiamsi sæcularia, canonicatus & præbendæ portiones, dignitates etiam in Cathedralibus & Metropolitanis post Pontificalem maiores & collegiatis Ecclesijs, aut parochialis Ecclesiæ, vel earum perpetuæ vicariæ capellæ capellaniæ perpetuæ præstimonia, præstimoniales portiones & simplicia, atque etiam seruitoria beneficia; Ecclesiastica, regularia, vel non beneficia huiusmodi prioratus & personatus, administrationes vel officia etiam claustralia fuerint & ad prioratus præposituras, præpositatus, dignitates, personatus, administrationes, vel officia huiusmodi consueuerint, qui per electionem assumi eisque cura immineat animarum in quibuscunque ciuitatibus & diœcesibus alijsque locis vniuersarum Hispaniarum ipsi Philippo Regi subiectis consistentium, & Capitulorum conuentualium, & aliarum mensarum fructibus, redditibus & prouentibus obuentionibus & emolumentis venerabili fratri nostro Episcopo Bononiæ moderno & pro tempore existenti nostro apud ipsum Philippum Regem Nuntio, vel alteri Prælato ad hoc per alias nostras literas deputando, eiusque subcollectoribus, qui tamen personæ Ecclesiasticæ esse debeant per venerabiles fratres nostros Archiepiscopos, Episcopos & dilectos filios Abbates, Abbatissas, Priores & Priorissas, Capitula conuentuum, Præceptores, Commendatarios cæterasque personas Ecclesiasticas sæculares, & quorumuis ordinum regulares, Ecclesias, monasteria, prioratus, præceptorias, præpositatus, canonicatus, præbendas, dignitates, personatus, administrationes, & officia cæteraque beneficia sæcularia & regularia huiusmodi in titulum, commendam, administrationem & alias quomodolibet obtinentes, itaque quicunque fructus, redditus, & prouentus, iura, obuentiones, & emolumenta siue loco pensionis annuæ, ac etiam pensiones annuas, siue super similibus fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus, obuentionibus & emolumentis & distributionibus, etiam sub quibusuis exemptionibus & immunitatibus, ac similibus vel dissimilibus oneribus genere reseruatas & assignatas habentes & percipientes pro rata veri valoris Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum, super quibus pensiones huiusmodi reseruatæ, constitutæ & assignatæ fuerint contribuere teneantur, cuiuscunque gradus, status ordinis vel conditionis fuerint ipsis S.R.E. Cardinalibus, qui pro vniuersali Ecclesia iugiter nobiscum laborant, & militibus Hierosolymitanis dumtaxat exceptis, annis singulis in certis locis & terminis ad id ipsum Nuntium, vel alium Prælatum à nobis, vt præfertur, deputandum, statuendis, iuste & proportionabiliter compartiendi & integre persoluendi, & penes mensam ciuitatis Barchinonensis, aut alium dicti Nuntij vel Prælati arbitrio eligendum locum tutum & securum realiter deponendum & in vsum infra scriptum dumtaxat ad Nuntij, seu Prælati huiusmodi mandatum & ordinationem erogandi Apostolica Autoritate tenore præsentium imponimus, constituimus & ordinamus, ac ex pecunijs subsidij huiusmodi vnam quinquaginta triremium classem cleri Hispaniarum nuncupandam, & Ecclesiastica insignia delaturam institui, armarique contra infideles hæreticos, vel schismaticos solummodo seruire, & educi debeat, etsi quopiam anno integram subsidij trecentorum millium ducatorum summam classis huiusmodi minime exponi contigerit, eius residuum in annum vel annos sequentes, in quibus forsan maiori vsui erit apud mensam, vel alium locum huiusmodi fideliter conseruari & custodiri, necnon Nuntium vel alium Prælatum eiusque subcollectores, & alios quoscunque ad huius negotij curam & executionem pro tempore deputatos, administrationis & villicationis suæ rationem vni vel pluribus personis ad id per nos & sedem prædictam nominandis annuatim, vel alias loco & tempore congruis omnino reddere, & ad id, si opus sit, compellere debere statuimus & ordinamus, ac Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Priores, & alias vtriusque sexus Ecclesiasticas personas tam sæculares, quam regulares prædictos hortantes illisque districte præcipiendo mandantes, vt communis incendij, ruina, quæ iam si remissius agatur imminentis remedio tota Christianæ charitatis propensione incumbentes, hanc omnino necessariam, nec vllis rationibus euitabilem opem, atque operam alacriter amplectantur, & libenti animo exequantur, ipsius autem Philippi Regis maiestatem attente rogantes, vt fœliciter Augusti patris cæterorumque Regum auorum suorum præclara gesta imitando sacrosanctæ fidei & religionis defensionem & protectionem deuotissime suscipientes suam octuaginta triremium, & hanc Ecclesiasticam classem infra proximum biennium instrui & armari procuret, vt illis coniunctis & reliquis etiam Christianorum Principum auxilijs sociatis ad Dei laudem & gloriam religionis Christianæ tutelamque suorum subditorum

& aliorum Christi populorum periclitantium conseruationem, & deliberationem operæpretium memorabile facere, & hac via perpetuam inter homines gloriam & honorem, ac nostram & Sedis Apostolicæ benedictionem, & gratiam vberem promereri, demumque inter cælestes beatorum choros ineffabilem trophæum sibi acquirere mereatur. Nos enim subsidium præmissum sic impositum annuatim, vt non præfertur exigi, deponi, infumi & conuerti, ac Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Priores omnesque & singulas personas alias fructus Ecclesiasticos percipientes in vniuersis Hispaniis agentes ad illius contributionem pro rata teneri & obligatas esse censuris & pœnis tam Ecclesiasticis quam pecuniariis ipsius Nuntij, vel alterius per nos ad id deputandi Prælati arbitrio imponendis quacumq; appellatione alioq; subterfugio cessante, cogi & compelli, & per quoscumque iudices, Commissarios, quauis autoritate fulgentes sublata eis quauis aliter interpretandi facultate iudicare & definire debere, ac quidquid secus à quoquam, quauis autoritate, scienter vel ignoranter, attentari contigerit, irritum & inane decernimus. Quocirca venerabilibus fratribus nostris, Hispalensi, Valentino ac Cæsaraugustano Archiepiscopis per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo aut vnus eorum per se vel alium vel alios præsentes literas, & in eis contenta quæcunque, vbi & quando opus fuerit, ac quoties pro Nuntij vel alterius per nos deputandi Prælati parte desuper fuerint requisiti solemniter publicantes, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant autoritate nostra literas, & in eis contenta huiusmodi firmiter obseruari, ac singulos quos literæ ipsæ concernunt, illis in omnibus & per omnia parere & obedire, contradictores quoslibet & rebelles per censuras, & pœnas tam Ecclesiasticas, quam pecuniarias arbitrio suo imponendi moderandas & applicandas appellatione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. etiam prædecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo quis autoritate præsentium vltra tres dietas ad iudicium non trahatur, ac aliis ordinationibus & constitutionibus Apostolicis, & Ecclesiarum, monasteriorum, ordinum, aliorumque regularium locorum prædictorum, etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, stabilimentis, vsibus & naturis, ac tam prædictis, quam aliis immunitatibus & exemptionibus etiam Prælatis residentibus per nos concessis, priuilegijs quoque, indultis & literis Apostolicis Ecclesiasticis monasterijs, congregationibus, ordinibus eorumque superioribus, & personis prædictis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, ac irritantibus, & aliis etiam vim contractus habentibus decretis in genere, vel in specie, & etiam ad Imperatorum & Regum instantiam & aliis quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiamsi de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, ac illis sufficienter etiam ad hoc nulla prorsus immunitas, aliave qualibet consideratione, & speciali nota digna exceptio, cuique aduersus præsentium tenorem suffragetur, derogatum esse declaramus, contrarijs quibuscumque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum quoad subsidiorum huiusmodi solutionẽ cogi, aut interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas nõ facientes plenã, ac expressã, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionẽ, ac de eorũ personis, locis & ordinibus, exẽptionibus etiã proprijs nominibus & quibuslibet aliis priuilegijs, indulgentijs & literis Apostolicis generalibus, vel specialibus quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectum earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumcunque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis, quæ quatenus promissis aduersantur cuique nolumus aliquatenus suffragari, &c.

Circa quam concessionem est primo notandum, quod est confirmata, imo de nouo concessa, & quoad summam soluendam cum augmento mutata ab eodem aliis summis Pontificibus vsque modo, & est super hoc quædam concordia facta & confirmata à Sede Apostolica, ne Ecclesiastici aliqui præ aliis in solutione grauarentur.

Secundo est notandum, quod ad solutionem huius subsidij possunt autoritate Apostolica compelli regulares per excommunicationem & alias censuras Ecclesiasticas, & pœnas pecuniarias, vt constat ex eius tenore, ibi, *pro rata teneri & obligatas esse censuris, & pœnis tam Ecclesiasticis, quam pecuniarijs ipsius nuntij vel alterius per nos ad id deputandi Prælati arbitrio imponendis, quacunque appellatione, aliove subterfugio cessante, cogi & compelli, & sic per quoscunque iudices Commissarios, quauis autoritate fulgentes, sublata eis quauis aliter iudicandi facultate, iudicare & definire debere*, nec ipsi regulares ad has fugiendas censuras possunt suis priuilegijs adiuuari cum ipsa sint sufficienter derogata, vt patet ex dicta concessione, ibi. *Non obstantibus piæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. &c.* vsque ibi, *quatenus præmissis aduersantur cuiquam nolumus aliquatenus suffragari.*

Tertio est notandum adeo foueri à Sede Apostolica huius subsidij pro tam pio negotio solutionem, vt ad ipsius effectum possit ad brachium sæculare recurri ab eo auxilium impetrando, vt patet ex eius verbis, ibi, *inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis*: Est aduertendum quod communis est sententia delegatum à Papa posse implorare auxilium brachij sæcularis ad executionem illius quod à Papa ipsi committitur exequendum, prout tenent Innocentius a, Panormitanus, Imo. Felinus, Decius, Archidiaconus & Federicus, & alij quos refert & sequitur Nauarrus: nam, vt ait Imolensis b, *Si ordinarius hoc potest, vt patet in cap. 1. de offic. ordinarij, multo fortius delegatus, qui est illo maior in causa sibi delegata, cap. 2. de offi. delegat.* Vnde cum hæc causa sit commissa Nuntio Apostolico tanquam iudici delegato, non videtur fuisse necessarium prædictam clausulam apponere, sicut in hac concessione de facto apposita est: cui dubitationi respondet præfatus Imolensis c quod licet quandoque in rescripto adijciatur clausula, *Inuocato ad hoc auxilio brachij sæcularis, si opus fuerit*, illud est ad superabundantem cautelam.

a Inno. in ca. ligro. si festu in c. 1. de offi. de leg. Nauar. in c. non. ... ga. de ref. sp. ... b Imo. l. nf. in d. c. significasti col. 1.

c Imolens. vbi sup.

Nec Nuntius Apostolicus & delegati à Papa ad compulsionem solutionis subsidij antequam recurrant ad brachium sæculare tenentur prius ad Ordinarium recurrere; licet enim aliqui in hac materia hoc tenuerint, Federicus d tamen per pulchras rationes contrarium tenet, dicens posse quidem si vult delegatus Papæ prius ad Ecclesiasticum ordinarium, quam ad sæcularem recurrere, non tamen teneri si voluerit.

d Federic. co[n]sil. 162. super inuocatione in adiutorio. col. 2.

Nec potest iudex sæcularis cognoscere de iustitia inuocationis brachij secularis in hoc casu: magna est enim differentia inter iudicem Ecclesiasticum & sæcularem, quod, scilicet, sæcularis tenetur iuuare Ecclesiasticum, non ostensa illi sententiæ iustitia: Ecclesiasticus autem non tenetur suis censuris iuuare sæcularem, nisi præmissa prius canonica monitione secundum Innocentium e communiter receptum, & monita & audita parte, si quid allegare voluerit, secundum Imolam f.

e Innocent. in c. 1. de offi. ordin.

f Imola in d. c. 1. col. 5.

Quarto à dicta contributione excipiuntur expresse à Pio V. in dicta concessione regulares in Indijs consistentes, vt patet ex alia concessione eiusdem Pontificis, data Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo sexagesimo primo, sexto Nonas Martij, Pontificatus sui anno tertio, in qua concessione postquam dixerat, qui ad hanc cõtributionem debeat compelli, excipit aliquos in hunc modum dicens, *Non tamen in Indijs consistentium, militibus Hierosolymitanis, ac hospitalibus actu hospitalitatẽ seruantibus & eisdem fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, necnon dicto Philippo Rege ratione mensarum magistralium S. Iacobi de Spatha, ac de Alcantara, & de Calatraua Cisterciensium, aut aliorum ordinum militarium, quorum idem Rex ex concessione & dispensatione Apostolica perpetuus administrator existit, dumtaxat exceptis.* Ex quorum verborum contextu colligitur milites D. Iacobi Alcantaræ & Calatrauæ teneri ad dictum subsidium, cum tantum Rex & perpetuus administrator in hac concessione solum excipiatur, & exceptio firmet regulam in contrarium. Nunc autem his sic ex nostro indulto prænotatis, operæpretium

ræpretium esse duxi ad ipsius intelligentiam aliqua dubia proponere, pro quo articuli sunt constituendi.

ARTICVLVS II.

Vnde hoc subsidium originem traxit.

RESpondeo dicendo, quod solebant antiquitus summi Pontifices reseruare decimam partem fructuum omnium beneficiorum Ecclesiasticorum ad omnes necessitates Sedis Apostolicæ subleuandas, aut ad expeditionem belli contra rebelles & infideles, ad imitationem subsidij solitum solui à Leuitis summo Sacerdoti, prout in libris *a* Numerorum, & Esdræ *b* continetur, & habetur in quadam decretali *c*, tradunt D.Thomas & alij relati a D.Ioanne *d* Gutierrez, & à Rebuffo. Et hæc vocatur decima Papalis. Ad cuius solutionem singulorum beneficiorum taxa fiebat, iuxta quam hæc decima quotannis soluebatur, prout colligitur ex quadam decretali *e*, & tradunt communiter Doctores. Ad similitudinem huius subsidij & decimæ Papalis concesserunt summi Pontifices in diuersis temporibus multis Principibus Christianis vigesimam decimam quartam, aut aliam omnium beneficiorum Ecclesiasticorum suarum prouinciarum quotam, vt tradunt Doctores *f*, post quandam glossam, Belenzinus, Cosmas, & Petrus Gregorius; his autem temporibus ad exemplum horum sanctorum patrum Pius IV. in quadam bulla, sub datis VI. Nonas Martij, anno Domini millesimo quingentesimo sexagesimo primo, Pontificatus sui anno quarto; concessit Philippo II. Regi Hispaniarum subsidium dicens, *Volumus quod in distributione quadringentorum & viginti millium ducatorum huiusmodi inter dictas personas Ecclesiasticas per dictos Nuntium & Prælatum facienda, & illorum solutione seruetur taxa seruari solita in distributione, & solutione subsidiorum, quæ interdum per Sedem Apostolicam Regibus Hispaniarum concedi consueuerunt*. Et idipsum concesserunt etiam Pius V. & Gregorius XIII. vt patet ex literis superius allegatis, & similiter eorum successores vsque modo indulserunt intelligentes vtilitatem boni communis hoc summopere postulare.

a Num. 18. *b* 2. Esdr. c. 10. *c* ca. 1. de decim. *d* Gut. libr. 1. prac. 2. ad ll. Regn. q. 12. n. 13. Rebuff. de decim. q. 12. *e* cap. 2. de decim. vbi late doct.

f Doct. in c. fi. de vot. vbi gl. v. cuiuis & clem. 2. de decim. dd. in c. 2. de dec. Belenzinus de charit. subsidio q. 72. Cosmas in ti. sancto Galli. ti. de annatis. §. 1. v. decim. Petr. Grego. 1. par. Synt. iur. lib. 2. c. 20.

ARTICVLVS III.

Vtrum capellaniæ fundatæ in ordine Minorum regularis Obseruantiæ sint præfato subsidio subiectæ.

RESpondeo dicendo, quod capellaniæ fundatæ in ordine Minorum regularis Obseruantiæ non sunt præfato subsidio subiectæ, & per consequens de earum redditibus hoc subsidium non soluitur. Et ita fuisse in facti contingentia iudicatum in Concilio Cruciatæ (in quo de huiusmodi causis agitur) à quodam nostræ religionis patre grauissimo accepi. Quod primo probatur ex contextu prædictæ concessionis Pij V. ibi, *super omnium & singularum cathedralium & Metropolitanarum, &c.* vsque ibi, *redditibus & prouentionibus, obuentionibus & emolumentis.* Cuius concessionis tenor si attente consideretur tantum indicat beneficia & redditus Ecclesiasticos huic oneri & grauamini esse subiecta: capellaniæ autem in præfato ordine non sunt redditus Ecclesiastici perpetui, cum ipse ordo secundum *g* ius eos minime habere permittatur, propter quod in comitijs *h* generalibus Toleti celebratis in hunc modum statuitur.

g clem. ex'nit. § cæterum de verb. sign. *h* cap. 3 de obseruant. pauperi. f. 18. p. 3.

Cum annuos redditus, sicut cætera bona immobilia nobis habere non liceat, ideo renouamus antiqua generalia statuta, decernimus quod nullus frater inducat personam aliquam ad eleemosynam perpetuam ordini nostro exhibendam, & si aliqua talis nobis fuerit relicta, nullo modo in iudicio exigatur. Declarantes quod ad perpetua legata petenda non possunt fratres recurrere nisi humiliter & per modum eleemosynæ absque allegatione alicuius debiti. Decernitur præterea, ac præcipitur, quod quoties relinqui contingat aliqua legata perpetua aliquibus personis & hospitalibus, & alicui Reipublicæ, & alijs domibus, ea lege quod teneatur fratribus præstare singulis annis certam eleemosynam sine omnino gratis, siue vt ipsi fratres dicant certa officia & Missas, quod guardianus faciat protestationem ei, qui testatoris voluntatem adimplere tenetur, quod ad illas eleemosynas nullum ius habent ex vi legati, nec possunt obligari ad illa officia & Missas. Si vero facta dicta protestatione hæres ex sua libera voluntate voluerit dare eleemosynas illas, & committere fratribus dicta officia & Missas, tunc fratres tuta conscientia possunt eleemosynas huiusmodi recipere. Est tamen hæc protestatio necessaria iuxta D. Bonauenturam, ne ab ignorantibus nostrum institutum regulæ nostræ transgressores iudicemur. Hæc ordinatio. Et hoc satis innuunt verba præfatæ Apostolicæ constitutionis, ibi, *capellæ capellaniæ perpetuæ*, quæ de capellanijs perpetuis debent verificari, quarum ius, & redditus sunt perpetui, in qua redditüum perpetuitate simul cum titulo collationis ratio beneficiorum Ecclesiasticorum consistit. Capellaniæ autem autoritate priuata fundatæ, sicut solent aliquando ratione patrimonij institui sine vlla autoritate Apostolica, vel ordinaria, neque delegata, non induunt rationem beneficiorum Ecclesiasticorum, iuxta ea quæ in iure *i* notantur, & quia ipsæ constituuntur hoc modo & hac conditione, vt patronus possit capellanum ab eis tollere ex causa, quæ sibi legitima videretur, quod fieri non poterat, si capellaniæ præfatæ fuissent beneficia Ecclesiastica, aut redditus Ecclesiastici; deberent enim iuxta sacros *k* Canones esse perpetuæ, vt post alios tradunt Ancharan. *l* & Felinus. Quod procedit etiamsi eam capellaniam fundet Episcopus, si eam non fundauit autoritate Episcopali sed priuata, & communi laicorum, qua poterat vti bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus, vt colligitur ex iure *m*, & tradit Nauarrus.

i c. cum d. lectus de iure patronat.

k c. inuentum 16. q. 7. c. sat. peruersum. 56. dist.

l Anchar. in ca. 1. de r. gis. Felin. in c. p. p. st. l. sti de rescrip.

m c. vbi a nog. ae t. st. im & 4. 2. q. 3. ca. 1. & ..& 4 5. c. fi. Nauar. de redd. eccl. q. 1. monit. 19. nu. 100.

Denique hanc partem maxime confirmant argumenta apponenda in articulo sequenti, quibus probatur distributiones quotidianas huic oneri non esse obnoxias, cum soluantur ratione assistentiæ & residentiæ personalis in officio diuino, tamquam quoddam huius laboris stipendium, quod si ratione subsidij diminueretur, etiam ipse labor, & residentia præfata personalis in aliquo remitteretur, quæ ratio etiam militat in præfatis capellanijs, quæ sunt quædam anniuersaria promissis & diuinis celebrandis, quarum redditus si per subsidium defalcarentur, etiam in præfatis oneribus aliqua diminutio contingeret. Ponderandæ igitur sunt omnes rationes articuli sequentis, quæ bene penetratæ & ponderatæ nostrum intentum maxime comprobant.

ARTICVLVS IV.

Vtrum distributiones quotidianæ sint subsidio præfato obligatæ.

RESpondeo dicendo, quod vt certa ab incertis secernamus, operæpretium est videre & considerare distributiones quotidianas in duplici differentia versari. Quædam enim inter præbendatos residentes in ciuitate, etiamsi personaliter horis non assistant, distribuuntur, & hæ vocantur grossa, aut racion. Aliæ autem sunt, quæ nunquam dantur, nisi illis, qui horis canonicis & diuino officio personaliter assistunt, de quibus agunt Henriquus *n*, quem sequuntur Cosmes, Rebuffus, Decius, Parisius, Felinus, Redoanus, & Rota. Et certum est prioris generis distributiones præfato subsidio esse obnoxias: dubium autem est vtrum secundi generis distributiones ab eo sint liberæ & exemptæ? Ad quod respondetur liberas & immunes omnino esse. Quæ sententia multis rationibus probatur, prima ratio est, quia hoc subsidium est impositum super fructus

n Henri. in c. cū omnes de const. Cosmes in prag. Gallican. tit. quo tempore quisque debeat esse in choro. § subet v. dist. sint. con. n. 1. Rebuff. in concor. rub. §. 1. v. distributiones. Decius cōs. 280. Parisius cons. 23. n. 1. vol. 4. Felin. in c. p. ad aures n. 39. de rescr. Red. de rat. dist. 1. q. 8. § ad mi. 20. rē n. 23. Rota decis. 220. part. diuers.

ctus & redditus beneficiorum, prout dictum est in superioribus: distributiones autem appellatione fructuũ minime veniunt; solum enim sunt quædam stipendia assistentiæ & præsentiæ in diuinis, argumento aliquorum iurium *a*; quæ distributiones & stipendia quotidiana cum sint incerta & casualia, in valore fructuum minime computantur, vt post alios tradunt Couarruuias *b*, Hojeda, & Anastasius Germonius.

Secunda ratio est; in quacũque enim materia etiãsi sit multum fauorabilis, dato priuilegio ad fruendum integre fructibus præbendarum & beneficiorum, non comprehenduntur distributiones quotidianæ, vt ait quædam decretalis *c*, iuncta glossa, & expresse id probat alia decretalis *d*, ex qua id notant Abbas & alij doctores & multis adductis id tradunt Horatius & Gigas, & Petrus Gregorius.

Tertia ratio est, quia licet sanctitas domini Papæ imponat pensionem aliquam super fructus, redditus, prouentus, obuentiones & emolumenta alicuius præbendæ, non censetur imposita super distributiones quotidianas, nisi specialiter exprimatur; cum enim dentur ratione laboris interessendi diuinis, & vt præmium laboris non est voluntatis domini Papæ, vt ipsæ alicui subsidio & oneri sint subiectæ, vnde in multis iuribus *e* vidimus probari stipendia militum neque vendi, neq; obligari, nisi in subsidium. Quod late probat Hieronymus *f* Gigas, Mandosius, & Gambarus. Quod procedit etiamsi pensio imponatur super fructibus, redditibus & emolumentis in continua residentia lucrari solitis, prout tenet Rota *g* Romana diuersorum. Vnde condemnatus per tres sententias ad fructuum & redditauum alicuius præbendæ restitutionem, non est obligatus restituere distributiones quotidianas, quas lucratus est, vt tradunt Boerius *h*, Gambarus & Rotæ diuersorum, nisi expresse in dictis sententijs fuerit dictum, quod ad restitutionem præfatarũ destributionũ teneatur, ex adductis à Lancelotо *i*. Deniq; hoc cõfirmatur: statutũ enim priuans beneficiatos quibuscũque fructibus & obuentionibus suarũ præbẽdarum, nõ priuat eos à distributionibus quotidianis, prout late probant Franciscus de Ripa *k*, & Probus.

Quarta ratio est, quia distributiones quotidianæ fuerunt introductæ per Ecclesiarum statuta, aut dotationes testatorum in diuini cultus fauorem, vt facilius præbendati diuinis assisterent, & ad id inuitarẽtur, imo obligarentur, vt ex quadam Clementina *l* colligitur, & tradit Nauarrus *m*. Quibus distributionibus, si aliquod onus, collecta, aut pensio imponerentur, ab interessentia officijs diuinis præbendati retraherentur; præsens enim lucrum magis mouet, & per consequens maius lucrum magis mouet, & econtrario diminutio stipẽdij & lucri aliquid de prædicta motione detrahit, qua motione diminuta, etiam cultus diuinus diminueretur. Propter quod non est credendum quod dominus Papa velit aliquod onus super ipsasmet distributiones imponere, argumento eorum, quæ in iure *n* notãtur, propter quod etiam probauit in articulo superiori, quod noluit dominus Papa imponere hoc onus super capellanias ibi dictas, cum ex ea impositione diminui posse Missas & sacrificia dictarum capellaniarum contingeret.

Quinta ratio est, quia fructus beneficiorum Ecclesiasticorum, & distributiones quotidianæ maxime inter se differunt. Licet enim inter antiquos Doctores fuerit controuersum, an clerici sint vsuarij, an vsufructuarij fructuum suorum beneficiorum, iuxta notata per Glossam *o* quandam, & Doctores, cum late adductis à Rodoano, Nauarro, Sarmiento & Marco Antonio Columna. At respectu distributionum quotidianarum semper inter Doctores *p* fuit receptum præbendatos earum dominium acquirere, sicut operarij proprietatem, & dominium mercedis proopere impenso acquirunt. Vnde licet secũdum ius commune *q* clerici non possent testari de fructibus beneficiorum: at ex rebus acquisitis per distributiones quotidianas semper in vita & in morte distribuere potuerunt, tanquam de mercede suo labore acquisita, argumento cuiusdam decretalis, quam ad hoc dicit singularẽ Barbacia *r*, Dominicus, & Cardinalis, & dicũt communem plures referentes Parisius, Decius, & Iulius Clarus, & Cardinalis Albanus, & Rodoanus, & nouissime Borgninus.

Non tamen me latet Nauarr. *s* & Sarmiento hanc differentiam inter distributiones quotidianas & cæteros fructus beneficiorum improbasse. At ego rationibus superius adductis hanc sententiam, vt receptissimam sequor. Ex qua infero, quod cum summi Pontifices antiquitus solerent ad suas, aut ad Principum Christianorum necessitates subleuandas reseruare decimam, aut aliam minorem fructuum beneficiorum partem, prout in articulo secundo est probatum, sicut tunc secundum receptissimam sententiam, quæ tunc temporis ab omnibus sequebatur, talis reseruatio minime distributiones quotidianas comprehendebat, neque aliquorum verum dominium acquirebãt, cum in eis Sedes Apostolica plenam & absolutam potestatem non habeat, sicut respectu fructuum beneficiorum, super quibus summus Pontifex, vt Christi Domini Vicarius verum dominium & liberam & generalem dispositionem habet ad bonum totius Ecclesiæ vniuersale. Ita modo cum summi Pontifices concesserint hoc subsidium Principibus Christianis ad Ecclesiæ defensionem, est intelligendum ipsum ex fructibus beneficiorũ, super quibus Sedes Apostolica habet plenam & liberam potestatem, esse soluendum, non autem ex distributionibus quotidianis, super quibus ita liberam & plenariam dispositionem non habet.

Quod confirmatur: nam quando dominus Papa concedit, aut sibi reseruat fructus & beneficiorum redditus ad necessitates Ecclesiæ subleuãdas, in tali reseruatione distributiones quotidianæ minime includuntur, vt quibusdam extrauagantibus *t* est declaratum, quarum meminit Cosmas, Ioannes Copus, & alij infra referendi; igitur idipsum etiam est dicendum, quando dominus Papa concedit dictos fructus, aut partem eorum principibus Christianis ad defensionem fidei & bonum commune totius Ecclesiæ vniuersalis prouidendum.

Et vt multa omittam, hanc sententiam in proprijs terminis tenuerunt & secuti sunt graues Doctores Guillelmus *u* de Monte Laud. Dominicus Baptista, Ferretus Marc. Mantua *x*, Hieronymus Gigas, qui asserit, ita pluries practicasse, & obtinuisse Parisius, Mandosius, Rebuffus, asserens, ita fuisse per Papam sæpius declaratum, cui declarationi standum esse testatur Flaminius, Gambarus, Rodoanus, Duarenus, & in puncto iuris veriorem dicit B. Bellenzinus. Et hanc opinionem, vt certam præsupponit Oldradus in quodam Consilio.

Nec supradictis obstat quædam declaratio Bonifacij VIII. relata in quadam extrauaganti *y*, in qua declaratum fuit in subsidio & decima imposita à Papa pro expeditione belli Siciliæ comprehendi etiam distributiones: nam respondetur dictam declarationem tantum habere locum in distributionibus primi generis, quæ dantur præsentibus in ciuitate, aut absentibus ratione causæ legitimæ etiamsi personaliter in choro, & diuinis officijs non intersint: non autem in distributionibus secundi generis, de quibus nobis in præsentiarum est sermo. Et licet Bonifa. VIII. de omnibus distributionibus verba fecisset, contrarium tamen est sequendum, cum sæpesæpius alij Summi Pontifices eius successores contrarium definierint, vt fecerunt Paulus II. sub datis VIII. Iulij, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono, & Sixtus IV. XII. Septembris, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, & Clemens VII. & Paulus III. prout præfati auctores allegant, & libuit in præsentiarum declarationem Sixti IIII. adducere, quæ sic habet: *Quod vix adduci potest, vt credat exactiones fieri de distributionibus quotidianis, cum sit dispositioni iuris contrarium, & à pietate penitus alienum, subtrahere personis Deo dicatis eos prouentus, qui ratione ministerij, laboris, & præsentia in diuinis celebrandis distribui solent.*

solent. Et quod hoc tenderet in diminutionem cultus diuini. Quibus sic pensatis sicut solet summi Pontifices omnia ponderare, si Pius IV. & alij summi Pontifices voluissent distributiones quotidianas huic subsidio esse subiectas, id vtique non subiecerent sicut silentio minime prætermiserunt ne pro solutione huius subsidij calices, libri & ornamenta Ecclesiastica distrahantur, aut pignori dentur, licet hoc loquendo de decima Papali fuerit antiquitus *a* ita declaratum Et iuxta hanc sententiam fuisse in facti contingentia iudicatum accepi à doctissimo domino Rocho de Vargas Cathedralis Salmanticensis dignissimo Doctoralis Canonico, & in vniuersitate Salmanticensi meritissimo sacrorum Canonum Cathedratico professore, quæ sententia est tenenda, nisi contraria consuetudo in aliquibus diœcesibus obtinuerit, ex traditis à Rodoano *b*, & Gutierrez.

a ca. 2. de decim.

b Rodoan. de rebus e cl. in. 6 §. extra. Gutie. de qq. Can. c. n 11.

ARTICVLVS V.

Vtrum ad taxandam quotam subsidij à quolibet soluendam sint Regulares vocandi.

RESpondeo dicendo, quod circa hoc est notabilis ordinatio & constitutio Clementis VII. cuius tenorem in præsentiarum referam.

Dilectis filijs Generalibus, & alijs Abbatibus, ac Prioribus, & Præsidentibus c, necnon Abbatissis, & Priorissis, Monasteriorum, Prioratuum & aliorum regularium locorum, tam monachorum, quam monialium ordinis sancti Benedicti, Congregationis monasterij eiusdem sancti Benedicti Vallisoleti dicti ordinis Palentinæ diœcesis.

c Habetur in li. priu. huius ord imp. Vallisoleti 94. fo.

Clemens VII. dilecti filij salutem, &c. Cum itaque, sicut nobis nuper exponi fecistis, licet vos ratione vestrorum monasteriorum, prioratuum & locorum regularium decimas, subsidia & alia onera in partibus illis Apostolica autoritate, pro tempore imposita hactenus libenter persolueritis, & in futurum persoluere prout vos tangit, intendatis; nihilominus diuisiones seu distributiones, calculi repartitiones nuncupatæ, decimarum, subsidiorum & onerum huiusmodi per locorum ordinarios, seu capitula Cathedralium Ecclesiarum, in quorum ciuitatibus & diœcesibus monasteria, prioratus & loca regularia vestra consistunt, quandoque non vocatis quorum interest, fiant in repartitionem ipsam distributores & partitores, non habita notitia, seu vera informatione fructuum, & onerum ordinariorum, monasteriorum & prioratuum, & regularium locorum huiusmodi, quæ, parte non audita, debite haberi non potest, monasteria prioratus, & loca eadem plerumque adeo grauent, vt Abbates, seu Priores, aut Abbatissæ, seu Priorissæ, ac conuentus nonnullorum ex monasteriis, Prioratibus, & locis ipsis onera sibi impartita vix supportare possunt, & si quod in distributione & repartitione decimarum, subsidiorum & onerum eorundem, pro tempore faciendam vos per locorum ordinarios, & capitula huiusmodi seu distributores & partitores, per eos, vel alios deputatos, pro tempore vocari deberetis, & audiri decerneretur, profecto ex hoc erroribus partitionum, & grauaminibus huiusmodi opportune obuiaretur. Vosque compartita vobis onera libentius persolueretis, ac debito iustitiæ, quæ in omni actu eos quorum interest, vocari exigit, legitime satisfieret, nobis humiliter supplicari fecistis, vt vobis in præmissis ex iustitia debite prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui religioni deditos, vt à grauaminibus & dispendiis releuentur, nostri ministerij partes libenter impartimur, huiusmodi supplicationibus inclinati, quod de cætero perpetuis futuris temporibus in distributionibus & partitionibus decimarum, subsidiorum & aliorum onerum dicta autoritate, pro tempore impositorum, & imponendorum, seu illorum taxis faciendis, vos prout singulos vestrum tangit, & concernit, in futurum per ordinarios & capitula, siue distributores, & partitores, aut taxatores huiusmodi, ac alios ad quos spectat, seu spectabit pro tempore, vocari & audiri, ac taxationibus, partitionibus, & distributionibus interesse debeatis, & taxationes, ac distributiones ipsæ aliter pro tempore factæ, in his, quæ ad eos, qui vocati & auditi non fuerint, spectant, nullius sint roboris, vel momenti ac non vocata ad illorum solutionem non teneantur, nec ad id à quocunque compelli possint, sicque per quoscunque iudices tam ordinarios, quam delegatos, &c. Et dat pro executione iudices conseruatores Episcopum Ouetensem, Priorem S. Augustini Vallisoletanum, & Priorem S. Dominici Compostellani, quatenus ipsi, aut duo, aut vnus eorum hac exequi faciant. Datum Romæ, die octaua Decembris, millesimo quingentesimo trigesimo, Pontificatus nostri anno octauo.

Circa hanc autem concessionem est notandum iuridicam quidem esse, cum illud, quod ad omnes pertinet, ab omnibus secundum ius debeat approbari. Et certe etiam non concesso hoc priuilegio si religiosi in distributione subsidij se nimium esse grauatos clamarent, proculdubio eorum querela admitteretur, & alia seruans æqualitatis iustitiam contributio fieret ex eis, quæ allegando aliquas leges regni tradit Lasarte *d*.

d Lasar. de decim. vend. c. 18 n 91.

ARTICVLVS VI.

Vtrum laici habentes decimas tertiarias à manu Regis teneantur soluere subsidium, & gabellam ex earum venditione.

RESpondeo dicendo, consuetudine esse receptum, laicos bono iure habere has decimas tertiarias à manu Regis, prout constat ex resolutis à doctissimo Gregorio *e* Lopez. Licet cogitandum relinquat Palatius *f* Rub. de quo late per Lasarte *g*. De his autem decimis tertiariis, si à Rege dentur regularibus, aut Ecclesiasticis, aut laicis debetur subsidium, quia charitatiuum subsidium impositum est non quidem Ecclesiasticis personis, sed redditibus potius & prouentibus totius Ecclesiæ in his regnis, & adeo generaliter iniunctum, vt quoscunque redditus & fructus, qui vere Ecclesiastici sint, iuxta mentem & verba bullæ generaliter comprehendat, nullo personarum facto discrimine, ad quas fructus illi pertineant, siue sint laicæ, siue regulares, siue Ecclesiasticæ; prout generaliter in huiusmodi charitatiuo subsidio Regibus concesso resoluit Decius *h*, & de alio, quod ab Episcopis imponi solet, tradit Gigas *i*: vnde cum sit indubitabile hos fructus tertiarum, cum ex decimalibus detrahuntur, iuxta quandam recopilationis legem *k* primordialiter & in sua origine Ecclesiasticos esse, Ecclesiæque debitos, per consequens est dicendum, quod cum semel subsidium charitatiuum eos tangat, impossibile est, vt sine eo onere, quo in sua origine affecti sunt, etiam ad laicas personas transeat, & ipsi laici ad subsidium illud ratione prædictorum fructuum teneantur, quia regulare & perpetuum est, vt vnaquæque res transeat cum sua causa more seruitutis, iuxta notata à Doctoribus *l*, & tradit Lasarte. Verum est tamen, quod si prædictæ tertiæ à laicis vendantur, tributum Alcaualæ debetur ab ipsis, cum hoc tributum non ratione rei, neque personæ imponatur, sed ratione contractus, dummodo res neque personæ priuilegiatæ reperiantur, vt patet ex traditis per Lasartem *m*.

e Gregor in l. 11 gl 1 ti. 10 par. 1.

f Palat. in repetit. ru. de donat inter virũ & vxor. § 17. v. r. præterea illa dona

g Lasart. de decim. vend. c. 19 nu. 29 & 30.

h Deci. consi. 166 vol. 1.

i Gig. de pensio q. 28.

k l. 1 tit. 15. li. 9. recop.

l Doct. in l. neque nisi per. ff de admin. in reb. ad ciu. pert.

m Lasart. vbi sup. n 15. & n. 27.

ARTICVLVS VII.

Vtrum hi, qui à monasteriis, aut Ecclesiis aliquid emunt, teneantur soluere tributum decimæ, quod dicitur Alcauala.

RESpondeo dicendo, quod iure communi integrum gabellæ onus generaliter emptori Doctores attribuunt, vt resoluit Molinæus *d*, & post eum explicuit Arias Pinelus doctissimus Lusitanus. De iure autem Regio, & secundum alia iura ad venditorem pertinere tradit optime Lasarte *e*, quo supposito cum monasterium aliquid vendit, ad soluendam gabellam minime obligatur, inter priuilegiatas enim personas exemptas ab hoc gabellarum onere præcipuum locum tenent Ecclesiæ, Ecclesiasticæque & religiosæ personæ, ac monasteria, vt scilicet tributum istud non debeant, vt in quadam lege *f* nouæ recopillationis traditur. Quod est tenendum, quidquid aliud determinatum fuerit in his regnis ante prædictam legem tempore Regis

d Moline. in cons. Paris. ti. 1 §. 22 v. 7. Pinel in l. 2. C. de resc. vend. 1 par. c 3 n. 40

e Lasar. de decim. vend. ca. 20. n. 1. cum seq.

f l 6. ti. 18. li. 9. recop.

gis Ioannis II. vt refert, ac late disputat iniuste quæ Montaluus g defendit: erat enim iure communi satis expressum, Ecclesiasticas personas ab huiusmodi iuribus exemptas esse, prout late in superioribus est dictum. Quod Ecclesiasticum priuilegium ita intelligendum est vt non quemadmodum clerici & personæ Ecclesiasticæ & regulares vendentes immunes sunt, ita & hi, qui eisdem vendiderint, immunes fiant, quinimo regali decimæ subiiciuntur, nisi aliunde priuilegium habeant, sicut cæteri venditores, quia non propterea quod carius inde clerici & regulares emant, ab istis venditoribus propter onus gabellæ pluris ex eo vendentibus fieri debet, quo minus venditores isti regale ius pendant, sicut & portorium & pedagium soluunt, ac cætera iura regalia mercibus imposita quamuis clericis quoque & regularibus vendendæ sint. Nec istud dici potest contra libertatem Ecclesiasticam esse, siquidem circa res laicorum & eorum contractus versatur, quamuis inde damnum aliquod Ecclesiasticis personis prouenire videatur ex his, quæ in alio proposito resoluit Maranta h, quem ad hoc allegat Mexia, atque ita ait Lasarte iuste decisum extare in quadam lege i nouæ compilationis, quinimo quia Ecclesiastici circa hoc immunitatem allegabant dicentes, vendentes sibi quascunque res immunes à gabella esse, statuitur in ea lege ad omnem fraudem euitandam, vt res ipsæ, quæ clericis, Ecclesiis, aut monasteriis à quocumque laico venditæ erunt, tacitæ hypothecatæ intelligantur pro gabella: quo casu lex ipsa preuenit rerum alienationem, eas scilicet pignorando, antequam in dominium clerici, Ecclesiæ, aut monasterij transeant, iuxta consiliū Bartoli k, cuius opinio in eo quidem casu sustinenda est, cum de vitanda fraude agitur, non de damno Ecclesiæ inferendo, ne scilicet debitæ obuentiones, & iura regalia deficiant, iuxta late tradita per Didacum Perez l: etenim quando ad obuiandum fraudibus lex sæcularis fertur, etiam contra clericos & regulares seruanda est, & valet, vt notat Petrus Ancharranus m, quem allegat Mexia.

g Monta. in l. 10 v. qua liberam. tit 6 par. 1

h Marant in pract. disp. 8 ex n. 25 Mexia de taxa panis, concl. 5 nu. 3. Lasarte de deci. ven. c. 19. n. 10.

i l. 8. ti. 18. li. 9. comp.

k Bart. in l. ref. § fin. ff. de mun. & hono.

l Perez in l. 1. tit. 3 libr. 1. ord. col. 90.

m Ancha. cōs. 11. Mexia vbi su. n. 28.

Ex quo infert Lasarte n iniustam esse legem o ordinamentorum regalium, dum rebus Ecclesiæ, aut monasterij venditis quintum imponit fisco soluendum, quia ibi non tam de præcauendo antiquo tributo, ordinarioque regio iure, quam de nouo imponendo agitur in damnum Ecclesiæ, & ita merito seruandam non esse ait Ioannes Matiencus p.

n Las. vbi su. n. 11. 5. fi.

o l. 7. ti. 9 li. 5 ord.

p Mati. in l. 11. gl. 5. ex n. 4 ii 10. lib 5 nouæ compil.

Aduertendum tamen eam nouæ compilationis legem q definientem res, quæ clericis, Ecclesiis, aut monasteriis venditę sunt, tacite hypothecatas censeri, intelligendam esse, cum vel venditor laicus forensis est, aut potentior persona: potentior autem persona in hoc casu erit dicenda tripliciter, primo ratione generis, & familiæ; secundo ratione pecuniæ, diuitiarum, & dignitatis status; tertio ratione paupertatis, quæ vltima potentia aliis duobus periculosior est, gabellario, vel cum clericus emptor contractū non manifestauerit gabellario intra tempus alias laicis emptoribus lege r statutum, vt scilicet omnibus his casibus laicus emptor ad totam venditionis gabellam, quæ solet venditori incumbere, remanet obligatus legali ac personali obligatione: monasterium autem aut Ecclesia emens ex legali rei venditæ pignore teneatur, ad quod quidem non semper & in omnem euentum, vt cæteri emptores laici, sed in subsidium duntaxat, quando scilicet à venditore gabella exigi non possit, propter vitandam fraudem, quę facile alias posset committi, vt expresse in ea lege s traditur ibi, *Y si los vendedores no pudieren ser auidos*, quę verba commode, iuxta supradicta debent intelligi, prout in simili est casus in iure t, & tradit Decius, ita quod si laicus venditor ex potentioribus non esset, & monasterium emptor venditionem manifestasset intra debitum tempus gabellario, cum in his casibus laicus emptor ad nihilum, etiam ratione pignoris, teneatur, siue venditor haberi queat, siue non, nec quidem monasterium ipsum emptorem teneri dicēdum videtur, quamuis venditor haberi nequiret, ne peioris conditionis sit quam laicus, quod Christianissima nostra tempora, ac Philippo Rege nostro fœlicissima non patiūtur.

q d l 8 tit. 8. li 9.

r l. 31. & 32 ti 19. li. 9 recop.

s d l. 8. reco.

t l. nepos Proculo. 125 de verb. sign. Decius cons. 555 n. 13. vol. 2.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum clerici, aut monachi negotiando vendentes teneantur soluere ex rebus venditis gabellam.

Respondeo dicendo, quod quamuis generaliter dixerimus in superioribus u clericos, & religiosos exemptos esse à decimę solutione, quę dicitur Alcauala, iuxta quandam legem x nouæ recopilationis. Illud tamen ex lege sequenti intelligendum est, nisi ex negotiatione vendiderint, aut permutauerint, quia sic vendentes, aut permutantes ad gabellam obligantur, & omnibus pœnis, ac legibus gabellarum subiiciuntur, ac si vere laici essent. Quod verissimum & iustissimum iure cōmuni existimo, ex resolutis per Felinum a, Decium & alios, quos refert Matiencus. Cuius decisionis ea potissima est ratio, quia negotiatio clericis, & monachis est prohibita, & dum huic se implicant, eorum facultates à laicorum statutis, legibus, & consuetudinibus Ecclesia non defendit, vt quædam decretalis b determinat, atque ideo in eis locum habere debet legis gabellarię dispositio, cum eo casu iuri Canonico contraria nō sit, iuxta in sacris Canonib. c notata, in quibus habetur, quod generaliter leges ciuiles ad forum etiam Ecclesiasticum extenduntur, quatenus iuri Canonico contrariæ non sunt, non quidem ex vi & potestate ipsarum legum, sed ex confirmatione ipsa canonica. Lex enim ciuilis nullatenus id potest efficere ex defectu potestatis, iuxta late tradita per Fortunium d Garcia.

u Sup. 2. 80.

x l. 6. tit. 18 li 9. recop.

a Felin in ca. Eccl. sac. Matie. n. 105. & Deci. num. 57 de const. Matien in l. 11. gl. 1. n. 3. tit. 10. l. 5.

b c. fi. de vit. & honest. cle.

c ca. 1. de noui oper. nunt. c. 1. de despon. impub. c. 1. de re iud.

d Fort. de vlt. fin illat. 3. & 24. per totas.

Quæ sane limitatio vsque adeo generalis est, vt necdum in clerico, aut monacho vendente, aut permutante, sed & in mente quoque negotiationis causa accipienda & practicanda sit. Atque adeo omnes leges loquētes de emptoribus circa istius iuris exactionem indistincte, in quolibet clerico, aut monacho ex causa negotiationis emente procedunt ac si ille vere laicus foret, prout adnotauit Didacus Perezius e.

e Perez in l. 13. v. pague alcauala, ibi vel si cleric. fit negot tit. 3 li. 1 ordin.

At vt hęc omnia clariora fiant, notandum est, quod tunc clericus & monachus negotiari dicuntur, quando rem emunt in sua integra forma venditur, lucrifaciendi causa, vt tradit Abbas f, secus autem si rem emunt, ita vt sit eis materia aliquid operandi, & sua opera, vel industria mutatam vendiderint, aut permutauerint, quia tunc negotiari non dicuntur, neque decimam debent, aut aliud quodcunque tributum, vt per quendam textum expressum g notant Petrus de Duennas, Auendannus, & Didacus Perez. Et est ratio differentiæ, quia finis illius primi actus, scilicet cum quis emit in eadem forma venditurus, nullus vsus est, sed solus quæstus, & is quidem non secundum naturam rei, sed sola arte excogitatus ad augēdas opes cum aliorum incōmodo, propter quod eam negotiationem in quocumq; honesto homine vituperat Aristoteles, h & tradit Carolus Molinæus i, & Soto. At vero cum quis emit, vt sit ei operandi materia, atque ita rem mutatam vendit, non contra naturam, & sola arte quæstum quærit, sed ex sudore & labore suo, prout in primo homine mandatum est, & in Psalmo, Labores manuum tuarum, quia manducabis, atque adeo iste actus non proprie negotiatio dicitur, aut est, sed potius artificium, ita vt inter mechanicas artes enumeretur, secundum Alciatum k, quod & tradit Soto,

f Abbas consilio 6.

g c. eiicientes 88. dist. Duen. reg. 10. n. 11 Auen. respon. 33. nu. 4. v. 7 conc. Perez in l. 1. glo. 1. ver. est & aliud col 93. libr. 1. ordin.

h Arist. lib. 1. polit. c. 6. & 7

i Molin. de vsur. q. 60. n. 440. Sot. li. 6. de iust. qu. 1 ar. 2. in prin.

Ex his in facti contingentia consului clericum vt negotiatorem minime debere condemnari, si tantum certis temporibus opportunitate occurrēte emit

k Alcia. in l. mercis. 207. ff de verb. Soto vbi su.

emit in loco, in quo est, aliquas merces, vt eas suis fratribus cum eis negotiaturis trāsmittat: talis enim clericus non eas emit in propria forma, iterum reuenditurus; fratres enim ipsius eas reuendere debent in loco suæ habitationis: solum enim dictus clericus opus charitatis exhibet ab eo minime alienum.

l Lasarte de decim. vend. c. 19. n. 53.

Sed Lasarte *l* à Molina dubitat circa supradicta qualiter apud nos isthæc Ecclesiasticorum negotiatio accipi debeat quo magis à decimæ solutione immunes nō sint: videmus enim, quod si clericus emit vuas, & vinum faciat, vt vendat, item lanas, vt pannos venditurus efficiat, decimæ exactione vendendo vexatur, cum tamen non rem ipsam vt emerit in sua integra forma, sed mutatam vendiderit, vt ex aliquibus legibus patet *m*, quod quidem negotiatio esse non videtur ex prædictis, & per consequens, neque clericis interdictum.

m l. lana 88 de leg. 3 l. 43 tit. 3 p. 6.

Pro resolutione autem huius difficultatis duæ proponendæ sunt conclusiones.

Prima conclusio est, toties videtur clericus non negotiator mercatorve, quoties sic emerit, vt sit ei materia per propriam suam personam aliquid operandi, atq; ita ex opera & industria personæ suæ rem mutatam vendiderit aliquid lucraturus, vel nō, velutí si lanam emerit, aut sericum, vt aliquid vestiendi, calceandive causa vtile propriis manibus conficiat, otio non vacaturus, & vt inde labore, ac industria manuum suarum licitum lucrum eliciat, prout in religiosissimis fratribus discalceatis Carmelitis videmus quotidie, quod quam laudabile sit, apparet ex his, quæ Soto *n* ex exemplo diui Pauli *o* adducit. Ad ea, inquit, quæ mihi opus erant, ministrauerunt manus istæ. Et in hoc casu dubium non est, quin istiusmodi monachi vendentes sua opera, nec mercatores, nec negotiatores dicantur, quin potius artifices ex prædictis, gaudeantque ideo exemptionis priuilegio. Quod quidem & ad eum casum extendit Soto *p*, quando quis emit mulam, aut equam rudem, vt cultiorem vendat, nēpe quod is negotiari non dicatur, quia vere rem illam, quam emit, industria sua mutatam, ac meliorem reuendit. Quod valde notandum est in hac materia, ad hoc quod clerici, aut monachi huiusmodi lucro occupati gabellam non soluant, etiamsi mulam, & equum sine fræno & sella vendiderint, quia non tam negotiari, quam artem exercere censentur, quod clericis, & monachis iure communi non est prohibitum.

n Soto lib. 7. de iust. q. 5. art. 2
o 1 ad Cor. 4 & Act. apost. c. 20.
p Sot. l. 6. de iust. q. 10. a. 2

Secunda conclusio, si clericus lanas illas emerit non vt ipse operetur, sed vt impensa sua ex mercenariorum & opificum industria, ac labore pannos efficiat postea venditurus lucri faciēdi causa, ematque etiam vuas, prout quotidie videmus, & per famulos, ac personas huic rei aptas in sua apotheca recondat vinum postea venditurus, vt inde aliquid lucrari queat, dubitandum nō est quin mercaturam & negotiationem exerceat, soluturusq; sit decimam venditionis, & alia iura regalia, tanquam laicus, quia tunc nulla versatur industria clerici, prout tam eleganter, quam vtiliter tradit ex Petro de Ancharrano Syluester *q*, dicens quod si monasterium emisset venam ferri, vt inde per famulos & personas conductas ferrum colligat, & vendat lucri faciendi causa, gabellam, & alia iura regalia erit soluturum: secus vero si per ipsosmet monachos ferrum fieret, quia tunc cum rem mutatam ex industria sua venderent, negotiari non dicentur, & hanc resolutionem sequitur Nauarrus *r*, iuxta quam intelligendum est consilium Federici *s* de Senis, qui alias, sine prędicta distinctione respondit, prę̄fatum illud monasterium gabellam non debere, & ita reprehendit ipsum Syluester, qui eum vitiose allegat.

q Syl. v. ex communa. 9. v. 21. n. 46 & n. 57
r Nauar. in Manu. ca. 27 n. 128
s Federic. cōsil. 207.

Tertia conclusio, hæc vena ferrea monasterij potest dupliciter considerari; aut enim potest esse talis, vt ferrum ibi renascatur, nempe vt licet inde extrahatur natura ipsa augeatur vena, pro ut de cretæ fodinis, argenti fodinis, vel auri tradit quædam lex *t*, & de lapidicinis tradit alia lex *u*: & tunc dico quod id quod ex vena asportatur, in fructu sit, quasi natum & collectum ex vena iam propria monasterij facta, & hoc casu, siue per monachos, siue per alios ferrum fiat & vendatur, nulla gabella sit soluenda, quia generaliter ex fructibus rerum monasterij, vel clerici nullum tributum debetur, cum negotiatio deficiat ex prædictis, & in hoc casu nempe cum ferrum collectum, siue per monachos, siue per eorum operarios conductos in fructu est, recte procedit Concilium Federici de Senis superius allegatum. Aut talis vena ferri à Monasterio empta eius naturæ est, vt nihil ibi renascatur, sed quod modo est semper in ea fuerit, prout de lapidibus marmoreis tradit quidam textus *x*, & quia quod asportatur in fructu non est, sed potius erat in ipsa vena tempore emptionis è monasterio factæ, ac proinde appareat monasterium vendere, quod re vera emerat, tunc habet locum distinctio Syluestri & Nauarri, de qua in conclusione superiori, scilicet, quod si industria monachorum colligatur, gabella non debeatur ex reuenditione: si vero per eorum famulos, aut operarios conductos, tunc ad eius solutionem est obligatio.

t l. fructus. ad. l. amo tio. §. si vir in fundo mu'iec. ris ff solut. mat.
u l. fin. & fundo do. al.
x d. §. si vir in fundo.

Ex his infertur primo, quod si monasterium emat fundum plenum fructibus maturis, qui eo tempore pendētes sint, & fructus ab eo decerptos vendat, gabellam debebit, quia vere vendidit, quod emit lucri faciendi causa, atque ideo negotiari intelligitur, iuxta superius annotata: fructus enim pendentes pars sunt rei, vt dicitur in iure *b*, & tradit Tiraquellus, qui si tempore venditionis existunt, tanquam pars fundi debentur, vt multis iuribus resoluunt Bartolus *c*, Iason, & Doctores communiter, quos allegat & sequitur Couarruuias.

b l. fructus pendent. de re iud. ...
c l. Iul. & si fundum ff de actio. empt. ...

Aduertēdum tamē, quod si monasterium fundum cum fructibus pendentibus, & maturis emerit non animo reuendendi, sed vt his fruatur, & monachi eos commodent secundum quod definit quidam Iurisconsultus *d*, quos fructus postea ex accidenti vendiderit, vt quia vtilius sibi esse contingat pretio frui, quam ipsis, gabellam non debet, quia negotiari dici non potest, vt expresse tradit Syluester *e*, dicens monasterium non teneri soluere gabellam, si emat in fructum suum, & postea reuendat, quia hoc non est proprie negotiari, quam doctrinam sequitur Nauarrus *f*. Cui sententiæ recte fauent ea, quæ tradunt Baldus *g*, & Bartolus, & alij quos refert & sequitur Castillo; dicunt enim hi autores, quod si statuto caueatur vt nemo possit emptum frumentum reuendere, & aliquis emat in ciuitate frumentum, pro victu totius anni, postea autem mutans propositum velit à ciuitate recedere, & sic recessurus frumentum illud vendat, in pœnam legis, aut statuti non incidit, quia inspicienda est prima destinatio. Quod intelligitur, quando constat de hoc primo proposito & destinatione, id quod ex qualitate rei & personæ erit iudicandum ex resolutis per Auend. Et pro religiosis est præsumptio, quod non emerint ad reuendendum, cum hoc sit negotiari, & quid eorum statui illicitum.

d l. in lege cēs. ff ...
e Syl. excom. 9 n. 46. in fi.
f Nau. de 27 n. 128.
g Bal. in l. 1. §. vnde quæritur ff. de exerc. acti. Bart. in l. cætera § fin. 3. ff. de leg. ... Castill. in l. ... fuerē vsadot.

Infertur secundo, quod si monasterium emat oues vaccasque prægnantes, & agnos vitulosque ex his natos vendiderit, decimam non debebit gabellario, cum non vendiderit quod emit, sed quod ex re sua natum est instar fructuum, qui non extarent tempore emptionis rei, sed postea producuntur, vt probat quidam elegans textus *h*, quod alias etiam confirmant iura i ponentia differentiam inter agrum plenum fructibus & animal prægnans, quod ibi explicat Bartolus in hunc modum distinguens, quod si monasterium emat fundum cum fructibus pendentibus & iam maturis, si reuendat fructus, decima debetur, sed si emit sine fructibus, & postea natos colligit & vendit, nulla gabella debeatur; sed si prægnantes

h l. si præg. ff. de euict. & l. si quod ex 1. ... plu. 73. ff. de leg. 2.
i l. in lege Falcid. ... Bart. ff. ad le. Fal.

gnantes oues emerit, natos fœtus vendens, non tenebitur ad aliquod tributum soluendum, cum dictos fœtus non emerit, cum adhuc non sint nati, neque sint in rerum natura, licet illorum fauore aliquando esse intelligantur per interpretationem iuris, prout notant Bartolus k, & Doctores, & est quidam textus expressus cum his, quæ late congerit Tiraquellus.

k Bart. & Doct. in d. l. in leg. Tiraq. i. l. si vnquã. v suscep. lib. x n. 144 & de reuocan. donat.

Infertur tertio, quod si monasterium emat gregem, & inde fructus collectos, lanam, caseum & agnos vendat, non teneri ad gabellam soluendam, cum in hoc nulla interueniat negotiatio; non enim vendit, quod ex emptione acquisiuit, sed potius quod ex re iam sua natum est, vt probat quidam textus l elegans.

l l vacc. emp. ff. de euict.

ARTICVLVS IX.

An si aliquis ingrediatur monasterium, & tempore nouitiatus aliqua eius bona vendantur suo nomine, regalis decima debeatur.

RESpondeo dicendo, Lasarte m à Molina tenere partem affirmatiuam, scilicet quod gabellario regalis decima debetur, quia non est nouitius vere religiosus, cum ad sæculum possit redire quando voluerit, iuxta notata per Gregorium n Lopez, & per Tiraquellum. Quod, ait Lasarte, est magni aduertisse pro fratribus Societatis Iesu. hi enim non vt ceteri religiosi post annum probationis emittunt professionem, sed post multos annos in illa sanctissima religione profitentur, iuxta eorum institutum approbatum à Concilio o Tridentino, atque ideo fiet, quod si procurator monasterij vendiderit aliqua bona cuiusuis iuuenis eam religionem ingressi, qui neque professus fuerit, neque sacros ordines susceperit, regiæ decimæ locum faciat. Hæc dictus auctor, cuius opinionem quoad nouitios, qui post annum probationis statim tenentur profiteri, non condemno; sed quoad nouitios Societatis, qui post biennium probationis tria vota simplicia emiserunt, non admitto, cum ipsi secundum constitutionem Gregorij XIII. sint vere religiosi, & donec à Societate dimittantur gaudeant omnibus, quæ aliis religiosis concessa sunt, prout in primo Tomo p late probauimus: opinio autem Lasarte in hoc casu erit vera, quando ipse nouitius intra biennium probationis præcipit, vt aliqua bona eius nomine vendantur.

m Lasar. de decim. vend. c. 19. n. 50.

n Greg. in l. 7 v si quan. tit. 7. part. 1. Tiraq. de retra lig. §. 1. gl. 8. ex n. 21.

o Sess. 25. de reg. c. 16.

p 1. to. q. 1. a. 6

ARTICVLVS X.

Vtrum hæc decima in casibus, in quibus debetur à monasterio & à nouitio, possit peti coram iudice sæculari.

RESpondeo dicendo, quod si decima debeatur regularibus, & à monasterio, videtur quod coram iudice sæculari possint conueniri: nam clericus sæcularis tenetur soluere gabellam de rebus ab eis per negotiationem venditis, & poterit conueniri coram iudice sæculari, quia cum propter negotiationis delictum iure laici censeatur, & eum à sæculari iurisdictione Ecclesia non defendat, vt dicitur in iure q communi & regali, & ita expresse tenet Mexia r Pontius, qui in suum patrocinium allegat Tiraquellum. At aduertit Lasarte s, quod ille cum aliis per eum allegatis loquitur in actione reali, quando scilicet clericus conuenitur ratione rei tributariæ, qui possidet, at nos loquimur in actione personali, qua quicunque venditor ad gabellam tenetur ex conditione ex lege, quo casu maior dubitatio est. At ait prædictus autor, quod adhuc vera est prædicta resolutio, quia sicut talis clericus negotiator iudicatur, vt laicus ad hoc quod regio tributo vexari queat contra generalem prohibitionem iuris a, ita talis quoque coram sæculari iudice conuenietur, vt bene aduertit Mexia b cum his quæ resoluit Petrus Rebuffus, & tradit Boërius. Hæc quantum ad clericum negotiatorem secundum ius resoluta inuenio, quæ an ad monachos & monasteria applicari debeant potest dubitari, qui non solum habent exemptionem communem Ecclesiasticis competentem ne conueniantur coram iudice sæculari, sed ratione suorum priuilegiorum habent exemptionem ne ratione contractus, aut delicti coram aliis, quam coram eorum iudicibus regularibus conueniantur. quæ priuilegia ita sunt roborata, vt iis contrauenientes grauibus pœnis, & censuris afficiantur, prout in secundo Tomo c late diximus. Quæ specialis exemptio in hoc casu videtur habere locum, cum ipsi monachi propter delictum negotiationis à solutione gabellæ non sint immunes, de quo delicto per præfata priuilegia alium, quam eorum Prælatos non posse cognoscere videtur, sed pro contraria parte facit, quod si coram eorum Prælatis à gabellario deberent conueniri, decimam difficillime soluerent, & ipsi non regulariter, sed vt mercatores viuentes à priuilegiis videntur destituti, quæ eis propter eorum paupertatem fuerunt concessa, cuiusmodi sunt priuilegia eos à tributis & gabellis liberantia. Nec iudex sæcularis compellens eos ad decimæ solutionem cognoscit de delicto negotiationis, quod commiserunt, vt ipsos puniat & castiget; hoc enim minime gentium ei iura concedunt, hoc enim delictum ad eorum Prælatum pertinet, vt ratione eius Prælatus possit delinquentes incarcerare, & voce actiua, aut passiua priuare, nec iudex sæcularis potest captis pignoribus eos astringere ad solutionem, vt loquendo de clerico negotiatore resoluit Azeuedo d, cum etiam eorum bona sint exempta, vnde existimo ad Nuntium Apostolicum esse recurrendum, qui cum sit Legatus à latere, super exemptos & eorum bona habet potestatem. Aduertendum tamen, quod monachorum negotiatio non est aliquando ita illicita, vt necesse sit eam prohibere, & eam exercentes castigare; videmus enim in religiosissimis conuentibus multis aquis abundantibus molendina ad conficiendum papyrum construi, & multitudine pannorum empta magnam quantitatem quotannis papyri fieri per famulos & operarios à dictis religiosis conductos, quæ quantitas venditur, in quo negotiatio, vt patet, interuenit, siquidem mutata pannorum forma industria operariorum fit papyrus, quæ negotiatio à nemine, vt audio, reprobatur, & dubito an ipsa monasteria prædictam quantitatem papyri vendentia ad solutionem huius decimæ obligentur, licet papyrum industria mercenariorum confectum vendant & tali venditione lucrum maximum reportent: nam si propter necessitatem monasteria præfatam habent negotiationem, quia sine ea non habent sufficienter, vnde fratres viuant, non tenentur ad huius decimæ solutionem, ex his quæ resoluit Lasarte e, & vniuersaliter existimo omnia monasteria negotiantia penuria laborare, propter quam huiusmodi negotiationibus aliquando implicantur, qua de causa à solutione decimæ videtur quod possunt excusari.

q c. fin. de vit. & honest. cle. l. 7 ti. 18. 9 r Mexia de taxa p. anni conci. c. n. 23 Tiraq. de retract. lina. 6. 32 gl. n. 80 s Lasarte de decim. vend. c. 19 n. 84. a c. a quam. & de con. lib. 6 b Mexia vbi su. Rebuf. ad l. gal. 1 to. d. me c minut. glos. 3. Boer. deci. 246 n. 4

c 2 to. q. 11.

d Azeue. in l. 21 tit. 3. li. 1. recop.

e Lasarte de decim. vend. c. 19 n. 78.

ARTICVLVS XI.

Vtrum fratres tertij ordinis beati Patris nostri Francisci teneantur ex rebus ab eis venditis soluere gabellam.

RESpondeo dicendo, hunc articulum videri iam decisum ex his, quæ late diximus supra f de Tertiariis agentes, circa huius resolutionem habemus legem g regiam, per quam legem statuitur quod si priuatam vitam agunt cum vxoribus & maritis, & bonis suis, vt laici iudicentur, prout tradunt Cardinalis h, & Petrus de Ancharrano, Sarmiento, Gregorius Lopez, & didacus Perez: secus autem si in communitate viuant, prout plura Tertiariorum & Tertiariarum hodie videmus monaste-

f Supr. hoc to. q. 19. a. 4 li. 4. or. quæ est hod. l. 1. ti. 14. li. 6 recop. h Cardina in Clem. cum ex eo. de sen. excommu. col. 2 & ibi Ancha. Sarm. de red. eccl. in defen. libell. 1. pa. moni. 56. n. 4. Gregor. sal. 1 gl. 4. ti. 7 pa. 1 Perez in d. l. 19. & in l. 1. part. 93 ti. 3. li. 1.

ria,

ria, in quibus religiosæ secundum regulam à Sede Apostolica approbatam viuitur, prout in superioribus late probauimus: hi enim vt vere religiosi ab his tributis sunt immunes.

Quantum autem ad mulieres Tertiarias virginalem, vel vidualem castitatem vouentes, huic tributo obnoxias esse credo, cum non sint religiosæ: sicut etiam Eremitas minime exemptos ab hac lege credo. Licet enim ipsi Episcopo sint subiecti, vt tenet quædam Glossa *i*, quam sequitur Bartolus & Angelus, & per consequens priuilegio clericorum gaudere debent, vt ait alia Glossa *k*, & latissime resoluit Nicolaus Boërius: hi tamen Eremitæ, quos apud nos videmus, proculdubio iure laicorum sunt censendi, quia non ita pure, & vere solitariam vitam agūt, vt sacri Canones *l* requirunt, quin potius sicut laici nati sunt, ita laici perseuerant, cū neq; ordinem habeant clericalem, neq; religionem approbatā profiteantur, quod ita tenuit Francisc. de Zabare, & alij, quos refert & sequitur Aufrerius *m*, Abbas, & alij relati per Boëriū. & ita nō est dubium, quin si isti tales Eremitæ aliquid vendiderint, regali decimæ subiiciantur, nec in eis habeat locum priuilegium, quod alijs per leges *n* huius regni conceditur.

i Glos. in l. 2. v. non possint. & ibi Bar. & Ang. de iaius vocand.
k Glos. in ca. qui vere v. vere 26. q. 1.
Boer. in tract. de vit. & hat. Eremit. n. 13
l c. qui vere
m Aufrer. in q. Tolos. 8
Boer. vbi sup. n. 14.
n l. 6. tit. 18. li. 9. recop.

ARTICVLVS XII.

Vtrum fratres ordinum militiarum teneantur ex rebus ab eis venditis soluere gabellam.

RESpondeo dicendo hanc quæstionem ex alia dependere, an scilicet dicti fratres ordinum militiarum, nempe D. Iacobi Alcantaræ, Calatrauæ, quos vulgus Commendatarios appellat, sint Ecclesiasticæ & religiosæ personæ, prout de fratribus diui Ioannis tradit Duennas *o*. De hac quæstione iam egimus in primo Tomo *p*, duas contrarias opiniones allegantes, primam, non esse personas regulares, quam tenet Sarmiento *q*; contrariam autem esse vere religiosos resoluit, & late disputat Menchaca *r*, & ordinis Diui Iacobi alumnus licentiatus Didacus à Mota, in tractatu istius ordinis, satis docte & curiose hanc tutatur opinionē, propter quæ fortassis, & ad omnes difficultates dirimendas media sententia admissa est, Catholico Rege Hispaniarum Philippo II. qui voluit hos fratres immunes esse in omnibus fructibus suarum commendatarum; secus vero in patrimonialibus & rebus aliunde quæsitis, vt constat ex quadam lege *s* nouæ recopilationis, quæ in praxi seruatur, prout Lasarte *a* à Molina affirmat.

o Duennas reg. 100 n. 5.
p. to. q. 1. a. 6
q Sarm. de defens. liuel de red. at ecl. 1 par. mo. nit. 5. 5.
r Menc. lib. 3. qu. illust. ca. 505 ex n. 45
s l. 9. ti. 18. li. 9. recop.
a Lasa. de decim. vend. ca. 19. n. 92.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum immunes sint hi, qui à monasteriis aliquid emerint à decimæ solutione, si illud vendiderint.

RESpondeo dicendo, quod non sunt immunes ab eius decimæ solutione hi qui à clericis, Ecclesiis, aut monasteriis aliquid emerint, si postea illud vendant, ita tradit Tiraquellus *b*, & additio Baptistæ à Villalobos, & recte resoluit Boërius dicens, quod si res aliqua vendatur ab Ecclesia, non ideo transit libera ad emptorem quo minus reuenditurus gabellam debeat, & ad hoc quoddam iuris *c* Consulti decretum tradunt Sylue[s]ter & Montaluus. Cuius resolutionis ea est ratio, quia hæc gabella reuenditionis non soluitur ex contractu inito cum Ecclesia, aut clerico, sed ex contractu distincto postea per emptorem celebrato cum alia tertia persona, ex quo nulla ratio impedit quin gabella debeatur, & peti possit, ex eleganti distinctione Baldi, de qua infra.

b Tiraq. de retract. lig. §. 1 gl. 11 n. 12
addit. Bapt. à Villal. in trac. commun. opi. litt. g. n. 1. Boer. decis. 213. n. 19.
c l. licita §. fin. ff. de publ.
Syl. v. excom. 7. n. 48.
Mont. in l. 5 in fin. gl. tit. 7 par. 5.

Quod procedit etiamsi ipsi postea reuendant Ecclesiæ aut monasterio: priuilegium enim quo Ecclesiastici & regulares à decimæ solutione liberantur, ita intelligendum est, vt non quemadmodum Ecclesia & monasterium immunes sunt, ita & hi qui eisdem vendiderint, immunes fiant: quin imo regali decimæ subiiciuntur, nisi aliud priuilegium habeant, sicut cæteri venditores: quia non propterea quod carius inde clerici & monasteria emāt ab istis venditoribus propter onus gabellæ pluris ex eo vendentibus, iuxta illud, quod ex Æmilio Ferreto, in annotationibus ad Cornelium Tacitum *d*, fieri debet, quo minus venditores isti regale ius pendant, sicut & portorium & pedagium soluunt, ac cetera iura regalia mercibus imposita, quamuis clericis & monasteriis, sicut & laicis vendendæ sint. Nec istud dici potest contra libertatem Ecclesiasticam esse, siquidem circa res laicorum, & eorum contractus versatur, quamuis inde damnum aliquod Ecclesiasticis personis, & monasteriis prouenire videatur, prout articulo septimo huius quæstionis dictum est.

d Tac. l. li. 13 annal. n. 14.

ARTICVLVS XIV.

Vtrum laicus vendens rem communem cum monasterio teneatur ad huius decimæ solutionem.

RESpondeo dicendo, quod qui simul cum monasterio, aut alia exempta persona vno pretio rem vendiderit, quæ sit vtriusque communis, à gabella non excusabitur: nam licet eo modo contracta venditio indiuidua sit, iuxta quandam legem *e*, decima tamen recte diuidetur iuxta pretij partem, quæ laici portionem in ea re communi vendita tangere videatur, & sic exigetur à laico & non à monasterio: iuxta ea, quæ contra Hippolytum *f* resoluit Couarruuias. Et confirmatur ex quadam lege *g* recopillationis, ibi, *por lo que à ellos toca y puede tocar*, vbi rem meam cum re clerici permutauero, quamuis vnicum negotium est, ex sola parte clerici immunitas Ecclesiastica locum habet: cæterum ego ex mea parte gabellam debeo, nec excusor socij priuilegio, vt tradit Federicus de Senis *h*.

e l. quod si vno ff. de in diē addictio.
f Hippoly. singul. 180. Couar. in pr. q. c. 16. n. 3. Perez in Rubr. ti. 1. li. 3. ord. col. 748.
g l. 16. ti. 18. li. 9 recop.
h Feder. consi. 111 incipit quæstio talis est an donatio pen.

ARTICVLVS XV.

Vtrum regulares teneantur ad soluendum subsidium, quod vocatur escusado.

RESpondeo dicendo, circa hoc quandam obtinuisse Reges Hispaniarum à Sede Apostolica concessionem, & inter alias concessionem Pij V. Pontificis maximi in medium adducam.

Pius Papa V. ad futuram rei memoriam.

Sane alias nos cum accepissemus charissimum in Christo filium nostrum Philippum Hispaniarum Regem Catholicum ad prouincias Flandriæ heresi infectas veneno huiusmodi liberandas libertatasque conseruandas de proximo. Ac hac de re decreuisse etiam eius validissimum exercitum equitum, & peditum versus prouincias præfatas iter fecisse. Nos attendentes maxime necessarium & vtile esse, pro extirpatione hæresum huiusmodi, nedum in prædictis, verum etiam in aliis prouinciis, quod exercitus præfati prædicti Regis & ipsi eo proficiscerentur, ipsumque Philippum Regem in expeditione huiusmodi hac pro tuitione religionis Christianæ contra immanissimum Turcarum tyrannum, maximos & innumerabiles sumptus de necessitate facere oportere, & cum propter maximos sumptus præclaræ memoriæ Carolum V. Romanorum Imperatorem ipsius Philippi Regis genitorem, ac ipsum Philippum Regem, pro conseruatione & defensione dictæ religionis Christianæ hactenus factos eius ærarium penitus cōsumptum esse crederemus, dignum & æquum fore censuerimus eidem Philippo Regi per venerabilem fratrem Ioannem Baptistam Archiepiscopum Rosanen. modernum, & pro tempore existentem in regione Hispaniarum Nuntium nostrum, aut aliam seu alias personas Ecclesiasticas, ab eodem Nuntio deputandam, seu deputandas, vnam domum post duas, quæ vberiores & opulentiores

lentiores decimas habuissent, quam maluisset, in qualibet parochia sæculari, quam cuiusuis ordinis regulari ex vniuersis parochiis in regnis dominiis Hispaniarum, & insulis eidem regno adiacentibus consistentibus nominandi & eligendi, & ab ipsa domo, illiusque domino, seu dominis, ac habitatore, seu habitatoribus decimas tritici, hordei, vini, agnorum, lanæ, olei, casei, & aliorum quorumcunque fructuum, & rerum ex quibus decima tam de iure, quam de consuetudine, quam de priuilegio solui & dari consueuissent & deberentur, petendi & infracto modo exigendi, & leuandi, ac recuperandi liberam & omnimodam potestatem, & plenam facultatem ad quinquennium concessimus, dedimus, & largiti fuimus. Necnon decimas huiusmodi ab illis, qui hactenus illas percepissent, & leuauissent, ad dictum quinquennium abdicauimus & separauimus, illasque per eundem Nuntium, seu personas Ecclesiasticas huiusmodi ab eodem Nuntio deputandas, exigendas, leuandas, & recuperandas ipsique Philippo Regi, seu eius pro tempore ad hoc deputatis ministris cum effectu tradendas, & consignandas ad simile quinquennium applicauimus & appropriauimus, ac gratiose donauimus & concessimus.

Necnon domino seu dominis, ac habitatori seu habitatoribus domuum huiusmodi in qualibet parochia, vt præfertur nominandam, seu eligendam, etiamsi parochia huiusmodi alicui sæculari, seu cuiusuis ordinis regulari monasterio, ac prioratui, seu conuentui, seu capitulo, seu collegio, aut pio, seu cuicunque alio loco perpetuo annexa, vnita, & incorporata existat, ac etiamsi metropolitana, aut cathedralis seu collegiata Ecclesia fuerit, aut eidem Philippo Regi mediante Nuntio, seu personis Ecclesiasticis ab eo deputatis præfatas decimas huiusmodi sine aliqua contradictione & exemptione tradere & soluere deberent præcipimus, & mandamus.

Necnon Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Abbatissis, Prioribus, ac Priorissis sæcularibus, & quorumuis ordinũ, regularibus, dignitatibus, Capitulis, Conuentibus, & Vniuersitatibus, Rectoribus, beneficiatis, collegiis, ac aliis quibuscunq; cuiuscunq; qualitatis gradus, ordinis, dignitatis, praeminentia, & cõditionis fuerint, qui decimas huiusmodi personis eidem Philippo Regi, vt præfertur, donatas & concessas quacunque titulo, modo, iure, forma, & causa percipere, exigere & leuare soliti fuissent, vt eundem Philippum Regem Nuntiumque & personas huiusmodi in exactione & recuperatione decimarum præfatarum impedire, nec illas à domino, seu dominis & habitatore, seu habitatoribus domus huiusmodi petere & exigere auderent, seu præsumerent sub sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis eo ipso si contra fecissent incurrendis, inhibuimus, atque mandauimus, prout in dictis literis plenius continetur.

Cum autem sicut nuper accepimus literæ nostræ præfatæ executioni debitæ adhuc mandatæ non fuerint, & si modo demandarentur, hoc non sine maximo damno ipsas parochias obtinentium, qui retro, ac tantorum annorum decimas in vsus sibi bene visos conuerterunt fieri posset, & cum postmodum etiam aliis perturbationibus, & periculis Reipublicæ Christianæ nouum & graue etiam periculum ex inuasione Turcarum tyranni in insulam Cypri, aliasque terras & loca Christianorum accesserit, & præterea nostris adhortationibus, & monitionibus idem Philippus Rex, dilecti filij nobiles, viri dux, & senatus Venetus nobiscum aduersus eundem Turcarum tyrannum fœdus inierit, cumque ipsius Philippi Regis ærarium adeo opibus exhaustum esse acceperimus, & credamus, vt pro tantarum expensarum onere satisfacere nullo modo queat. Nos licet ab initio Pontificatus nostri nihil æque cupiuerimus, quam quaslibet personas, præsertim Ecclesiasticas ab omni onerum solutione immunes præseruare, his tamen calamitatibus & necessitatibus impulsi, cum illis satisfacere nequeamus religionis subuentione, qua possumus ratione subuenire decreuimus, ac tam eorundem beneficiorum commoditati, quam ipsius regis subuentioni commode consulere volentes, literas præfatas cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis exceptis infra scriptis limitationibus, & declarationibus, ac in illis expressum quinquennium non ab illarum data, vel concessione, sed à præsentium in singulis regnis & locis præfatis respectiue publicatione, vel illarum vsu incipere sicque computari debere volumus, ita vt Philippus Rex illis omnibus per integrum quinquennium à publicatione, vel vsu huiusmodi vt præfertur computandum gaudeat, & gaudere debeat; ius vero eligendi vnam post duas, quæ vberiores & opulentiores habebant decimas, non ad primã post duas domos, sed ad primam quam semel elegerint tantum referri, eidemque Philippo Regi primam decimam huiusmodi concedimus, illamque per modernum & pro tempore existentem Nuntium, vel personas ab eo deputandas exigendam sibi consignari præcipimus & mandamus, sine tamen Sedis & Cameræ Apostolicæ præiudicio quoad fructus sedium vacantium, ac sine præiudicio quarumcumque decimarum quouis iure debitarum ordini, & militibus S. Ioannis Ierosolymitani.

Insuper quoque quoniam facile dubitari posset, quamuis percipiendi decimam in parochialibus Ecclesiis prædictis concessum est, an sub eo nomine comprehendantur illæ Ecclesiæ suffraganeæ, seu eis annexæ, quæ etiam suos habent colonos quibus ministrantur sacramenta à matricibus Ecclesiis, vel in quibus adsunt clerici à matrice deputati, qui illa administrant, Nos nisi Ecclesiæ annexæ & suffraganeæ huiusmodi decimas distinctas à matricibus habeant, quæ propriis & perpetuis dictarum Ecclesiarum suffraganearum Rectoribus debeantur, illas in dicta nostra concessione comprehendi voluimus.

Vbi vero ea viget consuetudo, vt plurium Ecclesiarum parochialium decimæ in vnum redactæ aceruum postea per illarum Rectores singulis annis diuidantur, dummodo singulæ parochiales huiusmodi distinctos habeãnt parochianos, à singulis parochialibus Ecclesiis huiusmodi singulam præfatam decimam huiusmodi eidem Philippo Regi competere, & persolui debere voluimus.

Pro decimis vero, quæ Ecclesiis ruralibus, quæ aliquando parochiales fuerunt, soluuntur, ab his qui aliis parochiis subsunt, quamuis aliis parochiis quibus subsunt, decimas illis debitas aliorum bonorum suorum ratione persoluerint, etiam volumus eidem Philippo Regi primam decimam prædictam deberi, iusque illam per eundem Nuntium, aut ab eo deputandos, vt præfertur exigendi competere.

Postremo vero eidem & pro tempore existenti Nuntio venerabilem Fratrem Bernardum Fresneda Episcopum Conchensem, adiunximus & mandamus quatenus ipsi per se, vel alium, seu alios easdem præsentes literas, & in eis contenta quacunque vbi & quando opus fuerit solemniter prædicando ipsi Philippo Regi in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant autoritate nostra præsentes literas, & in eis contenta huiusmodi per Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & omnes alios supradictos firmiter obseruari, non permittentes dictum Philippum Regem desuper à quoquam quomodolibet indebite impediri, aut molestari.

Contradictores quoslibet & rebelles per pecuniarias arbitrio suo imponendas, moderãdas, applicandas pœnas, ac demum in subsidium per sententias, & censuras Ecclesiasticas aliaque opportuna iuris remedia appellatione postposita compescendo, ac censuras, & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis, super quibus necnon contradictores & recusantes, & alios præmissorum occasione citandos, etiam prædictum publicum, constitutio eis summarie, & extraiudicialiter, de non tuto ac eas citandi, illisque à quibusuis iudicibus, & aliis personis, quibus dicta occasione innotendum etiam sub sententiis, censuris & pœnis, etiam per edicta similia inhibendi dicta autem per easdem præsentes amplam & liberam licentiam & facultatem damus & concedimus. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, & omnibus illis, quæ in dictis literis voluimus non obstare.

Volumus autem quod præsentium transumptis, &c. Dat. Romæ die 21. Maij anno Domini 1551. Pontificatus nostri anno sexto.

Circaquam concessionem est notandum, quod religiosi & religiosæ habentes redditus decimales tenentur contribuere pro rata secundum concordiam factam; licet enim sint religiosi, & religiosæ, exempti à decimarum solutione, per priuilegia ipsis concessa, de quibus in secundo Tomo late egimus, non tamen per eadem priuilegia ab onere eximuntur, Papa enim non aufert ab eis in hac concessione vt non sint obligati soluere decimam etiam de noualibus Ordinario, at ait quod sicut ordinarij & beneficiati decimas percipientes tenentur vnum parochianum de qualibet parochia liberum electum, pro hoc subsidio relinquere, ita etiam regulares habentes redditus decimales ad similem contributionem pro rata obligantur, & absolutionem per censuras Ecclesiasticas à iudicibus delegatis possunt compelli, & de facto compelluntur.

Notandum etiam est, quod hæc exactio concessa in præfata bulla non debetur, nisi ex redditibus decimalibus, non autem ex aliis redditibus Ecclesiasticis, vt procuratores ordinum militiarum diui Iacobi de la Spatha, Calatrauæ, & Alcantaræ sententia diffinitiua obtinuerunt, cuius tenorem in præsentiarum referri decreui. Et aduertendum, quod de decimis quouis iure debitis ordini & militibus sancti Ioannis Hierosolymitani, hæc exactio non debetur,

vt patet

vt patet ex bulla, ibi, *ac sine praeiudicio quarumcumque decimarum quouis iure debitarum & ordinis militibus sancti Ioannis Hierosolymitani.*

Sentencia de reuista.

En la villa de Madrid à veynte y ocho dias del mes de Henero de mil y quinientos y nouenta y cinco annos, el señor Licenciado Don Francisco de Auila Arcediano de la Sancta Yglesia de Toledo del consejo de su Magestad, de la Sancta y general Inquisition, Commissario general Apostolico de la Sancta Cruzada, subsidio y escusado, auiendo visto el pleyto que es entre los procuradores generales de las ordenes militiares de Sanctiago, Calatraua, y Alcantara de la vna parte, y de la otra el estado Ecclesiastico de estos Reynos Corona de Castilla, y sus procuradores en sus nombres, dixo que sin embargo de la supplicacion interpuesta por las dichas partes, deuia confirmar y confirmo el auto en esta causa, dado y pronunciado en veynte y ocho dias del mes de Iulio, del anno passado de nouenta y quatro, por el qual mando dar prouision para que el dicho estado Ecclesiastico, en los repartimientos que del escusado, que de aqui adelante se hiziesse à las dichas tres ordenes y cada vna de ellas sea solamente auida consideracion al valor de sus bienes decimales, y prouinciales tassandolos con la misma forma, y segun estan valorados y tassados, y se vallor assen y tassassen las demas rentas decimales y primiciales de las demas Yglesias destos Reynos, y que el dicho escusado no se repartiesse, ni cobrasse de las demas rentas bienes y haziendas, que las dichas, tres ordenes, y cada vna dellas fuera de las dichas decimales, y primiciales tienen, y posse en, y en quanto à lo que las dichas ordenes piden que el dicho estado Ecclesiastico les buelua todo lo que basta agora se ha cobrado dellas, y lleuado de lo escusado de mas del valor de las dichas rentas decimales, y primiciales por las otras rentas se lo denego y de lo cerca de esto pedido absoluto al dicho estado Ecclesiastico, y le dio por libre, y quito las dichas ordenes, sobre ello puso perpetuo silencio, y anci mismo mando dar prouision à la parte de los procuradores generales de las dichas tres ordenes, para que el dicho estado Ecclesiastico, de aqui adelante en la congregacion general, si alli se vuiesse de tratar del repartimiento del subsidio y escusado, o en otra qualquier congregacion y iunta donde se tratasse del dicho repartimiento con las personas que para lo hazer sennalare admitta las que por las dichas tres ordenes fuessen nombrādas peraque iunta mente con las demas se halassen presentes al hazer de los dichos repartimientos, y veyan lo que se les reparte, y alleguen lo que acerca de ello à su derecho conuiniesse, sigun que en el dicho acto se contiene, y ansi lo pronuncio y mando sin costas, en Licenciado Don Francisco de Auila.

Por manera que esta sentencia de reuista es confirmatoria, sin quitar ni añadir de la de vista de veynte y ocho de Iulio nouenta y quatro.

La executoria tendra quarenta hoias y es su fecha en Madrid à veynte y nueue de Agosto mil y quinientos y nouenta y cinco, y firmada del Licenciado Don Francisco de Auila, y refrendada de Ioannes de la Rumbide.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum moniales soluere decimas de prædiis suis teneantur.

Respondeo dicendo, hunc articulum à nobis in præsentiarum proponi, non quia de eo non sit actum in secundo Tomo a. in quo de decimis priuilegia concernentia religiosos, & religiosas multa adduximus & in eo diximus præfatas moniales minimè ad solutionem decimarum obligari, quando ad earum substitutionem redditus sufficientes non habent, quod non solum priuilegio, sed etiam ratione verum esse demonstrauimus; sed quia ipsa substantia congrua arbitrio boni viri decidenda relicta erat, & super huius arbitrio quot capita tot erant sententiæ, ideo vt taxa congrua huic rei apponeretur, ad Sedem Apostolicam fuit ex parte monialium recursum, vt patet ex bulla Gregorij XIII. cuius tenorem in hoc loco proponere decreui. Qui summus Pontifex huic arbitrio finem imposuit.

a 2. tom. qu. 44. art. 5.

Gregorius Papa XIII. seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Pastoralis officij cura, quam disponente Domino licet immeriti gerimus, nos propensius admonet, vt ad ea, quæ sacrarum virginum sub voluntariæ paupertatis habitu Altissimo sua vota persoluentium necessitatibus occurritur solitu studiis intēdamus, & ea quæ per prædecessores nostros concessa comperimus, etiam nostri muniminis soliditate roboremus, illaque augeamus, & ampliemus, prout temporum conditione inspecta conspicimus in Domino salubriter expedire. Olim siquidem fœlicis recordationis Sixtus Papa IIII. prædecessor noster inter alia statuerat & ordinauerat, quòd pro tempore existentes Abbatissa, vel moniales monasteriorum ordinis sanctæ Claræ sub cura pro tempore existentes generalis ministri, aliorumque officialium ordinis fratrum Minorum vbilibet constitutorum, de quibusuis terris & possessionibus ad eas pertinentibus & spectantibus, decimas, primitias, & census, non tamen Apostolica autoritate impositas alicui personæ soluere minimè tenerentur. Et piæ memoriæ Leo X. etiam prædecessor noster omnia, & singula priuilegia, gratias, prærogatiuas, exemptiones, & indulta eisdem Monialibus sancti Damiani & Minorissarum monasteriorum sanctæ Claræ huiusmodi per quoscumque Romanos Pontifices, & præsertim recolendæ memoriæ Eugenium etiam IV. Nicolaum similiter IV. Bonifacium VIII. Ioannem XXII. Clement. III. Alexand. V. & Benedict. II. similiter prædecessores nostros respectiuè concessas, & concessa ad Abbatissas, seu matres Moniales, vel sorores tertiæ regulæ sancti Francisci de pœnitentia nuncupatas, in communi viuentes extendi & applicari voluerat, & successiuè ad preces tunc Abbatissarum & Monialium dicti ordinis sanctæ Claræ sub cura fratrum Minorum regularis Obseruantiæ degentium prædicti Sixti prædecessoris statutum & ordinationem huiusmodi innouauerat, confirmauerat & approbauerat. Ac deinde cum idem Leo X. prædecessor ad supplicationem tam Abulensis, & Segouiensis, aliarumque Cathedralium & Metropolitanarum, & Collegiatarum, Capitulorum, necnon Rectorum parochialium Ecclesiarum Castellæ & Legionis regnorum ius in dictis decimis, & primitiis, vel ad illas se habere prætendentium ex certis tunc expressis causis concessiones & indulta huiusmodi ad vitam & dispositionem iuris communis reduxisset, seu reduci mandasset. Pro parte tunc ministri generalis dicti ordinis fratrum Minorum regularis Obseruantiæ sanctæ memoriæ Clementi Papæ VII. etiam prædecessori nostro exposito quod nonnullæ Abbatissæ & Moniales monasteriorum sanctæ Claræ, Annunciationis & Conceptionis ordinum, & in communi viuentes tertiæ regulæ sancti Francisci huiusmodi adeò erant pauperes quòd de redditibus, & prouentibus ipsorum monasteriorum & locorū nullo modo sustentari poterāt. Idem Clemēs prædecessor ad supplicationem prædicti ministri generalis dicti Leonis prædecessoris voluntatem, concessionem, & indultum priora huiusmodi [illegible] innouando illaq; potiori pro cautela de nouo concedendo statuerat & ordinauerat, quòd perpetuis futuris tēporibus Abbatissæ, Moniales, & sorores, ac monasteria & loca huiusmodi, si ex eorum bonis pro eorum sustentatione sufficientes redditus non haberent, decimas, & primitias, taxas vel collectas, seu exactiones alicui soluere minimè tenerentur. Deinde ad recolendæ memoriæ Pauli Papæ etiam III. similiter prædecessoris nostri notitiam deducto quòd prædicti Archiepiscopi, Episcopi, Capitula, Rectores, beneficiati, & aliæ personæ [illegible] dem Ecclesiarum fabricæ, ac pro illis agentes literis Clementis prædecessoris huiusmodi parere recusabant, ipsasq; Abbatissas, moniales, & sorores, eorundemque monasteria & loca indifferenter super solutione decimarum, & prouinciarum prædictarum multipliciter vexari non desinebant contra priuilegia & literas huiusmodi, quamuis vsu recepta & obseruata temere & de facto veniendo idem Paulus prædecessor cupiens vexationibus prædictis obuiare, eiusdem Clementis prædecessoris literas prædictas motu proprio & ex certa scientia per quasdam innouauit, confirmauit, & approbauit illasque de nouo concessit: Successiuè eiusdem Pauli prædecessoris pro parte tunc Episcopi & dictorum filiorum capituli Salmantini asserentium sibi per literas Clementis prædecessoris, aliaque priuilegia & indulta, eisdem Abbatissis, monialibus, & sororibus, earumque monasteriis & locis concessa huiusmodi ius quæsitum tolli. Quodque Abbatissæ, moniales, & sorores huiusmodi, licet adeò diuitiis abundarent, quod decimas & primitias prædictas soluere commodè valerent, nihilominus

lominus ab illarum solutione occasione conficta, & simulata paupertatis indebitè se subtrahebant exposito, idem Paulus prædecessor nulla prorsus de innouatione, confirmatione, approbatione, & concessione vltimo dictis mentione habita prædicti Leonis prædecessoris posteriores literas prædictas, priuilegia & indulta huiusmodi ad ius commune, vt præfertur, reducendo, & in illis contenta quæcunque, iuxta illarum continentiam & tenorem per alias suas literas in forma breuis obseruari mandauit, perinde ac si literæ Clementis prædecessoris huiusmodi non emanassent. Postremò per eundem Paulum prædecessorem, accepto quod licet secunda dicta litera eiusdem occasione diuitiarum, quibus nonnullas Abbatissas & prædictas Moniales abundare asserebatur, vt præfertur, obtenta ad illas quæ congruam ex earum redditibus non haberent sustentationem extendi non deberent, à nonnullis tamen asserebatur, per easdem secundo dictas literas, quæ simpliciter & indistinctè innouationem, confirmationem & approbationem vltimo dictarum literarum Leonis prædecessoris perinde ac si Clementis prædecessoris litera huiusmodi non emanassent, continerent, fuisse & esse ipsius Clementis prædecessoris literis huiusmodi sufficienter derogatum, dictus Paulus prædecessor ad tollendum omne dubium, quod de cætero inter Abbatissas, & moniales, ac Episcopos, Capitula, Rectores, ac fabricas, & personas huiusmodi oriri contingeret, motu & scientia similibus, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine per alias suas literas voluit, statuit, & ordinauit quod Abbatissæ, moniales, & sorores ordinis sanctæ Claræ de Obseruantia nuncupata in communi viuentes prædicta in eisdem regnis existentes, necnon domus, monasteria, loca, possessiones, & alia quæcunque bona mobilia & immobilia, si ex earum redditibus congruam non haberent sustentationem taxanda videlicet pro vnaquaque moniali ad sexdecim ducatos auri de camera, à solutione & præstatione decimarum, & primitiarum prædictarum, iuxta eiusdem Clementis prædecessoris literarum prædictarum essent & esse deberent prorsus & omnino exempta, & immunes, nec desuper à quoquam molestari, vexari, vel perturbari possent. Quodque eiusdem Pauli prædecessoris secundi dicta litera Abbatissas, moniales, & sorores ex suorum monasteriorum redditibus congruam sustentationem vltra summam dictorum sexdecim ducatorum pro earum qualibet habentes dumtaxat comprehenderent, prout in singulis literis prædictis plenius continetur. Cùm autem sicut dilectus filius Hieronymus Gusman ordinis fratrum Minorũ de Obseruantia nuncupati sacræ Theologiæ professor Commissarius generalis dicti ordinis vltra montes nobis nuper exposuit dicti sexdecim ducati pro vnius monialis victu, & vestitu, aliisque necessitatibus, nullatenus sufficiant, idem Hieronymus Commissarius nobis humiliter supplicauit, vt in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur literarum singularum, literarum prædictarum, necnon litium & causarum, si quis supra dictis decimis & primitiis inter Archiepiscopos & Episcopos, Capitula, Rectores, sua interesse putantes, necnon Abbatissas moniales & sorores huiusmodi, vel ipsorum aliquos in Romana Curia, vel extra eam coram quibusuis iudicibus, etiam dicti palatij auditoribus, seu loca tenentibus, ac aliis personis, & in quibusuis instantiis pendeant, status, nominaq́; & cognomina iudicum & colligantium, aliorumq́ue necessariorum exprimendorum qualitates & circumstantias præsentibus pro sufficienter expressis habentes huiusmodi supplicationibus inclinati dictos sexdecim ducatos, ad viginti quinque ducatos similes annuatim pro qualibet Moniali, autoritate Apostolica tenore præsentium extendimus, & ampliamus, in reliquis autem omnibus omnes prædecessorum nostrorum prædictorum præsertim Pauli III. literas in suo robore permanere volumus, statuimus, ordinamus, & decernimus, sicque per auditores prædictos, aut alios iudices quoscumque tam in dicta curia quam extra illã in quibusuis instantiis iudicari, definiri & interpretari debere, sublata eis quauis aliter iudicandi, definiendi & interpretandi facultate & autoritate. Irritum quoque & inane quidquid secus super his à quoquam quauis autoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Et nihilominus omnibus & singulis Episcopis, Archiepiscopis, Vicariis & quibusuis aliis ad decimarum & primitiarum huiusmodi deputatis, & pro tempore deputandis exactionem in virtute sanctæ obediẽtiæ districtiùs inhibemus, ne Abbatissas, sorores, & Moniales, domos, ac monasteria, ac loca prædicta vigore quarumcunque literarum à nobis, vel à Sede prædicta pro tempore emanandarum, etiam si in eis caueatur expressè quòd ad quauis exempta vel non exempta loca & monasteria se extendat, cuiuscunque tenoris existant ipsius Sedis facultate concessa, nisi de indultis huiusmodi, eiusque toto tenore, ac de dictis ordinibus, & nomine Cardinalis, cui dictorum ordinum cura, gubernatio & protectio pro tempore concessa fuerint, plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes fecerint mentionem ad soluendum decimas & primitias huiusmodi contra præsentium tenorem, quouis modo cogere, aut compellere, seu aliàs molestare, vel inquietare præsumant. Quocirca vniuersis & singulis venerabilibus fratribus, Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filiis, Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, & aliis personis in dignitate Ecclesiastica constitutis, ac Metropolitanarum, & aliarum cathedralium Ecclesiarum Canonicis, necnon eorundem Archiepiscoporum & Episcoporum officialibus vbilibet constitutis per easdem præsentes mandamus, quatenus ipsi vel duo, aut vnus vestrum per se & alium, siue alios eisdem Abbatissis, Monialibus, & sororibus in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant præsentes literas, & in eis contenta quæcunq; quoties desuper fuerint requisiti, inuiolabiliter obseruari, non permittentes easdem Abbatissas, Moniales, & sorores huiusmodi contra præsentium tenorem quomodolibet molestari, vexari, vel perturbari, contradictores per censuras Ecclesiasticas, & alia opportuna iuris remedia appellatione postposita compescendo, & legitimis super his habendis seruatis processibus censuras prædictas contra inobedientes quoslibet & rebelles declarando, ac iteratis vicibus aggrauando, interdictumq́; Ecclesiasticum opponendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus quæ dicti Clemens & Paulus prædecessores huiusmodi voluerunt non obstare, cæterisq́; contrariis quibuscunque, aut si Archiepiscopis, Episcopis, Capitulis, Rectoribus, beneficiatis, & aliis sua interesse putantibus prædictis, sit ab eadẽ Sede indultũ, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem quòd præsentium literarum transsumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, vel iudicis ordinarij munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus literis adhiberetur, si originaliter ostensæ & exhibitæ fuissent. Dat. Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die vigesima secunda Martij, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo primo, Pontificatus nostri anno nono.

Cæs. Glorierius.

Hoc indultum habetur originaliter in conuentu sanctæ Claræ ciuitatis Zamorensis, & secundùm ipsum fuit pronunciatum in gradu appellationis pro Monialibus dicti conuentus à domino Melchiore de Fonseca y Velasco, collegiali Collegij maioris Archiepiscopi Toletani iudice, quoad hoc Apostolico, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo octauo, contra capitulum & clerum cathedralis Zamorensis, cuius sententiæ & processus cum transumpto præfati indulti habetur in archiuo Ioannis Baptistæ Polanco Notarij Apostolici. Circa quod indultum est notandum, quòd idem Gregorius XIII. anno primo Pontificatus, quandam edidit extrauagantem, quæ incipit, *In tanta negotiorum*, cuius extrauagantis occasione aliqui ausi sint affirmare Moniales per eam omnibus priuilegiis circa solutionem decimarum esse priuatos, cuius extrauagantis tenorem, volo in hoc loco proponere; vt ita eius declaratio omnibus magis pateat.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

IN tanta negotiorum mole, qua Romanus Pontifex assiduè premitur, vix vitari potest, ne aliqua interdum exsistant, quibus postea cognitis necesse est moderationis remedium adhibere. Cùm itaque aliàs fœlicis recordationis Pius Papa V. prædecessor noster auditis grauaminibus, quæ fratribus ordinis Mendicantium ab ordinariis locorum & parochialibus, Ecclesiarum Rectoribus multis inferri dicebantur super sacris Canonibus, & lectionibus habendis, confessionibus audiendis, pœnitentiis iniungendis, fratribus ad ordines promouendis, celebratione Missarum, cura animarum, sacramentorum ministratione, sepulturis, quarta funeralium, legatis, donationibus, eleemosynis, collectionibus, aliisque huiusmodi iuribus, necnon decimis & diuersis oneribus, ac etiam super statu & regimine san-

ne sanctimonialium ipsis fratribus subiectarum, formatione processuum, censurarum publicatione, processionibus, præcedentia, locorum acquisitione, certisque aliis rebus tunc expressis, multa per quasdam suas literas pro dictis fratribus non modo statuerit, sed & quæ iam in Concilio Tridentino decreta fuerant ad hæc pertinentia declarauerit, multaque præterea priuilegia eisdem XVII. Kal. Iunij Pontificatus sui anno secundo, & deinde illa diuersis ordinibus, &c. concesserit postea de vicariis perpetuis Ecclesiarum, quæ illis sunt vnitæ, &c. decreuit. Demum animaduerso quod illa multas lites, &c. inter eos & ordinarios concitauerant, primum illa restrinxerint, deinde plenius prouidens priores literas moderatus fuit, & alias instar earum concessas reuocauerit, lites ad se aduocando, postremò circa confessariorum regularium approbationem aliqua declarauerit. Nos hac varietate cognita & infra statuimus de prædictis & aliis omnibus literis & constitutionibus, quæ ab eodem prædecessore eisdem de rebus pro quorumcunque regularium etiam Mendicantium ordinibus & congregationibus quomodolibet emanarunt, ac omnibus & quibuscunque in eis contentis eam deincepi dispositionem ac decisionem pro subiecta materia futuram esse, quæ siue ex iure veteri, siue ex sacris dicti Concilij decretis, siue alias legitimè ante dictarum literarum & constitutionum editionem erat, & si ipsæ non emanassent futura fuisset, ad quam dispositionem & decisionem suumque pristinum statum illa omnia reducimus, quæ etiam abrogamus omnia irritantia & alia decreta & quæcumque alia nostris statuto, ordinationi & reductioni aduersantia. Decernentes illa pro infectis haberi, ac omnes lites coram quibusuis iudicibus, &c. motas necdum decisas, & iam decisas, si modò tractum habeant successiuum & futura dubia quandocunque orientur ad nos referenda esse. Nec non irritum, &c. Datum Romæ Pontificatus nostri anno primo.

Hanc extrauagantem, iuxta hunc tenorem refert Nauarrus in fine sui Manualis Latini. Circa quam est aduertendum eam non derogare priuilegia concessa religionibus à Pontificibus Pij V. prædecessoribus, cuiusmodi sunt priuilegia concessa religiosis, & Monialibus de non soluendis decimis, de suis redditibus, quæ in secundo Tomo proposuimus & declaramus. Quod probatur: nam Gregorius XIII. in hac extrauaganti solùm derogat concessiones factas à Pio V. vt patet ex eius verbis, ibi, *statuimus de prædictis & aliis omnibus literis & constitutionibus, quæ ab eodem prædecessore eisdem de rebus.* Vides quomodo tantum agit de concessis à Pio V. Et hæc concessa, ordinata & instituta à Pio V. non omnino reuocat, sed ea reducit ad ordinata in iure veteri, siue in Concilio Tridentino, siue aliàs legitimè ante dictarum literarum & constitutionum Pij V. editionem erant cōcessa, & non sunt aliàs reuocata per alias constitutiones, vt patet ex constitutione, ibi, *quæ siue ex iure veteri, siue ex sacris dicti Concilij decretis, siue alias legitimè ante dictarum literarum & constitutionum editionem erant.* Notanda sunt illa verba, *siue aliàs legitimè*, per quæ declarauit summus Pontifex, nolle reuocare omnia concessa regularibus ante præfatas literas, sed tantùm illa, quæ non erant legitima, id est, quæ per alia decreta Apostolica, aut per non vsum erant abrogata: cætera autem legitima, id est, priuilegia non reuocata, neque aliàs cassata, voluit in suo robore permanere: priuilegia autem quibus fratres & Moniales erant exempti à decimarum solutione ante dictas literas Pij V. erant legitima, non reuocata, neque cassata. Concilium Tridentinū *a* licèt præcipiat solui decimas debitas cathedralibus, & parochialibus Ecclesiis, non tamen (vt videre est apud ipsum) reuocat circa hoc aliquod priuilegium, igitur ad alia priuilegia legitima reducit Gregorius XIII. suam dispositionem; vnde cùm ante Gregorium XIII. & Pium V. dicta indulta fuissent legitima, ad earum dispositionem & decisionem, suumque pristinum statum illa omnia reducit. Et hoc amplius probatur: nam idem Gregorius XIII. in concessione facta Monialibus S. Claræ, cuius tenorem suprà retulimus, quæ iuxta eius datam est posterior ipsa extrauaganti, dicit eam habere locum, etiam si ipse aliud aliquando in contrarium determinauerit, vt patet ex eius verbis, ibi, *districtius inhibemus, ne Abbatissas, sorores & moniales, domos, ac monasteria & loca prædicta vigore quarumcunque literarum à nobis vel à Sede prædicta pro tempore emanandarum, &c.* ex verbis enim ibi, *à nobis*, & ibi, *emanandarum*. satis colligitur summum Pontificem nihil contrarium præfatæ concessioni ordinasse: si enim id ordinasset, dixisset à nobis vel à Sede Apostolica pro tempore emanata & emanandarum. Loquens igitur de emanandis tantùm, in emanatis nullum obstaculum perpendit, quo minùs concessio præfata facta Monialibus suum desideratum consequeretur effectum.

a Conc. Trid. sess. 25. de reform. cap. 32.

QVÆSTIO LXXV.

De vasallis, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Vtrum monachi possint habere vasallos.*
2 *Vtrum vasalli dictorum monachorum debeant per ipsos gubernari in foro interiori, & exteriori.*

ARTICVLVS I.

Vtrum monachi possint habere vasallos.

RESpondeo dicendo, quòd monachi sancti Benedicti, qui vocantur nigri, possunt habere vasallos, vt colligitur ex quibusdam decretalibus *a*, & ex priuilegiis infrà articulo sequenti allegandis probabitur; non enim alienum est ab eorum institutionibus illos habere. Loquendo autem de monachis ordinis Cistercičsis Alexand. *b* III. Abbatibus & conuētibus dicti ordinis aliter ordinauit, dicens, *Dolentes dicimus, quòd etsi non ab omnibus, neque in omnibus, à plerisq; tamen & in pluribus ab illa sancta institutione dicitur declinatum: in tantum vt aliqui ex vobis primæ institutionis obliti contra ordinis vestri regulam villas, Ecclesias & altaria possident, fidelitates & hominia benignè suscipiunt, iustitiarias & tributarias tenent.* & infrà, *ideoque precibus & monitis exhortamur, quatenus domus illa, quæ à prima sui origine ipso ordine sū. fundatæ cōstitutis terminis sint contēta.* & infrà, *Si enim relictis originalibus ordinis institutis ad communia volueritis aliorū monasteriorum iure diuertere, oportebit vos communi iure censeri, quia dignum est, vt qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. Cæterùm domus illa, quæ de aliis institutionibus ad vestrum ordinem se transtulerint, vestris omnino se satagant vsibus conformare, & relictis possessionibus, vel etiam commoditatibus, quas institutio vestra non recipit, sic se in omnibus religioni vestræ coaptent, vt quemadmodum gaudent se in Societatem ordinis & habitus identitatem assumptas, sic etiam in paupertate secularium rerum se lætentur vestris institutionibus conformatas.* Hæc Alexander III. At hoc iam experientia teste pro temporū varietate fuit mitigatum; ipsos enim monachos Cistercienses, vt patet ex quodam priuilegio Benedicti *c* XII. præsupponitur posse habere castrum & villam. Quod etiam in alio priuilegio anno Domini millesimo tercentesimo quinquagesimo primo, expedito à Clemente *d* VI. patet manifestiùs, in quo priuilegio patrocinantur à Sede Apostolica contra illos, qui occupant, vel occupari faciunt castra, villas, & alia loca, domus, Ecclesias, grangias, molendina, decimas, obedientias, casalia, terras, vineas, possessiones, census, redditus, & prouentus, iurisdictiones, & iura, ac nonnulla bona mobilia, & immobilia ad monasteria Cisterciensis ordinis pertinentia detinent & indebitè occupant. Patet etiam ex priuilegio Innocentij *e* VIII. cōcesso dicto ordini anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo, in quo sub Apostolica protectione recipit monasteria eorumque vasallos, sicut alij summi Pontifices eius prædecessores receperunt.

a c. audit is de præscr. c. dilectus, de off. ordinarij.
b c. recolentes. de stat. mona.
c habetur in lib. ord. impress. Complu. fol. 59. pri. 18.
d habetur in eo. lib. fol. 62.
e Habetur in dicto lib. fol. 130. & 131.

ARTICVLVS II.

Vtrum vasalli dictorum monachorum debeant per ipsos gubernari in foro interiori, & exteriori.

RESpondeo dicendo, quod *Sixtus IV. monasterio sanctæ Mariæ de Noguera ordinis sancti Benedicti, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringētesimo, constitutione perpetuo valitura*

& irrefragabili omnibus & singulis tam dicti monasterij sanctæ Mariæ de Noguera. scilicet, vasallis & subditis vtriusque sexus, quàm Principibus, Baronibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, militibus aliisque personis, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, vel conditionis fuerint, partium illarum, districtè præcipiendo mandauit, quatenus vasalli, & subditi prædicti sponte, vel violenter aliis dominis sæcularibus dati, subiecti, vel submissi, seu commendati, statim post habitam de præsentibus notitiam, ad immediatam ipsius monasterij obedientiam & subiectionem redeant, ac personæ, quibus dicti submissi, vel commendati existunt, illos liberè redire permittant, & de illis de cætero nullatenus se impediant; alij verò non commendati, subditi & vasalli dicti monasterij nulli nisi de expresso mandato, seu consensu prædicti & pro tempore existentis monasterij huiusmodi Prioris se subiiciant, dent, submittant, aut commendent. At Principes, Barones, Duces, Marchiones, Comites, & milites, aliæque personæ vt præfertur qualificatæ vasallorum & subditorum, ac locorum dicti monasterij aliquam commendam, subiectionem, seu submissionem, aut seruitia, ac à Priore & Conuentu, nec non personis, etiam clericis sæcularibus in Ecclesiis dicti monasterij beneficiatis. dictique & pro tempore existentis Prioris eiusdem monasterij subditis de rebus & bonis suis, quæ vndecumque habent, reponunt & vendunt, ac de cætero eos habere, reponere & vendere contigerit, ac ab illa ementibus datia, exactiones, impositiones, gabellas, & pedagia, aliaque noua iura & collectas, etiam veredas & accendarias nuncupata, imponere, exigere, petere, aut extorquere, ac vendentes, & ementes huiusmodi per se vel alium, seu alios super præmissis incarcerare, seu alias eis iniuriari, ac ligna à nemoribus & montibus monasterij & vasallorum, ac subditorum prædictorum scindere, vel monasterium, Priorem, conuentum, vasallos subditosque prædictos super iuribus, & iurisdictionibus suis illorumque vsu impedire, aut perturbare non audeant, neque in præmissis, aut eorum aliquo s'la committentibus auxilium, consilium, vel fauorem per se, vel alium, seu alios directè, vel indirectè quouis quæsito colore quoquomodo præstare præsumant. Qui verò contra præmissa, vel eorum aliquod fecerint, si personæ fuerint singulares, excommunicationis sententiam incurrant, absque aliqua hominis declaratione: si autem communitas, seu vniuersitas ciuitatis, oppidi, villæ, castri, seu loci alterius cuiuscumque, ipsa ciuitas, castrum, oppidum, villa, seu locus similiter eo ipso interdicto subiaceat Ecclesiastico, mandantes districtius harum serie in virtute sanctæ obedientiæ venerabilibus fratribus nostris Episcopis, &c. Ita habetur in libro *f* priuilegiorum huius ordinis, impresso Vallisoleti anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quinto.

f li. Auth primi. 118 p. 131

Quod priuilegium licet concessum sit specialiter vni monasterio, aliis eiusdem congregationis monasteriis est concessum, prout indulsit motu proprio Eugenius IV. congregationi S. Iustinæ anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo trigesimo quarto, dicens, quòd omnibus & singulis priuilegiis gratiis, & indultis, quæ cuilibet dictæ congregationis monasterio, seu loco, & præsentibus & futuris concessa fuerint hactenus, & concedentur in futurum ipsius congregationis alia monasteria & loca præsentia & futura, quibus huiusmodi priuilegia concessa non fuerint, in quantum eis expediat, inuicem vti valeant & gaudere, ac si nominatim singulis ipsis monasteriis prius forent huiusmodi priuilegia concessa, autoritate Apostolica concessit & indulsit; ita habetur sub sigillo authentico in libro *a* superius allegato. Quod etiam concessit Alexander VI. eidem congregationi sanctæ Iustinæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo primo, prout in eodem libro *b* continetur, in quo *c* etiam continetur, Eugenium IV. viuæ vocis oraculo indulsisse, in quibusdam viuæ vocis oraculis concessis Priori & monachis sancti Benedicti Vallisoleti anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo trigesimo octauo.

a pri 7 f. 27. p. 2. n. 21.
b pri 21 fo. 59 p. 2. n. 1.
c pri 46. fo. 99. p. 2. n. 4.

Ex præfato autem priuilegio sic communicato ad omnia præfati ordinis monasteria colligitur, quòd subditi, & vasalli, qui sponte, vel violenter cuicunque alteri domino se subiecerint, redire tenentur ad obedientiam monasteriorum, quorum erant subditi, & sic nemo potest recipere vasallos eorundem monasteriorum in commendam absque assensu superioris eorumdem. Adde quòd nullus potest molestiam aliquam inferre vendentibus & ementibus res monasterij, neque super illis imponere gabellas, nec scindere ligna in eorum nemoribus & montibus, nec illorum perturbare iurisdictionem sub pœna excommunicationis ipso facto, super quibus dat Eugenius IV. omnes Episcopos executores & conseruatores.

Vnde Alexander VI. considerans prælatorum huius sacræ congregationis super vasallos obedientiam, subiectionem & iurisdictionem, concessit monasterio sancti Benedicti Vallisoletani & eius congregationi, anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, quo de causis quas inter dictorum monasteriorum vasallos respectiuè pro tempore moueri contingeret, ipsorum monasteriorum superiores prædicti cognoscere debeant, prout in prædicto libro *d* continetur. Quæ omnia supra apposita priuilegia in hac quæstione de nouo concessa & confirmata sunt, prout asserit autor eiusdem libri in principio, & constat ex amplissima priuilegiorum totius huius congregationis confirmatione & innouatione facta à S.D.N. Clemente VIII. anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quarto, cuius tenorem supradictus Autor *e* sub sigillo authentico refert. Nec alienum est à religionibus habentibus autoritate Apostolica bona in communi, iurisdictiones & vasallos, de quorum causis cognoscant earum superiores posse habere, ordini enim Cisterciensi à principio in summa paupertate fundato hoc visum est maximè alienum, & ideo nimirum si ab Alexandro *f* fuerit prohibitum. At quia postea bona in communi habere cœperunt, ideo ipsis ab aliis summis Pontificibus vasallos & iurisdictiones habere fuit permissum.

d pri. 69. fol. 135. p. 2. n. 2. & prim. 171. f. 143. p. 2. n. 1.
e primi. 124. fo. 243.
f d. c. recolentes. de statu monacho.

QVÆSTIO LXXVI.

De vicariis, in quinque articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quinque.

1 *Vtrum sit idem Vicarius quod Delegatus, & quam potestatem habeant conuentuum Vicarij.*
2 *Vtrum mortuo, aut impedito Ministro Generali ordinis Minorum, possit Vicarius institui ab ipsis fratribus.*
3 *Vtrum mortuo Guardiano in ordine Minorum officium eius Vicarij finiatur, & in vita possit eum amouere, & officio priuare.*
4 *Quo tempore durant Vicarij Monialium*
5 *Vtrum regulares possint esse Vicarij Episcoporum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum sit idem Vicarius quod Delegatus, & quam potestatem habeant conuentuum Vicarij.

RESpondeo dicendo, maximam esse differentiam inter Vicarium, & Delegatum: nam delegatus est ille, cui index committit causam in locum sui ipsius, & vices ipsius gerit, vt dicitur in iure *g*, sed Vicarius est quem superior constituit loco absentis, vel defuncti, vel impediti, vt ex iure *h* colligitur, & hi Vicarij non habent iurisdictionem delegatam, sed ordinariam, ita quædam glossa, quam sequuntur Bartolus, Alexander, & Alciatus. Quod procedit quando constituitur à Generalibus, aut Prouincialibus, ita vt vice eorum ibi constituantur, non autem si tantum honoris gratia à Capitulo nominantur, constituuntur tamen à Prioribus conuentualibus, cum quibus talis nominatio tractatur; tunc enim reuera ab ipsis Prælatis inferioribus constituuntur, & sic habent iurisdictionem quandam delegatam, & non possunt alios constituere Vicarios, vt docet *k* Marantaillis autem qui constituuntur à Generalibus, aut Prouincialibus propter absentiam, vel carentiam Guardianorum, habent iurisdictionem ordinariam, & possunt delegare, imò ipsis omnia priuilegia, Prioribus localibus, & Guardianus concessa communicantur, Iulius enim II. in communicatione amplissima

g c. sane 2. de offi. delegat.
h l. 2. C. de offi. eius qui gerit vices alter l. 1. §. 2 ff. de legat. 3.
i Gloss. in l. 1. C. de offi. eius qui vices alterius gerit ubi Bart. idē Bart. in l. nec quicquam. §. ubi decretū. n. 6. ff de of. proconsul. Alex in rub. n. 13. ff. de offi. eius cui mād. est iurisd. Alciat. in rub. n. 25 de of. ord.
k Marant. d. ord iudi. in 4. 5. d. iudi. n. 9.

plissima quam fecit fratribus ordinis Minorum de priuilegiis fratrum ordinum Prædicatorum, concessit, quòd ea, quæ spectant ad Vicarios conuẽtuum, aut singularum domorum præfati ordinis Prędicatorum, similiter spectent & pertineant ad Vicarios conuentuum & domorum ordinis Minorum; ita habetur in Monumentis *l* ordinis, & in Supplemento.

Et iuxta doctrinam superiùs notatam aduertit Collector *m* priuilegiorum Mendicantium, quòd vt superius in nõnullis locis tetigerat, appellatione Vicariorum apud fratres Prædicatorum non veniunt Vicarij communiter vsitati inter ipsos, sed solum illi, qui propter absentiam, aut carẽtiam Prioris eligũtur seu cõstituũtur ad præsidendũ, velut Priores. Et consimiliter intelligẽdum est, quoad fratres Minores de illis Vicariis dumtaxat, qui apud eos vocantur Præsidentes, quia abest Guardianus. At quod ait idem Collector facit statutum cuiusdam Capituli generalis nostræ sacræ religionis, cuius tenor est:

Vniuersi confessores Monialium nostra familia habeant præsenti decreto semper actiue autoritatem Prælatorũ super Moniales in foro conscientiæ quoad casus & sententias, habeantque similiter Guardiani, ac Vicarij Guardianorum in absentia eorum. Ita refertur in libro *n* Monumenta ordinum.

Et deinde in sequenti Capitulo generali Lauali celebrato, facta est sequens declaratio prædicti statuti.

Declaratur quòd illa clausula in Capitulo generali Albiensi inserta, videlicet quòd Guardiani, & eorum Vicarij habeant autoritatem Prælatorum in foro conscientiæ, &c. sic debet intelligi, quod videlicet autoritas per patrem Prouincialem concessa Guardianis, remaneat semper penes eorum Vicarios, seu Vicariorum Vicarios ipsis Guardianis suum conuentum pro suis negotiis exeuntibus, ita in præfato libro *o* continetur.

Quæ statuta videntur loqui de omnibus Vicariis absolute tam factis per superiores, quàm de constitutis per Priores locales aut Guardianos. Quę fieri oportuit: nam quando aliquis vices alterius gerit ex eius deputatione, non gaudet eius priuilegiis, iuxta quandam legem *a*, in quâ dicitur, quòd si filius iuit in legationem pro Republica, pro patre, non gaudet immunitate, sed pater; si verò gerit vices alterius ex deputatione superioris, procedit id, quod in quadam Clementina *b* definitur, quæ quoad tria Vicarium æquiparat Rectori, quæ Clementina cum loquatur de Vicariis perpetuis, præsupponit autoritatem superioris interuenire. Ex quibus patet quòd Vicerector non gaudet immunitatibus Rectoris, si deputetur ab eo, secus si ab vniuersitate, quod tenet Bartolus *c*.

in authen. de def. n. ciuit. §. nulla. Auth. de collat. §. ad hoc prohibemus. Auth. nulli iudicũ. in prin. secundum veram lecturã. Greg. Alex. nouel. 124.
l in 2. impr. f. 288. concess. 533. supple. fo. 74. concess. 222.
m Collect. tit. vicarius §. 5.
n Habet. fol. 228. tra. 3. in 1. impress. & in 2. impr. f. 8. tra. 2.
o in 1. impr. f. 225. tra. 3 & in 2. fol. 298. tra. 4.
a l. filius. ff. de leg. 1.
b Clem. quia ne eccles. de offi. vicarij.
c Bar. in d. l. si filius.

ARTICVLVS II.

Vtrum mortuo, aut impedito Ministro generali ordinis Minorum, possit Vicarius institui ab ipsis fratribus.

RESpondeo dicendo, quod *Nicolaus IIII. statuit & ordinauit, ac districte inhibuit fratribus Minoribus, ne deficiente Ministro generali possint eligere aliquem fratrem in Vicarium ordinis præfati, absque Romani Pontificis, & protectoris eiusdem ordinis licentia speciali per ipsius Romani Pontificis patentes literas concedenda, facientes plenam & expressam de huiusmodi literis mentionem*; ita habetur in libro Monumenta *d* ordinis. Modus quo debet talis Vicarius eligi traditur in ordinationibus *e* Toletanis. Qui Vicarius eligendus debet esse idoneus, cùm vices Generalis debeat gerere: ordinauerat enim Clemens *f* V. in Concilio Viennẽsi, quòd si contingeret fratres Minores Ministro generali carere, per Vicarium ordinis fiat super hoc quod faciendum fuerit per eundem Ministrum vsquequo prouisum fuerit de generali Ministro. Faciunt tradita per Panormitanum concludentem quemlibet Episcopũ teneri ad constituẽdum sibi Vicarium idoneum, argumento *g* cuiusdam legis, & canonis. Et non est dubitandum non idoneum constituentem peccare, ac prouisionem & electionem ipso iure inualidam minime iudicari, prout concludit Nauarrus *h*. Quod idem ad electionem Vicarij generalis ordinis est applicandum, vt scilicet, eligentes non idoneum peccent, at electionem non debere de inualiditate notari.

d In 1. impr. f. 31. & in 2. f. 32. const. 33
e ord. Tolet. in c. de vicar. ord. fo. 70.
f Cle. exiuit de paradis. de verbo. signi.
g l. idem iuris. ff. ad leg. Aquil. c. non est putanda. 1. q. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrum mortuo Guardiano in ordine Minorum officium eius Vicarij finiatur, & vtrum in vita possit eum amouere & officio priuare.

RESpondeo dicendo, quòd in ordine Minorum in multis prouinciis Vicarij conuentuum non nominantur in tabula capitulari cum suis Guardianis, sed ab ipsis Guardianis nominãtur: qua consuetudine supposita videtur necessariò dicendum, quòd mortuo Guardiano expiret eius Vicarij potestas, quod ex quadam Iurisconsulti Papiniani decisione comprobatur, in qua dicitur quòd mortuo correctore, non solùm vacat & expirat eius officium, sed etiam suorum officialium, sicut expirat iurisdictio Vicarij generalis mortuo suo Episcopo, prout tenet Baldus *i*, Felinus, Abbas, Paulus, Couarruuias, Auiles, Oroscus, Molina, Pisa, Azeuedo, & Parladorus. Et sic ius pertinens Episcopo ad electiones confirmandas & ad res iurisdictionales in Capitulum mortuo Episcopo transfertur, vt habetur in iure *k*, & tradunt Hostiensis, Antonius, Imola, Felinus, Baldus, & Maranta, & Doctores in superioribus citati. Probatur deinde: nam finito iure aliquid concedentis etiam ius recipientis ab eo dissoluitur, vt dicitur in iure *l*, & tradit Antonius Gomez. Quod ipsum in nostro casu militare videtur: ius enim Vicariorum præfatorum per se solum non habet aliquam independentem subsistentiam, sed pendet à titulo, & nominatione Guardianorum, quorum morte titulus & nominatio finem accepit, argumento eorum quæ in *m* iure notantur, & tradit Sebastianus de Medices post Fulgosium; facit etiam pro hac parte, quod si Prælatus, cui datus fuit coadiutor, moriatur, etiam officium & munus coadiutoris extinguitur, vt in iure *n* notatur, & tradunt Ripa, & Ioannes Andreas. Ex dictis colligitur, quod mortuo Guardiano expirat eius Vicarij officium, vnde est necessarium, vt ordinatione generali, aut prouincialibus remedium adhibeatur, ne mortuo Guardiano inter fratres conuentuales contentio oriatur. Vnde in nostra prouincia sancti Iacobi autoritate totius Capituli est constitutum, vt mortuo Guardiano eius Vicarius ordinarius cum omni sua autoritate, vt præsidens continuetur vsquequo prouincialis de morte præfata certior factus prouideat. In conuentu autem, in quo non fuerit Vicarius ordinarius, Guardianus ante mortem cum consilio Discretorum nominet Vicarium, qui si non fuerit ab eo nominatus, antiquior pater conuentus congreget ad sonum cãpanę fratres in Capitulo, vt eligãt Vicariũ, qui Vicarius nominat⁹ à Guardiano, aut a conuẽtu electus omnem autoritatẽ habebit Guardiani, vsquequo Prouincialis aliud prouideat. Quod cõforme est his, quę resoluunt Doctores tenentes, quod si Corrector mori contingat, & non habuerit vicem tenentem ordinarium, potest ante mortem tenentem nominare, & talis nominatus exercet suum officiũ donec Cõsilium Regale aliud prouideat. Cũ enim ipse Corrector habeat potestatem, iuxta leges huius regni, & autoritatem sibi concessam nominandi tenentem, & de facto in vita nominauerit, eius iurisdictio pro negotiis inceptis (cuiusmodi est nominatio tenentis) non finitur argumento eorum, quæ in iure *o* notantur, & tradunt Bartolus, Oroscus & Bonifacius. Qui resoluunt, quod in iudice delegato per solam citationem, aut per cõtestationem perpetuatur iurisdictio, & eius potestas pro negotiis inceptis, ita vt morte mandantis, aut constituentis minime finiatur. Et non nominato ab eo tenente ad consistorium Rectorum pertinet prouisio, prout te-

h Nau. lib. 1. consil. tit. de off. vica. consi. 1.
i Bald. in l. diem functo. ff. de off. assess. & in c. 1. de const. & ibi Fel. in nu. 13. de const. Abb. in c. 1. ne sede vacante. Paul. in rubr. de iurisd. omni. iudicum. Cou. in c. 4. Prac. n. 4. Auiles in 4 prætor. verb. iustitia. n. 8. & 13. Oros. in eadem l. diem functo. n. 25. Molin. de prim. l. 1. c. 25. n. 12. Pisa. & Ace. in curia. Parlador.
k c. olim de maior. & obed. cap. 2. ne sede vacante.
l l. lex vectig. ff. de pign.
m l. quod principi. l. si Augusta. ff. de leg.
n c. grandi. de suppl. negl. præl.
o l. gesta. & c. mandatũ. C. de mandat.

V iij nent

nent Baldus *p*, in simili casu Bonifacius, Couarruuias, & Mathiencus; sicut enim deficiente Rege & successore in regno ad populum deuoluitur electio, ne sine gubernatore succumbat, prout post alios resoluit Couarruuias *q*, ita deficiente Correctore & gubernatore ciuitatis, ad ciuitatem pertinet electio, donec Consilium Regale prouideat, & ad Rectorem antiquiorem pertinet congregare Senatum, secundum Baldum *r*, & Bonifacium *s*.

Vtrum autem possit Guardianus, & Prior Vicarium in vita amouere, quæstio est. Ad quam respondeo posse vtique, si ab ipso fuit constitutus: si enim ab ipso non fuit constitutus, sed à superiori, inconsulto superiori minimè potest eum præfato munere priuare, argumento eorum, quæ notat Romanus *t* allegans quandam glossam, & Doctores dicentes officialem electum à superiori, non posse eum proregem amouere. Ex quibus infertur, quòd in religionibus, in quibus Vicarij constituuntur in tabula capitulari, & non à Guardiano, non potest Guardianus Vicarium amouere.

p Bal in l. cũ omnes de cõst. n. 22. Boni in pereg. v. elect. f. 1600 col. 1 in prin gl. eligere Cou. in c. 4. pract. q. 17. nu. 3 Matien in l. 1 gl. 21 nu. 5.
q Cou in d. c. 4 n. 3.
r Bald in l. in albo decurion. C. de decurio.
s Bonif v in pereg. v. rector fo. 400. col. 1 v. decurrit.
t Rom. consil. 16. glos. & Docto. in l. solet. ff. de offi. proconsul.

ARTICVLVS IV.

Quo tempore durant Vicarij monialium.

RESpondeo dicendo, quòd *Iulius II statuit & ordinauit, quod confessores, seu Vicarij monialium S. Claræ & aliarum religiosarum sub cura fratrum Minorum in regnis Hispaniarum degentium nullatenus possint vltra triennium officia huiusmodi exercere. Et quod prædicto triennio finito, vel ante, si Ministro prouinciali expediens videbitur à prædicto officio absoluantur*; ita habetur in ordinis Supplemento *a*.

Circa quam concessionem aduertendum est quòd licet in aliquibus religionibus Vicarij & officiales Monialium à Capitulo in tabula capitulari nominentur, prout pro ordine Cisterciensi inter alia ordinauit *b* Eugenius II. ex motu proprio dato anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo septimo, in bulla, quæ incipit, *Ad decorem*, dicens, quòd Præsidentes, & Definitores monasterijs Monialium de Confessoribus, Capellanis, seruitoribus, procuratoribus, & alijs officialibus necessarijs, iuxta illorum qualitatem honestate seruata, prout ipsis visum fuerit, ritè prouideant; ipse tamen Generalis, vt reor, extra Capitulum sine dictis Definitoribus præfatos Vicarios, & Officiales ex causa iusta potest deponere, sicut in nostra religione contingit, quòd Vicariatus Monialium vacans in Capitulo à patre Prouinciali, & Definitoribus prouidetur, & iusta interueniente causa à solo Prouinciali potest extra Capitulum, à patre Prouinciali deponi. Nec obstat quòd in constitutionibus generalibus Toletanis nostræ sacræ religionis statuitur, vt Minister prouincialis non possit omnino Guardianum deponere & priuare, sine consensu maioris partis Discretorum prouinciæ, nisi in casu quo esset in statutis generalibus ab officio, vel actibus legitimis priuatus. Ea enim constitutio loquitur tantum de Guardianis qui sunt verè prælati, & vt tales canonicè eliguntur, quæ ad Vicarios monialium minimè debet extendi, cum ipsi non sint Prælati, sed tantum quidam monialium confessores nominati.

a Sup. fo. 49 concess. 145.
b habetur in li. priui huius ord. impresso Compluti. 2. to. primi. 9. n. 13.

ARTICVLVS V.

Vtrum regulares possint esse Vicarij Episcoporum.

RESpondeo dicendo, quod illi religiosi, quorum propositum & obligatio est ex mendicata annona victum fœlicem traducere, ad officium Vicarij Episcoporum non aspirant, vt ex quadam Clementina *d* resoluunt Cardinalis & Alexander, Rebuffus & alij, quos refert & sequitur Marcus Antonius Cuquus, cum hoc eorum professioni male conueniat. Monachus vero, aut Canonicus regularis nullo iure Vicarius Episcopi esse prohibetur, iuxta quandam glossam *e*, quam sequuntur Rebuffus, & Cuquus & Doctores communiter. Quod adeo verum dicunt esse aliqui *f*, etiam absque prælatorum suorum licentia, sed quod sine suorum Prælatorum indignum erit, quod exeat à claustro sine prædicta licentia, & ad hoc Rebuffus *g* post alios aliquas decretales allegat. At ego intelligo sine suorum Prælatorum licentia minime esse posse Episcopi Vicarios, prout se vidisse in praxi testatur Quintilianus *h* Mandosius, qui ait ad hoc non sufficere licentiam Abbatis conuentualis sed Abbatis Prouincialis, aut generalis.

*d Cle. 1 §. ad
 fr. oratus de
 re. Cardi &
 Alex. in c. si
 quis circa fin.
 dis. 58 Rebu.
 in prax. ti. de
 vicario ep. n.
 32. Cuquus l.
 2. ma. tit. 31.
 8. de vica. in.
 n. 56.*
*e glos. in cap.
 de præbend.
 16. q. 1 dd. in
 c. cum. 2. de re.*
f Rebuf. & Cuquus vbi sup.
g Cuquus post Florentinũ. g Rebuf. vbi su n. 31. c. 2. de stat mona. Clem. ne in agro. §. ad hec eo l. tit.
h Mandos. de signat. gra. titulo f. 105.

QVÆSTIO LXXVII.

De visitatione, in decem articulos diuisa.

MVlta circa visitationem dicta sunt in secundo Tomo, nunc autem pro complemento huius materiæ aliqua duxi in præsentiarum proponenda, ea per articulos diuidendo.

Circa quam quæruntur decem.

ARTICVLVS I.

Quæ sit visitationis origo, & de eius effectu.

REspondeo dicendo, pernecessariam esse iudicum, & Prælatorum syndicationem, vt in officio propter metum possint contineri, & iustitia vnicuique tribuatur, prout ait Cicero *i*. Herodotus *k* & alij referunt Regem Cambysem Sysamnem iudicẽ quendam, eo quod iniustè pecunia accepta iudicasset, interemisse interemptoque detractum corium in tribunali affixisse, in quo ille sedens iudicauerat, ibidemque eius filium Otanem sedere iudicem præcepisse, vt cum iudicaret memoria vltionis ab eo minime recederet, & à tali delicto prorsus se abstineret, & ait Isidorus *l* magnam in Rempublicam ruinam causare pessimorum iudicum tolerantiam, quorum vt licentiosæ maxillæ constringantur necesse fuit, vt cuidam fræno, & chamo subderentur, rationem villicationis suæ superiori iudici integerrimo reddendo, iuxta illud *m* Lucæ, *Redde rationem villicationis tuæ, iam enim non poteris villicare*, & iuxta illud *n* Genesis, *Descendam & videbo an clamorem qui peruenit ad me opere compleuerint*. Vnde in quadam authentica *o* ordinatur, quod Princeps videre habet, ne subditi à iudicibus, vel officialibus aggrauentur, vel malè tractentur.

Plurimi autem obijcere possunt dicendo virum iustum & sapientẽ ab omnibus integerrimũ reputatum ad aliquod munus iudicis, vel præsulatus assumptum functo suo officio, minime fore syndicandum, prout asserunt Baldus *a*, & alij dicentes ad bonum regimen pertinere prius de virtute, moribus, scientia, experientia promouendorum fieri non vulgare scrutinium, & examen, ne ipsi promoti, postea accusationibus, & dela-

i Cicero pro Rosc. Amer.
k Herodot. l. 5. v. ait Z. n. 1 in Sysamne n. 100.
l Isidor lib. 3. sent. c. 54. n. 55.
m Luce 16.
n Genes. 18.
o Auth. vt iudic. sine quoquo suffragio. § ... coll. 2.
a Bal in l. cũ scio, C. de ... Cato ... rubr. ... Cathed. ... q. 9. n. 152 f. 27.

delationibus subditorum succumbant, quæ, vt ait Simancas *b*, sæpesæpius prudentissimo proponũtur, quas ipsi subditi, & Prælati timentes non debita audacia, pro tribunali sedent & à iustitia ministranda retardantur. Quod confirmatur, si enim eliguntur iudices, & Prælati in virtute eminentes, & bona fama præstantes, nullus videtur remanere excellentior in Republica, qui sine peccato possit inijcere lapides in eos. Qua doctrina attenta videtur in religionibus non debere Prælatos syndicari, cum plurimum digniores & in virtute præstantiores eligantur.

His tamen non obstantibus communis Ecclesiæ praxis est in contrarium, quæ ratione & iure confirmatur. Ratione, quia cum homo solum videat exteriora, & nullo modo interiora possit perscrutari, sæpe apparentiis exterioribus humana fallitur imbecillitas. Plurimi enim exterius vultum & faciem habent ouis, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, & sub specie virtutis multa vitia secreta occultari, nos experientia docet, propter quod ait Plato *c*, nullum omnino iudicem iudicare oportet causæ dicendæ non obnoxium, quod dictum refert Budeus *d*, & licet ante promotionem ad officia plurimi humiles, & benignos se omnibus præbeant, in dignitate tamen constituti, inflatos, & cum austeritate imperantes se omnibus ostendunt, propter quod ait *e* Aristoteles, *commodum est vt animi magistratuum pendeant, neque eis quidquid velint efficere, licet: nam licentia quidquid libet agendi non potest malum, quod est in quoque homine, cauere.* & de Alexandro Magno refert Quintus Curtius in eius vita, quòd cum in bello se mansuetum, & benignum exhiberet, bello tamen Persico peracto, & ab angustiis liberatus conuertit animum ad vindicandas eorũ iniurias à quibus superbè imperabatur. Iure autem esse probatissimam prædictam praxim restat probari. Et primò probatur iure diuino ex illo Lucæ *f*, *Quid est quod audio de te? redde rationem villicationis tuæ.* Probatur etiam ex illo Samuelis *g* qui functus iudicis officio ad populum affatus sic ait, *Loquimini de me coram Domino, & Christo eius, vtrum bouem cuiusquam tulerim, aut asinum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi*, &c. Quod multis autoribus cõfirmant Puteus *h*, Azeuedus, Guillelmus, Benedictus & Ioannes Garcia.

Iure autem Canonico, & Ciuili, & Regali præfata praxis euidenter probatur, ita Leo *i* IV. Papa de eius Pontificatu, coram Imperatore Ludouico voluit syndicari, & de Cornelio Sylla Duce Romano refert Suetonius Tranquillus (teste Ambrosio Calepino *k*, & Paz) singulis annis officium Dictatoris renunciasse, vt se syndicationi subiiceret. Quod confirmatur ex eo quod de Constantino Imperatore dicitur in codice Theodosiano *l*, prout refert Ribadeneira, ait enim, *Si quis est cuiuscunque loci, ordinis, dignitatis, qui se in quemcumque iudicum, comitum, amicorum, vel palatinorum meorum aliquid veraciter, & manifestè probare posse confidit, quod non integrè, atque iuste gessisse videatur, intrepidus & securus accedat, interpellet me, ipse audiam omnia, ipse cognoscam, & si fuerit comprobatum, ipsemet vendicabo, dicat securus, & bene sibi conscius dicat, si probauerit, vt dixerit, ipse me vindicabo de eo qui me vsque ad hoc tempus simulata integritate decepit: illum autem qui hoc prodiderit, & comprobauerit, dignitatibus & rebus augebo.* Et refert Alex. *m* Tiberium Cæsarem ordinasse, vt finito magistratu, gubernator per triginta dies in prouincia remaneret, & à populo syndicaretur, quod ipsum statutum fuisse à Græcis, ab Atheniensibus, & aliis refert Budeus *n*, & ita legibus Imperialibus *o* & Regalibus fuit institutum, vt iudices syndicarentur, prout tradunt Castellus, Bacca, & Azeuedo, qui alios referunt. Denique vsus syndicationis receptissimus semper fuit, vt iudices male, & peruersè in gerendo magistratu se habentes, diuitias quas deuorauerunt euomant, & de ventre eorum extrahat illas Deus, vt post alios, aliqua congerentes tradunt Iason *p*, Puteus, Auiles, & Alciatus, qui allegat illud.

— cur hæc tua viscera credas,
Qui semper viueus rapto aliena vomis?

b Siman. li. 7 de rep. ca. 23. n. 5.
c Plato de legib. ...
d Bud in anno. ad Pand. ... fap l. f pa. 256. ff. de senato
e Arist. li. 5 polit ca. 4.
f Luc. c. 16.
g 1. Reg 7. ca. 12.
h Put de syn. in pr. n. f. 77. n. 4. Azen in rub. tit. 7. lib. 3. n. 3 recopil. Guill in ca. Raimun. v & vxorē. n. 155 de test. Ioan. Garci de nobil. glo 9. nu. 34. fo. 110.
i c. nos in amputauerit 297
k Ambr Calepin. v Sylla Paz in pra tom 6 p r in proœm. c. vn n. 1. in fi fol 214.
l Lib. 9 tit. 1. de accus Ribadeneira de princ. Christ. lib. 2. cap. 14. pag. 361.
m Alex. li. 4. genial. dier. c 6 fol. 189.
n Bud. in an notat. ad Pand. super l. fin ff. de sena. p. 258.
o l. vnic. vt omnes iud. tã ciuil. quã crimi. Auth. vt iud. sine quoquo suffragio l. 1. ti. 16 part. 3. l. 12. ti. 15 l. 3 recop. Castel. in l. 27. Tau n. 39. Bacca in tract. de deci tut. pract. c. 2 n. 157. Azen in l. 2 tit 7. l. 3 recop.
p Iaf in l vn n. 6. vt omnes iud. Puteus de synd. in eius denuntiatio. fol. 77. Auiles in c. 1. synd. gl. 1. n. 5. Alcia. li. emb. 2. c. 13.

ARTICVLVS II.

Vtrum de minimis debeant Prælati syndicari, & visitari.

Respondeo dicendo, quod munus gubernandi est excellentius & difficilius omnibus aliis artibus, & quasi diuinum (vt ita dixerim) cùm Prælatus debeat vigilare super regimen hominum qui cum sint filij diuersorum parentum, diuersam vnusquisque habet voluntatem, & vnicuique sua passio sæpe dominatur, qui non considerantes pondus diei, & æstus suorum Prælatorum, ipsos gratis odiunt, ingratitudinem præ se ferentes, reddentes malũ pro bono. Quapropter Ethnici dicere solebant gubernatores lupum per articulos tenere, significantes in hoc ipsos in maximo periculi discrimine versari. Vnde experti iudicum, & Prælatorum syndicatores non debent aduersus eos accusationes calumniatorias, neque friuolas admittere, neque debent permittere, vt de minimis, & de impertinentibus ipsi syndicentur: tenentur enim ratione boni regiminis ea omnia prudenti quadam dissimulatione prætermittere, præsertim cum Papa Anacletus *q* dicat, non omnia delicta in hoc sæculo esse punienda, sed oportere aliqua diuino iudicio relinqui, & cùm Iurisconsultus Callistratus *r* affirmet, quòd sicut de minimis lex non recordatur, ita de eisdem Prætor curam habere non debet; in exiguis enim nõ tam scrupulosa obseruantia exigitur, vt dicitur in quadam Authentica *f*, & tradit Baldus; non enim expedit (ait Imperator Iustinianus) magnas de rebus exiguis sustinere hominis attritiones, de quo aliqua dicunt Baldus *u*, Puteus & Azeuedo; non enim syndicantes debent sibi persuadere iudices & Prælatos absque peccato posse suum munus exercere; homines enim sunt, & humanum ab ipsis nihil alienum putent, vt senex ille Chremes (apud Terentium) de se ipso affirmat. Et Imperator Iustinianus *x* aiebat, in nullis penitus peccare, diuinitatis potius est quàm humanitatis, neque debent syndicatores mirari, quòd in iudicibus, & Prælatis aliquæ negligentiæ & omissiones inueniantur, à quibus (vt ait Vlpianus Iurisconsultus *y*) non est scrupulosa exigendi inquisitio, & de eis Iunius Mauritianus *z* affirmat, *Et si errasse videbuntur, det imprudentiæ veniam; non enim est mirabile homines aliquando extra se ipsos esse.* His & aliis rationibus perpensis graues Doctores *a* ausi sunt affirmare iudices solum de furtis, & donis receptis, & de violentiis esse syndicandos.

Ex quibus infertur primo, quod Visitatores in religionibus Prælatos syndicantes, ab aliquibus minimis debent releuare, & cum eis super huiusmodi debent dissimulare, præcipuè, si in his quæ pertinent ad obseruantiam regularem, & ad suorum subditorum sustentationem spiritualem, & temporalem solicite se gesserunt. Debent enim considerare suos subditos super capita portasse, qui tanti beneficij immemores, vt ingrati, sæpesæpius contra suos Prælatos, prò bono malum reddentes calumniis, & friuolis delationibus insurgere non pertimescunt, attendant tamen, quòd licet contra eos de minimis non sit proponendus libellus, ipsa tamen minima si fuerint manifesta, non sunt omnino obliuioni mandanda, ita vt neque etiam coram superiore proponantur, vt de eorum Prælatorum in gubernando valore, aut præcipitatione, & nimia grauitate, & facilitate certior factus ad munus præsulatus non ita facilè eos admittat.

Infertur secundo, quod Visitatores in syndicatione non debent opponere reo in libello articulos tantum auricularibus testibus probatos, nisi res visitata sit grauis, & ita publica, & manifesta, vt nulla possit tergiuersatione celari, prout tenent Innocentius *a*, Abbas & Doctores communiter, & quando contigerit Prælatos de aliquibus paruæ considerationis criminibus visitari, ex vno tantum teste oculari non debent talia crimina, in libello iuridice & publice ipsis Prælatis

q c. si omnia. 6. q. 1.
r l si is. ff. de in integ resti. l. 5. §. fi. C. arbit tutel.
f Auth. ni si breuiter C. de sen. & in terlo omn iu. Bal. in l. n. 0 ignorat ... C qui ad. ... vt nõ possunt.
t Aut de fide inst. §. ...
u Bald. in l quemuis ff. de condit & demonst ... Puteus de f. n. in prin. c. 1. n. 23 f. 96. Aze in li. 10. ti. 7 il 3. ... n 11.
x l 1. C. ... C. de vet. iur. enucleãd.
y l ne. fidei. ... C. de ... & fatigio.
z l Senatusc. 15. in prin ff. de iure fisci.
a l. vn. C vt omnes iud. tã ciuil. quã crimi ... iudices sine quoquo suffra. §. illud & in gl. 1. ... Bald in l. cum te. in prin. de re ... & Ant. in l. si qui ... autem ... Castell. ... Catholi. ... synd. q. 129. n. 82 in fin fol. 21. Arnald de synd. n. 120. f 56. Clarus in pract. §. fin. q. 73. n. 3. A. ... pract. gl. ... n. 29.
a Innoc. ... & al ... tit. de test.

opponi, nisi alia concurrant iudicia; licèt enim dictum vnius testis ocularis præsumptionem generalem pro iudice habitam tollat, & vincat, prout dicitur in iure *b*, & tradit Hippolytus, cùm tamen res & delictum, de quo agitur, sit leue, & minimum, vt supponitur, & non possit ex dicto vnius testis Prælatus puniri, consequens est, non posse ipsi tale dictum in libello opponi, cum opponatur in libello, vt conuincatur, & puniatur, aut purgatione canonica se defendendo possit excusari, potest tamen ipsi opponi extraiudicialiter, vt secreto & extraiudicialiter fraternaliter corrigatur. Verum tamen est, quòd si delictum fuerit graue, & vno teste oculari maiori omni exceptione probetur, cum talis testis faciat semiplenam probationem, debet iudex proponere tale delictum reo in libello, & ab ipso extorquere veritatem, vt se possit purgare, & vt indagata veritate sententiam absolutoriam, vel condemnatoriam proferat, vt post alios tenent Auendannus *c*, Burgus de Paz, Aimon, Iulius Clarus, Carolus de Grassalis, Azeuedus, & Tiberius Decia.

b l. Diuus ff. de in integrũ rest. Hippolyt. in pract. §. diligẽter. n. 192 & sequent. & n. 197.

c Auen. resp. 1. n. 21. Bur. in proœmio leg. Taur. nu. 262. ad fin. Aimon. cons. 197 n. 7. Clarus in pra. §. fin. q. 63. n. 9. Carolus de re. Franc. lib. 1. n. 12. pa. 171. & 177. Azeued in l. 10. ti. 17. li. 4. recopil. n 130. Decia. 1. to. crim. li. 2. ca. 30 n 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudicibus & Prælatis sit dandus libellus articulorum, de quibus sunt visitati in generali, an in speciali.

RESpondeo dicendo, præfatos articulos in syndicatione non esse in generali proponẽdos iudicibus, & Prælatis, sed in speciali est eis porrigendus libellus, in quo culpæ determinatæ, & particulares contra eos vsitatæ contineantur; cùm enim ipsis Prælatis manifestentur, vt se ab his purgare possint, euidens est eas in speciali & determinatè esse intimandas, vt contrarium valeant probare; proponendo enim ipsis Prælatis eos fuisse decoctores bonorum Ecclesiasticorum, & fuisse inhonestos, &c. non possunt contrarium euidenter probare; negatiua enim generalis secundùm ius *d* improbabilis est. Hanc opinionẽ probat expressè cuiusdam Iurisconsulti *e* determinatio, dicens. *Qui agit iniuriarum certum dicat quid iniuria factum sit, quia qui famosam actionem intendit, non debet vagari cum discrimine alienæ existimationis, sed designare certum, & specialiter dicere, quam se iniuriam passum contendit*, per quod ius & alia, hãc opinionem post alios tenet Gregorius *f*, allegans ad hoc aliquas leges huius regni, & hanc opinionem tenet Bartolus, Abbas, Baldus, Alexander, Bossius & Azeuedo.

Quod adeò verum est, vt hæc doctrina etiam habeat locum quando proceditur per viam inquisitionis sola veritate inspecta, sine figura iudicij, sicut proceditur in causis regularium. Cum enim iudex procedens per viam inquisitionis in locum accusatoris succedat, necesse est vt denunciata in inquisitione reo ipsi pandantur, non in generali, sed in particulari, & determinatè, vt ab ipsis legitimè possit purgare, prout asserunt Salicetus *g*, Maranta, & Amadeus: si enim culpæ in generali proponantur, ad quid reo ostendũtur, vt ab eis possit purgari, cùm negatiua generalis improbabilis sit? Propter quod tenet quædam Glossa *h* recepta à Ripa, ab Auendanno, ab Antonio de Padilla, & ab aliis posse iudicem ex officio, etiam parte non petente, has generales culpas propositas repellere, cùm ipsi reo manifesta iniuria inferatur.

d ca. quoniam cõtra. de prob. & bona. el 1. de elect.

e l. libellorum. ff. de accus. l. Prætor. 7. in prin. ff. l. iniuriis.

f Greg. v. acc. in l. 14. tit. 1. part. 7. Baccon. 193. col 1 & in extrau. ad reprimẽdũ v. per inquisi. Abb. in c. fin. co po de purg. cano. Bald in l. vn col. 2. de conf. Ale. in l. edita. in pri. C. de edend. Marã. de ord. iud. 6 part. ti. de inquis. n. 35 & 37. Bossius in pract. tit. de inquis n. 90. pa. 55. Azeu. in l. 4. à n 90. ti. 2 li. 4. reco.

g Sali. in l. querela. C. de fals Maran. vbi su n 38 & seq Amadeus de syndi. v. locus & tẽpus fol. 42. nu. 31.

h Gloss. in l. 1. ff de of. assesso rib. & in l 2. C. vt nemo priu. Rip. in l. 14. §. hoc autem n. 38 ff. de dam infec. Auend. resp. 1. n. 19. Padilla

ARTICVLVS IV.

Vtrum contra Prælatos in syndicatione maiores requirantur probationes, quàm contra subditos.

RESpondeo dicendo, quòd gubernatores, quorum munus est simul iudicare & exemplum dare, debent esse viri in virtute præstantiores, sapientiores, & prudẽtiores, propter quod præsumit ius *i* eos tales esse quales esse debent, vnde dicebat Plato *k*, *Quis erit tam capax & perfectus, vt gubernatorem possit corrigere?* Vnde leges *l* nullum in eorum regimine peccatum considerant, prout tradunt Baldus *m*, Innocentius, Menochius, & Mascardus. Cum enim sint legũ executores, in se ipsis eas exequi præsumuntur, secundùm Baldum *n*, Menochium & Mascardum, quod de quocunque iudice præsumitur, siue ordinario, siue delegato, secundùm Bartolum *o*, Baldum & Menochium, quod adeò verum est, vt licèt necessario aliquãdo culpa & dolus in eis præsumatur, semper eos minùs culpabiles iudicare debemus, secundùm Baldum *p*, Ioannem Andream, & Mascardum. Denique regula certissima est, semper de iudicibus, & superioribus esse bene sentiendum, vt Imperatores *q* diffinierunt, & tradunt Puteus, Baldus, Cathaldinus, Auiles, Tiraquellus, Bossius, Grammaticus, Mascardus & Paz. Qua ratione attenta cum bonitate iudicum, & superiorum semper bene præsumatur necesse est, vt testes, qui contra eos deponunt, sint omni exceptione maiores, & probationes clariores, & euidentiores contra eos appareãt, prout tradunt Puteus *r*, Amadeus, Dulcetus, Baldus, Matthæus de Afflictis, Paz Bossius, Auiles, & Olanus.

Quod & sequenti ratione comprobatur ex doctrina diui *s* Thomæ dicentis, quòd homines, qui habent de aliis iudicare, sæpe propter iustitiam multos aduersarios habent, vnde non est passim credendum testibus contra eos, nisi magna multitudo conuincat, quod ipsum ait Alexander *t* III. dicens, cum ex officio suo teneantur non solum agere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnunquam verò ligare, multorum odium incurrunt: ideo sancti Patres prouide statuerunt, vt accusatio Prælatorum non facilè admittatur, ne concussis calumniis corruat ædificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsæ, sed etiam malignæ criminationi ianua præcludatur. Et Petrus Gregorius *a* de magistratibus loquens ait. *Qui enim præsunt, & ob potentiam inferioribus nocere possunt, multorum contrahunt inimicitias, & odia, & facile moliuntur, qui oderunt calumnias*, & Rex Dominus Alphonsus cognomento Sapiens, prout refertur in partitarum legibus *b*, de eisdem magistratibus loquens dicit, (*Que los homes que officio tien maguer fagan derecho, non puede ser que noganen mal querientes.*)

Supradicta tamen doctrina limitanda est secundum Baldum *c*, & Tiraquellum, quando clarè & certò constat de culpa ipsorum superiorum; licèt enim secundum ius à præsumpta calumnia excusentur, non tamen à clara & manifesta culpa liberantur.

Secundo limitanda est in iudicibus & superioribus malæ famæ; propter malam famam enim præfatum fauorem, & priuilegium perdiderunt, & ideo contra istos tales minores probationes requiruntur, prout dicitur in iure *d*, & tradunt Bartolus, Puteus, Mascardus, & Tiberius Decianus. Alias limitationes cumulant Doctores agendo de iudicibus sæcularibus & Ecclesiasticis, quas non missas facimus, quia iudicibus regularibus non ita accommodantur.

in l. vlt. i pact. n. 11. C. de trans. Aze. in l 10 n 3. v. licet index. n. 15 & seq. ti. 2 lib. 4. recop.

i c in nostra. de procurator. c nisi ess. nt. de præben. Meno. de præsum. 1. par. li. 2. præsump. 67. n. 5. fol. 59.

k Plato 11. de legib.

l l vn. C. ad leg. Iul. repet.

m Bal. in l. vn. in fin. C. ne qui s in sua caus Menoch. vbi sup. Ms. st. de proba. 3. to. 1132. nu. 21. fol. 21.

n Bal. in auth sed & si quis. C de testibus. Menoc. vbi su.

o Bart. in l. 1. n. 26 ff. si quis in ius voca. non Bal. in c. cum in iure peritus de offic. deleg. Meno. vbi su. n. 8.

p Bal. in l. non en m ie. ad p. Andr. in c. accepimus de ætat. & qual. Masc. vbi su. n. 25.

q Pute. de syn. c. 1. fo. 92. Bal in l. 2. C qui accus. non pos. Cathal. de synd. fo. 26. q. 94. n. 50. Auiles in c. 1. prætor. gl si el n. 29. Tira de pœn. têp causa 58. n. 1. p. 291. Bossius in pract. tit. de opposit. contra testes n 59 p. 44. Gratian. super recollit. regul. li. 2. fo. 98. Masca. vbi su 1. to. conc. 165. fol. 119 num 4. Paz in pract. 1. tom. 8. p. c. vn fo. 231. nu. 15. ad fin.

r Puteus de synd v. probat. c. 2 in prin. & num. 6 Amad de synd fo. 63. n. 312 Dulcet. eod tra fo. 358 n 24. Baldus in l. obseruare. §. proficisci q. 10. in fin. ff. de offi. proconsul Afflictis in const. Neapol in ca. regni Bulg. famæ praloquium. Olan in anto v. baratria. pag 46 n. 43. *s D. Tho. 2. 2. q. ar. 2.* *t c. qualiter, & quando 2. de accu.*

a Petrus Gregorius syntagmat. iur. 3. p. li. 3. c. 15 n. 5. *b l. 2. tit. 28 & l. 11. ti. 1. par. 7.* *c Bal. in rubr. quoniam contra falsam. n 57 v. extra quero de proba. Tira. de pœnis temperand causa 58. p 291. n. 9.* *d l. si vni. §. iisdem. ff de accusat. & in l. 3. §. sin autem. ff de suspect. tutor. Bart in l. pupillo §. si quis ipsi prætori. num. 17. ff de dam. infect. Puteus de syndic. v. testis ca. 2 n. 3. v tamen ego distin quo fo. 312. cum seq. Mascard de probat. 3 to. concl. 1122. nu 36. fo. 22. Decianus 2. tom. crimin. li 10 38. num. 10.*

ARTI-

ARTICVLVS V.

Qua pœna falsi testes sint puniendi deponentes in visitatione contra Prælatos.

RESpondeo dicendo, quod inter septem quæ Deus Opt. Max. detestatur, prout ait Salomon *e*, falsus testis connumeratur, & à natura humana hoc peccatum abominatur, prout ait Isidorus *f*; testis enim falsus tres offendit, Deum quem contemnit, eum in testem falsitatis adducendo; iudicem, quem decipit mentiendo; innocentem, cui suo falso testimonio damnũ non paruum causat. Adeò Deus odio habet periuria, vt propter vnum solum iuramentum factum à Iosue Gabonitis quod postea Saul fregit, ita fuit castigatum totum regnum, vt per tres continuos annos, in eo minimè plueri. Considerantes Romani antiqui huius delicti immanitatem, in quadam duodecim tabularum lege, in hunc modum statuerunt. *Qui falsum testimonium dixisse si conuictus fuerit, à saxo Tarpeio deiicitor.* Et ait Aulus Gelius *g*, quod cum hæc pœna durissima Fauonio Philosopho visa fuisset, dixit ipsi Sextus Cælius Iurisconsultus, Fauoni si falsi testes à saxo altissimo deiicerentur modo sicut antiquitus fiebat, non tot homines falsa dicerent testimonia. Existima, & certo scito seueritatem in maleficiis puniendis, vt plurimum ad bene viuendum aptissimum esse medium; pœna autẽ hæc deiectionis à saxo, & rupe, semper fuit arbitrata durissima & acerbissima, qua Iehu *h* puniuit impiam Iezabelem: & Amasias *i* decem millia captiuorum: & Delphi Æsopum, prout referunt Maximus Planedes in vita Æsopi, & Hercules *k* Lissas. Vlisses Astianectem filium Hectoris, vt referunt Ouidius *l*, & Seneca, & Rex Atalus Dafidam sofistam, vt refert Valerius Maximus *m*. Qua deiectionis pœna antiqui Hispani vsi sunt, vt constat ex scriptis Cornelij Taciti *n*, & Senecæ: & de ea leges Partitarum *o* meminerunt. Verum est tamen quòd Iurisconsultus Modestinus eam abrogauit, & Imperator Constantinus *p* eam legem iniquam appellauit.

Quando autẽ minori rigore leges Ciuiles *q* & regni hoc delictum punierunt, fuit vt in causa capitali, aut corporali pœna talionis castigaretur, quæ iure diuino *r* irrogabatur. Denique, vt ad institutum redeamus, periurium contra iudices, & superiores in syndicatione, quod est adeo atrox, debet acriter puniri; testes enim contra iudices & superiores nunquam deficiunt, non modo veri, verumetiã falsissimi, vt tradit Redin *s*. In hoc enim crimine grauissime peccatur; non enim solum peccatur contra Deum & iudicem, sed etiam in Rempub. exemplo enim persecutionũ, quæ ab istis falsariis causantur ipsi superiores, & Prælati perterriti ab administratione iustitiæ, & à gubernando audacter, vt debent detinentur. Vnde conuenit hos maleuolos virga ferrea, & castigatione non minima deterrere, siquidem inter sceleratissimos contra Rempu. peccantes connumerantur. Et Cicero ait, *Nihil est tam molle, tam tenerum, tam aut fragile, aut flexibile, quam voluntas erga iudices sensusque popularium, qui non modo improbitati Candidatorum, sed etiam in rectè factis sæpe fastidiunt*. Vnde Episcopus Redin. *t* in libro de maiestate Principis, quem cum esset Regis consiliarius scripsit, ait, semper in ea fuisse sententia, vt testi falso pœna capitalis imponeretur, videns grauissimos homines propter falsos testes, sæpe sæpius periclitari, sed tandem saluos experta veritate euadere. Et sic Cicero, pro Marco Cælio dixit, *O magna vis veritatis, quæ contrà hominum ingenia, calliditatem, solertiam, contraque fictas omnium insidias facilè per se ipsam defendatur.*

e Salom. prouer. 6.
f Isido. l. 3. de summo bono.
g Lib. 2. noct. Attic. c. 1. in fi.
h 4. Reg. 6.
i 2. Par. c. 25
k Ouid in l. 11
l Ouid in li. 11. & 12. metham. Sene. in Troade.
m Val. Max. li. 1. c. 8.
n Tacitus l. 5. annaliũ. Sen. contron. 3. & declamat. 3. l. 1.
o l. 6. tit. 31. par. 7. & l. 9. tit. 18. & l. penult. t. 21. p. 2.
p l. si diutino § si ff. de pœnis.
q l. unic. C. de emẽ. seruorũ.
r l. 1. § pe. ff. de sicar. gl. in ca. Rex debet furta. 23. q. 5. l. 5. ti. 13. par. 2. l. 26. ti. 11. par. 5. l. 85. tauri vbi Anto. Gom.
s Redin. de maiest. princ. v. sed etiã per leg. trami. fo. 91. n. 155.
t Red n. vbi su. n. 157.

ARTICVLVS VI.

Quomodo iudices superiores syndicantes debeant se habere circa clamorem potentium, & populi contra Prælatos in syndicatione.

RESpondeo dicendo, pusillanimem satis esse iudicem, qui motus potentium & populi clamoribus sine aliquã probatione in particulari sententiam proferunt contra Prælatos visitatos contra sententiam Ecclesiastes *u* dicentem, *Ne timeas faciem potentiũ, aut scandalum ponas in agilitate tua*; licet enim ad sedandũ populi clamores debeant celeriter sumi testes, & inconsulto Principe multa ratione boni regiminis fieri, vt ait Salicetus *x*, & ita seruari in praxi testatur Cathaldinus *y*, quos refert & sequitur Iulius Clarus *z*, hoc tamen, vt diffinierũt Imperatores Diocletianus, & Maximianus, cum grauamine innocentium, & cum commodo delinquentium, qui condemnari merentur, fieri non debet. Vanæ enim populi voces minimè sunt audiendæ: nam legibus *a* magis, quàm clamoribus populi debet iudex adhærere, docendusque est, non sequendus populus, vt dicitur in quodã decreto *b*; sæpe enim sæpius inclinatur populus odio, interesse, aut fauore ad aliquid sequendum. Ex hoc sunt condemnandi quidam iudices syndicantes superiores, & Prælatos, prout ait Baldus *c* molestantes ipsos, solùm propter potentum, & populi clamores; contra quos ponderant Accursius *d*, Guillelmus Benedictus, Cassaneus, Montaltus, & Episcopus Redin. iniquam illam sententiam Pilati, contra Dominum nostrum Iesum Christum, quòd scilicet Pilatus clamoribus populi Iudæorum annuerit voluntati, tradendo Dominum nostrum Iesum Christum voluntati eorum nullam in eo causam mortis inueniendo, vt apud Lucam *a* habetur; & Deus Opt. Max. iudices docuit, non se his clamoribus conformari, sed debere ad probationes claras, & manifestas recurrere quatenus audito clamore contra Sodomitas dixit *b*, *Descendam, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint*, hæc est vulgi accusatio (de qua Psal. *c* dixit *filij hominum dentes eorum arma, & sagitta, & lingua eorum gladius acutus*) non facile est admittenda, cùm secundum Conc. Sardicense *d* temeraria & culpabilis sit, & cùm secundum August. *e* propter malos ac clamantes, vt solent, non debent boni Prælati, & superiores fauore iuridico destitui; *sæuit enim animus ignobile vulgus*, vt ait Virgilius *f*, & sic hæ acclamationes populi sunt satis in iure odiosæ; perturbant enim communitatem, scandala causant, præcipuè, quando ita præualent, vt concitetur communitas contra suos superiores & gubernatores, prout determinat Decius, & *g* Paulus *h* Iurisconsultus ait, *autores seditionis & tumultus, vel concitatores populi, pro qualitate dignitatis, aut in crucem tollantur, aut bestiis obiiciantur, aut in insulam deportentur*, & certè, prout innuit Tiberius Decianus *i*, maximo supplicio sunt digni, qui suis clamoribus iudicem ad iniustam sententiam ferendam voluerint obligare, quod in visitantibus & syndicantibus religionum prouincias maximè locũ habet, qui cum visitent religiosos, in ipsis hoc peccatum maximè debent aggrauare, eum inter ipsos negotia in multitudine pacis, & silentij debeant peragi.

u Eccl. c. 7.
x Salic. in l. diu. si cõ fi. C. de pœnis.
y Cathal. de synd. 212.
z Clar. in pr. § fi. q. 8. n. 3.
a l. indistinctimet C. de os. rect. prouin. l. decurio. C. de pœnis.
b c. docend. 66. d. 8.
c Bal. in l. ob fer. § antequã ff. de offi. proconsul.
d Accur. in d. l. decur. Bene dict. in c. Raynun. v. mortuo stag. test. in 1. so. 1. 2 n. 237 & seq.
p Cassa in cat. gl. mũdi 4. p. 6. cõp. Mota. extra. de reten. sentẽ. in c. Pilati Red in de Ma. gif. prin. c. sed etiam n. 44. fo. 78.
a Luc 23.
b Genes. 23.
c Psal. 56.
d c. potest de pœn. dist. 1.
e c. non. sunt p. 23. q. 4.
f Aeneides 1.
g Decius cõs. 450. n. 7.
h l. si quis ali quid §. aut o ff. de pœn.
i Decia. lib. 3. crimi. c. 7. & 19. nu. 4 & 12. & 51.

ARTICVLVS VII.

Quomodo iudices syndicantes debeant se habere contra calumniatores visitantes superiores.

RESpondeo dicendo, iustum esse, prout ait Cicero *k*, vitia & dolos hominum opprobriis, damnis, carcere, flagellis, exiliis, & pœna capitali castigari: violentias autem, & culpas Magistratuum & gubernatorum, & Prælatorum seueritate condemnari, iustum est etiam bonos gubernatores, & benemeritos Prælatos honoribus, præmiis, & specialibus fauoribus remunerari, & per consequens contra eos cum calumniis & fraudibus capitulantes rigorosè procedere, prout innuit Aristo. *l* in hunc modum, *publicas accusationes, quam rarissimas facere oportere, magna pœna in eos constituta, qui falsò accusauerint*, quod tradunt etiam Petrus Gregorius, & Menochius, quos Demosthenes *m*, in quadam oratione crudeles & genimina viperarum appellauit, & Agesilaus ipsos magis, quàm latrones persequebatur, prout referunt Nicolaus Antonius *n*, Petrus Gregorius, & Menochius. Vnde contra capitulantes aduersus iudices, magi-

k Cicer. 1. de orat.
l Arist. lib. 6. Polit. c. 5. Gre. de Syntag iuris 3. p. li. 32. cap. 2. nu. 12. Meno. de arb. l. 2. casu 322. in fi.
m Demo. ora. cõtra Aristo. gito.
n Ant. in aduer. ad prax. octau an. verbo l. 6. & ult. n. 22. Petrus Greg. & Menoch. vbi sup.

opponi, nisi alia concurrant iudicia; licèt enim dictum vnius testis ocularis præsumptionem generalem pro iudice habitam tollat, & vincat, prout dicitur in iure b, & tradit Hippolytus, cùm tamen res & delictum, de quo agitur, sit leue, & minimum, vt supponitur, & non possit ex dicto vnius testis Prælatus puniri, consequens est, non posse ipsi tale dictum in libello opponi, cum opponatur in libello, vt conuincatur, & puniatur, aut purgatione canonica se defendendo possit excusari, potest tamen ipsi opponi extraiudicialiter, vt secretò & extraiudicialiter fraternaliter corrigatur. Verum tamen est, quòd si delictum fuerit graue, & vno teste oculari maiori omni exceptione probetur, cum talis testis faciat semiplenam probationem, debet iudex proponere tale delictum reo in libello, & ab ipso extorquere veritatem, vt se possit purgare, & vt indagata veritate sententiam absolutoriam, vel condemnatoriam proferat, vt post alios tenent Auendannus c, Burgus de Paz, Aimon, Iulius Clarus, Carolus de Grassalis, Azeuedus, & Tiberius Decia.

b l. Diuus ff. de in integrū rest. Hippolyt. in pract. §. diligenter. n. 191 & sequent. & n. 197.

c Auen. resp. 1. n. 21. Bur. in proœmio leg. Taur. nu. 262. ad fin. Aimon. cons. 197. n. 7. Clarus in pra. §. fin. q. 63. n. 9. Carolus de re. Franc. lib. 1. n. 12. pa. 171. & 177. Azeued in l. 10. ti. 17. li. 4. recopil. n. 130. Decia. 1. to. crim. li. 2. ca. 30 n. 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum iudicibus & Prælatis sit dandus libellus articulorum, de quibus sunt visitati in generali, an in speciali.

RESpondeo dicendo, præfatos articulos in syndicatione non esse in generali proponēdos iudicibus, & Prælatis, sed in speciali est eis porrigendus libellus, in quo culpæ determinatæ, & particulares contra eos vsitatæ contineantur; cùm enim ipsis Prælatis manifestentur, vt se ab his purgare possint, euidens est eas in speciali & determinatè esse intimandas, vt contrarium valeant probare; proponendo enim ipsis Prælatis eos fuisse decoctores bonorum Ecclesiasticorum, & fuisse inhonestos, &c. non possunt contrarium euidenter probare; negatiua enim generalis secundùm ius d improbabilis est. Hanc opinionē probat expressè cuiusdam Iurisconsulti e determinatio, dicens. *Qui agit iniuriarum certum dicat quid iniuria factum sit, quia qui famosam actionem intendit, non debet vagari cum discrimine alienæ existimationis, sed designare certum, & specialiter dicere, quam se iniuriam passum contendit*, per quod ius & alia, hāc opinionem post alios tenet Gregorius f, allegans ad hoc aliquas leges huius regni, & hanc opinionem tenet Bartolus, Abbas, Baldus, Alexander, Bossius & Azeuedo.

Quod adeò verum est, vt hæc doctrina etiam habeat locum quando proceditur per viam inquisitionis sola veritate inspecta, sine figura iudicij, sicut proceditur in causis regularium. Cum enim iudex procedens per viam inquisitionis in locum accusatoris succedat, necesse est vt denunciata in inquisitione reo ipsi pandantur, non in generali, sed in particulari, & determinatè, vt ab ipsis legitimè possit purgare, prout asserunt Salicetus g, Maranta, & Amadeus: si enim culpæ in generali proponantur, ad quid reo ostendūtur, vt ab eis possit purgari, cùm negatiua generalis improbabilis sit? Propter quod tenet quædam Glossa h recepta à Ripa, ab Auendanno, ab Antonio de Padilla, & ab aliis posse iudicem ex officio, etiam parte non petente, has generales culpas propositas repellere, cùm ipsi reo manifesta iniuria inferatur.

d ca. quoniam extra de prob. & bona. el 1. de elect.

e l. libellorum. ff. de accus. l. Prætor. 7. in prin. ff. l. iniuriis.

f Greg. v. acc. in l. 14. tit. 1. part. 7. Bar. tan. 193. col. 1 & in extrau. ad reprimēdū v. per inquisi. Abb. in c. fin. ex pe de purg. cano. Bald in l. vn. col. 2. de conf. Ale. in l. edita. in pri. C. de edend. Marā de ord. iud. 6 part. ti. de inquis. n. 35 & 37. Bossius in pract. tit. de inquis. n. 90. pa. 55. Azeu. in l. 4. à n. 90. ti. 1. li. 4. reco.

g Sali. in l. querela. C. de fals. Maran. vbi su n. 38 & seq. Amadeus de syndi. v. locus & tēpus fol. 42. nu. 31.

h Gloss. in l. 1. ff de of. assessoris. & in l. 2. C. vt nemo priu. Rip. in l. 14. §. hoc autem n. 38. ff. de dam infec. Auend. resp. 1. n. 19. Padilla

ARTICVLVS IV.

Vtrum contra Prælatos in syndicatione maiores requirantur probationes, quàm contra subditos.

RESpondeo dicendo, quòd gubernatores, quorum munus est simul iudicare & exemplum dare, debent esse viri in virtute præstantiores, sapientiores, & prudētiores, propter quod præsumit ius i eos tales esse qualesesse debent, vnde dicebat Plato k. *Quis erit tam capax & perfectus, vt gubernatorem possit corrigere?* Vnde leges l nullum in eorum regimine peccatum considerant, prout tradunt Baldus m, Innocentius, Menochius, & Mascardus. Cum enim sint legū executores, in se ipsis eas exequi præsumuntur, secundùm Baldum n, Menochium & Mascardum, quod de quocunque iudice præsumitur, siue ordinato, siue delegato, secundùm Bartolum o, Baldum & Menochium, quod adeò verum est, vt licet necessario aliquādo culpa & dolus in eis præsumatur, semper eos minùs culpabiles iudicare debemus, secundùm Baldum p, Ioannem Andream, & Mascardum. Denique regula certissima est, semper de iudicibus, & superioribus esse bene sentiendum, vt Imperatores q diffinierunt, & tradunt Puteus, Baldus, Cathaldinus, Auiles, Tiraquellus, Bossius, Grammaticus, Mascardus & Paz. Qua ratione attenta cum bonitate iud cum, & superiorum semper bene præsumatur necesse est, vt testes, qui contra eos deponunt, sint omni exceptione maiores, & probationes clariores, & euidentiores contra eos appareāt, prout tradunt Puteus r, Amadeus, Dulcetus, Baldus, Matthæus de Afflictis, Paz Bossius, Auiles, & Olanus.

Quod & sequenti ratione comprobatur ex doctrina diui s Thomæ dicentis, quòd homines, qui habent de aliis iudicare, sæpe propter iustitiam multos aduersarios habent, vnde non est passim credendum testibus contra eos, nisi magna multitudo conuincat, quod ipsum ait Alexander t III. dicens, cum ex officio suo teneantur non solum agere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnunquam verò ligare, multorum odium incurrunt: ideo sancti Patres prouide statuerunt, vt accusatio Prælatorum non facilè admittatur, ne concussis calumniis corruat ædificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsæ, sed etiam malignæ criminationi ianua præcludatur. Et Petrus Gregorius a de magistratibus loquens ait, *Qui enim præsunt, & ob potentiam inferioribus nocere possunt, multorum contrahunt inimicitias, & odia, & facile moliuntur, qui oderunt calumnias*, & Rex Dominus Alphonsus cognomento Sapiens, prout refertur in partitarum legibus b, de eisdem magistratibus loquens dicit, (*Que los homes que officio tien maguer fagan derecho, non puede ser que noganen mal querientes.*)

Supradicta tamen doctrina limitanda est secundum Baldum c, & Tiraquellum, quando clarè & certò constat de culpa ipsorum superiorum; licèt enim secundum ius à præsumpta calumnia excusentur, non tamen à clara & manifesta culpa liberantur.

Secundo limitanda est in iudicibus & superioribus malæ famæ; propter malam famam enim præfatum fauorem, & priuilegium perdiderunt, & ideo contra istos tales minores probationes requiruntur, prout dicitur in iure d, & tradunt Bartolus, Puteus, Mascardus, & Tiberius Decianus. Alias limitationes cumulant Doctores agendo de iudicibus sæcularibus & Ecclesiasticis, quas non missas facimus, quia iudicibus regularibus non ita accommodantur.

i in l. vli pact. n. 11. C. de transf. Aze. in l 10 n 3. v. licet iudex. n. 15 & seq. ti. 1 lib. 4. recop.

k Plato 11. de legib.

l l vn. C ad leg. Iul. repet.

m Bal. in l. vn in fin. C. ne quis in sua cau. Menoch. vbi sup. Masc. de proba. 3. to. 1132. nu. 21. fol. 21.

n Bal. in auth. sed & si quis. C. de testibus. Menoc. vbi sup.

o Bart. in l 1. n. 16 ff si quis in ius vocatus. Bal in c. cum in iure peritus de offic. deleg. Meno. vbi su. n. 8.

p Bal. in l. non in m de. ad. p. Andr. in c. accepimus de ætat. & qual. Masc. vbi su. n. 25.

q Pute. de syn. c. 1. fo. 92. Bal in l. 1. C qui accus. non pos. Cathal. de synd. fo. 26. q. 94. n. 50. Auiles in c. 1. pretor. gl si el n. 29. Tira de pœn. tēp causa 58. n. 4. p. 291. Bossius in pract. tit. de opposit contra testes n 59 p. 44. Gramm. super constit. regni. li. 2. fo. 98. Masca. vbi su 1. to. conc. 165. fol. 129 num 4. Paz in pract. 1. tom. 8. p. c. vn. fo. 231. nu. 15. ad fin.

r Puteus de synd v. probat. c. 2 in prin. & num. 6 Amad de synd fo. 63. n. 312 Dulcet. eod. tra fo 358 n. 24. Baldus in l. obseruare. §. proficisci. q. 10 in fin. ff. de offi. proconsul Afflictis in const. Neopol. in ca. regni Bulg. famæ peslo quium. Olan in antin. v. baretaria. pag 46 n. 48.

s D. Tho. 2. 2. q. ar. 2.

t c. qualiter, & quando 2. de accus.

a Petrus Gregorius syntagmat. iur. 3. p. li. 3. c. 15. n. 5.

b l. 2. tit. 28 & l. 11. ti. 1. par. 7.

c Bal. in capi. quoniam contra falsam. n 57 v. extrà quæro de proba. Tira. de pœnis temperand causa 58. p 292. n. 9.

d l si cui. §. iisdem. ff de accusat & in l. 3. §. sin autem. ff de suspect tutor. Bart in l. pupillo §. si quis ipsi prætori. num. 17. ff de dam. infect. Puteus de syndic. v. testis ca. 2 n. 3. v tamen ego distin. uo fo. 312. cum seq. Mascard de probat. 3 to. concl. 1122. nu 36. fo. 22. Decianus 2. tom. crimin. li 5 38. num. 10.

ARTICVLVS V.

Qua pœna falsi testes sunt puniendi deponentes in visitatione contra Prælatos.

RESpondeo dicendo, quod inter septem quæ Deus Opt. Max. detestatur, prout ait Salomon *e*, falsus testis connumeratur, & à natura humana hoc peccatum abominatur, prout ait Isidorus *f*; testis enim falsus tres offendit, Deum quem contemnit, cum in testem falsitatis adducendo; iudicem, quem decipit mentiendo; innocentem, cui suo falso testimonio damnũ non paruum causat. Adeò Deus odio habet periuria, vt propter vnum solum iuramentum factum à Iosue Gabonitis quod postea Saul fregit, ita fuit castigatum totum regnum, vt per tres continuos annos, in eo minimè plueri. Considerantes Romani antiqui huius delicti immanitatem, in quadam duodecim tabularum lege, in hunc modum statuerunt. *Qui falsum testimonium dixisse si conuictus fuerit, à saxo Tarpeio deiicitor.* Et ait Aulus Gellius *g*, quod cum hæc pœna durissima Fauonio Philosopho visa fuisset, dixit ipsi Sextus Cælius Iurisconsultus, Fauoni si falsi testes à saxo altissimo deiicerentur modo sicut antiquitus fiebat, non tot homines falsa dicerent testimonia. Existima, & certo scito seueritatem in maleficiis puniendis, vt plurimum ad bene viuendum aptissimum esse medium; pœna antè hæc deiectionis à saxo, & rupe, semper fuit arbitrata durissima & acerbissima, qua Iehu *h* puniuit impiam Iezabelem: & Amasias *i* decem millia captiuorum: & Delphi Æsopum, prout referunt Maximus Planedes in vita Æsopi, & Hercules *k* Lissas. Vlisses Astianectem filium Hectoris, vt referunt Ouidius *l*, & Seneca, & Rex Atalus Dafidam sofistam, vt refert Valerius Maximus *m*. Qua deiectionis pœna antiqui Hispani vsi sunt, vt constat ex scriptis Cornelij Taciti *n*, & Senecæ: & de ea leges Partitarum *o* meminerunt. Verum est tamen quòd Iurisconsultus Modestinus eam abrogauit, & Imperator Constantinus *p* eam legem iniquam appellauit.

Quando autẽ minori rigore leges Ciuiles *q* & regni hoc delictum punierunt, fuit vt in causa capitali, aut corporali pœna talionis castigaretur, quæ iure diuino *r* irrogabatur. Denique, vt ad institutum redeamus, periurium contra iudices, & superiores in syndicatione, quod est adeo atrox, debet acriter puniri; testes enim contra iudices & superiores nunquam deficiunt, non modo veri, verumetiã falsissimi, vt tradit Redin *f*. In hoc enim crimine grauissimè peccatur; non enim solum peccatur contra Deum & iudicem, sed etiam in Rempub. exemplo enim persecutionũ, quæ ab istis falsariis causantur ipsi superiores, & Prælati perterriti ab administratione iustitiæ, & à gubernando audacter, vt debent detinentur. Vnde conuenit hos maleuolos virga ferrea, & castigatione non minima deterrere, siquidem inter sceleratissimos contra Rempu. peccantes connumerantur. Et Cicero ait, *Nihil est tam molle, tam tenerum, tam aut fragile, aut flexibile, quam voluntas erga iudices sensusque popularium, qui non modo improbitati Candidatorum, sed etiam in rectè factis sæpe falsidiunt.* Vnde Episcopus Redin. *t* in libro de maiestate Principis, quem cum esset Regis consiliarius scripsit, ait, semper in ea fuisse sententia, vt testi falso pœna capitalis imponeretur, videns grauissimos homines propter falsos testes, sæpe sæpius periclitari, sed tandem saluos experta veritate euadere. Et sic Cicero, pro Marco Cælio dixit, *O magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, solertiam, contraque fictas omnium insidias facilè per se ipsam defendatur.*

e Salom. prouer. 6.
f Isido. l. 3. de summo bono.
g Lib. 2. noct. Athi. c. 1. in fi.
h 4. Reg. 6.
i 2. Par. c. 25.
k Oui. in l. 1.
l Ouid. in li. 13. & 13. metham. Sene. in Troiade.
m Val. Max. li. 1. c. 8.
n Tacitus l. 5. annalis. Sen. contro. 3. & declamat. 3. li. 1.
o l. 6. tit. 31. par. 7. & l. 9. ti. 18. & l. penul. t. 21. p. 2.
p l. si dixitur § si ff. de pœn.
q l. vnic. C. de emẽ. seruorũ.
r l. 3. § pe. ff. de sicar. gl. in ca. Rex debet furta. 23. q. 5. l. 5. ti. 13. par. 2. l. 26. ti. 11. par. 5. l. 85. tauri vbi Anto. Gom.
f Redin. de maiest. princ. v sed etiã per leg. 2 tramit. fo. 91. n. 155.
t Ibid. n. vbi su. n. 157.

ARTICVLVS VI.

Quomodo iudices superiores syndicantes debeant se habere circa clamorem potentium, & populi contra Prælatos in syndicatione.

RESpondeo dicendo, pusillanimem satis esse iudicem, qui motus potentium & populi clamoribus sine aliqua probatione in particulari sententiam proferunt contra Prælatos visitatos contra sententiam Ecclesiastes *u* dicentem, *Ne timeas faciem potentiũ, aut scandalum ponas in agilitate tua*; licet enim ad sedandũ populi clamores debeant celeriter sumi testes, & inconsulto Principe multa ratione boni regiminis fieri, vt ait Salicetus *x*, & ita seruari in praxi testatur Cathaldinus *y*, quos refert & sequitur Iulius Clarus *z*, hoc tamen, vt diffinierũt Imperatores Diocletianus, & Maximianus, cum grauamine innocentium, & cum commodo delinquentium, qui condemnari merentur, fieri non debet. Vanæ enim populi voces minimè sunt audiendæ: nam legibus *a* magis, quàm clamoribus populi debet iudex adhærere, docendusque est, non sequendus populus, vt dicitur in quodã decreto *b*; sæpe enim sæpius inclinatur populus odio, interesse, aut fauore ad aliquid sequendum. Ex hoc sunt condemnandi quidam iudices syndicantes superiores, & Prælatos, prout ait Baldus *c* molestantes ipsos, solùm propter potentum, & populi clamores; contra quos ponderant Accursius *d*, Guillelmus Benedictus, Cassaneus, Montaltus, & Episcopus Redin. iniquam illam sententiam Pilati, contra Dominum nostrum Iesum Christum, quòd, scilicet Pilatus clamoribus populi Iudeorum annueri t voluntati, tradendo Dominum nostrum Iesum Christum voluntati eorum nullam in eo causam mortis inueniendo, vt apud Lucam *a* habetur: & Deus Opt. Max. iudices docuit, non se his clamoribus conformari, sed debere ad probationes claras, & manifestas recurrere quatenus audito clamore contra Sodomitas dixit *b*, *Descendam, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint*, hæc est vulgi accusatio (de qua Psal. *c* dixit *filij hominum dentes eorum arma, & sagitta, & lingua eorum gladius acutus*) non facilè est admittenda, cùm secundum Conc. Sardicense *d* temeraria & culpabilis sit, & cùm secundum August. *e* propter malos ac clamantes, vt solent, non debent boni Prælati, & superiores fauorẽ iuridico destitui; *sæuit enim animus ignobile vulgus*, vt ait Virgilius *f*, & sic hæ acclamationes populi sunt satis in iure odiosæ; perturbant enim communitatem, scandala causant, præcipuè, quando ita præualent, vt concitetur communitas contra suos superiores & gubernatores, prout determinat Decius, & *g* Paulus *h* Iurisconsultus ait, *autores seditionis & tumultus, vel concitatores populi, pro qualitate dignitatis, aut in crucem tollantur, aut bestiis obiiciantur, aut in insulam deportentur*, & certè, prout innuit Tiberius Decianus *i*, maximo supplicio sunt digni, qui suis clamoribus iudicem ad iniustam sententiam ferendam voluerint obligare, quod in visitantibus & syndicantibus religionum prouincias maximè locũ habet, qui cum visitent religiosos, in ipsis hoc peccatum maximè debent aggrauare, cum inter ipsos negotia in multitudine pacis, & silentij debeant peragi.

u Eccles. 7.
x Sali. in le. diu. si cu. ff.
C. de pœn. is.
y Cathal. de synd. 212.
z Clar. in pr. §. fi. q. 8. n. 3.
a l. iusti si inect C. de of. rect. prouin. l. depuratio. C. de pœnis.
b c. docend. 66. dist.
c Bal. in l. ab. ser § ante qua ff. de off. procons.
d Accur. in d. l. decur. Bene dic. in c. Raynuu. v mortuo itaq. test. in 1. so. c. 2 n. 137 & seq.
p Cassa. in ca. al. gl. mundi 4. p. 6 cõp. Mota intra. de vetas. sent. in l. c. Pilati Redin de Ma. gest. princ. c. ad etiam n. 44. fo 78.
a Luc 23.
b Genes 18.
c Psal 56.
d c. pertin. de pœn. dist. 1.
e c. non. sunt p. 23. q. 4.
f Aen. ides 1.
g Dec. ins cons. 450. n. 7.
h l. si quis ali quid §. auto. ris ff. de pœn.
i Decia. 4. tr. crimi. li. 7. c. 19. n. 4. & 12. & 51.

ARTICVLVS VII.

Quomodo iudices syndicantes debeant se habere contra calumniatores visitantes superiores.

RESpondeo dicendo, iustum esse, prout ait Cicero *k*, vitia & dolos hominum opprobriis, damnis, carceres, flagellis, exiliis, & pœna capitali castigari: violẽtias autem, & culpas Magistratuum & gubernatorum, & Prælatorum seueritate condemnari, iustum est etiam bonos gubernatores, & benemeritos Prælatos honoribus, præmiis, & specialibus fauoribus remunerari, & per consequens contra eos cum calumniis & fraudibus capitulantes rigorosè procedere, prout innuit Aristot. *l* in hunc modum, *publicas accusationes, quam rarissimas facere oportere, magna pœna in eos constituta, qui falsò accusauerint*, quod tradunt etiam Petrus Gregorius, & Menochius, quos Demosthenes *m*, in quadam oratione crudeles & genimina viperarum appellauit, & Agesilaus ipsos magis, quàm latrones persequebatur, prout referunt Nicolaus Antonius *n*, Petrus Gregorius, & Menochius. Vnde contra capitulantes aduersus iudices, magi-

k Cicer. 2. de orat.
l Arist. lib. 6. Polit. c. 5. Gre. de Syntag. in iu. 3. p. li. 32. cap. 4. nu. 12. Meno. de arb. l. 2. casu 322 in fi.
m Demo. ora. contra Aristogito.
n Ant. in ande. not. ad prax. octau. an. verb. l. 6. c. 18. n. 22. Petrus Greg. & Menoch. vbi sup.

magistratus & Prælatos, lata fuit Romæ quædam lex Memia o, de qua meminerunt Valerius Maximus, Cicero, Octomanus, & Manutius. Et certè deplorandum est aliquos religiosos satis paruæ notæ capitula grauissima, & infamatoria contra suos Prælatos in visitatione proponere, & nihil eorum probantes sine aliqua pœna immunes aliquando relinqui, prout aduertit Puteus p, quasi sint peioris conditionis Prælati viri grauissimi à suis cõgregationibus, vt tales electi, quàm subditi satis humilis notæ, cùm Prelati, si capitula contra eos posita probarentur, castigari deberent, & calumniatores fratres non probatis suis calumniis immunes euadant: dolendum est etiam subditorum inuerecundiam contra Prælatos & superiores huiusmodi mendaciis, & fraudibus insurgentium, qui si non essent religiosi, sed sæculares, non auderent eos in faciem intendere. Vnde ait Baldus q in iis accusandis maxima consideratione opus est, cùm ius de ipsis bene sentiat & eos calumniis accusantes pœnis grauissimis afficiat. Et sic quamuis propter bonum commune permittatur, vt gens inferioris notæ contra superiores suos præfata capitula proponat, iustum etiam est, vt ipsi calumniantes grauiter puniantur, etiam pœna talionis, vt in libro Esther r, & in libro Esdræ legitur contigisse, & in Leuitico s dicitur, *Qui irrogauerit maculam cuilibet ciuium sicut fecerit, sic fiat ei, fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituat*, quod ipsum in Exodo t, & in Deuteronomio, & apud Diuum Ioannem scriptum legimus; & licet pœna talionis sit hodie consuetudine abrogata, prout sæpe sæpius in his tractatibus diximus, in aliquibus casibus grauibus, cum personæ notabiles falsò infamantur, talis pœna admitti debet, quod ita vidisse practicari in senatibus Italiæ testatur Iulius Clarus u: nam Cicero, pro Roscio, ait accusatores quippe multos esse in ciuitate vtile est, vt metu coerceatur audacia: verum hoc ita vtile est, vt ne planè illudamur ab accusatoribus. Denique munus visitatorum & syndicantium, prout in simili tradit Puteus x, est fauere bonis Prælatis, & contra eos extraordinarias inquisitiones minimè permittere, & subditorum friuolas, & malitiosas petitiones repellere, & eorum verba iniuriosa & temeraria punire, quod multis rationibus ipse doctissimus vir satis comprobat.

Sed aliquæ rationes adducuntur, quibus probari intenditur ad bonum Reipublicæ regimen conuenire, quod cum calumniatoribus dissimuletur. Prima ratio est, ne illi, qui aliqua vera capitula contra Prælatos habent, ab his coram syndicatore proponenda pœnæ formidine abstineant, quod in maximum Reipublicæ detrimentum verteretur: licentiosi enim iudices, & superiores pro libito per fas & nefas multa mala in Reipublicæ damnum perpetrarent, scientes eorum delicta tandem debere relinqui impunita: cui rationi respondetur non debere cum calumniantibus dissimulari, cum dicat quidam Imperator y in hæc verba, nec impunitam fore putet licentiam mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicij, quod & Gregorius Lopez z, & Iulius Clarus commendant. Hi enim non sunt vtiles Reipub. sed satis præiudicant bono communi: plus enim interest Reip. quòd iudices timore calumniarum ab administranda iustitia non abstineant, neque à sua obligatione deficiant, quàm quod facilitate veniæ accusatores calumniantes contra Prælatos audacter capitula infamatoria proponant, neque à castigatione & punitione istorum datur occasio viris bonis ad non accusandum audacia & temeritate, quas verè iudices & superiores in administranda iustitia commiserunt, cum ex huiusmodi accusationibus, & denuntiationibus nihil mali ipsis possit euenire, imo obligantur iudices syndicatores eos, vt bene meritos Reipublicæ præmiis afficere, prout ordinauit Imperator Iustinianus, & a Iurisconsulti statuerunt, & Tiberius Decianus resoluit.

Secunda ratio est quare cum punitione istorum maleuolorũ dissimulatur, quia scilicet licet aliqua capitula non probent, alia tamen testibus fide dignis vera esse ostendunt, cui respondetur non propterea cum eis esse dissimulandum in eo, quod cum calumnia & fraudulenter detulerunt. Et hanc resolutionẽ ita in iure a videmus probari dicente, si plura crimina idem eidem intulerit, singulorum abolitionem debet petere, alioquin, prout quid omiserit eius nomine Senatusconsulti pœnam patietur. Et ita tenent post alios grauissimi Doctores communiter, vt constat ex traditis à Felino b, Angelo, & Hippolyto, & aliis allegatis à Gregorio Lopez, & à Iulio Claro.

Vnum tamen est consideratione maximà dignum, quòd calumniosè capitulãtes possunt excusari, secundùm Bartolum c, Angelum & alios, quos refert Mexia, à pœna, eo quod ea capitula detulerint incitati ab aliqua persona bonæ famæ & opinionis, quæ secundùm exteriorem affectum zelum boni publici ostendit, cui credere obligarentur. Et Bartolus d ait hoc esse notandum pro syndicis communibus, qui aliorum instigatione maleficia denuntiãt. Et Baldus e ait instigatorem fide dignum à calumnia excusari. Non tamen ita debẽt excusari, vt nulla pœna afficiãtur, ad minus enim, vt insipientes debent plecti, cùm aliorum dictis nimis credentes in has angustias sese iniecerint. Hoc autem maximè notandum est, pro omnibus religiosis, qui sæpe sæpius in his & aliis similibus faciendi zelo religionis insipienter ducuntur, qui tamen licet ex hac parte aliqualem mereantur veniam, ex aliqua tamen, quia scilicet sub specie zeli religionem conturbant, licet pœna calumniatorum non puniantur, pœna tamen seditiosorum plecti necesse est.

ARTICVLVS VIII.

An superiores syndicati possint proponere querelam contra calumniantes.

RESpondeo dicendo certum esse in iure f quod ex libello infamatorio contra aliquem in iudicio dato etiam in causa ciuili actio iniuriarum nascitur, & à fortiori orietur etiã in causa criminali, prout resoluit Bartolus, secundum quam doctrinam bene poterit accusatus & denuntiatus contra calumniosè capitulantes proponere querelam, cum ex capitulis satis calumniosis iniuria non parua illi accrescat. At cum multa nobis liceant quæ tamen secundum Apostolum g non expediunt, non expedit pro tunc ipsum syndicatum accusatum aut denunciatum huiusmodi intimare querelam. Vnde oportet, quod quando responderit capitulis opponet calumniæ exceptionem, & querelaturum protestetur, prout tradunt Cathalpinus h, & Puteus, & probet calumniam & eius qualitatem, si enim tunc per querelam capitulantes reconueniret ad fugiendam pœnam suis culpis debitam subterfugium assumere videretur. Vnde tempus opportunum ad præfatam quærelam proponendum inuestigari debet, & nullum magis, quàm post sententiam latam super capitulis cognita iam innocentia syndicati, & accusati, & calumnia accusatorum manifestata, ad præfatam querelam intimandam excogitari potest.

ARTICVLVS IX.

Vtrum illi qui non sunt eiusdem ordinis, possint alicuius ordinis prouinciam visitare.

RESpondeo dicendo propositum dubium iam ex parte esse resolutum. In superioribus i egimus de electione Prælatorum: vbi late probauimus Prælatos non debere aliquibus regularibus præponi, nisi sint eiusdem instituti professores. Proordine autem Cisterciensi est priuilegium quoddam Innocentij VIII. expeditum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo octauo, in quo districtè in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicatio-

nis

o l. 1. § calũnia. ff. ad Turpilia. Valer. l. 3. c. 7. Cicero pro Sexto vbi Octoma. Manut. de legib. Roman.

p Puteus de syn. 8. v. de offi. synd. in 13. fo. 92.

q Bal. in l. nõ cogn. parag. 1. C. de procurat.

r Esther ca. 8. Esdras in fin. sui li.

s Leuit. c. 24.

t Exod. 21. Deutero. c. 19. Apoc. c. 13.

u Clarus in pract. parag. fin. q. 62. & 81. n. 3.

x Puteus de synd. v. synd. offi. fo. 98.

y l. fin. C. de accusat.

z Greg. in v. tal. malic. in l. 5. & 27. ti. 1. par. 7. Clarus vbi su. q. 7. n. 12.

a Li. 1. in f. & ibi glos. C. ad leg. iul. rep. l. 2. a. calumnia. ff. ad lo. Aqui. Deci. 2. tom. crim. l. 8. 7. nu. 9. & 17.

a l. fin. in fin. princip. ff. ad Turpill.

b Feli. in c. 2. de calum. Ang. in l. vni. C. de suffra. Hippol. cons. 37. n. 4. & in leg. si quis cum telo. n. 48. de sicar. Greg. in l. 7. ti. 1. p. 7. v. nõ punisse, & in l. 39. ti. 32. pa. 3. v. acusol a. Clarus vbi su. q. 62. nu. 6.

c Bar. & Ang. in l. Athle. §. ca. ff. de his qui notan. infam. Mexia super le. Tolet. 2. fund. m. 23. par. f. 154. n. 12.

d Bart. in d. §. calum.

e Bal. in ca. que n. am eis. fals. co. 9. vit. extra qu. 20. de proba.

f Tr. & gl. in l. item apud Labeon. §. si quis libe. & §. si quis non dolo. & in l. credit. § m. iuri a. & vid. Bar. ff. de iniuriis.

g Paul.

h Cathald. de synd. q. f. f. 16 & Puteus eo. tr. v. iniu. ef. c. 1. n. 4. f. 97

i 2. tom. q.

nis latæ sententiæ pœna ipso facto incurrenda, autoritate Apostolica præcipiendo fratribus dicti ordinis mandauit, vt omnia & singula dicti ordinis monasteria & loca vbilibet consistentia per eosmetipsos, vel alios Abbates dicti ordinis vestri idoneos, quos ad id duxerint deputandos, visitentur, prout latius in præfato priuilegio *k*, & breui continetur.

k Habetur in l. priu. huius ordin. imp. Compl. 2. to. priu. 117. f. 149. n. 2. & f. 79 prim. 31.

Et idem Innocentius VIII. anno Dominicæ Incarnationis millesimo quadringentesimo octuagesimo nono, in bulla quæ incipit, *Venerabili fratri Episcopo Cabilonensi*, statuit & decreuit motu proprio, & ex certa scientia, quòd de cætero perpetuis futuris temporibus monasteria, & loca prædicta prætextu quarumcumque literarum Apostolicarum, per se & Sedem prædictam in posterum, etiam motu & scientia similibus, & ex quibuscumque causis, ac cum quibusuis clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis efficacissimis & insolitis, etiam præsentibus expresse derogantibus, & etiamsi illæ eis de verbo ad verbũ insertæ forent in posterum, etiam ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, Principum, & aliarum personarum quarumcumque, cuiuscumque dignitatis, status, gradus; ordinis & conditionis concedendarum visitari non possint, districtè in virtute sanctæ obedientiæ, & sub censuris Ecclesiasticis inhibentes, quibuscumque visitatoribus suprà nominatis (exceptis hactenus, & pro tempore deputatis) etiamsi Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, aut quauis alia dignitate Ecclesiastica fulgerẽt, ne prætextu quarumcumque facultatum & commissionum in genere, vel in specie visitandi eis concessarum & factarum se de monasteriis, locis, personis & ordine prædictis intromittere quomodolibet præsumant. Ac decernentes ex nunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, &c. Et pro conseruatoribus omnes Ecclesiarum Prælatos, ita vt quicunque fuerit requisitus, defensionis efficacis præsidio assistant; ita habetur in præfato ordinis libro *l*.

l In eodi & to. priu. 110. fol. 131.

ARTICVLVS X.

Qua pœna puniantur Visitatores singulis annis non visitantes.

RESpondeo dicendo non esse dubium Visitatores teneri prouincias sibi commissas visitare, prout definit Concilium Tridentinum *m*, & ad earum visitationem singulis annis faciendam obligari, prout ex Concilio Tridentino *n* in nostra summa *o* confessorum probauimus, & ideo Innocentius VIII. in priuilegio primo allegato in articulo superiori *p* hoc Prælatis sub obedientiæ præcepto mandauit singulis annis faciendum, quod si non adimpleuerint, excommunicationis sententiam ipso facto incurrant, quam pœnam declarauit Innocentius *q* VIII. in bulla quæ incipit, *Accepimus literas vestras, &c.* Dati anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo nono, ad petitionem Capituli generalis ordinis Cisterciensis, non comprehendere nisi negligentes & rebelles, dicens in hunc modum: *Et quia inter cætera nobis exposuit, vos paratos esse literis nostris super visitatione & reformatione monasteriorum dicti ordinis singulis annis facienda emanatis, obtemperare, deuotionem vestram plurimum in Domino commendamus. Verùm quia forsan contingere posset, quòd aliqua ex monasteriis & locis dicti ordinis propter aliqua impedimenta, & aliquam resistentiam visitare non possetis, securitati conscientiarum vestrarum consulere volentes declaramus sententias, censuras, & pœnas in dictis literis contentas non ligare, nisi negligentes, rebelles & huiusmodi visitationem & reformationem impedientes, aut retardantes.* Pro quo est aduertendum, quòd licet in aliis religionibus non sit apposita aliqua censura contra Prælatos singulis annis non visitantes, ipsos tamen si negligentes & rebelles fuerint in visitationibus huiusmodi exequendis à peccato mortali non esse immunes, cùm in re graui præceptum quoddam maximè necessarium frangatur.

m Sess. 25. de ref. c. 20. n Sess. 7. de ref. c. 8. sess. 21. c. de refor. cap. 8. o Summa in 3. to. cap. dei ornam. in die cap. 8. p Prim. 121. fo. 161 in l. ti. lib. prim. huius ordin. imp. Complu.

QVÆSTIO LXXVIII.

De voto, in duos articulos diuisa.

Circa quam quæruntur duo.

1 *Verum Abbates sancti Benedicti possint dispensare in clausura.*
2 *Verum votum Donatorum in ordine sancti Benedicti sit solemne.*

De voti materia quoad eius commutationẽ, dispensationem & irritationem, multa in primo Tomo *a* latè diximus, & in tertio Tomo etiam aliqua tractauimus cùm de religione egimus, & perlustret lector tabulas omnium trium Tomorum, & multa scitu digna inueniet. Nunc autem pro complemento aliqua in præsentiarum proponam, per articulos diuisa.

a 1 to. q. 10.

ARTICVLVS I.

Verum Abbates congregationis Sancti Benedicti possint dispensare in voto clausuræ.

RESpondeo dicendo votum clausuræ in congregatione S. Benedicti maximè esse commendatum, prout constat ex quodam priuilegio *b* eidem concesso per Innocentium VIII. Priori & conuentui S. Benedicti Vallisoletani, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo. At Martinus V. in priuilegio *c* concesso Priori & conuentui S. Benedicti Vallisoleti, anno Domini millesimo quadringentesimo vigesimo octauo, in hoc voto dispensandum decreuit dicens: *Sane pro parte nobis desuper exhibita petitio continebat, quòd licet Prior conuentualis; & omnes & singuli monachi & conuersi monasterij vestri, pro tempore existentes secundum eiusdem monasterij consuetudinem, reclusi existant, & tempore quo inibi eorum singuli professionem emittunt, solemniter promittant perpetuã inibi seruare clausuram, tamen nonnunquam pro necessitate, vel vtilitate dicti monasterij, aut singulorum vestrorum plures casus occurrunt, in quibus vobis expediret eiusdem monasterij ambitum vel septa exire, & an monachis & conuersis licentia Prioris super hoc aliàs petita & obtenta sufficiat, Priori verò præfato pro huiusmodi necessitate vel vtilitate id liceat meritò dubitatis, & nihilominus an monachos & conuersos licentia, ac Priorem præfatos vtilitas huiusmodi ab obseruantia eiusdem solemnis promissionis excuset, conscientia vos remordeat. Quare pro parte vestra fuit nobis humiliter supplicatum, vt prouidere vobis super his opportunè de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur qui vniuersis Christi fidelibus conscientiæ pacem & quietem pro viribus procuramus, huiusmodi supplicationibus inclinati, pro Priore Conuentuali, & successoribus suis, ac omnibus & singulis monachis & conuersis præsentibus & futuris dicti monasterij, videlicet, vt monachi & conuersi ad Romanam Curiam pro ipsius monasterij & vniuersalis Ecclesiæ, ac principis terræ negotiis prosequendis, vel aliàs ad generalem regni seu prouinciæ synodum celebrandam, aut famis mortalitatis, vel guerrarum temporibus, necnon ad visitationem & reformationem quorumcunque dicti ordinis monasteriorum, Prioratuum & grangiarum faciendam, & ad omnes ordines recipiendos, & nihilominus infirmi, debiles, scandalosi, minus vtiles ac senes septuagenarij necnon electi, seu postulati, aut promoti, vt monasteriorum, prioratuum, seu grangiarum, aut Ecclesiarum regiminibus præficiantur, & quoties vero similiter præsumeretur, quòd nisi ipsi monachi, vel conuersi pro negotiis, causis & litibus ipsius monasterij prosequendis exirent monasterium ipsum, aut religiosi eiusdem nimiam iacturam in spiritualibus, vel temporalibus paterentur de præfati Prioris consilio & licentia, ac maioris partis conuentus prædictorum Prior, conuentualis verò prædictus pro tempore existens de consilio & licentia ad minus duarum partium conuentus eiusdem monasterij præstito prius per eum in capitulo illius capitulariter congregato, quòd non exquisito colore, sed aliqua de causis prædictis vult monasterium ipsum exire coram notario; & testibus sumpto solemniter iuramento; ita tamen quòd ipse Prior & monachi promoti libere, electi verò aut postulati de ipsius* Prioris

b Habetur in l. priu. huius ordin. de n. Vallis. imp. f. 126. prim. 85.
c In eod. lib. prim. 33. f. 24.

Prioris duntaxat licentia monasterium licitè exire valeat, autoritate Apostolica tenore præsentium dispensamus, eisque super iis licentiam elargimur. Ac volumus, quod causa seu causis, pro quibus monasterium ipsum exierint, cessantibus, quàm citius honestate salua commodè poterunt redire ad præfatum monasterium teneantur. Si verò aliquis ipsorum renuerit, vt præfertur, ad monasterium ipsum redire, per Abbatem nunc & pro tempore existentem monasterij S. Claudij extra muros Legionensis prædicti ordinis, si hoc maior pars conuentus prædictorum viderit expedire, ad id per censuram Ecclesiasticam compellantur. Non obstantibus, &c. Dat. Romæ apud sanctos Apostolos, Kal. Nouembris, Pontificatus nostri anno vndecimo.

Quod priuilegium extensum est, per Eugenium IV. viuæ vocis oraculo, anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo octauo ad omnia monasteria huius congregationis regularis Obseruantiæ, non obstante voto perpetuæ clausuræ in eis emisso, prout refertur in libro *d* priuilegiorum huius congregationis impresso Vallisoleti.

d Fol 95. priuil. 46.

ARTICVLVS II.

Vtrum votum Donatorum in ordine B. Benedicti sit solemne.

RESpondeo dicendo, vt satis patet ex superioribus, quòd ad hoc, vt aliquod votum sit solemne, necessarium est, vt fiat in manu Prælati sub regula religionis à Sede Apostolica approbata, & quòd tria vota, scilicet obedientiæ, castitatis, paupertatis emittantur. Et à dictis Donatis fit hoc modo professio dicendo, *Ego frater N. facio professionem & promitto obedientiã Deo omnipotenti, B. Mariæ, & beato Benedicto tibique N. huius monasterij N. Abbati vice N. monachorum ordinis S. Benedicti Hispaniarum generalis & successorum eius canonice intrantium viuere semper, sine proprio & in castitate secundum regulam S. Benedicti, vsque ad mortem.*

Ex qua professione patet, præfatos donatos solemne emittere votum; professio enim solemne votum continens, prout tradit D. Thomas *a*, est promissio, qua quis efficitur monachus, vel religiosus promittendo seruare regulam, aut promittendo in manu Prælati obedientiam secundum regulam, aut promittendo regulam viuendo in obedientia sine proprio, & in castitate, prout idem D. Thomas *b* magis in particulari probat. Quæ omnia interuenisse in professione horum donatorum satis constat. Et sic Gregorius XIII. *c* anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo septuagesimo quinto, die decima Iunij, Pontificatus sui anno quarto, concessit congregationi S. Benedicti Vallisoletani, quòd donati huius sacræ congregationis attento ipsos votum solemne emittere, & sic eorum professionem esse impedimentum, etiam dirimens matrimonium, fruantur omnibus priuilegiis concessis fratribus professis huius sacræ religionis, & quod Generalis cum consilio Capituli statuat quomodo viuere debeant, iuxta regulam S. Benedicti, & loco officij diuini iniungat eis recitationem orationis Dominicæ, & salutationis Angelicæ toties quoties ei videbitur.

a D. Tho. 2. 2. q. 188. ar. 7.

b D. Tho. vbi sup. ar. 9. & 1 quodlib q 9.

c Habet. in li priu. huius ordi. priui 95 fo. 294.

Aduerte tamen, quod donati aliarum religionum, licet tria essentialia vota emiserint in manu Prælati, non sunt religiosi, cùm non promittant ea secundum regulam à Sede Apostolica approbatam, prout suprà in quæstione de oblatis diximus.

QVÆSTIO LXXIX.

De vnctione extrema, in quatuor articulos diuisa.

Circa quam quæruntur quatuor.

ARTICVLVS I.

Quis sit minister extremæ vnctionis.

RESpondeo dicendo, quod proprius parochus est huius sacramenti Minister, prout habetur in quadam Clementina *d*, & tradit Soto, vnde si sacerdos simplex hoc sacramentũ conferret sine licentia Episcopi, aut parochi, esset excommunicatus, vt in alia Clementina *e* definitur: sacramentum tamen teneret, quia non requiritur proprius sacerdos de necessitate sacramenti; de essentia enim sacramenti solum requiritur, quod sit sacerdos, prout tenent omnes, & Victoria *f*.

d Clem. Audit. de sep. Sot. in 4 d. 23. q. 2. a. 1.

e Clem. 1. de priu.

f Vict. in summa n 220.

Et religiosi, qui clericis, aut laicis sacramentum extremæ vnctionis ministrare sine speciali sacerdotis parochi licentia ausi fuerint, excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt, quam solus summus Pontifex auferre potest, eosque hac causa excommunicatos Ordinarij locorum publicare pro excommunicatis debent, donec de absolutione fuerit facta fides, nullo exemptionis priuilegio, aut alio in hoc attento, prout in præfata Clementina ordinatur; excipiuntur tamen religiosi, quibus à Sede Apostolica fuerit concessum, vt familiaribus suis domesticis, aut pauperibus in hospitalibus suis degentibus sacramenta Ecclesiastica ministrare possint, prout in eadem Clemẽtina *g* conceditur. Quod Nicolaus Francus Apostolicæ Sedis Nuncius in Hispaniis, cum potestate Legati à latere concessit Priori & conuentui S. Benedicti Vallisoletani, & Abbatibus & Prioribus totius congregationis anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, dicens, *quòd si qui infra septa monasteriorum ipsorum infirmati fuerint, extremam vnctionem dare autoritate Apostolica, cuius legationis officio fungimur in hac parte, tenore præsentium plenariam & liberam concedimus facultatem parochialis, presbyteri, vel alterius cuiuscunque Episcopi, vel superioris licentia, vel assensu nullatenus requisitis.* Ita habetur in lib. priuilegiorum *h* huius sacræ religionis impresso Vallisoleti, anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimoquinto. Quod priuilegium clarè innuit familiares, aut peregrinantes in præfatis monasteriis morientes posse à fratribus ipsorum extremam vnctionem recipere. Cùm ipsum concedatur etiam pro his, qui in nostris monasteriis hospitati non tanquam peregrini & pauperes, sed alio diuerso titulo sunt infirmati, & quoad familiares vide latè supra in secundo Tomo cùm de familiaribus egimus.

g Clem. 1. de priu. in f.

h Fo. 124. n. 4.

Aduertendum tamen, quòd non remanent excommunicati religiosi, qui hoc sacramentum in necessitate administrarent absente parocho, sine eius licentia, vt post Syluestrum *i*, & alios tradunt Soto, Ledesma, & Marcus Antonius Cuquus.

i Sylu. v. vnctio. q. 4. Soto in 4. d. 23. q. 2. ar. 1. ver. vtrum vero. Ledes. 2. par. 4. q. 33 ar. 2. Cuquus lib. 5 maior. inst. tit. 9. de extrema vnct. n. 22.

ARTICVLVS II.

Quibus sit hoc sacramentum conferendum.

RESpondeo dicendo, hoc sacramentum esse conferendum infirmis, de quibus timetur mors. Secundo est dandum senibus, qui absque aliqua infirmitate senio ipso consumuntur, prout tradit Naua. *k*. Tertiò potest dari adultis, qui statim post Baptismum morti sunt proximi, prout tradit Syluester *l*, Armilla, & Victoria. Quarto potest dari vulneratis morti propinquis, vt post alios tradit Soto *m*, & Victoria, & Ledesma. Tenent enim omnes dandum esse infirmis ad mortem: vulneratus autem quamuis violenter iam infirmatur, vt bene probat Angles *n*. Quod contra aliquos est tenendum. Quinto mulieri in partu deficienti, quod in praxi vidisse seruari tradit Bibald. *o*. Sexto debet dari illi, qui infirmitate repentina præuentus priuatur omnino loquela & sensibus, si erat bonæ vitæ & famæ, etiamsi nullum signum contritionis ostenderet, vt bene Nauarr. *p* & per consequens debet conferri in tali necessitate religiosis, cùm secundum eorum instituta sint omnes

k Naua. in s. in Leuit. 1 et. 20. n 4.

l Sylu. v. vnctio. q. 5. ver. 1. Arm. n. 3. Vict. nu. 22.

m Soto in 4. d. 23. q. 2. a. 2 Vict. vbi sup. Ledes. 2. p. q. 34. n 2.

n Angles in Flor. 49. de extre vnct. ar. 4. conel. 1.

o Bibald. in candelab aur. tit. de extrema vnct. n. 24.

p Nau. c. 26. n. 27. & c. 22 n. 13.

omnes bonæ vitæ & famæ. Septimò dandum est etiam non petenti, maxime si petere nõ potuit ob phrenesim vel alia de causa, quod Angelus q, Victoria, & Sotus videntur negare, sed dandum est, si non insanit manifeste in peccato mortali, dum absit irreuerentiæ periculum, cùm eo ipso quod Christianus est, & bene vixit, censeatur virtualiter petere remedia sibi vtilia, vt sacramenta & indulgentias, ita post Paludanum tenent Syluester r, Armilla, & innuunt Ledesma, Sotus, & Nauarrus expressè affirmat. Quòd confirmat vniuersalis Ecclesiæ vsus & consuetudo vngendi tales, & etiam in sacro sepeliendi, licet absque vlla cõfessione, vel contritionis signo decesserint. Octauo conceditur illis, qui habent iudicium rationis ad recipiendam Eucharistiam, quia hoc sacrum viaticum succedit, ita Soto f. Verum tamen non est, quòd si aliquis non esset communicandus, si esset sanus vsque ad duodecimum, vel quatuor decimum annũ, in quibus iudicatur iudicium discretionis habere præsumitur, in articulo tamen mortis est optimum consilium & à piis viris simul, ac doctissimis practicatum, etiam in decimo anno illi viaticum præbere, ac consequenter ipsum vngi posse. Et aduertendum, quòd extrema vnctio finem vitæ præsumptum tantùm requirit, vt docent omnes supradicti patres. Qui asserunt posse cõferri etiam his, de quibus dubitatur, an sint mortui, sub conditione tamẽ si mortui non sunt, si tamen in prima, secunda & tertia vnctione moriantur, non est vltra progrediendum. Circa quod debet aduertere sacerdos vngens, quòd vocatus ad vngendum infirmum in agonia animam efflantem non seruet ordinem manualis circa solemnitatem, & præcedentes preces, sed statim faciat essentialia, scilicet vnctiones, ne sine sacramento infirmus decedat; finitis tamen diligenter vnctionibus poterit quæ in principio omiserat recitare & subsequentes orationes & benedictiones perficere: partes autem vngendæ pro essentia sacramenti sunt quinque sensus, & si vngatur cæcus à natiuitate, debet vngi in parte proximiori oculo cæco, & si vngantur Episcopus, vel sacerdos, qui palmas manuum habent consecratas, vngendi sunt in superiori parte manuum prout habetur in aliquibus manualibus Ecclesiarum, & tradit noue Thesaurus a sacerdotalis.

q Ang. v. vnctio. n. 4. Vict. n. 12. Sot in 4. d. 23 q 2. ar. 32. con 3.

r Syl. v vnct. q. 5. versi. 2. Armil nu 7. Ledes. 2. p q. 34 ar 7. Sot. ind dis 23 q. 1. ar 4 Nau. c 22 n 13.

f Sot. vbi su. q 2. ar. 2. ver. quod si quæris.

a Thesau. sacer, de extrem. vnct. in fi.

Aduertendum etiam est, quòd parochus & ministri huius sacramenti non debent expectare, vt infirmus sit in extremis, sed debent ministrare illis de quorum morte timetur, & quibus sacramentum sine miraculo possit corporalem salutem præbere, & cùm infirmus illud cum deuotione & affectu cordis suscipere possit, aliàs peccaret grauissimè minister, vt tradit Catechismus b Romanus, & tradit etiam Soto citans ad hoc Concilium Florentinum.

b Catech c. 3 & 46. Soto vbi sup. q. 2. a. 2. versic. nihilominus.

ARTICVLVS III.

Quibus hoc sacramentum est negandum.

RESpondeo dicendo, quod primò est negandũ pueris sacræ pœnitentiæ incapacibus: secundò amentibus à natiuitate & furiosis perpetuo, & etiam furiosis non perpetuo, si timetur irreuerentia, maximè si habuerunt dilucida interualla, neque petierunt: tertiò intrantibus mare vel bellũ periculosum: quartò illis, qui suspendendi sunt, vel decapitandi. Verum est tamen quod si ratione infirmitatis sunt morti proximi, est illis ministrandũ, licet tunc furca sint suspendendi, vel decapitandi. Quod Viualdus c ait se vidisse in vigilia S. Philippi, & Iacobi, anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimonono, à quodam Episcopo fuisse collatum duobus suspendendis ratione infirmitatis grauissimæ, qua detinebãtur. Quintò infirmis, qui grauiter ad mortem non laborant, prout dictum est in superioribus: sextò nec illis, qui in notorio peccato existentes incidunt in phrenesim, apoplexiam vel amentiam, nisi prius aliquod signum contritionis ostendant: septimò nec sanis est cõferendum; esset enim irritum hoc sacramentum. Hæc omnia sunt communia, & tenent Victoria d, Nauarrus, Sotus, & Catechismus Romanus.

c Viuald in suo candel. aur. tit. de extrem. vnct. n. 41.

d Vic. in summa nu 222. Nau. c 22. n. 13. Soto in 4. d 23. q 2. a 2. Cate. Rom. p. 247.

ARTICVLVS IV.

Vtrum hoc sacramentum sit reiterabile.

RESpondeo dicendo, quod quoties infirmus peruenit ad articulum mortis, etiam in eadem infirmitate est ministrandum illi hoc sacramentum, vt v. g. si post vnctionem conualescat & postea reincidat in eandem, vel aliam infirmitatem, ita quædam Glossa e, tradunt D. Thomas, & Scotus, Ricardus, Syluester, Armilla, Victoria & Sotus, & probatur à Concilio Tridentino, quare contrariam opinionem erroneam dixit Paulus Grisaldus f.

e Glos. v sanctis. in fin. c. illud 95 dist. D. Tho in 4. d. 23 q 2. ar. 3, Scot. d 23. & Ric ibi. Syl v. vnct q. 8. Armil n. 9. Victo. n. 223. Soto in 4. d. dist. 23. q. 2. ar 3.

f Grisald v. extrem vnct. nu. 15.

QVÆSTIO LXXX.

De vnione monasteriorum, in tres articulos diuisa.

Circa quam quæruntur tria.

1 *Vtrum duo monasteria propter exigentiam redditunm possint vniri.*
2 *Vtrum vnionibus monasteriorum iam factis aliquod præiudicium ex reuocationibus generetur.*
3 *Vtrum reuocentur propter dictam concessionem vniones nullæ propter defectum alicuius solemnitatis.*

ARTICVLVS I.

Vtrum duo monasteria propter exiguitatem redditunm possint vniri.

RESpondeo dicendo, quòd circa hoc habemus quoddam priuilegium g concessum Priori & Conuentui S. Benedicti Vallisoletani à Pio II. cuius tenor sequitur.

g Habet in lo prim. huius ord imp Vallisole in an. 1594. prin.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Priori & conuentui monasterij S. Benedicti Vallisoleti, &c. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte vestra petitio continebat, quod in nonnullis domibus eiusdem ordinis diuersarum diœcesum præfato monasterio quoad obseruantiam subiectis, propter inopiam redditunm vltra tres vel quatuor religiosi nequeunt commode sustentari, quo fit vt in eisdem domibus regularis obseruantia ad plenum, vt decet, obseruari non possit, sintque alia monasteria dicti ordinis præfato monasterio subiecta in aliquibus ciuitatibus, oppidis, villis & locis quorundam temporalium dominorum, qui fructus, redditus & prouentus, nec non alia bona ad ipsa monasteria legitimè spectantia occupant, & illa sibi appropriant, ac eisdem monasteriis alia grauamina inferunt, & etiam quædam alia monasteria, vt præfertur, subiecta in tam sterilibus & inaquosis locis consistunt, quòd religiosi in eis nisi cum maxima difficultate viuere, & morari non possunt, vnde si duo, vel tria ex dictis monasteriis, siue domibus dicti ordinis, in quibus propter exiguitatem fructuum, redditunm, & prouentuum, vt præmittitur, vltra tres, vel quatuor religiosi sustentari nequeunt, inuicem vnirentur, annecterentur & incorporarentur, nec non vni ipsorum subiicerentur, profecto diuinus cultus ex hoc susciperet incrementum, ac etiam monachi ibidem Altissimo deseruientes commodius sustentari possent. Quare pro parte vestra nobis fuit humiliter supplicatum, vt vnionem, annexionem & incorporationem huiusmodi fieri mandare, aliasque in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos itaque de præmissis certam notitiam non habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, vobis, de quorum prouidentia & circumspectione plenam in Domino fiduciam obtinemus, si ita est, duo, vel tria monasteria, siue domus dicti ordinis, in quibus propter exiguitatem fructuum, redditunm & prouentuũ tres, vel quatuor monachi sustentari nequeunt, Abbatum, conuentuum, dictorum monasteriorum expresso ad id interue-

terueniente consensu, vniendi, annectendi & incorporandi, ac in aliquo ipsorum monasteriorum, seu domorum monachos vsque ad numerum duodecim constituendi & deputandi, ac alia monasteria in locis eorundem dominorum temporalium, vel sterilibus, vel maquosis existentia, si secundum Deum hoc expedire videritis, de dictis oppidis, siue locis ad alia loca vel oppida transferendi, necnon fructus, redditus & prouentus prædictorum omnium monasteriorum, vt præmittitur, vniendorum, quos pro expressis haberi volumus pro sustentatione monachorum in magis accommodis domibus & monasteriis commorantium deputandi plenam & liberam tenore præsentium concedimus facultatem. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac nostris, illa præsertim, qua cauetur, quod petentes beneficia Ecclesiastica aliis vniri teneantur exprimere verum annuum valorem, tam beneficij vniendi, quam illius, cui vniri petitur, alioquin vnio non valeat: necnon fundatione, dotatione, translatione, concessione, aut donatione alicuius ex dictis monasteriis vniendis huiusmodi etiamsi in illis expresse caueatur, quod in illis solitus monachorum & monasteriorum numerus nullatenus minuetur, & illorum onera consueta supportentur, ac statutis & consuetudinibus monasteriorum, & ordinis prædictorum iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis contrariis quibuscunque prouiso, quod in vnione, annexione & incorporatione huiusmodi, si illa vigore præsentium fiant, & effectum consequantur, debitis propterea non fraudentur obsequiis, ac cultus diuinus nullatenus minuatur. Sed in singulis sic vnitis, vel translatis monasteriis, siue domibus per vnum idoneum capellanum per Priorem & conuentum huiusmodi deputandum, cui de fructibus monasteriorum huiusmodi necessaria congrue ministrantur, deseruiatur laudabiliter in diuinis, & ipsorum tunc vnitorum monasteriorum supportentur onera consueta. Et insuper ex nunc irritum decernimus & inane si secus super iis, per quoscunque quauis autoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Dat. Tibure, anno Incarnationis Dominicæ 1473. 8. Idus Septembris. Pontificatus nostri anno sexto.

Circa quam concessionem est primo notandum, quod vnio requirit autoritatem in eam faciendam, & solennitatem in modo faciendi, & iustam causam ad id faciendum, vt multis iuribus *a* probatur. Et ille qui habet iurisdictionẽ Episcopalem, aut quasi Episcopalem, Ecclesias sibi subiectas ex iusta causa potest eas vnire, cùm ipse habeat iurisdictionem & vnire sit iurisdictionis, prout tradit Abbas *b*, hoc tamen debet, ac potest facere sine consensu Capituli, prout tenent aliquæ Glossæ *c*, & in iure probatur. Et in hoc primo consistit priuilegium, in hoc articulo relatum, quòd scilicet Priori supradicto, qui non habet iurisdictionem quasi Episcopalem, liceat facere prædictam vnionem interueniente monasteriorum vniendorum assensu. Consistit etiam priuilegiũ in eo, quòd etiam non facta mentione valoris redituum præfatorum monasteriorum tribuatur dicto Priori facultas ad vniendum.

a c. sicut vnire, de excess. prælat. innoc. Clem 2. de reb. eccles. non alien. c. vnio. 10 q. 1.
b Abb. in d. c. sicut vnire.
c Gloss. in fin. in d. & ibi Doct. & Abbas in c. cum dilect. quod met causa ca. sicut duo Epis. 16. q. 1.

Consistit etiam priuilegium: nam vnio facta per Episcopum est nulla, si fiat sine consensu & vocatione Patronorum per iura citata, per Rochum *d*: at in præsentiarum conceditur dicto Priori consentientibus solùm monasteriis vniendis, vt possit duo, vel tria monasteria vnire, & nulla fit mentio de vocatione & consensu ipsorum Patronorum. Et quòd dicto Priori concedatur facultas vniẽdi monasteria ius Patronatus habentia, patet ex præfato priuilegio, ibi, *necnon fundatione, donatione, &c.* tria enim sunt, quorum quodlibet sufficit ad quærendum ius Patronatus, nempe traditio, fundi ædificatio, & dotatio, iuxta illum senarium Glossæ *e* ab omnibus receptæ, *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus*, & tradit Abbas & alios allegans latè prædictus Rochus.

d Roc. de iur. patro v. honors. n. 4.
e Glos. in ca. pia mentis. 17 qu. 1. Abb. in ru. de iure patro. Roch. vbi su. v. fundari. q. 1.

Notandum est etiam, quòd nunquam Papa vult concedere priuilegium in alterius præiudicium & grauamen, vt colligitur ex traditis à Doctoribus, præsertim ab Abbate *f* & Felino, inde in hoc priuilegio, licet ad hanc vnionem non requirat consensum Patronorum, rem suam tamen agit, concedendo præfato Priori & conuentui facultatem ad eam faciendam, prouiso, quòd in vnione debitis propterea non fraudentur monasteria obsequiis, & capellanus de redditibus constituatur, quo consueta onera reportentur. Quod ex illo verbo *prouiso*, comprobatur, quòd ablatiuum denotat absolutum inducens propriè conditionem, ita Baldus *g* communiter receptus, prout asserit Iason, Rolandus, & Octauianus, & doctissimus Lusitanus Barbosa.

f Abbas in c. quamuis el n. 11. de const. & ibi Felin.

Notandum est denique, quòd causæ ad huiusmodi priuilegium concedendum duæ potissimum concurrerunt. Prima, vt diuinus cultus ex hoc susciperet incrementum; secunda, vt monachi ibidem altissimo deseruientes commodiùs sustentarentur, quæ ad præfatam vnionem faciendam satis sunt, vt patet ex literis *h* datis à Pio IV. ad petitionem inuictissimi Regis Philippi II. Hispaniarum eidem congregationi.

g Bald. in l. 1. n. 34. ff. de cod. & demõ. Ias. in §. rursus. nu. 83. inst. t. de act. Roland. consi. 90. n. 10. l. 3. Octaui. in decis. Pedem. 145. n. 6 & 7. Barbos. in rub. ff. solut. mat. 1. pa nu. 23.
h Conti in d. li. 1. imp. Vallis. priu. 92. fo. 179.

ARTICVLVS II.

Vtrum vnionibus Monasteriorum iam factis aliquod præiudicium ex reuocationibus generetur.

RESpondeo dicendo, quòd circa hoc est quædam Bulla Eugenij *i* Papæ IV. cuius tenorem in præsentiarum referam.

i Habet. in li. priuil. huius ord. pri. 12. fol. 39.

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ad monasteriorum, ac religiosorum locorum, & in eis sub sacro religionis iugo, &c. Dudum siquidem ex certis, ac diuersis tunc expressis rationabilibus causis animum nostrum mouentibus sanctæ Iustinæ Paduanensis, ac S. Petri Perusini, necnon B. Mariæ prope Casen. muros ordinis S. Benedicti, & nonnulla alia in diuersis partibus consistentia monasteria, Prioratus, & Ecclesias, ac loca Ecclesiastica, tam sæcularia, quàm regularia prædicti, & aliorum diuersorum ordinum vniuersitati seu congregationi monachorum vnitatis alias de obseruantia sanctæ Iustinæ nuncupatæ dicti ordinis S. Benedicti, sub certis modis & formis tunc expressis inter alia vniuimus, concessimus, appropriauimus, & donauimus, prout in diuersis nostris desuper confectis literis, quarum tenorem hic haberi volumus, pro sufficienter expresso plenius continetur. Nos igitur attendentes, quòd monachi de congregatione huiusmodi à pluribus annis citra, præsertim in Italiæ partibus eorum monasteriis ac locis sub regula obseruantiæ vitaque castimonia ad laudem & gloriam Altissimi, ac populi deuotionis augmentum laudabiliter viuentes varias multiplicarunt, & quotidie multiplicant virtutum meritis, & ne ad debitum literarum huiusmodi consequendum effectum quomodolibet impediri valeant prouidere volentes: Motu proprio non ad ipsorum monachorum, sed alicuius eorum nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, autoritate Apostolica, & ex certa scientia tenore præsentium volumus, & statuimus, decernimus, & ordinamus quòd per quascunque reuocationes, cassationes, seu annullationes quarumcumque vnionum, incorporationum, annexionum, & appropriationum ac prædictis & quibusuis aliis monasteriis, prioratibus, Ecclesiis, siue locis Ecclesiasticis per nos, seu successores nostros Romanos Pontifices, aut eorum aliquem, etiam per literas, seu constitutiones, voluntates, & ordinationes nostras, aut Pontificum eorundem in genere, vel in specie, sub quibusuis formis, vel verborum expressionibus de cætero forsan faciendis, nullum vniuersitati, seu congregationi monachorum huiusmodi, quin prædictarum eis concessarum, ac super similibus de aliis monasteriis, Ecclesiis, prioratibus, ac locis Ecclesiasticis faciendis vnionibus, incorporationibus, appropriationibus, & donationibus per nos forsan concedendarum literarum totalem & plenarium vigorem sortiatur effectum, valeat, siue possit præiudicium inferre. Sed illæ omnes, etiam post reuocationes, cassationes, & annullationes prædictas in suo robore permaneant & permanere debeant, perinde in omnibus & per omnia, ac si quoad eas, & ipsarum singulas reuocatio, annullatio, & cassatio prædicta nullatenus emanassent, nisi aliàs ipsæ vnionum, concessionum, appropriationum, & donationum expeditæ & expediendæ literæ huiusmodi in reuocationum, cassationum, & annullationum literis, constitutionibus, & ordinationibus huiusmodi de verbo ad verbum insererentur, ac in eis specialis, expressa, ac indiuidua de ipsis monasteriis & locis, ac dicta congregatione, mentio contineretur. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ voluntatis, statuti, constitutionis & ordinationis infringere,

vel

vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. Bononiæ anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo trigesimo sexto, Pridie Kalend. Iulij, Pontificatus nostri anno sexto.

ARTICVLVS III.

Vtrum reuocentur per dictam concessionem vniones nullæ propter defectum alicuius solemnitatis.

RESpondeo dicendo, certum esse, *prout concessit Iulius II. ordini Minorum, die vigesima nona Martij, anno Domini millesimo quingentesimo septimo; Pontificatus sui anno quarto, quascumque conuentiones, per quoscumque dicti ordinis Prouinciales & Vicarios generales, speciales, ac quoscumque alios fratres, seu eorum procuratores, vbicunque, & quomodocunque, & sub quibuscunque clausulis & formis factas, concordatas, transactas, & expeditas, quæ per Generalem modernum, vel successores suos dicti ordinis generalis Correctores, seu Capitulum generale dicti ordinis acceptata, confirmata & ratificata non fuerint, nullius esse roboris, & momenti declaratur, si & prout de iure fuerit faciendum;* ita Iulius II. venerabilibus fratribus Archiepiscopo Granatensi, & Episcopo Malaginensi, ac dilecto filio Vicario in Episcopatu Malaginensi in spiritualibus Generali, & eorum cuilibet tanquam conseruatoribus, prout refert Parassellus a in suo libro priuilegiorum, hac de causa & aliis multis contingit aliquando pacta & conuentiones per Prælatos inferiores regulares inita esse nullius momenti & valoris, imò facta per ipsosmet Generales propter defectum iuris solemnitatis aliquando euenit esse nullius momenti, propter quod his vnionibus indulgens, *concessit Iulius II. congregationi montis Oliueti, quod si in ipsis vnionibus, annexionibus, incorporationibus, receptionibus, seu reformationibus, conuentiones, pacta illicita, & quando Apostolica confirmatione carerent expressè prohibita inuenirentur, interuenerint, illas tamen ratas & firmas fore & esse, ipsaque pacta & conuentiones obseruari liberè & licitè posse.* Ita refertur in Compendio b ordinis Cisterciensis. In quo etiam determinatur c, *conuentiones & pacta & modos huiusmodi facta & facienda in forma publica redacta eo ipso Apostolico robore communita esse, prout ordinauerunt Leo X. pro Camaldulensibus, & Pius II. pro congregatione montis Oliueti.*

a Parasse. fo. 43.

b Comp. Cisterc. tital. vnionis. parag. 2.

c parag. 3.

LAVS DEO.

TABVLA LOCORVM CONCILII TRIDENTINI QVI IN HOC VOLVMINE DECLARANTVR.

INDEX QVÆSTIONVM QVÆ IN HOC TOMO CONTINENTVR.

Vtrum

QVÆSTIO XVII.

De Nouitijs quoad eorum professionem, in viginti articulos diuisa.
Pag.40. colum.2.

QVÆSTIO XVIII.

De Nouitijs quoad indulgentias & absolutiones plenarias tempore Nouitiatus & tempore professionis lucrandas,
Pag.49. colum.1.

QVAESTIO XIX.

De obedientia, in octo articulos diuisa.
Pag.49. colum.1.

QVAESTIO XX.

De oblationibus in duos articulos diuisa. Pag.51.col.1.

QVAESTIO XXI.

De oblatis, in quatuor articulos diuisa. Pa.53.c.1.

QVAESTIO XXII.

De oraculis viuæ vocis, in tres articulos diuisa.
Pag.54. colum.1.

QVAESTIO XXIII.

De ordinibus sacris, quantum ad personas ordinandas, in quatuordecim articulos diuisa. Pa.54. co.2.

QVÆSTIO LII.

De religione quoad potestatem transeundi, in alias religiones concessam, in triginta articulos diuisa.

Pag.139. col.1.

QVÆSTIO LIII.

De religione quoad Religiosos extra claustra viuere prætendentes, in sex articulos diuisa. Pag.150.col.2.

QVÆSTIO LIV.

De Religiosis professis post publicationem in curia constitutionis Sixti V. in sex articulos diuisa.

Pag. 153. col.1.

QVÆSTIO LII.

De religione quoad potestatem transeundi, in alias religiones concessam, in triginta articulos diuisa.

Pag.139. col.1.

QVÆSTIO LIII.

De religione quoad Religiosos extra claustra viuere prætendentes, in sex articulos diuisa. Pag.150.col.2.

QVÆSTIO LIV.

De Religiosis professis post publicationem in curia constitutionis Sixti V. in sex articulos diuisa.

Pag.153. col.1.

QVAE-

QVÆSTIO LXXIX.

De vnctione extrema, in quatuor articulos diuisa.
Pag. 240. colum. 1.

QVAESTIO LXXX.

De vnione monasteriorum, in tres articulos diuisa.
Pag. 241. colum. 2.

INDEX

INDEX
GENERALIS
SENTENTIARVM

Quæ in hoc Tomo inueniuntur.

Damnum.

D

E.

INDEX

Mulieres,

Mulieres.

N.

Natiuitas Domini.

Necessitas.

Negotiari.

Nobilitas.

Notarius.

Nouitius.

Nouitiae.

O.

Occulte.

Oblati.

Oblationes.

Obedientia, obedire.

Obiectum.

Obligatio.

Obligare.

Obligatus.

Officium diuinum.

Opus.

Ordo.

Ordo sacer.

Oratio.

Ornamenta ecclesiastica.

Oracula viuae vocis.

Ordinatio.

P.

Pauperes.

Paupertas.

Pactum.

Papa.

Parochus.

Parochia.

Parens.

Pater.

Peccare.

Permutatio.

Pestis.

Periculum.

Potestas.

Puella.

Pœna.

à

Priuilegiatus.

Prior.

Probare, probatio.

Procuratio.

Procurator.

Processio.

Proœmium.

Professio, & profiteri.

Religiosi

Sepul-

FINIS.

